

Zborník publikácií

Abdulwahaba Al-Sbenatyho

Zborník publikácií

Abdulwahaba Al-Sbenatyho

Abdulwahab Al-Sbenaty

Zborník publikácií

Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie 2025

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

©Abdulwahab Al-Sbenaty

www.koran.sk

ISBN 978 – 80 – 570 – 6506 - 7

Obsah

Úvod k zborníku	28
Dôležité usmernenia.....	31
1. Prvý tematický okruh	33
Základy islamu.....	33
Islam - viera a náboženstvo	35
Predslov.....	37
Prvá kapitola.....	38
Existencia Boha	38
1. Existencia Boha	39
1.1 Slovo Boh v islamskom náboženstve.....	39
1.2 Viera v Boha	44
1.3 Boh existuje	48
1.4 Viera, náboženstvo a človek	50
Druhá kapitola	60
Uctievanie	60
2. Uctievanie Boha.....	61
Kapitola tretia	73
Islam, viera a základné.....	73
náboženské úkony.....	73
3. Islam, viera a základné náboženské úkony	74
Kapitola štvrtá	76

Viera a jej základné články.....	76
4. Viera a jej základné články.....	77
4.1 Základné články viery.....	77
4.2 Viera v Boha	77
4.3 Viera v Božích anjelov	83
4.4 Viera v nebeské Knihy, ktoré Boh ľuďom prostredníctvom svojich poslov zoslal.....	84
4.5 Viera v Božích poslov	86
4.6 Viera v súdny deň.....	87
4.7 Viera v osud	89
Piata kapitola	95
Základné náboženské úkony	95
v islame	95
5. Základné náboženské úkony v islame.....	96
5.1 Čo predstavujú základné náboženské úkony	96
5.2 MODLENIE	98
5.3 ZAKAT.....	113
5.3.1 Čo je zakat	113
5.3.2 Z akého druhu majetku sa zakat vyberá a kto ju vyberá a spravuje	119
5.3.3 Na aké účely sa majú prostriedky zo zakat používať.....	125
5.3.3.1 Chudobní a biedni	125
5.3.3.2 Odmena správcom.....	131
5.3.3.3 Al-muallafati qulúbuhom (tí, ktorých srdcia sú spriaznené s muslimami)	131

5.3.3.4 Oslobodenie otrokov	133
5.3.3.5 Zadlženým	135
5.3.3.6 Pre Božiu spokojnosť (na ceste Božej)	141
5.3.3.7 Cestujúci v tiesni.....	142
5.3.4 Význam systému zakat.....	143
5.3.5 Zakat Al-fitr	147
5.3.6 Zakat v dnešnej dobe.....	150
5.3.7 Iné peňažné povinnosti.....	153
5.4 Pôst.....	159
5.4.1 Čo znamená pôst v islame	159
5.4.2 Kedy sa muslim nemusí postiť	167
5.4.3 Ako sa pôst vykonáva.....	174
5.4.4 Záver.....	179
5.5 Púť do Mekky	180
5.5.1 Čo je púť	180
5.5.2 Podmienky vykonania púte	186
5.5.3 Ako sa púť vykonáva.....	188
5.5.4 Záver.....	196
Šiesta kapitola.....	198
Život a smrť, deň	198
zmŕtvychvstania, súdny deň, raj a peklo podľa Koránu	198
6. Život a smrť, deň zmŕtvychvstania, súdny deň, raj a peklo podľa Koránu.....	199
6.1 Život a smrť	199
6.2 Deň zmŕtvychvstania a súdny deň	202

6.3 Raj a peklo.....	215
Siedma kapitola	219
Vzt'ah muslimov a nemuslimov	219
7. Vzt'ah muslimov a nemuslimov.....	220
7.1 Ako islam chápe nemuslimov.....	220
7.1.1 Židia a kresťania	220
7.1.2 Ľudia, ktorí veria len v Boha	223
7.1.3 Ľudia, ktorí k Bohu pridružujú niekoho alebo niečo alebo ktorí v Boha vôbec neveria.....	228
7.2 Vzt'ah muslimov k nemuslimom	229
Ôsma kapitola.....	231
Niektoré základné informácie súvisiace s islamom.....	231
8. Niektoré základné informácie súvisiace s islamom	232
Ilustrácie.....	239
Použitá literatúra.....	245
Islam	247
podstata náboženstva.....	247
Použitá literatúra.....	282
ŽIVOT PO SMRTI	284
podľa Koránu	284
základného prameňa islamského náboženstva	284
Úvod.....	286
Boh.....	288
1. Boh.....	289
1.1 Existuje Boh	289

1.2 Hľadanie boha od počiatku.....	293
Život a smrť	298
2. Život a smrť	299
Koniec terajšieho života.....	307
a udalosť zmŕtvychvstania	307
3. Koniec terajšieho života a udalosť zmŕtvychvstania	308
3.1 Udalosti uvedené v Koráne, ktoré predchádzajú udalosti zmŕtvychvstania.....	309
3.2 Udalosti, ktoré predchádzajú udalosti zmŕtvychvstania, uvedené v niektorých výrokoch proroka Muhammada	314
Súdny deň.....	318
4. Súdny deň	319
4.1 Čo znamená súdny deň.....	319
4.2 Spravodlivosť	320
4.3 Súdny deň dáva skutkom a životu človeka vyššiu hodnotu	326
Záver	329
Použitá literatúra.....	330
Modlenie.....	332
Podľa islamského náboženstva.....	332
1. AZÁN (Oznámenie začiatku času modlenia)	333
2. Modlitba	336
2.1 Ranná modlitba (salát assubh).....	336
2.2 Poludňajšia modlitba (Salat azzuhr)	343
2.3 Popoludňajšia modlitba (Salat Al-asr)	351
2.4 Modlitba po západe slnka (Salat Al-magrib).....	359

2.5 Večerná modlitba (Salat Al-išá)	367
3. Čistota	375
3.1 Ichtisál (Očistenie celého tela).....	375
3.2 Wudú (Očistenie za účelom modlenia)	378
Ramadan	383
Mesiace pôstu.....	383
1. Ako sa mesiac Ramadan začína	385
2. Ako sa postiť počas mesiaca Ramadan	387
2.1 Začiatok a koniec pôstu každý deň	387
2.2 Čo sa počas dňa pôstu môže a čo nie	387
2.3 Čo sa po skončení dňa pôstu môže a čo nie	388
2.4 Modlitby počas Ramadanu	391
2.5 Ako sa hodnotia skutky počas Ramadanu	392
2.6 Ako sa správať počas pôstu	393
2.7 Kto sa môže postiť, kto nie a aké sú náhrady za vynechanie pôstu	394
3. Noc Al-qadr	403
4. Koniec Ramadanu.....	405
4.1 Ako sa Ramadan končí.....	405
4.2 Čo nasleduje po skončení mesiaca pôstu	405
5. Sviatok Al-fitr a zakat Al-fitr.....	406
5.1 Kedy sviatok začína	406
5.2 Sviatočná modlitba.....	406
5.3 Zakat Al-fitr	407
5.4 Čo robiť počas sviatku	410

2. Druhý tematický okruh	412
Tematické okruhy spojené s islamom.....	412
Korán o Márii a Ježišovi.....	414
Úvod.....	416
Predslov k druhému vydaniu.....	422
1. Príbeh Márie a Ježiša v Koráne	423
2. Znamená o Márii a Ježišovi.....	426
2.1 Znamená tretej kapitoly č. 33-64.....	426
2.2 Znamená štvrtej kapitoly č. 155-159	439
2.3 Znamená štvrtej kapitoly č. 171-173	441
2.4 Znamená piatej kapitoly č. 17.....	443
2.5 Znamená piatej kapitoly č. 46-47	443
2.6 Znamená piatej kapitoly č. 69.....	444
2.7 Znamená piatej kapitoly č. 72-77	445
2.8 Znamená piatej kapitoly č. 110-120.....	447
2.9 Znamená dvadsiatej tretej kapitoly č. 50.....	450
2.10 Znamená štyridsiatej tretej kapitoly č. 62-66	450
2.11 Znamená päťdesiatej siedmej kapitoly č. 27	451
2.12 Znamená šesťdesiatej prvej kapitoly č. 6	452
2.13 Znamená šesťdesiatej prvej kapitoly č. 14	452
2.14 Znamená devätnástej kapitoly (Marjam - Mária)	453
2.15 Znamená druhej kapitoly č. 62	472
Záver	474
Slovník	480

Použitá literatúra.....	484
Korán z pohľadu vedy	487
o Koráne.....	487
Úvod.....	491
1. Čo je Korán.....	492
1.1 Čo predstavuje Korán pre muslimov	494
1.2 Čo Korán obsahuje.....	496
1.3 Kompozícia a štýl Koránu	505
2. Zvestovanie Koránu za čias proroka Muhammada.....	508
2.1 Čo znamená zvestovanie Koránu.....	508
2.2 Prorok Muhammad pred zvestovaním Koránu.....	512
2.3 Zjavenie anjela Gabriela.....	519
2.4 Zvestovanie v Mekke až po emigráciu.....	522
2.5 Zvestovanie v Medine	530
2.6 Zvestovanie posledných znamení a smrť proroka Muhammada (p.)	531
3. Korán po smrti proroka Muhammada.....	533
3.1 Zapísanie Koránu počas života proroka Muhammada (p.) ..	533
3.2 Zozbieranie Koránu počas kalifátu Abú Bakra, prvého kalifa po smrti proroka Muhammada	537
3.3 Zozbieranie Koránu počas kalifátu Osmana Bin Affána, tretieho kalifa po smrti proroka Muhammada	542
3.4 Bodkovanie Koránu	549
3.5 Čiarkovanie Koránu	551
4. Vedy o Koráne	553

4.1 Čo predstavujú vedy o Koráne	553
4.2 Veda známa ako dôvody zoslania	558
4.3 Veda o mekkánskych a medinských znameniach	561
4.4 Veda o výklade Koránu	566
4.5 Veda o písaní Koránu a o druhoch písma	581
Záver	584
Slovník	585
Použitá literatúra.....	586
Manželstvo v islame	589
Predslov.....	591
1. Manželstvo v islame - všeobecné zásady	594
1.1 Posolstvo rodiny a jej cieľ	594
1.2 Islam a niektoré sociálne problémy dnešnej doby	600
1.3 Na čo je manželstvo dobré?.....	603
1.3.1 Kedy by mal muslim (muslimka) uzavrieť manželstvo? .	604
2. Vzájomná voľba a požiadavky manželov	606
2.1 Vlastnosti, ktoré by mal každý z budúcich partnerov hľadať u toho druhého.....	606
2.2 O mnohoženstve v islame.....	610
2.3 Manželstvo muslimov s nemuslimami.....	618
3. Zasnúbenie.....	622
3.1 Pojem zasnub v islame	622
3.2 Niektoré zásady týkajúce sa zasnúbenia	624
3.2.1 Aké následky má odstúpenie od zasnúbenia.....	627
3.3 Ako by sa mali snúbenci správať počas zasnub.....	629

4. Sobáš a jeho následky	632
4.1 Pojem manželstvo v islame	632
4.2 Prekážky manželstva.....	632
4.2.1 Dočasné prekážky manželstva	633
4.2.2 Trvalé prekážky manželstva	638
4.3 Sobášny akt.....	644
4.4 Svadba	658
4.5 Svadobná hostina	658
4.6 Následky sobášnej zmluvy	661
5. Spolužitie manželov	664
5.1 Manželský vzťah medzi mužom a ženou.....	664
5.2 Práva a povinnosti manželov	666
5.2.1 Práva a povinnosti manželov v islame	667
5.2.2 Ako sa majú obaja manželia zachovať v prípade nedorozumenia	686
5.2.3 Sexuálny život v manželstve	694
5.2.4 Manželka a jej právo na získanie vedomostí, na učenie a na prácu.....	696
6. Manželstvo a rozvod	698
6.1 Pojem a podmienky rozvodu	698
6.2 Druhy a priebeh rozvodu.....	702
6.2.1 Rozvod neodvolateľný (Talak báen)	704
6.2.2 Rozvod odvolateľný (Talak raž'i).....	708
6.3 Kedy môže manželka požiadať o rozvod alebo o vyhlásenie neplatnosti manželstva	713

6.4 Opatera dieťaťa a starostlivosť oň po rozvode rodičov	716
6.4.1 Poradie určujúce opatrovníka pre dieťa	717
6.4.2 Podmienky opatrovnictva	717
6.4.3 Koniec doby opatery	719
Slovník	723
Použitá literatúra	727
Aplikácia základných zásad	731
uvedených v Koráne	731
v každodennom živote	731
Úvod	732
1. Delenie základných zásad	734
2. Mechanizmus vzájomného fungovania a interakcie základných zásad	736
3. Základné zásady v Koráne	749
Použitá literatúra	755
Život a smrť	757
posledné dni človeka	757
v tomto živote	757
a proces pochovávanía	757
1. Život a smrť	759
2. Choroba, jej význam a vnímanie z náboženského hľadiska ..	765
3. Správanie sa okolia k chorému	768
4. Posledné chvíle pred smrťou	770
5. Smrť a stav tela tesne po smrti	773
6. Príprava tela na pochovanie - umytie a zabalenie	776

7. Hrob a jeho podmienky.....	778
8. Akt pochovania, uloženie do hrobu, sprievod, modlitba.....	780
9. Po pochovaní mŕtveho, sústrast', navštevovanie hrobov.....	787
Použitá literatúra.....	793
Ako sme prekladali Korán.....	795
do slovenského jazyka.....	795
Úvod.....	796
1. Ako vznikla myšlienka prekladu Koránu.....	798
2. Ako sa preklad začal	804
3. Systematika prekladu Koránu.....	810
3.1 Začiatky a postupný vývoj metodológie prekladu.....	810
3.2 Preklad jednotlivých slov a zjednotenie ich prekladu v celom texte.....	815
3.3 Preklad viet a ich význam	836
3.4 Zosúladenie prekladu slov a prekladu významu.....	838
4. Jazyková kontrola a korektúra prekladu	840
5. Nezávislá kontrola zrozumiteľnosti	850
6. Ukončenie prekladu v roku 2007.....	852
7. Tlač a publikovanie v roku 2008	853
8. Dodatočná kontrola a ďalšie vydania v roku 2013/2014 a 2015	857
Záver	863
Použitá literatúra.....	865
Jednotlivé vydania	867
3. Tretí tematický okruh	870

Islamské právo	870
Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského náboženstva	872
Úvod.....	874
1. Odkiaľ čerpať informácie o islamskom náboženstve	876
2. Islamské krajiny	881
2.1 Islamská krajina	881
2.2 Formy štátu a formy vlády v islamských krajinách	882
3. Náboženský život v islamských krajinách	884
3.1 Ako vnímať islamské náboženstvo	884
3.2 Spoločnosť a náboženský život v islamských krajinách.....	898
4. Politický systém, právo a spoločnosť v islamských krajinách	906
4.1 Politický systém.....	906
4.2 Právo	908
4.2.1 Náboženská hierarchia v islame	909
4.2.2 Šaria.....	912
4.2.3 Fiqh	913
4.2.4 Čo je Šaria a čo je Fiqh	914
5. Náboženská sloboda a spolužitie v prameňoch islamského náboženstva	918
6. Pramene islamského práva vo vzťahu k forme vlády	929
Záver	932
Použitá literatúra.....	933
Fatwa.....	936

a právne stanoviská	936
Úvod.....	937
1. Fatwa - charakteristické črty	943
2. Príklad postupného nabaľovania sa obmedzení a povolení (príklad Ichtilsalu)	958
3. Existuje jeden výklad pre každú otázku alebo rôzne výklady, právne názory a fatwi?	975
4. Podstata sporu medzi konzervatívnym smerom a konzervatívnym učením v islame a smerom volajúcim po obrode a návratu k podstate.....	988
Záver	1000
Použitá literatúra.....	1001
Islamské právo	1003
Oblasť mieru a vojny.....	1003
Predslov.....	1005
Prvá kapitola.....	1006
Všeobecná charakteristika mierového a vojnového práva v islamskom zákonodarstve	1006
1. Všeobecná charakteristika mierového a vojnového práva v islamskom zákonodarstve	1007
Druhá kapitola	1017
Muslimovia a nemuslimovia	1017
2. Muslimovia a nemuslimovia	1018
2.1 Vzájomný vzťah muslimov	1018
2.2 Vzťah muslimov a nemuslimov.....	1020
Tretia kapitola.....	1028

Historický vývoj islamského mierového a vojnového práva ..	1028
3. Historický vývoj islamského mierového a vojnového práva	1029
Štvrtá kapitola.....	1044
Právna úprava mieru a vojny v islamskom zákonodarstve	1044
4. Právna úprava mieru a vojny v islamskom zákonodarstve .	1045
4.1 Niektoré základné pojmy mierového a vojnového práva..	1048
4.2 Povinnosti veliteľov a vojakov počas vojny.....	1050
4.2.1 Povinnosti veliteľa vojska	1050
4.2.2 Povinnosti vojakov.....	1052
4.2.3 Povinnosti vojska	1052
4.3 Vojnoví zajatci	1055
4.4 Záväzné ustanovenia o správaní sa vojska počas vojny....	1060
4.5 Odkazy proroka Muhammada a prvých kalifov muslimským vojskám	1063
Piata kapitola	1066
Ustanovenia o ukončení vojny.....	1066
5. Ustanovenia o ukončení vojny.....	1067
5.1 Zmluva o prímerí	1067
5.2 Zmluvy o nedotknuteľnosti (Aqd Al-zimma).....	1068
5.2.1 Žizia - symbolický poplatok za poskytnutie ochrany	1071
5.3 Zmluva o zaručení bezpečnosti (Aqd Al-amán)	1073
5.4 Záväznosť zmlúv a dohôd z hľadiska islamského náboženstva	1076
Šiesta kapitola.....	1080

Žihád - vynaloženie úsilia	1080
6. Žihád - vynaloženie úsilia	1081
6.1 Žihád ako všeobecná povinnosť	1083
6.2 Spôsobilosť na výkon žihádu	1084
6.3 Postavenie toho, kto pri výkone žihádu zomrie, z hľadiska islamského náboženstva	1085
6.4 Žihád v súčasnom ponímaní muslimov	1087
Záver	1090
Použitá literatúra	1091
Manželstvo a rozvod	1093
podľa islamského náboženstva, ...	1093
islamského práva	1093
a podľa právnych úprav niektorých	1093
islamských krajín	1093
Úvod	1095
1. Islamské právo, jeho vznik a rozvoj	1101
2. Islamské právo a právne poriadky islamských krajín v súčasnosti	1104
2.1 Začiatky islamského práva a jeho vývojové etapy	1104
2.2 Islamské právo dnes	1110
3. Manželstvo podľa klasického islamského práva	1113
3.1 Uzatvorenie manželstva v mene Boha	1118
3.2 Ústna forma	1119
3.3 Jednoduchosť obradu	1120
3.4 Spôsobilosť na uzavretie manželstva	1122

3.4.1 Určenie ženích a nevesty	1122
3.4.2 Vek.....	1123
3.4.3 Spôsobilosť na právne úkony	1126
3.4.4 Náboženské vyznanie	1127
3.4.5 Vôľa strán uzavrieť manželstvo.....	1131
3.4.6 Súhlas rodiny	1134
3.5 Zastúpenie ženy zákonným zástupcom - walim a súhlas nevesty	1135
3.6 Možnosť uzatvorenia predmanželskej zmluvy	1138
3.7 Povinnosť poskytnutia symbolického daru neveste - Mahr	1141
3.8 Svedkovia	1143
3.9 Nástup právnych účinkov spojených s uzatvorením manželstva	1144
3.10 Možnosť rozvodu manželstva.....	1146
4. Delenie manželstva na oficiálne, štátom evidované manželstvo a štátom neevidované, nábožensky uznané manželstvo	1148
5. Oficiálne, štátom evidované manželstvo.....	1151
5.1 Právna úprava uzatvorenia manželstva v niektorých arabských krajinách	1154
5.1.1 Sýrska arabská republika.....	1154
5.1.2 Kuvajtský štát	1163
5.1.3 Unifikovaný zákon o osobnom stave pre štáty Rady pre spoluprácu krajín Arabského zálivu.....	1177
6. Štátom neevidované, islamským náboženstvom a islamským právom akceptované manželstvo	1185

6.1 Štátom neevidované, islamským náboženstvom a islamským právom uznané manželstvo v súčasnosti	1190
6.2 Dôvody vzniku štátom neevidovaného, islamským náboženstvom a islamským právom uznávaného manželstva	1192
6.3 Spôsob uzatvárania štátom neevidovaného manželstva....	1204
6.4 Záväznosť štátom neevidovaného manželstva	1208
6.5 Právne účinky štátom neevidovaného manželstva.....	1210
6.5.1 Účinky štátom neevidovaného, islamským náboženstvom, resp. islamským právom uznaného manželstva vo vzťahu k mimomanželskému intímne mu styku	1211
6.5.2 Narodenie sa dieťaťa v rámci štátom neevidovaného manželstva, islamským náboženstvom, resp. islamským právom uznaného manželstva	1213
6.5.3 Ostatné účinky a následky štátom neevidovaného manželstva	1214
7. Rozvod oficiálneho (štátom evidovaného manželstva) a štátom neevidovaného manželstva.....	1216
7.1 Rozvod oficiálneho manželstva	1217
7.2 Rozvod štátom neevidovaného manželstva.....	1225
Záver	1230
Použitá literatúra.....	1232
Riešenie manželských sporov manželom podľa základných prameňov islamského náboženstva	1236
Úvod.....	1237
1. Úpravy riešenia manželských sporov obsiahnuté v Koráne	1240
2. Základná úprava riešenia manželských sporov v Koráne ...	1242
2.1 Znamená Koránu v ktorých sa riešia manželské spory	1242

2.2 Slovo nušúz – spurnosť	1246
2.3 Slovo idribúhun - udrieť	1247
2.4 Slovo daraba v slovníkoch arabského jazyka	1255
2.5 Je v znamení 4:34 daný príkaz?	1264
3. Podklady k riešeniu manželských sporov v prorokovej tradícii	1269
4. Novodobé diskusie o spôsobe riešenia manželských sporov a hádok	1277
5. Komplexnejší pohľad na usmernenie na riešenie manželských sporov a roztržiek	1286
Záver	1293
Použitá literatúra	1296
Úroky z pôžičiek a úverov podľa islamského náboženstva	1300
a základná charakteristika islamského bankového systému	1300
Úvod	1301
1. Finančné vzťahy a zásady na ktorých sú tieto vzťahy postavené	1303
2. Základné pramene	1305
2.1 Znamená Koránu	1305
2.2 Výroky a tradícia proroka Muhammada.	1314
3. Pojem ribá a jeho základné znaky	1317
3.1 Koreň slova ribá a jeho lingvistický základ	1317
3.2 Podstata ribá a jeho základné znaky	1318
3.3 Čo znamená pôžička s ribá a bez neho	1320
3.4 Čo Korán požaduje	1327

4. Druhy ribá podľa skorej islamskej právnej vedy	1328
4.1 Ribá Al-nasía	1328
4.2 Ribá Al-fadl	1329
5. Pohľad súčasnej islamskej právne vedy na obchodovanie s ribá	1334
6. Čo sa o ribá uvádza v niektorých novodobejších publikáciách islamských učencov	1347
7. Novodobé bankové úroky	1351
8. Novodobá polemika o úrokoch, najmä tých bankových.....	1355
9. Niektoré fatwi a právne stanoviská súvisiace s pôžičkami a úvermi mimo islamských krajín	1364
10. Islamské bankovníctvo	1374
10.1 Majetky a vzťah človeka k nim	1374
10.2 Peniaze, ako všeobecné platidlo	1378
10.3 Čo je islamský bankový systém.....	1380
Záver	1402
Použitá literatúra.....	1404
Dedičské právo	1408
podľa islamského náboženstva.....	1408
a islamského práva.....	1408
Úvod.....	1409
1. Dedičské právo a jeho koncepcia podľa islamu	1413
3. Vyživovacia povinnosť podľa islamského náboženstva	1420
3.1 Vyživovacia povinnosť voči príbuzným.....	1424
3.2 Vyživovacia povinnosť manžela voči manželke.....	1427

4. Základné pramene dedičského práva	1434
5. Dedenie zo zákona	1435
5.1 Dedičia, ktorí majú určené povinné podiely zo zákona, tzv. Asháb Al-furúd	1439
5.2 Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov (tzv. Taasíb)	1448
5.3 Zvyšok príbuzenstva (Zavi Al-arhám)	1452
5.4 Rozdelenie nerozdeleného zostatku pozostalosti medzi neopomenuteľnými dedičmi (tzv. Al-radd)	1453
5.5 Dedičské právo nemanželského dieťaťa	1455
5.6 Neprítomnosť a vyhlásenie za mŕtveho	1457
5.7 Dedičské právo počatého dieťaťa	1459
5.8 Zastretie a vydedenie.....	1460
5.9 Štátna pokladnica	1463
5.10 Príklady dedenia zo zákona	1463
5.10.1 Situácie, keď je podiel muža raz taký, ako podiel ženy	1464
5.10.2 Situácie, keď je podiel muža a ženy rovnaký	1467
5.10.3 Situácie, keď je dedičský podiel ženy väčší, ako je dedičský podiel muža.....	1484
5.10.4 Situácie, keď žena dedí, ale muž, ktorého dedičské postavenie je podobné jej dedičskému postaveniu, nededí (nemá žiaden podiel na pozostalosti)	1507
6. Dedenie na základe závetu	1516
Záver	1522
Použitá literatúra.....	1524

4. Štvrtý tematický okruh.....	1526
Životopisy a historické.....	1526
pramene.....	1526
Niektoré črty osobnosti a života proroka	1528
Muhammada (Požehnanie a mier s ním)	1528
Predslov.....	1529
1. Prorokov každodenný život.....	1530
2. Odchod z Mekky do Mediny	1536
3. Prorokov osobný život	1540
4. Prorokova smrť	1545
Použitá literatúra.....	1546
Prvý štát muslimov	1548
založený za života proroka Muhammada a prvých štyroch kalifov.....	1548
Úvod.....	1550
1. Počiatky Medinského islamského štátu	1559
1. Počiatky Medinského islamského štátu	1560
1.1 Vznik Medinského islamského štátu.....	1571
1.1.1 Forma štátu ani forma vlády neboli určené v Koráne	1587
1.1.2 Ustálenie náboženskej slobody v duchovných záležitostiach, ale aj v mnohých právnych, najmä statusových veciach	1591
1.1.3 Rešpektovanie niektorých zvyklostí a obyčajov zaužívaných v tej dobe.....	1594
1.2 Organizácia Medinského islamského štátu	1619

1.3 Základy na ktorých bol Medinský islamský štát založený	1621
1.4 Niektoré okamihy zo života Medinského islamského štátu počas života Muhmmada (p.)	1632
1.5 Založenie a rozšírenie sa Medinského islamského štátu...	1657
1.6 Čo znamenal islamský štát?	1667
1.6.1 Prvé štádium, štádium posolstva a prorocstva	1669
1.6.2 Druhé štádium, štádium budovania islamského štátu a v jeho rámci aj islamskú spoločnosť	1671
2. Islamský štát počas kalifátu prvých štyroch kalifov	1677
2. Islamský štát počas kalifátu prvých štyroch kalifov	1678
2.1 Islamský štát tesne po smrti proroka Muhammada	1678
2.2 Islamský štát počas kalifátu Abú Bakra	1688
2.3 Islamský štát počas kalifátu Omara Bin Al-chattába	1706
2.3.1 Charakteristické črty vlády Omara Bin Al-chattába	1748
2.4 Islamský štát počas kalifátu Osmána Bin Affána	1753
2.4.1 Niektoré vlastnosti Osmána Bin Affána	1787
2.5 Islamský štát počas sporu o vedenie štátu medzi Alim a Muávijom	1789
2.5.1 Spor Aliho a Muáviju, jeho podstata a ukončenie	1801
2.5.2 Niektoré vlastnosti Aliho Bin Ebí Táleba	1840
3. Islamský štát v nasledujúcich storočiach	1849
3. Islamský štát v nasledujúcich storočiach	1850
4. Islamský štát ako pojem	1855
4. Islamský štát ako pojem	1856

Použitá literatúra.....	1864
Autori niektorých citovaných publikácií a výrokov	1867
O veku Ajše, manželky proroka Muhammada, keď sa za proroka vydala	1885
1. Výpočet Ajšinho veku v porovnaní s vekom jej sestry Asma bint Ebí bakr, známej aj ako Asma zát Al-nitáqejn.....	1891
2. Výpočet Ajišinho veku v porovnaní s dátumom smrti Asmi, Ajšinej sestry.	1893
3. Výpočet Ajšinho veku podľa historických zdrojov a kníh o živote proroka Muhammada.....	1894
Použitá literatúra.....	1898

Úvod k zborníku

Počas uplynulých rokov som vydal viaceré publikácie o islamskom náboženstve. Prvá vyšla v roku 1997 pod názvom Korán - tridsiata časť v slovenskom jazyku s vysvetlivkami, ktorá bola prvým prekladom Koránu do slovenského jazyka, ktorý bol sprevádzaný aj prekladom.

Od roku 1997 som sa postupne snažil o publikovanie tém, ktoré súviseli s islamským náboženstvom.

Tému publikácie som si vždy vyberal tak, že buď išlo o tému, ktorú som považoval za dôležitú, alebo išlo o tému, ktorá bola aktuálna a ktorú bolo potrebné odbornejšie rozobrať a predstaviť muslimom, vrátane širšej verejnosti.

Postupom času počet publikácii a článkov rástol. Tie ktoré boli vydané v tlačenej forme sa vypredali. Niektoré publikácie ale boli publikované len v elektronickej forme.

S vydávaním publikácii v tlačenej forme je spojené množstvo ťažkostí. Sú to predovšetkým finančné náklady, spôsob vydávania, prípravy, uskladnenia a pod. V prvom rade ale ide o spôsob, ktorý je nešetrný k životnému prostrediu. Posledná príčina bola pre mňa tá najpodstatnejšia, keďže výroba papiera a tlač spotrebávajú veľké množstvo dreva a čistej vody, napriek už dosiahnutému technologickému pokroku pri spracúvaní a čistení odpadových vôd.

Okrem uvedeného, knihu v tlačenej forme, je potrebné pripraviť do tlače, prejsť si celým procesom (čo je náročné hlavne na čas), vytlačené publikácie uskladniť, zabezpečiť distribútora, distribuovať do kníhkupectiev a po určitom čase uskladniť tie publikácie, ktoré sa za určitý čas nepredali. Všetko uvedené prináša so sebou kniha v tlačenej forme.

Naproti tomu, vydanie knihy v elektronickej podobe, neničí životné prostredie do takej miery, ako tlač. Nie je potrebné uskladnenie, distribúcia, ani žiadne priestory na odloženie nepredaných kusov. V elektronickej knihe sa dá vyhľadávať, dá sa z nej priamo kopírovať, a iné. Kedykoľvek sa dá urobiť doplnené vydanie. Ale čo je najpodstatnejšie, kniha nie je nikdy vypradená a je dostupná kedykoľvek, kdekoľvek na svete. To sú obrovské výhody elektronických kníh oproti tlačným.

Samozrejme tlačaná kniha má svoju osobitosť a v prípade štúdia sa nedá nahradiť elektronickou knihou, ale má tiež svoje obmedzenia.

Za uplynulé roky, ma viacerí muslimovia požiadali o znovu vydanie niektorých publikácií v tlačenej podobe. Z dôvodov, ktoré som už opísal, by to bolo príliš náročné.

Neskôr ale prišiel návrh, aby som vydal všetky, doteraz vydané publikácie, v jednom veľkom zborníku. Spočiatku som myšlienke jedného zborníka nebol príliš naklonený, keďže to v určitom zmysle, znižuje hodnotu jednotlivých publikácií. Uznávam však, že ide o dobrú myšlienku z hľadiska dostupnosti publikácií v tlačenej forme.

Rozhodol som sa preto myšlienku zborníka uskutočniť. Výsledok je predkladaná publikácia, ktorá až na preklad Koránu do slovenského jazyka a poslednú publikáciu o muslimoch na Slovensku (z roku 2024), obsahuje takmer všetky publikácie, ktoré som doposiaľ vydal.

Okrem už uvedenej výhody, ktorú zborník so sebou prináša, som aktualizoval všetky vydané publikácie. Preto je možné toto vydanie považovať za druhé, doplnené vydanie všetkých publikácií, ktoré sa v ňom nachádzajú.

Zborník som rozdelil do štyroch tematických okruhov:

1. Základy islamu.
2. Tematické okruhy spojené s islamom.
3. Islamské právo.
4. Životopisy a historické pramene.

Všetky publikácie som rozdelil do jedného z uvedených štyroch okruhov.

Dúfam, že Boh dá, aby zborník mal svoj prínos a aby publikácie v ňom obsiahnuté, ďalej pomáhali tam, kde je to potrebné.

V Bratislave, 18.12.2024

Abdulwahab Al-Sbenaty

Dôležité usmernenia

1. Ak v tejto publikácii uvádzame rok za ktorým nie je uvedené slovo **Hižri**, t. j. podľa letopočtu Hižri, tak ide o rok podľa gregoriánskeho letopočtu, ktorý používame na Slovensku.

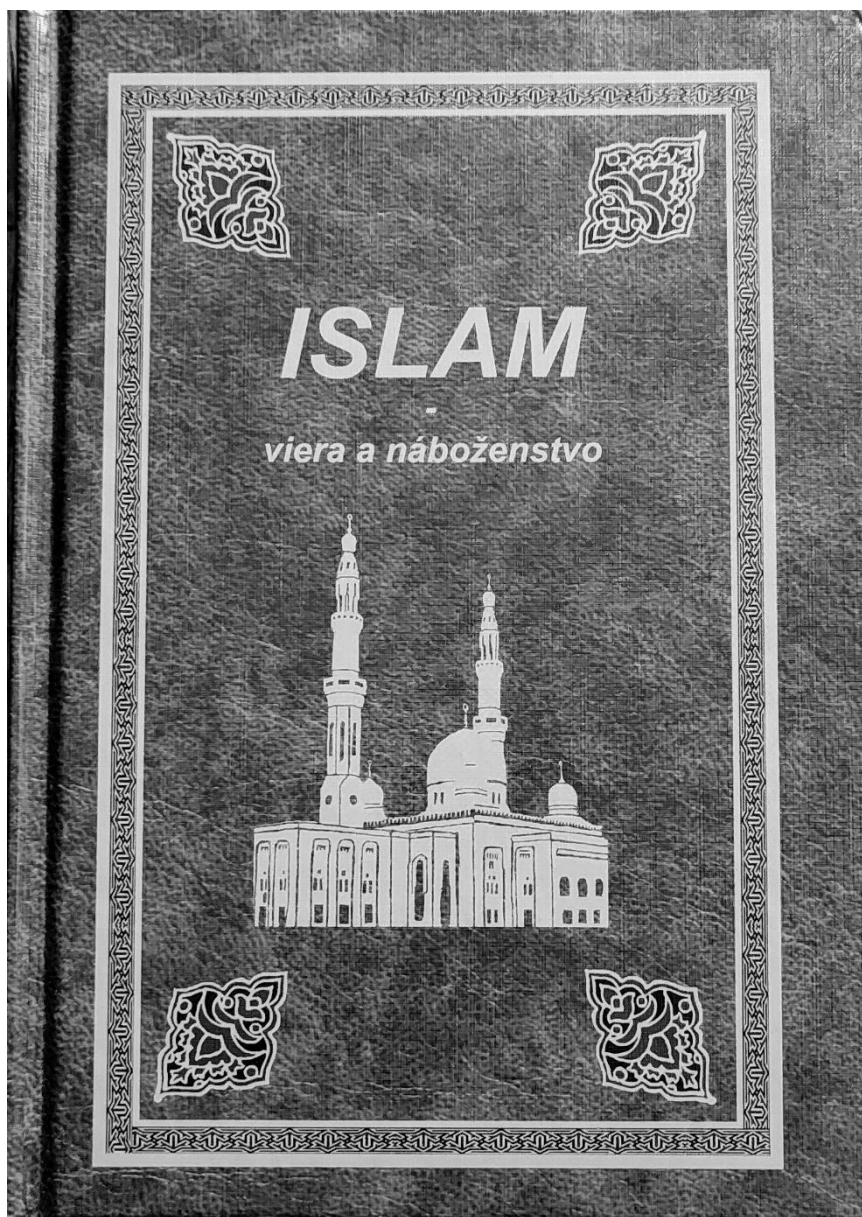
2. **(p.)** je skratka, ktorú používame za menom proroka Muhammada a znamená „požehnanie a mier s ním“ alebo „Požehnanie a mier božie, nech ho sprevádzajú“. Uvádzame to občas hlavne pre muslimov, aby nezabudli túto vetu vyslovovať po vyslovení mena proroka Muhammada. Táto veta vyjadruje prosbu k Bohu najvyššiemu, aby požehnal proroka Muhammada a aby zoslal nášho mier.

3. Korán sa delí na kapitoly a každá kapitola sa delí na niekoľko ajat, t. j. znamení, pričom každé znamenie má svoje číslo. Napr. 114. kapitola má 6 znamení a označuje sa zvyčajne tak, že na začiatku je číslo kapitoly a potom číslo znamenia. Napr. 114. kapitola, znamenie 5, sa označí 114:5. Slovo verš sa v arabskom jazyku používa len pri básňach. Preto aj v celom zborníku budeme, ako sme to zvykol pri neskorších publikáciách, používať slovo znamenie namiesto slova verš, na označenie znamení Koránu. Označenie citácie Koránu, bude vždy na konci citácie v zátvorkách, s uvedeným najprv čísla kapitoly a potom čísla znamenia. Napr. prvá kapitola, 7. znamenie, sa bude uvádzať, ako **(Korán 1:7)**.

4. V celom zborníku sme aktualizovali citácie znamení Koránu z prekladu Koránu z roku 2015: Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

1. Prvý tematický okruh

Základy islamu

Islam - viera a náboženstvo

Abdulwahab Al-Sbenaty

Islam - viera a náboženstvo

Autor: Abdulwahab Al-Sbenaty

© Abdulwahab Al-Sbenaty

Recenzent: Ing. Zuheir Kotroch

Jazyková úprava: Doc. PhDr. Antónia Minárová, CSc.

Vydal: ALJA s.r.o.

Prvé vydanie, Bratislava 2001

ISBN 80-968262-0-4

Predslov

S radosťou predkladáme slovenskému čitateľovi ďalšiu z publikácií edície Islamské publikácie.

Cieľom predloženej publikácie je vytvoriť u čitateľa ucelený pohľad na islamské náboženstvo, ako aj objasnenie základných pojmov islamu, najmä tých, ktoré nie sú doposiaľ rozpracované v žiadnej dostupnej literatúre.

Pri písaní publikácie sme sa usilovali o maximálnu objektívnosť so zámerom predstaviť islam v skutočnej podobe, bez vlastných subjektívnych dojmov alebo úvah. Napriek tomu sme sa však na niektorých miestach nevyhli polemike s názormi, ktoré sa v súčasnosti vyskytujú v časti islamského spoločenstva a vyjadrili sme názor vlastný. Čitateľom preto ponúkame možnosť pochopiť podstatu islamského náboženstva interpretovanú nie z pohľadu nezainteresaného pozorovateľa, ale z pohľadu človeka, ktorý islam nielen pozná, ale aj vyznáva jeho zásady a hodnoty.

Dúfame, že predkladaná publikácia osloví svojich adresátov a čitateľ ju prijme bez predsudkov.

Autor

Prvá kapitola

Existencia Boha

1. Existencia Boha

1.1 Slovo Boh v islamskom náboženstve

Podstata a jadro islamu sa odvíja od základnej myšlienky, ktorá hovorí, že existuje v našom svete, v našom vesmíre i v akomkoľvek inom existujúcom svete, ktorý poznáme alebo nepoznáme, Nieкто, kto tento svet a vesmír okolo nás stvoril, kto ho riadi a stará sa oň a o jeho chod.

Hlavným prameňom poznatkov u muslimov o tom, ako človek vznikol, kým a ako bol stvorený, je Korán.

Korán pozostáva z niekoľkých tisícok znamení¹, ktoré boli zoslané prorokovi Muhammadovi počas viac než dvadsiatich rokov a ktoré boli v čase ich zoslania aj písomne zaznamenané.

Korán obsahuje úryvky a správy o tom, ako vznikla Zem, ako sa človek na túto Zem dostal. Obsahuje príbehy niektorých predošlých prorokov, ako aj zásady, ktoré by mali organizovať a regulovať ľudskú spoločnosť.

¹ Korán sa delí na kapitoly a každá kapitola sa delí na niekoľko ajat, t. j. znamení, pričom každé znamenie má svoje číslo. Napr. 114. kapitola má 6 znamení a označuje sa zvyčajne tak, že na začiatku je číslo kapitoly a potom číslo znamenia. Napr. 114. kapitola, znamenie 5 sa označí 114:5. Slovo verš sa v arabskom jazyku používa len pri básňach. Preto aj v celom zborníku budeme, ako sme to zvykol pri neskorších publikáciách, používať slovo znamenie namiesto slova verš, na označenie znamení Koránu.

V Koráne sa objavuje aj správa o tom, že existujú aj iné bytosti, ktoré Boh, nad ktorého vyššieho niet, stvoril, ktoré sú však pred našimi zmyslami a vnemami ukryté.

Najdôležitejším a najpodstatnejším poznaním, ktoré Korán, ako nebeská Kniha (nebeská preto, lebo jej poznanie nemá pozemský pôvod) ľuďom prináša, však ostáva správa o tom, že existuje najvyššia Existencia, ktorá ľudí aj celý okolitý svet, ktorý ľudia vnímajú, stvorila a nechala dotvoriť, dala mu silu života, prostredníctvom ktorej sa stále zachováva a rozvíja. Táto najvyššia Existencia sa v Koráne nazýva Boh (v arabskom jazyku Allah, čo znamená Uctievaný).

Pochopenie podstaty islamu, ako náboženstva a základ jeho posolstva sa nerozlučne spája s uvedomením si podstaty a významu slova Boh.

V Koráne je pojem „boh“ stotožnený s najvyššou Existenciou, ktorá existovala v minulosti, existuje v súčasnosti a bude existovať aj v budúcnosti, ak berieme do úvahy, že ľudia pod minulosťou, súčasnosťou a budúcnosťou chápú určitý sled udalostí a času. Korán naším mysliam približuje Boha, nad ktorého vyššieho niet, prostredníctvom určitých vlastností, ktoré sú ľuďom známe a ktoré ich myseľ dokáže vnímať, obsiahnuť a pochopiť.

Azda najvýznamnejšie znamenia v Koráne, ktoré nám podobu Boha najvyššieho približujú, sú znamenia prvej kapitoly, znamenia 112. kapitoly a znamenia z druhej kapitoly.

Prvá kapitola hovorí: „1. V mene Boha **milostivého, v moci ktorého je milosť**, 2. Vďaka Bohu, **Pánovi tvorstva**,

3. **Milostivému, v moci ktorého je milosť**, 4. **V moci ktorého je Deň zúčtovania**, 5. **Teba uctieame a Teba o pomoc prosíme**, 6. Správne nás usmerni na cestu rovnú, 7. Na cestu tých, ktorým si dary Svoje podaroval, nie tých, na ktorých je hnev zoslaný, ani tých, ktorí zblúdili.“ (Korán 1:1-7)

Stodvanásta kapitola znie: „1. Povedz: **On, Boh je jeden jediný**, 2. **Boh je Al-samad (1)**, 3. **Nesplodil a nebol splodený**, 4. **A niet toho, kto by sa Mu vyrovnal**.“ (Korán 112:1-4)

(1): Slovo Al-samad v arabskom jazyku znamená Pán, nad postavením ktorého vyššieho niet, je to Pán, ku ktorému sa všetci o pomoc obracajú, pričom On sám sa bez všetkých zaobíde a nepotrebuje ničiu pomoc.

Znamenie z druhej kapitoly uvádza: „Boh, **niet boha okrem Neho, večne živého, večne existujúceho. Nezastihne ho driemota ani spánok. Jemu náleží, čo je v nebesiach a čo je na zemi. Ktože by sa u Neho mohol prihovoriť inak než s Jeho povolením. Pozná ich súčasnosť i budúcnosť, ale oni neobstiahnu z Jeho poznania nič, jedine to, čo by On chcel. Jeho Kursy (1) pojíma nebesia a zem a nezaťažú Ho ich ochrana a opatrovanie. A On je ten, nad ktorým vyššieho niet a je prevelký**.“ (Korán 2:255)

(1): Slovo kursy znamená v arabskom jazyku stolička, ale aj sedadlo trónu. Keďže vznikli určité výhrady proti prekladu tohto slova do iných jazykov ako trón, bolo toto slovo napríklad v znamení 2:255 ponechané bez prekladu a uviedla sa len jeho podoba - výslovnosť v arabskom jazyku. Tieto výhrady si všimneme nájmä

pri prekladoch Koránu do anglického jazyka, kde sa v starších prekladoch uvádza slovo trón a v novších prekladoch sa ponecháva prepis arabskej výslovnosti tohto slova a vysvetľuje sa jeho význam. O aký trón presne ide a či ide o skutočný trón alebo ide len o porovnanie, ktoré má ľuďom priblížiť chcený význam tohto slova, presne nevieme. Dôležité však je, že nám táto veta približuje rozsah Božej moci a Božieho poznania, keď hovorí, že Božia moc a Božie poznanie pojímajú nebesá a zem a ochrana a opatrovanie nebies a zeme Boha nezaťažuje.

Z predchádzajúcich znamení si môžeme vytvoriť určitú predstavu o Bohu.

Boh je Pánom všetkého, čo stvoril, nad čím stojí a bdie. V jeho moci je udeliť komukoľvek milosť a odpustenie. Má moc nielen dávať túto milosť, ale On ju svojim stvoreným aj dáva a udeľuje. Jeho milosť obsiahne každého z jeho stvorených v miere a v čase, ktorý na to On sám určí.

Boh je vládcom súdneho dňa, On určuje čas a spôsob, akým táto udalosť nastane.

Boh má tú moc, to poznanie, ktoré ľudia potrebujú na to, aby ich pozemský život nadobudol svoj skutočný význam a zmysel.

Boh je jediný, pričom túto jedinosť treba chápať v jej absolútnom význame, že totiž neexistuje nič Jemu podobné.

Boh nesplodil a nebol splodený. Z Koránu vieme, že Boh najvyšší prostredníctvom reprodukcie, bez ohľadu na spôsob akým sa uskutočňuje, dal všetkému, čo stvoril, možnosť zachovania a existencie. Ak by sa tento proces pre akúkoľvek príčinu zastavil,

zanikol by celý druh i jeho existenčné predpoklady. Boh najvyšší nám preto sám o Sebe oznamuje, že je jediný aj z tohto pohľadu, že Jeho existencia nie je závislá na žiadnej reprodukcii, čo v podstate predstavuje ďalšiu vlastnosť, ktorá Ho odlišuje od čohokoľvek iného.

Ďalej nám Boh odkazuje, že On je večne živý, t. j. nepodlieha javu, ktorý ľudia nazývajú starobou alebo smrťou. Je večný, čo sa v našom vnímaní tiež stotožňuje s absolútnou nesmrteľnosťou.

Ďalšou vlastnosťou, ktorá Bohu náleží, je absolútne poznanie. Z tohto poznania dovoľí svojim stvoreným získať len také množstvo a takú mieru, aké Sám uzná za vhodné a postačujúce.

Na základe uvedených vlastností môžeme dospieť k záveru, že Boha nie je možné v žiadnom prípade stotožniť s akoukoľvek ľudskou podobou, ako to napr. nájdeme u starých Grékov, ktorí mali viacero bohov a každý, aj keď mal určité nadprirodzené vlastnosti, mal podobu človeka, ktorý bol niekým alebo niečím splodený.

Boha treba vnímať prostredníctvom Jeho vlastností bez toho, aby sme Jeho vnímanie obmedzili na určitým obraz alebo podobou, či už ľudskú alebo inú.

V Koráne je zoslané:

„Boh je svetlom nebies a zeme. Jeho svetlo sa podobá výklenku, v ktorom je lampa. Lampa je v nádobe sklenenej. Nádoba sklenená akoby bola hviezda žiariaca, ktorá je zapáľovaná zo stromu požehnaného, stromu olivového, ktorý nie je ani východný, ani západný, jeho olej svieti, aj keď by sa ho oheň ani nedotkol. Je to svetlo na svetle. Boh správne

usmerňuje k svetlu Svojmu, koho chce. Boh uvádza ľuďom príklady. Boh o všetkom vie.“ (Korán 24:35)

1.2 Viera v Boha

Viera a náboženstvo. Aký je rozdiel medzi týmito dvoma pojmami?

Častokrát si ľudia mýlia význam a obsah viery s náboženstvom alebo ich dokonca stotožňujú. Medzi vierou a náboženstvom je však rozdiel, aj keď sú spolu späté a nemožno ich od seba oddeliť.

Náboženstvo predstavuje obsiahlejší pojem než viera, pretože náboženstvo v sebe zahŕňa vieru, ale aj iné prvky, akými sú napr. náboženské úkony.

Viera zasa tvorí základ každého nebeského náboženstva, a teda aj islamu.

O tom, čo je náboženstvo, budeme hovoriť neskôr. Tu iba objasníme, čo je viera z hľadiska islamského náboženstva.

Boh najvyšší nám v Koráne vysvetľuje, že jeden zo základných a prirodzených inštinktov, ktoré človeku už od narodenia dal, je viera. O viere môžeme zjednodušene povedať, že je to vnútorný pocit uznania niečoho, presvedčenia sa o niečom, o existencii čoho nemáme dostatok materiálnych dôkazov, alebo presvedčenie o niečom, o čom si myslíme, že je správne alebo užitočné. Takéto presvedčenie sa nakoniec odráža na našom správaní i na celkovom vnímaní života a našich postojov v ňom.

O tom, že tento inštinkt je súčasťou každého z nás už od narodenia, nemožno pochybovať, pretože s vierou žijeme každú chvíľu nášho života, aj keď si to možno ani neuvedomujeme.

Častokrát konáme mnohé veci, pretože sme presvedčení o tom, že by to tak malo byť. Mnohokrát sa držíme svojich názorov aj napriek tomu, že ostatní sú presvedčení o ich nesprávnosti. Napriek tomu, že sa nám pri mnohých príležitostiach naskytne možnosť kradnúť, neukradneme, pretože sme presvedčení o tom, že kradnúť sa nemá. Môže sa ale stať, že niekto iný ukradne, pretože si myslí, že z toho bude mať úžitok a je presvedčený, že krádež neznamená zlú vlastnosť, ale šikovnosť, atď. Vo všetkých uvedených prípadoch v nás zapracoval inštinkt viery a viedol nás k určitému správaniu. Inštinkt viery je preto človeku vrozený, avšak jeho usmernenie je závislé na samotnom a slobodnom rozhodnutí človeku.

Viera je človeku daná od narodenia a rozvíja sa s rozvojom jeho mysle. Najdôležitejšou otázkou však vždy ostáva, kam túto vieru umiestniť, resp. ako ju správne využiť. Na to človeku slúži poznanie, ktoré získava počas svojho života. Čím viac toho človek pozná a o tomto poznaní premýšľa, tým viac sa prejavuje jeho schopnosť svoju vieru správnym spôsobom využiť.

V mnohých prípadoch niečomu veríme a držíme sa toho, napriek tomu, že nemáme dostatok materiálnych argumentov, aby sme to obhájili, avšak naše poznanie, naša skúsenosť, ktorú sme doposiaľ získali, nám hovorí, že je to správne. Sme presvedčení, že naša viera v niečo je správna, pretože je v zhode s tým, čo

poznáme z nášho okolitého sveta. To znamená, že aj v podvedomí o tejto viere premýšľame a neberieme ju ako samozrejmu. Časť poznania, ktoré človek od narodenia získava, používa práve na to, aby rozpoznal, v čo má veriť a v čo nie, čo sa mu zdá možné a logicky odôvodniteľné, a čo nie.

Človeku je vrozený špeciálny druh viery, ktorá sa v islame nazýva prirodzená viera (prirodzený inštinkt viery). Je to inštinktívna vlastnosť, ktorá človeka vedie v rámci jeho rozumových schopností v konkrétnom čase k tomu, aby hľadal tú moc, ktorá všetko vôkol neho riadi a ktorej existenciu by jeho rozum mohol pripustiť.

Táto prirodzená viera nás v určitých životných situáciách vedie k tomu, aby sme začali hľadať alebo premýšľať o tom, ako sme prišli na tento svet, či sme prišli naň len tak v rámci určitého náhodného a bezcieľneho vývoja, alebo za existenciou človeka je niečo významnejšie než bezcieľne a bezvýznamné zrodenie sa a zánik.

Keď človek o tom všetkom začne premýšľať, urobí významný krok vpred na ceste získania odpovedí na uvedené otázky. Ďalší dôležitý krokom následne predstavuje samotný zdroj informácií, z ktorého človek získava odpovede na tieto otázky. Ako v minulosti, tak aj v súčasnosti je takýchto zdrojov mnoho, niektoré sú si viac či menej podobné, iné zasa celkom odlišné. Preto je potrebné o takýchto zdrojoch premýšľať a zvážiť, ktorý si vybrať. Práve túto skutočnosť islam vyzdvihuje.

Islam žiada od človeka, aby predtým než by prijal akúkoľvek vieru či náboženstvo, premýšľal o nich, o ich obsahu a logike. Aby

zvážil všetko aj rozumom, pretože tento náš svet i vesmír je založený na presných a zrozumiteľných zásadách. Preto aj viera človeka musí byť jasná a zrozumiteľná. Ani v náboženstve nesmie byť v tých základných princípoch nič nejasné. Náboženstvo je Bohom zoslané pre ľudí a pre ich dobro, preto musí byť úplne jasné a zrozumiteľné, ale aj logicky prijateľné.

Keď Boh najvyšší zoslal prorokovi Muhammadovi Korán, poveril ho oznámením posolstva ľudom, ale zdôraznil, že nikto nesmie byť nútený islam uznať a prijať. Každý sa musí rozhodnúť sám z vlastnej vôle a bez nátlaku.

Boh dal človeku inštinkt prirodzenej viery, ktorá by ho mala priviesť k presvedčeniu, že Boh existuje. Nič sa však samo od seba nerodí, človek musí o Bohu, o Jeho existencii a o Jeho podobe premýšľať. Až keď začne o tom premýšľať, otvárajú sa pred ním možnosti nakoniec dospieť k tomu, čo hľadá.

Priamy a absolútne nespochybniteľný dôkaz o existencii Boha nedokáže žiadne náboženstvo nikomu ponúknuť. Preto je neoddeliteľnou súčasťou každého náboženstva aj viera, ktorá je určitým presvedčením a inštinktom napovedajúcim človeku, že niečo je správne, i keď o tom nemá dostatok materiálnych dôkazov.

Ako sme v úvode spomenuli, zdrojom informácii islamu o existencii Boha je Korán, ktorý podáva nepriame dôkazy Jeho existencie. To nakoniec privádza mnohých ľudí k tomu, aby islam prijali a zvolili si ho za svoju životnú cestu a v dôsledku toho aj v Boha verili a o Jeho spokojnosť sa snažili.

V islame je viera založená na veľmi dôležitej zásade: Kým nespoznáš (islam a jeho zásady), never a spoznaj predtým, než budeš veriť.

1.3 Boh existuje

V dnešnej dobe, ktorá sa vyznačuje rýchlym vývojom vedy a techniky, sa ľudia stávajú priveľmi pripútaní k hmote. To ich v dôsledku vedie k tomu, že uznávajú len to, čo vidia, čoho sa môžu dotknúť a vidieť. Musíme si uvedomiť, že existujú nespočetné veci, ktoré doposiaľ nedokážeme vnímať alebo vidieť, napriek tomu, že naisto vieme, že existujú. Mnohokrát nás k spoznaniu určitých vecí alebo síl dovedú následky, ktoré tieto sily po sebe zanechávajú a ktoré dokážeme vidieť alebo vnímať. Ako príklad nám môže poslúžiť známy Newtonov zákon príťažlivosti, ku ktorému Newton dospel logickou analýzou príčin a síl, ktoré spôsobili pád jablka zo stromu. Ide o jednu z vedeckých metód poznania, ktorú veda uznáva a ktorú používa, aby sa prostredníctvom následkov oboznamovala s rôznymi vecami a silami, ktoré nedokážeme priamo vidieť, ale o ktorých vieme, že existujú.

Metódou spoznávania vecí a síl, prostredníctvom ich následkov, dokážeme aj Boha spoznávať. Túto vedeckú metódu nám Boh v Koráne ukázal ako prostriedok, prostredníctvom ktorého by sme Ho mohli hľadať a spoznať.

Až do určitého stanoveného času Boha neuvidíme a ani nedostaneme priamy dôkaz o Jeho existencii. Ak sa však lepšie

obzrieme vôkol seba, uvidíme, že je tu nespočetné množstvo nepriamych dôkazov a znakov, ktoré nám túto existenciu dokazujú. Hovoria o obrovskej sile, ktorá všetkým hýbe a ktorá všetko udržuje v presne stanovenom chode.

Boh najvyšší v Koráne zoslal:

„V stvorení nebies a zeme, v rozdielnosti noci a dňa, v lodiach, ktoré sa plavia po mori s tým, čo ľudom pomáha, vo vode, ktorú Boh zoslal dole z neba, a tak ňou oživil zem po tom, ako bola mŕtva a rozptýlil na nej z každého druhu chodiacich tvorov a v premieňaní sa vetrov a v mračnách podriadených medzi nebom a zemou, sú znamenia ľudom, ktorí chápu.“ (Korán 2:164)

„V stvorení nebies a zeme a rozdielnosti noci a dňa sú znamenia pre tých, ktorí rozum majú.“ (Korán 3:190)

„A On (Boh) vám učinil hviezdy, aby ste nimi (ich svetlom a pozíciami) boli správne usmernení v temnotách súše i mora (keď cestujete v noci). Objasnili sme znamenia ľudom, ktorí veria (ktorí sú znali).“ (Korán 6:97)

Aj ďalšie znamenia Koránu poukazujú na to, že za všetkými týmito a inými javmi a skutočnosťami stojí určitá sila. Poukazujú na to, že Boh toto všetko stvoril a niektoré z týchto vecí boli dokonca stvorené v takej podobe, aby ľudom slúžili, ako o tom hovorí piate znamenie desiatej kapitoly Koránu.

Ide o dostatočne zreteľné nepriame dôkazy, ktoré každý z nás každodenne vidí.

Ak si ktokoľvek myslí, že toto všetko, obdarené dokonalým poriadkom a harmóniou, nemohlo vzniknúť len náhodne, ale že to existuje pričinením Boha, najvyššej Existencie, potom je veriacim človekom. Uveril tej základnej myšlienke, ktorú islam ľudom pri-náša, že nič nevzniklo náhodne, ale že existuje obrovská a neohra-ničená Moc, ktorá za tým všetkým stojí.

Izák Newton, človek, ktorý mal k vede, k vedeckému bádaniu a výskumu bližšie než väčšina z nás, povedal: „Nepochybujte o Stvoriteľovi, pretože nie je možné, aby samotné náhody boli zá-kladom tejto existencie!“

Vyhradíme si niekoľko hodín, minút, okamihov, pozrime sa vô-kol seba a zamyslime sa nad všetkým, čo nás obklopuje, postavme sa odvážne sami pred seba a položme si otázku: Mohol všetok tento presne a do najmenších detailov prepracovaný vesmír a okolitý svet vzniknúť sám od seba?

1.4 Viera, náboženstvo a človek

Už sme hovorili o viere a existencii Boha. Ostáva nám však zodpovedať ešte jednu otázku. Ako sme sa o Bohu a o jeho exis-tencii dozvedeli?

Odpoveď znie: prostredníctvom poslov, ktorých si Boh vybral spomedzi samotných ľudí. Hlavná a prioritná úloha týchto poslov bola, aby ľudom vysvetlili príbeh ich vzniku a existencie a vysvet-lili im, že za ich stvorením, vznikom a všetkého okolo nich stojí obrovská a mocná sila, ktorou je Boh najvyšší.

Oznámiť ľuďom, ktorí z hľadiska vedeckého pokroku boli možno na primitívnej úrovni, že existuje Boh a dať im dôkazy Jeho existencie, ktoré by ich rozum dokázal pochopiť, by bolo pre týchto poslov veľmi náročné. Preto Boh najvyšší každému svojmu poslovi dal určité schopnosti alebo predmety, ktoré boli v tom čase pre ľudí nadprirodzenou, nevysvetliteľnou silou a ktoré boli dôkazom toho, že poznanie, ktoré im tento posol prináša, pochádza od niekoho, kto má väčšie schopnosti, väčšiu silu, než akú by si dokázali predstaviť.

Dokázať ľuďom v každom čase, že Boh existuje, je pre samotného Boha najvyššieho, ktorý stvoril všetko existujúce, veľmi ľahká záležitosť, avšak ako hovorí Korán, Boh najvyšší sa rozhodol, že nebude do života ľudí zasahovať nad rámec zákonov, ktoré stanovil prírode a osudu. Boh takéto rozhodnutie učinil preto, aby každý človek mal možnosť slobodnej voľby, či v Boha uverí, alebo nie a ako s touto slobodou vo svete, v ktorom ho stvoril, bude nakladať. Boh najvyšší uzákonil zásadu, že človeka v otázke viery či neviery bude odmeňovať a trestať len za to, čo si tento človek vlastným, slobodným rozhodnutím vybral na základe dostupného poznania, ktoré Boh ľuďom Sám o Sebe zoslal.

Korán na niektorých miestach hovorí, že existovali pospolitosti, ktoré od svojich poslov žiadali priame dôkazy o existencii Boha s tým, že keď tieto dôkazy dostanú uveria v Boha. Boh najvyšší ich požiadavke vyhovel, ale jej splnenie podmienil tým, že ľudia, ktorí žiadali priamy dôkaz sa museli zaviazat', že o Jeho existencii už nikdy viac pochybovať nebudú. Boh im tiež pohrozil, že ak po zoslaní tohto dôkazu neuveria, alebo po čase prestanú veriť, vyjme ich

všetkých z terajšieho života (pozemského) a budú vystavení Jeho hnevu, čo sa v mnohých prípadoch aj stalo.

Boží poslovia prichádzali k ľuďom s poznaním o Bohu, o Tom, kto ich stvoril a uštedril im zo všetkého dobrého na tejto zemi, ale aj s tým, že On za to od ľudí vyžaduje aspoň minimálnu oddanosť a vďaku.

Viera teda znamená vyzvať ľudí k uznaniu jedného jediného Boha, Pána všetkého tvorstva a vzdať úctu a vďaku za život i za to, čo je v ňom, len Jemu.

Ak toto chápeme pod vierou, čo chápať pod pojmom náboženstvo?

Náboženstvo možno charakterizovať ako systém určitých poznatkov a noriem správania sa ľudí, jadrom a základom ktorého je viera v Boha. To znamená, že náboženstvo je systém, jadrom ktorého je viera so všetkými jej zložkami a od tohto stredu sa už potom rozvíjajú dva druhy poznatkov.

Prvý okruh poznatkov sú poznatky o predošliých ľudských spoločenskách. Zväčša sa jedná len o také poznatky, ktoré ľuďom prinášajú určité ponaučenie z príbehu a osudu takýchto predošliých spoločností. Príbehy hovoria najmä o takých spoločnostiach ľudí, ktoré sa dopustili chýb a omylov vo svojom správaní voči Bohu za čo boli postihnuté rôznymi postihmi.

Druhý okruh poznatkov, obsiahnutých v náboženstve, sú určité normy správania, podľa ktorých by sa mali ľudia aj spoločnosť správať, aby sa zabezpečil ich rozvoj a kontinuita.

Spomenuté tri druhy poznatkov (viera, poznatky predošlých spoločenstiev a normy správania), ktoré tvoria náboženstvo, sú medzi sebou navzájom silno prepojené. Viera napr. pôsobí na oblasť náboženských noriem a vyvoláva v ľuďoch presvedčenie o ich záväznosti, o tom, že ich majú dodržiavať. Na druhej strane poznatky o predošlých spoločenstvách varujú a signalizujú, čo sa môže stať, ak ľudia neveria alebo silno prekročia rámec zásad, ktoré im náboženstvo stanovuje atď.

Ak sa dnes obzrieme vôkol seba, zistíme, že náboženstiev je mnoho. Preto si môžeme položiť otázku, prečo je to tak, prečo neexistuje len jedno jediné náboženstvo? Pokiaľ by sme chceli hľadať odpoveď na túto otázku, musíme si predovšetkým určiť, čo možno pomenovať náboženstvom, a čo nie.

V duchu toho, čo bolo doposiaľ povedané, za náboženstvo možno pokladať len systém poznatkov, základom ktorých je viera v existenciu Boha, ako najvyššej Existencie s obrovskou a neobmedzenou silou, ktorý stvoril nás, náš svet i svety, o ktorých doposiaľ ešte nič nevieme. Vedné disciplíny spojené s islamským náboženstvom delia náboženstvá na nebeské a ostatné náboženstvá. Nebeskými náboženstvami sú židovské, kresťanské a islamské náboženstvo.

Odpoveď na otázku, prečo je potom na zemi viacero náboženstiev, nájdeme v jednom znení z druhej kapitoly Koránu, ktoré nám v úplnej a výstižnej stručnosti podáva históriu vzniku náboženstiev:

„Ľudia (spočiatku) tvorili jedno spoločenstvo. A tak Boh poslal (k ľuďom) prorokov ako oznamovateľov radostnej zvesti i ako varovateľov a zoslal dole s nimi Knihu s pravdou, aby rozhodla medzi ľuďmi o tom, o čom sa sporili (v predstavách o správnej podobe Boha a náboženstva). A o nej (o pôvode a obsahu zoslanej Knihy) sa sporili len tí (ľudia), ktorým bola daná, po tom, ako im prišli jasné dôkazy (o správnosti poznania, ktoré obsahovala), a to zo vzájomnej nevraživosti. Boh tých, ktorí uverili, svojím povolením správne usmernil k pravde, o ktorej sa sporili. A Boh správne usmerní koho chce, k ceste rovnej (k ceste správnej, v ktorej nie sú žiadne vybočenia alebo zahýbania).“ (Korán 2:213)

Znamenie nám hovorí o tom, že ľudia spočiatku, t. j. od Adama a potomstva, ktoré prišlo po ňom, tvorili jednotnú ummu (jedno spoločenstvo). Pochopiť zmysel slova „umma“ je dôležité, keďže to znamená určité spoločenstvo ľudí, určitú pospolitosť. Nehovorí sa tu o žiadnom národe alebo rase, ale o spoločenstve. Z kontextu, v akom je toto slovo v Koráne spomenuté, vyplýva, že ľudia spočiatku tvorili jedno spoločenstvo, ktoré malo jednotnú vieru, vieru v Boha jedného jediného, ktorý nemá žiadneho spoločníka ani potomka. Ako to uvádzajú nebeské Knihy, Boh stvoril Adama a Adam dostal správne usmernenie od Boha všemohúceho, takže po určitý čas toto spoločenstvo ľudí, ktoré pochádzalo od Adama, uctievalo Boha a nasledovalo tú správnu vieru, ktorú sa naučilo od Adama.

Boh však stanovil určité zákony vývoja a vývinu celého vesmíru, preto sa aj spoločenstvo ľudí začalo vyvíjať. Tento vývoj bol

ale sprevádzaný určitou deformáciou pôvodného chápania viery, pričom medzi ľuďmi nastali rozkoly a spory ohľadom toho, kto má pravdu. V určitom okamihu Boh najvyšší rozhodol, že nastal čas, aby ľudom poslal poslov, ktorí by ich vrátili k tej správnej viere. Rozkoly a spory však medzi ľuďmi pokračovali aj po zoslaní poslov, pretože kým niektorí ľudia poslov nasledovali, iní ich zasa nasledovať odmietli. Odmietnutie, ako to hovorí znamenie, nebolo v dôsledku neviery alebo nedostatku znamení či dôkazov, ale bolo spôsobené ľudskou nevraživosťou, ktorá medzi týmito ľuďmi vznikla.

Z uvedeného znamenia sa dozvedáme, že niektorí ľudia začali o stvorení tohto sveta a o Stvoriteľovi premýšľať, nechali sa viesť nielen srdcom, ale aj rozumom a snažili sa dospieť k podstate všetkého, čo je okolo nich, až napokon dospeli k tomu, že tento svet musela stvoriť obrovská sila s neobmedzenou schopnosťou. Tých ľudí, ktorí premýšľali, Boh najvyšší priviedol k správnej viere a ukázal im cestu k nej. Ľudia tým nespoznali len vieru v Boha, ale spoznali aj svoje miesto na tomto svete a dozvedeli sa, kam budú po svojom terajšom pozemskom živote smerovať.

Ak chceme posolstvá jednotlivých prorokov rozdeliť na historické etapy, môžeme skonštatovať, že v každej historickej etape Boh poslal ľudom posla, ktorého si vybral spomedzi ľudí žijúcich v tom čase, aby napravil ich vieru a usmernil ich správnym smerom. Tu už presne badať rozdiel medzi vierou a náboženstvom. Viera (pokiaľ o nej hovoríme v rámci nebeských náboženstiev) je totiž len jedna, avšak náboženské normy sa menia podľa historickej doby, v ktorej bol ten ktorý posol od Boha ľudom poslaný.

To znamená, že jadro všetkých náboženstiev - viera v jedného jediného Boha, ktorý nemá spoločníkov a ktorý nesploдил a nebol splodený - je jednotné. Základné mravné zásady tiež ostávajú nemenné, avšak ustanovenia, ktoré regulujú existujúci život spoločnosti v tej ktorej historickej etape, sa menia.

Prorok Muhammad prišiel k ľuďom s výzvou: „Niet boha okrem Boha jedného jediného, ktorý nemá žiadnych spoločníkov.“

Prorok Ježiš svojim ľuďom povedal: „**Synovia** (potomkovia proroka) **Izraela, uctieajte Boha, môjho i vášho Pána** (ktorý je jediným Pánom náš všetkých)„, (Korán 5:72)

Prorok Noe svojim ľuďom povedal: „**Ľudia moji! Uctieajte Boha, niet pre vás iného boha než On.**“ (Korán 7:59)

Prorok Húd svojim ľuďom odkázal: „**Ľudia moji! Uctieajte Boha, niet pre vás iného boha než On.**“ (Korán 11:50)

Prorok Sáleh svojim ľuďom povedal: „**Ľudia moji! Uctieajte Boha, niet pre vás iného boha než On.**“ (Korán 11:61)

Prorok Abrahám svojim ľuďom odkázal: „**Uctieajte Boha a bojte sa Ho ..**“ (Korán 29:16)

O prorokovi Mojžišovi sa v Koráne píše: „**I poslali sme Mojžiša so znameniami našimi a dôkazom zjavným**“ (Korán 11:96)

V Koráne sa uvádza len niekoľko prorokov, ktorým boli predtým zoslané posolstvá a ktorých príbeh sa spomína za určitým cieľom.

Všetko, čo sme doposiaľ uviedli, zastrešuje znamenie Koránu, ktoré hovorí:

„Vybrali sme v každom spoločenstve posla (ktorý im hovoril): „Uctieajte Boha a vyhýbajte sa tágutovi⁽¹⁾“ (Korán 16:36)

⁽¹⁾ Slovo tágút sa zvyklo prekladať ako satan. Toto slovo má ale širší význam než len pomenovanie satana, pretože koreň slova pochádza z výrazu, ktorý predstavuje obrovské bezprávie a nespravodlivosť. Tágút znamená satan, ale aj všetko to, čo prekračuje určité medze, ktoré Boh ľuďom stanovil, to čo zakrýva pravdu, to čo je uctievané mimo Boha alebo popri ňom.

Boh najvyšší o prorokovi Muhammadovi v 35. kapitole, v znamení 24 zoslal:

„My sme ťa (Muhammad) poslali s pravdou ako zvestovateľa radostnej zvesti (o dobre, ktoré veriacich čaká) a ako varovateľa (pred trápením, ktoré tých, ktorí vieru odmietajú, postihne).“ (Korán 35:24)

Tu sa nám už javí aj základný rozdiel medzi islamom a židovským a kresťanským náboženstvom.

Islam totiž Boh zoslal, podobne ako to bolo pri všetkých náboženstvách predtým, aby ľudí v prvom rade priviedol na správnu vieru. K tejto viere v Boha vyzval všetkých ľudí, vrátane židov a kresťanov². Korán uvádza, že viera v Boha v takej podobe v akej je v Koráne, bola v každom nebeskom poslanstve, avšak vždy, keď posol, ktorý toto poslanstvo ľuďom od Boha odovzdal zomrel, ľudia základné články tejto vieru úplne alebo čiastočne zmenili. To sa stalo aj v prípade židovského a kresťanského náboženstva.

² Pozri publikáciu Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán o Márii a Ježišovi, vyd. ALJA, s.r.o., Bratislava 2000, ISBN 80-968262-9-8

V islame k takejto zmene už nedošlo, pretože Korán sa okrem iného od samého začiatku ešte za života proroka Muhammada písomne zaznamenal³.

Vzťah islamu k židovskému a kresťanskému náboženstvu možno do veľkej miery pochopiť zo znamenia č. 64, tretej kapitoly Koránu.

„**Povedz** (Muhammad, židom a kresťanom): „**Ľudia Knihy** (Korán používa na označenie židov a kresťanov výraz „Ľudia Knihy“, pretože im boli predtým zoslané nebeské Knihy), **pod’te k spravodlivému** (striedmemu, rovnému a úplnému) **slovu medzi nami a vami** (o tom), **že nebudeme uctievať** (nikoho a nič) **iné ako Boha a že nebudeme k Nemu nič pridružovať** a **že nik z nás si nebude z ostatných činiť pánov popri Bohu** (budeme uctievať len jedného jediného Boha, nebudeme nič, ani nikoho k nemu pridružovať a nikto z nás stvorených si neurobí z nikoho iného pána mimo Boha a jediným naším Pánom bude Boh Najvyšší).“ **Ak by sa odvrátili, povedzte** (muslimovia): „**Bud’te svedkami** (toho), **že sme muslimovia** (teda Bohu a len Jemu oddaní).““ (Korán 3:64)

Uvedené znamenie hovorí: Muhammad, povedz židom a kresťanom (Korán používa na označenie židov a kresťanov výraz „Ľudia Knihy“, pretože im boli predtým zoslané nebeské Knihy): „Ľudia Knihy ! Vykročme všetci po spravodlivej a správnej ceste

³ O spôsobe zoslania Koránu a jeho písomného zaznamenania pozri publikáciu Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, vydal: ALJA, s.r.o., Bratislava 2001, ISBN 80-968532-6-0

a zaviazme sa všetci spoločne, že budeme uctievať len jedného jediného Boha, že nebudeme nič ani nikoho k nemu pridružovať, že nikto z nás stvorených si neurobí z nikoho iného Pána mimo Boha a jediným naším Pánom bude Boh najvyšší.“ Ak by odmietli vieru v islam a aj od tejto výzvy by sa odvrátili, tak povedzte (adresátom sú muslimovia): „Ľudia Knihy, buďte našimi svedkami, že my sme muslimovia, že uctieваме jedného jediného Boha a len jemu sme sa oddali.“

Vzťahom muslimov a nemuslimov sa podrobnejšie zaoberáme v siedmej kapitole.

Druhá kapitola

Uctievanie

2. Uctievanie Boha

Pod pojmom uctievanie Boha rozumieme všetko, čo človek koná alebo čoho sa zdržiava, aby žil v súlade so zákonmi a zákonitosťami, ktoré Boh životu na Zemi a vo vesmíre určil. Ide o prejav, ktorý v sebe zahŕňa viacero významov.

V najširšom výklade tohto pojmu zisťujeme, že i samotný fakt, že človek žije, dýcha, rodí sa, umiera, podlieha osudu, pije, je a iné skutočnosti, sú vo svojej podstate uctievaním Boha. Je tomu tak, pretože uvedenými skutočnosťami sa naplňajú zákonitosti života človeka na Zemi. To platí nielen u človeka, ale u všetkého, čo existuje na Zemi. V Koráne bolo zoslané nasledujúce znamenie, ktoré to potvrdzuje:

„O jedinečnosti Jeho (Boha) a že sa Mu nemá pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, svedčí všetkých sedem nebies a zem i každý, kto je v nich (v nebesiach a na zemi). Niet ničoho, čo by vďaka Jemu nesvedčilo o jedinečnosti Jeho, vy ale tomu, ako svedčia o jedinečnosti Jeho, nerozumiete (nevnímate tento proces). On (Boh) veru má veľkú trpezlivosť a je odpúšťajúci.“ (Korán 17:44)

Uctievanie Boha v tomto najširšom význame má hlavnú charakteristickú črtu, ktorá ho odlišuje od ostatných významov, a to, že sa deje nezávisle od vôle čohokoľvek, čo Boha uctieva.

U človeka to konkrétne znamená, že každý človek, či už verí alebo nie, Boha uctieva spôsobom, ktorý je nezávislý od vôle tohto človeka.

V užšom výklade je pojem uctievanie Boha už pevne spätý s náboženstvom. Charakteristickou črtou pojmu uctievania Boha v užšom zmysle je, že naplnenie obsahu tohto pojmu je už úplne závislé od slobodnej vôle človeka. To znamená, že uctievanie Boha v užšom zmysle - viera a dodržiavanie náboženstva, už závisí od človeka a človek nie je Bohom a ani zákonitosťami, ktoré Boh životu stanovil, obmedzovaný.

I v rámci samotného náboženstva - stále hovoríme o islame - sa pojem uctievanie Boha používa ešte v užšom význame, než oba predchádzajúce významy, keď sa ním označuje dodržiavanie základných náboženských úkonov (modlenie, zakat, pôst a púť).

Uctievanie Boha preto môžeme rozdeliť na dve časti. Prvá sa naplňa nezávisle od vôle človeka, človek je v tomto smere riadený a druhá naopak, závisí od slobodnej vôle človeka, teda má slobodu výberu.

V ďalšom výklade sa budeme venovať tej časti uctievania Boha, ktorá závisí od vôle človeka, t. j. pod uctievaním Boha budeme myslieť úkony, prejavy a správania, pri ktorých sa človek snaží riadiť zásadami uloženými islamom, teda Koránom a výrokmi proroka Muhammada. Vždy však musíme mať na pamäti, že uctievanie Boha v prvom rade znamená pocit vďaka Bohu za to, čo človeku Boh dal, ktorý človek pociťuje vo svojom vnútri, ale ktorý sa

prejavuje aj v jeho vonkajšom správaní k sebe, k ostatným ľuďom a všetkým živým tvorom.

V súvislosti s tým, čo sme doteraz uviedli, premietnime si niektoré prípady a úkony z nášho každodenného života, ktoré by sa dali považovať za spôsob uctievania Boha.

Za základ uctievania Boha sa v prvom rade považuje dodržiavanie základných náboženských úkonov. Podrobne sa týmto úkonom budeme venovať v piatej kapitole. Medzi ďalšie prejavy uctievania Boha patria správania, ktoré sa týkajú oblasti spoločenského života veriaceho, t. j. správanie sa človeka k ostatným, oblasť osobného života a oblasť celkového správania sa ku svojmu okoliu, pričom všetko, t. j. základné náboženské úkony aj ostatné prejavy uctievania Boha, tvoria jeden neoddeliteľný celok.

Na to, aby bolo naše uctievanie Boha úplné, nestačí dodržiavať len základné náboženské úkony a vynechávať ostatné správania, alebo dodržiavanie len týchto správání a vynechanie dodržiavania základných náboženských úkonov. Uctievanie Boha by sa malo prejavovať v duchovnom živote človeka, ale aj v jeho ostatnom každodennom živote a správaní.

Uctievanie Boha v duchovnom živote muslima by sa malo prejavovať napríklad v bohabojnosti. Bohabojnosť možno vyjadriť vetou: „Uctievaj Boha tak, ako keby si Ho videl“. To znamená, že myslenie človeka, jeho pocity a v konečnom dôsledku i jeho vonkajšie správanie by malo vyzeráť tak, ako keby bol Boh s ním neustále. Táto bohabojnosť by ho v konečnom dôsledku mala aj

odradit' od zlých myšlienok a správani, ako je zabíjanie, kradnutie, ohováranie, klamanie atď.

Medzi ďalšie vlastnosti duchovného života muslima možno zaradiť zbožnosť. Zbožnosť v sebe zahŕňa okrem bohabojnosti aj vďačnosť Bohu, snahu viesť život v súlade s vierou v Boha a v súlade s tými životnými zásadami, ktoré Boh človeku určil. Zahŕňa v sebe aj určitý stupeň čistoty srdca zbaveného negatívnych ľudských vlastností, ako je pýcha, namyslenosť, nenávisť a iné. Zbožnosť v človeku buduje vlastnosti, akými sú skromnosť, záľuba v pomoci ostatným a iné.

Uctievanie Boha v každodennom živote človeka a v jeho správaní sa prejavuje v nekonečnom množstve vlastností a konaní. Medzi takéto vlastnosti sa zaraďujú: česťnosť, dodržiavanie sľubov, nepodplatiteľnosť (pričom treba vedieť rozlišovať hranicu medzi braním úplatkov a pomáhaním ľuďom), pomoc biednym a chudobným, ale aj každému, kto pomoc potrebuje, nielen voči ľuďom, ale voči všetkému živému na tejto Zemi, dodržiavanie určitých morálnych a ľudských zásad atď. Dá sa povedať, že všetko, čo v našom každodennom živote konáme, možno považovať za uctievanie Boha, pokiaľ sa snažíme konať v súlade so zásadami, ktoré nám Boh určil. Uvedieme niekoľko príkladov:

- Za určitý druh uctievania Boha v širšom zmysle možno pokladať „odstránenie zla z cesty ľudí“. Ak by človek napr. videl po ceste, na ktorej ľudia alebo zvieratá chodia, predmet alebo nebezpečenstvo, ktoré by ich mohlo ohroziť, mal by ho odstrániť podľa svojich možností. Ak ideme napr. po ceste a zbadáme na nej klinec

alebo sklo, ktoré by mohlo niekomu spôsobiť zranenie alebo vodičovi prepichnúť koleso, znepríjemniť mu tým jazdu alebo dokonca spôsobiť dopravnú nehodu, a takýto klinec alebo sklo by sme zodvihli alebo odsunuli nabok, aby k tomu nedošlo, tak tu ide o určitý druh uctievania Boha. Ďalší podobný príklad je odpratanie snehu z chodníka počas zimného obdobia alebo odsunutie šupy ovocia, ktorá by mohla spôsobiť pád človeka atď. Prorok Muhammad napríklad v jednom zo svojich výrokov povedal: *„Medzi tým, ako muž šiel po ceste, našiel konár s pichliačmi a odstránil ho, za čo sa mu Boh milostivý odvd'ačil a odpustil mu.“*

- Za ďalší druh uctievania Boha možno považovať súlad života človeka s prírodou a živými tvormi na Zemi, ba dokonca i so zákonitostami vesmírneho priestoru vôkol nás. Uctievanie Boha v širšom zmysle sa preto netýka len správania vo svete ľudí, ale prekračuje jeho hranice, aby obsiahlo všetko živé i neživé. Týka sa každého živého tvora, ochrany Zeme, na ktorej žijeme a prostredia, v ktorom žijeme, aby ono ostalo aj naďalej spôsobilé pre život živých tvorov. Človek by sa mal na tejto zemi správať v súlade s tým, že Boh mu zveril jej správu a správu toho, čo je na nej. Je to dôvod, prečo by sa mal snažiť zachovávať ju, neničiť a jej zdroje používať šetrne. Prorok Muhammad v jednom zo svojich výrokov povedal: *„Každý muslim, ktorý zasadí sadivo alebo zaseje osivo, z ktorého neskôr bude ješ' vták, človek alebo zviera, má za to (zapiše sa mu) dobrý skutok.“*

Prorok Muhammad (p.) jedného dňa rozprával svojim spoločníkom o mužovi, ktorý našiel dychčiaceho psa, ktorý sa tak trápil, až jedol od smädu zem. Mužovi prišlo psa ľúto. Preto ho vzal

k studni, vyzul si svoju obuv, nabral do nej vodu a dal psovi napit', za čo sa mu Boh odvd'ačil odpustením jeho hriechov .. Prorokovi spoločníci si tento príbeh vypočuli a povedali začudovane: „A či máme za pomoc zvieratám odmenu, posol Boží?“ Prorok povedal: „Za pomoc všetkému, v čom je život, je odmena.“

- Ako ďalší druh uctievania Boha, možno uviesť oblasť osobného života človeka do tých najmenších detailov a pohybov. Keď človek napr. prijíma potravu, keď pije, chodí, hovorí, vstáva, sedí, keď niečo koná alebo nekoná. Dokonca aj naplnenie prirodzených potrieb a pudov, ako je intímny styk medzi manželmi, je určitým druhom uctievania Boha. Je tomu tak, pretože ako bolo uvedené, uctievanie Boha v širšom zmysle predstavuje všetky konania, ktoré sú v súlade s tým, čo Boh ľuďom zoslal a uložil. Podľa islamských zásad manželského spolužitia, ako sa o tom dočítame v knihe „Manželstvo v islame“⁴, by mal každý z manželov rešpektovať potreby druhého manžela, teda aj jeho intímny život. Ak si manželia vyhovujú navzájom aj po tejto stránke, chránia jeden druhého pred akýmkoľvek prejavmi mimomanželského intímneho styku, čím pomáhajú sami sebe, ale aj jeden druhému žiť podľa zásad, ktoré Boh v tejto oblasti ľuďom stanovil.

Jedného dňa prorok Muhammad (p.) svojim spoločníkom povedal: „Intímny život každého z vás predstavuje pre vás dobrý skutok.“ Prorokovi spoločníci sa spýtali začudovane: „Ak niekto z nás naplní svoje túžby (v rámci manželstva), tak má za to dobrý

⁴ Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, vydal: ALJA s.r.o. Bratislava 1998, prvé vydanie, ISBN 80-968048-3-9

skutok? “ Prorok povedal: „Ak by niekto z vás uspokojil svoju túžbu nemravným spôsobom, považuje sa to za hriech a zlý skutok? “ Prorokovi spoločníci odpovedali: „Áno.“ Prorok nato povedal: „Ak si niekto uspokojí svoju túžbu mravným spôsobom, má za to odmenu. “

- Za ďalší príklad uctievania Boha v širšom zmysle, možno pokladať snahu o zabezpečenie obživy a potrieb pre seba i pre svoju rodinu. V islame sa veľmi vyzdvihuje a cení význam práce, najmä ako prostriedok na zabezpečenie hmotných potrieb človeka a ako prostriedok, ktorý človeka chráni pred biedou a chudobou, ktorá nesie so sebou ďalšie negatívne javy. Preto sa aj takáto práca človeka, najmä ak sa ňou majú zabezpečiť aj potreby iných osôb, pokladá za uctievanie Boha. Znamená to, že aj každodenná rutinná činnosť veriaceho človeka je uctievaním Boha. Samotný oddych, ktorý človek sám sebe, svojej manželke či deťom po práci alebo v dňoch pracovného pokoja dopraje, je určitý druh uctievania Boha.

- Ďalším prejavom uctievania Boha je pomáhanie chudobným a biednym ľuďom a ľudská spolupatričnosť. Utíšenie bolesti chorého alebo zarmúteného človeka čo i len dobrým slovom je uctievaním Boha. Keď človek ľudí stretáva a prijíma s úsmevom, nie je sústavne zamračený či mrzutý, dá sa o ňom povedať, že uctieva Boha, atď.

Prorok Muhammad nám v jednom svojom výroku približuje jeden z obrazov, ktoré sa budú odohrávať v súdny deň, v podobe dialógu medzi Bohom najvyšším a určitou skupinou ľudí: „*Boh*

vznešený a najvyšší v deň súdenia povie: „Adamov syn (t. j. človek), ochorel som a nenavštívil si Ma!“ Odpovie (človek): „Pane môj, ako som ťa mal navštíviť, veď Ty si Pán tvorstva?“ Povie (Boh): „A či si nevedel, že môj služobník ten a ten ochorel a ty si ho nenavštívil? A či si nevedel, že keby si ho bol navštívil, bol by si Ma našiel uňho.“ (Boh najvyšší pokračuje): „Adamov syn, prosil som ťa o jedlo a ty si mi nedal!“ Spýta sa (človek): „Pane môj, ako som Ti mal dať jesť, veď Ty si Pánom tvorstva?!“ Povie (Boh): „Môj služobník ten a ten ťa prosil o jedlo a ty si mu nedal. A či si nevedel, že keby si mu bol dal najesť bol by si to našiel u mňa.“ (Boh milostivý) pokračuje: „Adamov syn, prosil som ťa, aby si mi dal napiť a ty si mi nedal.“ Odpovie (Človek): „Pane môj, ako som Ti mal dať piť, veď Ty si Pánom tvorstva?“ Odpovie (Boh Milostivý): „Môj služobník ten a ten ťa prosil o pitie a ty si mu nedal. Veru, keby si mu bol dal napiť, bol by si to našiel u mňa.“

- Ďalší prejav uctievania Boha je dobré správanie sa človeka ku svojim rodičom a jeho snaha čo najlepšie sa postarať o nich, najmä vo chvíľach, keď jeho pomoc potrebujú. To isté platí aj pre rodičov, ktorí by sa mali starať o svoje deti, o ich dobrú výchovu a potreby, až kým sa nedokážu osamostatniť.

Oblasť a úkonov, ktoré by sme mohli zaradiť pod širší pojem uctievania Boha a ktorými by sme sa mohli usilovať o Božiu spokojnosť, je z hľadiska ľudského ponímania nekonečný počet. Potvrdzujú to mnohé znamenia Koránu i mnohé výroky proroka Muhammada.

Jedného dňa sa Abú Zer (jeden z prorokových spoločníkov) proroka (Muhammada) spýtal: „Čo uchráni služobníka (t. j. veriaceho človeka) pred peklom? Prorok povedal: „Viera v Boha.“ Abú Zer povedal: „Prorok Boží! A okrem viery treba ešte aj niečo iné robiť?“ Povedal (prorok): „Aby si rozdával ľuďom z toho, čo ti Boh dal (pomáhať tým ľuďom, ktorí pomoc potrebujú).“ Povedal som (Abú Zer pokračuje): „Prorok Boží, ak by bol človek chudobný a nemal by čo dať?“ Povedal (prorok): „Nech nabáda ľudí k dobru a odhovára ich od zla.“ Povedal som (Abú Zer pokračuje): „A ak by nemohol nabádať k dobru a odhovárať od zla?“ Povedal (prorok): „Nech naučí toho, čo neovláda žiadnu prácu alebo remeslo, nejakú prácu alebo remeslo.“ Povedal som (Abú Zer pokračoval): „Posol Boží, a čo ak ani on neovláda žiadnu prácu alebo remeslo?“ Povedal (prorok): „Tak nech pomôže ukrivdenému (človeku, ktorému bolo ukrivdené).“ Povedal som (Abú Zer pokračoval): „Prorok Boží, a čo ak by bol slabý a nemohol by pomôcť tomu ukrivdenému?!“ Povedal (prorok): „Akým dobrom chceš teda pomôcť svojmu spoločníkovi (t. j. ostatným ľuďom)?! Tak nech (tento človek aspoň) neubližuje ľuďom.“ Povedal (Abú Zer): „Posol Boží, ak by tak konal, vojde do raja?“ Povedal (prorok): „Ktorýkoľvek veriaci sa bude snažiť konať ktorúkoľvek z týchto činností, povediem ho za ruku, až kým ho nedostanem do raja.“

Z výroku je zjavné, že každý človek, bez ohľadu na to, či je bohatý, chudobný, silný a mocný, slabý, či má vysoké vzdelanie, alebo len základné, môže pomáhať sebe aj ostatným ľuďom. Aby sa však jeho konanie považovalo za uctievanie Boha, musí byť jeho viera úprimná a tým čo koná, musí sledovať božiu spokojnosť.

Uctievanie Boha v tom zmysle, ako sme vyššie uviedli, sa v islame nechápe len ako ľubovoľný prejav vôle veriaceho človeka. Chápe sa to, ako určité právo, ktoré Boh má voči ľuďom a na základe ktorého by sa ľudia mali správať v súlade so zásadami, ktoré im On určil a ktoré ľuďom v konečnom dôsledku prinášajú len prosperitu a dobro. Existenciu takéhoto práva potvrdzuje aj nasledujúci výrok proroka Muhammada. Jeden zo spoločníkov proroka Muhammada spomínal: *„Nasledoval som proroka Muhammada (p.) na svojom somáríkovi, keď mi prorok povedal: „Muáz, vieš čo je právo Boha voči tým, ktorí ho uctievať?“ Povedal som (Muáz povedal): „Boh a jeho posol to lepšie vedia.“ Prorok povedal: „Právo Boha voči tým, ktorí ho uctievať, je, aby ho uctievali (tak ako majú) a aby k Nemu nič a nikoho nepridružovali.““*

Boha môžeme preto uctievať v každej chvíli svojho života, pri každej činnosti, ktorú konáme.

Je potrebné si uvedomiť, že všetko, čo rozumieme pod pojmom uctievanie Boha, t. j. v užšom (základné náboženské úkony) aj širšom zmysle (všetky činnosti, ktoré človek vykonáva), tvorí jednotný a neoddeliteľný celok. Človek by sa mal snažiť všetko dodržiavať, pretože ak by dodržiaval len časť týchto úkonov, v najlepšom prípade sa dá o ňom povedať, že jeho uctievanie Boha je neúplné, nekompletné. Ak by napríklad niekto vykonával len základné náboženské úkony (modlenie, zakat, pôst a púť) a ostatné zásady náboženstva by ignoroval, resp. by na Boha spomínal len v určitých chvíľach, napr. pri modlení alebo keď sa mu to hodí, či keď to potrebuje, tak jeho uctievanie Boha by bolo prinajmenšom neúplné.

Pri každom modlení si treba uvedomiť, že modlitba okrem toho, že je určitým vyjadrením uznania Boha, usmerňuje ľudské správanie a odrádza ľudí od zlých a odsúdeniahodných vecí a správaní. Ak sa niekto modlí, ale pritom ľudom ubližuje, zo svojej modlitby nič nepochopil a nič z toho, k čomu ho Boh usmerňuje, sa nenaučil. Takýto človek, aj keď by v Boha veril a svoju vieru by sa snažil modlením a uctievaním Boha prejať, jeho uctievanie Boha nie je úplné.

Ak človek presne pochopí význam uctievania Boha a bude sa snažiť toto svoje chápanie aj premietnuť do svojho každodenného života, stáva sa zdrojom dobra, srdečnosti a milosti vo vzťahu k sebe samému, ale vo vzťahu k ostatným ľuďom a okoliu.

Jeden z novodobých uznávaných vedcov v oblasti islamských vied, Muhammad Al-gazáli povedal:

„Islam nie je len zopár úkonov, ktoré sa dajú zrátať na prstoch bez toho, aby z nich niečo ubudlo alebo sa k nim niečo pridalo. Nie, islam je pripravenosť človeka kráčať v tomto živote, v ktorom napĺňa konkrétne poslanstvo..

Pripravenosť lietadla na lietanie, pera na písanie .. pripravenosť všetkých týchto vecí je základom posudzovania hodnoty takýchto vecí. Pokiaľ si budeme istí, že tieto veci sú pripravené na prácu, prijmem ich a očakávame plody ich činnosti. Tak je to aj u človeka. Islam požaduje, aby sa napravili najprv jeho duševné nástroje. Keď budú tieto pripravené tak, ako majú byť, s vierou, so správnym usmernením, potom každý úkon, s ktorým sa tento človek stretne v tomto živote, sa stáva sám od seba poslušnosťou

Bohu. Do stroja, ktorý vyrába bankovky, vstupuje čistá surovina a vychádza z neho hodnotná bankovka, ktorá má svoje farby, pečate a znaky, čo z nej urobí niečo úplne iné. Takisto muslim vykonáva a rieši mnohé veci v tomto živote, na ktoré prenáša vlastnosti svojej viery, v dôsledku ktorých sa stane akýkoľvek úkon, ktorý tento človek vykoná, drahocenným uctievaním.

V našom každodennom živote dobré konania a skutky nemajú konca kraja a ani hranice pri ktorých by sa zastavili. Ide tu však aj o to, aby človek konal v súlade s Božou vôľou, aby naprával všetky svoje konania a aby sa ich snažil vždy čo najviac priblížiť k dokonalosti ..“

Kapitola tretia

Islam, viera a základné náboženské úkony

3. Islam, viera a základné náboženské úkony

Islam ako náboženstvo môžeme pre lepšie pochopenie rozdeliť do nasledujúcich okruhov, ktoré sa dopĺňajú a sú nerozdielne:

- 1) jadro islamu tvorí viera v Boha,
- 2) ďalší okruh tvorí viera v Božích anjelov, Knihy, poslov a súdny deň,
- 3) tretí dôležitý okruh tvoria základné náboženské úkony,
- 4) štvrtý okruh tvoria mravné zásady, na pochopenie ktorých Boh ľuďom okrem iného uvádza aj príbehy predošlých prorokov a ľudí, ku ktorým boli poslaní,
- 5) posledným okruhom sú úpravy týkajúce sa života jednotlivca i islamskej spoločnosti.

Posledný okruh týkajúci sa života muslima i muslimskej spoločnosti je najrozsiahlejší. Kým prvý a druhý okruh dáva človeku odpovede na mnohé otázky týkajúce sa vzniku ľudstva, odkiaľ človek pochádza a kam smeruje, kto človeka stvoril a ako, aké sú vlastnosti Stvoriteľa a iné, tretí a štvrtý okruh už začínajú budovať cnostné správanie, mravné zásady, obľubu v konaní dobra a pomáhaniu ľuďom, a to od samého začiatku, od narodenia človeka, alebo od okamihu, keď človek začne toto náboženstvo správne vnímať. Keď sa všetky tieto štyri okruhy v človeku udomácnia, prichádza faktické uvedenie všetkých týchto vlastností do praktického života.

Čím lepšie človek pochopí a dokáže vnímať prvé tri okruhy, tým ľahšie sa mu bude dariť podľa nich v živote riadiť, zvlášť ak pochopí, že všetko, čo koná v súlade s nimi, je uctievaním Boha. Piaty okruh zahŕňa spoločenské a právne normy. V súlade so základnými zásadami islamského náboženstva obsiahnutými v prvých štyroch okruhoch sa začínajú upravovať zákony regulujúce všetky oblasti každodenného života muslimov. V súvislosti s tým možno poznamenať, že prvé štyri okruhy sú v náboženstve stále a nemenné. Viera v rámci islamu je len jedna a nepodlieha premenám, takisto základné náboženské úkony sú fixne stanovené a nemožno sa od nich odchýliť, resp. z nich niečo vynechať alebo k nim pridávať. Aj príbehy predošlých prorokov, ktoré nám poskytujú určité ponaučenia, sú už len historické udalosti, ktoré sú zaznamenané a čas, v ktorom sa udiali, už dávno uplynul. Piaty okruh je však dynamický a rozvíja sa s rozvojom spoločenského, politického, kultúrneho, sociálneho a hospodárskeho života, ako aj s rozvojom vied a celkového života ľudskej spoločnosti.

Kapitola štvrtá

Viera a jej základné články

4. Viera a jej základné články

4.1 Základné články viery

Základným článkom viery, bez ktorého by žiadna viera neexistovala, je viera v Boha. Existujú však aj ďalšie články, bez ktorých by viera človeka nebola úplná. Boh nám prikazuje, aby sme verili v Neho samého, v anjelov, ktorých stvoril, v nebeské Knihy, ktoré ľuďom zoslal, v poslov, ktorí Božie posolstvá ľuďom oznamovali a v súdny deň, stanovený čas, ktorý Boh určil, aby zavládla úplná spravodlivosť medzi tvorstvom.

Boh v Koráne určuje človeku, že má veriť:

- 1) v Boha
- 2) v anjelov
- 3) v nebeské Knihy
- 4) v Božích poslov
- 5) v súdny deň.

4.2 Viera v Boha

Viera v Boha sa v islame formálne vyjadruje vyslovením „Vety uznania“, ktorá znie: „Niet boha okrem Boha jedného jediného, ktorý nemá spoločníka.“

Znamená to uznať, že Boh je len jeden jediný, je stvoriteľom všetkého, ktorý nespodil a nebol splodený a On jediný je hodný uctievania.

V tejto súvislosti treba poznamenať, že slovo Allah znamená v arabskom jazyku ekvivalent slova Boh v slovenčine, God v angličtine, atď. Každý jazyk má svoj špecifický výraz, ktorý používa na označenie Boha. Rozdiel však ostáva v chápaní významu a obsahu tohto slova, ako aj v tom, čo si pod ním predstavujeme.

Slovo ALLAH v arabskom jazyku pochádza od slova ILÁH, ktoré má niekoľko významov. Jeden z nich znamená „Hodný uctievania“, t. j. Ten, koho veľkosť, všemohúcnosť a jedinosť sú hodné toho, aby Ho a len Jeho tvorstvo uctievalo. Ďalší význam slova ILÁH predstavuje Toho, kto „má obrovskú silu, konečné hranice ktorej si nedokáže predstaviť a ani vnímať ľudský rozum.“

Boh je najvyššou Existenciou, ktorá má jedinečné vlastnosti, ktorým sa nemôže vyrovnáť žiaden človek alebo stvorenie.

Boh je stvoriteľom, pánom a vládcom, ktorý všetko riadi a nad všetkým bdie. Bdie nad našim životom, nad zákonmi a zákonitosťami, ktoré riadia všetko okolo nás, vrátane vesmíru a telies v ňom. Ak by sme mali zrátať všetko, čo Boh stvoril, všetky zákonitosti, ktorými riadi náš vesmír, všetky dobrodenia, ktoré ľudom dal, tak by to bolo nad naše ľudské sily.

Začiatok a koniec všetkých vecí je u Boha. On ich stvoril, Jemu patrí moc nad nimi a On rozhoduje o ich osude. Z tohto dôvodu tvorí viera v Boha jadro islamu ako náboženstva, ako systému poznatkov, ktoré človeka oboznamujú s Bohom, ktoré ho obozna-

mujú s tým, ako jeho pozemský svet vznikol, kde sa končí a kde sa začína ďalší svet, v ktorom bude život človeka pokračovať.

Viera v Boha je najdôležitejšou súčasťou každého nebeského náboženstva, je tou podstatou, od ktorej sa ostatné prvky náboženstva odvíjajú. Od úprimnosti tejto viery sa odráža aj celkové dodržiavanie zásad tohto náboženstva.

Dôležitosť, ktorá sa pripisuje viere v existencii Boha, sa odráža aj v nasledujúcom znamení Koránu:

„Boh neodpustí, ak by bolo k Nemu čokoľvek pridružené a odpustí mimo (okrem) toho, komu chce (čo chce). A kto k Bohu pridružil, ten si vymyslel hriech obrovský (vymyslel si tu najväčšiu lož, akú mohol, a tým sa dopustil obrovského hriechu, ktorý Boh neodpusti).“ (Korán 4:48)

Keď Boh najvyšší bude vidieť, že človek je hoden odpustenia, odpustí mu čokoľvek; len jednu vec mu neodpustí, ak v Neho neverí alebo ak pridružuje k nemu niečo alebo niekoho. Boh na to ľudí zvlášť upozorňuje, aby vedeli, že odmietanie viery alebo pridruženie niekoho iného k Bohu je neodpustiteľným činom.

Človek sa stáva veriacim, akonáhle uzná existenciu Boha jedného jediného v súlade s tým, ako Boh najvyšší Sám Seba ľuďom v Koráne opísal.

Päť základných článkov viery v islame, ktoré sme v úvode tejto časti spomenuli, spolu súvisia a len uznaním ich všetkých možno hovoriť o viere v úplnom slova zmysle. Napriek tomu však možno vieru chápať v širšom a užšom význame. Jej užší význam predstavuje len vieru v Boha. Ak niekto verí len v existenciu Boha, tak

o ňom hovoríme, že je veriacim, ale jeho viera nie je úplná. Úplná sa stáva až v momente, keď uzná vieru v širšom slova zmysle, t. j. vieru v existenciu Boha, Jeho anjelov, Kníh, poslov a súdneho dňa.

Uznanie existencie Boha stojí na čele celej stupnici náboženských hodnôt v islame a bez tohto uznania by sme ťažko mohli hovoriť o viere či náboženstve.

Za čias Omara Bin Al-chattába (druhého kalifa po prorokovi Muhammadovi) sa odohral nasledujúci príbeh, ktorý túto skutočnosť potvrdzuje. Kalif Omar mal vo zvyku sa z času na čas prechádzať uličkami mesta, kedy ho noc zahalila svojim čiernym rúchom. Tieto obchôdzky mu pomáhali spoznať, ako sa ľuďom v hlavnom meste kalifátu vedie. Jednu noc sa tiež vybral na takúto obchôdzku, keď zrazu začul dcéru s matkou, ako sa dohadujú. Matka chcela pomiešať mlieko s vodou, aby v nasledujúci deň, keď ho na trhu predá, získala zaň väčší obnos. Dcéra ju však od toho odhovárala a spomenula jej Omara, že ju za to potrestá, ak ju prichytí. Matka dcére odpovedala: „Ale veď Omar nás nevidí!“ Dcéra jej na to povedala: „Omar nás síce nevidí, ale Boh nás vidí.“

Uvedený príbeh je v skutočnosti stelesnením významu slova bohabojnnosť, t. j. uctievania Boha a konania všetkého v presvedčení, že to Boh vidí a človek si je toho vedomý.

Uznanie existencie Boha jediného, všemohúceho je tá pravá cesta k bohabojnosti, čiže k stavu, keď si človek uvedomuje, že Boh najvyšší vidí a sleduje jeho konania, odmení ho za dobré a potrestá za zlé, keď sa má človek na koho obrátiť v ťažkých chvíľach

s prosbou o pomoc, obrátiť sa na Toho, ktorému môže dôverovať a zdôveriť sa so všetkým a ktorému môže ďakovať za chvíle šťastia a pokoja. Najvýstižnejšie to azda vyjadruje veta: „Boh je s človekom, pokiaľ je človek s Bohom, t. j. pokiaľ človek na Boha sústavne myslí“.

Viera a uznanie existencie Boha jediného zahŕňa v sebe aj zodpovednosť. Zodpovednosť človeka za svoje skutky, ale aj za to, koho v skutočnosti uctieva.

Viera ako určitý vnútorný pocit a jav je jedným z inštinktov, ktoré sa s človekom rodia.

Každý človek niečomu verí a niekoho alebo niečo vo svojom vnútri uctieva, pretože každý človek je oddaný nejakej myšlienke alebo vzoru.

Boh najvyšší do každého človeka vložil inštinkt viery, aby mu tak uľahčil spoznať Toho, kto ho stvoril. Otázka však ostáva, akým smerom človek tento inštinkt, resp. túto vieru usmerní.

Okrem toho, že vierou človek dospeje k uctievaniu Boha, Toho, kto si úctu človeka zasluhuje, čím človek naplňa aj jeden z cieľov ľudskej existencie, viera človeku poskytuje aj neoceniteľný prínos v terajšom, každodennom živote (pozemskom svete). Viera v Boha nielenže človeka usmerní správnym smerom, ukáže mu, ako má nažívať sám so sebou a s ostatnými ľuďmi a tvormi, ale mu dáva aj pocit istoty v tom zmysle, že si je vedomý toho, že nad ním niekto bdie, že jeho osud nie je podriadený náhode, ktorá by sa ním pohrávala, ako chce.

Človek si uvedomuje, že všetko na tomto svete má svoj zmysel a svoj cieľ, že čokoľvek urobí, nevyjde na zmar.

Viera naučí človeka ceniť si samého seba, keď skloní hlavu len Bohu a nikomu inému na tomto svete. Súčasne však viera vychováva v človeku skromnosť a nepovýšenosť nad ostatnými ľuďmi, keď hlása rovnosť medzi nimi.

„Ľudia! My sme vás stvorili z jedinca mužského pohlavia a jedinca ženského pohlavia a učinili sme vás národmi a kmeňmi, aby ste sa spoznávali. Najvznešenejší z vás u Boha je ten najbohabojnejší..“ (Korán 49:13)

Viera v človeku vychováva cnostné zvyky a lásku k dobru. Človek nenaplní poslanie, ktoré mu Boh najvyšší určil bez toho, aby dobre konal a ľuďom pomáhal.

Človek, ktorý verí, tak ľahko nepodľahne ťažkostiam tohto života, ale koná, čo môže a v ostatnom sa spoľahne na Boha všemohúceho. Nespanikári tak ľahko, pretože si uvedomuje, že nad ním stojí vôľa, ktorá je mocnejšia než jeho.

Viera človeka uchráni pred zlomyseľnosťou, lakomosťou, pred nemravnosťou a zlom, ktoré je skryté v každom z nás. Ale to najdôležitejšie, čo viera so sebou prináša, je pokora a láska k Bohu, ktorá je v srdci človeka a ktorá ho prijíma, aby dodržiaval zákony a zásady, ktoré Boh najvyšší ľuďom zoslal.

Viera v Boha zaujíma prvoradé postavenie medzi článkami viery, ako aj celkove v náboženstve.

4.3 Viera v Božích anjelov

Druhým článkom viery je viera v Božích anjelov.

O stvorení anjelov nám Korán veľa neuvádza. Vieme o nich len toľko, že sú to stvorenia, ktoré Boh stvoril, aby vždy vykonávali to, čo im On prikáže a uloží. Skutočnosť, že anjeli vždy vykonávajú, čo im Boh prikáže a nikdy takýmto príkazom neodporujú, nás vedie k predpokladu, že skutočná a pravdivá viera v Boha u anjelov existuje od počiatku, kedy ich Boh stvoril a že nikdy o Jeho existencii nezapochybovali, ako je to u ľudí. Takýto predpoklad potvrdzuje aj skutočnosť, že keď Boh prikázal anjelom, aby sa pred Adamom sklonili, všetci príkaz poslúchli okrem Satana, ktorý sa vzoprel (Satan patrí medzi stvorenia v Koráne označené ako Žinnovia).

Anjeli sú Božími služobníkmi, ktorí sú očistení od hriechov. Anjeli Boha najvyššieho neustále uctievajú a zvelebujú. Týmto anjelom Boh najvyšší stvoril krídla, a to vo dvoch, troch a štyroch pároch.

Podobne ako u ľudí, Boh si aj spomedzi anjelov vybral niekoľkých, ktorých poveril zvláštnymi úlohami. Napr. anjel Gabriel, ktorý zvestoval Božie posolstvá poslom a prorokom, anjel Mikail, anjel smrti a iní.

To je približne všetko, čo sa z Koránu o anjeloch môžeme dozvedieť.

Dôležitosť uznania existencie anjelov zrejme pramení zo skutočnosti, že prostredníctvom anjelov, konkrétne prostredníctvom

anjela Gabriela, boli zvestované Božie posolstvá prorokom, ktorí ich potom ľuďom oznamovali.

Ak by niekto o anjeloch zapochyboval, nemusí to nutne znamenať, že v Boha neverí, ale u takéhoto človeka už chýba jeden z článkov, ktoré sú obsahom viery v širšom zmysle, čím sa stáva jeho viera neúplná.

Faktom tiež je, že prorok Muhammad, ako aj proroci pred ním, mnohokrát rozprávali o tom, ako im anjel Gabriel zvestoval posolstvá. Keby sme v anjelov neverili, bolo by to určité skryté obvinenie týchto prorokov z klamstva v súvislosti s pôvodom ich posolstiev, čoho by sa však títo proroci nikdy nedopustili.

4.4 Viera v nebeské Knihy, ktoré Boh ľuďom prostredníctvom svojich poslov zoslal

Medzi ďalšie články, ktoré tvoria pojem viery v širšom zmysle je viera v nebeské Knihy.

Nebeská Kniha je v podstate určitým druhom poznania, ktoré bolo od Boha ľuďom zoslané. Obsahuje určitý súbor noriem a príbehov, ktoré boli tomu ktorému prorokovi zoslané.

Nebeské Knihy boli prorokom dané buď priamo v písomnej forme, alebo sprostredkované v iných formách a písomne boli zaznamenané až po ich zoslaní. Korán uvádza, že každému prorokovi bolo posolstvo zvestované jedným z uvedených spôsobov. Korán nám však spomína len mená piatich nebeských Kníh, ktoré boli zoslané prorokom: Abrahámovi, Mojžišovi (Tóra), Dávidovi

(Zebúr), Ježišovi (Evanjelium) a Muhammadovi (Korán). Abrahámovu a Dávidovu Knihu už nemáme k dispozícii. Tóra bola postupom času samotnými židovskými duchovnými (ako uvádza Korán) pozmenená a v Evanjeliu okrem toho, že bolo napísané až niekoľko desiatok rokov po smrti Ježiša, došlo k podstatnému zásahu do jeho podstaty chápania Boha, čo sa udialo v roku 325 na Nicejskom koncile vyhlásením doktríny o Svätej trojici.

Fakticky možno povedať bez akéhokoľvek nadsadenia, že Korán je v dnešnej dobe najdôveryhodnejšou nebeskou Knihou, na ktorú sa dá spoľahnúť (najmä čo sa týka otázky viery v Boha). Korán si zachoval svoj text, poznanie a informácie, ktoré obsahuje, až dodnes bez zmeny a bez ľudských zásahov. V dobe zvestovania Koránu prorok Muhammad vždy dbal na to, aby uňho boli aspoň traja dôveryhodní pisári, ktorí v písomnej forme zaznamenávali Korán zvestovaný prorokovi. Písomné vyhotovenia znamení Koránu sa potom ukladali v dome proroka Muhammada. V poslednom roku, pred smrťou proroka Muhammada, anjel Gabriel mu celý obsah Koránu zopakoval dvakrát.

V závere treba dodať, že Boh nám ukladá, aby sme verili v to, že pred prorokom Muhammadom boli zoslané nebeské Knihy, ktoré ľudom Božie posolstvá prinášali, zároveň však máme odmietnuť akýkoľvek obsah týchto Kníh, ktorý by sa priecil obsahu Koránu, najmä v otázke podoby viery v Boha. Polemike o správnosti či nesprávnosti ostatných poznatkov, ktoré tieto Knihy obsahujú a o ktorých sa Korán nezmieňuje, by sme sa mali vyhýbať, pretože môže ísť o poznatky, do ktorých ľudia zasahovali a pozmenili ich, ale na strane druhej môže ísť aj o skutočné a pôvodné

poznatky, ktoré boli obsiahnuté v pôvodných posolstvách. Keďže nemáme istotu o ich pôvode, nemali by sme ich ani potvrdzovať, ale ani odmietat’.

4.5 Viera v Božích poslov

Štvrtý článok viery v širšom význame, je viera v Božích poslov.

Viera v božích poslov znamená vieru človeka v to, že počas existencie ľudí na tejto Zemi si Boh niektorých z nich vybral za poslov, ktorí mali ľudstvu postupne prinášať posolstvá od Boha najvyššieho. Tieto posolstvá, ako nám o tom hovorí Korán, Boh začal ľudom posilať vtedy, keď medzi ľuďmi začali vznikať spory ohľadom pôvodnej viery a náboženstva; Posolstvá pokračovali a skončili sa až príchodom proroka Muhammada (p.), ktorý dovŕšil Božie posolstvá ľudom náboženstvom, o ktorom Boh v Koráne zoslal:

„Dnes som vám (ľudia) dokončil vaše náboženstvo, dovŕšil som voči vám Svoj dar a súhlasil som, aby bol islam vaším náboženstvom (dal som súhlas na to, aby sa islam v jeho konečnej podobe stal náboženstvom pre vás všetkých)..“ (Korán 5:3)

Počet poslov, ktorí boli ľudom poslaní pred posolstvom posla a proroka Muhammada, presne nepoznáme. Korán však hovorí, že nebolo na zemi ummy (t. j. spoločenstva), ku ktorému by nebol poslaný posol, ktorý ľudí vyzýval k viere v Boha a varoval ich pred Jeho hnevom. Dovŕšenie predchádzajúcich posolstiev sa končí

u proroka Muhammada, po ktorom už nepríde žiaden posol, až kým nepríde súdny deň.

Niektorí Boží poslovia a ich príbehy sa spomínajú v Koráne, iní zasa nie. Veriaci človek však má veriť vo všetkých poslov bez toho, aby medzi nimi robil akékoľvek rozdiely, pretože všetci vyzývali k jednej a tej istej veci a viere.

Skutočnosť, že posolstvom proroka Muhammada Boh najvyšší dovíril všetky predchádzajúce posolstvá a stanovil islam ako náboženstvo vhodné pre všetkých ľudí a pre všetky časy až do súdneho dňa, znamená aj to, že ktokoľvek nasleduje posolstvo proroka Muhammada, nasleduje aj všetky posolstvá prorokov, ktorí boli pred ním.

4.6 Viera v súdny deň

Piaty článok viery v širšom význame predstavuje viera v súdny deň. Pod súdnym dňom treba rozumieť určité časové obdobie a určitý priestor, v ktorom sa odohrá mnoho udalostí, najmä:

1) nastanú katastrofické udalosti, akými sú napríklad prírodné živly, veľmi silné zemetrasenia, sopečné výbuchy, určité kozmické kolízie a iné udalosti,

2) všetok život na Zemi sa zastaví a zanikne,

3) nastane vzkriesenie ľudí a všetkého živého, čo od počiatku žilo na Zemi a všetko toto tvorstvo bude zhromaždené na určitom mieste,

4) každému človeku bude prednesené, čo vo svojom živote pozemskom konal, či už dobro alebo zlo, bez toho, aby bol niekto o niečo ukrátený,

5) ľudia, u ktorých prevýšili dobré skutky alebo ktorým boli tie zlé Bohom odpustené, budú pokračovať vo svojom živote na mieste zvané raj, a tí, ktorých zlé skutky prevýšili nad dobrými, budú pokračovať na miesto zvané peklo, pričom oba tieto svety alebo miesta sa ešte členia na niekoľko stupňov - raj od dobrého k lepšiemu a peklo od zlého k horšiemu.

Varovanie pred súdnym dňom nie je záležitosťou jedného alebo niekoľkých náboženstiev či posolstiev. Je to jeden z neodmysliteľných atribútov viery v nebeských náboženstvách v každom čase.

Viera v súdny deň je nesmierne dôležitá najmä preto, že jej praktické účinky ľudia pocítia už vo svojom pozemskom živote. Kto verí v súdny deň a uvedomuje si udalosti, ktoré sa v ňom odohrajú, najmä uskutočnenie spravodlivosti medzi živými tvormi, ten sa bude snažiť na takýto deň čo najlepšie pripraviť. Bude sa snažiť vo svojom pozemskom živote dobre žiť, správať sa v súlade s náboženstvom, čo sa pozitívne prejaví aj na jeho celkovom osobnom a spoločenskom živote.

Súdny deň Boh najvyšší určil okrem iného aj ako vykonanie absolútnej spravodlivosti a rozsúdenie ľudí v záležitostiach, o ktorých sa v živote pozemskom sporili.

Súdny deň má v každodennom živote človeka a v živote konečnom mimoriadny význam. Keby neexistoval takýto deň, nemala by

viera v Boha, dodržiavanie náboženstva, konanie dobra a vyhýbanie sa zlu, pre väčšinu ľudí žiaden význam.

Boh najvyšší síce určil, čo viera znamená, čo je dobro a čo zlo, čo treba dodržiavať a čomu sa vyhýbať, ale ak by neexistovalo miesto a čas, kde sa zúčtuje všetko, čo človek vykonal a ako s príkazami Božími naložil, nemalo by pre väčšiu časť ľudí žiaden význam dodržiavať náboženstvo, pretože jeho dodržiavaním alebo nedodržiavaním by ani nič nezískali a ani o nič neprišli.

4.7 Viera v osud

Otázka osudu je s vierou v Boha do značnej miery spätá.

Je ale nesmierne dôležité uvedomiť si, čo sa pod osudom myslí.

Boh najvyšší stvoril vesmír, možno aj ďalšie vesmíry podobné nášmu, stvoril našu Zem, všetko vôkol nej a na nej. Vesmíru, Zeme i všetkému, Boh od počiatkov stanovil veľmi presné zákonitosti, podľa ktorých fungujú. To sa v neposlednom rade týka aj človeka, ktorý tvorí súčasť vesmíru a jeho zákonov. Človek je preto riadený určitými všeobecnými zákonitosťami.

Na strane druhej však Korán objasňuje, že Boh najvyšší dal človeku voľnosť a slobodu, aby sa sám rozhodoval a prebral za svoje rozhodnutia zodpovednosť. Ako to teda funguje?

O otázke osudu islam hovorí, že „človek je slobodný, ale súčasne aj riadený“.

Človek je v tomto živote riadený určitými základnými, všeobecnými zákonitosťami, ktoré riadia aj vesmír, ako napr. pohyb telies vo vesmíre, východ a západ slnka, počasie, gravitácia atď. To sú všeobecné zákonitosti, ktoré človeka riadia. Existujú aj osobitné zákonitosti, ktoré už osobitne a individuálne riadia život každého z nás. Tieto zákonitosti určujú napr. kedy sa určitý človek narodí, či sa narodí zdravý, kedy umrie atď.

Medzi týmito dvoma kategóriami zákonitostí existuje sloboda človeka a uplatnenie jeho slobodnej vôle. Napr. človek slobodne premýšľa, uvažuje, zvažuje, rozhoduje o najdôležitejšej otázke svojho života, či uverí v Boha, alebo nie, rozhoduje o tom, či bude kradnúť, alebo nie, či ostane vo svojej rodnej krajine, alebo sa presťahuje do inej atď. Škála, v rámci ktorej človek uplatňuje svoju slobodu, je veľmi rozsiahla.

Zákonitosti, ktoré riadia náš život, nemôžeme ovplyvniť, preto za ne ani nebudeme niešť zodpovednosť. Avšak za veci a správania, o ktorých my sami slobodne rozhodujeme, sa už zodpovedať budeme.

S otázkou osudu je nerozlučne spojená aj otázka spoliehania sa človeka na Boha vo svojom živote, t. j. prosba, aby mu Boh pomohol, aby od neho zlo odvrátil atď. Boh najvyšší ľuďom odkazuje, že sa Naňho majú spoľahnúť vo všetkom a prosieť Ho o pomoc.

Spoľahnúť sa na Boha najvyššieho pri nejakej práci alebo úkone neznamená vysloviť vetu „Spoľahol som sa na Boha“, sadnúť si a čakať, až nastane zázrak a naša práca sa sama od seba vykoná. Spoľahnúť sa na Boha znamená, že sa usilujeme našu prácu

vykonať čo najlepšie a spoliehame sa pritom na to, že nám ju Boh uľahčí a pomôže úspešne dokončiť.

Aký je ale rozdiel medzi človekom, ktorý určitý úkon vykoná bez toho, aby sa na Boha vo svojej mysli spoľahol a takým, ktorý sa Naň obrátil s prosbou o pomoc? Existuje v konečnom dôsledku nejaký rozdiel medzi prácou vykonanou prvým a druhým človekom? Jeden zo súčasných vedcov v oblasti islamských vied Dr. M. Al-búty, rozdiel vysvetlil nasledovne: „Predstavme si dvoch obchodníkov. Prvý z nich sa spoľahol na Boha, druhý nie. Obaja šli na začiatku dňa predávať a stalo sa, že sa obaja vrátili na konci dňa s tým istým zárobkom. Aký je rozdiel medzi tým, ktorý sa na Boha spoľahol a tým, ktorý nie? Rozdiel bol v tom, že obchodník, ktorý sa na Boha spoľahol, šiel z domu vopred spokojný s tým, čo predá, preto predáva s presvedčením, že keď sa bude snažiť, Boh mu pomôže a všetko, čo zarobí, je dobrodením od Boha. Tak svoj zárobok zarobil s minimálnou námahou a psychickou záťažou a vrátil sa domov spokojný. Druhý obchodník síce zarobil to isté, avšak s niekoľkonásobnou námahou ako ten prvý a vrátil sa domov úplne vyčerpaný a možno aj nespokojný s tým, čo zarobil. Obom obchodníkom bolo určené, súdené, že v ten deň budú mať rovnaký zárobok, rozdiel však spočíval v množstve energie a námahy (fyzickej aj psychickej), ktorú musel každý z nich vynaložiť na dosiahnutie takého istého výsledku.“

Najlepší príklad na objasnenie tohto rozdielu môžeme nájsť v príbehu, ktorý sa stal za čias proroka Muhammada. Príbeh spočíval v tom, že *jedného dňa prišiel do mešity muž na somárovi. Somárika postavil pri mešite, neuviazal ho a vošiel dnu. Keď sa*

modlitba skončila, muž vyšiel von a zistil, že somára niet. Rozbehol sa za prorokom a povedal, že nechaj svojho somára pred mešitou, spoľahol sa na Boha a poprosil Ho, aby sa somárovi nič nestalo a šiel sa modliť. Somár však medzitým zmizol. Prorok sa ho spýtal, či predtým než vošiel do mešity, somára dobre uviazal. Muž odpovedal, že ho neuviazal a myslel si, že keď sa spoľahne na Boha, tak tam somár ostane stáť. Prorok mu nato povedal: „Uviaž ho a potom sa spoľahni.“

Prorok Muhammad tým myslel, že každá vec na tomto svete má svoje zákonitosti, ktoré treba rešpektovať. Tak napr. jedna zo zákonitostí, ktorá v našom prípade platila pre zviera, bola, že keď sa neuviaže ujde. Ak je však zviera uviazané a človek urobil všetko, čo mohol, aby ho zaistil, potom sa môže spoľahnúť na Boha a poprosiť Ho, aby sa zvieraťu nič nestalo.

Spoliehanie sa na Boha, prosba o jeho pomoc a Boží osud sú zákonitosti, ktoré svojím spôsobom ovplyvňujú život človeka a všetkého živého tvorstva. Stretávame sa s nimi v našom každodennom živote, aj keď si to v mnohých prípadoch ani neuvedomujeme.

Ako príklad si môžeme uviesť lekára - chirurga, od práce ktorého možno denne závisí život mnohých pacientov a všimnime si, ako je v rámci jeho profesie jeho ľudská snaha závislá na osude. Predstavme si pacienta dovezeného do nemocnice po ťažkej nehode. Lekár pristúpi ihneď k operácii. Po dlhej a náročnej operácii pred ľuďmi (príbuznými), ktorí na výsledok čakajú, prehlási: „Urobili sme, čo bolo v našich silách a teraz už len čakať a dúfať,

ako to pôjde ďalej.“ Lekár aj bez toho, aby si to uvedomil, podlieha systému zákonitostí, ktoré Boh chodu vecí stanovil. Urobil, čo bolo v jeho ľudských silách a otázka uzdravenia, života a smrti pacienta je už mimo neho. Život pacienta i konečný výsledok práce lekára sa riadi osudom, ktorý Boh tomuto pacientovi určil.

Tu sa naskytá ďalšia otázka. Otázka vzťahu týchto zákonitostí a osudu s ľudskou slobodou. Treba poznamenať, že aj napriek tomu, že sme v mnohých situáciách a rozhodnutiach riadení osudom, človek je v nemálo prípadoch zodpovedný za osud, ktorý ho postihne. Napr. prechádzame sa po ulici a naraz nás zastaví nápis: „Pozor! Na stavbe sa pracuje“. Je našou voľbou, či sa rozhodneme v chôdzi pokračovať napriek výstrahe, alebo sa stavbe vyhneme. Ak by sme v chôdzi napriek upozorneniu pokračovali, pokračujeme s vedomím, že existuje nebezpečenstvo, ktorému sa vystavujeme. Vybrali sme si medzi tým, či nebezpečenstvo obísť, alebo sa mu vystaviť. Predstavme si, že by náhle spadla tehla zo strechy a usmrtila by nás. Tehle bolo súdené, že spadne v tom čase na mieste, kde spadla bez ohľadu na to, či tam niekto práve ide, alebo nie. Tehla nás nemusela usmrtiť, keby sme si neboli vybrali v chôdzi pokračovať. V tomto prípade sme preto zodpovední za to, čo sa stalo a sami sme si to zavinili. To isté možno povedať aj v prípade chirurga. Ak by operáciu dobre nevykonali a pacient by zomrel, lekár zanedbal svoju povinnosť a ťažko by sa mohol vyhnúť zodpovednosti s odvolaním sa na osud. Vo vzťahu k tomu konkrétnemu pacientovi, ktorý zomrel, však šlo o osud, pretože bol to práve on, pri ktorom lekár operáciu zle vykonali. Lekára by bolo možné zbaviť zodpovednosti za smrť pacienta len vtedy, ak by

preukázal, že svoju prácu svedomite a dôkladne vykonal, ale pacient aj napriek tomu zomrel. Ten istý príklad by sa mohol aplikovať na inžinierovi, ktorý by postavil budovu a budova by sa zrútila. To isté možno povedať o právnikovi, ktorý by zanedbal svoju povinnosť, v dôsledku čoho by bol nevinný človek nespravodlivo odsúdený alebo ukrátený na svojich právach. To isté môžeme povedať o opravárovi, o robotníkovi atď. Každý z nás sa vo svojom každodennom živote stretáva s osudom, ale aj so zodpovednosťou za to, čo koná a môže pozorovať, ako to všetko spolu funguje.

Vyššie sme uviedli všetkých päť článkov viery.

Položiť si otázku, či máme o nich a o ich obsahu premýšľať, či máme v ne uveriť, nie je ľahkou záležitosťou. Vyriešenie takejto dilemy je u každého z nás individuálne, niekomu to môže trvať zopár dní, inému zasa zopár rokov. Dôležité však je o týchto otázkach začať premýšľať.

Je nevyhnutné si uvedomiť, že ak niekto z nás verí alebo nie, neuškodí ani neprospeje Bohu alebo inému človeku v ničom, prospeje to alebo uškodí len jemu samému. Veriaci človek totiž pocíti určitú istotu, že niekto nad ním bdie, sleduje jeho život, správanie a úkony a pomáha mu, keď to potrebuje. Celkové vnímanie života u veriaceho muslima sa vierou začne uberať iným smerom. Zmysel a cieľ života naberajú oveľa širšie dimenzie, v rámci ktorých sa môže človek pohybovať.

Piata kapitola
Základné náboženské úkony
v islame

5. Základné náboženské úkony v islame

Základnými náboženskými úkonmi v islame sú:

1. konanie modlitby
2. odvádzanie dávky zakat
3. postenie sa počas mesiaca Ramadan
4. púť do Mekky.

5.1 Čo predstavujú základné náboženské úkony

Základné náboženské úkony možno chápať ako určitý druh významných úkonov, ktoré Boh veriacim ľuďom uložil, ktoré sú ľudia povinní dodržiavať a ktorých výkon je nevyhnutný na to, aby človek svoju vieru upevnil a zachovával.

Výkon základných náboženských úkonov je priamo spätý s vierou človeka v Boha, pretože výkon týchto úkonov má svoj význam len pre toho, kto verí, že ich Boh ľuďom uložil a že sa od nich vyžaduje ich dodržiavanie.

Dodržiavanie základných náboženských úkonov má však okrem skutočnosti, že sa nimi plnia Božie príkazy, aj nezanedbateľné účinky na duševnú a fyzickú stavbu človeka.

Základné náboženské úkony sú štyri. Každý z nich má svoj rituál, svoj stanovený čas a spôsob, akým sa má vykonať.

Charakteristickou črtou náboženských úkonov v islame je, že sú jasné a jednoduché. Vyžadujú od človeka určitú činnosť, ale pri tom ho priveľmi nezaťažujú a ponechávajú mu dostatočný priestor na výkon ostatných potrieb jeho života.

Jedným z dôležitých charakteristických znakov náboženských úkonov v islame je, že pri nich ide o priamy a osobný vzťah človeka k Bohu. Človek sa priamo, bez akéhokoľvek sprostredkovateľa, modlí k Bohu, vzýva a prosí Ho o pomoc v záležitostiach svojho života terajšieho i posmrtného. Nik nemá právo do tohto vzťahu vstupovať alebo zasahovať a určovať človeku, čo má robiť alebo mu niečo vyčítať, iba ak ho naučiť niečo, čo by o týchto úkonoch alebo spôsobe ich výkonu nevedel.

Tak ako všetko, čo sa týka náboženstva a nášho života, aj náboženské úkony treba vykonávať s úprimnosťou a pokorou. Plnenie týchto úkonov bez úprimnej viery by predstavovalo len určité pohyby a úkony bez duše, bez zmyslu a bez uvedomenia si ich významu.

Druhy a spôsob výkonu základných náboženských úkonov sú vo veľkej miere obsiahnuté v Koráne. Konkrétne premietnutie týchto úkonov do každodenného života muslimov však už spočívalo na bedrách proroka Muhammada. Ten muslimov učil, ako sa majú presne modliť, ako sa majú správať počas mesiaca pôstu Ramadan atď. Tieto úkony a forma ich výkonu sa nám zachovali presne tak, ako ich prorok Muhammad vykonával.

Spôsob konania základných náboženských úkonov má na ľudí tak po stránke fyzickej, ako aj duševnej blahodarne účinky. Imám Al-ghazáli (jeden z významných vedcov v odbore islamských vied 20. storočia) vo svojej knihe „Záchranca pred zblúdením“ napísal: „Náboženské úkony sú pre srdce a telo človeka ako lieky. Nie každý človek pozná vlastnosti a zloženie lieku, ktorý užíva. To pozná len lekár alebo vedec. Každý pacient však berie lieky, ktoré mu lekár predpíše, bez toho, aby lekárovi odporoval. Aj lieky, ktoré v sebe obsahujú náboženské úkony majú stanovené hranice a presné dávky. Tie určil samotný Boh prorokom a tí poznali ich účinky, keďže boli Bohom poverení, aby ich ľuďom oznámili a naučili. Tak ako sa liek od lieku odlišuje svojím zložením, svojou dávkou, aj náboženské úkony, ktoré sú liekom duše, sa odlišujú svojím charakterom a dávkami. Tak si napr. pri výkone modlitby môžeme všimnúť, že „Sužúd“ t. j. poklona v pozícii, keď sa čelo a nos spoja so zemou, je dvojnásobok „Rukú“, t. j. poklony sklonením trupu, a ranná modlitba je z hľadiska dĺžky polovica popoludňajšej modlitby atď.“

Môžeme preto skonštatovať, že prvoradou úlohou základných náboženských úkonov je uctievanie Boha, avšak tieto úkony nesú v sebe aj mnohé ďalšie dôležité účinky.

5.2 MODLENIE

Modlitba v islamskom náboženstve predstavuje najdôležitejší náboženský úkon. Je to jedna z prvých vecí, na ktorú bude veriaci

opýtaný v súdny deň - či ju vykonával, alebo nie a ak áno, akým spôsobom.

Modlitba je hlavným prejavom uznania existencie Boha človekom. Prostredníctvom modlitby človek prejavuje svoju vďaku za všetko, čo mu Boh dal, zároveň sa ale pri každej modlitbe zaväzuje znova a znova žiť podľa toho, čo mu Boh v Koráne zoslal. Priamy dôsledok modlitby by sa mal odraziť aj na správaní muslima. Modlitba, ako hovorí Korán, zakazuje zlé a odsúdeniahodné veci, preto má aj z morálneho hľadiska určitý preventívny charakter.

Keď sa jedného dňa muslimovia proroka Muhammada spýtali, aké miesto zaujíma v náboženstve modlitba, on im odpovedal, že modlitba je nosným pilierom náboženstva.

Odhliadnuc od duchovnej stránky je modlitba aj určitým činiteľom, ktorý muslima učí poriadku a organizovanosti.

Všimnime si, že modlitba má každodenne presne stanovený čas, ktorý je určený v súlade so zákonmi prírody. Povinné modlenie je na úsvite, druhé na poludní - v strede dňa, tretie popoludní - v čase, keď je slnko medzi poludním a západom, štvrtá modlitba sa koná tesne po západe slnka a piata, keď sa už všetko ukladá spať, keď je už tma. To všetko učí človeka pravidelnosti a neustále mu pripomína Boha najvyššieho. Samozrejme to platí pre toho, kto sa zo spôsobu modlenia chce naučiť aj niečo iné, a zdá sa, že stanovenie takéhoto spôsobu modlenia má človeka v jeho živote usmerniť v každom smere.

Medzi ďalšie pozitíva modlitby patrí psychické uvoľnenie. Človek má byť počas modlenia uvoľnený a sústredený. Celú svoju

mysleť má sústrediť na modlenie. Nech sa mu to darí viac alebo menej, pri modlení si muslim uvedomuje, že určité veci sú mimo jeho síl, že sa riadia zákonmi života a že len Boh má tú moc z týchto zákonov robiť výnimky. V určitom momente si modliaci sa uvedomí, že sa stane už len to, čo Boh rozhodne a že bez Neho, aj keď vynaložil všetky svoje sily, nič nezmôže. To mu dodá určitý vnútorný pokoj a silu pokračovať vo svojom živote.

Muslim sa prostredníctvom modlitby minimálne päťkrát denne oslobodí od svojho každodenného života a od problémov, s ktorými sa v ňom stretáva. Je to veľká úľava, keď sa človek dokáže odpútať čo i len na niekoľko minút od svojej každodennej rutiny a ťažkostí, ktoré ho v ňom sprevádzajú. Keď modliaci sa stojí pred Bohom, zahalí ho určitý pocit pokoja a mieru. Ak potrebuje pomoc a Boha o ňu prosí, vie, že ju žiada od Niekeho, nad ktorého mocou niet moci a ak je chudobný a prosí Boha o jeho štedrosť, vie, že stojí pred Bohom nad ktorého bohatstvom niet bohatstva a ktorý tomu, kto Ho uctieva, neodoprie nič, čo by pokladal preňho za dobré. O prorokovi Muhammadovi je známe, že vždy, keď mal veľké ťažkosti alebo starosti, svoju útechu nachádzal v modlení sa k Bohu.

Pohyb, ktorý človek robí pri výkone modlitby, patrí medzi ďalšie pozitíva modlitby. Aj keď by sa takáto pomoc človeku zdala zanedbateľná, ona má veľký význam. Výber spôsobu modlenia, t. j. stanovené pohyby počas neho, určite nebol náhodný. Ak si všimneme ktoréhokoľvek muslima, keď vykonáva modlitbu, zistíme, že v podstate hýbe celým svojím telom. Dvíha ruky, kloní trup, kloní sa na zem takým spôsobom, že uvoľňuje a roztáhuje

svalstvo na chrbte. Samotné sklonenie sa na zem posilňuje svaly hrudníka a reguluje dýchanie. Na ruky sa prenáša značná váha tela, čím sa posilňujú aj svaly na rukách. Pri sedení sa naťahujú svaly na nohách a narovnáva sa chrbtica. Pri ukončení modlitby sa hlava pootočí v pravom a potom ľavom smere o 90°, čím sa naťahujú svaly na krku. Okrem toho všetky pohyby musia byť plynulé, nie prudké a telo by sa nemalo priveľmi namáhať.

Význam modlitby sa javí aj v tom, že spomedzi základných náboženských úkonov bola prvým úkonom, ktorý bol muslimom uložený. Bolo to ešte v Mekke, približne tri roky pred emigráciou proroka Muhammada (p.) z Mekky do Mediny.

K úplnosti každodennej modlitby patrí okrem jej vykonania v určených časoch aj úplná sústredenosť, pokora a zamyslenie sa nad významom toho, čo modliaci prednáša a hovorí.

Ibn Abbás (jeden zo spoločníkov proroka Muhammada) povedal: „Vykonanie dvoch stredných rukua⁽¹⁾ so zamyslením sa (nad tým, čo modliaci koná a prednáša z Koránu) je lepšie než stráviť celú noc modlením a srdce je pritom neprítomné.“

⁽¹⁾Arabské slovo rukua (vyslovuje sa ako ruku'a) znamená určitú časť modlitby, ktorá sa opakuje. Tak napr. ranná modlitba sa skladá z dvoch rukua, t. j. z dvoch častí, popoludňajšia zo štyroch, atď.

Islam považuje modlitbu okrem iného za spôsob, akým sa muslim očistí od svojich chýb a hriechov. Oprávnenie na odpúšťanie hriechov náleží len Bohu najvyššiemu a Boh ich odpúšťa komu chce, resp. u koho vidí, že si to zasluhuje. Islam neuznáva svätosť alebo takú autoritu ľudí či iných božích stvorení, ktoré by boli

oprávnené ľuďom udeliť odpustenie hriechov. Človek si prostredníctvom dodržiavania svojich náboženských úkonov, prostredníctvom činov a skutkov, ktoré vo svojom pozemskom živote koná, nakoniec takéto odpustenie buď zaslúži, alebo nie. Či sa človeku dostalo božieho odpustenia alebo nie, dozvie sa až v súdny deň. Boh nám však na mnohých miestach v Koráne zoslal, že skutky ľudí, ktorí Ho uctievať spôsobom, aký im On určil, hodnotí podľa úmyslu toho, kto ich vykonal. Pokiaľ sa človek snaží, Boh je ku všetkým takýmto ľuďom milostivý a odpúšťajúci.

Prorok Muhammad (p.) jedného dňa muslimom, ktorí boli uňho, povedal: „Predstavte si, že by bol pri dverách niekoho z vás potok, v ktorom by ste sa umývali päťkrát denne, ostalo by niečo z nečistoty, ktorá bola na vašom tele?“ .. Muslimovia odpovedali: „Nie.“ Prorok potom povedal: „Je to podobné povinným piatim modlitbám, pretože Boh nimi zmaže hriechy (modliaceho sa).“

Pri tomto výroku si však treba uvedomiť, že to sa stane len vtedy, ak sa človek usiluje dodržiavať aj ostatné úkony a zásady islamu.

V súvislosti s ďalším výrokom proroka Muhammada, Salmán Al-fárisi spomenul, že *raz bol s prorokom pod jedným stromom. Prorok zobral zo stromu suchý konár a potriasol ním, až jeho listy popadali, potom povedal: „Salmán, nespýtaš sa ma, prečo to robím?“ Povedal som: „Prečo to robíš?“ Prorok povedal: „Keď sa muslim dobre umyje a potom sa pomodlí povinných päť modlitieb, jeho hriechy popadajú tak ako padajú tieto listy“ a potom prorok predniesol toto znamenie (Koránu 11:114): „**A konaj modlitbu na***

oboch okrajoch dňa (ráno a večer) a v prvej časti noci (myslí sa tým ranná modlitba, modlitba po západe slnka a večerná modlitba, keď je už tma). Dobré skutky odstránia zlé (dobré skutky akoby boli nástrojmi, ktoré na seba viažu zlé skutky a potom spolu s nimi zmiznú, a tým sa tieto skutky aj stratia zo záznamu skutkov človeka, ako keby ich nebol urobil). Je to pripomenutie pre tých, ktorí si pripomínajú (že Boh im stanovil určité zásady, ktoré by nemali prekročiť a ak by sa stalo, že by ich nechtiac prekročili, tak Ho majú o odpustenie prosiť a snažiť sa podobným porušeniam predísť). “

Modlitba, ktorú muslim vykonáva, sa k Bohu dostáva jednak ako prejav uznania, chvály a vďaky a jednak ako prosba, v ktorej Ho modliaci o niečo prosí. Boh najvyšší (ako to prorok Muhammad spomína v jednom zo svojich výrokov) povedal: „Rozdelil som modlitbu na dve časti. Jedna časť sa týka Mňa a druhá časť patrí tomu, kto Ma uctieva a za ňu dostane to, o čo prosí. Keď ten, kto Boha uctieva, povie: „Vďaka Bohu, Pánovi tvorstva“, Boh najvyšší povie: „Ďakoval mi ten, kto ma uctieva“. A keď povie: „Milostivému, v moci ktorého je milosť“, Boh povie: „Chválil ma ten, kto ma uctieva.“ A keď modliaci sa povie: „V moci ktorého je Deň zúčtovania“ Boh povie: „Oslavoval ma ten, kto ma uctieva.“ A keď modliaci sa povie: „Teba (Bože) uctieваме a Teba o pomoc prosíme“ Boh povie: „To je (záležitosť len) medzi mnou a tým, kto ma uctieva a ten, kto ma uctieva, dostane to, o čo prosil.“ A keď modliaci sa povie: „Správne nás usmerni na (tú) cestu rovnú (správnu, ktorá je bez vybočení z pravdy), na cestu tých, ktorým si dary Svoje podaroval, nie (na cestu) tých, na ktorých je hnev (tvoj)

zoslaný, ani (nie na cestu) tých, ktorí zblúdili.“ Boh povie: „To je pre toho, kto ma uctieva a ten, kto ma uctieva, dostane to, o čo prosil. (Uvedie ho na správnu cestu.)“

Modlitba ako jeden zo základných náboženských úkonov má svoje pravidlá a zásady, podľa ktorých sa vykonáva. Medzi prvé zásady patrí dodržiavanie čistoty. Bez toho, aby bol muslim čistý, svoju modlitbu nemôže vykonať. Čistota sa delí na dva druhy. Prvým je očistenie sa od väčšej nečistoty, t. j. Ichtisál a druhý predstavuje očistenie sa od malej nečistoty a nazýva sa vudú (niekedy sa prepisuje aj ako wudú).

Prvý druh očistenia (Ichtisál) sa zväčša vykonáva po pohlavnom styku u muža a ženy alebo po zastavení sa krvi u ženy po menštruačnom cykle. Tento druh očistenia predstavuje umytie celého tela s dodržaním určitého postupu.

Druhý druh očistenia (vudú) sa vykonáva už pravidelnejšie, takmer pred každou modlitbou, ak by sa človek zašpinil. Malé očistenie (vudú) znamená umytie si tváre, rúk až po lakte a nôh až ponad päty. Každý orgán sa umyje trikrát po sebe. Okrem toho by sa mala umyť aj celá hlava, a to tak, že si muslim namokrí ruky a prejde nimi po hlave (obtrie si hlavu mokkými rukami).

Tieto zásady očistenia stanovil Korán, ako spodnú hranicu čistoty, ktorú by muslim mal dodržiavať. Prorok Muhammad však šiel nad rámec tejto spodnej hranice čistoty a muslimom ukázal, že horná hranica takejto čistoty je už limitovaná len možnosťou každého človeka. Prorok napr. vykonával väčšie očistenie (Ichtisál)

okrem iného aj v piatok pred piatkovou modlitbou. Pri vykonávaní malého očistenia (vudú) si umýval aj ústa, nos a uši atď.

Pri čistote treba ešte dodať, že vykonanie oboch spomenutých druhov očistenia pozná aj určité výnimky. Napríklad, ak by muslim cestoval a nenašiel by vodu na umytie alebo by mal len obmedzené množstvo vody na pitie, môže vykonať tzv. symbolické očistenie zvané Tajammom, bez použitia vody. To platí aj pre chorého, ktorému by mohol kontakt s vodou uškodiť. Spomenuté výnimky platia dovtedy, kým cestujúci nenájde dostatok vody a kým sa chorý neuzdraví. Čistota má v islamskom náboženstve aj mnohé ďalšie zásady a pravidlá, ako je čistota odevu, miesta, v ktorom sa modlitba vykonáva a iné.

Medzi ďalšie zásady modlenia patrí dodržiavanie strany, v smere ktorej sa má modlitba konať.

Boh najvyšší v Koráne muslimom stanovil jednotné a konkrétne miesto, v smere ktorého sa majú modliť. Nech by bol muslim kdekoľvek na zemi, pri modlení musí byť vždy otočený v smer Káby, ktorá sa nachádza v posvätnnej mešite v meste Mekka (na území dnešnej Saudskej Arábie). Určením jedného bodu na zemi, v smere ktorého sa všetci muslimovia modlia päť krát denne, Boh najvyšší zrejme chcel dať muslimom pocit jednoty. Jednotný smer modlitby vo všeobecnosti prispieva k vytváraniu pocitu rovnosti medzi ľuďmi a túto rovnosť aj posilňuje. Má odstrániť pocit spoločenskej triednosti alebo nadradenosti určitej skupiny či rasy modliacich sa nad inou skupinou alebo rasou. Okrem toho Kába je symbolom

jedinosti Boha a prvým miestom na zemi, ktoré bolo vybudované na uctievanie Boha.

Ďalšou zásadou výkonu modlitby v islame je, že muslim môže vykonávať modlitbu sám alebo v skupine na spoločných modlitbách, v mieste na to určenom, zvanom mešita alebo na ktoromkoľvek inom čistom a morálne zodpovedajúcom mieste. Výkon spoločných modlitieb nie je obmedzený miestom alebo časom. Vždy, keď nastane čas modlenia a na jednom mieste by sa našli minimálne dvaja ľudia, ktorí by sa chceli pomodliť, môžu sa spoločne modliť. Spoločné modlitby sa preferujú pred modlitbami, v ktorých sa človek modlí sám, oba druhy modlenia však majú svoju veľkú odmenu u Boha. Najvhodnejším miestom na modlenie sú mešity. Mešita predstavuje stavbu, ktorá má muslimovi zabezpečiť všetky podmienky na výkon modlitby. Musí ísť o čisté miesto, o miesto, kde sa zachováva pokoj a kde muslim pocíti určitú pokorou. Mešita by mala byť aj z hľadiska zdobenía čo najjednoduchšia.

Zúčastniť sa na spoločných modlitbách sa považuje za jednu z tradícií, ku ktorým prorok Muhammad (p.) nabádal muslimov.

Spoločné modlitby nie sú povinné, ale muslim by ich mal, ak môže, uprednostniť pred individuálnym modlením sa.

Existujú však tri modlitby, ktoré sú muslimovia povinní modliť sa spoločne. Je to pravidelná piatková modlitba, modlitba na začiatku sviatku Al-fitr (po skončení mesiaca pôstu Ramadan) a modlitba na začiatku sviatku Al-adha (v dobe, keď sa koná púť do Mekky).

Piatková modlitba sa koná každý piatok, približne v čase obednejšej modlitby. Od bežnej modlitby sa piatková modlitba líši dvoma odlišnosťami. Prvá spočíva v tom, že pred samotnou modlitbou sa prednáša menšia kázeň a druhá, že ju možno vykonať len na spoločnej modlitbe, čo znamená, že muslim piatkovú modlitbu nemôže vykonať sám.

Priebeh spoločných modlitieb, ktoré sa konajú na začiatku oboch spomenutých sviatkov, t. j. Al-fitr a Al-adha, je podobný piatkovej modlitbe s tým rozdielom, že pri oboch sviatočných modlitbách sa najprv koná modlitba a až po nej nasleduje kázeň. Skončením sviatočnej modlitby a kázne sa oficiálne začína sviatok.

Kázeň, ktorá sa muslimom káže počas spomenutých spoločných modlitieb, t. j. pri piatkovej a pri príležitosti sviatku Al-fitr a sviatku Al-adhá, sa vždy prednáša muslimom, ktorého si prítomní muslimovia vyberú zo svojho streda a ktorého uznajú za osobu vhodnú na prípravu a prednesenie kázne. Nejde o žiadneho duchovného, ktorý by bol za to platený. Takýmto výberom sa ukáže, kto z muslimov je najvhodnejšou osobou na prípravu a prednesenie takejto kázne a muslimovia ho potom spravidla považia jej stálou prípravou a prednesením. Takýto výber by sa mal odohrať v každej mešite.

Cirkev alebo inštitút duchovného kňaza, islamské náboženstvo nikdy nepoznalo a ani neschvaľovalo. U muslimov boli vždy uznávané len vedecké autority, ktoré pomáhali rozvoju náboženského života muslimskej spoločnosti. Šlo o ľudí, ktorí ovládali a poznali

do podrobností islamské náboženstvo, zaslúžili sa o rozvoj myslenia a boli medzi ľuďmi známi svojím cnostným správaním. Na takéto vedecké autority sa ľudia obracali so svojimi otázkami a problémami.

Dôvod, prečo sa v rámci islamského náboženstva nezriadila žiadna duchovná hierarchia, spočíval zrejme v zámere, aby ostalo toto náboženstvo čo najbližšie k ľuďom, aby si zachovalo svoju jednoduchosť a aby si nik nemohol privlastniť postavenie absolútneho poznania. Takýmto spôsobom sú ľudia nútení učiť sa zásady islamu a sami rozhodujú o tom, kto má pravdu, a kto nie, koho uznávajú, a koho nie. Možno však povedať, že zárodky budovania určitej hierarchie badáme už koncom prvého storočia Hižri letopočtu, čo možno pozorovať aj v dnešnej dobe, keď je snaha náboženstvo dostať pod kontrolu štátu. Faktom však ostáva, že islamské náboženstvo (ako náboženstvo) žiadnu duchovnú hierarchiu neuznávalo a ani neuznáva.

Spôsob výkonu spoločných modlitieb a modlitieb, v ktorých sa muslim modlí len sám, je rovnaký. Spoločné modlitby sa od individuálnych odlišujú len tým, že sa ich zúčastňujú dvaja alebo viac modliacich, ktorí sa zoradia v urovnaných radoch za muslimom, ktorí modlenie vedie. Muslim, ktorý vedie modlitbu, sa nazýva imam. Imama si modliaci pri každej modlitbe vyberú zo svojho stredy. Spoločná modlitba sa začína tým, že imam prednesie niekoľko znamení Koránu len sám a ostatní počúvajú. Nasledujúce úkony a pohyby už modliaci po imamovi opakujú.

Spoločné modlitby okrem iného zaručujú, že sa muslimovia budú stretávať, zoznamovať a že sa medzi nimi budú rozvíjať bližšie vzťahy. Zabraňujú izolovanosti muslima od ostatných muslimov. Na výkon spoločných modlitieb sa muslimovia zvyčajne stretávajú v mešitách, ktoré im poskytujú na to vhodné podmienky. Mešita sa tak stáva miestom, o ktorom všetci vedia, že sa tam muslimovia schádzajú v určenom čase na modlenie. Mešita poskytuje modliacim pokoj, dostatočný priestor a potrebnú čistotu na vykonanie modlitby. Z týchto dôvodov v krajinách, kde žijú muslimovia a na miestach, kde ich žije väčší počet, nachádzame mnoho mešít. Vo veľkomestách ich počet môže predstavovať až niekoľko stoviek.

Okrem toho, čo sme už o funkcii a dôležitosti mešity spomenuli, mešita predstavuje aj nenahraditeľné zázemie pri budovaní dobrých vzťahov medzi muslimami. V mešite totiž splývajú a strácajú sa sociálne a iné rozdiely medzi muslimami. Všetci ľudia stoja v radoch a modlia sa spoločne. Každý stojí tesne pri tom druhom. Špičky politickej moci stoja pri úradníkoch, strážnik pri riaditeľovi, bohatý pri chudobnom, vedec a intelektuál pri robotníkovi a roľníkovi. Všetci tvoria jednu masu bez toho, aby v tejto chvíli pociťovali nejaké rozdiely. Všetci majú na tomto mieste rovnaké postavenie a uvedomujú si, že keď nastane súdny deň, budú takto isto stáť pred Bohom bez toho, aby niekoho zaujímal, či bol predtým vplyvným a bohatým, alebo len biednym a chudobným človekom. Každý modliaci si uvedomuje, že čokoľvek má, je len dočasný stav a že k Bohu sú najbližší tí, ktorí sú najbohabojnejší a ktorí sa k ostatným ľudom vľúdne a dobre správajú. Okrem toho

sa sociálne a iné rozdiely strácajú aj v tom, že v mešite, resp. počas spoločných modlitieb vo všeobecnosti, neexistujú vyhradené miesta pre určité skupiny alebo vrstvy ľudí. Kto príde do mešity skôr, ten sa posadí alebo postaví kamkoľvek, kde je prázdne miesto, bez ohľadu na jeho spoločenské postavenie. Tak sa môže stať a sa aj stáva, že najchudobnejší človek bude stáť v prvom rade a najbohatší a najvplyvnejší človek v poslednom. Najdôležitejšie je, aby si každý uvedomoval, že v okamihu modlenia stojí pred Bohom všemohúcim, ku ktorému sa modlí a že všetko ostatné je v tomto okamihu druhoradé.

Ďalším cenným prínosom mešity je, že tu ide o miesto, kde sa v mnohých prípadoch strácajú pocity nenávisti, neznášanlivosti, hádky a spory medzi ľuďmi. Mnohí muslimovia vchádzajú do mešity pohnevaní, ale vo vnútri sa takýto hnev vytratí, zabudnú na spory a hádky a obnovia sa dobré vzťahy, ktoré predtým medzi nimi panovali.

Všetko, čo sme doposiaľ uviedli, dokladuje okrem iného aj skutočnosť, že za čias proroka Muhammada (p.) ešte pred zoslaním posolstva bola celá spoločnosť silno diferencovaná podľa sociálnych vrstiev. V Mekke a Medine bývali vplyvní a majetní ľudia, ale aj obchodníci, remeselníci, boli tam chudobní a biedni ľudia, ale aj otroci. Vo vtedajšej dobe bolo nepredstaviteľné, aby sa otrok postavil na roveň pána. Také niečo by otroka mohlo stať aj život. Keď však ľudia začali prijímať islam a učiť sa zásady, ktoré so sebou prinášal, aj v oblasti medziľudských vzťahov, to, čo bolo pred niekoľkými rokmi nepredstaviteľné, stalo sa skutočnosťou. Všetci stáli pri sebe a modlili sa bez toho, aby to niekomu prekážalo.

Ďalšou charakteristickou črtou modlitby v islame je spôsob, akým sa ľudia k modleniu vyzývajú, t. j. Azán. V mestách, v ktorých existujú mešity a minarety, sa výzva k modleniu ohlasuje z týchto minaretov. V minulosti na vrchol minaretu vystúpil poverený človek, zvaný muazzen, ktorý v stanovenom čase oznámil čas modlitby. Čas modlitby a výzva k nej znie: „Boh je väčší než čokoľvek. Boh je väčší než čokoľvek. Svedčím, že niet boha okrem Boha. Svedčím, že niet boha okrem Boha. Svedčím, že Muhammad je Božím poslom. Svedčím, že Muhammad je Božím poslom. Podťe na modlenie. Podťe na modlenie. Podťe k úspechu. Podťe k úspechu. Nastal čas modlitby. Nastal čas modlitby (pri rannej výzve sa pridá ešte veta: Modlenie je lepšie než spánok). Boh je väčší než čokoľvek. Boh je väčší než čokoľvek. Niet boha okrem Boha.“

V dnešnej dobe sa čas modlitby už oznamuje zo suterénu mešity zosilňovačmi zvuku. Vo väčších mestách, v ktorých muslimovia tvoria väčšinu, sa nachádza až niekoľko stoviek mešít. Keď nastáva čas modlenia, uvedená výzva sa z nich ozýva naraz po celom meste a vyvoláva v ľuďoch pocity pokory a vnútorného pokoja, ktoré by sotva dokázala vzbudiť výzva k akejkoľvek inej činnosti. Je to pocit, ktorý musí človek zažiť, aby dokázal pochopiť silu a emócie, ktoré táto výzva v človeku vzbudí. Výzva k modleniu muslima odtrhne od všetkého, čo koná a vzbudzuje v ňom pocit veľkosti a dôležitosti toho, k čomu táto výzva ľudí vyzýva. Vyzýva ich k modleniu sa k Bohu jednému jedinému. Človek však dokáže túto výzvu úplne vnímať až vtedy, keď pochopí skutočný význam a obsah slova Boh.

Svoje dojmy z modlitby, ktorú islam muslimom ukladá, opísali mnohé známe osobnosti v ľudských dejinách. Dr. J. Al-qardawi (jeden z významných vedcov v oblasti islamských vied) vo svojej knihe Uctievanie v islame, uvádza niekoľko výrokov takýchto osobností. Napríklad francúzsky filozof Renan napriek tomu, že o islame a o Araboch povedal mnohé nepravdivé veci, o modlitbe povedal: „Nevošiel som do mešity z mešít muslimov bez toho, aby to so mnou otriaslo a vyvolalo pokorou, a bez toho, aby som cítil určitú ľútosť, že nie som muslimom.“

Sir Tomas Arnolds o islamskej modlitbe povedal: „Tento usporiadaný úkon uctievania Boha je jedným z najvýraznejších znakov, ktoré odlišuje muslimov od iných v ich náboženskom živote. Turisti a iní cudzinci veľa krát spozorovali vo východných krajinách, ako zapôsobil spôsob jej vykonávania na ľudí .. Keď prejdeme z modlitby jednotlivca k spoločným modlitbám, môžeme povedať: Nik, kto by aspoň raz v živote bol videl približne pätnásťtisíc modliacich sa v strede veľkej mešity v meste Dili v Indii v posledný piatok mesiaca Ramadan, ako sú všetci zahĺbení do svojho modlenia a ako na nich vidieť tie najväčšie náznaky velebenia a bohabojnosti v každom ich pohybe, hovorím vám, nik kto by aspoň raz bol videl ten pohľad by nemohol odolať hlbokému dojmu a nevšimnúť si tú silu, ktorou sa líši tento spôsob uctievania od ostatných. Okrem toho každodenné vyzývanie k modleniu v jej určenom čase, keď sa ozve „muazzen“ v najskoršom čase pred východom slnka, na obed, keď sú ľudia zaujatí svojou prácou a večer .. táto výzva, ktorá nastáva v týchto časoch a na tomto pozadí, je tiež nabitá tou istou vznešenosťou.“

Spôsob vykonania modlitby, pokora, nekomplikovanosť a jednoduchosť, zapôsobili aj na uznávaného právnika Zekiho Urejbiho, predsedu Egyptskej židovskej obce, ktorý v roku 1960 uznal islam za svoje náboženstvo. Vo svojej prednáške pod názvom „Prečo som sa stal muslimom“ povedal: „Nepočul som muezzina (t. j. človeka, ktorý oznamuje čas modlitby z minaretu mešity) hlásiť čas rannej alebo poludňajšej modlitby alebo v akomkoľvek inom čase bez toho, aby som nepocítil, že hlas muezzina, ktorý sa ozýva z obzoru minarety, je hlas Boží, ktorý oddeľuje pravdu od nepravdy, dovolené od zakázaného a usmerňuje človeka na rovnú a správnu cestu. Pokračujem autom vo svojich cestách a po ceste v priestore medzi rolami a nebom moje oči zazrú jednoduchého človeka, ktorý stojí v pokore pred Bohom v jednoduchých visiacich šatách na malej tenkej rohoži na brehu tiež jednoduchého koryta .. muž stojí a modlí sa Bohu v pokore a velebí Ho. V mojom vnútri som zatúžil, aby som sa modlil podobne ako on. Pomyslel som si, že práve to sú tie Božie požehnania na zemi, ktoré vkladá do duše tých zbožných ľudí, ktorí Ho uctievať.“

To bol stručný prehľad hlavných zásad, na ktorých je modlitba v islame postavená.

5.3 ZAKAT

5.3.1 Čo je zakat

Zakat predstavuje ďalší základný náboženský úkon, ktorý čo do dôležitosti je na druhom mieste tesne po modlitbe.

Zakat stelesňuje určitý systém sociálnej pomoci, ktorý islam vytvoril pre ľudí a základy ktorého položil Korán. Ide o presne stanovenú dávku, ktorú muslim odvádza zo svojho majetku štátu (pokiaľ sa štát stará o jej vyberanie a prerozdelenie). Odovzdané dávky by sa potom mali použiť na vopred stanovené účely.

V Koráne sa zakat spomína na mnohých miestach, čo poukazuje na jej dôležité miesto v islamskom náboženstve.

Samotné slovo zakat znamená očistenie. Ako jeden zo základných náboženských úkonov zakat znamená očistenie majetku.

Zakat môžeme chápať vo dvoch rovinách:

1. V užšej rovine, keď zakat predstavuje určenú, percentuálne presne stanovenú a povinnú peňažnú dávku, ktorú muslim musí štátu, ktorý sa riadi zásadami islamského náboženstva, odvieť, aby sa vynaložila na vopred stanovené účely;

2. V širšej rovine zakat zahrňuje v sebe jednak milodar alebo almužnu a jednak povinnú dávku, t. j. zakat v užšej rovine.

V ďalšom výklade budeme slovom zakat označovať len zakat v užšej rovine charakterizovanej v bode 1, t. j. nie ako milodar alebo almužnu.

Zakat sa občas zvykne označovať aj slovom sadaqa.

V dostupnej literatúre o islame v slovenskom a českom jazyku, sa nerozlišuje pojem zakat, ako povinná dávka a určitý systém sociálnej pomoci na financovanie vopred stanovených účelov, od pojmu zakat, ako určitého milodaru, pričom zakat má najväčší význam práve v systéme sociálnej pomoci.

Medzi zakat a almužnou či milodarom existuje viacero základných rozdielov, z ktorých uvedieme:

1. Zakat je povinná dávka, almužna je dobrovoľná pomoc,
2. Zakat má presne stanovený základ, minimum, od ktorého sa má začať vyberať a pevnú percentuálne určenú sadzbu, kým milodar alebo almužna nemá stanovený žiaden základ ani percentuálnu sadzbu a jej určenie je úplne závislé od toho, kto ju poskytuje,
3. Plnenie zakaty môže islamský štát vynútiť, kým plnenie milodaru alebo almužny sa vynútiť nedá, pretože ide o dobrovoľný dar,
4. Zakat predstavuje jeden zo základných náboženských úkonov v islame, kým milodar a almužna sú chvályhodným správaním, ku ktorému islam muslimov nabáda,
5. Zakat má v Koráne presne stanovené účely, na ktoré ju má štát použiť a nepripúšťa sa prideľovať ju na iné účely,
6. Zakat predstavuje stály príjem do štátneho rozpočtu, odkiaľ sa potom následne rozdeľuje, kým milodar alebo almužna sú len náhodnou pomocou jednotlivým osobám, s ktorou štát nemôže rátať.

Zakat predstavovala v čase jej zavedenia úplne nový systém, ktorý islam zaviedol na pomoc sociálne slabým vrstvám spoločnosti, a to už nielen na základe dobrovoľného plnenia, ale ako povinné plnenie a pod priamym dohľadom štátu. Jej dôležitosť dokazuje aj fakt, že zakat bola v Koráne spomenutá spolu s modlitbou približne v 82 znemeniach.

Zakat nie je vo všeobecnosti založená na systéme sociálnej rovnosti, t. j. nie všetkým ľuďom, ktorí pomoc potrebujú, sa poskytuje rovnaká pomoc, ale je vybudovaná tak, aby skutočne pomohla chudobnému a biednemu začať nový život a zapojiť sa do spoločnosti ako produktívny člen. Dbá sa pritom aj na to, aby vyberaná zakat nevyvolávala pocit krivdy u muslima, ktorý je povinný platiť ju.

Zakat predstavuje, zhruba 2,5% ročne z peňažného majetku, pričom sa vyberá len z nadbytočného peňažného majetku a až potom, keď tento majetok dosiahne určitú spodnú hranicu, od ktorej sa zakat začína vyberať.

Špecifickým znakom zakat je, že tu nejde o žiadnu láskavosť jedného človeka voči druhému, ale ide už o konkrétnu povinnosť priamo spätú s náboženstvom a vierou. Spojitosť zakat s náboženstvom a vierou je ďalším charakteristickým znakom, ktorý zakat odlišuje od iných dávok a daní, ktoré štát vyberá.

Z hľadiska islamského náboženstva by sa mali dane a dávky, ktoré štát určuje do štátnej pokladnice alebo rozpočtu, odvádzať štátu bez akéhokoľvek krátenia a nesplnenie takejto povinnosti sa považuje aj z hľadiska náboženstva za určitý prehrešok. Pri štátom stanovených daniach a dávkach však v mnohých prípadoch ostáva otvorená otázka spravodlivosti takýchto daní a dávok z hľadiska výšky, subjektov, ktoré sú povinné ich odvádzať a účely na ktoré sa vyberané peňažné prostriedky používajú. Znamená to, že aj otázka prehrešku v prípade neodvedenia takýchto daní a dávok nemusí byť v spojitosti s konkrétnou daňou alebo povinnou dávkou jednoznačná. V prípade dávky zakat však už ide o jeden zo základ-

ných náboženských úkonov, čo znamená, že jeho nedodržanie, aj keď by nebolo štátom odhalené, sa pokladá za veľký hriech. Dotyčný muslim sa v takomto prípade vyhýbal plneniu povinnosti určenej priamo Bohom najvyšším.

Zakat je povinnosť, ktorú máme voči Bohu najvyššiemu za všetko, čo nám dal. Z hľadiska islamu všetko, čo máme, všetky majetky, úžitky a dobrodenia sú len prostriedkami, ktoré Boh ľuďom dal na to, aby mohli na tejto zemi žiť, vyvíjať sa a rozvíjať svoj spoločenský život k lepšiemu. To však tiež znamená, že všetko, čo sme kedy mali, stvoril Boh a pred súdnym dňom, keď všetci ľudia zomrú, sa všetky tieto prostriedky vrátia stvoriteľovi. Človek, či už pôjde do raja alebo do pekla, si zo sebou zo svojho života pozemského nevezme nič.

Majetok preto treba chápať ako prostriedok, ktorý má ľuďom uľahčiť ich terajší život, nie ako cieľ, pre ktorý majú ľudia žiť. Tam, kde je majetku nedostatok, by sa mal čiastočne dopĺňať z toho majetku, ktorý majú ostatní ľudia nad rámec svojich potrieb. Preto keď muslim dáva zakat so snahou získať Božiu spokojnosť, delí tým prostriedky, ktoré má navyše a posúva ich iným ľuďom, ktorí ich potrebujú, aby aj oni mohli prežiť plnohodnotný pozemský (terajší) život.

Zakat okrem iného predstavuje aj účinný prostriedok prekonávania lakomosti a chamtivosti u ľudí, o to viac, že je v priamej spojitosti s vierou. Lakomosť a chamtivosť sa v mnohých prípadoch môžu premeniť až na chorobnú formu, ktorá v človeku ničí všetky hodnoty a mravnosť. Je dokázané, že čím má človek viac

peňazí, tým ich chce mať viac a viac a o to je jeho strach väčší, aby o ne neprišiel. Keď však človek začne majetok vnímať už len ako prostriedok na zabezpečenie svojich potrieb v terajšom živote a keď ho jeho viera povzbudí k odovzdaniu dávky zakat a k pomáhaní ostatným ľuďom, začne sa znižovať viazanosť človeka na jeho majetok a viac či menej začnú aj spomenuté negatívne vlastnosti ustupovať.

Odovzdávanie dávky zakat a jej následné použitie na pomoc iným ľuďom, vyvolá v človeku určitý pocit spokojnosti aj v prípade, že by niekedy prišiel o celý svoj majetok, pretože si uvedomí, že aspoň časť toho, čo mal, využil užitočným spôsobom a keď on sám bude potrebovať pomoc, nájde sa niekto, kto mu pomôže, podobne, ako on predtým iným pomohol.

Korán nás poučuje: **„Kto je ochránený pred lakomosťou svojej duše, to je ten, ktorý prosper.“** (Korán 64:16)

Zakat nie je len prevenciou a očistením od lakomosti a chamtivosti majetného človeka. Zakat očisťuje aj srdce a dušu chudobného človeka od závidi a nenávisti voči bohatým a prispieva k lepším medzil'udským vzťahom.

Zakat predstavuje spôsob zmierňovania sociálnych nerovností, chráni spoločnosť pred spormi a roztrieštenosťou, ktoré by mohli narásť medzi majetnými a nemajetnými vrstvami.

5.3.2 Z akého druhu majetku sa zakat vyberá a kto ju vyberá a spravuje

Zakat je povinný platiť každý muslim z majetku, ktorý spĺňa vopred stanovené podmienky.

Zakat sa vyberá z majetku, ktorý presahuje nutné potreby jednotlivca. To znamená, že okrem niekoľkých výnimiek sa zakat vyberá z majetku, ktorý stojí, neaktivizuje sa a ktorý plní len funkciu úspor.

Povinnosť odvieť zakat zo svojho majetku, vzniká niekomu až vtedy, keď tento majetok splní dve podmienky:

1. Výška majetku musí dosiahnuť stanovený minimálny limit, t. j. majetok musí dosiahnuť určenú spodnú hranicu, od ktorej sa zakat začína vyberať,

2. Musí uplynúť jeden kalendárny rok odo dňa, keď vlastník takýto majetok nadobudol. To znamená, že vlastník musí mať takýto majetok jeden kalendárny rok nepretržite vo svojom vlastníctve. Lehota sa začína počítať odo dňa, keď majetok dosiahol hranicu, od ktorej sa zakat začína vyberať a od tohto dňa uplynul jeden rok. Rok sa počíta podľa Hižri kalendára (lunárneho kalendára).

Zakat sa vyberá z týchto druhov majetku:

1. **Zo zlata.** Spodnú hranicu, z ktorej sa zakat zo zlata vymedzuje, predstavuje 72 g zlata. Ak by niekto mal 72 g zlata a viac (ktoré však nepoužíva pre osobnú spotrebu, napr. žena ich nenosi ako šperk), tak z toho platí zakat. Zakat zo zlata predstavuje 2,5%

z celkového množstva zlata. Ak niekto má napr. 100 g zlata, odvedie z nich zakat 2,5 g.

2. Zo striebra. Spodnú hranicu, z ktorej sa zakat zo striebra vymeriava, predstavuje 504 g striebra a viac (taktiež by nemalo ísť o striebro používané pre osobnú spotrebu). Zo striebra sa podobne, ako je to u zlata, vyberá zakat vo výške 2,5% z celkového množstva striebra. Zo 1000 g striebra odvedieme zakat 25 g.

3. Z papierových peňazí (myslia sa nimi bežne používané peniaze) a z rôznych obligácií a dlhopisov: V knihe Fiqh Al-sunna autor vypočítal spodnú hranicu, od ktorej sa má zakat platiť analogicky podľa striebra. To znamená, že si vypočítame, koľko by stálo 504 g striebra, čím získame spodnú hranicu, od ktorej sa má zakat platiť. Pri tomto druhu majetku je sadzba zakatu 2,5% z celkovej sumy.

4. Z drahých kameňov. Podľa mienky väčšiny vedcov v odbore islamských vied, sa z drahých kameňov neplatí zakat, okrem prípadu, ak by niekto s takýmito drahými kameňmi obchodoval.

5. Zo sadív a plodov. Za čias proroka Muhammada sa zakat vyberala z pšenice, raže, datlí a hrozienok. Je zrejmé, že to boli u Arabov v tom čase a na tom mieste, hlavné zdroje potravy popri mäse, preto sa vždy našiel niekto, komu by ich bolo možné dať. Neskôr však nedošlo k úplnej zhode medzi učencami, či sa má zakat vyberať len z týchto štyroch druhov sadív a plodov, alebo zo všetkých sadív a plodov vo všeobecnosti. Spodná hranica pre povinné odvedenie dávky zakat zo sadív a plodov je približne meter kubický. Znamená to, že pokiaľ úroda dosiahla meter kubický

a viac, platí sa z nej zakat. V prípade, že by bola úroda napájaná len dažďovou vodou sadzba zakat je 10% z celkového množstva úrody. Ak by však bola úroda napájaná umelo prostredníctvom zavlažovacích zariadení, sadzba zakatu sa znižuje na 5% z celkového množstva úrody.

6. Z dobytky. Z dobytky sa zakat vyberá z tiav, kráv, baranov a oviec. V prípade dobytky sa však väčšina zhodla na tom, že zvieratá sa musia pásť na pastvinách. Znamená to, že zo zvierat, ktoré sú kŕmené umelým krmivom, sa zakat nevyberá (Malekovska právna škola sa v tomto odchyľila, keď určila, že spôsob kŕmenia nie je rozhodujúci a zakat sa vyberá aj z umelo kŕmených zvierat.) Nevyberá sa ani zo zvierat, ktoré sú výlučne vyčlenené, ako ťažné zvieratá na rôzne práce. Určenie spodnej hranice, z ktorej sa má zakat platiť a samotné vymernie dávky zakat je do určitej miery pri dobytku zdĺhavé, preto to nebudeme na tomto mieste ďalej rozvádzať.

7. Z pokladov, minerálov a nerastných surovín. Z pokladu sa zakat vymeriava vo výške 20% hodnoty nájdeného pokladu. Ohľadom minerálov a nerastných surovín nájdených v zemi, sa názory vedcov z oblasti islamských vied rozchádzajú. Jedna skupina sa prikláňa k názoru, že sa z nich zakat má platiť vo výške 20% ich hodnoty, druhá skupina sa ale prikláňa k názoru, že sa z nich má zakat platiť len vo výške 2,5% . Obe skupiny svoje názory a stanoviská rozvíjajú a dokladajú rôznymi argumentáciami.

Sadzby pri určovaní dávky zakat sa vo všeobecnosti riadili zásadou, ktorá stanovovala, že čím je ľudská námaha vynaložená na

dosiahnutie výsledku menšia, tým je sadzba vyššia. Najvyššia sadzba, ktorá sa pri dávke zakat určuje, je 20% z pokladov, mine-
rálov a nerastných surovín.

Zakat vyberá od muslimov štát, ktorý by sa mal starať aj o jej správne rozdelenie. Z tohto dôvodu bol určený podiel z vyzbieranej dávky zakat aj úradníkom alebo správcom, ktorí sa starajú o jej vyberanie a rozdeľovanie, ako odmena za vykonanú prácu. Islam stanovil povinnosť vyberania dávky zakat a jej rozdeľovanie štátu a neponechal túto povinnosť len na svedomie samotných jednotlivcov z viacerých dôvodov. Uvedieme niektoré z nich:

1. Ponechanie platenia zakat len na svedomie jednotlivca by mohlo mať za následok, že by sa táto dávka neodvádzala v správnej výške a v mnohých prípadoch by možno vôbec nebola odvedená. Štát preto zabezpečí, že takéto dávky sa budú odvádzať v plnej výške a že sa dostanú svojim adresátom.

2. Keď chudobný dostane zakat a pomoc od štátu, je ušetrený akéhokoľvek poníženia, ktoré by pocítil, ak by mal túto dávku žiadať alebo dostávať priamo od subjektov, ktoré ju majú odvádzať.

3. Ponechať rozdelenie zakat len na jednotlivcov by mohlo viesť k jej nespravodlivému rozdeleniu. Niektorým adresátom by sa dostalo viac, ako by mali dostať a iným by sa zasa nedostalo nič. Keď ju štát rozdeľuje a kontroluje, je tu väčšia istota, že sa spravodlivo rozdelí.

V časoch, keď nastával úpadok islamského štátu a jeho zriadenia, však vedci v odbore islamských vied dospeli k záveru, že v prípade, že by muslim videl, že zakat, ktorú štát vyberá sa nepoužíva

na účely, ktoré stanovil Korán, alebo, že sa štát o jej vyberanie vôbec nestará, by bolo lepšie, keby muslim zakat zo svojho majetku odovzdával priamo človeku, ktorý ju potrebuje a má na ňu nárok.

Štát by mal príjmy zo zakat sústred'ovať priamo do štátnej pokladnice, ktorá predstavuje verejnú inštitúciu do ktorej sa sústreďujú štátne príjmy. V rámci takejto pokladnice by sa potom pre zakat vytvoril osobitný fond, v ktorom by sa tieto príjmy sústred'ovali a oddeľovali od ostatných príjmov štátneho rozpočtu. To by poskytovalo záruku, že príjmy plynúce zo zakat sa nezmiešajú s inými príjmami a že sa nevynaložia na iné účely, než na ktoré boli určené.

S povinnosťou štátu vyberať, spravovať a rozdeľovať zakat, súvisí aj právo rozhodovať, na aké účely sa v tom ktorom období zakat použije. Korán obmedzil použitie prostriedkov zo zakat na osem účelov, štátu však dáva právo rozhodovať, na ktoré z uvedených účelov je nutné zakat použiť. Inak vyjadrené, štát môže zakat rovnomerne rozdeliť do ôsmich ekvivalentných častí a prerozdeliť ju. Môže však tiež na jeden z týchto účelov vyčleniť väčšiu časť a na druhý menšiu, podľa potreby. Ak by sa napríklad v určitom období vyskytoval veľký počet zadlžených ľudí, ktorí žiadajú o pomoc z prostriedkov zakat, štát môže rozhodnúť, že v danom období rozdelí celú sumu získanú zo zakat na oddĺženie žiadateľov.

Z uvedeného dôvodu je nevyhnutné, aby štát viedol neustálu a presnú evidenciu osôb, ktoré potrebujú pomoc a ktorým sa pomoc z prostriedkov dávky zakat môže poskytnúť.

Ďalšou zásadou pri vyberaní a rozdeľovaní zakat je, že zakat, ktorá sa vyzbiera v určitej oblasti štátu, sa má použiť najprv v tejto oblasti a až potom, ak by niečo zvýšilo, je možné tieto zvyšné prostriedky preniesť do inej oblasti štátu, kde vyzbierané prostriedky nie sú postačujúce.

Abú Ubejd (jeden z muslimov) spomínal, že Muáz (vtedy správca Jemenu) poslal Omarovi (druhému kalifovi po smrti proroka Muhammada) z Jemenu tretinu dávky zakat, ktorú tam vyzbieral. Omar to však neschválil a Muázovi odkázal: „Neposlal som ťa, aby si zbieral peniaze, ani aby si vyberal poplatky, ale som ťa poslal (ako správcu), aby si zobral od bohatých ľudí (určenú čiastku) a vrátil si to ich chudobným (pomohol si ňou chudobným).“ Muáz na to odpovedal: „Neposlal by som ti nič, keby som tu našiel niekoho, kto by si to odo mňa vzal.“

Zreteľne sa tu ukazuje, čo zakat po čase dokázala. Po určitom období od jej uplatnenia sa už nenašiel nik, kto by si ju chcel vziať alebo kto by na tom bol tak zle, že by bol na ňu odkázaný. Je to, samozrejme, aj výsledkom pôsobenia islamského náboženstva, ktoré vychováva v ľuďoch skromnosť, spokojnosť, potláča chamtivosť a učí ľudí, že si majú navzájom pomáhať a podporovať sa.

Spravodlivosť celého systému zakat sa prejavuje nielen pri jej výbere, ale aj pri jej používaní a rozdeľovaní.

5.3.3 Na aké účely sa majú prostriedky zo zakat používať

Prorok Muhammad (p.), poslal jedného zo svojich spoločníkov, aby spravoval Jemen a aby ľudí učil zásady islamu, zásady ich náboženstva. Vtedy mu o zakate povedal: „A povedz im (ľuďom v Jemene), že Boh im uložil povinnosť v podobe pomoci, ktorá sa vyberá od ich bohatých (jedincov) a vracia sa k ich chudobným (jedincom).“

Výrok jasne poukazuje na to, že zakat predstavuje premiestnenie určitej časti bohatstva, ktorým spoločnosť disponuje a ktoré sa nachádza u bohatých ľudí, na iné miesto, kde to spoločnosť omnoho viac potrebuje, k tej časti obyvateľstva, ktorá má nedostatok takéhoto bohatstva. Význam takéhoto presunu si objasníme neskôr.

Boh najvyšší v Koráne v znamení 9:60 presne stanovuje účely, na ktoré sa má zakt prerozdeliť. Znamenie určuje osem kategórii, ktorými sú: 1. chudobní ľudia, 2. biedni, 3. správcovia zakat, 4. Al-muallafati qulúbihom (tí, ktorých srdcia sú spriaznené s muslimami), 5. oslobodenie otrokov, 6. oslobodenie spod ťarchy dlhu, 7. na ceste Božej, 8. cestujúci, ktorí sa v cudzom štáte alebo meste ocitli v núdzi. Ďalej sa podrobnejšie oboznámime s každou z nich.

5.3.3.1 Chudobní a biedni

Prvú skupinu adresátov, ktorým sa má zakat dávať, sú chudobní a druhou biedni muslimovia. Rozdiel medzi chudobným a bied-

ným človekom prorok Muhammad (p.) objasnil v nasledujúcich dvoch výrokoch.

V prvom výroku prorok povedal: „Biedny človek nie je ten, koho uspokojí jedna datľa alebo dve, ani jeden hlt či dva, ale biedny je ten, kto (nemá a) nežiada od ľudí.“

V ďalšom výroku prorok povedal: „Biedny človek nie je ten, kto chodí po ľuďoch a uspokojí ho hlt či dva alebo datľa či dve, ale biedny je ten, kto nenájde, čo by uspokojilo jeho potreby. Nik nepozoruje, že potrebuje, aby mu dal (nevidno na ňom, že by potreboval) a nejde žiadať od ľudí (aby mu pomohli).“

Ak by sme chceli z uvedených dvoch výrokov vyvodit' spoločné a odlišné vlastnosti chudobného a biedneho človeka, dospeli by sme k záveru, že obaja, tak chudobný ako aj biedny, sú na tom finančne zle. Chudobný ale chodí po ľuďoch a žiada ich o pomoc a je o ňom známe, že pomoc potrebuje. Biedny človek taktiež na tom nie je dobre, on však či už zo skromnosti alebo z hanblivosti alebo z iného dôvodu, svoju zlú situáciu a finančnú tieseň navonok neprejavuje, nežiada od ľudí žiadnu pomoc, v dôsledku čoho o ňom nik nevie, že pomoc potrebuje.

Rozlíšením kategórie biedneho človeka a chudobného Korán poukazuje na dôležitú skutočnosť. Upozorňuje ľudí na to, že chudobný človek, ktorý je v núdzi a potrebuje pomoc, nie je len človek, ktorý je známy svojou chudobou a ktorý chodí po ľuďoch a žiada od nich pomoc. Chudobný človek môže byť aj taký, o chudobe a núdzi ktorého ľudia nevedia. Vytvorením kategórie biedneho človeka islam vedie muslimov k väčšej starostlivosti jeden

o druhého, vedie ich k tomu, aby nečakali, až k nim niekto príde a bude od nich pomoc žiadať. Naopak, snažil sa vytvoriť medzi nimi určitú spolupatričnosť, aby sa starali aj o to, ako ostatní ľudia žijú a aby im v prípade potreby pomohli bez toho, aby títo pocítili akékoľvek poníženie, ale naopak, aby pocítili, že im niekto pomáha a zaujíma ho, ako sa majú a ako žijú. Mnohí jednotlivci či rodiny v minulosti alebo v prítomnosti spĺňali všetky predpoklady na to, aby sme o nich povedali, že žijú v biednom stave. V mnohých prípadoch však takíto ľudia nikoho nežiadali o pomoc, dokonca sa snažili svoju biedu zakryť.

Obsah pojmu chudoba a bieda sa však mení dobou aj spoločnosťou v ktorej človek žije, pretože aj základné potreby ľudí sa postupom času menia. Ak sa za čias proroka Muhammada považoval za chudobného taký človek, ktorý nemal čo jesť, o niekoľko storočí sa za chudobného a biedneho považoval aj taký, ktorý nevlastnil zvieru, na ktorom by sa mohol prevážať. Ak by sme chceli špecifikovať obsah chudoby a biedy v podmienkach dnešného Slovenska, mohli by sme povedať, že biednym človekom alebo rodinou sú napríklad takí, ktorí nemajú kde bývať, ktorí nemajú v byte chladničku alebo sporák a ich príjmy im neumožnia obstaráť si takéto potreby. Ide o potreby, bez ktorých by sa do značnej miery sťažil život kohokoľvek, najmä ak ide o ľudí žijúcich v mestách.

Ďalším špecifikom inštitútu zakat je, že nie je stanovená horná hranica, nad ktorou by sa niekomu zakat už nemohla prideliť. Dr. Qardavi vo svojej knihe napísal: „Sudca Abdulwahab povedal: „Malek (zakladateľ malekovského právneho smeru/školy v islame) nikdy neurčil hornú hranicu dávky zakat. Malek povedal: „Zo

zakat sa poskytne pomoc aj takému, kto má obydlie, sluhu i nosné zvieratá, ktorý sa bez nich nemôže zaobísť (sú súčasťou jeho životných potrieb).““

Najlepší spôsob ako zakat rozdeliť medzi tých, ktorí pomoc potrebujú, je poskytnúť každému sumu, ktorá by mu pomohla k sebestačnosti, resp. k tomu, aby si už ďalej mohol sám zabezpečiť obživu a ďalšie základné potreby. To znamená poskytnúť napr. obchodníkovi určitý kapitál, s ktorým by mohol začať pracovať, poskytnúť remeselníkovi kapitál, pomocou ktorého by si mohol zakúpiť nástroje a potreby, aby začal prevádzkovať svoje remeslo atď.

Omar Bin Al-chattáb (druhy kalif po smrti proroka) o zakat povedal: „Keď ju niekomu dávate, dajte mu toľko, aby nemusel znova žiadať ...“ Omar za svojich čias (prvé storočie Hižri letopočtu, približne deviate storočie gregoriánskeho letopočtu) dal jednému mužovi z prostriedkov zakat tri ťavy, aby ho tak zabezpečil, keď mu ten spomenul, že jeho deti takmer umierajú od hladu (v tom čase sa ťavy považovali za jeden z najcennejších majetkov, pretože svojím mliekom a mäsom zabezpečovali obživu, rodili ďalšie zvieratá a boli považované za najlepšie dopravné prostriedky, ktoré púšť zvládali), a povedal (Omar): „Dávajte im (chudobným a biednym) zo zakat aj viackrát (pokiaľ by potrebovali) i keby ste museli nakoniec dať len jednému z nich aj sto tiav.“

Z uvedených dvoch príkladov jasne vyplýva, že poskytnúť niekomu pomoc zo zakat neznamená, aby mu bol daný menší obnos peňazí, ktoré by mu pomohli prežiť niekoľko dní alebo mesiacov.

Poskytnúť niekomu pomoc zo zakat znamená dať mu toľko, koľko by ho zabezpečilo a pomohlo mu dostať sa z toho najhoršieho, aj keď by sa tomu istému človeku pomoc poskytla viackrát po sebe.

Dr. Qardavi vo svojej knihe *Uctievanie v islame* uvádza, že Abú Ubejd v knihe *Majetky* napísal, že pre zakat nie je určená horná hranica, ktorú nie je možné prekročiť, keď sa zakat niekomu poskytuje. To sa vzťahuje aj na človeka, ktorý by nebol práve v úplnej tiesni.

Uvedený princíp neobmedzenosti hornej hranice dávky zakat pri jej poskytovaní má nesmierny význam, ktorý sa môže široko a efektívne v praxi uplatniť.

1. Ako príklad na široké uplatnenie tohto princípu uvedieme nasledujúce situácie: Osoba A si vypočítala, že výška odvodu zakat u nej dosiahla v určitom okamihu približne 250000 peňažných jednotiek. Táto osoba vie, že osoba B so svojou rodinou si dokážu síce obstaráť svoje najnutnejšie potreby, nemajú však svoj vlastný byt a neustále sa preto musia sťahovať z jedného podnájmu do druhého a takýto podnájom spotrebúva značnú časť ich príjmov. V takomto prípade môže osoba A zakúpiť osobe B byt do jej osobného vlastníctva z peňazí, ktoré mala odvieť ako zakat. Osoba A si v tomto prípade môže vypočítať zakat (napr. paušálne) aj za nasledujúci rok a odovzdať ho v tomto roku, ak by tých 250000 na kúpu bytu nestačilo.

2. Ďalšia situácia môže nastať, ak by si osoba A vypočítala zakat, ktorú má odvieť a zistila by, že osoba B je v núdzi a nemá už

ani na tie najzákladnejšie potreby; vtedy je možné, aby jej vyčíslenú čiastku, ktorú má odvieť, poskytla.

3. Tretia situácia môže nastať v prípade, ak by osoba A poznala dlžníka, ktorého dlhy sužujú, preto by mu z čiastky, ktorú si vyrátala ako zakat, pomohla tieto dlhy alebo časť z nich splatiť.

4. Štvrtá situácia by mohla nastať, ak by niekto našiel cestujúceho, ktorý sa dostal do tiesňovej situácie a nemal by už prostriedky ani na návrat do svojej krajiny. V takomto prípade môže tomuto cestujúcemu pomôcť a zabezpečiť mu cestu späť z prostriedkov, ktoré má odvieť ako zakat atď.

Napriek tomu, že zakat je dávka, ktorú má vyberať, spravovať a rozdeľovať štát, v dnešnej dobe v mnohých arabských a iných štátoch, v ktorých muslimovia tvoria väčšinu obyvateľstva, sa ako-by na tento inštitút zabudlo a štát sa o vyberanie a rozdeľovanie dávky zakat nestará. V iných štátoch, kde je zasa počet muslimov nízky, sa nedá od štátu očakávať, že by sa o vyberanie odvodu zakat staral, napriek všetkým jej výhodám. Z tohto dôvodu je vypočítavanie dávky zakat a jej poskytovanie na účely, na ktoré sa má vynakladať ponechané na jednotlivých muslimov, ktorí by si mali zakat vypočítať a sami ju aj poskytnúť tým, ktorí ju potrebujú. Netreba pritom zabúdať, že podstata dávky zakat spočíva v prvom rade v tom, že je jednou zo základných náboženských úkonov, nie v tom, že jej plnenie je štátom vynúiteľné.

5.3.3.2 Odmena správcom

Tretí účel, na ktorý sa zakat poskytuje, je vyplácanie miezd a odmien pracovníkov, ktorí sa starajú o vyberanie odvodu zakat, o jej správu a spravodlivé a účelné rozdelenie.

Určenie odmien správcom zakat zo samotnej vybranej dávky zakat má pravdepodobne zabezpečiť lepšiu starostlivosť správcom zakat o jej vyberanie a správu, zvlášť, že títo správcovia vedia, že ich odmeny sú závislé od svedomitosti a kvality ich práce. Je možné, že sa tým mala okrem iného, dosiahnuť aj finančná nezávislosť správcom zakat od ostatných zložiek moci a financií, aby tak nepodľahli žiadnym tlakom pri výkone svojej činnosti. Možnosti zneužívania takejto funkcie sa malo zabrániť rôznymi kontrolnými mechanizmami, ale predovšetkým výberom svedomitých a zbožných správcom.

5.3.3.3 Al-muallafati qulúbuhom (tí, ktorých srdcia sú spriaznené s muslimami)

Štvrtým účelom na ktorý sa finančné prostriedky z dávky zakat môžu poskytnúť, je tzv. Al-muallafati qulúbuhom, čo je možné do slovenského jazyka preložiť ako „tým, ktorých srdcia sú spriaznené s muslimami“.

Význam tohto podielu spočíva v tom, že ak by muslimovia boli napadnutí alebo by ich okolnosti prinútili ísť do vojny, môžu o pomoc požiadať aj nemuslimov a z tohto podielu dávky zakat im

vyplatiť odmenu za ich pomoc. Ako však zo samotného pojmu Al-muallafati qulúbuhom vyplýva, takáto pomoc by sa mala žiadať len od takých ľudí, ktorí majú k islamu a muslimom dobrý vzťah. O tom svedčí aj fakt, že v prvých rokoch islamu, keď boli muslimovia ešte stále slabí, prorok Muhammad (p.) dal z tejto časti dávky zakat aj náčelníkom kmeňov, ktoré islam ešte neprijali za svoje náboženstvo, aby tak podporovali muslimov v ich obrane a boji proti nepriateľom.

To, či sa má tento podiel použiť, alebo v tom ktorom čase a na tom ktorom mieste uplatniť, závisí od rozhodnutia orgánov štátu, ktoré rozhodujú o tom, ako a ktorým konkrétnym osobám sa má zakat rozdať.

Po smrti proroka Muhammada, počas kalifátu druhého kalifa Omara Bin Al-chattába, sa poskytovanie tohto podielu zmrazilo a prostriedky zo zakat, ktoré mali slúžiť na tento účel, sa presunuli do inej kategórie (použili sa na jeden z pozostávajúcich siedmich účelov, ktoré Korán stanovil). Kalif Omar to odôvodnil tým, že muslimovia boli už v tom čase dostatočne silní a nazdával sa, že by bolo účelnejšie tieto prostriedky dať tým, ktorí ich skutočne potrebujú a ktorí sú na ne odkázaní.

Ustanovenie o tejto kategórii príjemcov dávky zakat ostáva v Koráne zachované a platné. Na uváženie orgánu štátu však ostáva, či tento podiel použije, alebo jeho prostriedky presunie inam.

5.3.3.4 Oslobodenie otrokov

Piatym účelom, na ktorý sa zakat má rozdeliť, je oslobodenie otrokov spod otroctva.

V dobe, keď bol islam Bohom najvyšším prorokovi Muhammadovi zoslaný, bolo otroctvo bežnou záležitosťou, ktorá bola neoddeliteľnou súčasťou vtedajšej spoločnosti, nielen na Arabskom polostrove, ale aj vo vtedajšom svete všeobecne. Od počiatkov zoslania islamu sa otroctvo a akýkoľvek druh vykorisťovania ľudí ostro odcudzoval. Vo vtedajších podmienkach však bolo potrebné najprv zmeniť spôsob rozmýšľania ľudí, zvyky a zvyklosti, ktoré prevládali a až potom sa mohlo proti javom, medzi ktoré otroctvo patrilo, začať reálne zakročovať. Islam vytvoril zásady a usmernenia, ktoré vo veľkej miere zlepšili postavenie otrokov a boli schopné otroctvo postupne a bezkonfliktne odstraňovať. Postupne sa preto počet otrokov znižoval a boli prepúšťaní na slobodu.

Na to, aby došlo k úplnému odstráneniu otroctva, museli byť priaznivé podmienky vo vnútri štátu, ale aj mimo neho. Vo vnútri islamského štátu sa síce podnikali efektívne kroky na oslobodzovanie otrokov, čo však nestačilo. Celková medzinárodná situácia to nedovoľovala. Obchod s otrokmi a neustále vojny prinášali nových a nových zajatcov, ktorí neboli vykúpení a o ktorých bolo treba sa postarať. Pre tieto a ďalšie okolnosti nebolo možné s otroctvom úplne skončiť.

Skutočnosť, že otroctvo bolo islamským náboženstvom silne odsudzované, dokazuje aj fakt, že v momente, keď boli pre to

vhodné medzinárodné podmienky, v arabských krajinách došlo k odstráneniu otroctva bez väčších problémov. Spoločnosť sa voči rušeniu otroctva nebránila, pretože vo svojom podvedomí mala už zakorenený voči nemu určitý odpor.

Islam od počiatkov svojho zoslania stanovil oslobodenie spod otroctva, ako jednu z vecí, ktorými muslim môže získať Božiu spokojnosť. Oslobodenie spod otroctva islam určil ako druh odpustkov, prostredníctvom ktorého sa človek očistí od mnohých druhov hriechov, ktorých sa mohol dopustiť. Okrem toho, islam prikázal muslimom, aby uzatvárali so svojimi otrokmi dohody alebo istiny na peňažné čiastky, prostredníctvom ktorých sa títo otroci po ich splatení oslobodzovali z otroctva. V tomto ohľade islam muslimom uložil aj povinnosť, aby takýmto otrokom pomáhali pri splatení spomenutých dohôd a istín, čím urýchlil ich oslobodenie.

Všetko, čo sme vyššie uviedli bolo náboženským odkazom a ustanovením pre jednotlivcov. Oslobodeniu ľudí spod otroctva však islam venoval mimoriadnu pozornosť, preto túto ťarchu neponechal len na úsilie niektorých jednotlivcov. Boh najvyšší v Koráne určil, že na oslobodení otrokov sa má podieľať nielen každý muslim, ktorému to jeho finančná situácia dovolí, ale aj celá spoločnosť ako taká.

Štát a islamská spoločnosť sa do procesu oslobodzovania otrokov zapojili práve prostredníctvom dávky zakat. Jeden z ôsmych účelov, na ktoré sa zakat mala poskytovať, bolo práve oslobodzovanie otrokov spod otroctva. Tento podiel zo zakat sa potom použil buď priamo na odkúpenie otrokov, ktorí boli vzápätí bez akých-

koľvek záväzkov či podmienok prepustení na slobodu, alebo nepriamo v podobe finančnej pomoci na splatenie peňažných záväzkov, ktoré boli dohodnuté v zmluvách o prepustení, uzavretých medzi pánom a otrokom.

Podiel, ktorý Korán určil z dávky zakat na oslobodenie ľudí spod otroctva, predstavoval značnú sumu peňazí (minimálne jednu osminu všetkých príjmov zo zakat). Tento podiel v určitom období mohol dosiahnuť niekoľko miliónov dinárov, pričom suma na oslobodenie jedného otroka v tej dobe možno nepresahovala ani niekoľko desiatok či stoviek dinárov. Ak si to vynásobíme, zistíme, koľko otrokov získavalo svoju slobodu ročne len prostredníctvom stanoveného podielu zo zakat, nezahrňujúc do toho individuálne snahy jednotlivých muslimov. Stávali sa aj prípady, keď sa celá suma vybratá z odvodu zakat (nie len zodpovedajúci podiel) použila na oslobodenie ľudí spod otroctva, ako sa to napríklad stalo za čias kalifa Omara Bin Abdulazíza, ktorý rozhodol, že celá vyzbieraná dávka zakat, ktorú mu správcovia z Afriky poslali, sa použije na oslobodenie ľudí spod otroctva.

5.3.3.5 Zadlženým

Šiestu skupinu ľudí, ktorým sa má zakat dávať, tvoria dlžníci, ľudia, ktorí sa dostali do dlžoby a nevládali ju splatiť.

Uplatniť si nárok na takúto pomoc si môže ten, kto splňa dve podmienky:

1. Dlžoba nevznikla z činnosti odporujúcej zásadám islamského náboženstva, napríklad dlh, ktorý vznikol z hazardných hier,

2. K vzniku dlhu nedošlo v dôsledku neúmerného a bezúčelného utrácania.

V odôvodnených prípadoch sa táto pomoc môže poskytnúť aj takému dlžníkovi, ktorý porušil niektorú z uvedených podmienok. Môže sa tak napríklad stať, ak dlžník oľutoval, čo vykonal a zaviazal sa, že sa niečoho podobného už nikdy nedopustí. V takomto prípade sa predpokladá, že svoj záväzok myslí vážne a dlhy sa zaňho splatia.

Islam muslimov nepriamym spôsobom nabáda k tomu, aby si požičiavali len vtedy, ak má pôžička opodstatnený dôvod a ak sa určitá situácia alebo potreba nedá inak riešiť.

Pre väčšiu časť ľudí, predstavuje dlh veľké bremeno, ktoré človek so sebou nesie vodne v noci. Dlžník pociťuje určité poníženie, býva ustarostený. Dlh môžeme vo všeobecnosti pokladať za jeden z faktorov, ktoré môžu prispieť k zhoršeniu vzájomných vzťahov medzi ľuďmi (medzi dlžníkom a veriteľom, medzi nimi a ručiteľmi, medzi rodinami dlžníka a veriteľa atď.).

Jeden z dôvodov, prečo Boh najvyšší v Koráne muslimom ukladá povinnosť pomáhať dlžníkom, je pravdepodobne, ochrana takýchto dlžníkov pred neúmernou psychickou záťažou, ktorej by mohli byť vystavení, ale aj to, aby sa nenarúšali medziludské vzťahy. Je nesporné, že rozvoj obchodných, ale aj medziludských vzťahov si vyžaduje určitú istotu aj pre veriteľa. Na to, aby veriteľ dlžníkovi poskytol úver alebo pôžičku, by mal mať aspoň mini-

málnu istotu, že ak by sa dlžník dostal do finančných ťažkostí a nevládal by svoj dlh splatiť, existuje ešte východisko, ako poskytnutú pôžičku dostane späť (islamský finančný systém totiž neuznáva pôžičky za úroky, preto je istota existencie takéhoto východiska dôležitá).

Skúmanie okolností, za ktorých došlo ku vzniku platobnej neschopnosti na strane dlžníka, ostáva na správcoch zakat.

Korán určil túto pomoc dlžníkom okrem iného aj preto, aby v prípade ich insolventnosti neprišli o všetko, čo vlastnia, vrátane tých najzákladnejších vecí, ktoré zabezpečujú ich živobytie. Napríklad, ak by sa niekto v podmienkach zákonov platných na území mnohých dnešných ekonomicky vyspelých štátov zadlžil a bol by proti nemu vynesенý exekučný rozsudok (aj napriek tomu, že mu zákon zaručuje určité životné minimum), došlo by k rozpredaniu celého jeho majetku, firmy, dielne, zariadenie domácnosti, dokonca aj samotného domu, dovedy, kým sa dlh so všetkými úrokmi nesplatí.

Ak by sa inštitút zakat v systéme štátnej pomoci plne uplatnil (v určitej etape rozkvetu islamského štátu sa aj uplatňoval), k situácii, že by nejaký dlžník prišiel o celý svoj majetok, by mohlo dôjsť len vtedy, ak by prostriedky zo zakat nestačili na splatenie jeho dlhu. Aj keby k takejto situácii došlo, bola by mu následne poskytnutá finančná pomoc z časti zakat určenej pre chudobných a biednych ľudí.

Poskytnutie pomoci z prostriedkov dávky zakat nie je podmienené tým, že sa dlžníkov majetok najprv musí bezpodmienečne

rozpredať a až keď získaná suma nestačí, zvyšok dlhu sa uhradí z prostriedkov tejto dávky. Pomoc zo zakat sa môže poskytnúť aj na to, aby sa zachránili zdroje a prostriedky, pomocou ktorých si dlžník zabezpečuje svoje bežné príjmy. Ide napríklad o situáciu, ak by remeselníkovi, ktorý vlastní určitú dielňu, zo zisku ktorej živí seba i rodinu, hrozilo, že v dôsledku nemožnosti splatenia dlhu, ktorý na seba vzal, príde o túto dielňu. V takomto prípade sa mu poskytne pomoc na splatenie dlhu a ponechá sa mu dielňa, aby v nej mohol pokračovať vo svojej práci a aby sa pokúsil dostať sa z finančnej tiesni.

Na prvý pohľad by sa niekomu mohlo zdať, že to všetko je len mrhaním finančnými prostriedkami, ktoré by sa dali použiť účelnejšie. Výsledky takejto pomoci však na seba nenechajú dlho čakať, odrazia sa pozitívne na celkovom stave spoločnosti, ale predovšetkým na počte nezamestnaných a počte osôb, ktoré sa dostali na úroveň biedy a chudoby. Ak v dôsledku poskytnutia nie veľkej finančnej pomoci, dokážeme udržať remeselníkovi dielňu, podnikateľovi obchod alebo kanceláriu, lekárovi ordináciu, zo zárobku ktorej finančne zabezpečuje seba, prípadne manželku a deti, vráti sa nám to niekoľkonásobne a dlhodobo možno i niekoľko stonásobne, pretože sa mu nebude musieť vyplácať podpora v nezamestnanosti, nebudú sa mu musieť vyplácať rôzne sociálne dávky, čím by sa v skutočnosti odbremenil štátny rozpočet na úkor dávky zakat, ktorá na prostriedky tohto rozpočtu nie je ani naviazaná. Okrem toho na pracovnom trhu ostáva produktívna pracovná sila reprezentovaná osobou remeselníka, podnikateľa, lekára, návrhára atď., ktorý nemusí byť vo svojom odbore zlý, ale náhla tieseň ho

priviedla na pokraj finančnej krízy. Ak by sme takémuto človekovi nepomohli vo vhodnej chvíli, prišli by sme o jeho pracovné kvality a na účet spoločnosti by pribudol nový nezamestnaný a nová ťarcha.

Omar Bin Abdulazíz počas svojho kalifátu (vládol islamskému štátu za dynastie Umejjovcov, vlády sa ujal v roku 717) napísal svojim správcom: „Splaťte dlhy zadlžených (z dávky zakat).“ Niektorí správcovia mu odpísali: „Nachádzame mužov, ktorí majú obydlie, sluhu, koňa i nábytok (aj napriek tomu majú nesplatené dlhy).“ Omar im odpísal: „Muslim potrebuje príbytok, aby mal kde bývať a sluhu, aby mu pomáhal, koňa, na ktorom bojuje proti svojmu nepriateľovi a potrebuje mať aj nábytok vo svojom dome .. Áno, splaťte za nich dlhy.“

Ako sme už uviedli, celý inštitút zakat je silne spätý s náboženstvom. Práve táto spojitosť by mala byť aj tým článkom, ktorý zabránuje zneužívaniu tohto inštitútu. Všimnime si situáciu, ktorá sa odohrala za čias proroka Muhammada (p.): *Jedného dňa sa jeden muž z radov muslimov, menom Qubejsa Bin Macháreq Al-hiláli zadlžil, preto prišiel k prorokovi Muhammadovi, žiadajúc o pomoc z prostriedkov zakat. Celý príbeh sám Qubejsa spomína nasledovne: „Zadlžil som sa, preto som išiel k prorokovi Muhammadovi (p.), aby mi pomohol. Prorok mi povedal: „Ostaň u nás, kým nám neprinesú sadaqa (t. j. zakat) a potom prikážeme, aby ti z nej dali. Potom však prorok povedal: „Qubejsa, o túto zakat (o pomoc zo zakat) môže požiadať jeden z troch (z troch prípadov): Muž, ktorý sa zadlžil a ktorému je pomoc poskytnutá, kým sa jeho dlžoba splatí a prestane žiadať; a muž, ktorého postihlo nešťastie, ktoré vzalo*

jeho majetok a ktorému sa poskytuje pomoc, až kým mu nepostačí na živobytie; a muž, ktorého postihla bieda a chudoba, o ktorom traja rozumní ľudia spomedzi jeho ľudí povedia: „Toho postihla bieda a chudoba“ a jemu sa poskytuje pomoc až kým mu to nepostačí na živobytie. Ak by okrem týchto prípadov niekto žiadal zo zakat, dopúšťa sa hriechu a všetok úžitok z takýchto peňazí predstavuje pre ich vlastníka (ktorému boli poskytnuté) hriech.“

Výrok pouča muslimov, že aj keby sa niekomu podarilo neoprávnene získať podiel z dávky zakat a správcovia dávky zakat by si takúto neoprávnenosť nevšimli, takto získané prostriedky by mal vrátiť. Ak by ich dotýčny nevrátil, dopustil by sa hriechu a pri každom použití týchto prostriedkov by sa dopúšťal ďalšieho hriechu. Znamená to, že proti zneužívaniu prostriedkov poskytovaných zo zakát máme dve poistky. Prvá spočíva v zisťovaní pomerov a dôvodov insolventnosti dlžníka správcami zakat a druhá, ešte účinnejšia, spočíva v náboženskej výstrahe pre toho, kto by takého prostriedky neoprávnene získal a použil.

Na záver treba dodať, že pri rozdeľovaní prostriedkov dávky zakat zadlženým, resp. pri delení prostriedkov dávky zakat vo všeobecnosti, by sa malo dbať na to, aby sa pomoc dostala ľuďom, ktorí ju skutočne potrebujú a aby sa nedostávala ľuďom, ktorí na ňu nemajú právo.

5.3.3.6 Pre Božiu spokojnosť (na ceste Božej)

Siedmy podiel zo prostriedkov dávky zakat je určený na účel zvaný Pre Božiu spokojnosť, inak označovaný tiež Kvôli Bohu alebo Na ceste Božej. Znamená to na účel, ktorý Boh stanovil. V užšom zmysle sa tým myslí na ochranu islamu a muslimov a na oboznamovaniu ľudí s islamom.

Z tohto podielu sa vo veľkej miere financovala aj armáda. V čase, keď bolo toto znamenie (9:60) zoslané, ale aj storočia potom, nebol ešte ustálený pojem verejné financie alebo štátny rozpočet v podobe, v akej ich poznáme dnes. Zrejme preto bolo v Koráne stanovené, že na financovanie obrany muslimov a štátu sa použije jeden z podielov zakat.

Musíme si uvedomiť, že napriek jednoduchosti spôsobu vedenia vojen a výzbroje v minulosti, veľa ľudí na takúto výzbroj nemalo. Výzbroj sa zväčša skladala z ručných zbraní, niekedy aj z určitých druhov brnenia a z dopravných prostriedkov, akými boli ťavy a kone. K tomu treba ešte prirátat' výdavky spojené so samotnou cestou na bojisko, ktorá trvala niekedy aj niekoľko mesiacov. V mnohých prípadoch existovali aj takí muslimovia, ktorí chceli ísť brániť svoju vlasť a náboženstvo, ale nemali za čo. Preto sa z tohto podielu financovala výzbroj vojakov a zabezpečovali sa aj iné potreby s tým spojené.

Z tohto podielu sa ďalej financovali aj iné účely súvisiace s islamským náboženstvom, ako bolo napríklad štipendium na štú-

dium islamských vied, rôzne cesty a misie muslimov do odľahlých oblastí islamského štátu, v ktorých učili ľudí zásadám islamu a iné.

5.3.3.7 Cestujúci v tiesni

Ôsmym a posledným účelom, na ktorý sa môže poskytnúť pomoc z dávky zakat, je tieseň, do ktorej sa dostali cestujúci. Ide o cudzincov, ktorí sú mimo svojej vlasti alebo svojho obvyklého miesta bydliska, ktorí cestovali za účelom obchodu a boli im na príklad odcudzené peniaze alebo utrpeli inú stratu, a ktorí sa nemajú ako vrátiť do svojej vlasti. Takýmto cestujúcim alebo cudzincom sa poskytuje pomoc z podielu z dávky zakat na zabezpečenie cesty a na výdavky s ňou spojené. Jej účelom je teda zabezpečiť návrat cudzinca, nehladiac pritom na jeho celkovú finančnú situáciu, pretože môže dôjsť k prípadom, že síce finančné prostriedky na návrat domov má, ale z nejakého dôvodu sa k nim nemôže dostať. Pomoc poskytnutá z dávky zakat takémuto cestujúcemu v tiesni má nenávratný charakter, t. j. ten, komu bola poskytnutá, ju nemusí vrátiť.

V súčasnej dobe vedci z oblasti islamských vied do tejto kategórie pomoci zaradili aj utečencov, ktorí zo strachu o svoj život boli nútení opustiť svoje krajiny a všetko, čo mali.

Spomenutých osem účelov, na ktoré sa majú vynaložiť odvody z dávky zakat poskytujú veľmi široký priestor na pomoc ľuďom, ktorí potrebujú pomoc.

Inštitút zakat je jedným zo znakov charakterizujúcich islamské náboženstvo. Je to inštitút priamo spätý s islamským náboženstvom, ako jeden zo základných náboženských úkonov. Z toho vyplýva, že povinnosť platiť zakat majú len muslimovia a s výnimkou štvrtého účelu si na ňu môžu uplatňovať nárok taktiež len muslimom. Preto počas existencie islamského štátu zakat neplatili žiadni príslušníci iných náboženstiev; tí platili len určitú všeobecnú verejnú daň za ochranu a služby verejného charakteru, ktoré im islamský štát poskytoval.

5.3.4 Význam systému zakat

Zakat predstavuje jedno z dôležitých práv, ktoré islam muslimovi zabezpečuje, aby mu tak pomohol žiť v súlade s islamským náboženstvom. Človek má určité materiálne potreby, až po naplnení ktorých aspoň v tej najnutnejšej miere, sa môže venovať rozvoju svojho náboženského myslenia a cítenia. Až vtedy sa určité zásady náboženstva môžu začať prejavovať aj v jeho každodennom živote. Islam napríklad považuje krádež a úplatkárstvo za hriechy postihnuteľné aj zákonmi štátu a tresty za krádež sa stupňujú od pokút k väzeniu, až kým sa nedospeje k najprísnejšiemu trestu v podobe odseknutia tej ruky, ktorou zlodej ukradol. Ťažko by sme však mohli uložiť trest za krádež človeku, ktorý by kradol od hladu a ktorému by spoločnosť neposkytla žiadnu pomoc. Z toho dôvodu je napríklad jednou z podmienok, ktorá automaticky vylučuje trest odseknutia ruky za krádež, hlad, v dôsledku ktorého človek kradol. Preto je dôležité, aby spoločnosť mala

určitý mechanizmus alebo aj niekoľko druhov mechanizmov, ktoré by ľuďom poskytovali finančnú pomoc.

V rámci islamskej spoločnosti plní zakat niekoľko dôležitých úloh, medzi ktoré patria:

1. Zakat je dôležitým inštitútom v oblasti sociálnej pomoci, pretože jej prostredníctvom sa pomáha sociálne slabším vrstvám spoločnosti.

2. Zakat plní významnú úlohu pri dosahovaní sociálneho zmieru. Snaží sa preklenúť priepasť, ktorá by mohla vzniknúť medzi bohatými a chudobnými vrstvami spoločnosti a ktorá by mohla spoločnosť roztrieštiť a rozdeliť na znepriatelené skupiny. Sociálny zmier sa islam snaží zachovať v prvom rade duchovnými prostriedkami, keď napríklad muslimov učí, aby boli spokojní s tým, čo majú a nezávideli iným (neznamená to ale, aby sa nesnažili svoje pomery zlepšiť), keď ich učí skromnosti, učí ich, že majú byť ako bratia, ako jedno telo a že majú dbať jeden o druhého a pomáhať si navzájom. Z materiálnej stránky k tomu prispieva v prvom rade inštitút zakat, keď chudobný vidí, že z majetku, ktorý vlastní bohatý, sa mu nakoniec dostane určitý podiel. Ďalej tým, že islam zrušil úroky a úžerníctvo, zakázal vykorisťovanie ľudí a prikázal, aby sa ľuďom dávali odmeny za prácu, ktorú vykonali bez omeškania. Prorok Muhammad (p.) povedal: „*Dajte pracovníkovi jeho odmenu ešte predtým, než mu pot (z vykonanej práce) vyschne.*“ a iné.

3. Zakat predstavuje jeden z najúčinnějších prostriedkov pri zamedzovaní bezúčelného nahromaďovania bohatstva a peňažných

zdrojov krajiny. V každom čase, či už v minulosti, súčasnosti a pravdepodobne aj v budúcnosti, sa ľudia budú snažiť zveľaďovať svoje majetky a sporiť. To spôsobuje, že obrovské množstvá majetkov peňažných aj nepeňažných sa zmrazujú a nevyužívajú sa. Takýto fakt vo veľkej miere škodí hospodárstvu krajiny a odráža sa na celkovej situácii v spoločnosti, v našom prípade na sociálnom postavení ľudí a na miere nezamestnanosti. Prostredníctvom inštitútu zakat sa islam snažil v prvom rade zabezpečiť spôsob, ako ľuďom pomôcť v prípade, ak by sa dostali do finančných problémov a tiesne. Nemenej významná v tomto smere bola aj požiadavka islamu, aby ľudia svoje peňažné zdroje nezmrazovali, ale aby ich investovali a oživovali. Rozhodnúť sa, či peniaze uschovať alebo investovať, ponechal už na rozhodnutie každého muslima. Ak by sa však muslim rozhodol, že si svoje nadbytočné úspory podrží a nepoužije ich, t. j. nimi nevytvára žiadne hodnoty, uložil mu povinnosť, aby z tohto majetku, ktorý je preň v súčasnosti nadbytočný, pomáhal tým, ktorí sú v núdzi.

Z hľadiska hospodárstva krajiny, ale aj z globálnejšieho pohľadu, inštitút zakat podnecuje muslimov k investovaniu svojich peňažných prostriedkov, čím sa dostáva do obehu väčšie množstvo peňažných prostriedkov a zväčšuje sa dopyt po investíciách. To by malo viesť k oživeniu trhu a v dôsledku toho aj k rastu počtu pracovných miest a k poklesu nezamestnanosti.

Súvislosť medzi zakat a počtom chudobných na jednej strane a nezamestnanosťou na strane druhej, je veľmi úzka. Poklesom investícií totiž klesá aj počet pracovných miest a zväčšuje sa majetok, ktorý je zmrazený a uschovaný. Pokles pracovných miest

vedie k väčšej miere nezamestnanosti, čím sa zvyšuje aj počet jednotlivcov a rodín, ktoré potrebujú pomoc. Pomoc prichádza zo systému zakat, ktorej príjem sa zväčšuje, pretože sa zväčšil aj objem zmrazených peňažných prostriedkov. Naopak, ak by sa viac investovalo, poklesla by možno suma vybraná zo zmrazených majetkov, ale na strane druhej by sa vytvorili nové pracovné miesta a zmenšil by sa počet ľudí, ktorí by boli na túto pomoc odkázaní.

Zakat je svojou podstatou dynamický a flexibilný inštitút, účelom ktorého je ľuďom pomáhať. Ľuďom síce pomoc poskytuje, ale nemožno predpokladať, že by podporovala takých jednotlivcov, ktorí pracovať môžu, ale nechcú. Tento fakt sa prejavuje práve v skutočnosti, že ide o jednorazovú a účinnú pomoc (aj keď sa niekomu môže poskytnúť niekoľkokrát alebo pravidelne, pokiaľ je to potrebné). Cieľom zakat je človeku pomôcť k tomu, aby sa ďalej mohol už sám o seba postarať.

Jedného dňa pri poslednej púti, ktorú prorok Muhammad (p.) vykonal pred svojou smrťou, prišli k nemu dvaja muži v čase, keď delil zakat a požiadali ho, aby im z nej dal. Prorok zdvihol na nich zrak a potom ho sklonil. Videl, že obaja sú silní a zdraví, preto povedal: *„Ak by ste chceli, tak vám dám, ale zo zakat niet podielu pre bohatého ani pre silného, ktorý zarába.“*

Prorok obom jasne naznačil, že o pomoc z prostriedkov dávky zakat by nemal žiadať bohatý človek alebo taký, ktorý zarába alebo môže zarábať. Napriek tomu im povedal, že ak chcú, ak potrebujú, tak im dá (keďže ich nepoznal), pre prípad, že by nemohli

pracovať, nenachádzali by prácu, alebo by pracovali, ale ich príjem by im nepostačoval.

Zakat je koncipovaná tak, aby príjmy z nej plynuli do pokladnice počas celého roka, nie len na začiatku alebo konci kalendárneho roka (rok sa počíta od nadobudnutia majetku a dosiahnutia dolnej hranice od ktorej sa zakat začína vyberá). Tým sa v skutočnosti zabezpečuje, aby vo fonde určenom pre dávku zakat v rámci štátnej pokladnice, bolo stále z čoho rozdávať a aby sa príjmy neustále každým dňom obnovovali.

5.3.5 Zakat Al-fitr

Samostatným a špecifickým druhom zakat je zakat zvaná zakat Al-fitr. Ide o jednorazovú pomoc, ktorej výška je presne stanovená. Zakat Al-fitr sa platí každoročne jeden raz počas mesiaca Ramadan (mesiac pôstu) alebo tesne po jeho skončení (najneskôr však do začatia sviatočnej modlitby v prvý deň trojdňového sviatku po skončení tohto mesiaca). Je to pomoc, ktorú muslimovia vyzbierajú a ktorá sa pred začatím sviatku Al-fitr (sviatok sa začína v prvý deň po skončení Ramadanu) rozdá biednym a chudobným ľuďom, aby aj oni pocítili radosť z príchodu sviatku spolu s ostatnými muslimami a nemuseli prosiť o pomoc aj počas neho.

Jediným účelom zakat Al-fitr je, aby si aj chudobní mohli sviatok užiť, kúpiť si nové šaty, dostatok potravy a iné veci, ktoré si možno po celý rok nemôžu dovoliť. V minulosti muslimovia, ktorí na to mali, platili túto dávku v naturáliách. V dnešnej dobe, keďže

je to účelnejšie a praktickejšie aj pre tých, ktorým sa táto pomoc neskôr rozdeľuje, sa zakat Al-fitr vyberá v peniazoch (na Slovensku to v roku 2024 predstavovalo približne 8 až 10 eur na osobu, ktorá dosiahla stanovený vek).

Platenie zakat Al-fitr je síce z náboženského hľadiska povinné, jej vyberanie a rozdelenie však už nie je zverené štátu. Pokiaľ by ju muslim nestihol uhradiť v stanovenom čase, t. j. počas mesiaca Ramadan alebo tesne pred sviatočnou modlitbou, tak odpadáva a nie je možné ju uhradiť dodatočne. Ak by ju niekto odviezol po uplynutí sviatočnej modlitby, už sa to nepovažuje za zakat, ale za milodar. To je v podstate aj jeden zo základných rozdielov medzi zakat Al-fitr a všeobecnej dávky zakat vyberanej z majetkov. Tento fakt podčiarkuje práve tú skutočnosť, že zakat Al-fitr bola uložená preto, aby mali chudobní radosť z nastávajúceho sviatku.

Zakat Al-fitr sa obyčajne vyberá v mešitách alebo ju zbierajú dobročinné nadácie a ústavy, ktoré ju následne rozdeľujú chudobným ľuďom.

Sviatok Al-fitr sa oficiálne začína po skončení sviatočnej modlitby. Vtedy sa aj chudobným rozdeľujú prostriedky, vyzbierané zo zakat.

Ibn Abbás (jeden zo spoločníkov proroka Muhammada) o čase kedy sa uhrádza zakat Al-fitr, hovorí: „Prorok Muhammad (p.) uložil povinnosť dať zakat Al-fitr ako druh očistenia postiaceho sa od nevhodných rečí, ktoré povedal a ako nasýtenie pre biednych. Kto ju dal pred modlitbou (myslí sviatočnú modlitbu) prijíma sa od

neho (ako zakat Al-fitr) a kto ju dal po modlitbe, od toho sa prijíma ako druh milodaru.“

Zakat Al-fitr by mal platiť každý muslim, ktorý má zabezpečenú obživu na nasledujúci deň a noc ale aj na niekoľko nasledujúcich dní. Ak za čias proroka Muhammada (p.), mal niekto zabezpečenú obživu na nasledujúci deň a noc a mal minimálne 1,728 kilogramu pšenice, fig, datlí alebo iných plodín navyše, bol už povinný odvieť zakat Al-fitr. Muslim má povinnosť odvieť zakat za seba aj za každého, koho on živí a kto by ju sám za seba nemohol odvieť. Ak by napr. bol niekto žiteľom rodiny a živil by svoju manželku a dve deti, platí zakat za štyri osoby.

Ako sme už uviedli, na Slovensku sa výška zakat Al-fitr stano-
vila v roku 2024 na 8 až 10 eur. Pri výpočte tejto sumy sa prihliadla na to, aby to bola suma, ktorá by muslimov finančne veľmi neza-
ťažila a ktorá by vyjadrovala určitý priemer cien základných po-
travín za prorokových čias. Ak by sme mali zakat určovať podľa
pšenice, tak by sme dospeli k malej čiastke (približne 2 eurá), ak
by sa však zakat stanovovala podľa ceny datlí alebo fig, šlo by
o čiastku, ktorá by mohla niektorých finančne príliš zaťažiť, najmä
v prípade, že by niekto mal platiť za svoje deti a manželku.

Niektorí muslimovia v snahe presne sa držať prorokovej tradí-
cie trvajú na tom, že by sa nemalo nič meniť a že zakat Al-fitr by
sa mala dávať v naturáliách tak, ako to bolo za prorokových čias.
To znamená, že dnes by sme niekomu mali dávať datle alebo nie-
koľko kíl múky či pšenice. Z praktického hľadiska by však dnes
takáto pomoc bola pre chudobného pravdepodobne bezcenná.

V minulosti, ešte za čias prvých muslimov bola ich obvyklou potravou pšenica, z ktorej si robili chlieb, ďalej datle, sušené hrozienka atď. Dnes je už iná doba, preto je aj ťažšie určiť, aký druh naturálií by bol vhodný a potešil by toho ktorého chudobného človeka, najmä na sviatok. Preto je najlepšie dať chudobnému peniaze, aby si kúpil za ne, čo ho poteší a čo uzná za vhodné a potrebné.

Zakat Al-fitr predstavuje pomoc tým najchudobnejším vrstvám spoločnosti, na ktorej sa môžu takmer všetci muslimovia zúčastniť vzhľadom na jej nízku sadzbu. Táto skutočnosť vytvára medzi muslimami určitú súdržnosť a spolupatričnosť, ale zároveň ich učí veľmi dôležitej náboženskej zásade, že človek má pomáhať chudobnejším ľuďom aj tým málo, čo má a čo môže poskytnúť. To vzápätí učí ľudí pomáhať jeden druhému.

Korán o bohabojných ľuďoch okrem iného hovorí, že sú to tí, **„Ktorí mínajú v blahobyte i v biede..“** (Korán 3:134)

5.3.6 Zakat v dnešnej dobe

Inštitút zakatu predstavuje z pohľadu mnohých odborníkov z odboru islamských vied, okrem iného, aj spôsob, akým by sa dali riešiť viaceré dnešné sociálne problémy, napriek tomu, že od vzniku tohto inštitútu uplynulo vyše 1400 rokov. Tento inštitút by sa popri niektorých ďalších finančne nenáročných odvodoch/dávkach, ktoré by príliš nezaťažovali povinné subjekty, mohol úspešne uplatňovať aj dnes.

Úspešnosť uplatnenia uvedeného inštitútu však v prvom rade závisí od samotných ľudí. Pre obdobie islamských dejín, v ktorých sa inštitút zakat uplatňoval, bolo charakteristické aj to, že zakat sa vyžadovala len od muslimov, ktorí žili v islamských krajinách a rozdeľovala sa takmer výlučne medzi muslimami. Znamenalo to, že ľudia uznávajúci iné náboženstvá, ktorí žili pod záštitou islamského štátu, zakat neplatili, preto z nej ani nedostávali.

Skutočnosť, že sa zakat vzťahovala len na muslimov, malo zrejme niekoľko príčin. Išlo napríklad o to, že je nesmierne ťažké presvedčiť ľudí o tom, aby venovali zo svojho majetku niečo na pomoc ostatným ľuďom, nehovoriac už o tom, ak takýto majetok stojí a nepracuje a ak sa v dôsledku plnenia zakat každoročne zmenšuje. Takéto niečo sa dá dosiahnuť len z presvedčenia, preto sa zakat pravdepodobne stala jedným zo základných náboženských úkonov a jej plnenie či neplnenie sa priamo spája s presvedčením a hĺbkou viery človeka v Boha, ktorý muslimom túto povinnosť uložil. Ďalšia príčina obmedzenia odvádzania zakat len na muslimov môže spočívať v tom, že zakat sa nesmie zbierať z peňazí, ktoré islam považuje za nečisté, čo znamená, že takéto peniaze by sa ani nemali deliť medzi muslimami. Islam považuje napr. výrobu, predaj a konzumáciu alkoholu za činnosť, ktorej by sa muslimovia mali vyhýbať. Ľudia, ktorí neveria v Boha alebo kresťania, ktorých je napr. na Slovensku väčšina spomedzi všetkých ostatných náboženstiev, to však za zakázané nepovažujú. Preto ak by sa od nemuslima zakat vyzbierala z peňazí, ktoré získal z výroby a predaja alkoholu, muslim by ich ťažko mohol prijať, čím by sa zneefektívnil celý význam inštitútu zakat.

Problémov sa ukazuje v tomto smere mnoho, je však možné ich preklenúť, ak sa na to ľudia odhodlajú. V každom prípade je tento inštitút a jeho obsahové náležitosti určitým návodom, ako by sa niektoré spoločenské a sociálne problémy dali globálne riešiť.

Jednou z otázok, ktoré sa vyskytujú v súvislosti so zakat, je otázka, či stanovenie 2,5 percentnej hranice je horná alebo dolná hranica. To znamená, či je možné takúto hranicu zvýšiť alebo znížiť. Z prameňov islamského náboženstva vyplýva, že uvedená sadzba pravdepodobne predstavuje spodnú hranicu. Zakat by preto nemala klesnúť pod úroveň 2,5%. Vyriešenie otázky, či je možné sadzbu zvýšiť nad 2,5%, je možné tak, že sa samotná sadzba ponechá na hranici 2,5% a popri zakat sa zavedú aj iné doplňujúce odvody/dávky, ktoré môžu mať podobný charakter, ale budú od zakat ako dávky náboženského charakteru oddelené.

Ďalšia otázka týkajúca sa muslimov na Slovensku spočíva v tom, ako odvádzať a prerozdeliť zakat v krajine, kde neexistuje vláda riadiaca sa islamskými zásadami, resp. kde štát nemôže z hľadiska islamu zakat vyberať. V podmienkach Slovenska je nevyhnutné, aby si každý muslim sám vypočítal, akú zakat má zo svojho majetku zaplatiť a aby ju sám aj ľudom, ktorí ju potrebujú, odovzdal. Ak by sa však nenašiel žiaden muslim, ktorý by ju potreboval, potom by ňou mohol pomôcť aj nemuslimom.

Na otázku platenia zakat na Slovensku existujú dva právne názory (podobne, ako je tomu v iných okolitých krajinách).

1. Zástancovia prvého názoru sa ohradzujú proti plateniu zakat zo svojho majetku. Argumentujú tým, že platia povinné dane

a dávky štátu na Slovensku, ku ktorým patrí nemocenské, sociálne a dôchodkové poistenie. Časť daní a dávok, ktoré platia ide na niektoré účely, ktoré Korán stanovuje pre zakat a keďže islamské právo ukladá muslimom rešpektovať zákony štátu, v ktorom žijú, ak takéto zákony neobmedzujú základy islamského náboženstva (čo je do určitej miery na Slovensku splnené), potom by sa zakat nemala platiť, pretože časť daní, ktoré muslim platí, plnia podobné funkcie ako zakat.

2. Druhý názor prezentuje stanovisko, že zakat by sa mala aj tak platiť, pretože ide o povinnosť uloženú náboženstvom, ktorá sa má dodržiavať bez ohľadu na to, či sa tu platia podobné dane a dávky, alebo nie.

5.3.7 Iné peňažné povinnosti

Zakat predstavuje základný mechanizmus, prostredníctvom ktorého sa ľuďom pomáha. Islam však uložil muslimom povinnosť pomáhať finančne i nefinančne aj v iných situáciách, ktoré si takúto pomoc vyžadujú. Tu je však už pomoc ponechaná individuálne na každého človeka. Finančná pomoc mimo zakat už nemá žiadne obmedzenia, žiadne sadzby ani hranice. Ňou si človek chce získať Božiu spokojnosť, preto je na jeho vlastnej vôli, či pomôže, alebo nie a ak áno, akým spôsobom. Islam v človeku zakoreňuje súcitnosť a neustále mu pripomína, že jedna z vlastností Boha najvyššieho je, že je milostivý a štedrý voči svojim stvoreným, preto

by sa mali aj oni snažiť cítiť s ostatnými ľuďmi a pomáhať im v rámci svojich možností.

Anas Bin Málek spomínal, že určitý muž z rodu Tamím prišiel k prorokovi Muhammadovi (p.) a povedal: „Posol Boží, mám veľa peňazí, rodinu, majetky a susedov, povedz mi, čo mám robiť a ako mám tieto prostriedky použiť (a pomáhať ostatným ľuďom)? Prorok Muhammad (p.) odpovedal: „Budeš z tvojho majetku dávať zakat, pretože je to očista pre teba. Navštevuj tvojich príbuzných a uznávaj právo biedneho, suseda a prosiaceho o pomoc (pomáhaj im, pokiaľ ťa o pomoc požiadajú).“

V nasledujúcom znamení Koránu si všimnime, aký obsah Boh najvyšší dal úctivosti a zbožnosti. Zbožnosť, v rámci ktorej je zahrnutá aj úctivosť, sa neobmedzuje len na modlenie a na základné náboženské úkony, ale má už širší obsah:

„Úctivosť (voči Bohu) nie je (nespočíva) v tom, aby ste obracali svoje tváre pri modlení k východu alebo západu (podľa toho, na ktorej časti zeme sa človek nachádza, je smer Káby buď na východ alebo na západ), **ale úctivosť je u toho, kto uveril v Boha, v Deň posledný** (že nastane deň, ktorý bude pre život ľudí na zemi posledný, keď všetko živé umrie, aby potom nastal deň zmŕtvychvstania a súdny deň), **v anjelov** (ktorých stvoril Boh), **v Knihy** (ktoré ľuďom zoslal a pri ktorých bol Korán záverečnou a najúplnejšou Knihou), **v prorokov** (ktorých Boh obdaril proroctvom a niektorých poveril aj oznámením posolstiev; posledným z týchto prorokov a poslov, a to až do príchodu súdneho dňa bol posol a prorok Muhammad. Úctivosť je u toho), **kto dával peniaze**

z lásky k Nemu (Bohu) príbuzným, sirotám, biednym, stiesneným pocestným (ktorí cestovali a nečakane sa dostali do tiesne a nemali na návrat do svojej vlasti), **prosiacim o pomoc** (všeobecne), (prosiacim o pomoc) **na vykúpenie zo zajatia a** (úctivosť je znakom toho,) **kto konal modlitbu, dával zakat** (zakat je stanovený povinný odvod, ktorý by mal každý muslim zo svojho majetku odvieť v určených percentách a ktorý sa potom rozdáva chudobným a tým, ktorí to potrebujú; Korán vo verši 9:60 presne stanovuje, na aké účely sa má rozdeliť) **a u tých, ktorí plnia svoj sľub, ak niečo sľúbia a ktorí sú trpezliví v biede i nešťastí i v dobe vojny. To sú** (tí, ktorí všetko uvedené dodržiavajú) **tí, ktorí boli úprimní** (vo svojej viere) **a to sú tí bohabojní.**“ (Korán 2:177)

Boh najvyšší však od ľudí nežiada len to, aby sami prispievali a aby len z vlastného pomáhali, ale muslimom prikazuje, aby sa navzájom nabádali k pomoci najmä nevládnym a chudobným členom spoločnosti. Nabádanie je podstatne široký pojem, ktorý môže napríklad znamenať, že ak by niekto zistil, že existuje chudobný človek, ktorý potrebuje pomoc a sám by mu pomôcť nemohol, upovedomí ostatných ľudí, že takýto človek je v tiesni, aby sa mu snažili pomôcť. Takéto nabádanie ďalej znamená vyzývanie ľudí (vhodným, nedotieravým a slušným spôsobom) k tomu, aby pomáhali pri dobročinných akciách, pri zbierkach na charitu a pod.

O muslimoch, ktorí sa starajú len sami o seba a ľudí vôkol si vôbec nevšímajú, Boh najvyšší oznámil, že ich viera nie je úplná, keď v Koráne zoslal:

„**Videl si** (Muhammad) **toho, kto za lož označuje zúčtovanie** (deň zmŕtvychvstania a súdny deň)? **2. Je to ten, kto sirotu utláča** (odopiera jej zákonné dedičské právo a iné práva, ktoré jej náležia a kto sirote nepomáha tam, kde by mal pomáhať), **3. A (je to) ten, kto nepobáda k poskytovaniu jedla biednemu.**“ (Korán 107:1-3)

Na strane druhej Korán objasňuje muslimom i veriacim, čo sa stane s peniazmi, ktoré dávajú na účely stanovené Bohom, keď určuje:

„**Príklad tých, ktorí mŕňajú** (rozdávajú) **svoje majetky** (peniaze) **na cestu, ktorú Boh určil** (na účely, ktoré Boh určil), **sa podobá príkladu zrnka, z ktorého vyrástlo sedem klasov, v každom klase (je) sto zrníek** (každú peňažnú jednotku, ktorú niekto dá na spomenuté účely, Boh znásobí 700 krát). **A Boh znásobí** (odmenu), **komu chce** (Boh tomu, kto tak činí, jeho odmenu môže znásobiť ešte väčším počtom násobkov, než je uvedený v tomto verši). **A Boh všetko obsiahol** (svojou znalosťou i štedrosťou) **a je vševediaci** (presne vie, čo sa deje a kto si koľko zasluži).“ (Korán 2:261)

Ako vidíme, odmena za poskytnutú pomoc sa takémuto človeku dostaví niekoľko stonásobne, pričom Boh najvyšší nestanovil, či sa človeku takáto odmena dostaví v živote pozemskom, alebo budúcom, z čoho vyplýva, že Boh ho môže odmeniť v oboch životoch, v pozemskom i budúcom.

Prorok Muhammad (p.) muslimom objasnil, že zo všetkého, čo vlastní, môžu mať nakoniec len tri úžitky. Povedal: „Človek hovorí: „Moje peniaze, moje peniaze“ a pritom zo svojich peňazí má

len tri úžitky: To, čo zje a spotrebuje, to, čo si oblečie a zoderie a to, čo si našetrí (u Boha pre súdny deň t. j. čo rozdal, aby získal Božiu spokojnosť). Všetko okrem toho (všetko, čo vlastnil) zanechá ľudom a odíde (zo života pozemského).“

Človek, v zmysle uvedeného výroku, zo všetkých peňazí a majetkov môže mať len spomenuté tri úžitky, t. j. to, čo spotrebuje a zje, to, čo dá na oblečenie a to, čo dá na účely, ktoré sú Bohu blízke a za ktoré ho Boh odmení v živote pozemskom i v súdny deň. Všetko ostatné človek po smrti zanechá na tomto svete - nič si so sebou nevezme.

Na záver treba uviesť ešte jednu skutočnosť. Inštitút zakat sa v dnešnej dobe neuplatňuje vo väčšine arabských krajín napriek jeho mnohým výhodám. Príčin, ktoré k takémuto stavu viedli, môže byť viacero. Medzi tie najpodstatnejšie možno azda zaradiť fakt, že postupom historického obdobia od čias vzniku prvého štátu muslimov za života proroka Muhammada, sa z príjmov zakat začali financovať aj štátne a verejné záležitosti, ktoré sa zarad'ovali pod siedmy účel (pre Božiu spokojnosť). V prvom storočí Hižri letopočtu (približne ôsme a deviate storočie) tento podiel spolu so ziskami, ktoré muslimské vojska v rôznych vojenských bitkách získali, stačil pokryť štátne výdavky. Postupne sa ale výdavky štátu začali zväčšovať a s prichádzajúcim úpadkom už tento podiel nepostačoval, čo zákonite muselo viesť k hľadaniu nových spôsobov ako príjmy zväčšovať. K tomu môžeme pridať ešte aj obdobie kolonializmu, ktoré so sebou prinieslo, mnohým územiam, na ktorých muslimovia žili, rozdrobenosť a mnohé zmeny v živote ich obyvateľov. Prírodná Sýria bola napr. rozdelená približne na štyri

štáty: na dnešnú Sýriu, Libanon, Jordánsko a Palestínu, pričom Francúzi a Angličania mali aj ďalšie plány, v ktorých počítali s tým, že dnešnú Sýriu rozložia ešte do niekoľkých ďalších štátikov. Z hľadiska štátneho zriadenia sa v tomto období zrušilo to, čo na uvedených územiach predtým existovalo. Ak k tomu ešte pripočítame niektoré ďalšie vplyvy západnej kultúry, určitý stupeň vedeckej zaostalosti a celkový stav spoločnosti, tak zistíme, že na návrat tohto inštitútu do života muslimov sa nevytvorilo priaznivé zázemie. To napriek tomu, že veľká časť obyvateľstva v niektorých islamských krajinách žije na úrovni biedy alebo ešte horšie.

Napriek tomu, že sa dnešní vedci z odboru islamských vied doposiaľ úplne nezjednotili na jednej a ucelenej predstave o podobe dnešného islamského štátu (ktorého základom by bolo islamské právo), ku ktorému mnohí z nich vyzývajú, časť z nich presadzuje návrat k tomu istému systému, aký existoval v čase vládnutia prvých štyroch kalifov po smrti proroka Muhammada. Ďalšia časť chce štát budovať už na novodobých základoch a využiť pritom skúsenosti mnohých súčasných vedeckých disciplín, akými sú sociológia, politológia, rôzne novodobé teórie štátu a práva a prispôbiť ich potrebám islamského práva, pričom sa vo svojom stanovisku opierajú o jedno zo znamení Koránu. Je však nesporné, že inštitút, akým je zakat, v takomto zriadení nebude chýbať.

5.4 Pôst

5.4.1 Čo znamená pôst v islame

Pôst je tretím základným náboženským úkonom. V islame pôst znamená zdržanie sa akéhokoľvek jedla, pitia alebo intímneho styku medzi manželmi počas stanovenej doby.

Muslimovia sa postia jeden mesiac do roka, pričom sa pri určovaní mesiacov riadia lunárnym kalendárom. Lunárny rok má približne o desať dní menej než slnečný. Z tohto dôvodu sa začiatok a koniec pôstu každoročne posúva o desať dní. Lunárny rok a slnečný rok sa preto stretnú na tom istom bode približne každých 36 rokov. Určovanie pôstu podľa lunárneho roka spôsobuje, že človek s priemerným vekom zažije minimálne raz za svoj život pôst vo všetkých ročných obdobiach. Spozná, aké to je postiť sa v lete, keď sú veľké horúčavy a deň je najdlhší, v zime, keď je deň najkratší a je zima, v jeseni a na jar, ktoré sú prechodnými obdobiami medzi letom a zimou.

Hižri (islamský) rok má dvanásť mesiacov, ktoré majú svoje názvy. Deviatym z nich, mesiac počas ktorého sa pôst koná, sa nazýva Ramadan. Začiatkom prvého dňa v mesiaci Ramadan sa pôst začína a končí sa posledným dňom tohoto mesiaca, pričom začiatok a koniec mesiacov sa určuje zrodom Mesiaca, resp. jeho spozorovaním na nočnej oblohe.

Počas mesiaca Ramadan sa muslim musí zdržať jedla, pitia a intímneho styku od východu prvého svetelného lúča každého dňa, až

do západu slnka toho istého dňa. Od západu slnka do východu prvého svetelného lúča nasledujúceho dňa všetky obmedzenia odpadajú.

Pôst ako jeden zo základných náboženských úkonov v islame má viacero významov a pozitívnych stránok. Do popredia však vždy vystupuje jeho náboženská stránka, ako úkon, ktorý muslimom Boh uložil.

Pôst v prvom rade vyjadruje určitú oddanosť a odovzdanie sa Bohu. Muslim sa zdržiava jedla a pitia, ktorých má dostatok a nebráni mu v ich užívaní žiadna zdravotná prekážka. Manželia žijú v spoločnej domácnosti, sú pri sebe, ale pritom sa nesmú jeden druhého túžobne dotýkať. A čo viac, muslim si musí dávať pozor na každé slovo, ktoré vysloví, aby ním nikomu neublížil, ale aj na to, aby sa nehádal a nespóril s ľuďmi. Trpezlivosť a pevná vôľa sa u muslima počas pôstu musia prejavovať ešte viac než v ostatnom čase. To všetko muslim koná, aby tým získal Božiu spokojnosť. Ťažko by sme si dokázali predstaviť iný dôvod, pre ktorý by sa človek postil a všetkého zdržiaval.

Za to, že sa muslim drží uvedených zásad, mu Boh najvyšší sľúbil odmenu. Boh najvyšší ústami svojho proroka Muhammada o pôste hovorí:

„Každý skutok Adamov syn (človek) koná sám pre seba okrem pôstu, ten koná pre Mňa a Ja zaň dávam odmenu. Zanechá (človek) svoje jedlo pre Mňa, zanechá svoje pitie pre Mňa, zanechá svoje slasti a radosti pre Mňa, a zanechá svoju manželku pre Mňa.“

Pôst okrem iného účinne pomáha odstraňovať niektoré choroby, ktorými ľudia trpia. Mnohé choroby tráviaceho systému sú v súčasnej dobe spôsobené nevyváženou stravou a zlými stravovacími návykmi. V dnešnom unáhlenom svete človek mnohokrát nena- chádza čas, aby sa staral sám o seba a o svoje zdravie, stravuje sa vtedy, keď si na jedenie nájde čas, nie pravidelne. Takáto strava obvyčajne býva aj nevyvážená. Dodržiavaním pôstu si človek navy- kne na určitý stravovací poriadok (musí mať však snahu tento po- riadok dodržiavať aj po skončení pôstu). Všimnime si, že počas mesiaca pôstu postiaci sa začína jesť každý deň približne v tom istom čase po západe slnka. Po skončení jedla má muslim určitú časovú pauzu, aby si oddýchol a potom nasleduje modlenie, ktoré je svojím spôsobom určitým telesným pohybom podporujúcim trá- viaci mechanizmus. Islam pritom položil dôraz aj na to, aby muslim po západe slnka, keď už neplatí zákaz jedenia a pitia, do- držiaval určité zásady vyváženej stravy, aby jedol zdravú potravu a aby sa neprejedal. Zákaz jedla a pitia sa každý deň počas rama- danu začína pri objavení sa prvého svetelného lúča na obzore. Muslim by sa mal preto ešte predtým prebudiť zo spánku a skon- zumovať ľahké jedlo a zásobiť sa dostatkom tekutín, ktoré by mu stačili na nadchádzajúci deň.

Prorok Muhammad muslimom odkázal, aby jedli len to mini- mum, ktoré potrebujú na prežitie a ak by mali veľkú chuť na niečo, nechedia s mierou. *O tom hovorí aj nasledujúci prorokov výrok: „Adamov syn (t. j. človek) nikdy nenaplní horšiu nádobu než svoje brucho. Postačí Adamovmu synovi niekoľko hltov, ktoré ho uživia a ak by predsa chcel viac, tak tretinu pre svoje jedlo, tretinu pre*

svoje pitie a tretinu pre svoj dych (má tak jesť, aby sa najedol, mohol sa napiť a aby mohol aj dýchať).“

Výrok poukazuje na to, že najhoršie, čo môže človek urobiť, je naplniť svoj žalúdok zbytočným jedlom. Človeku postačí len niekoľko hltov, ktoré ho udržia pri zdraví. Ak by predsa len chcel jesť viac, treba jesť v takom pomere, aby mu ostalo miesto na pitie a tekutiny a aby mohol dýchať, treba nechať jednu tretinu vo svojom žalúdku pre jedlo, jednu pre tekutiny a jednu pre dych.

V mnohých prípadoch je jedlo príčinou viacerých chorôb. Počas pôstu sa telo zbavuje a vylučuje mnoho škodlivých látok, metabolizmus sa stabilizuje a telo si oddýchne.

V posledných rokoch, výskumy začínajú čoraz viac poukazovať na priaznivé účinky pôstu vo forme, v akej ho islam ukladá muslimom. Netreba však pritom zabúdať na fakt, že pôst ostáva v prvom rade povinným náboženským úkonom, nie liekom na choroby, ktoré ľudí postihujú, aj keď pomáha pri liečení niektorých z nich.

Medzi vlastnosti, ktoré pôst v človeku pestuje, patrí aj silná vôľa, trpezlivosť a výdrž. Človek sa zdržiava pôžitkov a slastí, na ktoré si zvykol mimo obdobia pôstu. Počas pôstu má človek všetko pred sebou, ale sa nemôže toho dotknúť. Tento samotný fakt ho stimuluje k tomu, aby sa ovládal, aby bol trpezlivý a aby vydržal. Dôležitým faktorom pritom ostáva, že k dodržiavaniu pôstu muslima nik nenúti, ani ho nesleduje. Muslim to považuje za povinnosť Bohom uloženú, preto ju dodržiava, pričom si uvedomuje, že Boh vidí, či sa svedomite postí, alebo nie. Preto, aj keď by ostal

osamote doma alebo na inom mieste, túto povinnosť neporuší a vydrží, až kým slnko nezájde.

Vypestovanie pevnej vôle u človeka je jedným z predpokladov vytvorenia vyváženej a silnej osobnosti. Vyvážená a silná osobnosť je zasa predpokladom toho, aby človek dokázal prežiť vo svojom okolí a priniesť svojou prácou a správaním úžitok sebe aj ostatným ľuďom. Na to, aby si človek vytvoril pevnú vôľu, musí zvíťaziť najprv sám nad sebou a v mnohých smeroch ovládať svoje správanie.

Pôst, aký islam od muslima vyžaduje, má okrem iného aj ideálnu dĺžku. Človek sa postí cez deň, počas ktorého vykonáva svoju každodennú prácu a povinnosti. V noci, v čase oddychu a odpočinku naberá fyzickú i duševnú silu. Pôst netrvá len deň či dva, ale trvá približne mesiac, čo je dostatočná doba na to, aby dokázal ovplyvniť zlé zvyky a návyky postiaceho sa. Je známe, že človek sa postupom času dostáva do určitého kolobehu, rytmu a stereotypu, z tohto dôvodu je výhodné aj to, že sa pôst každoročne opakuje, ale nie je to stereotypné opakovanie sa, pretože samotný začiatok a koniec mesiaca pôstu, Ramadanu, sa každoročne posúva.

V jednej nemeckej psychologickej štúdii o posilnení vôle človeka sa po mnohých experimentoch dokázalo, že najlepším spôsobom, ako môže človek posilniť svoju vôľu a výdrž, je pôst. Podobné štúdie však islam predbehol o mnoho storočí, keď ľuďom stanovil, že pôst podporuje u človeka vytvorenie a pestovanie pevnej vôle.

Pôst sa v islame považuje aj za prostriedok podporujúci mravnosť, dobré a umiernené správanie ľudí.

Prorok Muhammad (p.) v jednom zo svojich výrokov sa vyjadril, že pôst sa rovná polovici trepezlivosti, pretože človeka prísnejšie odrádza od klamstva, prejavov hnevu, hádok a sporov. Počas mesiaca pôstu má muslim cez deň i v noci zvažovať každé slovo, ktorým sa vyjadrí. Má sa prejavovať jeho trepezlivosť voči sebe samému aj voči ostatným ľuďom. Táto črta je jednou z vlastností, ktoré by mali počas Ramadanu vystupovať u muslima do popredia.

Z mnohých výskumov je známe, že o čo je človek hladnejší, smädnejší alebo po niečom veľmi túži, o to je jeho spávanie menej stabilné a o to viac sa stáva jeho povaha výbušnejšia. Z tohto dôvodu je aj energia a výdrž, ktorú musí človek v takomto čase vynaložiť, aby sa ovládal, omnoho väčšia. Keď si človek zvykne v takomto stave ovládať sa, je preňho omnoho ľahšie ovládať svoje správanie aj v ostatnom čase mimo pôstu. To je ďalší moment, kedy sa stáva pôst nástrojom formovanie ľudskej osobnosti.

Prorok Muhammad (p.) v jednom zo svojich výrokov povedal: „Ak by nastal deň pôstu pre niekoho z vás, tak nech sa škaredo nevyjadruje, nech sa neháda a ak by mu niekto nadával alebo by sa s ním chcel biť, nech povie: „Ja sa postím (a nech odíde).“

Muslimom, ktorí pôst dodržiavajú so všetkým, čo k nemu patrí, Boh najvyšší sľúbil veľkú odmenu, milosť a odpustenie. O to väčší význam má výrok proroka Muhammada (p.), v ktorom povedal: *„Kto nenechá klamstvo a krivé svedectvo a neprestane sa nimi ríadiť, Boh od neho nepotrebuje, aby nechal svoje jedlo a pitie.“*

Výrok zdôrazňuje skutočnosť, že pre toho, kto neprestane klať a krivo svedčiť, je jeho pôst zbytočný, pretože Boh pôst od človeka s podobnými vlastnosťami neprijme.

Význam pôstu, ďalej spočíva aj v tom, že len prostredníctvom pôstu väčšina ľudí spoznáva hodnotu a vzácnosť jedla a pitia, ktoré má k dispozícii. Ľudia si zväčša neuvedomujú hodnotu vecí, ktoré majú, až kým ich nestratia, čo platí aj vo vzťahu k tým najzákladnejším ľudským potrebám, k jedlu a pitiu. Pôstom nám preto Boh pripomína hodnotu jedla a pitia, ktoré máme každý deň k dispozícii. Až vtedy, keď pocítíme smäd či hlad, si uvedomíme, aké veľké dobrodenie nám Boh dal, tým, že kedykoľvek máme k dispozícii potravu. Len smädný človek spozná hodnotu vody, ktorú pije a len hladný človek spozná hodnotu kúska chleba. Hodnotu stravy, ktorú ľudia konzumujú, si zväčša uvedomujú práve tí ľudia, ktorí ju nemôžu ani ochutnať. Človek trpiaci cukrovkou si uvedomuje, ako je dobre zdravému človeku, ktorý ňou netrpí. Človek trpiaci na srdcové choroby dokáže oceniť hodnotu voľného pohybu a športu u zdravého človeka atď. Pri pôste si aj chudobnejší ľudia uvedomujú, že keď majú čo jesť, nie sú až takí chudobní a že majú Bohu za čo ďakovať. Postiaci sa človek si uvedomuje, že bohatstvo nespočíva len v množstve toho, čo máme, ale aj v uvedomení si a pocítení hodnoty toho, čo máme. Prorok Muhammad v jednom zo svojich výrokov povedal: „*Môj Pán mi ponúkol, že mi urobí z prameňa vody v Mekke zlato. Povedal som: „Nie Pane môj (nechcem zlato), ale chcem byť jeden deň nasýtený a druhý hladný .. keď vyhladnem, budem Ťa prosiť a vzývať a keď sa nasýtim, budem ti ďakovať.*“

Medzi ďalšie prednosti pôstu, ktorý islam od muslimov vyžaduje, patrí aj to, že pôst rok čo rok muslimom pripomína skutočnú tvár biedy a hladu, ktorými trpia chudobní ľudia. Pôst dá muslimovi pochopiť skutočný stav smädu a hladu, ktorý chudobní ľudia každodenne prežívajú. To však nie je pocit smädu a hladu, ktorý je vyvolaný kázňou alebo verejným predneseným prejavom. Ide tu o skutočný smäd a hlad, ktorý postiaci sa prežíva. Mnohí ľudia, ktorí mali vždy dostatok všetkého, aspoň tých najzakladanejších potrieb, ťažko dokážu pochopiť, čo je to skutočný smäd a hlad. Niektorí si dokonca ani nevedia predstaviť, že by mohol existovať človek, ktorého denný prídel potravy, potrebných vitamínov a minerálov je menší než ich raňajky alebo desiata. Keď sa však začnú postiť, prebudí sa v nich potreba nemyslieť len na seba, ale vnímať aj ostatných ľudí, ktorí potrebujú pomoc.

Ak sa hlbšie zamyslíme nad zásadami výkonu pôstu v islame, zistíme, že samotný pôst v ľudoch skrytým spôsobom pestuje a vnáša do podvedomia rovnosť. Pôst sa totiž vzťahuje na každého. Bohatý sa postí tak ako chudobný, aj hlava štátu sa postí tak ako robotník. Všetci majú také isté práva a povinnosti, avšak s tým rozdielom, že kto má viac, než potrebuje, mal by pomáhať tomu, kto nemá dostatok.

Prorok Muhammad (p.) povedal: „Tých, ktorí sú milosrdní voči ostatným, zahrnie milostivý Boh svojou milosťou. Zmilujte sa nad tými, ktorí sú na zemi, zmilujte sa nad vami Ten (Boh), kto je na nebi.“

Vyššie sme uviedli niektoré pozitíva, ktoré pôst muslimom prináša po zdravotnej, ale aj duševnej a spoločenskej stránke. Je nevyhnutné uvedomiť si, že tak ako všetky ostatné zásady, aj príkazy a zákazy, ktoré Boh v Koráne ľuďom uložil, sú pre ich dobro. Boh nimi nesleduje trápenie alebo trestanie ľudí, ale naopak, chce im pomôcť a ukázať im, ako majú smerovať k lepšiemu životu na tomto svete. Svedčí o tom znamenie Koránu, ktoré hovorí:

„Boh vám chce všetko uľahčiť“ (uľahčiť vám pôst, náboženské úkony i váš ostatný život) **a nechce vám to sťažiť** (nie je Jeho zámerom vám pôst alebo čokoľvek iné sťažiť)..“ (Korán 2:185)

5.4.2 Kedy sa muslim nemusí postiť

Dodržiavanie pôstu je povinné pre každého muslima, ktorý môže takýto pôst zniesť bez toho, aby mu to uškodilo alebo spôsobilo nejakú ujmu. Preto sa aj vek, v ktorom sa muslim začína postiť, líši od jedného muslima k druhému.

Pôst sa teda vo všeobecnosti chápe ako povinnosť, z ktorej sú však vyňaté určité skupiny ľudí. Sú to:

1. Chorí ľudia, ktorých môžeme rozdeliť do dvoch kategórii: a) ľudia, ktorí trpia dočasnou chorobou, b) ľudia, ktorých choroba je trvalého charakteru.

Ad a. Chorým ľuďom, ktorí trpia dočasnou chorobou, sa povoľuje pôst vynechať. To platí, až kým sa nevylliečia, aj keby sa z celého mesiaca Ramadan nepostili ani jeden deň. Pôst sa môže vynechať, ak by jeho dodržanie mohlo u pacienta ochorenie zhoršiť

alebo ak by vznikli oprávnené obavy z predĺženia doby potrebnej na vyliečenie. Niektorí vedci z oblasti islamských vied, medzi ktorých patrili napríklad aj Al-buchári, však zastávali stanovisko, že ak by bol človek chorý, bez ohľadu na druh a stupeň choroby, môže pôst prerušiť, prípadne ho ani nemusí začať. V takomto prípade je ponechané na samotného muslima, aby sa rozhodol, či mu jeho zdravotný stav dovolí postiť sa, alebo nie. Títo vedci pri odôvodnení svojho stanoviska vychádzali zo skutočnosti, že muslim sa postí, pretože je to jeho osobná povinnosť, ktorú mu Boh uložil, preto sa má sám rozhodnúť, či mu jeho zdravotný stav dovolí postiť sa, alebo nie.

Ak sa takýto chorý človek rozhodne nepostiť sa, je mu povolené pôst počas Ramadanu vynechať, ale po odpadnutí dôvodu, pre ktorý sa nepostil, sa musí postiť toľko dní, koľko počas Ramadanu vynechal.

Na tomto mieste treba upozorniť aj na to, že i zdravému človeku môže počas dňa, v ktorom sa postí, prísť nevoľno od hladu alebo od smädu. V takomto prípade, ak by pôst mal vážne ohroziť jeho zdravie alebo život, je povinný pôst prerušiť a po skončení Ramadanu sa bude postiť toľko dní, koľko ich vynechal počas pôstneho mesiaca Ramadanu.

Ad b. Chorí ľudia, ktorých choroba má trvalý charakter. Ide o ľudí, ktorí trpia nevyliciteľnou chorobou alebo u ktorých sa nedá predpokladať doba trvania liečby. Sem môžeme zaradiť napríklad ľudí trpiacich na cukrovku alebo rôzne žalúdočné choroby, pri ktorých sa musia brať lieky alebo strava niekoľkokrát denne

a pod. Určenie druhu choroby a možnosti postenia sa počas choroby je už záležitosťou odborného lekára.

Ľudia, ktorí spadajú do tejto kategórie by mali za každý deň, v ktorom sa nepostili, nakŕmiť jedného chudáka takým jedlom, aké oni bežne jedia; to ale platí len vtedy, ak na to majú. Takto chorí ľudia sa už nemusia postiť za dni, ktoré počas Ramadanu vynechali (bez ohľadu na to, či a kedy sa vyliečia, nemusia zmeškané dni pôstu vynahradiť).

2. Kategória starých ľudí a ľudí vykonávajúcich ťažké a tvrdé práce. Do tejto kategórie zaradíme zdravých ľudí, ktorých by však pre ich vysoký vek mohol pôst veľmi oslabiť alebo im spôsobiť zdravotné ťažkosti. Títo sa od pôstu oslobodzujú (a nemusia nič dodatočne nahradzovať) s tým, že za každý deň, v ktorom sa nepostili, nakŕmia jedného chudáka plnohodnotným, nasycujúcim jedlom (ak by na to mali). Obdobné ustanovenie platí aj pre ľudí, ktorí vykonávajú veľmi ťažké a namáhavé práce, ktorými zabezpečujú obživu sebe a svojim rodinám, teda za každý deň, v ktorom sa nepostili, nakŕmia jedného chudáka, ak im to ich finančná situácia dovoľuje. Za ťažké a namáhavé práce by sme mohli označiť napr. práce v baniach na ťaženie uhlia, rudy a iné.

3. Tehotné ženy a ženy, ktoré koja svoje deti prirodzeným spôsobom. Ak by sa tehotná žena alebo žena, ktorá kojí svoje dieťa, obávala, že by postenie mohlo uškodiť jej alebo jej dieťaťu môže pôst prerušiť, resp. pôst nemusí vôbec začať. V tomto prípade žena nakŕmi za každý deň, v ktorom sa nepostila, jedného chudáka (ak na to má) a po odpadnutí dôvodu, pre ktorý sa

nepostila (porodenie dieťaťa alebo skončenie kojenia) nemusí nahrádzať dni, počas ktorých sa nepostila inými (podobne, ako je to u starých ľudí a ľudí vykonávajúcich ťažké a tvrdé práce). Ak by sa žena, ktorá je tehotná alebo kojí svoje deti, chcela predsa len postiť, môže, ale s tým, že sa k jej prípadnému pôstu vyjadrí odborný lekár, ktorý potvrdí, že pôstom neohrozí svoje zdravie alebo zdravie a život dieťaťa.

4. Ženy po pôrode a ženy počas menštruácie. Ženy, ktoré sú tesne po pôrode alebo ktoré majú menštruačný cyklus, sa počas týchto dní nesmú postiť. Ak by sa aj postili, ich pôst je neplatný. Ide zrejme o zákaz, ktorým sa sleduje zdravie samotnej ženy. Menštruácia u ženy sa považuje za prirodzený stav, nie za chorobu, preto by bolo ťažké ženu počas takéhoto cyklu zaradiť do kategórie chorých ľudí. To isté platí aj o žene po pôrode, u ktorej sa prejavujú len niektoré známky fyzickej slabosti (pokiaľ nenastanú popôrodné komplikácie). Z tohto dôvodu sa zrejme oba prípady zaradili do osobitnej kategórie a vyslovil sa jednoznačný zákaz ženám postiť sa počas týchto dní. Ženy počas menštruácie a tesne po pôrode sa nepostia a po skončení mesiaca Ramadan a skončení menštruácie alebo po návrate do normálneho stavu po pôrode sa budú postiť taký počet dní, aký vynechali počas Ramadanu.

5. Ľudia, ktorí sú na cestách. Ľuďom, ktorí počas mesiaca Ramadan cestujú, je dovolené pôst vynechať, ak by pocítili veľkú námahu v ňom pokračovať. Pokiaľ by niekto cestoval, postil by sa počas cesty a počas dňa by pocítil veľkú nevoľnosť z hladu alebo smädu, môže svoj pôst prerušiť. Pôst môže prerušiť na dobu od začatia cesty až do jej skončenia (aj na niekoľko dní). *Hamza Al-*

aslami sa raz spýtal proroka Muhammada: „Posol boží, mám silu sa postiť počas cestovania, dopustím sa hriechu, ak by som sa postil?“ Prorok odpovedal: „Ide o povolenie od Boha najvyššieho, kto toto povolenie využil, dobre konal a kto by sa chcel postiť, žiadneho hriechu sa nedopúšťa (ak chce, môže sa postiť a ak nie, tak sa nemusí).“

Ľudia patriaci do uvedenej kategórie cestujúcich, po skončení Ramadanu a po návrate z cesty, sa musia postiť toľko dní, koľko ich počas Ramadanu vynechali.

Všetky kategórie, ktoré boli vyššie uvedené a ktoré majú povolenie pôst vynechať, sú spomenuté v troch znameniach druhej kapitoly Koránu. Sú to znamenia 183, 184, 185, ktoré určujú:

„183. Vy, ktorí ste uverili, bol vám predpísaný pôst tak, ako bol predpísaný tým, ktorí boli pred vami, azda sa vyvarujete (toho, čo je zakázané a získate tým Božiu spokojnosť, pretože pôst vychováva v človeku pevnú vôľu a pomáha mu dodržiavať to, čo Boh uložil). 184. Určitý (a stanovený) počet dní je to (tento pôst trvá). Kto by z vás bol chorý alebo na cestách (nemusí sa postiť), (ale) ten vynechané dni (ktoré premeškal z pôstu) nahradí inými dňami (premeškané dni nahradí inokedy v tom istom počte dní, aký premeškal počas Ramadanu). A pre tých, ktorí ho (pôst) ťažko znášajú, je vykúpením (z tohto pôstu poskytnúť) jedlo pre biedneho (nakŕmenie biedneho človeka). A kto by dobrovoľne dobro vykonal (dobrovoľne by pomáhal biednym a chudobným), koná dobro pre seba (samého, pretože mu Boh takéto dobro vráti). A postiť sa je lepšie pre vás, keby ste to len vedeli (keby

ste vedeli, že takéto postenie, pokiaľ ho vládžete dodržať, je pre vás lepšie než ho vynechať). **185. Mesiac Ramadan je mesiac, v ktorom bol zoslaný dole Korán** (Boh začal počas neho zosielať Korán poslovi a prorokovi Muhammadovi) **ako správne usmernenie ľuďom a jasné dôkazy správneho usmernenia a rozlíšenia** (pravdy od nepravdy a dobra od zla). **Kto z vás** (muslimovia) **by bol svedkom príchodu tohto mesiaca, nech sa počas neho postí. A kto by bol chorý alebo na cestách** (nemusí sa postiť), (ale) **ten vynechané dni** (čo premeškal z pôstu) **nahradí inými dňami** (počet dní, ktoré počas Ramadanu vynechal, si bude musieť nahradiť inokedy po skončení tohto mesiaca. Takéto vynechané dni si muslim musí náhradným pôstom vynahradiť v období až do príchodu mesiaca Ramadan nasledujúceho roka). **Boh vám chce všetko uľahčiť** (uľahčiť vám pôst, náboženské úkony i váš ostatný život) **a nechce vám to sťažiť** (nie je Jeho zámerom vám pôst alebo čokoľvek iné sťažiť). **A chce, aby ste dokončili stanovený počet dní** (počas ktorých vám Boh uložil postiť sa, aby vám dal odpustenie a požehnanie, ktoré vám za to sľúbil) **a aby ste Boha vlebili za to, ako vás správne usmernil** (vo vašom živote) **a azda budete ďakovať** (za to všetko, čo vám Boh dal).“ (Korán 2:183-185)

Ako sme si mohli všimnúť, napriek tomu, že pôst patrí medzi základné náboženské úkony, jeho účelom, podobne ako je tomu u ostatných náboženských úkonov, nie je ľuďom sťažiť život alebo im ukladať povinnosti, ktoré by nemohli zvládnuť. Pôst má mnoho výhod a dobrých stránok. Aby však človek dokázal takýto pôst oceniť aj z duševnej stránky a ďakovať Bohu za to, čo mu dal, musí

byť zdravý a spôsobilý absolvovať takýto úkon. Preto ak nastane u človeka odchýlka od normálneho stavu napríklad chorobou alebo cestovaním, povoľuje sa mu odchýliť od dodržania pôstu. Ak človek takéto povolenie využije a cez Ramadan sa nepostí pre niektorý z uvedených dôvodov, potom si vynechaný pôst musí vynahradiť jedným z dvoch spôsobov: a) buď sa po skončení Ramadanu bude postiť toľko dní, koľko počas Ramadanu vynechal, ako je to napríklad u ľudí, ktorých postihla prechodná choroba, alebo b) tento náboženský úkon vynahradí inou formou. Vynechané dni počas pôstu sa nahrádzajú nakŕmením chudobného človeka. Tak ako pri všetkých náboženských úkonoch a správaniach, ktoré islam od muslima vyžaduje, aj pri pôste Boh najvyšší ľudí učí, že majú byť voči sebe znášaví, že si majú navzájom pomáhať. Boh najvyšší mohol muslimom uložiť akúkoľvek inú formu vynahradenia si vynechaného pôstu, mohol im napr. uložiť, aby sa o jednu modlitbu viac pomodlili, aby Ho viac velebili; existuje nespočetné množstvo iných spôsobov, ktorými by si to mohol muslim vynahradiť. Boh však muslimovi uložil bez ohľadu na to, či ide o muža alebo o ženu, nakŕmiť za každý deň jedného chudáka. Spočiatku sa zdá, že je to ľahká povinnosť, no ona má svoj význam a opodstatnené ciele. V prvom rade si uvedomme skutočnosť, že tak chudobný a biedny človek, ako aj bohatý alebo taký, ktorý má dostatok všetkého, sú povinní postiť sa. Postenie si však vo všeobecnosti vyžaduje, aby človek zlepšil, pokiaľ je to možné, kvalitu stravy, ktorú prijíma, na lepšie zvládnutie pôstu. To znamená, že aj kvalita stravy biednejších ľudí sa uložením tejto povinnosti zlepši práve v čase, keď to najviac potrebujú.

Ďalším dôležitým momentom je, že človek, ktorý sa z niekoho zo spomenutých dôvodov nepostí, musí vyhľadať, pokiaľ to sám zvládne, biedneho človeka, ktorému by dal jedlo (alebo náhradu za jedlo), a tým splnil svoju povinnosť voči Bohu. Takýto úkon by bol ľahký, ak by sme ho mali vykonať mimo mesiaca Ramadan, ale ak si uvedomíme, že počas tohto mesiaca existujú v jednom meste možno stovky, ba tisíce ľudí, ktorí sa postiť nemohli a ktorí majú povinnosť denne nakrmiť jedného chudáka, takáto povinnosť sa stáva omnoho ťažšou, ale o to účelnejšou. Ten, kto hľadá chudobného človeka, aby mu dal najesť, už totiž musí hľadať takéhoto chudobného. Či ho už hľadá dlhší, alebo kratší čas, postupne zisťuje, ako ostatní ľudia žijú a pravdepodobne objaví aj človeka alebo rodinu, ktorá je priveľmi chudobná, ale sa ostýcha od ľudí pomoc žiadať. Ak človek, ktorý sa nepostil, nemal možnosť na vlastnej koži skúsiť hlad a smäd, teraz už uvidel, ako takíto biedni ľudia žijú a čo jedia. Ak by sme mali hovoriť o ľudskosti, ťažko by sme našli človeka, ktorý by videl, že niekto nemá čo jesť a nepomohol by mu. V mnohých prípadoch sa takáto pomoc nekončí skončením Ramadanu, ale človek, ktorý mal povinnosť chudobného nakrmiť, pomáha mu v rámci svojich možností ďalej počas celého roka.

5.4.3 Ako sa pôst vykonáva

Už v úvode sme spomenuli, že povinný pôst sa vykonáva počas mesiaca Ramadan.

Počas Ramadanu sa pôst každý deň začína objavením sa prvého svetelného lúča na obzore (dnes sa to dá určiť s úplnou presnosťou pomocou astronomických výpočtov) a končí sa západom slnka. Po západe slnka až do východu prvého svetelného lúča všetky obmedzenia odpadávajú a môže sa už všetko, čo sa počas dňa nemohlo (jedlo, pitie a intímny styk medzi manželmi). To však neznamená, že človek má počas noci dobehnúť všetko, čo počas dňa zameškal. Počas mesiaca Ramadan by mal život muslima pokračovať tak ako v ostatných dňoch roka. Má chodiť do práce ako obvykle, vykonávať povinnosti, ktoré bežne mimo Ramadanu vykonáva. Odchýlka od obvyklého spôsobu života spočíva len v tom, že po západe slnka by mal postiaci sa miernejšie jesť a piť a hlavne, že v tomto mesiaci sa má zvýšiť intenzita vykonávania náboženských úkonov, najmä modlenia a čítania Koránu. Príchod mesiaca pôstu Ramadanu neznamená, že človek má zanechať všetky svoje práce a nevykonávať žiadnu činnosť z dôvodu, že sa postí. Neznamená to ani to, že muslim zmení svoju každodennú činnosť tak, že počas dňa spí a v noci je hore. Všetko má pokračovať ako obvyčajne, inak by pôst stratil svoj význam.

Počas dňa v mesiaci Ramadan sa má muslim zdržať akéhokoľvek pitia, jedenia alebo sexuálnych pudov. Taktiež by sa mal zdržiavať klamstva a ohovárania, mal by mať väčšiu dávku trpezlivosti sám voči sebe aj voči ostatným ľuďom. Nemal by sa s ľuďmi hádať a mal by im odpúšťať, pokiaľ je to len možné.

V momente, keď slnko zapadne, sa pôst končí. Končí sa však len obmedzenie týkajúce sa jedla, pitia a intímneho styku medzi manželmi, ostatné mravné správanie, trpezlivosť a zbožnosť sa ani

po západe slnka nekončia. Muslim sa toho musí držať neustále a ešte pred skončením samotného Ramadanu by si mal na takéto správanie a trezivosť zvyknúť.

Po západe slnka sa zvyčajne podáva prvé a hlavné jedlo. Ďalšie, v poradí druhé jedlo, by mal postiaci sa skonzumovať približne v rozmedzí hodiny až niekoľkých minút pred východom prvého svetelného lúča nad obzorom. Stáva sa však, že postiacemu sa nepodariť jesť tesne po západe slnka. V takom prípade, ako sa to traduje od proroka Muhammada, má muslim konzumovať čokoľvek, čo má po ruke (najlepšie jednu alebo dve datle) a napiť sa trochu vody, až kým sa mu nepodariť lepšie sa najesť. Ranné jedlo - jedlo pred východom svetla, je taktiež tradícia pochádzajúca od proroka Muhammada. Okrem toho, že muslim sa pri tomto rannom jedle naje a naberie silu na začatie svojho dňa, stihne aj rannú modlitbu presne na začiatku určeného času pre jej vykonanie, za čo je väčšia odmena než pri jej neskoršom vykonaní.

Druh jedál, ktoré by mal muslim počas pôstu konzumovať nie je obmedzený, iba ak zvyčajnými pravidlami konzumácie jedla. Ide napr. o zákaz jedenia určitých druhov mäsa, o zásadu miernosti v jedení a pití, a iné. Pokiaľ je to možné, jedlo by malo byť druhovo bohaté, t. j. malo by sa z každého druhu potravy konzumovať trochu - trochu zeleniny, trochu ovocia, mäsité jedlo atď., aby telo počas pôstu malo dostatok živín, vitamínov, minerálov a iných potrebných látok. Základná zásada však spočíva v tom, aby človek jedol mierne a neprejedol sa. Prorok Muhammada (p.) povedal: *„Žiadny človek nenaplní horšiu nádobu než svoje brucho. Postačí človeku zopár hltov, ktoré ho postavia na nohy. Ak by tak človek*

neurobil (ak by jedol viac než zopár hltov), nech si nechá tretinu miesta (v žalúdku) pre jedlo, tretinu pre tekutiny a tretinu pre dych (nech si miesto vo svojom žalúdku rozdelí na tri tretiny, tretinu pre jedlo, tretinu pre tekutiny a tretinu, aby mohol dýchať).“ Ranné jedlo, t. j. druhé v poradí, by malo byť už menšie, približne ako raňajky v iných dňoch.

Druh jedla alebo počet jedál nie je obmedzený, čo znamená, že ak by si niekto potreboval svoju potravu rozdeliť hoci aj na desať menších porcií, nič mu v tom nebráni. Obvykle sa však dodržiavajú spomenuté dve jedlá.

Počas mesiaca pôstu by sa mali muslimovia viac starať o výkon náboženských úkonov. V tomto mesiaci by sa muslimovia mali modliť viac než v ostatných dňoch roka. Počet modlitieb alebo čas strávený modlením je však ponechaný na každého jednotlivca. Počas tohto mesiaca sa intenzívnejšie číta Korán a velebí sa Boh najvyšší. Odmena za vykonané úkony je v tomto mesiaci totiž omnoho väčšia než v ostatných dňoch roka. Preto nezriedka vidíme muslimov, ako trávajú značnú časť noci modlením alebo čítaním Koránu. V mesiaci Ramadan sa zatvárajú brány pekla a otvárajú sa brány raja. Mesiac Ramadan sa nesie v duchu troch významov. Prvých desať dní Ramadanu sa nesú vo význame milosti, keď sa Boh najvyšší zmiluje nad každým muslimom, ktorý o to s úprimnosťou požiada. Druhá tretina Ramadanu sa nesie v znamení odpustenia, keď Boh milostivý odpúšťa hriechy tomu, kto Ho uctieva a s úprimnosťou o to prosí. Prosba o odpustenie by mala byť spre-vádzaná úprimným oľutovaním zlých skutkov, ktoré prosiaci vykonal a ním vynaloženou snahou, aby ich neopakoval. Posledná

tretina Ramadanu sa nesie v znamení oslobodenia od ohňa pekelného, keď Boh najvyšší vypočuje prosby tých zbožných, ktorí Ho uctievať, aby ich oslobodil od ohňa pekelného. Napriek tomu, že sa mesiac Ramadan nesie v znamení spomenutých troch významov, neznamená to, že milosť, odpustenie a oslobodenie od ohňa sa zaručene každému muslimovi dostane. Kto získa odpustenie, milosť a oslobodenie od ohňa, o tom rozhoduje Boh najvyšší podľa úmyslu a úprimnosti každého muslima.

Medzi Božie dary, ktoré neoddeliteľne patria k mesiacu Ramadan, je noc Al-qadr. Príchod tejto noci, opierajúc sa o výroky proroka Muhammada, vedci zaoberajúci sa islamskými vedami, stanovili na poslednú tretinu mesiaca Ramadan. Napriek tomu, že o čase jej nastátia, nie je medzi vedcami úplná zhoda v tom, kedy počas poslednej tretiny Ramadanu táto noc nastáva, názory sa nakoniec vykryštalizovali do troch záverov. Prvý hovorí, že noc Al-qadr nastáva v noci z 26. na 27. Ramadán, druhý hovorí, že táto noc nastane v niektorom z nepárnych nocí počas poslednej tretiny Ramadanu (to znamená v noci z 20. na 21. alebo z 22. na 23. atď.), tretí záver hovorí, že noc Al-qadr nastáva v niektorej noci v poslednej tretine Ramadanu. Napriek tomu, že máme tri rôzne závery, noc Al-qadr vo všeobecnosti možno očakávať v poslednej tretine mesiaca Ramadan.

Veľký význam tejto noci spočíva v tom, že odmena v podobe dobrých skutkov za náboženské úkony, ako je napríklad modlenie vykonané počas dňa a noci, je hodnotnejšia, ako to uvádza Korán v kapitole 97, než odmena za podobné úkony vykonané počas tisíc mesiacov.

Noc Al-qadr Boh najvyšší určil muslimom ešte počas života proroka Muhammada (p.), keď sa im zdal byť ich život priveľmi krátky na to, aby mohli dosiahnuť toľko dobrých skutkov, koľko dosahovali ľudia v minulosti, ktorí sa dožívali oveľa vyššieho veku.

5.4.4 Záver

Mesiace pôstu Ramadan predstavuje obdobie, v ktorom má muslim príležitosť napraviť to, čo počas ostatných dní v roku nevykonával (a mal vykonať) alebo čo zlé vykonal.

Mesiace Ramadan vyvádza muslima z každodenného života, z rutiny, do ktorej by sa mohol vo svojom živote dostať. Občas človek na niektoré náboženské úkony zabúda, inokedy ich zasa z únavy či lenivosti zanedbáva, aj keď vo svojom srdci zachováva pocit viery a oddanosti Bohu. V tomto ohľade možno hodnotiť prínos mesiaca Ramadan ako mimoriadny, pretože vyvádza muslima z rutiny jeho života. Oživuje a osviežuje v človeku vieru a dodáva jej novú silu a energiu. Človek v tomto mesiaci znova nachádza ten pôvodný význam a silu viery ako v momente, keď ju prijal a uznal. Mesiac Ramadan nie je iba mesiacom pôstu a hladovania, je to aj mesiac regenerácie duše, hodnôt, správania a skutkov. Neexistuje azda žiaden muslim, ktorý by nepocítil význam tohto mesiaca, iba ak by dospel k dokonalosti svojej viery (čo človek nikdy nemôže dosiahnuť), alebo ak by jeho viera nebola úprimná. Prorok Muhammad (p.) v tomto smere o niektorých pokrytoch, ktorí sa

postili, len aby sa pred ľuďmi pretvarovali, povedal: „*Existujú postiaci sa, ktorí majú zo svojho pôstu len hlad a smäd (žiaden úžitok či dobrý skutok).*“

Takíto ľudia za svoj pôst nezískajú Božiu spokojnosť, čo je hlavným cieľom pôstu, ale ani nepochopia hodnoty, ktoré sa pôst snaží v ľuďoch vypestovať a nepocítia žiadnu zmenu vo svojom živote.

Mesiac Ramadan sa dotkne života muslima po všetkých stránkach. Naučí ho ceniť si význam dobrodení, ktoré mu Boh dal, naučí ho súcitu s ostatnými ľuďmi, pestuje v ňom chvályhodné správanie a dodáva modlitbám i skutkom človeka väčší význam, pretože ich prínos je cennejší než v ostatných dňoch.

5.5 Púť do Mekky

5.5.1 Čo je púť

Púť predstavuje štvrtý základný náboženský úkon. Púť, tak ako ju chápe islam, znamená vydať sa na cestu do Mekky, vykonať určité presne stanovené rituály a po ich vykonaní Mekku opustiť.

Presnejšie možno uviesť, že púť sa vykonáva do Mekky k posvätej mešite, v ktorej sa nachádza Kaba (vyslovuje sa Ka'ba). Kaba je stavba kockovitého tvaru. Na jednej z jej stien sú dvere, cez ktoré sa vchádza do jej vnútra. Kaba, ako nám o tom hovorí Korán, je prvá stavba na zemi, ktorá bola vybudovaná, ako miesto na ktorom majú ľudia uctievať Boha. Korán o tom uvádza, že

prvým Domom na modlenie, ktorý bol pre tento účel určený a vybudovaný, je ten, ktorý je v Mekke a v ktorom sú jasné znamenia. Korán ďalej opisuje v stručnosti príbeh jej vybudovania v znameniach (2:125-127), (3:96-97), (14:35-37), (22:26). Znamenia opisujú, ako Boh vnukol prorokovi Abrahámovi, aby zdvihol základy Kaby a určil mu presné miesto, na ktorom sa má nachádzať. Abrahám tento príkaz poslúchol a spolu so svojím synom Ismailom jej základy zdvihli na mieste, na ktorom dodnes stojí. Z tohto dôvodu sa púť ku Kabe koná ako púť k prvému miestu, ktoré bolo vybudované na uctievanie Boha najvyššieho. Kaba okrem iného predstavuje symbol jednosti Boha, ktorý sám Seba v Koráne v kapitole 112 opísal, že „**On, Boh je jeden jediný, Boh je Al Samad**, (Al Samad v arabskom jazyku znamená Pán, nad ktorého vyššieho niet, je to Pán, ku ktorému sa všetci o pomoc obracajú, pričom On sám sa bez všetkých zaobíde a nepotrebuje ničiu pomoc.) **Nespłodil a (ani) nebol splodený, a niet toho, kto by sa Mu vyrovnal.**“ (Korán 112:1-4)

Mnohé z úkonov, ktoré sú dnes spojené s púťou poznali Arabi ešte v predislamskom období. Tieto úkony totiž pôvodne pochádzajú od čias proroka Abraháma a zachovali sa u predislamských Arabov až do príchodu islamu. Predislamskí Arabi však postupom času, počnúc od čias Abraháma, na týchto úkonoch mnoho pozmenili; niektoré rituály z nich vypustili, iné zasa popridávali. Príkladov o zvykoch a rituáloch, ktoré predislamskí Arabi zaviedli, je viacero. Za čias proroka Abraháma napr. vo vnútri Kaby a v jej okolí neboli žiadne modly, pretože prorok Abrahám vyzýval ľudí k uctievaniu jedného jediného Boha. Postupom času, ako sa Arabi

začali odkláňať od viery, ktorú mali po Abrahámovi a začali popri Bohu uctievať modly, Kaba a jej okolie sa naplnilo množstvom modiel, preto Kaba už neslúžila na uctievanie jedného jediného Boha. Ďalší nezmyselný zvyk spočíval v jave, že Arabi v predislamskom období chodievali a krúžili vôkol Kaby úplne nahí. Tento vymyslený rituál odôvodnili tým, že im neprislúcha chodiť vôkol Kaby a popri nej v šatách, ktorými páchali hriechy. Pestovali sa aj iné zvyky, ktoré islam svojím príchodom obmedzil a zakázal.

Islam sa postavil k otázke púte tak, že zachoval staré pôvodné rituály, ktoré sa tradovali od proroka Abraháma a ktoré boli ľudia zvyknutí vykonávať, odstránil však tie, ktoré sa k nim postupom času popridávali a pridal niektoré nové, ktoré sa zhodovali s účelom a dôstojnosťou tohto úkonu. V púti sa preto prejavujú staré i nové prvky, ktoré spájajú oboch prorokov, Abraháma a Muhammada, ktorí vyzývali ľudí k tomu istému cieľu a k tej istej viere.

Prínos púte pre muslima môžeme zhrnúť do niekoľkých bodov:

1. Púť je v prvom rade jedným zo základných náboženských úkonov a povinnosťou, ktorú musí muslim vykonať, pokiaľ má na to zdravie a prostriedky. Výkonom púte muslim v podstate už docieľi výkon všetkých základných náboženských úkonov, ak sa pritom pravidelne modlí, postí a dáva zakat. Z tohto pohľadu púť dáva muslimovi pocit, že už vykonal aj ten posledný náboženský úkon, ktorý od neho Boh žiada.

2. Púť približuje muslima k Bohu a otvára mu nové obzory na lepšie vnímanie islamu. Keďže dostať sa do Mekky je pre muslima namáhavé, Boh najvyšší jeho úprimné úsilie odmenil tým, že z pú-

te učinil udalosť, počas ktorej splní muslimovi prosby, s ktorými sa na Neho obracia, skôr než pri akejkolvek inej udalosti alebo úkone, ktorý by muslim vykonal. Vykonanie púte však nie je ľahkou cestou ani dnes pri vyspelej technike, ktorú ľudia majú k dispozícii. V mnohých prípadoch je cesta do Mekky namáhavá, človek cestuje a chodí vo veľkých horúčavách, aké sú príznačné pre púšť, v mnohých prípadoch ho stretávajú aj nemalé zdravotné ťažkosti. Podnebie a prírodné podmienky Mekky spĺňajú všetky predpoklady na to, aby si človek uvedomil, že sa nevyberá na oddych, ale na náročnú cestu.

3. Púť je nemenej dôležitá aj z hľadiska toho, že muslim vidí na vlastné oči podmienky a miesta, v ktorých bol Korán prorokovi Muhammadovi zvestovaný a z ktorých sa islam začal šíriť. Vidí na vlastné oči Kabu, posvätnú mešitu v Mekke, prorokovu mešitu v Medine, ktorú prorok dal vybudovať a ktorá sa stala prvou mešitou v podobe, v akej poznáme mešity dnes a mnohé ďalšie miesta, ktoré muslimovi lepšie priblížia islam z historického hľadiska. Možno poznamenať, že pohľad na Kabu v noci z posvätnnej mešity, modlenie sa a premýšľanie o Bohu a o stvorení všetkého, čo je okolo nás, vzbudí v človeku pocit, aký nepocíti pri ničom inom na svete. Pociť pokoj a duševnej rovnováhy, ktorú človek na tomto mieste pocíti, je najväčšou odmenou za cestu, ktorú k tomuto miestu zdolal.

4. Púť je aj prostredím, kde sa muslimovia znova a znova učia, že islam nie je len zopár náboženských úkonov, ale že je to ucelený systém, ktorý učí ľudí spoločne žiť. Na púti sa totiž každoročne schádza v priemere až dva a pol milióna muslimov na jednom

mieste v tom istom čase. Títo muslimovia pochádzajú z rôznych častí sveta, prichádzajú a prinášajú so sebou svoje zvyky, ktoré sú často protichodné podľa miesta a prostredia, z ktorého pochádzajú. Čo jedni považujú za bežnú záležitosť, druhí možno odsudzujú. V tejto obrovskej mase ľudí sa musí každý snažiť tolerovať toho druhého, musí sa naučiť byť trpezlivý, znášať ostatných a byť voči nim odpúšťajúci aj keď by to možno na inom mieste a v inom čase nedokázal. Keby väčšina pútnikov netolerovala správanie ostatných, nebolo by možné v takej mase ľudí vykonať žiadne rituály a dopadlo by to zrejme tragicky. Okrem toho na púti každý vidí holú pravdu o podstate stvorenia človeka. Všetci pútnici bez rozdielu sú v rovnakom bielom oblečení. V posvätnej mešite pri modlení vidíte stáť ľudí všetkých sociálnych vrstiev a farieb. Nedopočujete sa tam však, že by sa niekto cítil byť lepším než ten druhý, pretože je biely alebo čierny alebo preto, že je bohatší či chudobnejší. Kto príde na modlenie skôr, modlí sa vo vnútri mešity v chládku, kto príde neskôr, modlí sa na nádvorí na slnku. Majetnosť či nemajetnosť sa môže prejaviť len na úrovni ubytovania v samotnej Mekke, čo je však dosť nepodstatné, pokiaľ človek do Mekky prichádza len na púť, pretože samotná púť trvá 5 alebo 6 dní. V rámci toho jeden z rituálov púte vyžaduje od pútnika prespať jednu noc v púšti na mieste zvanom Muzdelifa, a to pod holým nebom, kde pútnik môže použiť na spanie len obyčajnú rohož. Ďalšie dve (alebo tri) noci potom pútnici spia v stanoch na mieste zvanom Mina. Počas týchto troch nocí spia všetci v stanoch spolu, biely s čiernym, chudobný s bohatým a nikto si žiadne rozdiely medzi nimi nevšima. Nieкто si môže povedať, že to trvá len zopár

dní a potom sa všetko vráti do starých koľají. Pravdou však je, že týchto zopár dní a nocí na mnohých ľudí tak zapôsobí, že sa z púte vracajú akoby vymenení. Ich výzor je takmer rovnaký, ako keď odchádzali, ich správania a celkový pohľad na život sa však menia. Na púti totiž pochopili, že keď sa neberie ohľad na vonkajšie znaky, všetci sme si podobní. V tomto ohľade prorok Muhammad (p.) muslimom počas púte povedal: *„Ludia! Váš Pán je jeden a váš otec (myslel tým Adama) je jeden. Žiaden Arab nemá prednosť pred žiadnym Nearabom, ani žiaden Nearab nemá prednosť pred Arabom, ani červený pred čiernym, ani čierny pred červeným, jedine ak v bohabojnosti. Oznámil som vám to?“ Muslimovia odpovedali: „Oznámil si nám to posol Boží.“*

5. Medzi ďalšie prednosti púte patrí aj tá skutočnosť, že sa tu stretávajú muslimovia zo všetkých štátov, zoznamujú sa a vidia na vlastné oči spôsob a úroveň života tých ostatných.

6. Púť svojím spôsobom predstavuje aj určitý pohľad do budúcnosti. Je to miniaturizovaná ukážka toho, ako to asi bude vyzeráť v deň zmŕtvychvstania. Ak k tomu prirátame tie ostatné miliardy ľudí, ktorí už umreli a ktorí ešte umrú a ak k tomu prirátame všetky prírodné živly a katastrofy, ktoré budú v tento deň činné, je možné sa len čudovať človeku, na ktorého by takýto pohľad nezapôsobil a neprimäť ho k tomu, aby sa lepšie nad sebou a nad svojím životom zamyslel.

Púť je aj určitým zážitkom, ktorý podnieti aj veriaceho človeka zamyslieť sa nad svojím doterajším životom a nad cestou, po ktorej v ňom kráča. Na to, aby niekto dokázal pochopiť význam púte

a vnímal, čo všetko ona v sebe nesie, musí skutočne v Boha veriť, veriť v zásady, ktoré káže Korán, ale hlavne svoje náboženstvo a jeho podstatu dobre chápať.

5.5.2 Podmienky vykonania púte

Púť sa začína ôsmym dňom mesiaca Zil hižža a končí sa dvanástym alebo trinástym dňom tohto mesiaca. Púť do Mekky sa kryje s mesiacmi podľa Hižri kalendára, ktorý je lunárny a o desať dní kratší než slnečný. Púť, podobne ako pôst, sa každoročne posúva, takže v priebehu niekoľkých rokov pripadne na všetky ročné obdobia. Niekomu sa podarí púť vykonať v lete, inému zasa počas zimy. Podľa historických prameňov sa púť stala jedným zo základných náboženských úkonov v roku 6 Hižri letopočtu.

Výkon púte je povinnosťou každého muslima. Boh najvyšší v Koráne zoslal:

„... A Boh má voči ľuďom právo žiadať, aby putovali k Domu, (a to) voči tomu z nich, kto by mal možnosť na cestu k nemu (k Domu, a to zo zdravotného i finančného hľadiska)..“
(Korán 3:97)

Každý muslim je povinný púť vykonať raz za života. Môže ju však vykonať aj viackrát, pokiaľ by chcel, povinne ale len jedenkrát. Na to, aby sa stal výkon púte pre niekoho povinnosťou, musia byť splnené nasledovné podmienky:

1. aby bol muslimom. Púť do Mekky je spojená výlučne s islamským náboženstvom;

2. mal spôsobilý vek, ktorý sa u človeka začína vtedy, keď začne vnímať všetko vôkol seba, v tomto prípade, keď dokáže vnímať púť a význam úkonov, ktoré počas nej koná. U každého človeka sa tento vek začína odlišne;

3) aby bol človek zdravý z duševného hľadiska a netrpel duševnou chorobou, ktorá by mu znemožnila chápať význam púte a jednotlivé úkony, ktoré sa s ňou spájajú;

4) aby mal reálnu možnosť na púť ísť, t. j. aby dokázal zvládnuť púť tak finančne, ako aj zdravotne.

Všeobecnou podmienkou konania púte je zdravie. Ak by muslim nebol zdravý, môže poveriť niekoho iného, aby zaň púť vykonal s tým, že ten chorý muslim poniesie všetky náklady spojené s púťou. Muslim ďalej musí byť finančne zabezpečený na celú cestu tam a späť. Zabezpečiť však musí v prvom rade svoju rodinu, ak nejakú živí a zaopatríť ju na čas svojej neprítomnosti. Nie je ďalej prípustné, aby muslim predal napr. svoje obydlie, dielňu, ktorá zabezpečuje jemu a jeho rodine obživu, nástroje, ktorými sa živí alebo čokoľvek iné, čo k svojmu životu obvykle potrebuje preto, aby púť vykonal. Až keď bude mať finančné prostriedky nad rámec svojej potreby a potreby tých, ktorých živí, potom môže ísť na púť. Možno ešte dodať, že finančné prostriedky potrebné na vykonanie púte by nemali byť požičané, ale by mali byť majetkom pútnika. Ďalej pútnik nesmie mať žiadne dlhy alebo nesplnené záväzky; až keď dlhy splatí a záväzky splní, potom môže ísť na púť. Medzi ďalšie podmienky, ktoré sa musia brať do úvahy, je aj to, aby cesta do Mekky a pobyt v nej boli bezpečné. Pútnikovi by po

ceste nemalo hroziť nič, čo by jeho život, zdravie alebo majetok mohlo ohroziť, ako napr. veľmi nebezpečná cesta, choroba šíriaca sa na ceste do Mekky a podobne.

Všetky podmienky vykonania púte platia rovnako pre mužov ako aj pre ženy.

Splnenie všetkých uvedených predpokladov, aby človek mohol púť vykonať, nie je také jednoduché. Preto, ak by sa niekomu naskytla príležitosť a možnosť vykonať púť, mal by sa jej chopiť a neodkladať ju, pretože nik nemôže vedieť, či takúto príležitosť bude ešte niekedy mať.

5.5.3 Ako sa púť vykonáva

Výkon púte zahŕňa niekoľko rituálov. Pri ich výklade budeme postupovať presne tak, ako by ich mal každý pútník vykonať, jednotlivé kroky pritom budeme postupne číslvať.

1. Púť sa vždy musí začať z určitého miesta, ktoré je od Mekky vzdialené podľa toho, z akej svetovej strany do Mekky prichádzame. Tieto miesta sú označené a nazývajú sa **Míqát**. Prvý rituál púte sa v skutočnosti začína ešte pred vstupom do Mekky. Výnimku tu tvoria len obyvatelia Mekky, ktorí púť začínajú od svojich domov, priamo z Mekky. Púť sa začína 8. dňom mesiaca Zil hižža.

Keď sa pútník dostane na určené miesto, t. j. na Míqát, vyzlečie si svoje šaty, umyje si celé telo (takéto umývanie a postup pri ňom sa nazýva Ichtisál, ktorý sme objasnili pri výklade o modlení), oblečie si pútnický odev, pomodlí sa krátku modlitbu a potom povie:

„Lebbejka hažžan“, t. j. „Uposlúchol som ťa (Bože) a prichádzam na púť.“

Na určených miestach, t. j. na Míqátoch, sú v dnešnej dobe vybudované sprchy a príslušenstvá, kde sa môžu pútnici vyzliecť, osprchovať a obliecť si pútnicky odev. Odev pútnika, ktorý on nosí značnú časť púte, sa skladá z dvoch bielych kusov látky, asi tak veľkých, aby si ich pútnik dokázal okolo seba omotať bez toho, aby presvitali alebo odokrývali nejakú časť tela, ktorá má byť zakrytá. Zvyčajne býva táto látka vyrobená z bavlny. Látka musí byť dostatočne veľká na to, aby pútnikovi siahala až pod kolená a nesmie byť ničím šitá alebo zdobená. Pútnik si prvý kus látky omotá okolo pásu a zakryje ňou spodnú časť tela, pričom si látku okolo pásu pripevní opaskom, aby tak zabránil jej možnému pádu. Ak by sa pútnikovi zdalo, že sa mu spodná látka priveľmi otvára, môže ju zapnúť špendlíkom. Druhý kus látky si pútnik omotá okolo hornej časti tela, pričom aj tento druhý kus si môže pútnik špendlíkom prichytiť. Tieto dva kusy látky tvoria odev pútnika (na nohách pútnici zvyčajne nosia obuv prispôsobenú teplotám vzduchu v Mekke). To však platí len pre mužov. V tomto ohľade sú ženy zvýhodnené, pretože aj počas púte môžu nosiť akékoľvek šaty, ktoré nosia mimo púte, s podmienkou, aby boli vhodné na vykonanie rituálov púte. Najlepšie sú šaty bielej farby aj u žien, aj keď to nie je absolútnou podmienkou.

Potom, ako pútnik vysloví vetu „Lebbejka hažžan“, odchádza do Mekky. Keď príde do Mekky, pôjde priamo do posvätnej mešity, v ktorej sa nachádza Kába. Potom smeruje ku Kábe, konkrétne k čiernemu kameňu, ktorý sa nachádza blízko vchodu do nej.

Od tohto miesta pútník začína vykonávať rituál zvaný **Tavaf**. Slovo **Tavaf** znamená krúžiť vôkol niečoho, v súvislosti s púťou sa tento výraz používa len na označenie krúženia vôkol Káby. Tavaf vôkol Káby znamená, že pútník má urobiť okolo Káby sedem kôl. Každé kolo sa začína od čierneho kameňa. Keď pútník skončí posledné siedme kolo, postaví sa za Abrahámovu miesto alebo stanovisko (je to miesto, kde je odtlačok nohy, o ktorej sa predpokladá, že patrí prorokovi Abrahámovi z čias, keď so svojim synom Ismailom pracovali na domurovaní stien Káby) a pomodlí sa v smere Káby modlitbu, ktorá je čo do dĺžky podobná každodennej rannej modlite. Ak by tam bolo veľa ľudí, pútník sa môže pomodliť kdekoľvek v posvätnnej mešite smerom ku Kábe.

Keď pútník skončí s modlením, smeruje k strane, kde sa nachádzajú hory **Safa** a **Marva** (dnes po rozšírení posvätnnej mešity sú tieto dve hory jej súčasťou). Vzdialenosť medzi týmito dvoma horami pútník prejde sedemkrát. Začína sa vždy pri hore **Safa**, od nej prejde pútník k hore **Marva** (ráta sa to, že absolvoval vzdialenosť jedenkrát), potom sa otočí a smeruje od hory **Marva** k hore **Safa** (to sa ráta, že absolvoval stanovenú vzdialenosť druhýkrát). Pútník počas tohto rituálu prejde od hory **Safa** k hore **Marva** štyri razy a od hory **Marva** k hore **Safa** tri razy. Počas tohto rituálu pútník prednáša Korán a prosí Boha o to, čo si želá. Tento rituál (chôdza medzi horou Safa a Marva) sa nazýva **Sa'i**. Pôvod tohto rituálu zrejme pochádza od čias proroka Abraháma. V tom čase, keď Abrahám nechal svoju manželku Házar s malým Ismailom v púšti a odišiel, Ismail bol ešte veľmi malý a plakal, pretože bol smädný. Házar (Ismailová matka) od strachu a zúfalstva behala medzi horou

Safa a Marva a prosila Boha o pomoc. Keď bežala siedmykrát, vyvrel zo zeme prameň vody, ktorý dodnes existuje v Mekke v areáli posvätnej mešity. Tento prameň sa nazýva **Zamzam**.

Sa'i, t. j. rituál spojený s horami **Safa a Marva**, pútnik v tomto štádiu môže vykonať, ale nemusí. Ak by ho vykonal, tak ho už nemusí vykonať neskôr. Ak ho nevykonal, t. j. vykonal len **Tavaf** (krúženie vôkol Káby), tak **Sa'i** musí vykonať neskôr (viď bod č. 8).

Po skončení **Sa'i** alebo po skončení **Tavafu** (ak pútnik **Sa'i** nevykonal), pútnik odchádza na miesto zvané **Mina**,

2. Keď pútnik prichádza do **Mina** (je to oblasť vzdialená od Mekky približne 5-6 km), pomodlí sa všetkých päť každodenných povinných modlitieb. V **Mine** ostáva až do východu slnka nasledujúceho dňa, t. j. do 9. dňa mesiaca Zil hižža. Potom sa presunie na miesto zvané **Arafat**.

3. **Arafat** je oblasť, ktorá sa nachádza približne 20 km juhovýchodne od Mekky. V oblasti Arafat sa nachádza aj hora zvaná Žabal Al-rahma, t. j. Hora milosti. Niektorí pútnici v domnienke, že vystúpenie na túto horu je jedným z rituálov púte, sa snažia na ňu dostať. Výstup na túto horu však k rituálom púte nepatrí a postačí ak pútnik ostane len v údolí, resp. v oblasti **Arafat**. V oblasti **Arafat** pútnik ostáva až do západu slnka toho istého dňa. Počas toho spomína na Boha, modlí sa a prosí Ho o rôzne prosby. **Arafat** v tomto čase púte predstavuje to miesto, v ktorom Boh skôr než inde splní pútnikovi jeho prosby, ak sú úprimné a dobré. Po západe slnka sa pútnik presúva na miesto zvané **Muzdelifa**.

4. **Muzdelifa** je oblasť približne 8-9 km severne od **Arafatu**. V **Muzdelife** pútnik prenocuje. Po východe svetla 10. dňa mesiaca Zil hižža sa pútnici vydávajú smerom k severozápadu oblasti **Mina**, aby vykonali rituál hádzania kamienkov.

5. Na severozápade **Miny** sa nachádzajú tri menšie priestory, ktoré sú označené tromi stĺpmi. Každý priestor sa nazýva **Al-aqaba**. Prvý priestor sa nazýva menšia **Aqaba**, druhý stredná **Aqaba** a tretí veľká **Aqaba**, pričom slovo **Aqaba** znamená prekážka. Na tomto mieste pútnici pozbierajú malé kamienky (dokopy 7 kamienkov) a postupujú smerom k veľkej **Aqabe** (vynechajú menšiu a strednú **Aqabu**) a do stĺpa, ktorý stojí uprostred veľkej **Aqaby**, hodia sedem kamienkov, pričom pri každom hode povedia: Boh je najväčší. Rituál hádzania kamienkov symbolizuje zažehnanie satana a počas púte sa bude opakovať ešte raz (viď. bod 9).

6. Po východe slnka na desiaty deň sa okrem hádzania kamienkov vykonáva aj obetovanie zvierat. Každý pútnik je povinný obetovať jedno jahňa alebo sedminu kravy (siedmi ľudia sa pozbierajú a obetujú jednu kravu) alebo sedminu ťavy.

Rituál obetovania taktiež súvisí s prorokom Abrahámom. Prorok Abrahám videl vo sne, že mu Boh prikazuje zarezať svojho syna. Abrahám bol presvedčený o tom, že mu to prikazuje Boh, preto vzal svojho syna (nebol to Izák, pretože podľa Koránu sa Izák narodil až po tejto udalosti a vedci zaoberajúci sa výkladom Koránu napísali, že šlo pravdepodobne o Abrahámovho syna Ismaila), povedal mu, čo videl vo sne a spýtal sa ho, čo si o tom myslí. Syn

mu na to odpovedal, že nech vykoná, čo mu bolo prikázané. Abrahám vzal svojho syna a položil ho na zem, aby ho zarezal. Boh najvyšší týmto príkazom chcel Abrahámovi ukázať, do akej miery je Abrahám Bohu oddaný. Preto, keď už Abrahám svojho syna takmer zarezal, zastavil ho a poslal mu zviera, aby ho obetoval miesto svojho syna. To je podstata rituálu obetovania, ktorého príbeh nájdeme v Koráne v kapitole 37:102-107.

Za čias proroka Muhammada sa mäso pochádzajúce z tohto obetovania rozdávalo chudobným v Mekke (tí ho zrejme potom sušili a mali na celý rok). V dnešnej dobe sú však v Saudskej Arábii vybudované veľké chladiace boxy, v ktorých sa mäso odkladá a posielajú sa počas celého roka ako humanitárna pomoc do oblastí, kde ho ľudia potrebujú. Treba ešte podotknúť, že mäso pochádzajúce z rituálu obetovania sa rozdelí na tri časti - jedna tretina sa rozdá biednym a chudobným, druhú tretinu môže pútnik podarovať, komu chce a tretiu tretinu si môže ponechať pre seba. Môže však celú obeť dať chudobným. Obetovanie sa môže vykonať od 10. do 13. dňa Zil hižža, avšak predtým než pútnik púť skončí.

7. Po rituáli hádzania kamienkov si pútnici dajú ostrihať vlasy (lepšie je dať sa ostrihať až dohola, čo však nie je nevyhnutnou podmienkou). To platí len pre mužov, ženy si iba symbolicky skrátia zadné končeky vlasov približne o jeden až dva centimetre. Tu si pútnik už vyzlečie pútnický úbor a je mu už dovolené všetko okrem intímneho styku. Po vyzlečení si pútnických šiat pútnik odchádza do Mekky.

8. Keď pútník príde do Mekky, zamieri do Posvätnej mešity, v ktorej sa nachádza Kába. Potom ide ku Kábe, k čiernemu kameňu, ktorý sa nachádza blízko jej vchodu. Od tohto miesta pútník začína vykonávať znova rituál **Tavafu**. Keď skončí posledné siedme kolo, postaví sa za Abrahámovu miesto (pozri prvý bod) a pomodlí sa.

Keď pútník skončí modlenie, vydá sa k strane, na ktorej sa nachádzajú hory **Safa** a **Marva**, aby vykonal **Sa'i** (to len v prípade, ak **Sa'i** už nevykonával pri prvom vstupe do posvätnej mešity, ako sa o tom hovorí v bode 1). **Sa'i** vykoná pútník tak, ako sme to opísali v prvom bode.

Po skončení **Sa'i**, t. j. rituálu spojeného s horami **Safa** a **Marva**, pútník odchádza znova do oblasti **Mina**.

9. V Mine pútníci prespia a na druhý deň, t. j. 11. deň Zil hižža, po poludňajšej modlitbe idú k miestu, kde sa nachádzajú **Aqaby** (pozri bod č. 5), aby tam znova hádzali kamienky. Tentokrát však budú hádzať pri všetkých troch Aqabách počnúc malou a končiac veľkou **Aqabou**.

Na tomto mieste pútníci pozbierajú malé kamienky (dohromady 21) a postupujú nasledovne. Najprv prichádzajú k malej **Aqabe** a do stĺpa, ktorý stojí uprostred, hodia sedem kamienkov, pričom pri každom hode povedia: Boh je najväčší (Allahu akbar). Po skončení požiadajú Boha, aby im splnil nejakú prosbu o ktorú ho prosia. Keď skončia s prosbou, idú k strednej **Aqabe**, kde zopakujú to isté ako pri malej **Aqabe**. To isté, potom urobia aj pri veľkej **Aqabe** pri ktorej však po hodení kamienkov už Boha o nič neprosia, už

nevyslovujú žiadnu prosbu. V **Mine** pútnici ostávajú naďalej a pre-spia tam až do nasledujúceho dňa.

10. Nasledujúci deň, t. j. 12. deň Zil hižža sa po poludňajšej modlitbe opakuje rituál hádzania kamienkov ako v predchádzajúcom bode 9.

Pútnik sa môže poponáhľať a púť ukončiť dňa 12. Zil hižža, alebo ostať na púti ešte jeden deň do 13. Zil hižža. Ak by sa chcel pútnik poponáhľať a púť ukončiť 12. Zil hižža, musí z Miny odísť pred západom slnka tohto dňa. Ak by chcel v púti pokračovať ešte deň, t. j. ostať až do 13. Zil hižža, opakuje postup uvedený v bode 9. Inak bez ohľadu na to, či končí púť dvanásteho alebo trinásteho, po ukončení rituálu hádzania kamienkov odchádza do Mekky, do Posvätej mešity, kde vykoná už len **Tavaf** (sedemkrát krúži vôkol Káby) a hneď na to musí opustiť Mekku na znak ukončenia púte.

Jeden z najtypickejších znakov púte je **Tavaf**, t. j. krúženia vôkol Káby, keď sa pútnici dotýkajú čierneho kameňa a steny Káby. Krúženie vôkol Káby a dotýkanie sa jej stien je však iba určitá symbolika. Muslim neuctieva samotnú stavbu alebo jej kamene, ale ctí si symboliku, ktorú táto stavba predstavuje. Kába je symbolom jednotnosti Boha, symbolom jednotnosti viery a muslimov na celom svete, je to prvé miesto, ktoré bolo vybudované na uctievanie Boha. Túto úctu ku Kábe môžeme sčasti porovnať s úctou človeka k vlajke a hymne svojej krajiny. Keď človek vidí vlajku alebo počuje hymnu, nectí si látku, z ktorej je vlajka vyrobená, ani tóny hymny, ale ctí si hodnoty, ktoré preňho obe znamenajú. Takisto aj

muslimovia si ctia hodnoty a symbol, ktorý pre nich predstavuje Kába.

Vyššie sme neuviedli všetky podrobnosti, ktoré má pútnik vykonať, ale základné náležitosti, ktoré musí pútnik vykonať ak má byť jeho púť správna a úplná. Ako vidno z predchádzajúceho opisu, púť je do určitej miery náročným úkonom a na to, aby ju pútnik dobre vykonal, musí poznať aj miesta, ktoré sú s ňou spojené. I to je však neľahká úloha, pretože veľká časť pútnikov chodí do Mekky len raz za život a tieto miesta vidí prvýkrát až vtedy, keď sa púť začína. Z tohto dôvodu v dnešnej dobe, pred vstupom na územie Saudskej Arábie, si pútnik musí vybaviť špeciálne vízum (pútnické) a povinne si zaplatiť sprievodcu, ktorý ho bude sprevádzať počas vykonania púte (jeden sprievodca pre každú skupinu pútnikov).

5.5.4 Záver

Ak spoznáme rituály púte a správne pochopíme ich význam, zistíme, že púť okrem iného predstavuje pre pútnikov určitú zmenu v ich každodenných zvykoch a správaniach. Prejavuje sa to napríklad v tom, že pútnik si vyzlečie šaty, ktoré zvyčajne nosí a oblieka si pútnicky odev. Ďalej v tom, že pútnik prespí jednu noc pod šírim nebom na jednoduchej rohoži v Muzdelife, že muži si ostrihajú vlasy dohola, čo by väčšina z nich zrejme vo svojom bežnom živote bez vážneho dôvodu neurobila a iné.

Je veľmi dobré, ak sa každému muslimovi podarí aspoň raz za života sa na púť vybrať, pretože sa dostane blízko k miestu, kde sa začal islam, spozná miesta, ktoré zohrali dôležitú úlohu pri zosielaní posolstva prorokovi Muhammadovi, ale najmä preto, že navštívi miesto, návštevu ktorého mu Boh prikázal. Navštívi miesto, kde lepšie pochopí aj niektoré zásady islamu, kde možno nájde aj hlbší zmysel hodnôt, ktoré predtým vyznával. Po vykonaní púte si muslim uvedomí, že v podstate už vykonal posledný zo základných náboženských úkonov. Má z toho obrovskú radosť, zároveň sa ho však zmocní zvláštny pocit, pretože predtým neustále cítil, že mu niečo ešte chýba, čo má počas svojho života vykonať a po skončení púte tento znepokojujúci pocit stráca. Zdá sa mu, že zo života získal už všetko, čo potreboval. V tomto momente sa začína nová etapa v živote niektorých muslimov, v ktorej už na islam pozerajú zo širšieho uhla, pozerajú naň už ako na niečo živé a ucelené, nie len ako na úkony a zásady.

Šiesta kapitola
Život a smrť, deň
zmŕtvychvstania, súdny deň, raj
a peklo podľa Koránu

6. Život a smrť, deň zmŕtvychvstania, súdny deň, raj a peklo podľa Koránu

6.1 Život a smrť

Život a smrť sú azda pojmy, o ktorých človek od počiatku svojej existencie neustále premýšľa. V Koráne nachádzame mnohé znamenia, ktoré o týchto dvoch pojmoch hovoria.

Vychádzajúc z toho, že Boh všetko stvoril a určil zákonitosti života a smrti, sa o živote a smrti z Koránu dozvedáme dve základné skutočnosti:

1. Prvá spočíva v tom, že Boh stvoril život a smrť, aby ľudí preskúšal, kto z nich bude konať lepšie skutky (Korán 67:2).

2. Druhá skutočnosť spočíva v tom, že Boh uist'uje ľudí, že ich len tak nadarmo nestvoril. Všetci tak, ako boli stvorení prvýkrát, budú po ich odchode z terajšieho života zhromaždení, každému bude spravodlivo odplatené to, čo vo svojom terajšom živote vykonal a potom bude vo svojom živote ďalej pokračovať (Korán 23:115).

Boh človeka stvoril za určitým konkrétnym účelom a jeho život rozdelil do dvoch etáp. Je to etapa života terajšieho (pozemského) a etapa života nasledujúca po dni zmŕtvychvstania (medzi týmito dvoma etapami je určitý vyčkávací medzistupeň). Z Koránu

vyplýva, že dĺžka druhej etapy je neporovnateľne dlhšia než prvá etapa, a to do takej miery, že v ľudskom ponímaní sa spája s večnosťou. Život po dni zmŕtvychvstania však môže mať dve podoby. Prvá podoba spočíva v pokojnom a nerušenom živote, v ktorom človeku nič nechýba a nič neprekáža. Táto podoba sa označuje ako raj alebo záhrada. Druhá podoba života po dni zmŕtvychvstania je opakom prvej podoby a predstavuje stav, v ktorom človeku všetko chýba a v ktorom nemá nikdy pokoj. Tento stav sa nazýva peкло alebo oheň.

Rozhodujúcim faktorom toho, či niekto bude ďalej žiť v raji alebo v pekle, je práve život, ktorý vedie na zemi, resp. v jeho terajšej pozemskej etape. Všetko, čo človek v terajšom živote urobí, sa nakoniec zosumarizuje a zhodnotí. Ak je výsledok pozitívny, človek sa dostáva do raja. Ak je výsledok negatívny, človek pokračuje vo svojej ceste do pekla. To, či niekto pôjde do raja alebo do pekla, nie je nikdy jasné a jednoznačné, pretože pri hodnotení pozemskej etapy ľudského života sa hodnotí veľmi veľa faktorov, ktoré ovplyvňovali jeho myslenie a správanie.

Otázku, prečo sme vlastne boli stvorení, si človek môže sám sebe položiť a snažiť sa nájsť na ňu odpoveď. Uviedli sme už, že z hľadiska islamu platí zásada, že nič nevzniklo samé od seba a že všetko, čo existuje, má dôvod pre svoju existenciu. Keď sa človek trocha zamyslí nad úžasnou presnosťou, podľa ktorej všetko v prírode a vo vesmíre funguje, ťažko by si túto otázku nemohol položiť. V tomto smere nachádzame v Koráne niekoľko zaujímavých znamení, ktoré hovoria o dôvode stvorenia človeka. Prvé z nich (51:56) hovorí, že Boh stvoril žinnov (ďalší druh rozumných

stvorení, ktorých nepoznáme) a ľudí, aby Ho uctievali. Zmyslom našej existencie preto je uctievanie Boha. V tomto znamení sa však uctievaním nemyslí modlenie alebo velebenie Boha, ale toto slovo sa vykladá v tom najširšom zmysle. Boha, totiž uctievať všetky tvory, ale aj všetko existujúce, a to tým spôsobom, že sú podriadení zákonom a zákonitostiam, ktoré Boh v rámci nášho vesmíru stanovil. Slnko napríklad vychádza každý deň, pretože to tak bolo naprogramované. Takisto noc a deň, ročné obdobia atď. To isté platí aj o človeku. Človek sa riadi tým, čo Boh ustanovil. Neexistuje človek, ktorý by v tomto terajšom živote žil večne, ľudia podliehajú zákonitosti, ktorá sa nazýva smrť. Neexistuje človek, ktorý by mohol existovať bez vody, pretože Boh stanovil, že človek má piť vodu, aby mohol žiť, atď. Keď žijeme náš život a snažíme sa vyvíjať a rozvíjať samých seba, tak naplňame úlohu, pre ktorú nás Boh stvoril. Túto úlohu však človek naplňa, či chce, alebo nechce. Boh však od človeka vyžaduje aj to, aby použil svoj rozum, slobodnú vôľu a aby o stvorení všetkého vôkol premýšľal, aby tak aj sám bez akéhokoľvek núteného vplyvu dospel k tomu, že Boh existuje a aby Ho sám od seba, svojou vlastnou a slobodnou vôľou aj uctieval.

Práve to je význam vety, ktorou islam ľuďom vysvetľuje osud, keď hovorí, že človek je riadený, ale v tom istom čase má na výber. V určitých záležitostiach je človek totiž riadený, inokedy má slobodu vybrať si. Preto sa osud jednotlivcov podľa islamu, ako už bolo uvedené, nechápe len ako jednoznačná udalosť, ktorá sa mala stať, či by to človek chcel, alebo nie.

Zmyslom nášho života je budovať Zem, na ktorej žijeme, rozvíjať našu myseľ i celý náš život k lepšiemu. Vtedy naplníme úlohu, pre ktorú sme na zemi vznikli. V rámci tejto našej úlohy by sme mali rozumom a srdcom vždy myslieť na Toho, kto tomu všetkému dal vzniknúť.

6.2 Deň zmŕtvychvstania a súdny deň

Neoddeliteľnou súčasťou života a smrti človeka je deň zmŕtvychvstania. Ide o časové obdobie, počas ktorého nastanú určité udalosti, súčasťou ktorých bude opätovné sformovanie ľudí a iných tvorov, ktoré predtým žili. V Koráne sú uvedené dva druhy udalostí, ktoré sa počas tohto obdobia odohrajú. Ide tu o udalosti spojené s určitými prírodnými a astronomickými pohybmi, ako aj o udalosti spojené so stavom ľudí v tento deň.

Znamenia týkajúce sa súdneho dňa a udalostí s ním spojených nájdeme rozmiestnené v celom Koráne. Obraz týchto udalostí nám najbližšie predstavujú niektoré z týchto znamení:

- 39. **Čo by sa im stalo** (spomenutým ľuďom), **keby boli uverili v Boha a uverili v Deň posledný a mŕňali** (rozdávali) **z toho, čo im Boh dal?** (Čo by sa bolo stalo tým, ktorí veriť odmietajú, keby boli v Boha verili a z majetkov, ktoré im Boh dal, ľuďom pomáhali?). Aká strata, pohroma a nešťastie by ich boli postihli?) **A Boh o nich všetko vie** (Boh všetko o týchto vie a vie, ako uvažujú a čo zamýšľajú). 40. **Boh neukrivdí** (nikomu) **ani za váhu maku** (každého odmení alebo potrestá za jeho vlastne skutky) **a ak**

by šlo o dobro, znásobí ho a dáva On Sám odmenu obrovskú. (Boh človeku zúčtuje len to zlo, ktoré by takýto človek vykonal a nikomu v ničom neukrivdi. Pokiaľ však pôjde o dobro, Boh človeka nielenže za takéto dobro odmení v pomere, v akom človek takéto dobro vykonal, ale mu takúto odmenu za vykonane dobro ešte niekoľkokrát znásobí, až sa takémuto človeku nakoniec dostane od Boha odmena obrovská.) 41. **Ako to s nimi bude** (ako budú vyzerat' ľudia spomenutí v predchádzajúcich veršoch v súdny deň), **keď privedieme z každého spoločenstva svedka a privedieme ťa ako svedka svedčiaceho o nich** (v deň sudu príde každý prorok, aby svedčil, ako sa jeho ľudia voči posolstvu, ktoré im oznámil zachovali a v tento deň tiež príde i prorok Muhammad, aby svedčil o tom, ako sa jeho ľudia voči posolstvu, ktoré im priniesol, zachovali). 42. **V ten deň** (súdny deň) **si budú želať tí, ktorí odmietli veriť a posla** (Muhammada) **neposlúchli, aby sa s nimi zrovnala zem** (zo zúfalstva a aby nemuseli vidieť, že všetko, pred čím boli varovaní, sa skutočne naplnilo). **A pred Bohom nič z toho, čo bolo povedané, nezataja** (nič z toho, čo v živote pozemskom konali, nezataja pred Bohom, pretože všetko, čo konali, nájdú v úplnej presnosti zaznamenané). (Korán 4:39-42)

- 29. **I povedali** (tí, ktorí súdny deň popierali): „**Existuje len tento náš život najnižší** (budeme žiť len náš terajší život) **a nebudeme nikdy vzkriesení**“. 30. **Keby si videl** (Muhammad, ten pohľad), **keď budú** (tí, ktorí k Bohu pridružujú a ktorí popierali súdny deň) **postavení pred Pána svojho. Povie** (Boh): „**Nie je to pravdivé** (nie je tento sľúbený deň súdu skutočný)?“ **Povedia** (tí, ktorí existenciu tohto dňa popierali): „**Áno, prisaháme na nášho**

Pána (že tento deň je skutočnosťou).“ Povie (Boh - ich Pán): „Okúste teda trápenie za to, že ste veriť odmietali“. 31. Prehrali (všetko) tí, ktorí za lož označili stretnutie s Bohom (že budú v súdny deň stáť pred Bohom a to tým, že popierali existenciu takéhoto dňa). Ale keď k nim príde Hodina (ktorá spúšťa proces zmŕtvychvstania) znenazdania, povedia: „Beda nám za to, čo sme v ňom (v živote pozemskom) zanedbali (nebrali sme vážne všetky varovania, ktoré nám Boh zoslal a nepripravili sme sa na túto hodinu)!“ A budú niest' svoje bremená (hriechy a zlé skutky) na chrbtoch svojich. Je veru zlé, aké bremená hromadia (sami na seba). 32. Život najnižší (pozemský) je len hraním sa a zábavou (oproti životu poslednému a večnému). A príbytok posledný (a večný) je lepší pre tých, ktorí sa vyvarujú (chýb a bremien). A či nechápete (a neuvažujete o tom, v čom spočíva vaše dobro)?! (Korán 6:29-32)

- 21. Ukážu sa Bohu všetci (v deň zmŕtvychvstania), vtedy tí slabí povedia tým, ktorí sa povyšovali: „My sme vás nasledovali (keď ste odmietli v Boha veriť), odvrátite od nás teraz niečo z trápenia Bohom určeného (ktoré na nás teraz dopadne, keďže ste nám tvrdili, že žiaden súd alebo život po smrti neexistuje)?“ Povedia (tí, ktorí boli nasledovaní, odpovedajú): „Keby nás bol Boh usmernil správne, boli by sme vás správne usmernili. Je jedno, či budeme strachom naplnení, alebo budeme trpezliví, nemáme kam utiecť“. 22. Satan povie, keď už bude vec rozhodnutá (keď už bude koniec a nič sa už nebude dať zvrátiť): „Boh vám dal sľub pravdivý a aj ja som vám dal sľúb, ale sľub svoj som porušil. A nemal som nad vami žiadnu moc (aby som

vás k niečomu prinútil), **iba to** (som vykonal), **že som vás vyzval** (aby ste ma nasledovali) **a vy ste ma poslúchli**. **Nevyčítajte mi nič, ale vyčítajte to sami sebe**. **Mňa na pomoc nevolajte a ani ja vás na pomoc volať nebudem**. **Ja** (teraz) **odmietam to, že ste ma predtým (k Bohu) pridružili**. **A krivdiacim sa dostane trápenie bolestivé**“. (Korán 14:21-22)

- 48. **V deň, keď bude zem zamenená za inú zem i nebesá** (taktiež budú zamenené). **A ukážu sa** (v ten deň) **všetci Bohu jednému jedinému, ktorý má moc nad všetkým** (všetci ľudia v ten deň sa k životu vrátia a budú stáť pred Bohom), 49. **Uvidíš previnilcov v ten deň spútaných v okovách**, 50. **Ich odevy budú zo smoly a na ich tváre bude oheň dopadať**, (Korán 14:48-50)

- 77. **Bohu náleží to, čo nie je známe v nebesiach a na zemi**. **A príkaz** (na príchod) **Hodiny** (udalosti zmŕtvychvstania) **je ako mihnutie oka, alebo ešte rýchlejšie** (deň zmŕtvychvstania príde tak rýchlo, že jeho príchod sa bude zdať, akoby netrval dlhšie než mihnutie ľudského oka). **Boh má nad všetkým moc**. (Korán 16:77)

- 97. **A až blízky už bude pravdivý sľub** (deň zmŕtvychvstania), **zraky tých, ktorí odmietali veriť, ostanú strnulé** (a povedia): **„Beda nám! Boli sme voči tomuto (sľúbenému dňu) nepozorní** (nevšímali sme si varovania, ktoré nás pred ním upozorňovali), **ba čo viac, boli sme veru krivdiaci** (nie že sme si ich nevšímali, naopak, my sme si uvedomovali, čo môže prísť a čo by nás čakalo, ale aj tak sme v krivde voči tomuto varovaniu i sami voči sebe pokračovali)“. (Korán 21:97)

- 22. **V deň, keď uzrú** (tí, ktorí sa povyšujú nad prijatie toho, čo sme zoslali v Koráne) **anjelov** (o ktorých zoslanie žiadali), **žiadna dobrá zvesť pre previnilcov v ten deň to nebude a povedia:** „**Zadržaní bud'te zadržaním** (úplným od nás)“. (Korán 25:22)

- 25. **V deň, keď nebo bude roztrhané mračnami a anjeli budú zosielení dole** (z neba) **zosielením**, 26. **V ten deň kráľovstvo a pravda budú náležať** (Bohu) **Tomu**, v moci ktorého je **milosť**. **Bude to veru pre tých, ktorí odmietali veriť, ťažký deň**, 27. **Deň, keď ten, kto sa krivdy dopustil, bude si hrýzť ruky** (od strachu a ľútosti) **a bude** (tento krivdiaci) **hovoríť:** „**Kiežby som bol šiel po tej istej ceste, po ktorej šiel posol** (Muhammad, bol by som sa zachránil pred peklom)!“ (Korán 25:25-27)

- 88. „**V deň, keď nepomôže žiaden majetok, ani deti**“, 89. „**Zachráni sa jedine ten, kto príde k Bohu so zdravým srdcom** (ktorého napĺňa láska k Bohu)“. (Korán 26:88-89)

- 87. **V deň, keď bude fúknuté do Trúby**, (vtedy) **zľaknú sa** (všetci) **tí, ktorí sú v nebesiach a ktorí sú na zemi, okrem tých, u ktorých to Boh nebude chcieť** (všetci sa naľakajú, s výnimkou tých, u ktorých Boh chcel, aby sa nezľakli). **Všetci k Nemu** (k Bohu) **prídu ponížene** (so strachom a pokorou), 88. **Uvidíš hory**, (o ktorých si) **budeš si myslieť, že sú nehybné, ale ony sa budú pohybovať pohybom mračien** (pohybovať sa budú veľkou rýchlosťou). **Vytvorené je to všetko Bohom, ktorý dokonale všetko stvoril. On** (Boh) **všetko vie o tom, čo konáte**. (Korán 27:87-88)

- 57. **Každá duša okúsi smrť a potom k nám bude váš návrat** (všetkých). (Korán 29:57)

- 25. **Medzi Jeho (Božie) znamenia patrí, že nebo a zem stoja** (existujú v podobe, v akej sú) **príkazom Jeho. Potom, keď by vás vyzval výzvou vyjsť von zo zeme** (aby ste boli vzkriesení), **hľa** (zo zeme) **začnete vychádzať von** (ako bolo sľúbené), (Korán 30:25)

- 63. **Ľudia sa ťa (Muhammad) pýtajú na Hodinu** (na čas zmŕtvychvstania alebo súdny deň, kedy nastane)? **Povedz** (im, odpovedajúc): „**Poznanie o nej je len u Boha** (Boh o nej všetko vie a Sám určil, kedy nastane)“. **Čo ty vieš** (ty, ktorý čítaš alebo počúvaš), **Hodina** (zmŕtvychvstania alebo súdu) **je už možno blízko**. (Nevieš, kedy nastane, preto môže nastať každú chvíľu. Človek by mal preto byť z hľadiska svojej viery, správania, činov a skutkov na ňu pripravený každú chvíľu.) (Korán 33:63)

- 68. **Bude fúknuté do Trúby a bude šokom zasiahnutý** (silnou vlnou zvuku) **každý, kto je v nebesiach a kto je na zemi, okrem tých, ktorých Boh chcel, aby zasiahnutí neboli. Potom bude do nej fúknuté znova a hľa, oni budú vstávať a pozerat' sa.** (Prvýkrát bude fúknuté a zomrú všetci okrem tých, ktorých Boh z toho vyňal. Potom bude fúknuté znova a všetci ožijú a budú pozerat', čo sa to stalo.) 69. **Zem sa rozžiari svetlom svojho Pána, bude položená Kniha** (skončilo sa zapisovanie a začalo sa zúčtovanie) **a budú privedení proroci a svedkovia** (ktorí budú svedčiť v prospech ľudí alebo proti nim ohľadom toho, čo konali) **a bude medzi nimi** (medzi stvorenými) **rozhodnuté v pravde a nebude**

im v ničom ukrivdené (každému sa dostane, čo mu patrí).

70. Každéj duši bude náležite odplatené to, čo vykonala a On (Boh) lepšie vie o tom, čo (tí, ktorí sú na zúčtovaní prítomní) **konajú** (v živote pozemskom). (Boh dobre vie, čo každý vykonal, ale aj tak nechal knihy skutkov, aby každému dosvedčili, čo konal.)

71. Tí, ktorí odmietli veriť, budú vedení do pekla v skupinách a až tam prídu, otvoria sa jeho brány (brány pekla) **a jeho strážcovia im povedia: „Neprišli k vám snád’ poslovia pochádzajúci** (a vybraní) **z vašich radov** (ktorí vám neboli cudzí), **ktorí vám prednášali znamenia Pána vášho a ktorí vás varovali pred tým, že príde** (a nastane) **tento váš deň** (že nastane tento deň, v ktorom sa teraz nachádzate, a pred tým, čo všetko sa v ňom bude diať)?“ **Povedia** (tí, ktorí smerovali do pekla): **„Áno** (prišli)“.

Slovo určujúce trápenie (ktoré bolo dané a sľúbený trest) **sa právom uplatní voči tým, ktorí veriť odmietali.** (Aj keď už zistili a uznali, že všetko, pred čím boli varovaní, je pravda, trápeniu sa nevyhnú, pretože boli na to upozornení a vedeli, čo ich bude čakať.) **72. Bude povedané: „Vojdite do brán pekla a ostaňte v ňom naveky. Zlé je veru obydlie povyšujúcich sa** (tých, ktorí sa povyšovali nad výzvy poslov a prorokov nami poslaných).“

73. Tí, ktorí sa báli Pána svojho, budú vedení do raja v skupinách. Keď tam prídu a jeho brány (brány raja) **sa otvoria, jeho strážcovia im povedia: „Mier s vami, očistení ste, tak doň vojdite** (a ostaňte v ňom) **naveky“.** **74. Povedia** (tí, ktorí do raja smerovali): **„Vďaka Bohu, že nám splnil Svoj sľub** (ktorý nám prostredníctvom svojich poslov dal) **a dal nám zdediť zem, môžeme sa usadiť v raji, kde chceme“.** Je to veru výborná odmena pre

tých, ktorí konajú (ktorí konajú, ako im Boh uložil). (Korán 39:68-74)

- 59. **Hodina príde, niet pochýb o nej, ale väčšina ľudí** (i tak) **neverí** (v ňu a v jej príchod). (Korán 40:59)

- 47. **Vypočujte si a poslúchnite Pána svojho** (vy, ktorí odmiatate vieru a islamské náboženstvo od Boha zoslané) **predtým než príde od Boha deň** (zmŕtvychvstania a súdny deň), **ktorý odvrátený nebude** (on nastane a nik ho nebude môcť odvrátiť). **Nebudete mať žiaden úkryt v ten deň a nebudete mať nikoho, kto by odmietol** (trápenie a trest, ktorému budete podrobení, nik sa vás nezastane). (Korán 42:47)

- 10. **Čakaj teda, až nebo príde so zjavným dymom,**
11. **Ktorý zahalí ľudí. To je** (už prichádza) **trápenie bolestivé,**
12. **„Pane náš** (vtedy tí, ktorí odmietali veriť, skríknu), **zbav nás trápenia, už budeme veriť.“** 13. **Kdeže im teraz pomôže spomenúť si keďže predtým k nim prišiel posol zjavný** (posol Muhammad s pripomenutím), 14. **Ale oni sa od neho odvrátili a povedali: „Bláznivý učiteľ“.** 15. **Keď by sme vás trochu zbavili trápenia** (odložili ho, aby ste sa napravili, ani tak to nepomôže), **vy sa k tomu vrátite** (k odmietaniu viery, na ktorom ste boli). 16. **V deň, keď mocne udrieme veľkým mocným úderom, vtedy sa pomstíme** (tým, ktorí odmietli veriť, za všetko zlo, ktoré konali). (Korán 44:10-16)

- 7. **Veru trápenie** (pred ktorým sú ľudia varovaní) **Pánom твоjim** (Muhammad) **určené nastane** (ono s úplnou istotou príde), 8. **Niet toho, kto by ho** (toto trápenie) **odvrátil,** 9. **V deň, keď sa**

nebo rozbúri rozbúrením silným (vtedy toto trápenie príde),
10. **A hory sa dajú do pochodu pochodom** (plynulým a prudkým), (Korán 52:7-10)

- 1. **Priblížila sa Hodina** (ktorá spúšťa proces zmŕtvychvstania alebo súdny deň) **a mesiac sa roztrhol** (roztrhne sa alebo rozpolťí). (Korán 54:1)

- 37. **Až sa nebo roztrhne a ostane ružové** (alebo červené) **ako náter**, (Korán 55:37)

- 3. **Spôsobí** (táto udalosť) **klesanie a zdvíhanie sa**. (Všetko sa začne zrejme vlniť. Vo výkladoch Koránu sa uvedená veta vykladá aj tak, že táto udalosť spôsobí, že niektorí ľudia, ktorí boli v živote pozemskom vysoko postavení a vážení, klesnú do pekla a iní zasa, ktorí boli v živote pozemskom skromnými a obyčajnými ľuďmi, dosiahnu vytúžené miesto vysoko v raji.) 4. **Až bude zem otraseaná** (silným) **otrasom**, 5. **A hory budú rozdrtené rozdrtením** (úplným), 6. **A stanú sa prachom rozptýleným**. (Malé čiastočky prachu budú všade lietieť. Keď sa toto všetko stane, vtedy nastane udalosť zmŕtvychvstania.) (Korán 56:3-6)

- 13. **Až bude fúknuté do obrovskej trúby** (anjel Isráfíl do nej fúkne) **jedným fúknutím** (oznamujúc koniec života pozemského), 14. **A zem a hory budú zdvihnuté a rozdrvené jedným rozdrvením** (budú zrovnané a rozdrvené naraz). 15. **V ten deň nastane Al Váqia** (Al Váqia je jedno z viacerých mien dňa zmŕtvychvstania a znamená nezvratnú udalosť), 16. **Nebo sa roztrhne a ostane v ten deň veľmi slabé** (ako keď strecha domu veľmi zoslabne),

17. Anjeli budú na jeho okrajoch (na okrajoch neba) **a ponesú Trón Pána tvojho nad nimi ôsmi**, (Korán 69:13-17)

- 8. **V deň** (trápenie, pred ktorým sú varovaní, príde), **keď bude nebo ako rozžeravený Muhl** (slovo Muhl má v arabskom jazyku viac významov: roztavená meď, roztavené olovo, vrelý olej),
9. **A hory budú ako kúsky vlny farebnej** (hory budú rozdrvené a roztrúsené a budú sa podobat' na farebné kúsky rozčesanej vlny). (Korán 70:8-9)

- 14. **V deň, keď sa zem a hory otrasú a hory ostanú ako pohyblivý piesok** (vtedy príde čas tých, ktorí veriť odmietali, nastane deň zmŕtvychvstania a súdny deň). (Korán 73:14)

- 6. **Pýta sa** (spomenutý človek): „**Kedy nastane deň zmŕtvychvstania?**“ 7. **Až zrak v úžase ostane** (ostane zmätený bez miňnutia), 8. **A zmizne svetlo mesiaca**, 9. **A budú zhromaždené** (alebo spojené) **slnko a mesiac** (vtedy nastane čas zmŕtvychvstania). (Korán 75:6-9)

- 7. **To, čo je vám sľubované** (zmŕtvychvstanie, súdny deň, trápenie a raj), **sa stane**. 8. **Keď sa svetlo hviezd stratí**, 9. **A keď sa nebo otvorí**, 10. **A keď budú hory vyhodené do vzduchu**, 11. **A keď nastane čas poslov** (aby boli vrátení k ľuďom, ku ktorým boli pôvodne poslaní, keď Boh medzi nimi a tými z radov ich ľudí, ktorí v nich odmietli veriť, rozsúdi), 12. **Pre ktorý deň boli** (títo poslovia) **odložený?** (Čo si myslíte, aká bude úloha týchto poslov v tento deň?) 13. **Pre deň rozsúdenia**. (Deň rozsúdenia je ďalšie pomenovanie súdneho dňa. Úlohou poslov bude dosvedčiť, že posolstvo Božie, ktoré im bolo zverené, ľuďom odovzdali

a dosvedčiť, kto v toto posolstvo veril a kto veriť odmietal.) (Korán 77:7-13)

- 17. **Veru deň rozsúdenia je časovo (presne) stanovený,** 18. **V deň, keď bude fúknuté do Trúby** (v deň zmŕtvychvstania) **a vy budete prichádzať v húfoch,** 19. **Otvorí sa nebo a stane sa bránami,** 20. **Hory budú uvedené do pohybu a stanú sa** (akoby) **fotomorgánami.** (Korán 78:17-20)

- 6. **V deň, keď sa (zem) otrasie otrasom** (prvým), 7. **Za ktorým bude nasledovať ďalší** (otras alebo ďalšie fúknutie), (Korán 79:6-7)

- 42. **Pýtajú sa ťa** (ľudia, Muhammad) **na Hodinu** (ktorá spúšťa proces zmŕtvychvstania), **kedy** (ona) **nastane?** 43. **Kdeže ty o nej** (o čase jej príchodu) **môžeš vedieť** (poznatie o čase jej príchodu Boh žiadnemu človeku nedal), 44. **K Pánovi tvojmu speje jej** (Hodiny) **koniec,** (Plynutie času, Hodiny, na konci ktorého nastáva proces zmŕtvychvstania a súdny deň, postupuje tak, že nakoniec dospeje k bodu, ktorý mu Boh určil.) 45. **Ty si iba varovateľom pre toho, kto sa jej** (Hodiny) **obáva** (kto sa obáva udalostí, ktoré ju budú sprevádzať). 46. **V deň, keď ju** (Hodinu) **uvidia, akoby neboli** (ľudia) **ostali** (žiť v živote pozemskom) **dlhšie než** (jeden) **večer alebo jeho** (tohto večera) **ráno** (ktoré po ňom nasleduje). (Korán 79:42-46)

- 33. **Ale až príde Assáchcha,** (Assáchcha je podľa výkladov Koránu ohlušujúci výkrik alebo zvuk ako jedna z udalostí spúšťajúcich deň zmŕtvychvstania.) 34. **Deň, v ktorom jedinec ujde od svojho brata,** 35. **A od svojej matky a svojho otca,** 36. **A od**

svojej družky a detí svojich, 37. Každý jedinec z nich bude zaujatý v ten deň niečím, čo ho úplne upúta (čo ho úplne zamestná a odpúta jeho pozornosť od čohokoľvek, každý sa bude v tú dobu už starať len sám o seba), 38. **Niektoré tváre (tváre niektorých ľudí) budú v ten deň rozjasnené** (budú to tváre tých, ktorí si zaslúžili a získali Božiu spokojnosť), 39. **Usmiate (budú tieto tváre) čakajúce na radostnú správu** (o výsledku toho, čo v živote pozemskom konali), 40. **Na niektorých tvárach (na tvárach iných ľudí) bude v ten deň prach,** 41. **Vyčerpávať ich (a sužovať) bude temnota** (úzkosť a strach), 42. **To budú tí, ktorí odmietali veriť a odklonili sa** (od toho, čo Boh uložil a zoslal). (Korán 80: 33-42)

- 1. **Až bude slnko zvinuté** (stočí sa, skrúti sa a zoslabne), 2. **A až sa hviezdy rozptýlia** (alebo zrýchlia), 3. **A až sa hory (ktoré sú na zemskom povrchu ako koly) do pohybu dajú,** 4. **A až ťarchavé ťavy budú zanedbané** (opustené, nik ich nebude chcieť a stratia svoju funkciu), 5. **A až divoké zvieratá budú zhromaždené,** 6. **A až sa moria zapália,** 7. **A až budú duše pridružené** (každá duša bude pridružená k tým dušiam, ktoré konali v živote pozemskom podobne ako ona, pozri kapitolu č. 56, verš siedmy a nasledovné. Tento verš môže niest' aj význam spojenia duší so svojím telom.) 8. **A až zaživa pochované novorodeniatko (Mawúda) bude opýtané,** (Slovom Mawúda sa označovali novorodeniatka ženského pohlavia, ktoré bývali zaživa pochovávané do zeme v dobe pred príchodom islamu.) 9. **Za aký hriech (či zločin) bolo zabité?** 10. **A až knihy (alebo zvitky skutkov každého, dobrých i zlých) budú roztvorené,** 11. **A až nebo bude odstránené** (Kušitat), 12. **A až peklo (jeho oheň prudko) vzbĺkne,** 13. **A až**

záhrada rajská bude priblížená (priblíži sa k tým, ktorí do nej majú vojsť), 14. **Bude poznať** (vtedy každá) **duša, čo si** (so sebou) **priniesla** (ako sa v živote pozemskom na tento deň pripravila). (Korán 81:1-14)

- 1. **Až sa nebo roztrhne**, 2. **A až sa planéty rozptýlia** (pohnú sa, opustia svoje miesta a roztrúsia sa), 3. **A až bude spôsobené, že moria vytrysknú**, 4. **A až budú hroby poprevracané**, 5. **Dozvie sa** (alebo spomenie si v ten deň každá) **duša, čo vykonala** (počas svojho života) **a čo zanechala** (po sebe). (Korán 82:1-5)

- 1. **Až sa nebo roztrhne**, 2. **A vypočuje** (a poslúchne) **Pána svojho, čo je povinné** (urobiť), 3. **A až sa zem rozprestrie** (a zmiznú z jej povrchu akékoľvek hory alebo výšiny), 4. **A (zem) odhodí** (a vyvrhne), **čo je v nej a opustí to** (všetko, čo v nej bolo dovtedy skryté, sa objaví), 5. **A vypočuje** (a poslúchne) **Pána svojho, čo je povinné** (urobiť). (Korán 84:1-5)

- 1. **Až sa zem otrasie otrasom svojím** (silným a ničivým, ktorý jej bol Bohom predurčený a ktorý sprevádza udalosť zmŕtvychvstania), 2. **A až zem svoje bremená vyvrhne** (vyjaví na povrch všetko, čo v nej je), 3. **A až človek** (s údivom a strachom) **povie: „Čo je to s ňou** (čo sa to s ňou deje)?“, 4. **V ten deň bude** (zem) **oznamovať správy svoje** (o tom, čo sa deje a čo sa na nej dialo), 5. **Že Pán tvoj jej vnukol** (aby ich oznámila a aby vyvrhla bremená, ktoré v nej boli). 6. **V ten deň sa ľudia budú vracat' rozdelení, aby videli svoje skutky** (bolo im ukázané, čo všetko vykonali a boli im tieto ich skutky odplatené). (Korán 99:1-6)

- 1. **Al Qária**, (Al Qária je obrovská a ťažká udalosť.) 2. **Čo je Al Qária**, 3. **A či ty** (kto tieto slová počúvaš) **vieš, čo je Al Qária**, 4. **Deň, keď budú ľudia ako rozptýlené mole**, 5. **A hory budú ako kúsky farebnej rozčesanej vlny** (hory budú rozdrvené a roztrúsené a budú sa podobat' na farebné kúsky rozčesanej vlny). (Korán 101:1-5)

Znamení, ktoré upozorňujú ľudí na súdny deň, je mnoho, i keď sme ich úplne nevyčerpali a všetky sme neuviedli. Sú dostatočným varovaním pre každého človeka. Nehovoria už len o spravodlivosti, ktorá má nastať, ale dávajú nám obraz toho, ako táto časová etapa bude vyzerat'. Hovoria už konkrétne o udalostiach, ktoré súdnu dňu predídu a to opisom, ktorý naznačuje, že kto tieto znamenia zoslal, musel dobre poznať mechanizmus, podľa ktorého naša Zem existuje a zotráva. Tieto a iné znamenia otvárajú pred nami ďalšie obzory na zamyslenie sa nad pravdivosťou Koránu a posolstva posla a proroka Muhammada.

6.3 Raj a peklo

Raj a peklo sú miesta, ktoré sa v Koráne spájajú so súdnym dňom. Nevieme presne, či tieto dve miesta už niekde vo vesmíre existujú, alebo či sa v súdny deň zmení celková štruktúra Zeme, aby sa na nej tieto dve miesta vytvorili. Vieme o nich však toľko, že budú dostatočne veľké na to, aby obsiahli všetkých ľudí a tvorstvo, ktoré má do nich vojsť. Raj a peklo sú v Koráne spomenuté v mnohých znameniach. Raj sa opisuje ako miesto, kde je všetkého

dostatok, kde neexistujú žiadne choroby, žiadne spory, žiadna chudoba, nič z negatívnych stránok nášho pozemského života. O pekle zasa platí opak. Je to miesto, kde je obrovská horúčava, kde človek vôkol seba nenájde nič pekné či dobré. V pekle nájdeme všetky negatíva nášho pozemského života znásobené niekoľko násobne popri ďalších neznesiteľných podmienkach, o ktorých sa môžeme dočítať v znameniach Koránu.

Ako raj, tak aj peklo sa delí na niekoľko úrovní. Prvá úroveň raja sa rovná najväčšiemu úžitku a blahobytu, aký človek v živote pozemskom dokáže dosiahnuť. Pri ďalších stupňoch sa už postupne zvyšujú pocity spokojnosti a blahodarnosti a objavujú sa aj nové veci a prostriedky, ktoré ľudia v živote pozemskom nikdy nepoznali. S peklom to vyzerá tak isto. Začína sa od určitej úrovne a postupne klesá z jednej na druhú, pričom pri každom stupni sa zväčšuje pocit rôznych druhov utrpenia a bolesti.

Podľa stupňa viery či neviery sa každý človeka dostáva do určitého stupňa raja alebo pekla. Pri určovaní tohto stupňa však popri viere zohráva veľmi dôležitú úlohu celkový spôsob života človeka v živote pozemskom. Či takýto človek dodržiaval základné náboženské úkony a zásady stanovené v Koráne a praktizované prorokom Muhammadom, aký život viedol, či sa správal k ľuďom a živým tvorom dobre, alebo či im ubližoval, či viedol správny a zásadový život, alebo si robil, čo chcel a svoje ciele si určoval len podľa svojej ľubovôle atď. To všetko zohráva dôležitú úlohu pri stanovení miesta smerovania ďalšieho života človeka. Môže sa stať, že aj veriaci človek pôjde do pekla za hriechy, ktorých sa

dopustil, avšak, ako Korán uvádza, na rozdiel od neveriaceho človeka v takomto pekle neostáva navždy alebo naveky.

V mnohých prípadoch, keď sa v Koráne spomínajú dni, je zreteľné, že sa nimi nemyslia dni, resp. časové úseky v takej dĺžke, v akej ich ľudia poznajú. V jednom zo znamení Koránu sa hovorí, že dĺžka jedného dňa u Boha predstavuje tisíc rokov - ľudských rokov. Znamená to, že ak sa povie, že niekto pôjde na tri dni alebo štyri dni do pekla, môžeme si to vopred vynásobiť. Spomína sa to zrejme aj preto, aby si ľudia nezľahčovali význam takéhoto trestu.

Osud tých, ktorí veriť odmietli, bude v súdny deň rôzny od jedného človeka k druhému. Zrejme bude vo veľkej miere záležať aj na tom, či sa posolstvo islamu k určitému človeku dostalo, alebo nie. U tých, ktorí o islame počuli a o jeho posolstve a výzve k uctievaniu jedného jediného Boha sa dozvedeli (dočítali), to bude zrejme jasnejšie. V Koráne totiž existuje znamenie, ktoré hovorí:

„Boh neodpustí, ak by bolo k Nemu čokoľvek pridružené a odpustí mimo (okrem) toho, komu chce (čo chce). A kto k Bohu pridružil, ten si vymyslel hriech obrovský (vymyslel si tu najväčšiu lož, akú mohol, a tým sa dopustil obrovského hriechu, ktorý Boh neodpusti).“ (Korán 4:48)

Žiadnemu človeku v tomto terajšom živote, či už ide o muslima alebo nie, neprislúcha určovať a hodnotiť, či niektorý veriaci alebo neveriaci pôjde do raja, alebo do pekla. Hodnotenie takejto záležitosti náleží len Bohu. Boh si vyhradil túto právomoc len Sám pre Seba a určenie, kam niekto bude smerovať po súdnom dni, sa každý dozvie až vtedy. Napriek tomu, Korán v niektorých prípa-

doch jasne určuje dopredu, kde bude koniec ľudí, ktorí konajú spôsobom, ktorý sa prieči aj tým najzákladnejším zásadám určeným v Koráne. Príkladom toho je Faraón v znameniach 11:96-99 Koránu.

Siedma kapitola

Vzt'ah muslimov a nemuslimov

7. Vzťah muslimov a nemuslimov

7.1 Ako islam chápe nemuslimov

Nemuslimov (ľudí, ktorí si islam neosvojili za svoje náboženstvo) delí islam, resp. Korán, do troch skupín:

- 1) na ľudí Knihy, t. j. na židov a kresťanov
- 2) na ľudí, ktorí veria len v Boha
- 3) na ľudí, ktorí k Bohu pridružujú niekoho alebo niečo alebo ktorí v Boha vôbec neveria.

7.1.1 Židia a kresťania

O židoch a kresťanoch nájdeme v Koráne niekoľko desiatok znamení. Väčšia časť týchto znamení ale hovorí o židoch. Vyplyva to predovšetkým z faktu, že v Medine sa muslimovia stretávali so židovskými kmeňmi, ktoré tam žili. Prorok Muhammad sa ich snažil mnohokrát presvedčiť o tom, aby si osvojili islam a prijali ho za svoje náboženstvo, pričom im priniesol mnoho dôkazov, na základe ktorých sa mali uistiť, že on je prorok, ktorého príchod židia už dlhší čas ohlasovali. Tieto dôkazy mu Boh zosielať v podobe správ o mnohých udalostiach, ktoré sa stali v minulosti a na ktoré sa židia proroka Muhammada pýtali, aby ho preskúšali a na ktoré

im prorok dal odpovede v podobe znamení Koránu, ktoré mu boli zoslané. K prorokovi Muhammadovi prišli aj viacerí kresťanskí duchovní z kresťanov, ktorí žili na Arabskom polostrove a polemizovali s ním.⁵

Korán uznáva židov a kresťanov ako nositeľov nebeských Kníh, t. j. že k nim v minulosti boli zoslané posolstvá od Boha najvyššieho. Uvádza však aj to, že v obsahu týchto posolstiev po smrti každého z prorokov došlo k mnohým zmenám a zásahom. Stanovisko islamu k obsahu dnešného Starého a Nového zákona je preto asi také, že muslimovia sa k ich obsahu nevyjadrujú, teda majú k nemu určitý rešpekt, ale zároveň ho nepovažujú za bezosporný. Ak však ide o otázku, ktorú Korán upravuje a ktorá bola uvedená aj v Starom a Novom zákone, východiskom je vždy Korán. Ide najmä o odlišné chápanie viery v Boha a podoby Boha. Vychádza to zo skutočnosti, že Korán je v podstate posolstvom, ktoré prichádza od Boha k ľuďom najmä preto, aby napravilo chápanie tých podstatných záležitostí, ktoré boli v oboch náboženstvách pozmenené a neskôr aj mylne interpretované. Viac sa o týchto otázkach môžeme dočítať v Koráne.

Je dôležité vedieť, že islam vo vzťahu k židom a kresťanom povolil muslimom dve výnimky, ktoré nepripustil voči ostatným ľuďom. Korán povolil mužom ženiť sa so ženami kresťanského alebo židovského náboženstva a muslimom povolil jesť z mäsa

⁵ Pozri publikáciu Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán o Márii a Ježišovi, Vydal: ALJA, s.r.o., 2000, ISBN 80-968262-9-8

zvierat, ktoré zarezali židia alebo kresťania. Znamená to, že im priznáva vo vzťahu k muslimom určité špecifické postavenie.

Vo všeobecnosti však Korán jasne uvádza, že v podobe, v akej kresťania a židia dnes vnímajú Boha, je jasné pridružovanie k Bohu. Konkrétne, keď kresťanstvo hovorí o Svätej trojici alebo že Ježiš je Bohom alebo synom Božím. Vo vzťahu k židom za pridružovanie sa považuje to, že Bohu sa pripisujú ľudské vlastnosti a že ho prorok Dávid premohol, čo sa prieči akejkol'vek predstave o všemohúcnosti Boha, keď ho dokáže človek, ktorého On stvoril, premôcť. Okrem toho židia veria v to, že oni sú u Boha vyvolení druh ľudí, preto nebudú ani zodpovední a trestaní za veci a hriechy, za ktoré sa iní ľudia budú zodpovedať. Boh im preto v Koráne oznamuje, že sa za svoje hriechy budú zodpovedať tak isto, ako všetci ostatní ľudia.

Korán jasne hovorí, že Boh je jeden jediný, ktorý nesploдил, nebol splodený a ktorému sa nik ani nič nevyrovná, ktorý je Bohom a Pánom všetkých ľudí a tvorstva bez rozdielu. To sa stotožňuje aj s predstavou, že Ten, kto niečo stvoril, by mal byť mocnejší než to, čo stvoril. V Koráne o tom hovorí znamenie, ktoré židom a kresťanom odkazuje:

„Povedz (Muhammad, židom a kresťanom): „Ľudia Knihy (Korán používa na označenie židov a kresťanov výraz „Ľudia Knihy“, pretože im boli predtým zoslané nebeské Knihy), podťe k spravodlivému (striedmemu, rovnému a úplnému) slovu medzi nami a vami (o tom), že nebudeme uctievať (nikoho a nič) iné ako Boha a že nebudeme k Nemu nič pridružovať a že nik z nás

si nebude z ostatných činiť pánov popri Bohu (budeme uctievať len jedného jediného Boha, nebudeme nič, ani nikoho k nemu pridružovať a nikto z nás stvorených si neurobí z nikoho iného pána mimo Boha a jediným naším Pánom bude Boh Najvyšší).“ **Ak by sa odvrátili, povedzte (muslimovia): „Bud’te svedkami (toho), že sme muslimovia** (teda Bohu a len Jemu oddaní).““ (Korán 3:64)

Boh tu vyzýva kresťanov a židov, aby neuctievali nič ani nikoho okrem Boha. Ďalšia výzva spočíva v bezprostrednosti vzťahu človeka k Bohu, t. j. že ľudia nepotrebujú žiadnych sprostredkovateľov, ktorí by ich prosby k Nemu doručovali a že o všetkých záležitostiach, o odpustení, milosti, spáse a iných rozhoduje výlučne len On sám. Tretia výzva je, aby nik žiadnemu človeku či stvoreniu nepripisoval takú moc, aká môže náležať len Bohu, aby ľudia neboli viazaní na žiaden predmet či človeka, ktorý ak by im povedal, že Boh im odpúšťa, tak odpustenie dostanú. Jedinými ľuďmi, ktorým Boh dával určité osobné právomoci, boli proroci, pričom tieto právomoci sa skončili ich smrťou a nik ich po nich nezdedil.

7.1.2 Ľudia, ktorí veria len v Boha

Ide o ľudí, ktorí veria len v Boha a to v podobe v akej Boh sám seba v Koráne opísal. Túto kategóriu ľudí nájdeme v nasledujúcich znameniach:

„Boh neodpustí, ak by bolo k Nemu čokoľvek pridružené a odpustí mimo (okrem) toho, komu chce (čo chce). A kto

k Bohu pridružil, ten si vymyslel hriech obrovský (vymyslel si tu najväčšiu lož, akú mohol, a tým sa dopustil obrovského hriechu, ktorý Boh neodpustí).“ (Korán 4:48)

Ďalšie znamenie v tej istej kapitole opakovane deklaruje:

„Boh neodpustí, aby bolo k Nemu čokoľvek pridružené a odpustí mimo (okrem) toho, komu chce (čo chce). Kto by k Bohu pridružil, ten zblúdil v blude ďalekom (dostal sa vo svojom blúdení veľmi ďaleko).“ (Korán 4:116)

Vieru v Boha tak, ako ju spomína Korán, už poznáme a poznáme aj to, čo sa myslí pod odmietaním viery. Ak to spojíme s týmito dvoma znameniami, dospejeme k nasledujúcemu záveru: Prorok Muhammad bol posledným poslom a prorokom, ktorý bol poverený oznámením Božieho posolstva ľuďom a jeho posolstvo bolo ukončením a dovŕšením všetkých nebeských posolstiev zoslaných predtým od Boha ľuďom. Až do príchodu súdneho dňa už nebude zoslané žiadne ďalšie nebeské posolstvo. Islam je preto tá najsprávnejšia cesta v tomto živote, ktorú Boh odporúča všetkým ľuďom (hovoríme odporúča, pretože je ponechané na slobodnej vôli každého človeka, či si ho osvojí za svoje náboženstvo, alebo nie). Veriacim, ktorí úprimne a so zbožnosťou dodržiavajú božie ustanovenia uvedené v Koráne, Boh sľúbil raj, odpustenie, milosť a obrovskú odmenu. Okrem toho Boh najvyšší jasne v Koráne zoslal, že tí, ktorí odmietajú veriť, budú smerovať priamo do pekla. V oboch predchádzajúcich znameniach však Boh jasne naznačil, že ak by niekto v Neho veril v podobe, ako to Korán ustanovuje (uveril by len v ten základný a prvý článok viery), je tu daná

možnosť, že sa mu nakoniec dostane božie odpustenie. Takýto človek má nárok na to, aby Boha žiadal o odpustenie a milosť, ale odpustenie nemá od Boha priamo prisľúbené. Takéto delenie je v súlade aj s ďalším znamením Koránu, v ktorom je uvedené, že v deň súdu okrem tých, ktorí budú smerovať do raja alebo do pekla, bude existovať tretia skupina, ktorá bude na rozhraní medzi rajom a peklom, o ktorých Boh ešte nevydal rozhodnutie, či pôjdu tam, alebo onam (Korán 7:46).

Z doterajšieho štúdia znamení Koránu sa javí, že okrem hore uvedených znamení existujú ešte ďalšie dve znamenia, ktoré zakladajú určitý medzistupeň v otázke viery. Tieto znamenia hovoria:

„Tí, ktorí uverili (veriaci muslimovia) a tí, ktorí pokánie činili (židia) a Sábijovci (Sábijovci sú podľa výkladov Koránu skupiny židov a kresťanov, ktorí uctievali jedného jediného Boha) a tí, ktorí podporovali a nasledovali Mesiáša (kresťania), kto z nich uveril v Boha a v Deň posledný (ktorý ukončí život na zemi a ktorý spúšťa proces zmŕtvychvstania) a konal dobro, o tých niet strachu a ani nebudú zarmútení (v súdny deň).“ (Korán 5:69)

Niektorí učitelia z oblasti islamských vied, ktorí sa zaoberali výkladom tohto znamenia, hovoria, že Sábijovci sú určitá skupina kresťanov, iní zasa hovoria, že sú to ľudia, ktorí nemali žiadne náboženstvo, ale verili v Boha, tretí zasa, že sú to ľudia, ktorí zanechali svoje náboženstvo a prijali iné; preto Arabi hovorili tým židom a kresťanom, ktorí prijali islam, že sú Sábijovci. Napriek tomu, že slovo Sábijovci na tomto mieste môže mať viacero

významov, vždy sa však jedná o ľudí, ktorí uctievali jedného jediného Boha, ktorý nemá spoločníkov, ktorý nesplodil, nebol splodený a ktorému sa nik nevyrovná.

„Tí, ktorí uverili (v Boha jedného jediného, ktorý nemá žiadnych spoločníkov ani potomstvo) **a tí, ktorí pokánie činili** (židia) **a tí, ktorí pomohli a podporili** (Ježiša a nasledovali ho) **a Sábijovci, ten z nich** (z týchto skupín), **kto uveril v Boha** (podľa vlastností, ktorými Boh seba v Koráne opísal) **a v Deň posledný** (deň zmŕtvychvstania alebo súdny deň, uveril, že ony nastanú) **a dobro konal, ten bude mať svoju odmenu** (zachovanú) **u Pána svojho, niet oňho strach a ani nebude zarmútený.**“ (Korán 2:62)

Ako už vieme, Boh v Koráne zoslal, že jedinu skutočnosť, ktorú nikomu neodpustí, je nevier a pridružovanie k Bohu. Okrem tohto odpustí čokoľvek, komu chce. Znamenie, ktoré deklaruje túto skutočnosť, zakladá prvú kategóriu viery, teda minimálnu mieru viery v Boha pre každého človeka, pri ktorej už Boh pripúšťa, že takémuto človeku môže odpustiť jeho hriechy. Druhú kategóriu nám zakladajú spomenuté dve znamenia (5:69) a (2:62). Tretiu kategóriu znamení tvoria rozsiahle znamenia, ktoré hovoria o raji, odpustení a spokojnosti s veriacimi, ktorí dodržujú všetky články viery a zásady islamu v podobe, v akej to Boh určil a ktorú sme sa snažili uviesť čo najpresnejšie v tejto publikácii. Máme minimálnu mieru viery podľa prvej kategórie a máme maximálnu mieru viery podľa tretej kategórie. Obe spomenuté znamenia druhej kategórie však nezapadajú ani do prvej ani do druhej kategórie. Preto sa domnievame, že znamenia druhej kategórie zakladajú určitý medzistupeň medzi minimálnou a maximálnou mierou viery. Pritom si

všimnime, že pri maximálnej miere viery sa v prítomnom čase uvádzajú vždy len veriaci. Pri minimálnej miere viery sa nekonkretizuje žiadna osoba, ale je to adresované všeobecne a pri oboch spomenutých znameniach (druhá kategória) sa spomínajú okrem veriacich (v maximálnej miere viery) aj židia, kresťania a Sábijovci.

Podľa toho by sme potom samotnú vieru mohli rozdeliť do troch skupín:

1) minimálna miera viery, t. j. viera len v Boha tak, ako je v Koráne uvedená;

2) strednú mieru viery, ešte neúplná viera, t. j. viera v Boha tak, ako Boh sám Seba v Koráne opisuje, viera v súdny deň a v konanie dobra. Tu sme už podstatne blízko k úplnej viere, pričom sa stále pohybujeme v rozmedzí, že sem môžu patriť aj židia, kresťania a sábijovci;

3) maximálna miera viery, t. j. už úplná, t. j. viera v Boha, tak ako Boh sám Seba v Koráne opísal, viera v Jeho anjelov, v Jeho zoslané Knihy, ktoré boli dovŕšené Koránom, v Jeho poslov, ktorí boli dovŕšení prorokom Muhammadom a viera v súdny deň. Pod maximálnu mieru viery už spadá Korán, ako posledná nebeská Kniha a prorok Muhammad, ako posledný a záverečný posol Boží. Znamená to, že tu už nie je možné veriť v to všetko bez toho, aby človek neprijal islam a jeho zásady.

Z uvedeného môžeme dospieť k záveru, že viera v Boha, v súdny deň a v konanie dobra je určitý krok k úplnej viere so všetkými jej článkami. Ak by sa niekto z akéhokoľvek dôvodu necítil na to, že by mohol zodpovedne prijať a cítiť vieru v jej úplnom význame, mal

by prijať aspoň tú strednú mieru viery, pokým sa nedostane k úplnému stupňu viery, čo môže trvať kratší alebo dlhší čas.

Uviedli sme tu osobný záver, ku ktorému sme dospeli doterajším štúdiom znamení Koránu. S týmto záverom (rozdelenie úplnosti viery do troch kategórii) ostatní muslimovia môžu súhlasiť, alebo nesúhlasiť. Cieľom tohto výkladu je ešte lepšie priblížiť ľuďom význam viery v islame a dať im určitý návod na to, ako môžu k úplnej viere postupne dospieť (aby sme zvýraznili fakt, že ide o osobný záver autora, obe znamenia i celý výklad je uvedený nakloneným písmom.)

7.1.3 Ľudia, ktorí k Bohu pridružujú niekoho alebo niečo alebo ktorí v Boha vôbec neveria

Vychádzajúc zo znamení Korán 4:48 a 4:116 a z mnohých ďalších znamení, môžeme skonštatovať, že Boh upozorňuje každého, kto k Nemu niečo alebo niekoho pridružuje alebo v Neho odmieta veriť, že jeho budúci život bude v pekle. Je prirodzené, že takéto konštatovanie môže v neveriacich ľuďoch vyvolať rôzne pocity a domnienky. Faktom však ostáva, že Boh dal každému človeku slobodu voľby v otázke viery a náboženstva. Zoslal ľuďom v podobe islamského náboženstva presný návod, akým smerom majú túto slobodu usmerniť. Dal im preto možnosť slobodnej voľby, ale pritom ich upozornil, aké následky sa viažu na ich rozhodnutia. Máme pred sebou jasne stanovený návod a je nám jasne určené, aké následky sa viažu na dodržanie, alebo nedodržanie

tohto návodu. Každý, kto sa o islame dopytuje alebo si o ňom niečo prečíta a spozná ho, stojí už pred určitou voľbou a závisí od neho samého, čo si vyberie.

7.2 Vzťah muslimov k nemuslimom

Otázka, či niekto verí, alebo nie, či je jeho viera úplná, alebo nie, je osobná záležitosť každého človeka. Prístup muslima k nemuslimovi by sa preto nemal zakladať na jeho viere či neviere. Potvrďuje to aj jeden zo znamení Koránu, v ktorom Boh najvyšší svojmu prorokovi Muhammadovi, ktorý sa trápil, že niektorí jeho ľudia nechcú veriť v jeho poslanstvo, odkazuje:

„Nie je na tebe (Muhammad) ich správne usmernenie, to Boh správne usmerní, koho chce. (Tvojou povinnosťou, Muhammad, je oznámiť ľuďom poslanstvo, ktoré ti bolo Bohom zoslané. Nie je to tvoja povinnosť, aby ľudia prijali vieru a náboženstvo, ktoré im oznamuješ, pretože usmernenie ľudí na správnu cestu je už záležitosť, o ktorej rozhoduje výlučne Boh.) ..“ (Korán 2:272)

Pre vzťah muslima k nemuslimovi je rozhodujúce správanie a prístup nemuslima k islamskému náboženstvu, vystupuje proti nemu, je neutrálny, sympatizuje s muslimami atď., ako aj morálne správanie a zásady nemuslima.

Ak by bol takýto človek, nemuslim, voči islamu minimálne neutrálny (nevyslovuje sa voči islamu ani v dobrom ani v zlom) a má aspoň minimálnu mieru morálnych zásad, nič nebráni tomu, aby

boli vzťahy medzi ním a muslimom normálne. V Koráne v šesťdesiatej kapitole, ôsmom znamení je zoslané:

„Boh vám nezakazuje, aby ste boli voči tým, ktorí proti vám nebojovali kvôli vášmu náboženstvu a nevyhnali vás z vašich príbytkov, úctiví a aby ste k nim boli spravodliví (nezakazuje vám, aby ste sa s nimi stýkali a mali s nimi dobré vzťahy). **Ved’ Boh má rád tých, ktorí dodržujú spravodlivosť** (ak vám neublížu, tak sa voči nim zachovajte podobne, ba ešte lepšie).“ (Korán 60:8)

Muslim je však aj pri takomto vzťahu k nemuslimovi, viazaný zásadami islamu, tak ako keby šlo o vzťah s muslimom. Ak muslim nesmie klamať vo svojom vzťahu k muslimovi, nesmie klamať ani vo vzťahu k nemuslimovi, ak je poctivý vo vzťahu k muslimovi, mal by byť poctivý aj vo vzťahu k nemuslimovi atď. To isté platí aj čo sa týka obmedzení. Ak islamské náboženstvo nepovoľuje muslimovi pitie alkoholu, tak by takéto obmedzenie mal dodržať aj v prítomnosti nemuslima.

Vzťah muslima k nemuslimovi sa riadi zásadou normálnych a dobrých medziľudských vzťahov bez ohľadu na vieru alebo náboženstvo nemuslima. Ako sa takéto vzťahy muslima (podčiarkujeme znova, takého ktorý dodržiava zásady náboženstva) k nemuslimom potom rozvíjajú, závisí od mnohých faktorov. Rozhodujúca bude zrejme otázka, do akej miery budú takéto vzťahy do náboženského života muslima zasahovať, resp. či muslim bude musieť pre ne porušovať zásady svojho náboženstva a ak áno, do akej miery.

Ôsma kapitola
Niektoré základné informácie sú-
visiace s islamom

8. Niektoré základné informácie súvisiace s islamom

KORÁN: Slovo Korán (v arabskom jazyku sa vyslovuje „Qur’án“) v spojitosti s islamským náboženstvom vyjadruje určitý súbor poznatkov, poznanie zoslané od Boha najvyššieho ľudom. Zväčša sa však slovom Korán označuje Kniha, v ktorej je toto poznanie písomne zapísané.

Korán je hlavným prameňom a základným kameňom islamského náboženstva. Je pre muslimov hlavným zdrojom poznatkov o stvorení sveta, v ktorom žijeme, o stvorení ľudstva, ale predovšetkým o Tom, kto to všetko stvoril.

Korán bol zvestovaný poslovi a prorokovi Muhammadovi (p.) od Boha najvyššieho prostredníctvom anjela Gabriela, prostredníctvom ktorého boli prorokom oznámené aj predchádzajúce posolstvá.

Anjel Gabriel sa prorokovi Muhammadovi prvýkrát zjavil približne trinásť rokov predtým, než sa začal datovať islamský kalendár Hižri. Vtedy mal Muhammad štyridsať rokov. Od tej doby sa začalo zvestovanie Koránu prostredníctvom anjela Gabriela a prorok začal vyzývať ľudí k viere v Boha a k novému náboženstvu. Korán nebol zvestovaný naraz, ale postupne počas niekoľkých rokov.

Zvestovanie Koránu pokračovalo až do času tesne pred smrťou proroka, kedy Boh najvyšší oznámil muslimom, že ich náboženstvo je už úplné. Onedlho nato prorok ochorel a zomrel.

Počas zvestovania Koránu, prorok dbal na to, aby sa ho muslimovia v prvom rade učili naspamäť, pretože negramotnosť medzi Arabmi bola v tom čase pomerne veľká. Pritom však prorok dbal aj na to, aby sa vždy to, čo mu bolo zoslané, písomne zapisovalo a Korán v písomnej forme bol uložený v prorokovom dome. V tých časoch sa papier ešte nepoužíval, preto sa písalo na čomkoľvek, čo bolo k dispozícii. Prvý originál Koránu bol zaznamenaný na koži zvierat, na upravených palmových listoch, na dreve a na vyhladených kostiach.

Po smrti proroka Muhammada, za čias prvého kalifa Abú Bakra, kalifu, ktorý bol zvolený v užšom okruhu muslimov a potvrdený ostatnými muslimami, sa napísaný Korán, ktorý bol uložený v dome proroka Muhammada, prepísal do jednej knihy. To sa dialo tak, že správnosť originálu rukopisu Koránu pochádzajúceho z prorokovho domu museli dosvedčiť pri každom znamení niektorí z prorokových spoločníkov, ktorí Korán ovládali naspamäť. Kniha, v ktorej bol Korán napísaný, sa uložila v dome kalifa Abú Bakra. Po smrti Abú Bakra bol zvolený Omar Bin Al-chattáb. Za jeho čias ostal Korán strážený v jeho dome a nič sa s ním nerobilo. Keď Omar zomrel, bol zvolený tretí kalif Osman Bin Affan, ktorý sa ujíma vedenia štátu približne dvanásť rokov po prorokovej smrti. V tomto období v dôsledku smrti väčšieho počtu prorokových spoločníkov, ktorí Korán ovládali naspamäť, sa pristupuje k prepísaniu originálu Koránu (vyhotoveného za čias Abú Bakra) do piatich

Kníh, pričom správnosť každého znamenia bola znova potvrdená prorokovými spoločníkmi. Jeden originál prepisu Korán sa poslal do Mekky, druhý ostal v Medine u kalifa Osmana a ostatné tri boli poslané do hlavných oblastí islamského štátu. Z týchto piatich originálnych vyhotovení Koránu sa robili ďalšie a ďalšie kópie. Neskôr sa priradili do textu Koránu dve pomôcky, ktoré nezasiahli do jeho textu, ale prostredníctvom čiarok a bodiek sa uľahčilo jeho čítanie ľuďom, ktorí arabský jazyk dobre neovládali. Neskôr sa už nič podstatného na Koráne nemenilo, iba ak to, že sa jeho kapitoly rozdelili do tridsiatich rovnomerných častí, aby sa ho dalo ľahšie učiť naspamäť. Postupom času sa začal Korán vyhotovovať v rôznych vydaniach, malých, veľkých, pozlátených, farebne zdobených atď. Podstatné je, že k nám sa dostal bez zmien a jeho obsah ostal zachovaný.

PROROKOVE VÝROKY A PROROKOVA TRADÍCIA:

Výroky proroka Muhammada a tradície, ktoré po ňom ostali, tvoria ďalší prameň islamského náboženstva. Výroky proroka Muhammada a jeho tradície sú niečím úplne odlišným od Koránu. Odlišujú sa svojou štruktúrou, skladbou a poznatkami, ktoré sú v nich obsiahnuté. Prorokove výroky a tradície nájdeme v osobitných knihách alebo zbierkach výrokov. Medzi najznámejšie zbierky patria zbierky výrokov zvané Sahíh Al-buchári a Sahím Muslim.

KABA A POSVÄTNÁ MEŠITA (V DNEŠNEJ SAUDSKEJ ARÁBII): Kába sa u muslimov považuje za prvú z troch svätých

miest (druhým je prorokova mešita v Medine a tretím je Al-haram Al-šeríf v Jeruzaleme). Kába je symbolom jednoty muslimov, pretože muslimovia z celého sveta sa v jej smere modlia a k nej putujú. Kába s Posvätnou mešitou sa nachádzajú v Mekke v dnešnej Saudskej Arábii. Podľa Koránu je Kába (nazvaná tiež Dom, Starý Dom alebo Posvätný Dom) prvým miestom, ktoré bolo vybudované na zemi na uctievanie Boha. Podľa znamenia Koránu 2:127, prorok Abrahám spolu so svojím synom Ismailom z rodu ktorého Arabi pochádzajú, zdvihli základy Domu do výšky.

Kába má kockovitý tvar a je pokrytá krásnym plášt'om, ručne tkaným so zlatými niťami vyšívaným. Kába sa nachádza uprostred veľkej mešity. Celý komplex (Kába i mešita) sa nazývajú Al-haram Al-mekky Al-šeríf. Mešita bola počas islamskej histórie niekoľkokrát zrekonštruovaná a rozšírená.

MEŠITA: Prvá mešita, ktorá bola v dejinách islamu vybudovaná, je prorokova mešita v Medine. Slovo mešita - v arabskom jazyku „Mesžed“, znamená miesto, kde sa koná sužúd, t. j. poklona v pozícii sužúdu, keď sa čelo a nos spoja so zemou. V islamskom ponímaní je to miesto, kde sa ľudia modlia a klaňajú Bohu.

MEKKA: Je mesto, ktoré sa nachádza v južnej polovici dnešnej Saudskej Arábie. Je rodiskom proroka Muhammada a miestom, kde sa prvýkrát prorokovi Muhammadovi zjavil anjel Gabriel s posolstvom. Prorok Muhammad začal so šírením posolstva najprv potajomky medzi svojimi blízkymi. To trvalo približne tri roky, až

mu Boh najvyšší prikázal oznámiť ľuďom toto posolstvo verejne. Od tej chvíle sa začína cesta proroka Muhammada šírením posolstva v Mekke, až kým mu nebolo prikázané spolu s muslimami emigrovať do Mediny.

MEDINA: Je mesto, ktoré je od Mekky vzdialené viac než štyristo kilometrov. Po emigrácii proroka Muhammada z Mekky do Mediny sa stala Medina hlavným mestom Medinského štátu. Mekka ostala hlavným duchovným mestom a Medina sa stala administratívnym centrom štátu. V Medine prorok zakladá prvú mešitu zvanú Prorokova mešita. Medina prežila spolu s prorokom Muhammadom a prvými muslimami všetky udalosti, výhry a prehry, radosť aj smútok, dobré i zlé správy, ba i mnohé zrady. Z Mediny sa začal islam šíriť do rôznych kútov sveta.

AL-HARAM AL-QUDSI AL-ŠERÍF (V JERUZALEME): Al-haram Al-qudsi Al-šeríf v Jeruzaleme je komplex, ktorý sa skladá z troch mešít: mešita Qubbet Al-sachra, Omarova mešita a mešita Al-aqsa.

Omarova mešita je jednoduchá mešita, ktorá sa nachádza na východnej strane komplexu, na mieste, v ktorom sa pomodlil kalif Omar Bin Al-chattáb, keď prišiel do Jeruzalema, aby prevzal kľúče od mesta z rúk jeho patriarchu.

Mešita Al-aqsa je hlavnou mešitou komplexu. Je vybudovaná západne od Omarovej mešity a na jej úrovni. Mešita bola vybudovaná v čase kalifa Al-valida v roku 707 (rok 88 Hižri). Mešita bola

počas svojej existencie mnohokrát zničená, ale bola vždy zrenovovaná. Z tohto dôvodu sa pôvodné obrysy mešity zmenili. Azda jediná časť, ktorá poukazuje na pôvodnú stavbu mešity, je hala, ktorá vedie k mihrábu (výklenok v stene naznačujúci smer Káby).

Mešita Qubbet Al-sachra je jedným z unikátov islamskej architektúry. Bola vybudovaná v rokoch 680-692 (rok 60 – 72 Hižri) v období kalifátu Abdulmeleka Bin Marvána. Mešita predstavuje menšiu stavbu v tvare osemuholníka, v strede ktorého je veľká zlatá kopula. Mešita je vybudovaná nad skalou, z ktorej prorok Muhammad vystúpil do neba počas udalosti známej z Koránu ako Miráž. Abdulmek sa preto rozhodol, že nad touto skalou vybuduje výnimočnú mešitu, ktorá zdôrazní jej veľký náboženský význam u muslimov. Okolo skaly bola vybudovaná stavba okrúhleho tvaru, okolo ktorej je okrúhla chodba. Nad chodbou bola zdvihnutá kopula, ktorá stojí na šestnástich oblúkoch postavených na štyroch veľkých stĺpoch a dvanástich menších. Za chodbou potom boli postavené ďalšie stĺpy, usporiadané v tvare osemuholníka. Za týmito stĺpmi bolo vybudovaných osem stien, výška každej z nich je deväť metrov. Z toho nakoniec vznikol pekný osemuholník. Štýl tejto mešity ostal aj v ďalšom období dejín islamskej architektúry jedinečný. Mešita je ozdobená znútra mnohými kresbami z farebného mramoru, kaligrafickými kresbami a vyrezávaným drevom. Mešita má štyri dvere, z ktorých najväčšie sú južné dvere.

PROROKOVA MEŠITA V MEDINE (V SAUDSKEJ ARÁBII): Prorokova mešita v Medine je prvou mešitou, vybudovanou

v islame. Dal ju vybudovať prorok Muhammad (p.) po svojom príchoďte z Mekky do Mediny v roku 622 (rok 1 Hižri). Prorokovi spoločníci spomínali, že sám prorok Muhammad pomáhal vlastnými rukami pri jej výstavbe. Neskôr, keď prorok zomrel, bol v nej pochovaný a dodnes tam stojí jeho hrob.

Prorokova mešita v Medíne bola stavba štvorcovitého tvaru. Jej steny boli vybudované z tehál a kameňov. Strecha mešity, ktorá sa skladala z palmových listov a konárov, stála na palmových kmeňoch. Za čias proroka Muhammada bol v mešite postavený Minbar (schody so stanovišťom), aby na ňom prorok stál, keď ľudom kázal.

Počas Umejjovského kalifa Al-valida (rok 707, rok 88 Hižri) bola mešita zväčšená a bola ozdobená mramorom a pozláteným sklom. Prorokova mešita bola niekoľkokrát zrekonštruovaná a ozdoby, ktoré ju zdobili, vymenené za iné. Rekonštrukcia mešity sa uskutočnila v obdobiach Abbasovského kalifátu, v období vládnutia Mamlúkov a v období Osmanského kalifátu. Posledné dve rekonštrukcie a zmeny na nej sa uskutočnili pod patronátom saudskoarabského kráľa Fahda Bin Abdulazíza.

V dnešnej dobe má prorokova mešita niekoľko minaretov a veľkú zelenú kopulu. Architektonický štýl prorokovej mešity sa stal základným modelom pre budovanie mešít v období Umejjovského kalifátu.

Ilustrácie

Polohy, ktoré sa striedajú počas modlenia

Poloha v stojí
Vuquf

Poloha v predklone
Rukú

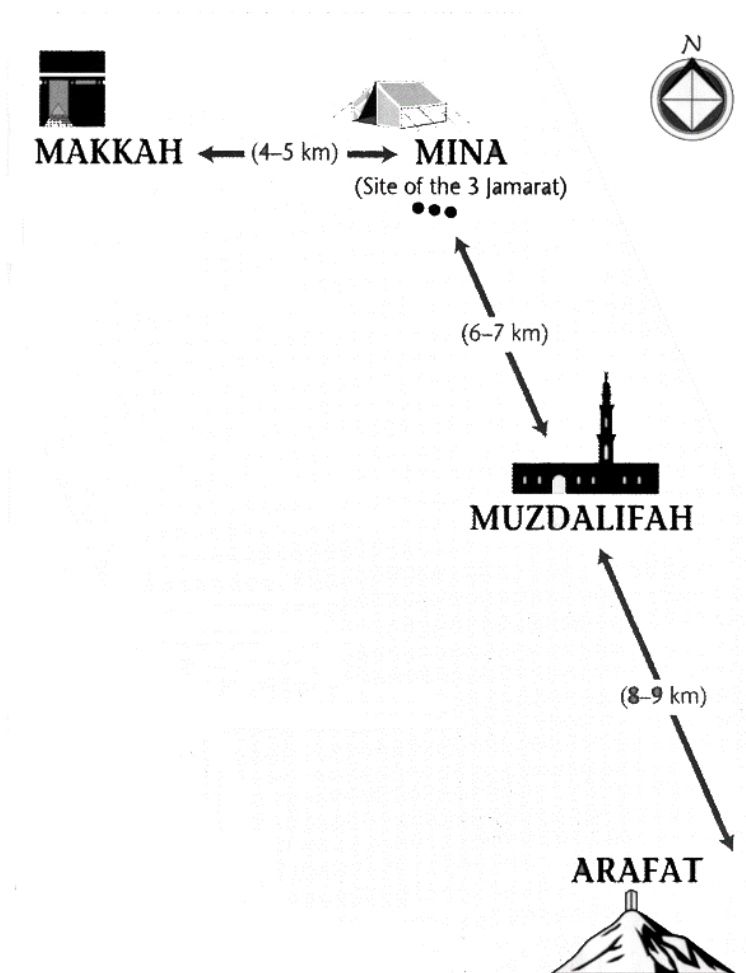

Poloha poklony
Sužúd

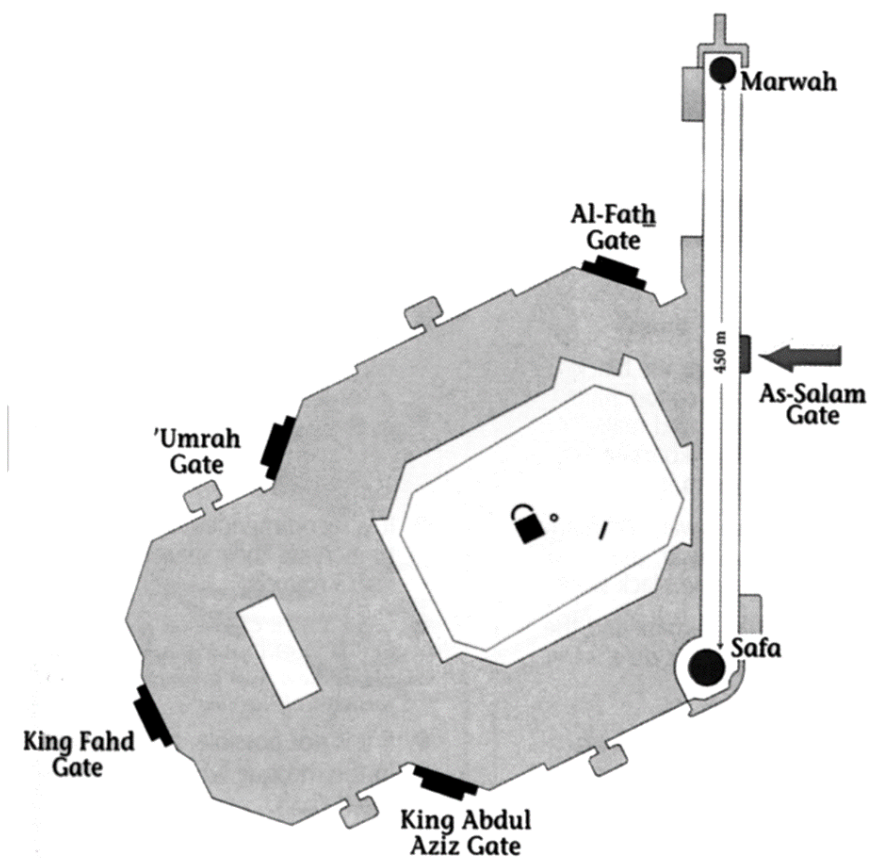

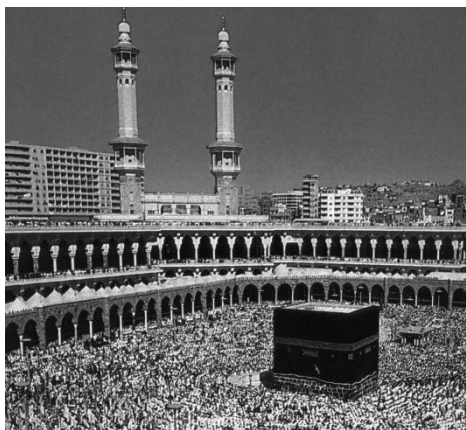
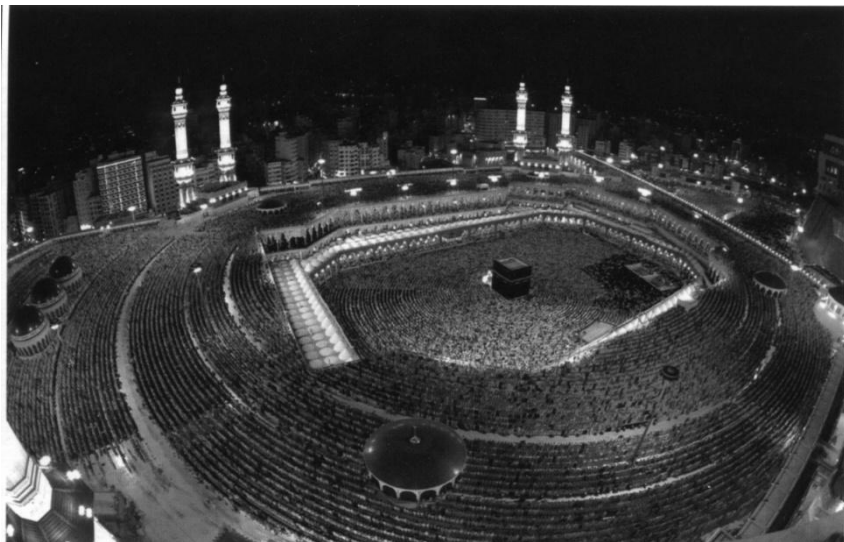
Poloha v sede
Quúd

Približná schéma púte

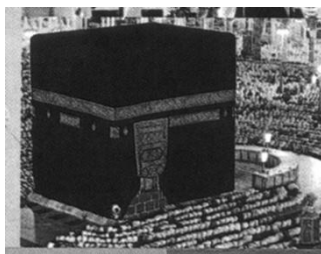

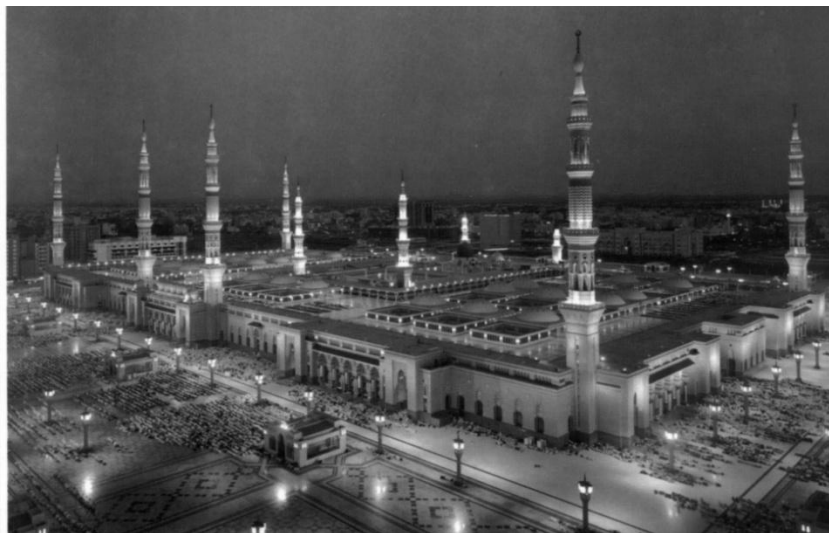
Pôdorys Posvätnej mešity v Mekke

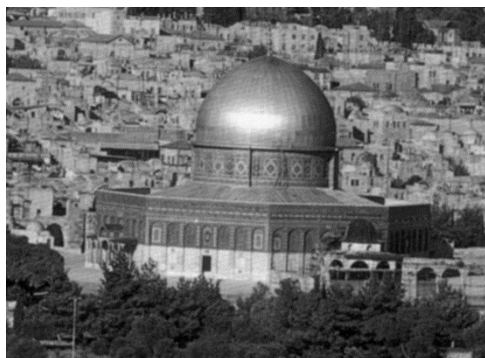
Posvätná mešita, uprostred ktorej sa nachádza
Kába

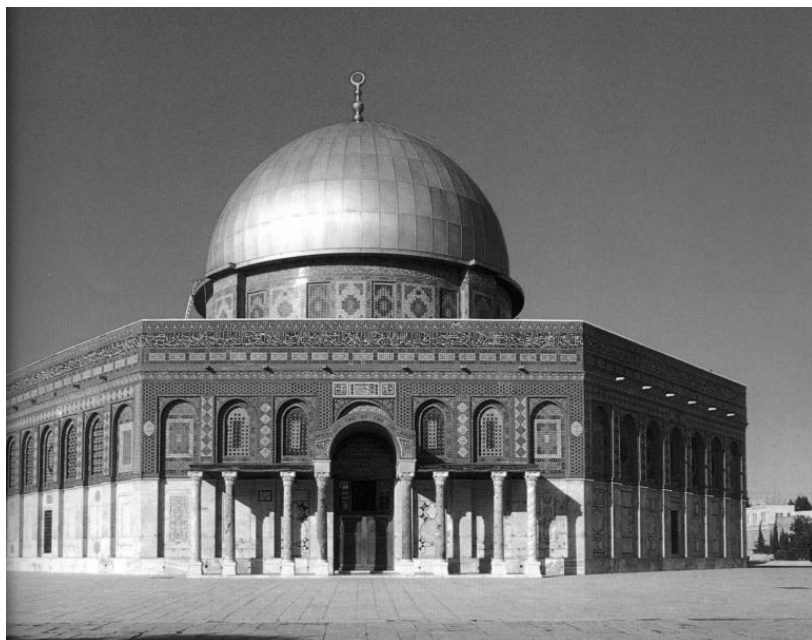

Prorokova mešita v Medine
Hore: pohľad zhora – Dole: interiér mešity

Mešita Qubbet Al-sachra: Nachádza sa v komplexe mešít zvanom Al-haram Al-qudsi Al-šeríf v Jeruzaleme

Použitá literatúra

1) Dr. Júsef Al-qardávi, Uctievanie v islame, vydalo vydateľstvo Al-srisála v Bejrúte v Libanone, dvadsiate štvrté vydanie 1993 (1413 Hižri), vydané v arabskom jazyku.

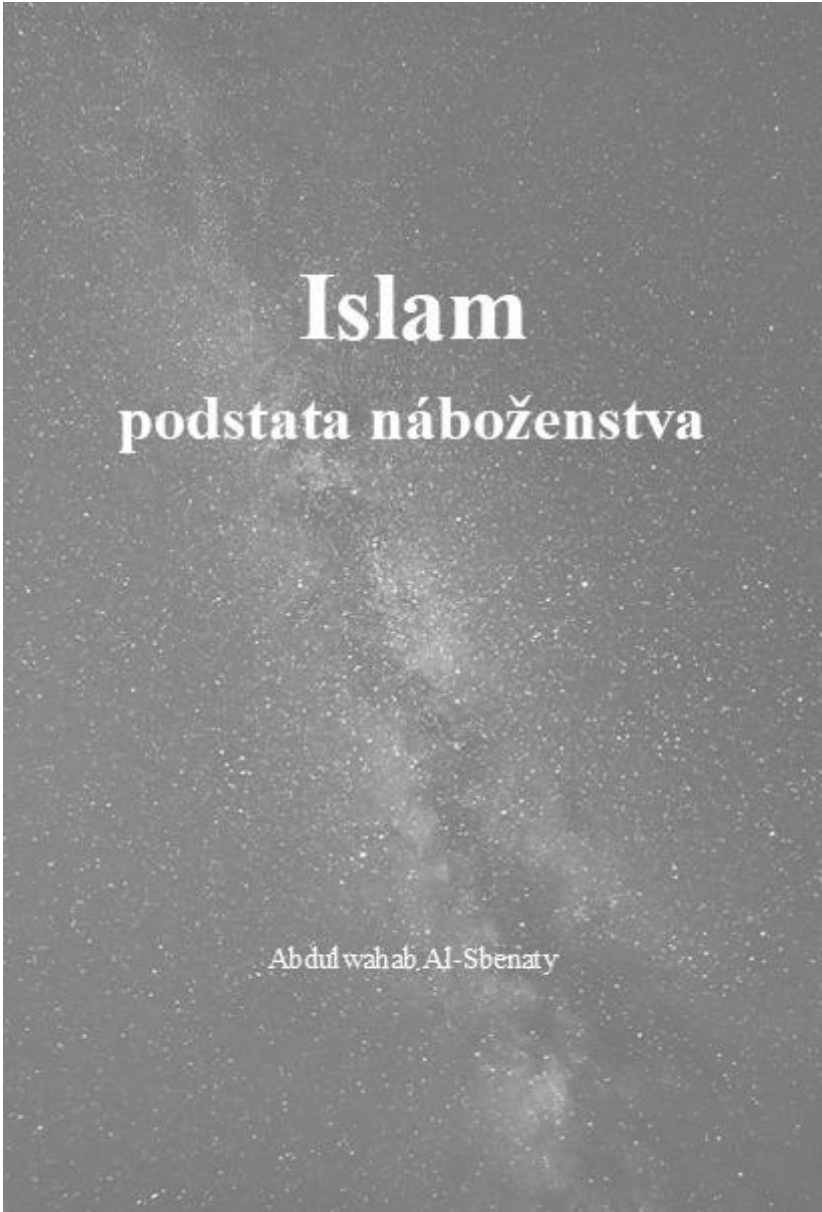
2) Al-sejjed Sábeq, Fiqh Al-sunna, vydalo vydateľstvo Dár Al-rajján lilturás v Káhire v Egyptskej Arabskej republike, druhé vydanie 1990 (1411 Hižri), vydané v arabskom jazyku.

3) Dr. M. A. Al-sábuny, Safwat Al-tafásir (výklad Koránu v arabskom jazyku), vydalo vydateľstvo Dár Al-qurán Al-kerím, Libanon, Bejrut 1981 (1402 Hižri), vydané v arabskom jazyku.

4) Mamdouh N. Mohamed, Hajj & Umrah from A to Z (Pút' a Umra od A po Z), vydalo vydateľstvo Dar Eshbelia for Pub. & Dist., Riyadh – Kingdom of Saudi Arabia, prvé vydanie 1999 (1419 Hižri), vydané v anglickom jazyku.

5) Henri Stierlin, Taschen's World Architecture – ISLAM volume I, Benedikt Taschen Verlag GmbH, Hohenzollerning 53, D-50672 Köln 1996, vydané v anglickom jazyku.

6) Hammudah Abdalati, Zaostreňenie na islam, El Ittihad el Islami, Ústredie muslimských náboženských obcí v Československu, vydané v českom jazyku.

Islam

podstata náboženstva

Abdulwahab Al-Sbenaty

Islam

podstata náboženstva

Prvé vydanie 2019

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

©Abdulwahab Al-Sbenaty

www.koran.sk

ISBN: 978-80-570-0693-0

Zámerom predkladanej publikácii je ponúknuť čitateľom islamské náboženstvo prostredníctvom jeho základných zásad, bez toho, aby sme uvádzali zložitejšie nábožensko-právne stanoviská neskorších učencov, ale hlavne ďaleko od politických vplyvov, ktoré boli neskôr do náboženstva vnesené. Budeme pritom vychádzať hlavne zo základného prameňa islamského náboženstva, ktorým je Korán.

Základnou myšlienkou tejto publikácie je, aby čitateľ poňal islamské náboženstvo v celku. Ponúka ucelený pohľad na jeho základné zásady, ktoré tvoria jeho jadro a podstatu. Publikácia preto nebola rozdelená na kapitoly alebo inak členená, ako je to zvykom pri našich ostatných publikáciách. Jednotlivé zásady boli vysvetlené a na konci výkladu ku každej z nich, je samotná zásada zvýraznená.

Publikácia je určená hlavne čitateľom, ktorí sa chcú oboznámiť s islamským náboženstvom bez toho, aby museli siahať po rozsiahlych a rozvetvených výkladoch. Ide o nenáročný spôsob, ako islamské náboženstvom pochopiť.

Dúfame, že tento nový spôsob prezentácie dokáže čitateľovi ponúknuť jednoduchým spôsobom ucelený pohľad na islamské náboženstvo.

Základnou a nosnou myšlienkou islamského náboženstva je existencia jedného jediného stvoriteľa (Boha), ktorý stvoril všetko okolo nás. Je ojedinelý stvoriteľ, ktorého vlastnosti sú absolútne v ľudskom ponímaní. Stvoriteľa spoznáваме prostredníctvom jeho mien, ktoré znázorňujú vlastnosti ľuďmi vnímateľné. Boh je ten v moci ktorého je milosť (má moc milosť absolútne a neobmedzene udeľovať). Boh je milostivý, preto nielenže má absolútnu moc milosť udeľovať, ale On ju aj udeľuje. Boh je stvoriteľom všetkého existujúceho. Boh dáva život a určuje smrť, a ďalšie vlastnosti. Prostredníctvom týchto vlastností, ktoré sú v Koráne uvedené, nám Boh približuje, ako si Ho máme predstavovať. Každá Božia vlastnosť predstavuje absolútnu podobu takejto vlastnosti v ľudskom ponímaní. Ak napr. hovoríme, že Boh je milostivý, predstavuje Božia milosť milosť v jej absolútnej podobe.

ISLAM - Existuje len jeden jediný stvoriteľ, jeden jediný Boh

ISLAM - Boh opísal sám Seba prostredníctvom vlastností obsiahnutých v Koráne

Islamské náboženstvo spája **duchovnú a svetskú sféru života** človeka do jedného harmonického celku. Boh stvoril človeka, aby človek žil svoj život. Svoj život by ale mal využiť naplno a čo

najlepším možným spôsobom. Má sa vyhnúť situáciám, ktoré by tento život zneprijemnil a súčasne sa snažiť o všetko to, čo by tento život obohacovalo a zlepšovalo. Preto Boh dal človeku dva výstražné systémy, ktoré ho majú upozorniť, že mu niečo môže hroziť alebo mu uškodiť. Podobne ako tomu je pri delení na duchovnú a svetskú sféru, sú aj tie výstrahy (upozornenia) rozdelené na fyzické a duchovno-spoločenské výstrahy.

Fyzické výstrahy sa prejavujú v tom, že Boh človeku dal bolesť, systém, ktorý ho upozorní na to, že niečo nie je v poriadku alebo že mu niečo môže ublížiť.

Duchovno-spoločenské výstrahy spočívajú v zákaze určitých spoločenských správaní, ktoré by mohli jednotlivcovi alebo spoločnosti privodiť škodu.

ISLAM - Spája duchovnú a svetskú sféru života v harmonický celok

ISLAM - Boh chráni ľudí pred zlom prostredníctvom fyzických a spoločenských výstrah

Životu ako takému stanovil Boh určité pravidlá a zásady na základe ktorých má fungovať. Tieto pravidlá a zásady určujú chod všetkého. Od tej najmenšej čiastočky hmoty, ktorú sme schopní v súčasnosti rozpoznať, do tých najväčších objektov alebo nám skrytých vecí.

Zásady Bohom dané riadia náš každodenný život. Niektoré z nich, ktoré sú uvedené v Koráne, nám určujú spôsob nazerania na tento náš terajší svet a spôsob, akým sa máme uberať, aby sme neutrpeli stratu alebo škodu.

ISLAM - Vopred dané zásady a pravidlá riadia život od počiatku

ISLAM - Boh stanovil zásady, ktorými sa riadi náš život i všetko okolo nás

Medzi najzákladnejšie zásady, ktoré hýbu celým naším vesmírom je zásada spravodlivosti. Tá je okrem iného aj zásadou spájajúcou duchovný život človeka s jeho svetským životom. Zásada spravodlivosti v najširšom ponímaní určuje, že všetko čo je stvorené má svoj určitý život, svoje smerovanie a spôsob, akým má existovať a fungovať. V živote človeka predstavuje táto zásada okrem iného aj harmóniu duchovného a svetského života. Porušenie tejto zásady znamená, že niečo nefunguje správne alebo správne nebude fungovať.

Porušenie zásady spravodlivosti sa prejavuje aj ako krivda. Krivda je okrem iného stav, keď niekto alebo niečo koná v rozpore s tým, ako má a ako bolo Stvoriteľom určené. Človek sa napríklad môže dopúšťať krivdy sám voči seba v každom možnom ohľade. Krivdí sám sebe, keď si nedopraje dostatok spánku. Krivdí sám sebe, keď konzumuje nezdravú potravu. Krivdí sám sebe, keď sa nevzdeláva. Krivdí sám sebe aj vtedy, keď odmieta uznať

existenciu Boha, pretože sám seba uvrhuje medzi ľudí, ktorí sa veľkej nespravodlivosti dopúšťajú.

Jedna z najväčších foriem krívd (ktoré predstavujú porušenie spravodlivosti), ktorých sa človek môže dopustiť je krivda človeka samého voči sebe. Tá sa prejavuje porušovaním základných zásad, ktoré Boh určil. Prečo hovoríme, že človek krivdí sám sebe, keď porušuje základné zásady? Pretože tieto zásady určujú, ako má všetko fungovať správnym spôsobom, sú vopred dané, ich porušovaním sa človek odkláňa od toho, čo bolo dané, čím spôsobuje krivdu. Napr. je dané, že keď človek bude odmietať jesť, zomrie. Život je pritom dar, ktorý si treba vážiť a chrániť ho dovtedy, kým sa nenaplní Bohom daná základná zásada určujúca smrť v terajšom živote. Zásada je daná, odchýlka od nej znamená krivdu a nespravodlivosť. Ak človek niečo ukradne, vezme si niečo, čo mu nepatrí, dopúšťa sa krivdy a nespravodlivosti voči niekomu. Na vrchole toho všetkého ale stojí krivda človeka samého voči sebe. Táto krivda sa prejavuje tým, že človek porušuje Bohom dané základné zásady a pravidlá. Za to, že ich človek porušuje sa uplatní základná zásada, ktorá hovorí, že v dôsledku týchto porušení skončí takýto človek v pekle. Peklo je pritom miesto, kde končia ľudia, ktorí porušujú Bohom dané zásady, pretože v dôsledku týchto porušení nemôžu pokračovať v živote medzi ostatnými ľuďmi, ktorí ich neporušujú. Tí, ktorí tieto zásady porušujú budú ďalej žiť s tými, ktorí ich tiež porušovali a vyvolávali všetku nespravodlivosť, ktorá z toho plynula.

ISLAM - Zásada spravodlivosti je spojovacia zásada duchovného a svetského života

ISLAM - Spravodlivosť znamená neporušovať Bohom stanovené základné zásady

Duchovný život človeka sa sústreďuje okolo oddanosti človeka Bohu. Oddanosť Bohu a odovzdanie sa človeka tomu, čo Boh určil, sú podstatou slova Islam, t. j. úplné odovzdanie sa človeka tomu, čo Boh určil. V skutočnosti je človeku ponechaná len malá miera rozhodovania a samostatného určovania smerovania, pretože človek, podobne ako všetko, čo okolo nás existuje, je riadené zásadami a pravidlami, ktoré Boh tomu určil; a na tie človek nemá dosah. Treba si totiž uvedomiť podstatnú skutočnosť, že akokoľvek by sa človeku zdalo, že vynášiel niečo nové, objavil niečo nové a pod., stále sa môže pohybovať len v medziach zásad a pravidiel, ktoré sú vopred dané. Ak by sa od jednej zásady alebo pravidla odchýlil, vždy sa dostane k výsledku, ktorý je vopred určený, ako následok takejto odchýlky.

Človek bol Bohom stvorený na určitý konkrétny účel. Aby Boha uctieval a žil v súlade s tým, čo Boh určil v kontexte všetkého ostatného, čo je stvorené. Boh nám v Koráne zoslal správu o stvorení anjelov, žinnov a ľudí. Všetkým bola daná určitá možnosť výberu a myslenia. Anjeli sú stvorenia, ktoré sú dobrovoľne Bohu vždy oddané. Z informácii obsiahnutých v Koráne o žinnoch možno vydedukovať, že žinnovia boli tak isto všetci Bohu oddaní do momentu stvorenia človeka - Adama. Každé z týchto stvorení

bolo stvorené z iného základného materiálu. Z Koránu sa dozvedáme, že žinnovia boli stvorení z materiálu z ohňa, ľudia z materiálu zo zeme. Základom človeka je jeho duša. O duši človeka veľa toho nevieme, ale je to základná zložka človeka, ktorá zotrúva (z tohto života sa prenáša smrťou do ďalšieho života, nevracia sa späť žiadnou formou reinkarnácie alebo niečoho podobného). Telo človeka bolo formované tak, že pôvodne bolo stvorené zo zeme - z hliny. Potom bola daná človeku zložka životnej sily, ktorá dodáva človeku životnú energiu a umožňuje duši ostať spojená s telom. Len spojením a silou týchto troch zložiek, existuje človek v tomto živote. Oslabenie ktorejkoľvek zložky môže znamenať rozpojenie týchto zložiek, smrť človeka v tomto terajšom živote a presun duše do ďalšieho života.

ISLAM - Duchovný život človeka sa sústreďuje okolo oddanosti človeka Bohu

ISLAM - Človek má len malý priestor rozhodovania, ale o to podstatnejší

ISLAM - Človek bol Bohom stvorený na určitý konkrétny účel, aby Boha uctieval a žil v súlade s tým, čo Boh určil

Prečo bol ale život človeka rozdelený na dve fázy - život terajší a život budúci? Odpoveď nachádzame v Koráne pri opise situácie, ktorá nastala po stvorení Adama. Ako sme už uviedli, všetky tri stvorenia, anjeli, žinnovia a ľudia dostali určitú slobodu myslenia a výberu. Stvorenie Adama bola okrem iného aj určitá skúška pre

Anjelov a žinnov, ako z vlastnej vôle budú rešpektovať to, čo im Boh uložil. Boh im prikázal jednoduchú vec. Skloniť sa pred Adamom. Anjeli tak urobili. Iblís, ktorý patril medzi žinnov, sa ale skloniť odmietol. Odmietol to nie z dôvodu odmietnutia Božieho príkazu, ale z povýšenosti, že by sa mal skloniť pred niekým, koho považoval za menej cenného. V konečnom dôsledku ale Iblís porušil príkaz daný Bohom. Boh mu preto oznámil, že nie je hoden naďalej ostať v spoločnosti tých, ktorí o tom čo Boh rozhodol, nepochybovali. Adam, ako prvý človek, bol Bohom umiestnený na pekné a pohodlné miesto, kde mal žiť - do rajskej záhrady. Boh podrobil všetkých skúške toho, či budú aj naďalej plniť to, prečo boli stvorení, t. j. či sa budú aj naďalej držať bezvýhradnej oddanosti Bohu. Podrobil tomu anjelov a podrobil tomu žinnov. Skúškou pre nich bol práve Adam. Ale aj Adam dostal určitú slobodu výberu. Rad prišiel preto na Adama, aby aj on dokázal samému sebe a ostatným, že nezapochybuje o akomkoľvek Božom rozhodnutí. V Raji bol strom a Boh Adamovi a jeho družke, ktorú mu stvoril, prikázal, aby sa tomuto stromu vyhýbali. Okrem toho mohli robiť, čo chceli. Iblísa Boh zatiaľ nechal tam. Iblís ale skúšal, ako odplatiť Adamovi potupu, ktorú kvôli nemu utrpel. Navádzal Adama a jeho družku na to, aby porušili príkaz Boží. Adam a jeho družka nakoniec podľahli Iblísovmu ľstivému našepkávaniu a nabádaniu a porušili Boží príkaz. Hneď na to zistili, čo vykonali a oľutovali to, ale už bolo neskoro. Nešlo tu len o porušenie príkazu alebo o dotknutie sa zakázaného stromu Adamom a jeho družkou, ako to zvykne byť prezentované. Išlo tu predovšetkým o to, že Adam a jeho družka zapochybovali o tom, že Boh pre nich vybral

to najlepšie, čo môže existovať. Išlo o to, že nedozreli na to, aby si uvedomili, že voľnosť a možnosť výberu, ktorá im bola daná, im bola daná, aby ju využívali v súlade so zásadami a pravidlami, ktoré Boh určil. Iblís (na Zemi už známy aj ako Satan) so svojim potomstvom a Adam so svojou družkou (a potomstvom, ktoré potom z nich vzišlo) boli dočasne poslaní na iné miesto, do terajšieho života, aby skúsili, ako bude vyzerat' ich život, keď budú o ňom čiastočne sami rozhodovať, ale aj aby dozrel z ich radov (radov ich potomstva) ten, kto má dozrieť a aby ostal bez pochyb o Bohu ten, kto sa tak rozhodne. Iblís - Satan dostal voči veriacim ľuďom len takú moc, akú sú mu ochotní sami povoliť, resp. akú mu svojím vlastným konaním sprístupnia. Len takú mieru moci voči ním mu Boh dovolil a to Satan aj musí rešpektovať (nemá moc to porušiť).

ISLAM - Boh človeka dočasne umiestnil do terajšieho života, aby človek dozrel a pochopil, že to, čo preňho Boh vybral je vždy lepšie, než čokoľvek, čo by človek sám pre seba zvolil

Vzťah Satana s človekom a jeho potomstvom, nie je vzťah vládcu a ovládaného. Je to vzťah vzájomnosti. Koľko človek Satanovi umožní, toľko si Satan dovoľí. Satan je pritom viazaný pravidlami dané Bohom, ktoré okrem iného určujú, že Satan nemá moc nad tými, ktorí sú veriaci a Bohu (v podobe, akou sám Seba opísal v Koráne) oddaní.

Vzťah Boha a Satana nie je vzťah ekvivalentný a rovný. Je to vzťah Stvoriteľa a stvoreného, vzťah pána a poddaného. Satan

rešpektuje Božiu moc a božie príkazy a je si vedomí, že ak niečo koná, tak len v medziach toho, čo mu Boh dovolil a dovolí.

ISLAM - Postavenie Satana a človeku pred Bohom je postavenie poddaných pred Stvoriteľom. Je to postavenie tých, ktorí dostávajú obmedzenú moc, pred tým, kto všetku moc má, prideľuje ju a určuje jej rozsah a hranice

Život terajší predstavuje pre každého človeka príležitosť zistiť, aký je. Je schopný a ochotný sa Bohu oddať alebo nie. Je schopný a ochotný dobrovoľne žiť v súlade so zásadami a pravidlami, ktoré Boh určil alebo nie. Každý človek zisťuje vo svojom terajšom živote, aký je. Či by sa v raji k zakázanému stromu priblížil alebo nie. Zisťuje, či sú jeho dôvera a oddanosť Bohu natoľko silné, že by dokázal v raji žiť bez toho, aby v ňom krivdu a nespravodlivosť páchal. To je základná a podstatná otázka nášho bytia v terajšom živote a odpoveď na ňu je to, čo určí, kam bude každý z nás smerovať potom, ako opustí terajší život a presunie sa do ďalšieho života.

ISLAM - Terajší život je odpoveďou na jednu z najzákladnejších otázok nášho bytia

Duchovný život, stredom ktorého je viera v Boha, má určité vo-pred dané princípy, zásady a pravidlá. Viera v Boha u veriaceho

človeka vyžaduje následne aj vieru v niektoré ďalšie princípy. Je to viera v to, že anjeli existujú a že Boh v minulosti poveril niektorých z nich prinášaním posolstva od Neho poslom vybraným z radov ľudí. Viera v to, že od Boha boli zoslané prostredníctvom vybraných ľudí – poslov posolstvá, ktoré mali ľuďom ukázať, kto je ich stvoriteľ; ide tu o vieru v Knihy od Boha zoslané. Ďalej je to viera v to, že v minulosti boli z radov ľudí vybraní niektorí ľudia, ktorým boli tieto posolstvá zvestované a ktorí sa stali poslami Bohom určenými ostatným ľuďom. Záverečným poslom bol posol Muhammad a posledným posolstvom bolo posolstvo islamu v Koráne zoslané. Ďalší princíp predstavuje viera v to, že po čase strávenom v tomto živote príde súdny deň a deň zúčtovania, keď sa každý dozvie, ako sa v terajšom živote správal. Či je spôsobilý žiť s ostatnými v raji alebo bude pokračovať do pekla, kde budú umiestnení tí, ktorí sa nesnažili a ani sa nechceli vyhýbať krivde a nespravodlivosti v živote pozemskom. V raji budú umiestnení ľudia, ktorí cítia a premýšľajú rovnako a v pekle budú umiestnení ľudia, ktorí cítia a premýšľajú rovnako.

ISLAM - viera v Boha, v anjelov, v knihy Bohom zoslané, v poslov Bohom vybraných a v súdny deň, že nastane - viera v základné články viery

Duchovný život má aj svoje princípy a nástroje, ktoré majú človeka viesť vždy k lepšiemu životu. Prekonávať ľudské negatívne vlastnosti patrí k tomu. Modlenie je základným nástrojom, ktorý

približuje človeka k Bohu, k svojmu stvoriteľovi. Udržiava v myslí človeka, že Boh nad ním neustále bdie, pomáha mu, ochraňuje ho a vie všetko čo človek koná, čo nekoná, na čo myslí a nad čím uvažuje. Modlenie, ktoré je ustanovené povinne päťkrát denne (aj keď s krátkou dĺžkou) umocňuje v človeku všetko, čo bolo uvedené. Popri povinnej modlitbe môže človek vykonávať dobrovoľnú modlitbu, ktorej čas a dĺžku si sám určuje podľa svojich možností. Okrem hlavného duchovného pôsobenia modlitby, predstavuje samotný spôsob, akým sa modlitba vykonáva, t. j. fyzické pohyby a úkony, nevyhnutný každodenný fyzický pohyb, ktorý telo potrebuje, aby si udržiavalo svoju minimálnu pružnosť a zdravie.

Prekonávať samého seba je v poradí druhý dôležitý nástroj duchovného života. Láska k majetku, k materiálnemu svetu a pôžitkom s tým spojených je u človeka veľká a nie je ľahké ju prekonávať. Táto láska k majetkom a k pôžitkom s tým spojeným, osobitne u bohatších ľudí, často prerastá v určitý druh závislosti na majetku a strachu o to, aby oň neprišli. Prerastá na honbu za niečím nepodstatným. Majetky sú len prostriedok slúžiaci na prechod človeka cez tento terajší život. Majú zabezpečiť lepší život čo najväčšiemu počtu ľudí. To, že Boh niekomu dal bystrejší rozum a obdaril ho možnosťou majetky ľahšie získať, naň kladie v dôsledku väčšiu morálnu záťaž a zodpovednosť než na človeka, ktorý veľa toho nevlastní. Prekonávať závislosť na majetkoch a matérii a pomáhať ostatným ľuďom, to je podstata inštitútu Zakat. Bohatý človek je síce povinný odvádzať minimum zo svojho majetku, ale je už na ňom samotnom, akým dielom zo svojho majetku bude dobrovoľne

pomáhať ostatným a na aké účely táto pomoc pôjde. Videli sme, že už u Adama a jeho družky, strach zo zmenšenia alebo zániku toho, čo im bolo dané a túžba po tom mať väčší význam, mať niečo viac, bol ten dôvod, ktorý ich (Adama a jeho družku) viedol k porušeniu Božieho príkazu v Raji. Snaha o prekonávanie prílišnej viazanosti a túžby k majetkom, je okrem iného prejavom snahy o prekonávanie prvej príčiny, ktorá viedla k tomu, že si ľudia musia najprv prejsť skúškou v tomto živote, aby mohli potom pokračovať do toho nasledujúceho života.

Pôst je v poradí tretím nástrojom, ktorý je spojený s duchovným životom. Je to ďalší spôsob prekonávania samého seba a dôkazom toho, že človek je ochotný sa zrieknuť tých základných potrieb po určený čas z dôvodu, že mu to Boh určil. Pôst ale pritom pomáha nielen získať duchovnú rovnováhu, ale aj pomáha telu si oddýchnuť, zosilniť a lepšie odolávať rôznym životným situáciám. Povinný pôst je jeden mesiac v roku. Počas neho sa zintenzívňuje duchovný život a zároveň sa telo očisťuje od toho, čo sa v ňom hromadí po celý rok. Človek sa tak stáva duševne aj telesne odolnejší.

Púť do Mekky do Posvätnej mešity. Púť je povinnosť uložená jedenkrát za život pre toho muslima, ktorý to zvláda zdravotne aj finančne. Je to cesta k prvej stavbe, ktorá bola určená na uctievanie Boha jedného jediného. Je to aj určité zhromaždenie muslimov z celého sveta, z rôznych krajín, kultúr, farby pleti a spoločenského postavenia, kde sa spoznávajú a vedľa seba, bez rozdielu vykonávajú tie isté rituály v tom istom druhu oblečenia. Púť je miesto a čas, kde sa vytrácajú všetky rozdiely medzi ľuďmi. Je to ale aj malou ukážkou toho, ako to bude v súdny deň vyzeráť, keď sa

vytratia všetky rozdiely medzi ľuďmi a každý príde len so skutkami, ktoré si so sebou zo svojho terajšieho života pozemského priniesol.

ISLAM - Modlenie, zakat, pôst a púť predstavujú základné náboženské úkony

Okrem už uvedenej zásady spravodlivosti, kážu Korán a islam aj ďalšie zásady, ktoré sú spojené s duchovnou čistotou človeka a ktoré majú aj ďalekosiahle pôsobenie na jeho svetský život. Uvedieme tie najdôležitejšie z nich z nášho pohľadu.

ISLAM - Zásady obsiahnuté v Koráne sú základom duchovného aj svetského života

Bohabojnosť. Bohabojnosť je prejav úcty a vd'aky Bohu. Vedie človeka k tomu, aby sa vyhýbal všetkému, čo by nemal robiť, a aby konal všetko, čo Boh uložil, že sa má konať. Bohabojnosť je jedna zo záruk toho, že veriaci človek bude postupovať podľa zásad Bohom určených. Je aj jedným z predpokladov toho, že človek po terajšom živote bude pokračovať do lepšieho života.

ISLAM - Byť Bohabojný

Vďačnosť Bohu. Vďačnosť Bohu za všetko, čo človeku dal, sa prejavuje hlavne v tom, že človek nasleduje to, čo Boh v Koráne uložil. Snaží sa žiť v súlade s tým a uchováva si v srdci v každom momente vďaku Bohu za všetko, čo mu bolo dané, za to o čom vie, ale aj za to, o čom nevie.

ISLAM - Vďačnosť Bohu

Usilovať sa o cestu, ktorú Boh určil. Človek sa má usilovať o to, čo mu Boh uložil vždy a všade. Je to predovšetkým snaha dodržiavať všetky zásady, ktoré Boh človeku v Koráne určil. Usilovať sa o cestu, ktorú Boh určil sa v Koráne nazýva žihád. Za túto svoju usilovnosť potom človek získava odmenu v podobe zapísaných dobrých skutkov.

ISLAM - Usilovať sa o cestu, ktorú Boh určil

Chrániť samého seba a všetko, čo Boh uložil, aby sa chránilo. Jedna zo základných zásad, ktoré sa v Koráne objavujú na mnohých miestach a sú obsiahnuté v mnohých ďalších zásadách, je povinnosť človeka chrániť samého seba v najširšom slova zmysle. Chrániť má svoj život, zdravie, náboženské vyznanie a pod. K tomu patrí aj povinnosť chrániť všetko to, čo Boh uložil, že sa

má chrániť. Sem patrí všetko, čo v rámci zásad určených Bohom v Koráne, človek potrebuje na to, aby žil normálny a plnohodnotný život v terajšom živote. Táto zásada je v priamej súvislosti s predchádzajúcou zásadou – usilovať sa o cestu, ktorú Boh určil.

ISLAM - Chrániť samého seba a všetko, čo Boh uložil, že sa má chrániť

Neprekračovať hranice Bohom určené. Táto základná zásada je zásada, ktorá zastrešuje viaceré ďalšie základné zásady. Znamená, že človek má dodržiavať všetko to, čo mu Boh uložil a vyhýbať sa tomu, čo zakázal. Každé správanie má hranicu prípustnosti, ktorá ak sa prekročí poruší sa zásada striedmosti a nastupujú negatívne následky jej porušenia. Napríklad ak sa manželia rozvedú, rozvod možno odvolať len dvakrát. To je hranica prípustnosti odvolania rozvodu a zotrvania manželstva. Ak sa manželia rozvedú aj tretíkrát, manželstvo je rozvedené automaticky bez možnosti zrušenia rozvodu. Ak by sa táto hranica neurčila, manželstvo a manželské spolunažívanie by bolo v neustálej neistote. To isté platí aj o situácii, ak by niekto niekoho úmyselné zabil. Vrah sa bude zodpovedať za svoje konanie. Maximálny možný trest za vraždu je trest smrti, ktorý sa uplatní len voči páchatelovi (za predpokladu, že neexistujú poľahčujúce okolnosti). Hranica Bohom daná je v tomto prípade zákaz mučenia alebo neľudského správania. Trest smrti v prípade vraždy bol stanovený, aby ochránil spoločnosť pred nespravodlivosťou a krvnou pomstou. Druhá hranica Bohom daná

v prípade vraždy je, že za vraždu zodpovedá ten, kto ju spáchal. Nemožno za ňu uplatňovať akékoľvek hromadné tresty voči rodine vraha alebo jeho rodu a pod. Tretia hranica v prípade vraždy spočíva v tom, že ak najbližšia rodina zavraždeného nepovolí vykonanie trestu smrti voči vrahovi, tento trest sa v danej veci už raz a navždy nesmie vykonať. Tieto hranice sú dané, aby fungovali vždy a všade. Nech by išlo aj o tú najjednoduchšiu spoločnosť, takto uplatnené hranice zabránia hromadným pomstám a nespravodlivosti, ktorá by ako následok určitého konania mohla nastať.

ISLAM - Neprekračovať hranice Bohom určené

Všetko, čo v tomto živote robíme sa odrazí na našom ďalšom živote v ktorom budeme pokračovať po smrti. Terajší život je akýmsi zrkadlom, ktoré nastavuje každý sám sebe. Aký je, ako myslí a v akého človeka sa vyvíja. Odpovede na tieto otázky sú sčasti aj odpoveďami na to, kde bude smerovať život každého z nás potom, ako opustí tento terajší život.

ISLAM - Terajší život určuje, kam bude každý z nás pokračovať

Zásada individuálnej zodpovednosti. Táto zásada určuje, že za všetko, čo človek vykoná alebo nevykoná (a pritom vykonať mal) zodpovedá len on sám. Akákoľvek kolektívna vina za činy jedného

človeka je vylúčená. To platí v terajšom živote, ale aj v súdny deň. Každý sa bude zodpovedať za to, čo vykonal alebo mal vykonať, ale nevykonal.

ISLAM - Zásada individuálnej zodpovednosti

Vyhýbať sa hriechom. Vyhýbať sa hriechom, tým zjavným aj skrytým, je ďalšou dôležitou zásadou islamu. To, čo predstavuje hriech je pritom označené priamo v Koráne. Pri tejto zásade je potrebné zdôrazniť, že Boh stvoril v človeku city a receptory bolesti, aby ho chránili pred možnými škodami, ktoré by ho mohli ohroziť. To isté Boh stvoril a určil spoločnosti. Určil spoločnosti indikátory a ukazovatele, ktoré jej ukazujú, že určité spoločenské správanie je zlé a môže spoločnosti uškodiť. Tieto indikátory a ukazovatele sú príkazy a zákazy a z nich plynúce hriechy určené v Koráne. Keď ich jednotlivci a spoločnosť nebudú dodržiavať, dostavia sa negatívne následky ich porušovania.

ISLAM - Vyhýbať sa hriechom

Sloboda viery a náboženského vyznania. Ide o ďalšiu podstatnú zásadu zakotvenú v Koráne. Táto zásada je priamo spojená napríklad zásadou zodpovednosti človeka za svoje skutky a myslenie. Zodpovednosť totiž vyžaduje možnosť výberu. Preto nesmie byť nikto nútený zmeniť svoje náboženstvo. Ak by prijal islamské

náboženstvo, mal by tak urobiť len z presvedčenia. Korán vychádza z toho, že ak má človek dostatok informácií o islamskom náboženstve a možnosť slobodného výberu, potom by ho mal jeho prirodzený inštinkt viesť k viere v Boha. Preto Korán nazýva tých, ktorým sa jeho posolstvo dostalo a oni ho nenasledujú, ľuďmi odmietajúcimi vieru. Nie sú to totiž ľudia neveriaci, ale sú to ľudia, ktorí vedome odmietajú to, čo je v Koráne zoslané. Korán túto skutočnosť (že ide o vedomé odmietanie viery) zdôrazňuje aj preto, že sloboda viery je jedna zo základných odrazov slobody vôle.

ISLAM - Sloboda viery a náboženského vyznania

Vážiť si ľudský život a nezabíjať človeka alebo čokoľvek živého bezdôvodne alebo nespravodlivo. Život človeka v terajšom živote treba vnímať nielen ako skúšku pre daného človeka, ale aj ako dar Bohom daný človeku. Preto je podstatné, aby človek s týmto životom naložil najlepšie, ako sa len dá. Jedným zo spôsobov mrhania týmto životom je jeho ukončenie bez vážneho dôvodu, bez tzv. dôvodu Bohom daného na takéto ukončenie. Medzi ojedinelé prípady, keď Boh v Koráne povolil ukončiť život človeka je, ak takýto človek niekoho úmyselne zabil (a v prípade vojny ak bol nepriateľ v boji zabitý a nebolo možné ho inak eliminovať). Iné ospravedlňujúce dôvody na odňatie života nie sú dané. Pod túto zásadu patrí neprípustnosť mučenia akéhokoľvek druhu alebo fyzického ubližovania a násilného správania. Ak niekde existujú

výnimky, sú určené konkrétne a obmedzené len na výnimočné situácie s prísne určenými pravidlami.

ISLAM - Vážiť si ľudský život a nezabíjať človeka alebo živú dušu nespravodlivo alebo bezdôvodne

Spravovanie vecí verených na základe vzájomného poradenstva. Táto zásada upravuje spôsob spravovania verejných záležitostí. Neurčuje formu vlády alebo štátu, ale zakotvuje neprípustnosť absolutistickej formy vlády. Verejné záležitosti a ich spravovanie majú byť otázkou poradenstva a vzájomnej výmeny názorov medzi ľuďmi, aby sa mohol k nim každý vyjadriť.

ISLAM - Spravovanie vecí verených na základe vzájomného poradenstva

Všetka potrava je dovolená, okrem tej, ktorú Boh v Koráne výslovne zakázal. Človeku je povolené konzumovať všetko, čo Boh v Koráne nezakázal. Korán zakazuje len to, čo človeku škodí a tých zakázaných druhov potravy je len zopár. Je to napr. bravčové mäso, konzumácia krvi, zdochlín, opojných nápojov a látok. Tu ale platí všeobecná zásada, ktorá hovorí, že všetko, čo dokázateľne škodí človeku, by človek nemal konzumovať.

ISLAM - Všetka potrava je dovolená okrem tej, ktorú Boh v Koráne zakázal

Intímny vzťah muža a ženy len v rámci manželstva. Manželstvo je právna forma spolužitia muža a ženy, ktorá reguluje práva oboch manželov a práva detí, ktoré by z tohto spolužitia vzišli. Ide o tak dôležité spoločenské správanie, ktoré musí mať vopred stanovené jasné pravidlá. Manželia majú žiť spoločne a vzájomne sa rešpektovať a prejavovať si úctu, náklonnosť a porozumenie. Vyživovacia povinnosť zaťažuje manžela, ako protihodnota za manželkinu starostlivosť o manžela, domácnosť a deti. Rozvod sa povoľuje až ako posledná možnosť, keď už manželstvo nefunguje. Uzatvorenie manželstva a jeho rozvod sú jednoduché a nekomplikované, hlavne preto, aby sa ľudia nezdráhali svoj spoločný vzťah a spoločný život v rámci neho regulovať.

ISLAM - Intímny vzťah muža a ženy môže byť len v rámci manželstva

Určenie podielu na dedičstve - dedičské právo. Určenie a zachovanie dedičského práva medzi príbuznými je ďalšou zásadou ustanovenou Koránom. Korán stanovil dedičské právo muža a ženy, blízkych a vzdialenejších príbuzných. Toto právo je dané na základe vopred určených povinných podielov.

ISLAM - Určenie podielu na dedičstve - dedičské právo

Pravdovravnosť. Pravdovravnosť si vyžaduje od človeka, aby vyvíjal snahu hovoriť pravdu vždy. Často ide o ťažkú úlohu, ale je to jedna zo zásad, ktoré islamské náboženstvo od muslima požaduje. Hovoriť pravdu má predovšetkým svoj celospoločenský význam. Vzťahy medzi ľuďmi sa stávajú jasné a lepšie, čo sa nakoniec pozitívne odrazí aj na samotnom živote človeka, ktorý je zvyknutý hovoriť pravdu. Pokiaľ niekto túto zásadu neustále porušuje, ľudia ho budú mať za klamára, aj keď by v určitom momente pravdu hovoril. To je aj význam výroku proroka Muhammada, ktorý povedal, že človek bude dovedy klamať, až kým sa nezapíše u Boha ako klamár. V prenesenom význame to platí aj v celospoločenskom meradle medzi ľuďmi, pretože, keď si ľudia zvyknú na to, že niekto klame, už mu nebudú veriť, aj keby v určitej záležitosti hovoril pravdu.

ISLAM - Pravdovravnosť

Striedmosť. Zásada striedmosti požaduje od muslima, aby sa držal stredy vo všetkom. To platí o všetkých oblastiach jeho života. Vo vzťahu k duchovnému životu to znamená nezanedbávať ho, ale ani sa mu nevenovať na úkor iných dôležitých vecí. Vo vzťahu k majetku striedmosť znamená nebyť skúpi, ale ani márnotrátny. Vo vzťahu k jedlu dať telu to, čo potrebuje, ale nie viac ako potrebuje. Vo vzťahu k chorobám, striedmosť požaduje neodmietat'

liečenie choroby, keď je to potrebné, ale na strane druhej už liečbu neaplikovať vtedy, keď to potrebné nie je, a pod. Striedmosť sa vyžaduje v každej oblasti nášho života.

ISLAM - Striedmosť

Nezrádzať. Táto zásada požaduje od človeka, aby zachoval to, čo má zachovať alebo to na čo sa zaviazal. Pod túto zásadu možno pridružiť mnohé záležitosti a správania. Napr. človek môže zradiť sám seba tým, že odmieta vieru v Boha v ktorého veriť má. V tejto zásade je obsiahnutá aj zásada dodržiavania sľubov a toho na čo sa človek zaviazal.

ISLAM - Nezrádzať

Neohovárať ostatných a nezapájať sa ani do rozhovorov, ktoré by niekoho ohovárali, hanili alebo ponižovali. Jediná výnimka, ktorá bola v tomto smere pripustená, a to veľmi obmedzene, je situácia, ak bolo niekomu ublížené alebo ukrivdené a on o tom prehovoril medzi ľuďmi.

ISLAM - Neohovárať

Nepovyšovať sa a nebyť namyslený. Skromnosť a nepovyšovať sa nad ostatnými je ďalšia zo zásad, ktoré islam presadzuje. Ľudia boli stvorení rovní a všetci sú si na tej istej úrovni. Ak Boh niekomu dal viac možností (majetok, poznanie, spoločenské postavenie a pod.), má to využiť na pomoc ostatným a nie na to, aby prejavoval nadradenosť alebo povýšenie nad ostatnými. Dobrodenie, ktoré je Bohom najvyšším niekomu dané je dar za ktorý treba Bohu ďakovať, najmä takým spôsobom, že sa ním pomáha ostatným. To je aj určitý prejav vďaky Bohu za to, čo danému človeku dal. Božiu priazeň si človek získa jedine bohabojnosťou.

ISLAM - Nepovyšovať sa a nebyť namyslený

Odpúšťať a prepáčiť ostatným ich konania. Ak človeka postihne od niekoho iného niečo negatívne alebo zlé, má sa snažiť mu to odpustiť v rámci svojich možností a nepredpokladať hneď zlý úmysel u toho druhého. Odpúšťať je ťažká záležitosť pre každého človeka. Preto Boh spojil odpúšťanie s tým, že Boh odpúšťa prehrešky tomu, kto iným odpúšťa to, čím sa oni previnili voči nemu. Božie odpustenie je pritom jedným z hlavných cieľov každého veriaceho človeka.

ISLAM - Odpúšťanie a prepáčenie iným

Trpezlivosť. Trpezlivosť patrí tiež k vlastnostiam ku ktorým Boh ľudí nabáda. Je to v prvom rade určitý prejav prijímania

osudu, ktorý Boh určil. Je to aj prejav pokory a výdrže človeka. Trpezlivosť je ale aj účinná vlastnosť na prekonávanie životných ťažkostí a nepriaznivých situácií spôsobom, ktorý človeka posilní.

ISLAM - Trpezlivosť

Hovoriť dobré slová. Ak človek vedie rozhovor s iným alebo s viacerými ľuďmi, mal by sa snažiť o to, aby vždy hovoril len niečo dobré a pozitívne. Je to všeobecná zásada, ktorá v sebe okrem iného zahŕňa aj zásadu neohovárať ostatných, nehaniť ich, slovne neubližovať a pod. Je to ďalší nástroj na povznesenie sa človeka nad zlom a na zlepšovanie spoločenského života a vzťahov medzi ľuďmi.

ISLAM - Hovoriť dobré slová

Vyhýbať sa pokrytectvu. Pokrytectvo je jedna z negatívnych vlastností pred ktorými islam varuje. Pokrytectvo spočíva v tom, že niekto navonok prejavuje niečo iné, než čo si v skutočnosti myslí alebo v čo verí. Je to snaha človeka zakryť svoje zlé úmysly alebo myšlienky. Pokrytectvo predstavuje negatívnu vlastnosť, čo znamená, že je vždy spojené so skrývaným zlým úmyslom alebo zlou myšlienkou.

ISLAM - Vyhýbať sa pokrytectvu

Dodržiavať sľuby, prisahy a záväzky. Jedným z prvých sľubov a záväzkov na dodržiavanie ktorých má človek dbať sú tie, ktorými sa človek Bohu zaviazal. V nadväznosti na to, má človek potom dodržiavať tie sľuby a záväzky, ktorými sa (človek) zaviazal voči sebe samému a voči iným ľuďom. Ak človek niečo sľúbi, má to dodržať, pokiaľ mu v tom nebráni vážna okolnosť.

ISLAM - Dodržiavať sľuby, prisahy a záväzky

Čestnosť a vracať zverené veci. Čestnosť vo význame, ktorý sa tu myslí znamená správať sa ku všetkému, čo bolo človeku zverené alebo ňňho uložené, s rešpektom a starostlivosťou, ako by sa človek staral o vlastné záležitosti, ba ešte s väčšou mierou starostlivosti. Ak je niekomu zverená úschova určitej veci, tak ju má starostlivo uschovať. Ak je niekomu zverená určitá záležitosť, jej zaobstaranie, spravovanie a pod., tak to má vykonať najlepšie, ako vie.

ISLAM - Čestnosť a vracať zverené veci

Nešíriť skazu na zemi. Ďalšia podstatná základná zásada, ktorá veriacemu človeku ukladá neubližovať samému sebe, ostatným a okoliu v ktorom žije. Pod šírením skazy na zemi, sa myslí vo všeobecnosti všetko, čo môže ublížiť. Sem napríklad patrí viacero

trestných činov, ktoré sa prejavujú hlavne vo forme organizovaného zločinu alebo vojnových zločinov. Sem patrí bezdôvodné zabíjanie a ubližovanie ľuďom, zvieratám, životnému prostrediu a pod. Je to všeobecná zásada pod ktorú možno v určitom čase a mieste zaradiť všetko, čo môže spôsobovať zlo a skazu.

ISLAM - Nešíriť skazu na zemi

Odvracat' dobrým skutkom ten zlý. Táto zásada znázorňuje to, že ak by niekto človeku ublížil alebo sa k nemu zle správal, má sa ten, kto bol tým dotknutý snažiť o dobré správanie voči tomu, kto mu ublížil, neoplatiť zlo zlom, ale zlo oplatiť dobrom. Ako pri všetkých zásadách, Boh od človeka nevyžaduje to, čo by človek nedokázal, ale v rámci možností a výdrže každého človeka sa o také niečo snažiť. Oplatiť zlé správanie dobrým je jeden z prostriedkov, ako naprávať krivdy a nevraživosť v spoločnosti a ako naprávať vzťahy medzi ľuďmi.

ISLAM - Odvracať dobrým skutkom ten zlý

Nabádať na chvályhodné veci a odrádzať od odsúdeniahodných vecí. Ide o ďalšiu všeobecnú zásadu, ktorá obsahuje nasmerovanie človeka k tomu, aby nielen robil dobré a prospešné veci, ale aj aby poukazoval na chyby a negatívne veci s cieľom ich napraviť alebo odstrániť ich škodlivé následky. S touto zásadou sú priamo spojené

d'alšie zásady, akými sú zásady spravodlivosti, neohovárania a pod.

ISLAM - Nabádat' na chvályhodné veci a odrádzať od odsúdeniahodných vecí

Poctivo si zarábať na živobytie a vyhýbať sa nepoctivým zárobkom a ribá. Vyhýbať sa nepoctivým zárobkom znamená vyhýbať sa aj všetkému, čo by k nim viedlo. Ide predovšetkým o krádež, podvádzanie najmä v mierach a váhach, získavanie neoprávneného prospechu na úkor iných a pod. Ribá predstavuje (zjednodušene opísané) zarábanie peňazí peniazmi. To znamená, že peniaze sa považujú za platidlo, nie za nositeľov hodnôt, ktoré produkujú ďalšie peniaze (ďalšie hodnoty). Pojmom ribá sa v tomto zmysle chápe požíciavanie peňazí za úroky, úžera a pod.

ISLAM - Poctivo si zarábať a vyhýbať sa nepoctivým zárobkom a ribá

Nepodplácať. Nepodplácať, hlavne vo verejných záležitostiach, je samostatná zásada popri ostatných zásadách. Je samostatne vyčlenená najmä pre deštruktívny dopad na spoločnosť a jednotlivcov, pokiaľ by nebola dodržiavaná.

ISLAM - Nepodplácať

Finančne pomáhať ostatným v rámci svojich možností. Ide o všeobecnú zásadu pod ktorú je zahrnuté aj pomáhanie osobitne určeným kategóriám ľudí. Táto zásada určuje, že pokiaľ je v možnosti človeka pomáhať ostatným, bez ohľadu na aspekty ich pohlavia, náboženstva, národnosti a pod., mal by človek pomáhať. Je to aj všeobecná zásada odkazujúca ľuďom, že si majú navzájom pomáhať. Takáto pomoc je limitovaná možnosťami človeka, ktorý pomáha. Pomoc sa ale nemusí chápať len vo forme priamej finančnej pomoci, ale aj vo forme inej pomoci, ktorú poskytujúci človek zabezpečí tomu, komu pomáha.

ISLAM - Finančne pomáhať ostatným v rámci svojich možností

Dobre sa správať k rodičom. Dobre sa správať k rodičom je zásada, ktorá požaduje od človeka prejavovať úctu a rešpekt k rodičom. Pomáhať im, podporovať ich a snažiť sa o to, aby boli spokojní. Vyčlenenie tejto individuálnej zásady vychádza hlavne z toho, že rodičia sa o človeka starali, vychovávali ho a je aj súčasťou ich existencie v súčasnom živote. Aj táto zásada je samozrejme viazaná na všeobecnú zásadu, ktorú sme uviedli, že Boh požaduje od človeka len to, čo človek zvládne, čo je v jeho možnostiach. Všeobecná zásada je daná, ale jej konkrétne uvedenie do života môže byť rozdielne od jedného človeka k druhému.

ISLAM - Dobre sa správať k rodičom

Dobre sa správať k príbuzným, susedom, sirotám, biednym, chudobným a pocestným. Ide o ďalšiu zásadu uvedenú v Koráne. To, že boli tieto kategórie ľudí vyčlenené neznamená, že sa k ostatným kategóriám ľudí nemáme správať dobre, ale znamená to, že ide o kategórie, ktoré sú s človekom výraznejšie späté alebo že ide o kategórie, ktoré sú najviac zraniteľné a potrebujú našu pomoc. Príbuzní sem boli zaradení hlavne preto, že človeka s nimi spájajú pokrvné vzťahy, t. j. vzťahy založené na pevnejšom základe, než len im pomôcť v núdzovej situácii v ktorej by sa ocitli. Susedia sú ľudia, ktorí majú k človeku bližší vzťah z dôvodu, že bývajú blízko neho a často ich s človekom aj spájajú bližšie priateľské vzťahy. Siroty sú kategória mladých ľudí, ktorí stratili rodiča - jednu z dôležitých opôr o ktoré by sa mohli v mladosti oprieť, kým nedospejú a budú sa vedieť o seba postarať. Pocestní sú ľudia, ktorí sa dostali do tiesne ďaleko od svojho domova a obvyklého prostredia, ktoré poznajú, preto je potrebné im pomôcť v rámci možnosti. Aj tu sa uplatňuje všeobecná zásada, že Boh požaduje od človeka len to, čo človek zvládne - čo je v jeho možnostiach. Spôsob, akým môže človek pomáhať je daný situáciou, ktorá nastala. Pomoc môže byť vo forme finančnej pomoci, rady, usmernenia a pod. Niekedy postačuje aj morálna podpora, aby sa človek dostal zo zlej situácie do ktorej sa dostal.

ISLAM - Dobre sa správať k príbuzným, susedom, sirotám, biednym, chudobným a pocestným

Tolerancia a znášanlivosť voči ostatným ľuďom. Ide o ďalšiu zásadu vo vzťahu k spolunažívaniu s ostatnými ľuďmi. Ak niekto zásadným spôsobom nebrojí proti islamu a muslimom a neubližuje im, vzťahy muslima s ním by sa mali riadiť touto zásadou. Aj táto zásada funguje v spojení s ostatnými zásadami obsiahnutými v Kóráne. Je v priamom spojení so zásadou odpúšťania, slobody náboženského vyznania, neprekračovania hraníc Bohom určených a pod.

ISLAM - Tolerancia a znášanlivosť voči ostatným ľuďom

Prípustnosť dôverných vzťahov muslima s nemuslimami, pokiaľ sa ho nesnažia odvrátiť od islamu alebo nebojujú voči nemu kvôli jeho náboženstvu. V neposlednom rade môžeme spomenúť aj túto zásadu, ktorá nezakazuje muslimovi rozvíjať aj bližšie a dôvernejšie vzťahy s nemuslimom, pokiaľ sa ho tento nesnaží odvrátiť od islamu alebo nebojuje proti muslimom kvôli ich náboženstvu.

ISLAM - Dôverné vzťahy aj s nemuslimami

Islam nezakazuje človeku si užiť tento terajší život. Pôžitky terajšieho života sú súčasťou skúšky a prípravy človeka na ďalší život. Islam nezakazuje človeku si užívať pôžitky a dobroty terajšieho života. Všetko sa ale musí diať podľa zásad striedmosti a umiernenosti opierajúce sa o zásadu spravodlivosti.

ISLAM - Islam nezakazuje človeku si užiť tento terajší život

Základné zásady, ktoré sú obsiahnuté v Koráne predstavujú to, čo spája duchovný život s každodenným životom. Ony určuje hranice toho, čo je striedme a umiernené a čo už túto hranicu prekračuje. Ony určujú hranice správania sa človeka v tomto terajšom živote a poučujú človeka o následkoch jeho terajších správaní na jeho ďalší život.

ISLAM - základné zásady v Koráne spájajú duchovný život s každodenným životom

Podstata islamského náboženstva spočíva na tom uznať a dodržiavať nasledujúce:

- Všetko, čo existuje stvoril Boh
- Boh je jeden jediný, ktorému sa nič nepodobá a ktorému sa nič nevyrovná. Boha spoznáme podľa vlastností, ktorými opísal sám Seba v Koráne

- Základom viery je viera v Boha jedného jediného, ktorý nemá spoločníkov ani potomkov,
- Popri viere v Boha od nás Boh požaduje veriť v ďalšie štyri články viery. Veriť v Anjelov Bohom stvorených, veriť v Knihy Bohom zoslané, veriť v poslov, ktorých k ľudom poslal s posolstvami od Neho zoslané. Veriť v to, že sa postupne dostaneme k poslednému dňu v tomto terajšom živote, po ktorom nastane deň zmŕtvychvstania, keď budú ľudia znova poskladaní, navrátení do života a bude im predložené to, čo v tomto terajšom živote vykonali a ako si počínali
- Dodržiavať základné náboženské úkony určené islamským náboženstvom, a to modlenie, zakat, pôst a púť do Mekky
- Usilovať sa žiť v súlade so základnými zásadami, ktoré Boh v Koráne ľudom určil.

Zdôrazňujeme pritom znova, že všetky základné zásady by mali fungovať a pôsobiť spoločne tak, aby sa naplnil ich zámer a zmysel v čo najlepšom rozsahu. Je preto napr. potrebné pri posudzovaní toho, či sa má poskytnúť niekomu finančná pomoc, posúdiť nielen jeho snahu o zárobok, ale sa majú zapojiť aj zásady spravodlivosti, milosti, striedmosti a pod.

Základnou črtou islamu je, že je silné, jasné a nekomplikované náboženstvo. Človeka vedie priamo k Stvoriteľovi do bezprostredného vzťahu do ktorého nemá právo nikto vstupovať. Je to predovšetkým vzťah človeka k jeho stvoriteľovi, a v nadväznosti na tento vzťah aj spôsob, akým človek žije vo svojom terajšom živote, vo svojom okolí a v prostredí, ktoré ho obklopuje.

Islam je náboženstvo, ktoré dodáva človeku jasný smer a jasný zmysel jeho života. Človek, v rámci života, ktorý si tu odžije, dokáže svoju schopnosť sa Bohu dobrovoľne oddať a žiť životom, ktorý je v súlade s okolitým svetom. Schopnosť žiť v súlade s okolitým svetom nielen v terajšom živote, ale hlavne v ďalšom živote ku ktorému sa postupne približuje, ako mu roky v tomto živote ubiehajú.

Použitá literatúra

Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

ŽIVOT PO SMRTI

podľa Koránu

základného prameňa islamského náboženstva

Abdulwahab Al-Sbenaty

2015

ŽIVOT PO SMRTI

podľa Koránu
základného prameňa islamského náboženstva

ŽIVOT PO SMRTI

podľa Koránu

základného prameňa islamského náboženstva

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

© Abdulwahab Al-Sbenaty

Miesto a rok vydania: Bratislava 2015

Vydal: LEVANT consulting, s.r.o.

ISBN 978 – 80 – 969967 – 5 – 9

Úvod

Otázka posmrtného života, jeho existencie a podoby, pútala pozornosť ľudí od nepamäti.

Existuje skutočne život po smrti? Aká je jeho podoba? Ako sa k nemu dopracovať? Odpovedí na tieto otázky môže byť toľko, koľko je náboženstiev a rôznych názorových ideí a prúdov. Ktorá odpoveď je však tá správna a logická? To už je, podľa nášho názoru, individuálna záležitosť každého človeka. Každý človek sa musí rozhodnúť sám, čo ho presvedčí a ako bude ďalej postupovať v tomto živote. Nie je to jednoduché rozhodnutie, spravidla však býva u konkrétneho človeka založené na hlbšom premýšľaní, úvahách a bádaní.

V tejto publikácii sa budeme snažiť vysvetliť v stručnosti otázku podstaty života, existencie a podoby života po smrti, s odvolaním sa na niektoré znamenia (verše) Koránu - základného prameňa islamského náboženstva, ktoré obsahujú informácie spojené s touto otázkou. Niektoré závery nemusia byť úplne totožné s výkladom niektorej z autorít islamského náboženstva, ale skôr sú to závery autora, ku ktorým dospel v dôsledku dlhoročného štúdia a analýz Koránu a jeho znamení. V každom prípade sme sa snažili o to, aby bola každá myšlienka aj doložená znameniami, na ktoré sa odvoláva, aby tak mal čitateľ možnosť si o tom viac prečítať a tým sa aj viac zahĺbiť do celej témy posmrtného života.

S otázkou posmrtného života je nerozlučne spojená aj otázka vzniku života, jeho zárodku a vzniku človeka.

V súvislosti s tým musíme načrtnúť aj otázku existencie stvoriteľa toho všetkého, Boha, ako jedného jediného stvoriteľa.

Teórie a názory, ktoré tvrdia, že Boh neexistuje a že život vznikol náhodne pod vplyvom náhodných udalostí, zákonite nemôžu pripustiť existenciu posmrtného života v podobe, ako o ňom hovoria nebeské náboženstvá, t. j. náboženstvá zoslané pôvodne Bohom pre ľudí. Pod nebeskými náboženstvami islamské náboženstvo chápe židovské, kresťanské a islamské náboženstvo. Treba pritom dodať, že vo vzťahu k židovskému a kresťanskému náboženstvu berie islamské náboženstvo do úvahy len tie časti, ktoré neboli ľudskou rukou pozmenené, či už v samotnom základnom texte alebo pod vplyvom výkladu. Nie je účelom tejto publikácie polemizovať o tom, čo bolo alebo nebolo ľuďmi pozmenené v oboch náboženstvách (židovskom a kresťanskom), ale skôr akceptovať u oboch uvedených náboženstiev to, čo nie je v rozpore s tým, čo Korán obsahuje. Znova preto zdôrazňujeme, že v tejto publikácii ide o pohľad z hľadiska základného prameňa islamského náboženstva, ktorým je Korán.

Dúfame, že táto publikácia prinesie nový pohľad na niektoré otázky, ktoré čitateľov zaujímajú a na ktoré hľadajú odpovede a vysvetlenia.

Abdulwahab Al-Sbenaty

Boh

1. Boh

1.1 Existuje Boh

Korán nás, prostredníctvom svojich znamení, oboznamuje s tým, kto je Boh. Prináša nám poznanie o tom, že Boh je najvyššou existenciou, ktorá vytvorila všetko to, čo poznáme a vnímame. Dala všetkému silu života, prostredníctvom ktorej sa stále zachováva a rozvíja.

Boh, ako najvyššia Existencia, existoval v minulosti, existuje v súčasnosti a bude existovať aj v budúcnosti, ak berieme do úvahy, že ľudia pod minulosťou, súčasnosťou a budúcnosťou chápu určitý sled udalostí a času.

Spoznať Boha sa dá nielen v sfére duchovnej, ale aj materiálne, pomocou niektorých prirodzených vedeckých metód bádania a spoznávania vecí. Mnohokrát nás k spoznaniu určitých vecí alebo síl dovedú následky, ktoré tieto sily po sebe zanechávajú a ktoré dokážeme vidieť alebo vnímať. Newtonov zákon príťažlivosti nám môže poslúžiť ako príklad. Newton k tomuto zákonu dospel logickou analýzou príčin a síl, ktoré spôsobili pád jablka zo stromu. Prostredníctvom následkov pôsobenia síl, ktoré priamo nevidíme, môžeme dospieť k tomu, že existujú. Tak je tomu dnes v mnohých vedných disciplínach, od medicíny až po astronómiu.

Prostredníctvom metódy spoznávania vecí a síl prostredníctvom ich následkov, dokážeme aj Boha spoznať. Až do určitého stanoveného času Boha neuvidíme a ani nedostaneme priamy dôkaz o Jeho existencii. Ak sa však lepšie obzrieme vôkol seba, uvidíme, že je tu nespočetné množstvo nepriamych dôkazov a znakov, ktoré nám túto existenciu dokazujú. Hovoria o obrovskej sile, ktorá všetkým hýbe a ktorá všetko udržuje v presne stanovenom chode.

Boh najvyšší v Koráne napr. zoslal:

„V stvorení nebies a zeme, v rozdielnosti (obmieňanie, zmena, striedanie) noci a dňa, v lodiach, ktoré sa plavia po mori s tým, čo ľudom pomáha (nesú a premiestňujú ľudí a tovary), vo vode, ktorú Boh zoslal dole z neba, a tak ňou oživil zem po tom, ako bola mŕtva a rozptýlil na nej (na zemi) z každého druhu chodiacich tvorov a v premieňaní sa vetrov a v mračnách podriadených (a nachádzajúcich sa) medzi nebom a zemou, (v tom všetkom) sú znamenia (o existencii Boha) ľudom, ktorí chápu (a vnímajú zmysel a hodnotu takýchto znamení).“ (Korán 2:164)

„V stvorení nebies a zeme a rozdielnosti (obmieňanie, zmena, striedanie) noci a dňa sú znamenia pre tých, ktorí rozum majú (tí, ktorí rozumom premýšľajú a uvažujú),“ (Korán 3:190)

„A On (Boh) vám učinil hviezdy, aby ste nimi (ich svetlom a pozíciami) boli správne usmernení v temnotách súše i mora (keď cestujete v noci). Objasnili sme znamenia ľudom, ktorí vedia (ktorí sú znali).“ (Korán 6:97)

Korán nám Boha nestelesňuje do akejkoľvek podoby, ani Mu nedáva žiadnu ľudskú alebo inú materiálnu podobu, ale nám Ho

približuje prostredníctvom určitých vlastností, ktoré sú ľuďom známe a ktoré ich myseľ dokáže vnímať a pochopiť. V našich myšliach sa tak vytvára určitá predstava o Bohu, ktorá nemá materiálnu podobu, ale dostáva konkrétnu podobu vlastností, cez ktoré vnímame nemateriálnu podobu Boha. Prvá kapitola Koránu nám napr. objasňuje, že Boh je milostivý a má v moci milosť, je pánom tvorstva, je odpúšťajúci, prepáči stvoreným mnohé ich hriechy a prehrešky. Zároveň je aj spravodlivý v dokonalom zmysle slova. Ak niekto pácha nespravodlivosť, túto nespravodlivosť On trestá a niekedy je prísny v trestaní. Je vládcom a stvoriteľom všetkého a dozerá nad fungovaním zákonitostí, ktoré stanovil pre fungovanie vesmíru a bytostí v ňom. V Koráne sa môžeme dočítať o mnohých ďalších vlastnostiach, ktoré nám dotvárajú našu imateriálnu predstavu o Bohu.

Z hľadiska Koránu je Boh takto vnímaný. Nepotrebuje mať materiálnu podobu na to, aby si ho človek dokázal predstaviť a vnímať.

Stáva sa, že človek počuje o inom človeku, o tom čo koná, o jeho určitých vlastnostiach, v dôsledku čoho si ho obľúbi a vyhradí si preňho v srdci významné miesto, aj bez toho, aby ho videl na vlastné oči. Vníma takéhoto človeka cez jeho vlastnosti. Presne tak nám Boh v Koráne odkazuje, aby sme Ho vnímali cez absolútne vlastnosti, ktorými sám seba v Koráne opísal.

Tak sa napr. môžeme o vlastnostiach Boha najvyššieho dočítať v znamení 24:35, ktoré vysvetľuje:

„Boh je svetlom nebies a zeme. Jeho svetlo sa podobá výklenku, v ktorom je (jasne svieti) lampa. Lampa je v nádobe sklenenej. Nádobu sklenenú akoby bola hviezda žiariaca, ktorá je zapáľovaná zo stromu požehnaného, stromu olivového, ktorý nie je ani východný, ani západný, jeho olej (tohto stromu) svieti, aj keď by sa ho oheň ani nedotkol. Je to svetlo na svetle. Boh správne usmerňuje k svetlu Svojmu, koho chce. Boh uvádza ľudom príklady. Boh o všetkom vie.“ (Korán 24:35)

Stodvanásta kapitola Koránu určuje:

„1. Povedz (Muhammad, tým, ktorí veriť odmietajú): **On, Boh je jeden jediný, 2. Boh je Al Samad,** (Al Samad v arabskom jazyku znamená Pán, nad ktorého vyššieho niet, je to Pán, ku ktorému sa všetci o pomoc obracajú, pričom On sám sa bez všetkých zaobíde a nepotrebuje ničiu pomoc.) **3. Nesplodil a (ani) nebol splodený, 4. A niet toho, kto by sa Mu vyrovnal.“** (Korán 112:1-4)

Druhá kapitola Koránu v znamení 255 Boha opisuje:

„Boh, niet boha okrem Neho, večne živého, večne existujúceho (a večne sa starajúceho o chod všetkého, čo stvoril). **Nezastihne ho driemota ani spánok. Jemu** (Bohu) **náleží, čo je v nebesiach a čo je na zemi. Ktože by sa u Neho** (u Boha) **mohol prihovoriť** (za niekoho iného) **inak než s Jeho** (samotným) **povoľením. Pozná ich** (stvorených) **súčasnosť** (čo doposiaľ konali a ako mysleli) **i budúcnosť** (to, čo príde a bude), **ale oni neobstiahnu z Jeho poznania nič, jedine to, čo by On chcel** (čo im Sám ukáže a povolí získať). **Jeho Kursy** (trón) **pojíma nebesia a zem a nezaťažuje Ho ich ochrana a opatrovanie. A On je ten,**

nad ktorým vyššieho niet (niet toho, kto by bol vyššie postavený než On) **a je prevel'ký** (vo svojej existencii a moci je nad všetkým a nad všetkými stvorenými).“

1.2 Hľadanie boha od počiatku.

Človek sa vyvíjal postupne. Informácie o tom, kedy sa vyvinul v bytosť mysliacu na úrovni človeka, sa permanentne spresňujú v dôsledku neustálych nových archeologických nálezov. Podstatné však je, že odvtedy, odkedy sa človek začal vyvíjať a začal zanechávať po sebe písomné záznamy, sa objavujú súčasne aj správy o hľadaní stvoriteľa, ktorý človeka a všetko okolo stvoril.

Nie je podstatné, k akému stupňu vnímania stvoriteľa rôzne spoločenstvá, národy alebo kmene dospeli počas svojho vývoja, podstatné je, že takmer všetky začali prirodzene hľadať stvoriteľa a prejavovať mu úctu v rôznych podobách. Ak to o niečom svedčí, tak o tom, že v človeku je určitý prirodzený inštinkt, ktorý sa rodí spolu s ním. Ak nie je tento prirodzený inštinkt, človekom alebo inými faktormi potláčaný, nabáda človeka k tomu, aby hľadal svojho stvoriteľa. Pritom si treba uvedomiť, že všetko čo existuje, svojím vlastným spôsobom stvoriteľa velebí a svedčí o jedinečnosti Jeho. V Koráne je jedno zaujímavé znamenie, ktoré o tom hovorí. Ide o znamenie 17:44, v ktorom je uvedené:

„O jedinečnosti Jeho (Boha) a že sa Mu nemá pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, svedčí všetkých sedem nebies a zem i každý, kto je v nich (v nebesiach a na zemi). Niet ničoho, čo by

vd'akou Jemu nesvedčilo o jedinečnosti Jeho, vy ale tomu, ako svedčia o jedinečnosti Jeho, nerozumiete (nevnímate tento proces). **On (Boh) veru má veľkú trpezlivosť a je odpúšťajúci.**“ (Korán 17:44)

Ľudia od počiatku vedeli, kto je ich stvoriteľ, aký je a aké základné zákony a zákonitosti uložil ich životu v tomto terajšom živote. Postupom času sa však odklňali od týchto zákonitostí a od pravej podstaty viery v Boha. Začali k nej pridávať a uberať z nej. Dostali sami seba do určitého vákua (z pohľadu podstaty viery v Boha), v ktorom tápali. Napriek tomu prirodzený inštinkt viery, ktorý je v človeku zasadený, spolu so správnou logikou a myslením, dokázali vždy človeku (pokiaľ hľadal) ukázať tú správnu vieru v Boha. Príkladov postupného odklonenia sa od pravej podstaty viery, bolo určite veľa. Jedným z významnejších príkladov, ktoré Koránu uvádza, je príklad ľudí proroka Abraháma, uvedený v znameniach Koránu 6:74-79, ktoré uvádzajú:

„74. **I** (spomeň, Muhammad, ľudom, ktorí veriť odmietajú, príbeh o prorokovi Abrahámovi) **Abrahám povedal svojmu otcovi Ázarovi: „Činiš si modly za bohov?! Vidím, že ty i tvoji ľudia ste v blude zjavnom“.** 75. **A taktiež sme ukázali Abrahámovi kráľovstvo nebies a zeme** (aby videl našu moc). **Aby patrili medzi tých, ktorí sú bezpochyby presvedčení** (o existencii Boha), 76. **Keď sa nad ním (nad Abrahámom) rozprestrela noc, uvidel planétu a povedal: „Toto je môj Pán“.** **Keď ale zapadla** (zmizla z oblohy), **povedal: „Nemám rád (uctievanie) takých, ktorí zapadajú** (nezotrývajú)“, 77. **Keď uvidel** (Abrahám) **vychádzajúci mesiac** (ako svieti na okolí), **povedal: „Toto je môj Pán“.** **Keď**

ale (mesiac) zapadol, povedal (Abrahám): „Ak ma môj Pán správne neusmerní (ako Ho mám spoznať), budem patriť k ľuďom blúdiacim“, 78. Keď uvidel (Abrahám) vychádzajúce slnko (ako svieti na okolí), povedal: „Toto je môj Pán, je to väčšie (než planéta a mesiac, ktoré predtým videl)“. Keď ale zapadlo (aj ono), povedal: „Ľudia moji, nemám nič spoločné s tým, čo pridružujete k Bohu (nebudem sa na tomto pridružovaní k Bohu podieľať)“. 79. „Ja som upriamil svoju tvár k (Bohu) Tomu, kto stvoril nebesá a zem, verný som Mu a nepatrím k tým, ktorí pridružujú k Bohu (niečo alebo niekoho)“.

V uvedených znameniach je uvedený aj spôsob, akým má človek uvažovať, keď hľadá Boha, stvoriteľa všetkého existujúceho. Vo znamení 6:3 Koránu je zoslané:

„On (Boh) je Bohom v nebesiach i na zemi. Pozná, čo tajíte (vaše tajomstvá) i čo zverejňujete (čo prejavujete). A vie, čo všetko získavate (vie, čo konáte a čo získavate a čo sa zapisuje do knihy skutkov vašich, či už dobro alebo zlo).“

V Koráne sa ďalej dočítame:

„Ľudia (spočiatku) tvorili jedno spoločenstvo. (Ľudia spočiatku tvorili jedno spoločenstvo, s jednou vierou v jediného Boha, s jedným náboženstvom a s tými istými zásadami a predstavami o živote. Neskôr sa však začali vyvíjať, a tým sa začali odlišovať ich predstavy, názory a viera a vznikli náboženstvá, ktoré sa už líšili od toho pôvodného jednotného náboženstva a jednotné spoločenstvo sa rozdelilo.) A tak Boh poslal (k ľuďom) prorokov ako oznamovateľov radostnej zvesti i ako varovateľov a zoslal

dole s nimi Knihu s pravdou (obsahujúcu pravdu o našom živote a o Bohu), **aby rozhodla medzi ľuďmi o tom, o čom sa sporili** (v predstavách o správnej podobe Boha a náboženstva). **A o nej** (o pôvode a obsahu zoslanej Knihy) **sa sporili len tí (ľudia), ktorým bola daná, po tom, ako im prišli jasné dôkazy** (o správnosti poznania, ktoré obsahovala), **a to (len) zo vzájomnej nevraživosti** (všetky spory ohľadom poznania obsiahnutého v zoslanej Knihe neboli podnietené pochybnosťami o jej obsahu, ale len vzájomnými spormi a nevraživosťou, ktorá vládla medzi rôznymi skupinami ľudí). **Boh (preto) tých, ktorí uverili, svojim povolením správne usmernil k pravde, o ktorej sa sporili** (Boh dal svoje povolenie k tomu, aby boli správne usmernení tí, ktorí v Neho skutočne verili). **A Boh správne usmerní (toho,) koho (Sám) chce, k ceste rovnej** (k ceste správnej, v ktorej nie sú žiadne vybočenia alebo zahýbania).“ (Korán 2:213)

2. „**Ľudia boli (tvorili) len jedno spoločenstvo, ale začali sa** (neskôr) **sporit'** (rozdelili sa a časť z nich prestala veriť, iná zasa začala k Bohu pridružovať). **A nebyť slova daného už predtým Pánom tvojím, bolo by medzi nimi rozhodnuté o tom, o čom sa sporili.** (Keby Boh nebol dal ešte predtým slovo, že rozsúdenie ľudí - súdny deň, príde v určený čas, bol by už rozhodol, kto z týchto ľudí mal pravdu a kto nie.)“ (Korán 10:19)

Nebeské posolstvá a nebeské knihy sú určitým usmernením, návodom, ako v Boha veriť a uctievať Ho bez toho, aby sme sa dopustili krivdy. Ukazujú nám, ako sa správať v tomto našom terajšom dočasnom živote. Záverom týchto nebeských kníh bol Korán,

ako posledné posolstvo od Boha ľuďom až do skončenia terajšieho života, začatia procesu súdu a pokračovania v ďalšom živote.

V Koráne sa dočítame:

1. „... **Dnes som vám (ľudia) dokončil vaše náboženstvo, dovŕšil som voči vám Svoj dar a súhlasil som, aby bol islam vašim náboženstvom** (dal som súhlas na to, aby sa islam v jeho konečnej podobe stal náboženstvom pre vás všetkých)..“ (Korán 5:3)

2. „**Muhammad nikdy nebol otcom nikoho z vašich mužov, ale (je to) posol Boží a zavŕšiteľ radu prorokov** (ním sa zavŕšili a dokončili posolstvá a proroctvá Bohom zoslané a určené). **Boh veru o všetkom vie.**“ (Korán 33:40)

Život a smrt'

2. Život a smrť

Spolu s otázkou stvorenia súvisí priamo aj otázka života a smrti. Života v terajšom živote, ale aj života po smrti. Existuje ale život po tomto našom terajšom živote? Skutočne nastane niečo ďalšie?

Na to, aby sme si mohli zodpovedať uvedené otázky, je potrebné si v prvom rade odpovedať na tú najzakladanejšiu otázku: čo je život?

Život možno charakterizovať rôzne. Nájdeme veľa definícií, ktoré život definujú a opisujú, od tých jednoduchých, až po tie ťažšie a náročnejšie definície.

Z nášho pohľadu je možné život definovať jedným slovom, že je to pohyb. Kým sa niečo hýbe, tak je živé. Skúsme sa zamyslieť nad nasledujúcimi znameniami Koránu:

1. „O jedinečnosti Jeho (Boha) a že sa Mu nemá pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, svedčí všetkých sedem nebies a zem i každý, kto je v nich (v nebesiach a na zemi). Niet ničoho, čo by vd’akou Jemu nesvedčilo o jedinečnosti Jeho, vy ale tomu, ako svedčia o jedinečnosti Jeho, nerozumiete (nevnímate tento proces). On (Boh) veru má veľkú trpezlivosť a je odpúšťajúci.“ (Korán 17:44)

2. „I stvorili sme nebesá a zem a čo je medzi nimi, len v pravde (neboli stvorené len tak, ale za určitým konkrétnym

účelom, ktorý pozná Boh najvyšší i tí, ktorým takéto poznanie dal). **A Hodina** (súdu) **príde** (ona nastane, či niekto zo stvorených chce, alebo nie). **Tak prepáč** (Muhammad) **im** (tým, ktorí ti ubližovali) **láskavým prepáčením** (prepáčením prejavovým a vyjadreným láskavým spôsobom, pretože každému sa vráti, čo konal a ako sa správal),“ (Korán 15:85)

Boh nám odkazuje, že všetko stvoril v pravde, za konkrétnym účelom, nie len tak pre nič.

3. „Stvoril som žinnov a ľudí len preto, aby Ma uctievali, 57. Nežiadam od nich potravu (a obživu) a ani nechcem, aby Ma živili. 58. Boh, On je ten, kto dáva (obživu i všetko ostatné ľuďom), kto má silu a kto je pevný (jeho moc a sila sú pevné a nikdy nezoslabnú a nezaniknú).“ (Korán 51:56-58)

Boh stvoril ľudí a žinnov za účelom, aby Ho uctievali. Je to ich existenčná úloha.

Uvedené znamená, že niet ničoho, čo by nevykonávalo činnosť, ktorou by svedčilo o jedinečnosti Boha, a že sa Mu nemá pripisovať to, čo nezodpovedá pravde. Jediná činnosť, o ktorej momentálne vieme, že ju vykonáva všetko bez výnimky, je pohyb. To preto, že všetko sa skladá z tých najmenších častíc atómu, ktoré sa pohybujú. Týmto pohybom všetko svedčí o tom, že to bolo stvorené, že existuje sila, ktorá to stvorila a ktorá to udržuje. V zásade platí pre náš vesmír, že nič nevzniká z ničoho. Na začiatku muselo niečo existovať, čo odštartovalo celý proces vzniku a rozširovania sa vesmíru. Avšak aj toto prvotné „niečo“ sa muselo niekde zrodiť. Totiž ak pre toto „niečo“ platí základné pravidlo, že nič nemôže

samo od seba vzniknúť, muselo toto „niečo“ byť v základe dané niekým, kto to stvoril v rámci úplne iných zákonov a zákonitostí, než aké si dokážeme predstaviť. Touto dedukciou sa ale už vzdávam od nášho výkladu.

Dokázané máme, že niečo existovalo na počiatku, niečo, čo dáva vzniknúť ďalej niečomu ďalšiemu v rámci vopred daných pravidiel a zákonitostí. Máme tým dokázaný proces vzniku a existencie.

V štádiu vzniku a existencie ale ešte stále neexistuje život a smrť (zákonitosť života a zákonitosť smrti), ale len bezhraničná existencia (v našom chápaní, ktorá má začiatok, ale nemá koniec).

Tu prichádza na rad znamenie Koránu 33:72, v ktorom je zoslané:

„My sme ponúkli Al Amánu nebesám i zemi i horám, ony to ale odmietli poniesť (takúto ťarchu a záťaž) a ľutovali sami seba, že by ju mali poniesť (že by museli niesť všetky bremená spojené so zverenou Al Amánou). Človek ju (Al Amánu) ale poniesol (prijal to bremeno poniesť). On je veru (človek) krivdiaci (sám voči sebe) a neznalý (toho, čo všetko takéto bremeno obnáša),“ (Korán 33:72)

Al Amána je podstatné meno, ktoré vyjadruje súbor hmotných predmetov, ktoré sú niekomu zverené, aby ich opatroval a staral sa o ne čo najlepšie, až kým si ich ten, kto ich zveril, znova nevyžiada. Okrem hmotných vecí sa niekomu môžu zveriť aj informácie a poznatky rôzneho druhu, o ktorých má buď zachovať úplnú

mlčanlivosť, alebo ktoré sú síce verejne známe, ale on má dbať o ich dodržiavanie a zachovávanie.

Al Amána bola teda ponúknutá nebesiam a zemi, ale ony ju nechceli poniesť, človek ju však z neznalosti a krivdy, prijal poniesť. Spojme si obsah tohto znamenia s ďalším znamením Koránu, v ktorom bolo zoslané:

„1. Požehnaním oplýva (Boh) Ten, v ruke (v moci) ktorého je kráľovstvo (nebies a zeme). On (Boh) má nad všetkým moc, 2. Ktorý stvoril smrť a život, aby vás skúške podrobil, kto z vás bude lepšie konať. On (Boh) je mocný a odpúšťajúci,“ (Korán 67:1-2)

Všimnime si v uvedenom znamení č. 2, že smrť je tu spomenutá pred životom, t. j. smrť (ako zákonitosť) bola stvorená pred životom, čo ale neznamená, že život pred jej stvorením neexistoval. O živote a smrti možno povedať, že sú to dve hlavné zákonitosti pôsobiace na existenciu živých tvorov, vrátane ľudí. V spojitosti s uvedeným, tu ďalej máme nasledujúce znamenia Koránu:

1. „Ako môžete odmietnuť vieru v Boha a pritom ste boli mŕtvymi a On vám dal život (keď ste sa poprvé v lonách svojich matiek rodili a vyvíjali) a potom vás nechá umrieť (opustiť život pozemský) a potom vám život (znova) dá (vzkriesi vás) a potom k Nemu bude váš návrat (aby každému človeku spravodlivo odplatil to, čo v živote pozemskom konal).“ (Korán 2:28)

2. „Povedz (im, Muhammad odpovedajúc): „Boh vás oživí (dá vám život), potom vás usmrtí (nechá zomrieť) a potom vás zozbiera (a zhromaždí) ku dňu zmŕtvychvstania, niet o ňom (o tom-

to dni a jeho príchode) **pochýb.**“ **Ale väčšina ľudí to nevie** (nevedomuje si, že tento deň s určitosťou príde).“ (Korán 45:26)

3. „Či nebol taký úsek času, v ktorom človek neznamenal nič podstatné? (Niečo čo by stálo za zmienku)“ (Korán 76:1)

Človek, prevzatím Al Amány, prevzal právomoc rozhodovania sa, čím ale zároveň musel prevziať aj zodpovednosť za toto rozhodovanie. Právomoc sa rozhodovať a zodpovednosť za tieto rozhodnutia však nemôžu byť nekonečné, ale musia byť časovo ohraničené (dané len na určitú dobu). Obdobie, počas ktorého je daná právomoc rozhodovania sa, je obmedzené. Potom, po tomto období, nastupuje ďalšie obdobie, počas ktorého už nie je daná právomoc rozhodovania sa (je odňatá), preto nenastupuje ani zodpovednosť za rozhodnutia. Počas tohto ďalšieho obdobia sa spravodlivo vysporiada predchádzajúce ohraničené obdobie (obdobie s právomocou rozhodovania sa), a potom sa pokračuje v živote ďalej, ale už bez časového ohraničenia. To je zrejme aj dôvod, prečo bola smrť v hore uvedenom znamení spomenutá pred životom. Zomrieť môže len niečo živé (vopred určené na základe všeobecne daných zákonitostí života, že sa zrodí a bude existovať), až potom (ako zomrie) môže byť privedený k životu, t. j. prechádza do etapy časovo neobmedzeného života (bez právomoci a zodpovednosti).

Inak povedané, to čo bolo stvorené, dostalo život, potom sa tento život ohraničil na určený čas, ktorého koniec určovala zákonitosť smrti, aby človek potom pokračoval v živote ďalej, ale už mimo ohraničeného úseku, teda bez konca (v ľudskom ponímaní).

Koniec ohraničenej etapy života smrťou, predstavuje vyvrcholenie života konkrétneho človeka, jeho zážitkov, skutkov, predstáv, skúseností a záverov z tohto života. Je preto možné, že človek potom, ako sa presunie z tejto etapy života do tej ďalšej (posmrtnej), pokračuje so všetkými vnemami, predstavami a zážitkami, za ktoré sa bude v určený čas, známy ako súdny deň alebo deň zúčtovania, zodpovedať.

Korán nám detailne opisuje niektoré podstatné časti a procesy súdneho dňa. O každom človeku budú totiž existovať podrobné záznamy o tom, čo robil a čo konal. Každá maličká, ale aj veľká vec, ktorú človek urobil, bude verejne oznámená (okrem toho, čo Boh určí, že sa nemá oznámiť). Budú dané váhy spravodlivosti. Za každé previnenie, ktorého sa človek dopustil, sa bude zodpovedať voči tomu, voči komu sa ho dopustil. Bude sa zodpovedať za to, či v danej chvíli konal správne, aké boli jeho pohnútky a úmysel a aký následok to malo na toho, voči komu sa to dopustil. Ak bude výsledok taký, že súdený človek sa dopustil nespravodlivého konania voči inému, uberie sa z dobrých skutkov súdeného človeka a pridajú sa tomu, kto bol poškodený. Ak by súdený človek už nemal dobré skutky, uberú sa zlé skutky z účtu poškodeného a pridajú sa na účet súdeného. To sa bude diať pri každej veci, až kým sa konania takéhoto človeka neposúdia všetky. Potom sa určí, aký je výsledok. K tomu sa bude posudzovať aj to, či takýto súdený človek veril v Boha, či vykonával základné náboženské úkony, či sa správal v zmysle zásad a princípov islamského náboženstva. V tomto celom procese si ale treba uvedomiť, že vo vzťahu najmä k veriacim ľuďom (ktorí verili v Boha a nepridružovali k Nemu

nič), Boh vstupuje do tohto celého procesu. Niektoré zlé skutky a prehrešky prepáči, iné odpustí. Boh bude vlastníkom a kráľom tohto dňa, čo znamená, že On určuje váhy spravodlivosti všeobecne i vo vzťahu ku každému človeku, pretože On najlepšie pozná aj vnútorné procesy odohrávajúce sa u každého človeka pri jeho konaniach v živote najnižšom (terajšom) a spôsob jeho myslenia a okolnosti, ktoré tieto procesy sprevádzali.

Záverom tohto procesu bude aj množstvo ľudí, ktorí ostanú niekde v strede a ich ďalšie smerovanie bude závislé na konečnom rozhodnutí Boha o nich.

Stačí vedieť, že ak sa človek bude chcieť spoliehať len na svoje dobré skutky, že ho dostanú do Raja, potom sa tam nedostane. Totiž po spravodlivom posúdení dobrých a zlých skutkov človeka, málokto bude mať saldo skutkov v prospech dobrých skutkov. Každý bude potrebovať Božiu milosť a odpustenie. O tom sa zmieňuje aj jeden z výrokov proroka Muhammada.

Po súdnom dni bude ďalší, už časovo neohraničený život človeka pokračovať buď na oddych, alebo na trápenie na čas, ktorý mu bol spravodlivo vymeraný. Buď do Raja alebo do Pekla. Obe miesta sa potom budú deliť na rôzne úrovne, od najnižšej po tú najvyššiu. V Raji človek nájde len všetko dobré a prinášajúce úžitok. Najmä sa srdcia obyvateľov Raja očistia od zloby a negatívnych vlastností. V Pekle bude opak. Nebude tam oddych a budú tam také podmienky, ktoré každému sťažia jeho pobyt tam do maximálnej miery. Podstatné je vo vzťahu k Peklu ešte podotknúť, že len časť ľudí, ktorí sa tam dostanú, tam ostanú bez obmedzenia. Iní

tam budú na určený čas, ktorý im bol stanovený. Ďalšie detaily toho, ako Raj a Peklo vyzerajú, sú uvedené v Koráne.

Po uvedenom výklade je na mieste, aby si každý položil otázku, či existuje život po našom živote. Je to nielen otázka existencie dôkazov o jeho existencii, ale je to aj otázka presvedčenia a viery, zvažovania, hodnotenia a pocitov.

Ak všetko uvedené človeka úplne nepresvedčilo, možno je na mieste si položiť otázku: A čo, ak to všetko je skutočne pravda. Ako bude pokračovať môj ďalší život ak to odignorujem? Inak povedané, čo človek stratí, ak uverí v to, čo Boh určil v Koráne? Odpoveď znie, že nič nestratí, len bude žiť lepším, zmysluplnejším a hodnotnejším životom aj v tomto živote, a bude mať nádej v pokračovaní do niečoho lepšieho. Veriaci muslim je na tom vždy lepšie, pretože ak získa niečo dobré v tomto živote a dobre to využije, užije si to a ešte má za to zapísané dobré skutky na súdny deň. Ak ho postihne niečo zlé a bude trpezlivý, zapíše sa mu táto trpezlivosť taktiež k dobru do súdneho dňa.

Prirodzený inštinkt viery je v každom človeku od narodenia. Je už ale na ňom v rámci slobody rozhodovania, ktorú si človek vybral a dostal, či tento inštinkt bude nasledovať alebo nie, či ho usmerní k viere v Boha v jej správnom smere, alebo nie.

Koniec terajšieho života a udalosť zmŕtvychvstania

3. Koniec terajšieho života a udalosť zmŕtvychvstania

Terajší život, ako ho poznáme, sa skončí v Bohom stanovený čas. Pôjde o udalosť známu ako udalosť zmŕtvychvstania alebo deň zmŕtvychvstania.

Popis udalosti zmŕtvychvstania nájdeme v Koráne. V skutočnosti, ako to jasné vyplýva z Koránu a výrokov posla a proroka Muhammada, sa ale činnosť každého človeka v terajšom živote končí jeho terajšou smrťou. Je tomu tak, pretože svojou smrťou už človek nedokáže, až na výnimky, ovplyvniť výsledok svojej snahy vynaloženej v tomto živote. Výnimky v tomto smere uvádza prorok Muhammad v jednom z výrokov, ktoré sa po ňom zachovali v Sahíh Muslim (zbierka výrokov proroka Muhammada od autora Muslim), ktorý uvádza, že konanie človeka, vrátane skutkov z toho vzniknuté, sa končia smrťou človeka, okrem troch prípadov, ktorými sú: Ak človek po sebe zanechá milodar v podobe všeobecne prospešného majetku, ktorý pomáha ľuďom, alebo ak zanechá poznanie, ktoré ľuďom pomáha v ich živote, alebo ak po sebe zanechá dobré deti, ktoré preňho prosia o odpustenie. To sú tri výnimky, ktorých dosah na dobré skutky človeka trvá aj po smrti takéhoto človeka.

Udalosť zmŕtvychvstania, ako nám ju opisuje Korán, je udalosťou prírodného charakteru. Príde v podobe prírodnej katastrofy veľkých rozmerov. Kedy táto udalosť nastane, vie len Boh naj-

vyšší. Ale určité indície, ktoré jej budú predchádzať, nám predsa len boli dané. Popis tejto udalosti a niektoré indície nachádzame v Koráne, iné v niektorých zachovaných výrokoch proroka Muhammad. Napriek tomu, možno tú najväčšiu váhu indícii a náznakov pripísať znameniam Koránu, ktoré túto udalosť opisujú.

3.1 Udalosti uvedené v Koráne, ktoré predchádzajú udalosti zmŕtvychvstania

V Koráne napr. nájdeme potvrdenie toho, že deň zmŕtvychvstania nastane, ale aj aké sú niektoré javy sprevádzajúce príchod tohto dňa. Z nich uvedieme

1. **„I stvorili sme nebesá a zem a čo je medzi nimi, len v pravde** (neboli stvorené len tak, ale za určitým konkrétnym účelom, ktorý pozná Boh najvyšší i tí, ktorým takéto poznanie dal). **A Hodina (súdu) príde** (ona nastane, či niekto zo stvorených chce, alebo nie). **Tak prepáč** (Muhammad) **im** (tým, ktorí ti ubližovali) **láskavým prepáčením** (prepáčením prejavovým a vyjadreným láskavým spôsobom, pretože každému sa vráti, čo konal a ako sa správal),“ (Korán 15:85)

2. **„Hodina (súdu) príde, nechávam ju skrytú** (nechávam čas jej príchodu skrytý, ale ona nastane). **Príde, aby bolo každej duši náležite odplatené to, o čo sa usiluje**“, (Korán 20:15)

3. **„Povedz** (spýtaj sa, Muhammad, tých, ktorí odmietajú veriť): **„Komu patrí to, čo je v nebesiach a na zemi?“ Povedz** (na túto otázku im aj priamo odpovedz): **„Bohu“**. **Sám Sebe** (Boh)

predpísal milosť. Zozbiera vás ku dňu zmŕtvychvstania, o ktorom niet pochýb (že nastane a že všetci ľudia budú v ňom zhromaždení). **Tí, ktorí svoje duše stratili, sú tí, ktorí neveria.**“ (Korán 6:12)

4. **„A v deň zmŕtvychvstania budete veru vzkriesení** (to je cesta, ktorú absolvuje každý narodený človek).“ (Korán 23:16)

5. **„Pýtajú sa ťa** (Muhammad) **na Hodinu** (na súdny deň): **„Kedy nastane?“ Povedz: „Poznanie o nej** (a o čase jej príchodu) **je u môjho Pána. Nevyjaví ju v jej určenom čase nik, jedine On** (len Boh pozná, kedy súdny deň nastane). **Ťažké je bremeno s ňou spojené tak v nebesiach, ako aj na zemi.** (Táto hodina a poznanie času jej príchodu je ťažkým bremenom pre všetko, čo existuje v nebesiach a na zemi.) **Nepríde k vám inak než znena-zdania** (náhle bez toho, aby ste jej príchod očakávali).“ **Pýtajú sa ťa** (na túto Hodinu, Muhammad, a žiadajú ťa, aby nastala alebo aby si presne povedal, kedy nastane), **ako keby si sa ty na ňu ne-ustále** (Boha najvyššieho) **spytoval** (a vedel, kedy ona nastane). **Povedz: „Poznanie o nej je len u Boha** (Boh o nej všetko vie a Sám určil, kedy nastane), **väčšina ľudí to ale nevie** (nepozná múdrosť toho, že čas príchodu hodiny súdu pozná len Boh).““ (Korán 7:187)

6. **„Bohu náleží to, čo nie je známe v nebesiach a na zemi. A príkaz** (na príchod) **Hodiny** (udalosti zmŕtvychvstania) **je ako mihnutie oka, alebo ešte rýchlejšie** (deň zmŕtvychvstania príde tak rýchlo, že jeho príchod sa bude zdať, akoby netrval dlhšie než

mihnutie ľudského oka). **Boh má nad všetkým moc.**“ (Korán 16:77)

7. **„V deň, keď nastane Hodina (súdu), previnilci budú prisahať, že neostali (v živote pozemskom) viac ako hodinu (bude im v porovnaní s tým, čo uvidia a čo ich čaká, život pozemský pripadať, akoby trval len jednu hodinu). Tak boli zvedení. (Klamali sami seba aj iných ľudí v živote pozemskom, keď tvrdili, že po smrti nič nebude.)“** (Korán 30:55)

8. **„Ľudia sa ťa (Muhammad) pýtajú na Hodinu (na čas zmŕtvychvstania alebo súdny deň, kedy nastane)? Povedz (im, odpovedajúc): „Poznanie o nej je len u Boha (Boh o nej všetko vie a Sám určil, kedy nastane)“. Čo ty vieš (ty, ktorý čítaš alebo počúvaš), Hodina (zmŕtvychvstania alebo súdu) je už možno blízko. (Nevieš, kedy nastane, preto môže nastať každú chvíľu. Človek by mal preto byť z hľadiska svojej viery, správania, činov a skutkov na ňu pripravený každú chvíľu.)“** (Korán 33:63)

9. **„Tí, ktorí odmietli veriť, povedali: „Nedostaví sa k nám Hodina (žiadna udalosť zmŕtvychvstania ani súdny deň nenastane)“. Povedz (im, Muhammad, odpovedajúc): „Veru áno (dostaví sa). Prisahám na Pána svojho, že sa k vám dostaví. On (Boh) pozná to, čo nie je známe (všetko zo správ minulosti, súčasnosti i budúcnosti), neunikne Mu nič ani za mak (z toho, čo sa deje) v nebesiach a ani (za váhu maku z toho, čo sa deje) na zemi a ani nič menšie ako to (než váhu maku) alebo väčšie bez toho, aby to bolo (zapísané) v Knihe zjavnej“,“** (Korán 34:3)

10. „**Urýchlene o ňu** (o príchod hodiny súdu) **žiadajú tí, ktorí v ňu** (v príchod tejto hodiny) **neveria. Tí, ktorí uverili, sa ľutujú pred ňou** (ľutujú sami seba i ostatných pred udalosťami, ktoré ju budú sprevádzať) **a** (pritom) **vedia, že je pravdivá** (že ona nastane a príde). **Tí, ktorí sú na pochybách o Hodine** (súdu), **sú v blude ďalekom** (ďaleko od pravdy).“ (Korán 42:18)

11. „**Priblížila sa Hodina** (ktorá spúšťa proces zmŕtvychvstania alebo súdny deň) **a mesiac sa roztrhol** (roztrhne sa alebo rozpoľtí).“ (Korán 54:1)

12. „**Nedocenili Boha docenením, ktoré mu náleží** (ktoré náleží Jeho jedinstvi a jedinečnosti, keď mu raz pripísali deti a inokedy Mu pripísali vlastnosti, ktoré nie je vhodné Bohu pripisovať). **Všetko** (čo je) **na zemi bude v Jeho hrsti v deň zmŕtvychvstania a nebesá budú poskladané v Jeho pravici. Jedinečný je** (Boh), **nemá sa Mu pripisovať to, čo nezodpovedá pravde** (Bohu je vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované) **a je vysoko nad tým, čo k Nemu** (Bohu) **pridružujú**.“ (Korán 39:67)

13. „**Čakaj teda, až nebo príde so zjavným dymom, 11. Ktorý zahľadá ľudí. To je** (už prichádza) **trápenie bolestivé**,“ (Korán 44:10-11)

14. „**Prisahám** (Boh prisahá) **na deň zmŕtvychvstania. 2. A prisahám na dušu, ktorá si výčitky činí** (vždy, keď sa dopustí niečoho, čoho by sa nemala). 3. **Myslí si človek snád, že nezobierame jeho kosti** (až nastane čas zmŕtvychvstania)? 4. **Veru áno, máme moc zrovnat'** (usporiadať) **konce jeho prstov** (koncami prstov sa myslí posledná časť každého prsta, ktorou sa

robia odtlačky prstov). 5. **Človek** (človekom sa tu myslí Amr, ale vo všeobecnosti i každý človek odmietajúci vieru v Boha) **sa chce** (osobne a zámerne) **dopustiť hriešnosti pred Ním** (pred Bohom)! 6. **Pýta sa** (spomenutý človek): „**Kedy nastane deň zmŕtvychvstania?**“ 7. **Až zrak v úžase ostane** (ostane zmätený bez mihnutia), 8. **A zmizne svetlo mesiaca**, 9. **A budú zhromaždené** (alebo spojené) **slnko a mesiac** (vtedy nastane čas zmŕtvychvstania). 10. **Človek bude hovoriť** (klásť si otázku) **v ten deň**: „**Kam sa dá utiecť** (pred týmto dňom, pred tým, čo sa v ňom deje a pred tým, čo bude po ňom nasledovať)?“. 11. **Nie veru, niet úkrytu** (pred týmto dňom), 12. **K Pánovi tvojmu bude v ten deň konečný cieľ** (k Bohu všetko smeruje na posledný súd). 13. **Človek bude oboznámený v ten deň** (v súdny deň) **s tým, čo vykonal** (počas svojho života) **a čo zanechal** (po sebe).“ (Korán 75:1-13)

15. „**To, čo je vám sľubované** (zmŕtvychvstanie, súdny deň, trápenie a raj), **sa stane**. 8. **Keď sa svetlo hviezd stratí**, 9. **A keď sa nebo otvorí**, 10. **A keď budú hory vyhodené do vzduchu**,“ (Korán 77:7-10)

16. „**Až bude slnko zvlnuté** (stočí sa, skrúti sa a zoslabne), 2. **A až sa hviezdy rozptýlia** (alebo zrýchlia), 3. **A až sa hory** (ktoré sú na zemskom povrchu ako koly) **do pohybu dajú**, 4. **A až ťarchavé ťavy budú zanedbané** (opustené, nik ich nebude chcieť a stratia svoju funkciu), 5. **A až divoké zvieratá budú zhromaždené**, 6. **A až sa moria zapália**, 7. **A až budú duše pridružené** (každá duša bude pridružená k tým dušiam, ktoré konali v živote pozemskom podobne ako ona, pozri kapitolu č. 56, verš siedmy a nasledovné.), 8. **A až zaživa pochované novorodeniatko**

(Mawúda) **bude opýtané**, 9. **Za aký hriech** (či zločin) **bolo zabité?** 10. **A až knihy** (alebo zvitky skutkov každého, dobrých i zlých) **budú roztvorené**, 11. **A až nebo bude odstránené** (Kušitat), 12. **A až peklo** (jeho oheň prudko) **vzbĺkne**, 13. **A až záhrada rajska bude priblížená** (priblíži sa k tým, ktorí do nej majú vojsť), 14. **Bude poznať** (vtedy každá) **duša, čo si** (so sebou) **priniesla** (ako sa v živote pozemskom na tento deň pripravila).“ (Korán 81:1-14)

17. „**Až sa nebo roztrhne**, 2. **A až sa planéty rozptýlia** (pohnú sa, opustia svoje miesta a roztrúsia sa), 3. **A až bude spôsobené, že moria vytrysknú**, 4. **A až budú hroby poprevracané**, 5. **Dozvie sa** (alebo spomenie si v ten deň každá) **duša, čo vykonala** (počas svojho života) **a čo zanechala** (po sebe).“ (Korán 82:1-5)

18. „**Až sa nebo roztrhne**, 2. **A vypočuje** (a poslúchne) **Pána svojho, čo je povinné** (urobiť), 3. **A až sa zem rozprestrie** (a zmiznú z jej povrchu akékoľvek hory alebo výšiny), 4. **A (zem) odhodí** (a vyvrhne), **čo je v nej a opustí to** (všetko, čo v nej bolo dovtedy skryté, sa objaví), 5. **A vypočuje** (a poslúchne) **Pána svojho, čo je povinné** (urobiť). 6. **Človek! Ty s úsilím svojím smeruješ k Pánovi svojmu, so všetkým úsilím** (dobrým i zlým) **a stretnieš Ho.**“ (Korán 84:1-6)

3.2 Udalosti, ktoré predchádzajú udalosti zmŕtvychvstania, uvedené v niektorých výrokoch proroka Muhammada

V dielach islamských učencov sa zvykne príchod udalosti zmŕtvychvstania spájať s takzvanými veľkými príznakmi alebo ukazo-

vateľmi (Alámat Assáa Alkubrá) a malými príznakmi a ukazovateľmi (Alámat Assáa Alsughrá). Tie sú popísané v niektorých výrokoch proroka Muhammada, ktoré sa zachovali a o ktorých sa traduje, že ich prorok povedal. Rozdiel medzi malými a veľkými príznakmi je v tom, že malé budú nastupovať postupne a s väčším časovým odstupom, kým veľké už budú naznačovať, že udalosť zmŕtvychvstania už čoskoro nastane.

Popis základných a významných udalostí sprevádzajúcich udalosť zmŕtvychvstania, sa nachádza v znameniach Koránu. Nakoľko sa však diela islamských učencov zmieňuje aj o príznakoch opísaných v niektorých výrokoch pripisovaných prorokovi Muhammadovi, uvádzame tie najdôležitejšie z nich.

Medzi veľké príznaky alebo ukazovatele (Alámat Assáa Alkubrá) sa zaraďuje:

1. Dym. Ide o dym, ktorý zahalí ľudí.
2. Al-dažžál. Slovom Al-dažžál sa zvykol označovať falošný Ježiš, ktorý sa má objaviť na konci terajšieho života.
3. Al-dábba. Slovom Al-dábba sa v tejto súvislosti označuje dupčiacie zviera, ktoré bude mať schopnosť komunikovať s ľuďmi.
4. Východ slnka zo západu, t. j. z opačnej strany, než zvyčajne vychádza.
5. Zostúpenie Ježiša, syna Márie a jeho návrat na určený čas do terajšieho života.
6. Jažuž a Mažuž. Objavenie sa dvoch kmeňov spomenutých v Koráne i v Biblii – Gog a Magog.

7. Tri veľké zemetrasenia, pri ktorých sa zem roztvorí a pohltí ľudí - jedno na východe, jedno na západe a jedno na Arabskom polostrove.

8. Objavenie sa veľkého ohňa zo strany Jemenu.

9. Jemný, slabý a takmer necítiteľný vietor, ktorý bude usmrcovať len veriacich.

10. Zbúranie Káby v Mekke.

To bolo desať väčších príznakov, ktoré majú predchádzať udalosti zmŕtvychvstania.

Medzi malé príznaky alebo ukazovatele (Alámat Assáa Alsughrá) sa zaraďuje:

1. Posolstvo posla a proroka Muhammada. Toto posolstvo bolo jedným zo znakov už blížiacej sa udalosti zmŕtvychvstania v tom zmysle, že je už posledným posolstvom zoslaným ľudom od Boha najvyššieho, až do nastátia udalosti zmŕtvychvstania.

2. Nastátie zlomu na mesiaci za čias proroka Muhammada.

3. Smrť proroka Muhammada.

4. Dobytie Jeruzalema, ktoré neskôr nastalo.

5. Objavenie sa ľudí, ktorí budú tvrdiť, že sú proroci.

6. Príchod doby, keď sa začne vytrácať dôvera medzi ľuďmi. Správou vecí verejných sa začnú poverovať ľudia, ktorí nie sú toho hodní a nemajú dostatok schopností na ich spravovanie.

7. Príchod doby v ktorej ženy budú oblečené, ale pritom ich telá nebudú zakryté.

8. Rozšírenie sa hazardných hier, voľného mimomanželského styku a bezprávneho zabíjania.

9. Arabský polostrov sa vráti znova do podoby zelených lúk, cez ktoré budú tiecť rieky.

10. Príchod doby, v ktorej bude za pravdovravného považovaný klamár, za klamára pravdovravný, za vierohodných budú považovaní nevierohodní ľudia, za nevierohodných budú označovaní vierohodní ľudia, a o veciach verejných sa budú vyjadrovať pochabí ľudia (ľudia, ktorí nemajú o ich správe žiadne vedomosti a žiadne predpoklady na ich spravovanie).

11. Tí, ktorí boli bosí a nahí, ktorí pásli dobytok a boli chudobní, zbohatnú a začnú sa predbiehať v budovaní vysokých a okázalých stavieb.

Súdny deň

4. Súdny deň

4.1 Čo znamená súdny deň

Súdny deň je udalosť, ktorá nastane v Bohom určenom období a mieste. Ide o udalosť, počas ktorej sa uplatní absolútna Božia spravodlivosť vo vzťahu ku všetkým ľuďom, ale aj vo vzťahu k tým stvoreniam, voči ktorým to Boh určil. Súdnemu dňu predchádzajú dve dôležité udalosti:

a) Prvá je zastavenie sa života ľudí, keď nastáva proces, zjednodušene označený, ako proces zmŕtvychvstania. Znamená to, že sa zastaví pôsobenie niektorých zákonitosti Bohom určených, spustia sa iné, pričom všetci ľudia, ktorí dovtedy žili a zomreli (odišli z terajšieho života), ožijú znova. Telá sa poskladajú nanovo a duše sa s nimi zrejme spoja znova. Vzhľadom k jedinečnosti odtláčkov každého človeka (DNA, percento zloženia chemických prvkov a pod.), nie je pre nás dnes už ťažké si predstaviť prinavrátenie človeka (jeho tela) k životu. Kedysi sa to zdalo nemožné, ale napredovaním vedy sa zdá byť takéto niečo čoraz viac možné aj pre človeka, nieto pre Boha - Stvoriteľa všetkého. Je totiž ľahšie niečo zopakovať a vytvoriť znova, než to stvoriť prvýkrát. Po tejto udalosti - udalosti zmŕtvychvstania, príde súdny deň.

b) Druhá udalosť je súdny deň. Súdny deň je udalosť, v ktorej sa uplatní absolútna spravodlivosť vo vzťahu ku všetkým ľuďom,

vrátane vo vzťahu ku tým všetkým stvoreným, u ktorých tak Boh rozhodol.

Súdny deň predstavuje veľmi významu udalosť v živote každého človeka, keďže od jeho výsledku závisí, ako bude človek vo svojom živote pokračovať. Či pôjde do života blaženosti v Raji, alebo do života trápenia v Pekle.

Popis Raja a Pekla nájdeme v desiatkach znamení Koránu.

Nesmierny význam súdneho dňa spočíva v tom, že človek si uvedomuje, že za všetko, čo bude v terajšom živote konať, sa bude zodpovedať. Preto musí byť vo svojom terajšom živote spravodlivý v čo najväčšej možnej miere a žiť v súlade s tým, čo Boh uložil (žiť v súlade najmä so základnými zásadami, ktoré Boh určil v Koráne.)

4.2 Spravodlivosť

Spravodlivosť - vyhýbať sa krivde, je jedna z najvýznamnejších zásad obsiahnutých v Koráne. Je to zásada spojená tak s duchovným životom, ako aj s materiálnym životom.

Spravodlivosť je rovnováha. Je to aj určitá rovnováha medzi konzervatívnym chápaním, ktoré je brzdou pokroku a pohybu, a medzi veľmi odpútaným chápaním, ktoré presadzuje zmeny príliš rýchle až neuvážene.

Málokedy si uvedomujeme, akú rolu zásada spravodlivosti predstavuje a zohráva v našom živote. Spravodlivosť sa pritom

začína tým, že sa človek nedopustí krivdy voči Bohu tým, že by odmietal vieru v Neho alebo by k Nemu kohokoľvek alebo čokoľvek pridružil. Zásada spravodlivosti ďalej určuje, že sa človek nemá dopúšťať krivdy sám voči sebe, a to v tom najširšom zmysle. Zásada spravodlivosti okrem uvedeného určuje, že človek sa nemá dopúšťať krivdy voči ostatným ľuďom, ale ani voči svojmu okoliu vo všeobecnosti. V Koráne sa môžeme dočítať o mnohých základných formách spravodlivosti, ktoré sa označujú napr. slovami: nekriviť, neuberat' na váhach, nešíriť nespravodlivosť a skazu na zemi a iné.

Uvedomiť si význam a hodnotu spravodlivosti v našom vesmíre a živote, je veľmi dôležité pre hlbšie pochopenie viery, nášho terajšieho života a nášho ďalšieho života.

Každou krivdou, ktorej sa človek dopustí, sa zároveň dopúšťa krivdy sám voči sebe. Za krivdu, ktorej sa človek dopúšťa, sa nakoniec zodpovedá, čo znamená, že sám na seba nakladá hriechy a previnenia.

Medzi významné znamenia Koránu v ktorých sa nespravodlivosť človeka spomína, patrí už uvedené znamenie 33:72. V ňom bolo zoslané, že Al Amána bola ponúknutá nebesiam a zemi, ale ony ľutovali samých seba pred bremenom jej ponesenia, uchovania a výkonu. Človek ju ale poniesol a zvolil si byť jej nositeľom, pretože bol krivdiaci hlavne sám voči sebe, keďže si neuvedomoval, čo všetko takáto zodpovednosť a ťarcha so sebou prinášajú.

O význame slova Al Amána v uvedenom kontexte, možno stále premýšľať. Ono (slovo Al Amána) však v každom prípade

vyjadruje skutočnosť, že ide o záležitosť alebo vec, ktorá je niekým niekomu zverená, aby sa o ňu ten staral, opatroval ju a potom ju vrátil v stave, v akom mu bola zverená.

Najväčšia krivda, ktorej sa človek môže dopustiť vo vzťahu k Bohu, k svojmu stvoriteľovi, je, keď k Nemu niečo alebo niekoho pridruží alebo klame o Bohu a o Jeho vlastnostiach. V Koráne je zoslané:

1. **„Kto by väčšiu krivdu mohol páchať než ten, kto by si vymýšľal o Bohu lži alebo za lož by označil Jeho (Božie) znamenia? (Takéto konanie je jednou z najväčších krívd, akých sa môže niekto dopustiť.) Neuspejú veru (v tom, čo konajú) krivdiaci (tí, ktorí krivdy páchajú).“** (Korán 6:21)

2. **„Kto väčšiu krivdu môže páchať než ten, kto by si vymýšľal o Bohu lži alebo by za lož označil Jeho znamenia? Veru neuspejú previnilci.“** (Korán 10:17)

3. **„Kto väčšiu krivdu môže páchať než ten, kto by si vymyslel o Bohu lži a pritom je (takýto človek) vyzývaný k islamu (kde je mu zreteľne objasnené, že Boh je jeden jediný, ojedinelý, ktorý nesplodil a nebol splodený a ktorému sa nik nevyrovná)? (Nik nemôže väčšiu krivdu páchať než ten, komu je vysvetlená skutočnosť o existencii Boha a jeho podobe a on si potom aj naďalej o Bohu lži vymýšľa). Boh správne neusmerní ľudí krivdiacich (ktorí sa takejto obrovskej krivdy a nepravosti dopúšťajú).“** (Korán 61:7)

Prorok Luqmán odkázal svojmu synovi, aby nepridružoval k Bohu nič ani nikoho, pretože je to veľká nespravodlivosť, ktorej by sa dopustil. V Koráne je zoslané:

„**I (spomeň) Luqmán povedal svojmu synovi, poučujúc ho: „Syn môj, nepridružuj k Bohu, pretože pridružovanie k Bohu je (voči Bohu, ostatným ľuďom i sebe) krivda obrovská“.**“ (Korán 31:13)

Krivda sa v Koráne spomína aj vo vzťahu ku krivde človeka voči svojej duši, keď na ňu naberá to, čo nemá, alebo viac než jeho duša znesie. V Koráne je zoslané:

„**Kto by vykonal niečo zlé alebo by ukrivdil svojej duši, ale potom by o odpustenie Boha poprosil, spozná, že Boh je odpúšťajúci a milostivý (odpustí mu to).**“ (Korán 4:110)

Boh, ako absolútne spravodlivý stvoriteľ, ľuďom nikdy v ničom neukrivdí, ale to ľudia sami sebe krivdia. V Koráne je zoslané:

„**Boh nekrivdí ľuďom v ničom, ale ľudia svojim dušiam (sami sebe) krivdia** (tým, že berú vieru v Boha a zásady, ktoré im zoslal, na ľahkú váhu, preto napokon sami na to doplatia).“ (Korán 10:44)

Vo vzťahu k úžere sa spomína, že ten, kto poberá úžeru (úroky) a ju účtuje, sa dopúšťa krivdy. Koráne určuje:

„**278. Vy, ktorí ste uverili, bojte sa Boha a zrieknite sa (vzdajte sa) pozostatkov ribá, ktoré ostali** (zrieknite sa už i tých posledných zvyškov obchodovania na základe ribá, ktoré sa vo vašom styku objavujú), **ak ste (skutočne) veriaci. 279. Ak by ste tak neurobili** (a nezanechali i tie posledné zvyšky ribá), **vedzte, že sa vystavujete vojne zo strany Boha a jeho posla** (vystavujete sami seba nebezpečenstvu, že proti vám budú stáť muslimovia na čele s prorokom, ba ešte horšie, že budete vystavení Božiemu hnevu

v najširšom zmysle; verš nadväzuje na predchádzajúci verš). **Ak by ste však pokánie učinili** (Bohu a zanechali ribá), **tak vám ostanú vaše pôvodné majetky** (ostane vám základný kapitál, suma, ktorú ste požičali bez akéhokoľvek navýšenia), **nebudete krivdiť a ani vám nebude ukrivdené** (prestanete s ribá a ponecháte si len svoje pôvodné majetky, čo je úplne spravodlivé, pretože nikomu tým neublížite a zároveň o svoje peniaze neprídete).“ (Korán 2:278-279)

O ribá pritom možno uviesť, že predstavuje narábanie a obchodovanie s peniazmi, ako s tovarom a službami určenými na obchodovanie a zisk, t. j. ako s ostatnými tovarmi a službami, nie ako s platidlom.

Jedna z foriem krivdy je aj vedenie boja a násilia voči iným neprávom. Boh totiž nepovolil akékoľvek neoprávnené násilie jedného človeka voči druhému alebo jednej skupiny voči druhej. V tomto smere povolil boj len tým, voči ktorým sa viedol boj. V Koráne Boh zoslal:

„Tým (muslimom), proti ktorým sa boj vedie (zo strany ne-muslimov), **je dané povolenie** (bojovať) **preto, že im bolo ukrivdené. A Boh má moc im** (muslimom) **pomôcť** (k víťazstvu),“ (Korán 22:39)

V tomto prípade niekto pácha krivdu na niekom a ten, na kom je krivda páchaná, má právo sa brániť. Preto je to dané aj formou povolenia. Treba tu ale rozlišovať medzi uplatnením spravodlivosti voči niekomu za krivdu, ktorej sa dopustil, a medzi útočením a vedením vojny voči niekomu, kto sa krivdy nedopustil. Uplatnenie

spravodlivosti je vždy dovolené a žiadané, kým ozbrojený konflikt nie je dovolený a povoľuje sa len na odvrátenie útoku - krivdy v podobe útoku.

Na záver tejto stati ohľadom krivdy, ešte uvedieme znamenie, v ktorom Boh ľudom oznamuje, že keby bol chcel trestať ľudí za krivdu, ktorej by sa dopustili, ihneď v momente, ako sa jej dopustili, nebol by zanechal na Zemi nikoho, kto by na nej chodil. Ale Boh ponechal možnosť, aby ten, kto sa krivdy dopustil, oľutoval to, čo vykonal, a napravil, čo sa dá. Boh pritom stanovil, že príde čas na to určený, keď sa všetci budú za krivdy nimi páchané zodpovedať. V Koráne Boh zoslal:

„Keby Boh bral ľudí (okamžite) na zodpovednosť za ich krivdy, nenechal by na nej (na zemi) nič, čo by chodilo (po nej), On (Boh) ich odchod (z tohto života) ale odkladá na čas stanovený (odkladá ich odchod zo života pozemského, až kým nenastane čas, ktorý na to určil). Keď sa naplní ich čas, nebudú ho môcť zadržať čo i len na hodinu a ani ho urýchliť (keď sa naplní lehota, ktorá im bola určená, nebudú môcť trest či odchod zo života pozemského ani na hodinu zadržať alebo ho urýchliť),“ (Korán 16:61)

Napáchaná krivda sa v súdny deň prejaví najmä vo forme zodpovednosti za ňu. Keď človek dospeje do štádia, keď sa bude v súdny deň zodpovedať za svoje skutky, bude si želať, keby sa mohol vykúpiť za to, čo urobil, všetkým, čo by mal; obetoval by čokoľvek, aj keby mal vo vlastníctve celú Zem so všetkým, čo na nej je. Ale tam mu to už nepomôže. V Koráne je stanovené:

„**Keby každá duša, ktorá krivdu páchala, mala** (vlastnila všetko), **čo je na zemi, snažila by sa tým vykúpiť** (bude sa snažiť, keď trest dopadne a keď súdny deň príde, vykúpiť sa z trestu všetkým svojím majetkom aj keď by takýto majetok zahŕňal všetky majetky zeme). **A budú tajiť** (títo ľudia odmietajúci vieru) **ľútosť** (svoju sami nad sebou), **keď uvidia trápenie. A bude medzi nimi rozhodnuté spravodlivo. A nebude im ukrivdené** (pri posudzovaní toho, čo v živote pozemskom robili).“ (Korán 10:54)

Odkaz uvedený v predchádzajúcom znamení, možno spojiť s ďalším znamením, aby sa tak celý obraz dotvoril. Ak niekto páchal krivdu, ale neskôr to oľutoval, snažil sa konať dobro, správať sa spravodlivo, s cieľom napraviť krivdu, ktorú páchal, tak Boh je odpúšťajúci a milostivý. Kým človek žije v terajšom živote, nikdy nie je neskoro oľutovať, čo vykonal, a pokúsiť sa to napraviť, v čo najväčšej možnej miere. Zvyšok už záleží od posúdenia Boha najvyššieho. Boh v Koráne v príbehu o Mojžišovi zoslal:

„**Okrem tých, ktorí by sa krivdy dopustili. Ak by však vykonané zlo** (ktorého sa predtým dopustili) **nahradili dobrom** (napravili zlo, ktoré vykonali dobrým činom), **tak** (nech vedia, že) **Ja som odpúšťajúci a milostivý**“, (Korán 27:11)

4.3 Súdny deň dáva skutkom a životu človeka vyššiu hodnotu

Existencia súdneho dňa ako udalosti, ktorá je sprevádzaná niekoľkými ďalšími udalosťami, dáva životu človeka, ako aj jeho

skutkom, vyšší význam a vyššiu hodnotu. Súdny deň je udalosť, v ktorej sa udeje najmä:

a) Tvorstvo sa uistí, uvidí a pocíti, že prísľub súdneho dňa bol pravdivý a nastal.

b) Vykoná sa spravodlivé zúčtovanie všetkého, najmä toho, čo ľudia vykonali vo svojom najnižšom živote (pozemskom živote). Tým sa odplatí spravodlivo každému to, čo predtým konal.

c) Uplatnia sa všetky ostatné, Bohom spomenuté zákonitosti, faktory, vlastnosti a výnimky. Ide napr. o Božiu milosť, odpustenie, prepáčenie a iné, ktoré v konečnom dôsledku zmiernia výsledky uplatnenej spravodlivosti v prospech súdeného. V Koráne bolo napr. zoslané o súdnom dni:

„**A medzi nimi** (medzi tými, ktorí budú v raji a tými, ktorí budú v pekle) **bude závoj** (určitá prekážka, ktorá bude oddeľovať jedných od druhých). **A na múre** (spomenutý závoj bude zrejme mohutný ako múr) **budú muži, ktorí poznajú každého** (obyvateľov raja ako aj obyvateľov pekla) **podľa jeho vlastností** (dokážu rozoznať, ktorí sú obyvateľmi raja a ktorí obyvateľmi pekla podľa vlastností, ktoré sú typické pre každú skupinu z nich). **I zavolajú** (muži stojaci na múre) **na obyvateľov raja** (a povedia im): „**Mier s vami**“. **Nevstúpili doň** (títo muži, ktorí na múre stoja, sa ešte do raja nedostali), **ale dúfajú** (muži stojaci na múre boli ešte na rozmedzí raja a pekla, avšak dúfajú, že sa do raja medzi jeho obyvateľov dostanú),“ (Korán 7:46)

d) Ľudia po skončení zúčtovania sa rozdelia na dve skupiny. Jedna pôjde na miesto večného dobrého života (večného z pohľadu

človeka vnímajúceho večnosť ako nekonečno) a druhá skupina pôjde na miesto večného zlého života. V rámci každej z oboch uvedených skupín sa potom každá rozdelí na podskupiny - od najnižšej úrovne Raja alebo Pekla po najvyššiu ich úroveň. Popis Raja a Pekla nájdeme v Koráne v mnohých znameniach.

Záver

Veriaci človek žije tento život kvalitnejšie, než keby neveril, pritom dúfa, že v tom ďalšom živote bude pokračovať do niečoho lepšieho. Domnelé úžitky terajšieho života nemusia byť nikdy tou najkvalitnejšou formou života.

Veriaci človek dúfa v dobrý koniec, ktorý ešte len príde, pričom v snahe dosiahnuť tento dobrý koniec, sa snaží o lepší spôsob života aj v tomto terajšom živote.

V čo však môže dúfať človek, ktorý v Boha a v pokračovanie života neverí? Maximálne v to, aby nenastalo žiadne pokračovanie nášho života po smrti, aby nezistil, že čo popieral je skutočnou realitou, ktorá nastala. Čo bude takýto človek vtedy robiť?! Je to otázka, ktorá určite stojí za zamyslenie sa.

Použitá literatúra

1. Korán, preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, ALJA, s.r.o., prvé vydanie v roku 2008, rozsah: dva zväzky 2061 strán, ISBN 978-80-969967-0-4

2. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo, ALJA, s.r.o., Bratislava 2002, ISBN 80-968262-0-4

3. Ebí Al-husejn Muslim bin Al-hažžáž Al-qušejri Al-nejsáburi, Sahíh muslim – zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Muslima, vydalo: Dár Al-hadís, Káhira, Egypt, prvé vydanie 1991.

V tomto druhom vydaní bola použitá nasledujúca literatúra:

1. Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

Modlenie

Podľa islamského náboženstva

Podrobný návod pre každého, kto s modlením začína

Napísal: Abdulwahab Al-Sbenaty

© Abdulwahab Al-Sbenaty

ISBN: 978-80-969967-9-7

Modlenie

Podľa islamského náboženstva

Podrobný návod pre každého, kto s modlením začína

1. AZÁN (Oznámenie začiatku času modlenia)

Na to, aby muslimovia vedeli, kedy nastáva čas každej modlitby počas dňa, bol ustanovený tzv. Azán, t. j. verejné oznámenie nastátia času modlenia. Zvyčajne ho dnes môžeme v islamských krajinách počúvať z minaret mešít. Nakoľko je počet povinných modlitieb päť, azán sa opakuje päťkrát denne v tom istom znení. Azán znie:

1. Alláhu akbar, Alláhu akbar (Boh je väčší *než čokoľvek*, Boh je väčší *než čokoľvek*)
2. Alláhu akbar, Alláhu akbar (Boh je väčší *než čokoľvek*, Boh je väčší *než čokoľvek*)
3. Ašhadu an lá iláha illalláh (svedčím, že niet boha okrem Boha)
4. Ašhadu an lá iláha illalláh (svedčím, že niet boha okrem Boha)
5. Ašhadu anna muhammadan rasúlulláh (svedčím, že Muhammad je Boží posol)
6. Ašhadu anna muhammadan rasúlulláh (svedčím, že Muhammad je Boží posol)
7. Hajji alassalá (pod' k modleniu)
8. Hajji alassalá (pod' k modleniu)

9. Hajji alalfaláh (pod' k úspechu)

10. Hajji alalfaláh (pod' k úspechu)

11. Alláhu akbar, Alláhu akbar (Boh je väčší *než čokoľvek*, Boh je väčší *než čokoľvek*)

12. Lá iláha illalláh (niet boha okrem Boha)

Azán pred rannou modlitbou sa líši len v bode č. 10, keď sa za ním vsúva nasledujúce:

11. Assalátu chejron minnávm (modlenie je lepšie než spánok)

12. Assalátu chejron minnávm (modlenie je lepšie než spánok)

13. Alláhu akbar Alláhu akbar (Boh je väčší *než čokoľvek*, Boh je väčší *než čokoľvek*)

14. Lá iláha illalláh (niet boha okrem Boha)

Okrem azánu, poznáme aj tzv. „**Iqáma**“, t. j. oznámenie začatia modlitby. Rozdiel medzi azánom a iqámou je v tom, že azán oznamuje, že čas na vykonanie určitej modlitby už začal, kým iqáma oznamuje, že sa začína samotné modlenie. Ak počujeme azán, neznamená to, že už sa začína modlenie v mešite, ale až po určitom čase, keď sa modliaci sa dostavia do mešity, oznámi sa iqáma, postavia sa muslimovia k modleniu a začne sa modlenie. Iqáma sa podobá na azán, ale je kratšia a v jednom bode sa líši.

Ak sa chceme sami alebo spoločne s niekým pomodliť, tak prednesieme iqámu, postavíme sa na modlenie smerom ku Kábe v Mekke a začneme sa modliť. Iqámq znie:

1. Alláhu akbar, Alláhu akbar (Boh je väčší *než čokoľvek*, Boh je väčší *než čokoľvek*)

2. Ašhadu an lá iláha illalláh (svedčím, že niet boha okrem Boha)
3. Ašhadu anna muhammadan rasúlulláh (svedčím, že Muhammad je Boží posol)
4. Hajji alassalá (pod' k modlitbe)
5. Hajji alalfaláh (pod' k úspechu)
6. Qad qámat assalá (modlenie sa začína)
7. Qad qámat assalá (modlenie sa začína)
8. Alláhu akbar, Alláhu akbar (Boh je väčší *než čokoľvek*, Boh je väčší *než čokoľvek*)
9. Lá iláha illalláh (niet boha okrem Boha).

2. Modlitba

2.1 Ranná modlitba (salát assubh)

Ranná modlitba sa skladá z dvoch „Rukua“. Rukua (v jednotnom čísle) je základná časť modlitby, pričom každá povinná modlitba sa skladá z niekoľkých rukua.⁶ Ranná modlitba sa skladá z nasledujúcich krokov:

1. **Vuqúf** (postavenie sa k modleniu). Postavím sa smerom ku Kábe v Mekke a v s srdci (alebo v úplnej tichosti) poviem: „Mám úmysel modliť sa rannú modlitbu“.

2. **Zdvihnutie rúk**. Zdvihnem ruky na roveň uší, pritom vnútorná strana každej ruky bude otočená smerom k uchu (poloha č. 1). Poviem: „Allahu akbar (Boh je väčší *než čokoľvek*).“ Spustím ruky dole, pričom ľavú ruku položím pod pupok a pravú ruku na ľavú (poloha č. 2).

3. **Úvodná prosba**. Modlenie začínam tzv. úvodnou prosbou, ktorá znie: „Subhánaka lláhumma wa bihamdika wa tabáraka smuka wa taál'a žadduka wa lá iláha ghejruka (Jedinečný si Bože, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, vďaka je určená

⁶ V ďalšom výklade urobíme výnimku z gramatických pravidiel slovenského jazyka. Nebudeme skloňovať cudzie mená, ako sú rukua, rukú, sužúd a pod., aby sme uľahčili čitateľovi orientáciu v texte, ktorý sčasti tvorí prepis cudzej výslovnosti. Súčasne budeme spôsob modlenia vysvetľovať v jednotnom čísle.

Teba, Tvoje meno je požehnané a niet boha okrem Teba)“. Stále som v polohe č. 2.

4. **Prednesenie Al-fátihy.** Miernym hlasom, tak aby som sám seba počul prednesiem prvú kapitolu Koránu - Al-fátihu. Al-fátiha znie: „Bismilláhi arrahmáni arrahím. Alhamdulilláhi rabbilálamín. Arrahmánirrahím. Málíki jawmiddín. Ijjáka nabudu wa ijjáka nestaín. Ihdinassirátl mustaqím. Sirátallazína anamta alejhim. Ghejril maghdúbi alejhim. Waladdállín“ Ámin. Stále som v polohe č. 2.

5. **Prednesenie krátkej kapitoly.** Potom prednesiem niektorú menšiu kapitolu Koránu, min. však tri po sebe nasledujúce znamenia (verše) z niektorej z kapitol Koránu. Napr. kapitola č. 112 zvaná Al-ichlás znie: „Qul huwalláhu ahad. Alláhussamad. Lem jeled. Wa lem júlad. Wa lem jakon lahú kufvan ahad“. Stále som v polohe č. 2.

6. **Rukú.** Potom sa skloním do polohy rukú a pritom ako sa skláňam poviem: „Alláhu akbar“. Poloha rukú je poloha do ktorej sa dostanem tak, že v stojí zohnem trup dopredu o 90 stupňov a opriem sa vystretými rukami o kolená. Poloha č. 3. V tejto polohe poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal azím (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, priveľký si *vo všetkých významoch*)“. Potom sa opäť narovnáam a zdvihnem trup do stojacej polohy - polohy vuqúf (poloha č. 2). Pritom ako trup dvíham poviem: „Samia lláhu limen hamidah. Rabbaná wa lal-kalhamd“. Keď sa narovnáam do stoja, nedávam pravú ruku na ľavú, ale obe ruky nechám voľne spustené na bokoch.

7. **Sužúd.** Potom ako som trup narovnal (poloha č. 2 so spustenými rukami), sa celým telom skloním na zem do polohy sužúd. Do polohy sužúd sa dostanem tak, že si kľaknem na kolená, rukami sa opriem o zem a položím hlavu na zem tak, že sa zeme dotknem čelom a nosom. Ruky mám pritom položené na roveň uší. Poloha č. 4. Keď už som v polohe sužúd, poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal álá (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, si vyššie postavený než čokoľvek)“. Potom sa posadím do polohy žulús, poloha č. 5.

8. **Žulús.** Do polohy žulús (poloha č. 5) sa dostanem tak, že skrčím ľavú nohu, narovnáam trup z polohy sužúd a sadnem si na ľavú nohu. Pritom sa špičkami pravej nohy opieram o zem. V tejto polohe zotrvám niekoľko sekúnd, kým nepocítim určitý pokoj v srdci. Potom sa vrátim do polohy sužúd (poloha č. 4).

9. **Sužúd.** Vrátim sa do polohy sužúd, vysvetlenú pri krok č. 7. Keď skončím, potom sa postavím do polohy vuqúf, ako keď som sa začal modliť (poloha č. 2). Pri vstávaní poviem jedenkrát: „Alláhu akbar“. Tu sa končí prvá rukua a začína sa druhá, ktorá sa takmer vo všetkom podobá na tú prvú.

10. **Fátiha.** Potom, ako som sa postavil znova prednesiem fátihu (krok č. 4). Tým začínam druhú rukua,

11. Prednesiem krátku kapitolu Koránu. Ako tomu bolo pri kroku č. 5.

12. Rukú. Krok č. 6.

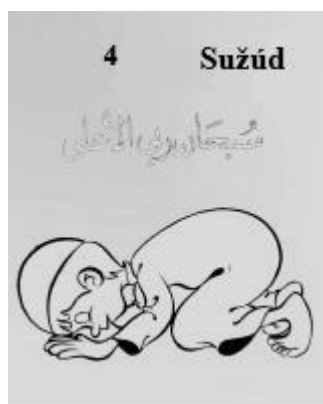
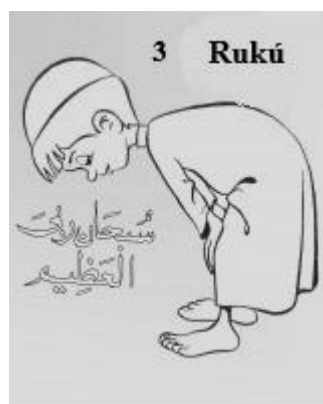
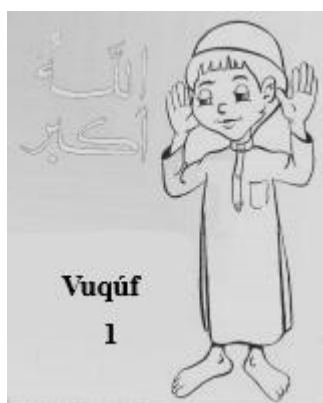
13. Sužúd. Krok č. 7.

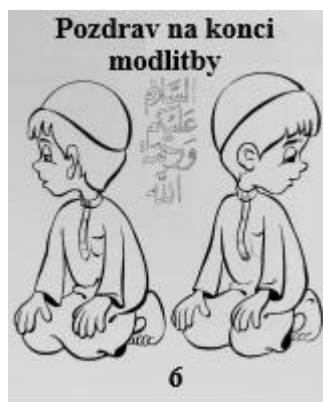
14. Žulús. Krok č. 8.

15. Sužúd. Krok č. 9. Po skončení sužúd sa už nezdvihnem do polohy vuqúf (poloha č. 2), ale si opäť sadnem, ako tomu bolo pri kroku č. 8 - poloha č. 5. V tejto polohe zotrviem a prednesiem tzv. Attahijjât (pozdravy) a za nimi tzv. Assalavât Al-ibráhimijja (Abrahámove pozdravy). Attahijjât znejú: „Attahijjátu lilláhi wa assaláwatu wa attajjibát. Assalámu alejka já ejjuhannabi wa rahmatulláhi wa barakátuhu. Assalámu alejna wa alá ibádilláhi assálihín. Ašhadu an lá iláha illalláh wa ašhadu anna muhammadan rasú-lulláh.“ Keď hovorím poslednú vetu, tak zdvihnem pravý ukazovák hore. Keď skončím, tak ho vrátim na miesto (poloha č. 6). Attahijjât znamenajú: „Pozdravy náležia Bohu, modlitby a všetko dobré. Nech ťa, prorok (Muhammad), sprevádza mier a milosť Božia a Jeho požehnanie. Nech nás sprevádza mier i tých Bohu odovzdaných a zbožných. Svedčím, že niet boha okrem Boha a svedčím, že Muhammad je Božím poslom.“ Tým sa skončila druhá rukua. Nakoľko sa ranná modlitba skladá len z dvoch rukua, pristúpim k poslednému kroku, k predneseniu Abrahámových pozdravov, aby som tak ukončil modlitbu. Ostanem sedieť v tej istej polohe – v polohe žulús a začnem prednášať Abrahámove pozdravy, ktoré znejú: „Alláhumma salli alá Muhammaden wa alá áli Muhammad, kamá sallajta alá Ibráhima wa alá áli Ibráhim. Wa bárek alá Muhammaden wa alá áli Muhammad, kamá bárakta alá Ibráhima wa alá áli Ibraáhima. Fil álamína innaka hamídon mežíd“. V slovenskom jazyku to znamená: „Bože, zošli svoju milosť (a požehnanie) na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ju zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu. A požehnanie

zošli na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ho zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu; v radoch stvorených, veď Tebe vďaka patrí a slávou oplývaš.“ Keď skončím, otočím hlavu doprava tak, že si vidím na pravé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“, čo znamená: „Mier s vami“. Potom otočím hlavu na druhú stranu, doľava, tak, že si vidím na ľavé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“. Potom vrátim hlavu späť do stredu, do polohy č. 5 a tým modlitba skončila.

Jednotlivé polohy modlenia:

2.2 Poludňajšia modlitba (Salat azzuhr)

Poludňajšia modlitba (Salat azzuhr) sa líši od rannej len počtom rukua a tým, že ju vykonáme úplne tichým hlasom (šepotom alebo len v duchu s jemným pohybom úst pri prednášaní). Kým rannú modlitbu tvorili dve rukua, obedňajšia resp. poludňajšia modlitba je tvorená štyrmi rukua. Všetky úkony a prednášanie Koránu sa robia potichu.

Základné polohy spojené s modlením, sme si vysvetlili pri rannej modlitbe. Tie treba ovládať naspamäť. Tu si už len podrobne preberieme samotný spôsob vykonania poludňajšej modlitby.

Poludňajšia modlitba sa skladá zo štyroch rukua. Skladá sa z nasledujúcich krokov:

1. **Vuqúf (postavenie sa k modleniu).** Postavím sa smerom k Mekke a v tichosti poviem: „Mám úmysel modliť sa modlitbu azzuhr“.

2. **Zdvihnutie rúk.** Zdvihnem ruky na roveň uší, pritom vnútorná strana každej ruky bude otočená smerom k uchu (poloha č. 1). Poviem: „Allahu akbar (Boh je väčší než čokoľvek)“. Spustím ruky dole, pričom ľavú ruku položím pod pupok a pravú ruku na ľavú (poloha č. 2).

3. **Úvodná prosba.** Modlenie začínam tzv. úvodnou prosbou, ktorá znie: „Subhánaka lláhumma wa bihamdika wa tabáraka

smuka wa taál'a žadduka wa lá iláha ghejruka.“ (Jedinečný si Bože, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, vďaka je určená Teba, Tvoje meno je požehnané a niet boha okrem Teba). Stále som v polohe č. 2.

4. **Prednesenie Al-fátihy.** Miernym hlasom, tak aby som sám seba počul, prednesiem prvú kapitolu Koránu - Al-fátihu. Al-fátiha znie: „Bismilláhi arrahmáni arrahím. Alhamdulilláhi rabbilálamín. Arrahmánirrahím. Málíki jawmiddín. Ijjáka nabudu wa ijjáka nestáin. Ihdinassirátl mustaqím. Sirátallazína anamta alejhim. Ghejril maghdúbi alejhim. Waladdállín“ Ámin. Stále som v polohe č. 2.

5. **Prednesenie krátkej kapitoly.** Potom prednesiem niektorú menšiu kapitolu Koránu, min. však tri po sebe nasledujúce znamenia z niektorej z kapitol Koránu. Napr. kapitola č. 112 zvaná Al-ichlás znie: „Qul huwalláhu ahad. Alláhussamad. Lem jeled. Wa lem júlad. Wa lem jakon lahú kufvan ahad“. Stále som v polohe č. 2.

6. **Rukú.** Potom sa skloním do polohy rukú a pritom ako sa skláňam, poviem: „Alláhu akbar“. Poloha rukú je poloha do ktorej sa dostanem tak, že v stojí zohnem trup dopredu o 90 stupňov a opriem sa vystretými rukami o kolená. Poloha č. 3. V tejto polohe poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal azím (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, priveľký si vo všetkých významoch)“. Potom sa opäť narovnáam a zdvihnem trup do stojacej polohy - polohy vuqúf (poloha č. 2). Pritom ako trup dvíham poviem: „Samia lláhu limen hamidah. Rabbaná wa

lakalhamd“. Keď sa narovnáam do stoja, nedávam pravú ruku na ľavú, ale obe ruky nechám voľne spustené na bokoch.

7. **Sužúd.** Potom ako som trup narovnal (poloha č. 2 so spustenými rukami), sa celým telom skloním na zem do polohy sužúd. Do polohy sužúd sa dostanem tak, že si kľaknem na kolená, rukami sa opriem o zem a položím hlavu na zem tak, že sa zeme dotknem čelom a nosom. Ruky mám pritom položené na roveň uší. Poloha č. 4. Keď už som v polohe sužúd poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal álá (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, si vyššie postavený než čokoľvek)“. Potom sa posadím do polohy žulús, poloha č. 5.

8. **Žulús.** Do polohy žulús (poloha č. 5) sa dostanem tak, že skrčím ľavú nohu, narovnáam trup z polohy sužúd a sadnem si na ľavú nohu. Pritom sa špičkami pravej nohy opieram o zem. V tejto polohe zotrvám niekoľko sekúnd, kým nepocítim určitý pokoj v srdci. Potom sa vrátim do polohy sužúd (poloha č. 4).

9. **Sužúd.** Vrátim sa do polohy sužúd vysvetlenú pri krok č. 7. Keď skončím, potom sa postavím do polohy vuqúf, ako keď som sa začal modliť (poloha č. 2). Pri vstávaní poviem jedenkrát: „Alláhu akbar“. Tu sa končí prvá rukua a začína sa druhá, ktorá sa takmer vo všetkom podobá na tú prvú.

10. **Fátiha.** Potom, ako som sa postavil znova prednesiem fátihu (krok č. 4). Tým začínam druhú rukua.

11. Prednesiem krátku kapitolu Koránu. Ako tomu bolo pri kroku č. 5.

12. **Rukú.** Krok č. 6.

13. Sužúd. Krok č. 7.

14. Žulús. Krok č. 8.

15. Sužúd. Krok č. 9. Po skončení poklony sa nezdvihnem do polohy vuqúf (poloha č. 2), ale si opäť sadnem, ako tomu bolo pri kroku č. 8 - poloha č. 5. V tejto polohe zotrvám a prednesiem tzv. Attahijjât (pozdravy). Attahijjât zneju: „Attahijjátu lilláhi wa assaláwatu wa attajjibát. Assalámu alejka já ejjuhannabi wa rahmatulláhi wa barakátuhu. Assalámu alejna wa alá ibádilláhi assálihín. Ašhadu an lá iláha illalláh wa ašhadu anna muhammadan rasúllulláh.“ Keď hovorím poslednú vetu, zdvihnem pravý ukazovák hore. Keď skončím, tak ho vrátim na miesto (poloha č. 6). Attahijjât znamenajú: „Pozdravy náležia Bohu, modlitby a všetko dobré. Nech ťa, prorok (Muhammad), sprevádza mier a milosť Božia a Jeho požehnanie. Nech nás sprevádza mier i tých Bohu odovzdaných a zbožných. Svedčím, že niet boha okrem Boha a svedčím, že Muhammad je Božím poslom.“ Na rozdiel od rannej modlitby, tu končím len druhú rukua, ale ešte nekončím modlenie, preto neprednesiem Abrahámové pozdravy, ktoré sa prednášajú iba na konci modlitby, ale vstanem do polohy Vuqúf (poloha č. 2). Pritom ako vstávam poviem „Alláhu akbar“.

16. Fátiha. Potom, ako som sa postavil, znova prednesiem fátihu (krok č. 4). Tým začínam tretiu rukua. Na jej začiatku už ale neprednesiem žiadne ďalšie znamenia Koránu, ako tomu bolo pri krokoch 5 a 11, ale prejdem po skončení Al-fátiha k rukú.

17. Rukú. Krok č. 6.

18. Sužúd. Krok č. 7.

19. Žulús. Krok č. 8.

20. Sužúd. Krok č. 9. Tým sa končí tretia rukua a začína sa štvrtá.

21. Fátiha. Potom, ako som sa postavil, znova prednesiem fátihu (krok č. 4). Tým začínam štvrtú rukua. Tu tiež neprednesiem žiadne ďalšie znamenia Koránu, ako tomu bolo pri krokoch 5 a 11, ale prejdem po skončení prednášania Fátihy (Al-fátiha) k rukú.

22. Rukú. Krok č. 6.

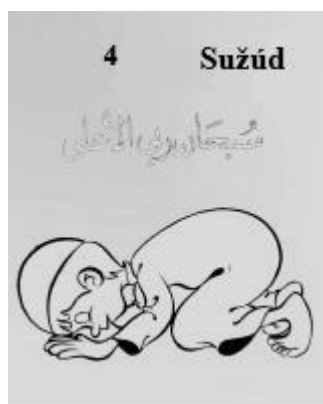
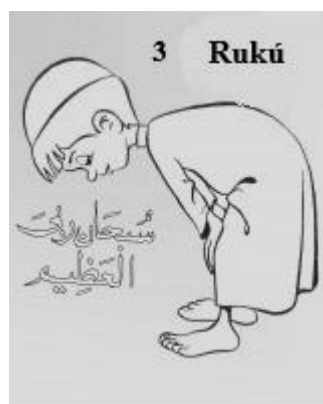
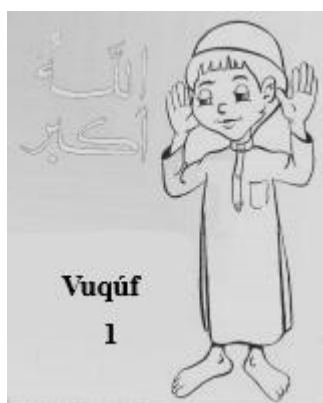
23. Sužúd. Krok č. 7.

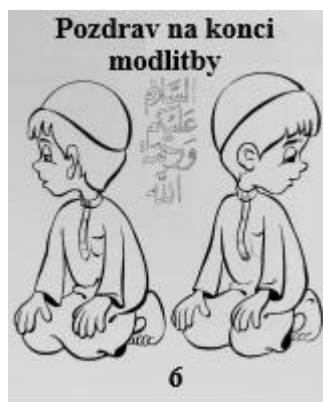
24. Žulús. Krok č. 8.

25. Sužúd. Krok č. 9. Po skončení poklony sa ale nezdvihnem do polohy vuqúf (poloha č. 2), ale si opäť sadnem ako tomu bolo pri kroku č. 8 (poloha č. 5). V tejto polohe zotrviem a prednesiem tzv. Attahijját (pozdravy) a za nimi tzv. Aassalavát Al-ibráhimijja (Abrahámove pozdravy). Attahijját zneju: „Attahijjátu lilláhi wa assaláwatu wa attajjibát. Assalámu alejka já ejjuhannabi wa rahmatulláhi wa barakátuhu. Assalámu alejna wa alá ibádilláhi assálihín. Ašhadu an lá iláha illalláh wa ašhadu anna muhammadan rasúlulláh.“ Keď hovorím poslednú vetu, zdvihnem pravý ukazovák hore. Keď skončím, tak ho vrátim na miesto (poloha č. 6). Attahijját znamenajú: „Pozdravy náležia Bohu, modlitby a všetko dobré. Nech ťa, prorok (Muhammad), sprevádza mier a milosť Božia a Jeho požehnanie. Nech nás sprevádza mier i tých Bohu odovzdaných a zbožných. Svedčím, že niet boha okrem Boha a svedčím, že Muhammad je Božím poslom.“ Tým sa skončila štvrtá rukua. Nakoľko sa poludnajúšia modlitba skladá zo štyroch rukua,

pristúpim k poslednému kroku, k predneseniu Abrahámových pozdravov, aby som tak ukončil modlitbu. Ostanem sedieť v tej istej polohe - v polohe žulús a začnem prednášať Abrahámove pozdravy, ktoré znejú: „Alláhumma salli alá Muhammeden wa alá áli Muhammad, kamá sallajta alá Ibráhima wa alá áli Ibráhim. Wa bárek alá Muhammeden wa alá áli Muhammad, kamá bárakta alá Ibráhima wa alá áli Ibraáhima. Fil álamína innaka hamídon mežíd“. V slovenskom jazyku to znamená: „Bože, zošli svoju milosť (a požehnanie) na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ju zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu. A požehnanie zošli na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ho zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu; v radoch stvorených, veď Tebe vďaka patrí a slávou oplývaš.“ Keď skončím, otočím hlavu doprava tak, že si vidím na pravé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“, čo znamená: „Mier s vami“. Potom otočím hlavu na druhú stranu, doľava, tak, že si vidím na ľavé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“. Potom vrátim hlavu späť do stredu, do polohy č. 5 a tým modlitba skončila.

Jednotlivé polohy modlenia:

2.3 Popoludňajšia modlitba (Salat Al-asr)

Popoludňajšia modlitba (Salat Al-asr) sa vykonáva presne tak, ako poludňajšia. Jediným rozdielom medzi poludňajšou a popoludňajšou modlitbou je, že pri prvom vuqúf sa postavím k modleniu s úmyslom modliť sa popoludňajšiu modlitbu (krok č. 1).

Základné polohy spojené s modlením, sme si vysvetlili pri ranej modlitbe. Tie treba ovládať naspamäť. Tu si už len podrobne preberieme samotný spôsob vykonania popoludňajšej modlitby.

Popoludňajšia modlitba sa skladá zo štyroch rukua. Skladá sa z nasledujúcich krokov:

1. **Vuqúf (postavenie sa k modleniu).** Postavím sa smerom k Mekke a v tichosti poviem: „Mám úmysel modliť sa modlitbu Al-asr“.

2. **Zdvihnutie rúk.** Zdvihnem ruky na roveň uší, pritom vnútorná strana každej ruky bude otočená smerom k uchu (poloha č. 1). Poviem: „Allahu akbar (Boh je väčší než čokoľvek)“. Spustím ruky dole, pričom ľavú ruku položím pod pupok a pravú ruku na ľavú (poloha č. 2).

3. **Úvodná prosba.** Modlenie začínam tzv. úvodnou prosbou, ktorá znie: „Subhánaka lláhumma wa bihamdika wa tabáraka smuka wa taál’a žadduka wa lá iláha ghejruka.“ (Jedinečný si Bože, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, vďaka je určená

Teba, Tvoje meno je požehnané a niet boha okrem Teba). Stále som v polohe č. 2.

4. **Prednesenie Al-fátihy.** Miernym hlasom, tak aby som sám seba počul prednesiem prvú kapitolu Koránu - Al-fátihu. Al-fátiha znie: „Bismilláhi arrahmáni arrahím. Alhamdulilláhi rabbilálamín. Arrahmánirrahím. Málíki jawmiddín. Ijjáka nabudu wa ijjáka nestaín. Ihdinassirátl mustaqím. Sirátallazína anamta alejhim. Ghejril maghdúbi alejhim. Waladdállín“ Ámin. Stále som v polohe č. 2.

5. **Prednesenie krátkej kapitoly.** Potom prednesiem niektorú menšiu kapitolu Koránu, min. však tri po sebe nasledujúce znamenia z niektorej z kapitol Koránu. Napr. kapitola č. 112 zvaná Al-ichlás znie: „Qul huwalláhu ahad. Alláhussamad. Lem jeled. Wa lem júlad. Wa lem jakon lahú kufvan ahad“. Stále som v polohe č. 2.

6. **Rukú.** Potom sa skloním do polohy rukú a pritom ako sa skláňam, poviem: „Alláhu akbar“. Poloha rukú je poloha do ktorej sa dostanem tak, že v stojí zohnem trup dopredu o 90 stupňov a opriem sa vystretými rukami o kolená. Poloha č. 3. V tejto polohe poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal azím (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, priveľký si vo všetkých významoch)“. Potom sa opäť narovnáam a zdvihnem trup do stojacej polohy - polohy vuqúf (poloha č. 2). Pritom ako trup dvíham, poviem: „Samia lláhu limen hamidah. Rabbaná wa lakalhamd“. Keď sa narovnáam do stoja, nedávam pravú ruku na ľavú, ale obe ruky nechám voľne spustené na bokoch.

7. **Sužúd.** Potom ako som trup narovnal (poloha č. 2 so spustenými rukami), sa celým telom skloním na zem do polohy sužúd. Do polohy sužúd sa dostanem tak, že si kľaknem na kolená, rukami sa opriem o zem a položím hlavu na zem tak, že sa zeme dotknem čelom a nosom. Ruky mám pritom položené na roveň uší. Poloha č. 4. Keď už som v polohe sužúd, poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal álá (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, si vyššie postavený než čokoľvek)“. Potom sa posadím do polohy žulús, poloha č. 5.

8. **Žulús.** Do polohy žulús (poloha č. 5) sa dostanem tak, že skrčím ľavú nohu, narovnáam trup z polohy sužúd a sadnem si na ľavú nohu. Pritom sa špičkami pravej nohy opieram o zem. V tejto polohe zotrívam niekoľko sekúnd, kým nepocítim určitý pokoj v srdci. Potom sa vrátim do polohy sužúd (poloha č. 4).

9. **Sužúd.** Vrátim sa do polohy sužúd vysvetlenú pri krok č. 7. Keď skončím, potom sa postavím do polohy vuqúf, ako keď som sa začal modliť (poloha č. 2). Pri vstávaní poviem jedenkrát: „Alláhu akbar“. Tu sa končí prvá rukua a začína sa druhá, ktorá sa takmer vo všetkom podobá na tú prvú.

10. **Fátiha.** Potom, ako som sa postavil, znova prednesiem fátihu (krok č. 4). Tým začínam druhú rukua,

11. Prednesiem krátku kapitolu Koránu. Ako tomu bolo pri kroku č. 5.

12. Rukú. Krok č. 6.

13. Sužúd. Krok č. 7.

14. Žulús. Krok č. 8.

15. Sužúd. Krok č. 9. Po skončení poklony sa nezdvihnem do polohy vuqúf (poloha č. 2), ale si opäť sadnem, ako tomu bolo pri kroku č. 8 - poloha č. 5. V tejto polohe zotrávam a prednesiem tzv. Attahijját (pozdravy). Attahijját zneju: „Attahijjátu lilláhi wa assaláwatu wa attajjibát. Assalámu alejka já ejjuhannabi wa rahmatulláhi wa barakátuhu. Assalámu alejna wa alá ibádilláhi assálihín. Ašhadu an lá iláha illalláh wa ašhadu anna muhammadan rasú-lulláh.“ Keď hovorím poslednú vetu, zdvihnem pravý ukazovák hore. Keď skončím, tak ho vrátim na miesto (poloha č. 6). Attahijját znamenajú: „Pozdravy náležia Bohu, modlitby a všetko dobré. Nech ťa, prorok (Muhammad), sprevádza mier a milosť Božia a Jeho požehnanie. Nech nás sprevádza mier i tých Bohu odovzdaných a zbožných. Svedčím, že niet boha okrem Boha a svedčím, že Muhammad je Božím poslom.“ Na rozdiel od rannej modlitby, tu končím len druhú rukua, ale ešte nekončím modlenie, preto neprednesiem Abrahámové pozdravy, ktoré sa prednášajú iba na konci modlitby, ale vstanem do polohy Vuqúf (poloha č. 2). Pritom ako vstávam, poviem „Alláhu akbar“.

16. Fátíha. Potom, ako som sa postavil, znova prednesiem Fátihu (krok č. 4). Tým začínam tretiu rukua. Na jej začiatku už ale neprednesiem žiadne ďalšie znamenia Koránu, ako tomu bolo pri krokoch 5 a 11, ale prejdem po skončení Fátihy k rukú.

17. Rukú. Krok č. 6.

18. Sužúd. Krok č. 7.

19. Žulús. Krok č. 8.

20. Sužúd. Krok č. 9. Tým sa končí tretia rukua a začína sa štvrtá.

21. Fátíha. Potom, ako som sa postavil, znova prednesiem Fátihu (krok č. 4). Tým začínam štvrtú rukua. Tu tiež neprednesiem žiadne ďalšie znamenia Koránu, ako tomu bolo pri krokoch 5 a 11, ale prejdem po skončení prednášania Fátihy k rukú.

22. Rukú. Krok č. 6.

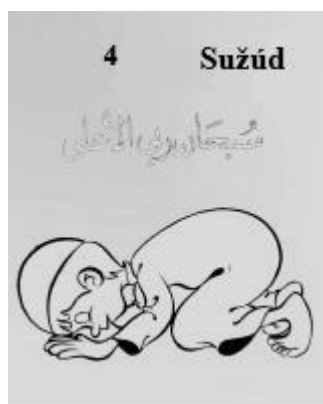
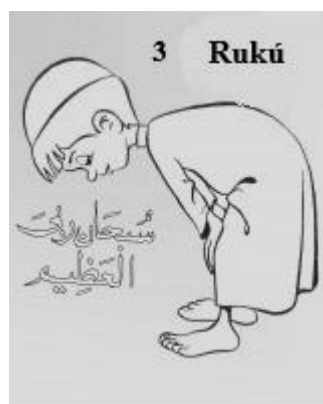
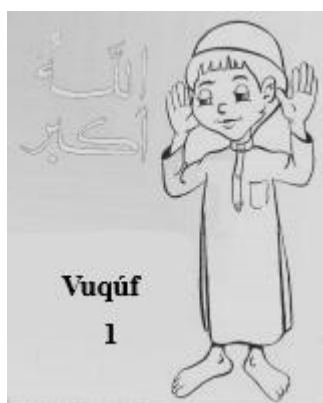
23. Sužúd. Krok č. 7.

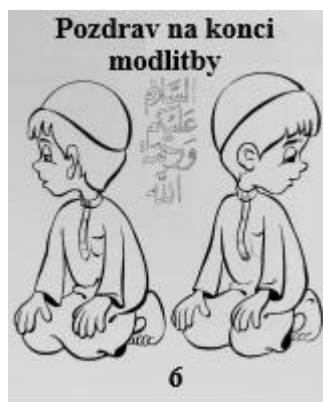
24. Žulús. Krok č. 8.

25. Sužúd. Krok č. 9. Po skončení poklony sa nezdvihnem do polohy vuqúf (poloha č. 2), ale si opäť sadnem, ako tomu bolo pri kroku č. 8 (poloha č. 5). V tejto polohe zotrvám a prednesiem tzv. Attahijját (pozdravy) a za nimi tzv. Assalavát Al-ibráhimijja (Abrahámove pozdravy). Attahijját znejú: „Attahijjátu lilláhi wa assaláwatu wa attajjibát. Assalámu alejka já ejjuhannabi wa rahmatulláhi wa barakátuhu. Assalámu alejna wa alá ibádilláhi assálihín. Ašhadu an lá iláha illalláh wa ašhadu anna muhammadan rasú-lulláh.“ Keď hovorím poslednú vetu, zdvihnem pravý ukazovák hore. Keď skončím, tak ho vrátim na miesto (poloha č. 6). Attahijját znamenajú: „Pozdravy náležia Bohu, modlitby a všetko dobré. Nech ťa, prorok (Muhammad), sprevádza mier a milosť Božia a Jeho požehnanie. Nech nás sprevádza mier i tých Bohu odovzdaných a zbožných. Svedčím, že niet boha okrem Boha a svedčím, že Muhammad je Božím poslom.“ Tým sa skončila štvrtá rukua. Nakoľko sa popoludňajšia modlitba skladá zo štyroch rukua, pristúpim k poslednému kroku, k predneseniu Abrahámových

pozdravov, aby som tak ukončil modlitbu. Ostanem sedieť v tej istej polohe - v polohe žulús a začnem prednášať Abrahámove pozdravy, ktoré znejú: „Alláhumma salli alá Muhammaden wa alá áli Muhammad, kamá sallajta alá Ibráhima wa alá áli Ibráhim. Wa bárek alá Muhammaden wa alá áli Muhammad, kamá bárakta alá Ibráhima wa alá áli Ibraáhima. Fil álamína innaka hamídon me-žíd“. V slovenskom jazyku to znamená: „Bože, zošli svoju milosť (a požehnanie) na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ju zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu. A požehnanie zošli na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ho zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu; v radoch stvorených, veď Tebe vďaka patrí a slávou oplývaš.“ Keď skončím, otočím hlavu doprava tak, že si vidím na pravé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“, čo znamená: „Mier s vami“. Potom otočím hlavu na druhú stranu, doľava, tak, že si vidím na ľavé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“. Potom vrátim hlavu späť do stredu, do polohy č. 5 a tým modlitba skončila.

Jednotlivé polohy modlenia:

2.4 Modlitba po západe slnka (Salat Al-magrib)

Modlitba po západe slnka (Salat Al-magrib) sa vykonáva presne tak, ako všetky ostatné modlitby. Ako jediná sa však skladá z troch rukua. Ďalším rozdielom od oboch predchádzajúcich modlitieb je, že kým poľudňajšia a popoludňajšia modlitba sa vykonávali potichu, modlitba po západe slnka, podobne ako ranná modlitba, sa vykonáva mierne nahlas.

Základné polohy spojené s modlením, sme si vysvetlili pri ranej modlitbe. Tie treba ovládať naspamäť. Tu si už len podrobne preberieme samotný spôsob vykonania modlitby po západe slnka.

Modlitba po západe slnka sa skladá z troch rukua. Skladá sa z nasledujúcich krokov:

1. **Vuqúf (postavenie sa k modleniu).** Postavím sa smerom k Mekke a v tichosti poviem: „Mám úmysel modliť sa modlitbu Al-magrib“.

2. **Zdvihnutie rúk.** Zdvihnem ruky na roveň uší, pritom vnútorná strana každej ruky bude otočená smerom k uchu (poloha č. 1). Poviem: „Allahu akbar (Boh je väčší než čokoľvek)“. Spustím ruky dole, pričom ľavú ruku položím pod pupok a pravú ruku na ľavú (poloha č. 2).

3. **Úvodná prosba.** Modlenie začínam tzv. úvodnou prosbou, ktorá znie: „Subhánaka lláhumma wa bihamdika wa tabáraka

smuka wa taál'a žadduka wa lá iláha ghejrúka.“ (Jedinečný si Bože, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, vďaka je určená Teba, Tvoje meno je požehnané a niet boha okrem Teba). Stále som v polohe č. 2.

4. **Prednesenie Al-fátihy.** Miernym hlasom, tak aby som sám seba počul, prednesiem prvú kapitolu Koránu - Al-fátihu. Al-fátíha znie: „Bismilláhi arrahmáni arrahím. Alhamdulilláhi rabbilálamín. Arrahmánirrahím. Málíki jawmiddín. Ijjáka nabudu wa ijjáka nestáin. Ihdinassirátl mustaqím. Sirátallazína anamta alejhim. Ghejril maghdúbi alejhim. Waladdállín“ Ámin. Stále som v polohe č. 2.

5. **Prednesenie krátkej kapitoly.** Potom prednesiem niektorú menšiu kapitolu Koránu, min. však tri po sebe nasledujúce znamenia z niektorej z kapitol Koránu. Napr. kapitola č. 112 zvaná Al-ichlás znie: „Qul huwalláhu ahad. Alláhussamad. Lem jeled. Wa lem júlad. Wa lem jakon lahú kufvan ahad“. Stále som v polohe č. 2.

6. **Rukú.** Potom sa skloním do polohy rukú a pritom ako sa skláňam, poviem: „Alláhu akbar“. Poloha rukú je poloha do ktorej sa dostanem tak, že v stojí zohnem trup dopredu o 90 stupňov a opriem sa vystretými rukami o kolená. Poloha č. 3. V tejto polohe poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal azím (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, priveľký si vo všetkých významoch)“. Potom sa opäť narovnáam a zdvihnem trup do stojacej polohy - polohy vuqúf (poloha č. 2). Pritom ako trup dvíham, poviem: „Samia lláhu limen hamidah. Rabbaná wa

lakalhamd“. Keď sa narovnáam do stoja, nedávam pravú ruku na ľavú, ale obe ruky nechám voľne spustené na bokoch.

7. **Sužúd.** Potom ako som trup narovnal (poloha č. 2 so spustenými rukami), sa celým telom skloním na zem do polohy sužúd. Do polohy sužúd sa dostanem tak, že si kľaknem na kolená, rukami sa opriem o zem a položím hlavu na zem tak, že sa zeme dotknem čelom a nosom. Ruky mám pritom položené na roveň uší. Poloha č. 4. Keď už som v polohe sužúd, poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal álá (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, si vyššie postavený než čokoľvek)“. Potom sa posadím do polohy žulús - poloha č. 5.

8. **Žulús.** Do polohy žulús (poloha č. 5) sa dostanem tak, že skrčím ľavú nohu, narovnáam trup z polohy sužúd a sadnem si na ľavú nohu. Pritom sa špičkami pravej nohy opieram o zem. V tejto polohe zotrvám niekoľko sekúnd, kým nepocítim určitý pokoj v srdci. Potom sa vrátim do polohy sužúd (poloha č. 4).

9. **Sužúd.** Vrátim sa do polohy sužúd vysvetlenú pri krok č. 7. Keď skončím, potom sa postavím do polohy vuqúf, ako keď som sa začal modliť (poloha č. 2). Pri vstávaní poviem jedenkrát: „Alláhu akbar“. Tu sa končí prvá rukua a začína sa druhá, ktorá sa takmer vo všetkom podobá na tú prvú.

10. **Fátiha.** Potom, ako som sa postavil, znova prednesiem Fátihu (krok č. 4). Tým začínam druhú rukua,

11. Prednesiem krátku kapitolu Koránu. Ako tomu bolo pri kroku č. 5.

12. **Rukú.** Krok č. 6.

13. Sužúd. Krok č. 7.

14. Žulús. Krok č. 8.

15. Sužúd. Krok č. 9. Po skončení poklony sa nezdvihnem do polohy vuqúf (poloha č. 2), ale si opäť sadnem, ako tomu bolo pri kroku č. 8 - poloha č. 5. V tejto polohe zotrívam a prednesiem tzv. Attahijjât (pozdravy). Attahijjât zneju: „Attahijjátu lilláhi wa assaláwatu wa attajjibát. Assalámu alejka já ejjuhannabi wa rahmatulláhi wa barakátuhu. Assalámu alejna wa alá ibádilláhi assálihín. Ašhadu an lá iláha illalláh wa ašhadu anna muhammadan rasúllulláh.“ Keď hovorím poslednú vetu, zdvihnem pravý ukazovák hore. Keď skončím, tak ho vrátim na miesto (poloha č. 6). Attahijjât znamenajú: „Pozdravy náležia Bohu, modlitby a všetko dobré. Nech ťa, prorok (Muhammad), sprevádza mier a milosť Božia a Jeho požehnanie. Nech nás sprevádza mier i tých Bohu odovzdaných a zbožných. Svedčím, že niet boha okrem Boha a svedčím, že Muhammad je Božím poslom.“ Na rozdiel od rannej modlitby, tu končím len druhú rukua, ale ešte nekončím modlenie, preto neprednesiem Abrahámové pozdravy, ktoré sa prednášajú iba na konci modlitby, ale vstanem do polohy vuqúf (poloha č. 2). Pritom ako vstávam, poviem „Alláhu akbar“.

16. Fátiha. Potom, ako som sa postavil, znova prednesiem Fátihu (krok č. 4). Tým začínam tretiu rukua. Na jej začiatku už ale neprednesiem žiadne ďalšie znamenia Koránu, ako tomu bolo pri krokoch 5 a 11, ale prejdem po skončení Fátihy k rukú.

17. Rukú. Krok č. 6.

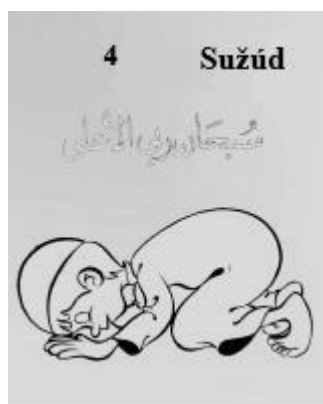
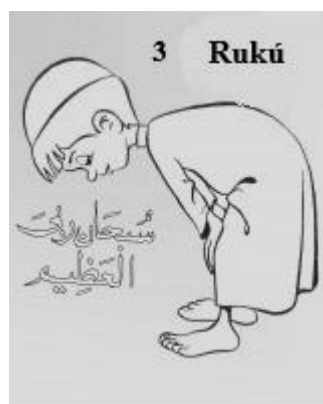
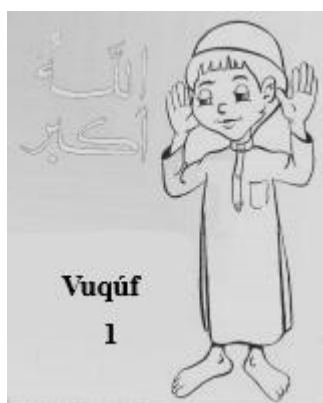
18. Sužúd. Krok č. 7.

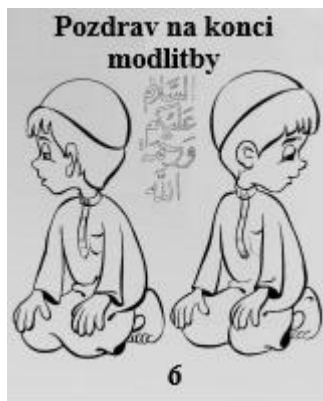
19. Žulús. Krok č. 8.

20. Sužúd. Krok č. 9. Po skončení poklony sa nezdvihnem do polohy vuqúf (poloha č. 2), ale si opäť sadnem, ako tomu bolo pri kroku č. 8 - poloha č. 5. V tejto polohe zotrviem a prednesiem tzv. Attahijjât (pozdravy) a za nimi tzv. Assalavât Al-ibráhimijja (Abrahámove pozdravy). Attahijjât znejú: „Attahijjátu lilláhi wa assaláwatu wa attajjibát. Assalámu alejka já ejjuhannabi wa rahmatulláhi wa barakátuhu. Assalámu alejna wa alá ibádilláhi assálihín. Ašhadu an lá iláha illalláh wa ašhadu anna muhammadan rasú-lulláh.“ Keď hovorím poslednú vetu, tak zdvihnem pravý ukazovák hore. Keď skončím, tak ho vrátim na miesto (poloha č. 6). Attahijjât znamenajú: „Pozdravy náležia Bohu, modlitby a všetko dobré. Nech ťa, prorok (Muhammad), sprevádza mier a milosť Božia a Jeho požehnanie. Nech nás sprevádza mier i tých Bohu odovzdaných a zbožných. Svedčím, že niet boha okrem Boha a svedčím, že Muhammad je Božím poslom.“ Tým sa skončila štvrtá rukua. Nakoľko sa popoludňajšia modlitba skladá zo štyroch rukua, pristúpim k poslednému kroku, k predneseniu Abrahámových pozdravov, aby som tak ukončil modlitbu. Ostanem sedieť v tej istej polohe - v polohe žulús a začnem prednášať Abrahámove pozdravy, ktoré znejú: „Alláhumma salli alá Muhammaden wa alá áli Muhammad, kamá sallajta alá Ibráhima wa alá áli Ibráhim. Wa bárek alá Muhammaden wa alá áli Muhammad, kamá bárakta alá Ibráhima wa alá áli Ibraáhima. Fil álamína innaka hamídon mežíd“. V slovenskom jazyku to znamená: „Bože, zošli svoju milosť (a požehnanie) na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ju zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu.

A požehnanie zošli na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ho zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu; v radoch stvorených, veď Tebe vďaka patrí a slávou oplývaš.“ Keď skončím, tak otočím hlavu doprava tak, že si vidím na pravé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“, čo znamená: „Mier s vami“. Potom otočím hlavu na druhú stranu, doľava, tak, že si vidím na ľavé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“. Potom vrátim hlavu späť do stredu, do polohy č. 5 a tým modlitba skončila.

Jednotlivé polohy modlenia:

2.5 Večerná modlitba (Salat Al-išá)

Večerná modlitba (Salat Al-išá) sa vykonáva presne tak, ako poludňajšia a popoludňajšia modlitba. S tým rozdielom, že kým poludňajšia a popoludňajšia modlitba sa vykonávali potichu, večerná modlitba, podobne ako ranná modlitba a modlitba po západe slnka, sa vykonáva mierne nahlas.

Základné polohy spojené s modlením, sme si vysvetlili pri rannej modlitbe. Tie treba ovládať naspamäť. Tu si už len podrobne preberieme samotný spôsob vykonania večernej modlitby.

Večerná modlitba sa skladá zo štyroch rukua. Skladá sa z nasledujúcich krokov:

1. **Vuqúf (postavenie sa k modleniu).** Postavím sa smerom k Mekke a v tichosti poviem: „Mám úmysel modliť sa modlitbu Al-išá“.

2. **Zdvihnutie rúk.** Zdvihnem ruky na roveň uší, pritom vnútorná strana každej ruky bude otočená smerom k uchu (poloha č. 1). Poviem: „Allahu akbar (Boh je väčší než čokoľvek)“. Spustím ruky dole, pričom ľavú ruku položím pod pupok a pravú ruku na ľavú (poloha č. 2).

3. **Úvodná prosba.** Modlenie začínam tzv. úvodnou prosbou, ktorá znie: „Subhánaka lláhumma wa bihamdika wa tabáraka smuka wa taál’a žadduka wa lá iláha ghejruka.“ (Jedinečný si Bože,

nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, vďaka je určená Teba, Tvoje meno je požehnané a niet boha okrem Teba). Stále som v polohe č. 2.

4. **Prednesenie Al-fátihy.** Miernym hlasom, tak aby som sám seba počul, prednesiem prvú kapitolu Koránu - Al-fátihu. Al-fátiha znie: „Bismilláhi arrahmáni arrahím. Alhamdulilláhi rabbilálamín. Arrahmánirrahím. Málíki jawmiddín. Ijjáka nabudu wa ijyáka nestáin. Ihdinassirátl mustaqím. Sirátallazína anamta alejhim. Ghejril maghdúbi alejhim. Waladdállín“ Ámin. Stále som v polohe č. 2.

5. **Prednesenie krátkej kapitoly.** Potom prednesiem niektorú menšiu kapitolu Koránu, min. však tri po sebe nasledujúce znamenia z niektorej z kapitol Koránu. Napr. kapitola č. 112 zvaná Al-ichlás znie: „Qul huwalláhu ahad. Alláhussamad. Lem jeled. Wa lem júlad. Wa lem jakon lahú kufvan ahad“. Stále som v polohe č. 2.

6. **Rukú.** Potom sa skloním do polohy rukú a pritom ako sa skláňam, poviem: „Alláhu akbar“. Poloha rukú je poloha do ktorej sa dostanem tak, že v stojí zohnem trup dopredu o 90 stupňov a opriem sa vystretými rukami o kolená. Poloha č. 3. V tejto polohe poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal azím (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, priveľký si vo všetkých významoch)“. Potom sa opäť narovnáam a zdvihnem trup do stojacej polohy - polohy vuqúf (poloha č. 2). Pritom, ako trup dvíham poviem: „Samia lláhu limen hamidah. Rabbaná wa lal-kalhamd“. Keď sa narovnáam do stoja, nedávam pravú ruku na ľavú, ale obe ruky nechám voľne spustené na bokoch.

7. **Sužúd.** Potom ako som trup narovnal (poloha č. 2 so spustenými rukami), sa celým telom skloním na zem do polohy sužúd. Do polohy sužúd sa dostanem tak, že si kľaknem na kolená, rukami sa opriem o zem a položím hlavu na zem tak, že sa zeme dotknem čelom a nosom. Ruky mám pritom položené na roveň uší. Poloha č. 4. Keď už som v polohe sužúd, poviem trikrát po sebe: „Subhána rabbijal álá (Jedinečný si Pane môj, nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde, si vyššie postavený než čokoľvek)“. Potom sa posadím do polohy žulús, poloha č. 5.

8. **Žulús.** Do polohy žulús (poloha č. 5) sa dostanem tak, že skrčím ľavú nohu, narovnáam trup z polohy sužúd a sadnem si na ľavú nohu. Pritom sa špičkami pravej nohy opieram o zem. V tejto polohe zotrvám niekoľko sekúnd, kým nepocítim určitý pokoj v srdci. Potom sa vrátim do polohy sužúd (poloha č. 4).

9. **Sužúd.** Vrátim sa do polohy sužúd vysvetlenú pri krok č. 7. Keď skončím, potom sa postavím do polohy vuqúf, ako keď som sa začal modliť (poloha č. 2). Pri vstávaní poviem jedenkrát: „Alláhu akbar“. Tu sa končí prvá rukua a začína sa druhá, ktorá sa takmer vo všetkom podobá na tú prvú.

10. **Fátiha.** Potom, ako som sa postavil znova prednesiem Fátihu (krok č. 4). Tým začínam druhú rukua,

11. Prednesiem krátku kapitolu Koránu. Ako tomu bolo pri kroku č. 5.

12. Rukú. Krok č. 6.

13. Sužúd. Krok č. 7.

14. Žulús. Krok č. 8.

15. Sužúd. Krok č. 9. Po skončení poklony sa nezdvihnem do polohy vuqúf (poloha č. 2), ale si opäť sadnem, ako tomu bolo pri kroku č. 8 - poloha č. 5. V tejto polohe zotrávam a prednesiem tzv. Attahijjât (pozdravy). Attahijjât zneju: „Attahijjátu lilláhi wa assaláwatu wa attajjibát. Assalámu alejka já ejjuhannabi wa rahmatulláhi wa barakátuhu. Assalámu alejna wa alá ibádilláhi assálihín. Ašhadu an lá iláha illalláh wa ašhadu anna muhammadan rasú-lulláh.“ Keď hovorím poslednú vetu, tak zdvihnem pravý ukazovák hore. Keď skončím, tak ho vrátim na miesto (poloha č. 6). Attahijjât znamenajú: „Pozdravy náležia Bohu, modlitby a všetko dobré. Nech ťa, prorok (Muhammad), sprevádza mier a milosť Božia a Jeho požehnanie. Nech nás sprevádza mier i tých Bohu odovzdaných a zbožných. Svedčím, že niet boha okrem Boha a svedčím, že Muhammad je Božím poslom.“ Na rozdiel od rannej modlitby, tu končím len druhú rukua, ale ešte nekončím modlenie, preto neprednesiem Abrahámové pozdravy, ktoré sa prednášajú iba na konci modlitby, ale vstanem do polohy vuqúf (poloha č. 2). Pritom ako vstávam, poviem „Alláhu akbar“.

16. Fátíha. Potom, ako som sa postavil, znova prednesiem Fátihu (krok č. 4). Tým začínam tretiu rukua. Na jej začiatku už ale neprednesiem žiadne ďalšie znamenia Koránu, ako tomu bolo pri krokoch 5 a 11, ale prejdem po skončení Fátíhy k rukú.

17. Rukú. Krok č. 6.

18. Sužúd. Krok č. 7.

19. Žulús. Krok č. 8.

20. Sužúd. Krok č. 9. Tým sa končí tretia rukua a začína sa štvrtá.

21. Fátíha. Potom, ako som sa postavil znova prednesiem Fátihu (krok č. 4). Tým začínam štvrtú rukua. Tu tiež neprednesiem žiadne ďalšie znamenia Koránu, ako tomu bolo pri krokoch 5 a 11, ale prejdem po skončení prednášania Fátihy k rukú.

22. Rukú. Krok č. 6.

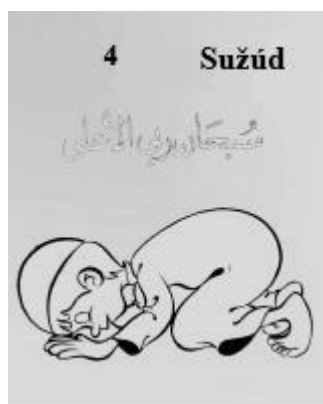
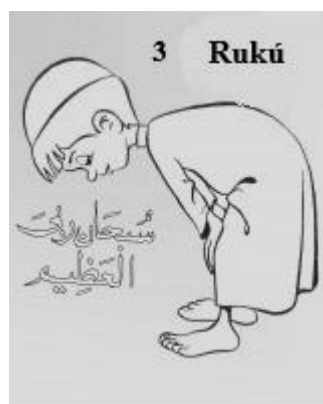
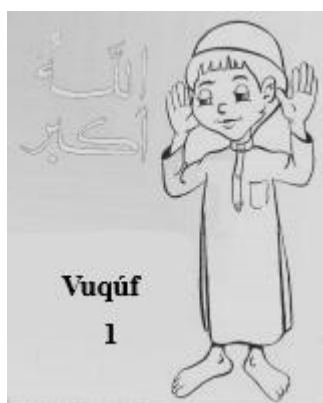
23. Sužúd. Krok č. 7.

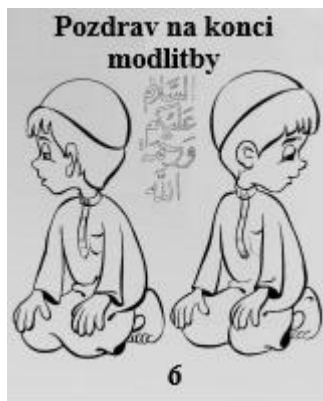
24. Žulús. Krok č. 8.

25. Sužúd. Krok č. 9. Po skončení poklony sa nezdvihnem do polohy vuqúf (poloha č. 2), ale si opäť sadnem, ako tomu bolo pri kroku č. 8 (poloha č. 5). V tejto polohe zotrívam a prednesiem tzv. Attahijját (pozdravy) a za nimi tzv. Assalavát Al-ibráhimijja (Abrahámove pozdravy). Attahijját znejú: „Attahijjátu lilláhi wa assaláwatu wa attajjibát. Assalámu alejka já ejjuhannabi wa rahmatulláhi wa barakátuhu. Assalámu alejna wa alá ibádilláhi assálihín. Ašhadu an lá iláha illalláh wa ašhadu anna muhammadan rasú-lulláh.“ Keď hovorím poslednú vetu, zdvihnem pravý ukazovák hore. Keď skončím, tak ho vrátim na miesto (poloha č. 6). Attahijját znamenajú: „Pozdravy náležia Bohu, modlitby a všetko dobré. Nech ťa, prorok (Muhammad), sprevádza mier a milosť Božia a Jeho požehnanie. Nech nás sprevádza mier i tých Bohu odovzdaných a zbožných. Svedčím, že niet boha okrem Boha a svedčím, že Muhammad je Božím poslom.“ Tým sa skončila štvrtá rukua. Nakoľko sa večerná modlitba skladá zo štyroch rukua, pristúpim k poslednému kroku, k predneseniu Abrahámových

pozdravov, aby som tak ukončil modlitbu. Ostanem sedieť v tej istej polohe - v polohe žulús a začnem prednášať Abrahámove pozdravy, ktoré znejú: „Alláhumma salli alá Muhammaden wa alá áli Muhammad, kamá sallajta alá Ibráhima wa alá áli Ibráhim. Wa bárek alá Muhammaden wa alá áli Muhammad, kamá bárakta alá Ibráhima wa alá áli Ibraáhima. Fil álamína innaka hamídon me-žíd“. V slovenskom jazyku to znamená: „Bože, zošli svoju milosť (a požehnanie) na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ju zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu. A požehnanie zošli na Muhammada a na rodinu Muhammadovú, tak ako si ho zoslal na Abraháma a na rodinu Abrahámovu; v radoch stvorených, veď Tebe vďaka patrí a slávou oplývaš.“ Keď skončím, otočím hlavu doprava tak, že si vidím na pravé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“, čo znamená: „Mier s vami“. Potom otočím hlavu na druhú stranu, doľava, tak, že si vidím na ľavé rameno a poviem: „Assalámu alejkom“. Potom vrátim hlavu späť do stredu, do polohy č. 5 a tým modlitba skončila.

Jednotlivé polohy modlenia:

3. Čistota

3.1 Ichtisál (Očistenie celého tela)

Základnou fyzickou očístou je tzv. ichtisál. Pod ichtisálom rozumíme očistenie celého tela vodou.

Vykonanie ichtisálu je pre muslima povinné v týchto prípadoch:

1. Ak by došlo k ejakulácii z pohlavných orgánov.

Ichtisál však nie je povinný v niektorých prípadoch, hlavne ak by bol človek dočasne alebo trvale chorý.

2. Ak by došlo k pohlavnému styku, bez ohľadu na to či došlo k ejakulácii alebo nie.

3. Zastavenie sa krvi u žien po skončení menštruácie.

4. Smrť muslima.

5. Keď sa niekto stane muslimom.

Ichtisál je platný od momentu, keď ho muslim vykonal, až dotedy, kým nie je prerušený jednou z uvedených udalostí. Ak nastane jedna z uvedených prvých troch udalostí, tak je potrebné ichtisál znova vykonať. Kým ichtisál znova nevykonáme a neočistíme sa, nesmieme robiť nasledujúce:

1. Modliť sa.
2. Krúžiť vôkol Káby počas púte alebo umry.

3. Dotknúť sa Koránu alebo nosiť ho. V tomto smere však učenci Dáved a Ibn Hazm povedali, že mimo uvedeného sa muslim môže dotknúť čohokoľvek iného a nosiť to, aj keby to obsahovalo znamenie Koránu, ako sú napr. výklady Koránu a iné.

4. Čítanie Koránu. Tu sa stanoviská učencov rozchádzajú. Časť učencov hovorí, že by sa v tomto stave Korán nemal čítať, ďalšia hovorí, že sa môže.

5. Vstup do mešity. Aj v tomto ohľade nájdeme dve stanoviská. Stanovisko jednej skupiny učencov hovorí, že sa nesmie vstúpiť do mešity. Stanovisko druhej hovorí, že vstúpiť sa môže aj v takomto stave, modliť sa už ale nie.

Ichťisál sa vykonáva nasledovne:

1. Úmysel. Je potrebné predtým než sa začneme umývať, mať úmysel vykonať ichťisál, nie sa bežne umyť alebo osprchovať.

2. Umyť si všetky časti tela.

To sú základné podmienky na to, aby bol ichťisál správne vykonaný. Okrem uvedeného sa však traduje, že prorok Muhammad (p.) vykonával ešte zopár úkonov navyše. Ichťisál podľa toho, ako ho prorok Muhammad vykonával, vykonáme takto:

1. Umyjeme si ruky tri krát.
2. Umyjeme si pohlavné orgány.
3. Vykonáme wudú (očistenie za účelom modlenia).
4. Oblejeme si hlavu trikrát vodou tak, aby sa voda dostala aj medzi vlasy.

5. Umyjeme si zvyšok tela s tým, že vždy začneme pravou stranou a potom ľavou. Napr. najprv umyjeme pravú ruku a potom ľavú. Musíme dbať pritom aj na to, aby sme dobre umyli miesta, kde sa voda ťažšie dostane a kde sa zvykneme potiť najviac, napr. podpazušie, medzi prstami na nohách, atď.

Pokiaľ by muslim nemohol vykonať ichtisál pre chorobu alebo preto, že nemá dostatok vody, môže vykonať tzv. **Tajammom** (symbolická dočasná náhrada za ichtisál alebo wudú). Tajammom je dočasná náhrada za ichtisál alebo dokonca aj wudú až dovtedy, kým muslim nenájde vodu s ktorou by sa mohol umyť (alebo neodpadne prekážka kvôli ktorej ichtisál alebo wudú nemohol vykonať). Ak už voda je, alebo už odpadne existujúca prekážka, je muslim povinný bezodkladne vykonávať ichtisál a wudú.

Tajammom môžeme vykonať namiesto ichtisálu alebo wudúú v týchto prípadoch:

1. Ak by sme nemali dostatok vody,
2. Ak by sme boli chorý alebo ranený,
3. Ak by bola voda veľmi studená, až do takej miery, že by sme sa báli choroby. Ak by sa však dala zohriať, tak by sme mali vykonať pôvodne určený ichtisál alebo wudú,
4. Ak by bola síce voda blízka, ale by existovala ťažko prekonateľná prekážka sa k nej dostať,
5. Ak by sme mali nedostatok vody a potrebovali by sme ju na pitie, varenie, atď.,

6. Ak by sme síce mohli vodu použiť, avšak by sme sa báli, že by sme nestihli modlenie včas. Vtedy môžeme vykonať tajammom.

Tajammom sa vykonáva takto:

1. Musíme mať úmysel vykonať tajammom,
2. Povieme: V mene Boha „Bismilláh“,
3. Potom položíme ruky na zem - jemne nimi udrieme spodnou časťou dlane na zem, zdvihneme ich a obtrieme si nimi tvár a potom ruky po zápästie. Ruky môžeme položiť na čokoľvek, čo je čisté, a čo sa nachádza na zemi, napr. zem, kameň a piesok.

3.2 Wudú (Očistenie za účelom modlenia)

Wudú je druh umývania, ktoré je určené na umytie tých častí tela, ktoré sú počas dňa vystavené najväčšiemu znečisteniu. Ide o tvár, ruky, hlavu a nohy. Wudú môžeme vykonať za predpokladu, že sme čistí, v tom zmysle, že nenastala situácia, ktorá by nás znečistila do miery, že by sme museli vykonať ichtisál (alebo tajammom). Wudú by sme mali vykonať, keď

1. Sa chceme modliť.
2. Chceme krúžiť vôkol Káby počas púte alebo Umry.
3. Chceme chytiť Korán.

Ak vykonáme wudú, potom je platný až dovtedy, kým nenaštane niečo, čo ho preruší, resp. tak znečistí uvedené časti tela, že ho musíme opakovať. Platnosť wudú sa končí:

1. Pri návšteve WC na vykonanie malej alebo veľkej potreby.
2. Pri vylúčení plynov.
3. Pri hlbokom spánku, spánku pri ktorom by sa človek aj prehadzoval.
4. Pri strate vedomia.
5. Ak by sa človek dotkol svojho pohlavného orgánu.

Základné podmienky na to, aby bol wudú správne vykonaný sú:

1. Úmysel vykonať wudú,
2. Umyť si celú tvár jedenkrát,
3. Umyť si ruky až po lakte,
4. Namokriť si ruky a obtrieť nimi hlavu, resp. vlasy,
5. Umyť si nohy až po členky,
6. Aby sa wudú vykonal v uvedenom poradí.

Ak uvedený postup dodržíme, potom je nami vykonaný wudú správny.

Okrem uvedeného však prorok Muhammad ešte pridal niektoré úkony, ktoré sa zachovali v tradícii po prorokovi. Išlo o tieto úkony:

1. Povedať na začiatku: V mene Boha „Bismilláh“.
2. Očistiť si zuby tzv. miswákom, čo bola malá časť konára z určitého druhu stromov. Týmito konárikmi, ktoré nazývame miswák, si zvykli v tej dobe čistiť zuby.
3. umytie si rúk trikrát na začiatku wudúu.

4. Opláchnutie si úst vodou trikrát.
5. Trikrát po sebe jemne vdýchnuť vodu do nosa a vytlačiť ju. Vdýchneme vodu, potom ju vytlačíme jedenkrát, a to isté opakujeme ešte dvakrát.
6. Umyť si medzere medzi prstami, keď sa nohy umývajú.
7. Všetky úkony konať trikrát po sebe.
8. Vždy začínať pravou časťou a potom ľavou. Napríklad, keď umývame nohy, najprv umyť pravú nohu trikrát a potom ľavú nohu trikrát.
9. Úkony nasledovali po sebe. Znamená to, nevykonať žiadnu inú činnosť (okrem úkonov wudúu) od začatia wudúu, až po jeho skončenie.
10. Dbat' na to, aby sa nemíňalo veľa vody počas wudúu (neplytvat' vodou).

Vykonávanie wudúu

Tým máme zvládnuté základné úpravy týkajúce sa čistoty.

Ramadan

Mesiac pôstu

Napisal: Abdulwahab Al-Sbenaty

© Abdulwahab Al-Sbenaty

ISBN: 978-80-89844-00-5

Ramadan

Mesiace pôstu

Pôst v mesiaci Ramadan je jedným zo základných náboženských úkonov. To svedčí okrem iného o nesmiernom význame tohto mesiaca. Podobne ako každý úkon, aj postenie sa má určité svoje zásady a pravidlá, ktorých sa treba držať.

Základné pravidlá pôstu, sa preto pokúsime priblížiť v predkladanej publikácii.

1. Ako sa mesiac Ramadan začína

Mesiac Ramadan je deviatym mesiacom islamského letopočtu Hižri. Slovo Hižri (tiež vyslovované ako Hidžri) znamená „Od emigrácie“. Slovo Hižri vyjadruje skutočnosť, že islamský letopočet sa datuje od emigrácie posla a proroka Muhammada spolu s muslimami z Mekky do Medine. Tam sa začína prvý rok islamského letopočtu.

Islamský letopočet je lunárny letopočet, t. j. riadi sa mesiacom a jeho fázami. Keď sa rodí Mesiac, začína sa aj nový kalendárny mesiac.

Na rozdiel od ostatných mesiacov, sa začiatok mesiaca Ramadan (nov mesiaca) určuje svedectvom dvoch spravodlivých muslimov, ktorí uvideli rodia sa mesiac na oblohe a túto skutočnosť aj pod prísahou dosvedčili. Pokiaľ by sa nik neprihlásil, že mesiac uvidel, potom mesiac ramadan nastáva automaticky v deň nasledujúci po 30. (tridsiatom) dni mesiaca Šaban, mesiaca, ktorý predchádza mesiacu ramadan. Prorok Muhammad stanovil muslimom tento spôsob v nasledujúcom výroku. Prorok povedal: *„Keď ho (mesiac) uvidíte, tak sa začnite postiť a keď ho (mesiac) uvidíte, tak pôst ukončite.“*

Tento spôsob určovania príchodu mesiaca ramadan a začiatok pôstu, bol v minulosti veľmi efektívny, keďže neexistovali rýchle komunikačné prostriedky, ktoré by spájali ľudí. V dnešnej dobe

však takéto prostriedky existujú a k tomu ešte aj presné astronomické výpočty fáz mesiaca.

Z uvedeného dôvodu máme v dnešnej dobe tri právne názory (stanoviská) na to, ako určiť začiatok a koniec mesiaca Ramadan.

Prvý právny názor sa snaží zaviesť pri určovaní začatia a konca tohto mesiaca moderné výpočty v úplnej miere.

Druhý sa síce opiera o výpočty, avšak ostáva aj pri klasickom spôsobe určovania začatia mesiaca, t. j. svedectvom dvoch spôsobilých svedkov.

Tretí právny názor sa striktne pridržiava klasického spôsobu určovania začatia a konca mesiaca Ramadan.

Existencia troch právnych stanovísk je aj dôvod, prečo sa každý rok, v jednej krajine Ramadan začína, v inej ale až o deň alebo dva neskôr. V posledných rokoch sa však snahy sústreďujú na to, aby sa zjednotil spôsob určovania začiatku a konca mesiaca Ramadan.

2. Ako sa postiť počas mesiaca Ramadan

2.1 Začiatok a koniec pôstu každý deň

Počas Ramadanu sa pôst každý deň začína objavením sa prvého svetelného lúča na obzore (dnes sa to dá určiť s úplnou presnosťou pomocou astronomických výpočtov) a končí sa západom slnka. Po západe slnka až do východu prvého svetelného lúča, všetky obmedzenia odpadávajú a môže sa už všetko, čo sa počas dňa nemohlo (jedlo, pitie a intímny styk medzi manželmi).

2.2 Čo sa počas dňa pôstu môže a čo nie

Počas mesiaca Ramadan sa muslim musí zdržať jedla, pitia a intímneho styku od východu prvého svetelného lúča každého dňa, až do západu slnka toho istého dňa.

Od západu slnka do východu prvého svetelného lúča nasledujúceho dňa, všetky obmedzenia odpadajú. To však neznamená, že postiaci sa má počas noci dobehnúť všetko, čo počas dňa zameškal.

Počas mesiaca Ramadan by mal život muslima pokračovať tak, ako v ostatných dňoch roka. Má chodiť do práce ako obvykle a vykonávať povinnosti, ktoré bežne mimo Ramadanu vykonáva. Odchýlka od obvyklého spôsobu života spočíva len v tom, že po

západe slnka by mal postiaci sa miernejšie jesť a piť a hlavne, že v tomto mesiaci sa má zvýšiť intenzita vykonávania náboženských úkonov, najmä modlenia a čítania Koránu.

Príchod mesiaca pôstu Ramadan neznamená, že človek má zanechať všetky svoje práce a nevykonávať žiadnu činnosť z dôvodu, že sa postí. Neznamená to ani to, že muslim zmení svoju každodennú činnosť tak, že počas dňa spí a v noci je hore. Všetko má pokračovať ako obvykle, pretože inak by pôst stratil svoj význam.

Počas dňa v mesiaci Ramadan, sa má muslim zdržať akéhokoľvek pitia, jedenia alebo sexuálnych pudov. Taktiež by sa mal zdržiavať klamstva a ohovárania, mal by mať väčšiu dávku trpezlivosti sám voči sebe i voči ostatným ľuďom. Nemal by sa s ľuďmi hádať a mal by odpúšťať, pokiaľ je to len možné. Taký je ideálny stav ku ktorému by sa mal každý postiaci sa snažiť čo najviac priblížiť.

2.3 Čo sa po skončení dňa pôstu môže a čo nie

Odchýlka od obvyklého spôsobu života spočíva len v tom, že po západe slnka by mal postiaci sa miernejšie jesť a piť, ale hlavne, že v tomto mesiaci sa má zvýšiť intenzita vykonávania náboženských úkonov, najmä modlenia a čítania Koránu.

V momente, keď slnko zapadne, sa pôst dňa končí. Končí sa však len obmedzenie týkajúce sa jedla, pitia a intímneho styku medzi manželmi, ostatné mravné správanie, trpezlivosť a zbožnosť sa ani po západe slnka nekončia. Muslim sa toho musí držať neustále

a ešte pred skončením samotného Ramadanu, by si mal na takéto správanie a trepezlivosť zvyknúť.

Po západe slnka sa zvyčajne podáva prvé a hlavné jedlo.

Ďalšie, v poradí druhé jedlo, by mal postiaci sa skonzumovať približne v rozmedzí hodiny až niekoľkých minút pred východom prvého svetelného lúča nad obzorom.

Stáva sa však, že postiacemu sa nepodariť jesť tesne po západe slnka. V takom prípade, ako sa to traduje od proroka Muhammada, má muslim konzumovať čokoľvek, čo má po ruke (najlepšie jednu alebo dve datle) a napiť sa trochu vody, až kým sa mu nepodariť lepšie sa najesť.

Ranné jedlo, t. j. jedlo pred východom svetla, je taktiež tradícia pochádzajúca od proroka Muhammada. Okrem toho, že muslim sa pri tomto rannom jedle naje a naberie silu na začatie svojho dňa, stihne aj rannú modlitbu presne na začiatku určeného času pre jej vykonanie, za čo je väčšia odmena než pri jej neskoršom vykonaní.

Druh jedál, ktoré by mal muslim počas pôstu konzumovať, nie je obmedzený, iba ak zvyčajnými pravidlami konzumácie jedla. Ide napríklad o zákaz jedenia určitých druhov mäsa, o zásadu miernosti v jedení a pití a iné.

Pokiaľ je to možné, jedlo by malo byť druhovo bohaté, t. j. malo by sa z každého druhu potravy konzumovať trochu - trochu zeleniny, trochu ovocia, mäsité jedlo atď., aby telo počas pôstu malo dostatok živín, vitamínov, minerálov a iných potrebných látok. Základná zásada však spočíva v tom, aby človek jedol mierne a neprejedol sa. Prorok Muhammda (p.) povedal: „*Žiadny človek*

nenaplní horšiu nádobu než svoje brucho. Postačí človeku zopár hltov, ktoré ho postavia na nohy. Ak by tak človek neurobil (ak by jedol viac než zopár hltov), nech si nechá tretinu miesta (v žalúdku) pre jedlo, tretinu pre tekutiny a tretinu pre dych (nech si miesto vo svojom žalúdku rozdelí na tri tretiny, tretinu pre jedlo, tretinu pre tekutiny a tretinu, aby mohol dýchať).“

Ranné jedlo, t. j. druhé v poradí, by malo byť už menšie, približne ako raňajky v iných dňoch. Druh jedla alebo počet jedál nie je obmedzený, čo znamená, že ak by si niekto potreboval svoju potravu rozdeliť hoci i na desať menších porcií, nič mu v tom nebráni. Obvykle sa však dodržiavajú spomenuté dve jedlá.

Dodržiavaním pôstu si človek zvykne na určitý stravovací poriadok (musí mať však snahu tento poriadok dodržiavať aj po skončení pôstu).

Môžeme si všimnúť, že počas mesiaca pôstu, postiaci sa začína jesť každý deň približne v tom istom čase po západe slnka. Po skončení jedla má muslim určitú časovú pauzu, aby si oddýchol a potom nasleduje modlenie, ktoré je svojím spôsobom určitým telesným pohybom podporujúcim tráviaci systém.

Islam položil dôraz aj na to, aby muslim po západe slnka, keď už neplatí zákaz jedenia a pitia, dodržiaval určité zásady vyváženej stravy, t. j. aby jedol zdravú potravu a aby sa neprejedal.

Zákaz jedla a pitia sa každý deň počas Ramadanu začína pri objavení sa prvého svetelného lúča na obzore. Muslim by sa mal preto ešte predtým prebudiť zo spánku a skonzumovať ľahké jedlo a zásobiť sa dostatkom tekutín, ktoré by mu stačili na

nadchádzajúci deň. Prorok Muhammad muslimom odkázal, aby jedli len to minimum, ktoré potrebujú na prežitie a ak by mali veľkú chuť na niečo, nechedia s mierou. O tom hovorí aj nasledujúci prorokov výrok: „*Adamov syn (t. j. človek) nikdy nenaplní horšiu nádobu než svoje brucho. Postačí Adamovmu synovi niekoľko hltov, ktoré ho uživia a ak predsa (a ak by predsa len chcel viac), tak tretinu pre svoje jedlo, tretinu pre svoje pitie a tretinu pre svoj dych (má tak jesť, aby sa najedol, mohol sa napiť a aby mohol aj dýchať)*.“ Výrok poukazuje na to, že najhoršie, čo môže človek urobiť, je naplniť svoj žalúdok zbytočným jedlom. Človeku postačí len niekoľko hltov, ktoré ho udržia pri zdraví. Ak by predsa len chcel jesť viac, treba jesť v takom pomere, aby mu ostalo miesto na pitie a tekutiny a aby mohol dýchať, treba nechať jednu tretinu vo svojom žalúdku pre jedlo, jednu pre tekutiny a jednu pre dych.

2.4 Modlitby počas Ramadanu

Počas mesiaca pôstu by sa mali muslimovia viac starať o vykonávanie náboženských úkonov. V tomto mesiaci by sa muslimovia mali modliť omnoho viac, než v ostatných dňoch roka. Počet modlitieb alebo čas strávený modlením, si každý muslim určuje podľa svojich možností.

Počas tohto mesiaca sa intenzívnejšie číta Korán a velebí sa Boh najvyšší. Odmena za vykonané úkony je v tomto mesiaci totiž omnoho väčšia, než v ostatných dňoch roka. Preto nezriedka

vidíme muslimov, ako trávia značnú časť noci modlením sa alebo čítaním Koránu.

V mesiaci Ramadan sa zatvárajú brány pekla a otvárajú sa brány raja, aby sa odpustenie dostalo tým veriacim, ktorí sa snažia o jeho dosiahnutie a o nápravu svojich skutkov a správaní.

2.5 Ako sa hodnotia skutky počas Ramadanu

Odmena za vykonané úkony je v tomto mesiaci omnoho väčšia, než v ostatných dňoch roka. Preto nezriedka vidíme muslimov, ako trávia značnú časť noci modlením sa alebo čítaním Koránu.

V mesiaci Ramadan sa zatvárajú brány pekla a otvárajú sa brány raja.

Mesiac Ramadan sa nesie v duchu troch významov. Prvých desať dní Ramadanu sa nesie v znamení milosti, keď sa Boh najvyšší zmiluje nad každým muslimom, ktorý o to s úprimnosťou prosí.

Druhá tretina Ramadanu sa nesie v znamení odpustenia, keď Boh milostivý odpúšťa hriechy tomu, kto Ho uctieva, kto s úprimnosťou o odpustenie prosí, pokiaľ oľutuje zlé skutky, ktoré vykonal a vynaloží snahu, aby ich neopakoval.

Posledná tretina Ramadanu sa nesie v znamení oslobodenia od ohňa pekelného, keď Boh najvyšší vypočuje prosby tých zbožných, ktorí Ho uctieva, ktorí Ho prosia o to, aby ich oslobodil od ohňa pekelného.

Aj keď sa mesiac Ramadan nesie v znamení spomenutých troch významov, neznamená to, že milosť, odpustenie a oslobodenie od ohňa sa zaručene každému muslimovi dostanú. Kto získa odpustenie, milosť a oslobodenie od ohňa, o tom rozhoduje Boh najvyšší, hlavne podľa úmyslu a úprimnosti každého muslima. Boh najvyšší ústami svojho proroka Muhammada o pôste hovorí: *„Každý skutok Adamov syn (človeka) koná sám pre seba okrem pôstu, ten koná pre Mňa a ja zaň dávam odmenu. Zanechá (človek) svoje jedlo pre Mňa, zanechá svoje pitie pre Mňa, zanechá svoje slasti a radosti pre Mňa a zanechá svoju manželku pre Mňa.“*

2.6 Ako sa správať počas pôstu

Medzi vlastnosti, ktoré pôst v človeku pestuje, patrí silná vôľa, trpezlivosť a výdrž.

Človek sa zdržiava pôžitkov a slastí, na ktoré si zvykol mimo obdobia pôstu. Počas pôstu má človek všetko pred sebou, ale sa nemôže toho dotknúť. Tento samotný fakt ho stimuluje k tomu, aby sa ovládal, aby bol trpezlivý a aby vydržal. Dôležitým faktorom pritom ostáva, že k dodržiavaniu pôstu muslima nik nenúti, ani nesleduje jeho dodržiavania. Muslim to považuje za povinnosť Bohom uloženú, preto ju dodržiava, pričom si uvedomuje, že Boh vidí, či sa svedomite postí, alebo nie. Preto, aj keby muslim ostal osamote doma alebo na inom mieste, túto povinnosť neporuší a vydrží, až kým slnko nezájde. Prorok Muhammad (p.) v jednom zo svojich výrokov povedal: *„Ak by nastal deň pôstu pre niekoho*

z vás, tak nech sa škaredo nevyjadruje, nech sa neháda. Ak by mu niekto nadával alebo by sa s ním chcel biť, nech povie: „Ja sa postím (a nech odíde).““

Muslimom, ktorí pôst dodržiavajú so všetkým, čo k nemu patrí, Boh najvyšší sľúbil veľkú odmenu, milosť a odpustenie. O to väčší význam má výrok proroka Muhammada (p.), v ktorom povedal: *„Kto nenechá klamstvo a krivé svedectvo a neprestane sa nimi ríadiť, Boh od neho nepotrebuje, aby nechal svoje jedlo a pitie.“* Výrok zdôrazňuje skutočnosť, že pre toho, kto neprestane klamať a krivo svedčiť, je jeho pôst zbytočný, pretože Boh pôst od človeka s podobnými vlastnosťami neprijme. Prorok Muhammad (p.) povedal: *„Tých, ktorí sú milosrdní voči ostatným, zahrnie milostivý Boh svojou milosťou. Zmilujte sa nad tými, ktorí sú na zemi, zmiľuje sa nad vami Ten (Boh), kto je na nebi.“*

2.7 Kto sa môže postiť, kto nie a aké sú náhrady za vynechanie pôstu

Dodržiavanie pôstu je povinné pre každého muslima, ktorý môže takýto pôst zniesť bez toho, aby mu to uškodilo alebo spôsobilo nejakú ujmu. Preto sa aj vek, v ktorom sa muslim začína postiť, líši od jedného muslima k druhému.

Pôst sa vo všeobecnosti chápe ako povinnosť, z ktorej sú však vyňaté určité skupiny ľudí. Sú to:

1. **Chorí ľudia.** Tých môžeme rozdeliť do dvoch kategórií: a) ľudia, ktorí trpia dočasnou chorobou, b) ľudia, ktorých choroba je trvalého charakteru.

Ad a. Chorým ľuďom, ktorí trpia dočasnou chorobou, sa povoľuje pôst vynechať. To platí, až kým sa nevyliečia, aj keby sa z celého mesiaca Ramadan nepostili ani jeden deň.

Pôst sa môže vynechať, ak by jeho dodržanie mohlo u pacienta ochorenie zhoršiť, alebo ak by vznikli oprávnené obavy z predĺženia doby potrebnej na vyliečenie.

Niektorí vedci z oblasti islamských vied, medzi ktorých patrili napríklad Al-buchári, však zastávali stanovisko, že ak by bol človek chorý, bez ohľadu na druh a stupeň choroby, môže pôst prerušiť, prípadne ho ani nemusí začať. V takomto prípade je ponechané na samotného muslima, aby sa rozhodol, či mu jeho zdravotný stav dovoľí postiť sa, alebo nie. Títo vedci pri odôvodnení svojho stanoviska vychádzali zo skutočnosti, že muslim sa postí, pretože je to jeho osobná povinnosť, ktorú mu Boh uložil, preto sa má sám rozhodnúť, či mu jeho zdravotný stav dovoľí postiť sa, alebo nie. Ak sa takýto chorý človek rozhodne nepostiť sa, je mu povolené vynechať pôst počas Ramadanu, ale po odpadnutí dôvodu kvôli ktorému sa nepostil, sa musí postiť toľko dní, koľko počas Ramadanu vynechal.

Aj zdravému človeku môže počas dňa, v ktorom sa postí, prísť nevoľno od hladu alebo od smädu. V takomto prípade, ak by pôst mal vážne ohroziť jeho zdravie alebo život, je povinný pôst

prerušiť. Po skončení Ramadanu sa bude postiť toľko dní, koľko ich vynechal počas Ramadanu.

Ad b. Chorí ľudia, ktorých choroba má trvalý charakter. Ide o ľudí, ktorí trpia nevyliciteľnou chorobou alebo u ktorých sa nedá predpokladať doba trvania liečby. Sem môžeme zaradiť napríklad ľudí trpiacich na cukrovku alebo rôzne žalúdočné choroby, pri ktorých sa musia brať lieky alebo strava niekoľkokrát denne, a pod.

Určenie druhu choroby a možnosti postenia sa počas choroby je už záležitosťou odborného lekára. Ľudia, ktorí spadajú do tejto kategórie, by mali za každý deň, v ktorom sa nepostili, nakŕmiť jedného chudáka takým jedlom, aké oni bežne jedia; to za predpokladu, že na takúto náhradu majú. Takto chorí ľudia sa už nemusia postiť za dni, ktoré počas Ramadanu vynechali (bez ohľadu na to, či a kedy sa vyliečia, nemusia zmeškané dni pôstu vynahradiť).

2. Starí ľudia a ľudia vykonávajúci ťažké a tvrdé práce.

Do tejto kategórie zaraďujeme zdravých ľudí, ktorých by však pre ich vysoký vek, mohol pôst veľmi oslabiť alebo im spôsobiť zdravotné ťažkosti. Takýto ľudia sú od pôstu oslobodení (a nemusia nič dodatočne nahradzovať) s tým, že za každý deň, v ktorom sa nepostili, nakŕmia jedného chudáka plnohodnotným, nasycujúcim jedlom (ak na to majú).

Obdobné ustanovenie platí aj pre ľudí, ktorí vykonávajú veľmi ťažké a namáhavé práce, ktorými zabezpečujú obživu sebe a svojim rodinám; tí za každý deň, v ktorom sa nepostili, nakŕmia jedného chudáka, ak im to ich finančná situácia dovoľuje.

Ako ťažké a namáhavé práce by sme mohli označiť napr. práce v baniach na ťaženie uhlia, rudy a iné.

3. Tehotné ženy a ženy, ktoré koja svoje deti prirodzeným spôsobom. Ak by sa tehotná žena alebo žena, ktorá kojí svoje dieťa, obávala, že by postenie mohlo uškodiť jej alebo jej dieťaťu, môže pôst prerušiť, resp. pôst nemusí vôbec začať. V takomto prípade žena nakŕmi za každý deň, v ktorom sa nepostila, jedného chudáka (ak na to má) a po odpadnutí dôvodu, pre ktorý sa nepostila (porodenie dieťaťa alebo skončenie kojenia) nemusí nahrádzať dni, počas ktorých sa nepostila, inými (podobne, ako je to u starých ľudí). Ak by sa žena, ktorá je tehotná alebo kojí svoje deti, chcela predsa len postiť, môže, ale s tým, že sa k jej prípadnému pôstu vyjadrí odborný lekár, ktorý potvrdí, že pôstom neohrozí svoje zdravie alebo zdravie a život dieťaťa.

4. Ženy po pôrode a ženy počas menštruácie. Ženy, ktoré sú tesne po pôrode alebo ktoré majú menštruačný cyklus, sa počas týchto dní nesmú postiť. Ak by sa aj postili, ich pôst je neplatný. Ide zrejme o zákaz, ktorým sa sleduje zdravie samotnej ženy. Menštruácia u ženy sa považuje za prirodzený stav, nie za chorobu, preto by bolo ťažké ženu počas takéhoto cyklu zaradiť do kategórie chorých ľudí. To isté platí aj o žene po pôrode, u ktorej sa prejavujú len niektoré známky fyzickej slabosti (pokiaľ nenastanú popôrodné komplikácie). Z tohto dôvodu sa zrejme oba prípady zaradili do osobitnej kategórie a vyslovil sa jednoznačný zákaz ženám postiť sa počas týchto dní. Ženy počas menštruácie a tesne po pôrode sa nepostia a po skončení mesiaca Ramadan a skončení

menštruácie alebo po návrate do normálneho stavu po pôrode, sa budú postiť taký počet dní, aký vynechali počas Ramadanu.

5. Ľudia, ktorí sú na cestách. Ľuďom, ktorí počas mesiaca Ramadan cestujú, je dovolené pôst vynechať, ak by pocítili veľkú námahu v ňom pokračovať. Pokiaľ by niekto cestoval, postil by sa aj počas cesty a počas dňa by pocítil veľkú nevoľnosť z hladu alebo smädu, môže svoj pôst prerušiť. Pôst môže prerušiť na dobu od začatia cesty, až do jej skončenia (teda aj na niekoľko dní). Hamza Al-aslami sa raz spýtal proroka Muhammada: „*Posol Boží, mám silu sa postiť počas cestovania, dopustím sa hriechu, ak by som sa postil?*“ Prorok odpovedal: „*Ide o povolenie od Boha najvyššieho, kto toto povolenie využil, dobre konal a kto by sa chcel postiť, žiadneho hriechu sa nedopúšťa (ak chce, môže sa postiť, ak nie, tak sa nemusí).*“ Ľudia patriaci do tejto kategórie cestujúcich, po skončení Ramadanu a po návrate z cesty, sa musia postiť toľko dní, koľko ich počas Ramadanu vynechali.

Všetky kategórie, ktoré boli vyššie uvedené a ktoré majú povolenie pôst vynechať, sú spomenuté v troch znameniach druhej kapitoly Koránu. Sú to znamenia (2:183, 184, 185), ktoré určujú:

183. Vy, ktorí ste uverili, bol vám predpísaný pôst tak, ako bol predpísaný tým, ktorí boli pred vami, azda sa vyvarujete (toho, čo je zakázané a získate tým Božiu spokojnosť, pretože pôst vychováva v človeku pevnú vôľu a pomáha mu dodržiavať to, čo Boh uložil). **184. Určitý (a stanovený) počet dní je to** (tento pôst trvá). **Kto by z vás bol chorý alebo na cestách** (nemusí sa postiť), (ale) **ten vynechané dni** (ktoré premeškal z pôstu) **nahradí inými**

dňami (premeškané dni nahradí inokedy v tom istom počte dní, aký premeškal počas Ramadanu). **A pre tých, ktorí ho** (pôst) **t ťažko znášajú, je vykúpením** (z tohto pôstu poskytnúť) **jedlo pre biedneho** (nakŕmenie biedneho človeka). **A kto by dobrovoľne dobro vykonal** (dobrovoľne by pomáhal biednym a chudobným), **koná dobro pre seba** (samého, pretože mu Boh takéto dobro vráti). **A postiť sa je lepšie pre vás, keby ste to len vedeli** (keby ste vedeli, že takéto postenie, pokiaľ ho vládžete dodržať, je pre vás lepšie než ho vynechať). 185. **Mesiac Ramadan je mesiac, v ktorom bol zoslaný dole Korán** (Boh začal počas neho zosielať Korán poslovi a prorokovi Muhammadovi) **ako správne usmernenie ľuďom a jasné dôkazy správneho usmernenia a rozlíšenia** (pravdy od nepravdy a dobra od zla). **Kto z vás** (muslimovia) **by bol svedkom príchodu tohto mesiaca, nech sa počas neho postí. A kto by bol chorý alebo na cestách** (nemusí sa postiť), (ale) **ten vynechané dni** (čo premeškal z pôstu) **nahradí inými dňami** (počet dní, ktoré počas Ramadanu vynechal, si bude musieť nahradiť inokedy po skončení tohto mesiaca. Takéto vynechané dni si muslim musí náhradným pôstom vynahradiť v období až do príchodu mesiaca Ramadan nasledujúceho roka). **Boh vám chce všetko uľahčiť** (uľahčiť vám pôst, náboženské úkony i váš ostatný život) **a nechce vám to sťažiť** (nie je Jeho zámerom vám pôst alebo čokoľvek iné sťažiť). **A chce, aby ste dokončili stanovený počet dní** (počas ktorých vám Boh uložil postiť sa, aby vám dal odpustenie a požehnanie, ktoré vám za to sľúbil) **a aby ste Boha vlebili za to, ako vás správne usmernil** (vo vašom živote)

a azda budete ďakovať (za to všetko, čo vám Boh dal). (Korán 2:183, 184, 185)

Napriek tomu, že pôst patrí medzi základné náboženské úkony, jeho účelom, podobne ako ostatné náboženské úkony, nie je ľuďom sťažiť život alebo im ukladať povinnosti, ktoré by nemohli zvládnuť. Pôst má mnoho výhod a dobrých stránok. Aby však človek dokázal takýto pôst oceniť aj z duševnej stránky a ďakovať Bohu za to, čo mu dal, musí byť zdravý a spôsobilý absolvovať takýto úkon. Preto ak nastane u človeka odchýlka od normálneho stavu, napr. chorobou alebo cestovaním, povoľuje sa mu odchýliť od dodržania pôstu. Ak človek takéto povolenie využije a cez Ramadan sa nepostí pre niektorý z uvedených dôvodov, potom si vynechaný pôst musí vynahradiť jedným z dvoch spôsobov: buď sa po skončení Ramadanu bude postiť toľko dní, koľko počas Ramadanu vynechal (napr. ľudia, ktorých postihla prechodná choroba), alebo tento náboženský úkon vynahradí inou formou.

V prípade pôstu sa to nahrádza nakrmením chudobného človeka. Tak ako pri všetkých náboženských úkonoch a správaniach, ktoré islam od muslima vyžaduje, aj pri pôste Boh najvyšší ľudí učí, že majú byť voči sebe znášaví, že si majú navzájom pomáhať.

Boh najvyšší mohol muslimom uložiť akúkoľvek inú formu vynechania vynechaného pôstu. Mohol im uložiť, aby sa o jednu modlitbu viac pomodlili, aby Ho viac velebili; pričom existuje nespočetné množstvo iných spôsobov, akými by si boli mohli vynechané dni vynahradiť. Boh však muslimovi uložil bez ohľadu na

to, či ide o muža alebo o ženu, nakrmiť za každý deň jedného chudáka. Spočiatku sa zdá, že je to ľahká povinnosť, no ona má svoj význam a opodstatnené ciele. V prvom rade si musíme uvedomiť skutočnosť, že tak chudobný a biedny človeka, ako aj bohatý alebo taký, ktorý má dostatok všetkého, je povinný postiť sa. Postenie si vo všeobecnosti však vyžaduje, aby človek zlepšil, pokiaľ je to možné, kvalitu stravy, ktorú prijíma, na lepšie zvládnutie pôstu. To znamená, že aj kvalita stravy biednejších ľudí sa uložením tejto povinnosti zlepši práve v čase, keď to najviac potrebujú.

Dalším momentom je, že človek, ktorý sa z niektorého zo spomenutých dôvodov nepostí, musí vyhľadať, pokiaľ to sám zvládne, biedneho človeka, ktorému by dal jedlo (alebo náhradu za jedlo), aby tým splnil svoju povinnosť voči Bohu. Takýto úkon by bol ľahký, ak by sme ho mali vykonať mimo mesiaca Ramadan. Ak si však uvedomíme, že počas tohto mesiaca existujú v jednom meste možno stovky, ba tisícky ľudí, ktorí sa postiť nemohli a ktorí majú povinnosť denne nakrmiť jedného chudáka, takáto povinnosť sa stáva omnoho ťažšou, ale o to účelnejšou, hlavne preto, že ten, kto hľadá chudobného človeka, aby mu dal najesť, už musí intenzívnejšie hľadať takéhoto chudobného. Či ho už hľadá dlhší alebo kratší čas, postupne zisťuje, ako ostatní ľudia žijú a pravdepodobne objaví aj človeka alebo rodinu, ktorá je priveľmi chudobná, ale sa ostýcha od ľudí pomoc žiadať. Ak človek, ktorý sa nepostil, nemal možnosť na vlastnej koži skúsiť hlad a smäd, uvidel by aspoň, ako takíto biedni ľudia žijú a čo jedia.

Ak by sme mali hovoriť o ľudskosti, ťažko by sme našli človeka, ktorý by videl, že niekto nemá čo jesť a nepomohol by mu.

V mnohých prípadoch sa takáto pomoc nekončí skončením Ramadanu, ale človek, ktorý mal povinnosť chudobného nakrmiť, pomáha mu v rámci svojich možností aj počas celého roka.

3. Noc Al-qadr

Medzi Božie dary, ktoré neoddeliteľne patria k mesiacu Ramadan, patrí noc Al-qadr. Príchod tejto noci, opierajúc sa o výroky proroka Muhammada, vedci zaoberajúci sa islamskými vedami, stanovili na poslednú tretinu mesiaca Ramadan. Aj keď medzi učencami nie je úplná zhoda v tom, kedy počas poslednej tretiny Ramadanu táto noc nastáva, názory sa nakoniec vykryštalizovali do troch záverov.

Prvý záver hovorí, že noc Al-qadr nastáva v noci z 26. na 27. Ramadanu.

Druhý záver hovorí, že táto noc nastane v niektorej z nepárnych nocí poslednej tretiny Ramadanu (t. j. v noci z 20 na 21 alebo z 22 na 23 atď.).

Tretí záver hovorí, že noc Al-qadr nastáva v niektorej noci v poslednej tretine Ramadanu.

Máme síce tri rôzne závery, ale vo všeobecnosti možno noc Al-qadr očakávať v poslednej tretine mesiaca Ramadan.

Veľký význam tejto noci spočíva v tom, že odmena v podobe dobrých skutkov za náboženské úkony, ako je napríklad modlenie vykonané počas dňa a noci, je hodnotnejšia, ako to uvádza Korán v kapitole 97, než odmena za podobné úkony vykonané počas tisíc mesiacov.

Noc Al-qadr Boh najvyšší určil muslimom ešte počas života proroka Muhammada (p.), keď sa im zdal byť ich život priveľmi krátky na to, aby mohli dosiahnuť toľko dobrých skutkov, koľko dosahovali ľudia v minulosti, ktorí sa dožívali oveľa vyššieho veku.

4. Koniec Ramadanu

4.1 Ako sa Ramadan končí

Bolo už zmienené na úvode, že pôst sa končí uplynutím mesiaca Ramadan a začatím nasledujúceho mesiaca - desiateho mesiaca letopočtu Hižri.

Mesiace Ramadan sa končí, podobne ako sa začína, pozorovaním Mesiaca na obzore. Kalendárny mesiac však nemôže mať viac ako 30 dní, preto pokiaľ by z nejakého dôvodu nik neuvidel mesiac ani v noci z 29. na 30. mesiaca Ramadan, pôst sa končí uplynutím 30. dňa kalendárneho mesiaca.

4.2 Čo nasleduje po skončení mesiaca pôstu

Po skončení mesiaca Ramadan a pôstu v ňom, nasleduje sviatok Al-fitr. Je to sviatok v ktorom sa muslimovia radujú z toho, že ukončili pôst. Sviatok trvá tri dni počas ktorých je zakázané sa postiť aj tomu, kto by sa chcel dobrovoľne postiť. Je to obdobie v ktorom sa človek vracia do normálneho života z pohľadu zákonov a obmedzení, ktoré počas Ramadnu platili.

5. Sviatok Al-fitr a zakat Al-fitr

5.1 Kedy sviatok začína

Sviatok Al-fitr sa oficiálne začína po skončení sviatočnej modlitby. Vtedy sa aj chudobným rozďajú prostriedky, vyzbierané z dávky zakat Al-fitr.

5.2 Sviatočná modlitba

Priebeh spoločnej modlitby, ktorá sa koná na začiatku sviatku Al-fitr, je podobný piatkovej modlitbe s tým rozdielom, že pri sviatočnej modlitbe sa najprv koná modlitba a až po nej nasleduje kázeň.

Skončením sviatočnej modlitby a kázne sa oficiálne začína sviatok.

Kázeň, ktorá sa muslimom káže pred alebo po spoločných modlitbách, t. j. pred piatkovej modlitby a po modlitbe pri príležitosti sviatku Al-fitr, vždy prednáša ten, koho si prítomní muslimovia vyberú zo svojho stredy a ktorého uznajú za osobu vhodnú na prípravu a prednesenie kázne. Nejde o žiadneho duchovného, ktorý by bol za to platený. Takýmto výberom sa ukáže, kto z muslimov je najvhodnejšou osobou na prípravu a prednesenie takejto kázne

a muslimovia ho potom spravidla poveria jej stálou prípravou a prednesením. Takýto výber by sa mal odohrať v každej mešite.

5.3 Zakat Al-fitr

Samostatným a špecifickým druhom dávky zakat, je zakat Al-fitr. Ide o jednorazovú pomoc, ktorej výška je presne stanovená.

Zakat Al-fitr sa odvádza každoročne jeden raz, a to počas mesiaca Ramadan (mesiac pôstu) alebo tesne po jeho skončení (najneskôr do začatia sviatočnej modlitby v prvý deň trojdňového sviatku po skončení Ramadanu). Je to pomoc, ktorú muslimovia vyzbierajú a ktorá sa pred začatím sviatku Al-fitr (sviatok sa začína v prvý deň po skončení mesiaca Ramadan) rozdá biednym a chudobným ľuďom, aby aj oni pocítili radosť z príchodu sviatku spolu s ostatnými muslimami a nemuseli prosiť o pomoc aj počas neho.

Jediným účelom dávky zakat Al-fitr je, aby si aj chudobní mohli sviatok užiť, kúpiť si nové šaty, mať dostatok potravy a zaobstarat' si iné veci, ktoré si možno po celý rok nemôžu dovoliť.

V minulosti muslimovia, ktorí na to mali, platili túto dávku v naturáliách. V dnešnej dobe, keďže je to účelnejšie a praktickejšie aj pre tých, ktorým sa táto pomoc neskôr rozdeľuje, sa zakat Al-fitr vyberá v peniazoch (na Slovensku to v roku 2024 predstavovalo približne 8 až 10 Eur na osobu, ktorá dosiahla stanovený vek).

Platenie dávky zakat Al-fitr je síce z náboženského hľadiska povinné, jej vyberanie a rozdelenie však už nie je zverené štátu. Ak

by muslim zakat Al-fitr nestihol zaplatiť v stanovenom čase, t. j. počas mesiaca Ramadan alebo tesne pred sviatočnou modlitbou, tak odpadáva a nie je možné ju dodatočne odvieť. Ak by ju niekto odviezol po uplynutí sviatočnej modlitby, už sa to nepovažuje za zakat, ale za milodar. To je jeden zo základných rozdielov medzi dávkou zakat Al-fitr a všeobecnou dávkou zakat (zakat Al-mál) vyberanou z majetkov. Tento fakt podčiarkuje práve tú skutočnosť, že zakat Al-fitr bola uložená preto, aby mali chudobní radosť z nastávajúceho sviatku.

Zakat Al-fitr sa obyčajne vyberá v mešitách alebo ju zbierajú dobročinné nadácie a ústavy, ktoré ju následne rozdáujú chudobným ľuďom.

Sviatok Al-fitr sa oficiálne začína po skončení sviatočnej modlitby. Vtedy sa aj chudobným rozdáujú prostriedky, vyzbierané z dávky zakat. Ibn Abbás (jeden zo spoločníkov proroka Muhammada) o čase, kedy sa poskytuje zakat Al-fitr, povedal: „Prorok Muhammad (p.) uložil povinnosť dať zakat Al-fitr, ako druh očistenia postiaceho sa od nevhodných slov, ktoré povedal, a ako nasýtenie pre biednych. Kto ju dal pred modlitbou (myslí sviatočnú modlitbu), prijíma sa od neho (ako zakat Al-fitr), a kto ju dal po modlitbe, od toho sa prijíma ako druh milodaru.“ Zakat Al-fitr by mal platiť každý muslim, ktorý má zabezpečenú obživu na nasledujúci deň a noc, ako aj na niekoľko nasledujúcich dní.

Ak za čias proroka Muhammada (p.) mal niekto zabezpečenú obživu na nasledujúci deň a noc a mal minimálne 1,728 kg. pšenice, fig, datlí alebo iných plodín navyše, bol už povinný odvieť

zakat Al-fitr. Muslim má povinnosť zaplatiť zakat za seba a za každého, koho on živí a kto by sám za seba nemohol zaplatiť. Ak by bol napr. niekto živiteľom rodiny a živil by svoju manželku a dve deti, platí zakat Al-fitr za štyri osoby.

Ako sme už uviedli, na Slovensku sa výška dávky zakat Al-fitr stanovila na rok 2024 na 8 Eur. Pri výpočte tejto sumy sa prihliadalo na to, aby to bola suma, ktorá by muslimov finančne veľmi nezaťažila a ktorá by vyjadrovala určitý priemer cien základných potravín za prorokových čias.

Ak by sme mali zakat Al-fitr určovať podľa pšenice, tak by sme dospeli k nízkej čiastke (približne 1,- Euro), ak by sa však zakat stanovovala podľa ceny datlí alebo fig, šlo by o čiastku, ktorá by mohla niektorých finančne príliš zaťažiť, najmä v prípade, ak by mal niekto platiť aj za svoje deti a manželku.

Niektorí muslimovia v snahe presne sa držať prorokovej tradície, trvajú na tom, že by sa nemalo nič meniť a že zakat Al-fitr by sa mala dávať v naturáliách tak, ako to bolo za prorokových čias. To by ale znamenalo, že dnes by sme niekomu mali dávať datle alebo niekoľko kíl múky či pšenice. Z reálneho hľadiska by však dnes takáto pomoc bola pre chudobného pravdepodobne bezcenná.

V minulosti, ešte za čias prvých muslimov, bola ich obvyklou potravou pšenica, z ktorej si robili chlieb, ďalej datle, sušené hrozienka atď. Dnes je už iná doba, preto je aj ťažšie určiť, aký druh naturálií by bol vhodný a potešil by toho ktorého chudobného človeka, najmä na sviatok. Najlepšie je preto dať chudobnému peniaze, aby si kúpil za ne, čo ho poteší a čo uzná za vhodné

a potrebné. Zakat Al-fitr predstavuje pomoc tým najchudobnejším vrstvám spoločnosti, pomoc na ktorej sa môžu takmer všetci muslimovia zúčastniť vzhľadom na jej nízku sadzbu. Táto skutočnosť vytvára medzi muslimami určitú súdržnosť a spolupatričnosť, ale zároveň ich učí veľmi dôležitej náboženskej zásade, že človek má pomáhať chudobnejším ľuďom aj tým málom, čo má a čo môže poskytnúť. To potom učí ľudí pomáhať jeden druhému. Korán o bohabojných ľuďoch okrem iného hovorí, že sú to tí, „**Ktorí mŕňajú** (rozdávajú a pomáhajú ostatným zo svojho majetku) **v blahobyte i v biede** (kedy škoda a tieseň nemíňa ani ich) ..“ (Korán 3:134)

5.4 Čo robiť počas sviatku

Sviatok je obdobie určené na návrat do bežného života. V ňom sa Boh velebí a tí, ktorí sa postili ďakujú Bohu za to, že im umožnil sa postiť počas Ramadanu.

Zvykom sa stalo v mnohých islamských krajinách, že sviatok je vhodnou príležitosťou na rodinné návštevy. V ňom sa rodiny, príbuzní a priatelia navštevujú a gratulujú si navzájom napr. vetou „Íd mubárák, t. j. požehnaný sviatok“. V niektorých krajinách sa stalo zvykom, že tí najbližší príbuzní dávajú deťom peniaze, aby si mohli za ne kúpiť čo chcú a pocítili atmosféru sviatku.

Sviatok Al-fitr je prechodným obdobím medzi pôstom a bežným životom, v ktorom si má každý muslim uvedomiť, čo všetko

sa počas pôstu na jeho duchovnom živote a na jeho správaní zlepšilo a že sa má snažiť aj po skončení pôstu si to udržať.

2. Druhý tematický okruh

Tematické okruhy spojené s islamom

Korán
o Márii a Ježišovi

Preklad s výkladom
v slovenskom jazyku

Korán

o Márii a Ježišovi

Korán o Márii a Ježišovi

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Recenzenti:

Ing.: Zouheir Kotroch

Ing.: Jamal Derwesh

Jazyková úprava:

Doc. PhDr. Antónia Minárová, CSc.

Prvé vydanie

Bratislava 2000

© Abdulwahab Al-Sbenaty

Vydal: ALJA s.r.o., Bratislava

ISBN 80-968262-9-8

Úvod

Islam a kresťanstvo sú náboženstvá, ktoré majú mnoho spoločného. V prvom rade je to skutočnosť, že boli zoslané jedným a tým istým Bohom všemohúcim.

V Koráne nájdeme preto aj niektoré udalosti, ktoré sú spojené so vznikom kresťanstva, resp. s narodením Panny Márie a Ježiša (požehnanie a mier s nimi).

Nachádza sa tu aj správa zoslaná Bohom vševediacim o veciach a udalostiach, o ktorých sa medzi sebou židia a kresťania navzájom sporili. Ide napr. o narodenie Ježiša Krista.

V závere tejto správy však nachádzame aj odkaz týkajúci sa tak kresťanov, židov ako aj muslimov. Prostredníctvom tejto správy Boh najvyšší objasňuje základný princíp, s ktorým prišiel Noe, Abrahám, Ježiš, Muhammad, ale aj všetci ostatní Boží poslovia, ktorí boli ľuďom poslaní. Všetci hlásali jedno a to isté, aby ľudia uctievali len jedného jediného Boha, ktorý je pánom všetkých ľudí a tvorstva. V tejto správe je však aj ponaučenie a výstraha pre muslimov, aby nenasledovali tú istú cestu, akou sa vydali prví kresťania a aby ich láska k prorokovi Muhammadovi (požehnanie a mier s ním) neprerástla do takej miery, aby z neho urobili rovného Bohu.

V Koráne bolo prorokovi Muhammadovi zoslané:

„I medzi ľudmi Knihy (židmi a kresťanmi) sú takí, ktorí veria v Boha a v to, čo bolo vám (muslimovia) zoslané i v to, čo bolo zoslané im (v posolstvách a Knihách, v ktoré pôvodne verili), sú Bohu pokorní, nevymieňajú Božie znamenia za lacný cieľ (za nejaký pôžitok z pôžitkov tohto sveta pozemského). Tí (títo veriaci) budú mať svoju odmenu u Pána svojho. A Boh je rýchly v účtovaní.“ (Korán 3:199)

Práve toto znamenie (verš) bolo najväčším podnetom na napísanie predloženej publikácie, ktorá má za cieľ oboznámiť čitateľov s tým, čo bolo o Ježišovi a jeho matke v Koráne zoslané a objasniť základný rozdiel, ktorý medzi islamom a kresťanstvom existuje.

Boh najvyšší však muslimom, židom aj kresťanom v Koráne dáva odpoveď na otázku, ako tieto náboženstvá zosúladiť a priviesť ich k jednotnej viere. Túto odpoveď nachádzame v znamení Koránu 3:64.

V slovenskom jazyku dosiaľ nevyšla publikácia, ktorá by sa zaoberala podobnou témou a ktorá by poskytla skutočný a neskreslený prehľad toho, čo bolo v Koráne o kresťanstve zoslané. Táto skutočnosť nás nakoniec primäla k tom, že sme si museli zvoliť náročnú cestu pri spracovaní uvedenej témy a uviesť aj preklad príslušných znamení spolu s ich výkladom. Čitateľ tak bude mať prístup k presnému prekladu týchto znamení, a tým aj reálnejšiu možnosť oboznámiť sa s ich obsahom.

Znamenia týkajúce sa udalosti narodenia Panny Márie a Ježiša (p.) sú vo veľkej miere obsiahnuté vo dvoch kapitolách Koránu.

Prvá sa nazýva „Prestretý stôl“ a je v nej okrem iného spomenutý aj príbeh poslednej večere a prestretého stola, ktorý bol Ježišovi a jeho učeníkom od Boha zoslaný. Druhá kapitola sa nazýva „Mária“.

Okrem uvedených dvoch kapitol, mnohé znamenia týkajúce sa danej témy nájdeme aj v iných kapitolách. Znamenia sme zoradili podľa ich poradia v jednotlivých kapitolách, aby tak mali určitý sled, s výnimkou kapitoly „Mária“ a znamenia 2:62, ktoré uvádzame až na konci publikácie. Kapitolu o Márii uvádzame celú.

V nadväznosti na naše predchádzajúce skúsenosti pri preklade tridsiatej časti Koránu, sme sa rozhodli čo najmenej zasahovať do pôvodného textu a čo najmenej používať pôvodné arabské slová. Ku každému znameniu sme pripojili úplný výklad, ktorý by mal odstrániť akékoľvek nejasnosti pri čítaní textu znamení. Vyriešili sme tak dilemu, ako čo najviac zachovať pôvodný text a pritom objasniť podstatu a význam znamenia.

Pri porovnaní prekladu znamení s inými dostupnými prekladmi by sa čitateľ mohol stretnúť s malými, ale niekedy aj väčšími rozdielmi ohľadom použitých pojmov. Presnosť prekladu ale môže v konečnom dôsledku ovplyvniť aj celkový významu znamení. Z tohto dôvodu poznamenávame, že pri preklade znamení obsiahnutých v tejto publikácii sa najväčšie úsilie vynaložilo práve na to, aby použité pojmy a slová čo najviac zodpovedali arabskému originálu.

Preklad v prvom rade zachováva autenticnosť textu samotného Koránu. Obsah výkladov a komentárov bol prevzatý z kníh

najvýznamnejších islamských vedcov, ktorí sa zaoberali výkladom Koránu zo skoršieho obdobia islamu, najmä Al-tabari, Ibn Kesír a Al-žalálejn. Z novodobých výkladov je to výklad Safwat Al-tafásir, ktorý napísal profesor islamských štúdií na Islamskej univerzite v Medine v Saudskej Arábii. Ďalej sme použili dva preklady do anglického jazyka a preklady do jazyka českého.

Samotná práca sa začína úvodom, niekoľkými riadkami o narodení Panny Márie a Ježiša a potom nasleduje preklad znamení s výkladom.

Pre ľahšie orientovanie, sa celá kniha otvára z ľavej strany doprava, aj keď pri prekladoch Koránu do iných jazykov sa zvykol zachovať postup čítania Koránu v arabskom jazyku, a to otváranie sprava doľava a čítanie zhora nadol.

Aby sa zachovalo aj poradie, v ktorom boli jednotlivé znamenia zoslané, vyňali sme znamenia týkajúce sa predmetu našej knihy z jednotlivých kapitol. Vyňaté znamenia jednotlivých kapitol sme ponechali spolu a na začiatku vždy uvádzame číslo kapitoly, z ktorej boli vybraté. Číslovanie výkladu sa vždy zhoduje s číslom znamenia, napr. ak začneme znamením č. 62, tak zodpovedajúci výklad nesie č. 62, atď.

Dúfame, že predkladaná publikácia prispeje k lepšiemu pochopeniu islamu a odkazu, ktorý so sebou Korán prináša a že bude začiatkom určitého zblíženia sa veriacich ľudí oboch náboženstiev - kresťanstva a islamu.

V úvode pokladáme za potrebné čitateľovi objasniť jednu dôležitú skutočnosť. Väčšina ľudí nielen na Slovensku si myslí, že kresťania uctievať Boha a že muslimovia zasa Allaha.

Slovo **Allah** znamená v arabskom jazyku Boh. To znamená, že slovo Boh a Allah sú synonymá. Muslimovia uznávajú a uctievať toho istého Boha ako židia a kresťania, avšak s jedným hlavným a podstatným rozdielom. Muslimovia totiž uznávajú jedinosť a jedinečnosť Boha, ktorý nesplodil, nebol splodený a ktorému sa nik v ničom nevyrovná. Muslimovia uznávajú Boha, ako Najvyššiu Existenciu, ktorá má jedinečné vlastnosti, ktorým sa nemôže vyrovnáť žiaden človek alebo stvorenie. Boh všetko, čo poznáme, stvoril, preto nič ani nik z tých, ktorých stvoril, sa Mu nemôže v ničom vyrovnáť.

Ak sa kdekôľvek v kontexte výkladov alebo znamení spomína slovo Boh, myslí sa tým Boh vo význame, v akom sa tu spomína.

Muslimovia uznávajú všetkých predchádzajúcich poslov a prorokov, ale len ako ľudí, ktorým boli z nebies od Boha najvyššieho zoslané určité poznatky a posolstvá, aby ukázali ľuďom, kto ich stvoril, kam po smrti pôjdu a ako si majú zorganizovať svoju spoločnosť tak, aby žili na Zemi čo najlepšie.

Islam uznáva Ježiša (požehnanie a mier s ním) za Božieho posla a proroka, ktorého Boh nechal stvoriť spôsobom, akým bol stvorený (bez otca), aby bol dôkazom pravdivosti posolstva, ktoré mal medzi svojimi ľuďmi neskôr šíriť.

Slovo Boh sa zvyklo pri prekladoch Koránu do rôznych jazykov uvádzať ako „Allah“ a neprekladalo sa z obavy, že ľudia si pomýlia

význam slova „Boh“ v zmysle, ako ho chápu kresťania, s významom, aký mu islam pripisuje a zdôrazňuje. To však viedlo vo väčšine prípadov k určitej dezorientácii, hlavne pokiaľ išlo o udalosti, ktoré Korán uvádza v súvislosti s predošlými spoločenstvami. Slovo „Allah“ prekladáme do slovenského jazyka s tým, že na jeho obsah hneď na začiatku upozorňujeme.

Autor

Predslov k druhému vydaniu

Od prvého vydania publikácie Korán o Márii a Ježišovi ubehlo skoro 24 rokov. Napriek tomu, že dopyt na dotlač prvého vydania bol veľký, nebolo možné tak urobiť, kým nebude hotový celý preklad Koránu do slovenského jazyka.

Hlavným cieľom odkladu druhého vydania bolo, zosúladiť v tejto publikácii uverejnené znamenia s prekladom Koránu do slovenského jazyka, kde je už ustálený preklad mnohých slov a výrazov.

Nakoniec sa toto druhé vydanie vydáva, ako súčasť tohto zborníka publikácii, čo mu pridáva na hodnote.

Základnou zmenou oproti prvému vydaniu je, že sme vynechali znamenia Koránu v arabskom jazyku, ktoré boli súčasťou textu v prvom vydaní. Zároveň bol preklad znamení prevzatý z kompletného prekladu Koránu, ktorý sme vydali v roku 2008 a následne v treťom vydaní v roku 2015.

Dúfame, že toto druhé doplnené vydanie prispeje k ešte lepšiemu pochopeniu odkazu Koránu o Márii a Ježišovi (mier s nimi).

Autor

1. Príbeh Márie a Ježiša v Koráne

Celý príbeh sa v Koráne začína od Máriinej matky, keď otehotnela a plod, ktorý v sebe nosila, prisľúbila Bohu najvyššiemu, aby slúžil Jeho uctievanu v chráme. Korán spomína aj pôvod Máriinej matky z potomstva Abraháma (p.).

Potom, ako Imránova žena (Máriina matka) Máriu porodila, ujal sa jej Zachariáš, aby jej pomáhal a staral sa o ňu.

Už od samého začiatku Mária prekypovala zbožnosťou, Boh najvyšší ju obdaril svojimi dobrodeniami a posielal jej obživu. Jedného dňa, keď Zachariáš prišiel k Márii na miesto, kde sa oddávala uctievanu Boha, uvidel u nej jedlo a s počudovaním sa jej spýtal, odkiaľ ho má. Mária mu odpovedala, že je to od štedrého Boha, ktorý dáva bez hraníc.

Keď to Zachariáš videl, zatúžil vo svojom vnútri mať dobré potomstvo, za čo sa pomodlil k Bohu. Nato naňho zavolali anjeli a oznámili mu, že Boh najvyšší mu po nich posiela radostnú správu o tom, že sa mu narodí chlapec, ktorý bude zbožný, bude patriť medzi prorokov a medzi tých, ktorí uveria v posolstvo Ježiša. Zachariáš sa začudoval a spýtal sa, ako môže mať dieťa, keďže je už starý a jeho žena je neplodná. Anjeli mu odpovedali, že Boh vykóna, čo usúdi a stane sa to, čo On sám chce. To je posledná zmienka o Zachariášovi v príbehu o Márii a Ježišovi.

Potom sa Korán vracia k Márii, ku ktorej anjeli prichádzajú s radostnou zvesťou o tom, že porodí Ježiša (p.), ktorý bude znamením pre ľudí a prehovorí k ľuďom z kolísky, oživí mŕtvych s Božím povolením, vylieči chorých a prehovorí o veciach zo súkromia ľudí, ktoré len oni poznali.

Mária potom otehotnie a porodí Ježiša. Priebeh toho pôrodu nám Korán približuje v kapitole č. 19, ktorá nesie názov „Mária“.

Korán ďalej spomína príbeh týkajúci sa jedného zo znamení, ktoré Boh najvyšší zoslal svojmu prorokovi Ježišovi z neba v podobe prestretého stola (poslednej večere) a príbeh o tom, ako vyzval ľudí k viere v Boha jedného jediného.

V Koráne sa ďalej dočítame aj o ukrižovaní Ježiša, o tom, ako Boh najvyšší oznamuje ľuďom, že nedovolil nikomu, aby sa dotkol svojho proroka, ani aby ho ukrižoval, ale že ho Boh najvyšší vzal k Sebe. Niektoré výklady Koránu ešte dopĺňajú, že pred súdnym dňom Boh zasa Ježiša vráti do tohto života, ako jedno zo znamení blízkeho príchodu súdneho dňa (4:159).

Tu sa celý príbeh ešte nekončí, pretože Boh najvyšší nielen že chcel oznámiť ľuďom skutočné udalosti, ktoré sprevádzali narodenia Márie, ale ju chcel aj očistiť od obvinení z nepočestnosti, ktoré jej pripísali.

Boh najvyšší v jednom zo znamení ľuďom predzvestuje jeden z momentov súdneho dňa, keď všetci ľudia stoja jeden pri druhom a Boh najvyšší sa spýta svojho posla Ježiša, či to bol on, kto prikázal ľuďom, aby si z neho i z jeho matky učinili bohov mimo Boha jedného jediného. Ježiš odpovedá, že vyzval ľudí k uctievaniu

Boha jediného a že im oznámil len to, čo mu Boh prikázal. Čo sa stalo po jeho odchode zo sveta ľudí, na to už nemal ako dohliadať a Boh bol svedkom všetkého, čo sa neskôr stalo.

Ďalej Boh najvyšší oznamuje ľuďom, že to, čo zoslal v Koráne, je skutočná správa o Ježišovi, Máriinom synovi, o pôvode ktorého sa medzi sebou sporia. Boh usmerňuje svojho proroka Muhammada a muslimov, aby vyzvali kresťanov k slovu pravdy, aby všetci uctievali len Boha, aby nik k Nemu nič ani nikoho nepridružoval a aby si nik z nich z ostatných ľudí nerobil bohov mimo Boha.

Touto výzvou k jednotnej viere v Boha jedného jediného, Boh najvyšší v Koráne končí celý príbeh o Ježišovi a jeho matke Márii.

V kapitole „Mária“ je uvedený aj príbeh o prorokovi Abrahámovi, ako vyzval svojho otca k uctievaniu Boha jedného jediného. Zdá sa, že uvedenie príbehu Abraháma (p.) v tejto kapitole má za cieľ, okrem iného, aj upozorniť ľudí na skutočnosť, že prorok Abrahám, z potomstva ktorého pochádzali aj proroci Izraelitov, Ježiš a jeho matka Mária a prorok Muhammad zo strany Abrahámovho syna Ismaila (požehnanie a mier s nimi všetkými), vyzýval ľudí k islamu, t. j. k odovzdaniu sa a uctievaniu Boha jedného jediného. Tým poukázal aj na to, že je len jedna viera, a to viera v jedného Boha pre všetkých ľudí.

2. Znamená o Márii a Ježišovi

2.1 Znamená tretej kapitoly č. 33-64

33. Boh si vyvolil Adama (z potomstva ktorého pochádza ľudstvo) **a Noema a rodinu Abrahámovu** (z ktorej pochádza Ismail, Izák a proroci z ich potomstva; prorok Muhammad pochádza z potomstva Ismaila) **a rodinu Imránovu** (z ktorej pochádza Ježiš) **spomedzi ľudí** (v dobe, v ktorej žili), (3:33)

(3:33): Uvedení poslovia boli menovite spomenutí, pretože všetci ostatní poslovia a proroci pochádzajú z ich potomstva a všetci títo poslovia pochádzajú od Adama (požehnanie Božie a mier nech ho sprevádzajú). Boh, nad ktorým vyššieho niet, si týchto poslov vyvolil a vybral spomedzi ľudí doby v ktorej žili, aby priniesli Jeho posolstvá ľuďom. Rodinou sa vo verši myslia veriaci a dobrí ľudia z rodiny každého spomenutého posla a proroka.

34. Potomstvo pochádzajúce jedno z druhého (títo poslovia pochádzajú každý z potomstva toho druhého a sú obdarení pobožnosťou, bohabojnosťou a cnostným správaním). **A Boh všetko počuje a všetko vie.**

35. Hľa, keď Imránova žena povedala (spomeň im, Muhammad, príbeh o Imránovej žene - volala sa Hinna Bint Fáqúd, keď povedala): „**Pane môj, Tebe som prisľúbila, čo je v mojom lone, aby bolo zasvätené Tvojim službám** (aby Ťa uctievalo, poslúchalo

a slúžilo Tvojej spokojnosti). **Prijmi to odo mňa, ved' Ty všetko počuješ** (vypočuj moje prosby) **a všetko vieš** (a vieš i to, čo v duši skrývam).“

36. Keď ju porodila (keď Imránova žena porodila dievčatko), **povedala** (smutným a ospravedlňujúcim sa hlasom): „**Pane môj, porodila som dieťaťatko ženského pohlavia** (Ibn Abbás, jeden z prorokových súčasníkov túto vetu komentoval, že v tom čase sa mohli prisľúbiť do Božích služieb len novorodeniatka mužského pohlavia)“. **A Boh lepšie vie** (ako ona), **čo porodila** (a k čomu si ju vyvolil). „**Dieťaťatko mužského pohlavia** (Imránova žena pokračovala) **nie je ako dieťaťatko ženského pohlavia** (žena nemá výdrž v uctievaní a v obsluhu Božieho chrámu tak ako muž) **a nazvala som ju Marjam** (Mária sa v arabskom jazyku nazýva Marjam a znamená „pobožná, slúžiaca Bohu“). **A dávam ju pod Tvoju ochranu i jej potomstvo pred satanom vyvrhnutým**“.

37. Jej Pán ju prijal (Máriu) **dobрым prijatím a dal jej vyrásť rastom dobrým** (Boh Máriu prijal od jej matky a pripravil jej dobré a zbožné prostredie, v ktorom bola vychovaná) **a zveril ju Zachariášovi** (Zachariášovi, ktorý bol známy svojou zbožnosťou a mravnosťou). **Vždy, keď k nej Zachariáš vošiel do mihrábu** (mihráb je miesto určené na modlenie), **našiel u nej potravu. Povedal** (a spýtal sa Márie): „**Mária, odkiaľ to máš?!**“ **Povedala** (Mária): „**Je to od Boha. Boh dáva tomu, komu chce, bez počítania** (bezmedzne, bez toho, aby počítal, čo a koľko dáva)“.

38. Tam (v mihrábe) Zachariáš poprosil Pána svojho. Povedal: „Pane môj, daj mi z moci Tvojej potomstvo dobré. Ty veru prosby vypočúješ (a splníš)“.

39. I zavolali naňho (na Zachariáša) anjeli, keď stál a modlil sa v mihrábe (a povedali mu): „Boh ti odkazuje radostnú zvesť o (synovi) Jánovi, ktorý uverí v slovo od Boha pochádzajúce (v Ježiša, ktorý bude stvorený slovom „bud“) a bude (Ján) pánom (medzi svojimi ľuďmi), odriekajúcim sa (bude sa zdržiavať radostí života pozemského, aby sa tak držal toho, čo Ježiš hlásal) a (bude) prorokom patriacim medzi zbožných (ľudí).“

40. Povedal (Zachariáš sa spýtal, adresujúc svoje počudovanie Bohu): „Pane môj, ako by som mohol mať syna, keď som už starý a moja žena je neplodná?“ Povedal (Boh): „Tak (sa stane), Boh vykoná, čo (Sám) chce (čokoľvek by Boh rozhodol, že sa stane, to sa aj skutočne stane)“.

41. Povedal (Zachariáš pokračujúc): „Pane môj, učiň mi znamenie (že moja žena porodí)“. Povedal (Boh): „Tvojím znamením bude, že neprehovoriš s ľuďmi (s nikým) tri dni inak než posunkami. A spomínaj si na Pána svojho veľa (často) a svedč o jedinečnosti Jeho a že sa Mu nemá pripisovať to, čo nezodpovedá pravde (a dosvedčuj, že Mu je vzdialené všetko to, čo Mu je nepravdivo pripisované), rob tak večer i ráno“.

42. Hľa, anjeli povedali (Korán pokračuje ďalej a hovorí o Márii a Ježišovi): „Mária! Boh si ťa vyvolil a očistil (učinil ťa zbožnou, dobrou, očistenou a poctivou ženou) a vyvolil si ťa spomedzi žien

tvorstva (v dobe, v ktorej si žila, aby si porodila dieťa bez otca a aby ste boli obaja znamením Božej moci pre ľudí),

43. „Mária, buď Pánovi svojmu poslušná a klaňaj sa do polohy sužúdu (sužúd je poklona, v ktorej sa človek pokloní, kľakne na kolená, nakloní trup a hlavu smerom k zemi a spojí čelo a nos so zemou) **a klaňaj sa (Bohu) do polohy rukú s tými, ktorí sa (Mu) do polohy rukú klaňajú“.**

44. Toto (táto správa o udalostiach okolo narodenia posla Ježiša) **je zo správ toho, čo nie je známe** (ktoré nepoznáš a nemáš ako poznať), **ktoré ti zvestujeme** (Muhammad). **Nebol si u nich, keď vrhali svoje perá** (ktorými písali alebo šípy, ktorými výber rozhodovali, ktoré mali určiť), **kto z nich sa ujme Márie a nebol si u nich, keď sa sporili.** (3:44)

(3:44): Muhammad, toto je jedna zo správ, ktoré ti zvestujeme, ktoré si pred tým nepoznal. Nebol si ani prítomný v čase, keď sa vrhali perá alebo šípy, aby určili, kto z vrhajúcich sa ujme Márie a nebol si s nimi ani vtedy, keď sa sporili o to, kto sa o ňu bude starať a vychovávať ju. Boh však určil, že výchova a starostlivosť o Máriu pripadne Zachariášovi.

45. Hľa, keď anjeli povedali: „Mária, Boh ti odkazuje radosnú zvesť o slove (zoslanom) **od Neho** (o tom, že sa ti narodí syn), **jeho meno bude Al-Mesih Ísa ibn Marjam** (Mesiáš Ísa syn Márie), **bude mať vysoké postavenie** (a bude ctihodný) **v živote najnižšom** (pozemskom) **i v živote poslednom** (a večnom) **a bude medzi priblíženými** (bude patriť medzi tých, ktorí budú k Bohu bližšie než iní),

46. „I prehovorí (Ježiš) k ľuďom z detského lôžka (z kolísky ako malé dieťa - pozri verše 19:27 až 34) i ako muž stredného veku. A bude patriť medzi zbožných (a dobrých ľudí)“.

47. Povedala (Mária a spýtala sa): „Pane môj, ako môžem mať dieťa a nedotkol sa ma (prítom žiaden) človek?“ Povedal: „Tak (sa stane), Boh stvorí, čo chce. Keď rozhodne o nejakej veci, tak jej (tejto veci) len povie: „Bud“ a (ona) je (stane sa)“.

48. „A naučí ho (Boh svojho posla Ježiša) Al Kitáb a múdrosť a Tóru a Evanjelium“, (3:48)

(3:48): Slovo Al Kitáb v tomto verši islamskí učitelia v mnohých výkladoch vysvetľujú ako písanie. V slovníku arabského jazyka toto slovo má niekoľko významov: kniha, písať, osud, človek, ktorý má poznanie.

49. „A učiní ho poslom k synom (k potomstvu proroka) Izraela (Jakuba, aby im oznámil): Prišiel som k vám so znamením od Pána vášho (ktoré dosvedčí pravdivosť môjho posolstva a ktoré spočíva v tom), že vytvorím (vyformujem) vám z hliny podobu vtáka, vdýchnem doň a stane sa vtákom s Božím povolením a vyliečim slepých (ktorí sa ako slepí narodili) a malomocných a oživím mŕtvych s Božím povolením a oznámim vám, čo jete (aký druh jedla jete) a čo odkladáte (aké jedlo si odkladáte a skladujete na neskoršie časy) vo vašich domoch (oznámi im veci, ktoré sa týkali ich súkromia). V tom je veru znamenie pre vás, ak veríte“,

50. „A prišiel som (k vám) potvrdzujúc to, čo mám v rukách svojich (v prítomnosti) z Tóry a aby som vám povolil niečo

z toho, čo vám bolo zakázané (zrušil niektoré z predošlých obmedzení a zákazov). A prišiel som k vám so znamením od Pána vášho. Tak sa bojte Boha a poslušnite ma“,

51. „Boh je (pokračuje Ježiš) mojím Pánom i vašim Pánom, tak Ho uctieajte. To je veru cesta rovná (v arabskom jazyku sa používa pojem rovná cesta ako cesta, na ktorej nie sú žiadne záhyby alebo vybočenia, čím sa rozumie správne usmernenie, správna cesta)“.

52. Keď ale Ísa (Ísa je jedno z mien Ježiša v Koráne) pocítil u nich odmietanie, povedal (Ježiš): „Kto budú tí, ktorí mi pomôžu a podporia ma vo výzve k Bohu (kto ma bude nasledovať po ceste, ktorú mi Boh určil)?“ Učenci povedali: „My pomôžeme vo výzve k Bohu, uverili sme v Boha (a v to, s čím si k nám prišiel) a bud' (Ježiš) svedkom toho, že sme muslimovia (t. j. Bohu oddaní)“.

53. „Pane náš (učenci pokračovali), uverili sme v to, čo si zoslal dole a nasledovali sme posla (Ježiša, ktorého si k nám s posolstvom poslal). Zapíš nás teda medzi svedkov (ktorí v posolstvo, s ktorým Ježiš prišiel, uverili a ktorí ho nasledovali)“.

54. I strojili úklady, i Boh nástrahy nastražil. A Boh je ten najlepší, kto niečo nastraží (ak sa niekoho rozhodne potrestať, tak niet toho, kto by to lepšie dokázal). (3:54)

(3:54): Keď sa v arabskom jazyku a v Koráne hovorí, že Boh strojí úklady alebo nastraží nástrahy, myslí sa tým presný opak toho, ako keď povieme o človeku, že strojí úklady. Ide tu o zvláštnosť arabského jazyka. V prípade, keď povieme, že Boh strojí úklady alebo

nastraží nástrahy, myslíme tým, že prekazil zlý čin, na ktorý sa niekto chystal a zlo, ktoré chcel, Boh obrátil proti nemu samému, a tým ho zároveň aj potrestal.

55. Keď Boh (potom, ako zmaril ich úklady, ktoré voči jeho poslovi Ježišovi strojili) **povedal: „Ísa (Ježiš)! Vezmem ťa a vyzdvihnem k Sebe (do nebies) a očistím ťa od tých, ktorí odmietli veriť a učiním tých, ktorí ťa nasledovali** (vo výkladoch Koránu sa píše, že slovom nasledovali sa tu myslí každý, kto uveril v Ježiša ako posla Božieho a v jeho poslanstvo v pôvodnej podobe), **nad tými, ktorí odmietli veriť** (učiním ich nad nimi), **až do dňa zmŕtvychvstania. Potom bude váš návrat ku Mne, kedy rozhodnem medzi vami o tom, o čom ste sa sporili.** (Islamskí učitelia poslednú vetu komentovali v tom zmysle, že v súdny deň Boh najspravodlivejší rozhodne o všetkom, o čom sa ľudia ohľadom Ježiša, jeho poslanstva a pôvodu v živote pozemskom sporili, rozhodne o tom, kto mal pravdu a kto nie)“

56. „Tých, ktorí odmietli veriť, podrobím trápeniu prísnemu v živote najnižšom (pozemskom) i v živote poslednom (a večnom). A nebudú mať nikoho, kto by im pomohol a podporil ich (a pred Bohom sa ich zastal)“,

57. „A tých, ktorí uverili a dobré skutky konali, tých (Boh) odmení náležitými odmenami (za vernosť a dobré činy, ktoré v živote pozemskom konali). **A Boh nemá rád krivdiacich** (každému spravodlivo odplatí to, čo mu patrí)“.

58. Toto (čo ti prednášame, Muhammad, v týchto veršoch) **ti prednášame zo znamení a múdreho pripomenutia** (ktoré sme ľudom

a poslom pred tebou poslali a v ktorom sú pravdivé správy a ponaučenie pre ľudí).

59. Ísov (Ježišov) príklad u Boha je podobný príkladu Adama (zrodenie Ježiša bez otca, ktoré veľa ľudí spochybňuje, nie je pre Boha ničím novým alebo ťažkým, pretože tým istým spôsobom, ako predtým stvoril Adama, stvoril i Ježiša). **Stvoril ho (Ježiša) zo zeme (hlíny) a potom jej (tejto hline) povedal: „Bud’ (staň sa tým, čím sa máš stať)“ a ona je** (stala sa a takýmto spôsobom sa Adam i Ježiš zrodili).

60. Je to pravda od Pána tvojho (všetko spomenuté o Ježišovi), **tak nepatri (Muhammad) k tým, ktorí (o tom) pochybujú.** (3:60)

(3:60): Adresátom je tu prorok Muhammad, ale z konštrukcie vety v arabskom jazyku vyplýva, že je adresovaná všetkým ľuďom, a nie len prorokovi.

61. Kto by sa s tebou (Muhammad) o ňom (o Ježišovi, jeho pôvode a poslanstve) sporil po tom, ako sa ti dostalo (od Boha) poznania (o ňom), tak (mu) povedz: „Pod’te, vyzveme našich synov i vašich synov a naše ženy i vaše ženy a naše duše i vaše duše (sami seba) a potom sa obrátíme s našimi výzvami na Boha a budeme prosiť, aby Božie prekliatie dopadlo na luhárov (na tých z nás, ktorí klamú)“. (3:61)

(3:61): S týmto veršom je vo výkladoch Koránu spojený aj príbeh, ktorý vysvetľuje, kedy a pri akej príležitosti bol poslovi a prorokovi Muhammadovi verš zoslaný. Podstata príbehu, ako ho uvádza Ibn Isháq a Ibn Kasír (dvaja z významnejších učencov), spočíva v tom, že jedného dňa prišla k prorokovi Muhammadovi

(požehnanie Božie a jeho milosť nech ho sprevádzajú) delegácia zložená zo zástupcov kresťanov z Nažránu (oblasť na Arabskom polostrove). Ich počet bol šesťdesiat a medzi nimi bolo štrnásť mužov, ktorí patrili k uznávaným osobnostiam tejto oblasti. Títo štrnásť aj o všetkých záležitostiach rozhodovali. Traja z nich však mali rozhodujúce slovo. Boli to: Al Áqeb, ktorý bol ich vodcom, Al Sajjed, ktorý bol najvzdelanejší spomedzi nich a Abú Hárisa Bin Alqama, ktorý bol ich biskupom. Keď delegáti prišli do Mediny, vošli do mešity k prorokovi Muhammadovi práve vtedy, keď vykonával popoludňajšiu modlitbu. Všetci boli vyobliekaní tak, že kto z muslimov ich toho času videl, neskôr hovoril, že po nich nikdy nevidel takú delegáciu, akou bola ich. Keď prišli do mešity, práve nastal čas, v ktorom sa títo kresťania modlili, a tak sa šli v priestore mešity pomodliť. Prorok Muhammad povedal muslimom: „Nechajte ich (aby sa pomodlili)“.

Keď skončili, prorok sa prihovril k trom z nich. Títo traja boli síce kresťania, ale i tak sa v mnohých otázkach medzi sebou nezhodovali. Jeden z nich hovoril, že Ježiš je boh, druhý, že je božím synom a tretí, že je súčasťou Svätej trojice. Skupina, ktorá tvrdila, že Ježiš je boh, argumentovala tým, že oživoval mŕtvych, liečil slepých, malomocných a chorých ľudí, hovoril ľuďom veci z ich súkromia, dokonca i také, ktoré sami nepoznali, modeloval hlinu do podoby vtáka a keď dýchol do nej, ožila a stala sa skutočným vtákom. Tí, ktorí tvrdili, že Ježiš je synom božím, argumentovali tým, že nemal otca a že rozprával už v kolíske, čo žiaden človek predtým ešte nikdy neurobil. Tretia skupina tvrdila, že Ježiš je súčasťou Svätej trojice preto, že Boh povedal: „Urobili sme, prikázali sme,

stvorili sme, rozhodli sme“. Keby bol Boh len jeden, povedal by iba: „Urobil som, prikázal som, stvoril som, rozhodol som“. Ako odpoveď na všetky uvedené tvrdenia boli zoslané predchádzajúce verše. Keď to biskupi počuli, prorok Muhammad im povedal: „Staňte sa muslimami (muslim znamená v arabskom jazyku úplná oddanosť Bohu, ktorý je jediný a ktorý nemá žiadne deti ani spoločníkov)“. Povedali: „My sme muslimovia“. Prorok povedal: „Vy nie ste muslimovia, tak sa nimi staňte“. Povedali: „My sme boli muslimami ešte pred tebou“. Prorok povedal: „Klamete! Od islamu vás delí vaše tvrdenie, že Boh má syna a vaše uctievanie kríža ..“ Kňazi povedali: „Tak, kto je jeho (Ježiša) otcom, Muhammad?“ Prorok Muhammad im neodpovedal a vyčkal, až mu Boh najvyšší (prostredníctvom anjela Gabriela) zošle odpoveď. Ako odpoveď boli zoslané predchádzajúce verše tejto kapitoly a Boh najvyšší prikázal prorokovi, ak by odmietli uznať za pravdu to, čo mu zoslal, aby ich vyzval priviesť svojich synov, manželky a samých seba a aby sa všetci obrátili na Boha a žiadali, aby zoslal Svoje prekliatie na tých, ktorí tvrdia nepravdu a klamstvo o Bohu a o jeho poslovi Ježišovi. Biskupi prorokovi odpovedali: „Aba Al Qásem (bola to prezývka, ktorou bol prorok Muhammad známy), nechaj nás, aby sme sa poradili a potom prídeme za tebou s odpoveďou na to, k čomu si nás vyzval“. Potom sa utiahli a spýtali sa Al Áqeba (ktorého prezývka bola Ježišov služobník): „Ježišov služobník, čo rádíš?“ Povedal: „Prisahám na Boha, kresťania; viete, že Muhammad je poslaným prorokom a oznámil vám rozhodujúcu správu o Ježišovi (o živote a poslanstve ktorého sa sporíte). A viete dobre, že keď sa ľudia, ktorí žili pred vami, pustili do sporu s prorokom

a požiadali Boha, aby zoslal svoje prekliatie na tých, ktorí klamú a pravdu popierajú, postihla ich kliatba, neostal v nich žiaden dospelý človek a ani nevyrástlo žiadne ich dieťa (dospelí vymreli a deti nedosiahli vek dospelosti). Bude to váš koniec, ak by ste tak urobili (t. j. ak by sa pustili spolu s prorokom do preklínania). Ak ste sa rozhodli aj napriek tomu ostať na svojom náboženstve a zotrvať na tom, čo tvrdíte, tak sa rozlúčte s vaším spoločníkom (teda s prorokom Muhammadom) a vráťte sa do svojej krajiny.“ Biskupi sa potom vrátili za prorokom a povedali mu: „Aba Al Qásem, rozhodli sme sa, že sa s tebou nepustíme do preklínania, necháme ťa pri tvojom náboženstve a vrátime sa k nášmu náboženstvu, ale pošli s nami muža spomedzi tvojich druhov, ktorý by mal tvoju dôveru, aby rozhodol medzi nami v záležitostiach týkajúcich sa našich majetkov, o ktoré sme sa sporili, pretože ste si získali našu priazeň“. Prorok Muhammad im povedal: „Príďte za mnou večer a pošlem s vami niekoho silného a spravodlivého“. Neskôr, keď prorok s muslimami dokončil obedňajšiu modlitbu, prebehol zrakom po modliacich sa a zazrel Abu Ubejdu Bin Al Žarráha. Vyzval ho a povedal mu: „Choď s nimi a rozhodni medzi nimi spravodlivo o tom, o čom sa sporia.“

62. To (všetko, čo bolo povedané o Ježišovi) je veru príbeh pravdivý. A niet boha okrem Boha (všetci ľudia a všetko tvorstvo má len jedného jediného Boha, vlastnosti ktorého sú opísané v Koráne). **A Boh, On je veru ten mocný, ktorý múdrosťou oplýva.**

63. Ak by sa odvrátili (od toho, čo si im povedal), tak Boh dobre vie o tých, ktorí skazu šíria.

64. Povedz (Muhammad, židom a kresťanom): „**Ľudia Knihy** (Korán používa na označenie židov a kresťanov výraz „Ľudia Knihy“, pretože im boli predtým zoslané nebeské Knihy), **podťe k spravodlivému** (striedmemu, rovnému a úplnému) **slovu medzi nami a vami** (o tom), **že nebudeme uctievať** (nikoho a nič) **iné ako Boha a že nebudeme k Nemu nič pridružovať** a **že nik z nás si nebude z ostatných činiť pánov popri Bohu** (budeme uctievať len jedného jediného Boha, nebudeme nič, ani nikoho k nemu pridružovať a nikto z nás stvorených si neurobí z nikoho iného pána mimo Boha a jediným naším Pánom bude Boh Najvyšší).“ **Ak by sa odvrátili, povedzte** (muslimovia): „**Budťe svedkami** (toho), **že sme muslimovia** (teda Bohu a len Jemu oddaní).“ (3:64)

(3:64): Vo štvrtej kapitole v Koráne nazvanej „Ženy“ je verš, ktorý hovorí: „Boh neodpustí to, aby bolo k Nemu niečo pridružené, a odpustí mimo toho, komu chce (čo chce). A kto by k Bohu pridružil, ten si vymyslel hriech obrovský“ (4:48). Ak spojíme oba posledné verše (t. j. 3:64 a 4:48), pochopíme, čo islam kresťanom odkazuje. V predchádzajúcich veršoch Boh najvyšší v Koráne spomína celý príbeh narodenia Ježiša Krista, ako aj okolnosti, ktoré ho sprevádzali, keď ho Boh zdvihol k Sebe a nedovolil, aby sa ho niekto v zlom dotkol. Tak sa v Koráne vyvrátil akýkoľvek božský pôvod proroka Ježiša (požehnanie Božie a jeho mier nech ho sprevádzajú) a potvrdilo sa jeho stvorenie bez otca ako znamenie pre ľudí o moci Boha najvyššieho. Záver celého príbehu však spočíva v jednom verši, kde sa vlastne aj objasňuje vzťah islamu k židovskému a kresťanskému náboženstvu (3:64).

Korán kresťanov a židov v prvom rade vyzýva k uznaniu a nasledovaniu islamu ako záverečného nebeského posolstva, ktoré bolo ľuďom Bohom zoslané. Pokiaľ by však islamské náboženstvo a jeho zásady nechceli dodržiavať, tak ich vyzýva k dodržaniu základného princípu každého nebeského náboženstva, ktoré bolo doposiaľ Bohom zoslané, a to uznanie a uctievanie Boha jedného jediného, ktorý nesplodil a nebol splodený a ktorému sa nik nevyrovná v žiadnej vlastnosti alebo podobe. Aby bol uctievaný len Boh a aby ľudia k nemu nič a nikoho nepridružovali, aby nepripisovali ľuďom také vlastnosti a schopnosti, ktoré má výlučne Boh ako jediný Stvoriteľ.

Takže Boh najvyšší ponecháva kresťanom i židom slobodnú vôľu, či budú islamské náboženstvo nasledovať, alebo nie. Ak by sa rozhodli ostať na svojom pôvodnom náboženstve, tak ich vyzýva, tak ako vyzýva všetkých ľudí, k trom základným princípom, ktorými sú:

1. Uctievanie jedného jediného Boha, ktorý stvoril všetko existujúce, ktorý nesplodil a nebol splodený a ktorý má moc nad všetkým.

2. Odmietnutie akejkoľvek formy pridružovania k Bohu, ktorá sa prejavuje aj odmietnutím akéhokoľvek tvrdenia o tom, že by niekto alebo niečo malo tú moc, aby pôsobilo ako sprostredkovateľ medzi človekom a Bohom, pretože takýto vzťah človeka so svojím Stvoriteľom má byť priamy a bezprostredný. Jedine poslovia a proroci mali v minulosti takúto moc a to sa skončilo posledným

a záverečným posolstvom, ktorým bolo posolstvo posla Muham-mada a zvestovanie Koránu.

3. Žiaden človek by nemal uctievať iného človeka alebo stvore-nie a pripisovať mu nadprirodzené vlastnosti hodné uctievania alebo svätosť.

Tieto tri princípy tvoria základ viery v posolstve islamu a ako nám o tom hovorí Korán, tvorili i základ viery vo všetkých nebe-ských náboženstvách zoslaných predtým. Viera v Boha znamená obrátiť sa k Bohu a pochopiť Jeho existenciu presne takú, aká v skutočnosti je, bez toho, aby človek k takémuto chápaniu niečo pridával, zasahoval doň alebo ho skresľoval. To bola i podstata a základ všetkých nebeských posolstiev, ktoré Boh najvyšší ľuďom predtým zoslal. Boh nám ale ďalej vo verši 4:136 odkazuje, že čistá viera v Boha, tak ako ju Korán prikazuje je základom vše-tkého, avšak na to, aby bola viera človeka úplná, musí veriť v Boha, v Jeho anjelov, v Jeho Knihy, ktoré zoslal, v Jeho poslov, ktorých záverom bol posol Muhammad a v to, že nastane Posledný deň, ktorý oznámi začatie udalosti zmŕtvychvstania a súdneho dňa. (Korán 3:33-64)

2.2 Znamená štvrtej kapitoly č. 155-159

155. Za to (Boh preklial týchto židov), **že porušovali svoj závä-zok a za to, že odmietali veriť v znamená Božie a za to, že za-bíjali prorokov neprávom a za to, že hovorili: „Naše srdcia sú obalené** (obalom, ktorý nám bráni v tom, aby sme vnímali)“. **Nie**

je tomu tak (že ich srdcia nevnímajú), **to Boh ich** (tieto srdcia) **zapečatil pre ich odmietanie viery, preto veria len málo** (ako trest za to, že títo židia neustále porušovali svoje záväzky, Boh ich srdcia zapečatil tak, aby sa k viere nedostali a ak aj áno, tak len veľmi ťažko, a preto z nich len málokedy niekto uverí a jeho viera je slabá),

156. A (potrestali sme ich) **za ich odmietanie viery** (v poslanstvo posla Ježiša) **a za to, že o Márii hovorili obrovskú lož** (obvinenie Márie z mimomanželského styku),

157. A za to, že hovorili: „**My sme zabili Mesiáša, Ísu** (Ísa je jedno z mien Ježiša v Koráne), **syna Márie, posla Božieho**“. **Oni ho ale nezabili a ani neukrižovali, len sa im tak zdalo** (len sa im zdalo, že Ježiša zabili a ukrižovali). **A tí, ktorí sa o tom sporili** (ktorí sa medzi sebou sporili o Ježišovi, či ho skutočne ukrižovali a zabili), **pochybujú o tom** (sú na pochybách a presne nevedia, či ho skutočne ukrižovali a zabili, alebo nie). **Nemajú o ňom** (o Ježišovi) **jednoznačné poznanie** (s istotou nevedia, či ho zabili alebo ukrižovali), **len nasledovať dohady môžu** (ktoré sa okolo Ježišovho ukrižovania objavili). **A úplne naisto ho nezabili** (neboli si úplne istí, či ho zabili, alebo nie).

158. Boh ho (Ježiša) **zdvihol k Sebe. Boh je mocný a múdrosťou oplýva.**

159. Niet nikoho z Ľudí Knihy, kto by v neho neuveril predtým, než zomrie. A on bude v deň zmŕtvychvstania o nich svedčiť.
(4:159)

(4:159): Vo výklade Koránu od Al Qurtubiho sa píše, že potom, ako Boh najvyšší zdvihol Ježiša k Sebe, vráti ho pred príchodom dňa zmŕtvychvstania znova na Zem, čo bude i znamením blížiacieho sa súdneho dňa. Potom už nebude nikoho z Ľudí Knihy, z kresťanov alebo židov, kto by v neho a v jeho posolstvo neuveril v skutočnej podobe, v akej ho Boh ľuďom prvýkrát poslal. A v súdny deň bude Ježiš svedkom svedčiacim o nich všetkých, ako prijali posolstvo, s ktorým prišiel a ako s ním po jeho smrti naložili. Takto tento verš vysvetlila časť islamských učencov.

Existuje aj ďalší výklad verša, ktorý hovorí, že niet nikoho z Ľudí Knihy, kto by v Ježiša neuveril pred svojou smrťou, keď anjel smrti prichádza k umierajúcemu človeku (a to aj tí, ktorí v neho počas svojho života neverili) a v súdny deň bude Ježiš svedkom toho, či boli veriaci, alebo nie.

Tu sa končia verše, ktoré hovoria o Ježišovi, ale pokračujú i naďalej verše, ktoré hovoria o židoch. (Korán 4:155-159)

2.3 Znamená štvrtej kapitoly č. 171-173

171. Ľudia Knihy, neprekračujte medze (a účel) svojho náboženstva a nehovorte o Bohu (nič) iné než pravdu. Ved' Mesiáš, Ísa (Ježiš), syn Márie, je len poslom Božím a Jeho (Božím) slovom, ktoré vrhol (vložil) Márii a duchom od Neho. (Ježiš bol počatý príkazom od Boha, a to slovom „bud“ a tak bol. Boh potom vložil do Ježiša ducha, ktorý ho vždy viedol k viere v Boha a usmerňoval ho správnym smerom.) Verte teda (ľudia Knihy)

v Boha a jeho poslov a nehovorte: „Traja“ (nehovorte o žiadnej trojici ani o žiadnom synovi). **Prestaňte** (s tým), **je to lepšie pre vás. Ved' Boh je len jeden** (Boh je len jeden jediný, jednotná a jedinečná Existencia bez akýchkoľvek spoločníkov či potomstva a je Bohom všetkých ľudí a všetkého existujúceho.) **Boh, Je jedinečný** (a je mu vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované) **na to, aby mal syna** (Bohu sa nič a nik nepodobá). **Jemu náleží, čo je v nebesiach a čo je na zemi. A Boh sám postačí, aby sa na Neho** (vo všetkom) **spoľahlo** (nepotrebuje nikoho iného, aby mu v čomkoľvek pomáhal).

172. Mesiáš nikdy neopovrhne tým, aby bol Bohu poddaný (k slovu poddaný pozri vysvetlivku k veršu 2:23), **a** (neopovrhnu tým) **ani priblížení anjeli** (ktorých si Boh vyvolil spomedzi anjelov, ako je napríklad anjel Gabriel). **A kto opovrhne Jeho uctievaním a bude sa povyšovať** (opovrhne uctievaním Boha a bude sa povyšovať nad tým, aby vzdal úctu Bohu), **tých všetkých** (takéhoto človeka i jemu podobných) **k Sebe** (Boh v súdny deň) **zhromaždí.**

173. Tí, ktorí uverili a dobré skutky konali, tých (Boh) **odmení náležitými odmenami** (ktoré si zaslúžili za svoje konania a činy v živote terajšom) **a** (okrem toho) **pridá im zo Svojho dobrodennia. Ale tí, ktorí opovrhovali** (uctievaním Boha) **a povyšovali sa, tých podrobí trápeniu bolestivému a nenájdu si mimo Boha žiadneho dôvernika a ani nikoho, kto by im pomohol a podporil ich** (ktorý by sa ich zastal alebo by im pomohol). (Korán 4:171-173)

2.4 Znamenie piatej kapitoly č. 17

17. Odmietli veriť (a vieru svoju zmiešali s nepravdou a krivdou) **tí, ktorí povedali: „Boh je Mesiáš, syn Márie (Ježiš)“.** **Povedz** (spýtaj sa ich, Muhammad): **„Kto by niečo zmohol proti Bohu, ak by chcel zahubiť Mesiáša, syna Márie, aj jeho matku a všetkých na Zemi?“ Bohu náleží kráľovstvo nebies a Zeme a toho, čo je medzi nimi. Stvorí, čo chce** (a čo pokladá za vhodné). **Boh má veru nad všetkým moc** (má moc urobiť čokoľvek). (5:17)

(5:17): Odpoveď na otázku, kto by sa na niečo zmohol proti Bohu, ak by sa rozhodol zahubiť Ježiša, jeho matku a všetkých ľudí na Zemi, znie: Nik by sa proti Bohu na nič nezmohol, pretože Bohu patrí všetko, čo je na nebesiach, na Zemi i medzi nimi a On má moc nad všetkým. (Korán 5:17)

2.5 Znamená piatej kapitoly č. 46-47

46. I vyslali sme po stopách, ktoré po nich ostali (po stopách spomenutých poslov, podľa tých istých zásad a s tým istým poslanstvom k viere v Boha), **Ísu (Ježiša), syna Márie, aby potvrdil (Ježiš) to, čo má v rukách svojich** (čo bolo predtým zoslané) **z Tóry.** (Ježiš neprišiel len s poslanstvom od Boha, ale svojím príchodom aj potvrdzoval to, čo bolo predtým z Tóry zoslané.) **A dali sme mu Evanjelium, v ktorom bolo správne usmernenie a svetlo, potvrdzujúce (toto Evanjelium) to, čo mal v rukách svojich** (čo bolo

predtým zoslané) z Tóry a ako správne usmernenie a poučenie pre bohabojných,

47. A aby Ľudia Evanjelia rozhodovali podľa toho, čo v ňom (v Evanjeliu) Boh zoslal dole (Evanjelium bolo zoslané preto, aby ho tí, ktorí v neho uverili, dodržiavali a riadili sa ním). A kto by nerozhodoval podľa toho, čo Boh zoslal, to sú tí spurní. (5:47)

(5:47): V tomto verši si môžeme všimnúť, že Korán použil označenie Ľudia Evanjelia. Na označenie kresťanov Korán používa dva pojmy: „Ti, ktorí pomohli a podporili (Ježiša a nasledovali ho, pozri verš 3:52)“ a „Ľudia Evanjelia“. Používa tiež aj tretie označenie „Ľudia Knihy“, ktorým však na niektorých miestach myslí židov, na iných kresťanov a na ďalších oboch - židov aj kresťanov. Ktorá skupina sa pod Ľuďmi Knihy v tom-ktorom verši myslí, sa potom dozvedáme zo samotného obsahu verša a z dôvodov zoslania. Označenie „Ľudia Evanjelia“ Korán použil len v tomto jedinom verši, a to v spojitosti s dobou, v ktorej Ježiš žil a určitý čas po jeho zdvihnutí k Bohu - verše 4:157-158, aby nim zrejme označil tých ľudí, ktorí sa Evanjeliom riadili v jeho čistej a nepozmenenej podobe, tak ako ho dostali od Ježiša, teda ešte predtým, než došlo k akýmkoľvek zásahom do Evanjelia a chápania jeho slov a pojmov. Podľa toho, čo bolo v niektorých veršoch Koránu zoslané, Evanjelium podľašlo mnohým zmenám od doby jeho zoslania. Najväčšia z nich však spočívala v chápaní a vnímaní podoby Boha. (Korán 5:46-47)

2.6 Znamenie piatej kapitoly č. 69

69. Tí, ktorí uverili (veriaci muslimovia) **a tí, ktorí pokánie činili** (židia) **a Sábijovci** (Sábijovci sú podľa výkladov Koránu skupiny židov a kresťanov, ktorí uctievali jedného jediného Boha) **a tí, ktorí podporovali a nasledovali Mesiáša** (kresťania), **kto z nich uveril v Boha a v Deň posledný** (ktorý ukončí život na zemi a ktorý spúšťa proces zmŕtvychvstania) **a konal dobro, o tých niet strachu a ani nebudú zarmútení** (v súdny deň). (Korán 5:69)

2.7 Znamenie piatej kapitoly č. 72-77

72. Odmietli veriť (v Boha v Jeho skutočnej podobe) **tí** (ľudia), **ktorí povedali: „Boh je Mesiáš, syn Márie.“** **A Mesiáš pritom povedal: „Synovia** (potomkovia proroka) **Izraela, uctieajte Boha, môjho i vášho Pána** (ktorý je jediným Pánom náš všetkých).“ **Ten, kto by k Bohu** (niekoho alebo niečo) **pridružil, pre toho Boh zakázal raj** (aby doň vstúpil) **a jeho útočišťom bude oheň. Krivdiaci** (ktorí by prehlasovali, že Boh je Mesiáš) **nebudú mať nikoho, kto by im pomohol a podporil ich** (kto by sa ich zastal).

73. Odmietli veriť (v Boha v jeho skutočnej podobe) **tí** (ľudia), **ktorí povedali: „Boh je tretí z trojice** (Boh je jedným zo svätej trojice, ktorá sa skladá z otca, syna a ducha svätého).“ **Niet boha okrem Boha jedného jediného** (existuje len jeden jediný Boh pre všetkých ľudí, všetko ostatné sú len stvorenia, ktoré On stvoril). **Ak neprestanú s tým, čo hovoria** (neprávom o Bohu), **dotkne sa**

(a postihne) **tých, ktorí z ich radov** (z radov týchto ľudí) **odmietli veriť** (v Boha v jeho skutočnej podobe), **trápenie bolestivé**.

74. Nemali by už konečne pokánie k Bohu učiniť a poprosiť Ho o odpustenie? (Mali by sa k Bohu pokajať a poprosiť Ho o odpustenie za to, čo o Ňom hovorili a za to, čo k Nemu pridružovali.) **A Boh je odpúšťajúci a milostivý** (voči tomu, kto oľutuje, čo robil a o odpustenie Ho prosí).

75. Mesiaš, syn Márie, je len posol, pred ktorým boli (poslaní ďalší) **poslovia a jeho matka bola siddíqa**. (Siddíqa znamená silne veriaca. Mária bola nazvaná podľa tejto vlastnosti, pretože verila úprimne a pravdivo v znamenia zoslané Bohom najvyšším a v posolstvo svojho syna Ježiša.) **Obaja jedli jedlo** (ako môžu byť Bohmi alebo súčasťou Boha, keď sa obaja živili jedlom ako ostatní ľudia?). **Pozri** (Muhammad), **ako im objasňujeme znamenia** (a vysvetľujeme im skutočnosť stvorenia Ježiša a jeho matky Márie) **a pozri sa, ako sú aj napriek tomu zvedení** (z cesty správnej).

76. Povedz (im, Muhammad a spýtaj sa ich): **„Uctiebate mimo Boha to, čo nemá v moci privodiť (spôsobiť) vám škodu ani prospech?!“** (Obraciate sa na Ježiša a jeho matku so svojimi prosbami a zármutkami a pritom ani Ježiš a ani jeho matka sa na nič nezmôžu. Len Boh sám má tú moc, aby vám v niečom pomohol alebo aby od vás škodu a zlo odvrátil.) **A Boh je Ten, kto všetko počuje a všetko vie** (pozná všetko, čo sa deje).

77. Povedz (Muhammad): **„Ľudia Knihy (židia a kresťania), neprekračujte medze stanovené vašim náboženstvom tým, že**

budete hovoriť niečo nepravdivé (tým, že k Bohu pridružujete rovných) **a nenasledujte túžby ľudí, ktorí zblúdili už predtým** (keď Bohu učinili deti a spoločníkov a Jeho existenciu do trojice rozdelili) **a ktorí spôsobili, že veľa ďalších (ľudí) zblúdilo** (ľudia, ktorí po nich nasledovali a prevzali zblúdenie, do ktorého sa títo dostali), **ktorí zblúdili z cesty rovnej (správnej).**“ (Korán 5:72-77)

2.8 Znamenia piatej kapitoly č. 110-120

110. Boh povie (a spýta sa Ježiša v tento deň): **„Ísa (Ježiš), syn Márie, spomeň si na Môj dar daný tebe aj tvojej matke, keď som ťa podporil** (a pomohol ti) **duchom svätým, keď si hovoril s ľuďmi z detského lôžka** (z kolísky) **a ako muž stredného veku. A keď som ťa naučil Knihu, múdrosť, Tóru a Evanjelium. A keď si stvoril z hliny podobu vtáka s Mojím povolením a potom si do nej dýchol a stala sa** (skutočným) **vtákom s povolením Mojím** (tým, že som dovolil, aby sa tak stalo). **A keď si liečil slepých a malomocných s mojím povolením. A keď si s mojím povolením kriesil mŕtvych. A ako som zabránil synom Izraela** (potomkom proroka Izraela), **aby ti ublížili** (a ochránil Som ťa v dobe), **keď si k nim prišiel s jasnými dôkazmi, keď tí z ich radov** (z potomkov proroka Izraela), **ktorí odmietli uveriť** (v tvoje poslanstvo), **povedali: „To je len čaro zjavné** (nadprirodzené veci, ktoré Ježiš koná, sú len čary)““,

111. „A keď som (Boh pokračuje) vnukol učeníkom: Uverte vo Mňa a v môjho posla (Ježiša). Povedali (títo učeníci): „Uverili sme a bud’ svedkom toho, že sme muslimovia (že sme Bohu oddaní, Muslim znamená Bohu oddaný človek)“““,

112. „A (spomeň si na to) keď učeníci povedali: „Ísa (Ježiš), syn Márie, môže nám Pán tvoj zoslať z neba prestretý stôl?“ (Jedná sa zrejme o poslednú večeru, kedy bol Ježišovi a jeho učeníkom zoslaný z neba dole stôl s jedlom, ktorý mal potvrdiť pravdivosť posolstva Ježiša.) **Povedal (Ježiš): „Bojte sa Boha, ak ste veriaci.“““**,

113. „Povedali (učeníci): Chceme z neho jest’ a (okrem toho) aby sa upokojili naše srdcia a aby sme vedeli, že si nám pravdu hovoril, a aby sme boli toho svedkami (svedkami zoslania tohto prestretého stola, ako Božieho znamenia).““,

114. „Ísa (Ježiš), syn Márie, povedal (Boh stále pokračuje a spomína celú udalosť spojenú s Ježišom): „Bože, Pane náš, zošli nám dole z neba prestretý stôl, ktorý by bol sviatkom pre prvého i posledného z nás (na ktorom bude dostatok hojného jedla, ktoré postačí nám všetkým) a ktorý by bol (ľuďom) znamením od Teba. A daj nám (z tvojej štedrosti a dobrodení), veď Ty si najlepší, kto dáva (nik nemôže komukoľvek dať nič lepšieho než Ty)“““,

115. „Boh povedal: „Zošlem vám ho, ale kto z vás potom odmietne veriť, toho podrobím trápeniu, ktorému nepodrobím nikoho iného zo stvorených“““. (Podobne ako sa to stalo niekoľkokrát už pri posloch, ktorí boli poslaní predtým, Boh ľuďom dal

jasné znamenie, avšak ich upozornil, že ak aj potom odmietnu veriť, potom ich podrobí tomu najprísnejšiemu trestu a trápeniu.)

116. I keď Boh povie (Boh sa v tento deň ďalej bude Ježiša pýtať): **„Ísa (Ježiš), syn Márie, a či ty si povedal ľuďom: Učinite mňa i moju matku dvoma bohmi mimo Boha** (ty si prikázal ľuďom - kresťanom, aby si z teba i z tvojej matky urobili dvoch bohov, ktorých by uctievali a ku ktorým by sa obracali mimo skutočného a jediného Boha alebo ktorých by bez Boha uctievali)?“ **Povie (Ježiš): „Jedinečný si (Bože), nemá sa Ti pripisovať to, čo nezodpovedá pravde** (a je Ti vzdialené všetko to, čo Ti je nepravdivo pripisované), **neprislúcha mi, aby som hovoril niečo, na čo nemám právo. Ak som to povedal, iste by si o tom vedel** (ja som však nič také nepovedal, pretože by som nehovoril pravdu). **Poznáš, čo je vo mne** (o čom premýšľam a čo v mojej duši je) **a ja nepoznám, čo je v Tebe** (ty všetko vieš a poznáš a ja viem len toľko, koľko si ma naučil a koľko si mi dovolil naučiť sa). **Ved' Ty si ten, kto pozná to, čo nie je známe“**,

117. „Nepovedal som im (Ježiš pokračuje) **nič iné než to, čo si mi prikázal: „Uctievať Boha, môjho Pána i vášho Pána.“ A bol som svedkom svedčiacim o nich** (bol som svedkom toho, čo robili), **pokiaľ som bol medzi nimi, ale keď si ma vzal k Sebe, ostal si Ty nad nimi** (a nad všetkým, čo robili) **dozerať. A Ty si všetkého svedkom“**,

118. „Ak ich (ľudí - kresťanov, ktorí ma k Tebe pridružili) **trápeniu podrobíš, sú** (v každom prípade) **Tebe odovzdaní** (dal si im síce slobodu voľby a výberu a obdaril si ich rozumom, avšak ich

konečný osud je v Tvojej moci). **A ak im odpustíš, Ty si ten mocný oplývajúci múdrosťou“.**

119. Boh povie: „Toto je deň (súdny deň), v ktorom pravdovravným (ktorí o Bohu pravdu hovorili) pomôže ich pravdovravnosť (tu sa už zvažujú všetky skutky). Budú (tu) mať (títo pravdovravní) záhrady, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú na veky vekov. Boh je s nimi spokojný a oni sú spokojní s Ním (sú spokojní s odmenou, ktorú pre nich Boh pripravil a že všetko, čo im sľúbil, sa naplnilo a ich snaha v živote pozemskom nebola márna). To je veru tá výhra obrovská“.

120. Bohu náleží kráľovstvo nebies a zeme a všetkého, čo je v nich (verte teda len v Neho a nepridružujte k Nemu nič ani nikoho). A On má veru moc nad všetkým. (Korán 5:110-120)

2.9 Znamenie dvadsiatej tretej kapitoly č. 50

50. A učinili sme Máriinho syna a jeho matku (Máriu a Ježiša) znamením a uchýlili sme ich na vyvýšeninu úrodnú (a plodnú) s tečúcou vodou. (Korán 23:50)

2.10 Znamená štyridsiatej tretej kapitoly č. 62-66

62. Nech vám satan nebráni ju nasledovať (nech vám nebráni svojim našepkávaním a zvádzaním nasledovať správne usmerenie, ktoré vám zosielame ústami posla Muhammada), on (satan) je pre vás nepriateľom zjavným (dajte si pred ním pozor).

63. Keď Ísa (Ježiš) prišiel so znameniami (k svojim ľuďom), povedal: „Prišiel som k vám s Múdrost'ou (s poznatkami, v ktorých je múdrosť), aby som vám objasnil niečo z toho, o čom ste sa sporili. Bojte sa Boha a poslúchnite ma“,

64. „Boh, On je mojím Pánom i vašim Pánom (Ježiš pokračuje), preto Ho uctieвайте. To je cesta rovná (správna bez záhybov a vybočení)“.

65. Avšak skupiny (kresťanov) sa medzi sebou začali sporiť (ohľadom Ježiša, jeho pôvodu a smrti). Beda Tým (z nich), ktorí sa krivdy dopustili, až nastane trápenie dňa bolestivého (ktorý ich čaká).

66. Čakajú snád' už len na Hodinu (súdu), aby k nim prišla zne-nazdania, keď to nebudú cítiť? (Na čo už len čakajú, aby svoju vieru napravili? Keď príde súdny deň, vtedy už nebude do života pozemského návratu a vtedy sa už na nič nezmôžu.) (Korán 43:62-66)

2.11 Znamenie päťdesiatej siedmej kapitoly č. 27

27. Potom sme vyslali po stopách, ktoré po nich ostali (ktoré ostali po spomenutých posloch), našich poslov (ďalších) a vyslali sme Ísu (Ježiša), syna Márie a dali sme mu Evanjelium a učinili sme v srdciach tých, ktorí ho (Ježiša) nasledovali, súcít a milosť a mníšstvo. Nepredpísali sme im ho (mníšstvo a zdržanie sa žien), oni si ho vymysleli, sledujúc (týmto mníšstvom a zrieknutím sa manželstva) spokojnosť Božiu. Avšak oni ho (mníšstvo

a celibát) **nedodržali tak, ako ho mali dodržať, preto sme dali tým z nich, ktorí uverili, odmenu, ale veľký počet z nich je spurný.** (Korán 57:27)

2.12 Znamenie šesťdesiatej prvej kapitoly č. 6

6. Ísa (Ježiš), syn Márie povedal: „Synovia (potomkovia proroka) Izraela, ja som posol Boží poslaný k vám, potvrdzujúci to, čo mám v rukách (čo bolo predtým zoslané od Boha) z Tóry a zvestujúc radostnú zvesť o poslovi, ktorý príde po mne a ktorého meno bude Ahmad“. Keď však (Ježiš) k nim (k potomkom proroka Izraela) prišiel so znameniami, oni povedali: „Sú to len čary zjavné“. (61:6)

(61:6): Posol Muhammad (p.) mal niekoľko mien. Jeho druhé najznámejšie meno bolo Ahmad, čo znamená: „Ten, kto Boha chváli viac než ostatní“. (Korán 61:6)

2.13 Znamenie šesťdesiatej prvej kapitoly č. 14

14. Vy (muslimovia), ktorí ste uverili, pomôžte a podporte vo výzve k Bohu (verte, dodržiujte a bráňte toto náboženstvo, islam, ktoré je od Boha zoslané) podobne, ako (sa stalo, keď) povedal Ísa (Ježiš), syn Márie učeníkom: „Kto budú tí, ktorí mi pomôžu a podporia ma vo výzve k Bohu (kto ma bude nasledovať po ceste, ktorú mi Boh určil)?“ Učenci povedali: „My pomôžeme a podporíme vo výzve k Bohu (my ti pomôžeme)“. Skupina

z radov synov (potomkov proroka) Izraela uverila a (ďalšia) skupina odmietla veriť. Podporili sme tých, ktorí uverili, proti ich nepriateľom, a tak silní ostali. (Korán 61:14)

2.14 Znamená devätnástej kapitoly (Marjam - Mária)

V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť

1. Káf, Há, Já, Ajn, Sád. (19:1)

(19:1): Ide o písmená arabskej abecedy, a to: k, h, j resp. i. Posledné dve písmená nemajú ekvivalent v slovenskej abecede. K významu týchto písmen pozri výklad prvého verša druhej kapitoly.

2. Je to (príbeh, ktorý ti zosielame, Muhammad) pripomenutie o milosti Pána tvojho voči Jeho poddanému Zachariášovi (ktorý bol Bohu podriadený a nasledoval to, čo Boh uložil), (V Koráne sa Zachariáš nazýva Zakarijja. K slovu poddaný pozri vysvetlivku k veršu 2:23)

3. Keď zavolať (Zachariáš) na Pána svojho tajným volaním (v tichosti vo svojom srdci sa obrátil na Boha s prosbou),

4. Povedal (Zachariáš): „Pane môj! Kosti už vo mne zoslabli a hlava moja sa trblieta šedinami a z prosby k Tebe, Pane môj, som nebol nikdy nešťastný (kedykoľvek som Ťa o niečo poprosil, nikdy som nebol nešťastný alebo sklamaný a Ty si ma vždy zahrnul Svojou milosťou),“

5. „Bojím sa (Zachariáš pokračuje) o tých, ktorí ostanú po mne (že po mojej smrti nebudú nasledovať posolstvo, s ktorým som bol

k nim poslaný, že zanechajú vieru a povedú ľudí do záhuby) **a moja žena je pritom neplodná** (nemôže mi porodiť syna, ktorý by po mne v tomto posolstve pokračoval), **daj mi preto** (Bože) **z Tvojej moci potomka** (ktorý by po mne pokračoval)“,

6. „**Ktorý by dedil po mne** (Zachariáš vo svojej tajnej prosbe pokračuje) **a dedil by z príbuzenstva Jakuba** (v Koráne sa Jakub nazýva Ja'qúb) **a učíš ho, Pane môj, uspokojivým** (Tebe oddaným tak, aby si získal Tvoju spokojnosť)“.

7. „**Zachariáš! Oznamujeme ti radostnú zvesť o synovi, ktorého meno bude Jahjá** (Ján) **a ktorému sme predtým neučinili menovca** (pred narodením Jána samotné meno Ján neexistovalo a syn Zachariáša bol prvým človekom, ktorý dostal toto meno priamo od Boha najvyššieho)“.

8. Povedal (Zachariáš): „**Pane môj! Ako môžem mať syna, keď moja žena je neplodná a ja som dosiahol vek vysoký (som už priveľmi starý)?**“

9. Povedal: „**Tak povedal Pán tvoj (že sa stane). Je to pre Mňa ľahké, keď som ťa stvoril predtým a pritom si ničím nebol (ako Boh predtým dal život Zachariášovi, tak ho dá aj Jánovi)**“.

10. Povedal (Zachariáš): „**Pane môj, učíš mi znamenie (že žena moja porodí).**“ Povedal: „**Tvojím znamením bude, aby si neprehovoril s ľuďmi tri noci úplné (tri noci a tri dni)**“.

11. **I vyšiel** (Zachariáš) **z mihrábu** (miesto alebo miestnosť určená na modlenie) **k svojim ľuďom a naznačil im** (keďže sľúbil, že neprehovorí): „**Ráno i večer** (vo dne i v noci) **svedčte**

o jedinečnosti Jeho (Boha) a že sa Mu nemá pripisovať to, čo nezodpovedá pravde“.

12. „Jahjá (Ján)! Vezmi si Knihu (a drž sa jej) pevne“. A dali sme mu múdrosť už ako chlapcovi (keď bol ešte chlapcom),

13. A láskavosť pochádzajúcu od nás (sme mu dali) a očistenie (tú všetku múdrosť a dobré vlastnosti, ktoré sme Jánovi dali, boli láskavosťou od nás pre jeho rodičov, ako aj očistenie a milosť pre neho samého). A bol bohabojný.

14. A úctivého k svojim rodičom sme ho učinili. A nebol povýšenecký, ani neposlušný.

15. Mier s ním (ho sprevádza) v deň, keď sa narodil a v deň, keď zomrie a v deň, keď bude vzkriesený (znova) k životu. (19:15)

(19:15): Tu sa už končí príbeh Zachariáša a jeho syna Jána a začína sa príbeh o Márii a jej synovi Ježišovi.

16. Spomeň (im, Muhammad), čo je v Knihe (Koráne) o Márii, ako sa vzdialila od rodiny svojej na miesto východné (ležiace východne od nich).

17. Závojom sa od nich (od svojich ľudí) oddelila. A tak sme k nej poslali nášho Ducha (anjela Gabriela), ktorý sa jej zjavil v podobe dokonalého človeka. (19:17)

(19:17): Duchom je podľa výkladov Koránu anjel Gabriel.

18. Povedala (Mária): „Nech ma (Boh) Ten, v moci ktorého je milosť, chráni pred tebou. Nepribližuj sa, ak si bohabojný.“

19. Povedal (anjel Gabriel): „Som len poslom Pána tvojho, aby som ti daroval syna očisteného“.

20. Povedala (Mária): „Ako by som mohla mať syna a pritom sa ma nedotkol človek (žiadny) a nebola som nepočestná?!“

21. Povedal (anjel): „Tak povedal Pán tvoj: „Je to pre Mňa (Boha) ľahké (dať ti syna aj keď sa ťa žiaden muž nedotkol)“. A bude tak stvorený, aby sme ho učinili znamením pre ľudí a milosťou od nás (pre ľudí, ktorý im ukáže cestu správnu). A je to už vec rozhodnutá“. (19:21)

(19:21): Tu sa už končí dialóg medzi anjelom Gabrielom a Máriou. Islamskí učitelia zaoberajúci sa výkladom Koránu s odvolaním sa na verš (21:91) napísali, že anjel Gabriel vdýchol do Márie (p.), a tak otehotnela.

22. Počala ho (Ježiša) a vzdialila sa s ním na odláhlé miesto (aby ju jej ľudia za ťarchavosť neodcudzovali).

23. Pôrodné bolesti ju (Máriu) priviedli ku kmeňu palmy. Povedala: „Bodaj by som bola zomrela pred týmto (dňom) a bola by som bezvýznamnou a zabudnutou (osobou).“ (19:23)

(19:23): Ibn Kesír poslednú vetu komentoval, že keď Máriu postihli pôrodné bolesti, bola sama a bála sa, že po narodení syna ju budú jej ľudia odsudzovať a haniť, keďže bola medzi nimi známa svojou počestnosťou a dobrou povestou. Preto si želala, aby bola mŕtva, neznáma a zabudnutá.

24. Zavolať na ňu (anjel Gabriel) spod nej (palmy): „Nežiaľ. Pán tvoj učinil pod tebou potôčik (tečúci)“,

25. „Zatras kmeň palmy smerom k sebe, spadnú na teba čerstvé (a zrelé) plody“,

26. „Jedz a pi a buď spokojná a ak by si uvidela nejakého človeka, tak povedz (ak by sa ťa na dieťa pýtal): „Ja som zaslúbila pôst (Bohu) Tomu, v moci ktorého je milosť, preto neprehovorme dnes so žiadnym človekom.““

27. Prišla s ním k svojim ľudom, nesúc ho (Ježiša). Povedali (jej ľudia, keď ich oboch uvideli): „Mária! Ty si prišla s niečím neslýchaným“,

28. „Ty, sestra Árona! (Mária, ty, ktorá si sa zbožnosťou a cnosťou podobala Áronovi) Tvoj otec nebol človekom zlým (zlým človekom sa na tomto mieste v prvom rade myslí cudzoložník a smilník) a tvoja matka nebola nepočestná (ako si mohla niečo také urobiť).“

29. Ukázala na neho (Mária ukázala na Ježiša, aby sa spýtali jeho na vysvetlenie). Povedali (jej ľudia): „Ako máme hovoriť s niekým, kto je dieťaťom v detskom lôžku (v kolíske)?!“

30. Povedal (im Ježiš): „Ja som Bohu poddaný (k slovu poddaný pozri vysvetlivku k veršu 2:23), dal mi Knihu a prorokom ma učinil“,

31. „A učinil ma požehnaným, kdekoľvek by som bol a odkázal mi konať modlitbu a dávať zakát (v tomto verši zakat znamená milodar), pokiaľ budem živým“,

32. „A úctivým k svojej matke ma učinil a neučinil ma povyšujúcim sa a nešťastným“,

33. „Mier so mnou (ma sprevádzal) v deň, keď som sa narodil a (bude ma sprevádzať) v deň, keď zomriem a v deň, keď budem vzkriesený (znova) k životu.“

34. Taký bol Ísa (Ísa je jedno z pomenovaní Ježiša v Koráne), syn Márie. Je to pravdivá správa, o ktorej pochybujú. (19:34)

(19:34): Taký bol Ježiš, syn Márie a to, čo bolo uvedené, je pravdivá správa o ňom a o jeho živote, o ktorej sa židia a kresťania medzi sebou sporia a o ktorej sa aj kresťania navzájom sporia. Sporia sa o tom, či sa Ježiš narodil ako dôsledok nepočestnosti Márie, čo tvrdili židia, alebo či je Ježiš Bohom, synom Božím, alebo súčasťou Svätej trojice. Boh najvyšší ďalej pokračuje a hovorí Sám o Sebe:

35. Boh (ktorý je ojedinelý vo všetkom) by si nikdy neučinil akéhokoľvek syna. Jedinečný je (Boh), nemá sa Mu pripisovať to, čo nezodpovedá pravde (Bohu je vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). Keď rozhodne akúkoľvek vec, len jej povie: „Bud“ a ona bude (stane sa).

36. „Boh je veru (verš nadväzuje na to, čo Ježiš svojim ľudom z kolísky povedal) Pánom mojím i Pánom vašim, tak ho uctie-vajte. To je cesta rovná (správna, ktorá nemá žiadne odchýlky ani vybočenia).“ (19:36)

(19:36): Týmto veršom sa končí príhovor Ježiša z kolísky k ľudom, ktorý nadväzuje na verš č. 33.

37. Avšak skupiny (židov a kresťanov) sa medzi sebou začali sporit' (ohľadom Ježiša, jeho pôvodu a smrti). Beda tým, ktorí vieru odmietali (tým, že Bohu pripisujú syna, ktorým mal byť

Ježiš), **keď uzrú Deň prevel'ký** (keď budú svedkami dňa zmŕtvychvstania a súdneho dňa).

38. Aký jasný bude ich sluch a zrak v deň, keď k nám prídu. Dnes sú však krivdiaci v blude zjavnom. (19:38)

(19:38): Sluch, zrak i myseľ tých ľudí, tých skupín, ktoré o Bohu tvrdili rôzne veci a ktorých myseľ bola v živote pozemskom zatmenená, bude veľmi jasná v súdny deň, v deň, keď budú stáť pred Bohom. V ten deň títo ľudia, ktorí krivdili tým, že k Bohu pridružili rovných alebo potomstvo, zistia, že všetky ich tvrdenia a oni sami sa nachádzali v blude zjavnom a hrôza, ktorá sa ich zmocní v momente, keď to zistia, bude obrovská.

39. Varuj ich (všetkých, Muhammad) pred Dňom zármutku (pred súdnym dňom), keď bude všetko už rozhodnuté (a údel každého bude v tento deň určený podľa toho, čo vo svojom pozemskom živote konal). Oni však v neznalosti svojej tápajú (a neuvedomujú si, čo príde) a oni neveria. (19:39)

(19:39): Varuj, Muhammad, všetkých, ktorí sa o pôvode proroka Ježiša sporia, pred súdnym dňom, aby si dali pozor, pretože neustále vo svojej neznalosti a domnienkach tápajú a neuvedomujú si, že súdny deň môže kedykoľvek nastať a že zomrú v stave neviery a pridružovania k Bohu.

40. My (vzťahuje sa to na Boha) zdedíme (nakoniec) zem a každého, kto je na nej a k nám bude ich (všetkých, ktorí na nej žili) návrat (v deň zmŕtvychvstania). (19:40)

(19:40): Boh Najvyšší tu porovnal príchod súdneho dňa s dedením. Keď človek na tomto svete zomrie, neberie si so sebou do hrobu

nič z toho, čo vo svojom živote vlastnil a všetko, čo mal, niekto po ňom zdedí. Majetok v podstate vždy len mení svojho majiteľa. Takto to bude pokračovať, až kým pred súdnym dňom nezomrú všetci ľudia a všetok majetok ostane bez dediča, a tak sa znova vráti Bohu Najvyššiemu, ktorý ho stvoril. So svojim majetkom sa vracajú aj ľudia k svojmu Stvoriteľovi, nie však už s majetkom, ktorý mali na zemi, pretože ten im už nepatrí, ale s majetkom odlišného druhu. Majetkom, ktorým sa ľudia budú môcť vykúpiť v tento deň, bude hodnota ich viery a dobrých skutkov, ktoré vo svojom živote vykonali.

41. Spomeň (ľuďom, Muhammad), čo je v Knihe (Koráne) o Abrahámovi. (Abrahám je v Koráne nazvaný Ibráhim.) On bol pravdovravný a bol prorokom. (19:41)

(19:41): V nasledujúcich veršoch nám Korán približuje príbeh o prorokovi Abrahámovi:

42. Keď povedal (prorok Abrahám) svojmu otcovi: „Otče môj! Prečo uctievaš to, čo nepočuje a nevidí a neprospeje ti v ničom?“,

43. „Otče môj! Dostalo sa mi poznanie, ktoré sa tebe nedostalo (a poznám to, čo ty nie). Nasleduj ma, uvediem ťa na cestu rovnú (správnu, bez vybočení)“,

44. „Otče môj! Neuctievaj satana, veď satan bol (Bohu) Tomu, v moci ktorého je milosť, neposlušný (a zaprisahal sa, že sa bude snažiť ľudí zvieŕť zo správnej cesty na cestu, ktorá ich dovedie k neposlušnosti)“,

45. „Otče môj! Bojím sa, že sa ťa dotkne (postihne) trápenie pochádzajúce od Toho (od Boha), v moci ktorého je milosť a staneš sa tak satanovým spoločníkom (v pekle)“.

46. Povedal (Abrahámovi jeho otec): „Odvraciaš sa ty od mojich bohov Abrahám? Ak neprestaneš, ukameňujem ťa a opusti ma nadtľho (na dlhý čas)“.

47. Povedal (Abrahám otcovi): „Mier s tebou. Budem pre teba prosiť o odpustenie môjho Pána, On ma milosťou svojou zahŕňa“,

48. „A budem sa vás strániť i toho, čo vzývate mimo Boha a budem prosiť Pána svojho (o milosť), azda nebudem vzývaním svojho Pána nešťastný (patríť medzi tých nešťastných, ktorým sa spokojnosť Božia nedostala)“.

49. Keď sa ich stránil i toho, čo uctievali mimo Boha, darovali sme mu Izáka (Izák je v Koráne nazvaný Isháq) a Jakuba (Jakub je v Koráne nazvaný Jaqúb) a oboch sme učinili prorokmi.

50. Dali sme im z milosti našej (dobro života terajšieho i budúceho) a učinili sme ich s vysokou (váženou) povestou (medzi ľuďmi).

51. Spomeň (ľuďom, Muhammad), čo je v Knihe (Koráne) o Mojžišovi (Mojžiš sa v Koráne nazýva Músa). On bol vyvoleným (v tom, že k nemu Boh prehovoril) a bol poslom i prorokom.

52. Zavolali sme naňho (na Mojžiša) z pravej strany hory a priblížili sme si ho na dôvernú reč.

53. A dali sme mu (Mojžišovi) z milosti našej jeho brata Árona ako proroka (ktorého sme prorectvom obdarili). (19:53)

(19:53): Splnili sme Mojžišovi jeho prosbu, keď požiadal, aby mu Boh dal niekoho, kto by ho podporil a pomáhal mu v jeho poslanstve. Túto prosbu sme mu splnili tým, že sme mu dali brata Árona (Áron sa v Koráne nazýva Hárun), ktorého sme učinili prorokom.

54. Spomeň (ľuďom, Muhammad), čo je v Knihe (Koráne) o Ismáilovi (synovi proroka Abraháma). On sľuby dodržiaval a bol poslom i prorokom,

55. Prikazoval rodine svojej modlitbu a zakat (poskytovanie milodarov) a bol u Pána svojho uspokojivý (Boh bol s ním spokojný).

56. Spomeň (ľuďom, Muhammad), čo je v Knihe (Koráne) o Idrísovi. On bol pravdovravný a bol i prorokom,

57. A pozdvihli sme ho na vysoké (a čestné) miesto.

58. To boli tí, ktorým Boh dar svoj dal, ktorí pochádzali z radov prorokov z potomstva Adama a z radov tých, ktorých sme odniesli s Noemom (v Arche) a z potomstva (proroka) Abraháma a (proroka) Izraela (Jakuba) a z radov tých, ktorých sme správne usmernili a vyvolili. Keď sú im prednesené znamenia (Boha) Toho, v moci ktorého je milosť, s plačom padajú (na zem klaňajúc sa) do polohy sužudu. (19:58)

(19:58): Tí všetci hore spomenutí sú Božími prorokmi, o ktorých sme ti zoslali správu (bolo ich desať, prvým bol Zachariáš a posledným Idrís) a ktorým Boh dar Svoj dal a obdaril ich prorectvom,

posolstvom alebo oboma. Títo proroci pochádzali z potomstva Adama a z potomstva tých, ktorých sme zachránili s Noemom v Arche a z potomstva prorokov Abraháma a Izraela a spomedzi tých, ktorých Boh na cestu správnu usmernil a vyvolil si ich pre oznámenie posolstiev a prorocietv ostatným ľuďom. Keď sú týmto všetkým prednesené Božie znamenia, skláňajú svoje hlavy pokorne k zemi do polohy „sužúd“ (t. j. do polohy, v ktorej sa človek pokloní, kľakne na kolená, nakloní trup a hlavu smerom k zemi a spojí čelo a nos so zemou.) so slzami v očiach od pokory.

59. Po nich však potom nasledovali nasledovníci (po spomenutých prorokoch prišli ďalší ľudia), **ktorí zanedbali modlitbu a sledovali túžby. Tí stretnú záhubu** (dostanú sa do záhuby alebo do bludu), (19:59)

(19:59): Po zbožných ľuďoch a prorokoch uvedených v predchádzajúcom verši nasledovali nešťastní ľudia, ktorí zanedbali modlitbu a sledovali len svoje túžby. Skutky týchto nešťastníkov ich privedú až k záhube. Niektorí učenci z odboru islamských vied však slovo „záhuba“ na tomto mieste (v arabskom jazyku „Gijjá“) vysvetlili ako názov veľmi horúceho údolia v pekle. V takomto prípade by posledná veta znela: „Tí skončia v Údolí záhuby“.

60. Okrem tých, ktorí pokánie učinili a uverili a dobro konali. Tí vojdú do záhrady rajskej a nebude im ukrivdené v ničom.

61. Do záhrad Edenu (vojdú), ktoré (Boh) Ten, v moci ktorého je milosť, sľúbil tým, ktorí sa Mu odovzdali, bez toho, aby ich oni (záhrady vopred) bližšie poznali. Jeho sľub veru príde. (19:61)

(19:61): Vojdú do záhrad Edenu, ktoré Boh prisľúbil tým ľuďom, ktorí v Neho uverili a cestu, ktorú určil, nasledovali a to napriek tomu, že tieto záhrady vopred nevideli a ani nepoznali, ale uverili poslom, ktorých Boh Najvyšší ľuďom so správou o nich poslal. Veru sľub, ktorý Boh dal, príde a bude splnený.

62. Nebudú v nich (v týchto záhradách) počuť plané reči, len mier (všetko, čo zabezpečuje pokojný a nerušený život). A obživu svoju tam budú mať ráno i večer (kedykoľvek bez obmedzenia),

63. To je záhrada rajska, ktorú ako dedičstvo dávame tým z radov tých, ktorí sú nám odovzdaní, ktorí boli bohobožní.

64. Nezostúpime jedine ak z príkazu Pána tvojho (Muhammad). Jemu (Bohu) náleží, čo je pred nami a čo je za nami a čo je medzi tým. A Pán tvoj nie je zábudlivý, (19:64)

(19:64): Jedného dňa sa prorok Muhammad (p.) spýtal anjela Gabriela, keď sa mu nejaký čas nezjavil: „Gabriel, čo ti bránilo, aby si nás navštívil častejšie, ako nás navštevuješ?“ Ako odpoveď na prorokovu otázku bol od Boha najvyššieho zoslaný tento verš: A nezostúpime do pozemského sveta jedine ak z príkazu Pána tvojho a s Jeho povolením. Bohu náleží všetko v tomto živote i v živote večnom, všetko v minulosti, v budúcnosti i v prítomnosti. Nič sa pred Ním neskryje a nezabúda na nič.

65. Pán nebies a zeme a čo je medzi nimi (je Boh), uctievaj Ho (a len Jeho) a buď trpezlivý pri Jeho uctievaní (a pri plnení povinností, ktoré ti uložil). Poznáš azda niekoho, kto by Mu bol menovcom? (19:65)

(19:65): Poznáš azda niekoho, kto by si zaslúžil niešť meno, vlastnosti a veľkosť Boha najvyššieho? Veta je tu štylizovaná vo forme otázky, pričom znamená, že niet toho, kto by si zaslúžil uctievanie okrem Boha jedného jediného.

66. Človek hovorí (čudujúc sa): „Až zomriem, budem vzkriesený k životu?!“ (19:66)

(19:66): Človek, ktorý odmieta veriť vo vzkriesenie, sa spytuje s údivom, odmietajúc uznať túto udalosť sľúbenú v nebeských Knihách: „Až zomriem a premením sa na prach, budem vzkriesený a vyjdem z hrobu znova ako živý?!.“ Ibn Kasir tento verš komentoval slovami: „Človek, ktorý odmieta veriť, sa čuduje a nepripúšťa svoje vzkriesenie po smrti aj napriek tomu, že keby pouvažoval o tom, z čoho bol stvorený, ako vznikol a narodil sa, zistil by, že vzkriesenie človeka je ľahším úkonom než jeho prvotné stvorenie“.

67. A či si človek nepamätá (a neuvedomuje si), že sme ho už predtým stvorili (a dali sme mu život) a pritom nebol ničím?

68. Prisahám na Pána tvojho (Boh prisahá sám na Seba, pričom adresátom je tu stále prorok Muhammad): Zhromaždíme ich (tých, ktorí veriť odmietli) so satanmi a potom ich privedieme k peklu, okolo ktorého budú na kolenách,

69. Potom vytiahneme z každej skupiny tých, ktorí boli voči (Bohu) Tomu, v moci ktorého je milosť, najzanovitejší,

70. Potom my veru najlepšie budeme poznať tých, ktorí si najviac zaslúžia v ňom (ohni) horieť (ktorí si to svojím správaním a odmietaním zasluhujú).

71. Niet medzi vami (ľudia) nikoho, kto k nemu (k ohňu) nepríde. (Všetci k ohňu prídu. Tí, ktorí do Raja budú smerovať, aby spoznali, čo by ich čakalo a tí, ktorí veriť odmietali a hriechov sa dopúšťali, aby v ňom ostali.) **Je to u Pána tvojho isté a rozhodnuté** (že sa takto stane),

72. Potom (ako všetci k ohňu pekelnému prídu) **zachránime tých, ktorí bohabojnými boli a ponecháme v ňom krivdiacich** (kľáčať) **na kolenách.**

73. Keď sú im (ľuďom, ktorí žijú v živote terajšom a ktorí sa neškôr do ohňa dostanú) **prednesené naše zjavné znamenia, tí** (bohatí z kmeňa Qurejš), **ktorí odmietli veriť, hovoria veriacim** (spytujú sa chudobných veriacich s posmechom): **„Kto z oboch skupín je v lepšom postavení a v úctyhodnejšom zhromaždení?“**. (Ako môžeme byť my v blude a veriaci na pravde, keď máme v tomto živote lepšie spoločenské postavenie a úctyhodnejšie zhromaždenia ako oni? Keby sme mi boli v blude, boli by sme v tom horšom postavení my, a nie oni.)

74. Koľko pokolení, ktoré žili pred nimi (pred uvedenými ľuďmi), **sme zahubili a ktoré boli bohatšie a okázalejšie** (než oni).

75. Povedz (Muhammad, tým, ktorí veriť odmietajú a ktorí si myslia, že majú pravdu): **„Kto je v blude, tomu nech** (Boh) **Ten, v moci ktorého je milosť, predĺži dĺžku jeho bludu** (dĺžku trvania tohto bludu, v ktorom sa nachádza)**“. A až zahliadnu to, čo im bolo sľúbené, či už trápenie alebo Hodinu** (trestu, súdny deň),

vtedy spoznajú, kto má horšie postavenie a slabšie vojsko (kto sa pridá na slabšiu stranu a všetko prehral).

76. Boh pridá tým, ktorí boli správne usmernení, správne usmernenie (posilní ich vieru a upevní ich kroky v smere, v ktorom idú). **Dobré skutky, ktoré ostávajú** (ktoré človek koná a ktoré mu ostanú na súdny deň), **majú u Pána tvojho lepšiu odmenu a lepšiu návratnosť** (čokoľvek, čo veriaci človek investuje do úkonov, ktoré vedú k Božej spokojnosti, sú investície, za ktoré sa mu dostane tá najlepšia odmena a ktoré majú tú najlepšiu návratnosť). (19:76)

(19:76): Ali Bin Ebí Táleb, prorokov bratranec, rozdelil dobré skutky do troch kategórií. Do prvej zaradil tie skutky, za ktoré človek očakáva odmenu v živote pozemskom. Do druhej kategórie zaradil tie, ktorými človek sleduje odmenu v živote posmrtnom - v súdny deň. Tretiu kategóriu dobrých skutkov tvoria také, ktorými človek síce sleduje odmenu v súdny deň a získanie Božej spokojnosti, avšak má z nich súčasne prospech aj v živote pozemskom. Dobré skutky, ktoré však človeku ostanú a majú trvalú hodnotu, sú len skutky druhej a tretej kategórie.

77. Videl si (Muhammad) toho, kto odmietol veriť v naše znamenia a povedal: „Bude mi daný majetok aj deti (až budem vzkriesený bez ohľadu na to, či veriť budem, alebo nie)“. (19:77)

(19:77): O dôvode zoslania tohto verša Chabbát Bin Al Art povedal: Mal som u Ása Bin Wáela dlžobu, a tak som si ju šiel vypýtať (Chabbát veril v posolstvo posla a proroka Muhammada a Ás nie). Keď som ho požiadal o splatenie dlhu, Ás mi povedal: „Nesplátim

ti ho, kým neprestaneš veriť v Muhammada.“ Povedal som: „Neprestanem v neho veriť, kým nezomrieš a nebudeš znova vzkriesený.“ Ás sa spýtal: „A či budem po smrti vzkriesený?! Tak ti teda dlžobu vyplatím, až budem vzkriesený a budú mi vrátené moje majetky a deti.“ Tí, ktorí veriť odmietali, v skutočnosti odmietali veriť, že by súdny deň mal nastať a v to, že každý bude súdený podľa toho, čo v živote pozemskom konal. Stávalo sa, že takýchto ľudí muslimovia upozorňovali na tento deň a vyzývali ich, aby uverili v Boha jedného jediného a zanechali všetko, čo okrem Neho uctievali. Jedna z odpovedí, ktorú títo odmietajúci vieru a pridružujúci k Bohu opakovali, bola, že Boh im na tomto svete dal veľa majetkov a potomstva a ak teda budú v súdny deň vzkriesení, tieto majetky a deti im budú vrátené, takže niet dôvodu na vieru a konanie dobra.

78. Oboznámil sa snád' s tým, čo nie je známe (s tým, čo sa v budúcnosti stane), alebo prijal od Toho (od Boha), v moci ktorého je milosť, sľub?! (19:78)

(19:78): A či tento človek odmietajúci vieru, ktorý tvrdí, že sa mu po smrti vrátia jeho majetky a deti (majetky a deti sa v tom čase považovali za pýchu muža), sa oboznámil s tým, čo nie je známe a s tým, čo príde v budúcnosti, alebo snád' dostal od Boha najvyššieho sľub, že mu v živote konečnom tieto pôžitky zabezpečí?!

79. Nič také (nič nebude tak, ako si to predstavuje). Zapišeme, čo hovorí a dĺžku jeho trápenia mu (ešte viac) predĺžime,

80. Zdedíme po ňom všetko, o čom hovorí (že mu bude v živote konečnom vrátené) **a príde k Nám osamotený** (bez akýchkoľvek majetkov, detí či zástancov, ktorí by od neho trápenie odvrátili).

81. Učinili (a uctievali) si mimo Boha božstvá, aby boli pre nich Izzá. (19:81)

(19:81): Slovo Izzá znamená pocta, česť, opora, pýcha.

82. Nie, nestane sa tak (ako si myslia). **Ony** (spomenuté božstvá) **ich uctievanie odmietnu a stanú sa ich protivníkmi.** (Tieto božstvá zaprú akékoľvek uctievanie a pocty, ktoré by im tí, ktorí veríť v Boha odmietali alebo k Nemu pridružili, v živote pozemskom prejavili. Ba naopak, tieto božstvá tých, ktorí ich v živote pozemskom uctievali, zavrhnú a stanú sa ich protivníkmi.)

83. A či si nevidel (Muhammad), že sme na tých, ktorí veríť odmietli, poslali satanov, ktorí ich neprestajne nabádajú (k odmietaniu viery a k hriešnosti a odvádzajú ich pozornosť od všetkého podstatného).

84. Neponáhľaj sa preto s prosbou ohľadom nich (s prosbou o ich trest), **pretože my ich dni** (v živote pozemskom) **odpočítavame odpočítavaním** (pomalým ale istým).

85. V deň, keď zhromaždíme bohobojných u Toho, v moci ktorého je milosť, ako delegáciu (19:85)

(19:85): Odpočítavame ich dni ku dňu, kedy zhromaždíme bohobojných u milostivého Boha v podobe delegácie ctených a vážnych, ktorí čakajú na svoju odmenu.

86. A povedieme previnilcov do pekla ako smädné stádo (tiav, ktoré túžia po vode),

87. Vtedy nebudú mať moc (spomenutí ľudia odmietajúci vieru) **prihovoriť sa** (u Boha za nikoho ani sami za seba), **s výnimkou toho, kto prijal od Toho** (od Boha), **v moci ktorého je milosť**, **sľub** (a povolenie, že môže Boha žiadať o milosť pre iných).

88. Povedali: „Ten, v moci ktorého je milosť (Boh), si učinil dieťa“. (Syna alebo dcéru. Táto veta sa vzťahuje na každého, kto pridružuje Bohu deti, či už synov alebo dcéry.)

89. Veru ste prišli s niečím hrôzostrašným (keby ste si len uvedomili, čo hovoríte),

90. Takmer sa z toho (čo hovoríte) **roztrhnú nebesá, zem sa popraská a hory sa zrútia a rozpadnú,**

91. Z toho, že Tomu, v moci ktorého je milosť (Bohu), dieťa pripísali,

92. A pritom nenáleží (nepatrí k moci, ojedinelosti a) **k vlastnostiam Toho, v moci ktorého je milosť (Bohu), aby sám Sebe učinil dieťa** (aby sám Sebe pripísal niektorú zo slabostí a vlastností stvorených, keďže On je jedinečný s ojedinelou mocou a Tvorcom všetkého ostatného).

93. Každý, kto je v nebesiach a na zemi, príde ako poddaný k Tomu (k Bohu), **v moci ktorého je milosť**. (Poddaným sa tu myslí človek bez slobodnej vôle, bez možnosti výberu alebo odmietnutia čohokoľvek. Keď nastane čas, všetci sa podvolia či dobrovoľne alebo nedobrovoľne tomu, čo Boh najvyšší prikáže.)

94. On (Boh) ich (všetkých, ktorých stvoril) obsiahol (Svojou absolútnou znalosťou) a spočítal ich (dokonalým) spočítaním (bez toho, aby čo i len jeden unikol),

95. Všetci k Nemu (k Bohu) prídu v deň zmŕtvychvstania sami (osamelí, bez akýchkoľvek majetkov, spoločníkov, moci či ochran- cov).

96. Tí, ktorí uverili a dobré skutky konali, voči tým Ten, v moci ktorého je milosť (Boh), láskavosť (ostatných ľudí) učiní. (19:96)

(19:96): Boh vloží do srdca ľudí láskavosť voči tým, ktorí uverili a dobré skutky konali.

Prorok Muhammad (p.) povedal: „Keď si Boh obľúbi niektorého z tých, ktorých stvoril, zavolá na anjela Gabriela: „Obľúbil som si toho a toho, tak si ho obľúb aj ty.“ Anjel Gabriel to zvolá na nebesiach. Potom je voči takémuto človeku daná láskavosť ostatných ľudí, čo bolo vyjadrené vetou „... voči tým Ten, v moci ktorého je milosť, láskavosť (ostatných ľudí) učiní.“ A ak sa Boh na niekoho z tých, ktorých stvoril, nahnevá, zvolá na anjela Gabriela: „Nahneval som sa na toho a toho.“ Anjel Gabriel to zvolá na nebesiach. Potom sa prejaví voči tomuto človeku hnev ostatných ľudí“.

97. Učinili sme ho (Korán) zrozumiteľným v tvojom jazyku (Muhammad), aby si ním radostnú zvesť bohobojným oznámil a aby si ním varoval ľudí svárlivých (aby všetci slovám a obsahu Koránu porozumeli).

98. Koľko pokolení (ktoré predtým žili) pred nimi (pred týmito tu, ktorí odmietajú veriť) sme už zahubili. Cítiš snád' prítomnosť

niekoho z nich alebo počuješ skrytý hlas niekoho z nich (čokoľvek, čo by poukazovalo na to, že tu žili predtým)? (19:98)

(19:98): Boh najvyšší týmto veršom ukončil kapitolu „Mária“. Poukázal na skutočnosť, že mnohí ľudia prišli na svet pred tými, čo v posolstvo posla a proroka Muhammada odmietajú veriť, jednosť Boha neuznali, povyšovali sa a tvrdohlavo trvali na svojom, ale nakoniec všetci z tohto sveta odišli. Nič im nepomohlo a po nikom z nich neostali žiadne viditeľné stopy. Nech by človek konal čokoľvek a akokoľvek, vždy sa nakoniec naplní vôľa Boha najvyššieho a k Nemu sa jedného dňa vráti. Aký význam preto malo ich odmietanie viery, vymýšľania a nenasledovania toho, čo Boh prostredníctvom svojho vyvoleného posla Muhammad ľudom zoslal?!

2.15 Znamenie druhej kapitoly č. 62

62. Tí, ktorí uverili (v Boha jedného jediného, ktorý nemá žiadnych spoločníkov ani potomstvo) **a tí, ktorí pokánie činili** (židia) **a tí, ktorí pomohli a podporili** (Ježiša a nasledovali ho) **a Sábijovci, ten z nich** (z týchto skupín), **kto uveril v Boha** (podľa vlastností, ktorými Boh seba v Koráne opísal) **a v Deň posledný** (deň zmŕtvychvstania alebo súdny deň, uveril, že ony nastanú) **a dobro konal, ten bude mať svoju odmenu** (zachovanú) **u Pána svojho, niet oňho strach a ani nebude zarmútený.** (2:62)

(2:62): Tými, ktorí pokánie činili, sa tu myslia židia. Tými, ktorí pomohli a podporili, sa tu myslia kresťania.

Sábijovci. Niektorí učitelia z oblasti islamských vied, ktorí sa zaoberali výkladom tohto verša, hovoria, že Sábijovci sú určitá skupina kresťanov, iní zase hovoria, že sú to ľudia, ktorí nemali žiadne náboženstvo, ale verili v Boha, tretí zase, že sú to ľudia, ktorí zanechali svoje náboženstvo a prijali iné, a preto Arabi hovorili tým židom a kresťanom, ktorí prijali islam, že sú Sábijovci. I keď slovo Sábijovci na tomto mieste môže mať viacero významov, vždy sa však jedná o ľudí, ktorí uctievali jedného jediného Boha, ktorý nemá spoločníkov, ktorý nesplodil, nebol splodený a ktorému sa nik nevyrovná.

Záver

Predložená publikácia a jej obsah môže vyvolať v čitateľoch rôzne pocity. Treba si však uvedomiť, že v nej tlmočíme správu, znamenie a posolstvo pre všetkých ľudí. Boh najvyšší si ponechal tú moc, aby v súdny deň ľudí rozsúdil a Sám určil, čo bolo správne, a čo nie. Z toho od samého začiatku vychádzal aj islam: Oznámiť ľuďom posolstvo, ktoré Boh v Koráne zoslal a ponechať každému slobodu, zvoliť si to, čo uzná za správne. Tomu zodpovedá aj skutočnosť, že kresťania existovali a existujú aj dnes na území arabských a islamských krajín a majú od počiatku zaručenú slobodu svojho náboženstva. Mnoho kostolov a chrámov, ktoré boli vybudované ešte pred zoslaním islamu, dodnes existujú a používajú sa. V dnešnej dobe žije v arabských krajinách niekoľko miliónov kresťanov rôznych cirkví.

Boh najvyšší v Koráne ľuďom káže, aby o všetkom premýšľali, aby uvažovali a používali svoj rozum, ktorý im dal. Boh nám káže, aby sme o Jeho existencii neustále uvažovali a hľadali dôkazy, ktoré by nás ešte väčšmi o Ňom a o jeho moci presvedčili. Hľadať máme vždy vôkol nás, v tom, čo On stvoril. Prikazuje nám, aby sme aj o samotnej otázke viery premýšľali, aby sme ju neprijali len preto, že ju uznávali naši rodičia alebo predkovia. Na mnohých miestach Korán všetkých ľudí, vrátane muslimov, upozorňuje, že v súdny deň sa bude každý zodpovedať za svoje skutky i za to, ako

svoj rozum a ostatné danosti použil. V súdny deň nikomu nepomôže odôvodnenie alebo výhovorka, že nasledoval to, čo jeho predkovia nasledovali.

Počas života proroka Muhammada (požehnanie a mier s ním), keď ešte prorok začínal v Mekke šíriť svoje posolstvo, muslimovia sa dostali do tiesne, ktorej ich tí z obyvateľov Mekky, ktorí odmietali uveriť, vystavili a ktorou sa ich snažili odradiť od nového náboženstva. *Prorok poslal časť muslimov do Abesínie a povedal im: „Keby ste išli do krajiny Al-habaša (približne dnešné územie Etiópie), našli by ste v nej kráľa, u ktorého sa nikomu neukrivdí. Je to krajina pravdy, ostaňte tam až kým vám Boh neumožní východisko z toho, v čom ste.“* Časť muslimov preto odišla do Abesínie, aby poprosila kráľa o útočisko. Keď sa tí v Mekke, ktorí odmietali uveriť, o tom dopočuli, poslali svojho posla s mnohými darmi k tomuto kráľovi, so žiadosťou, aby muslimov neprijal a vyhnal ich.

Keď boli muslimovia súčasne s týmto poslom predvedení pred kráľa, posol tých z Mekky, ktorí odmietali uveriť, požiadal, aby muslimov vyhnal a povedal, že muslimovia kresťanstvo, Ježiša a jeho matku hania, a odovzdal mu dary, ktoré so sebou priniesol.

Kráľ sa obrátil na zástupcovi muslimov a spýtal sa ho: „Čo je to za náboženstvo, pre ktoré ste opustili to, čo vaši ľudia uznávajú a neprijali ste pritom ani moje náboženstvo a ani iné náboženstvá?“

Žafar Bin Ebí Táleb, jeden z muslimov, prehovoril a povedal: „Kráľ! Boli sme ľuďmi, ktorí blúdili v neznalosti, uctievali sme modly, jedli mŕtvolu, dopúšťali sa nemravností. Nestýkali sme sa

so svojimi príbuznými, ubližovali sme našim susedom a silní z nás okrádali slabých. Takí sme boli, až kým nám Boh neposlal posla spomedzi nás. Poznáme jeho pôvod, pravdovravnosť, dodržiavanie záväzkov a počestnosť. On nás vyzval k viere v Boha, aby sme uznali jeho jedinosť a uctievali Ho, aby sme zanechali to, čo sme uctievali z kameňov a modiel mimo Boha my i naši otcovia a prikázal nám, aby sme pravdu hovorili, dodržiavali svoje záväzky, stýkali sa s príbuznými, zakázal nám nemravnosti .. uverili sme mu a uverili v neho. Nasledovali sme to, s čím k nám prišiel od Boha. Naši ľudia nám začali ubližovať, ukrivdili nám a obklúčili nás. Preto sme prišli do tvojej krajiny a vybrali sme si ťa pred inými, chceli sme byť tvojimi susedmi a dúfali sme, že nám nebude u teba ukrivdené.“

Kráľ ho potom požiadal, aby mu povedal niečo z toho, čo bolo poslovi Muhammadovi vnuknuté od Boha.

Žafar mu predniesol časť kapitoly „Mária“, načo sa kráľovi spustili slzy z očí, až bola mokrá celá jeho brada a potom muslimom povedal: „Toto i to, s čím prišiel Ježiš, má rovnaký pôvod.“ Potom sa obrátil k poslom tých z Mekky, ktorí odmietali uveriť a povedal: „Odíd'te, prisahám na Boha, neodovzdám vám ich a nebude im ublížené.“

Poslovia tých z Mekky, ktorí odmietli uveriť sa však nevzdali a povedali kráľovi: „Kráľ! Oni hovoria o Ježišovi, synovi Márie obrovskú lož, pošli pre nich a spýtaj sa ich na to, čo hovoria.“ Kráľ poslal pre muslimov a spýtal sa ich na to. Žafar Bin Ebí Táleb povedal: „Hovoríme o ňom to, s čím prišiel náš prorok Muhammad

(p.), ktorý hovorí: „Je služobníkom Božím, duchom zoslaným od neho a slovom, ktoré zoslal Márii, ako panne a zbožnej.““

Kráľ zohol svoju ruku k zemi, vzal z nej tenký prútik a potom povedal: „Prisahám na Boha, že to, čo si povedal, neukrivilo Ježišovi, synovi Márie ani o veľkosti tohto prútika.“

Potom vrátil poslom tých z Mekky, ktorí odmietali uveriť, ich dary. Ešte viac si obľúbil muslimov, ktorí požiadali o jeho ochranu. Poslovia tých z Mekky, ktorí odmietali uveriť, sa vrátili do Mekky so sklamaním.

Po čase sa začalo povrávať, že ľudia v Mekke prijali islam, preto sa táto skupina muslimov rozhodla odísť. Keď sa však priblížili k Mekke, zistili, že to všetko o prijatí islamu ľuďmi z Mekky bola len lož, preto sa museli po jednom dať pod ochranu niektorého z rodín v Mekke.

Neskôr prorok Muhammad (p.) dostal od kráľa, ktorý nechal pozdravovať proroka Muhammada, mnohé cenné dary, medzi ktorými bola aj otrokyňa menom Mária Quptská (pochádzajúca z quptských kresťanov, ktorí dnes žijú v Egypte), ktorá prijala islam a s ktorou sa neskôr prorok Muhammad aj oženil (niektorí historici ale uvádzajú, že islamu síce prijala, ale chcela ostať v postavení otrokyne) a mal s ňou svojho syna Ibráhima, ktorý zomrel ešte za jeho života.

Keď po čase Abesínsky kráľ zomrel, prorok Muhammad zvolal muslimov a pomodlil sa s nimi za dušu tohto kresťanského kráľa. Hovorí sa tomu „modlenie v neprítomnosti nad zomrelým“, ktorú vykonávajú muslimovia nad zomrelým v prípade, že sa

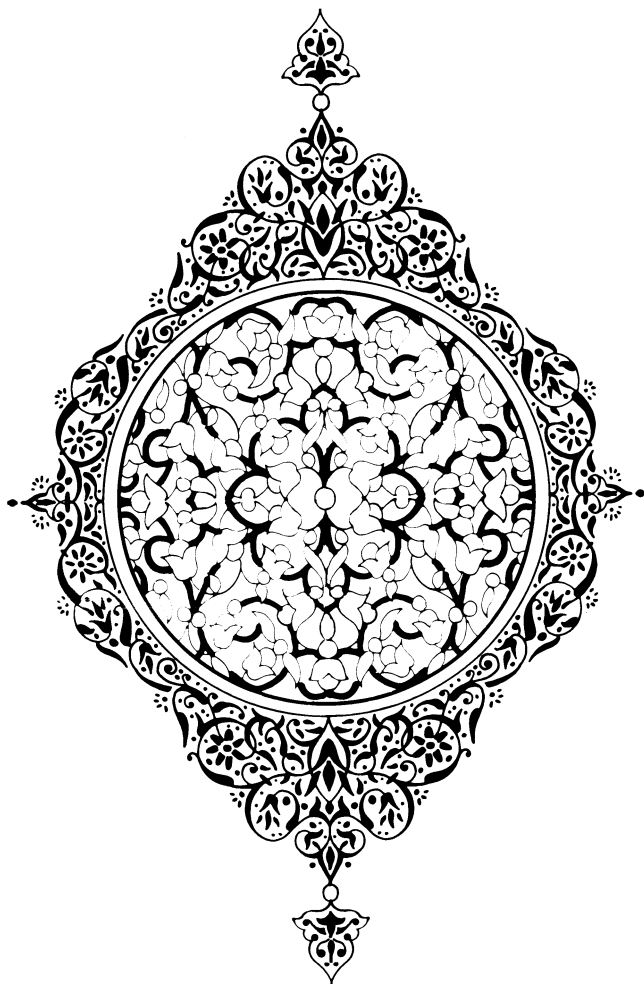
nezúčastnili jeho pohrebu a nik z muslimov sa nad ním nepomodlil, keď ho pochovávali. V tejto modlitbe prosia Boha o odpustenie a milosť pre zomrelého muslima.⁷ Niektorí vedci z odboru islamských vied, ktorí svojho času zozbierali prorokove výroky a tradície, pripísali na mieste, kde sa uvádza, že sa prorok Muhammad s muslimami pomodlili za dušu kráľa, vetu: „A hovorí sa, že kráľ prijal islam pred svojou smrťou“.

Nikto však nemôže potvrdiť či vyvrátiť s úplnou istotou skutočnosť, či tento kráľ islam ako náboženstvo prijal, alebo nie. Jedno je však isté, že kráľ prijal a uveril tomu, čo je v Koráne v kapitole „Mária“, kde sa spomína príbeh Ježiša a jeho matky, že Ježiš bol len Božím poslom, a nie synom alebo súčasťou trojice.

Nie je ľahké začať premýšľať o niečom, na čo bol niekto zvyknutý alebo čo berie ako samozrejmosť, zvlášť v otázke viery a náboženstva. Ak ale človek chce dospieť k správne mu pochopeniu nejakej otázky alebo skutočnosti, musí o nej uvažovať.

Nazdávame sa, že našu úlohu, t. j. oznámiť ľuďom posolstvo, ktoré im Boh najvyšší v Koráne zoslal, sme splnili. Ostáva už len na každom, ako túto prácu i znamenia Koránu v nej obsiahnuté bude vnímať, či sa rozhodne o ich obsahu premýšľať, alebo túto publikáciu len založí medzi ostatné.

⁷ O tejto modlitbe pozri publikáciu Abdulwahab Al-Sbenaty, Život a smrť, posledné dni človeka v tomto živote a proces pochovávanía, Vydal: LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie 2013, ISBN: 978-80-570-4405-5

Slovník

A

Allah. Slovo Allah znamená v arabskom jazyku Boh. Slovo Boh a Allah sú synonymá. Muslimovia uznávajú prorokov a posolstvá, ktoré boli ľuďom zoslané od čias Adama až po Muhammada (požehnanie a mier s nimi). Muslimovia uctieávajú toho istého Boha ako židia a kresťania, avšak s jedným hlavným rozdielom, že muslimovia uznávajú jedinosť a jedinečnosť Boha, ktorý nespłodil, nebol splodený a ktorému sa nik v ničom nevyrovná.

Al-mesíh. Je jedno z mien, ktorými Korán pomenúva Ježiša. Ježiš sa v Koráne nazýva týmito menami: Al-mesíh, t. j. Mesiáš a Ísa. Niekde sa používa prvé, inde zasa druhé meno.

I

Ismáil (Ismael). Je meno proroka Ismáila, syna proroka Abraháma, z potomstva ktorého pochádza aj prorok Muhammad a Arabi.

Izzá (podstatné meno Izz). Znamená: pocta, česť, opora, pýcha.

M

Mihráb. Miesto určené na modlenie. V Koráne bolo toto slovo spomenuté, ako miesto určené na modlenie. Neskôr sa toto slovo - Mihráb začalo používať na označenie výklenku v prednej stene mešity, ktorý určuje smer modlenia ku Kábe.

Mušrikovia (Jednotné číslo: Mušrik, t. j. pridružujúci). Ide o ľudí, ktorí síce uctievali Boha, ale k Nemu pridružujú niečo alebo niekoho iného v domnienke, že ich tieto veci alebo títo ľudia alebo bytosti priblížia k Bohu alebo im zabezpečia u Boha odpustenie ich hriechov a ochranu pred zlom a peklom.

R

Rúh. V arabskom jazyku znamená „duch“. Korán toto slovo používa aj na označenie anjela Gabriela.

Rúh Al-quds. V arabskom jazyku znamená „duch svätý“ a myslí sa ním anjel Gabriel.

S

Sábijovci. Týmto slovom sa označuje určitá skupina ľudí. Niektorí muslimskí učitelia hovoria, že sábijovci sú určitá skupina kresťanov, iní zasa hovoria, že sú to ľudia, ktorí nemali žiadne náboženstvo ale verili v Boha, tretí zasa, že sú to ľudia, ktorí zanechali

svoje náboženstvo a prijali iné (preto niektorí Arabi hovorili tým židom a kresťanom, ktorí prijali islam, že sú sábijovci). Slovo sábijovci môže mať preto viacero významov, avšak vždy sa jedná o ľudí, ktorí uctievali Boha.

Siddíqa. Znamená silno veriaci. Mária (p.) bola pomenovaná touto vlastnosťou, pretože verila úprimne a opravdivo v znamenie zoslané Bohom najvyšším a v posolstvo svojho syna Ježiša.

Sužúd. Poloha sužúdu je poklona, ktorá je súčasť modlitby (ale môže sa vykonať aj mimo nej) a spočíva v tom, že si človek kľakne na kolená, rukami sa oprie o zem a položí hlavu na zem tak, že sa zeme dotkne čelom a nosom. Ruky má pritom položené na roveň uší.

U

Úklady. Na mnohých miestach v Koráne je napísané, že Boh strojí úklady voči tým, ktorí stroja úklady proti Jeho poslom a oddaným veriacim. Čitatelia mnohokrát žiadali vysvetliť význam toho, ako Boh strojí úklady proti zlu? Keď sa v arabskom jazyku a v Koráne hovorí, že Boh najvyšší strojí úklady, myslí sa tým presný opak toho, ako keď povieme o človeku, že strojí úklady. Ide tu o zvláštnosť arabského jazyka. V prípade, keď povieme, že Boh strojí úklady, myslíme tým, že niekomu prekazil zlý čin alebo úklady, na ktoré sa chystal a obrátil zlo, ktoré chcel konať proti nemu samému, čím ho takýmto spôsobom zároveň aj potrestal. Pokiaľ

by sme sa v preklade Koránu stretli s podobnou konštrukciou vety, vždy nesie v sebe ten istý význam, ktorý sme uviedli.

Použitá literatúra

V prvom vydaní bola použitá nasledujúca literatúra:

1. Safwat Al-tafásir (výklad Koránu v arabskom jazyku), Dr. M. A. Al-sábuny, Dár Al-kor'án Al-kerím, Bejrut 1981 (1402 Hižri).
2. Tefsír El-qur'an El-azím (výklad Koránu), Imám Abí Al-fidá Ismáil Bin Kasir Al-quraši Al-dimaški, Dár Al-mufid, Bejrut 1983 (1403 Hižri).
3. The noble Qur'an in the English language, Dr. Muhammad Taqi-ud-Din Al Hilali a Dr. Muhammad Muhsin Khan. Islamic University, Al-Madina Al-Munawwara, Dar-us-Salam, Riyadh, Saudi Arabia, 1995 (1405 Hižri).
4. Svätý Korán, The Holly Quran with Czech translation, GB 1990.

V druhom vydaní bola použitá nasledujúca literatúra:

1. Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

Pod'akovanie

Moja vďaka patrí každému, kto sa podieľal na vydaní tejto publikácie.

The image shows the front cover of a book. The cover is dark, possibly black or dark grey, with a fine, pebbled texture similar to leather. The text is printed in a light color, likely white or light grey. The title is centered in the upper half, and the year is centered in the lower half.

Korán z pohľadu
vedy o Koráne

2001

Korán z pohľadu vedy o Koráne

Abdulwahab Al-Sbenaty

Korán z pohľadu vedy o Koráne

Autor: Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie

Bratislava 2001

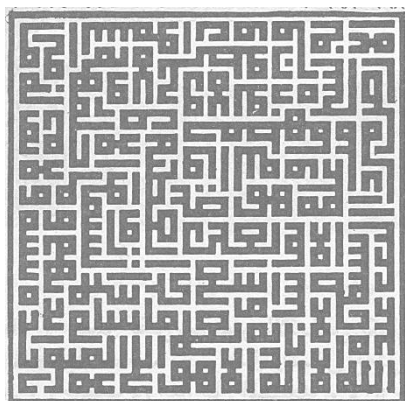
© Abdulwahab Al-Sbenaty

Recenzenti: Ing: Zouheir Kotroch

Jazyková úprava: Doc. PhDr. Antónia Minárová, Csc.

Vydal: ALJA s.r.o., Bratislava

ISBN 80-968532-6-0

Hore vľavo:

Znamenie Koránu 2:255

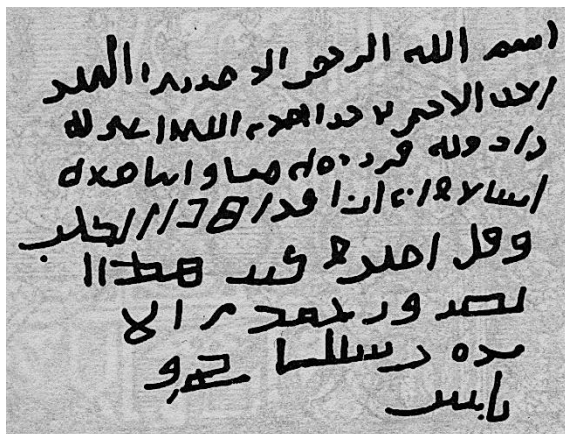
Hore vpravo:

Typ arabského písma zvaného Al-kúfi Al-najsáburi

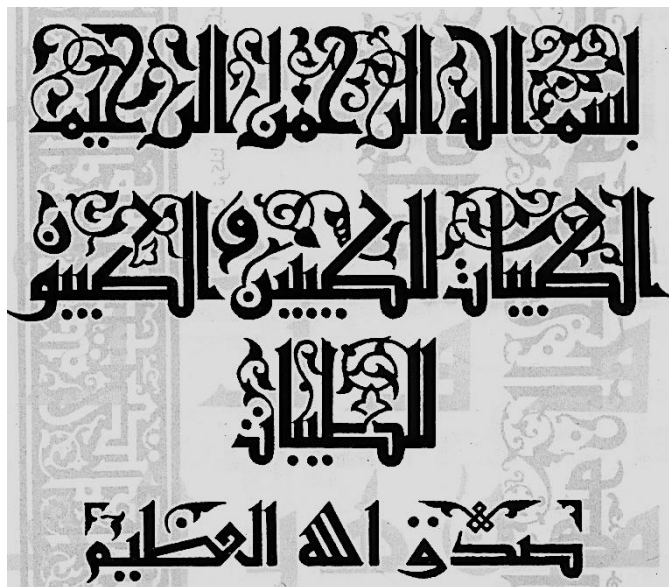
Dole:

Ďalší typ písma v ktorom sa opakuje slovo Allah trikrát

Typ písma, ktorým sa písalo za čias proroka Muhammada. Tento typ písma sa našiel na jednom náhrobku, ktorý pochádza z roku 652

Typ písma zvaný Kúfi

Úvod

Už dlhšiu dobu pociťujeme potrebu ponúknuť slovenskému čitateľovi publikáciu, ktorá by ho bližšie oboznámila s Koránom, čím by mu aj zároveň uľahčila jeho čítanie a pochopenie. Z takéhoto podnetu táto publikácia nakoniec aj vznikla.

Publikáciu možno považovať za akýsi úvod k štúdiu Koránu, s ktorým by sa mal oboznámiť každý, kto by chcel Korán čítať. Dúfame, že sa ňou tento cieľ naplní.

Autor

1. Čo je Korán

Slovo Korán (v arabskom jazyku „Qur’án“) v súvislosti s islamským náboženstvom vyjadruje určitý súbor poznatkov, poznanie zoslané Bohom najvyšším ľudom. Slovom Korán sa však zväčša označuje Kniha, v ktorej je toto poznanie písomne zaznamenané. Korán je známy aj pod názvom Al-furqán, t. j. oddeľujúci, pretože oddeľuje pravdu od nepravdy. To sú dve najznámejšie pomenovania. K ďalším názvom patria: Al-kitáb, t. j. Kniha, Al-zikr, t. j. pripomenutie a Al-tenzíl, t. j. zoslanie.

Korán je hlavným a základným prameňom islamského náboženstva. Pre muslimov je hlavným zdrojom poznatkov o stvorení sveta v ktorom žijeme, o stvorení ľudstva, ale predovšetkým o Tom, kto to všetko stvoril.

Korán bol zvestovaný prorokovi Muhammadovi (p.) od Boha najvyššieho prostredníctvom anjela Gabriela. Prostredníctvom anjela Gabriela boli aj ostatným poslom a prorokom v minulosti oznámené posolstvá, ktorými ich Boh poveril a ktoré mali oni ľudom oznámiť.

Anjel Gabriel sa prorokovi Muhammadovi prvýkrát zjavil približne trinásť rokov predtým, ako sa začal datovať islamský kalendár „Hižri“ (ten sa začal datovať od emigrácie proroka a muslimov z Mekky do Mediny). Vtedy mal Muhammad štyridsať rokov. Od tej chvíle sa začalo zvestovanie Koránu prostredníctvom anjela

Gabriela a prorok začal vyzývať ľudí k viere v Boha a k novému náboženstvu.

Zvestovanie Koránu pokračovalo počas nasledujúcich rokov a skončilo sa tesne pred smrťou proroka Muhammada, keď Boh najvyšší jedným z posledných znamením Koránu oznámil muslimom, že ich náboženstvo je už úplné. Onedlho po tomto oznámení prorok ochorel a zomrel.

Korán nebol zvestovaný naraz, ale postupne počas niekoľkých rokov. Doba zvestovania Koránu sa odhaduje na 20, 23 alebo 25 rokov, podľa toho, koľko rokov prorok strávil v Mekke od začatia zvestovania Koránu až po svoju emigráciu z Mekky do Mediny. Učenci sa však prikláňa k tomu, že táto doba bola 23 rokov (z toho 13 rokov v Mekke a 10 rokov v Medine). Doba prorokovho pobytu v Medine od emigrácie až po jeho smrť bola desať rokov.

Počas zvestovania Koránu prorok dbal na to, aby sa ho muslimovia v prvom rade učili naspamäť, keďže medzi Arabmi bola v tom čase veľká negramotnosť. Prorok však pritom dbal aj na to, aby sa to, čo mu bolo zoslané, vždy písomne zaznamenalo, aby bol Korán v písomnej forme uložený v jeho (prorokovom) dome. V tých časoch sa papier ešte nepoužíval, materiál na písanie bol vzácny, preto sa písalo na všetkom, čo bolo k dispozícii. Spočiatku bol Korán zaznamenaný na upravenej koži zvierat, na upravených palmových listoch, na dreve a na vyhladených kostiach zvierat.

Počas doby, v ktorej bol Korán prorokovi Muhammadovi zvestovaný, anjel Gabriel prichádzal raz do roka k prorokovi so špeciálnym posolstvom. V tomto posolstve prorokovi zopakoval

všetky znamenia Koránu, ktoré mu boli od začiatku zvestovania až do toho momentu zoslané. To znamená, že okrem toho, že sa Korán písomne zaznamenával, každoročne dochádzalo aj ku kontrole, či si muslimovia Korán správne zapamätali a či boli znamenia Koránu správne zaznamenané.

Po smrti proroka Muhammada došlo k prepísaniu Koránu komisiou, ktorá bola na to ustanovená a členovia ktorej boli vybraní z tých muslimov, ktorí proroka dlhý čas sprevádzali a ktorí boli známi tým, že sú poctiví a majú dobrú pamäť, takže Korán dobre naspamäť ovládajú a na česť ktorých sa dalo bezvýhradne spoľahnúť. Najprv sa vyhotovila jedna kópia Koránu, ktorá bola prepísaná priamo z predmetov, na ktorých bol Korán za čias proroka zapísaný. Po niekoľkých rokoch, keď sa islamský štát začal rozširovať a počet muslimov zvyšovať, komisia z pôvodnej kópie Koránu, ktorá bola starostlivo uložená v dome kalifa, vyhotovila ďalších päť kópií a tie boli rozoslané do hlavných administratívnych centier vtedajšieho islamského štátu. Zo zaslaných kópií sa potom začali vyhotovovať stovky a tisíce nových kópií, ktoré sa rozoslali do miest a obcí.

1.1 Čo predstavuje Korán pre muslimov

Prvé, čo bolo z Koránu prorokovi Muhammadovi zoslané v dobe, keď muslimovia boli ešte v Mekke, boli znamenia (verše), ktoré hovorili o Bohu. Tieto znamenia začali učiť prvých muslimov, kto je Boh a aké sú Jeho vlastnosti. Bola to najdôležitejšia

úloha, na ktorej stálo všetko ostatné. Ľudia museli jasne a zreteľne pochopiť, v čom sa mýlili vo svojich predstavách o Bohu. Keď túto úlohu muslimovia zvládli, začali prichádzať znamenia, ktoré im určovali základné náboženské úkony, mravné správanie a základné zásady islamu.

Korán pre muslimov predstavuje v prvom rade poznatky o Tom, kto stvoril všetko, čo je vôkol nás. Muslimovia vo všetkých svojich predstavách o Bohu, o živote a smrti a o zákonitostiach nášho sveta vychádzajú z Koránu.

Okrem poznatkov o Bohu, živote a smrti, Korán obsahuje aj znamenia stanovujúce základné náboženské úkony. Muslimovia z Koránu čerpajú poznatky, ako praktizovať a dodržiavať svoje náboženstvo. Čerpajú z neho mravné zásady, ktoré sa snažia naučiť a podľa nich si aj život v terajšom živote zariadiť.

Niektoré znamenia Koránu zasahujú do oblasti právneho života muslimov. Korán, aj keď len vo veľmi obmedzenej miere, upravuje aj túto stránku života islamskej spoločnosti. Upravuje napr. spôsob uzatvárania zmlúv a podrobne sú upravené otázky rozvodu a vena. Dedičstvo a spôsob delenia pozostalosti po zomrelom sa tiež v Koráne dostatočne rozvádza. Korán z tohto pohľadu upravuje niektoré právne otázky, ktorých základ by mal byť stály a nemenný.

Zásady obsiahnuté v Koráne hrajú v živote muslimov rozhodujúcu úlohu.

Korán a islam ukazujú muslimovi cestu, po ktorej kráča v tomto živote, predstavujú určitý spôsob vnímania života a existencie v ňom.

1.2 Čo Korán obsahuje

Obsah Koránu môžeme pre ľahšiu orientáciu rozdeliť do niekoľkých tematických okruhov. Jednotlivé okruhy si postupne objasníme.

Korán je obsiahnutý v jedenej Knihe a má dohromady 114 kapitol. Každá kapitola sa delí na určitý počet znamení (v slovenskom jazyku sa zvyknú označiť, ako verše). Okrem toho sa Korán delí na tridsať častí a každá časť obsahuje niekoľko kapitol. To znamená, že máme tridsať častí, každá časť má niekoľko kapitol a každá kapitola sa skladá z niekoľkých znamení.

Znamená Koránu boli Bohom najvyšším zoslané prorokovi Muhammadovi v arabskom jazyku a dodnes sa píše a čítajú v tomto jazyku. Korán sa dodnes zachoval v jazyku, v ktorom bol zoslaný a v ktorom bol prvýkrát zapísaný.

Korán obsahuje v prvom rade poznanie o tom, že existuje Boh. Boha nám predstavuje ako najvyššiu Existenciu, ktorá je počiatkom a koncom všetkého (v ľudskom ponímaní). V Koráne nemá Boh žiadnu stelesnenú podobu, má len určité vlastnosti podľa ktorých ho ľudské chápanie dokáže vnímať. Boha si nemožno predstaviť v žiadnej nám známej podobe, je najvyššou a ojedinelou Existenciou. Z tohto dôvodu Bohu nemožno pripisovať žiadnych spoločníkov alebo potomstvo.

Boh najvyšší sám seba v Koráne charakterizuje mnohými vlastnosťami, medzi ktoré patrí napríklad: spravodlivosť, milosť,

moc odpúšťať, múdrosť, vševedomosť, všemocnosť. Je opísaný ako stvoriteľ všetkého, ako vládca súdneho dňa. Prostredníctvom týchto božích vlastností môžeme Boha, s úplnou presnosťou, spoznať.

Korán napríklad hneď v prvej kapitole uvádza:

1. V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť 2. Vďaka Bohu, **Pánovi tvorstva**, 3. **Milostivému, v moci ktorého je milosť** 4. **V moci ktorého je Deň zúčtovania** 5. **Teba uctieваме a Teba o pomoc prosíme** 6. **Správne nás usmerni na cestu rovnú** 7. Na cestu tých, ktorým si dary Svoje podaroval, nie tých, na ktorých je hnev zoslaný, ani tých, ktorí zblúdili. (Korán 1:1-7)

Stodvanásta kapitola o Bohu najvyššom hovorí:

„1. Povedz (Muhammad, tým, ktorí veriť odmietajú): **On, Boh je jeden jediný**, 2. Boh je **Al Samad**⁽¹⁾, 3. **Nesplodil a (ani) nebol splodený**, 4. **A niet toho, kto by sa Mu vyrovnal.**“ (Korán 112:1-4)

(1): Slovo Al Samad v arabskom jazyku znamená Pán, nad ktorého vyššieho niet, je to Pán, ku ktorému sa všetci o pomoc obracajú, pričom On sám sa bez všetkých zaobíde a nepotrebuje ničiu pomoc.

Možno povedať, že viera v Boha, ako nám ju predstavuje Korán, je základom poznania, ktoré Korán obsahuje, ale aj základom viery a celého islamského náboženstva.

Ďalším tematickým okruhom sú znamenia ustanovujúce a konkretizujúce význam viery v Boha. Tieto znamenia hovoria o tom, čo je viera, o čom musí byť človek presvedčený a čo musí konať, aby bol skutočne veriacim.

V znamení 4:136 Korán o veriacich uvádza:

„**Vy, ktorí ste uverili, verte v Boha a Jeho posla** (Muhammada) **a v Knihu** (Korán), **ktorú zoslal dole** (Boh) **svojmu poslovi** (Muhammadovi) **a v Knihu, ktorú zoslal dole predtým** (verte aj v to, že nebeské Knihy, ktoré boli predtým zoslané, boli zoslané Bohom). (Dnes z nich už máme len Tóru a Evanjelium, vo význam a výklade ktorých však ľudia v dobe ešte pred zoslaním Koránu podstatné veci pozmenili.) **Kto by odmietol veriť v Boha, v Jeho anjelov, v Jeho Knihy** (vo všetky nebeské Knihy), **v Jeho poslov** (všetkých poslov, ktorí boli Bohom vybraní, aby Jeho posolstvo ľuďom oznámili, a to od prvého posla po Adamovi až po posledného posla Muhammada) **a v Deň posledný** (ktorý ukončí život na zemi a ktorý spúšťa proces zmŕtvychvstania), **ten zblúdil v blude d'alekom.**“ (Korán 4:136)

Základné náboženské úkony predstavujú ďalšiu oblasť, ktorú Korán upravuje. V tomto ohľade Korán stanovil základné náboženské úkony. Ide v prvom rade o modlenie, o platenie dávky zakat, o postenie sa počas mesiaca Ramadan a o púte do Mekky. Dávka zakat predstavuje 2,5% ročne z peňažného majetku. Toto percento sa líši podľa druhu majetku. Vybraná dávka sa potom rozdelí medzi chudobnými a tými, ktorí pomoc potrebujú.⁸ Spôsob vykonania niektorých z uvedených náboženských úkonov Korán priamo upravuje, ďalšie Boh najvyšší ponechal na proroka

⁸ K inštitútu Zakat pozri naše publikácie Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo, ALJA, s.r.o., druhé vydanie 2002, ISBN 80-968262-0-4 a publikáciu JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, Úroky z pôžičiek a úverov podľa islamského náboženstva, 2021, ISBN: 978-80-570-3521-3

Muhammada, aby ich muslimov naučil. Napríklad Korán stanovuje muslimovi povinnosť modliť sa, avšak samotný spôsob výkonu modlitby muslimov naučil prorok Muhammad. Keď muslimovia už ovládali spôsob výkonu modlitby, Korán stanovil výnimku z tradičného spôsobu jej výkonu pre prípad, že by boli muslimovia na bojisku alebo pre prípad choroby. V týchto situáciách sa modlenie zredukuje tak, aby bol život muslima čo najmenej ohrozený, ale aby modlitba naďalej muslimovi dávala potrebnú duševnú silu.

Už sme spomenuli, že spôsob výkonu obvyklej modlitby muslimov naučil prorok Muhammad, pričom sa nám zachovali mnohé jeho výroky o spôsobe a zásadách výkonu modlitby. Korán a výroky proroka Muhammada sú pritom dva odlišné pramene islamského náboženstva. Všetko, čo prorok Muhammad za svojho života povedal, môžeme zoradiť do jednej skupiny a znamenia Koránu, ktoré mu boli zoslané od Boha, do skupiny druhej. Korán má totiž svoj ojedinelý štýl a skladbu, ktoré sú odlišné od štýlu a spôsob rozprávania proroka Muhammada. Dokonca samotní Arabi, ktorí žili za čias proroka Muhammada, vrátane najväčších odporcov islamu, v tej dobe uznali, že štýl a skladba viet Koránu sú ojedinelé a nepodobajú sa na nič, čo predtým počuli. Túto rozdielnosť je potrebné si uvedomiť a mať ju na pamäti.

Ďalšia oblasť, obsiahnutá v Koráne, sa týka niektorých právnych inštitútov a úprav. Korán napríklad upravuje podrobne

inštitút vena, ktoré snúbenec poskytuje snúbenici.⁹ Korán ďalej upravuje spôsob rozdelenia dedičstva po zomrelom, pričom ustanovuje aj ženám zákonné povinné podiely z dedičstva. Ďalej je stanovená povinnosť písomne uzatvárať zmluvy (pokiaľ tomu nebráni nejaká prekážka). V Koráne nájdeme aj ustanovenia o maximálnych sadzbách a trestoch za niektoré trestné činy, ako je vražda, ozbrojená lúpež alebo krádež. Za úmyselnú vraždu napr. Korán stanovil maximálne trest smrti, pričom zakázal akékoľvek mučenie či neľudské spôsoby usmrtenia páchatel'ov. V tomto ohľade stanovil veľmi dôležitý inštitút zrieknutia sa požiadavky na odplatu pozostalými po zavraždenom. To malo za následok, že ak sa pozostalí zriekli práva na odplatu, resp. ustúpili od požiadavky trestu smrti pre páchatel'a, nemohol sa už voči páchatel'ovi za tento trestný čin uplatniť trest smrti, ale len iné tresty, ako väzenie alebo peňažné odškodnenie rodiny zavraždeného zo strany páchatel'a. Ani trest odseknutia ruky za krádež nie je jednoznačná záležitosť, pretože existujú okolnosti, ktoré ak by sa naplnili, uplatnenie takéhoto trestu je už nemožné. Potom sa použije náhradný trest, akým je napríklad väzenie. Medzi okolnosti vylučujúce uplatnenie trestu odseknutia ruky patrí napr. krádež z majetku rodičov, krádež z majetku spoločnosti alebo obchodnej firmy, v ktorej bol páchatel' spoločníkom alebo na majetku ktorej mal podiel, krádež od hladu a iné dôvody.

Do štvrtej oblasti môžeme zaradiť určité poznatky o udalostiach a príbehoch, ktoré nájdeme aj v Biblii, či už v Tóre (Starom

⁹ Pozri Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, ALJA s.r.o., prvé vydanie Bratislava 1998, ISBN: 80-968048-3-9

zákone) alebo v Evanjeliách (Novom zákone). V Koráne sa zväčša nachádzajú len niektoré fázy takýchto príbehov a udalostí, len výnimočne tam nájdeme celý príbeh. Účel uvádzania týchto príbehov je dvojaký. Niektoré príbehy alebo časti príbehov sú v Koráne Bohom najvyšším zoslané, aby uviedli na správnu mieru informácie o skutočnostiach, ktoré sa v minulosti udiali a ktoré boli časom v Biblii pozmenené alebo chybné ľuďmi interpretované. Druhým cieľom takýchto príbehov je uviesť príklad toho, čo sa stane, ak ľudia nedodržia alebo nebudú nasledovať zásady, ktoré Boh určil.

V Koráne sa dočítame napr. o stvorení Adama a jeho družky, o tom, ako museli opustiť raj a o tom, ako ich Boh varoval pred satanom, nepriateľom, ktorý na nich i na ostatných ľuďoch všade číha.

V Koráne nájdeme celý príbeh proroka Abraháma, ako začal premýšľať o Bohu, ako sa postavil proti svojim ľuďom a modlám, ktoré uctievali, ako ho jeho ľudia chceli upáliť a ako im v tom Boh zabránil. Nájdeme tam príbeh, ako sa prorokovi Abrahámovi narodil syn Ismail, ktorého musel spolu s jeho matkou odvieť do púšte a nechať ich na mieste, kde dnes stojí Mekka, v ktorej je posvätná mešita a vo vnútri mešity je Kába, prvý objekt, v dejinách ľudstva vybudovaný na uctievanie len Boha jedného jediného.

V Koráne nájdeme aj príbeh počatia Márie a narodenie Ježiša, pričom sa tu jasne uvádza, že počatie Márie sa stalo nadprirodzeným spôsobom a očisťuje ju z akéhokoľvek hriechu či cudzoložstva. Ďalej sú tam príbehy Jozefa, Mojžiša a iných prorokov.

V období, keď prorok Muhammad žil v Medine, skupina židov sa snažila prekrucovať niektoré udalosti uvedené v Tóre. Z tohto

dôvodu nájdeme v Koráne mnohé znamenia, ktoré proroka Muhammada upozorňujú na túto skutočnosť a týchto židov varujú, aby prestali páchať zlo proti muslimom a aby uverili v to, s čím Boh proroka Muhammada k ľuďom poslal. Mnohé z týchto znamení nesú v sebe všeobecné odkazy, ktoré už nie sú adresované len skupine židov, ale ľuďom vo všeobecnosti.

Do piatej oblasti by sme mohli zaradiť znamenia, ktoré sa týkali života muslimov. Ide o znamenia, ktoré muslimov učia určitým mravným zásadám, spôsobu, akým sa má riadiť ich život, ako sa majú správať k ostatným ľuďom a medzi sebou navzájom. Sem môžeme zaradiť aj znamenia, ktoré prorokovi prezrádzali niektoré nebezpečenstvá, ktoré naňho číhali, alebo úklady a sprisahania, ktoré sa proti nemu chystali, čím mu Boh najvyšší zachraňuje život. Ďalej sú tu aj znamenia, ktoré predpovedali určité udalosti a ktoré sa naplnili už za života proroka Muhammada alebo po jeho smrti.

Ako príklad môžeme uviesť znamenia, ktoré prorokovi Muhammadovi prikázali rozpustiť stráže, ktoré ho strážili. Boh najvyšší mu v nich totiž oznámil, že stráže nepotrebuje, pretože On sám ho pred akýmkoľvek nebezpečenstvom ochráni. Prorok poslúchol, svoju stráž rozpustil a jeho život sa skončil prirodzenou smrťou; nie násilnou na želanie jeho odporcov.

Znamenia obsiahnuté v tejto oblasti sa týkali života muslimov a udalostí, ktoré sprevádzali ich život.

Do šiestej oblasti patria znamenia týkajúce sa dňa zmŕtvychvstania, súdneho dňa a znamenia, ktoré hovoria o raji a pekle.

Takýchto znamení je v Koráne mnoho, najmä v posledných kapitolách, resp. v posledných dvoch častiach. Podstata týchto znamení je v tom, že Boh najvyšší dal ľuďom rozum a možnosť slobodného výberu medzi vierou a jej odmietnutím, ale zároveň ich upozornil na to, že život, ktorý žijú, nie je konečný, že sa nekončí smrťou, ale po smrti človek pokračuje v živote ďalej, mení sa len forma. Súčasťou tohto pokračujúceho života je aj čas zvaný deň zmŕtvychvstania. Hovorí sa síce o dni, ale ako dlho toto časové obdobie z hľadiska ľudského vnímania času bude trvať, to už nevieme. Po dni zmŕtvychvstania a udalostiach, ktoré ho budú sprevádzať, prichádza súdny deň. Je to ďalšia etapa, v ktorej bude každému človeku (ale pravdepodobne sa to dotkne nielen ľudí, ale všetkých živých tvorov žijúcich na zemi alebo aj mimo nej) presne do detailu zrátané, čo vo svojom živote vykonal, či už to bolo dobro, alebo zlo. Pri tomto zúčtovaní sa uplatní zákon absolútnej spravodlivosti voči všetkým, ale aj Božia milosť a odpustenie voči niektorým ľuďom, resp. voči tým u ktorých sa Boh rozhodne, že si to zasluhujú. Po súdnom dni človek pokračuje vo svojom živote v závislosti od toho, ako bolo o jeho skutkoch v deň súdu rozhodnuté. Ako vyzerá raj a ako peklo, to nám Korán znázorňuje v mnohých znameniach. V Koráne je mnoho správ o dni súdenia, o raji a pekle a to okrem iného aj preto, aby varovali ľudí pred tým, čo ich čaká. Aby to ľudí upozornilo, že existuje Boh, ktorý sleduje všetko, čo sa na zemi deje. Aby ľudia, ktorí nechcú veriť v Boha alebo ktorí sa nedržia zásad dobra a ľudskosti, stanovené Bohom, vopred vedeli, čo ich za takéto odmietanie viery alebo za páchané činy, v budúcnosti čaká.

Siedma oblasť zahŕňa znamenia, ktoré v sebe nesú poznatky z oblasti vedy vo všeobecnosti. Tieto poznatky sú akýmsi znamením pre ľudí neskorších čias o tom, že to, čo Korán obsahuje, je správne a pravdivé okrem iného aj preto, že podobné poznatky ľudia v dobe zoslania Koránu nepoznali a ani nemali odkiaľ poznať. Význam niektorých týchto znamení sa podarilo objasniť až v posledných rokoch zásluhou veľkého pokroku vedy dvadsiateho a dvadsiateho prvého storočia. Niektoré z nich však pre nás ostávajú ešte dodnes neobjasnené. Je zaujímavé, že v jednom zo znamení Koránu (35:28) je zoslané, že najväčší rešpekt a najväčšiu pokoru pred Bohom majú práve ľudia vzdelaní so schopnosťami vedeckého poznania. Oni si najlepšie dokážu uvedomiť hodnotu týchto znamení a akým stupňom znalostí a poznania disponoval ten, kto ich zoslal.

Korán nám opisuje napr. štádia vývoja embrya človeka v maternici, až po narodenie, a to jednoduchým, ale výstižným spôsobom. Celý tento proces vývoja ľudského plodu dokázala veda určiť až v posledných storočiach, pričom poznatky Koránu pochádzajú zo 7. storočia. Ďalej sa tu presne opisuje, akým mechanizmom je oddelená slaná morská voda od sladkej. Korán hovorí aj o niektorých faktoch z oblasti astronómie, kde napr. nájdeme zmienku o tom, že čím je človek v atmosfére vyššie, tým sa mu ťažšie dýcha, čo poukazuje na zmenu hustoty vzduchu. V Koráne nachádzame poznatky aj z oblasti ďalších vedných disciplín.

Do ôsmej a zároveň poslednej skupiny môžeme zaradiť znamenia, v ktorých sa jasne uvádza, že tieto znamenia sú znamenia, ktoré ľuďom naznačujú existenciu Boha a zákonitostí, ktoré Boh

nášmu svetu na jeho riadenie určil. Znamená majú mnoho spoločného so znameniami z predchádzajúcej oblasti z hľadiska obsahu, líšia sa však od nich tým, že tu ide o skutočnosti, ktoré človek pozoruje vo svojom každodennom živote alebo ktoré sa odohrali v minulosti. Sú to napr. znamená o daždi a vode, ktorá všetko oživuje, o tom, ako nastala potopa za čias proroka Noema a ako mu Boh vnukol postaviť archu a zachránil jeho a ľudí, ktorí s ním boli, a mnohé ďalšie znamená.

1.3 Kompozícia a štýl Koránu

Korán ako kniha alebo súbor znamení sa vyznačuje, tak z hľadiska formy, ako aj obsahu, niekoľkými špecifickými vlastnosťami a zvláštnosťami. Medzi prvé špecifiká Koránu patrí fakt, že takmer každá kapitola s výnimkou tých menších sa delí na niekoľko tematických okruhov. Každá kapitola je rozdelená na niekoľko skupín znamení. Každá skupina má pritom odlišný obsah od predchádzajúcich a nasledujúcich. Počet znamení jednotlivých skupín je rôzny. Deliaci čiara medzi skupinami znamení neexistuje, prechod medzi nimi však možno ľahko spoznať podľa obsahu jednotlivých znamení. Ako príklad možno uviesť druhú kapitolu Koránu. Prvú skupinu znamení tvoria znamená 1 až 29. Táto skupina hovorí o veriacich a tých, ktorí odmietajú veriť. Od znamená 30 sa už začína ďalšia skupina, v ktorej je príbeh o Adamovi a jeho družke, ktorý pokračuje až do znamená 39, keď sa začína tretia skupina znamení atď. Zjednodušene možno povedať, že celý Korán môžeme rozdeliť na niekoľko desiatok až stoviek skupín znamení,

ktoré idú po sebe. Ak chceme Korán čítať, túto skutočnosť musíme mať vždy na pamäti.

Charakteristickým znakom Koránu je pevná konštrukcia slov, viet a znamení. Každé znamenie, veta, ba dokonca slovo, má svoj význam nielen z hľadiska obsahu, ale aj z hľadiska jeho umiestnenia v samotnej vete alebo znamení. Každé slovo a písmeno s úplnou presnosťou a výstižnosťou na niečo poukazuje, preto tam nenájdeme zbytočné alebo neužitočné slovo. Možno skonštatovať, že mnohé znamenia Koránu obsahujú poznatky v maximálnej miery koncentrované tak, že slovnými zvratmi a konštrukciou vety sa dosahuje odovzdanie čo najviac informácii na čo najmenšom priestore. Pozoruhodným javom pritom je, že celková konštrukcia Koránu a jeho štylizácia sa vôbec nezmenili počas viac než 20 rokov, t. j. po dobu v ktorej zvestovanie Koránu trvalo. Je známe, že človek podlieha určitému vývoju myšlienok, skúseností, celkovému vývoju osobnosti, psychickým a fyzickým faktorom v momente, keď niečo hovorí alebo píše, čo sa musí nutne prejaviť aj na tom, čo hovorí alebo píše. Uvedené je jeden z dôkazov toho, že Korán nemôže pochádzať ani od proroka Muhammada a ani od iného človeka. Mnohé znamenia Koránu boli prorokovi Muhammadovi zoslané ako odpovede na určité otázky, na ktoré sa ľudia v tom čase pýtali a na ktoré on sám nevedel odpovedať. Preto predpoklad, že by boli odpovede na otázky, ktoré ešte neboli vyslovené a ktoré boli položené v súvislosti s určitou udalosťou napísané vopred, by bol nemožný. Okrem toho štylizácia, konštrukcia slov, viet a znamení Koránu v dobe, keď bolo prorokovi Muhammadovi zoslané

prvé znamenie je taká istá ako v dobe po viac ako dvadsiatych rokoch, keď mu bolo zoslané posledné znamenie.

K ďalším znakom, ktoré sú pre Korán charakteristické, je dostatočná konkrétnosť a abstraktnosť niektorých právnych úprav obsiahnutých v jeho znameniach, čo im umožňuje zotrvať v každej etape vývoja ľudskej spoločnosti.

K charakteristickým znakom Koránu ďalej patrí jeho zrozumiteľnosť. Až na niektoré výnimky, človek i dnes po viac než 1400 rokoch dokáže Korán ľahko čítať a pochopiť význam jeho znamení. Ak chceme preniknúť do hĺbky znamení Koránu, postačia nám na to poznatky a informácie, ktoré dnes máme. Čím je však človek vzdelanejší, tým hlbšie dokáže pochopiť zmysel a podstatu Koránu, pretože svoje poznatky dáva do súvisu s obsahom Koránu a postupne dochádza k tomu, že pokiaľ sú tieto jeho poznatky správne, Korán ich v mnohých smeroch potvrdzuje.

2. Zvestovanie Koránu za čias proroka Muhammada

2.1 Čo znamená zvestovanie Koránu

Pod zvestovaním Koránu sa rozumie proces, v ktorom Boh najvyšší zvestoval Korán prorokovi Muhammadovi prostredníctvom anjela Gabriela. Úloha anjela Gabriela pritom spočívala v oznámení Koránu prorokovi Muhammadovi. Úloha proroka Muhammada sa potom sústredila na oznámenie Koránu ľuďom a učenie muslimov základom islamu.

História nebeských náboženstiev (nebeskými náboženstvami sa označujú židovské, kresťanské a islamské) poznala tri spôsoby, akými boli prorokom oznámené ich posolstvá. Až na niektoré výnimky sa oznámenie týchto posolstiev poslom a prorokom vždy dialo prostredníctvom anjela Gabriela. Anjel Gabriel je jediným anjelom povereným Bohom najvyšším prinášať Jeho posolstvá ľuďom, ktorých si vyvolil za poslov a prorokov. Tento spôsob zvestovania je najčastejší a práve takto bol aj Korán zvestovaný prorokovi Muhammadovi.

Anjel Gabriel k prorokovi Muhammadovi vždy prichádzal s určitým počtom znamení, a to

a) na žiadosť proroka Muhammada, čo bolo v prípadoch, keď sa prorok a muslimovia dostali do ťažkých a neriešiteľných situácií. Tu prorok poprosil Boha všemohúceho o pomoc a Boh mu

poslal anjela Gabriela s určitým počtom znamení, v ktorom bolo riešenie, o ktoré prorok prosil;

b) keď anjel Gabriel prichádzal k prorokovi (bez žiadosti od proroka) s oznámením od Boha v podobe niekoľkých znamení. Do tejto skupiny patrí najväčšia časť znamení.

Keď anjel Gabriel prichádzal k prorokovi, prorok sa dostával do určitého stavu, v ktorom prestal vnímať okolie a sústredoval sa len na to, čo mu anjel oznamuje. Podľa historických zdrojov, ktoré sa nám zachovali a ako celú situáciu opísali prorokovi spoločníci, ktorí u proroka mnohokrát sedeli, keď k nemu anjel Gabriel prichádzal, zvestovanie Koránu proroka Muhammada veľmi namáhalo a vyčerpávalo. Anjel Gabriel pritom neodovzdával prorokovi posolstvá, s ktorými prichádzal, ani ústne ani písomne. Podľa popisov, ktoré máme, šlo zrejme o určitý spôsob prenesenia informácií nám neznámym spôsobom, bez použitia bežnej ľudskej reči. Napriek tomu prorok vnímal, čo mu anjel prinášal a oznamoval. *Prorok Muhammad príchod anjela Gabriela raz opísal slovami: „Niekedy ku mne anjel prichádza ako zvonenie zvonca - a to býva najťažší prípad - a opustí ma, až keď preberiem od neho, čo chcel.“ Prorok pokračoval a hovoril: „A niekedy sa mi anjel zjaví v podobe muža, ktorý ku mne prehovorí a ja pochopím, čo mi hovorí.“*

Keď prorok povedal, že ho pochopí, tak je možné že nešlo o bežnú reč, ktorú prorok poznal, pretože by to inak vôbec nespomenul.

Ako sme už spomenuli, Korán nebol prorokovi Muhammadovi zvestovaný ako jeden celok, ale po častiach a počas niekoľkých

rokov (napr. znamenia druhej kapitoly boli zoslané počas deviatich rokov, a to o niečo viac než 80 krát, kým bola kompletná). Tu by sme si mohli položiť otázku, prečo tomu tak bolo. Odpoveď na túto otázku nám poskytuje samotný Korán v niektorých svojich znameniach. Ďalšie dôvody si však môžeme priamo vydedukovať, ak pochopíme celkový obsah Koránu a dobu, v ktorej boli zvestované jeho jednotlivé znamenia. Medzi dôvody pre ktoré nebol Korán zvestovaný naraz, ale postupne, môžeme uviesť najmä tri hlavné dôvody.

1. Prvý dôvod súvisí s povahou úlohy proroka Muhammada a jeho posolstva. Prorok Muhammad mal totiž za úlohu v prvom rade zmeniť zásady v samotnom základe viery, ktorú Arabi v tom čase uznávali. Ďalej mal zmeniť aj niektoré zvyky, ktoré v arabskej spoločnosti prevládali a ktoré boli v nej zakorenené. Bola to veľmi ťažká úloha vzhľadom na skutočnosť, že Arabi mali vlastnosť pevne a tvrdohlavo držať sa svojich zásad, nech by ich to stálo čokoľvek, preto akákoľvek náhla zmena by v nich vyvolala odpor. Naopak, pomalé a isté vstěpovanie zásad nového náboženstva by malo za následok určitú prevýchovu, ale aj lepšie pochopenie islamu. Prorok Muhammad aj preto musel postupovať pomaly a postupne šíriť islam medzi ľuďmi. Preto Boh najvyšší svojmu prorokovi ukazoval vždy to, čo je dôležité a čo menej dôležité, čo má ľudí naučiť celkom na začiatku a čo až po určitom čase.

Postupné zoslanie Koránu uľahčovalo prorokovi Muhammadovi učenie základov nového náboženstva, pretože prorok vždy musel poznať, ako prvý, ustanovenia Koránu a zmysel jeho jednotlivých znamení. Okrem toho, ako si to môžeme prečítať v knihách,

ktoré píšu o živote proroka Muhammada, prorok sa takmer počas celého obdobia posolstva stretával s rôznymi ľuďmi. Stretával sa s tými, ktorí v jeho posolstvo uverili. Stretával sa aj s tými, ktorí stáli na rázcestí, ani ho neuznali, ale ani nezapierali. Stretával sa ale aj s tými, ktorí o ňom a o Koráne tvrdili rôzne lži. Napokon sa stretával aj s takými, ktorí ho nenávideli a sústavne proti nemu pripravovali úklady a spriahania. V prvých rokoch prorok týmto nepriateľom, ich posmechom a zlu čelil sám. Počet muslimov bol malý a časť týchto muslimov pochádzala zo sociálne najnižších vrstiev spoločnosti. Historické pramene uvádzajú, že to všetko bolo veľmi ťažké a nad ľudské sily, preto sa vo viacerých prípadoch proroka zmocnil pocit veľkej záťaže a starostí. Preto Boh najvyšší vtedy, keď prorok prežíval tie najťažšie chvíle, posielal anjela Gabriela so znameniami, ktoré proroka upokojovali a prinášali prísľub na blízku úľavu. V súvislosti s tým boli zoslané mnohé znamenia, v ktorých sú obsiahnuté príbehy predošlých poslov a prorokov, hovoria o tom, aké ťažkosti prežívali, ako ich ľudia zavrhovali a ako sa nakoniec i napriek všetkému uplatnila jedna zo zákonitostí, ktoré Boh životu ľudí ustanovil, a to: „... **„Premôžem** (všetkých a zvíťazím) **Ja** (a náboženstvo, ktoré som zoslal) **i moji poslovia** (ktorých som týmito posolstvami poveril)“. **Ved' Boh je silný a mocný.**“ (Korán 58:21)

2. Druhým dôvodom bola postupná príprava ľudí vnímať, pochopiť a naučiť sa uplatniť zásady islamu v praxi, v každodennom živote a správaní. V momente, keď došlo k chybnému uplatneniu zásad, k prorokovi prichádza znamenie, ktoré muslimov

upozorňuje, že urobili chybu, učí ich, ako ju odstrániť a varuje ich pred jej zopakovaním.

3. Mnohé veci, na ktoré sa ľudia proroka Muhammada postupne pýtali, prorok sám nepoznal a nemal ich ani odkiaľ poznať. Preto vždy, keď sa proroka Muhammada niekto na niečo pýtal, napr. na súdny deň, na konečný život, Boh prorokovi zoslal prostredníctvom anjela Gabriela odpoveď v podobe znamení Koránu, ktoré prorok následne ľuďom oznámil. Korán v mnohých prípadoch priamo reagoval na otázky ľudí v čase, keď boli ony položené.

2.2 Prorok Muhammad pred zvestovaním Koránu

Aby sme lepšie pochopili situáciu, v ktorej sa začínalo zvestovanie a posolstvo proroka Muhammada, musíme poznať niečo o jeho živote.

Muhammad sa narodil už ako sirota bez otca, otec mu zomrel ešte pred jeho narodením. V tom čase bolo zvykom, že vznešenejšie rody Qurejšovcov (kmeň, ktorý obýval Mekku a z ktorého pochádzal aj prorok Muhammad) posielali svoje novorodené deti na púšť, aby tam začali svoje prvé roky života (spravidla tam dieťa ostávalo, až kým nedosiahlo päť rokov života). Na púšti sa tieto deti učili arabský jazyk, učili sa dobrým a chvályhodným zvykom, ktoré boli charakteristické pre arabských beduínov (beduíni sú kočovníci, ktorí sa presúvali po púšti a hľadali tak vodu a pastviny pre svoje stáda). Vo vtedajšej dobe patrila tento zvyk medzi výsady a k prestíži významnejších a bohatších rodín. Prostredie na púšti

bolo totiž ešte čisté a neskazené, učilo človeka trpezlivosti, odvahe a ceniť si všetko, čo človek má. Arabské kočovné kmene boli v tých časoch známe svojou pohostinnosťou, dodržiavaním sľubov, vernosťou a inými vlastnosťami. Vyučovanie a starostlivosť o novorodené deti popredných rodín z kmeňa Qurejš, znamenali pre kočovné kmene dobrý zdroj príjmov, pretože deti do výchovy brali za odplatu, ktorú dostávali od otca dieťaťa. Okrem bližšieho vzťahu, ktorý s dieťaťom a jeho rodinou kočovná rodina nadviazala, bola takáto výchovná činnosť pre kočovnú rodinu ďalším zdrojom príjmov.

V roku, keď sa Muhammad narodil, prišlo do Mekky niekoľko žien, aby si vzali deti do opateru a aby dostali za to náležitú odmenu. Medzi nimi bola žena zvaná Halíma Al-sadijja. Halíma bola pomalšia, preto do Mekky dorazila až po tom, ako si ostatné ženy deti už rozdelili. Jediný, kto ostal, bol Muhammad, ktorého žiadna z nich nechcela, pretože bol bez otca a za jeho opateru a výchovu by nedostali nič. Hlíme ostalo už len jedno, buď si Muhammada vziať bez akejkoľvek odmeny, alebo sa vrátiť s prázdnyimi rukami. Na jednej strane Hlíma a jej rodina potrebovali peniaze, pretože boli chudobní a mali len jednu starú ťavu, na strane druhej jej však bolo ľúto, že ostatné ženy deti dostali a ona sa vráti s prázdnyimi rukami. Váhala, pretože si uvedomovala, že sa vráti k svojmu manželovi s ďalším hladným krkom. Nakoniec sa rozhodla, že sa na chlapca pozrie. Ámina, Muhammadova matka, Halíme povedala, že Muhammad je sirota a že za jeho opateru nič nedostane, možno jej však prinesie šťastie a požehnanie. Keď sa Halíma pozrela na malého Muhammada, srdce jej zmäklo a bolo vidieť, že si ho na

prvý pohľad obľúbila. Halíma preto odchádza z Mekky spolu s Muhammadom. Halímin manžel tiež spočiatku nebol spokojný, keď sa dozvedel, že jeho žena vzala dieťa bez toho, aby za jeho opateru niečo dostala. Keď mu však Halíma povedala, že nemala srdce Muhammada nechať tam a odísť, manžel sa s tým zmieril.

V tom čase sa udalosti nezapisovali a všetky poznatky, ktoré ľudia mali, si ústne prenášali z generácie na generáciu. Takýmto spôsobom si prenášali poznatky, ktoré potrebovali k prežitiu, poznatky, ktoré ich zaujímali a poznatky a udalosti, ktoré sa niečím líšili od bežného života.

Ako sme už spomínali, Halíma a jej rodina boli chudobní a nemali takmer nič na živobytie, zvlášť v ten rok, ktorý bol veľmi suchý a potravy bolo málo. Onedlho po tom, ako sa Halíma s Muhammadom vrátila, ich už hlad a sucho veľmi sužovali. Neprešiel však dlhý čas od príchodu Muhammada do Halíminých stanov a sucho ustúpilo a na pastvinách narástla tráva, ktorá zabezpečila dostatok potravy pre dobytok.

Obdobie, ktoré Muhammad strávil u Halíminej rodine, sprevádzali niektoré ďalšie udalosti, o ktorých sa možno dočítať vo viacerých publikáciách opisujúcich život proroka Muhammada.

Uvedeným príbehom sme chceli poukázať na prvé roky života proroka Muhammada, ale aj na to, že bol vychovaný v najlepšom prostredí, aké v tom čase pre výchovu detí existovalo.

Keď Muhammad po čase opustil Halímu, vrátil sa k svojej matke, ktorá onedlho zomrela. Muhammad mal vtedy približne šesť rokov. Ujal sa ho jeho starý otec Abdul Muttaleb. Keď mal

však Muhammad osem rokov aj jeho starý otec umiera a Muhammad sa dostáva do opatery svojho strýka Abú Táleba. Ten sa o Muhammada staral, pomáhal mu a bránil ho až do svojej smrti, vrátane prvých rokov Muhammadovho posolstva.

Keď mal Muhammad dvanásť rokov, jeho strýko Abú Táleb cestuje do oblasti Šámu (prírodné územie Sýrie, ktoré tvorili približne územia dnešnej Sýrie, Libanonu, celej Palestíny a časť Jordánska) a Muhammada vzal so sebou, aby sa naučil obchodovať.

V čase dospievania sa u Muhammada prejavuje snaha o sebestačnosť tým, že začína v Mekke pracovať ako pastier. Tak ako počas celého života proroka Muhammada, aj počas jeho dospievania ho Boh najvyšší vždy chránil pred zlým správaním alebo zlozvykmi, akých sa v tom čase dopúšťali jeho rovesníci.

Muhammad bol ešte pred posolstvom medzi obyvateľmi Mekky známy dvoma hlavnými vlastnosťami. Prvou bola jeho pravdovravnosť, za ktorú si získal medzi obyvateľmi Mekky prezývku Pravdovravný. Druhou vlastnosťou bola, že mu všetci úplne verili do takej miery, že mu zverovali svoje veci do úschovy bez akejkoľvek obavy (do úschovy prorokovi Muhammadovi zverovali svoje majetky aj tí, ktorí odmietali uveriť, ešte dlho po tom, ako začal hlásať posolstvo islamu). Muhammad bol obľúbený a vážený medzi obyvateľmi Mekky. Mnohé udalosti, ktoré sa v tom čase odohrali dokazujú uvedené vlastnosti Muhammada. Medzi tieto udalosti patrí aj jeden z najväčších sporov, do ktorých sa Qurejšovci (príslušníci kmeňa obývajúceho Mekku) dostali a ktorý mohol vyvolať dlhoročnú vojnu. Spor vznikol pri rekonštrukcii Káby.

Proces rekonštrukcie Káby sa uskutočnil v čase, keď mal Muhammad približne 35 rokov. Všetky kmene, ktoré žili v tom čase v Mekke, sa podieľal na rekonštrukcii určitej časti Káby, aby tak všetci mali tú česť zúčastniť sa na jej obnove. Obrovský spor však nastal vtedy, keď bola rekonštrukcia Káby dokončená a ostalo už len umiestniť čierny kameň na jeho pôvodné miesto. Každá rodina chcela byť tým poctená. Rodiny sa rozdelili na dva tábory a uzavreli pakty proti sebe, ktoré spečatili krvou. Tu však, ako to uvádzajú historické pramene, zasiahol najstarší muž kmeňa Qurejš a navrhol im, aby počkali s bojom a aby nechali rozhodnutie vo veci na prvého muža, ktorý vojde cez bránu. Všetci s týmto návrhom čiastočne súhlasili.

Prvý, kto vošiel cez bránu, bol Muhammad. Keď to všetci videli, povedali: „To je ten dôveryhodný a pravdovravný. Súhlasíme s ním. Je to Muhammad.“ Keď k nim Muhammad prišiel, rozpovedali mu celý problém. Muhammad povedal: „Prineste mi plášť (šlo zrejme o plátenný plášť, aký sa v tom čase nosil).“ Keď mu plášť priniesli prestrel ho, položil naň čierny kameň a potom povedal: „Nech každá rodina zdvihne jeden koniec plášťa a potom ho všetci zdvihnite.“ Tak aj urobili, až kým ho nezdvihli na miesto, kam sa mal umiestniť. Tu Muhammad čierny kameň vzal do ruky, dal ho na svoje miesto a domuroval túto časť Káby.

Muhammad bol v tom čase už takmer zrelý na to, aby pochopil a mohol plniť úlohu, pre ktorú si ho Boh najvyšší od začiatku vybral. Narodil sa ako polosirota a čoskoro bol už bez oboch rodičov, preto dokázal pochopiť pocity a trápenie chudobných a slabých ľudí. Vo svojom živote sa nedopustil žiadnych nemravností,

ktorých sa dopúšťali jeho rovesníci, pretože vždy, aj keď sa chcel v mladom veku ísť niekam zabávať, nastala nejaká okolnosť, ktorá mu v tom zabránila. Mal vznešený pôvod, pretože pochádzal z kmeňa Qurejš, ktorý pochádzal od proroka Ismaila, syna proroka Abraháma. Nebolo mu preto možné vyčítať, že pochádza zo spodnej vrstvy vtedajšej spoločnosti, a vedie preto boj utláčaných proti utláčateľom. Nehnal sa za majetkami a ani preňho nemali veľký význam, čo nám dokazujú dve historické skutočnosti. Prvá, že ešte v začiatkoch, keď prorok Muhammad začínal šíriť islam, poprední členovia kmeňa Qurejš mu mnohokrát ponúkli majetky za to, aby s posolstvom prestal, dokonca mu ponúkli urobiť medzi nimi zbierku a urobiť tak z neho najbohatšieho muža. Druhá skutočnosť spočíva v tom, že keď prorok zomrel, nemal takmer nič, aj keď si z vojnových koristí, ktoré muslimovia od svojich nepriateľov vo vzájomných bojoch získali, mohol vytvoriť nemalý majetok, ktorým by zabezpečil seba aj svoju rodinu a potomstvo. Qurejšovci Muhammadovi tiež ponúkali, že ho postavia na čelo kmeňa Qurejš a nebudú nič robiť bez jeho súhlasu a bez toho, aby sa o tom s ním poradili. Prorok Muhammad však všetko odmietal a raz, keď ho už dokonca aj jeho strýko Abú Táleb poprosil, aby so svojou výzvou prestal, odpovedal mu: „Prisahám na Boha, keby vložili slnko do mojej pravej ruky a mesiac do ľavej, nenechal by som túto vec (myslel tým posolstvo, ktorým ho Boh poveril), pokým ju nenechá (Boh) zvíťaziť alebo zomriem za ňu.“

Ako sme už uviedli, Muhammad strávil svoje prvé roky nie v Mekke, ale na púšti, kde získal dobré a vzácne vlastnosti, ktoré boli príznačné pre beduínov, ako napr. pohostinnosť, smelosť,

odvahu, správne uvažovanie, nebojácnosť a iné. Tieto vlastnosti v ňom Boh najvyšší postupne prehlboval, až sa napokon stal medzi ľuďmi známy dôveryhodnosťou a pravdovravnosťou. Obe tieto vlastnosti si Qurejšovci u Muhammada vážili a ctili. Prejavom tejto váženosti a dôvery bola skutočnosť, že si u Muhammada dávali svoje veci do úschovy bez akýchkoľvek obáv o ne, takže mu bezmedzne v tomto smere dôverovali. Ďalším prejavom tejto váženosti a dôvery bola odpoveď ľudí na Muhammadovu výzvu, ktorou raz v počiatkoch svojho posolstva vyzýval ľudí k Bohu, keď vyšiel na horu a zhromaždil ich tam. Prorok povedal: „Keby som vám povedal, že spoza tejto hory sa na vás pripravujú zaútočiť nepriateľskí jazdci na koňoch, uverili by ste mi?“ Povedali: „Áno, nikdy sme ťa nevideli klamať.“ Prorok povedal: „Tak vedzte, že som prišiel k vám, aby som vás varoval pred obrovským trestom.“ Nato Abú Lahab povedal: „Nech zahynieš, a či len preto si nás tu zhromaždil?“

Je zrejmé, že táto reakcia Abú Lahaba proroka dost' zarmútila. Bol to zrejme aj jeden z dôvodov, prečo Boh najvyšší zoslal 111. kapitolu Koránu, ktorá sa nazýva Palmový povraz a ktorá Abú Lahaba i jeho ženu varuje pred zlým koncom, ktorý ich postihne, ak budú aj naďalej prorokovi Muhammadovi ubližovať.

Uvedené príbehy dokazujú, že Muhammad už bol zrelý na to, aby k nemu Boh najvyšší poslal anjela Gabriela s posolstvom.

2.3 Zjavenie anjela Gabriela

Keď sa vek Muhammada začal blížiť k štyridsiatke, vznikla uňho záľuba zotrvať z času načas osamote. Poberal sa preto do jaskyne pri Mekke, zvanej Jaskyňa Hirá, ktorá sa nachádza na severovýchod od Mekky. Muhammad sa v jaskyni dlhé noci modlil a premýšľal o Bohu. Potom sa na čas vracal ku svojej rodine, kde s ňou na chvíľu ostal, nabral si nové zásoby a vrátil sa znova do jaskyne. Takto plynuli dni a noci, až kým sa raz nezjavil anjel Gabriel. Imam Al-buchári (jeden z najvýznamnejších kronikárov, ktorý zozbieral výroky proroka Muhammada v knihe zvanej Sahíh Al-buchári) ústami prorokovej manželky Ájiši, obdobie zjavenia sa anjela Gabriela Muhammadovi opísal takto: *„Prvé, čo sa poslovi božiemu z vnuknutia, boli dobré videnia počas spánku. Čokoľvek by videl v spánku, sa mu zjavilo tak jasné, ako rozbrieždenie sa rána. Potom našiel obľubu v samote. Začal chodiť do jaskyne Hirá, kde rozjímal a modlil sa počas niekoľkých nocí. Potom sa vracal k svojej rodine a k Chediže (k svojej prvej manželke), doplnil zásoby a vracal sa spať (do jaskyne). Potom k nemu zostúpila pravda, keď bol v jaskyni Hirá. Prišiel anjel a povedal: „Čítaj“. Odpovedal (posol Muhammad): „Nebudem čítať.“ Povedal (Muhammad): „Vzal ma, zakryl, kým som sa neunavil a potom ma pustil.“ Povedal (anjel): „Čítaj.“ Odpovedal som: „Nebudem čítať.“ Znova ma vzal a druhýkrát ma zakryl, až kým som sa neunavil, potom ma pustil. Povedal (anjel): „Čítaj.“ Odpovedal som: „Nebudem čítať.“ Vzal ma a po tretíkrát ma zakryl, potom ma pustil a povedal: „1. Čítaj (Muhammad slová Koránu, ktoré ti prinášame) v mene*

Pána svojho (Boha), ktorý stvoril, 2. Stvoril človeka z pijavice (jedna z etáp vývoja ľudského embrya je štádium, v ktorom sa plod podobá pijavici, kedy sa stočí a cez placentu dostáva živiny z tela matky), **3. Čítaj (Muhammad) a vedz, že Pán tvoj je najštedrejší** (vo všetkom, čo dáva). “ (Korán 96:1-3) Po tomto stretnutí sa posol boží (Muhammad) vrátil a triasol sa od námahy, vošiel za Chedižou Bint Chuvejled a povedal: „Zakryte ma, zakryte ma.“ Zakryli ho, kým ho neprešlo zdesenie. Potom porozprával Chadiže, čo sa stalo a povedal: „Mal som obavy o samého seba.“ Povedala (Chadiža): „Nie veru, prisahám na Boha, že Boh ťa nikdy nepotupí. Ved' ty udržuješ dobré vzťahy s príbuznými, pomáhaš všetkým, dávaš zarobiť biednemu, pohostiš host'a a si oporou každej pravdivej a správnej veci.“ Chadiža vzala Muhammada a išla s ním za svojim bratrancom, Varaqa Bin Nawfal Bin Asd Bin Abul Uza. Varaqa bol človek, ktorý prijal kresťanstvo v predislamskej dobe. Písal knihu v hebrejčine. Písal z Evanjelia v hebrejčine toľko, koľko Boh chcel, aby napísal. Bol totiž už starý vo vysokom veku. Chadiža mu povedala: „Bratranec môj! Počúvaj, čo ti povie tvoj synovec.“ Varaqa sa spýtal: „Synovec môj, čo vidíš?“ Posol boží (Muhammad) mu vyrozprával, čo videl. Varaqa povedal: „To je anjel Gabriel, ktorému Boh dal zostúpiť na Mojžiša. Želal by som si, keby som bol ešte mladý. Želal by som si, aby som bol ešte živý, keď ťa tvoji ľudia prinútiť odísť preč.“ Posol boží (Muhammad) sa spýtal: „Oni ma prinútiť odísť preč?“ Odpovedal (Varaqa): „Áno. Žiaden muž neprišiel s niečím podobným tomu, s čím prichádzaš, bez toho, aby mu nepriateľstvo neprejavili. Ak by som sa dočkal

toho dňa, podporím ťa ako sa bude dať. “ Neprešiel dlhý čas a Varaqa zomrel. Vnuknutie sa tiež načas zastavilo. “

Po tomto stretnutí proroka Muhammada s anjelom Gabrielom, sa anjel na čas prestal zjavovať. Vedci z oblasti islamských vied sa prikláňajú k názoru, že doba, počas ktorej sa anjel vôbec nezjavil, bola šesť mesiacov.

Treba poznamenať, že spomenuté znamenia 96:1-3, boli prvými znameniami Koránu, s ktorými anjel Gabriel prišiel k prorokovi Muhammadovi.

Al-buchári ďalej pokračuje vo svojom rozprávaní o počiatkoch zjavenia sa anjela Gabriela s posolstvom, keď uvádza: „*Prorok Muhammad povedal: „Medzitým, ako som šiel, naraz som počul hlas z neba, preto som zdvihol svoj zrak a zazrel anjela, ktorý ku mne prišiel v jaskyni Hirá, ako sedí na kresle medzi nebom a zemou. Zľakol som sa ho a vrátil sa (domov) a povedal: „Zakryte ma, zakryte ma.“ Vtedy Boh mocný a vznešený zoslal prvých päť znamení 74. kapitoly: „1. **Ty, rúchom prikrytý** (myslel sa tým posol Muhammad), 2. **Vstaň a varuj** (ľudí pred tým, že Bohu pridružujú spoločníkov a oznám im, že Boh je jeden jediný, nech Ho preto uctievať), 3. **Pána svojho velebuj**, 4. **Odev svoj očisti**, 5. **Nečistotu** (nečistotou sa tu myslia vo všeobecnom zmysle akékoľvek zlé zvyky alebo správania, v užšom zmysle sa ňou myslia modly, ktoré Arabi uctievali v predislamskej dobe) **opusti**, (Je to príkaz daný poslovi a prorokovi Muhammadovi, aby ľudí od uctievania modiel odhovárал. V tomto smere bolo o prorokovi Muhammadovi známe, že sa*

vo svojom živote nikdy žiadnej modle nepoklonil.)“ (Korán 74:1-5) Tým sa zvestovanie posolstva stalo častejšie a ustálilo sa.“

Takto prorok Muhammad prežíval prvé dni a mesiace, počas ktorých mu Boh najvyšší prostredníctvom anjela Gabriela oznámil, že si ho vybral na to, aby ľuďom oznámil nové posolstvo. Od tejto chvíle sa začína zvestovanie Koránu, ktoré sa skončilo až tesne pred smrťou proroka Muhammada.

2.4 Zvestovanie v Mekke až po emigráciu

Ako už vieme, zvestovanie posolstva prorokovi Muhammadovi sa začalo v Mekke. Tu sú aj začiatky šírenia islamu ako náboženstva. Spočiatku, keď prorok začal s oznamovaním nového náboženstva v tajnosti, islam prijalo niekoľko ľudí, ktorí žili v Mekke. Boli to ľudia z blízkeho okolia proroka Muhammada, ako napr. jeho manželka Chadiža, Abú Bakr Al-siddíq (neskôr sa stal prvým kalifom po prorokovej smrti), Osmán Bin Affán (neskôr sa stal tretím kalifom), Ali Bin Ebí Táleb (prorokov bratranec a štvrtý kalif po prorokovej smrti), Zejd Bin Hárisa (bol to sluha, ktorého prorokovi darovala jeho manželka Chadiža a prorok ho neskôr oslobodil, Zejd sa však rozhodol, že s prorokom naďalej ostane a bude mu pomáhať) a iní. Medzi tých, ktorí nasledovali islam, bol aj Varāqa Bin Navfal (Chadižin bratranec, ktorého sme už vyššie spomenuli).

Tu je potrebné zmieniť sa o hlavnom spore medzi prorokom Muhammadom a tými z kmeňa Qurejš, ktorí odmietali uveriť

a proti prorokovi vystupovali. Arabi v tom čase uznávali Boha a k nemu sa modlili. Existoval tu však základný rozdiel medzi tým, čo bolo zoslané prostredníctvom proroka Muhammada a medzi tým, čo uznávali Arabi. Arabi Bohu pripisovali rôzne božstvá, ku ktorým sa modlili, aby sa prostredníctvom nich priblížili k Bohu (počet týchto božstiev sa rátal na niekoľko tisíc). Ďalší rozdiel spočíval v tom, že Arabi si mysleli, že anjeli sú božími dcérami. To boli dve základné modifikácie, ktoré Arabi postupom času vsunuli do viery, ktorú mali po prorokovi Abrahámovi a jeho synovi prorokovi Ismailovi. Základ celého posolstva proroka Muhammada bol v tom, že mal vyzvať ľudí k tej prvej a pravej viere, k viere v Boha jedného jediného, ktorý nesplodil, nebol splodený, ktorý nemá žiadnych spoločníkov a ktorému sa nik a nič nevyrovná.

S podobnými modifikáciami sa stretávame v tom čase už aj u židov a kresťanov (ktorých počet bol na Arabskom polostrove veľmi malý, ale Arabi ich uznávali, ako nositeľov nebeského náboženstva), keď židia pripísali Bohu slabé ľudské vlastnosti a kresťania povýšili Ježiša na roveň Boha alebo Božieho syna.

Podstatou posolstva proroka Muhammada bolo upozorniť ľudí (vo všeobecnosti) na uvedené modifikácie a ukázať im, čo vlastne predchádzajúci proroci hlásali. V Koráne sa spomínajú mnohí predošlí proroci. Každý z nich prichádzal k ľuďom svojej doby so základným posolstvom „Uctievať Boha, môjho Pána i vášho Pána, niet boha okrem Neho.“

Qurejšovci spočiatku proti prorokovi Muhammadovi až tak ostro nevystupovali. To sa ale zmenilo potom, ako ho požiadali, aby uznal ich modly. Prorok to, samozrejme, odmietol, pretože práve tieto modly boli jedným z dôvodov, prečo ho Boh najvyšší posolstvom poveril. Prorok Qurejšovcov vyzval, aby zanechali modly a vrátili sa k správnej viere. Tu je začiatok celého sporu a vojny medzi prorokom Muhammadom a muslimami na jednej strane a medzi tými z kmeňa Qurejš, ktorí odmietli uveriť s ich stúpencami a čiastočne aj časťou židov z Mediny na strane druhej. Od tohto momentu Qurejšovci začali neľútostný boj proti prorokovi a muslimom, pretože videli, že nielenže islam každým dňom začína uznávať viac a viac ľudí, ale hlavne preto, že ich autorita a finančné záujmy začínajú byť ohrozené.

Základom islamu bolo vrátiť ľudí k pôvodnej viere, ktorú uznávali všetci predošlí proroci. Islam neprišiel s iným Bohom, ale vyzýval ľudí, aby verili i naďalej v Boha, ktorý pôvodne zoslal svoje posolstvá židom, kresťanom a predtým aj Arabom prostredníctvom proroka Abraháma a jeho syna proroka Ismaila. Vyzval ich však aj k tomu, aby svoju vieru očistili od myšlienok a ideí, ktoré k tejto viere postupne ľudia popridávali a aby Boha chápali a vnímali podľa vlastností, ktorými Boh sám seba opísal, nie podľa vlastností, ktoré mu ľudia sami pripísali. Týmto posolstvom, t. j. návratom k pôvodnej a čistej viere sa zaoberá veľká časť znamení Koránu, ktoré boli prorokovi Muhammadovi od Boha najvyššieho v Mekke zoslané. Okrem toho v Mekke boli zoslané aj znamenia, ktorými boli stanovené nielen základné články viery, ale aj

islamského náboženstva. V mekkánskom období bola napr. ustanovená modlitba a spôsob jej vykonania.

Kontroverznosť v správaní tých z Mekky, ktorí odmietali uveriť, voči posolstvu proroka Muhammada spočívala v tom, že ešte pred príchodom anjela Gabriela a zvestovaním posolstva, považovali proroka za vierohodného a pravdovravného človeka, pretože ho nepočuli nikdy klamať a mali v neho úplnú dôveru aj čo sa týkalo úschovy svojich majetkov. Do úschovy u proroka si však títo Qurejšovci odmietajúci vieru, svoje majetky dávali aj potom, ako začali hlásať svoje nepriateľstvo voči prorokovi a muslimom a proti ním páchať zlo. Prorok tesne pred svojou emigráciou do Mediny poveril svojho bratranca Aliho, aby ľudom povracal veci, ktoré uňho mali uložené, napriek tomu, že patrili ľudom, ktorí mu neustále ubližovali. Títo ľudia na jednej strane prorokovi Muhammadovi dôverovali a zverovali mu cennosti, ktoré mali, ale na strane druhej o jeho posolstve a o ňom tvrdili všetko, čo im na um zišlo. Uvidíme to na nasledujúcom príklade, ktorý sa odohral za čias proroka Muhammada ešte pred jeho emigráciou. Jedného dňa prišiel k prorokovi Muhammadovi jeden z najbohatších mužov z kmeňa Qurejš, ktorý sa nazýval Al-valíd Bin Al-mugíra a povedal mu: „Povedz mi niečo z Koránu.“ Prorok mu začal prednášať znamenia z kapitoly 16, počnúc znamením č. 90, ktoré sa začína slovami: **„90. Boh prikazuje spravodlivosť a konanie dobra a pomáhanie** (poskytovanie finančnej pomoci) **príbuzným a zakazuje nemravnosti a odsúdeniahodné veci a nevraživosť** (prekročenie miery v čomkoľvek). **Poučuje vás** (Boh), **azda sa poučíte** (pochopíte, ako sa máte správať).“ (Korán 16:90) Keď prorok

skončil, Al-valíd mu povedal: „Zopakuj mi to.“ Prorok mu to zopakoval. Al-valíd nato povedal: „Prisahám na Boha, že to má osobitnú krásu. Začiatok rozkvitá a koniec je hojný. Je to vyššie, než čokoľvek a nič nedokáže byť vyššie než to (stále hovorí o znameniach Koránu, ktoré počul). Veru to drví všetko ostatné. Takéto niečo veru človek nedokáže povedať.“

Treba ešte poznamenať, že Al-valíd nebol len jedným z najbohatších Qurejšovcov, ale patril aj medzi ich najznámejších básnikov, nielen v Mekke, ale aj v časti Arabského polostrova. Preto sa ľudia obávali omnoho viac, aby o nich nepovedal báseň, ktorá by ich zosmiešnila, než by sa ho obávali pre jeho bohatstvo a vplyv. Básne mali taký veľký význam v živote Arabov v tej dobe, že keď bol niekto ohovorený alebo ponížený v básni a nedokázal na túto báseň odpovedať inou silnejšou, stratil svoju česť a to sprevádzalo nielen jeho, ale aj jeho potomstvo po ňom. Keby sa uvedené prehlásenie z úst Al-valída rozšírilo medzi ľuďmi na Arabskom polostrove, ľudia by sa začali omnoho intenzívnejšie zaujímať o to, čo prorok Muhammad hovorí a k čomu hlása.

Vráťme sa teraz k predchádzajúcemu príbehu. Keď sa Abú Žahl' (ďalší z Qurejšovcov, ktorý proti prorokovi silno vystupoval) dozvedel, čo Al-valíd povedal, prišiel k nemu a povedal mu: „Strýko môj, tvoji ľudia chcú urobiť zbierku a zozbierať pre teba peniaze.“ Al-valíd sa spýtal: „A prečo?“ Abú Žahl' povedal: „Šiel si k Muhammadovi, aby si si vynahradil, čo ti ušlo.“ Al-valíd povedal: „Qurejšovci dobre vedia, že som medzi nimi najbohatší.“ Abú Žahl' povedal: „Tak povedz o ňom (o Muhammadovi) slová, ktoré sa dostanú k tvojim ľuďom a v ktorých ho odmietaš.“ Al-valíd sa

spýtal: „A čo mám povedať? Prisahám na Boha, niet medzi vami nikoho, kto by sa v básňach vyznal lepšie ako ja ..“

Keď nastal čas púte, Al-valíd Qurejšovcom povedal: „Budú k vám prichádzať zástupy Arabov zo všetkých strán a všetci sa do počuli o Muhammadovi. Ohľadom neho sa dohodnite na jednom názore a nesporte sa o tom, pretože potom každý z vás bude tvrdiť, že ten druhý klame (a klamstvo sa odhalí).“ Qurejšovci povedali: „Tak vymysli ty niečo.“ Al-valíd povedal: „Nie, vy niečo vymyslíte a ja budem počúvať.“ Qurejšovci povedali: „Povieme, že je veštec.“ Al-valíd povedal: „Nehovorí nič, čo by sa podobalo na mrmlanie a reč veštcov.“ Qurejšovci povedali: „Povieme, že je blázon.“ Al-valíd povedal: „Bláznom nie je. To, ako vyzerajú blázni, sme videli a spoznali. Nepodobá sa to ani na dusenie blázna, ani na jeho vidiny a ani na nič z jeho príznakov (mysleli tým najmä stav, v ktorom k prorokovi Muhammadovi prichádzal anjel Gabriel s Koránom).“ Qurejšovci povedali: „Povieme o ňom, že je básnik.“ Al-valíd povedal: „Básnikom nie je. Básne dobre poznáme, poznáme spôsob ich zostavovania, ich tón, slová, štýl, rétoriku.“ Qurejšovci povedali: „Tak povieme, že je to mág a čarodejník.“ Al-valíd im povedal: „Mágom a čarodejníkom nie je. Videli sme mágov a čarodejníkov a ich čary, a toto sa nepodobá na ich uzly ani na zaklínadlá (t. j. na to, čo mágovia a čarodejníci robia).“ Qurejšovci sa spýtali: „A čo máme teda povedať Abá Abdišems (Abá Abdišems bola prezývka Al-valída)?“ Al-valíd odpovedal: „Čokoľvek by sme z toho, čo ste spomenuli, povedali, zistilo by sa, že to nie je pravda. Vidím, že najlepšie čo môžete povedať je, že je to mág, ktorý rozdeľuje ľudí, bratov, mužov a ich ženy,

a mužov od ich kmeňov.“ Na tom sa potom všetci dohodli a rozišli sa. Neskôr si sadli ľuďom do cesty a vždy, keď niekto okolo nich prešiel varovali ho pred prorokom Muhammadom. Boh najvyšší potom o Al-valídovi v Koráne v 74. kapitole zoslal znamenia 11-26.

Uvedená príhoda poukazuje na to, že tí z kmeňa Qurejš, ktorí odmietali uveriť, sa snažili silou mocou na proroka Muhammada niečo vymyslieť, len aby zabránili ľuďom počúvať ho a uveriť v jeho posolstvo. Sami však postupne vylúčili negatívne vlastnosti, ktoré mu chceli pripísať. Vlastnými úvahami vylúčili možnosť, že by prorok Muhammad mal duševnú chorobu, pretože príznaky duševnej choroby dobre poznali a stav, do ktorého sa prorok dostával, keď k nemu prichádzal anjel Gabriel s posolstvom, sa na stavy vyskytujúce sa pri duševných chorobách nepodobal. Okrem toho, u človeka postihnutého duševnou chorobou sa musí táto choroba prejaviť skôr či neskôr na jeho správaní a spôsobe myslenia. Ak si však prečítame pravdivý životopis proroka Muhammada, zistíme, že jeho správanie bolo stále vyvážené a jeho myseľ čistá. Qurejšovci ďalej vylúčili možnosť, že by bol prorok Muhammad básnikom, pretože Korán, aj keď bol zoslaný v arabskom jazyku, sa nepodobal na úplne bežnú reč, ale ani na žiadnu z básní, ktoré vo vtedajšom čase poznali. Ako sme už spomenuli, básne boli najväčšou a najcennejšou kultúrnou hodnotou, ktorú Arabi v tom čase mali a ktorá bola spätá s ich každodenným životom. Korán nemal štýl básní, jeho rétorika sa na rétoriku básní nepodobala. Znami básnici z rodu Qurejš sa neraz snažili vytvoriť niečo, čo by bolo podobné Koránu. Písali rôzne básne a spájali mnohé jazykové

konštrukcie, výsledok bol však vždy, ako nám to uvádzajú historické zdroje, ten, že autori takýchto básní boli vysmiati. Ľudia si nerobili posmech z nich samých, pretože sa zväčša jednalo o vážnych a obávaných básnikov, vysmiali však tomu, čo títo básnici vytvorili, nie len forme, ale najmä obsah týchto výtvorov. Qurejšovci si okrem toho uvedomovali, že napísanie Koránu na inom mieste než na Arabskom polostrove, kde arabský jazyk rozkvital, neprichádzalo do úvahy, pretože v tom čase sa arabský jazyk používal len na Arabskom polostrove a nemal ešte vytvorené svoje pravidlá v písomnej podobe, preto sa ho Arabi učili len z hovorovej reči, vrátane básní. Básne boli v tom čase akousi kronikou a učebnicou arabského jazyka. Qurejšovci ďalej vylúčili aj možnosť, že by proroka Muhammada opísali ako mága a čarodejníka, pretože prorok žiadne čary a mágiu neovládal, skutočnosť, ktorú sami dobre vedeli, preto by takéto tvrdenie neobstálo. Qurejšovci však niečo vymyslieť museli, preto im ostalo len jedno. Keď niekto z Qurejšovcov v islam uveril, ostatní, ktorí z jeho rodiny a rodu odmietali uveriť, sa proti nemu postavili a začali mu ubližovať. V takejto situácii bolo samozrejmé, že ten, kto uveril sa ich začal strániť a vznikol medzi nimi spor a nedorozumenia. Práve túto skutočnosť tí z kmeňa Qurejš, ktorí odmietali uveriť, využili na rôzne výmysly o prorokovi. Povedali o ňom, že je mág, pretože vyvolávaním konfliktov ľudí rozdeľuje. To, že oni vystupovali proti veriacim a ubližovali im, už však nebolo povedané. Aby dokázali svoje tvrdenie o prorokovi Muhammadovi povedali len polovicu pravdy, pretože keď sa pravda celá nepovie, môže sa ľubovoľne prekrútiť.

Život v Mekke vyzeral podobne, ako uvedený príbeh. Prorok vyzýval ľudí k viere v Boha, učil muslimov. ale v tom istom čase tí z kmeňa Qurejš, ktorí odmietali uveriť, neustále naňho vymýšľali nové a nové nepravdy, vysmievali sa mu a ubližovali muslimom, ako sa len dalo. Keď sa však Qurejšovci rozhodli proroka Muhammada zabiť, Boh najvyšší mu prikázal, aby emigroval do Mediny. Väčšia časť muslimov preto odchádza do Mediny.

V súvislosti s otázkou, ktoré znamenia Koránu boli zoslané v Mekke a ktoré neskôr v Medine, vznikla jedna z vedeckých disciplín, ktoré sa zaoberajú Koránom, a to veda o Mekkanských a Medinských znameniach Koránu.

2.5 Zvestovanie v Medine

Keď bol prorok Muhammad (p.) spolu s muslimami nútený Mekku opustiť a utiecť do Mediny, začala sa ďalšia etapa v živote muslimov. V čase príchodu do Mediny, muslimovia už chápali základ svojho náboženstva, t. j. vieru v Boha v jej pravdivej podobe. V Medine sa začína nová etapa v živote proroka Muhammada a muslimov. Začína sa etapa budovania nového štátu založeného na základných zásadách islamu, vrátane všetkého, čo s tým súvisí. Vybudovala sa tu prvá mešita v islamských dejinách, ktorá predstavovala okrem miesta na modlenie aj miesto, kde sa muslimovia stretávali a prijímali dôležité rozhodnutia svojho každodenného života. V Medine sa pokračovalo v učení muslimov, a to všetkého, čo sa týkalo náboženských úkonov a rituálov. V Medine bola

zoslaná ďalšia časť znamení týkajúca sa židov a kresťanov. Keďže v Medine mali muslimovia už svoj štát, aj keď možno povedať, že spočiatku to bol iba mestský štát, tí z kmeňa Qurejš, ktorí odmietali uveriť, začali čoraz viac proti muslimom vystupovať už nielen jednotlivco alebo v skupinách, ale na úrovni vojsk a armád. Z tohto dôvodu sú v Medinskom období prorokovi Muhammadovi zvestované znamenia týkajúce sa vojenských stretov, ktoré museli muslimovia absolvovať. Ide napr. o vojenský stret Bedr a Uhod, ktoré sú najznámejšie v dejinách medinského štátu, ale aj dejinách islamu vo všeobecnosti. Počas týchto vojenských stretov a po ich skončení boli zoslané niektoré zásady týkajúce sa náboženských úkonov. V Koráne bol zoslaný spôsob modlenia na bojisku tak, aby modliaci sa muslimovia neboli ničím a nikým zaskočení alebo prekvapení. Ďalej boli zoslané znamenia, ktoré muslimom jasne napovedali dôvod ich prehry v bitke Uhod a ponaučenie, ktoré si z toho majú vziať, ale aj ďalšie znamenia.

V stručnosti možno povedať, že zvestovanie Koránu prorokovi Muhammadovi, ktoré sa začalo v Mekke, pokračovalo a skončilo sa v Medine. Prorok Muhammad strávil v Medine desať rokov svojho života od odchodu z Mekky až do svojej smrti.

2.6 Zvestovanie posledných znamení a smrť proroka Muhammada (p.)

Od chvíle, keď anjel Gabriel začal prorokovi Muhammadovi zvestovať Korán od Boha najvyššieho, anjel prichádzal

k prorokovi každý rok raz so zvláštnym posolstvom, ktorého úlohou bolo zopakovať prorokovi Muhammadovi znamenia Koránu, ktoré boli dovtedy zoslané. Až do svojej smrti, mal prorok Muhammad možnosť každý rok si overiť a zopakovať znamenia Koránu, ktoré boli dovtedy zoslané.

V poslednom roku, pred smrťou proroka Muhammada, anjel Gabriel prichádza k nemu dvakrát.

V tomto roku prorok Muhammad vykonáva púť do Mekky s muslimami. Na púti k nemu prišiel anjel Gabriel so znamením od Boha najvyššieho, v ktorom bolo: „... **Dnes som vám (ľudia) dokončil vaše náboženstvo, dovŕšil som voči vám Svoj dar a súhlasil som, aby bol islam vašim náboženstvom** (dal som súhlas na to, aby sa islam v jeho konečnej podobe stal náboženstvom pre vás všetkých). ..“ (Korán 5:3)

Keď Omar Bin Al-chattáb toto znamenie počul, rozplakal sa. Prorok sa ho spýtal: „Čo ťa rozplakalo?“ Omar odpovedal: „Rozplakal som sa, pretože sme sa doposiaľ učili a obohacovali o nové veci o našom náboženstve a teraz je už dokonané a úplné. Keď sa niečo dostane do stavu dokonania a úplnosti, vtedy začne ubúdať.“ Prorok mu nato povedal: „Veru máš pravdu.“ Keď bolo toto znamenie na púti zoslané a prorok pred ľuďmi predniesol svoj posledný prejav, ktorý bol nazvaný Prejavom lúčenia, ľudia sa rozplakali, pretože vedeli, že sa s nimi prorok už lúči a že čoskoro ich opustí. Keď sa prorok vrátil z púte, onedlho ochorel a niekoľko dní ho choroba sužovala, až nakoniec zomrel.

3. Korán po smrti proroka Muhammada

Po smrti proroka Muhammada (p.) prešiel Korán procesom, ktorý sa vo vede o Koráne označuje ako Zozbieranie Koránu. Zozbieranie Koránu znamená jeho napísanie do jednej knihy. Zozbieranie Koránu do podoby, v akej ho dnes máme, sa uskutočnilo v troch fázach. Prvá sa udiala počas života proroka Muhammada (p.), druhá a tretia po jeho smrti v čase vlády prvého a tretieho kalifa, kalifa Abú Bakra a kalifa Osmána.

3.1 Zapísanie Koránu počas života proroka Muhammada (p.)

Ako už bolo uvedené, proces zapisovania a zozbierania Koránu sa začal už za čias proroka Muhammada. Písomné zachytenie Koránu bolo jednou z prvoradých úloh, na ktoré prorok počas svojho života dbal.

V tých časoch nebolo veľa Arabov, ktorí ovládali písanie a čítanie. Veľká časť obyvateľov Arabského polostrova bola negramotná. To bolo aj dôvodom toho, že Arabi mali veľkú schopnosť zapamätat' si veci, ktoré vidia alebo počujú, až do tých najmenších detailov. Túto schopnosť dokazuje aj fakt, že keď prorok Muhammad posielal muslimov do rôznych oblastí Arabského polostrova i mimo neho, aby učili ľudí islam, niektorí z nich sa dokázali naučiť a zvládnuť domáce jazyky za niekoľko mesiacov.

Muslimovia sa v prvom rade spoliehali na svoju pamäť a učili sa Korán naspamäť. Po smrti proroka Muhammada sa počet muslimov, ktorí Korán ovládali naspamäť, odhadoval na niekoľko tisíc.

Prorok Muhammad si počas svojho života dobre uvedomoval, že na to, aby sa Korán zachoval bez zmien, musí existovať aj v písanej podobe. Preto si vybral zopár muslimov, ktorí ovládali písanie a čítanie a poveril ich úlohou písania Koránu vždy, keď mu bolo akékoľvek znamenie zoslané. Medzi tých, ktorých si prorok vybral, patrili známe mená z islamských dejín, ako sú: Abú Bakr Al-siddíq, Omar Bin Al-chattáb, Osmán Bin Affán, Ali Bin Ebí Táleb prorokov bratranec, Muávija Bin Ebí Sufián, Zejd Bin Sábət, Sábət Bin Qejs a iní. Títo prorokovi spoločníci sa striedali v tom zmysle, že keď niektorý z nich nebol prítomný, iný ho zastúpil.

V tom čase boli prostriedky na písanie veľmi vzácne, preto sa písalo na čomkoľvek, čo bolo poruke. Písalo sa na palmových listoch, kamenných doštičkách, na upravenej zvieracej koži a na rovných zvieracích kostiach, ako boli napríklad plečné kosti. Na takomto materiáli boli napísane aj prvé znamenia Koránu.

Celý proces zaznamenávania Koránu prebiehal tak, že vždy, keď anjel Gabriel prorokovi Muhammadovi zvestoval nejaké znamenie, prorok si zavolał niektorého z muslimov (alebo viacerých), prikázal im, aby si sadli a písali znamenia, ktoré im diktoval. Prorok im aj vždy určil, do ktorej kapitoly a na aké miesto majú znamenia dopísať. Ako prorok Muhammad spomínal, presné miesto, na ktoré sa majú znamenia napísať, mu vždy určoval anjel Gabriel. Jednotlivé znamenia Koránu boli zoradené do jednotlivých kapitol

nie v poradí, v akom boli postupne zoslané, ale podľa toho, kam ich anjel Gabriel prorokovi prikázal zoradiť. Napísané znamenia sa potom uložili v dome proroka Muhammada.

Priebeh zoslania celého Koránu od prvého znamenia až k poslednému dokážeme lepšie pochopiť, ak ho prirovnáme k známej hre Puzzle. V tejto hre ide o to, že celá hracia plocha je rozdelená na niekoľko desiatok, stoviek alebo tisícok častí podľa veľkosti plochy a jednotlivých častí. Hráč ich potom postupne vkladá na svoje miesta tak, aby do seba zapadali, až ich nakoniec všetky uloží a získa ucelený obraz. Podobným spôsobom boli zoslané aj znamenia Koránu. Vždy, keď anjel Gabriel prorokovi Muhammadovi zvestoval nejaké znamenie alebo skupinu znamení, určil mu presne, kde sa toto znamenie má uložiť alebo dopísať, až sa nakoniec pred smrťou proroka Muhammada zvestovanie celého Koránu dokončilo a Korán bol kompletný.

Aby prorok Muhammad s istotou nezabudol nič zo znamení, ktoré mu anjel Gabriel prinášal, anjel k nemu prichádzal raz do roka a opakoval mu, čo bolo dovtedy zoslané. *O tom prorok Muhammad povedal: „Anjel Gabriel mi opakoval Korán každý rok jedenkrát, ale tento rok mi ho zopakoval dvakrát. Vidím, že už nastal môj čas.“*

Okrem zaznamenávania Koránu v písomnej podobe, prorok Muhammad muslimom prísne zakázal, aby písali čokoľvek, čo by okrem Koránu povedal. Týmto spôsobom zabránil, aby sa jeho vlastné výroky zmiešali s Koránom. Počas života proroka Muhammada sa totiž nepísala len oficiálna verzia Koránu, ktorá bola

u proroka. Mnohí prorokovi spoločníci si písali vlastné kópie Koránu. Oficiálna verzia bola pod prorokovým dohľadom, obavy však mohli vyvolať práve tie súkromné zbierky znamení, medzi ktoré by sa mohli primiešať niektoré výroky proroka Muhammada. Prorok prikázal muslimom, aby vymazali všetko čo si z jeho slov zapísali okrem Koránu a pohrozil im, že kto tak neurobí, nech si pripraví miesto v pekle.

Prorok nemal obavy, že by sa počas jeho života niečo z Koránu stratilo alebo zmenilo, myslel však na to, ako to môže vyzerat' po jeho smrti. Korán sa ešte pred smrťou proroka Muhammada však skompletizoval, preto po jeho smrti, keď už žiadne nebezpečenstvo z možného zmiešania sa Koránu s prorokovými výrokmi nehrozilo, muslimovia tieto výroky, resp. tú časť z nich, ktorú si pamätali, zozbierali a napísali.

Korán bol za čias proroka Muhammada, tesne pred jeho smrťou už celý zoslaný, jeho znamenia boli napísané a zoradené do jednotlivých kapitol tak, ako ich dnes poznáme. Poradie kapitol však nebolo v tom čase určené. To znamená, že všetko bolo s úplnou presnosťou zachované, ale číslovanie jednotlivých kapitol sa uskutočnilo až po prorokovej smrti. Vtedy dostala úvodná kapitola číslo jedna, kapitola zvaná Krava číslo dva, kapitola zvaná Ál Imrán číslo tri atď.

3.2 Zozbieranie Koránu počas kalifátu Abú Bakra, prvého kalifa po smrti proroka Muhammada

Po smrti proroka Muhammada (p.) bol za kalifa (za vládcu) muslimov zvolený Abú Bakr (doba jeho kalifátu však bola len o niečo viac, ako dva roky). Kalifát Abú Bakra bolo obdobím rôznych vzbúr a nepokojov. Mnohé kmene, ktoré mali s medinským štátom za čias proroka Muhammada uzavreté spojenecké dohody alebo ktoré žili na území medinského islamského štátu, považovali smrť proroka Muhammada za udalosť, ktorá ich oslobodzuje od akýchkoľvek záväzkov, ktoré na seba predtým prevzali. Iné kmene si zasa mysleli, že smrťou proroka islam zanikol, preto ho prestali dodržiavať. Na pleciach muslimov, ktorí žili s prorokom a ktorí dostali neskôr prezývku „prorokovi spoločníci“, ležala neľahká úloha. Museli sa v prvom rade vysporiadať s prorokovou smrťou, ale v neposlednom rade zachovať štát a spoločnosť, ktorú prorok založil. Zachovanie štátu si vyžadovalo viesť mnohé ozbrojené strety, v ktorých umieralo mnoho muslimov, ktorí sa Korán učili priamo z úst proroka Muhammada. Medzi najznámejšie takéto vojenské strety patrí bitka Al-jamáma v 12. roku Hižri. V tejto bitke padlo mnoho muslimov, ktorí žili a sprevádzali proroka Muhammada a ktorí ovládali Korán dobre a naspamäť. Počet muslimov, ktorí padli v tomto boji, sa pohyboval od sedemdesiat až po päťsto.

Smrť takého veľkého počtu muslimov znepokojila Omara Bin Al-chattába (neskôr druhý kalif po prorokovej smrti), preto zašiel ku kalifovi Abú Bakrovi. Predostrel pred neho celý problém a príčinu svojich obáv. Omar Abú Bakrovi navrhol, aby dal zozbierať

jednotlivé kapitoly Koránu, ktoré sa za čias proroka Muhammada spísali do jednotnej knihy. Tým by sa Korán zachoval v jeho pôvodnej podobe aj keby vymreli všetci spoločníci proroka Muhammada, ktorí Korán ovládali.

Keď si Abú Bakr vypočul Omarov návrh, spočiatku zaváhal, pretože sa bál, že by pristúpil k úkonu, ktorý by nakoniec mohol viesť k zmene Koránu. Abú Bakrové obavy boli opodstatnené z toho hľadiska, že prorok mnohokrát za svojho života varoval pred tým, aby sa v Koráne robili akékoľvek zásahy, ktoré by mohli význam alebo podstatu jeho slov zmeniť, či už by sa niečo pridalo alebo ubralo. Omar však Abú Bakra neustále presviedčal a dokázal mu, že navrhovaný krok by neviedol k žiadnym zmenám v Koráne, ale naopak, že by ho zachoval pred stratou a možnými zmenami. Abú Bakr nakoniec pochopil nutnosť uskutočnenia takejto práce, pretože si uvedomil, že prorok Muhammad dal Korán písomne zapísať preto, aby sa zachoval do budúcnosti bez akýchkoľvek zmien.

Onedlho sa Abú Bakr začal intenzívnejšie zaoberať plánom zozbierania Koránu do jednej knihy. Pre túto úlohu bolo treba vybrať človeka, ktorý mal dobrú povest' medzi ľuďmi, ktorý bol známy svojou čestnosťou, ktorý sa Korán naučil priamo z úst proroka Muhammada a dôkladne ho ovládal, ale ktorý by mal aj veľkú dávku odvahy a obozretnosti. Abú Bakr si nakoniec vybral Zejda Bin Sábeta. Zejd okrem toho, že celý Korán ovládal naspamäť, bol aj jedným z tých, ktorých prorok Muhammad za svojho života poveril písaním Koránu v čase, keď s ním k nemu prichádzal anjel Gabriel. Zejd patri k tej skupine muslimov, ktorí žili v čase, keď bol

prorokovi Muhammadovi (p.) poslednýkrát a už v celistvosti Korán zopakovaný anjelom Gabrielom. Prednosti Zejda spočívali však aj v jeho osobe, pretože bol známy svojou múdrosťou, zbožnosťou, dobrým správaním a zvykmi, akými boli napríklad dodržiavanie sľubov a pod.

Abú Bakr sa o svojom rozhodnutí poveriť Zejda zozbieraním Koránu poradil ešte s Omarom a niektorými ďalšími významnými prorokovými spoločníkmi. Proti osobe Zejda nik neprejavil námietky. Ostala tu však ešte jedna prekážka, ktorú bolo treba prekonať. Bolo totiž nevyhnutné ešte samotného Zejda presvedčiť o účelnosti a nevyhnutnosti celého úkolu. Zejd, tak ako predtým Abú Bakr, sa takejto úlohy obával, najmä preto, že šlo o citlivú záležitosť, pričom vedel, že ak by sa tu v niečom pomýlil alebo by niečo dobre neoveril, bude za to zodpovedný pred Bohom najvyšším. Nebola to zrejme ľahká úloha Zejda presvedčiť. Keď mu však Abú Bakr, Omar a ostatní prorokovi spoločníci a muslimovia prisľúbili, že mu budú v tom pomáhať a podporovať ho, túto úlohu prial.

Al-buchári (jeden z významných vedcov v oblasti islamských vied, ktorý zozbieral výroky proroka Muhammada do jedného zväzku zvanom Sahíh Al-buchári) ústami Zejda Bin Sábeta celý proces zozbierania Koránu za čias Abú Bakra opísal takto: „Poslal po mňa Abú Bakr po bitke Al-jamáma, v ktorej padli mnohí z tých, ktorí Korán naspamäť vedeli priamo z úst proroka Muhammada. Keď som k nemu prišiel, našiel som uňho Omara Bin Al-chattába. Abú Bakr povedal: „Prišiel ku mne Omar a povedal mi: Smrť skočila v deň bitky v Jamáme veľa z tých, ktorí poznali Korán

a obávam sa, že smrť skosí ďalších, čím zomrie veľa tých, ktorí Korán ovládajú. Vidím, že by si mal prikázať zozbieranie (kodifikáciu) Koránu“. Povedal som (Abú Bakr povedal) Omarovi: „Ako môžeme urobiť niečo, čo prorok Muhammad neurobil?“ Omar povedal: „Je to dobrá a správna vec, prisahám na Boha.“ Omar ma neustále presviedčal, až mi Boh otvoril srdce k tomu a uvidel som v tom to, čo videl Omar.“ Zejd pokračoval vo vyprávaní: „Abú Bakr mi povedal: „Ty si mladý a rozumný muž a my ťa z ničoho neobviňujeme (nič si nespáchal a máš dobrú povest') a písal si u proroka (p.), čo mu bolo zoslané z Koránu, preto odsleduj Korán a zozbieraj ho.“ Prisahám na Boha (Zejd pokračuje), keby ma vtedy boli poverili premiestniť nejakú horu, nebola by pre mňa ťažšia než úloha, ktorú mi (Abú Bakr) prikázal, aby som zozbieral Korán.“ Povedal som (Abú Bakrovi): „Ako chcete robiť niečo, čo posol Boží neurobil?“ Povedal (Abú Bakr): „Prisahám na Boha, že je to dobrá a správna vec.“ Abú Bakr ma toľko presviedčal, až som v tom uvidel to isté dobro, ktoré v tom Abú Bakr a Omar videli. Nato som začal so zbieraním Koránu napísaného na kožených pergamenoach a palmových listoch a z toho, čo prorokovi spoločníci vedeli naspamäť, až som sa dopracoval k poslednému, čo bolo z Koránu zoslané a hotový Korán bol uložený u Abú Bakra, až kým nezomrel. Potom ostal u Omara (kalif, ktorý nasledoval po smrti kalifa Abú Bakra) počas jeho života a po jeho smrti u Hafsy, Omarovej dcéry.“

Zejd pri svojej práci z obavy z toho, aby mu niečo neuniklo, postupoval dvojakým spôsobom. Spoliehal sa v prvom rade na to, čo bolo za života proroka Muhammada napísané a v jeho dome

uložené a zachované. To mu ale nestačilo a všetko, čo tam našiel napísané, mu ešte museli potvrdiť dvaja z prorokových spoločníkov, o dôveryhodnosti ktorých neboli pochybnosti a odprisahať, že to bolo napísané u proroka Muhammada. Zejd v skutočnosti všetko kontroloval nie dvakrát, ale trikrát. Po prvé, prevzal z domu proroka Muhammada napísaný Korán. Po druhé museli dvaja dosvedčiť, že to bolo u proroka skutočne napísané. Tretí krát spočíval v tom, že si napísaný Korán overoval aj z úst tých prorokových spoločníkov, ktorí sa Korán naučili priamo od proroka. Ak k tomu ešte pridáme, že Zejd bol jedným z tých, ktorí Korán u proroka Muhammada písali, že ho ovládal naspamäť a že celý proces zozbierania Koránu sa udial pod dohľadom Abú Bakra, Omara a ostatných prorokových spoločníkov, dospejeme k záveru, že už viac sa pre zachovanie Koránu bez akýchkoľvek zmien v tej dobe nedalo urobiť.

V stručnosti možno povedať, že práca Zejda spočívala v tom, že vzal z domu proroka Muhammada všetky podklady, na ktorých bol Korán zaznamenaný a všetko prepísal do jednej knihy potom, keď sa bezpochyby uistil, že je to pravé.

Keď Zejd svoju úlohu skončil a Korán bol už zozbieraný v jednej knihe, kalif Abú Bakr Korán vzal, uložil ho a strážil vo svojom dome. Keď Abú Bakr zomrel a nastúpil na čelo štátu druhý kalifa Omar, o Korán sa už staral on. Po smrti Omara Korán ostáva v ochrane Omarovej dcéry Hafsy, ktorá bola zároveň aj jednou z manželiek proroka Muhammada. Od nej si ho potom vypožičal tretí kalif Osman, ktorý nastúpil po Omarovi. Korán, ktorý za čias Abú Bakra zozbieral Zejd, sa v období kalifátu Osmana, t. j.

približne o desať rokov neskôr, stal podkladom pre vyhotovenie ďalších kópií, ktoré boli neskôr rozoslané do jednotlivých oblastí kalifátu.

3.3 Zozbieranie Koránu počas kalifátu Osmana Bin Affána, tretieho kalifa po smrti proroka Muhammada

V období kalifátu Osmana Bin Affána bolo územie islamského štátu už dosť veľké a postupne sa rozširovalo ďalej. S tým však súvisel veľký nárast počtu nových muslimov, ktorí islam dobrovoľne prijímali. Títo ľudia sa chceli nové náboženstvo čo najlepšie naučiť a pochopiť ho. Prorokovi spoločníci sa preto rozhodli cestovať do rôznych oblastí štátu, aby okrem iného učili nových muslimov Korán a zásady islamu. Na území kalifátu sa po čase objavuje aj nová generácia muslimov, ktorá potrebovala niekoho, kto by ju naučil všetko o islame. Boli to najmä cudzinci, muslimovia, ktorí neovládali arabský jazyk. V tomto období už uplynulo viac ako dve desaťročia od smrti proroka Muhammada a od doby, kedy bol Korán naposledy zvestovaný. Vo všetkých oblastiach štátu sa ľudia učili Korán od niektorého zo známych prorokových spoločníkov, ktorí sa v tej oblasti usadili alebo sa v nej na čas zdržali. Ľudia boli týmito prorokovými spoločníkmi nadšení, pretože okrem toho, že ich učili Korán, rozprávali im aj príhody zo života proroka Muhammada, hovorili im o jeho vlastnostiach, o spôsobe akým mu anjel Gabriel zvestoval Korán, oboznamovali ich s dobou, keď prorok ešte žil. Mnohí z týchto ľudí ešte islam úplne nechápali a nevnímali, čo spôsobovalo, že to, čo počuli z úst

prorokovho spoločníka, považovali takmer za sväté. V tomto období sa začína častejšie vynárať problém, ktorý postupne naberal na závažnosti a intenzite. V každej oblasti islamského štátu totiž existovalo odlišné nárečie, prípadne úplne odlišný jazyk. Ľudia sa Korán učili a prednášali ho, boli však ovplyvnení nárečím, v ktorom sa Korán učili. Tieto rozdiely nemali žiaden vplyv na samotný obsah znamení Koránu, ktoré prednášali. Samozrejme, počet nárečí bol veľký a mnohí z prorokových spoločníkov pôsobili v určitom stanovenom teritóriu. Pridať do Koránu alebo ubrať z neho čo i len písmeno, bolo už za čias proroka Muhammada obrovským hriechom a rovnal sa odmietnutie viery v Boha. Preto, keď sa ľudia pochádzajúci z oblastí rôznych nárečí stretli, bolo prirodzené, že videli určité odlišnosti v prednášaní Koránu a každý považoval svoje prednášanie za to originálne a pravdivé, veď sa to naučil od samotného prorokovho spoločníka. Medzi ľuďmi začali vznikať veľké spory ohľadom toho, kto Korán správne prednáša a čie nárečie je správne. Tento spor sa rozmohol a prerástol do takých rozmerov, že ľudia začali jeden druhého obviňovať z neviery a z pozmeňovania Koránu. Veľa nechýbalo a boli by proti sebe vytasili meče a pozabíjali sa.

Celý problém vznikol v dôsledku toho, že ľudia nemali k dispozícii Korán zaznamenaný v písomnej podobe, podľa ktorého by zistili, kto z nich má pravdu, a kto sa mýli. Podobných svárov a sporov bola dovtedy ušetrená Mekka a Medina, pretože tam stále žilo značné množstvo prorokových spoločníkov, ktorí Korán poznali a ovládali. Postupne sa však následky týchto konfliktov začali prenášať aj do hlavného mesta štátu Mediny. Bolo to spôsobené

predovšetkým tým, že ľudia pochádzajúci z oblastí, kde bolo odlišné nárečie, žiadali potvrdenie správnosti svojich poznatkov o Koráne a jeho prednášania od prorokovho spoločníka, ktorý ich to naučil a ten im to potvrdil. To viedlo k tomu, že ľudia mali jeden obsah Koránu, ale vo viacerých nárečiach. Napätie, ktoré vládlo medzi ľuďmi a ktoré sa začalo prenášať do Mediny, postupne začalo vyvolávať aj určité spory medzi prorokovými spoločníkmi. Nešlo pritom takmer o žiaden spor o obsah Koránu, ale v prvom rade o nepodstatné spory, ktoré sa však začali rozrastať a vyvolávať napätie.

Keď si už vieme predstaviť historické pozadie doby a jadro celého problému, dokážeme pochopiť nevyhnutnosť a opodstatnenosť práce súvisiacej s Koránom, ktorá sa uskutočnila za čias kalifátu Osmana. Osman spolu s prorokovými spoločníkmi a muslimami v Medine vyhotovili niekoľko kópií Koránu, pričom sa spoliehali v prvom rade na Korán, ktorý bol uschovaný u Hafsy, manželky proroka Muhammada a dcéry druhého kalifa Omara, ale pritom si znova overovali správnosť jeho znamení. Zásluhou tejto práce sa k nám Korán dostal zachovaný v originálnej podobe, v akej bol zoslaný prorokovi Muhammadovi.

Vráťme sa teraz do Mediny, kde spory medzičasom zosilneli a obavy o jednotnosť muslimov vzrastali. Osman to už nevydržal a zvolal zhromaždenie významných prorokových spoločníkov a tých muslimov, ktorí boli známi svojou rozvážnosťou. Chcel sa s nimi poradiť, ako sa vysporiadať so situáciou, ktorá sa im začínala zo dňa na deň čoraz viac vymykať z rúk a vypočúť si ich návrhy, ako zastaviť všetky spory, ktoré sa zintenzívňovali.

Zhromaždenie dospelo k záveru, že situáciu možno vyriešiť len tak, že sa vyhotovia písomné kópie Koránu, ktoré budú poslané do jednotlivých oblastí islamského štátu a ľudom sa prikáže spáliť akékoľvek písomné vyhotovenia Koránu, ktoré si napísali alebo obstarali. Na zhromaždení sa dohodlo, že kópie vyhotovené z originálu Koránu, ktoré mala uskutočniť komisia vytvorená špeciálne na to, sa stanú oficiálnou a jedinou verziou Koránu a na žiadne iné súkromné vyhotovenie Koránu sa nebude prihliadať. Takýmto spôsobom sa mal celý problém vyriešiť.

Po ukončení zhromaždenia Osman bezodkladne prijíma potrebné opatrenia na vykonanie rozhodnutia, ktoré sa na zhromaždení prijalo. Koncom roku 24 a začiatkom roku 25 Hižri, sa práce začali. Bola vytvorená komisia zložená zo štyroch významných prorokových spoločníkov, ktorí okrem iného celé znenie Koránu vedeli naspamäť. Boli to: Zejd Bin Sábət (ktorý prvýkrát zozbieral Korán za čias prvého kalifa Abú Bakra), Abdulláh Bin Al-zubejr, Said Bin Al-ás a Abdulrahmán Ibn Al-háres Bin Hišám.

Kalif Osman potom požiadal Hafsu, prorokovu manželku, u ktorej bol Korán uschovaný, aby mu ho poslala. Hafsa mu ho poslala a komisia sa dala do práce a začala s kopírovaním Koránu. Komisia postupovala tak, že žiadne zo znamení, ktoré boli v pôvodnom Koráne, nezapísala do nových kópii, kým ho nepredložila ostatným prorokovým spoločníkom, aby dosvedčili, že sa presne zhoduje so znením, ktoré bolo napísané za čias proroka Muhamada.

Keď boli práce spojené s kopírovaním Koránu dokončené, Osman vrátil Hafse originál Koránu a do každej oblasti islamského štátu poslal jednu kópiu pôvodnej verzie Koránu a prikázal, aby všetko, čo sa dovtedy z Koránu napísalo, bolo spálené.

Kópie, vytvorené z originálu mali niekoľko predností:

1. Bolo v nich z Koránu len to, čo bolo písomne aj ústne do-svedčené. Vylúčila sa tým možnosť, aby bolo k nemu niečo pridané alebo z neho niečo ubraté;

2. Boli v ňom jednotlivé kapitoly prvýkrát zoradené vo forme, v akej ich dnes poznáme;

3. Z Koránu bolo vylúčené všetko, čo s ním nemalo nič spoločné. Niektorí prorokovi spoločníci si totiž ešte za čias proroka Muhammada neraz písali znamenie Koránu sami pre seba a na okrajoch týchto znamení si písali vlastné poznámky, ktorými si ob-jasňovali význam niektorých znamení alebo príčinu či dobu, v kto-rej bolo znamenie zoslané. Vznikali tak okrem kompletného origi-nálu Koránu, ktorý sa u proroka písomne zaznamenal, aj súkromné zbierky znamení Koránu, v ktorých si jednotliví prorokovi spoloč-níci zaznamenávali svoje vlastné poznámky. Takéto komentáre sa vo vyhotovených kópiách neobjavujú a stojí v nich len čistý text znamení.

Potom, ako boli kópie Koránu vyhotovené, prorokovi spoloč-níci pristúpili k spáleniu všetkého, čo mali z Koránu napísané, presne tak, ako sa pred začatím prác na zhromaždení dohodli. Ho-vorilo sa, že Abdulláh Bin Mesúd, jeden z prorokových spoloční-kov, spočiatku odmietal spáliť Korán, ktorý si sám vlastnoručne

napísal ešte za čias proroka a nechcel uznať nutnosť zachovania len jednotného originálu Koránu. Onedlho sa však o účelnosti a nutnosti takéhoto kroku presvedčil a svoj Korán spálil.

Nečudo, že pre mnohých prorokových spoločníkov nebolo ľahké vzdať sa toho, čo roky počas zosielania Koránu napísali. Mali s tým určite spojené aj mnohé spomienky na proroka a mali tam zrejme napísané aj iné vlastné poznámky. Skôr či neskôr však uznali, aké následky môže mať ich prípadná nezhoda na jednom origináli Koránu. O to to bolo nutnejšie, že islamské náboženstvo, ako aj štát mali mnohých nepriateľov, ktorí naň číhali zvnútra i zvonka a čakali na každú príležitosť, aby mohli s ním skoncovať.

Počet kópií Koránu, ktoré komisia za čias Osmana vyhotovila, nie je presne známy. Podľa všetkého ich bolo minimálne šesť (aj keď niektorí historici uvádzajú, že ich bolo podstatne viac). Týchto šesť kópií sa potom rozdelilo nasledovne: prvá kópia putovala do Mekky, druhá do oblasti Šamu (prírodná Sýria), tretia do Basry (v Iraku), štvrtá do Kúfi (v Iraku), piata kópia ostala v Medine, hlavnom meste štátu a šiestu kópiu si Osman nechal u seba.

Skutočnosť, že presný počet vyhotovených kópií úplne nepoznáme, nemení nič na veci, pretože vo všetkých historických prameňoch sa zachovali správy o tom, že počet kópií bol taký, aby muslimom vo všetkých oblastiach vtedajšieho islamského štátu vystačil. Osman do každej oblasti, do ktorej poslal oficiálnu kópiu Koránu, posielal spolu s ňou aj niekoho, kto jej obsah presne a na pamäť poznal a ktorý učil Korán muslimov v tejto oblasti. Popritom sa ale začali vyhotovovať ďalšie a ďalšie kópie oficiálneho

Koránu a začali sa rozširovať v rámci jednotlivých oblastí. Takýmto spôsobom sa odstránili existujúce spory. Muslimovia sa vo všetkých častiach štátu zjednotili na jednej oficiálnej kópii Koránu, ktorá neskôr dostala názov Osmanský mushaf podľa kalifa Osmana a postupom času sa stal Korán i jeho čítanie (bez toho, aby bolo čítanie už ovplyvňované akýmkoľvek nárečím) jednotným. Ľudia začali vyhotovovať tisícky ďalších kópií oficiálneho Koránu, toho istého znenia a s takým typom písma, aké mal pôvodný Korán.

Celý proces písomného zachytenia Koránu môžeme zhrnúť do troch fáz: Prvá sa udiala ešte za života proroka Muhammada, počas ktorej boli znamenia Koránu napísané a zoradené do kapitol. Počet kapitol bol známy, avšak jednotlivé kapitoly neboli očíslované a neboli usporiadané podľa poradia, aké dnes poznáme (úvodná kapitola nesie číslo jeden, kapitola Krava nesie číslo dva atď.) Druhá fáza sa uskutočnila za čias prvého kalifa Abú Bakra, keď boli jednotlivé kapitoly Koránu zozbierané do jednej knihy. Zmysel tejto práce spočíval v tom, že Korán bol zozbieraný a usporiadaný do jednej knihy, a to z obavy, aby sa nič z neho nestratilo alebo nezabudlo postupnou smrťou tých, ktorí ho úplne ovládali naspamäť. Tretia fáza sa uskutočnila počas kalifátu Osmana a spočívala v kopírovaní toho, čo bolo zozbierané v prvej kópii Koránu za čias kalifa Abú Bakra. Došlo k očíslovaniu jednotlivých kapitol v poradí, v akom ich poznáme dnes. Z pôvodného Koránu bolo urobených niekoľko kópií a tie boli rozposlané do jednotlivých oblastí islamského štátu.

Počas histórie sa Korán nemenil a oficiálna verzia vytvorená za čias Osmana sa definitívne ujala. Nastali však ešte dva procesy, ktoré do obsahu Koránu a jeho znamení v ničom nezasiahli, prispeli iba k jeho presnejšiemu a jednoduchšiemu čítaniu. Tieto dva procesy sú známe ako bodkovanie a čiarkovanie Koránu.

3.4 Bodkovanie Koránu

Ak sa dnes pozrieme na arabskú abecedu, zistíme, že niektoré jej písmená majú bodky. Tieto bodky v arabskej abecede pôvodne neboli a zaviedli sa do nej, aby sa tak ľahšie rozpoznali niektoré jej písmená.

Osmanský oficiálny Korán pôvodne nemal žiadne bodky nad písmenami. Bodky sa v arabskej abecede objavujú, aby ľudia, ktorí arabský jazyk dobre neovládajú ľahšie dokázali niektoré jeho písmená rozoznať. Šlo o pomôcku určenú tým, ktorí arabský jazyk neovládali od útleho veku, ale sa ho až v dospelosti začali učiť. Postupne sa táto pomôcka ujala aj u Arabov a stala sa súčasťou pravidiel arabského pravopisu.

K bodkovaniu písmen, podľa historických prameňov, došlo až v dobe kalifa Abdulmelika Bin Marvána, ktorý videl, že islam sa veľmi rozšíril a Arabi sa zmiešali s nearabským obyvateľstvom. Do arabského jazyka sa začali dostávať cudzie prvky, ktoré dovedy v ňom neexistovali, čo začalo obyčajným ľuďom sťažovať možnosť čítania Koránu. Preto Abdulmelek prikázal jednému zo svojich správcov menom Hažžáz, aby sa postaral o vyriešenie

tohto veľkého problému. Hažžáž na príkaz kalifa Abdulmeleka poveril dvoch mužov, Nasra Bin Ásema Al-lajsiho a Jahju Bin Jamara Al-udvániho riešením tohto problému. Obaja dobre poznali Korán a všetko, čo s ním súviselo. Boli známi svojou bohabojnosťou, dobrotou a výbornou znalosťou arabského jazyka. Obaja boli tiež žiakmi Abu Al-asvada Al-dualiho, ktorý v skutočnosti prvý zaviedol bodky na písmená Koránu a celý nápad bodkovania písmen fakticky pochádza od neho. On však bodkovanie písmen vykonal len z vlastnej iniciatívy, kým jeho žiaci Naser a Jahja boli tým oficiálne poverení. Autorstvo nápadu sa pripisuje Abu Al-asvadovi a oficiálne vykonanie obom spomenutým vedcom z oblasti islamských vied.¹⁰

Ako sme už spomenuli, ten kto dobre ovládal arabský jazyk, nemal žiadne problémy pri čítaní Koránu. Ťažkosti a problémy sa začali javiť u tých, ktorí sa arabský jazyk len učili alebo u tých, ktorí sa ho síce naučili, ale nebol to ich materinský jazyk. Ľudia, ktorí mali určité ťažkosti pri rozoznávaní písmen, tvorili postupom času väčšinu. Bodkovanie písmen v Koráne bolo preto veľkým prínosom pre týchto ľudí, a tak sa aj rýchlo medzi nimi ujalo. K tomu prispel aj fakt, že do textu znamení Koránu a usporiadania jeho kapitol sa vôbec nezasahovalo.

¹⁰ V niektorých historických prameňoch sa môžeme stretnúť s názorom, že Abú Al-asvad Al-duali bol ten, kto zaviedol bodkovanie na príkaz Zijáda, správcu Basry. Dokonca sme sa streli aj s názorom, že bodkovanie písmen Arabi poznali ešte skôr, len zriedkakedy to používali. Pre nás ale ostáva najpodstatnejšie, že sa k nám Korán dostal s pomôckami, ktoré nám uľahčujú jeho čítanie.

3.5 Čiarkovanie Koránu

Čiarkovanie písmen Koránu (vkladanie určitých čiarok zvaných „Teškíl“ nad a pod jednotlivé písmená) bolo v poradí druhou pomôckou, ktorá uľahčila ľuďom čítanie Koránu, chápanie jeho významu a spresnila spôsob vyslovovania jednotlivých hlások a slov. Podľa historických prameňov správca Basry Zijad požiadal Abu Al-asvada Al-dualiho (známeho lingvistu spomenutého v predchádzajúcom bode), aby stanovil ľuďom určité pravidlá, ktoré ich budú viesť k správne čítaniu Koránu. Abu Al-asvad s tým spočiatku nesúhlasil a nechcel pristúpiť na nič podobné. Až jedného dňa počul jedného muža čítať určité znamenie Koránu. Tento muž prečítal znamenie zle, v dôsledku čoho sa význam znamenia úplne zmenil. Bolo to spôsobené tým, že muž arabský jazyk dobre nepoznal a miesto toho, aby prečítal „... **Boh je oprostený od tých, ktorí k Nemu pridružujú a oprostený je od nich i Jeho posol** (Muhammad) ..“ prečítal „... Boh je oprostený od tých, ktorí k Nemu pridružujú i od Jeho posla (Muhammada) ..“

Keď Abu Al-asvad toto počul, rozbehol sa k Zijadovi a povedal mu: „Vykonám, o čo si ma požiadal“. Tým boli nad písmena Koránu pridané čiarky.

Bodkovanie a čiarkovanie písmen a slov sa postupom času stalo súčasťou arabského jazyka a jeho gramatiky a v dnešnej dobe sú neoddeliteľnou súčasťou spisovného arabského jazyka. Aj vďaka tomu sa v podstate zachovalo správne čítanie Koránu až dodnes.

Po bodkovaní a čiarkovaní Koránu sa Korán v ďalších storočiach začal rozdeľovať na časti, polčasti a štvrtčasti a ďalšie delenia, aby sa ho ľudia mohli ľahšie učiť. Dnes máme Korán rozdelený na tridsať častí. Podstatným ostáva, že pôvodný Korán sa nám zachoval tak, ako bol zoslaný prorokovi Muhammadovi a jediné, čím sa líši od Osmanského Koránu, sú pomôcky, ktoré sa doň povkladali a ak ich niekto zakryje rukou, získa pôvodný text, resp. Korán v tej podobe, v akej bol za čias Osmana.

4. Vedy o Koráne

4.1 Čo predstavujú vedy o Koráne

Ako už bolo spomenuté v úvode, pod Koránom chápeme text - slová, vety a poznanie zoslané prorokovi Muhammadovi Bohom najvyšším od začiatku prevej kapitoly zvanej Al-fátiha, t. j. úvodnú až po poslednú 114. kapitolu zvanú Al-nás, t. j. Ľudia.

Pod pojmom vedy o Koráne možno rozumieť súhrn vedných disciplín, ktoré sa zaoberajú Koránom alebo sú s ním späté. Ide napríklad o vedu o výklade Koránu, vedu o čítaní Koránu, vedu o spôsobe písania Koránu, vedu o dôvodoch zoslania znamení Koránu a iné.

Vedy o Koráne sú do určitej miery v mnohých smeroch prepojené aj s exaktnými vedami. Po exaktných vedách sa napríklad siaha pri výklade niektorých znamení Koránu týkajúcich sa oblasti astronómie, medicíny, prírodných vied, histórie a iné. Okrem toho Korán podnecuje ľudí k hľadaniu a bádaniu vo všetkých oblastiach, ktoré sa týkajú ľudského života.

V posledných rokoch, resp. od druhej polovice 20. storočia, sa vedy o Koráne čoraz viac prepájajú s ostatnými vedami pri objasňovaní niektorých znamení Koránu, ktoré sa darí ľuďom z veľkej časti pochopiť až dnes, po dosiahnutí značného vedeckého pokroku. Ide napríklad o znamenia opisujúce štádiá zrodu človeka,

znamenia ktoré poukazujú na mnohé vedecké fakty, ako sú napríklad znamenia, ktoré hovoria, že medzi sladkou a slanou morskou vodou existuje určitá prekážka, bod, ktorý ich navzájom oddeľuje, že človeku sa úzkostlivejšie dýcha, čím vyššie stúpa v atmosfére a iné. Tieto fakty sú spomenuté spôsobom, ktorý v človeku nezaanechá pochybnosti o tom, že ten, kto ich prorokovi Muhammadovi pred 1400 rokmi zoslal, ich dobre poznal. Prorok Muhammad pritom žil v prostredí, v ktorom nemal a ani nemohol mať žiaden prístup k podobným informáciám. Niektoré vedné odbory, ktoré nám tieto znamenia dnes dokážu jasne objasniť, vznikli a začali sa rozvíjať až o niekoľko storočí, po zoslaní Koránu a smrti proroka Muhammada.

Na tomto mieste sa nedá nezamyslieť sa nad tým, ako sa mohol Muhammad, ktorý bol (z hľadiska poznatkov o vesmíre a prírodných javov) človekom ako ostatní ľudia svojej doby, dostať k takýmto informáciám? Muhammad sa vynímal medzi ľuďmi, ak neberieme do úvahy posolstvo, ktoré ľuďom oznamoval, vysokou morálkou, dobrým správaním, pravdovravnosťou, ktorou bol známy od malička a čestnosťou. Samotný Korán v sebe obsahuje znamenia, ktoré hovoria, že Boh v Koráne zoslal ľuďom z každej oblasti ich života príklad a znamenie. Jeden z týchto znamení nájdeme v kapitole 39, znamenie 27, ktoré objasňuje: „**Uviedli sme ľuďom v tomto Koráne z každého príkladu niečo, azda budú na to pamätať**“ (na tieto príklady a poučia sa z nich),“ Ďalej kapitola 18, znamenie 54: „**Objasnili sme ľuďom v tomto Koráne z každého príkladu niečo** (z každej oblasti sme im uviedli nejaký príklad)..“ Kapitola 17, znamenie 89: „**Objasnili sme ľuďom**

v tomto Koráne z každého príkladu niečo (z každej oblasti sme im uviedli nejaký príklad), **väčšina ľudí však zamieta čokoľvek iné než odmietanie viery** (napriek jasným dôkazom pravdivosti Koránu, aj tak väčšina ľudí trvá na odmietaní viery).“

V Koráne nachádzame znamenia - príklady z oblasti astronómie, medicíny, z oblasti prírodných vied, príklady z oblasti histórie a iné. Okrem toho Boh v Koráne potvrdzuje, že Muhammad nemal žiaden iný zdroj než Korán, z ktorého by získal akékoľvek informácie o takýchto poznatkoch. V kapitole 29, v znameniach 48-49 Boh zoslať: „**Pred ním** (pred zoslaním Koránu) **si** (Muhammad) **nikdy neprednášal žiadnu knihu** (ani nebeskú knihu ani žiadnu inú knihu) **a ani si ju nepísal pravickou svojou, inak by boli zapochybovali tí, ktorí sa odklonili** (od toho, čo Boh poslovi Muhammadovi zoslať, ktorí v to odmietali veriť a boli by našli dôkaz o tom, že Korán si Muhammad vymysleť, čo ale nenašli). **49. Nie je tomu tak** (ako si oni myslia, ty si, Muhammad, Korán ani nena-písal, ani nevymysleť a ani odnikiaľ neprebral), **on** (Korán) **predstavuje znamenia jasné, sú zachované v hrudiach tých, ktorým bolo dané poznanie. Naše znamenia popierajú len tí, ktorí sa krivdy dopúšťajú** (tým, že ich odmietajú a snažia sa ich spochybniť rôznymi výmyslami).“

V nedávnej dobe vznikla jedna z najnovších vedných disciplín v rámci vied o Koráne, ktorou je Veda o vedeckých skutočnostiach v Koráne. Veda o vedeckých skutočnostiach v Koráne sa zaoberá objasnením tých znamení s vedeckým obsahom, ktoré by nám mohli pomôcť vyjasniť aj niektoré skutočnosti, ktoré dnes ešte

nepoznáme. V Koráne je napr. presne opísaný súdny deň a vesmírne a pozemské javy, ktoré budú sprevádzať jeho príchod.

Samotný vznik vied spojených s Koránom, sa oficiálne spája s dobou, v ktorej si muslimovia začínajú uvedomovať potrebu evidencie všetkého, čo sa týka ich náboženstva, aby sa to aj naďalej zachovalo. Hovoríme zhruba o konci prvého a začiatkoch druhého storočia Hižri (druhá polovica ôsmeho storočia), aj keď vznik a zásluha na vzniku vied o Koráne sa pripisuje niektorým spoločníkom proroka Muhammada, ktorí žili ešte dlhšiu dobu po jeho smrti a ktorí učili ľudí Korán a učenie s ním spojené. V tom čase sa však toto učenie ešte stále prenášalo ústne. Z prorokových spoločníkov, ktorí ho šírili, spomenieme napr.: Prví štyria kalifovia (Abú Bakr, Omar Bin Al-chattáb, Osman Bin Affán a Ali Bin Ebí Táleb), Ibn Abbás, Ibn Mesúd, Zejd Bin Sábét, Abú Músa Al-aš'ary, Abdulláh Bin Al-zubejr. Nemalé zásluhy v tomto smere však mali aj ich žiaci a tí učenci, ktorí ich nasledovali, ako napr. Mužáhed, Atá, Ikrima, Qutáda, Al-hasan Al-basry, Said Bin Žubejr, Zejd Bin Aslam, ktorý pôsobil v Medine, ďalej syn Zejda Abdurrahmán a Málek Bin Anas. Týchto všetkých možno pokladať za zakladateľov dnešných vedných disciplín zaoberajúcich sa Koránom.

Po tomto období sa už začínajú objavovať mnohé diela z oblasti vied o Koráne. Najväčší dôraz sa kládol na výklad Koránu. Tieto výklady sa považovali za základ vied o Koráne, pretože priamo z nich sa neskôr vyčleňujú niektoré ďalšie vedné disciplíny. Medzi vedcov, ktorí sa zaoberali výkladom patria: Šu'ba Bin Al-hažžáz, Sufján Bin Ujejna, Vakíi Bin Al-žerráh. Dôležitosť úlohy týchto vedcov a kronikárov spočívala v tom, že vo svojich výkladoch

zachytávali výklady Koránu prenášané predtým ústne spomenutými prorokovými spoločníkmi a ich žiakmi. Uvedení traja vedci patrili medzi vedcov druhého storočia Hižri.

Medzi ďalších vedcov, ktorí neskôr vynikli v oblasti výkladu Koránu, patrí Ibn Žerír Al-tabary, ktorý zomrel v roku 310 Hižri a ktorého kniha o výklade Koránu sa pokladá za jedno z najvýznamnejších diel v tejto oblasti.

Obdobie, v ktorom sa už začína konkrétne objavovať pojem vedy o Koráne, ako vedy zahrňujúcej mnohé vedné disciplíny spojené s Koránom, spadá do počiatkov piateho storočia Hižri. Prvýkrát sa tento pojem objavuje v práci nazvanej Dokazovanie vo vedách o Koráne, ktorá sa skladá z tridsiatich zväzkov a jej autorom je Ali Bin Ibráhim Bin Saíd, známy pod prezývkou Al-havfi.

V šiestom storočí Hižri vydáva Ibn Al-qejjem Al-žavzijja dve knihy. Prvá sa volá „Umenie umení vo vedách o Koráne“ a druhá „Výber z vied spojených s Koránom“. Obe tieto knihy sú zachované dodnes v Egypte.

Počas nasledujúcich storočí bolo vydané veľké množstvo prác a kníh zaoberajúcich sa vedami o Koráne.

Existuje mnoho vedných disciplín, ktoré sa zaoberajú Koránom, resp. jeho určitou stránkou a niektoré z nich sú veľmi špecifické a špecializované. V ďalšom výklade budeme preto stručne charakterizovať len niektoré z nich.

4.2 Veda známa ako dôvody zoslania

Pod dôvodom zoslania sa myslí dôvod alebo udalosť, ktorá sprevádzala zoslanie konkrétneho znamenia alebo skupiny znamení a odohrala sa za čias proroka Muhammada (p.). Mnohé znamenia Koránu boli totiž zoslané pri určitých konkrétnych situáciách a správne pochopenie znamenia je podmienené vo viacerých prípadoch aj poznaním dôvodu alebo udalosti, o ktorej takéto znamenie hovorí. Napríklad v 111. kapitole, nazvanej Palmový povraz, Korán hovorí o jednom mužovi z radov tých Qurejšovcov, ktorí odmietali uveriť, o Abú Lahabovi, ktorý žil za čias proroka Muhammada. V tejto kapitole ho Boh varuje i jeho ženu pred zlým koncom, ktorý ich postihne, ak budú naďalej prorokovi Muhammadovi ubližovať. Z hľadiska Koránu a islamu táto kapitola v súčasnosti nemá praktický význam, pretože nič neprikazuje, ani nezakazuje, takže neobsahuje v sebe žiadnu náboženskú normu. Z historického hľadiska však má pre nás veľký význam, pretože sa z nej dozvedáme o tom, čo sa udialo za čias, keď prorok Muhammad začal šíriť posolstvo. Prináša určité varovanie pre Abú Lahaba, ale až spoznaním dôvodu alebo situácie, počas ktorej boli tieto znamenia zoslané, lepšie pochopíme, čo bolo príčinou takeého varovania Abú Lahabovi.

Dôvody zoslania mohli napríklad hovoriť o:

1) hádke alebo sporu. Za čias proroka Muhammada napríklad nastala medzi dvoma skupinami muslimov v Medíne (medzi kmeňom Al-avs a kmeňom Al-chazraž) hádka, ktorú medzi nimi zámerne vyvolali židia tam žijúci. Tento spor sa vyhrotil do takej

miery, že obe skupiny takmer zdvihli voči sebe zbrane. Nato bolo zoslaných niekoľko znamení, ktoré sa začínali:

„**Vy (muslimovia), ktorí ste uverili, ak by ste poslúchli skupinu z radov tých, ktorým bola daná Kniha** (ak by ste poslúchli určitú skupinu židov, ktorá žila v Medíne a ktorá muslimom neustále kula úklady a skrývala nenávisť a nepriateľstvo), **vrátia vás po tom, ako ste uverili, späť k odmietaniu viery** (budú vás dovedty navádzať na porušovanie vašej viery a náboženstva, až sa nakoniec znova dostanete do neviery potom, ako ste už boli veriacimi kráčajúcimi po správnej ceste).“ (Korán 3:100) Dôvod zoslania nám objasňuje celú situáciu spojenú so zoslaním týchto znamení,

2) omyl, ktorého sa niekto dopustil. Ako príklad možno uviesť príhodu, pri ktorej bol jeden muslim opitý a postavil sa na čelo ostatných muslimov, aby ich viedol v modlení. Keď s modlením začal a začal prednášať znamenia zo 109. kapitoly Koránu, predniesol: „**Povedz** (Muhammad, tým, ktorí odmietajú veriť): „**Vy, odmietajúci vieru** (v Boha v Jeho skutočnej podobe a v to, čo v Koráne bolo Bohom zoslané)“, 2. „**Ja uctievam to, čo vy uctievate**“,“ miesto toho, aby povedal „**Povedz** (Muhammad, tým, ktorí odmietajú veriť): „**Vy, odmietajúci vieru** (v Boha v Jeho skutočnej podobe a v to, čo v Koráne bolo Bohom zoslané)“, 2. „**Ja neuctievam to, čo vy uctievate**““. Nato bolo zoslané znamenie, ktoré určilo: „**Vy, ktorí ste uverili, nepristupujte k modleniu** (nikdy sa nemodlite), **keď ste opití, až kým nebudete vedieť, čo hovoríte** (až kým nevytriezviete) ..“ (Korán 4:43),

3) udalosti alebo príhody na ktoré bol prorok Muhammad opýtaný. Proroka Muhammada sa napr. raz opýtali, kedy nastane súdny deň. Prorok vyčkal, že k nemu príde anjel Gabriel s odpoveďou a tá znela: „**Pýtajú sa ťa (Muhammad) na Hodinu** (na súdny deň): „**Kedy nastane?**““ (Korán 7:187).

Podľa toho, či sa s určitým znamením alebo skupinou znamení spája dôvod zoslania, delíme znamenia Koránu na znamenia spojené s dôvodom zoslania a znamenia bez dôvodov zoslania.

Dôvody zoslania, ako sme sa dočítali pri predchádzajúcich príkladoch, nemajú pre nás len historickú hodnotu. Predstavujú pre nás aj neoceniteľný zdroj informácií potrebné pre lepšie pochopenie niektorých znamení Koránu. Al-wáhidi (islamský vedec) o dôležitosti poznania týchto dôvodov zoslania napísal: „Nie je možné pochopiť výklad znamenia bez poznania jeho príbehu a dôvodu zoslania“.

Ibn Tejmijja (islamský vedec) povedal: „Poznanie dôvodov zoslania nám pomôže pochopiť znamenie, pretože nás vedie k spoznaniu toho, čo viedlo k zoslaniu takéhoto znamenia.“ V Koráne bolo napr. zoslané: „**Bohu náleží východ i západ; na ktorúkoľvek stranu by ste sa obrátili** (na ktorúkoľvek stranu by sa človek obrátil), **je tam Božia tvár** (tam je Boh, pretože On je všade). **Veď Boh všetko obsiahol a všetko vie.**“ (Korán 2:115)

Na prvý pohľad sa zdá, že toto znamenie poukazuje na to, že človek sa môže modliť, na akúkoľvek stranu chce a nie je povinný modliť sa smerom ku Kábe v Mekke. Dôvody zoslania však poukazujú na to, že toto znamenie hovorí len o konkrétnej situácii,

s ktorou sa môže človek stretnúť. Konkrétne ide o prípad, keď modliaci nedokáže určiť smer Mekky. Vtedy sa môže pomodliť akýmkoľvek smerom, pretože Boh je všade a prijme od neho takúto modlitbu. Ide v prvom rade o uľahčenie modlenia pre cestujúcich, ktorí v mnohých prípadoch počas cesty nedokážu určiť smer Mekky.

Omarov syn (syn prorokovho spoločníka a druhého kalifa Omara Bin Al-chattába) toto znamenie komentoval v tom zmysle, že raz za čias proroka Muhammada (p.) skupina cestujúcich stratila smer Mekky, preto sa jej členovia pomodlili rôznymi smermi. Keď sa však ráno zobudili, zistili, že sa pomýlili v smere modlitby a ich modlitba nebola v smere Mekky. Za normálnych okolností by sa ich modlitba považovala za neplatnú, toto znamenie však jasne stanovilo, že takáto modlitba sa od muslíma prijíma.

Medzi najznámejších vedcov, ktorí sa zaoberali dôvodmi zoslania, patrí Al-váhidi a Al-nejsáburi.

4.3 Veda o mekkánskych a medinských znameniach

Ako sme už vyššie uviedli, zvestovanie Koránu sa začalo v Mekke a po emigrácii proroka Muhammada pokračovalo v Medine až do prorokovej smrti. Podľa toho, či bolo nejaké znamenie zoslané v Mekke alebo v Medine delíme znamenia Koránu na mekkánske a medinské. Väčšia časť kapitol Koránu obsahuje oba druhy znamení, preto sa nedá s úplnou presnosťou povedať, či je celá kapitola mekkánska, alebo medinská, resp. či boli všetky jej

znamenia zoslané v Mekke alebo v Medine. Napriek tomu sa však jednotlivé kapitoly Koránu delia na mekkánske a medínske podľa tohto, či je v nich obsiahnutý väčší počet znamení zoslaných v Mekke, alebo v Medine. V takomto prípade sa však uvádza veta „Je to mekkánska kapitola okrem tých a tých znamení“. Ako príklad môžeme uviesť 22. kapitolu nazvanú Pút' (Al-haž). Všetky znamenia tejto kapitoly boli zoslané v Medine okrem štyroch: 52, 53, 54 a 55. Preto hovoríme, že kapitola Pút' je medínska, okrem znamení 52-55. Pokiaľ sa v mekkánskej kapitole nachádzajú medínske znamenia, alebo v medínskej kapitole mekkánske, ide zväčša o znamenia, resp. o skupinu znamení, ktoré hovoria o konkrétnej téme alebo udalosti, preto sú ľahko rozpoznateľné od ostatných znamení kapitoly a je možné ich ľahko rozlíšiť.

Delenie znamení Koránu na mekkánske a medínske má svoj význam z hľadiska určenia doby ich zoslania, t. j. či boli zoslané pred emigráciou proroka Muhammada a muslimov z Mekky do Mediny, alebo až po nej. Oveľa väčší význam však toto delenie má pri znameniach, ktoré stanovujú určité zásady alebo právne normy. Ide napr. o znamenia upravujúce dedičské a rodinné právo, ale tiež o znamenia týkajúce sa niektorých morálnych zásad a pravidiel. Význam tohto delenia lepšie pochopíme pri nasledujúcom príklade, pri ktorom sa dozvieme, ako a kedy bolo pitie alkoholu zakázané. Pitie alkoholu, resp. užívanie opojných nápojov, nebolo Bohom najvyšším v Koráne zakázané naraz, ale postupne. Bolo to zrejme preto, aby si ľudia ľahšie a postupne od neho odvykali. O alkohole boli zoslané celkom tri znamenia v určitom časovom odstupe, až kým posledné z nich pitie alkoholu nezakázalo. Všetky

tri znamenia upozorňujú na neblahé účinky alkoholu, avšak až to tretie definitívne muslimom prikazuje, aby sa jeho pitiu vyhýbali. Znamená to, že ustanovenie obsiahnuté v znamení, ktoré bolo zoslané v Mekke, je staršie než to, ktoré je obsiahnuté v znamení zoslanom v Medine, čo vedie k tomu, že platí ustanovenie, ktoré bolo zoslané neskôr, t. j. v Medine. Prostredníctvom tohto delenia spoznáme približný čas zoslania znamení Koránu.

Veda o mekkáskych a medinských znameniach je pomerne rozsiahla. Zahrňuje výpočet znakov, podľa ktorých sa zaraďujú kapitoly a znamenia do kategórie mekkánskych alebo medinských znamení. Zaznamenáva rôzne polemiky a diskusie vedcov z tohto odboru, ale zachytáva aj svedectvá a poznatky prvých muslimov o mieste a čase zoslania jednotlivých znamení. O mnohých znameniach môžeme s presnosťou povedať, či boli zoslané v Mekke, alebo v Medine, či boli zoslané v meste, alebo počas cestovania, či boli zoslané cez deň, alebo v noci, či boli zoslané v lete, alebo v zime atď.

Každá z oboch kategórií, t. j. kategória mekkánskych znamení a kategória medinských znamení, má určité charakteristické znaky, ktorými sa od tej druhej líši. Napríklad kapitoly, ktoré obsahujú príbehy prorokov a predošlých ľudských spoločností, patria do kategórie mekkánskych znamení, s výnimkou druhej kapitoly. Kapitoly, v ktorých je obsiahnuté slovo „Kellá“, sa zaraďujú do kategórie mekkánskych znamení. Ďalšie kapitoly, v ktorých sú obsiahnuté príkazy a zákazy, sa zaraďujú do kategórie medinských znamení atď.

Charakteristickou črtou znamení, které zaradíme do kategorie mekkánských znamení, je výzva k dobrým mravom a správam. Ľudia sú vyzývaní k smerovaniu k Bohu jednému jedinému a k Jeho uctievaniu. V mekkánskom období sa Korán sústreďuje v prvom rade na to, aby ľudia zavrhlí niektoré zvyky, ktoré v tom čase existovali. Napríklad mnohí ľudia popri Bohu uctievali rôzne kamene, a to takým spôsobom, že hlava rodiny, keď sa so svoju rodinou na určitom mieste usadila, priniesla akékoľvek štyri kamene, ktoré na tom mieste našla. Na troch kameňoch potom postavili nádobu, v ktorej si varili jedlo a štvrtý kameň sa stal objektom uctievania. Celá rodina sa modlila ku kameňu a prosila o jeho požehnanie. Stávalo sa, že rodina neskôr našla lepšiu kameň, preto starý odhodila a miesto neho sa postavil ten nový ako „nový boh“. Stávalo sa však aj to, že rodina na púšti nenašla žiadne kamene. V takomto prípade hlava rodiny nahromadila trocha zeme alebo piesku, nadojila nad ňou trocha mlieka zo svojho dojného zvieraťa, kôpku zeme alebo piesku nadojeným mliekom zlepila a stvrdnutú hmotu začali potom všetci uctievať. Z tohto dôvodu boli v Koráne zoslané mnohé znamenia, ktoré ľuďom objasňujú Božie vlastnosti, ktoré im jasne hovoria, že Boh nemá a nemal nikdy podobu kameňa, modly, človeka alebo čohokoľvek iného, čo si ľudia v tej dobe vymysleli. Bolo to obdobie v ktorom boli ľudia vo svojich predstavách obmedzení a jednoduchí, mysleli si napríklad, že modly, ktoré vyrábali vlastnými rukami, ich dokážu priblížiť k Bohu alebo že sa za nich u Boha prihovoria, aby im odpustil a požehnal im. Mysleli si tiež, že anjeli sú Božími dcérami, takže Bohu pripisovali deti a potomstvo a iné. Túto naivitu ľudí, ktorá bola

samozrejým javom v tom období, však Korán zvlášť v znameniach zoslaných v mekkánskom období (v Mekke), začal odstraňovať tým, že im objasňoval, kto Boh je. Objasnil im, že Boh je jeden jediný, že je vo svojej existencii ojedinelý, že On sám všetko stvoril a nemá žiadnych spoločníkov, družky ani deti. Korán im objasnil, že v tomto smere doposiaľ tápali, preto im Boh zoslal znamenia Koránu, aby im o Bohu povedali to, čo potrebujú a čo by mali vedieť.

Po emigrácii proroka Muhammada z Mekky do Mediny, boli položené základy islamského medinského štátu, na čele ktorého stál prorok. Prorok Muhammad učil muslimov všetko, počnúc tými najzákladnejšími náboženskými úkonmi, mravmi, spoznanie Boha a spôsobu jeho uctievania, spoločenských zásad a správaní, teda všetko, čo sa týkalo života muslimov, niekedy až do tých najmenších detailov. Muslimovia, ale i nemuslimovia chodili za ním a pýtali sa ho na všetko, čo im zišlo na um. Na väčšinu otázok prorok vedel odpovedať, v niektorých prípadoch však už jeho vedomosti nevystačili, preto potreboval pomoc od Boha najvyššieho, ktorý mu odpovede na takéto otázky zosielať vo forme znamení Koránu. Znamenia, ktoré obsahujú takéto odpovede, tvoria určitú časť Koránu. Medinské znamenia sa zväčša zaoberajú už udalosťami a poučeniami, ktoré sa udiali v Medine.

V stručnosti možno skonštatovať, že v Mekke sa muslimovia učili správnej viere, ako Boha vnímať a ako Ho uctievať, učili sa viesť normálny a zásadový život. V Medine sa už začínajú upravovať spoločenské zásady a spoločenský život ako celok a začína sa budovanie islamského štátu.

4.4 Veda o výklade Koránu

Veda o výklade Koránu je azda najstaršou spomedzi všetkých vedných disciplín, ktoré tvoria vedy o Koráne. Veda o výklade Koránu sa zaoberá podrobným vysvetľovaním a objasňovaním významu jednotlivých slov, znamení a kapitol Koránu. Okrem toho študuje význam slovných a jazykových konštrukcií, význam jednotlivých znamení oddelene, ale aj spojené v jednom kontexte. Veda o výklade Koránu človeku napovie, čo Boh zoslaním určitého znamenia chcel ľuďom povedať. Keďže ľudia sú rôzni, odlišný je aj stupeň a úroveň ich chápania arabského jazyka. Niektorí ľudia znamenia Koránu dokážu ľahko prečítať, pochopiť a uvedomiť si ich význam, iní ich zasa dokážu pochopiť len čiastočne, alebo vôbec nepochopia ich význam. To by mohlo nakoniec viesť k mnohým nesprávnym interpretáciám znamení Koránu.

Možno s istotou povedať, že veda o výklade Koránu je najdôležitejšou vednou disciplínou vôbec, pretože jednak nám sprístupňuje to najpodstatnejšie z Koránu a jeho obsah a jednak preto, že zahrňuje v sebe ostatné vedné disciplíny, najmä tie najdôležitejšie, ktoré tvoria jadro vied o Koráne. V mnohých prípadoch je vo výklade obsiahnutý dôvod zoslania znamenia, zistenie či je znamenie mekkánskeho alebo medinského pôvodu, aký presný význam má určité slovo v ňom obsiahnuté atď.

V niektorých prípadoch presný význam jednotlivých znamení nemožno pochopiť bez poznania presného významu slov

a jazykových konštrukcií, ktoré sa v arabskom jazyku používajú. V iných prípadoch sa presný význam znamenia nedá správne určiť bez poznania historického vývinu niektorého zo slov, ktoré obsahuje a bez poznania významu tohto slova v čase zoslania znamenia.

Korán i napriek tomu, že bol zoslaný pred viac než 1400 rokmi je pre nás aj dnes ľahko zrozumiteľný. Výnimkou je určitá kategória znamení, význam ktorých nebol ešte dodnes úplne objasnený. Ide o tzv. znamenia o vedeckých skutočnostiach obsiahnutých v Koráne, o ktorých už bola zmienka. Iné znamenia zasa potrebujú výklad, pretože sú spojené s určitými úkonmi, ktoré prorok Muhammad vykonal na ich konkretizáciu. Ide najmä o znamenia týkajúce sa základných náboženských úkonov. V Koráne napríklad existujú niektoré znamenia, ktoré hovoria o púti do Mekky, o povinnosti túto púť vykonať a o niektorých rituáloch tejto púte. Bližšiu konkretizáciu a praktickú výuku týchto rituálov však Boh ponechal na proroka Muhammada. Ak chceme správne pochopiť znamenia týkajúce sa púte, musíme ich spojiť s niektorými výroky proroka Muhammada i s rituálmi, ktoré v súvislosti s tým prorok vykonal. To isté sa vzťahuje napr. na modlenie. Boh uložil muslimom povinnosť modliť sa každý deň päťkrát, avšak spôsob vykonania tejto modlitby muslimov už učil prorok. V uvedených prípadoch význam znamení objasňujú výroky a úkony proroka Muhammada. Túto skutočnosť Boh v Koráne aj potvrdil, keď zoslal o prorokovi Muhammadovi: „... **A zoslali sme ti Pripomenutie** (obsiahnuté v Koráne), **aby si objasnil ľudom, čo im bolo zoslané. Azda**

budú premýšľať (o význame toho, čo im zoslané bolo).“ (Korán 16:44)

Väčšia časť znamení Koránu, ktoré potrebujú výklad, bola vypočítaná buď za čias proroka Muhammada, alebo po jeho smrti jeho spoločníkmi, ktorí ho počas života sprevádzali a takmer všetko, čo z jeho úst počuli, nám odovzdali.

Pri výklade Koránu sa používajú štyri metódy:

1. Výklad Koránu samotným Koránom. To znamená, že význam určitého znamenia je obsiahnutý v inom znamení Koránu. Napr. znamenie 5:1 hovorí o tom, že muslim môže jesť mäso zvierat s výnimkou tých, ktoré sú výslovne zakázané. Ktoré sú to tie zakázané zvieratá, nám už určuje znamenie 5:3. Takýto výklad je v podstate najlepší, pretože sa tu minimalizuje možnosť akéhokoľvek omylu alebo ovplyvnenia výkladu subjektívnym názorom toho, kto výklad vykonal.

2. Výklad Koránu výrokmi proroka Muhammada. Bolo už spomenuté, že skutočné uvedenie niektorých znamení do života ponechal Boh na proroka Muhammada. Ide napr. o znamenia týkajúce sa modlenia, púte a iné. Výklad prostredníctvom prorokových výrokov sa však uplatňuje aj pri ďalších znameniach. Pritom treba mať vždy na mysli, že Korán je niečo iné než výroky proroka Muhammada. Bez ohľadu na to, či niekto verí, že Korán bol zoslaný od Boha prorokovi Muhammadovi, alebo nie, je nutné rozlíšiť medzi Koránom a všetkým ostatným, čo povedal prorok Muhammad. Korán svojím osobitným štýlom, obsahom a formou, sa celkom odlišuje od všetkého ostatného, čo prorok Muhammad povedal,

vrátane jeho výrokov zaznamenaných v zbierkach výrokov a tradície.

3. Výklad Koránu spoločníkmi proroka Muhammada, ktorí ho sprevádzali počas jeho života. Prorokovi spoločníci nám v tomto smere zanechali veľmi cenný materiál, na ktorom sa neskôr založila celá veda o dôvodoch zoslania. Títo ľudia totiž žili spolu s prorokom v jednom meste, schádzali sa a sedávali s ním a v mnohých prípadoch, keď sa prorok vydal na cestu alebo ho okolnosti prinútili ísť do boja, ho sprevádzali. Preto sa stali svedkami mnohých významných i menej významných udalostí, ktoré sa v tom čase odohrali, najmä tých, v súvislosti s ktorými boli zoslané niektoré znamenia Koránu. Boli to napr. udalosti, ktoré sa odohrali počas rôznych ozbrojených stretov medzi muslimami a ich nepriateľmi, rôzne nekalé úmysly a intrigy, ktoré proti prorokovi Muhammadovi a muslimom plánovali pokrytci a tí, ktorí odmietali uveriť, udalosti v súvislosti s ktorými boli zoslané mnohé zásady a záväzné normy a iné.

4. Výklad Koránu ďalšími subjektami. Proces podávania výkladu jednotlivých znamení Koránu sa neobmedzil len na určitú dobu. Aj v dnešnej dobe sú vedci, ktorí sa zaoberajú výkladom Koránu. Opierajú sa pritom o staré výklady, ale aj o svoju vlastnú interpretáciu textov znamení, ktorá vychádza z rozsiahlych poznatkov o Koráne, opierajú sa aj o výroky proroka Muhammada, o islamské náboženstvo vo všeobecnosti a v niektorých prípadoch aj o vedecké poznatky, najmä pri kategórii tzv. znamení s vedeckými skutočnosťami.

Medzi najznámejších spoločníkov proroka Muhammada, ktorí po jeho smrti muslimom objasňovali a vysvetľovali znamenia Koránu, sa zaraďuje desať mužov, ktorými sú: prví štyria kalifovia **Abú Bakr Al-siddíq**, **Omar Bin Al-chattáb**, **Osmán Bin Affán** a **Ali Bin Ebí Táleb**, prorokov bratranec a štvrtý kalif po prorokovej smrti. Ali vyrastal už v období islamu, preto sa nikdy nepoklonil žiadnej modle z modiel, ktoré sa v predislamskom období uctievali. Okrem príbuzenského vzťahu, ktorý Aliho k prorokovi Muhammadovi viazal, sa Ali Bin Ebí Táleb preslávil svojou bystrosťou, logickým uvažovaním a múdrosťou a bol známy svojím správnym a spravodlivým úsudkom pri riešení právnych otázok a prípadov. Spomedzi prvých štyroch kalifov podal najväčší počet výkladov. Ďalej sa sem zaraďujú **Abdulláh Ibn Mesúd**, v poradí šiesty človek, ktorý uveril v posolstvo proroka Muhammada. Strávil pri prorokovi veľa času, čo bolo príčinou toho, že sa považoval za jedného z najznalejších ľudí, ktorí znamenia Koránu vykladali. **Ibn Abbás** sa zaslúžil o najväčší počet výkladov znamení Koránu. Za svoj celoživotný cieľ si stanovil učenie ľudí Koránu a zásadám islamu. **Ubej Bin Kaeb** bol jedným z tých, ktorí Korán dobre ovládali naspamäť a vedeli ho dobre aj prednášať. Patril do tej skupiny muslimov, ktorých prorok Muhammad poveril písaním Koránu, keď mu bol anjelom Gabrielom zvestovaný. Ďalej to boli muži **Zejd Bn Sábət**, **Abú Músa Al-aš'ary** a **Abdulláh Bin Al-zubejr**.

Uvedení spoločníci proroka Muhammada vyslovili mnohé z výrokov, ktoré počuli od proroka Muhammada, podali mnohé výklady Koránu, ktoré na základe týchto výrokov vyložili alebo pri ktorých použili vlastné úvahy a znamenia vykladali v celkovom

duchu Koránu a islamu. Ako však islamskí vedci z neskoršieho obdobia uvádzajú, časť toho, čo títo prorokovi spoločníci povedali, bolo po ich smrti sfalšované alebo pozmenené, ba dokonca sa týmto spoločníkom, predovšetkým z politických dôvodov, pripísali viaceré výroky alebo výklady, ktoré sami nepovedali a ani nenapísali. Falšovanie sa v najväčšej miere týkalo, ako islamskí vedci skonštatovali, Aliho Bin Ebí Táleba a Ibn Abbása. V obdobiach, ktoré nasledovali po smrti uvedených prorokových spoločníkov, islamskí vedci postupom času vypracovali určitý systém spracovania informácií, ktorý by im umožnil rozpoznať pravé výroky a výklady od falošných, pozmenených alebo nepravých. Tento systém im umožnil odlíšiť výroky proroka Muhammada a výklady Koránu, ktoré uvedení prorokovi spoločníci povedali alebo napísali od tých, ktoré im boli nepravdivo pripísané. Ak otvoríme zbierky výrokov proroka Muhammada (nie Korán), nájdeme v nich výroky proroka Muhammada roztriedené podľa obsahu a každý výrok má určité označenie týkajúce sa jeho vierohodnosti z pohľadu autora zbierky. Označenie výrokov sa delilo na výrok silno podložený, podložený, slabo podložený a nepodložený. Podloženosť či nepodloženosť niektorého z výrokov autori zbierok posudzovali podľa dvoch skutočností: Jednak musel byť ten, od koho výrok počuli, v maximálnej miere dôveryhodný človek a jednak autor zbierky musel poznať dôveryhodnosť tých, od ktorých bol výrok pôvodne prebratý. Pod dôveryhodnosťou sa rozumela česťnosť, spravodlivosť a dobré správanie, ale predovšetkým pravdovravnosť vo svojom každodennom živote. Základným meradlom pre nás však stále ostáva súlad či nesúlad niektorého z výrokov alebo výkladov

s Koránom a duchom Koránu. Výrok alebo výklad, ktorý by bol v rozpore s Koránom, ktorý by zakazoval niečo, čo Korán povoľuje, alebo ktorý by povoľoval niečo, čo Korán zakazuje, je automaticky neprípustný. To potvrdzuje aj jeden z významných vedcov, imám Al-šafii, zakladateľ jedného z hlavných právnych škôl (smerov) v islame, keď hovoril o výrokoch pochádzajúcich od prorokovho spoločníka Ibin Abbása. Al-šafii povedal: „Nebolo dokázané, že by Ibn Abbás o výklade Koránu povedal viac než približne sto výrokov“. Napriek tomu v niektorých prameňoch zaoberajúcich sa prorokovými výrokmí nájdeme niekoľko stoviek výrokov, ktoré by mali pochádzať od Ibn Abbása. Ak by sme chceli všetky uvedené výroky preskúmať, tak približne tých sto doložených výrokov budeme považovať za pravdivé a ostatné výroky porovnáme s tým, čo je napísané v Koráne. Pokiaľ by došlo k zhode výroku s obsahom Koránu, takýto výrok sa ponechá avšak s tým, že sa neoznačí ako podložený, ale len ako zhodujúci sa s Koránom. Zvyšok výrokov, ktoré by sa s Koránom nezhodli, sa nebude brať do úvahy.

Z uvedených dôvodov sa veda o výklade Koránu pri skúmaní a výklade jednotlivých znamení Koránu snaží postupovať opatrne, pričom pri skúmaní a výklade sa usiluje používať len doložené a dôveryhodné výroky a výklady.

K najznámejším výkladom Koránu sa zaraďujú:

1. Výklad Ibn Žurejr. Ibn Žurejr sa narodil v roku 224 Hižri. Zomrel v roku 310 Hižri. Bol vo svojej dobe uznávaným vedcom, dobre ovládal Korán, poznal dôvody zoslania znamení Koránu a vedel mnoho o prorokových spoločníkoch a o ich živote.

2. **Výklad Al-nawawi.** Je to rozsiahly výklad o Koráne, ktorý hovorí okrem iného aj o dôvodoch zoslania. Jednou z predností tohto výkladu je, že autor zozbieral veľké množstvo informácií a poznatkov o výklade Koránu do jedného diela. Jeho nevýhodou je, že obsahuje množstvo nepodložených informácií a výrokov. Na ich nepodloženosť pritom neupozorňuje. Dôvodom tohto nedostatku mohla byť skutočnosť, že v čase, keď Al-nawawi žil, ľudia pri čítaní jeho výkladu dokázali bez väčších problémov rozoznať, čo bolo podložené a dôveryhodné a čo nie. Výklad Al-nawawiho sa ešte dodnes vydáva v nových vydaniach.

3. **Výklad Ebí Al-lais Al-samarqandi.** Ide o klasický spôsob výkladu Koránu, v ktorom sa autor pri výklade znamení Koránu spolieha na iné znamenia Koránu, na výroky proroka Muhammada a na výklady prorokových spoločníkov. Výklad vyšiel vo dvoch zväzkoch a jeho originál sa nachádza v knižnici Univerzity Al-azhar v Káhire.

4. **Výklad zvaný Al-dir Al-mansúr fí Al-tafsír Bil Ma'súr.** Autorom tohto výkladu je Žalál Al-dín Al-sajúti, ktorý o svojom výklade napísal, že obsahuje všetky potrebné výklady Koránu, lingvistické poznámky a mnohé ďalšie informácie, ktoré uľahčia pochopenie tých znamení Koránu, ktoré potrebujú výklad. Originál výkladu sa nachádza v Egypte.

5. **Výklad Ibin Kesir.** Ibin Kesir bola prezývka, ktorou sa prezýval Imád Al-dín Abú Al-fidá Ismáil Bin Al-chattáb Ebí Hafs Omar Al-qureší Al-dimašqi Al-šafii. Ibin Kesir sa narodil v roku 705 Hižri a zomrel v roku 774 Hižri. Vo svojom výklade Koránu

sa spolieha na znamenia Koránu, na výroky proroka Muhammada a na výklady prorokových spoločníkov. Okrem tradičného spôsobu výkladu uňho badať snahu o vysvetlenie určitej kategórie znamení Koránu obsahujúcich vedecké skutočnosti, ktoré neboli dovtedy vysvetlené. I keď to bol odvážny krok, výklad týchto znamení sa nesie v duchu vedeckých poznatkov, ktoré boli vo vtedajšej dobe známe.

6. Výklad zvaný Al-žáme Liahkám Al-qur'án. Autorom výkladu je Muhammad Bin Ahmad Bin Ebí Bakr Bin Faraž Al-ansári, známy pod prezývkou Al-qurtubi. Al-qurtubi zomrel v roku 671 Hižri. Výklad Al-žáme Liahkám Al-qur'án sa zvykne tiež označovať ako výklad Al-qurtubiho podľa jeho autora. Ide o rozsiahly výklad, do ktorého Al-qurtubi vložil obrovské kvantum poznatkov a informácií. Snažil sa zrejme o to, aby jeho výklad obsahoval, ak nie všetko, tak aspoň to, čo sa o tom ktorom znamení napísalo a čo by poukazovalo na jeho význam. Použil pritom tradičné zdroje výkladu Koránu, t. j. výklad samotným Koránom, výrokmi proroka Muhammada a prorokovými spoločníkmi.

7. Výklad Al-kaššáf. Autorom výkladu Al-kaššáf je Mahmúd Bin Omar Bin Muhammad Bin Omar Al-nahavi Al-lugavi Al-mútazili, známy pod prezývkou Al-zamachšari. Narodil sa v roku 467 Hižri a zomrel v roku 538 Hižri. Bol uznávaným vedcom v oblasti arabského jazyka a v zisťovaní rodokmeňov ľudí (zisťovanie rodokmeňov bola samostatná a náročná vedecká disciplína). Neskôr sa však, zrejme aj pod vplyvom vtedajšej doby, pridal ku skupine Al-mutazila, ktorá okrem iného hlásala, že človek by sa mal vzdať všetkého v tomto živote a venovať sa len uctievaniu Boha. Ostáva

však faktom, že výklad Al-kaššáf je jedným z najlepších výkladov, a to najmä z týchto dôvodov: 1) nie je priveľmi zaťažný dlhým výkladom; 2) jeho výklad si zachoval tradičnú formu výkladov v tom smere, že neprebral žiaden z cudzích prvkov, ako boli biblické príbehy prevzaté z Evanjelia a Tóry, ktoré sa vyskytovali v mnohých ďalších známych výkladoch; 3) pri výklade si dal záležať na tom, aby dospel ku skutočnému významu slov textu vykladaných znamení, 4) ak znamenie pripúšťalo niekoľko významov, snažil sa ich všetky uviesť (s niečím podobným sa ale stretávame aj u ostatných známych výkladoch, či už v rozsiahlejšej alebo stručnejšej forme).

8. Výklad Al-bagawi. Autor tu použil tradičné zdroje výkladu Koránu, t. j. výklad samotným Koránom, výroky proroka Muhammada a prorokovými spoločníkmi. Nespomínajú sa tu však pramene, z ktorých bol výklad prevzatý.

9. Výklad Baqi Bin Muchlad. Celé meno autora je Baqi Bin Muchlad Bin Abdulrahmán Al-andalusi Al-qurtuby. Počas svojho života sa Baqi Bin Muchlad stretol s mnohými islamskými učiteľmi a vedcami v Hižáze (približne oblasť dnešnej Saudskej Arábie), Egypte a Bagdade a učil sa od nich. Počet vedcov a učiteľov, u ktorých sa Baqi učil a od ktorých čerpal svoje poznatky, dosiahol 284. Bol to bohabojný a dobrý človek, ktorý sa rád učil všetko nové. Jeho výklad sa považuje za jeden z najlepších, pretože autor v ňom uvádza aj pôvod výkladov a výrokov proroka Muhammada, ktoré použil. Ibn Hazm (známy vedec v oblasti islamských vied) o ňom povedal: „Som si takmer istý, že nik nenapísal taký dobrý výklad Koránu, aký on napísal“. Baqi sa narodil v roku 204 Hižri.

Práca a ucelený Baqiho výklad sa nám však v celistvosti nezachovali.

10. **Výklad Al-žalálejn.** Tento výklad napísali dvaja známi autori Žalál Al-dín Al-mahelli a Žalál Al-dín Al-sejúti. Posledný z nich zomrel v roku 911 Hižri. Prednosťou výkladu Al-žalálejn je jeho stručnosť a jasnosť. Výklad nevysvetľuje celé významy, ale len niektoré slová významy, ktoré by mohli byť pre čitateľa nezrozumiteľné. Je určený najmä ľuďom, ktorí sa nechcú veľmi zaťažovať spoznávaním rôznych výkladov Koránu. Aj preto sa tento výklad do veľkej miery rozšíril medzi ľuďmi.

11. Medzi cenné knihy, ktoré sa síce priamo nezaoberajú výkladom Koránu, ale s ním bezpochyby súvisia, patrí kniha **Al-kašf va Al-baján An Tefsír Al-qur'án**. Autorom knihy je Abú Ishák Bin Ibráhím Al-nejsáburi. Zomrel v roku 427 Hižri. V tejto významnej knihe Al-nejsáburi uvádza udalosti, ktoré sprevádzali zoslanie mnohých významov Koránu a zaoberá sa dôvodmi zoslania. Kniha sa považuje za jedno z najlepších diel, zaoberajúcich sa dôvodmi zoslania jednotlivých významov Koránu.

12. Medzi knihy súvisiace s Koránom sa radí aj kniha **Al-násech va Al-mansúch** od Ebí Žafar Al-nahhás. Autor sa v nej zaoberá spôsobom uvedenia niektorých morálnych a právnych noriem Koránu. Ak o niektorej norme hovorí viacero významov, kniha určuje poradie, v akom boli tieto významy zoslané a v nadväznosti na to stanovuje, ustanovenia ktorého významu sa nakoniec uplatňujú. Spomeňme si na príklad zoslanie významov týkajúcich sa alkoholu. Jedno významy muslimom prikazovalo, aby sa nemodlili,

keď sú opití. Druhé znamenie už muslimom určovalo, aby sa pitiu alkoholu vyhýbali. Z knihy Al-násech va Al-mansúch sa dozvedáme, že prvé znamenie bolo zoslané skôr a len čiastočne zakazovalo alkohol, kým druhé bolo zoslané neskôr a alkohol už zakázalo úplne, takže posledné znamenie má prednosť a všeobecné ustanovenie o zákaze alkoholu platí, pretože bolo zoslané ako posledné. Celý príbeh o postupnom zákaze alkoholu sa udial, ako to uviedol syn druhého kalifa Omara, nasledovne: „O opojných nápojoch boli zoslané tri znamenia. Prvé z nich hovorí: **„Pýtajú sa ťa (Muhammad) na opojné nápoje a na hazardné hry. Povedz** (im odpovedajúc): **„V oboch spočíva veľký hriech ale i prospech pre ľudí** (tak alkohol ako aj hazardné hry majú svoje kladné i záporné stránky), **hriech, ktorý v nich spočíva** (ich záporné a škodlivé stránky), **je však väčší než prospech z nich** (preto Korán muslimom prikazuje, aby sa k obom nepribližovali).. **Takto vám Boh objasňuje znamenia, azda budete premýšľať** (a uvažovať o účele a opodstatnenosti týchto ustanovení)“ (Korán 2:219) Keď bolo toto znamenie zoslané, ľudia povedali: „Zakázali sa opojné nápoje (vrátane alkoholu)“. Potom ale prorokovi Muhammadovi povedali: „Posol Boží, nechaj nás z neho (z alkoholu) brať jeho úžitky, tak ako Boh povedal.“ Prorok ich nechal užívať ho. Po čase bolo zoslané druhé znamenie: **„Vy, ktorí ste uverili, nepristupujte k modleniu** (nikdy sa nemodlite), **keď ste opití, až kým nebudete vedieť, čo hovoríte** (až kým nevytriezviete) ..“ (Korán 4:43) Keď bolo aj toto znamenie zoslané, ľudia tiež povedali: „Zakázali sa opojné nápoje.“ Potom prorokovi povedali: „Posol Boží, nebudeme ho (alkohol) piť pri modlení.“ Prorok ich po druhé

nechal ho užívať. Po čase však bolo zoslané tretie znamenie o alkohole, ktoré hovorí: „**Vy, ktorí ste uverili! Opojný nápoj, hazardné hry, modly a veštiace šípy** (Arabi mali pred príchodom islamu zvyk, ktorý spočíval v tom, že ak sa ohľadom niečoho nevedeli rozhodnúť, hodili niekoľko šípov a podľa toho, kam dopadli, konali) **sú nečistotou z diel satana, tak sa tomu vyhýbajte, azda tak** (u Boha) **prospejete.**“ (Korán 5:90) Vtedy prorok Muhammad povedal: „Opojný nápoj (vrátane alkoholu) sa zakázali“.

Podobných príkladov v Koráne nie je veľa, ak sa však vyskytnú, treba sa s nimi dostatočne oboznámiť.

13. Výklad Fí Zilál Al-qurán. Jeho autorom je Sejjed Qutub. Je to novodobý výklad napísaný v 20. storočí. Patrí k najrozsiahlejším výkladom Koránu. Je napísaný ľahko a zrozumiteľne a pozostáva z niekoľkých zväzkov. Jedno z jeho vydaní vyšlo v roku 1986.

14. Výklad Safvet Al-tafásir. Autorom je Muhammad Ali Al-sábuni, učiteľ na fakulte islamských štúdií a práva v Mekke v Saudskej Arábii na Univerzite kráľa Abdulaziza. Autor sa snažil z mnohých stránok zachytiť tie najdôležitejšie výklady znamení, ktoré obsahovali staršie výklady Koránu. Výklad bol dokončený približne v roku 1980 a vyšiel v troch zväzkoch.

15. Výklad Al-muchtár Min Tafásir Al-qur’án Al-kerím Va Asbáb Al-nuzál. Autorom výkladu je Dr. Ismáil Al-sabbág. Je to veľmi stručný, ale zato zrozumiteľný a výstižný výklad uvádzajúci aj niektoré dôvody zoslania znamení Koránu. Vydaný bol v roku 1989 v jednom zväzku.

Počet prác o Koráne a o výklade Koránu je veľký. Výklady, ktoré sme vyššie spomenuli, patria medzi najznámejšie výklady, nie sú to však ani zďaleka všetky. Možno skonštatovať, že mnohé z nich, či už staršie alebo novšie, sú doposiaľ najpoužívanejšími a najčítanejšími výkladmi Koránu.

Na záver treba dodať, že oficiálny výklad Koránu, ktorý by bol nútený štátom alebo nejakou inou stranou neexistoval ani v minulosti a neexistuje ani v súčasnosti a pravdepodobne nebude existovať ani v budúcnosti. Existujú len určité vedecké autority, výklad ktorých sa všeobecne akceptuje a mená ktorých sme v tejto časti uviedli. Okrem znamení spojených s určitými udalosťami, ktoré sa odohrali za čias proroka Muhammada a znamení, ktoré obsahujú určité vedecké poznatky, výklad ktorých bol ponechaný na ľudí v momente, keď dospejú na úroveň potrebného poznania, sú takmer všetky znamenia Koránu jasné a nepotrebujú žiaden výklad. To v konečnom dôsledku znamená, že výklad tých znamení, pri ktorých je výklad nutný, preberáme od spomenutých všeobecne uznávaných vedeckých autorít v oblasti výkladu znamení Koránu a ostatné už pochopíme bez akéhokoľvek výkladu. To platí vtedy, ak čítame Korán v arabskom jazyku. Ak Korán čítame v inom jazyku, k spomenutým výkladom sa pridávajú aj ďalšie poznámky, prostredníctvom ktorých sa arabský význam slov a znamení bližšie objasňujú.

Oficiálnu, pôvodnú a jednotnú verziu Koránu máme k dispozícii, ale oficiálny a jednotný výklad neexistuje, čo nám v podstate umožňuje omnoho širšie a flexibilnejšie jednotlivé znamenia Koránu študovať a skúmať. Napríklad v druhej kapitole v znamení

2:282 sa okrem iného stanovuje, že zmluvy a dohody majú mať písomnú formu a pokiaľ je to možné, pri ich vyhotovení a podpísaní majú byť prítomní dvaja svedkovia. Máme základné ustanovenie o tom, že zmluvy sa majú vyhotoviť písomne a majú byť pritom dvaja svedkovia. Ostatné náležitosti si už ľudia, resp. právny poriadok v každom čase určujú sami. Určujú si, aké náležitosti a formát má mať zmluva, či má byť ešte úradne overená, alebo nie, podmienky zakladajúce spôsobilosť svedkov atď. Pokiaľ by sme mali oficiálny výklad urobený oficiálnou starnou, v ktorom by sa určovalo, že zmluva sa má písať na pergamene alebo koži, že spôsobilý svedok má byť osoba schopná rozlíšiť dosah svojich úkonov, bez ohľadu na vek, mali by sme stály a nemenný výklad, ktorý by sme v podstate povýšili na úroveň samotného textu znamení, čím by sme povýšili niečo, čo človek napísal, na roveň toho, čo bolo zoslané od Boha. Všimnime si právnu úpravu obchodných zmlúv v ekonomicky vyspelých štátoch dnešného sveta. Aj keď sa náležitosti uzatvárania týchto zmlúv viac či menej líšia, takmer všetky sa zhodujú v tom, že vyžadujú písomnú formu a niekedy aj svedkov, čo znamená, že aj bez toho, aby to chceli alebo vedeli, v tomto ohľade sú v úplnom súlade s ustanoveniami Koránu o zmluvách.

Preto je veľkou výhodou, že znamenia Koránu, zvlášť tie ustanovenia, ktoré sú pre muslimov dnes podstane dôležité, neboli oklieštené žiadnym stálym a nemenným výkladom urobeným človekom, ale sa len vykladajú v duchu Koránu a výrokov proroka Muhammada.

4.5 Veda o písaní Koránu a o druhoch písma

Arabské písmo má niekoľko typov, ktoré sa postupom času vyvíjali. Abeceda sa skladá z 28. základných písmen. V arabskom jazyku sa píše sprava doľava a zhora dole.

Pôvodným typom písma, ktorý Arabi poznali ešte v predislamskom období, bol tzv. Al-kúfi. Týmto typom písma bol napísaný aj Korán za čias proroka Muhammada (p.). Písalo sa ním až do čias Umejjovského kalifátu (41-132 Hižri, 661-750 gregoriánskeho letopočtu), keď sa z neho vyvinuli nové štyri typy. Na začiatku Abbasovského kalifátu (132-656 Hižri, 750-1258 gregoriánskeho letopočtu) bolo už dvanásť typov písma Al-kúfi.

Neskôr sa objavuje typ písma zvaný Al-magriby, ktorý bol určitou modifikáciou typu Al-kúfi. Tento typ sa vyvinul a používal v oblasti Severnej Afriky a Andalúzie (v dnešnom Španielsku).

V období kalifátu kalifa Al-mamúna (218 Hižri) sa vyvinul ďalší typ písma, nazvaný Al-nasch, pre ktorý je charakteristická rovnomernosť a presnosť. Z ďalších typov písma spomenieme:

- Al-naqš, tvary písma boli viac zaoblené a používal sa v každodennom živote,
- Al-sulos, tvary písma boli ešte viac zaoblené než Al-naqš,
- Al-ruqua, typ písma, ktorý sa v dnešnej dobe používa na písanie,
- Al-dívani, ktorý sa vyvinul počas Abbasovského kalifátu a neskôr, za čias Osmanskej ríše sa používal vo verejnom živote na

písanie štátnych dokumentov a iných písomností. Poznamenávame, že v Osmanskej ríši sa približne do začiatku 20. storočia používal arabský jazyk a arabské písmo.

Medzi typy písma, ktoré si zasluhujú povšimnutie a obdiv, je typ zvaný Al-ghubári, t. j. prachový. Ide o typ písma s veľmi malými písmenami, ktoré sa voľným okom takmer nedajú prečítať. Tento typ vyvinuli osmanskí kaligrafisti a požívali ho na písanie miniatúrnych Koránov, ktoré ukladali do škatuliek zo striebra a zlata a škatuľku potom navliekali na retiazku alebo remienok a nosili ju na krku.

Typy arabského písma sa tiež preslávili ako Arabská alebo islamská kaligrafia.

Po vynájdení tlačiarne sa vytlačený Korán objavuje prvýkrát v Benátkach v roku 1530. Cirkev však vtedy vydala príkaz na jeho zničenie. Po druhýkrát sa Korán tlačí v Nemecku, v Hamburgu v roku 1694 a tlačiarenské práce a vydanie vykoná Henkelman. Tento Korán sa skladal z 560 strán a každá strana mala 16 riadkov. Keďže Henkelman typy arabského písma dobre neovládal, objavuje sa v tomto výtlaku mnoho chýb. Tretíkrát sa Korán tlačí opäť v Taliansku, v Padove v roku 1698. Ani jeden z týchto pokusov o vydanie Koránu nemal takmer žiadnu odozvu v islamskom svete. V týchto troch prípadoch šlo o individuálne pokusy jednotlivých tlačiarov o tlačenie Koránu bez akéhokoľvek dozoru nad správnosťou tlače.

Prvýkrát sa vytlačenie Koránu pod dohľadom znalca arabského písma uskutočňuje v Rusku, v meste Sankt Petersburg (Petrohrad) v roku 1787. Tlač vtedy vykonal Mavláj Osmán.

Neskôr bol Korán dvakrát vydaný v Iráne. Prvé vydanie vyšlo v Teheráne v roku 1828 a druhé v meste Tibriz v roku 1833.

V roku 1834 sa objavuje vydanie v Nemecku, v Lipsku. Toto vydanie si získalo obdiv v Európe, v islamskom svete sa však neujalo.

Neskôr sa objavujú ďalšie vydania v Indii.

Vydávanie Koránu pokračuje mimo územia arabského sveta až do roku 1890, kedy sa v Egypte objavuje prvé vydanie Koránu, ktorú vykonal Radván Muhammad, známy ako Al-muchallaláty (dovtedy sa Korán písal v islamskom svete stále iba ručne).

V roku 1923 sa vydáva v Káhire elegantné vydanie Koránu, ktoré sa uskutočnilo pod dohľadom komisie zloženej zo skupiny vedcov v oblasti islamských vied. Boli to vedci, ktorí účinkovali na Univerzite Al-azhar v Káhire.

V dvadsiatom storočí sa objavuje už veľké množstvo vydaní. Niektoré vydania boli vytlačené na luxusnom papieri, iné zasa boli celé farebné a pekne zdobené.

V Saudskej Arábii existuje v súčasnosti špeciálna inštitúcia na vydávanie a tlačenie Koránu známa ako Komplex kráľa Fahda na tlačenie Koránu. Komplex sa nachádza v Medine.

Záver

V predloženej publikácii sme uviedli niekoľko vedeckých disciplín zaoberajúcich sa Koránom, no ich počet je väčší a vedecké výskumy zamerané na Korán neustále pribúdajú.

Zoslanie Koránu a príchod islamu nielenže od základov zmenil vtedajšiu arabskú spoločnosť, ale predstavuje trvalú hodnotu a výnimočnosť aj pre ďalšie generácie v podobe poznania, ktoré Korán obsahuje. V Koráne sú obsiahnuté fakty a poznatky z rôznych oblastí. Stále a nemenné ustanovenia a zásady vďaka svojej presnosti a hutnosti možno bez ťažkostí aplikovať v ktoromkoľvek čase a na ktoromkoľvek mieste, t. j. aj v súčasnosti, v dobe vedeckých objavov, pokroku a rýchleho spoločenského vývoja. Viera v Boha a morálne zásady hlásané Koránom, medzi ktorými dominuje pravda, česťnosť a tolerancia, sú pre súčasného človeka ohrozovaného nástrahami rôznych škodlivých ideológií, drog a iných negatívnych sprievodných javov modernej doby azda tým najvzácnejším atribútom každodenného života.

Slovník

Hižri. Názov islamského letopočtu. Ten sa datoval od emigrácie proroka Muhammada a muslimov z Mekky do Mediny.

Medina. Mesto, ktoré sa nachádza v dnešnej Saudskej Arábie. Je vzdialené od Mekky viac ako štyristo kilometrov. Je to mesto do ktorého prorok Muhammad s muslimami emigroval z Mekky. V Medine prorok založil základy Medinského štátu a z nej sa neskôr začal islam šíriť.

Mekka. Mesto, ktoré sa nachádza na území dnešnej Saudskej Arábie. V tomto meste sa približne pred 1400 rokmi narodil prorok Muhammad. Je to aj mesto, v ktorom sa mu prvýkrát zjavil anjel Gabriel s posolstvom od Boha najvyššieho. Niekoľko rokov po začatí zvestovania posolstva, muslimovia spolu s prorokom Muhammadom emigrovali z Mekky do Mediny. Touto emigráciou sa neskôr začal datovať islamský letopočet Hižri. V Mekke sa nachádza aj Posvätná mešita v ktorej sa nachádza Kába. Ku Kábe sa vykonáva každoročná púť, ktorú muslimovia vykonávajú.

Použitá literatúra

1. Muhammad Abdulazím Al-zarqání, názov diela Manáhel' Al-irfán Fí Ulúm Al-qurán (Pramene poznania vo vedách o Koráne), vydavateľstvo Ísa Al-bábi Al-halaby a spol. Autor bol učiteľ vied o Koráne na Univerzite Al-azhar v Káhire v Egypte,

2. Dr. Muhammad Saíd Ramadán Al-búti, názov diela Fuqh Al-síra Al-nabavijja, vydavateľstvo Dár Al-fikr, Damašek - Beirut, desiate vydanie 1991.

3. Muhammad Bin Abdulwaháb, názov diela Muchtasar síret Al-rasúl, vydalo Ministerstvo islamských záležitostí a osvety, Saudská Arábia 1998.

4. Korán, Tridsiata časť s vysvetlivkami v slovenskom jazyku, Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal SEA, Bratislava 1997, ISBN 80-967907-0-6

5. Sáleh Muhammad Sáleh Atijja, názov diela Resm Al-mushaf, vydal Svetová organizácia islamskej osvety, Líbia.

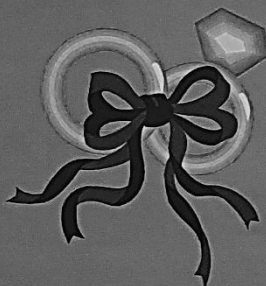
6. Dr. M. A. Al-sábuny, názov diela Safwat Al-tafásir (výklad Koránu v arabskom jazyku), vydal Dár Al-qur'án Al-kerím, Bejrut 1981 (1402 Hižri).

7. Anvar Al-rifái, História umenia u Arabov a Muslimov, vydalo Dár Al-fikr, Damašek 1977 (1397 Hižri).

8. Muhi Al-dín Tálo, Rezbárske umenie, vydalo Dár Dimašk, Damašek.

V druhom vydaní sa použil Preklad Koránu do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., tretie vydanie 2015, ISBN: 978-80-969967-8-0

*Manželstvo
v
islame*

Manželstvo v islame

*“Najlepší veriaci vierou sú najlepší svojim
správaním a najlepší z vás sú najlepší
ku svojim manželkám.”*

*Z výrokov proroka Muhammada
(požehnanie a mier s ním)*

Manželstvo v islame

Autor:

Abdulwahab Al-Sbenaty

Recenzent:

Ing. Jamal Derwesh

Jazyková korektúra:

Doc. PhDr. Antónia Minárová, CSc.

© Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie

Bratislava 1998

Vydal: ALJA s.r.o.

ISBN 80-968048-3-9

Predslov

Dvadsiate storočie sa zapísalo do dejín ľudstva mnohými objavmi, ale aj vojnami a katastrofami. Azda najpozitívnejšie možno hodnotiť skutočnosť, že sa vytvorila možnosť pre väčšie porozumenie medzi jednotlivými národmi a kultúrami.

Mnohí ľudia či už zo západnej alebo východnej časti našej zemegule, dokázali pochopiť a akceptovať ostatných, ich zvyky a kultúru. Niektorí sa však ešte stále cítia nadradení voči ostatným a nedokážu pochopiť ani akceptovať existenciu iných kultúr a náboženstiev.

Dobré a mierumilovné vzťahy medzi ľuďmi sa vždy budujú na pochopení toho druhého, na akceptovaní jeho životného štýlu a návykov, bez ohľadu na to, či sa nám niektoré z nich zdajú obvyklé, alebo neobvyklé.

Doposiaľ sa ľudstvu nepodarilo dospieť k takému životnému štýlu, o ktorom by sa mohlo povedať, že je to ten správny a dokonalý spôsob života.

Boh najvyšší dal každému z nás rozum i srdce, aby premýšľal a vnímal svoje okolie a potom sa rozhodol, po akej ceste sa v tomto živote vydá.

Predložená publikácia predstavuje snahu o predstavenie dôležitej časti života muslimov, o prezentáciu manželstva, manželského života i jeho prípadného ukončenia.

Práca na tejto publikácii bola pomerne náročná. Počas troch rokov bolo potrebné preštudovať do podrobnosti niekoľko hlavných prameňov a desiatok doplňujúcich publikácií v arabskom jazyku, aby sme tak najdôveryhodnejšie prezentovali spôsob rodinného života tak, ako ho islam presadzuje a tak, ako ho väčšina dnes dodržiava či už úplne alebo len čiastočne.

Kľúč k pochopeniu islamu spočíva aj v správnom vnímaní životného štýlu, ktorý on presadzuje.

U ľudí, ktorí o islame nevedia takmer nič, môžu fakty obsiahnuté v tejto publikácii vyvolať rôzne pocity a reakcie, či už pozitívne alebo negatívne. Treba však poznamenať, že systém manželstva podľa islamského náboženstva a jeho zásady sa praktizujú už po dlhé stáročia, niekde s úplnou, inde s menšou úspešnosťou, za čo ľudia môžu len sami, pretože islamské zákony treba dodržiavať ako celok, nielen ich niektoré časti.

Publikácia je určená predovšetkým slovenským a českým muslimom, aby sa oboznámili podrobnejšie s manželstvom a jeho zásadami, ktoré im ich náboženstvo prikazuje. Je však určená aj širšej slovenskej a českej verejnosti, aby sa aj ona oboznámila s touto časťou života muslimov.

Uvedomujeme si, že predkladaná publikácia nezahrňuje všetky informácie a problémy, ktoré čitateľov zaujímajú, preto budeme

radi, ak nám pošlú svoje otázky, prípadne návrhy na dokonalejšie spracovanie danej témy v ďalšom vydaní.

Bratislava 1998

Autor

1. Manželstvo v islame - všeobecné zásady

1.1 Posolstvo rodiny a jej cieľ

Boh stvoril človeka, aby ho učinil svojím zástupcom na zemi a aby sa na nej usídlil. Takýto cieľ však môže byť splnený len za podmienky, že človek zachová svoj rod a svoju existenciu. Na zachranu ľudskej existencie, Boh vložil do človeka pud sebazáchovy, ktorý možno rozčleniť na a) zachovanie individuálneho jednotlivca, ktoré spočíva vo všetkých činnostiach udržujúcich jednotlivca pri živote a 2) na zachovanie druhu. Zachovanie ľudského rodu zabezpečuje vrozený sexuálny inštinkt, ktorý patrí medzi najsilnejšie potreby každého živého tvora.

Človek v štádiu dospievania, keď sa v ňom začína prebúdzat' sexuálna túžba, stojí pred tromi možnosťami:

1. Dovolí si všetko bez akýchkoľvek obmedzení alebo hraníc, či už náboženských alebo morálnych, ktoré by túto túžbu regulovali. Tým by ale človek klesol z úrovne mysliacej bytosti na úroveň ostatných živočíchov menej rozvinutých. Bola by to skaza pre jednotlivca, rodinu, ako aj pre celú ľudskú spoločnosť vybudovanú skúsenosťami dlhých tisícročí;

2. Túto túžbu odráža a tlmí, ako to vyžadujú niektoré filozofické či náboženské smery a prúdy za určitých okolností, čo by však mohlo viesť ľudstvo do záhuby. Znamenalo by to neuznanie božej

múdrosti a stávanie sa proti zákonom prírody a života, ktoré nám On sám stanovil.

V tomto zmysle možno povedať, že islam kategoricky nikdy nezakázal muslimom - či už bežným ľuďom alebo učencom (ulamám) - styk so ženami a zásada celibátu bola vylúčenou záležitosťou. Aj prorok Muhammad (p.) napriek tomu, že bol prvý spomedzi veriacich a občas sa vzdialil od ľudí, aby sa mohol venovať uctievaniu Boha, nikdy neostal slobodný, bez manželky;

3. Treťou možnosťou ostáva, že človek podobné city limituje určitými hranicami, v rámci ktorých sa bude pohybovať a uspokojovať ich bez akéhokoľvek potláčania či prejavu nekontrolovateľnosti.

Islam existenciu sexuálneho inštinktu považuje za niečo prirodzené, čo bolo človeku Bohom dané, ale zároveň sa tento inštinkt snaží formovať do podoby, ktorá by vyhovovala ľudským požiadavkám na zodpovedný a šťastný život. Stelesnením tejto podoby sa stala rodina.

Islam sa usiluje vytvoriť rodinu, kde medzi jej členmi vládnu ušľachtilé spoločenské vzťahy od náklonnosti k milosti, láskavosti, láske, až po uprednostňovanie jedného pred druhým.

Existuje mnoho definícií charakterizujúcich rodinný život podľa islamského náboženstva. Jedna z nich hovorí: „Rodina je ľudská spoločenská skupina alebo jednotka, ktorej členovia sú viazaní pokrvnými alebo príbuzenskými putami. Tieto putá obsahujú tak práva, ako aj povinnosti predpísané náboženstvom, presadzované právom a sledované členmi tejto skupiny. Chránené práva

a povinnosti sa týkajú celej oblasti spoločenského života. Základom islamskej rodiny sú pokrvné putá alebo manželské vzťahy.“

K tomuto poňatiu rodiny sa do veľkej miery približuje súčasná veda o spoločnosti - sociológia. Napr. E. Durkheim (jeden z významnejších francúzskych sociológov) chápal rodinu predovšetkým ako spoločenskú inštitúciu, ktorá má svoje zákony a je viazaná platnými zákonmi spoločnosti. Rodina ako inštitúcia má z hľadiska sociológie viacero spoločenských funkcií. Je to napr.:

- Funkcia emocionálna, ktorá uspokojuje základné emocionálne potreby, ako je potreba lásky, istoty, bezpečnosti, ochrany atď.

- Funkcie ekonomické, ktoré spočívajú v materiálnom zabezpečení rodiny.

- Výchovné funkcie (socializačné) spočívajú vo vytváraní charakterových a emocionálnych vlastností detí, v ich vzdelávaní a sprostredkovaní životných hodnôt, noriem a cieľov.

- Sociálnoreprodukčná funkcia zabezpečuje reprodukciu spoločnosti.

Sociológia charakterizuje rodinu ako primárnu sociálnu skupinu, ktorú tvoria obvykle ľudia spojení manželským zväzkom a ich deti a ktorá slúži na uspokojovanie potrieb, záujmov, hodnôt a cieľov týchto členov a taktiež na uspokojovanie potrieb spoločnosti (výchovnej a reprodukčnej).

Islam buduje rodinu na pevných základoch, ktoré dokážu zabezpečiť jej rozumné trvanie, skutočné bezpečie a zrelé manželské, intímne i rodičovské vzťahy. Uznáva, že neexistuje prirodzenejší

vzťah než ten, v ktorom sa spája mravnosť s duševným a fyzickým uspokojením a šťastím.

Uznáva náboženské cnosti, spoločenskú nevyhnutnosť a morálne výhody manželstva.

V Koráne je mnoho pasáží a prorok Muhammad predniesol mnoho výrokov, v ktorých okrem iného uvádza, že keď sa muslim ožení, zvládne polovicu svojho náboženstva. Berie totiž na seba zodpovednosť za členov svojej rodiny, za ich zaopatrenie, výchovu a v neposlednom rade za kontinuitu ľudského rodu.

Sociologické výskumy, ktoré sa zaoberajú vznikom človeka a jeho vývojom, dokazujú, že ľudská spoločnosť sa začala skutočne vyvíjať v momente, keď sa vzťahy jej členov dostali na úroveň rodinného života. Vyspelosť rodiny sa hodnotí vyspelosťou vzájomných vzťahov medzi jej členmi.

V rámci ľudského vývoja sa aj islamská rodina vyvíja a v určitých smeroch sa mení aj jej skladba. Čo však ostáva nezmenené, je chápanie pozície rodiny v spoločnosti a jej celkové poslanstvo, ako aj základné vzťahy medzi jej členmi, ktoré sú obsiahnuté v prameňoch islamského náboženstva. Základným kameňom rodiny v islame sa stalo manželstvo.

Boh najvyšší spojil manželstvo putom, ktoré zjednotí srdce muža a ženy a spojí ich väzbou lásky a náklonnosti, ich duše splynú vo faktickej harmónii.

Muž a žena sú v Koráne chápaní ako Božie tvory predurčené k životu vo dvojici. Dvojica a z nej pochádzajúca rodina sú základnými jednotkami muslimskej komunity.

Islam zrovnoprávnil muža so ženou v náboženských povinnostiach a v zodpovednosti za vykonané skutky. Muž a žena sú si súdení odo dňa, keď Boh stvoril Adama a jeho družku. To, že sa im v Koráne Boh najvyšší obom prihovára, je dôkazom toho, že sa nerobí rozdiel medzi nimi:

„Ludia! Bojte sa svojho Pána, ktorý vás stvoril z duše jednej (z Adama) a z nej (z tejto duše) stvoril jej družku (Evu) a z nich oboch dal rozmnožiť veľké množstvo mužov a žien. ..“ (Korán 4:1)

Keď islam uzákonil manželstvo a manželské zásady a normy, vyhradil manželke práva, ktoré predtým nemala a obdaril ju dôstojnosťou, ktorá jej bola predtým odoprená. Napr. v dobe pred zoslaním islamu, ak manžel zomrel, jeho dedičia dedili po ňom aj jeho manželky ako súčasť pozostalosti (v tom čase muž mohol mať koľko len chcel manželiek). Pokiaľ dedič chcel, oženil sa s niektorou z nich znova, alebo takúto zdedenú ženu vydal za niekoho cudzieho za odplatu, alebo jej odoprel vydať sa až do konca jej života. Príchodom islamu sa podobné javy definitívne zakázali a žene sa dostalo miesto, ktoré jej v spoločnosti prináleží predovšetkým ako manželke a matke. Islam vo vtedajšej dobe pozdvihol ženu na úroveň, ktorá sa jej dostala až storočia neskôr v ostatných častiach sveta alebo v iných spoločnostiach.

V Koráne bolo zoslané:

”Vy, ktorí ste uverili, nie je vám dovolené dediť ženy, konajúc proti ich vôli (nie je vám dovolené držať ženy násilím a zakazovať im vydať sa alebo nútiť ich k manželstvu, aby ste získali ich

majetok alebo majetok, ktorý zdedili po manželovej smrti)⁽¹⁾..”
(Korán 4:19)

(1): Výraz „.. proti ich vôli“ znamená, že existuje možnosť, aby sa vdova po zomrelom vydala za jeho dediča (pokiaľ medzi nimi neexistujú dočasné alebo trvalé prekážky manželstva), avšak to sa môže stať len s jej súhlasom a podľa pravidiel, ktoré islam pre sobáš ustanovil.

Islam zakázal použiť proti manželke kedykoľvek a akýkoľvek druh násilia a hrubosti. Ďalej nepovolil žiadnu formu sobáša či manželstva, ktoré by znižovali jej dôstojnosť a ľudskú hodnotu.

Islam položil tiež dôraz na dobré spolunažívanie medzi manželmi a dobré správanie sa k manželke.

V Koráne bolo zoslané:

“A nažívajte s nimi (so svojimi manželkami) v dobrom ..”
(Korán 4:19)

Takmer vždy, keď sa spomenie „postavenie ženy v islame“, diskusia sa uberať smerom obviňovania islamského náboženstva z nedôstojného postavenia žien v niektorých oblastiach vo svete. Položme si ale otázku: Ak by bola príčina menej dôstojného postavenia ženy skutočne v náboženstve, prečo sa ženy majú v jednej oblasti lepšie ako v inej, pričom v oboch sa vychádza z ustanovení islamského náboženstva?

Klaus Timm hovorí, že “islam treba chápať nielen ako systém náboženských dogiem, ale aj ako súbor právnych, morálnych a čiastočne i ekonomických predstáv o živote.”

Žena v žiadnom prípade nie je hodnotená ako menejcenná a nespôsobilá na plnoprávnu spoločenskú interakciu. Jej postavenie je

ale niekedy závislé skôr od miestnych zvykov a zvyklostí v určitej geografickej oblasti.

Na tomto mieste je nutné objasniť, že islam ako náboženstvo je ucelený systém. Nemožno ho hodnotiť, či už vcelku alebo len jeho jednotlivé časti, bez nahliadnutia do celého systému a bez zistenia, prečo to ktoré ustanovenie bolo uložené.

Z hľadiska právneho, morálneho alebo spoločenského systému, ľudstvo ešte nedospelo k jednému dokonalému tvaru, ktorý by bol vzorom pre všetkých ľudí. Svet a rôzne spoločnosti v ňom sa nikdy neriadili vo svojom správaní napr. západným vzorom spoločnosti. To, že európska filozofia života nedokázala akceptovať spoločenské a morálne normy iných spoločností, ešte neznamená, že sú tieto normy zlé.

Islamské náboženstvo nikdy nemožno hodnotiť, že by bolo zlé, že by krivdilo alebo že je nevyhovujúce len preto, že to niekto tvrdí, alebo preto, že ho niekto zle praktizoval alebo dokonca zneužil na osobné ciele.

1.2 Islam a niektoré sociálne problémy dnešnej doby

Islam od samého začiatku riešil aj sociálne problémy, podobné tým s akými zápasi aj dnešná ľudská spoločnosť.

Takýchto problémov je mnoho. Z nich si rozoberieme tri základné sociálne problémy, ktoré priamo zasahujú do postavenia rodiny a jej stability už od základov.

V sociológii sa v súčasnej dobe často vynára otázka tzv. krízy modernej rodiny. Táto kríza sa začína objavovať paralelne s uvoľňovaním tradičných príbuzenských a susedských vzťahov. Dnešná moderná rodina uvoľnila stále a pevné putá vzťahov svojich členov v porovnaní s rodinnými sústavami minulosti. Príznaky "krízy" sa prejavujú napr. vo vysokej rozvodovosti, zmätenosťou manželských vzťahov zapríčinenou manželskou neverou, absenciou morálnych zábran v správaní jednotlivcov, v alkoholizme a pod.

Islam sa postavil proti ľubovoľnému uvoľňovaniu sexuálnych pudov a túžob a určil hranice, v rámci ktorých by sa mali tieto túžby uspokojovať. Zároveň však určil aj hranice, za ktoré by sa nemalo zachádzať. Za týmto účelom zakázal akékoľvek zvrátené spôsoby intímneho styku medzi mužom a ženou, cudzoložstvo, smilstvo alebo akúkoľvek formu fyzického styku mimo manželstva.

Tieto hranice boli dané na jednej strane pre dobro jednotlivca, aby ho napr. chránili pred rozličnými nákazlivými chorobami. Na strane druhej boli dané aj pre dobro spoločnosti, ktorú tak chránia pred rozvrátením a záhubou.

Čím viac sa ľudstvo vyvíja, tým viac sa prehlbujú naše poznatky z oblasti rôznych vedných disciplín. V ranej dobe islamu bolo pre veriacich podstatné, že zákaz mimomanželského styku pochádza od Boha a bol to pre nich postačujúci dôkaz toho, že je to pre ich dobro. Dnešná moderná veda - zvlášť medicína - popri viere už prakticky dokazuje opodstatnenosť takejto regulácie. Čím ďalej, tým viac sa upozorňuje na rozličné nákazy, ktoré sa šíria najmä

pohlavným stykom, ako je napr. AIDS, syfilis a iné. Súčasný obrovský pokrok v medicíne už dokáže niektoré z nich vyliečiť, iné ešte nie a nevedno dokedy. Ako protiargument by niekto mohol namietat', že sa dajú používať rôzne druhy ochrany proti možným nákazám. Avšak skutočnosťou ostáva, že doposiaľ nejestvujú ochranné prostriedky, ktoré by dokázali vylúčiť možnosť nákazy na sto percent. Sú to živé a aktuálne problémy, s ktorými sa ľudstvo stretáva. Takýchto problémov je omnoho viac a neustále k nim pribúdajú nové.

Alkohol je ďalším veľkým problémom, ktorý prispieva k rozvracaniu rodín. Islam od počiatkov svojho zoslania poukazoval na ničivé dôsledky opojných nápojov pre jednotlivca, rodinu, spoločnosť, ale aj pre ľudské vzťahy všeobecne. Z tohto dôvodu bolo pítie alkoholu (vrátane požívania všetkého, čo môže rozum zastrieť) zakázané.

V Koráne je zoslané:

“Vy, ktorí ste uverili! Opojné nápoje, hazardné hry, modly a veštiace šípy (Arabi mali pred príchodom islamu zvyk, ktorý spočíval v tom, že ak sa ohľadom niečoho nevedeli rozhodnúť, hodili niekoľko šípov a podľa toho, kam dopadli, konali) sú nečistotou z diel satana, tak sa tomu vyhýbajte, azda tak (u Boha) prosperujete..” (Korán 5:90)

Ako dôkaz zhubného vplyvu alkoholu postačuje príklad jednej z najvyspelejších krajín sveta. V januárovom čísle časopisu News Week z r.1988 sa uvádza, že počet zruinovaných, rozpadnutých a trpiacich rodín v USA od r. 1978 (v rozpätí desiatich rokov do

r. 1988) pod vplyvom alkoholu a jeho neblahých účinkov, dosiahol neskutočné číslo 28 miliónov. Toto číslo sa každoročne percentuálne zvyšuje. Z výskumov vyplynulo, že alkoholik a jeho rodina sú vystavení rôznym psychickým chorobám či záťažiam v citovom i spoločenskom živote.

Jeden z najnovších výskumov v USA dokazuje, že deti alkoholikov majú väčší predpoklad stať sa závislými na alkohole, ako ostatní ľudia. Vo väčšine prípadov výskumy poukázali na to, že takíto ľudia majú spôsobilosť návyku na alkohol štyrikrát vyššiu ako iní ľudia, aj keby boli vychovaní ďaleko od prostredia, v ktorom sa alkohol nachádza. Tiež percento psychických porúch u detí alkoholikov je trikrát vyššie, ako u ostatných detí.

1.3 Na čo je manželstvo dobré?

Manželstvo je významná inštitúcia tak z hľadiska jednotlivca, ako aj zo spoločenského hľadiska.

Manželstvo sa podľa islamského náboženstva považuje za bohumilý stav, pričom vedenie správneho a usporiadaného rodinného života je cestou k Božej spokojnosti a k dosiahnutiu vytúženého raja.

Islamské náboženstvo určuje, že každý z budúcich manželov, si musí ešte pred vstupom do manželstva uvedomiť, do čoho vlastne vstupuje a aké zodpovednosti na seba preberá. K manželstvu patrí napr. starostlivosť o rodinu, vzájomná trpezlivosť, schopnosť znášať aj tie horšie správania toho druhého, zodpovednosť pri výchove

detí a ich usmerňovaní k viere. Rodinný život znamená aj zabezpečenie rodiny, jej vyživovanie, ale aj povinnosť poctivého zárobku na uživenie tejto rodiny. Starostlivosť o rodinu sa považuje za jednu z foriem žihadu v islame.

Manželstvo je dôležitým prvkom na zachovanie existencie a rozvoja spoločnosti. Predstavme si situáciu, že by spoločnosť prestala rešpektovať manželstvo a vzťahy medzi oboma pohlaviami by sa stali voľné a nezáväzné! V takejto spoločnosti by sa zmiešal pôvod ľudí, rodín a jednotlivcov do nerozpoznateľnej masy ľudí, prestala by existovať povinnosť vyživovania detí, deti by sa prestali starať o rodičov, jednoducho, zanikla by akákoľvek zodpovednosť a nastal by zmätok v celej spoločnosti.

Islam neodporúča ani mužom, ani ženám zriecť sa manželstva, pretože aj v dobre usporiadanom manželstve tkvie sila viery a spoločnosti.

Zodpovednosť však vždy ostáva na oboch budúcich manželoch, aby dobre posúdili, či sú schopní takéto dobre usporiadané manželstvo naplniť.

1.3.1 Kedy by mal muslim (muslimka) uzavrieť manželstvo?

Muslim alebo muslimka, by mali uzavrieť manželstvo vtedy, keď nájdu partnera, ktorý by splňal ich predpoklady a očakávania a ktorý by súhlasil stráviť s nimi zostatok svojho života (za predpokladu, že by takéto manželstvo až do konca života vydržalo).

Islam pritom veriacich povzbudzuje, aby sa nebáli rodinného života a jeho záväzkov a aby sa vo všetkom spoľahli na Boha všemohúceho, ktorý dobrú a úprimnú vôľu vždy podporí.

“.. Ak by boli chudobní, Boh im pomôže a dá zo svojej štedrosti..” (Korán 24:32)

Prorok Muhammad (p.) zreteľne povedal, že manželstvo patrí k viere a že niet celibátu v islame.

Odporúčanie manželstva smeruje tak k mužovi, ako aj k žene, avšak povinnosť súhlasiť s manželstvom je uložená aj walimu (zástupcovi nevesty), ktorým môže byť otec nevesty alebo jej najbližší mužský príbuzný (úlohu waliho v manželstve objasníme v kapitole o svadobnom akte a jeho podmienkach).

2. Vzájomná voľba a požiadavky manželov

2.1 Vlastnosti, ktoré by mal každý z budúcich partnerov hľadať u toho druhého

Prorok Muhammad (požehnanie a mier s ním) povedal: *”O ruku ženy sa žiada v štyroch prípadoch: pre jej bohatstvo, pre jej vznešený pôvod, pre jej krásu a pre jej vieru. Vyber si (a získaj) tú s tou dobrou vierou.”*

Ako vyplýva z výroku, dôraz sa kladie v konečnom dôsledku na štvrtú vlastnosť, t. j. na vieru. Všetky ostatné tri vlastnosti môžu pominúť, sú časovo obmedzené a nevedno, kedy zaniknú, preto nezaručujú trvalý a šťastný manželský život. Ak by však existovala dobrá a oddaná manželka, bol by to vlastne ten skutočný poklad, ktorý sa nikdy nestratí, krása, ktorá nikdy nezostarne a vznešenosť, ktorá zotrvá navždy.

Samozrejmosťou je, že treba dbať aj na tie ostatné tri vlastnosti, ale až v druhom rade. Vnútoraná krása duše je veľmi dôležitá, avšak nie menej dôležitá je aj vonkajšia krása.

Fyzická krása totiž patrí k vlastnostiam, ktoré dokážu vzbudiť pozornosť a obdiv ostatných ľudí a patrí k podporným faktorom pri vzniku a kontinuite stabilného a silného manželstva.

Duševná krása zasa predstavuje pravdivosť viery, bohabojnosť a morálne správanie.

Uvedené výroky, resp. ustanovenia, sú adresované obom pohľadom, aby sa nimi riadili pri výbere svojich životných partnerov. Uvádza sa v nich slovo muž preto, lebo vo väčšine prípadov ich prorok Muhammad (p.) povedal niektorému mužovi, ktorý sa ho na to spýtal.

O viere manželky sa v Koráne hovorí:

“.. Veriaca otrokyňa je lepšia (na to, aby sa stala vašou manželkou a partnerkou) než taká, ktorá k Bohu pridružuje, i keď by sa vám (táto pridružujúca) páčila ..” (Korán 2:221)

Aj tu Korán potvrdzuje to, čom sme vyššie uviedli. Podľa odporúčania Koránu, ak sa veriaci odhodlá k manželstvu, je lepšie vybrať si veriacu otrokyňu než slobodnú ženu, ktorá vieru odmieta a k Bohu pridružuje, aj keby táto slobodná žena spĺňala všetky ostatné podmienky.

Vynára sa tu otázka, prečo sa islam až do takej miery sústredil na podmienku viery oboch manželov.

K odpovedi na túto otázku môžeme uviesť fakt, ktorý sa po určitom čase objavuje vo väčšine uzavretých manželstiev. Ak by sme zanedbali podmienku viery, stáli by sme pred dvoma odlišnými osobnosťami, ktoré žijú pod jednou strechou: jedna základné články viery a základné zásady islamu dodržiava, druhá nie. Vrelý manželský vzťah po určitom čase začne strácať na svojej sile a intenzite a obaja manželia začnú pozorovať jeden u druhého práve tie veci, povahové črty a zvyklosti, ktorým predtým nevenovali veľkú pozornosť.

Vlastnosti, ktoré by sa mali nachádzať u muža a ženy, možno zhrnúť do nasledujúcich bodov:

1. Viera, t. j. aby muž aj žena boli veriacimi. Tu treba upozorniť, že veriacim sa myslí človek (či už muž alebo žena), ktorý dodržiava zásady svojho náboženstva a usiluje sa ním riadiť podľa možnosti čo najviac. Tu je na mieste uviesť aj prorokov výrok, ktorý hovorí: *“Kto sa oženil so ženou pre jej peniaze a krásu, neužije si ani krásu, ani peniaze. A kto sa s ňou oženil pre jej vieru, Boh mu dožičí jej peniaze aj krásu.”* Je to potvrdením toho, čo sme uviedli, že človek by si mal brať partnera v prvom rade pre jeho vieru a až potom pre ostatné vlastnosti.

2. Dobré správanie je dôležitým faktorom dobrého spolužitia, ktoré je okrem iného aj napomáhajúcim faktorom upevnenia viery človeka, pretože je s ňou úzko späté.

3. Fyzická krása, ktorá predstavuje nezanedbateľný faktor po požiadavke viery. Už sme spomenuli, že islamské náboženstvo nepodceňuje silu tohto faktora, ale skôr odrádza od toho, aby bola krása jediným meradlom pri rozhodovaní sa o uzavretí manželstva zo strany muža alebo ženy.

4. Pokiaľ si budúci manželia dohodnú výšku Mahru, t. j. veno nevesty, treba dbať na to, aby toto veno nezaťažilo priveľmi ženícha, čo by znamenalo zlý začiatok manželstva spojeného s možnými dlhmi.

5. Wali, t. j. zástupca nevesty (v prípade, ak nie je nevesta ešte plnoletá, tak poručník, v prípadoch v ktorých zákon dovoľuje uzatvorenie manželstva ešte pred dovŕšením plnoletosti), by tiež mal

venovať pozornosť tomu, za koho sa jeho dcéra alebo zverenkyňa vydáva. Islam walimu uložil povinnosť starať sa o výber toho najvhodnejšieho ženícha, v ktorom by našla manželka oporu v núdzi a u koho nájde dostatok bohabojnosti, dobrého správania a oporu v novej etape života. V tomto zmysle je najvýstižnejší výrok proroka Muhammada (p.), ktorý hovorí: *“Manželstvo je ako otroctvo, nech sa každý pozrie, kam dáva (komu zveruje) svoju dcéru.”*

Výrok poukazuje na to, že ak nastanú pochybnosti o bohabojnosti či dôveryhodnosti snúbenca, vtedy náboženstvo prikazuje odmietnuť ho, aj keby snúbenici ponúkol hory zlata či striebra.

Na záver tejto časti, uvedieme ešte dva výroky o spôsobe výberu správneho manžela.

Prvý výrok patrí prorokovi Muhammadovi, v ktorom odkazuje rodičom, resp. walimu nevesty: *“Ak by k vám prišiel niekto (a žiadal o ruku vašej dcéry), s vierou ktorého by ste súhlasili, tak mu dajte vašu dcéru (za manželku). Ak by ste tak neučinili, nastane zlo na zemi a skaza veľká.”*

Druhý patrí Hasanovi (synovi prorokovho bratranca Aliho), ktorý povedal, keď k nemu jedného dňa prišiel jeden muž a spýtal sa ho: *“Viacerí muži ma požiadali o ruku mojej dcéry, za koho ju mám vydať?”* Hasan mu odpovedal: *“Za toho, kto sa bojí Boha. Ten, keď si ju obľúbi, bude k nej štedrý (a dobrý) a ak ju nebude mať rád, neukriví jej.”*

2.2 O mnohoženstve v islame

O otázke mnohoženstva povoleného islamským náboženstvom, sa v minulosti neustále diskutovalo a neprestajne sa hovorí o nej aj v súčasnosti. Dokonca mnohí ľudia odsudzujú islam z tohto pohľadu, bez toho, aby vôbec o ňom niečo vedeli.

V knihe *Islam ideál a skutočnosť* autori píšu: “Rozsah polygamie v islamských spoločnostiach nie je ani taký významný ako skutočnosť, že je to vôbec možné. Snahou západných publicistov je väčšinou vyvolávať pokrytecké rozčarovanie nad islamským “primitivizmom”, lebo sa na tento svet dívajú schválne z pozície nevyliciteľného eurocentrizmu. Úprimne povedané - aký je rozdiel medzi muslimom, ktorý si chce legálne vyriešiť svoje citové alebo rodinné problémy a privedie si druhú ženu a medzi Európanom, ktorý sa dopustí sexuálnej promiskuity často s vedomím svojej zákonnej manželky? Aký je rozdiel medzi citovým utrpením muslimskej a “kresťanskej” ženy?”

Nezanedbateľnou skutočnosťou je, že utrpenie manželky v dôsledku druhého sobáša manžela je v každom smere menší než jej utrpenie v prípade nezákonného a z morálnej stránky odsúdeniahodného styku. K tomu sa ešte pridáva ďalšia nemenej dôležitá skutočnosť, že pri legálnom manželstve sa zachovávajú zo zákona pre obe manželky rovnocenné práva, ako je napr. povinný, zákonom stanovený dedičský podiel z manželovho majetku, zákonné právo manželky na starostlivosť o ňu a zaopatrenie detí a iné.

Keď hovoríme o mnohoženstve v islame, nejde o formu diskriminácie žien. Tento inštitút tvorí v mnohých smeroch určitú sociálnu poistku, ktorou sa riešia niektoré spoločenské a manželské problémy.

V neposlednom rade treba brať do úvahy historický fakt, že Arabi v predislamskej spoločnosti uznávali mnohoženstvo s neobmedzeným počtom žien. Muž mohol mať desať, päťdesiat, ale aj sto manželiek. Keď nastúpil islam, postupne eliminoval tento jav a pripustil, že muslim môže mať v tom istom čase len štyri manželky. Ďalším faktom je, že mnohoženstvo je pre akúkoľvek spoločnosť nevyhnutnou potrebou sprevádzajúcou určité udalosti. Spomeňme si napr. na nedávnu najväčšiu vojnu v 20. storočí, druhú svetovú vojnu. Následkom tejto vojny sa rapídne znížil počet mužov v porovnaní s počtom žien. V samotnom Taliansku sa napr. po vojne rozšírila prostitúcia do takej miery, že ženy svoju časť predávali niekedy za škatuľku cigariet. Sú to zarážajúce fakty, ale skutočné, pretože tu išlo na vtedajšie pomery o núdzovú a naliehavú sociálnu situáciu, riešenie ktorej nebolo zakotvené v žiadnej ústave, zákone či právnych dokumentoch vtedajšej doby.

V podobných situáciách byť druhou manželkou je pre ženu z každého hľadiska skôr záchranou než utrpením, ak vezmeme do úvahy, že po vojnách nastáva veľký morálny aj hospodársky úpadok a vo väčšine prípadov to najviac postihuje detskú a ženskú časť populácie.

Keď odhliadneme od skutočnosti, že mnohoženstvo bolo muslimom od Boha najvyššieho v Koráne povolené (preto ho nemožno

zrušiť alebo obmedziť), zistíme, že povolenie mnohoženstva rieši aj niektoré nesmierne dôležité a citlivé problémy manželského života. Ako príklad možno spomenúť:

1. Situácie, keď manželka po dosiahnutí určitej vekovej hranice už nedokáže manžela z intímnej stránky uspokojiť.

2. Prípady, keď je manželka neplodná a v dôsledku toho nemôže mať deti. Manžel považuje deti za neoddeliteľnú súčasť manželstva, ale pritom sa obaja manželia nechcú rozísť.

3. Situácie, keď manželka trpí ťažkou a dlhodobou chorobou, invaliditou, nespôsobilosťou vykonávania manželských povinností atď.

4. Prípady, keď sa ženy sústreďujú na štúdium, prácu, cestovanie atď. Na manželstvo a na potrebu založiť si rodinu však pomyslia príliš neskoro. Vydať by sa chceli, ale nemajú za koho. Štáty, ktoré neuznávajú islamský sobáš, pre takéto prípady ponúkajú dve riešenia. Prvé spočíva v tom, že sa takáto žena nikdy nevydá a strávi zvyšok svojho života sama. Druhé riešenie spočíva v tom, že žena na základe vlastnej a slobodnej voľby nadviaže mimomanželský vzťah s nejakým mužom bez toho, aby mala zaručené akékoľvek práva, ktoré manželstvo manželke zabezpečuje.

Riešenie, ktoré islamské náboženstvo umožňuje, by sa mohlo niekomu zdať nespravodlivé voči prvej manželke, avšak ak by s tým prvá manželka súhlasila, prečo namietat voči tomu?

Aké riešenie uvedených rodinných a sociálnych problémov nachádzame v moderných právnych systémoch?

Riešenie sa ponúka v podobe rozvodu, ktorý v takýchto prípadoch môže viesť až k neúmernému psychickému zaťaženiu, často-krát s osudnými následkami. Ďalšou možnosťou je, že manžel nadviaže mimomanželský vzťah s inou ženou, ktorý by existoval súčasne popri manželskom oficiálnom zväzku.

Takéto riešenie by ťažko prispelo k stabilite zákonného manželstva, k vyriešeniu naliehavej sociálnej situácie alebo k morálnemu životu manžela či dobrej povesti všetkých strán.

Na vyriešenie spomenutých, ale aj ďalších rodinných a sociálnych problémov, islam manželom ponúkol riešenie v dvoch podobách:

1. Priznal možnosť, resp. právo na rozvod, obom manželom v plnej miere,

2. Pre prípad, ak by manželia chceli zotrvať v manželstve, dal manželovi za určitých podmienok právo na uzavretie ďalšieho manželstva. Islam v tomto smere rozšíril okruh základných a rodinných práv muslimov, pretože dal právo obom manželom zotrvať v plnoprávnom manželskom zväzku a popritom poskytol manželovi právo (so súhlasom manželky, ak je potreba takéhoto súhlasu zakotvená v sobášnej zmluve) za daných podmienok uzavrieť ďalší plnoprávny manželský zväzok. Prvej i druhej manželke sa zabezpečujú rovnaké manželské práva a povinnosti, ktoré musí manžel v plnej miere rešpektovať.

Z morálneho a zdravotného hľadiska jednotlivca aj spoločnosti, islam skôr pristupuje k riešeniu uvedených problémov, než aby sa im vyhýbal. Riešenie prichádza práve v podobe uzákonenia

možnosti uzavretia a legitimizácie viac než jedného manželstva. Znamená to, že islam a v jeho rámci islamský právny systém, poskytuje ľuďom z tohto pohľadu širší okruh práv, než ktoré sú im priznané vo väčšine právnych systémov dnešného sveta.

Pokiaľ by sme chceli polemizovať o výhodách či nevýhodách existencie mnohoženstva, treba predovšetkým brať na zreteľ veľmi dôležitú skutočnosť, že islam je náboženstvo s univerzálnym posolstvom pre všetkých ľudí a že nie v každej časti Zeme majú ľudia ten istý spôsob myslenia. Napr. žena v Európe má iné predstavy o manželstve a rodinnom živote než žena v Číne, Afrike, Južnej Amerike alebo v arabskom svete. Národy sú rôzne, povahy taktiež. Preto sa všetko nedá posudzovať meradlom európskeho myslenia. Keby sa islam posudzoval len podľa jedného vzoru kultúry, stal by sa náboženstvom jedného národa či rasy, nie univerzálnym, akým on je.

Medzi nevyhnutné podmienky, ktoré islam uložil manželovi, ak sa rozhodne uzavrieť ďalší manželský zväzok popri existujúcom manželstve, zaraďujeme požiadavku spravodlivosti.

Požiadavka spravodlivosti znamená, že manžel má byť ku svojim manželkám spravodlivý. Neuprednostňovať jednu pred druhou z finančnej stránky alebo citového hľadiska. Nezanedbávať jednu na úkor druhej, čo sa týka vyživovania, ošatenia, bývania, a samozrejme aj intímneho a citového vzťahu. Ak by si muž nebol istý, že dokáže podmienku spravodlivosti splniť, niektoré právne školy hovoria, že by bolo lepšie sa po druhý raz neženiť, iné zasa možnosť uzavretia takéhoto manželstva vylučujú. Ak manžel zanedbá jednu

manželku na úkor druhej, dopustí sa nespravodlivosti a pokiaľ by v tom vedome pokračoval, zhreší veľkým hriechom. Prorok Muhammad (p.) povedal: *“Kto mal dve manželky a uprednostňoval jednu pred druhou, príde v súdny deň so zohnutou (spadnutou) polovicou svojho tela”*.

V Koráne je zoslané:

“ Ak by ste sa báli (je to adresovane opatrovníkom), **že nebudete spravodliví k sirotám** (ak by sa opatrovník chcel oženiť so ženou, ktorá mu bola zverená do opatery, avšak by sa obával, že by nebol k nej spravodlivý alebo že by tým mohol nepravom vziať časť jej majetku, ktorý spravuje), **tak sa žňte s toľkými ženami, s koľkými sa vám zaľúbi, s dvoma, tromi a štyrmi.** (Nech sa opatrovník s touto sirotou, ktorá mu bola zverená do opatrovnictva, nežení, ale nech si vyberie inú ženu za manželku. Tato časť verša obmedzuje počet manželiek, s ktorými sa muslim môže oženiť, na štyri, čím sa obmedzil zvyk, ktorý v arabskej spoločnosti dovtedy platil a ktorý mužom dovoľoval mať súčasne nespočetne množstvo manželských zväzkov.) **Ak by ste sa však obávali, že nebudete spravodliví, tak** (sa ožňte) **len s jednou** (ak by sa muž obával, že by nedokázal byť ku svojim manželkám spravodlivý, pokiaľ by mal viac než jednu, tak nech sa ožení len s jednou), **alebo s tými, ktoré vlastní vaša pravica** (alebo nech si postačí s otrokyňami, ktoré vlastní)⁽¹⁾. **Je to lepšie, než aby ste sa mali odchýliť od spravodlivosti** (oženiť sa len s jednou manželkou je pre veriaceho pred Bohom lepšie než mať dve a byť k nim alebo k jednej z nich nespravodlivý).“⁽²⁾ (Korán 4:3)

(1): So ženami, ktoré vlastní ako otrokyne. V predislamskom období, ako aj určitú dobu islamských dejín existovali otroci aj napriek tomu, že islam zakázal akékoľvek formy otroctva. Islamská spoločnosť sa zbavovala otroctva postupne, pretože počet otrokov bol veľký a ich okamžité prepustenie by mohlo spôsobiť obrovský spoločenský a hospodársky kolaps v dôsledku toho, že by nemali kde bývať a nemali by si ani ako obstarat' obživu.

(2): Znamenie sa začína upozornením muslimov, aby boli spravodliví k sirotám, pretože iné ženy majú svoje rodiny, príbuzných, a najmä rodičov, ktorí by hájili ich záujmy pred sobášom i po ňom. Siroty však nemajú nikoho, kto by sa staral o ich záujmy, preto z tohto dôvodu, ak by sa niekto obával, že sirote neposkytne toľko práv, koľko dáva iným a nebude s ňou zaobchádzať s takou starostlivosťou ako s ostatnými ženami, nech sa s nimi nežení, pokiaľ si nebude skutočne istý, že im neukrivdí len preto, že sú siroty. Ďalej sa povoľuje muslimom ženiť sa s dvoma, tromi, ale maximálne so štyrmi manželkami s podmienkou, že budú k nim spravodliví, inak by si mali postačiť len s jednou alebo so ženami, ktoré sú ich vlastníctvom ako otrokyne (aj keď posledná veta je naďalej platná, v dnešnej dobe sa na ňu nemôže nik odvolať, pretože otrokyne už neexistujú a zavedenie otroctva islam nepripúšťa). Boh najvyšší na konci každej vety pripomína muslimom, že sa všetko pripúšťa len za podmienky, že muž dokáže byť spravodlivým a túto spravodlivosť uplatní.

Sociologické výskumy ukazujú, že časť ženskej populácie ostáva až do smrti bez manželstva a mnohé z týchto žien by súhlasili byť nie druhou či štvrtou, ale dokonca aj päťdesiatou manželkou, len aby neostali bez manželstva a bez hodnôt, ktoré manželský život so sebou prináša.

To, že sa podobné prípady nedostávajú na verejnosť a mnohé ženy so samotou zápasia osamelé, neznamená, že takéto prípady neexistujú.

O prorokovi Muhammadovi (p.) je známe, že sa ku svojim manželkám správal rovnako a neuprednostňoval jednu z nich pred druhou v jedle, šatení alebo bývaní. V tomto smere bol vzorom aj pre ostatných muslimov. Jediné, čo človek nemôže do určitej miery regulovať alebo riadiť, sú vnútorné city a prejavy lásky, preto aj prorok Muhammad (p.) vždy hovoril: *“Bože, to je moja spravodlivosť v tom, čo mám. Preto mi nevyčítaj to, čo máš Ty, a ja nemám.”*

Prorok tým myslel náklonnosť srdca, pretože nie je možné, aby pocítil úplne to isté ku všetkým svojim manželkám pre ich rôzne povahy (aj napriek tomu, že si ich všetky vážil a správal sa k nim čo najlepšie).

Samotný výraz mnohoženstvo sa dostáva do povedomia ľudí ako niečo zlé, odpudivé. Veda a vedecké výskumy v islamskom, ale aj v západnom svete, však čoraz viac poukazujú na priaznivé a účelné účinky mnohoženstva a celého mechanizmu spojeného s týmto inštitútom v islame.

Je potrebné si uvedomiť veľký dosah takého práva na jednotlivca aj spoločnosť, ale aj naučiť sa správne pochopiť a používať toto právo.

2.3 Manželstvo muslimov s nemuslimami

Z hľadiska uzavretia manželstva sa rozlišujú dve skupiny nemuslimov:

1. Skupina tých, ktorí odmietajú uveriť, ktorá sa tiež delí na dve podskupiny:

- Mušrikov, t. j. ľudí, ktorí síce uznávajú existenciu Boha, ale pridružujú k nemu iné božstvá alebo prostredníkov, ktorí ich majú k Nemu priblížiť alebo sa za nich prihovoriť,

- Káfirov, t. j. ľudí, ktorí úplne odmietajú uznať existenciu Boha najvyššieho, resp. ktorí vedome odmietajú nasledovať islamské náboženstvo.

Samozrejme k obojm podskupinám môžeme automaticky priradiť aj tzv. Mulhidov (neveriacich), t. j. ľudí, ktorí vôbec neveria v existenciu Boha (nielen vedome odmietajú vieru v Boha, napriek tomu, že vedia a cítia, že Boh existuje, ako je to v prípade káfirov).

S touto kategóriou ľudí sa uzatváranie manželstva muslimom nepovoľuje.

2. Druhú skupinu tvoria tzv. Ľudia knihy, t. j. kresťania a židia.

Ľudia knihy sa uvádzajú, ako osobitná kategória, pretože inak by sa zaradili medzi mušrikov. Medzi učencami, až na menšiu skupinu, prevláda stanovisko, že Ľudia knihy sa vyňali, ako osobitná kategória u ktorej sa otázka viery berie taká, aká je. Menšia časť učencov sa ale priklonila k tomu, že aj Ľudia Knihy sa zaraďujú pod kategóriu mušrikov. Stredná cesta sa javí v tom, ponechať Ľudí

knihy, ako osobitnú kategóriu s požiadavkou uznania jednosti Boha.

Sobáš s takýmito veriacimi Korán povolil preto, že ich považuje za nositeľov nebeských náboženstiev aj napriek tomu, že uvádza, že vo svojich knihách mnoho vecí a udalostí skreslili a pomenili.

V Koráne sa o povolení takéhoto sobáša uvádza:

„Dnes je vám dovolené všetko, čo je dobré (všetka potrava, ktorá je dobrá a čistá). A jedlo tých, ktorým bola daná Kniha (jedlo židov a kresťanov) je vám dovolené a vaše jedlo je im dovolené. A (sú vám dovolené) počestné ženy⁽¹⁾ z radov veriacich (muslimiek) a počestné ženy z radov tých, ktorým bola daná Kniha pred vami, pokiaľ im dáte ich odmeny (vená ako dar za spolužitie s vami) chrániac tým seba (aj ich), nie s cieľom mať mimomanželský styk (verejne známy) alebo mať priateľky (tajne - milenky, s ktorými by ste sa tajne schádzali). A kto by odmietol vieru, toho skutky budú zmarené a v živote poslednom (a večnom) bude patriť medzi tých, ktorí prehrali (svoj život pozemský i večný).“ (Korán 5:5)

(1): Je vám dovolené si ich brať za manželky.

K zásadám, ktoré islam uznal v prípade uzavretia manželstva muslima so ženou vyznávajúcou kresťanské alebo židovské náboženstvo, patrí sloboda voľby viery. Islam dáva manželke možnosť voľby zotrvať na svojom pôvodnom náboženstve, alebo prijať islam. Ak by si manželka ponechala svoje pôvodné náboženstvo, je povinná zdržiavať sa vecí, ktoré by boli v rozpore s islamom. Hlavné zásady fungovania a existencie takéhoto manželstva by si

mali snúbenci objasniť ešte pred vstupom do manželského zväzku a pokiaľ je to možné, zakotviť tieto zásady do manželskej zmluvy, aby sa vyhli prípadným sporom v budúcnosti.

Prečo islam povolil muslimom uzatvárať manželstvá len s kresťanmi a židmi, siaha až do základov islamského náboženstva, kde hlavným a základným pilierom islamu je uznanie existencie a jedinstva Boha najvyššieho. Z tejto zásady sa potom odvíja celý duchovný, morálny i spoločenský život muslima, ako aj jeho spôsob myslenia a nazerania na terajší (pozemský) život. To znamená, že u toho, kto verí v Boha a u toho, kto v Neho neverí, sa stretávame s odlišným nazeraním na svet, s odlišnými morálnymi a duševnými zásadami, s diferentným spôsobom života a odlišným chápaním manželského spolužitia i cieľov manželstva.

Kresťan alebo žid verí v toho istého Boha ako muslim, verí v poslov Božích tak ako muslim, verí v posmrtný život a v deň vzkriesenia a súdu tak, ako v to verí muslim, verí v dobro a zlo taktiež ako muslim.

Povolenie uzatvárať manželstvo s „Ľuďmi knihy“, ktoré je mužom dovolené, sa však nevzťahuje na muslimky. Muslimka sa môže vydať len za muslima. Medzi dôvody, prečo sa toto povolenie nevzťahuje aj na muslimky, patrí skutočnosť, že v islame je povinnosť hmotného zabezpečovania domácnosti uložená výlučne manželovi a že toto bremeno manželku nezaťažuje; aj keby pracovala nie je povinná na domácnosť finančne prispievať. Manžel v islamskej rodine zabezpečuje existenciu a prežitie tejto rodiny, čo tiež znamená, že mu prislúcha určitá autorita pri usmerňovaní

správania členov rodiny navonok, aj keď vo vnútri rodiny sa o ňu delí s manželkou.

Treba brať do úvahy fakt, že ženy sú vo všeobecnosti emocionálnejšie než muži, tým aj citlivejšie reagujú na svoje okolie.

Pokiaľ by bolo dovolené muslimke vydať sa za nemuslima, mohlo by sa stať, že ju jej manžel v budúcnosti bude nútiť porušovať jej vieru alebo sa jej úplne vzdať, keďže ani kresťania, ani židia nemajú tú povinnosť vážiť si islam (náboženstvo svojej manželky). Muslimovi, naopak, islam prikazuje vážiť si náboženstvo svojej manželky. Je to dôvod, prečo by nemal manžel na manželku vyvíjať akýkoľvek nátlak, aby zanechala svoje náboženstvo, čím sa možné spory v tomto smere ohraničujú na minimum.

Z uvedeného je jasné, že bolo by takmer nemožné, aby sa muslimka delila o spoločný život s nemuslimom, pretože jej viera jej ukladá určité úlohy a povinnosti, dovoľuje jej určité veci a zakazuje iné. Vo všeobecnosti islam povolil niektoré veci, ktoré sú židom a kresťanom zakázané a zakázal zasa iné, ktoré sú im povolené.

Faktom stále ostáva, že pravidlá islamského náboženstva, jeho zásady a povolenia boli zoslané muslimom i ľudom vo všeobecnosti od Boha najvyššieho. To znamená, že muslim sa nimi riadi a akceptuje ich bez ohľadu na to, aký zmysel sa v týchto pravidlách ostatným ľuďom javí, pretože viera v islame znamená dodržiavať aj všetky jeho základné zásady a uznať ich za správne.

3. Zasnúbenie

3.1 Pojem zásnub v islame

Manželstvo (vrátane manželskej zmluvy) sa v islamskom rodin-
nom práve pokladá za jednu z najdôležitejších inštitúcií. Preto sa
aj kladie dôraz na všetko, čo mu predchádza, najmä na zásnuby, ak
by sa uskutočnili pred sobášom. Z tohto hľadiska môžeme pova-
žovať zasnúbenie za prípravu alebo predzvesť, ktorá by mala na-
značiť vôľu budúcich manželov vstúpiť do manželského zväzku.
Zásnuby sa v islame uzákonili, aby sa každý z budúcich manželov
ešte pred uzavretím manželstva bližšie oboznámil s tým druhým,
s jeho správaním a zvykmi a aby tak obaja vstúpili do manželstva
s určitou predstavou o tom druhom.

Zásnuby sú ale odporúčané, nie prikázané alebo povinné. Muž
a žena si preto môžu určiť pred sobášom zásnuby, ak by sa však na
tom obaja zhodli, zásnuby nemusia byť. Je však dobré (ak by nee-
xistovali dôvody vedúce k urýchleniu sobáša), aby sa obaja veľmi
neponáhľali a aby si dali aspoň minimálny čas sa navzájom spo-
znáť.

Zasnúbenie nemá žiadnu záväznú formu. Považuje sa len za
akýsi morálny záväzok snúbencov, že sa zosobášia, pokiaľ by do-
šlo k zhode medzi nimi. Z tohto hľadiska možno zasnúbenie

kedykoľvek aj jednostranne zrušiť s upovedomením druhej strany o zrušení zasnúbenia, a to bez povinnosti uvedenia dôvodu.

Čo sa týka aktu zasnúbenia, ako aktívna strana tu vystupuje vždy snúbenec, ktorý požiada snúbenicu, resp. jej waliho, o zasnúbenie sa s jeho dcérou (resp. s osobou, za ktorú je wali zodpovedný - ktorú zastupuje).

Zasnúbenie muža a ženy je povolené vo všetkých prípadoch s výnimkou dvoch:

1. Ak by existovali zákonné dôvody, ktoré by zasnuby neumožnili. Treba podotknúť, že sú to tie isté dôvody, ktoré neumožnia uzavretie sobáša, resp. ktoré tvoria prekážky manželstva. Týmito dôvodmi sa budeme podrobne zaoberať v kapitole o sobáši a sobášnej zmluve.

2. Ak by bola žena už zasnúbená s niekým iným.

Vo všetkých ostatných prípadoch zasnúbenie pripadá do úvahy a niet prekážok voči jeho uskutočneniu.

Ak sa muž zasnúbi s nejakou ženou, vzniká medzi nimi osobitný vzťah, ktorý musia s úctou rešpektovať všetci ostatní členovia danej spoločnosti v tom zmysle, že kým zasnúbenie existuje, nemôže snúbenicu požiadať nikto iný o zasnúbenie. Keďže zasnúbenie sa považuje výlučne za dvojstranný vzťah, jeho podmienkou je, že v ňom môžu existovať len dva subjekty. Z toho vyplýva, že ak by sa snúbenici ponúkol niekto iný, ona by musela zrušiť svoje prvé zasnúbenie a až potom by sa mohla s novým uchádzačom zasnúbiť. V takomto správaní však islam vidí neoprávnený zásah do práva pôvodného snúbenca zo strany tretieho, ale aj nemožnosť

objektívneho posúdenia pôvodného snúbenca zo strany snúbenice. Právo pôvodného snúbenca treba rešpektovať, aby sa tak zachovali dobré vzťahy medzi ľuďmi a aby sa nezačali šíriť nevhodné a necnostné zvyky a správanie.

V prípade, ak by snúbenci boli právoplatne zasnúbení a niekto tretí ešte za existencie pôvodného zasnúbenia by požiadal snúbenicu o ruku, t. j. o uzavretie manželstva a ona by súhlasila, svojím činom by sa nový žiadateľ dopustil hriechu a nemravného konania, avšak uzavreté manželstvo sa stáva platným a nemožno ho zrušiť s odvolaním sa na existujúce zasnúbenie, pretože, ako sme už uviedli, zasnúbenie má iba morálnu záväznosť, kým manželstvo má aj právnú.

V súvislosti s tým prorok Muhammad (p.) povedal: *“Veriaci je bratom veriaceho, nie je mu dovolené, aby kupoval vec, ktorá už bola dohodnutá s prvým (t. j. s niekým iným), ani aby sa zasnúbil so ženou, s ktorou sa už prvý zasnúbil, až kým to ten prvý neodvolá.”*

3.2 Niektoré zásady týkajúce sa zasnúbenia

Keďže islam je vierou spravodlivosti a mravnosti, odsudzuje zavádzanie a klamstvo. Z tohto titulu obom snúbencom určité veci povolil a iné obmedzil pre ich spoločný prospech.

Islamskí učenci sa jednoznačne nezhodli na tom, čo môže snúbenec vidieť zo svojej snúbenice a naopak, čo môže snúbenica

vidieť zo svojho snúbenca. Názory väčšiny sa však nakoniec vykryštalizovali do dvoch smerov:

1. Snúbenec môže vidieť zo svojej snúbenice tvár, ruky (iba po zápästie) a nohy (po členky). Odôvodňovali to tým, že tvár vlastne ukazuje krásu ženy, ruky zasa odhaľujú jej temperament a pracovitosť. U muža je to časť tela od hlavy až po pás a od kolien až po chodidlá. Je to maximum, ktoré môže snúbenec vidieť zo snúbenice a snúbenica zo snúbenca. Samozrejme, okrem týchto telesných znakov sa tu vo veľkej miere kladie dôraz na sympatie jedného k druhému a na spôsob ich dorozumenia.

2. Druhý smer sa prikláňa k názoru, že snúbenec môže vidieť zo svojej snúbenice všetko, čo sa zvyčajne za normálnych okolností odhaľuje. Lepšie povedané, všetko, čo sa mu podarí z nej uvidieť a čo by mu o jej vlastnostiach niečo prezradilo. To isté platí aj o snúbenici s tým, že obaja sa nesmú zámerne dopustiť konania, ktoré by viedlo k odhaleniu časti tela nad rámec, ktorý náboženstvo obom povoľuje, t. j. u ženy tvár, ruky a nohy, u muža od hlavy až po pás a od kolien až po chodidlá. Napríklad, nesmie sa stať, že by snúbenica odokryla časť svojho tela zámerne, aby ju snúbenec videl. Tento smer sa vo svojom stanovisku opiera o jeden z výrokov proroka Muhammada (p.), v ktorom povedal: *“Ak by sa niekto z vás zasnúbil so ženou a ak by mohol z nej vidieť to, čo by ho priviedlo k sobášu s ňou, nech tak učiní.”*

Rozdiel medzi oboma smermi spočíva v tom, že kým prvý nedovoľuje snúbencom v žiadnom prípade vidieť z toho druhého nič nad rámec, ktorý sa zvyčajne pripúšťa, druhý smer z titulu

zasnúbenia (kde sa predpokladá skutočná vôľa v budúcnosti uzavrieť manželstvo) takéto niečo pripúšťa, pokiaľ k tomu nedôjde zámerne.

Tu treba ešte podotknúť, že pokiaľ by jeden zo snúbencov spozoroval u toho druhého vlastnosti, s ktorými by on nesúhlasil, nie je nikomu z nich dovolené (okrem taxatívne vymedzených prípadov) o takýchto nedostatkoch či vlastnostiach verejne pred inými ľuďmi hovoriť. Je to najmä z toho dôvodu, aby nedošlo k ublíženiu, ohováraniu či zosmiešňovaniu niektorého z nich.

Medzi výnimočné prípady, keď sa môžu nedostatky toho druhého odhaliť, patrí napríklad okolnosť, že bývalý snúbenec zistil, že správanie snúbence je nemravné, že trpí určitou chorobou atď. Vtedy je jeho povinnosťou na to upozorniť nového snúbence, ktorý by sa žene ponúkol. Upozornenie nového snúbence na takéto možné nedostatky sa však musí uskutočniť na jeho požiadanie (nie z vlastnej iniciatívy bývalého snúbence), v tajnosti a s podmienkou, aby sa o tom nedozvedel nik iný, pretože k zásadám islamu patrí ctíť si súkromie človeka a jeho slobodu. Keďže v prípade manželstva ide o dôležité životné rozhodnutie, pripúšťa sa tu zásah do súkromia, ale len v tej najnutnejšej miere. Takéto ustanovenie sa týka aj ženy, pokiaľ by ju nová snúbenica žiadala o informácie o jej bývalom snúbencovi.

Vo všetkých spomenutých prípadoch však treba sledovať bohabojnosť a platí tu zásada, že ak by bol medzi bývalými snúbencami spor alebo nedorozumenie, je lepšie, keď sa opytovaný (bývalý snúbenec či snúbenica) ospravedlní a nič o tom druhom neprezdadí,

pretože ich prípadný spor môže mať vplyv na údaje, ktoré novému snúbencovi či snúbenici poskytnú.

3.2.1 Aké následky má odstúpenie od zasnúbenia

Zasnúbenie, ako už bolo povedané, nie je zmluvným vzťahom, ale skôr faktickým stavom.

Prípadný príslub niektorého zo snúbencov, že pristúpi k uzavretiu manželstva po zasnubách, nemá podľa argumentácie väčšiny vedcov z odboru islamských vied, žiadnu záväznú silu.

Každá strana môže od zasnúbenia odstúpiť kedykoľvek, ale lepšie je držať sa svojho sľubu, pokiaľ neexistuje vážny dôvod na odstúpenie.

Často sa stáva, že z dôvodu odstúpenia jedného zo snúbencov vzniká okrem iného aj materiálna ujma u protistrany. Tu rozoznávame dva prípady:

1. Ak vznikne škoda jednej alebo druhej strane len v dôsledku odstúpenia od zasnúbenia, nenastáva povinnosť náhrady škody. Napr. ak by snúbenica odstúpila a snúbenec by žiadal náhradu škody s odôvodnením, že keby nebol býval s ňou viazaný zasnubami, mohol sa oženiť s inou ženou, ktorá sa už vydala. Alebo ak by od zasnúbenia odstúpil snúbenec a snúbenica by žiadala odškodné za to, že jej tým spôsobil psychickú ujmu atď. Len z titulu odstúpenia od zasnub nevzniká žiadnej strane nárok na odškodné.

2. Ak vznikla škoda jednému alebo druhému snúbencovi zavinená druhou stranou, vzniká poškodenej strane nárok na náhradu škody. Napr. ak by jeden zo snúbencov položil podmienku, že vybavenie budúcej domácnosti musí druhá strana obstaráť počas zasnub alebo že vybavenie musí spĺňať určité kritériá a potom by prvá strana odstúpila od zasnúbenia, vzniká druhej strane, podľa islamského práva, nárok na náhradu škody podľa zásady, že nesmie nastať škoda a nesmie byť nik poškodený a ak nastane škoda, treba ju odstrániť. Spôsob odstránenia spočíva v náhrade takto vzniknutej škody.

Napriek skutočnosti, že len z titulu zasnúbenia nevzniká žiaden záväzok alebo nárok, z dohodnutia určitých podmienok alebo požiadaviek, ktoré má niektorá zo strán splniť počas zasnub, však záväzkový vzťah už vzniká. Takýto záväzkový vzťah nastupuje so všetkými jeho účinkami, vrátane náhrady prípadnej vzniknutej škody.

Niekedy sa stáva, že ešte počas zasnúbenia snúbenec dáva snúbenici veno, ktoré sa neskôr zakotví v sobášnej zmluve. Je tiež zvykom, že jeden zo snúbencov alebo obaja si darujú rôzne dary na prehlásenie vyvíjajúceho sa vzťahu medzi nimi. Avšak čo potom, ak by sa zasnúbenie nevydarilo a došlo by k jeho zrušeniu? V takom prípade nastanú dve možnosti:

1. Ak vopred odovzdané veno ešte stále existuje v podobe, v akej ho snúbenec snúbenici dal, má snúbenec nárok na jeho vrátenie. Ak by však snúbenica kúpila zaň napr. zariadenie do predpokladanej budúcej domácnosti, ostáva snúbenici, pokiaľ snúbenec

takúto kúpu schválil, alebo aspoň vedel o nej a nič nenamietal (čo možno pokladať za snúbencov tichý súhlas s kúpou). To isté platí v prípade odstúpenia snúbenca od zásnub. Ak by zásnuby zrušila snúbenica, snúbenec má plné právo na vrátenie alebo náhradu spomenutého vena v jeho pôvodnej podobe.

2. Darovanie počas zasnúbenia. Obdarovaný je tu povinný dar vrátiť, ak by bol peňažný, alebo uhradiť jeho protihodnotu, ak sa zničil alebo spotreboval. Povinnosť vrátenia sa tu vzťahuje na toho, kto jednostranne a bezdôvodne zruší zasnúbenie. Ak napr. odstúpi snúbenec jednostranne (bez dohody so snúbenicou), je povinný vrátiť snúbenici, čo od nej prijal, ale čo jej on sám daroval, to sa už nevracia. Tieto ustanovenia platia pre prípad, že by nebolo vopred dohodnuté, čo s darmi, ak sa zásnuby zrušia. Pokiaľ medzi stranami existuje dohoda pre prípad zrušenia zásnub, potom platí to, na čom sa strany dohodli.

3.3 Ako by sa mali snúbenci správať počas zásnub

Pristúpime teraz k správaniu, ktorým by sa mal vyznačovať vzťah oboch snúbencov počas zasnúbenia.

Hlavná zásada, ktorá platí počas zásnub pre oboch snúbencov, je, že by sa nemali nikdy ocitnúť osamote na mieste, kde niet nikoho iného.

Pokiaľ by obaja snúbenci chceli ostať osamote alebo vyjsť na odľahlé miesto, musí s nimi vždy byť muhram. Muhram je osoba mužského pohlavia, u ktorej existuje trvalá prekážka uzavretia

manželstva so snúbenicou, napr. otec, brat, strýko, atď. Prítomnosť muhrama so snúbencami islamské náboženstvo nevyžaduje preto, aby obmedzovalo slobodu alebo pohyb snúbencov. Túto skutočnosť si musí aj samotný muhram uvedomiť a snažiť sa, aby snúbenci jeho prítomnosť čo najmenej pociťovali.

Inštitút muhrama zohráva v islamskom rodinnom práve dve dôležité preventívne funkcie - osobnú a spoločenskú. Osobná funkcia spočíva v ochrane snúbenice pred možným vyčítaním snúbenca (keďže snúbenci ostali osamote). Na strane druhej je to aj ochrana snúbenca pred možným obvinením z obťažovania zo strany snúbenice. Spoločenská funkcia zasa predstavuje určitý stupeň prevencie voči tomu, aby sa zásnuby stali prostriedkom na obchádzanie niektorých zásad, ktoré islam od muslimov vyžaduje (napr. zdržania sa akéhokoľvek intímneho styku mimo manželstva).

Islam v rámci inštitútu zásnub sa zasadzuje za to, aby sa každý zo snúbencov oboznámil s charakterom a vlastnosťami toho druhého. Pritom dáva prednosť spoznaniu charakterových črt, psychickému a duševnému založeniu človeka pred fyzickou stránkou takéhoto vzťahu.

Charakteristickým znakom islamských zásnub však stále ostáva, že obaja snúbenci bez ohľadu na to, či je snúbenica muslimkou, alebo nie, sa musia pridržiavať zásad islamskej morálky a týmito zásadami sa riadiť aj v prípade následného uzavretia manželského vzväzku.

Zásady islamskej morálky možno okrem iného stotožniť aj s hlavnými zásadami islamu, kde sa prejavuje napr. ľudská úprimnosť, bohabojnosť, láska, štedrosť a iné dobré vlastnosti.¹¹

Každý zo snúbencov by mal tomu druhému počas zásnub vytvoriť čo najlepšie podmienky a predpoklady, aby nedošlo k porušovaniu zásad islamu. Dodržiavanie týchto zásad v skutočnosti zvyšuje predpoklady úspešnosti manželstva a vzťahu, ktorý sa medzi manželmi vytvoril ešte počas zásnub.

Určenie doby zásnub závisí len od vôle snúbencov, kedy sa cítia byť pripravení na uzatvorenie manželstva.

Ako vyplýva z doterajšieho výkladu, islamské zásnuby majú niektoré špecifiká, uplatnenie ktorých však nie je náročné. Ide skôr o ustanovenia, ktoré majú napomáhať k úspešnému ukončeniu zásnub a uzavretiu manželstva založeného na pevných základoch.

¹¹ K zásadám pozri A. Al-Sbenaty, Islam, podstata náboženstva

4. Sobáš a jeho následky

4.1 Pojem manželstvo v islame

Podľa islamského náboženstva, manželstvo vzniká zo skutočnej vôle ženy a muža žiť spoločným životom, rešpektovať jeden druhého a usilovať sa o vybudovanie spoločnej rodiny. Je to záväzok voči dôstojnému a zmysluplnému životu, spoločnosti a ľudskému pokoleniu. V prvom rade je to však záväzok pred Bohom, že si obaja manželia usporiadajú svoj spoločný život v súlade s tým, čo im islam ukladá.

4.2 Prekážky manželstva

Ako každé iné náboženstvo či právny systém, aj islamské náboženstvo pozná určité prekážky manželstva - ženy, s ktorými je sobáš zakázaný.

Ženy, s ktorými sa muž nemôže zasnúbiť alebo oženiť, sa nazývajú Muharramat, t. j. zakázané. Medzi určitou ženou a určitým mužom môže existovať prekážka dočasného alebo trvalého charakteru, ktorá im bráni v uzavretí právoplatného manželstva. Islamské právo tu rozlišuje dve kategórie prekážok:

1. Dočasné prekážky manželstva. Sú podmienené vznikom určitého stavu, zánikom ktorého odpadnú prekážky uzatvorenia manželstva.

2. Trvalé (alebo absolútne) prekážky manželstva. Platia trvale, bez ohľadu na vznik alebo zánik akýchkoľvek okolností, dôvodov vzniku týchto okolností alebo času ich trvania. Muž a žena spadajúci pod túto kategóriu nemôžu byť manželstvom nikdy spojení.

4.2.1 Dočasné prekážky manželstva

Dočasné prekážky manželstva, t. j. prekážky, ktoré dočasne bránia vstup určitého muža s určitou ženou do manželstva, sú

1. Existujúce manželstvo u ženy. Táto prekážka odpadá (zaniká), ak dôjde k splneniu dvoch podmienok:

- zánik existujúceho manželstva, buď smrťou manžela alebo rozvodom,
- uplynutie určenej doby uddy.

Súčasným splnením oboch podmienok odpadáva táto dočasná prekážka.

2. Sobáš dvoch sestier s tým istým mužom. Muž nesmie byť ženatý súčasne s dvoma sestrami. Keďže islamské právo pripúšťa, aby mal manžel súčasne až štyri manželky, teoreticky by mohlo dôjsť k situácii, že by sa niekto oženil s dvoma sestrami. Takýto prípad však islamské právo vylučuje a možnosť sobáša so sestrou

manželky pripúšťa až v prípade zániku manželstva s prvou sestrou (s doterajšou manželkou).

3. Existencia platného manželstva muža so štyrmi ženami. Ak by mal manžel v tom istom čase štyri manželky, tak sa nemôže oženiť s piatou, pokým by sa nerozvedol s jednou z nich. Manžel totiž nemôže mať v tom istom čase viac ako štyri manželky.

V súčasnej dobe sa už vyskytujú len ojedinelé prípady, keď by mal manžel štyri manželky, čo však nič nemení na skutočnosti, že toto ustanovenie je nezrušiteľné a v určitých prípadoch (ako sa už spomenulo) dokonca nenahraditeľné a potrebné.

4. Neodvolateľný rozvod medzi manželmi. Ak by sa manželka rozviedla s manželom trojitým rozvodom - neodvolateľným (viď kapitolu o rozvode), vzniká tu dočasná prekážka uzatvorenia nového manželstva medzi rozvedenými manželmi. Rozvedení manželia sa nemôžu znova zosobášiť, pokiaľ sa manželka nevydá za niekoho iného a potom (z presvedčivých dôvodov) sa rozhodne nové manželstvo ukončiť. Po uplynutí manželkinej uddy z posledného manželstva sa môže znova vydať za prvého (bývalého) manžela, ale len na základe novej sobášnej zmluvy a nových dohodnutých podmienok.

Medzi neodvolateľným rozvodom a znovuzavretím predtým rozvedeného manželstva, musí existovať minimálne jedno manželstvo, v ktorom bola manželka vydatá za niekoho iného (schéma č. 1).

Schéma č. 1

prvé manželstvo (P1) -----1----- neodvolateľný rozvod manželstva (P1) (dočasná prekážka znovuzavretia manželstva medzi (M1) a (A1))
-----2----- manželka uzavrie iné manželstvo (P2) s druhým mužom (A2)
-----3----- rozvod druhého manželstva (P2) (z presvedčivých dôvodov)
-----4----- uplynula udda manželky (M1), odpadá dočasná prekážka znovuzavretia manželstva -----5----- možnosť, aby sa obaja manželia z prvého manželstva (P1) zosobášili znova (možnosť uzavretia manželstva (P3) medzi (M1) a (A1))

- (P1) Prvé manželstvo, (M1) Manželka, (A1) Manžel
- (P2) Druhé manželstvo, (M1) Manželka, (A2) Manžel
- (P3) Uzavretie nového manželstva medzi (M1) a bývalým manželom (A1)

5. Mladý vek nevesty. Táto prekážka je daná, pokiaľ by bola nevesta ešte veľmi mladá, čo jej neumožňuje dostatočne vnímať dosah a následky svojho rozhodnutia vstúpiť do manželského zväzku alebo ho odmietnuť. Je to v skutočnosti požiadavka vekovej dospelosti (vo väčšine islamských krajín je táto veková hranica zákonom stanovená).

6. Ak by bola nevesta sirotou. Tú možno požiadať o ruku až po dosiahnutí veku dospelosti (pokiaľ by nevesta nemala waliho, sobáš uzatvára zákonom poverený sudca, ktorý manželstvo uzatvára a zároveň zastupuje nevestu pri dohodovaní podmienok sobášnej zmluvy).

7. Plynutie doby uddy. Ak je manželka ešte v dobe uddy, nie je dovolené sa s ňou zasnúbiť alebo oženiť, pokiaľ neuplynie táto doba. Tu treba dodať, že ak je manželka ešte v čase uddy, nepripúšťa sa, aby jej niekto cudzí čo len naznačil, že by sa s ňou po rozvode chcel zasnúbiť alebo oženiť, pretože kým doba uddy neuplynie, manželia majú možnosť sa k sebe ešte vrátiť a takúto príležitosť netreba za žiadnych okolností zmariť, najmä ak manželia majú spoločné deti.

8. Vykonávanie púte do Mekky. Do kategórie dočasných prekážok manželstva zaraďujeme aj ženy, ktoré sú na púti v Mekke. Uzavrieť manželstvo je možné, až keď svoju púť dokončia. Počas púte je zakázané ženiť sa, aby pútnika nič nerušilo pri uctievaní Boha a v dosiahnutí cieľa, pre ktorý na púť prišiel.

9. Rozvod z podnetu manželky. Takýto rozvod nastáva, ak manželka požiadala manžela o rozvod s tým, že ho odškodní za ujmu, ktorú utrpel zrušením manželstva (ide o tzv. neodvolateľný menší rozvod), čo predstavuje zrieknutie sa akýchkoľvek nárokov na finančné alebo iné čiastky, ktoré by jej boli prislúchali zo sobášnej zmluvy pre prípad rozvodu.

Pri takomto rozvode môže bývalej manželke aj počas uddy akokoľvek cudzí naznačiť vôľu požiadať ju o ruku po skončení doby uddy.

V prípade, že by sa manželstvo rozviedlo na požiadanie manželky, nenastane tu prekážka uvedená v štvrtom bode. Po uplynutí uddy sa manželia môžu vrátiť k sebe na základe novej sobášnej zmluvy bez splnenia požiadavky uvedenej v štvrtom bode.

10. Plynutie doby uddy u ženy, ktorá má za sebou zaniknuté manželstvo (tzv. neodvolateľný väčší rozvod alebo ktorej manžel zomrel). U takejto ženy je však možné počas uddy naznačiť (nie však otvorene vyjadriť) vôľu požiadať ju o ruku po uplynutí doby jej uddy.

Dočasné prekážky manželstva sú pre muslima a muslimku záväzné. Na základe skutočnosti, že muslim môže do manželstva vstúpiť len uzavretím islamského sobáša, je pochopiteľné, že uvedené prekážky by mali platiť aj pre nemuslimky. Z reálneho hľadiska je forma islamského sobáša výhodná aj pre nemuslimov, a to pre existenciu predmanželskej sobášnej zmluvy, v ktorej možno dohodnúť akékoľvek podmienky. Takéto podmienky ale nesmú byť v rozpore s islamským náboženstvom. Okrem toho by mali byť aj v súlade s platným právnym poriadkom v krajine, v ktorej sa takýto sobáš uzatvára.

Otázkou však ostáva, čo po rozvode manželstva muslima s nemuslimkou. Islamské právo rešpektuje náboženstvo manželky či už židovské alebo kresťanské, pokiaľ by nedošlo k zásadnému porušeniu islamských zákonov. To by mohlo viesť k záveru, že rozvodom manželstva sa manželka oslobodzuje od akejkoľvek povinnosti dodržiavať zásady islamského manželstva. Ostáva tu však skutočnosť, že uzavretím islamského sobáša sa manželka pred Bohom (ktorého uznávajú spoločne židia, kresťania a muslimovia) zaviazala dodržiavať zásady, ktoré islam manželstvu určil, súčasťou ktorých sú aj ustanovenia islamu o rozvode (až do skončenia doby uddy). To znamená, že manželka by napr. mala dodržať dobu uddy až do konca, aj keď by to podľa svojho náboženstva nebola

povinná. Keď berieme do úvahy, že islamské právo od manželky nevyžaduje len plnenie určitých povinností, ale jej poskytuje aj celý rad práv, ako je napr. dedičské právo, je zrejmé, že aspoň z morálneho hľadiska by mala manželka nemuslimka dodržať ustanovenia islamu ohľadom sobáša až do konca, vrátane uplynutia doby uddy.

Pri dočasných prekážkach manželstva, je potrebné poznamenať, že ak by bola žena v čase uzatvárania manželstva práve v menštruačnom cykle, manželstvo sa môže uzatvoriť, avšak k pohlavnému styku medzi manželmi môže dôjsť až po uplynutí doby menštruácie.

4.2.2 Trvalé prekážky manželstva

Trvalé prekážky manželstva možno rozdeliť do dvoch hlavných skupín:

1. prekážky z titulu príbuzenstva,
2. prekážky z titulu spoločného kojenia.

1. Prekážky z titulu príbuzenstva. Do tejto kategórie zaraďujeme:

- 1.1. Všetkých príbuzných
 - 1.1.1. *vo vzostupnej línii*
 - 1.1.1.1. priamej, t. j. matky a babičky,
 - 1.1.1.2. bočnej, t. j. bratia, sestry a ich deti

1.1.2. v zostupnej línii

1.1.2.1. priamej, t. j. deti a vnuci,

1.1.2.2. bočnej, t. j. tety a strýkovia, ale bez ich detí

1.2. Manželku otca, t. j. nevlastnú matku (bez ohľadu na to, či otec zomrel, alebo sa s ňou rozviedol), pretože otcova manželka automaticky získava postavenie matky voči manželovým deťom.

V Koráne bolo zoslané:

„Nežente sa s tými (ženami), s ktorými boli ženatí vaši otcovia, ibaže sa tak už stalo. Je to veru nemravnosť a ohavnosť a zlá cesta (verš zakazuje muslimom ženiť sa s vlastnou alebo nevlastnou matkou).“ (Korán 4:22)

Znamenie prikazuje muslimom, aby sa neženili so ženami, s ktorými sa ich otcovia predtým oženili, pretože je to hanebný a opovrhnutia hodný čin, ktorý vyvoláva hnev Boha najvyššieho. Avšak pokiaľ by sa tak stalo pred zoslaním tohto znamenia, tak Boh milosrdný má moc odpustiť každému aj podobný hriech. V predislamskom období bolo obvyklou záležitosťou, že keď otec zomrel, jeho synovia alebo príbuzní zdedili jeho majetky spolu aj s manželkami (keďže v predislamskom období nebol obmedzený počet manželiek). Tieto zdedené otcove manželky potom mohol (ten, kto ich zdedil) za niekoho vydať za dohodnutú odplatu, zakázať im vydať sa alebo sa s nimi dokonca sám mohol oženiť. V dôsledku toho sa stávalo, že si niekto vzal za manželku svoju nevlastnú matku.

1.3. Matku manželky (svokru a jej matka), pretože sobášom sa automaticky dostáva do postavenia matky a taktiež otec manžela vo vzťahu k neveste (svokor a otec ženicha), pretože sobášom sa stáva akoby otcom manželky. Sobáš s ostatnými príbuznými sa stáva nemožný až v momente, keď dôjde k pohlavnému styku medzi manželmi.

1.4. Odchovankyňu, t. j. dcéru manželky z iného manžela. Absolútna prekážka tu vzniká v momente, keď dôjde k pohlavnému styku medzi manželmi po sobáši. Ak by však manželstvo ešte predtým zaniklo z akéhokoľvek dôvodu, táto prekážka odpadáva. To isté platí aj v prípade odchovanca, t. j. syna manžela voči manželke svojho otca. V Koráne je zoslané:

„Sú vám zakázané (brať si za manželky) vaše matky, dcéry, sestry, tety z otcovej strany, tety z matkinej strany, dcéry (vašich) bratov, dcéry (vašich) sestier, vaše matky z titulu kojenia, ktoré vás kojili (ženy, ktoré vás kojili v detstve), vaše sestry z titulu kojenia (dcéry ženy, ktorá vás kojila v detstve)⁽¹⁾, matky vašich manželiek a vaše odchovankyne (nevlastne dcéry), ktoré sú vo vašej starostlivosti a ktoré pochádzajú z vašich manželiek, do ktorých ste vstúpili (mali ste s nimi pohlavný styk)⁽²⁾. Ak by ste však do nich neboli vstúpili (nemali s nimi pohlavný styk)⁽³⁾, nebude to pre vás hriechom oženiť sa s ich dcérami. A sú vám zakázané manželky vašich synov, ktorí pochádzajú z vašich beďier (sú vám zakázané manželky vašich vlastných synov) a (je vám zakázané) mať súčasne za manželky dve sestry, ibaže sa tak už stalo (pred zoslaním tohto verša).⁽⁴⁾ A Boh je odpúšťajúci a milostivý.“ (Korán 4:23)

(1): Muslimovi sa zakazuje zosobášit' sa so ženou, ktorá ho ako dojčať a kojila prirodzeným spôsobom, pretože takáto žena kojením nadobudla postavenie matky a jej dcéry nadobudli preňho postavenie sestier.

(2): Vstúpili do manželstva a mali s nimi pohlavný styk. V momente, keď dôjde k pohlavnému styku medzi mužom a ženou, nadobúdajú deti oboch manželov postavenie súrodencov. Dcéra manželky sa dostáva do postavenia dcéry manžela, čo už znamená vznik prekážky manželstva medzi nimi.

(3): Ak by sa manželstvo rozpadlo predtým, než by došlo k pohlavnému styku medzi manželmi, táto prekážka odpadáva a muž sa môže oženiť s dcérou svojej bývalej manželky.

(4): Muslim môže mať štyri manželky, ako už bolo uvedené. Islam však nepripúšťa mať v tom istom čase dve sestry za manželky. Výnimku tvoril len prípad, že by takého manželstvo už existovalo pred zoslaním tohto znamenia.

1.5. Tetu manželky, či už z otcovej alebo z matkinej strany. Tak tiež strýko manžela, či už zo strany otca alebo matky, až pokým sa manželia nerozvedú a neuplynie manželkina udda.

1.6. Ženu, ktorá bola predtým vydatá za otca alebo syna muža.

1.7. Manželky synov a vnukov.

2. Prekážky z titulu spoločného kojenia

Muslimovi sa zakazuje zosobášit' sa so ženou, ktorá ho ako dojčať a kojila prirodzeným spôsobom (nie umelým), pretože takáto žena kojením nadobudla postavenie matky. Takéto kojenie sa stáva prekážkou, ak sa súčasne naplnia nasledujúce podmienky:

a) Kojenie sa koná pred dovŕšením dvoch rokov (je to doba, v ktorej je mlieko ešte stále hlavným zdrojom potravy dieťaťa), a súčasne

b) Počet kojení dosiahol päť nasycujúcich kojení a tieto dávky boli pre dieťa postačujúce, čiže dieťa prestalo piť mlieko samo od seba.

Ak boli uvedené dve podmienky splnené, deti ženy, ktorá kojila cudzie dieťa, sa stávajú akoby súrodencami cudzieho dieťaťa. Prekážky uzatvorenia manželstva v prípade dojčenia vznikajú medzi dojčeným dieťaťom a dojkou, vrátane jej detí.

Treba však poznamenať, že tieto ustanovenia platia len ohľadom prekážok uzavretia manželstva. Vznik takejto prekážky uzatvorenia manželstva, nezakladá v ostatných sférach života žiadne ďalšie práva, povinnosti alebo obmedzenia medzi dojčeným dieťaťom a ženou, ktorá ho dojčila, vrátane jej detí. Nevzniká tu napr. žiadne zákonné právo na podiel na dedičstve medzi dojčeným dieťaťom a ženou, ktorá ho dojčila a jej deťmi, nezakladajú sa medzi nimi ani žiadne rodičovské práva a povinnosti a pod.

Okrem uvedených trvalých prekážok manželstva, existuje ešte jeden prípad, kedy sa rozvod dvoch manželov považuje za neodvolateľný, absolútny a spoločné manželstvo sa stáva pre oboch manželov navždy zakázané. Ide o prípad, ak manžel obviní manželku z nevery a ona to poprie (právna úprava vyžadujú na uznanie obvinenia z nevery svedectvo najmenej štyroch spôsobilých svedkov okrem prípadu manžela, keď na vznesenie obvinenia stačí len jeho prisaha).

Ak by manžel svoju manželku obvinil z nevery a nemal by pri tom štyroch svedkov, ktorí by dokázali jeho tvrdenia, tak sú dve riešenia:

a) Manžel odvolá svoje obvinenie voči manželke. V tomto prípade sa nevyvodzujú žiadne dôsledky voči existujúcemu manželstvu, alebo

b) Manžel odprisahá štyrikrát, že jeho obvinenie je pravdivé a piatykrát vysloví prisahu: aby prekliatie Božie na ňom spočinulo, ak by patril medzi klamárov. Manželka buď prizná svoju neveru, alebo odprisahá štyrikrát, že manželovo obvinenie je nepravdivé a odprisahá piatykrát: nech hnev Boží na ňu spočynie, ak by patril (manžel) medzi pravdovravných. Táto prisaha a protiprisaha sa v islamskej terminológii nazýva „Al-lián“. Pri prisaha o nevere, väčšiu právnu silu má prisaha manželky než prisaha manžela. Pokiaľ manžel nepodložil svoju prisahu štyrmi svedkami, manželku nemožno právne stíhať. Spomínaná prisaha o nevere má však neodvratiteľné účinky na existujúce manželstvo.

Pokiaľ by obaja manželia vyslovili spomenutú prisahu, manželstvo sa ruší automaticky (bez doby uddy, v ktorej by sa obaja manželia ešte mohli k sebe vrátiť). Pre uzavretie nového manželstva s iným mužom je však potrebné, aby stanovená doba uddy manželky uplynula. Medzi manželmi, ktorí odprisahali prisahu o nevere, vzniká absolútna prekážka manželstva. Teraz, už bývalým manželom, sa v žiadnom prípade nepovoľuje, aby boli manželstvom znova spojení. Zákaz je absolútny a nepripúšťa sa z neho

žiadna výnimka. Preto by si mali manželia veľmi dobre premysleli, či sa pustia do podobného sporu a obvinení o nevere.

Inštitút „Al-lián“ – Prísaha o nevere, zdôrazňuje, aká dôležitosť sa v islamskom práve pripisuje otázke nevery, resp. vzájomnej manželskej dôvere. Je to azda jediný prípad (ak sa vyskytne v manželskom spolužití), keď nemožno jeho následky zvrátiť (pretože sa tu stráca dôvera a vzájomný rešpekt medzi manželmi). Je to jediný prípad, keď manželstvo automaticky zaniká bez rozvodu a jeho opätovný vznik medzi bývalými manželmi sa už nikdy viac nepripúšťa.

Treba tu ešte zdôrazniť fakt, že spomenutá absolútna prekážka vzniká za predpokladu, že nastali všetky horeuvedené podmienky (t. j. obvinenie, prísaha a protiprísaha). Na vznik absolútnej prekážky manželstva, hlavnú úlohu zohráva až samotná prísaha manžela a protiprísaha manželky. Až vtedy sa naplnia predpoklady absolútnej prekážky. Do momentu protipríslahy manželky je možné všetko ešte odvolať.

4.3 Sobášny akt

Aby sobáš nadobudol platnosť a aby manželom vznikli manželské práva a povinnosti, je potrebné splniť osem podmienok:

1. aby mal sobášny akt náležitú formu,
2. aby manželka bola muslimkou, kresťankou alebo židovského náboženstva a aby manžel bol muslimom,

3. aby došlo k dohode o vene, o jeho výške a splatnosti,
4. spôsobilý vek oboch manželov na uzavretie manželstva,
5. svedectvo spôsobilých svedkov,
6. právna spôsobilosť na uzavretie manželstva,
7. existencia waliho,
8. súhlas nevesty.

1. Forma sobášnej zmluvy

Sobášny akt prebieha medzi walim – zástupcom nevesty (zástupcom zvyčajne býva otec nevesty) a ženíchom (nie medzi ženíchom a nevestou).

Forma prejavu, ktorým sa manželstvo uzatvára, môže mať viacero podôb. Jedna z nich je nasledujúca:

„Vďaka Bohu, Jemu vďačíme za všetko. Jeho žiadame o pomoc a uvedenie na cestu správnu. Jeho žiadame o pomoc, aby nás uchránil pred zlom spočívajúcim v našich dušiach a pred zlými skutkami. Koho Boh uvedie na cestu správnu, toho už nik z nej neodkloní a koho uvedie na zlú, toho už nik nezachráni. Uznávam, že niet boha okrem Boha jedného jediného, ktorý nemá spoločníka a uznávam, že Muhammad je jeho poslom a služobníkom.“ Potom sa prednesú tri znamenia Koránu:

„Vy, ktorí ste uverili, bojte sa Boha s bázňou, aká mu náleží (nepodceňujte Ho a majte na pamäti Jeho moc a hnev) a neumierajte bez toho, aby ste boli muslimovia (t. j. Bohu oddaní). (Dajte si pozor, aby vás smrť nezastihla v inom stave než v stave, keď ste

muslimovia, teda Bohu oddaní, dodržiavajúc to, čo vám Boh uložil. Neodvracajte sa od toho, čo Boh uložil čo i len na zlomok svojho života, pretože nik nevie, kedy ho smrť zastihne a v akom stave.)“ (Korán 3:102)

„Ľudia! Bojte sa svojho Pána, ktorý vás stvoril z duše jednej (z Adama) a z nej (z tejto duše) stvoril jej družku (Evu) a z nich oboch dal rozmnožiť veľké množstvo mužov a žien. Bojte sa Boha, v mene ktorého sa na seba obraciate (veriaci ľudia často používajú vety: „V mene Boha urob to a to, prisahám na Boha, že to urobíš“, atď.) a vyvarujte sa prerušenia príbuzenských vzťahov (bojte sa Boha a neprerušujte príbuzenské vzťahy, ktoré sú medzi vami). Ved' Boh na vás dozerá (a všetko vidí).“ (Korán 4:1)

„Vy, ktorí ste uverili, bojte sa Boha a hovorte slová správne (spravodlivé, ktorými sledujete Božiu spokojnosť),“ (Korán 33:70)

Následne sa osoba, ktorá sobáš vykonáva, uistí, že u ženích a nevesty neexistujú žiadne prekážky, ktoré by bránili uzatvoreniu manželstva a že nevestin wali je spôsobilý ju zastupovať (má voči nej „wilája“, t. j. právo ju zastupovať).

Následne ten, kto sobáš uzatvára, prikáže walimu, aby povedal: „Dávam ti svoju dcéru (alebo zverienkyňu, pokiaľ by nebol otcom nevesty a uvedie jej meno) za manželku, a to podľa dohodnutého vena (uvedie jeho výšku a ostatné podmienky, ktoré sa sobáša týkajú).“

Potom ten, kto sobáš uzatvára, prikáže ženíchovi, aby po ňom zopakoval nasledujúcu vetu: „Prijal som tento sobáš aj podmienky v ňom uvedené a som s ním spokojný.“

Potom všetci traja (ten, kto sobáš uzatvára, ženích a wali) prednesú prvú kapitolu Koránu - Al-fátihu. Na záver, ten, kto sobáš uzatvára, vyriekne: „*Bárakalláhu lakumá wa báraka alejkumá wa žamaa bejnakumá fí chajr* (Nech vám Boh požehná, nech svoje požehnanie zošle na vás a nech vás spojí v dobrom).“

Sobášny akt môže vykonať každá dospelá osoba mužského pohlavia, právne spôsobilá a pridržiavajúca sa islamu (slovom i skutkami). V krajinách, ktoré uznávajú sobáš podľa islamského práva, sobáš už vykonáva štátom poverený orgán (alebo osoba), ktorá vedie aj agendu manželstiev (zväčša je táto agenda zverená súdom). Avšak tam, kde takáto úradne poverená osoba chýba, môže sobáš vykonať ktorákoľvek osoba, ktorá splňa hore uvedené podmienky.

Forma sobášnej zmluvy (sobášneho aktu), ktorá sa tu uvádza, je jednou z mnohých foriem. Ktorákoľvek forma, ktorá by sa použila, však musí obsahovať kladný, zreteľný, jasný a skutočný prejav vôle oboch strán. To sa vzťahuje aj na podmienky dohodnuté v sobášnej zmluve.

Sobáš by sa mal uskutočniť vždy v arabskom jazyku za predpokladu, že všetky hlavné zúčastnené strany sobášneho aktu (nevesta, ženích, wali, ten, kto sobáš uzatvára a svedkovia) tomuto jazyku rozumejú. Ak by však čo len jedna zo strán uzatvárajúcich manželstvo nerozumela arabskému jazyku, je možné obstarat' si tlmočníka alebo samotný sobáš uskutočniť v jazyku, ktorý je všetkým zrozumiteľný.

Sobášna zmluva sa následne spíše podľa podmienok vopred dohodnutých (s ktorými strany v ústnom sobášnom akte súhlasili)

s tým, že podmienky v tejto zmluve uvedené musia byť jasné, zrozumiteľné, povolené a konkrétne určené alebo určiteľné (čo do osoby i plnenia).

2. Viera manželky a manžela

O viere manželky a manžela platia obdobné ustanovenia ako pri zasnúbení.

3. Určenie vena (mahr)

Veno (mahr) predstavuje povinný dar, ktorý ženích poskytuje neveste pri uzavretí sobášnej zmluvy. Veno sa určuje v sobášnej zmluve a od okamihu uzavretia manželstva sa stáva výlučným vlastníctvom nevesty, s ktorým môže ona slobodne nakladať.

Za obdržané veno nie je nevesta povinná poskytnúť ženíchovi žiadne protiplnenie.

Veno sa v sobášnej zmluve určuje buď ako celok, t. j. ako jedna suma alebo hmotný dar, ktorý sa neveste podaruje pri uzavretí sobáša. Veno je možné aj rozdeliť na dve časti:

1. Prvá časť nazvaná „Muqaddam“ sa odovzdá neveste pri uzavretí sobáša,

2. Druhú časť nazvaná „Muachchar“ manžel poskytuje manželke v prípade rozvodu, pričom prvá časť vena je splatná v momente uzavretia sobášnej zmluvy a druhá len v prípade rozvodu, ktorý nezavinila manželka.

Pre prípad rozvodu, islam uznal vzájomné nároky oboch manželov voči sebe. Vyzýva ich však aj v tomto prípade, aby odpúšťali jeden druhému a aby sa rozišli v dobrom, pokiaľ je to možné.

Ak by bol manžel pri rozvode vo finančnej tiesni a nebol by schopný splatiť dohodnutú čiastku vena, ktorá je v sobášnej zmluve určená pre prípad rozvodu, je pre manželku oveľa čestnejšie a bohabojnejšie, aby mu túto časť vena odpustila. Naopak, pokiaľ by bol manžel schopný zaistiť manželke dohodnutú časť vena, ktorú jej určil pre prípad rozvodu, je preňho čestnejšie a bohabojnejšie, keď ju manželke splatí bez omeškania a pomôže jej tak, aby sa finančne zaistila aspoň na určitú dobu.

Veno islam neveste nestanovil len pre jeho samotný finančný význam (čo si treba dôkladne uvedomiť), ale stanovil ho aj ako symbol lásky a úcty voči neveste, ako dôvod získania jej náklonnosti a na znak toho, že muž je povinný rodinu finančne zabezpečiť od samého začiatku.

Výška vena nie je nikde pevne určená. Riadi sa dohodou oboch budúcich manželov, resp. dohodou manžela s walim. Výška vena sa spravidla určuje spoločenskou zvyklosťou v tej ktorej krajine. Veno môže tvoriť čokoľvek, čo má oceníteľnú hodnotu, dokonca aj vedomosti (keďže veda a poznanie sú islamom vysoko hodnotené). Prorok Muhammad (p.) napríklad oženil jedného muža s tým, že venom jeho manželky bude naučiť ju niečo z Koránu. Ďalšiemu zasa povedal, aby si obstaral hoci aj prsteň zo železa (ako veno). Prorokovo konanie jednoznačne poukazuje na podstatu vena, ktoré má mať skôr symbolický charakter, dar, ktorý by mal spôsobiť radosť neveste a ktorý by nezaťažil ženicha.

Napriek skutočnosti, že veno patrí medzi základné prvky islamského sobáša, treba zdôrazniť, že šťastné a pretrvávajúce

manželstvo nespočíva vo vysoko dohodnutom vene, ale v dobrom a rozumnom výbere budúceho manžela.

4. Spôsobilý vek na uzavretie manželstva

Islamské náboženstvo neohraničuje a ani neurčuje dolnú či hornú vekovú hranicu pre uzavretie manželstva. Treba však upozorniť, že nevyhnutným prvkom uzavretia manželstva je súhlas nevesty a ženicha, preto sa predpokladá, že obaja majú dosahovať stav telesnej a duševnej zrelosti a vyspelosti, keď si dokážu uvedomiť dosah a rozsah svojho konania. Vzhľadom na to, že otázka vekovej spôsobilosti nie je striktne upravená v pôvodných prameňoch islamského náboženstva (v Koráne a sunne - tradície po prorokovi Muhammadovi), jej úprava sa ponecháva na voľnú úvahu zákonodarcov v tom ktorom období.

5. Svedectvo spôsobilých svedkov

Ako pri každom dôležitom úkone, aj pri uzatváraní manželstva je potrebná prítomnosť svedkov. Prítomnosť svedkov je nevyhnutná najmä z dôvodu, aby dosvedčili uzatvorenie manželstva medzi ženichom a nevestou, ale aj obsah sobášnej zmluvy pre prípad budúcej nezhody medzi manželmi. Písomná forma manželskej zmluvy nebola výslovne uložená. Avšak povinnosť uzatvárať zmluvy v písomnej forme je vo všeobecnosti v Koráne uložená, pokiaľ nevznikne prekážka, ktorá by to znemožnila (napr. že by nik z prítomných nevedel písať alebo by išlo o bežnú obchodnú činnosť uskutočnenú „z ruky do ruky“).

Keďže súčasťou sobáša je aj sobášna zmluva, dá sa analogicky predpokladať, že písomná forma sobášnej zmluvy by sa mala

dodržiavať. Nakoľko však medzi základné zásady islamu od počiatkov jeho zoslania patrí zásada, že islam bol zoslaný ľuďom, aby im usporiadal ich život, aby im ho uľahčil, nie sťažil, je pochopiteľné, že v prípade nemožnosti vyhotovenia sobášnej zmluvy v písomnej forme, pripúšťa sa aj jej ústna forma. Či sa sobášna zmluva uzatvorí písomne alebo ústne, vždy je nevyhnutná prítomnosť svedkov.

Na to, aby bolo svedectvo svedkov platné a akceptovateľné, musia svedkovia spĺňať nasledovné podmienky:

1. Svedkovia by mali spĺňať požiadavku spravodlivosti, t. j. by mala o nich v spoločnosti prevládať domnienka spravodlivosti (aby sa čo najviac vylúčila možnosť krivého svedectva).

2. Svedkovia nesmú byť fyzicky alebo duševne postihnutí vadami, ktoré by im neumožnili úplné vnímanie alebo pochopenie obsahu toho, čo deje a hovorí pri uzatváraní sobáša, resp. sobášnej zmluvy. Napr. svedkovia nesmú byť sluchovo postihnutí, sklerotickí, duševne chorí atď.

3. Svedkovia musia byť plnoletí.

4. Pokiaľ je to možné, svedkovia by mali byť mužského pohlavia. Ak by sa táto podmienka nedala splniť z akéhokoľvek dôvodu, svedectvo ženy je právoplatné a úplné. V tomto prípade však podľa Koránu je potrebné svedectvo dvoch žien a jedného muža.

Prítomnosť svedkov pri sobáši je uložená ako nevyhnutná podmienka najmä pre prípad budúcich možných sporov ohľadom uzatvorenia manželstva alebo podmienok, za ktorých sa sobáš uzavrel. O to viac je ich prítomnosť dôležitá, ak nebol sobáš vyhotovený

v písomnej forme pred štátnym orgánom alebo úradne poverenou osobou. Svedkovia by mali chrániť tak záujmy manželky, ako aj záujmy manžela.

Verejné vyhlásenie manželstva plní v islame najmä spoločenskú funkciu, ktorá chráni spoločnosť pred možným zneužívaním inštitútu manželstva.

6. Právna spôsobilosť na uzavretie manželstva

Spôsobilosť na uzavretie manželstva predstavuje okrem splnenia zákonom stanovených náležitostí, aj uvedomenie si obsahu a dosahu svojho konania zo strany oboch budúcich manželov.

Manželstvo v islame však pozná aj výnimky z uvedenej zásady, keď sa manželstvo môže uzavrieť aj za predpokladu, že si obaja, alebo len jeden z budúcich manželov neuvedomuje do úplnej miery obsah práv a záväzkov z manželstva. Ide o prípady, keď sú ženích alebo nevesta duševne chorí alebo prípad, keď nespĺňajú požiadavka spôsobilého veku. Súhlas vekovo ešte nespôsobilej nevesty možno nahradiť súhlasom waliho (poručníka) a súhlas nespôsobilého ženícha sa nahrádza súhlasom poručníka. Pokiaľ by wali alebo poručník využili takúto výnimku, nesú plnú právnu zodpovednosť za následky svojho konania a z morálneho hľadiska vzrastá ich zodpovednosť za správny výber budúceho manžela pre jemu zverenú osobu. Avšak aj v tomto prípade, keď žena dosiahne vek, ktorým nadobúda právnu spôsobilosť, má možnosť sa rozhodnúť zotrvať v uzavretom manželstve a vyjadriť svoj dodatočný súhlas s ním alebo požiadať súd o zrušenie takéhoto manželstva, pretože sa uzavrelo bez jej súhlasu.

Možnosť waliho alebo poručníka udeliť súhlas, ktorý nahrádza spôsobilosť na uzavretie manželstva, využívali najmä živielia rodín, ktorí ležali na smrteľnej posteli, mali nedospelé dcéry, ktorým nemali pre chudobu čo zanechať. Išlo skôr o určitý druh sociálnej poisťky v prospech neplnoletých detí.

V dnešnej dobe okrem súhlasu waliho alebo poručníka pri osobách nespôsobilých na uzavretie manželstva, zákonodarstvo mnohých islamských krajín vyžaduje aj povolenie súdnych orgánov na uzavretie takéhoto manželstva. Pričom spôsobilý vek na uzatvorenie manželstva sa v týchto krajinách pohybuje v rozmedzí 15-18 rokov. Špeciálny súhlas by potrebovali preto žena alebo muž, ktorí by zákonom stanovený vek ešte nedosahovali. Napr. ak je dolná hranica spôsobilosti na uzatvorenie manželstva 18 rokov, osoba, ktorá má 17,5 roka si musí vyžiadať špeciálny súhlas, aby mohla vstúpiť do manželstva.

7. Existencia waliho

Waliho pri sobáši možno charakterizovať, ako osobu mužského pohlavia, dospelú, spravodlivú, dodržiavajúcu zásady islamského náboženstva (od poslednej podmienky možno upustiť, ak nevesta nie je muslimkou), ktorá zastupuje nevestu pri uzatváraní manželstva, resp. sobášnej zmluvy. Zvyčajne to býva osoba žene blízka (otec, brat a pod., podľa určitého poradia), ktorá však pochádza z otcovej vetvy. Waliho povinnosťou je pomáhať žene pri niektorých úkonoch, pri zostavovaní sobášnej zmluvy, pri zorientovaní sa v každodennom živote atď. Do veľkej miery sa starostlivosť waliho

dá porovnať s rodičovskou povinnou starostlivosťou o deti v novodobých zákonných úpravách.

Špecifikum islamského rodinného práva pri uzatváraní manželstva (alebo zásnub) je, že manželstvo neuzatvára priamo nevesta so ženíchom, ale pri uzatváraní manželskej zmluvy a sobáša zastupuje nevestu jej otec, resp. wali, ktorý so ženíchom tento akt uzavrie.

Ďalším špecifikom uzatvárania manželstva je, že na jeho platnosť sa vyžaduje súhlas otca nevesty, resp. waliho ohľadom osoby ženícha, ale aj jeho súhlas s uzavretím manželstva medzi jeho dcérou a týmto ženíchom. Niektoré právne školy pripúšťajú aj sobáš uzavretý priamo medzi nevestou a ženíchom, avšak dávajú walimu právo súdnou cestou napadnúť takýto sobáš a domáhať sa jeho zrušenia. V prípade napadnutia sobáša zo strany waliho súdnou cestou, konečné rozhodnutie o platnosti či neplatnosti manželstva patrí súdu, ktorý posúdi všetky okolnosti jeho uzatvorenia.

Zastupovanie nevesty pri uzatváraní sobáša je z hľadiska islamského práva špecifickou procesnoprávnou záležitosťou najmä z toho dôvodu, že žena po dosiahnutí plnoletosti nadobúda úplnú právnu spôsobilosť a môže aj sama napr. uzatvárať obchodné zmluvy, prijímať záväzky, ručiť atď.

Veľká váha sa však pripisuje súhlasu otca, resp. waliho, s uzavretím manželstva.

Uzavretím manželského zväzku vzniká nová rodina a nové príbuzenské vzťahy medzi rodinou ženícha a rodinou nevesty aj medzi ich bližšími či vzdialenejšími príbuznými. Okrem toho treba

brať do úvahy, že rodičia svoju dcéru vychovali a vo väčšine prípadov im nie je ľahostajný jej osud, za koho sa vydá a s kým bude mať potomstvo aj vzhľadom na to, že ženy sa v niektorých prípadoch vydávajú ešte pred dovŕšením veku dospelosti, vek, keď ešte potrebujú pomoc a usmernenie v mnohých smeroch.

Získanie záväzného súhlasu otca a požehnanie matky je priamo späté aj s povinnosťou muslima vážiť si a ctíť svojich rodičov, pretože ich spokojnosť je aj jednou z podmienok Božej spokojnosti s človekom. To znamená, že nielen žena by mala pri vstupe do manželstva dbať, aby sa nedostala do konfliktu so svojimi rodičmi, ale takisto aj muž, keď sa rozhodne oženiť sa. Mnohokrát skúsenosť rodičov pomáha novomanželom pri usporiadaní ich spoločného života. Taktiež v mnohých prípadoch, keď rodičia súhlasia s uzavretým sobášom, novomanželia predídú mnohým problémom, ktoré by ich manželstvo v opačnom prípade mohli sprevádzať.

Keďže islam na jednej strane uzákonil, ako jednu z podmienok platnosti manželstva súhlas waliho, na strane druhej zakotvil pravidlá zabráňujúce zneužívaniu takejto podmienky zo strany otca, resp. waliho.

V tomto smere islamský právny systém uznal v určitých situáciách platnosť manželstva aj bez súhlasu waliho. Sem patria situácie, keď by sa žene ponúkol vhodný muž, ktorý by spĺňal jej očakávania a požiadavky v role budúceho manžela. V tomto prípade, pokiaľ by žena s takýmto mužom súhlasila, je povinnosťou waliho

takémuto manželstvu dať súhlas. Islam sa jednoznačne stavia proti svojvoľnému správaniu sa waliho v podobných situáciách.

Ak by wali aj napriek vhodnosti ženícha zaujal odmietavé stanovisko k sobášu, jeho poverenie odpadne a za nevestu prevezme zastúpenie ďalší príbuzný (podľa určeného poradia).

Pokiaľ by wali považoval ženícha za nevhodného manžela pre svoju dcéru, môže zakázať sobáš, a to aj súdnou cestou. Taktiež sa na súd môže obrátiť aj žena, pokiaľ by jej otec, resp. wali, zakázal sobáš s niekým, koho ona považuje za vhodného manžela. Ak by sa spor dostal na súd, každá strana si musí obhájiť svoje stanovisko, najmä wali, ktorý musí svoj odmietavý postoj presvedčivo odôvodniť. Na súde môže nastať jedna z troch situácií:

1. Dôjde k dohode medzi ženou a walim, resp. jeden z nich ustúpi;
2. Súd rozhodne o správnosti postupu waliho a svadbu nepovolí;
3. Súd rozhodne o neopodstatnení rozhodnutia waliho zakázať sobáš a manželstvo pripustí aj bez jeho súhlasu.

Wali môže u osoby ženícha namietat' napr. jeho nemravné správanie, lakomosť, nedodržiavanie zásad islamu, hrubosť atď. Otec má vždy sledovať prospech svojej dcéry, a to v nadväznosti na výrok proroka Muhammada (p.): „*Ak by k vám prišiel niekto (a žiadal o ruku vašej dcéry) s vierou a správaním ktorého by ste súhlasili, tak mu dajte vašu dcéru (za manželku). Ak by ste tak neučinili, nastane zlo na zemi a skaza veľká.*“

Wali v islame plní aj nezastupiteľnú úlohu čo sa týka ustanovenia sobášnej zmluvy. On totiž pomáha obom snúbencom dohodnúť si podmienky a spôsob uzavretia tejto zmluvy. Tu zohráva dôležitú úlohu najmä skúsenosť waliho, ktorý môže snúbencom v mnohých smeroch pomôcť. Snúbenica sa tiež môže dohodnúť s otcom na určitých požiadavkách, ktoré si želá zakotviť do sobášnej zmluvy, ale dohodnutie samotnej zmluvy v jej konkrétnej podobe môže ponechať na waliho a snúbenca.

Osoby, ktoré waliho nemajú, napr. siroty, môžu požiadať súd, aby im waliho ustanovil, alebo aby ich sudca zastupoval pri určovaní podmienok sobášnej zmluvy a pri uzatváraní manželstva.

8. Súhlas snúbenice

Medzi základné podmienky platnosti manželstva, patrí súhlas snúbenice, bez ktorého je sobáš neplatný od samého začiatku. Pri výbere svojho životného partnera nemôže nik ženu nútiť, aby vstúpila do manželského zväzku s niekým, s kým ona sama nesúhlasí. Donútením treba chápať všetky formy fyzického alebo psychického nátlaku. Nevesta vyjadruje svoj súhlas s uzavretím manželstva dvomi spôsobmi:

1. Ak by ešte predtým nevesta nebola vydatá, vyžaduje sa buď jej výslovný súhlas alebo aspoň súhlas daný mlčky, t. j. neodmietnutie snúbenca;

2. Ak už predtým bola aspoň raz vydatá, je potrebný jej výslovný ústny a jasný súhlas a nepripúšťa sa súhlas daný mlčky.

4.4 Svadba

Svadbu v islame možno charakterizovať jednoduchosťou a neokázalosťou.

To najlepšie, čím možno svadbu začať, je prednášanie Koránu ako želanie, aby bolo manželstvo dobré a založené na viere a na pevných základoch. Na svadbe by sa nemali objavovať hlučné piesne či nevhodná hudba, resp. všetko, čo je obvykle z hľadiska islamu odsudzované. Treba mať vždy na zreteli, že svadba je, ako každá iná záležitosť, úkon pevne spätý s vierou, nie je to iba spôsob zábavy a pôžitku.

Nevylučuje sa zábava ani vyjadrenie radosti, ktorá je prirodzeným javom sprevádzajúcim každú podobnú udalosť, ako je svadba, ale takúto radosť má sprevádzať umiernenosť.

Najvhodnejším časom na uzavretie sobáša a uskutočnenie svadby je noc zo štvrtka na piatok, čo však nie je nevyhnutnou podmienkou.

4.5 Svadobná hostina

Hostina patrí skôr k dobrým zvykom a tradíciám než k povinným náležitostiam svadby. Hostina je tradíciou pochádzajúcou od proroka Muhammada (p.), ktorý ju prikázal konať tomu, kto na ňu má. Pri príprave hostiny by sa malo vyvarovať zbytočnej márnostnosti a mala by sa zohľadniť predovšetkým finančná situácia manžela, koľko môže na ňu dať a koľko je preňho únosné v

případe, že by sám znášal náklady spojené so svadbou. Čo sa týka jedla, prorok Muhammad (p.) požadoval od toho, kto na to má, aby pripravil na hostinu aj jahňacie mäso. Ak však manžel nemá dost finančných prostriedkov (alebo je priveľmi náročné to zabezpečiť), hostina môže pozostávať z čohokoľvek.

Rodina, priatelia a susedia by mali manželovi pomáhať pri vystrojení hostiny, ale aj pri zakladaní domácnosti. Pomôcť môžu vo forme finančných alebo hmotných darov, ktoré sú užitočné pre domácnosť, alebo podľa možnosti aj akoukoľvek inou formou. Ide tu najmä o prejav radosti a súdržnosti s novomanželmi.

Například, keď sa Ali Bn Abí Táleb (prorokov bratranec) žení, bolo treba vystrojiť hostinu. Jeden z jeho priateľov povedal: „Ja dám jahňa“, druhý priniesol kukuricu, tretí priniesol osviežujúce vône, ďalší zasa datle a hrozno atď. Keď to všetko priniesli, najedli sa spoločne a svadobnú udalosť oslávili.

Ak je niekto pozvaný na sobášnu hostinu, mal by pozvanie prijať.

Po skončení hostiny by mali hostia poblahoželať a odísť, keďže cieľ ich návštevy sa už naplnil. Nemali by sa zdržiavať prídlho, pretože by to mohlo prekážať novomanželom (aj keď by to zo zdvorilosti nedali najavo). Okrem toho by to bolo porušenie zásad islamskej etiky. V Koráne bolo zoslané:

„Vy, ktorí ste uverili, nevchádzajte do prorokových domov (sami od seba kedykoľvek sa vám zachce), jedine že by vám bolo dovolené (do nich vojsť a boli ste pozvaní) k jedlu bez toho, aby ste (sedeli a) tam vyčkávali, kým bude (toto jedlo) pripravené.

Ak by ste ale boli pozvaní (k jedlu alebo k nejakej príležitosti), **tak vojdite** (do domov proroka Muhammada). (Ak by ste boli pozvaní, tak príd'te až vtedy, keď bude jedlo hotové.) **Keď by ste sa najedli, tak sa rozíďte** (a opustite prorokov dom) **bez toho, aby ste ostali zabávať sa rôznymi** (zábavnými) **rečami** (potom, ako sa najete, dlho sa nezdržujte, rozlúčte sa a odíďte). **To** (že ste sa po skončení jedla ešte dlho v dome proroka zdržiavali a bavili sa) **ubližovalo prorokovi, ale on sa hanbil povedať to pred vami** (požiadať vás, aby ste už odišli). **Boh sa ale nehanbí upozorniť na pravdu** (pravda je, že ste to vysedávaním v prorokovom dome preháňali a Boh sa nehanbí vás na pravdu a vhodné správanie upozorniť)⁽¹⁾ ..“ (Korán 33:53)

(1): Je to odsudzovanie určitého druhu ľudí, ktorí sledia a čakajú, kde sa jedlo pripravuje, aby sa nanútili a boli pozvaní. Takíto ľudia, keď boli niekam pozvaní, prišli oveľa skôr, než sa jedlo pripravilo a sedeli v dome hostiteľa dovtedy, kým jedlo nebolo hotové.

Znamenie odkazuje, že keď sa pozvaní najedia, a posedia si určitý čas a splnia účel návštevy, t. j. zablahoželanie novomanželom a podelenie sa s nimi o ich radosť, tak majú ukončiť svoju návštevu a nesnažiť sa posedávať a rozvíjať zbytočné a zdĺhavé rozhovory, pretože to ubližovalo prorokovi Muhammadovi (p.), ktorý sa im to hanbil povedať. Boh sa však nehanbí povedať svojim služobníkom pravdu o čomkoľvek, aj o tom, aby nepredlžovali svoje návštevy u druhých ľudí.

Uvedené znamenie bolo zoslané po tom, ako prorok Muhammad (p.) urobil hostinu, keď sa oženil so Zejnab Bint Žahš a pozval muslimov na svadobnú hostinu. Hostia prišli, najedli sa a malá

skupinka (niekde sa spomínajú traja muži) ostali sa zhovárať v dome proroka. Prorokovi to dosť vadilo, ale ostýchal sa to týmto ľuďom povedať, preto čakal, pokiaľ neskončia a neodídu sami od seba. Nato Boh najvyšší zoslal uvedené znamenie, v ktorom napomína muslimov, že keď sú niekam pozvaní, nech sa nezdržiavajú nad mieru, ktorú si návšteva vyžaduje.

Pokiaľ by niekto chcel novomanželom zablahoželať k ich sobášu, najlepšie, čo môže povedať, je veta: „Bárakalláhu lakumá, wa báraka alejkumá, wa žamaa bejnakumá fi chajr (Nech vám Boh požehná, nech Svoje požehnanie zošle na vás a nech vás spojí v dobrom).“

4.6 Následky sobášnej zmluvy

Zo sobášnej zmluvy vyplývajú určité práva a povinnosti, medzi ktoré patrí:

1. Povinnosť manžela poskytnúť manželke veno.

Veno v sobášnej zmluve nemusí byť presne určené, avšak jeho výška musí byť určiteľná. Pokiaľ by to tak nebolo, ohodnocuje sa jeho výška podľa zvyklosti a slušnosti. Veno sa môže zriadiť aj s odkladacou doložkou, že ho napr. manžel splatí do jedného roka od uzavretia manželstva. V každom prípade je veno majetkom manželky a je súčasťou jej osobného majetku.

2. Povinnosť manžela finančne zaopatriť domácnosť.

Aj keď povinnosť existenčného zaopatrenia rodiny zaťažuje manžela, nie je súčasťou tejto povinnosti napr. aby sa manželke zabezpečili tie isté životné podmienky a životná úroveň, na aké bola zvyknutá u svojich rodičov. Manžel je povinný (podľa svojich možností) zabezpečiť určité existenčné minimum svojej rodine. Pokiaľ by však, napriek svojej dobrej finančnej situácii, rodinu dostatočne nezabezpečil, má manželka nárok žiadať o rozvod, resp. domáhať sa rozvodu prostredníctvom súdu, ktorý by považoval správanie sa manžela za porušenie jednej zo základných povinností manžela voči svojej rodine.

3. Medzi rodinou ženícha a rodinou nevesty vznikajú nové príbuzenské vzťahy. V dôsledku týchto nových príbuzenských vzťahov, vznikajú medzi novými príbuznými prekážky manželstva, ktoré predtým neexistovali.

4. Dedičské práva manželov.

V momente uzavretia sobášnej zmluvy získava manželka dedičské právo na určený podiel z manželovho majetku. To isté platí aj opačne vo vzťahu k manželkinmu majetku. Tu treba spomenúť, že jedna z vecí, ktoré islam zakazuje, je vydedenie manželky, pokiaľ sa nenaplnia islamom stanovené podmienky na vydedenie. Aj napriek tomu, že islam rešpektuje poslednú vôľu poručiteľa, uzákonil manželke povinnú čiastku z dedičstva, ktorú musí dostať. V tomto zmysle napr. kalif Umar prinútil jedného manžela k obnoveniu rozvedeného manželstva, keď zistil, že jediným cieľom rozvodu bolo vydedenie manželky a jej zabránenie v zákonnom dedení po manželovi.

Na záver treba ešte poznamenať, že majetok manželov počas trvania manželstva ostáva oddelený a nevznikne bezpodielové spoluvlastníctvo manželov k nadobudnutému majetku, pretože, ako sme už spomenuli, existenčné zabezpečenie rodiny zaťažuje len manžela a majetok manželky, pokiaľ by z neho sama a z vlastnej vôle neprispievala na domácnosť, ostáva nedotknutý.

Výhoda sobášnej zmluvy je najmä v tom, že sa ňou dajú upraviť akékoľvek vzťahy medzi manželmi (v rámci islamských zásad), vrátane majetkových vzťahov počas trvania manželstva i pre prípad jeho zániku, čo umožňuje veľký priestor obom snúbencom usporiadať si manželský život podľa vlastných predstáv.

5. Spolužitie manželov

5.1 Manželský vzťah medzi mužom a ženou

Základným princípom alebo zásadou, na ktorej je manželstvo v islame vybudované, je rovnosť medzi manželom a manželkou ako ľudské bytosti, ktoré Boh obdaril rozumom a citmi, daroval im srdce a lásku.

Boh stvoril muža a ženu, ako dve polovice jedného celku, kde jedna polovica dopĺňa druhú.

Záhadne, tajuplné a skreslené predstavy, ktoré donedávna (a v značnej miere aj dnes) panovali o ženách - muslimkách, sa začínajú prekonávať.

Európska predstava o žene - muslimke sa v západnom chápaní spája s čiernym závojom, ktorý zahaľuje ženu od hlavy až po päty. Spája sa s predstavou ženy, ktorá musí vždy kráčať za svojím manželom a ktorá sa musí okrem toho o svojho manžela aj deliť s inými manželkami. Mnohé podobné predstavy sa snažili zobrazit' muslimky, ako zaostané ženy, ktorým sú odoprené všetky práva, ako ženy, ktoré sa kupujú a predávajú a ktorých úlohou je len obsluhovať svojich manželov. Predstaviť muslimky v takomto obraze malo vo väčšine prípadov jeden jediný cieľ, ktorým je obviniť islam, že je pôvodom ich zaostalosti a biedy.

Treba však rozlíšiť medzi tým, čo islam určuje a k čomu sa čoraz viac muslimov snaží vrátiť a medzi rôznymi zvykmi, ktoré sa v islamskom svete cez stáročia a pod vplyvom iných národov a kultúr udomácnili.

Keď Boh najvyšší zoslal svoje posolstvo prorokovi Muhammdovi (p.) a poveril ho toto posolstvo ľuďom oznámiť a naučiť ich chápať a praktizovať základy svojej viery, bolo to významnou revíziou zvyklostí, ktoré medzi obyvateľmi Arabského polostrova pred príchodom islamu prevládali.

Islam zabezpečil a zaistil ženám mnohé práva, ktoré sú zakotvené v samotnom Koráne a vo výrokoch proroka Muhammada. Žena sa oslobodila takmer vo všetkých oblastiach života od dovtedajšieho postavenia podobného otroctvu.

V otázke manželského vzťahu islam kladie dôraz v prvom rade na vytvorenie vzťahu úcty a rešpektu medzi manželmi. Úcta a rešpekt potom následne dokážu vytvoriť aj potrebnú manželskú lásku a náklonnosť, hlavne zo vzájomného správania sa manželov k sebe.

Úcta a rešpekt medzi manželmi neznamená strach jedného z druhého, ale skôr prejav dôvery a vďaky za to, že si ho ten druhý vybral za partnera, s ktorým sa rozhodol stráviť zostatok svojho života, prejaviť voči nemu vytrvalosť a toleranciu. Každý z manželov si uvedomuje, že ten druhý sa stal súčasťou jeho života.

Je veľmi dôležité, aby sa každý zo snúbencov ešte počas zasnúbenia oboznámil s povahou a zvykmi toho druhého, uvedomil si v ňom pozitívne aj negatívne stránky, vysporiadal sa s nimi tak,

aby sa nestali prekážkou kontinuity ich spoločného života v budúcnosti.

5.2 Práva a povinnosti manželov

Na úvod treba pripomenúť, že hlavným cieľom manželstva, ako spolužitia muža a ženy je, aby takéto manželstvo prinieslo obom manželom pôžitok a šťastie, aby každý z manželov požadoval svoje práva, ale zároveň plnil povinnosti, ktoré mu z manželstva vyplývajú.

Islam v rámci stabilizácie manželských a rodinných vzťahov vymedzil okruh niektorých práv a povinností obom manželom, pričom iné zasa ponechal na nich samotných, aby si ich usporiadali podľa vlastných predstáv.

Manželova hlavná povinnosť spočíva v starostlivosti o rodinu a o jej finančné zabezpečenie.

Manželka naproti tomu by sa mala starať o svojho manžela, domácnosť a deti. Prorok Muhammad (p.) v tejto súvislosti povedal: *„Manželka je pastierkou v dome svojho manžela a je zodpovedná za tých, ktorí jej boli zverení.“*

Rozsah a obsah niektorých práv a povinností manželov v manželstve sú upravené základnými prameňmi islamského náboženstva, Koránom a tradíciou proroka Muhammada (prorokovými výrokmi a správaním).

5.2.1 Práva a povinnosti manželov v islame

Z manželskej zmluvy vyplývajú obom manželom práva a povinnosti, ktoré si v nej dojednali, avšak v samotnom akte uzavretia manželstva sa obaja manželia zaviazali rešpektovať ustanovenia islamu, práva a povinnosti, ktoré islamské náboženstvo so vznikom manželstva spája. Najdôležitejšie z nich sú:

1. Vernosť oboch manželov jedného voči druhému. Pojem vernosť treba chápať v jeho najširšom zmysle. Vernosť sa v islamskom poňatí neobmedzuje len na zdržiavanie sa akéhokoľvek mimomanželského intímneho styku, ale predstavuje vyhybanie sa všetkému, čo by mohlo takúto vernosť porušiť alebo vyvolávať dojem o jej porušení.

Situácií, ktoré by mohli vzbudiť dojem porušenia manželskej vernosti, je mnoho.

Z tohto pohľadu islam dáva manželovi právo požadovať od manželky, aby sa nestýkala s určitými osobami, voči ktorým má on výhrady, či už sú to osoby mužského alebo ženského pohlavia. Takéto právo bolo pôvodne dané preto, aby sa ním chránila rodina, jej tajomstvá a aby medzi manželmi nevznikali spory a nedorozumenia. Z tohto pohľadu sa zdá byť opodstatnené, aby manžel bral do úvahy prípadné výhrady manželky voči osobám, s ktorými sa stýka, zvlášť v podmienkach spoločnosti, v ktorej sa zásady islamu nedodržiavajú.

Podobné právo sa vzťahuje aj na prípady, keď manžel alebo manželka nesúhlasia s tým, aby ten druhý vpúšťal do domácnosti niekoho tretieho za ich prítomnosti či neprítomnosti.

V nepriamej súvislosti s tým, je v samotnom Koráne zoslané, že veriaci by nemal vchádzať do cudzieho domu, pokiaľ si nevyžiada súhlas a pokiaľ mu to nie je povolené.

S načrtnutou problematikou súvisia aj prípady podozrievania z nevery, prípady žiarlivosti či sledovania jedného manžela druhým.

V manželskom živote by žiarlivosť, zlomyseľnosť či tvrdohlavosť nemali presahovať určité hranice, aby sa manželstvo nepremenilo na neustály strach a nedôveru. Prorok Muhammad (p.) v rámci upevnenia rodinných vzťahov zakázal, aby sa sledovali či špehovali manželky. To isté však možno povedať aj o manželkách, ktoré by nemali v neopodstatnených situáciách podozrievať svojich manželov.

2. Manžel má voči manželke právo, aby v citlivých a dôležitých rozhodnutiach jeho názor v plnej miere rešpektovala a ním sa riadila (manželka má pritom zachované právo vyjadriť svoj názor na danú vec). Za takýto rešpekt a úctu islam sľúbil manželke Božiu priazeň a spokojnosť.

Jedného dňa prišla žena k prorokovi Muhammadovi a povedala: „Boží posol, ja som vyslankyňa žien k tebe“ a spomenula, koľko dobrých skutkov a úžitkov majú muži zo žihádu. Potom povedala: „A čo my máme z toho?“ Prorok Muhammad odpovedal: „Oznám tým ženám, ktoré streneš, že poslušnosť manželovi a uznanie jeho

práv sa tomu všetkému vyrovná. Avšak máloktorá z vás žien tak robí.“

Ibn Abbás (prorokov bratranec) povedal: „Ženy majú právo na dobré správanie sa mužov k nim a na dobrý spoločný manželský život tak, ako majú povinnosť poslúchať svojich manželov.“

3. Medzi základné znaky manželského života v islame patrí aj vzájomná starostlivosť a vzájomná podpora manželov.

Vzťahuje sa to na podporu psychickú, duševnú, fyzickú a v konečnom dôsledku aj finančnú, či už zo strany manžela alebo manželky. Táto podpora, pochopenie a ohľaduplnosť medzi manželmi by sa mala prejavovať najmä v ťažkých časoch a v núdzových prípadoch.

4. Starostlivosť o domácnosť. Islam v tejto otázke vytýčil určité hranice, ktoré treba dodržiavať. Pôvodná funkcia manžela, ako sme už niekoľkokrát poznamenali, je živiť rodinu a starať sa o jej finančné zabezpečenie. Ako protipól sa manželka stará o chod domácnosti, o manžela a členov rodiny. Nevylučuje to však možnosť, aby jeden druhému pri výkone jeho práce či plnení povinností pomáhal. Sám prorok Muhammad, správanie ktorého je vzorom pre muslimov, občas pomáhal svojim manželkám v domácnosti, aby im tak uľahčil ich prácu.

Pokiaľ by manžel nestačil živiť svoju rodinu, je možné, aby mu v tom aj manželka pomáhala a pracovala, ale aby nezanedbávala pritom základné povinnosti voči svojmu manželovi a rodine. Prorok Muhammad (p.) povedal: „*Ak (veriaci) žena zomrie a jej manžel je s ňou spokojný, vojde do raja.*“

Ak manželka plní svoje náboženské povinnosti, dodržiava zásady islamu a manžel je s ňou a s jej správaním spokojný, má sľúbené Bohom najvyšší raj v živote večnom.

Je potrebné si tu uvedomiť, že spokojnosť manžela s manželkou je individuálna záležitosť, ktorá závisí od predstáv a očakávaní manželov od svojho spoločného života. Napr. islam manželke neukladá vo svojich ustanoveniach výslovne povinnosť výkonu domácich prác (upratovanie, varenie atď.). To znamená, že manželka nie je povinná v žiadnom prípade ich vykonávať. Avšak na druhej strane väčšina mužov nedokáže vykonávať podobné domáce práce, pretože sú to práce, v ktorých je žena zbehlejšia.

Na jednej strane by sotva mohlo fungovať manželstvo, kde manželka nevykonáva podobné domáce práce a sotva by s jej konaním bol manžel spokojný, ale na strane druhej, pokiaľ by manželka takéto práce nevykonávala a manželovi by to neprekážalo, tak ich podľa islamu ani konať nemusí (napr. ak si zaobstará pomocnú silu na podobné práce). Dôležité je, aby bola zaistená zhoda medzi oboma manželmi.

Čo sa týka manželových povinností voči manželke, je nevyhnutné si uvedomiť, že islam si vo všeobecnosti váži ženu či už ako členku islamskej spoločnosti, alebo ako manželku či matku. Z tohto hľadiska islam doslovne uložil manželovi povinnosť starať sa o manželku a vládne sa k nej správať a ak by sa aj niečím previnila, usilovať sa o napravenie miernym spôsobom. Jedným z prostriedkov riešenia sporu môže byť napr. to, že manžel na určitý čas prestane komunikovať s manželkou, aby ona mala tak možnosť

o svojom konaní premýšľať. Doba, počas ktorej manželia spoločne nekomunikujú, však nesmie presiahnuť tri dni a manžel pritom nesmie manželku opustiť.

Vzťah muža a ženy v manželstve do určitej miery vystihuje aj nasledujúci prorokov výrok: *„Ajiša (prorokova manželka) povedala: „Spýtala som sa posla Božieho (P.): „Kto z ľudí má najviac práv voči žene?“ Povedal: „Jej manžel.“ A ja som povedala: „A ktorá zo žien má najviac práv voči mužovi?“ Povedal: „Jeho matka.“*

Ako sme už uviedli, nie je to vzťah nadradenosti a podradenosti alebo závislosti, ale je to skôr vzťah rešpektu a úcty.

V určitých životných situáciách (najmä v ťažkých životných chvíľach) sa prejavená znášanlivosť, trpezlivosť a pochopenie považuje za druh uctievania Boha, keďže to upevňuje zväzok, ktorý On sám ľudom ustanovil ako spôsob spoluzitia medzi mužom a ženou.

5. Existuje mnoho prípadov, keď islam dáva manželke právo, okrem vyjadrenia svojho názoru, aj namietat voči určitým správaniam svojho manžela. Porušovanie zásad islamského náboženstva zo strany jedného či druhého manžela je prípad, kedy by partner mal zasiahnuť a snažiť sa eliminovať a odstrániť takéto porušovanie. Napr. ak by mal manžel pochybnú zárobkovú činnosť, je manželka oprávnená sa proti tomu postaviť a zvoliť najvhodnejší spôsob, ako primat svojho manžela zanechať podobné činnosti.

Správanie sa každého človeka by mala riadiť predovšetkým bohabojnosť. Bohabojnosť je vlastnosť, ktorá zdobí dušu veriacich

ľudí a ktorá riadi ich správanie. Z tohto dôvodu je potrebné pri riešení akéhokoľvek konfliktu či sporu apelovať predovšetkým na túto vlastnosť, ktorá je účinným prostriedkom vo väčšine prípadov.

Bohabojnosť ako vlastnosť môže existovať len u veriaceho človeka. To je jeden z dôvodov, prečo Boh najvyšší povolil mužom - muslimom ženiť sa okrem s muslimkami aj so ženami uznávajúcimi kresťanské a židovské náboženstvo. Islam považuje kresťanstvo a židovské náboženstvo za náboženstvá zoslané Bohom najvyšším a v zásadách morálky a mravnosti sú si veľmi blízke. Napriek niektorým základným rozdielom medzi týmito náboženstvami, vždy sa dá apelovať na stránku bohabojnosti a viery, ktorá by mala v každom veriacom existovať, nech by sa ju snažil akokoľvek potlačiť. Bohabojnosť je u veriaceho tá najdôležitejšia vlastnosť, na ktorú sa dá vždy obrátiť, keď prekročí hranice, ktoré mu Boh najvyšší stanovil. Ak by však manželia, alebo čo i len jeden z nich nebol veriaci, niet už na čo apelovať a niet čoho sa dovolávať. Aj človek, ktorý nie je veriaci, môže mať dobré a správne životné zásady, avšak v ňom niet tej vyššej sily, ktorá by ho primäla tieto zásady dodržiavať.

Manželský život je vybudovaný na základoch vzájomnosti. Obaja manželia zodpovedajú voči sebe i voči Bohu za vytvorenie priaznivého prostredia v rodine, ktoré napomáha udržiavanie zdravého a silného manželstva. Nemali by si napríklad klásť podmienky či požiadavky, ktoré by mohli druhého partnera neúmerne zaťažovať.

Obaja manželia by si mali vyhovieť v tom, čo zakázané či obmedzené nie je a jeden druhého v dodržiavaní islamu podporovať. Prorok Muhammad (p.) povedal: *“Boh zahrnie svojou milosťou muža, ktorý vstane v noci, pomodlí sa a zobudí svoju manželku (na modlenie). Ak by nechcela vstať, pofŕka jej tvár vodou (aby ju zobudil). A Boh zahrnie svojou milosťou ženu, ktorá vstane v noci, pomodlí sa a prebudí svojho manžela (na modlenie). Ak by nechcel vstať, pofŕka mu vodou tvár (aby ho zobudila).”*

Je to jeden z pekných pohľadov na manželov, ktorí si navzájom pomáhajú a dokážu vychutnať krásu viery.

6. V manželskom vzťahu, ktorý islam manželom vytvoril, sa Božia spravodlivosť odráža aj v tom, že obaja manželia musia dbať a brať ohľad na toho druhého. Musia jeden druhému zabezpečiť minimálne toľko blahobytu a šťastia, koľko si sami sebe doprajú podľa zvykov v tej ktorej spoločnosti a v rámci toho, čo islam nezakázal.

Muáwija Bn Ghajda spomínal, že jedného dňa prišiel k prorokovi Muhammadovi (p.) a povedal: *„Povedal som: Posol Boží, aké práva majú naše manželky voči nám? Prorok (p.) odpovedal: Aby si jej dal jesť, keď budeš jesť a ošatil ju, keď sa ošatíš a nebi po tvári (ak sa pohádate), nenadávať a keď sa s ňou pohádaš, neopúšťať preto domácnosť.”*

7. Keďže s manželstvom sa zakladá aj rodina, podľa islamu jednou z povinností každého z manželov je starať sa o túto rodinu. Pre manžela je rodinou (v úzkom slova zmysle) manželka a deti. Pre manželku je rodinou (tiež v úzkom slova zmysle) manžel

a deti. Starostlivosť každého z manželov o svoju rodinu a dôležitosť tejto starostlivosti sa prejavuje aj v jednom z výrokov proroka Muhammada, v ktorom hovorí: „*Prvé, čo sa v súdny deň zväží z dobrých skutkov človeka, je jeho starostlivosť o svoju rodinu.*“

Na základe tohto výroku si môžeme vysvetliť aj vetu, ktorú povedal Anas (jeden z blízkych ľudí k prorokovi Muhammadovi): „*Prorok Muhammad (p.) bol spomedzi všetkých (muslimov) najmilosrdnejším k ženám a deťom.*“

V manželskom spolunažívaní by mal existovať určitý stupeň výdrže a trepezlivosti zo strany oboch manželov voči sebe, ale aj voči deťom. Súcit a váženosť by si mali manželia prejavovať voči sebe v prítomnosti, ale aj v neprítomnosti toho druhého.

8. Povinnosť materiálneho zabezpečenia rodiny výlučne zaťažuje manžela, aj keby bol chudobný a manželka bohatá. Túto skutočnosť treba však chápať tak, že aj keď je manžel povinný materiálne zabezpečiť svoju rodinu, manželke sa nezakazuje prispievať do domácnosti, pokiaľ by to chcela alebo pokiaľ by manželov zárobok nevystačil na živobytie. Nie je ale takýmto prispievaním viazaná, aj keď prorok Muhammad povedal, že najlepšia almužna, ktorú žena môže niekomu dať, je pomôcť svojmu manželovi pri vyživovaní rodiny.

Výlučná povinnosť manžela vydržiavať svoju rodinu súvisí priamo aj s otázkou mnohoženstva. Existujú mnohé prípady, keď za čias prvých muslimov mal manžel druhú, tretiu či štvrtú manželku. Nie zriedkakedy sa niekto z muslimov oženil aj s vdovou v pokročilom veku svojho života (napr. vdovou po svojom

priateľovi), ktorá ostala po smrti svojho manžela bez živiteľa a nemala ani možnosť zarobiť si na živobytie. Týmto spôsobom sa jej zabezpečila vyživovacia povinnosť a možné dedenie v prípade smrti manžela. Mnohoženstvo v tomto smere plnilo dôležitú sociálnu funkciu v islamskej spoločnosti, a to najmä po vojnách a moroch. Prorok Muhammad povedal: *„Najlepší spôsob, ako môže muž minúť peniaze, je minúť peniaze na svoje deti alebo na zvieru, ktoré ho ponesie na cestu, ktorú Boh určil alebo poskytnúť peniaze priateľom, ktorí sledujú plnenie toho, čo Boh určil.“*

Povinnosť vyživovania manželky, resp. rodiny, sa pokladá za povinnosť, pokiaľ manželka dodržiava zásady islamského náboženstva, prípadne pokiaľ nekoná proti nim (ak by išlo o nemuslimku). Z tohto dôvodu na zamedzenie prípadných budúcich sporov manželov (najmä ak by bola manželka nemuslimkou) je potrebné, aby sa snúbenica pred uzavretím manželstva oboznámila s hlavnými právami, povinnosťami a správaním, ktoré sa od nej ako manželky muslima očakávajú. Základné pravidlá islamského manželstva sú obsiahnuté v tejto publikácii. Ostatné záležitosti by si mali snúbenci vyjasniť ešte pred sobášom.

Dôležitosť oboznámenia sa budúcej manželky nemuslimky so zásadami islamu spočíva nielen v tom, aby spoznala povinnosti, ktoré sa od nej v budúcnosti budú očakávať, ale aby si aj uvedomila, aké práva jej islam z uzavretia takéhoto manželstva priznáva.

Povinnosť manžela vydržiavať svoju manželku odpadáva, pokiaľ by došlo k porušeniu zásad islamského manželstva, čo sa vzťahuje, samozrejme, aj na manželku nemuslimku, pretože

sobášnym aktom sa zaviazala dodržiavať jeho zásady. Ak sa však nedostatok odstráni, táto povinnosť sa bezodkladne obnovuje.

Ak manželka opustí domácnosť na dlhší čas bez súhlas manžela, ak trávi väčšinu svojho času mimo domácnosti alebo ju zanedbáva, prináleží manželovi vyživovaciu povinnosť obmedziť alebo zastaviť. Manžel však nesmie nikdy toto svoje oprávnenie zneužiť voči manželke.

Ak by v manželstve nastal spor vo veci vyživovacej povinnosti, je potrebné ho bez odkladu riešiť, a to spôsobom, ktorý islam na riešenie manželských sporov ustanovil.

Na vyživovaciu povinnosť má manželka nárok preto, že ona obetuje seba i svoj čas pre zabezpečenie šťastného a pohodlného manželského a rodinného života. Na strane druhej však manžel znáša prácu a námahu mimo domácnosti, aby mohol svojej rodine zabezpečiť obživu a všetky ostatné potreby. Z morálneho hľadiska je preto odsúdeniahodné, ak by manželka opustila manžela v tiesni a v zlých finančných obdobiach z dôvodu, že on nespĺňa všetky jej požiadavky.

Prorok Muhammad v jednom zo svojich výrokov povedal, že almužna, ktorú bohatá manželka dáva svojmu chudobnému manželovi (a pomáha mu tým zabezpečiť živobytie rodiny), je lepšia a oprávnenejšia než almužna, ktorá sa dáva cudzím ľuďom.

Iná situácia nastáva, ak manželka plní všetky svoje povinnosti a manžel je lakomý a nepravý. Vtedy súd (v rámci islamských zákonov) môže manželovi stanoviť minimálny limit, ktorým má

zabezpečiť svoju rodinu alebo na žiadosť manželky môže súd manželstvo rozviesť.

Čo všetko zahŕňa vyživovacia povinnosť, je ťažko presne vymedziť. Možno však vymedziť určité hranice tejto povinnosti.

Vyživovacia povinnosť zahŕňa v sebe okrem jedla, pitia a ošatenia všetko, čo si vyžaduje morálny a prirodzený život dvoch manželov bez nadmerného utrácania alebo prílišného sporenia. Islam v tomto smere, ako aj v ostatných záležitostiach, uprednostňuje zlatý stred, žiť normálnym životom, nie vo veľkom prepychu, a pokiaľ Boh človeku dožičí, nežiť ani v biede.

V Koráne je zoslané:

„Synovia Adama (ľudia), berte si svoje ozdoby do každej mešity (oblečte si to najlepšie a najčistejšie zo šiat, keď idete do akejkoľvek mešity), a jedzte a pite, ale nebud'te nestriedmi, pretože On (Boh) nemá rád tých, ktorí striedmymi nie sú (tých, ktorí čokoľvek prehávajú).“ (Korán 7:31)

„A nemaj ruku svoju pripútanú ku krku svojmu (od lakomosti z obavy, aby ti z nej nejaký milodar alebo pomoc nevypadla), ani ju nerozprestri úplným rozprestretím (tak, že budeš rozhadzovať a na všetky strany aj bezúčelne rozdávať, až ti nič neostane), aby si nesedel (nakoniec) s výčitkami zbedačený.“ (Korán 17:29)

Znamenie odkazuje ľuďom, aby pomáhali príbuzným a ľuďom, ktorí to potrebujú, ale aby pritom dbali aj na to, aby nerozdali všetko a nakoniec miesto toho, aby ostatným pomohli, budú potrebovať sami pomoc. Všetko treba robiť so striedmost'ou.

„Tí, ktorí rozhadzujú (majetky a dary, ktoré sme im dali), sú bratmi satanov a satan Pánovi svojmu poslušnosť (a oddanosť) odmietol (keď odmietol Jeho príkaz, aby sa pred Adamom poklonil),“ (Korán 17:27)

Prorok Muhammad (p.) povedal: *„Denár, ktorý by si minul na cestu, ktorú Boh určil a denár, ktorým by si oslobodil otroka a denár, ktorým by si sa zľutoval nad chudobným a denár, ktorý by si minul na svoju rodinu; najlepší z nich všetkých je ten, ktorý by si minul na svoju rodinu.“*

Tento výrok uznáva veľkosť a dôležitosť spomenutých dobrých skutkov, avšak nabáda človeka k mŕňaniu na tieto účely až potom, keď zabezpečí svoju rodinu a jej najnutnejšie potreby.

9. Jednou zo základných požiadaviek manželského spolužitia je, aby manželia jeden druhému neodopierali radosť zo života a aby sa obaja, pokiaľ je to v rámci nepresahujúcom mieru, zo života spoločne radovali.

Prorok Muhammad (p.) povedal: *„Život je pôžitok a jeho najlepším pôžitkom je dobrá manželka.“*

Tradovalo sa, že prorok Muhammad patril k tým, ktorí najviac žartovali a smiali sa so svojimi manželkami.

Ajiša, prorokova manželka, povedala: „Počula som zvuky ľudí, ktorí prišli z Habaše (Abesínie), ako sa predvádzali so šablami a šípami v deň sviatku. Prorok Muhammad sa ma spýtal: „Chceš sa pozrieť na nich, ako hrajú?“ Prikývla som, že áno. Nato prorok Muhammad (p.) poslal po nich. Keď prišli, postavil sa medzi dvere, položil na ne ruku a vystrel ju. Položila som si bradu na jeho

ruku a pozrela som sa, ako začali hrať. O chvíľku mi prorok povedal: „Stačilo ti?“ Ja som odpovedala: „Počkaj, ešte nie.“ To sa opakovalo asi dva alebo trikrát. Potom mi povedal: „Ájša, už ti stačilo.“ Odpovedala som: „Áno.“ Nato im ukázal, aby odišli.“

Do oblasti manželského spolužitia patrí aj voľný čas strávený manželom či manželkou mimo domácnosti, napr. s priateľmi. Aj takto strávený čas by nemal byť na úkor domácnosti alebo druhého z manželov.

Tu je azda účelné spomenúť aj príbeh, ktorý sa odohral za kalifátu Omara (druhého kalifa po prorokovi Muhammadovi (p.)), keď k nemu prišla žena a povedala: „Princ veriacich! Môj manžel sa postí celý deň a modlí sa celú noc. Ja ho nechcem žalovať, keďže to robí pre Božiu spokojnosť.“ Omar jej nato povedal: „Dobrého manžela veru máš.“ Žena to pred ním niekoľkokrát zopakovala a on jej odpovedal to isté. Keď to počul Kaeb Al-asdi, ktorý u Omara sedel, povedal: „Princ veriacich, táto žena sa sťažuje na svojho manžela, že ju opustil v manželskej posteli.“ Omar mu nato povedal: „Ako si to celé pochopil, tak aj medzi nimi rozhodni.“ Kaeb prikázal, aby priviedli manžela tej ženy, ktorá sa mu sťažovala. Keď sa manžel dostavil, Kaeb mu povedal: „Tvoja manželka sa na teba sťažuje.“ Manžel sa spýtal: „Pre nedostatok jedla či pitia!“ Kaeb mu odpovedal: „Nie.“ Potom manželka svojmu manželovi naznačila formou niekoľkých básnických veršov, že sa o ňu po citovej a intímnej stránke vôbec nestará a požiadala Kaeba, aby rozhodol medzi nimi. Manžel odpovedal tiež vo forme básne na obvinenie svojej manželky tým, že ho ohromilo to, čo bolo v Koráne zoslané a chce sa oddať modlitbám a Božiemu uctievanu,

preto ju v tomto ohľade zanedbal. Kaeb nakoniec manželovi prikázal, aby sa prestal vyhovárať a povedal mu: „Boh najvyšší ti dovolil dve, tri až štyri manželky, preto ty budeš mať tri dni a noci pre seba a štvrtý deň a noc patrí jej.“

Ajiša (manželka proroka Muhammada) raz spomínala, že manželka Usmána Bn Mazúna sa vždy zdobila a navoniavala pre svojho manžela. Jedného dňa však povedala Ajiši, že Usmán sa zriekol života pozemského, vrátane jej. Ajiša to potom povedala prorokovi Muhammadovi, ktorý Usmánovi povedal: „Veríš v to, v čo my veríme?“ Usmán odpovedal: „Áno.“ Prorok mu nato povedal: „Tak nás nasleduj.“

Prorok Muhammad (p.) Usmánovi jasne naznačil okrem iného, že jeho manželka má svoje práva, ktoré on musí rešpektovať a v dodržiavaní ktorých sám prorok bol vzorom pre všetkých muslimov.

10. Medzi manželské práva a povinnosti zaraďujeme aj starostlivosť o vonkajší výzor. Manželka by mala dbať na svoj výzor pred svojím manželom. Aby sa pekne, jednoducho a vkusne obliekala, zdobila a upravovala. Pre obliekanie či zdobenie je charakteristická jednoduchosť a jemnosť, pričom by sa nemali používať mužské odevy alebo ozdoby a nemali by vzbudzovať dojem hrubosti a vulgárnosti. To isté možno povedať aj o spôsobe obliekania sa mužov.

Prorok Muhammad preklínal mužov, ktorí napodobňujú ženy v obliekaní a ženy, ktoré napodobňujú mužov. Výzor manželky či

manžela patrí medzi veci, ktoré môžu do veľkej miery ovplyvniť manželský vzťah či už pozitívne, alebo negatívne.

Medzi najobľúbenejšie farby u proroka Muhammada (p.) patrila biela a zelená farba.

K výzoru človeka prispieva nesporne aj fyzická a duševná kondícia, na ktorú by mali obaja manželia dbať, pokiaľ je to len možné. V Koráne o vzťahu manželky a manžela bolo zoslané:

„... A majú (manželky) toľko práv, koľko je na nich povinností, podľa dobrej zvyklosti (na tom ktorom mieste a v tom ktorom čase, celý vzťah medzi manželmi by sa však mal zakladať na dobrovoľnosti a malo by sa vylúčiť násilie a donútenie) ..“ (Korán 2:228)

11. Fyzická čistota a hygiena je oblasť, ktorá nesporne patrí ku každodennému životu.

Napriek tomu, že muslim by mal byť vždy čistý a upravený, najmä pri modlení a konaní náboženských úkonov, na čistotu sa kladie dôraz aj v oblasti manželského spolunažívania.

Čistota manžela či manželky dokáže v nemalej miere ovplyvniť aj samotný manželský život. O tom nás môže presvedčiť v konečnom dôsledku aj príbeh, ktorý sa odohral za čias kalifátu Omara. Jedného dňa prišla žena so svojím manželom ku kalifovi Omarovi (druhý kalif po prorokovi Muhammadovi) a povedala mu: „Princ veriacich, buď ja, alebo on (pričom myslela na svojho manžela). Oslobod' ma od neho (manželka tu žiadala o rozvod).“ Omar sa na manžela pozrel a hneď zistil, čo sa jej na ňom nepáči. Ukázal na muža stojaceho pri ňom a povedal mu: „Chod' s ním. Okúp ho,

ostrihaj, uprav a vráť sa s ním ku mne.“ Muž odišiel aj s manželom, vykonal, čo mu kalif Omar prikázal a vrátil sa s ním späť. Omar nato manželovi prikývol, aby chytil ruku svojej manželky, ktorá ho nespoznala. Manželka povedala: „Boží služobník, pred princom veriacich toto robíš (že ju chytil za ruku)?“ Keď onedlho v mužovi spoznala svojho manžela, rozmyslela si to, zriekla sa svojej žiadosti a odišla s ním domov. Nato Omar povedal: „Takto im robte, pretože ony sú rady, keď sa pre ne zdobíte, tak ako ste vy radi, keď sa ony pre vás zobia.“

O prorokovi Muhammadovi bolo známe, že mal rád pekné vône a nemal rád nečistotu. Povedal (Požehnanie a mier s ním): „*Boh nemá rád špinu u tých, ktorí sú mu oddaní.*“

12. V otázke majetku manželov (keďže starostlivosť a zaopatrenie rodiny zaťažuje manžela), by mala manželka dbať na rozumné a účelné zaobchádzanie s manželovým i spoločným majetkom. Pokiaľ by manželka zverila svoj majetok do správy manžela, manžel je taktiež povinný so zvereným majetkom účelne a šetrne nakladať.

13. Prirodzenou súčasťou manželského, resp. rodinného života, sú aj deti, preto ich výchova a starostlivosť o ne spadá pod povinnosti oboch manželov.

V Koráne bolo zoslané:

„Majetky a deti sú ozdobou života najnižšieho (terajšieho) ..“
(Korán 18:46)

Obaja manželia by sa mali o svoje deti starať, pretože islam poskytol aj deťom určité práva voči svojim rodičom. Deti vo svojich

prvých rokoch prichádzajú do styku najčastejšie s rodičmi, ktorí by ich mali dobre vychovávať a byť pre ne tým najlepším vzorom.

Anas (jeden z najbližších ľudí k prorokovi Muhammadovi) spomína, že „prorok Muhammad bol spomedzi všetkých muslimov najmilosrdnejším k ženám a deťom.“

Prorok vždy mal veľkú trpezlivosť voči svojim manželkám. Pokiaľ sa Božie zákony neprekročili, vždy všetko odpúšťal. Bol obdarený trpezlivosťou a dobrosrdečnosťou.

Manžel, resp. obaja manželia, by mali byť trpezliví nielen voči sebe, ale aj voči svojim deťom. Správna výchova detí si vyžaduje obrovskú dávku lásky a trpezlivosti, ktorá sa však musí riadiť zásadami islamu, najmä umiernenosťou.

V súvislosti s tým prorok Muhammad povedal: „Prvé, čo sa v súdny deň zväži z dobrých skutkov človeka, bude jeho starostlivosť o svoju rodinu.“

Deti sú božím darom, za ktorý treba ďakovať a ktorý si treba vážiť. Islam prísne odsúdil a zavrhol zvyky, ktoré prevládali v predislamskom období, kedy sa narodenie chlapca považovalo za šťastie a splodenie dievčatka za veľkú potupu.

V Koráne bolo zoslané:

„58. Ak by bola niekomu z nich oznámená radostná správa o novorodeniatku ženského pohlavia (že sa mu narodila dcérka), jeho tvár sa zamračí a potláča zármutok a zlosť svoju, 59. Skrýva sa pred ľuďmi od pocitu zla (pocitu zla a potupy) z radostnej správy (o narodení sa dcérky), ktorá mu bola

oznámená. Má ho podržať (nažive, premýšľa, či má novorodeniatka ženského pohlavia nechať nažive) **s pocitom potupy, alebo ho zakopať pod zem** (alebo ho má pochovať zaživa a zbaviť sa ho). **Veru je to zlé, ako usudzujú** (spôsob, akým usudzujú a premýšľajú).“ (Korán 16:58-59)

Meno novorodeniatka by mali obaja manželia určiť spoločne (pokiaľ by nebránila tomu nejaká okolnosť, ako je napríklad neprítomnosť manžela). Islam v tomto ohľade zaručuje novorodeniatku viaceré práva, napr. právo na slušné a dôstojné meno. Toto právo musia obaja manželia rešpektovať. Novorodeniatku sa musí meno vybrať a prideliť ihneď po pôrode (alebo ešte predtým). Vybrané meno musí byť dôstojné a nesmie sa priečiť zásadám islamu (nemôžno napr. niekoho nazvať menom naznačujúcim neposlušnosť, bezbožnosť atď.).

14. Smútočné udalosti, ako je smrť niekoho blízkeho či už počas manželstva alebo mimo neho, vyvolávajú zármutok a žiaľ. Islam v tomto smere však ohraničil dobu smútku a trúchlenia tromi dňami s výnimkou smrti manžela, kedy sa smútok určil na štyri mesiace a desať dní.

Prorok Muhammad povedal: „*Neprislucho žiadnej žene, aby smútila nad zomrelým viac ako tri dni, okrem nad manželom - štyri mesiace a desať dní.*“

Počas tejto doby by manželka nemala opúšťať manželský dom okrem nutných prípadov.

Po uplynutí smútočnej doby (troch dní alebo štyroch mesiacov a desiatich dní v prípade manžela) sa má každodenný život v rodine

vrátiť do normálneho stavu a každý by si mal začať plniť svoje povinnosti. Ohraničenie smútočnej doby nemá za cieľ potláčať spomienky či vnútorný smútok nad zomrelým, ale jej opodstatnenosť spočíva najmä v tom, aby sa život rodiny a spoločnosti neparalyzoval a na druhej strane, aby sa smútiaci svojmu žiaľu úplne nepoddal.

Smútočná doba za manželom je dlhšia z dôvodu, že sa považuje za určitú oddanosť manželky spoločnému manželskému životu. Je ňou daná aj možnosť manželke vysporiadať sa v dostatočnom časovom rozmedzí so smrťou manžela, bez toho, aby ju niekto rušil alebo musela iné povinnosti vykonávať. V neposlednom rade je to aj obdobie, uplynutím ktorého sa manželka uistí, že so zosnulým manželom nečakala spoločné dieťa. Po uplynutí tejto doby sa môže manželka znova vydať, pokiaľ by chcela.

Na záver treba ešte dodať, že domácnosť a rodinný život by sa nemali premeniť na miesto, kde sa manžel len naje a vyspí, ale ani na miesto, ktoré manželka považuje za baňu, v ktorej ťaží od svojho manžela peniaze a zaťažuje ho rôznymi požiadavkami.

To boli najdôležitejšie zásady spoločného manželského života, ktoré mu majú zabezpečiť potrebnú stabilitu a úspešnosť. Avšak ich konkretizácia a uvedenie do života závisí už len od samých manželov. Obaja manželia majú voľnú ruku v spôsobe, akým si usporiadajú svoj vlastný život.

Pokiaľ by bola manželka nemuslimka, je potrebné rešpektovať okrem iného aj ustanovenia a zásady, ktoré jej ukladá jej

náboženstvo. To však platí potiaľ, pokiaľ sa ony nedostanú do os-
trého rozporu so zásadami islamu.

5.2.2 Ako sa majú obaja manželia zachovať v prípade nedoroz- umenia

Vo svojom poslednom prejave na púti v Makke, prorok Muham-
mad (p.) v roku, v ktorom zomrel, povedal o manželke (vo všeo-
becnom zmysle), že výsledkom jej snahy o spokojnosť a šťastie
svojho manžela a rodiny je, že ona sa stáva akoby otrokyňou
svojho manžela, preto on by sa mal k nej správať s láskou a milos-
ťou.

Taktiež poukázal a upozornil na skutočnosť, že pokiaľ by sa
manželka v niečom previnila alebo schybila, je bližšie k Bohu, keď
jej manžel chybu odpustí a je voči nej trpezlivý.

Islam upozorňuje manželov, aby sa ku svojim manželkám sprá-
vali vládne a aby v nich nehľadali ustavične len chyby a nedos-
tatky. Aby sa uspokojili s tým, čo im Boh najvyšší prideliť, pretože
nik nevie, kde jeho dobro vlastne tkvie. To isté sa vzťahuje aj na
manželky.

Manželia by mali vidieť v sebe tie lepšie a svetlejšie stránky,
najmä v prípade sporu, pretože vtedy každý vníma z toho druhého
len to zlé a stráca objektivnosť.

V Koráne bolo zoslané:

**„A nažívajte s nimi (so svojimi manželkami) v dobrom a ak
by sa vám sprotivili (vaše manželky z akéhokoľvek dôvodu), tak**

je možné, že sa vám protiví niečo (práve to), z čoho Boh dá vzísť dobro veľké (pokiaľ sa to da, treba ich znášať a byť k nim trpezlivý, pretože je možné, že určitá stránka manželského spolužitia ma nedostatky, ktoré sa ale nahrádzajú inými dobrými vlastnosťami).“ (Korán 4:19)

Dlhé spolužitie manželov môže niekedy spôsobiť nudné a stereotypné vzťahy, čo by mohlo viesť k tomu, že manželia začnú prejavovať voči sebe chladnosť a nezáujem.

Prorok Muhammad (p.) ohľadom toho povedal: „*Veriaci by nemali nenávidieť veriacu, ak by sa mu na nej nejaké správanie sprôtvilo, zapáči sa mu iné.*“ Prorok tým chcel povedať, že ak by sa jednému na druhom niečo nepáčilo, nemá sa tým veľmi zaoberať a má hľadať vo svojom partnerovi tie lepšie vlastnosti a stránky. Ak vezmeme do úvahy fakt, že žiaden človek nie je obdarený dokonalosťou, zistíme, že ani žiaden dokonalý partnerský vzťah nemôže existovať. Môže existovať len spokojný človek a v dôsledku toho fungujúci partnerský a manželský vzťah.

V spoločnosti všeobecne a v manželskom vzťahu konkrétne nikdy nepomôže hrubosť, odveta či zlo, preto je povinnosťou každého vyhybať sa podobným správaniam.

Nedorozumenia, ktoré by v manželstve mohli vzniknúť, islam odporúča riešiť postupne podľa vopred stanovených pravidiel.

Rozvod sa považuje za posledné riešenie pre prípad, ak by spory v manželstve zotrvali.

Riešenia, ktoré islam manželom ponúka, sa dajú uplatniť len potiaľ, pokiaľ sa spory medzi manželmi ešte dajú vyriešiť a pokiaľ

obaja majú vôľu v manželstve stále zotrvať. Samotné odporúčania majú za cieľ nápravu a zabránenie rozvodu a rozpadu rodiny, pokiaľ je to ešte možné.

Pre prípad vážnejšieho sporu medzi manželmi, Korán udáva štyri postupy, ktorými sa manžel môže riadiť:

1. Prvým takýmto postupom je napomenutie manželky, že koná niečo chybné.

Pokiaľ si manžel zvolí tento bežný spôsob, je jeho povinnosťou vysvetliť svojej manželke, kde nastala chyba a pomôcť jej túto chybu odstrániť.

2. Pokiaľ by napomenutie neprinieslo žiaden výsledok, nastáva druhá možnosť, ktorá v doslovnom preklade z arabského jazyka znie: Opustiť (manželku) na lôžku (Al-hažr fi Al-madāžee). Táto veta znamená, že manžel sa na určitý čas zdrží akéhokoľvek intímneho styku so svojou manželkou. Manžel však nesmie z dôvodu nedorozumenia s manželkou opustiť rodinu či spoločnú manželskú posteľ. Manželia ostávajú spoločne v jednej domácnosti, v jednej posteli, avšak manžel manželku úplne ignoruje. Doba, počas ktorej sa manžel rozhodne pristúpiť k tomuto riešeniu, nesmie byť príveľmi dlhá bez ohľadu na to, či priniesla svoje účinky, alebo nie.

Skutočnosť, že aj pokiaľ by manžel zvolil uvedenú metódu, nesmie manželskú posteľ opustiť (čo platí aj pre manželku), vedie k dvom výsledkom:

a) Obaja manželia aj napriek sporu pokračujú vo svojich každodenných povinnostiach a žijú aj naďalej spoločne, čo ich vedie k neustálemu prehodnocovaniu celej situácie;

b) Zabránuje možnosti zrútenia sa citového vzťahu medzi manželmi, ktorý by mohol nastať v prípade, ak by sa manželia dlhší čas od seba odlúčili.

3. Tretí postup je síce dovolený, ale jeho použitie by sa malo aplikovať len vo výnimočných prípadoch. Ide o povolenie pre manžela použiť fyzickú silu v situáciách, kedy sa konflikt medzi manželmi zdá byť nezvládnuteľný a v prípade, ak by manžel nadobudol presvedčenie, že podobný prostriedok by zabránil niečomu horšiemu. Takéto povolenie vzhľadom na zásady mierumilovnosti a umiernenosti, ktoré islam v spoločenskom a v manželskom živote presadzuje, predstavuje len určitú výnimku. Na otázku, prečo je v Koráne takýto prostriedok manželovi dovolený, je azda najvýstižnejšou odpoveďou skutočnosť, že prejavy násilia či náhle vyhrotenie sa hádok vedúce k fyzickým prejavom u ľudí existovali tak za starých čias, ako aj v súčasnosti a budú existovať aj v budúcnosti. Je to prirodzený prejav ľudskej povahy, ktorý častokrát nemožno jednoduchým racionálnym rozumom a bez zasahovania do psychickej stavby či osobnosti človeka, odstrániť. Z tohto dôvodu islam nepristúpil k tomu, aby zakázal niečo, čo by bolo nad ľudské možnosti, ale použitie fyzickej sily povolil s tým, že ju obmedzil na takú mieru, aby eliminoval jej škodlivé účinky. Pre možnosť použitia fyzickej sily islam stanovil nasledovné podmienky:

1. Manžel sa nesmie v žiadnom prípade dotknúť tváre manželky,

2. Nesmie svojim konaním spôsobiť čo len najľahšie ublíženie alebo zranenie, ako sú napr. modriny,

3. Nesmú sa v žiadnom prípade používať ponižujúce či zneucťujúce slová alebo výrazy.

Po zvážení uvedených podmienok a ak si uvedomíme, že ich porušením by veriaci muslim porušil božie príkazy a odkazy proroka Muhammada, ktorý neustále nabádal muslimov, aby sa starali o svoje manželky a aby sa k nim správali dobre, môžeme s istotou povedať, že tento tretí prostriedok je skôr prostriedkom psychického dosahu než prostriedkom fyzického prejavu.

V Koráne bolo zoslané:

„**Dobré manželky** (sú tie, ktoré) **sú poslušné** (vypočujú svojich manželov a neodvrávajú im vo všetkom), **strážiace v neprítomnosti svojich manželov to, čo Boh určil, že sa má strážiť** (keď nie je manžel prítomný, tak takáto manželka sama seba stráži pred neverou, pred utrácaním a iným správaním, pred ktorým Boh ľudí varoval). **A tie** (manželky), **ktorých spurnosti sa obávajú**, (tie) **poučte** (múdrymi a zmysluplnými slovami), **opustite na lôžkach** (tak, že sa im otočíte chrbtom pri spaní) **a udríte** (symbolicky, pretože cieľom je vzťah napraviť a nie ho zhoršiť, aby nedošlo k tomu najhoršiemu); **ak by vás poslúchli, tak nehľadajte dôvod** (ako by ste im ublížili alebo sa s nimi sporili), **prečo im ublížiť. Ved' Boh je nad všetkými** (všetko pozná a ma moc nad všetkým) **a je veľký** (a žiadne krivdy nenechá bez odplaty).“ (Korán 4:34)

Použitie fyzickej sily a odkazom uvedeného znamenia Koránu (4:34) sa zaoberáme podrobnejšie v našej publikácii „Riešenie

manželských sporov manželom podľa základných prameňov islamského náboženstva“ na ktorú čitateľov odkazujem.¹²

Ak by niektorý z uvedených prostriedkov nápravy pomohol, tak manželia by nemali v žiadnom prípade vyhľadávať dôvody či prostriedky, aby manželkám ubližovali alebo aby sa k nim zle správali, pretože by zhrešili.

Boh stojí vysoko nad ľuďmi, je všemohúci a ľudia si preto nemôžu svojvoľne nakladať s pravidlami, ktoré im zoslal pre ich dobro. Je to varovanie pre veriacich, že pokiaľ by manželky uznali chybnosť svojho konania a napravili ho, majú sa k nim dobre správať a beda tomu, kto zneužije tieto pravidlá, aby svojej manželke krivdil či ublížil.

Ako už bolo uvedené, ustanovenia znamenia 4:34 sú dané pre najnutnejší prípad a za predpokladu, že by to viedlo k záchrane manželstva. Toto znamenie neznamená, že kedykoľvek a pri akejkoľvek príležitosti môže manžel použiť silu, pretože ak by zneužíval toto ustanovenie Koránu, je manželka oprávnená žiadať o rozvod z titulu zlého zaobchádzania, prípadne ak by jej manžel fyzicky ublížil, islamské právo pripúšťa aj žalobu trestného charakteru proti manželovi.

Znamenie sa končí tým, že ak by manželka ustúpila od svojho zlého konania, nemali by sa vyhľadávať dôvody, aby sa jej ubližovalo, ale treba na všetko zabudnúť a odpustiť, čo bolo.

¹² JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, Riešenie manželských sporov manželom podľa základných prameňov islamského náboženstva, Bratislava 2022, ISBN 978-80-570-4152-8

Uvedené povolenie sa stávalo častokrát terčom verejnej kritiky autorov, ktorí sa netajili svojimi postojmi proti islamu a muslimom. Keďže široká verejnosť má obmedzený prístup k originálnym prameňom islamského náboženstva, takéto účelové kritiky sa dostali do povedomia ľudí ako pravdivé a úplné.

Pri podávaní informácií o čomkoľvek, ako je napr. povolenie použitia fyzickej sily voči manželke, je veľmi dôležité, či sa pritom uvádzajú aj podmienky a obmedzenia jej použitia, alebo či sa takéto povolenie uvádza vyňaté z kontextu a bez uvedenia akýchkoľvek obmedzení. Z tohto dôvodu je potrebné pochopiť uvedené povolenie v jeho správnej forme a v súvislosti s ostatnými zásadami islamského manželstva.

4. Poslednou cestou, ako zachovať manželstvo pred rozpadom, je zvoliť si rozhodcov. Rozhodcovia majú byť v tom istom pomere, polovica zo strany manžela a polovica zo strany manželky. Úlohou rozhodcov je, aby posúdili, kto z manželov má pravdu a kto nie. Osoba ustanovená za rozhodcu musí spĺňať nasledujúce kritériá:

a) S osobou navrhnutou za rozhodcu musia súhlasiť obaja manželia;

b) Osoba navrhnutá za rozhodcu musí byť nestranná a spravodlivá;

c) Rozhodca nesmie konať unáhlene a musí mať záujem na riešení problému a nápravy situácie a má mať schopnosť správneho úsudku a pochopenia situácie.

Ak by osoby navrhnuté za rozhodcov spĺňali tieto podmienky, vypočujú si stanovisko oboch manželov a navrhnú najlepší spôsob riešenia sporu. V Koráne je zoslané:

„Ak by ste sa obávali rozkolu medzi nimi (medzi manželmi), **tak pošlite** (k nim) **rozhodcu z jeho rodiny a rozhodcu z jej rodiny** (v rovnakom pomere sa zídu jeden rozhodca, ktorého si manželka vyberie zo svojej rodiny a jeden rozhodca, ktorého si manžel vyberie zo svojej rodiny), **ak by chceli zmier** (ak by títo rozhodcovia chceli spor urovnať a ak by manželia chceli spolu zotrvať), **Boh medzi nimi zhodu učiní** (nechá ich udobriť sa a vrátiť sa k normálnemu životu). **Ved' Boh všetko vie a je všeznalý** (dobře pozná, aký je úmysel každého z vás).“ (Korán 4:35)

Osoby navrhnuté za rozhodcov by sa mali začať vyberať z najbližšieho rodinného okruhu manželov a postupne sa vzdďaľovať k iným. Počet rozhodcov je ponechaný na uváženie manželov, pričom vždy musí byť rovnaký zo strany oboch manželov.

Pokiaľ by sa po rozhodnutí sporu ukázalo, že manžel je pôvodcom nedorozumenia, musí svoje konanie napraviť. Ak sa tak nestane, manželke ostáva už len jedno zo štyroch riešení:

1. Manželka to pre zachovanie manželstva strpí.
2. Obaja zotrvajú v manželstve po tom, ako si dohodnú pravidlá zotrvania v už nefunkčnom manželstve. Môže tu ísť o krytie výdavkov na živobytie zo strany manžela, o spoločnú výchovu detí atď.
3. Manželka požiadala o rozvod mimosúdnu cestou s tým, že sa napr. vzdá určitých finančných nárokov voči manželovi (finančné

nároky na odpustenie ktorých má manžel nárok, sa týkajú vena, resp. časti vena určeného v manželskej zmluve pre prípad rozvodu, keďže to bol dar manželke za jej prijatie sobáša s manželom). Tu platí všetko, na čom sa manželia v rámci morálne uznaných a obvyklých spôsobov, dohodnú, prípadne to, čo súd manželke alebo manželovi uzná.

4. Manželka požiada o rozvod súdnou cestou.

Z uvedených štyroch spôsobov riešení vyplýva, že islam odporúča manželom všetky možné spôsoby na riešenie ich manželských sporov v snahe zachrániť manželstvo pred rozvodom.

Treba ešte upozorniť, že všetky spomenuté štyri spôsoby riešenia sporov sa nemusia striktne dodržať. Je možné pri spore napr. vynechať prvé tri spôsoby a pristúpiť ihneď k štvrtému (určenie rozhodcov), pokiaľ by v tom manželia videli riešenie svojho problému.

5.2.3 Sexuálny život v manželstve

Korán, ako aj výroky proroka Muhammada (p.) neurčili limity alebo hranice sexuálneho vzťahu medzi manželmi. Čo je však v tomto ohľade výslovne neprípustné, je análny sexuálny styk alebo praktiky vymykajúce sa normálnemu správaniu.

V rámci manželského vzťahu by mal fungovať aj zdravý sexuálny život, ktorý by mal prinášať radosť a potešenie obom manželom. Samozrejme, má sa tak diať v rámci určitých morálnych a biologických hraníc. Určovateľom pre tieto hranice je fakt, že

intímny život nesmie prinášať úžitok len jednému z manželov na úkor toho druhého a v žiadnom prípade nesmie viesť k násiliu, fyzickému alebo duševnému ublíženiu.

Počas menštruačného cyklu a tesne po pôrode je zakázaný pohlavný styk medzi manželmi, až pokým sa manželka nevráti do normálneho stavu. Počas tohto obdobia však život manželov pokračuje v obvyklom tempe. Neexistuje žiadne obmedzenie v správaní, dotykoch, bozkávaní atď.

Pokiaľ by manžel manželku vyzval k intímnnemu styku a nebránili by jej v tom podstatné fyzické alebo psychické prekážky, mala by mu vyhovieť. Prorok Muhammad (p.) povedal: „*Ak by manžel vyzval svoju manželku na lôžko a ona by odmietla a on by usnul na ňu nahnevany, anjeli ju budú preklínať, až kým (manžel) nevstane.*“

S prihliadnutím na zásady islamského manželského spolužitia, má manželka voči manželovi právo ju z intímnej stránky nezaneďbávať a starať sa o ňu a o jej potreby.

Medzi základné požiadavky, ktoré treba v manželstve i mimo neho (pri súdnom rozvoze) rešpektovať, je súkromie každého z manželov. Nie je prípustné, aby niektorý z manželov hovoril o súkromných záležitostiach svojho manželstva verejne a pred ostatnými ľuďmi. Dôverné záležitosti, ktoré si manželia navzájom prezradili, by mali ostať záležitosťou ich súkromia tak počas manželstva, ako aj v prípade jeho ukončenia. Prorok Muhammad (p.) povedal: „*Najhorší z radov ľudí u Boha v súdny deň bude manžel,*

ktorý sa zdôverí manželke, ona jemu a potom to prezradí navonok.“

5.2.4 Manželka a jej právo na získanie vedomostí, na učenie a na prácu

V Koráne, ako aj vo výrokoch proroka Muhammada je mnoho dôkazov o tom, že islam prikázal tak mužovi, ako aj žene povinnosť učiť sa všetko nové. Vo výrokoch o ktorých sa traduje, že pochádzajú od proroka Muhammada sa uvádza: *„Výhladávanie poznania je povinnosťou každého muslima (či už muža alebo ženy).“*¹³

V manželskom živote uvedený výrok tiež platí, avšak s jednou výnimkou. Manželka by sa mala učiť a dopĺňať svoje vedomosti až potom, keď si splní svoje povinnosti voči svojej rodine. Inak vyjadrené, manželka sa má postarať najprv o svoju domácnosť, manžela a deti a až potom, v ostatnom čase sa môže venovať iným aktivitám. Nikdy to však nesmie byť na úkor rodiny a domácnosti.

Manželka, podobne ako manžel, nesie zodpovednosť za svoju rodinu a domácnosť. Jej úlohou je nabádať členov svojej rodiny k dobru a odhovárať ich od zla. Má dávať dobré rady a vyjadrovať názor tam, kde si myslí, že by to bolo užitočné a potrebné. V Koráne bolo zoslané:

¹³ Tento výrok sa často uvádza v písomnostiach islamských učencov a autorov. Napriek jeho užitočnosti a významu, je potrebné poznamenať, že dôveryhodnosť tohto výroku je slabá.

„Veriaci muži a veriace ženy sú si dôverníkmi jeden druhému (mali by si pomáhať a podporovať sa v rámci zásad, ktoré Boh stanovil). Kážu chvályhodné veci a zakazujú odsúdeniahodné veci, konajú modlitbu, dávajú zakat a poslúchajú Boha a Jeho posla (Muhammada). Tých Boh zahrnie svojou milosťou. Ved' Boh je mocný a múdrosťou oplýva.“ (Korán 9:71)

„Boh sľúbil veriacim mužom a veriacim ženám záhrady, pod ktorými tečú rieky, budú v nich naveky a sľúbil im príbytky dobré v záhradách Edenu. A spokojnosť Božiu väčšiu než to všetko (Božia spokojnosť, ktorá sa im dostane, bude ešte väčšia než čokoľvek iné, čo by kedy dostali). To je veru tá obrovská výhra.“ Korán (9:72)

6. Manželstvo a rozvod

6.1 Pojem a podmienky rozvodu

Prorok Muhammad (p.) povedal: „*U Boha je najhoršia z dovolených vecí rozvod.*“

Z uvedeného výroku je jasné, že rozvod v islame je síce povolený, avšak patrí medzi najhoršie veci, ktoré islam muslimovi v manželstve dovoľuje. K rozvodu by sa preto malo pristúpiť až po vyčerpaní všetkých prostriedkov na zachovanie manželstva.

Islam stanovil rozvodu pravidlá, podľa ktorých by sa malo postupovať.

Cieľom rozvodu by v žiadnom prípade nemalo byť ukrivdenie niektorému z manželov. Rozvod musí mať logickú a opodstatnenú príčinu. Prorok Muhammad (p.) povedal: „*Boh nemá rád ľudí, ktorí vymieňajú partnerov (často sa ženía a rozvádzaajú) pre dosiahnutie pôžitku.*“

Rozvodom sa v islame končí manželstvo. Končí sa manželské spolužitie, ktoré možno trvalo dlhé roky a v ktorom manželia prešli spoločne časť životnej cesty každého z nich. Pri rozvode sa preto vyžaduje, aby si manželia prejavili poslednú láskavosť, totiž aby rozvod prebehol čo najdôstojnejšie.

Manželia by nikdy nemali upadnúť na úroveň, ktorá by z inštitútu rozvodu učinila zbraň, ktorou sa jeden druhému v prípadoch nedorozumenia vyhráža. Treba si uvedomiť neblahé a ničivé účinky rozvodu na celú rodinu.

Rozvod sa uskutočňuje buď jednostranným manželovým vyslovením slova „tallaktuky“, t. j. uvoľnil som ťa z manželského zväzku, alebo súdnym konaním. Jednotlivými druhmi rozvodu sa budeme zaoberať neskôr.

Rozvod, prípadne rozvodové konanie sa musí uskutočniť za nasledujúcich podmienok:

1. Rozvod sa nesmie uskutočniť v dobe, keď je manželka v menštruačnom cykle. To znamená, že má byť v čase plynúcom medzi jedným a druhým menštruačným obdobím, ak cez toto obdobie nedošlo k žiadnemu intímnejmu styku medzi manželmi.

Ak by sa predsa stalo, že by sa manželia rozviedli cez menštruačný cyklus manželky, rozvod je neplatný. Musia sa vrátiť k sebe a počkať, až manželka dosiahne nasledujúci menštruačný cyklus a po ňom sa môže rozvod uskutočniť za predpokladu, že za túto dobu nedôjde k intímnejmu styku medzi manželmi.

Omarov syn (syn druhého kalifa Omara) sa rozviedol so svojou manželkou, keď mala menštruáciu. Omar to spomenul prorokovi Muhammadovi, ktorý mu nato povedal: „*Prikáž mu, aby sa k nej vrátil a zostal s ňou dovtedy, až sa zas dostaví jej menštruácia a až bude zasa čistá. Ak by potom usúdil, že sa chce s ňou rozviesť, nech tak učiní predtým, ako sa jej dotkne, lebo to je doba, ktorú Boh prikázal, aby sa v nej rozvádžali ..*“

Cez menštruačný cyklus často bývajú ženy veľmi náladové a vystavené rôznym depresívnym stavom a myšlienkam. Je zrejmé, že aj preto sa rozvod počas tejto doby zakázal. V uvedenom období môže aj pod vplyvom takéhoto stavu manželka požiadať o rozvod, čo by možno neurobila v inom čase. Pokiaľ by manžel uskutočnil rozvod cez túto dobu, mohlo by to spôsobiť manželke väčšiu psychickú záťaž než v ostatných dňoch.

Pri rozvode je potrebné si overiť aj skutočnosť, či manželka nie je v stave tehotenstva, pretože takáto udalosť by mohla viesť k snahe manželov vyriešiť svoje spory a odstúpiť od rozvodu.

2. Pri rozvode musia byť obaja manželia pokojní, nie v stave podráždenosti, ľahostajnosti či nepríčetnosti, pretože všetko, čo otupuje myseľ, city alebo spôsobuje nepríčetnosť jedného z nich (za predpokladu, že by to nebola dlhodobá choroba či nepríčetnosť), nie je v momente rozvodu prípustné. Trpezlivosť a neunáhlenosť je ďalšou podmienkou konania rozvodu. V Koráne bolo zoslané:

„Vy, ktorí ste uverili, nie je vám dovolené dedit' ženy, konajúc proti ich vôli (nie je vám dovolene držať ženy násilím a zakazovať im vydať sa alebo nútiť ich k manželstvu, aby ste získali ich majetok alebo majetok, ktorý zdedili po manželovej smrti). A nebráňte im vydať sa, aby ste ich mohli obráť o časť toho, čo ste im dali (nezakazujte im vydať sa a ak by ste ich už mali za manželky, tak ich v manželstve nedržte len preto, aby ste od nich mohli dostať časť vena alebo darov, ktoré ste im pred manželstvom alebo počas neho dali), iba ak by sa dopustili nemravnosti zjavnej (len

vtedy ich môžete doma držať, ak by sa dopustili konania uvede-
ného v predchádzajúcom verši č.15). **A nažívajte s nimi** (so svo-
jimi manželkami) **v dobrom a ak by sa vám sprotivili** (vaše man-
želky z akéhokoľvek dôvodu), **tak je možné, že sa vám protiví**
niečo (práve to), **z čoho Boh dá vzísť dobro veľké** (pokiaľ sa to
da, treba ich znášať a byť k nim trpezlivý, pretože je možné, že
určitá stránka manželského spolužitia má nedostatky, ktoré sa ale
nahrádzajú inými dobrými vlastnosťami).“ (Korán 4:19)

V predislamskom období, keď nejaký muž zomrel, ženy sa
v mnohých prípadoch považovali za časť pozostalosti po ňom. To
znamenalo, že ak by nejaký muž zomrel, mohol iný z príbuzenstva
tohto zomrelého hodiť na ženu svoj odev a povedať: „Ja mam na
ňu väčšie právo než ktokoľvek iný.“ Tým sa táto žena dostala pod
jeho moc bez ohľadu na to, či s tým súhlasila, alebo nie. Zvyčajne
takýto muž o túto ženu prejavil záujem len preto, aby získal maje-
tok, ktorý by mala ona po poručiťovi zdediť, pričom sa k nej
správal veľmi zle a stávalo sa aj to, že ju uväznil doma, až kým
nezomrela alebo sa v jeho prospech nevzdala všetkého svojho ma-
jetku, aby sa tak vyslobodila. Príbuzní po zosnulom mali okrem
toho právo oženiť sa s vdovou po ňom, alebo ju vydať za niekoho
iného (čo v praxi znamenalo, že ju prakticky predali za určitý ob-
nosí peňazí). Ak sa príbuzný s takouto vdovou neoženil, ani ju za
niekoho iného nevydal, mal právo zakázať jej vydať sa za koho-
koľvek iného. Počet žien, s ktorými sa muž mohol v tej dobe ženiť,
bol neobmedzený, takže po zosnulom mužovi mohlo ostať napr. aj
desať manželiek.

Uvedené znamenie v skutočnosti zakazuje veriacim muslimom akékoľvek takéto prejavy. Stanovuje, že vdova po zosnulom má mať úplnú voľnosť v tom, ako a s kým bude vo svojom živote ďalej pokračovať, rešpektujúc zásady islamu v tomto smere. Znamenie v sebe nesie okrem uvedeného obsiahlejší význam, keď upozorňuje veriacich, že nesmú nútiť ženy, aby sa v ich prospech vzdali dedičstva alebo aby im pod nátlakom pred svojou smrťou svoj majetok odkázali. Vylučuje sa preto akýkoľvek nátlak alebo donútenie.

3. Manželia sa majú vyhýbať prezrádaniu tajomstiev svojho spoločného života. To platí počas rozvodu, ako aj po ňom, najmä ak ide o skutočnosti, ktoré by mohli poškodiť niektorého z nich.

4. Pri uskutočnení rozvodu, pokiaľ ho manžel uskutočňuje, nie je podmienkou prítomnosť dvoch spôsobilých svedkov, aj keď sa uprednostňuje ich prítomnosť.

5. Zachovanie procesných náležitostí rozvodu, čo znamená, že rozvod má určitý postup, ktorý treba zachovať a ktorý nie je možné skrátiť alebo obísť za žiadnych okolností.

6.2 Druhy a priebeh rozvodu

Podľa islamského náboženstva sa rozvod môže uskutočniť tromi spôsobmi:

1. vyslovením manžela vety rozvodu (tu je možné rozvod až dvakrát dodatočne zrušiť);

2. súdnym rozhodnutím;

3. rozvodom uskutočneným manželkou.

Aby manželka mohla kedykoľvek uskutočniť rozvod, je potrebné, aby sa takéto oprávnenie zakotvilo v samotnej sobášnej zmluve, t. j. aby manželka v sobášnej zmluve dostala od manžela splnomocnenie na prípadné uskutočnenie rozvodu. Rozdiel medzi rozvodom uskutočneným manželkou a rozvodom súdnou cestou spočíva v tom, že pred súdom musí manželka dokázať oprávnenosť svojej žiadosti o rozvod, čo nemusí urobiť v prípade splnomocnenia zakotvenom v sobášnej zmluve.

Špecifickosť formy rozvodu v islame spočíva v možnosti manželov vrátiť sa k sebe dvakrát po uskutočnení odvolateľného rozvodu, ktorý uskutoční manžel.

Manželstvo sa rozvádza, ak manžel vysloví vetu rozvodu: „Rozvádžam sa s tebou.“ V zjednodušenej forme to vyzerá nasledovne:

1.* Manžel vysloví vetu rozvodu po prvé. Tu sa manželstvo rozvedie, avšak s časovou podmienkou. Ak by manžel nezrušil rozvod do uplynutia doby uddy, manželstvo zaniká a môže sa obnoviť len novou sobášnou zmluvou (uzatvorením nového manželstva). Ak by však manžel rozvod odvolal/zrušil pred uplynutím uddy, manželstvo ostáva platné aj naďalej.

2.* Manžel po zrušení prvého rozvodu vysloví vetu rozvodu druhýkrát. Po zrušení prvého rozvodu a pokračovaní toho istého manželstva, sa vyskytne určité nedorozumenie a manžel vysloví vetu rozvodu druhýkrát (podmienkou je, že vyslovenie vety

rozvodu sa neuskutoční počas menštruačného cyklu manželky). V tomto prípade sa postupuje tak, ako sme uviedli v predchádzajúcom bode.

3.* Manžel po zrušení druhého rozvodu vysloví vetu rozvodu po tretíkrát. Tu už nastáva automatický zánik manželstva a nie je už daná možnosť jeho obnovenia bez splnenia islamom stanovenej podmienky.

Z hľadiska toho, či došlo k prvému rozvodu (k prvému vysloveniu vety rozvodu), alebo poslednému (k tretiemu vysloveniu vety rozvodu), resp. či je možné rozvod odvolať/zrušiť a obnoviť manželstvo, alebo nie, sa rozlišujú dva druhy rozvodu:

a) Rozvod neodvolateľný (Talaq báen), keď už nie je možná obnova predchádzajúceho manželstva, pokiaľ sa nespĺní islamom uložená podmienka.

b) Rozvod odvolateľný (Taláq raž'i), keď je možné rozvod zrušiť alebo manželstvo obnoviť uzatvorením novej sobášnej zmluvy (prípád prvého alebo druhého vyslovenia vety rozvodu, bod 1.* a 2.*).

6.2.1 Rozvod neodvolateľný (Talak báen)

Neodvolateľný rozvod spôsobuje automatické zrušenie manželstva. Tento druh rozvodu môže byť menší a väčší.

1. Menší neodvolateľný rozvod. Neodvolateľný rozvod je tu označený za menší, pretože napriek tomu, že manželstvo zaniká,

je možné ho znova obnoviť novou sobášnou zmluvou medzi tými istými manželmi, bez potreby splnenia podmienky stanovenej pri neodvolateľnom väčšom rozvode. Neodvolateľný menší rozvod nastáva vtedy, ak dôjde k rozvodu na základe prvého odvolateľného rozvodu alebo druhého odvolateľného rozvodu (bod 1.* alebo 2.*), bez toho, aby došlo k zrušeniu takéhoto odvolateľného rozvodu v lehote umožňujúcej jeho zrušenie.

Pokiaľ by k neodvolateľnému menšiemu rozvodu došlo, manžel môže uzavrieť s manželkou novú sobášnu zmluvu, resp. nové manželstvo bez ohľadu na dobu, ktorá uplynula od právoplatnosti rozvodu (t. j. neprihliada sa tu na podmienku uplynutia doby uddy, pretože tá uplynula uplynutím lehoty na odvolanie odvolateľného rozvodu). Pri novom manželstve však platí, že počet možností vysloviť vetu rozvodu (pôvodne tri možnosti) sa znižuje o počet predtým vyslovených viet rozvodu. Napr. manžel vyslovil druhú vetu rozvodu a rozvod neodvolal, čím manželstvo zaniklo. Ak sa obaja bývalí manželia chcú k sebe vrátiť, môže tak urobiť na základe novej sobášnej zmluvy (nového manželstva), ale s tým, že v novom manželstve sa im už predtým vyslovené dve vety rozvodu započítajú. Ak by manžel v novom manželstve vyslovil vetu rozvodu čo i len jedenkrát, manželstvo zaniká automaticky a nastáva väčší neodvolateľný rozvod.

2. Väčší neodvolateľný rozvod. Neodvolateľný rozvod je tu označený za väčší, pretože po ňom nie je možný návrat bývalých manželov k sebe bez splnenia stanovenej podmienky.

Neodvolateľný väčší rozvod je rozvod, v ktorom bola vyslovená veta rozvodu už po tretíkrát (bod 3*).

Za života proroka Muhammada (p.) sa jeden muž rozviedol s manželkou takým spôsobom, že vyslovil vetu rozvodu ihneď trikrát po sebe: „Rozvádzam sa s tebou, rozvádzam sa s tebou, rozvádzam sa s tebou.“ Manžel nebral do úvahy časový odstup, ktorý by mal deliť jednotlivé vyslovenia vety rozvodu. Keď sa o tom prorok Muhammad do počul, veľmi ho to rozhnevalo a povedal: „A či sa hrá s Knihou Božou a ja som medzi vami?..“

V prípade, ak by manžel vyslovil všetky vety rozvodu po sebe, považuje sa to (u väčšej časti učencov) za vyslovenie vety rozvodu iba jedenkrát.

Pri vyslovení prvej alebo až druhej vety rozvodu (bod 1.* a 2.*) sa rozvod ešte nepovažuje za právoplatne uskutočnený. Právoplatnosť nastáva až vtedy, ak v oboch uvedených prípadoch (bod 1.* a 2.*) už uplynula doba uddy bez zrušenia rozvodu. Ak manžel vyslovil vetu rozvodu už po tretíkrát (bod 3.*), vtedy rozvod nadobúda právoplatnosť okamžite.

Pristúpme teraz k otázke, čo potom, ak nastane neodvolateľný väčší rozvod, t. j. ak manžel vysloví vetu rozvodu po tretíkrát. Vieme už, že manželstvo sa rozvádza bez možnosti uzavretia nového manželstva medzi rozvedenými manželmi. Obaja bývalí manželia sa nemôžu k sebe vrátiť, kým sa nesplní podmienka, že bývalá manželka sa vydá za niekoho iného a v prípade, ak by došlo k zrušeniu (rozvedeniu) tohto (druhého) manželstva, môže sa obnoviť prvé manželstvo na základe novej sobášnej zmluvy. To

znamená, že keď sa manželia rozvedú, manželka sa musí vydať za niekoho iného (nie však s úmyslom sa neskôr rozviesť, aby sa tak vrátila k prvému manželovi a tým obišla podmienku, ktorú islam uložil) a skúsiť manželský život s ním. Ak by neskôr zistila, že jej prvé manželstvo bolo lepšie a uprednostnila by návrat k prvému manželovi, mala by možnosť druhé manželstvo ukončiť (rozviesť sa) a uzavrieť nové manželstvo s prvým (bývalým) manželom.

Podmienka, ktorú islam vyžaduje, vytvára manželke možnosť spoznať život s iným manželom a v inom manželskom prostredí. Spozná zlé aj dobré stránky svojho bývalého manžela a poučí sa, ak bola príčina rozvodu v nej. Môže sa stať, že manželka nájde v novom manželstve pokoj a šťastie, ktoré nenašla u svojho bývalého manžela, preto zotrvá v novom manželstve. Okrem iného je táto podmienka daná, aby sa rozvod nestal obvyklou záležitosťou pri akomkoľvek spore manželov.

Počet manželstiev a rozvodov, ktoré môžu muž a žena uskutočniť, nie je limitovaný, avšak manželka môže mať v tom istom čase len jedného manžela a manžel najviac štyri manželky. Tu si ale treba uvedomiť obsah a zmysel výroku proroka Muhammada (p.), v ktorom hovorí: „*Boh nemá rád ľudí, ktorí menia partnerov (často sa ženía a rozvádzajú) pre dosiahnutie pôžitku.*“

Keď sa človek odhodlá vstúpiť do manželstva, mal by tak urobiť s úmyslom zotrvať v ňom až do konca života (pokiaľ nenastane okolnosť, ktorá by viedla k jeho zániku).

6.2.2 Rozvod odvolateľný (Talak raž'i)

Odvolateľným rozvodom sa neruší manželstvo ihneď (bod 1.* a 2.*), ale až po uplynutí uddy (jej uplynutím nadobúda rozvod právoplatnosť). Počas tejto doby sa môžu obaja manželia vrátiť k sebe vyslovením slova „Ražžautuky“ manželom, t. j. „Vrátil som ťa.“ Vyslovením tejto vety sa manželia vracajú k sebe bez potreby uzavretia novej sobášnej zmluvy. Ide tu o tzv. podmienený rozvod, kde právoplatnosť rozvodu predpokladá uplynutie doby uddy. V prípade, ak by sa manželia pred uplynutím doby uddy k sebe nevrátili, rozvod je už úplný – právoplatný. Manželke už prináleží druhá časť vena, ktorá bola dohodnutá v sobášnej zmluve pre prípad rozvodu (za predpokladu, že bolo veno pôvodne rozdelené na dve časti - časť pri uzatvorení manželstva a časť pre prípad rozvodu).

Určenie o aký rozvod ide, má svoje opodstatnenie aj v dedičskom práve, pretože napr. rozvod uskutočnený za účelom vydedenia manželky sa vyhlasuje za neplatný a manželke prináleží povinný podiel, ktorý jej Korán z dedičstva určil.

Ku kategórii neodvolateľného rozvodu zaradíme nasledujúce situácie:

1. Ak rozvod nastane ešte pred samotným fyzickým stykom medzi manželmi (neodvolateľný menší rozvod).

2. Ak manželka požiada manžela o rozvod a dohodne sa s ním, že mu poskytne určitú peňažnú náhradu za škodu, ktorá mu môže v dôsledku rozvodu vzniknúť.

3. Ak manžel vyslovil vetu rozvodu (nie však po tretíkrát) a uplynula doba uddy manželky bez toho, aby manžel tento rozvod odvolal. Tu sa manželia môžu k sebe vrátiť, avšak len na základe novej sobášnej zmluvy a nového sobáša.

4. Ak manžel vysloví už po tretíkrát slovo rozvodu (väčší neodvolateľný rozvod).

5. Rozvod uskutočnený na písomný príkaz sudcu. Sú to prípady rozvodu, keď sudca rozvedie manželstvo na požiadanie manželky pre určité manželove nedostatky, napr. pre jeho hrubé zaobchádzanie s ňou, pre jej neustále ponižovanie a ubližovanie. Ďalej je to prípad, ak manžel opustil manželku po dobu jedného roka a manželka bola tým poškodená atď.

Pokiaľ by došlo k rozvodu a manželia by sa chceli k sebe vrátiť (v bodoch 1, 2, 3 a 5) musia uzavrieť nové manželstvo a novú sobášnu zmluvu bez potreby splnenia podmienky uvedenej pri väčšom neodvolateľnom rozvode. V prípade bodu 4 je nutné najprv splniť podmienku uvedenú pri väčšom neodvolateľnom rozvode.

Ak dôjde k rozvodu, manželka počas uddy má ostať v manželskom dome (spolu s manželom), až kým sa udda neskončí. Nemala by ho opúšťať, resp. sa presťahovať a manžel nemá právo ju z neho vysťahovať bez príčiny. Toto ustanovenie má opodstatnenosť najmä v tom, že počas uddy sa manželia ešte stále môžu vrátiť k sebe, pokiaľ by nešlo o vyslovenie vety rozvodu už po tretíkrát, t. j. o neodvolateľný rozvod. Manželia počas uddy ostávajú spolu aj z toho dôvodu, aby ešte stále zvažovali, či sa k sebe nechcú vrátiť. Na to, aby manžel manželku v dobe uddy vrátil, t. j. aby

pokračovali v manželstve, nestačí len manželova vôľa manželku vrátiť do spoločného manželstva, ale musí s takýmto návratom súhlasiť aj manželka. Doba uddy predstavuje aj určitý prejav úcty voči bývalému manželstvu a ku všetkému, čo spolu manželia prežili. Počas uddy však medzi manželmi nesmie prísť k pohlavnému styku, pretože tým by došlo k prerušeniu uddy, čo sa považuje za prejav odvolania rozvodu zo strany manžela.

Keď sa udda už blíži ku koncu, obaja manželia sa musia rozhodnúť a zvoliť jednu z dvoch možností:

a) Bud' sa v dobrom vrátia k sebe, zotrvajú v spoločnom manželstve, alebo

b) Rozídu sa v pokoji bez akýchkoľvek hádok či nenávisti.

Ak by došlo k pohlavnému styku medzi manželmi počas uddy (samozrejme len v prípade prvého alebo druhého vysloveniu vety rozvodu), udda by prestala plynúť a rozvod by sa zrušil. Pohlavným stykom manželia vyjadrili jasnú vôľu v manželskom živote pokračovať.

Tu treba upozorniť, že pokračovanie manželov v manželstve je vždy preferované pred rozvodom, avšak takýto návrat nesmie mať v žiadnom prípade za cieľ ublížiť niekomu z manželov alebo zámerne predlžovať dobu trvania rozvodu. Korán o tom hovorí:

„Ak by ste sa rozviedli (manželia) so ženami (so svojimi manželkami) a ony (tieto manželky) by dosiahli im stanovenú lehotu (blížili by sa ku koncu ochrannej doby - uddy), tak ich podržte podľa dobrej zvyklosti (zotrvajte s nimi v manželstve s dobrými úmyslami), alebo ich uvoľnite (z manželského zväzku) podľa

dobrej zvyklosti (platnej na tom ktorom mieste a v tom ktorom čase). **A nedržte ich v manželstve** (len preto), **aby ste im uškodili a voči nim mieru prekročili. A kto by tak konal, ten krivdí svojej duši. A neberte si Božie znamenia na posmech** (tým, že budete ignorovať to, čo vám Boh ukladá) **a spomeňte si na dar Boží vám daný a na to, čo vám (Boh) zoslal z Knihy a z múdrosti, aby vás tým poučil** (zoslal vám také zásady, ktoré vám umožnia žiť čo najlepšie v živote pozemskom a čo vám zabezpečí dobrý život i v živote posmrtnom). **A bojte sa Boha** (dajte si pozor, aby ste si nevyslúžili Jeho hnev) **a vedzte, že Boh o všetkom** (čo robíte) **vie.**“ (Korán 2:231)

Druhý odsek znamenia odkazuje manželom, aby nedržali svoje manželky v manželstve proti ich vôli tým, že vždy, keď by nastala doba, kedy by sa mala skončiť ich udda, by ich vrátili znova, aby im neumožnili oslobodiť sa z manželstva. Predtým než bol tento zákaz zoslaný, niektorí manželia sa rozviedli s manželkou po prvé. Keď sa blížila doba uddy ku koncu, ich vrátili znova do manželstva s úmyslom predĺžiť dobu ich uddy, nie s vôľou pokračovať s nimi v manželstve. Takýmto spôsobom mnohé ženy nútili, aby sa z manželstva vykúpili, resp. aby manželovi odpustili veno ako náhradu za ich žiadosť o rozvod.

Keď islam povolil, aby sa manželia mohli vrátiť k sebe len dvakrát po vyslovení vety rozvodu, vychádzal z toho, že v prvých rokoch islamu sa muži rozvádzali so ženami a vracali sa k sebe, koľkokrát chceli. Jedného dňa však došlo k hádke jedného manžela s manželkou počas ktorej manžel pohrozil svojej manželke, že sa s ňou ani nerozvedie a ani s ňou nebude žiť. Keď sa manželka

spýtala, ako to chce urobiť, odpovedal: „Rozvediem sa s tebou a keď sa bude blížiť koniec tvojej uddy, znova sa k tebe vrátim.“ Manželka to potom povedala prorokovi Muhammadovi (p.), načo mu Boh najvyšší zoslal znamenie, v ktorom je ustanovené:

„Rozvod (medzi tými istými manželmi) je povolený dvakrát. Potom buď si ich (manželia, manželky) ponecháte podľa dobrej zvyklosti (a budete spolu spokojne a dobre nažívať), alebo ich uvoľníte z manželského zväzku s dobrým úmyslom (nie preto, aby ste im uškodili alebo aby ste ich obrali o niečo z ich majetku, atď.). A nie je vám (manželia) dovolené, aby ste vzali niečo z toho, čo ste im (svojim manželkám) dali (darovali); jedine ak by sa obaja (manželia) obávali, že nedodržia hranice Bohom určené (Výnimku z uvedených zásad tvorí len prípad, ak by sa manželia báli, že pokiaľ by ich dodržali, porušili by hranice, ktoré Boh správaniu a spolužitiu manželov stanovil). Ak by ste sa obávali (vy, ktorí by ste boli opatrovníkmi alebo zástupcami takýchto žien), že (obaja manželia) nedodržia hranice Bohom určené (ak by spoločne ostali v manželstve), tak nie je pre nich (pre manželov) hriechom to, ak by sa ona (manželka) vykúpila (nie je hriechom, ak by sa manželka vzdala časti toho, čo od manžela dostala alebo mala dostať ako náhradu za to, že žiada od neho rozvod a rozchádza sa s ním). To sú hranice Bohom určené, tak ich neprekračujte. A kto prekročí hranice Bohom určené, to je ten, kto sa krivdy dopúšťa (každý, kto by tieto hranice prekročil, sa dopúšťa krivdy).“ (korán 2:229)

Stručne možno zhrnúť:

Ak by sa manželia rozviedli po prvýkrát, majú možnosť vrátiť sa k sebe do skončenia uddy na základe manželovým vyslovením vety „Vrátil som ťa.“ Ak by sa však udda skončila, môžu sa k sebe vrátiť len uzavretím novej sobášnej zmluvy, resp. nového manželstva.

Ak by sa rozviedli po druhý raz, platia obdobné podmienky.

Pokiaľ by však manžel vyslovil vetu rozvodu po tretíkrát, resp. manželia by sa rozviedli po tretíkrát, nemôžu sa k sebe už vrátiť ani novou sobášnou zmluvou, pokiaľ sa nesplní podmienka, že sa manželka vydá za niekoho iného a rozvedie sa s ním, pričom ňou uzavreté druhé manželstvo nesmie mať v žiadnom prípade za cieľ rozviesť sa a vrátiť sa k prvému manželovi.

Islamský právny systém pripúšťa odvolať rozvod dva razy. Pokiaľ by sa manželstvo rozviedlo po tretíkrát, nastáva už pochybnosť, či manželia (alebo niektorý z nich) majú vôľu v manželstve naďalej zotrvať, alebo nie.

Ako sme už uviedli, v prípade, ak dôjde k „Al-lián“ (k obvineniu z nevery) medzi manželmi, rozvod nastáva automaticky bez uddy a bez čohokoľvek ďalšieho a obaja bývalí manželia sa nikdy viac už nemôžu vrátiť k sebe a spoločne žiť.

6.3 Kedy môže manželka požiadať o rozvod alebo o vyhlásenie neplatnosti manželstva

Medzi základné práva, ktoré islam zabezpečil manželke, je starostlivosť o ňu, čo už bolo podrobne uvedené v predchádzajúcej

kapitole. Ak by došlo k nedorozumeniu medzi manželmi a manžel by v dôsledku toho ignoroval manželku alebo by sa jej vyhýbal po dobu viac, než by to ona dokázala vydržať, alebo ak by manžel prisahal, že sa jej už nikdy nedotkne, dáva sa mu lehota štyroch mesiacov na to, aby svoje rozhodnutie odvolal a pokračoval v normálnom živote spolu so svojou manželkou. Pokiaľ by však aj po uplynutí tejto lehoty trval na svojom, manželka môže požiadať súd, aby ich manželstvo rozviedol. Súd manželstvo rozvedie z dôvodu, že manžel prestal plniť svoje manželské povinnosti voči manželke. Lehota šiestich mesiacov bola určená kalifom Omarom na základe dotazu, ktorým sa svojej dcéry Hafsi spýtal, ako dlho dokáže manželka vydržať neprítomnosť manžela s ňou. Mnohí novodobí vedci z odboru islamských vied, vrátane tých konzervatívnejších, však uvádzajú, že táto doba (6 mesiacov) môže byť dlhšia alebo kratšia, podľa vzájomnej dohody manželov (ak by bol manžel odcestovaný) alebo podľa výdrže manželky, príp. podľa miestnych zvykov v podobných situáciách.

Medzi ďalšie dôvody, pre ktoré manželka môže súd požiadať o zrušenie manželstva, patrí napríklad:

1. zlé zaobchádzanie zo strany manžela, alebo jeho rodiny či príbuzných, pokiaľ by manžel tomu nezabránil, alebo by tomu nemohol zabrániť;

2. dlhšia neodôvodnená neprítomnosť manžela;

3. ak by manželka stratila vôľu žiť s manželom, môže požiadať súd, aby manželstvo rozviedol s tým, že sa zriekne vena alebo sa dohodne s manželom na inom majetkovom vyrovnaní. V žiadnom

prípade sa však nepripúšťa, aby manžel ubližoval manželke s cieľom prinútiť ju požiadať o rozvod, aby tým od nej dosiahol navrátenie niečoho, čo jej dal, alebo zaplatenie určitého odškodného;

4. keďže v islame nie je prípustný akýkoľvek predmanželský intímny vzťah, islam dal obom manželom právo na rozvod pre prípad, ak by sa u jedeného z nich po sobáši objavili fyzické alebo duševné vady, s ktorými druhý manžel nebol oboznámený. Manželke islam takéto právo zabezpečil tým, že jej umožnil požiadať súd o zrušenie manželstva, pokiaľ by sa po svadbe ukázal u manžela nedostatok, na ktorý ju on pred svadbou neupozornil, napr. ak by bol impotentný, trpel určitou chorobou atď. Otázka, či vada už existovala pred uzavretím manželstva, alebo vznikla až po jeho uzavretí, má svoje opodstatnenie v tom, že pokiaľ by uvedená vada existovala pred uzavretím manželstva a druhý partner by o nej nebol upovedomený, vzniká mu vymáhateľný nárok na odškodné a na úhradu utrpenej ujmy, na čo v inom prípade nárok nemá.

Ak by manželka žiadala od manžela rozvod bez presvedčivého dôvodu, zhrešila by. To potvrdzuje aj prorok Muhammad (p.), keď povedal: „*Akákoľvek manželka, ktorá by požiadala od svojho manžela rozvod bez príčiny, nezacíti vôňu raja.*“

Rozvod, aj keď je dovolený a pripúšťa sa, nie je jednoduchou záležitosťou. Jeho následky (vrátane škody, ktorá ním vznikne) sú často nevyčísliteľné a majú ťažký dopad najmä na deti. Spoločný život v manželstve sa roky trpezlivo buduje a bolo by veľmi nespravodlivé nedať mu šancu prežiť krízu, ktorá ho môže niekedy postihnúť.

6.4 Opatera dieťaťa a starostlivosť oň po rozvode rodičov

Opatera, resp. starostlivosť o dieťa islamský právny systém zaraďuje medzi základné práva dieťaťa. Toto právo zahŕňa starostlivosť oň, o jeho výchovu a pomoc v záležitostiach, ktoré samo nezvládne.

Pod opaterou, resp. starostlivosťou o dieťa, sa tu rozumie starostlivosť o maloleté dieťa, o jeho potreby a výchovu. Opatrovníkom je osoba ženského pohlavia (zvyčajne matka), ktorá sa stará o výchovu dieťaťa, pričom však nespravuje jeho majetok, pokiaľ by nejaký malo.

Starostlivosť o dieťa možno uložiť aj súdnym príkazom jednému z rodičov alebo obom (napr. v prípade rozvodu), pokiaľ by si to vyžadoval záujem dieťaťa a nebolo by nikoho iného, kto by túto povinnosť voči dieťaťu vykonal (napr. jeho stará matka).

V prípade rozvodu, islam dieťa (splodené rozvádzajúcimi sa manželmi) zveruje do starostlivosti, resp. opateru matky, pokiaľ by neexistovali dôvody, ktoré by tomu bránili (napr. že matka nespĺňa podmienky, ktoré sa vyžadujú na opateru), alebo pokiaľ by dieťa nepotrebovalo špecifickú opateru (napr. je postihnuté a treba sa oň starať špeciálnou starostlivosťou v ústave).

Islam prisúdil opateru dieťaťa matke najmä preto, že matka svojmu dieťaťu (hlavne v prvých rokoch života) venuje omnoho viac času než otec.

Jedného dňa prišla žena k prorokovi Muhammadovi (p.) a povedala mu: „*Posol Boží! Moje brucho bolo môjmu synovi nádobou*

a moje náručie mu bolo úkrytom a moje prsia mu boli napájadlom a jeho otec mi povedal, že mi ho vezme. “ Povedal (prorok): „Ty si ním oprávnenejšia, až kým sa nevydáš. “

6.4.1 Poradie určujúce opatrovníka pre dieťa

Keďže starostlivosť o dieťa patrí v prvom rade matke, opatera ako taká patrí do rodiny matky pred rodinou otca. Napr. ak by matka nespĺňala niektorú z podmienok opatery, preberá starostlivosť o dieťa jej matka. Pokiaľ by stále existovala prekážka opatery aj u starej matky dieťaťa, prechádza opatera na matku otca, potom na sestru dieťaťa, potom na sestru matky, potom na sestru otca, potom na dcéru sestry dieťaťa, potom na dcéru matkinej sestry atď., v poradí, ako ho súd určí.

Pokiaľ by dieťa nemalo rodičov ani žiadnych príbuzných (alebo pokiaľ by nikto z nich nespĺňal podmienky opatery), opatrovník sa určuje rozhodnutím súdu aj z cudzích osôb.

6.4.2 Podmienky opatrovníctva

Osoba opatrovníka, resp. osoba, ktorá sa stará o dieťa, musí spĺňať nasledujúce kritériá.

1. Právnu spôsobilosť a spôsobilosť na právne úkony, pretože osoba, ktorá sa má o dieťa starať, musí byť spôsobilá aj na právne úkony spojené s touto starostlivosťou a s jej výkonom. Napr. osoba opatrovníka nesmie byť duševne chorá.

2. Plnoletosť.

3. Spôsobilosť na výchovu. Matka nesmie byť napr. chorá, priveľmi stará, aby nezanedbávala starostlivosť o dieťa a jeho výchovu atď. V neposlednom rade však treba brať zreteľ aj na správanie opatrovníka a na jeho vlastnosti, napr. aby matka nebola závislá na alkohole alebo na inej návykovej látke alebo aby sa k deťom nesprávala hrubo atď.

4. Aby bola osoba opatrovníka muslimkou. Táto požiadavka zdôrazňuje dôležitosť prostredia v ktorom dieťa má vyrastať.

5. Aby nebola osoba opatrovníka vydatá. Matke prislúcha výchova dieťaťa, až pokým sa nevydá. Táto podmienka je daná najmä preto, aby sa dieťa nedostalo do rodiny, v ktorej by sa necítilo dobre alebo v ktorej by mu bolo ukrivdené na úkor ostatných detí. Niektoré právne školy však neviažu automatický zánik opateru na vydaj ženy. Podľa nich opatera pokračuje, až kým voči nej niekto nevznesie námietku.

Počas manželstva a počas uddy je povinnosťou manžela manželku a deti zaopatriť. Pokiaľ by došlo k rozvodu a prešla by doba uddy, je povinnosťou otca dieťaťa zaopatriť matku a dieťa z finančného hľadiska, a to od momentu, keď sa dieťa dostalo do opateru matky (resp. niekoho iného). To znamená, že otec je povinný zabezpečiť matke aj dieťaťu vhodné obydlie (pokiaľ by ho nemali), ošatenie, jedlo atď. až po dobu, kým opatera nezanikne. Finančné zaopatrenie zo strany otca dieťaťa voči dieťaťu a jeho matke sa vymeriava podľa finančnej situácie otca. Otec dieťaťa sa môže s matkou, pokiaľ matka dieťa opatruje (nie však počas trvania

manželstva alebo uddy), dohodnúť, že jej určí pravidelnú peňažnú dávku na jej výdavky a výdavky dieťaťa, pokiaľ sa o dieťa bude starať a nebude napr. pracovať. Takúto dohodu je však dobré spísať, pretože nároky z nej (pokiaľ by nedošlo k splneniu alebo odpusteniu) sú súdne vymáhateľné.

Islam v každom prípade určil matke odmenu za opateru dieťaťa nezávisle od povinnosti otca zabezpečiť výživu matky a dieťaťa. Táto odmena sa určuje podľa finančnej situácie otca a na základe dohody medzi otcom a matkou, resp. osobou, ktorá opatruje dieťa.

Islam starostlivosť o dieťa (bez ohľadu na osobu opatrovníka) vysoko oceňuje. Z tohto dôvodu, okrem nárokov na zabezpečenie bežných potrieb, prislúcha matke aj odmena za opatrovanie dieťaťa. Výšku takejto odmeny si určuje otec a opatrovník. Matka, resp. opatrovník, sa však takejto odmeny môže aj zriecť.

Odmenu možno určiť dohodou. Pokiaľ by k nej nedošlo, určia ju súdne orgány.

Islamské právo ďalej detailnejšie upravuje riešenie prípadov a situácií, keď nedôjde k dohode medzi otcom (alebo poručníkom dieťaťa) a matkou ohľadom odmeny za opateru. Určenie takejto odmeny sa však vždy riadi praxou a zvyklosťami prevládajúcimi v tej ktorej krajine a s prihliadnutím na finančné pomery otca.

6.4.3 Koniec doby opatery

Moment skončenia opatrovníctva sa viaže na skutočnosť, kedy sa dieťa už dokáže postarať samo o seba, kedy sa dokáže už najesť,

oblieť atď., čiže kedy už nepotrebuje pomoc matky na vykonanie tých najnutnejších potrieb. Niektoré právne poriadky islamských krajín vymedzujú dobu opatery dovŕšením veku 7 až 9 rokov, pričom túto dobu môžu rodičia po dohode predĺžiť alebo v opodstatnených prípadoch ju súd môže na žiadosť niektorého z rodičov skrátiť alebo naopak predĺžiť.

Matka je povinná zo zákona starať sa o dieťa, až pokým ono nedovŕši druhý rok svojho života. Po uplynutí týchto dvoch rokov, má matka už možnosť odmietnuť starať sa o dieťa.

Po skončení opatrovníctva zaniká povinnosť otca poskytovať odmenu matke, resp. osobe, ktorá dieťa opatrovala.

Po skončení opatrovníctva si dieťa vezme otec k sebe. Pokiaľ by došlo k nezhode medzi otcom a matkou, u koho dieťa ostane, môže sa dať možnosť dieťaťu, aby sa rozhodlo, u koho by chcelo zostať.

Hlavná zásada, ktorou sa majú rodičia alebo súd riadiť pri určovaní osoby opatrovníka, je prospech samého dieťaťa. Ak by sa napr. skončila doba opatrovníctva a existovala by dohoda medzi otcom a matkou, že dieťa po skončení doby opatrovníctva prejde k otcovi, súd by mohol takúto dohodu pozastaviť a ponechať dieťa u matky, pokiaľ by zistil, že otec vedie štýl života, ktorý neprospieva výchove dieťaťa. V súdnych sieňach sa stretávame s rôznymi prípadmi, keď súd aj napriek dohode rodičov takúto dohodu pozmenil pre dobro samého dieťaťa. Ibn Tejmija (jeden z popredných islamských učencov) spomenul prípad, kedy sudca prisúdil starostlivosť o chlapca matke aj napriek tomu, že chlapec si želal zostať

so svojím otcom. Ibn Tejmija napísal: „Jedného dňa sa otec s matkou nezhodli ohľadom toho, u koho dieťa ostane a postúpili to na súd. Keď sa sudca spýtal chlapca, u koho by chcel ostať, chlapec odpovedal, že u svojho otca. Nato matka povedala sudcovi, aby sa spýtal jej syna, prečo chce ostať u svojho otca. Keď sa ho sudca spýtal, chlapec odpovedal: „Pretože moja matka ma posielala do školy a učiteľ ma karhá a môj otec ma necháva hrať sa s mojimi priateľmi.“ Sudca následne rozhodol, aby chlapec ostal u matky napriek tomu, že sa chlapec rozhodol pre otca; bolo to totiž pre prospech chlapca. Taktiež sú prípady, keď sa otec po rozvode o dieťa nestará, preto matka, ak spĺňa všetky podmienky opatrovníctva, má právo na to, aby dieťa ostalo u nej.“

V stručnosti možno zhrnúť:

- Pokiaľ by došlo k rozvodu alebo k úmrtiu matky, zveruje sa výchova dieťaťa matke alebo inej osobe podľa určeného poradia.

- Matka má nárok na odmenu za výchovu dieťaťa (mimo manželstva). Je to právo, ktoré jej prislúcha za to, že obetuje svoj čas (napr. nepracuje) na správnu a dostatočnú výchovu dieťaťa. Matka sa takejto odmeny môže aj zriecť, alebo ju otcovi či poručníkovi dieťaťa odpustiť.

- Matka a dieťa majú právo na zaopatrenie zo strany otca alebo poručníka dieťaťa (pokiaľ by jeho otec nežil). Takéto zaopatrenie sa pritom posudzuje podľa finančných možností otca, ktorý má svojmu dieťaťu a jeho matke zabezpečiť slušné bývanie (aj keď napr. len prenájmom obydlija), ošatenie, stravu atď.

- Po skončení doby opatery, stráca matka nárok na odmenu, pričom jej prislúcha aj naďalej právo na zaopatrenie zo strany otca, pokiaľ dieťa ostáva u nej.

Slovník

Allah. Slovo Allah znamená v arabskom jazyku Boh. Či použijeme prvé, alebo druhé slovo, vždy tým rozumieme to isté. Muslimovia uznávajú posolstvá a prorokov, ktorí boli zoslaní od čias Adama (mier s ním) až po proroka Muhammada (p.). V dôsledku toho uctievať toho istého Boha, ktorého uctievať kresťania a židia, avšak s jedným a hlavným rozdielom - muslimovia totiž uznávajú jednosť Boha, ktorý nesplodil a nebol splodený a ktorému sa nik ani nič nevyrovná.

Hadis. Znamená v arab. jazyku výrok proroka Muhammada.

Káfir. Je to človek, ktorý odmieta vieru v Boha.

Mušrik. Je to človek, ktorý síce verí v Boha, ale pridružuje k Nemu iné božstvá alebo prostredníkov, ktorí ho majú k Nemu priblížiť.

(p.). Skratka, ktorú používame za prorokovým menom a znamená „požehnanie a mier s ním“. Uvádza sa to hlavne pre muslimov, aby nezabudli túto vetu vyslovovať po vyslovení mena proroka Muhammada. Táto veta vyjadruje prosbu k Bohu najvyššiemu, aby požehnal proroka Muhammada a aby zoslal naňho mier. V jednom zo svojich výrokov prorok Muhammad (p.) označil za priveľmi lakomého muslima toho, kto mu nezaželá požehnanie a mier pri vyslovení jeho mena.

Talaq (rozvod). V Koráne, v islame, ale aj v arabskom jazyku vo všeobecnosti, sa rozvod označuje slovom talaq. Znalec arabského jazyka, pokiaľ by chcel hľadať význam tohto slova v akomkoľvek arabskom slovníku, musí zistiť najprv koreň slova a potom podľa neho hľadať. Koreň slova talaq je T-L-Q, čo presne znamená uvoľnenie, oslobodenie, rozchod. Slovo talaq znamená v prípade, ak sa ním označuje rozvod, uvoľnenie, oslobodenie z manželského zväzku alebo rozchod manželov.

Upresnenie významu tohto pojmu je dôležité najmä z toho hľadiska, že aj v dnešnej dobe sa stále objavujú publikácie o islame, ktoré slovo „talaq“ prekladajú ako vyhnanie alebo zapudenie, čo nezodpovedá v žiadnom prípade arabskému alebo islamskému ponímaniu či významu tohto slova.

Udda. Je to určená doba, počas ktorej sa manželia môžu vrátiť k sebe po prvom alebo druhom vyslovení vety rozvodu, bez potreby uzavretia novej sobášnej zmluvy. Po vyslovení vety rozvodu a počas uddy manželka ostáva v manželskom dome, avšak akýkoľvek telesný styk medzi manželmi sa zakazuje. Pokým sa doba uddy neskončí, je prísne zakázané, aby niekto požiadal manželku o ruku alebo takúto vôľu naznačil (okrem prípadu neodvolateľného väčšieho rozvodu).

Udda je časovo určená uplynutím troch menštruačných cyklov, pokiaľ manželka menštruáciu má, ak nie, tak sa čas uddy vymedzil tromi mesiacmi. Pokiaľ by bola manželka tehotná, čas uddy sa končí až pôrodom alebo potratom. Ak by manžel zomrel, udda sa

stanovuje na štyri mesiace a desať dní, kedy sa stotožňuje s dobou smútku za manželom.

Mahr (veno). Finančná čiastka, ktorú manžel daruje manželke pri uzatváraní manželstva. Veno sa odovzdá neveste pri uzatváraní manželstva. Môže sa ale rozdeliť na dve časti:

1. Mahr muqaddam, t. j. prvá časť vena, ktorá sa dáva neveste pri uzavretí manželstva, ako dar manžela svojej neveste,

2. Mahr muachchar, t. j. druhá časť vena, ktorá sa manželke dá v prípade rozvodu a za podmienky, že ona nebola príčinou rozvodu.

Veno sa dohodne a spíše v sobášnej zmluve, najmä jeho výška a doba splatnosti, hlavne, ak bolo rozdelené na dve časti.

Wali. Waliho pri sobáši možno charakterizovať, ako osobu mužského pohlavia, dospelú, spravodlivú, dodržiavajúcu zásady islamského náboženstva (od poslednej podmienky možno upustiť, ak nevesta nie je muslimkou), ktorá zastupuje nevestu pri uzatváraní manželstva, resp. sobášnej zmluvy. Zvyčajne to býva osoba žene blízka (otec, brat a pod. podľa určitého poradia), ktorá však pochádza z otcovej vetvy. Waliho povinnosťou je pomáhať neveste pri niektorých úkonoch, napr. pri zostavovaní sobášnej zmluvy. Do veľkej miery sa starostlivosť waliho dá porovnať s rodičovskou povinnou starostlivosťou o nepľnoleté deti v novodobých zákonných úpravách.

Žihad. Žihad v arabskom jazyku znamená „vynaložiť úsilie“, t. j. vykonať všetko, čo je v silách človeka, na to, aby dosiahol stanovený cieľ. V islamskom ponímaní žihad znamená to isté, t. j.

vynaložené úsilie na dosiahnutie Božej spokojnosti. Napr. keď manžel pracuje, aby zabezpečil živobytie svojej rodine, tak koná žihad, keď manželka dbá a stará sa o svojho manžela, je jej sľúbená taká odmena ako za žihad, atď. Žihad predstavuje všetko, čo muslim koná sledujúc tým Božiu spokojnosť.

Použitá literatúra

1. Fuqh Al Sunna, druhý zväzok (v arabskom jazyku), Al-sejjed Sábeq, Al-rajján, Káhira, rok vydania 1990 (1411 Hižri).
2. Následky sobášnej zmluvy v islamskom práve (v arabskom jazyku), Dr. Ahmad Usman, Rijád, Saudská Arábia 1981 (rok 1401 Hižri).
3. Dovoľené a zakázané (v arabskom jazyku), Dr. Jusef Al-qaradawi, Damašek, Sýria (štrnásťte vydanie), Al-maktab Al-islámi 1985 (rok 1405 Hižri).
4. Fiqh Al-mar'a Al-muslima (v arabskom jazyku), Ibrahim M. Al-žamal', Maktabet Al-qur'án 1981 (1402 Hižri).
5. Šťastné islamské manželstvo a slušnosť medzi manželmi (v arabskom jazyku), Abú Háméd Al-ghazáli.
6. Právo manžela voči manželke a právo manželky voči manželovi (v arabskom jazyku), Táha Abdullah Al-afifi
7. Manželstvo v islamskom práve (v arabskom jazyku), Muhammad Sáleh Al-usejmín, Abd Al-aziz Bn Muhammad Bn Dáved.
8. Dôsledky manželskej zmluvy a sobáša v islame (v arabskom jazyku), Dr. Ahmed Osmán, Saudská Arábia.

9. Islamské manželstvo (v arabskom jazyku), Táreq Ismail Kachia, M. A. Al-zu'by, Homs, Sýria (tretie vydanie) 1982 (1402 Hižri).

10. Safwat Al-tafásir (výklad Koránu v arabskom jazyku), Dr. M. A. Al-sábuny, Dár Al-qur'an Al-kerím, Bejrut 1981 (1402 Hižri).

11. The noble Qur'an in the English language, Dr. Muhammad Taqi-ud-Din Al Hilali a Dr. Muhammad Muhsin Khan. Islamic University, Al-Madina Al-Munawwara, Dar-us-Salam, Riyadh, Saudi Arabia, 1985 (1405 Hižri).

12. Svätý Korán, The Holly Quran with Czech transletion, GB 1990.

13. Muchtár Al-siháh (v arabskom jazyku), Muhammad Bn Abí Bakr Bn Abdul Qáder Al-rázi, Dár Al-iršád, Homs, Sýria 1989 (1410 Hižri).

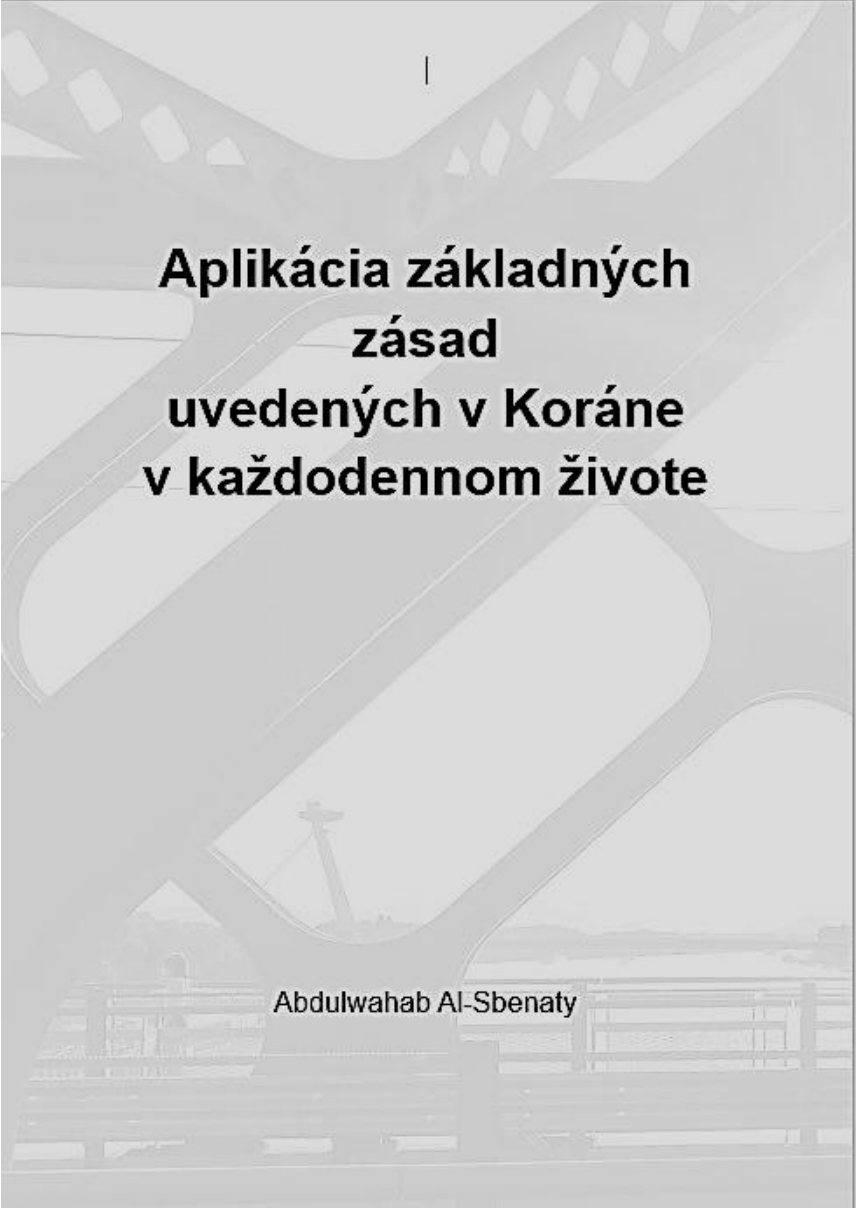
14. Zaostrenie na islam (v českom jazyku), Hammudah Abdalati, El Ittihad el Islami, Ústredie islamských náboženských obcí v Československu, Česká republika.

15. Islam ideál a skutočnosť (v českom jazyku), A. Krikovová, M. Mendel, Z. Muller, Panorama, Praha 1990.

16. Úvod do sociológie pre právnikov (v slovenskom jazyku), doc. PhDr. Emília Bakošová, CSc., Právnická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava 1993.

17. Alkohol a jeho problémy v dnešnej dobe, časopis News Week, január 1988.

V druhom vydaní sa použil Preklad Koránu do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., tretie vydanie 2015, ISBN: 978-80-969967-8-0

The background of the cover is a grayscale photograph. It features a large, modern bridge with a complex, lattice-like structure of steel beams. In the distance, through the bridge's arches, a lighthouse is visible on a small island or headland. The overall tone is serene and architectural.

Aplikácia základných zásad uvedených v Koráne v každodennom živote

Abdulwahab Al-Sbenaty

Aplikácia základných zásad uvedených v Koráne v každodennom živote

Prvé vydanie 2022

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

©Abdulwahab Al-Sbenaty

www.koran.sk

ISBN 978-80-570-4405-5

Úvod

V roku 2019 sme vydali publikáciu pod názvom Islam, podstata náboženstva¹⁴. Uvedenú publikáciu sme napísali, aby sme do nej zhrnuli v niekoľkých bodoch základné zásady, ktoré sú obsiahnuté v Koráne a ktoré nám Korán zdôrazňuje, ako tie najzakladanejšie a najdôležitejšie zásady, ktorých by sme sa mali držať v každom čase a na každom mieste, kým sme v terajšom živote.

Publikáciu sme sa pokúsili urobiť čo najjednoduchšiu, hlavne z dôvodu, aby bola zrozumiteľná a ľahko aplikovateľná pre každého, kto si ju prečíta, bez ohľadu na vek alebo vzdelanie. Publikácia je síce nenáročná a jednoduchá, ale o to väčší je jej význam, kvôli ktorému sme ju s božou pomocou zostavili a napísali. Samozrejme publikácia vychádza z tých hlavných zásad, ktoré Korán zdôrazňuje vo svojich znameniach (veršoch).

Časom sme zistili, že publikácia bola síce jednoduchá a nenáročná, ale je potrebné sa podrobnejšie zaoberať aj praktickou aplikáciou zásad v nej uvedených, v našom každodennom živote. To je zámer predkladanej publikácie pod názvom Aplikácia základných zásad uvedených v Koráne v každodennom živote.

¹⁴ Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - podstata náboženstva, vydal: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, 2019, ISBN: 978-80-570-0693-0

Dúfame, že sa touto stručnou publikáciou, ale hlavne s božou pomocou, dostanú čitatelia k lepšej a hlbšej aplikácie základných zásad vo svojom každodennom živote.

Bratislava, 2019

Abdulwahab Al-Sbenaty

1. Delenie základných zásad

Na lepšiu aplikáciu základných zásad si ich rozdelíme a roztriedime do základných kategórii, ktoré odrážajú ich povahu, najmä z hľadiska stupňa ich záväznosti.

Samotné základné zásady si môžeme z hľadiska ich záväznosti rozdeliť do štyroch kategórii:

- a) Zákazy, arabsky muharaam alebo haram (حرام),
- b) Príkazy, arabsky avámer (أوامر),
- c) Povolenia, arabsky halal (حلال),
- d) Usmernenia, arabsky napr. mawiza (موعظة).

Vo vzťahu k zákazom, tie výslovne určujú, čo muslim nemá robiť. Tieto zákazy sa v Koráne zvyčajne začínajú slovami: „Je vám zakázané ..“, „Boh zakázal“ alebo to jednoznačne vyplýva z dikcie samotnej vety alebo sumáru znamení (veršov). Do tejto kategórie sa napr. zaraďujú zásady, ako sú nezabíjať alebo netrestať bez vážneho zákonného dôvodu, nekradnúť, nekonzumovať určité druhy mäsa a pod. Výslovných zákazov je v Koráne len zopár.

Príkazy, ktoré výslovne určujú určité správanie, ktoré má muslim dodržiavať, sa v Koráne zvyčajne začínajú slovami: „Bol vám predpísaný ...“, „Boh vám prikazuje ...“ alebo to jednoznačne vyplýva z dikcie samotnej vety alebo sumáru znamení. Do tejto

kategórie sa napr. zaraďujú zásady, ako sú dodržiavať spravodlivosť, postiť sa počas mesiaca Ramadan a pod.

Povolenia sú zvyčajne určité konkrétne výnimky zo zákazov alebo príkazov. Tých je taktiež len zopár v Koráne. Ide napr. o povolenie pre pútnikov jesť mäso rýb počas púte.

Usmernenia sú zásady, ktoré usmerňujú muslima, ako sa má správať v určitých prípadoch a situáciách. Ak by napr. veriteľ požičal dlžníkovi peniaze a dlžník by nevládal splatiť svoj dlh riadne a včas, je v Koráne dané usmernenie, ktoré hovorí, že poskytnúť dlžníkovi dodatočnú lehotu na splatenie dlhu alebo dokonca mu dlh odpustiť, patrí medzi dobré konanie, ktorými veriteľ môže získať božiu spokojnosť.

Podľa toho, či ide o zákazy, príkazy, povolenia alebo usmernenia, sa aj stupňuje odmena za ich dodržiavanie alebo trest za ich porušenie. Môže ísť o

- a) Nedodržanie zákazu,
- b) Nedodržanie príkazu,
- c) Zakazovanie povolenia, alebo
- d) Nerešpektovanie usmernenia.

Korán delí porušenie základných zásad a ostatných čiastočných odvodených ustanovení na tieto hlavné stupne porušenia:

- a) Hriechy a zlé skutky (zunúb - ذنوب),
- b) Neposlušnosť (masija - معصية),
- c) Previnenia, ktorých sa dopúšťajú previnilci (mužrimún - مجرمون).

2. Mechanizmus vzájomného fungovania a interakcie základných zásad

Ako základné zásady fungujú jednotlivo a spoločne vo vzájomnej interakcii?

Základné zásady sú spoločne prepojené. Sú navzájom späté a nadväzujú na seba. Ich porušenie môže viesť k hriechom, zlým skutkom, neposlušnosti alebo previneniu.

Jedna zo základných zásad je zásada spravodlivosti. Táto zásada hovorí, že človek by mal byť spravodlivý a mal by dbať o to, aby sa spravodlivo správal a aby spravodlivosť podporoval. Čo je spravodlivosť a čo predstavuje spravodlivé správanie a konanie, je azda každému jasné.

Vo vzťahu k spravodlivosti ale Korán určuje aj niektoré špecifické ustanovenia. Napríklad znamenie 5:8 určuje: „**Vy, ktorí ste uverili, buďte ľuďmi zachovávajúcimi to, čo Boh uložil, svedkami spravodlivými** (ktorí spravodlivo a pravdovravne svedčia). **A nech vás nepodnieti nepriateľstvo k určitým ľuďom** (k vašim nepriateľom) **k tomu, aby ste boli nespravodliví** (dbajte na to, aby ste boli spravodliví vždy a všade, vrátane spravodlivosti k vašim nepriateľom). **Buďte spravodliví, je to bližšie k bohabojnosti. A bojte sa Boha. Ved' Boh dobre vie všetko o tom, čo**

konáte.“ (Korán 5:8) V tomto znamení sa do vzájomnej interakcie (vzájomného pôsobenia) spája niekoľko základných zásad, ide o

- zásadu viery,
- zásadu spravodlivosti,
- zásadu Chrániť samého seba a všetko, čo Boh uložil, že sa má chrániť,
- zásadu bohabojnosti,
- zásadu pravdovravnosti,
- zásadu striedmosti,
- zásadu dodržiavania sľubov,
- zásadu dodržiavania prísahy a záväzkov,
- zásadu nešíriť skazu na zemi,
- niektoré ďalšie zásady.

Všetky uvedené zásady sa spojili v uvedenom znamení. Znamenie začína tým, že spája dokopy tri zásady, ktorými sú: zásada viery, zásada chrániť všetko, čo Boh uložil, že sa má chrániť a zásada spravodlivosti, pričom všetky tri základné zásady sa spájajú so svedeckou výpoveďou. Ústredným bodom je v uvedenej vete svedecká výpoveď - svedectvo o niečom. Ak je niekto veriaci, potom by mal zachovávať vo všeobecnosti to, čo Boh uložil, t. j. všetky zásady, pričom vo vzťahu k svedectvu je zdôraznená spravodlivosť. Prečo sa tu popri zásade viery kladie dôraz konkrétne na spravodlivosť? Je tomu zrejme tak preto, že pokiaľ by nebola svedecká výpoveď podaná presne tak, ako má (popísané len to, čo sa stalo a čo svedok skutočne videl), mohlo by dôjsť ku krivde. Napr. ak sa dvaja sporia o niečom a svedok by nepodal svedectvo tak, ako by mal (nevypovedal by presne o tom, čoho bol svedkom),

potom by mohla vzniknúť krivda na jednej alebo druhej strane. Krivdy sa nemusíme dopustiť len voči strane o ktorej si myslíme, že je tá slabšia, ale aj voči strane o ktorej si myslíme, že je silnejšia, pokiaľ jej uberieme naším svedectvom z jej práva. K uvedeným trom základným zásadám, znamenie pripája ďalšie, keď určuje, že vo vzťahu k svedectvu sa majú uplatniť zásady **pravdovravnosti**, ktorá znamená, že sa má vypovedať pravda, **striedmosti**, ktorá znamená, že sa nemá preháňať, **dodržiavania sľubov**, ktorá znamená, že ak niekto dal sľub má ho dodržať, **dodržiavanie prísah a záväzkov**, ktorá znamená, že ak sa niekto k niečomu zaviazal, má to dodržať, t. j. ak niekto niečo dosvedčil a zaviazal sa byť toho svedkom, má o tom podať svedeckú výpoveď, keď je k tomu vyzvaný, **nešíriť skazu na zemi**, pretože porušením svedectva sa odopiera spravodlivosť, umocňuje sa krivda a tým sa šíri skaza na zemi.

Uvedené zásady sa nesmú porušovať ani v prípade, ak je právo na strane niekoho, koho svedok nemá rád alebo je dokonca jeho nepriateľom. Svedčiť v prospech svojho nepriateľa alebo niekoho, koho svedok nemá rád, je ťažká záležitosť, ktorá vyžaduje obrovské duševné vypätie, aby to svedok zvládol. Práve to je zrejmé dôvod, prečo znamenie začína slovami „Vy, ktorí ste uverili..“, potrebuje to totiž veľkú dávku viery, aby sa človek držal v danom prípade spravodlivosti. Zásada spravodlivosti sa tu spojila priamo so zásadou bohabojnosti, ktorá zdôrazňuje, že Boh o všetkom vie a všetko vidí, preto sa Jeho treba obávať a neporušovať zásady, ktoré uložil.

Skúsme si úpravu uvedenú v predchádzajúcom znamení predstaviť z opačného uhľ'a pohľadu, položením si otázky, čo podľa uvedeného znamenia predstavuje nespravodlivosť a vzdialenie sa od bohabojnosti? Odpoveď môže znieť, že je to svedectvo, ktoré neodráža presne to, čo sa stalo alebo čo bolo sľúbené alebo dohodnuté. Negatívne vymedzenie spravodlivosti, t. j. vymedzenie toho, čo je nespravodlivé, nás vedie v konečnom dôsledku k lepšiemu spoznaniu toho, čo je spravodlivé a ako má spravodlivosť vyzerat' v našom každodennom živote.

Uvedeným spôsobom fungujú základné zásady obsiahnuté v Koráne. Každá z nich je samostatnou silnou zásadou, ktorá vedie muslima a určuje mu, čo je správne a čo nie. Vo vzťahu k určitému správaniu sa potom tieto zásady navzájom prelínajú, podporujú a dokresľujú celkový obraz tohto správania.

Medzi zásady, ktoré Korán určuje je zásada „Poctivo si zarábata' a vyhýbat' sa nepoctivým zárobkom a ribá“¹⁵. Sem možno zaradiť aj zásadu „Nekradnúť“, pretože krádež je v protiklade s poctivým zárobkom.

Ak niekto ukradne, aké základné zásady tým poruší, resp. ktoré základné zásady nám tu vystupujú do popredia? Pokúsme sa celú situáciu rozobrať.

1. Človek, ktorý kradne sa dopúšťa krivdy sám voči sebe už samotným porušením základnej zásady určenej v Koráne;

¹⁵ Ribá, zjednodušene opísané, predstavuje úžeru a odplatné požičiavanie peňazí za úroky. Podrobnejšie o tom polemizuje naša publikácia: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, Úroky z pôžičiek a úverov podľa islamského náboženstva, Prvé vydanie 2021, ISBN: 978-80-570-3521-3

2. Človek, ktorý kradne sa dopúšťa krivdy voči inému človeku, ktorému niečo neprávom vzal;

3. Človek, ktorý kradne sa dopúšťa krivdy voči spoločnosti v ktorej žije, pretože ju destabilizuje.

Uvedeným konaním ten, kto kradne, porušil zásadu spravodlivosti. Ak ukradol z dôvodov, ktoré zákon zaraďuje medzi poľahčujúce okolnosti (napr. ukradol od hladu), aj tak daný človek porušil zásadu spravodlivosti, avšak miera porušenia je slabšia. Pokiaľ však ten, kto ukradol, nemal žiaden poľahčujúci dôvod, potom sa nedopúšťa len nespravodlivosti, ale už aj skazy na zemi (porušil základnú zásadu nešíriť skazu na zemi), čo je prísnejšia forma nespravodlivosti. Podľa stupňa závažnosti skutku, sa určuje aj stupeň porušenia základných zásad, a tým aj spôsob, akým sa to dá odčiniť. Treba pritom zdôrazniť, že Korán neuznáva žiadnu spoveď k niekomu inému než k Bohu, preto Korán aj určuje spôsob, ako môže muslim odčiniť porušenie základných zásad.

Dôkladnejším spoznaním základných zásad a ostatných zásad uvedených v Koráne a ich hlbšie pochopenie, môže každý muslim dospieť k tomu, ako má žiť v každom okamihu svojho života v súlade s tým, čo Boh uložil v Koráne. Korán napr. nehovorí o tom, aké motorové vozidlo si môže muslim kúpiť. Ale určuje minimálne dve základné zásady, ktoré možno na takúto kúpu uplatniť. Prvá zásada určuje, že Islam nezakazuje človeku si užiť terajší život, druhá zásada je zásada striedmosti. K oboj zásadám možno pridať ešte tretiu zásadu, ktorá určuje, že muslim sa nemá povyšovať a nemá byť namyslený. Ak si chce muslim kúpiť motorové vozidlo, použitím len prvej zásady, má možnosť si kúpiť akékoľvek

motorové vozidlo po ktorom by zatúžil. Tu ale prichádza základná zásada striedmosti, ktorá hovorí, že

- a) muslim by si mal kúpiť len to na čo má, t. j. musí vychádzať zo svojich finančných možností,
- b) muslim by si nemal brať úvery a pôžičky na veci, ktoré nevyhnutne nepotrebuje, nehovoriac o tom, ak ide o úvery a pôžičky s ribá,
- c) muslim musí uprednostniť dôležité záležitosti pred menej dôležitými.

Ak ide o bohatého muslima, ktorý si môže dovoliť aj veľmi luxusné vozidlo bez toho, aby musel porušiť to, čo sme spomenuli, potom je tu zasa daná možnosť, aby si kúpil akékoľvek motorové vozidlo (prvá zásada). Tu ale prichádza otázka, na aký účel motorové vozidlo potrebuje? Prichádza tu základná zásada, ktorá určuje, že muslim sa nemá povyšovať a nemá byť namyslený. Táto posledná zásada v podstate dokresľuje hranice kúpy motorového vozidla. Ak muslim motorové vozidlo potrebuje, má dostatok financií si ho kúpiť, potom musí klásť dôraz na jeho praktické vlastnosti a na to, aký účel má plniť. Ak motorové vozidlo potrebuje do terénu, môže si kúpiť silné a aj drahšie terénne vozidlo. Ak ho potrebuje na rýchly presun, môže si kúpiť rýchle a výkonné vozidlo, čo sa samozrejme odrazí na vyššej cene. Ak si ale kúpi drahé terénne vozidlo, ktoré nepotrebuje, potom porušil všetky uvedené tri základné zásady. Ak si kúpi športové motorové vozidlo, ktorého hodnota prevyšuje niekoľko násobne hodnotu bežných výkonných a silných motorových vozidiel nezvučnej značky, potom porušil

uvedené základné zásady. Ak si do motorového vozidla nainštaluje nákladné a nepotrebné súčasti a príslušenstvo, ako sú zlaté prvky, priveľmi drahú stereo technika a pod., pričom si mohol postačiť s priemerom, potom porušil uvedené základné zásady. Pri každom type porušenia sa na porušené základné zásady nabaľujú ďalšie, ktoré porušenie ešte viac umocňujú.

Spôsob fungovania základných zásad v Koráne veľmi dobre chápali spoločníci proroka Muhammada, hlavne po jeho odchode z tohto života, keď sa už museli spoliehať sami na seba pri určovaní toho, čo im islam káže. Preto väčšia časť z ich radov žila jednoduchým, neokázalým životom a časť svojho života venovali pomáhaniu ostatným a snahe o dodržiavanie zásad, ktoré Boh v Koráne určil.

Dodržiavanie alebo porušenie základných zásad je závislé hlavne od ich pochopenia a uvedomenia si princípu na ktorom fungujú.

Jedna zo základná zásada v Koráne napr. určuje povinný podiel na dedičstve pre muža aj ženu - povinný dedičský podiel. V niektorých prípadoch platí, že mužovi náleží dvojnásobný podiel ako žene. Ak sa muž dobrovoľne rozhodne, že žene dá rovnaký podiel, aký dostane on, neporuší sa tým žiadna základná zásada. Dokonca, ak je napríklad muž (brat) bohatý a žena (sestra) chudobná a on jej dá rovnaký podiel, aký mu náleží na dedičstve, potom dodržal základnú zásadu, ktorá určuje, že muslim sa má dobre správať k príbuzným, susedom, sirotám, biednym, chudobným a povereným. Takýmto správaním brat dodrží dobrovoľne viac, ako je mu

uložené, dodrží o jednu základnú zásadu viac, ako v danom prípade musel a má za to od Boha prisľúbenú odmenu. Ak ale muž (brat) nedá žene (svojej sestre) žiaden podiel na dedičstve, potom došlo k porušeniu uvedenej základnej zásady určujúcej zákonný povinný podiel na dedičstve pre ženu.

Dodržiavanie náboženstva vo všeobecnosti, jeho základných zásad, ostatných zásad a princípov, je niečo, čo islam od muslima vyžaduje. Muslim by sa mal držať hlavne toho, čo mu náboženstvo ukladá a vyhýbať sa tomu, čo mu náboženstvo zakazuje. Zásady a princípy obsiahnuté v Koráne sú v tomto smere tie najpodstatnejšie, pretože sú uložené Bohom najvyšším. Základný prehľad týchto zásad a princípov sme uviedli v našej publikácii „Islam - podstata náboženstva“¹⁶. Je v nej uvedený stručný výpočet základných zásad, spolu so stručným výkladom ku každej základnej zásade. Aplikáciou týchto zásad v ich sumáre na akúkoľvek otázku alebo životnú situáciu, by nám malo dať odpoveď na otázku: Ako sa pri určitej záležitosti alebo situácii zachovať. Samozrejme je nevyhnuté čítať Korán a všímať si tieto základné zásady všade, kde sa nachádzajú a umocniť tak v sebe pochopenie ich významu a aplikácie. Aplikáciou uvedených zásad nemusíme dospieť k jednoznačnému zodpovedaniu otázky alebo vyriešeniu situácie na ktorú potrebujem odpoveď, ale dostaneme sa k tomu podstatnému, t. j. ku konaniu, ktoré by nám malo do veľkej miery zaručiť, že sa nedopustíme hriechu, zlého skutku, neposlušnosti a previnenia.

¹⁶ JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - podstata náboženstva, prvé vydanie 2019, ISBN: 978-80-570-0693-0

Znamenia Koránu 53:31-32 vysvetľujú: „31. **Bohu náleží, čo je v nebesiach a čo je na zemi** (On má všetko v moci). **Odpлатí tým, ktorí zlo páchali, to, čo konali** (dá im to, čo si zaslúžia za zlo, ktorého sa dopustili) **a odmení tých, ktorí dobro činili, dobrom,** 32. **Tých, ktorí sa vyhýbajú tým najväčším hriechom a nemravnostiam** a (ak sa niečoho dopustia, tak) **dopustia sa len malých prehreškov** (tým sa dostane Božie odpustenie). **Odpustenie od Pána tvojho veľa obsiahne. On** (Boh) **lepšie vie o vás** (všetko), **veď vám dal vzniknúť zo zeme, a veď ste boli plodmi v lonách svojich matiek. Preto nevychvaľujte** (a neprehlasujte za bezhriešnych) **sami seba** (nech nik z vás nevychvaľuje sám seba a netvrdí, že je úplne čistý bez akéhokoľvek hriechu, pretože každý človek sa nejakého hriechu dopúšťa a rozdiel je len v tom, či ide o veľký hriech, alebo o malý prehrešok). **On** (Boh) **lepšie pozná toho, kto sa** (Boha a božieho hnevu) **obával.**“ (Korán 53:31-32)

Znamenie vysvetľuje, že tí, ktorí dobro činia sú tí, ktorí sa vyhýbajú tým najväčším hriechom a nemravnostiam, a ak sa niečoho dopustia, tak len malé prehrešky. Muslim by sa nemal dopúšťať ani tých menších prehreškov, ale žiadneho človeka Boh nestvoril dokonalého, preto každý z nás zákonite porušuje z času načas niečo. Podstata však spočíva, ako znamenie uvádza, v charaktere porušenia. Či ide o zásadné porušenie alebo o malý prehrešok. Práve aplikácia základných zásad obsiahnutých v Koráne a zásad pod ne pridružených, by nám malo zabezpečiť, že sa nedopustíme tých väčších hriechov, neposlušnosti alebo previnení. Ako príklad si môžeme uviesť základnú zásadu „Dodržiavať sľuby, prísahy a záväzky.“ Niekedy sa stane, že človek v bežnej reči použije prísahu,

ktorú ale nemyslí vážne. Ak ide o niečo, nedodržanie čoho nikomu neuškodí, tak neúmyselným vyslovením takejto prísahy alebo jej nedodržaním sa nedopustí ten, kto prísahu vyslovil, vážnejšieho hriechu. Prisahať by sa malo v zásade len na vážne a dôležité záležitosti, aby sa zachovala vážnosť a dôveryhodnosť prísahy, niekedy sa však stane, že ju ľudia použijú aj na nepodstatné záležitosti. Za príklad nám môže poslúžiť situácia, keď niekto niekoho pozve na večeru, ale pozvaný (z dôvod napr. že vie o nepriaznivých finančných pomeroch pozývajúceho) sa ospravedlní a odprisahá (bez zámeru prisahať), že nie je hladný. Ide síce o porušenie základnej zásady, ale v tomto prípade sa nikomu neuškodilo a prísaha vzišla zo snahy neuložiť pozývajúcemu bremeno, ktoré by ho zbytočne zaťažilo.

Naučiť sa, ako aplikovať základné zásady obsiahnuté v Koráne, dá muslimovi okrem iného aj veľkú slobodu vo svojom náboženstve. Pochopí jeho podstatu, ale pritom sa oslobodí od závislosti od rôznych nábožensko-právnych stanovísk, ktorých množstvo je pre bežného muslima častokrát veľkou záťažou. Keď poznáte základnú zásadu, môžete si v Koráne ľahšie nájsť odpoveď na otázku, kedy by došlo k jej porušeniu a ak by došlo k jej porušeniu, ako to odčiniť. Samozrejme odpustenie porušenia závisí od Boha najvyššieho, ale Boh nám zoslal v Koráne, ako odčiniť takéto porušenia. Napr. v znamení 3:58 Koránu, bolo zoslané: **„Tí, ktorí hovoria svojim ženám (manželkám), že sú pre nich zakázané ako chrbty svojich matiek (že sa ich už viac nedotknú) a potom by chceli odvolať, čo povedali (oľutovať to a odčiniť), nech oslobodia otroka ešte pred tým, než by sa (manželia) jeden druhého**

dotkli. Týmto ste poučaní (ako máte postupovať a že sa k takémuto niečomu nemáte vracat'). **Boh o tom, čo konáte, dobre vie.**“ (Korán 3:58)

Uvedená úprava spadá pod dve základné zásady: 1. Dobre sa správať k príbuzným, susedom, sirotám, biednym, chudobným a pocestným, 2. Chrániť samého seba a všetko, čo Boh uložil, že sa má chrániť.

Boh v Koráne uložil, že akýkoľvek pohlavný styk medzi mužom a ženou sa má odohrávať v rámci manželstva. Pokiaľ to muslim dodržiava, chráni samého seba pred porušením tohto ustanovenia a chráni aj iných (manželku) pred jeho porušením. Manželka patrí do kategórie najbližšieho príbuzenstva. Na strane druhej znamenie hovorí o vyslovení prísahy, pričom jedna zo základných zásad určuje, že sa majú dodržiavať sľuby, prísahy a záväzky. Ak identifikujeme základné zásady v tomto prípade, tak zistíme, že síce došlo k porušeniu citovanej základnej zásady (dodržiavať sľuby, prísahy a záväzky), avšak dodržaním takejto prísahy by došlo súčasne k porušeniu prvej aj druhej zásady. Preto Boh určil v takomto prípade východisko, ako sa spod prísahy oslobodiť, a to oslobodením niekoho, kto je v stave neslobody – otroctva.

Ďalší príklad si môžeme uviesť v súvislosti s vykonávaním púte do Mekky. Púť do Mekky má svoje presne stanovené rituály. Medzi ne patrí čas, keď si má pútnik skrátiť vlasy alebo oholiť hlavu. Ak by pútnik mohol púť dokončiť bez ťažkostí, nemal by si strihať vlasy alebo holiť hlavu, pokým nevykoná obetovanie na určenom mieste. Výnimku z tohto rituálu majú tí, ktorí sú chorí alebo ktorí

majú chorú pokožku na hlave a musia si vlasy dať ostrihať aj počas púte. Títo chorí ale takéto porušenie musia odčiniť pôstom alebo milodarom, ktorý spočíva v nakŕmení šiestich biednych ľudí, alebo obetovaním obete (určeného druhu dobytku) a rozdaním jej mäsa chudobným, podľa zásad na to stanovených. Odčinenie takéhoto porušenia rituálu je určené v znamení 2:196, ktoré stanovuje: „**Do-
končíte (oboje) pút' i umru** (umra je pút' vykonaná mimo obdobia, určeného na pút', ktorá má aj odlišné rituály) **určenú Bohu** (pút' i umru, ktorú vykonávate pre získanie Božej spokojnosti, treba vždy skompletizovať so všetkým, čo k nim náleží). **Ak by ste ale boli stiesnení** (ak by vám bolo znemožnené pút' alebo umru skompletizovať pre chorobu alebo existenciu nepriateľa), **tak obetujte** (akúkoľvek) **obet', ktorá by vám bola dostupná**. (Jedna zo zásad završenia púte je obetovanie zvierat.) **A nehoľte si hlavy, pokiaľ sa obet' nedostane na určené miesto** (ďalšia zo záverečných rituálov púte je ostrihať si vlasy alebo oholiť si hlavu, to sa však môže urobiť až po vykonaní obete). **Kto by z vás ale bol chorý alebo by pociťoval niečo nepríjemné a bolestivé na hlave** (mal by na hlave nejakú kožnú chorobu, vši a pod., a preto si hlavu oholil ešte pred rituálom obetovania), **ten nedodržanie tohto príkazu odčiniť pôstom, alebo milodarom, alebo obetovaním obete** (keď tak pútnik urobí, potom sa porušenie tohto rituálu púte scelí a pút' je od neho prijatá ako kompletná). **Keď by ste už boli v bezpečí** (pred nepriateľom alebo by ste vyzdraveli), **tak ten, kto by si užil umru až do času (začatia) púte** (kto by vykonal umru a po jej ukončení by si zaobstarával iné záležitosti, ktoré sa počas púte nepovoľujú, a to až dovtedy, kým nepríde čas vykonania púte a chcel by pút'

vykonať), **nech obetuje** (akúkoľvek) **dostupnú obeť**. **Kto by však (obeť) nenašiel, nech sa postí tri dni počas púte a sedem (dní), keď sa (z nej) vrátite (späť domov); to je desať (dní) úplných** (ktoré by sa mal postiť a tak toto porušenie odčiniť). **To platí pre toho, čia rodina nežije v blízkosti Posvätnej mešity. A bojte sa Boha a vedzte, že Boh je prísny v trestaní** (toho, kto zámerne porušuje pravidlá, ktoré On stanovil).“ (Korán 2:196)

Príkladov toho čo sa nemá porušiť je viac, pričom niekde nájdeme aj spôsob, ako porušenie odčiniť. Podstatné ale je, že Korán nás učí základné zásady a princípy, a v rámci nich aj ostatné zásady. Učí nás, ako fungujú a ako si v rámci nich máme zorganizovať náš terajší život tak, aby sme mali nádej, že budeme po ňom pokračovať do lepšieho života. Jediná záruka takejto nádeje je, že sa budeme snažiť týmito zásadami riadiť v našom terajšom živote. Posúdenie našich snáh a konaní potom je už závislé len od Boha nad ktorým vyššieho niet.

Základné zásady a princípy, vrátane ostatných zásad, nájdeme v Koráne. Preto je nevyhnutné Korán čítať a pochopiť ho. Na uľahčenie orientácie v týchto základných zásadách sme sa pokúsili zosumarizovať tie najzakladanejšie z nich vo našej publikácii Islam - podstata náboženstva. Tieto základné zásady ale treba aplikovať v každodennom živote a vedieť, ako ich aplikovať.

3. Základné zásady v Koráne

V publikácii Islam - podstata náboženstva, nájde čitateľ základné zásady sprevádzané aj určitým stručným výkladom. Považujeme však za užitočné ich uviesť aj v tejto publikácii. Výklad k nim už ale čitateľ nájde v už zmienenej publikácii, ale hlavne v samotnom Koráne, kde si ich treba všímať pri jeho čítaní. Základnými zásadami sú najmä:

Vopred dané zásady a pravidlá riadia život od počiatku.

Boh stanovil zásady, ktorými sa riadi náš život i všetko okolo nás.

Zásada spravodlivosti je spojovacia zásada duchovného a svetského života.

Spravodlivosť znamená neporušovať Bohom stanovené základné zásady.

Duchovný život človeka sa sústreďuje kolo oddanosti človeka Bohu.

Človek má len malý priestor rozhodovania, ale o to podstatnejší.

Človek bol Bohom stvorený na určitý konkrétny účel, aby Boha uctieval a žil v súlade s tým, čo Boh určil.

Boh človeka dočasne umiestnil do terajšieho života, aby človek dozrel a pochopil, že to, čo preňho Boh vybral je vždy lepšie, než čokoľvek, čo by si človek sám pre seba zvolil.

Postavenie Satana a človeku pred Bohom je postavenie poddaných pred Stvoriteľom; je to postavenie tých, ktorí dostávajú obmedzenú moc pred tým, kto všetku moc má, prideluje ju a určuje jej rozsah a hranice.

Terajší život je odpoveďou na jednu z najzakladanejších otázok nášho bytia.

Viera v Boha, v anjelov, v knihy Bohom zoslané, v poslov Bohom vybraných a v súdny deň, že nastane - viera v základné články viery.

Modlenie, Zakat, pôst a púť predstavujú základné náboženské úkony.

Zásady obsiahnuté v Koráne sú základom duchovného aj svetského života.

Byť Bohabojný.

Vďačnosť Bohu.

Usilovať sa o cestu, ktorú Boh určil.

Chrániť samého seba a všetko, čo Boh uložil, že sa má chrániť.

Neprekračovať hranice Bohom určené.

Terajší život určuje, kam bude každý z nás pokračovať.

Zásada individuálnej zodpovednosti.

Vyhýbať sa hriechom.

Sloboda viery a náboženského vyznania.

Vážiť si ľudský život a nezabíjať človeka alebo živú dušu nespravodlivo alebo bezdôvodne.

Spravovanie vecí verených na základe vzájomného poradenstva.

Všetka potrava je dovolená okrem tej, ktorú Boh v Koráne zakázal.

Intímny vzťah muža a ženy len v rámci manželstva.

Určenie podielu na dedičstve - dedičské právo.

Pravdovravnosť.

Striedmosť.

Nezrádzať.

Neohovárať.

Nepovyšovať sa a nebyť namyslený.

Odpúšťanie a prepáčenie iným.

Trpezlivosť.

Hovoriť dobré slová.

Vyhýbať sa pokrytectvu.

Dodržiavať sľuby, prisahy a záväzky.

Čestnosť a vracať zverené veci.

Nešíriť skazu na zemi.

Odvracať dobrým skutkom ten zlý.

Nabádať na chvályhodné veci a odrádzať od odsúdeniahodných vecí.

Poctivo si zarábať a vyhýbať sa nepoctivým zárobkom a ribá.

Nepodplácať.

Finančne pomáhať ostatným v rámci svojich možností.

Dobre sa správať k rodičom.

Dobre sa správať k príbuzným, susedom, sirotám, biednym, chudobným a pocestným.

Tolerancia a znášanlivosť voči ostatným ľuďom.

Dôverné vzťahy aj s nemuslimami.

Islam nezakazuje človeku si užiť tento terajší život.

Základné zásady v Koráne spájajú duchovný život s každodenným životom.

Použitá literatúra

1. Preklad Koránu do slovenského jazyka, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., tretie vydanie 2015. Elektronická verzia je dostupná na voľné stiahnutie na stránke autora www.koran.sk

2. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - podstata náboženstva, vydal: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, 2019, ISBN: 978-80-570-0693-0.

ŽIVOT A SMŘ
POSLEDNÉ DNI ČLOVEKA V TOMTO ŽIVOTE
A PROCES POCHOVÁVANIA

Abdulwahab Al-Sbenaty

2013

**Život a smrt'
posledné dni človeka
v tomto živote
a proces pochovávanía**

Život a smrť posledné dni človeka v tomto živote a proces pochovávanía

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

© Abdulwahab Al-Sbenaty

Počet strán: 40 strán

Miesto a rok vydania: Bratislava 2013

Vydal: LEVANT consulting, s.r.o.

ISBN: 978-80-570-4405-5

1. Život a smrť

„1. Požehnaním oplýva (Boh) Ten, v ruke (v moci) ktorého je kráľovstvo (nebies a zeme). On (Boh) má nad všetkým moc, 2. Ktorý stvoril smrť a život, aby vás skúške podrobil, kto z vás bude lepšie konať. On (Boh) je mocný a odpúšťajúci,“ (Korán 67:1-2)¹⁷

Boh nám v Koráne objasňuje, že život a smrť sú určité procesy, ktoré On stvoril. Sú to dva na seba nadväzujúce procesy.

Život je proces, ktorý predstavuje neustály pohyb a vývoj. Takýto pohyb a vývoj je nevyhnutný na to, aby mohol život existovať. Naopak smrť je proces, ktorý vedie k zastaveniu tohto pohybu. Smrť je v podstate, podľa poznatkov, ktoré máme z Koránu, proces, ktorý ukončí jednu fázu života, aby začala druhá. To nás privádza k tomu, že máme dva procesy. Život ako neustále vyvíjajúci sa proces a smrť ako proces, ktorý ukončí tento život. Sú to dva hlavné procesy, ktoré charakterizujú život ľudí na zemi, resp. terajšiu fázu života človeka.

Fáza života sa končí nastúpením druhého procesu, ktorým je fáza smrti.

¹⁷ Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

Fáza terajšieho nášho života je etapa v ktorej dostal človek slobodu výberu a vôle. Človek je v určitých záležitostiach riadený, v iných má možnosť voľby. Za túto možnosť voľby však človek zodpovedá. Skutočnosť, že človek túto možnosť voľby dostal znamená, že je vystavený neustálej skúške, ako s týmto darom naloží. Voľbu, ktorú človek v tomto živote vykoná a jeho následné správanie, však podliehajú konečnému zúčtovaniu, ktoré bude spravodlivé a vo vzťahu ku každému človeku individuálne.

Človek sa nebude zodpovedať za záležitosti, ktoré boli vopred určené, dané, súdene, ale bude sa zodpovedať za to, ako sa pri nich zachoval v súvislosti s uplatnením možnosti voľby. Ako má ale človek vedieť, ktorá voľba je dobrá? Usmernenie v tomto ohľade, bolo úlohou mnohých posolstiev a poslov, ktorých Boh poveroval posolstvami určenými ľuďom. Ako záverečné posolstvo je v Koráne označené posolstvo posla a proroka Muhammada, ktorý bol poslaný ako milosť pre ľudí. Korán vysvetľuje: „**Poslali sme ťa (Muhammad, s posolstvom) ako milosť (od nás) pre stvorených**“ Korán (21:107)

Vo veciach, ktoré sú nám dané na výber, by sme sa mali správať podľa hlavných zásad, ktoré nám Boh ukázal. To je predpoklad toho, že v zúčtovaní, ktoré príde po smrti by sme mali uspieť. Ak nastane napr. situácia, že niekto má možnosť vziať si niečo, čo mu nepatrí, tak stojí pred dvomi možnosťami: buď to vziať alebo ne-vziať. Náboženstvo učí človeka, že ak to nie je jeho a ak nemá k tomu právo, ktoré ho oprávňuje si to vziať, nemal by tak urobiť. Je dané, čo sa má robiť a je dané čo nie. Človek čeliaci tejto situácii, už musí zvážiť všetky okolnosti a rozhodnúť sa, ako konať.

Podobne je to aj s chorobou. Boh určil človeku základné pravidlá, tak duchovné, ako aj fyzické, aby sa chorobe predchádzalo. Človek má voľbu ich dodržiavať alebo nie. Ak ochorie, zodpovedá sa za to, či ich dodržiaval a či choroba nastala v dôsledku nedodržania týchto pravidiel. Niekedy však nastátie choroby je dané – súdené, bez ohľadu na dodržanie týchto pravidiel. Za to, čo je dané, človek nezodpovedá. Zodpovedá však znova za to, ako sa bude správať v situácii, ktorá bola daná. Znova tu nastupujú všeobecné pravidlá správania sa. Podobným spôsobom fungujú všetky procesy v tomto živote.

Smrť je skutočnosť, ktorú treba mať vždy na pamäti a pripraviť sa na ňu vo všeobecnosti, hlavne vierou a konaním dobrých skutkov. Ibn Omar spomínal príhodu, ktorá sa odohrala za čias proroka Muhammada. Ibn Omar povedal: „*Prišiel som k prorokovi Muhammadovi ako jeden zo skupiny desiatich mužov, ktorí k nemu prišli. Jeden z prítomných mužov sa proroka spýtal: „Prorok Boží! Kto je najmúdrejší z radov ľudí a kto je ten najsilnejší?“ Prorok odpovedal: „Ten, kto najviac spomína na smrť a ten, kto sa na smrť najlepšie pripraví. To sú najmúdrejší ľudia. Tí dosiahli to najvyššie miesto v živote pozemskom a tí dosiahnu vznešenosť života posledného (večného)*““¹⁸

Medzi správania, ktoré sa označujú ako nechvályhodné, patrí želanie si človeka smrť pre seba alebo prosiť Boha o ňu kvôli chudobe, chorobe, tiesni a pod.

¹⁸ Sejjed Sábeq, Fiqh Al-sunna, vydal: Dár Al-rajjan lilturath, Kahira 1990

Anas, jeden zo spoločníkov proroka Muhammada, spomenul, že prorok Muhammad povedal: „*Nech si nikto z vás neželá smrť kvôli nešťastiu, ktoré ho postihlo. Ak by si aj ale predsa len smrť zaželel, tak nech povie: „Bože daj mi žiť, pokiaľ v mojom živote spočíva moje dobre a vezmi ma z tohto života, pokiaľ by v mojej smrti bolo moje dobro.*“¹⁹

Želanie si smrti učenci zaradili medzi nechvályhodné želania aj s poukazom na príhodu, ktorú spomínala Um Al-fadl. Raz prorok Muhammad vošiel k Abbasovi (k svojmu strýkovi), keď Abbasa sužovala choroba. Abbas si želel už umrieť. Prorok Muhammad mu nato povedal: „*Abbas, strýko proroka božieho, neželaj si smrť, pretože ak by si bol človek, ktorý koná vo svojom živote dobro, budeš mať možnosť konať ešte viac dobra, než si doposiaľ vykonal a to je len dobré pre teba. Ak by si konal zlo, tak tvoja smrť bola odložená, aby si mal čas urobiť ľútosť, čo je len dobré pre teba. Preto si smrť neželaj.*“²⁰ Práve v tomto duchu treba prežívať každý nový deň, ktorý Boh človeku dáva.

Jedna z výnimiek, keď učenci želanie si smrti nezaraďujú medzi nechvályhodné želania je situácia, keď by sa veriaci muslim bál, že situácia alebo okolnosti v ktorých sa nachádzal, by ho mohli odviesť a odkloniť od jeho viery a náboženstva. Učenci v tomto smere vychádzali z jednej prosby o ktorú prorok Muhammad (p.) prosil Boha najvyššieho. Prorok hovoril: „*Bože prosím o to, aby si mi umožnil konať dobro a zanechať nechvályhodné konania. Aby*

¹⁹ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

²⁰ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

si mi dal lásku k biednym. Aby si mi odpustil a milosťou tvojou zahrnul. Ak by si chcel mojich ľudí vystaviť skúške v ktorej by neuspeli, tak ma z tohto života vezmi v stave v ktorom by som skúške nepodľahol. Bože! Prosím ťa, aby si mi dal Teba mať rád a mať rád toho, kto Teba má rád a mať rád konania, ktoré by viedli k tomu, že ma budeš mať rád. “²¹

V tomto smere je treba ešte zvýrazniť skutočnosť, že islamské náboženstvo smrť nepovažuje za koniec života, ale len za určitý prechod do ďalšej etapy, ktorá je z pohľadu ľudského vnímania nekonečná.

Smrť človeka má dopad nielen na neho samotného, ale aj na jeho okolie. Ako jeden z príkladov tohto dopadu možno uviesť nasledujúci výrok proroka Muhammada. *Jedného dňa prešiel popri prorokovi Muhammadovi smútočný sprievod s telom zomrelého. Prorok povedal: „Oddýchol si a oddýchli si od neho.“ Ľudia prítomní u proroka sa spýtali: „Kto si oddýchol a od koho si oddýchli?“ Prorok odpovedal: „Veriaci človek si oddýchne od útrap tohto života. Pričom od zlého človeka si oddýchnu ľudia, krajina, stromy a zvieratá.* “²²

Anas (jeden z prorokových spoločníkov) spomenul, že raz *prorok Muhammad povedal: „Ak by Boh chcel dobro pre človeka, ktorý je Mu (Bohu) oddaný, poverí ho niečím.“ Nieкто z prítomných sa spýtal: „A čím ho poverí?“ Prorok odpovedal: „Umožní*

²¹ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

²² S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

*mu vykonať dobrú vec pred jeho smrťou a v tomto stave (ako tú dobrú vec koná alebo vykonal) ho vezme z tohto života.*²³

²³ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

2. Choroba, jej význam a vnímanie z náboženského hľadiska

Choroba patrí k neoddeliteľným súčasťam nášho terajšieho (pozemského) života. Veriacemu muslimovi je prikázané, aby sa snažil takúto chorobu zniesť, ako sa len dá. Počas choroby sa má chorý človek snažiť o to, aby chorobe nepodliehal a aby choroba čo najmenej ovplyvňovala jeho každodenný život a život jeho okolia. Boh najvyšší dokonca v tomto smere zapisuje veriacemu muslimovi odmenu za to, že ho choroba postihla a že sa ju snaží znášať.

Boh v Koráne zoslal: „**Úctivosť** (voči Bohu) **nie je** (nespočíva) **v tom, aby ste obracali svoje tváre pri modlení k východu alebo západu** (podľa toho, na ktorej časti zeme sa človek nachádza, je smer Káby buď na východ alebo na západ), **ale úctivosť je u toho, kto uveril v Boha, v Deň posledný** (že nastane deň, ktorý bude pre život ľudí na zemi posledný, keď všetko živé umrie, aby potom nastal deň zmŕtvychvstania a súdny deň), **v anjelov** (ktorých stvoril Boh), **v Knihy** (ktoré ľuďom zoslal a pri ktorých bol Korán záverečnou a najúplnejšou knihou), **v prorokov** (ktorých Boh obdaril proroctvom a niektorých poveril aj oznámením posolstiev; posledným z týchto prorokov a poslov, a to až do príchodu súdneho dňa bol posol a prorok Muhammad. Úctivosť je u toho), **kto dával peniaze z lásky k Nemu (Bohu) príbuzným, sirotám, biednym, stiesneným pocestným** (ktorí cestovali a nečakane sa dostali do

tiesne a nemali na návrat do svojej vlasti), **prosiacim o pomoc** (všeobecne), (prosiacim o pomoc) **na vykúpenie zo zajatia a** (účtivosť je znakom toho,) **kto konal modlitbu, dával zakat** (zakat je stanovený povinný odvod, ktorý by mal každý muslim zo svojho majetku odvieť v určených percentách a ktorý sa potom rozdáva chudobným a tým, ktorí to potrebujú; Korán vo verši 9:60 presne stanovuje, na aké účely sa má rozdeliť) **a u tých, ktorí plnia svoj sľub, ak niečo sľúbia a ktorí sú trpezliví v biede i nešťastí i v dobe vojny. To sú** (tí, ktorí všetko uvedené dodržiavajú) **tí, ktorí boli úprimní** (vo svojej viere) **a to sú tí bohabojní.**“ (Korán 2:177)

Ak by človek ochorel, je jeho povinnosťou sa liečiť v rámci svojich možností. Pritom však treba mať na mysli, že nie je prípustné sa liečiť látkami, ktorých konzumácia je zakázaná. Ako príklad možno uviesť alkohol. Ten sa nesmie používať v jeho prirodzenej podobe, ako liek. Ak je však alkohol len zmiešaný v malom množstve do lieku, liek sa môže užívať.²⁴

S otázkou liečby je spojená aj otázka osoby, ktorá lieči. Muslim sa môže liečiť u lekára muslima alebo nemuslima. Pritom môže ísť o lekára muža alebo ženu. Zaužívané je, že muža by mal liečiť lekár a ženu lekárka. V prípade potreby však môže lekár ošetriť ženu a lekárka muža.

Chorý človek môže vyjadriť svoju bolesť a aj sa postťažovať lekárovi, blízkemu a pod., aby si trochu uľavil. Takéto sťažovanie sa

²⁴ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

však nesmie byť prejavom nespokojnosti s osudom alebo vzpieranie sa tomu, čo Boh tomuto chorému určil. Trpezlivosť a prijatie osudu však neznamená v žiadnom prípade, že by chorý nemal vyvíjať snahu o uzdravenie sa alebo podstupovať obvyklej liečbe.

V súvislosti so znášaním choroby, existuje mnoho výrokov pochádzajúcich od proroka Muhammada. V jednom z nich prorok povedal: „*Je pozoruhodné, čo sa veriacemu dostáva. Vo všetkých prípadoch sa mu dostane dobro, pričom také niečo sa nedostane nikomu inému než veriacemu. Keď mu (veriacemu) je dané dobro (nejaký úžitok z úžitkov terajšieho života) a on ďakuje (Bohu) za to, zapisuje sa mu to (táto vďačnosť) k jeho dobrým skutkom. A keď ho (veriaceho) zasiahne nešťastie a on (veriaci) je trpezlivý (snaží sa vydržať a znášať to), zapíše sa mu to (táto trpezlivosť) k jeho dobrým skutkom.*“²⁵

²⁵ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

3. Správanie sa okolia k chorému

Jedna zo základných zásad, ktoré islamské náboženstvo ustanovuje, je v rámci možnosti pomáhať ostatným ľuďom, vrátane prípadu, keď ich postihne nešťastie alebo choroba. Treba pritom brať do úvahy danosti doby v ktorej človek žije, situáciu v ktorej sa nachádza, čas a pod.

Jedna zo zásad na ktoré islamské náboženstvo nabáda, je navštevovanie chorého, zisťovanie si správ o ňom, o jeho zdravotnom stave a podľa možnosti pri jeho návšteve sa ho snažiť aj rozptýliť a rozveseliť, aby na chorobu stále nemyslel. *Prorok Muhammad v tomto smere povedal: „Dajte najesť hladnému, navštevujte chorého a oslobodte zajatého.“*²⁶

Keď niekto navštívi chorého, mal by prosiť Boha preňho o skoré uzdravenie a nabádať chorého k trpezlivosti a výdrže. Navštevník by mal s chorým viesť ohľaduplnú konverzáciu a hovoriť len slová, ktoré chorému pomáhajú prekonať chorobu a bolesť, ktorá ho trápi. *Tradovalo sa, že prorok Muhammad povedal: „Ak by ste navštívili chorého, posilňujte ho nádejou, to osud síce neodvráti, ale ulaví to jeho duši.“*²⁷

²⁶ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

²⁷ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

Návšteva chorého by mala byť krátka, aby ho nezaťažila, iba ak by chorý chcel, aby návštevník ostal dlhšie. Pri uplatňovaní týchto pravidiel, nie je rozdiel či muslim navštevuje muslima alebo ne-muslima.

4. Posledné chvíle pred smrťou

Ak by niekto bol prítomný v čase, keď sa smrť k zomierajúcemu dostaví a zomierajúci prežíva posledné chvíle, mal by si spomínať na Boha a prosiť Boha o odpustenie a milosť pre zomierajúceho.

Um Salama spomenula, že *prorok Muhammad povedal „Ak by ste prišli k chorému alebo k mŕtvemu, tak ho spomínajte len v dobrom, pretože anjeli zapisujú to, čo hovoríte.“*²⁸

Medzi základné pravidlá, ktoré sa pred smrťou umierajúceho uplatňujú patria:

1. Pripomenúť umierajúcemu, aby vyslovil vetu uznania, t. j. povedal „Niet boha okrem Boha“ v arabskom jazyku „Lá iláha illa Alláh“. To platí najmä v prípade, ak by umierajúci nebol veriacim muslimom, ktorý Boha má v srdci a verí v Neho a nikoho ani nič k Nemu nepridružuje. Pri pripomínaní tejto vety umierajúcemu treba mať na zreteli nasledujúce

- a) aby bol umierajúci ešte pri zmysloch,
- b) ak by umierajúci nevládal hovoriť, tak sa mu to pripomenie tak, aby si význam tejto vety uvedomil a v duši ju vyslovil,
- c) nesmie sa mu to neustále pripomínať, pokiaľ je jasné, že vetu nechce vysloviť,

²⁸ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

d) ak by po vyslovení vety uznania umierajúci povedal niečo iné, treba mu ju pripomenúť znova, aby bola veta vyznania to posledné čo umierajúci vysloví.

2. Prečítať umierajúcemu kapitolu Koránu Já Sín (kapitola č. 36). Maqal Bin Jesár spomenul, že *prorok Muhammad povedal: „Kapitola Já Sín je srdcom Koránu. Ak ju prednesie muž, ktorý sleduje Božiu spokojnosť a život posmrtný, bude mu odpustené. Predneste ju tým, ktorí umierajú“*²⁹

3. Otočiť umierajúceho tak, aby tvárou smeroval ku Kábe v Mekke a aby bolo jeho telo otočené na pravú stranu. O tomto sa uvádza jedna udalosť o prorokovi Muhammadovi. Abú Qutáda spomenul, že keď *prorok Muhammad prišiel do Mediny, spýtal sa na muža menom Albara Bin Marur. Niekoľko z prítomných prorokovi povedal: „Albara zomrel. Odkázal ti (prorokovi) tretinu svojho majetku a odkázal, aby bolo jeho telo umiestnené tvárou smerom ku Kábe.“ Prorok povedal: „Urobil podľa svojho prirodzeného inštinktu. Čo sa týka tretiny majetku, ktorú mi odkázal, tú vraciam jeho deťom.“ Potom sa išiel prorok pomodliť za dušu Albaraa a povedal: „Bože odpusti mu, zahrň ho svojou milosťou a daj mu vojsť do tvojho raja; čo si (bože) aj urobil.“*³⁰

Žáber povedal: *„Počul som proroka Muhammada tri dni pred jeho smrťou hovoriť „Nech nik z vás nezomrie v inom stave než*

²⁹ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

³⁰ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

*v stave v ktorom si myslí o Bohu len to najlepšie. ““³¹. Tento výrok nadväzuje okrem iného na ďalší výrok proroka Muhammad v ktorom *prorok povedal*: „Každý bude vzkriesený presne v takom stave v akom zomrel.“*

³¹ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

5. Smrť a stav tela tesne po smrti

Keď zomierajúci opustí tento náš svet a zomrie, prechádza do iného stavu – do ďalšej etapy života. Zanecháva v tomto živote za sebou svoje telo - obal v ktorom svoj život strávil. Zanecháva tu aj svojich blízkych a spomienky, ktoré si o ňom uchovali. V skutočnosti, všetko čo sa deje po smrti človeka (v terajšom živote) je už záležitosťou jeho blízkych. Človek už nemá žiaden dosah na svoj predchádzajúci pozemský život, avšak niektoré jeho predchádzajúce správania, skutky a záležitosti, môžu ovplyvňovať pozitívne alebo negatívne aj jeho ďalší, pokračujúci život. Aj preto islamské náboženstvo niektoré otázky spojené so smrťou veriaceho človeka upravilo, či už v duchovnej alebo právnej rovine.

Ak by v momente, keď umierajúci zomrel, nemal zatvorené oči, treba mu ich zatvoriť.

Tesne po smrti, sa má telo zomrelého zakryť vhodnou jednoduchou plachtou, napr. bielou plachtou. Tým sa má zakryť telo, aby sa zachovala jeho dôstojnosť.

Po smrti muslima sa obľubuje, aby ostatní muslimovia, resp. rodina, príbuzní, priatelia a pod., prosili Boha pre zomrelého o milosť a odpustenie. Pokiaľ by chceli svoj žiaľ vyjadriť, vyjadriť ho vetu „My patríme Bohu a k Nemu je náš návrat“.

Oznámenie o smrti by sa malo bezodkladne doručiť rodine zomrelého, jeho príbuzným, priateľom a ostatným ľuďom, aby tak

mali možnosť zúčastniť sa pohrebu a odprevať telo zomrelého na miesto jeho pochovania.

Smútok a jeho prejavy sú prirodzenou reakciou blízkych ľudí a okolia na smrť blízkej osoby. Avšak aj smútok má mať určité hranice. Učenci v tomto smere uvádzajú, že smútok v podobe mierneho plaču je prirodzený. Žiaľ s veľmi hlasným bedákaním a krikom, by sa ale nemal objavovať. *Prorok Muhammad povedal: „Boh trápeniu nikoho nepodrobí za slzu, ktorá z jeho oka stečie, ani za smútok v srdci ukrytý. Podrobuje však (človeka) trápeniu na základe tohto (jazyka) alebo na jeho základe udeľuje milosť“* *prorok pritom ukázal na jazyk.*³² Prorok Muhammad tým mal na mysli, že smútok je prirodzená vec, ktorú Boh človeku nevyčíta. Avšak aj smútok má mať svoje hranice a formu, aby sa tak zachovala dôstojnosť zomrelého a jeho rodiny. Prorok v uvedenom výroku ukázal na jazyk, ako na hlavný nástroj, ktorý môže nevhodnou spomienkou alebo výrokom ublížiť zomrelému alebo jeho smútiacej rodine a vyvolať tak Boží hnev, pretože aj vhodná a pravdivá poznámka na nevhodnom mieste alebo v nevhodnom čase, môže pridať smútiacej rodine na smútku alebo dokonca aj zhoršiť medziľudské vzťahy medzi živými.

Prorok Muhammad v ďalšom výroku povedal: „Mŕtvy sa trápia plačom živého“. To znamená, že mŕtvy sa trápia a bolí ho bedákanie

³² S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

jeho rodiny kvôli nemu, pretože vidí, ako sa jeho rodina, po jeho smrti, správa.³³

V momente, keď sa potvrdí smrť zomrelého, je potrebné sa podľa možnosti poponáhľať s jeho umytím, pochovaním a vykonaním modlitby zvanej Pohrebná modlitba, arabsky „Salat Al-žanáza“ (v ďalšom texte ju budeme označovať aj ako „modlitba za dušu zomrelého“). Modlitba za dušu zomrelého je špeciálna modlitba, ktorá sa vykonáva v prípade smrti muslima.

³³ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

6. Príprava tela na pochovanie - umytie a zabalenie

Príprava tela mŕtveho na pochovanie má svoje pravidlá, ktoré sa vyznačujú, podobne ako ostatné ustanovenia, svojou jednoduchosťou.

Telo mŕtveho má byť umyté a zabalené do vyhovujúceho plátna. Potom sa má vykonať modlitba za dušu zomrelého a telo má byť pochované.

Umytie tela mŕtveho spočíva v tom, že sa telo mŕtveho položí na vyvýšené miesto. Vyzlečú sa šaty mŕtveho a zakryjú sa jeho genitálie. Potom sa celé telo umyje vodou (prípadne mydlom) a navonia. Pri umytí tela by mali byť prítomní len tí ľudia, ktorých prítomnosť je nevyhnutná. Osoba, ktorá umytie vykonáva má byť dôveryhodná a diskretná a nemala by vyzradiť akékoľvek fyzické nedostatky mŕtveho. Mŕtve telo ženy by mala umyť žena, avšak v prípade ak by žena zomrela a nebola by k dispozícii iná žena, môže telo ženy umyť aj muž u ktorého je prekážka uzavretia manželstva so zomrelou ženou.³⁴ To isté platí aj pre muža. Ak by sa táto podmienka nedala splniť, potom sa telo neumyje, ale vykoná sa len Tajammom - symbolické očistenie tela zomrelého.³⁵ To znamená,

³⁴ Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, ALJA, s.r.o., Bratislava 1998, ISBN 80-968048-3-9.

³⁵ A. Al-Sbenaty, Islam – viera a náboženstvo; www.koran.sk

že ktorýkoľvek muž môže vykonať symbolické očistenie tela ženy a ktorákoľvek žena môže vykonať symbolické očistenie tela muža.

Po umytí tela zomrelého má byť telo zakryté (zabalené) tak, aby ho plátno zakrývalo celé. Plátno má spĺňať tieto podmienky:

- a) má byť pekné, čisté a dostatočne veľké, aby zakrylo celé telo,
- b) má mať bielu farbu,
- c) má byť navoňané peknou vôňou,
- d) plátno sa má skladať pre mužov z troch častí a pre ženy z piatich častí, do ktorých je telo postupne zamotané,
- e) plátno má byť tvorené z obyčajnej bielej plachty, ktorá by nemala byť zo žiadneho luxusného materiálu, ale z bežnej bavlny alebo podobného materiálu, ktorý môže muslim počas života nosiť. Ženy majú v tomto smere výnimku, pretože okrem plátna vyrobeného z bežných materiálov, môžu byť zabalené aj do hodvábného plátna,
- f) výdavky na kúpu plátna sa uhrádzajú z majetku zomrelého. Ak by zomrelý nemal majetok, potom plátno kupuje ten, kto bol povinný sa o zomrelého starať za jeho života a finančne ho zabezpečiť. Ak by ani taká osoba nebola, potom sa plátno kúpi na náklady štátu a pokiaľ by ani to nebolo možné, je to spoločenská povinnosť uložená všetkým muslimom a sú povinní ju plniť dovtedy, kým nie je plátno kúpené.

Tradičný spôsob pochovávania, ktorý sa dodnes v niektorých islamských krajinách dodržiava, spočíva v pochovaní tela do hrobu v zabalenom plátne, nie v rakve.

7. Hrob a jeho podmienky

Cintorín je miesto, kde by mali byť mŕtvi pochovaní, pokiaľ tomu nejaká závažná okolnosť nebráni.

Hrob, ako aj plátno je možné si zarezervovať a kúpiť ešte pred smrťou.

Hrob by mal byť hlboký, pretože cieľom uloženia tela zomrelého do hrobu je, aby sa proces rozkladu uchoval v zemi a aby sa k telu nedostali žiadne šelmy. Hrob by mal byť hlboký aspoň jeden meter. Ak by bol hlbší, tak by to bolo ešte lepšie.

Hrob sa hľbi jedným z dvoch spôsobov. Jeden sa volá Lahd a druhý Šiq. Učenci uprednostňujú Lahd pred Šiqom.

Lahd sa hľbi tak, že sa vyhlíbi obdĺžniková jama (bežne, ako je tomu pri hroboch na Slovensku), ktorej dlhšia strana je súbežná s Kábou v Mekke. Vo vnútri hrobu sa potom na bližšej strane k Mekke vyhlíbi do steny hrobu, na úrovni spodnej časti hrobu smerom hore, obdĺžniková medzera, ktorá má byť tak veľká, aby sa do nej vošlo telo. Ide o schránku vyhlbenú v stene hrobu do ktorej sa telo uloží. Telo sa spustí do hrobu a potom sa poležiačky na pravom boku uloží do vyhlbeného priestoru tak, že tvár je nasmerovaná smerom ku Kábe v Mekke. Vyhlbený priestor do ktorého sa telo uložilo sa zakryje nepálenými tehľami a potom sa hrob zasype hlinou.

Šiq sa hĺbi tak, že sa vyhlíbi obdĺžniková jama (bežne, ako je to pri hroboch na Slovensku), ktorej dlhšia strana je súbežná s Kábou v Mekke. Do zeme v strede hrobu sa potom vyhlíbi obdĺžniková medzera (jama), ktorá má byť tak veľká, aby sa do nej telo vošlo. Medzera sa podoprie nepálenými tehľami, aby sa nezosypala. Telo sa spustí do hrobu a potom sa poležiačky na pravom boku uloží do vyhlbeného priestoru tak, že tvár je nasmerovaná smerom ku Kábe v Mekke. Vyhlbená jama do ktorej sa telo uložilo, sa zakryje nepálenými tehľami a potom sa hrob zasype hlinou.

Podstata Lahdu a Šiqu spočíva v kontakte tela v hrobe s okolitou zemou, ktorá je pre telo prirodzeným prostredím. Lahd ani Šiq nepočítajú s tým, že by bolo telo mŕtveho uložené do rakve, ale len s tým, že bude zabalené do plátna. Mŕtvemu sa v skutočnosti v samotnom hrobe vytvorí akýsi priestor prispôsobený veľkosti jeho tela, ktorý plní úlohu rakve, ktorý je však zároveň vzdušnejší a toho istého pôvodu z ktorého Boh človeka stvoril, t. j. zo samotnej zeme. Tento priestor sa uzavrie nepálenými tehľami a až potom sa hrob zasype.

8. Akt pochovania, uloženie do hrobu, sprievod, modlitba

Akt pochovávanía tela zomrelého sa začína Modlitbou za dušu zomrelého muslima.

Vykonať modlitbu za dušu zomrelého je náboženstvom uložená povinnosť. Môže sa jej zúčastniť neobmedzený počet ľudí, ale stačí, ak ju vykonajú tí najbližší ľudia (ak ich niet, potom ktorýkoľvek muslimovia, ktorí by boli prítomní). Z náboženského hľadiska sa účasť na tejto modlitbe považuje za chvályhodnú činnosť za ktorú sa človeku pripíšu dobré skutky. Na konanie modlitby za dušu zomrelého muslima, platia všetky pravidlá platné pre prípravu na výkon bežnej povinnej modlitby, t. j. predpísaná čistota, postaviť sa smerom ku Kábe v Mekke a pod.³⁶ Modlitba za dušu zomrelého sa môže vykonať kedykoľvek počas dňa alebo noci.

Modlitba za dušu zomrelého sa môže vykonať kdekoľvek, napr. v mešite alebo pri hrobe (aj keď časť učencov neschvaľuje vykonanie tejto modlitby medzi hrobmi). Ak sa modlitba za dušu zomrelého z nejakého dôvodu nevykonala pred uložením tela do hrobu, môže sa vykonať aj dodatočne. Jej vykonanie je však jedna z obligatórnych náležitostí pochovávanía tela mŕtveho. Ak sa táto modlitba už raz vykonala, je to postačujúce. Ak by túto modlitbu niekto

³⁶ A. Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo; www.koran.sk

zmeškal a pritom sa jej chcel zúčastniť, môže ju vykonať aj dodatočne napriek tomu, že sa už predtým vykonala.

Modlitba za dušu zomrelého sa vykonáva nasledovne:

a) modliaci sa musí byť čistý spôsobom určeným na vykonanie modlitby,

b) modliaci sa musí mať v úmysle sa modliť modlitbu za dušu zomrelého,

c) postaviť sa zoradený pri ostatných modliacich sa (ako pri povinnej modlitbe),

d) štyrikrát povedať Allahu akbar (Boh je väčší než čokoľvek) tzv. Takbir, pričom pri prvom raze modliaci sa zároveň zdvihnú ruky na úroveň uší. Pri prvom takbire, modliaci sa prednesie v tichosti prvú kapitolu Koránu. Pri druhom takbire prednesie pozdrav adresovaný poslovi a prorokovi Muhammadovi (najlepšie pozdrav podobný tomu, ktorý sa prednáša na záver povinnej modlitby). Po treťom takbire, prednesie modliaci sa prosbu k Bohu za dušu zomrelého. Prosba má niekoľko znení, jedno z nich je: „Bože odpusti tým živým z nás i tým, ktorí už umreli, malému i dospelému, mužom i ženám, prítomným i neprítomným. Bože komu si život dal daj mu žiť podľa islamu, a koho si si vzal, tak ho vezmi v stave viery (v Teba). Bože daj nám odmenu za účasť na jeho pohrebe a daj, aby sme nezblúdili po jeho odchode.“ Po štvrtom takbire, modliaci sa opäť prednesie prosbu. Táto druhá prosba sa môže niesť v duchu tej predchádzajúcej alebo sa stotožniť s tou, ktorú skorší muslimovia prednášali: „Bože, Pane náš, daj nám v tomto živote dobro i v živote konečnom dobro a ochráň nás pred trápením

pekla.“ Potom modliaci sa, podobne ako je tomu na záver povinnej modlitby, otočí hlavu doprava a pozdraví „Assalámu alejkom“ - Mier s vami, potom otočí hlavu doľava a pozdraví „Assalámu alejkom“. Tým je modlitba skončená.

Po dokončení modlitby sa vydá smútočný sprievod spolu s telom zomrelého položeného na nosidlách na cintorín. Ako jedna z tradícií, ktoré sa zachovali je striedanie sa pri nosení tela alebo rakve (pokiaľ je v nej telo uložené) od miesta, kde sa konala modlitba za dušu zomrelého do miesta jeho pochovania. Striedanie sa pri nosení tela platí samozrejme pre toho, kto také niečo vládze. Ďalšia tradícia spočíva v tom, aby sprievod pochodoval rýchlejšie, t. j. aby nešiel úplne pomaly. O tom aké má byť poradie sprievodu je viacero právnych stanovísk, z nich sú najpodstatnejšie dve stanoviská. Prvé uvádza, že sprievod má ísť za telom (rakvou), druhé, že sprievod má ísť pred telom (rakvou). To znamená, že sa môže postupovať podľa toho, aký zvyk sa zachováva na danom mieste, kde sa pohreb uskutočňuje. Ak je zvyk, že sprievod ide za telom, tak sa tak postupuje, ak je naopak miestny zvyk, že sprievod ide pred telom, tak sa tak postupuje. Počas sprievodu má byť sprievod tichý, nemá sa nahlas nič vyhlasovať ani hovoriť, vrátane prednášania Koránu. Nikto zo smútiacich, ktorí sú v sprievode by si nemal sadnúť kým sa sprievod nezastaví a kým sa telo alebo rakva nepoloží na zem. Ak by sprievod prešiel popri niekom, kto nie je jeho súčasťou, mal by sa tento postaviť, až kým sprievod neprejde. V tomto smere sa *tradovalo o prorokovi Muhammadovi, že jedného dňa prešiel pri ňom smútiaci sprievod s telom zomrelého. Keď ho prorok uvidel, postavil sa. Nato bolo povedané prorokovi: „Ved’*

je to pohreb žida (nie muslima)!“ Prorok odpovedal: „A či to nie je duša (Bohom stvorená)!“

Zúčastniť sa smútiaceho sprievodu môžu tak muži, ako aj ženy.

Pri smútiacom sprievode je potrebné sa zmieniť aj o tom, že sa má o mŕtvom hovoriť len v dobrom, pokiaľ to bol dobrý človek. Ak by zomrelý mal aj svoje chyby a zlé stránky o ktorých by niekto vedel, nemal by ich počas pohrebu spomínať. Je to preto, že všetko, čo prítomní o zosnulom hovoria sa anjelmi zapisuje, ale aj preto, aby sa bral ohľad na city ľudí blízkych zosnulému a na city prítomných. *Traduje sa po prorokovi Muhammadovi (p.), že jedného dňa šiel spolu so svojimi spoločníkmi a prešli popri smútočnom obrade. Prorokovi spoločníci spomenuli zomrelého v dobrom. Prorok im nato povedal: „Zaslúži si.“ Potom prešli popri inom smútočnom obrade a prorokovi spoločníci spomenuli zomrelého v zlom (že bol zlým človekom). Prorok im nato povedal: „Zaslúži si.“ Omar sa spýtal proroka: „Čo znamená zaslúži si?“ Prorok odpovedal: „Tamtoho ste spomenuli v dobrom, preto si zaslúži raj. Na tohto ste spomínali v zlom, preto si zaslúži peklo. Vy ste svedkami Bohom určenými na Zemi (ľudia budú svedčiť jeden o druhom čo a ako sa správali).“³⁷*

Potom ako sa sprievod dostane k hrobu a telo zomrelého sa položí na zem, telo sa spustí do hrobu. Ako sa má telo spúšťať do hrobu, na to nie je záväzný postup, aj keď niektorí učenci uprednostňujú spúšťať najprv nohy a potom zvyšok tela. Telo sa potom

³⁷ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

v hrobe má uložiť tak, že sa mŕtvy položí na pravý bok (ako keby ležal na pravom boku), pričom jeho tvár a predná časť tela je otočená smerom ku Kábe v Mekke. Keď je telo položené v hrobe, ten kto ho uložil povie: „V mene Boha a podľa tradície božieho posla.“³⁸ Potom sa uvoľnia popruhy, ktorými bolo telo zviazané. Keď je telo uložené, hlava zomrelého sa podloží jednou nepálenou tehlou, kôpkou hlíny alebo kameňom tak, že ako je telo otočené, t. j. pravým lícom smerom k zemi (pravé líce sa odokryje), sa pod neho (pod líce) vloží tehla alebo kôпка zeme alebo vhodný kameň. Niektorí učenci uprednostňujú telo potom ešte zakryť plátnom, iní to nepovažujú za nutné.

Potom ako je telo uložené v hrobe, každý kto sa zúčastnil pohrebu, symbolicky hodí tri hrstky hlíny (zeme) do hrobu, a to zo strany, kde je umiestnená hlava mŕtveho. Hrob sa potom ručne (pomocou lopaty) zasype.

Následne, potom ako je hrob zasypaný, sa žiada ešte prosiť Boha o odpustenie pre mŕtveho, aby mu Boh dal výdrž a podporil ho v stave, keď je už jeho duša na inom mieste.

Keď je hrob zarovnávaný so zemou, môže sa vyvýšiť o niekoľko centimetrov. Hrob by mal byť vyšší od zeme len o niekoľko centimetrov, aby bolo známe, že je tam hrob. Hrob má byť totiž dôstojné posledné miesto, kde je telo uložené. Hrob nemá byť príliš vyvýšený, okázalý, nákladný a pod. Má zabezpečiť len pokoj a dôstojné miesto pre telo zomrelého. V tomto smere učenci

³⁸ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

zakázali, aby sa nad hrobom budovali kopule, modlitebne, mešity alebo akékoľvek stavby, nech by bol býval mal zosnulý akékoľvek spoločenské alebo iné postavenie v tomto živote.

O náhrobnom kameni platí to isté, čo bolo povedané o hrobe. Náhrobný kameň má byť dôstojný, jednoduchý, nie nákladný alebo okázalý. Na náhrobnom kameni by sa nemalo písať nič iné než meno, priezvisko a dátumy.

O tom, či sa má hrob ohraničiť a zakryť niečím alebo nie, sú rôzne právne stanoviská učencov. Niektorí sa vyjadrili, že by sa hrob nemal ničím ohraničovať ani zakrývať (má byť len vyvýšený). Ďalší sa vyjadrili v tom zmysle, že je možné hrob zakryť vrstvou tvrdenej hliny, štrkom alebo aj iným nenákladným a neokázalým materiálom. Aj v tomto prípade platí pravidlo, že hrob nemá byť vyvýšený od okolitého terénu viac ako o niekoľko centimetrov.

Medzi pravidlá, ktoré sú určené na zachovanie úcty voči zomrelému, resp. voči jeho pamiatke sa zaraďujú ustanovenia podľa ktorých sa na hrobe nemá sedieť, chodiť po ňom alebo sa oň opierať.

Uvedené ustanovenia o spôsobe kopania hrobu, ukladania tela mŕtveho do zeme a pod., sa nevzťahujú na prípady, keď by bolo nevyhnutné urobiť inak. Ak by sa napr. telo pochovávalo v sypkej zemi a bolo by potrebné hrob spevniť tehliami alebo trámami

zvnútra, tak sa hrob spevní. To isté platí aj o rakve, ak by bola zem príliš vlhká a pod., môže sa telo pochovať v rakve.³⁹

Na záver treba podotknúť, že nakoľko islamské náboženstvo nemá žiadnu náboženskú hierarchiu, všetky rituály vrátane vedenia modlitby, môže vykonať ktorýkoľvek plnoletý a rozumný muslim - muž, okrem tých, ktoré sú určené, že majú vykonať výlučne len muslimky - ženy. Islamské náboženstvo nezaviedlo žiaden formalizmus vo vzťahu k pochovávaniu zomrelého. Určené pravidlá sú jednoduché a nenáročne natoľko, že ich môže vykonať ktorýkoľvek plnoletý a rozumný muslim.

³⁹ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

9. Po pochovaní mŕtveho, sústrast', navštevovanie hrobov

Pochovaním tela zomrelého sa smútok za ním nekončí, ani nie je jeho pobyt v tomto živote uzavretý. Zomrelý človek totiž za sebou zanecháva zväčša záležitosti, ktoré treba zaňho doriešiť a možno aj dlhy a majetok, ktoré treba vysporiadať. Splatenie dlhov zomrelého má prednosť pred všetkým ostatným. Dôležitosť splatenia dlhov zomrelého zdôrazňuje aj jeden z výrokov proroka Muhammada. *Abú Hurejra uviedol, že počul proroka Muhammada hovoriť: „Duša veriaceho ostane obmedzená jeho dlhom, až kým nebude dlh splatený.“*⁴⁰ To znamená, že o duši veriaceho po jeho odchode z tohto života sa nerozhodne, kým nebude splatená dlžoba, ktorú v tomto živote mal. Ak by niekto mal dlh, peniaze by pritom nerozhadzoval, neprávom si nepožičiaval, dlh mal v úmysle vrátiť, ale ešte predtým zomrel bez toho, aby zanechal peniaze na splatenie dlhu, potom sa jeho dlh považuje u Boha akoby za splatený.

Dôležitosť splatenia dlhov podčiarkuje aj skutočnosť, že spočiatku prorok Muhammad odmietal vykonať modlitbu za dušu zomrelého, ktorý za sebou zanechal dlh. Keď však štát zosilnel a štátna pokladňa mala dostatok finančných prostriedkov, prorok

⁴⁰ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

vykonal modlitbu za dušu zomrelého a splatil dlhy zaňho. *Prorok Muhammad v tomto smere povedal: „Ja som oprávnenejší ujať sa záležitostí veriacich, než oni sami. Ten, kto by zomrel a zanechal by dlh a nezanechal by pritom z čoho ho splatiť, musíme to zaňho splatiť. Kto by zanechal nejaký majetok (a nezanechal dlhy), tak ten patrí jeho dedičom.*“⁴¹ Pokiaľ by niekto zomrel a nezanechal by nič okrem dlhov, za podmienok vyššie uvedených, štát by sa mal postarať o splatenie týchto dlhov. Naopak, ak by niekto zanechal majetok a nezanechal by dlhy alebo by zanechal viac než je hodnota dlhov, zvyšok majetku patrí dedičom.⁴² Za účelom splatenia dlhov muslima aj po jeho smrti, je určený podiel z dávky zakat, ktorá tvorí jeden zo základných náboženských úkonov u muslimov.⁴³

Prejav smútku nad zomrelým je prirodzená reakcia blízkych a okolia nad smrťou blízkej osoby. Avšak, ako už bolo uvedené, aj smútok má mať určité hranice. Učenci uvádzajú, že smútok a žiaľ v podobe mierneho plaču je prirodzený. Avšak žiaľ s veľmi hlasným bedákaním a krikom by sa nemal objavovať. V tomto smere sú niektoré ustanovenia adresované zvlášť ženám, keďže práve ženy sú tie, ktoré zvyknú nad zomrelým trúchliť viac než muži a častokrát chodí celej domácnosti, vrátane starostlivosti o deti závisí na nich. Žena by preto nemala trúchliť nad zomrelým viac ako tri dni. Z tohto ustanovenia je však vyňatá žena - manželka, ktorej

⁴¹ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

⁴² S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

⁴³ A. Al-Sbenaty, Islam – viera a náboženstvo

doba smútku za zomrelým manželom má trvať štyri mesiace a desať dní. Je to určitý druh vernosti vdovy manželskému životu so zomrelým manželom.

Vo vzťahu okolia k najbližšej rodine zomrelého, je tu na mieste vyjadriť rodine zomrelého sústrasť. Vyjadrenie sústrasti blízkym zomrelého, patrí medzi správania, ktoré sa preferujú, bez ohľadu na to, či sa sústrasť vyjadruje muslimovi alebo nemuslimovi. Sústrasť by sa mala vyjadrovať v dobe od smrti zomrelého do uplynutia tretieho dňa po pohrebe. To za predpokladu, že blízki príbuzní sú prítomní, ak by prítomnými neboli, potom toto časové obmedzenie odpadá.

Sústrasť sa môže vyjadriť akýmikoľvek vhodnými slovami. *Tradovalo sa, že prorok Muhammad vyjadroval sústrasť v takýchto prípadoch blízkym zomrelého slovami: „Bohu náleží to, čo vzal (Jemu patrí všetko v tomto svete) a Jemu náleží to, čo dal. Všetko má u Neho stanovený čas, preto treba mať trpezlivosť a výdrž.“* Bežná veta, ktorá sa zvykne hovoriť smútiacemu, aj keď znenie tejto vety sa môže trochu líšiť v závislosti od miesta, kde sa človek nachádza, je „Nech ti Boh dá veľkú odmenu a zmierni tvoj smútok“. Smútiaci odpovie: „Nech ti Boh dá odmenu za tvoju účasť.“ Obaja si pritom môžu podať ruky, ale nemusia.

Mnohí učenci zastávajú stanovisko, že sústrasť by mala spočívať len v slovnom vyjadrení sústrasti bez toho, aby sa konal kar alebo niečo podobné, aby sa tak nezaťažila rodina zomrelého ešte aj prípravou jedla a hostiny pre ostatných, obzvlášť počas ťažkých chvíľ a smútku v ktorom sa nachádza. Avšak aj toto ustanovenie

má svoje výnimky. Výnimka môže byť vtedy, ak by sa napr. pohrebu zúčastnili členovia rodiny, ktorí prišli zo vzdialenejších miest a bolo by potrebné sa postarať o ich ubytovanie a pohostenie. Niektorí učenci však nevidia nič zlého v tom, ak by rodina zomrelého (napr. v dome zomrelého) počas troch dní od pohrebu, prijímala ľudí na vyjadrenie sústrasti. Aj v takomto prípade sa však nesmú porušovať všeobecné pravidlá, ktoré platia v ostatný čas. Ide napríklad o zákaze vystrojiť nákladný alebo honosný kar, zákaz pre osoby vyjadrujúce sústrasť posedávať dlhší čas na mieste určenom na vyjadrenie sústrasti a pod.

Medzi chvályhodné správania patrí pomoc najbližšej rodine zomrelého, napr. formou zabezpečovania jedla tejto rodine. Patrí to jednak ku správaniam, ktorých cieľom je nielen ľudská spolupatričnosť v ťažších životných situáciách, ale aj udržiavanie dobrých rodinných a susedských vzťahov.

Návšteva hrobu zomrelého nemá určený čas ani deň, preto sa môže uskutočniť kedykoľvek. Návšteva hrobu je povolená tak mužom, ako aj ženám. Hlavným cieľom návštevy hrobu je prosiť Boha o odpustenie pre zomrelého muslima. Je to ale aj príležitosť, aby si človek pripomenul smrť, ktorá raz na každého doľahne a aby si človek uvedomil, že tu nežije naveky. Je to dôvod na to, aby si muslim pripomenul, že má svoju vieru neustále posilňovať, konať dobro a pripraviť sa aj na vlastnú smrť, keď nastane jej určený čas. Návšteva hrobov by však mala mať skôr charakter mimoriadnej udalosti, než napr. každodennej udalosti. Vo vzťahu k návšteve hrobov, nie je stanovené žiadne obmedzenie, ktoré by muslimom

zakazovalo navštevovať hroby nemuslimov, takže muslim môže navštíviť hrob muslim aj nemuslima.

Počas návštevy hrobu muslima, zvykli niektorí muslimovia prednášať časti Koránu alebo niektoré jeho znamenia alebo celé kapitoly. V tomto bode sa však právne stanoviská učencov rozchádzajú. Niektorí učenci v prednášaní Koránu nevideli nič zlého, iní zasa to neschvaľovali, ale ani neodcudzovali. Tretia skupina sa vyjadrila, že o tomto sa v prorokovej tradícii nič nespomína, preto by sa to nemalo robiť. V takýchto prípadoch (keď je viacero stanovísk) je na každom muslimovi si osvojiť niektoré z týchto stanovísk a jeho argumentáciu, a podľa neho aj konať.

Vo vzťahu k samotnému hrobu, ako miestu v ktorom je uložené telo zomrelého, nie je dovolené, aby sa hrob otváral, kým nie je telo úplne rozložené. Ak by prešiel dlhý čas a telo by sa rozložilo úplne tak, že už v hrobe ani kosti neostali, miesto kde bol hrob sa môže použiť na pochovanie niekoho iného alebo pokiaľ je to nutné aj na iné účely. Samotné telo by sa nemalo vyberať z hrobu alebo premiestňovať inde okrem prípadu, keď by bol k tomu vážny dôvod. Za vážny dôvod možno napr. považovať prípady, ak by hrozila živelná pohroma, ktorá by hroby úplne zničila, alebo by bolo telo zle pochované, alebo ak by malo byť telo prenesené do inej krajiny, kde mal zomrelý pôvod a kde sa nachádza jeho rodina. V tomto smere sa uvádza jeden príklad, keď premiestnenie tela zomrelého pripúšťajú aj tí učenci, ktorí ho inak s veľkou ťažkosťou pripúšťajú. Ide o prípad, ak by bolo dieťa pochované niekde inde, než je bydlisko matky zomrelého dieťaťa a matka by žiadala, aby

bolo telo dieťaťa prenesené tam, kde ona býva. Vtedy sa telo prenesie a pochová v mieste bydliska matky.

Na záver treba dodať, že odchod veriaceho človeka z toho života neznamená automaticky, že sa končia jeho dobré skutky. Tie môžu zotrvať a môžu sa mu zapisovať aj po jeho odchode z tohto života, čím sa postupne zväčšuje počet jeho dobrých skutkov, ktoré si so sebou prináša na súdny deň. *V jednom zo svojich výrokov, prorok Muhammad povedal: „Keď Adamov syn (človek) zomrie, jeho skutky končia, okrem troch prípadov. Skutky za dobro, ktoré po sebe zanechal a ktoré stále pokračuje (sa mu naďalej pripisujú), skutky za poznanie (vedu), ktoré po sebe zanechal a ktoré pomáha ľuďom, a skutky, ktoré sa mu zapisujú za prosbu (o milosť a odpustenie), ktorú zaň prosí dobré (pobožné) dieťa (ktoré po sebe zanechal).“*⁴⁴ Výrok znamená, že po smrti už človek nemá možnosť konať dobré skutky, ktoré by sa mu zapisovali k dobru, s výnimkou troch prípadov. V týchto troch prípadoch sa zomrelému pripisujú dobré skutky aj naďalej po jeho smrti. Ide o prípad, ak človek zanechal po sebe majetky, ktoré ľuďom aj po jeho smrti pomáhajú. Alebo ak zanechal po sebe poznanie, vedecké poznatky, knihy a pod., ktoré pomáhajú ľuďom k dobru. Alebo ak zomrelý mal deti, vychoval ich dobre a k zbožnosti tak, že tieto deti naňho nezabúdajú ani po jeho smrti a prosia Boha pre svojho rodiča o milosť a odpustenie. To sú tri prípady, keď možno obrazne povedať, že život človeka v terajšom živote sa nekončí jeho smrťou, ale naďalej pretrváva.

⁴⁴ S. Sábeq, Fiqh Al-sunna

Použitá literatúra

1. Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0
 2. Sejjed Sábeq, Fiqh Al-sunna, vydal: Dár Al-rajjan lilturath, Kahira 1990
 3. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo, ALJA, s.r.o., Bratislava 2002, ISBN 80-968262-0-4
 4. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, vydal: ALJA s.r.o. Bratislava 1998, prvé vydanie, ISBN 80-968048-3-9
 5. Webové stránky www.islam-sk.sk a www.koran.sk
-

Ako sme prekladali Korán do slovenského jazyka

JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Ako sme prekladali Korán do slovenského jazyka

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie 2019

©Abdulwahab Al-Sbenaty

ISBN: 978-80-570-0683-1

Úvod

Predkladaná publikácia vznikla, okrem iného, aj na podnet viacerých muslimov. Vždy keď som spomínal, ako sa celý preklad začal, ako sa skompletizoval a aký postup sme pri preklade zvolili, mnohí ľudia zostali prekvapení, hlavne dĺžkou práce na preklade, vynaloženou námahou, ako aj metodológiou, ktorá sa pri preklade vyvinula.

Mnohí ma žiadali, aby som napísali o tom, ako sa preklad zrodil. Chceli, aby tieto informácie nezanikli a aby zostali zachované pre ďalšie generácie.

Čas, energia a práca, ktorá sa pri písaní mojich publikácií vynakladala bola veľká. Vždy sa ich darilo dokončiť len s Božou pomocou. Preklad Koránu si ale právom zaslúžil tú najväčšiu pozornosť, aká sa dala hociktorej knihe venovať. Preto som nakoniec aj uznal, že uviesť a popísať spôsob, akým sa Korán prekladal do slovenského jazyka, by mohlo byť užitočné. Nielen preto, aby sa táto informácia zachovala, ale aj preto, že si uvedomujem, že žiadna ľudská práca nemôže byť dokonalá akokoľvek by bola dobrá a akokoľvek by bola veľká snaha, ktorá sa na ňu vynaložila.

Vysvetliť postup, ktorý sa zvolil pri preklade Koránu, bude možno užitočný pre ďalšie generácie ľudí, ktorí by sa Koránom

a jeho slovami zaoberali a písali o ňom alebo používali citácie z jeho znamení (veršov).

Ďalšia skutočnosť, ktorá ma nakoniec viedla k napísaniu tejto publikácie bola, vyjadriť určitý prejav vďaka ľuďom, ktorí sa počas dlhej doby prác na preklade zapájali v určitých etapách do tohto procesu. Niektorí len okrajovo, iní zasa výraznejšie. V každom prípade každý svojou časťou nakoniec prispel k tomu, že sa preklad dokončil.

1. Ako vznikla myšlienka prekladu Koránu

Samotná myšlienka prekladu Koránu vznikla na rozmedzí rokov 1991 - 1992. Vtedy existoval preklad Koránu do českého jazyka. Takýto preklad ale v slovenskom jazyku neexistoval. S myšlienkou prekladu vtedy prišli niektorí činní muslimovia, ktorí žili na Slovensku, ale aj niektorí muslimovia zo zahraničia. Koncom roka 1992 už bolo jasné, že Česká a Slovenská federatívna republika sa rozdelí a vzniknú dva samostatné štáty.

V tom čase som už bol späť na Slovensku.

Narodil som sa v roku 1972 na Slovensku. Otec pochádzal pôvodne zo Sýrie a matka zo Slovenska. Prvé štyri roky života som strávil na Slovensku, kde som sa naučil aj základy slovenského jazyka. Potom sme sa presťahovali spolu s rodičmi do Sýrie. Tam som študoval na základnej a strednej škole s tým, že na štúdium na vysokej škole som sa mal vrátiť na Slovensko. Počas obdobia pobytu v Sýrii, sme prichádzali na Slovensko tráviť letné prázdniny. V roku 1991 som sa vrátil zo Sýrie a začal som študovať právo na Slovensku. Neskôr, keď som na svoje štúdium spomínal v spojitosti s prácami na preklade Koránu, som si uvedomil skutočnosť, že právo bolo asi jediný odbor, ktorý mi dokázal zvýšiť úroveň znalosti slovenského jazyka natoľko, že mi to nesmierne pomáhalo pri preklade Koránu. Štúdium práva totiž kladie dôraz na presný význam slov a ich skladby vo vetách. Pri právnych normách je

badat', aký význam vo vete môže mať presunutie samotnej čiarky v texte. Pevná súvislosť medzi odborom, ktorý som študoval a prácou na preklade Koránu som si ale plne uvedomil až dodatočne. Okrem už uvedeného, v čase, keď som začal študovať, bola časť vysokoškolských študijných materiálov napísaná v českom jazyku a neexistoval slovenský ekvivalent. Robilo mi to spočiatku problémy, ale následne to posilnilo moju znalosť českého jazyka.

V roku 1992 a 1993 som pôsobil vo Všeobecnom zväze muslimských študentov na Slovensku, kde som mal na starosti publikačnú činnosť a preklad piatkových kázni do slovenského jazyka. To postupne viedlo aj k tomu, že som sa začal oboznamovať s terminológiou spojenou s náboženskou tematikou. Výhodou pre mňa bolo aj to, že sa u mňa táto terminológia vytvárala postupne a sústred'ovala sa na islamské témy, čo znamenalo, že nebola zmiešaná s terminológiou používanou v textoch náboženskej literatúry na Slovensku. Terminológia a pojmy použité v Koráne sa totiž z hľadiska obsahu a použitia zväčša podobajú na tie, ktoré sa používajú v inej náboženskej literatúre na Slovensku, ale v niektorých prípadoch sa úplne odlišujú. Uvedená skutočnosť mi poskytla výhodu určovať, ktoré pojmy prevziať a ktoré nie. Ktoré použiť v zaužívanom zmysle a ktoré modifikovať. Pri pojmach, ktoré boli zaužívané v literatúre, ktoré sa ale nezhodovali obsahovo s pojмами v arabskom jazyku, sa buď vytvorili nové terminologické pojmy, alebo v niektorých prípadoch sa ponechal len prepis výslovnosti pôvodného slova v arabskom jazyku.

Niekedy na prelome rokov 1993 a 1994 sa niektorí muslimovia rozhodli, že už by sa mali podniknúť skutočné kroky na preklad

Koránu do Slovenského jazyka. Hlavným motívom bola aj skutočnosť, že novšie generácie ľudí na Slovensku sa nedostávali do styku s českým jazykom v takej intenzite ako predtým, čo mohlo viesť k tomu, že nebudú rozumieť českému prekladu Koránu. Okrem toho českému prekladu Koránu boli vyčítané niektoré nepresnosti v preklade (napriek uznaniu, ktoré sa mu dostávalo zo strany muslimov).

V tom období, pod vplyvom uvedených skutočností a na podnet spomenutých muslimov, sa rozhodla trojčlenná skupina muslimov medzi ktorých patrila aj Ing. Zuher Kotroch (ktorý na Slovensku predtým študoval a vtedy tu už aj žil s rodinou) osloviť niektorého z orientalistov na Slovensku, aby sa ujal prác na preklade. V tomto štádiu som sa na žiadosť Ing. Kotrocha už zapojil do procesu prekladu. Na zhodnotenie nového prekladu a jeho kontroly sa vtedy vytvorila menšia komisia do jadra ktorej patrili Ing. Kotroch, ja a ešte ďalší dvaja muslimovia. Práca komisie sa začala, keď dostala preklad približne prvých troch častí prekladu Koránu (z pôvodných 30. častí tvoriacich Korán) a to o tri mesiace po začatí prekladu. Spočiatku sme boli veľmi nadšení, že to ide tak rýchlo, pretože to znamenalo, že do dvoch rokov by mohol byť preklad aj vydaný. Naše úvodné nadšenie však začalo postupne upadať, keď sme zistili, že slovenský preklad je takmer kópiou českého prekladu a navyše nebol z prekladu odstránený diskutabilný preklad niektorých slov a viet, ktoré sa českému prekladu vyčítali.

Postupne sme zisťovali, že opraviť to, čo sme chceli opraviť a spresniť, by nám trvalo dlhšie, ako trval samotný preklad, ktorý

nám prekladateľ vtedy odovzdal. Stáli sme niekoľko mesiacov pred veľkou dilemou, ako ďalej postupovať.

Český preklad Koránu sa robil pomerne dlho a bolo jasné, že sa pri ňom prekladateľ stretával s mnohými problémami a niektoré zostali nedoriešené.

Pri slovenskom preklade sme boli rozhodnutí, že nesmú zostať nejasné a zahmlené slová, vety alebo pasáže. Preto sme boli rozhodnutí v práci na pripomienkovaní novo vykonaného slovenského prekladu pokračovať.

Prvé návrhy korekcií prekladu prvých troch častí sme prekladateľovi predložili. On ich ale na naše prekvapenie odmietol a trval na ním vykonaného prekladu. Táto skutočnosť nás opätovne postavila pred veľkú dilemu. Nebolo možné pokračovať s prekladom spôsobom, že nebudú naše pripomienky a výhrady akceptované. Na strane druhej nebolo nikoho iného, kto by sa práce na preklade Koránu ujal.

Potrebovali sme nájsť muslima, ktorý by preklad uskutočnil. Dospeli sme totiž k záveru, že jedine muslim bude vedieť dať prekladu Koránu ten správny význam. Na preloženie mnohých značení (veršov) Koránu totiž nestačí ich prečítať, ale je potrebné ich aj poznať a chápať ich uplatnenie a význam z pohľadu muslima.

Mesiace sme hľadali niekoho, kto by bol danú úlohu schopný vykonať a zároveň by bol ochotný sa jej aj ujať. Nenašli sme nikoho, kto by ovládal oba jazyky na dostatočnej úrovni a k tomu by bol ochotný začať s prekladom.

Nakoniec ma Ing. Kotroch začal presviedčať, aby som sa celej veci ujal sám. Hlavne tri skutočnosti ho k tomu viedli. Prvou a hlavnou skutočnosťou, ktorou argumentoval bolo, že som v pomerne mladom veku začal oba jazyky (slovenský aj arabský) vnímať, čím sa stali oba, akoby moje materinské jazyky, berúc do úvahy podmienky za ktorých som sa oba jazyky učil. Ďalšia skutočnosť spočívala v tom, že som bol praktizujúci muslim, čo prekladateľ tak dôležitej knihy, akou je Korán, musí byť, aby vedel preklad správne vykonať. Bez pochopenia pôvodného textu, nie je možné urobiť správny preklad. Tretí jeho argument spočíval v tom, že čas, ktorý by sme strávili kontrolou a opravou prekladu urobeného niekým iným, by sme využili na samotný preklad.

V tom čase sme si už uvedomovali aj jeden veľmi dôležitý fakt s ktorým zápasili muslimovia v Česku. Totiž, ak preklad urobíme my, budeme mať k nemu autorské práva, čo znamenalo, že budeme môcť v ňom robiť zmeny a korektúry, ktoré by sa počas prekladu ukázali ako užitočné. Práve posledný argument bol podstatný na mojom konečnom rozhodnutí.

Ako som už spomínal, v období, ktoré predchádzalo rozhodnutiu začať s prekladom Koránu, som prekladal rôzne články, kázne a pod. z arabského do slovenského jazyka. Počas toho som postupne začal výraznejšie vnímať, ako sa líši preklad, ktorý som robil od prekladu, ktorý robili iní, zvlášť muslimovia, ktorí neboli pôvodom zo Slovenska. Bolo mi už vtedy jasné, že jazyk sa nestačí len naučiť, ale treba ho aj chápať a vnímať jeho duch, zmysel a prostriedky vyjadrovania, ktoré používa. Až pochopením samotnej

podstaty jazyka prostredníctvom jeho každodenného praktizovania, môže byť preklad dobrý.

Nakoniec ma Ing. Kotroch presvedčil, aby som sa ujal prekladu s tým, že bude pomáhať tam, kde to bude potrebné. Svoj sľub dodržal, pretože počas celého trvania prekladu bol on spolu s jeho manželkou Helenou Kotrochovou, veľkou oporou celej práce zo všetkých strán. Je možné, že bez diskusií, ktoré sme viedli s Ing. Kotrochom počas prvých rokov prekladu, by niektoré znamenia neboli dnes preložené tak, ako sú, s tak veľkou presnosťou. Diskusie mi pomáhali niekedy vidieť veci aj z iného pohľadu, než z ktorého som sa na ne pôvodne pozeral. V konečnom dôsledku nás však vzájomné diskusie obohacovali oboch.

2. Ako sa preklad začal

Predtým než sa začalo so samotným prekladom, sa najprv zakúpila vhodná počítačová technika zafinancovaná z rozpočtu, ktorý bol na prácu určený. V tom čase, v roku 1994 bola počítačová technika drahá a ešte sa len vyvíjala. Bola to ale veľmi potrebná pomôcka na prácu, pri ktorej sa predpokladal neustály vývoj prekladu a množstvo postupných zmien.

Začalo sa s prekladom tridsiatej časti Koránu. Je to jedna z najťažších častí Koránu. Obsahuje však krátke kapitoly, ktoré sa zvyčajne používajú pri modlení, najmä u nových muslimov. Táto skutočnosť určovala, že sa má táto časť prekladať ako prvá.

Od momentu, keď sa začalo s prekladom prvého znamenia prvej kapitoly tridsiatej časti Koránu, sa začali objavovať prekážky a problémy. Uvediem tie najpodstatnejšie z nich.

1. Terminológia nebola ustálená;
2. Mnohé pojmy a slová Koránu, nemali ekvivalent v slovenskom jazyku;
3. Niektoré slová a vety pripúšťali viac ako jeden význam. Mnohé preklady Koránu do iných jazykov sa s týmto nesmierne ťažkým problémom vyrovnali tak, že nepreložili slová Koránu, ale preložili výklad, ktorý k nim niektorý učenec urobil. Tých výkladov však bolo vždy niekoľko. Ktorý z nich je ale ten správny?!

Ak sme chceli, aby mal slovenský čitateľ možnosť sa sám rozhodnúť ku ktorému výkladu by sa priklonil, museli sme nájsť spôsob, ako originálny text preložiť so zachovaním viacvýznamového znenia. Nechceli sme ovplyvniť pôvodný text tým, že by sme ho fixovali na niektorý z významov, ktoré určovali výklady, ale chceli sme aj slovenskému čitateľovi ponechať možnosť uvažovať o význame pôvodných slov a viet podobne, ako túto možnosť má čitateľ v arabskom jazyku;

4. V dôsledku možností výkladu niektorých slov a viet viacerými spôsobmi, vznikla potreba pripojiť aj výklad k týmto slovám a vetám, aby sa upozornilo na to, že pripúšťajú viacero významov;

5. Preklad bol v počiatkoch v mnohých prípadoch dobre urobený, ale význam nebol jasný. Spôsobovali to rozdielnosti medzi štruktúrou a koncepciou arabského jazyka a slovenského jazyka. Arabský jazyk totiž, okrem iného, vie zhusťovať vety a významy a v mnohých prípadoch sa uvádza veta tak, že v arabskom jazyku bola kompletná a jasná, ale v slovenskom jazyku, po preklade, znela, ako by v nej niečo chýbalo;

6. V žiadnom prípade sme nemohli pripustiť vkladanie slov do textu Koránu, ktoré by tam pôvodne neboli. To sme nakoniec vyriešili tak, že sme vkladali zátvorky objasňujúce význam. Tým sme dosiahli to, že pôvodný text ostal nedotknutý, ale zároveň význam bol už jasný. Bola to aj veľká pridaná hodnota pre čitateľa, pretože takýmto spôsobom bolo jasné, čo je v Koráne pôvodné a čo je pridané. To zamedzilo prekrúcaniu prekladu znamení Koránu pri ich citácii v budúcnosti. Neskôr pri ďalších vydaniach (vydanie z roku

2014), sa podarilo už docieľiť aj odstránenie takmer všetkých zátvoriek s tým, že preklad zostal jasný, aj keď zhustený.

To boli hlavné problémy, ktoré sa spočiatku objavili.

Tempo prekladania sa spomaľovalo napriek tomu, že sa procesu prekladania postupne venovalo čoraz viac času a zvýšila sa aj námaha vynaložená naň.

Ďalší vážny problém, ktorý sa vynoril, spočíval vo výklade. Ak sme totiž chceli použiť výklad k niektorým znameniam, ktorý výklad použiť? Existuje veľké množstvo výkladov Koránu, z toho niekoľko desiatok známych výkladov a v islamskom svete vo všeobecnosti uznávaných. Každý muslim alebo skupina muslimov uprednostňuje určitý výklad, hoci samozrejme uznáva aj tie ostatné. V prípade výkladu k prekladu Koránu do slovenského jazyka, malo ale ísť predovšetkým o výklad, ktorý by bol prijateľný pre všetkých. Mal zachytávať tie najdôležitejšie a ustálené informácie. Preto sme aj v tomto smere museli časom pristúpiť k tomu, že sme použili vlastný výklad opierajúci sa o známe výklady v arabskom jazyku. Znamenalo to, že na základe týchto výkladov sme napísali výklad k určitému znameniu a vyhli sme sa (až na výnimky) tomu, aby sme k tomuto znameniu preložili výklad niektorého zo známych výkladov. V konečnom dôsledku sme dosiahli to, že aj keď niektorí muslimovia nemuseli byť úplne spokojní, že sme nimi preferovaný výklad k danému znameniu nepreložili, nemohli namietat', že by výklad nevychádzal vo svojej podstate aj z nimi preferovaného výkladu. Tam kde to bolo potrebné, sme ale

uviedli k určitému znameniu viac ako jeden výklad, pričom tieto výklady vychádzali zo známych výkladov v arabskom jazyku.

Preklad všetkých 30. častí sa niesol v znamení uvedených prekážok. Preto preklad len tridsiatej časti Koránu, trval skoro dva roky. Na myšlienku, že takýmto tempom skončí preklad Koránu o 15 rokov sa nám nechcelo ani pomyslieť. Nebolo však iného východiska, než takýmto spôsobom pokračovať, ak mala byť práca kvalitná a zodpovedná.

Napriek tomu, že preklad 30. časti Koránu trval viac ako dva roky, ukázali sa pri ňom mnohé problémy, vrátane potreby základného náčrtu systematiky, ktorou by sa malo postupovať pri preklade.

Preklad tridsiatej časti sa dokončil a malo sa pristúpiť k jeho grafickému spracovaniu a tlače. Pri grafickej úprave sa ukazovali mnohé nové problémy, ktoré sa však podarilo s Božou pomocou zdolať aj tým, že som mal už určité skúsenosti s grafickou úpravou z činnosti v rámci vydávania časopisu Al-Islam. Grafickú úpravu a tlač sme nakoniec dokončili spolu so vtedajším grafickým štúdiom s ktorým sme spolupracovali. Nakoľko aj grafické programy a počítačová technika neboli v čase vydávania tridsiatej časti na tak vyspelej úrovni ako pri vydávaní prekladu všetkých tridsiatich častí, trvala príprava na tlač a samotná tlač dlhý čas. Keď sa mala tridsiata časť vydať hľadali sa aj finančné prostriedky na samotnú tlač. Vtedajší predseda Všeobecného zväzu muslimských študentov na Slovensku, ktorý na Slovensku študoval a pochádzal pôvodne z Líbye, nám ponúkol že Zväz líbyjských študentov na

Slovensku (bolo to občianske združenie študentov študujúcich na Slovensku) má sociálny fond na pomoc študentom, ktorí to potrebujú, ale prostriedky tohto fondu nevyužívali. Preto sa na základe jeho návrhu, rozhodli študenti finančne prispieť z tohto fondu na vydanie prekladu tridsiatej časti Koránu. Podmienkou bolo, že na výtláčkoch bude uvedené, že to bolo z prostriedkov tohto občianskeho združenia, aby vedeli preukázať, kde sa finančné prostriedky minuli.

Od počiatku, keď sme sa rozhodovali s Ing. Kotrochom pustiť sa do práce na preklade, sme sa dohodli, že za túto prácu nikto nedostane honorár a oddelíme ju od akejkoľvek tretej strany, ktorá by mohla vyvíjať nátlak na to, aby preklad alebo výklad smeroval určitým smerom alebo aby sme zvolili určitý výklad alebo konkrétne podklady. Nechceli sme preto viazať žiadnu činnosť súvisiacu s prekladom na niečo, čo malo spojitosť s niektorým štátom alebo s čímkoľvek, čo by malo politický nádych. Po dlhších diskusiách a keďže išlo o zväz študentov (o mimovládnu organizáciu) a finančné prostriedky pochádzali zo sociálneho fondu v ktorom si študenti tieto prostriedky šetrili, súhlasili sme s tým, aby sa tridsiata časť vydala s uvedením toho, kto zafinancoval vydanie. Uvedomovali sme si, že to môže privolať určité problémy s ostatnými muslimami v podobe kritiky, prečo sme dovolili, aby sa preklad Koránu vytlačil s uvedením strany, ktorá tlač financovala. Neskôr sme sa postupne s touto kritikou ale vysporiadali.

Tridsiata časť Koránu, napriek svojej náročnosti na preklad, nám ukázala mnohé úskalia, ktoré stáli v ceste prekladu. Ukázala sa napríklad nesmierna potreba zátvoriek vložených do samotného

textu objasňujúcich preklad. Bola to nová metóda prekladu, ktorú sme postupne rozvíjali. Okrem toho sa ukázala ako správna voľba, že sme sa neriadili konkrétnym výkladom, ale že sme vytvorili vlastné výklady opierajúce sa o známe staré aj nové výklady. Výklad sme následne zapracovali pod čiaru priamo pod jednotlivé znamenia. Narúšalo to jemne celistvosť čítania znamení, ale na strane druhej čitateľ mal výklad priamo k dispozícii. Ako veľmi dobrá sa ukázala ďalšia metóda, ktorú sme vyvinuli s cieľom zvýrazniť text prekladu Koránu a text poznámok a výkladu. Samotný text bol zvýraznený väčším písmom, zátvorky menším nezvýrazneným písmom a výklad taktiež menším nezvýrazneným písmom. To v dôsledku, pri menšej adaptácii na čítanie prekladu znamenalo, že čitateľ mohol vnímať zvýraznený text, čítať ho a len v prípade potreby dočítať aj text v zátvorkách alebo výklad.

3. Systematika prekladu Koránu

V predchádzajúcom výklade sme načrtli skutočnosť, že systematika prekladu Koránu sa vyvíjala postupne. Preklad tridsiatej časti Koránu nám odhaľoval, čo je potrebné pri preklade doplniť, čo korigovať a čo úplne zmeniť.

3.1 Začiatky a postupný vývoj metodológie prekladu

Metodológia prekladu sa vyvíjala postupne. Pomáhali nám v tomto smere preklady jednotlivých znamení Koránu, ktoré bolo nutné vykonať na účely publikácií, ktoré sme publikovali počas prác na preklade Koránu. Postupné odhaľovanie niektorých slabín a úskalí, nás viedlo k zovšeobecneniu niektorých metód prekladu, ich ustáleniu a vytvoreniu pravidiel, ktoré sa používali pri celom preklade. Pravidlá a metodológia sa tvorili postupne počas prekladu, preto sme týmto pravidlám museli dodatočne podrobiť aj tie časti prekladu, ktoré už boli predtým vykonané.

Niektoré pravidlá a metodologické nástroje prekladu sme už spomenuli. Uvedieme si tu však tie najdôležitejšie z nich.

Medzi základné metodologické pravidlá použité pri preklade patrili:

1. Preklad jednotlivých slov Koránu samostatne. Najprv sa ustálil preklad určitého slova do slovenského jazyka. Potom sa takto ustálený preklad slova používal v celom preklade (až na malé výnimky). Na ustálenie prekladu jednotlivých slov Koránu, slúžila metóda výkladu slov a pojmov Koránu samotným Koránom. Inak vyjadrené, zosumarizovali sme mnohé významy Koránu, kde sa určité slovo vyskytovalo a na základe toho sme zvolili preklad tohto slova a následne analyzovali správnosť jeho prekladu. V momente, keď bolo takéto slovo použiteľné vo všetkých významoch a dávalo požadovaný význam, preklad tohto slova do slovenského jazyka sme ustálili. Dialo sa to postupne počas prekladu. Existovali nakoniec aj niektoré výnimky, ktoré si samotný text vynútil, ale väčšia časť slov bola takto preložená. Význam tejto metódy si ukážeme na príkladoch, ktoré uvádzame v ďalšom výklade.

2. Vsúvanie vysvetliviek do prekladu. Táto metóda mala zaručiť, že na niektorých miestach, kde by veta alebo význam pripúšťali viac významov, bude vysvetlené, ktorý z týchto významov bol vetou alebo významom myslený. Vysvetlivky často slúžili aj ako vsuvky, ktoré nadväzovali na tematiku z predchádzajúcich významov a pomáhali tak čitateľovi lepšie pochopiť ucelený význam významov, ktoré na seba nadväzovali. Od začiatku sme si uvedomovali, že aj napriek našej snahe o čo najlepší preklad, je text prekladu náročný. Vety a jednotlivé tematické okruhy začínajú do seba zapadať až potom, keď si čitateľ prečíta Korán niekoľkokrát. Predpokladali sme však, že na viacnásobné čítanie, nebude mať väčšina čitateľov trpezlivosť (pokiaľ nie sú muslimovia), najmä, že nejde o text určený na oddychové čítanie.

3. Výklad mal byť súčasťou prekladu a mal sa pridávať len tam, kde to bolo potrebné. Naším zámerom bolo, aby sme celý preklad zbytočne nezaťažovali výkladom. Výklad mal byť hlavne tam, kde ho bolo potrebné pridať. Išlo najmä o situácie, kde sa znamenie alebo skupina znamení spájala s určitou historickou udalosťou alebo keď na seba znamenia a skupiny znamení tematicky nadväzovali. Uvedomovali sme si ale, že vzhľadom na rozsiahlosť prekladu, nebude pre čitateľov ľahké sa dopátrať k výkladu bez toho, aby nestratili sled myšlienok, pokiaľ by sme dali výklad na iné miesto než tesne pri samotnom znamení, ktorého sa výklad týka. Preto sa ustálilo od začiatku, že výklad bude priamo pod znaméním, napriek tomu, že sme si uvedomovali, že to trochu narúšalo plynulosť čítania jednotlivých znamení.

4. Odlíšenie prekladu originálu od samotných vysvetliviek a výkladu. To sa dosiahlo tak, že preklad bol zvýraznený väčším a hrubším písmom a tým vystupoval do popredia v porovnaní s vysvetlivkami a výkladom. Takýto spôsob zvýraznenia mal zabezpečiť, že pokiaľ sa bude chcieť čitateľ sústrediť len na text Koránu, odmyslí si vysvetlivky a výklad a bude sa k nim vracieť len v prípadoch, keď to bude nevyhnutné.

5. Jazyková kontrola musela byť dôkladná. Metóda jazykovej kontroly sa vyvinula tak, že nemala za úlohu len kontrolovať dodržiavanie pravidiel slovenského jazyka, ale mala odhaľovať prípadné slabiny prekladu, jeho nejasnosť alebo nezrozumiteľnosť. Pokiaľ došlo pri prvej jazykovej kontrole k väčším zmenám zo strany doc. Minárovej (ktorá sa procesu jazykovej kontroly ujala), bol to náznak toho, že význam nemusí byť jasný, alebo, že preklad

môže dávať trochu skreslený význam. Každá takáto zmena sa potom na osobnom pracovnom stretnutí medzi mnou a doc. Minárovou preberala, hodnotila a následne: 1) buď sa pôvodný preklad ponechal v pôvodnom znení, alebo 2) zmenil sa v zmysle opravy, alebo 3) hľadal sa možný kompromis. Pri prvej jazykovej kontrole bolo takýchto zmien mnoho. Pri druhej a tretej ich ubúdalo, až nám nakoniec ostali len tie najpálčivejšie problémy v preklade, na riešenie ktorých sme sa nevedeli zhodnúť a nájsť pre ne kompromis. Tretia jazyková kontrola bola práve o týchto nedoriešených problémoch. Vyriešiť takýto jeden problém niekedy trvalo 30 minút, inokedy hodinu. Niekedy sme ho odložili na neskôr, pretože sme opätovne nevedeli dospieť ku kompromisu. Išlo pritom zväčša už o problémy, ktoré sa predtým preberali niekoľkokrát a stále sa nedospelo k výsledku s ktorým by som bol spokojný. Problémy sa tu zvyčajne vyskytovali nie pri preklade slov, ale skôr pri skladbe viet, ich význame, ich spájaní a zakončovaní. Vyskytovali sa aj prípady, keď sme sa zhodli na tom, že bolo určitú vetu potrebné prerobiť, že síce bola správne preložená a vyhovovala jazykovým pravidlám, ale dávala trochu iný význam než ten, ktorý dával arabský originál. Dávali sme si preto prestávky na rozmýšľanie a vracali sme k tomu znova pri ďalšom stretnutí.

Z hľadiska metodológie sme si časom vytvorili ďalšie pravidlá, ako bolo vytvorenie si slovníka ustálených slov a pojmov, ktorý sa pri zmene prekladu slova vždy aktualizoval a spolu s ním aj všetky miesta, kde sa aktualizované slovo nachádzalo. Ustálili sme metódu prekladu Božích mien uvedených v Koráne. Postupne sa ustálila aj metóda ponechania niektorých slov v arabskom znení

s prepisom ich výslovnosti a následným vysvetlením ich významu, a ďalšie čiastočné pravidlá.

Vytvorenie si metodológie prekladu a jednotlivých pravidiel, nám uľahčovalo prácu a skracovalo aj čas potrebný na preklad.

Trinásť rokov počas ktorých sa preklad Koránu pripravoval sa môže zdať veľmi dlhá doba. Ale vzhľadom na rozsah prác, dôležitosť prekladu a výsledku, ktorý sa mal nakoniec dosiahnuť, bola práca na preklade s Božou pomocou dokončená v pomerne krátkom čase.

Berieme do úvahy, že význam a dôkladnosť prekladu si môže uvedomovať zväčša len ten, kto na ňom pracoval a kto sa stretával s problémami, ktoré bolo potrebné pri preklade riešiť. Preto sme ani neočakávali, že čitatelia budú vedieť úplne oceniť túto prácu. Ona sa v skutočnosti, z pohľadu námahy a času na nej vynaložené, nedá ohodnotiť. Hnacia sila, ktorá nás napriek všetkým problémom a niekedy takmer neriešiteľným úskaliam hnala preklad dokončiť, bola viera, že robíme niečo pre Božiu spokojnosť. Robiť niečo pre Božiu spokojnosť v našom ponímaní znamená automaticky, že to bude aj v prospech ľudí a bude to ľudom, muslimom a nemuslimom prinášať úžitok a možnosť sa oboznámiť s Koránom. Poznanie obsiahnuté v Koráne je určené pre ľudí nielen na to, aby prežili tento svoj terajší život čo najlepšie, ale aj na to, aby si pripravili dostatočné zásoby na pokračovanie vo svojom živote po opustení toho terajšieho života. Preto mal byť preklad vykonaný čo najlepšie, ako nám to naše sily umožňovali.

3.2 Preklad jednotlivých slov a zjednotenie ich prekladu v celom texte

Na to, aby bol preklad čo najautentickejší a aby odrážal čo najviac chcený význam v akomkoľvek cudzom jazyku, je potrebné, aby sa slová použité v preklade, ich obsah a predstavy, ktoré vyvolávajú, čo najviac zhodovali so slovami, obsahom a predstavou, ktorú pôvodné slová vyjadrujú.

Ako ale dosiahnuť vo vete taký efekt, aby sa veta významovo priblížila čo najviac textu v pôvodnom jazyku z ktorého sa prekladá? Bola to veľmi náročná otázka na ktorú spočiatku existovala klasická odpoveď spočívajúca v klasickej metóde prekladu, aká je zaužívaná pri bežných prekladoch a pri činnosti prekladateľov. Kladie sa pri nej dôraz na význam a podľa toho sa aj preklad vykoná.

Preklad použitím uvedenej metódy sa spočiatku daril. Ale v momente, keď sme sa dostali k znameniu, ktoré pripúšťalo viac ako jeden význam, nastal problém. Začali sme skúmať podrobnejšie, ako sa s tým vysporiadali prekladatelia (ktorí prekladali Korán) v iných jazykoch, najmä v českom a anglickom. S týmto problémom sa totiž museli aj oni stretnúť.

Po dôkladnejšom preskúmaní sme zistili, že na daných miestach (ktoré pripúšťajú viac významov) je zväčša preložený výklad slova alebo vety. Jednotlivé preklady sa potom viac alebo menej približovali k pôvodnému významu aj v závislosti od toho, ktorý výklad

použili. Podľa toho sa ukazovalo, či sa použitý výklad v danom znamení viac alebo menej vydaril.

Na lepšie pochopenie toho, čo sme uviedli, použijeme nasledujúci príklad. Ide o preklad slova „umma“. V Koráne je niekoľko desiatok znamení v ktorých sa toto slovo nachádza. Uvádza sa pri rôznych udalostiach a kontextoch. Z množstva týchto znamení si ale vyberieme tri konkrétne znamenia. Ide o znamenie 3:104, znamenie 7:160 a znamenie 6:38. Postupne uvedieme, ako sme tieto znamenia preložili a ako ich preložili niektoré preklady Koránu, ktoré sme si vybrali na ilustráciu.

1. Znamenie 3:104

1.1. Nami vykonaný preklad znie: „**A nech je vo vašich radoch spoločenstvo, členovia ktorého vyzývajú k dobru a prikazujú chvályhodné veci a správanie a zakazujú odsúdeniahodné veci a správanie. To sú tí, ktorí prospeli.**“

1.2. Preklad znamenia z prekladu Koránu, ktorý preložil Ivan Hrbek, vydal Odeon, Praha 1991, znie: „Nechť stane se z vás **obec**, jež bude vyzývat k dobrému, přikazovat vhodné a zakazovat zavrhnutíhodné. A takoví budou blaženi .“

1.3. Preklad znamenia z prekladu Koránu, ktorý preložili Helena Hoghová, Livia Muntágová, vydalo Knižné centrum, Žilina, znie: „Nech sa z vás stane **spoločenstvo**, ktoré bude ku dobrým skutkom povzbudzovať a nabádať k činom spravodlivým a zakazovať činy špatné. Takýmto sa dobre povedie.“

1.4. Preklad znamenia z prekladu Koránu, ktorý preložili Dr. Muhammad Taqī-Ud-Din Al-Hilali, Dr. Muhammad Muhsin Khan. Noble Qur'an, the English Translation of the Meanings and Commentary. Vydal Dar-us-Salam, Kráľovstvo Saudskej arábie, znie: „Let there arise out of you a **group of people** inviting to all that is good (Islam), enjoining Al-Ma'ruf (i.e. Islamic Monotheism and all that Islam orders one to do) and forbidding Al-Munkar (polytheism and disbelief and all that Islam has forbidden). And it is they who are the successful.“

2. Znamenie 7:160

2.1. Nami vykonaný preklad znie: **„I rozdelili sme ich (ľudí Mojžišových) na dvanásť kmeňových spoločenstiev (každé spoločenstvo vzišlo z niektorého z potomkov proroka Jakuba). A vnukli sme Mojžišovi, keď ho jeho ľudia o vodu požiadali: „Udri svojou palicou o skalu“, v tom (keď tak urobil) vytrysklo z nej (skaly) dvanásť prameňov. Každá skupina ľudí vedela, odkiaľ má piť. A zatienili sme ich oblakmi (aby ich pred slnkom chránili) a zoslali sme im Al Mann a Al Salwá (ide o druh potravy). „Jedzte (povedali sme) z dobrôt toho, čo sme vám dali“. Oni nám nekrivdili (keď to, čo im Boh uložil, porušovali), ale svojim dušiam (sami sebe) krivdili (pretože si tým vyslúžili hnev Boží).“**

2.2. Preklad znamenia z prekladu Koránu, ktorý preložil Ivan Hrbek, vydal Odeon, Praha 1991, znie: „A rozdělili jsme je na dvanáct kmenů - **obcí**. A vnukli jsme Mojžíšovi, když lid jeho jej žádal

o napojení: „Udeř holí do skály!“ A vytrysklo ze skály dvanáct pramenů a všichni lidé věděli, kde mají pít. A zastínili jsme je mračenou a seslali jsme z něho manu a křepelky. „Jezte z pokrmů výtečných, jež jsme vám uštědřili!“ Ale oni neukřivdili nám, nýbrž ukřivdili jen sami sobě!“

2.3. Preklad znamenia z prekladu Koránu, ktorý preložili Helena Hoghová, Livia Muntágová, vydalo Knižné centrum, Žilina, znie: „Rozdelili sme ich na dvanásť **kmeňov**. V zjavení Mojžišovi sme prikázali, aby (keď ho budú žiadať o vodu) toto urobil: „Udri svojou palicou do skaly!“ Udreľ a z kmeňa vytrysklo dvanásť prameňov. Priviedli sme mraky a dážď, zoslali sme im mannu a prepelice a povedali sme im: „Jedzte dobré veci, ktoré sme vám dali na jedenie.“ Nehrešia proti nám, ale proti sebe.“

2.4. Preklad znamenia z prekladu Koránu, ktorý preložili Dr. Muhammad Taqi-Ud-Din Al-Hilali, Dr. Muhammad Muhsin Khan. Noble Qur'an, the English Translation of the Meanings and Commentary. Vydal Dar-us-Salam, Kráľovstvo Saudskej arábie, znie: „And We divided them into twelve **tribes** (as distinct) **nations**. We directed Musa (Moses) by inspiration, when his people asked him for water, (saying): "Strike the stone with your stick", and there gushed forth out of it twelve springs: each group knew its own place for water. We shaded them with the clouds and sent down upon them Al-Manna and the quails (saying): "Eat of the good things with which We have provided you." They harmed Us not but they used to harm themselves.“

3. Znamenie 6:38

3.1. Nami vykonaný preklad znie: „**Všetko, čo chodí po zemi** (všetky stvorenia, ktoré po zemi chodia) **i vtáci, ktorí krídlami svojimi letia, sú spoločenstvá ako vy.** Nezanedbali sme v Knihe **nič** (všetko je v nej zaznamenané, evidované a určené). **A potom** (v deň zmŕtvychvstania) **k Pánovi svojmu budú zhromaždení.**“

3.2. Preklad znamenia z prekladu Koránu, ktorý preložil Ivan Hrbek, vydal Odeon, Praha 1991, znie: „Není zvířete pozemského ani ptáka na křídlech létajícího, aby netvořili společenství podobné vašim. A nezanedbali jsme v Písmu ničeho; a nakonec u Pána svého budete shromážděni.“

3.3. Preklad znamenia z prekladu Koránu, ktorý preložili Helena Hoghová, Lívia Muntágová, vydalo Knižné centrum, Žilina, znie: „Niet zvierat'a či vtáka na krídlach, aby sa vám nepodobali. Nič sme v našom Písme nevynechali; potom sa vrátia k Pánovi“

3.4. Preklad znamenia z prekladu Koránu, ktorý preložili Dr. Muhammad Taqi-Ud-Din Al-Hilali, Dr. Muhammad Muhsin Khan. Noble Qur'an, the English Translation of the Meanings and Commentary. Vydal Dar-us-Salam, Kráľovstvo Saudskej arábie, znie: „There is not a moving (living) creature on earth, nor a bird that flies with its two wings, but are communities like you. We have neglected nothing in the Book, then unto their Lord they (all) shall be gathered.“

Na všetkých uvedených podčiarknutých miestach v znameniach je v arabskom origináli slovo „umma“. Už od počiatkov, od roku 1993, keď som pracoval na preklade rôznych textov, som zvolil

ako preklad slova „umma“ slovo „spoločenstvo“. V mnohých starších prekladoch Koránu, najmä do anglického jazyka, sa toto slovo prekladalo ako „národ“, čo nezodpovedalo originálnemu slovu v arabskom jazyku. Takýto preklad slova umma však možno zodpovedal duchu doby v ktorej sa robil. V zmysle toho si zrejme aj hnutie za rovnoprávnosť černochoch v USA v 30. rokoch 20. storočia zvolilo svoj názov „Nation of islam“, čo v preklade znamená „Islamský národ“ alebo „Národ islamu“.

Jednou z hlavných kontrolných metód správnosti prekladu slova bolo pre nás to, že sa preložené slovo dalo použiť bez deformácie významu takmer všade, kde sa oné slovo v texte vyskytlo.

Na príkladoch prekladu slova umma, ktoré sme uviedli, si môžeme všimnúť, že preklady sú si niekde blízke, inde sa rozchádzajú. Pri preklade znamenia 3:104 Ivan Hrbek zvolil slovo obec. Helena Hoghová a Livia Muntágová zvolili slovo spoločenstvo (zrejme inšpirované novšími cudzojazyčnými prekladmi) a Dr. Al-Hilali s Dr. Khanom slovo umma preložili vetou „skupina ľudí“.

Napriek tomu, že sme v čase začatia prekladu Koránu v 90. rokoch, znova analyzovali možnosti prekladu slova umma, dospeli sme vtedy k záveru, že najsprávnejší preklad slova umma je slovo spoločenstvo. Slovo spoločenstvo totiž znázorňuje hlavne určitú skupinu, ktorú spájajú určité spoločné znaky. Slovo spoločenstvo sa dalo potom aplikovať na všetky miesta, kde sa v arabskom origináli toto slovo vyskytovalo. V ďalšom znamení 7:160, pre preklad slova „umma“ použil Ivan Hrbek znova slovo obec. Helena Hoghová a Livia Muntágová už ale použili slovo kmeň a nie

spoločenstvo. Dr. Al-Hilali s Dr. Khan použili slovo národy. V preklade oboch znamení by do tohto bodu, okrem slova spoločensť, obstálo aj slovo obec. Už menej by obstálo slovo kmeň a ešte menej by obstálo slovo národ. Keď ale prejdeme k prekladu tretieho znamenia 6:38, tam už zistíme do akých problémov sa prekladatelia dostali pri preklade slova umma, ktoré sa tam nachádza. Totiž na vykonanie správneho prekladu Koránu je potrebné dôkladne pochopiť a zanalyzovať aj jeho význam a význam slov, ktoré používa, najmä s ohľadom na dobu zosielania (zvestovania) Koránu. Pri poslednom uvádzanom znamení už Ivanovi Hrbekovi nesedelo slovo obec, ktoré predtým použil, pretože o zvieracej ríši by sme ťažko mohli povedať, že sa delí na obce. Tu si uvedomil, že môže použiť jedine slovo spoločensť na to, aby mu význam dával správny zmysel. Použil preto slovo spoločensť na preklad slova umma. Helena Hoghová a Livia Muntágová sa určite tiež stretli s týmto problémom, keď nedostatok pochopenia arabského textu viedol k tomu, že sa nevedeli vysporiadať s prekladom slova umma na tomto mieste. Vyriešili to tak, že toto slovo z textu úplne vypustili! Vypustenie tohto slova však spôsobilo, že preklad dával už iný význam, než aký má v arabskom origináli. Dr. Al-Hilali a Dr. Khan sa tu, podobne ako Ivan Hrbek, nevedeli vysporiadať s prekladom slova umma v zmysle v akom ho predtým preložili ako „národ“, preto použili nakoniec slovo spoločensť.

Príklad nepresností, ktorý sme uviedli nie je ojedinelý. Podobné problémy sa u prekladateľov, ktorí Koránu prekladali do rôznych jazykov vyskytujú od niekoľkých stoviek až po niekoľkých tisícok, v závislosti od toho, ktorý preklad čítame.

Problémy v prekladoch Koránu sa totiž nevyskytujú len v preklade slov, pretože aj keď sa v určitom preklade ustálil preklad určitého slova, prichádzali na rad slovné spojenia pri ktorých sa podobné problémy tiež vyskytujú. V niektorých prekladoch sa s tým vysporiadali tak, že celé slovné spojenie alebo vetu s prekladom ktorej si nevedeli rady, úplne vynechali a nepreložili.

Preklad Koránu je veľmi náročná práca, ktorá si vyžaduje nielen výbornú znalosť oboch jazykov - arabského jazyka a jazyka do ktorého sa prekladá, ale aj znalosť islamského náboženstva, odhodlanosť, vytrvalosť, ale predovšetkým pomoc Boha najvyššieho, ktorý Korán ľuďom zoslal.

Ako sme už v doterajšom výklade uviedli, naša snaha pri preklade Koránu sa musela sústrediť na čo najpresnejší preklad slov, slovných spojení a tvorenie viet. Spoľahnúť sa na preloženie výkladu k určitému slovu alebo vete (miesto hľadania presného prekladu slova alebo vety) s rizikom, že sa môžeme trafiť ale nemusíme, bolo pre nás neprijateľné. Išlo o Korán a nie o hocijakú inú knihu. Okrem toho niektoré prekladané slová a vety boli práve tie, ktorých význam si niekedy prispôbovali rôzne extrémne zmýšľajúce skupiny, inokedy média a politici v rôznych krajinách, na západe aj na východe. Stáli sme pred veľkou dilemou, ako uvedenú presnosť v preklade dosiahnuť. To spôsobilo, že sa preklad začal postupne spomaľovať a kritické slová a pasáže sa vynechávali, aby sa dorobili neskôr.

V tom čase sme mali preložených asi päť častí s čiastočným prekladom problémových slov a viet.

Ako som už spomínal, bolo to v čase, keď sa počítačová technika ešte len začala rozširovať. V porovnaní s dnešným stavom, boli počítače pomalé s malým úložným priestorom a len so základnými programami. Ale stačilo to. Čo sa ale stalo a s čím sme nepočítali bolo to, že došlo k poruche na počítači a všetok obsah, vrátane dovtedy urobeného prekladu sa vymazal. Niektoré úseky boli zálohované na disketách, ale bol to len zlomok toho, čo bolo dovtedy preložené. Vtedy sme mali preložené prvé 4 kapitoly Koránu, čo predstavovalo približne 5 častí z 30. Bola to sedem mesačná práca a predstavovalo to pre nás veľmi veľkú stratu. Nehovoriac o tom, že takáto strata prekladu sa pridala k ostatným faktorom, ktoré sťažovali celú prácu a uberali z nášho prvotného rozhodovania. Ale práca sa začala a bolo treba v nej pokračovať a dokončiť ju za každú cenu.

Strata prekladu sa ale neskôr ukázala ako veľmi dobrá príležitosť zhodnotiť doterajší postup, keďže sa muselo začínať takmer odznova (aj keď už s vyriešenými niektorými jednotlivými problémami, na riešenie ktorých sa predtým pracovalo). Stále som však nedospel k uspokojivému spôsobu a metodiky prekladu. V tomto štádiu som už v podstate ostal na to sám s pomocou a podporou Ing. Kotrocha.

Pri jednej z našich diskusií s Ing. Kotrochom sme si spomenuli na mnohé výroky proroka Muhammada, ale aj známych prorokových spoločníkov. Jeden z výrokov hovoril, že Korán vysvetľuje sám seba. Jedno znamenie alebo skupina znamení vysvetľujú ďalšie znamenie alebo skupinu znamení. Dokonca jedno slovo na

jednom mieste môže vysvetliť alebo spresniť význam tohto slova na inom mieste.

Po tejto diskusii som dlhší čas uvažoval nad tým, ako túto zásadu prakticky použiť a ako ju premietnuť do prekladu. Tu sa zrodila myšlienka, ktorá sa ukázala byť nakoniec veľmi dobrá aj keď príliš náročná. Totiž každé slovo v každom jazyku môže mať viacero významov podľa toho, ako a kde sa vo vete použije, ale ide o to isté slovo. Nová myšlienka spočívala v tom nájsť vždy to najvhodnejšie slovo aj v slovenskom jazyku, ktoré keď by sme použili na tom istom mieste na ktorom je toto slovo v pôvodnom arabskom jazyku (a následne aj na rôznych iných miestach, kde sa toto slovo vyskytuje), tak tam bude pasovať a bude vždy dávať pôvodný význam.

Od začiatku som si uvedomoval, že to bude nesmierne náročná práca nielen z hľadiska vynaloženej námahy, ale aj z časového hľadiska. Takto urobený preklad si vyžadoval takmer každodennú prácu v rozmedzí 3. až 9. hodín. Okrem toho si to vyžadovalo aj znalosť oboch jazykov na veľmi dobrej úrovni, ale hlavne chápať duch jazyka tak, ako ho chápe človek, ktorý vyrastal v prostredí tohto jazyka. Kombinácia období, ktoré som strávil na Slovensku a v Sýrii, a to, že som mal za sebou aj niekoľko semestrov štúdia na právnickej fakulte v Bratislave, spolu s tým, že som na prekladoch náboženských textoch pracoval už v podstate od návratu na Slovensko, vytvárali celkom dobré predpoklady na prácu na ktorú som sa nakoniec odhodlal. Ďalšia podstatná skutočnosť spočívala v tom, že jazykovej kontroly a korektúry sa ujala doc. PhDr.

Antónia Minárová, CSc., teta mojej mamy, ktorá slovenský jazyk ovládala na vysokej úrovni.

Počas celej práce boli viaceré obdobia, keď sily dochádzali, ale s Božou pomocou a s podporou Ing. Kotrocha s manželkou sa v práci pokračovalo ďalej po menšej prestávke.

Práca na preklade mi síce uberala čas na úkor iných vecí, ale uvedomoval som si, že ak sa to dokončí, výsledok bude možno stáť za to.

Začala sa práca na preklade slov a určovaní, ktoré slovo sa hodí ako najvhodnejšie na preklad originálneho arabského slova. Prvé mesiace to bola nesmierne náročná práca, keďže sa preklad mnohých slov postupne menil a spresňoval. V ďalších mesiacoch každá dodatočná zmena znamenala nutnosť zmeniť prekladu tohto slova na všetkých miestach, kde sa toto slovo (v už vykonanej časti prekladu) nachádzalo a k tomu nutnosť preskúmať, či sa po zmene, nezmenil význam danej vety a znamenia. S pokračujúcim prekladom sa stával celý text jedným neustále meniacim sa celkom. Ube-
ralo sa z neho, pridávalo sa doňho a celý sa spresňoval.

Pri tejto práci sa tiež ukázalo, aké dôležité je pochopiť časový význam slova, ktoré sa v Koráne nachádza. To znamená pochopiť z pohľadu času, keď bol Korán zoslaný, aký význam toto slovo malo v porovnaní s významom v ktorom ho dnes používame. Viaceré slová už dnešný spisovný arabský jazyk nepoužíva. Iné zasa trochu v modifikovanom význame. Na pochopenie časového významu slov nám vo veľkej miere poslúžili nielen staré výklady Koránu v arabskom jazyku, ktoré často rozoberali časový význam

slov, ale aj staré výkladové slovníky arabského jazyka a výkladový slovník slovenského jazyka. Pri mnohých slovách som si najprv overil ich časový význam (význam v dobe, keď bol Korán zoslaný), potom som určil preklad a následne som si overil význam v slovníku slovenského jazyka. Postupne sme dochádzali k slovu v slovenskom jazyku, ktoré sa na preklad arabského slova najviac hodilo.

Aby som dokreslil náročnosť tejto práce uvediem, že preklad niektorých slov (do podoby s ktorou som bol už spokojný) sa podarilo až niekedy po desiatich rokoch od začatia prekladu. To bol napr. prípad prekladu vety „Subhána Alláh“.

Uvedeným spôsobom sa preložil Korán slovo po slove - doslovne. Po niekoľkých rokoch bol preklad z veľkej časti hotový. Samozrejme išlo o doslovný preklad, ktorý na mnohých miestach bolo treba prerábať a dopracovať. Ale základ spočívajúci vo výbere vhodných slov bol hotový.

Až v momente, keď sa mi podarilo v slovenskom jazyku nájsť slovo, ktoré bolo vhodné takmer všade tam, kde sa nachádzalo obdobné slovo v arabskom jazyku, som vedel, že to je to správne slovo. Niekoľkoročná námaha sa vyplatila. Ale práca nebola hotová ani zďaleka.

Čo znamenalo dokončenie tejto etapy, si vysvetlíme na niekoľkých príkladoch, kde uvediem ako sa postupom času spresňoval a dolad'oval preklad.

1. Znamenie 2:116

1.1. Preklad znamenia z roku 1999:

116. A povedali: „Boh si učinil dieťa“. Oslávený je, Jemu patrí čo je v nebesiach i zemi. Všetci sú mu odovzdaný.

1.2. Preklad znamenia z roku 2003:

116. **A povedali** (týka sa to židov, ktorí Bohu učinili syna, kresťanov z Nežránu (oblasť na Arabskom polostrove), ktorí povedali, že Mesiáš je synom božím a tých z Arabov, ktorí hovorili, že anjeli sú božími dcérami): **„Boh si učinil dieťa“**. **Oslávený je, Jemu patrí čo je v nebesiach i zemi. Všetci sú mu odovzdaný** (všetci podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu pretože podliehajú a sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam dal a stanovil).

1.3. Preklad znamenia z roku 2005:

116. **I povedali** (týka sa to tých židov, ktorí Bohu učinili syna, kresťanov z Nežránu - oblasť na Arabskom polostrove, ktorí povedali, že Mesiáš je synom Božím a tých Arabov, ktorí hovorili, že anjeli sú Božími dcérami): **„Boh si učinil syna“**. **Oslávený je** (Boh nad ktorým vyššieho niet a je mu vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). **Jemu (Bohu) náleží, čo je v nebesiach i (na) zemi. Všetci sú mu poslušní** (všetci podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu, pretože podliehajú a sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam dal a stanovil On).

1.4. Preklad znamenia z roku 2007:

116. **I povedali** (týka sa to tých židov, ktorí Bohu učinili syna, kresťanov z Nežránu - oblasť na Arabskom polostrove, ktorí

povedali, že Mesiáš je synom Božím a tých Arabov, ktorí hovorili, že anjeli sú Božími dcérami): „**Boh si učinil syna**“. Oslávený je (Boh nad ktorým vyššieho niet a je mu vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). **Jemu (Bohu) náleží, čo je v nebesiach i (na) zemi. Všetci sú mu poslušní** (všetci podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu, pretože podliehajú a sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam dal a stanovil On).

1.5. Preklad znamenia vo vydání z roka 2008:

116. **I povedali** (tí židia, ktorí Bohu pripísali syna, kresťania z Nežránu - oblasť na Arabskom polostrove -, ktorí povedali, že Mesiáš je synom Božím a tí Arabi, ktorí hovorili, že anjeli sú Božími dcérami): „**Boh si učinil dieťa**“. **Jedinečný je (Boh), nemá sa Mu pripisovať to, čo nezodpovedá pravde** (Bohu nad ktorým vyššieho niet je vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). **Jemu (Bohu) náleží, čo je v nebesiach i na zemi. Všetci sú mu poslušní** (všetci podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu, pretože sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam On dal a stanovil).

1.6. Preklad znamenia vo vydání z roku 2015:

116. **I povedali** (tí židia, ktorí Bohu pripísali syna, kresťania z oblasti Nežránu, ktorí povedali, že Mesiáš je synom Božím a tí Arabi, ktorí hovorili, že anjeli sú Božími dcérami): „**Boh si učinil dieťa**“. **Jedinečný je (Boh), nemá sa Mu pripisovať to, čo nezodpovedá pravde** (Bohu nad ktorým vyššieho niet je vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). **Jemu (Bohu) náleží, čo je v nebesiach i na zemi. Všetci sú mu poslušní** (všetci

podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu, pretože sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam On dal a stanovil).

Pri preklade tohto znamenia spomeniem jednu zaujímavosť. Niektoré ojedinelé slová alebo slovné spojenia sa mi podarilo preložiť s presnosťou s ktorou som bol spokojný, až v záverečných fázach prekladu. Išlo napríklad o slovo „subhána“ a slovné spojenie „Subhána Alláh“. Roky počas ktorých trval preklad som nebol spokojný s prekladom tohto spojenia a premýšľal som, ako toto slovné spojenie čo najlepšie a najvýstižnejšie preložiť. Až to nakoniec v roku 2007 prišlo a podarilo sa to preložiť síce celou vetou, ale s významom, ktorý vystihuje toto slovo a slovné spojenie v arabskom jazyku. Konečný preklad potom znel: **Jedinečný je (Boh), nemá sa Mu pripisovať to, čo nezodpovedá pravde** (Bohu nad ktorým vyššieho niet je vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). Jedným zo vzácných momentov spojených s konečným prekladom niektorých podobných slov a slovných spojení je, že si dodnes (po pätnástich rokoch) pamätám, kde a kedy sa zrodil ten správny konečný preklad. Sú to v podstate nezabudnuteľné chvíle, keď som vyššie desať rokov premýšľal nad týmto prekladom a zrazu sa zrodil v mojich myšlienkach, dotvoril sa a preklad bol dokončený.

2. Znamenie 4:13

2.1. Preklad z roku 1999:

13. To sú Božie hranice. A kto poslúchne Boha a jeho posla, toho uvedie do záhrad, pod ktorými tečú potoky, v ktorých budú naveky. A to je víťazstvo obrovské. (13)

(13): Uvedené zásady sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil v rámci ktorých by sa mali pohybovať a ktoré by nemali prekročovať. A kto poslúchne Boha v tom čo zoslal a jeho posla Muhameda, toho Boh uvedie v súdnom dni do záhrad, pod ktorými tečú potoky a v ktorých budú prebývať naveky. A takáto odmena je veru obrovské víťazstvo, aké by mohol človek dosiahnuť.

Preklad s vysvetlivkami znel:

13. To sú Božie hranice (uvedené zásady sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil). **A kto poslúchne Boha a jeho posla, toho uvedie** (v súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú potoky, v ktorých budú naveky. A takáto odmena je víťazstvo obrovské.**

2.2. Preklad z roku 2003:

13. To sú Božie hranice (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **A kto poslúchne Boha a jeho posla, toho nechá vojsť** (v súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú naveky. A to je víťazstvo obrovské** (spomínaná odmena predstavuje obrovský zisk pre človeka).

2.3. Preklad z roku 2005:

13. To sú hranice Božie (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **A kto poslúchne Boha a jeho posla** (Muhammada),

toho nechá vojsť (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú** (takíto ľudia) **naveky. A to je veru to víťazstvo obrovské** (spomínaná odmena predstavuje obrovský zisk a výhru pre človeka).

2.4. Preklad z roku 2007:

13. To sú hranice Božie (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľudom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **A kto poslúchne Boha a jeho posla** (Muhammada), **tomu dá vojsť** (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú** (takíto ľudia) **naveky. A to je veru to víťazstvo obrovské** (spomínaná odmena predstavuje obrovský zisk a výhru pre človeka).

2.5. Vydanie z roku 2008:

13. To sú hranice Bohom určené (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľudom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **A kto poslúchne Boha a jeho posla** (Muhammada), **tomu dá (Boh) vojsť** (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú** (takíto ľudia) **naveky. A to je veru to víťazstvo obrovské** (spomínaná odmena predstavuje obrovský zisk a výhru pre človeka).

2.6. Vydanie z roku 2015:

13. To sú hranice Bohom určené (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľudom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **Kto poslúchne Boha a jeho posla** (Muhammada), **tomu dá (Boh) vojsť** (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých bude naveky. A to je veru to**

víťazstvo obrovské (spomínaná odmena predstavuje obrovsky zisk a výhru pre človeka).

Na preklade z roku 1999 je zreteľné, že najprv bol urobený čistý preklad. Pod ním bol vložený výklad. Následne bol urobený preklad s vysvetlivkami. V tomto čase ešte nebol úplne ustálený konečný štýl vysvetliviek, keď sa uvažovalo aj nad tým, že by sa zapracovali do zvýrazneného textu znamením vložením vysvetlivky nezvýrazneným a nerovným písmom (kurzivom). Nakoniec sa ale ustálil štýl zátvoriek pre vysvetlivky. Postup prekladu a jeho ďalšieho spresnenia vidíme jasnejšie na preklade prvej vety znamenia 4:13. Po prvom preklade veta znela: „To sú Božie hranice.“ S výkladom to znelo: „**To sú Božie hranice** (uvedené zásady sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil).“ Zistil som však, že preklad je síce správny, ale môže okrem správneho významu vyvolať u čitateľa ďalšie nesprávne významy. Pri čítaní arabského textu je veta jednoznačná a pochopí sa z nej chcený význam. Preto sa preklad z roku 2003 trochu upravil v časti vysvetlivky v snahe spresniť význam. V roku 2003 preklad vety znel: „**To sú Božie hranice** (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť).“ Zistil som však, že zmena vysvetlivky nepostačovala, pretože preklad pôvodného textu môže okrem správneho významu stále vyvolať u čitateľa ďalší nesprávny význam. Mojim cieľom bolo pritom dosiahnuť čo najväčšiu zhodu prekladu s arabským originálom. Vo verzii z roku 2005 sa ani po jazykovej kontrole text prekladu nemenil. V roku 2005 preklad vety znel: „**To sú hranice Božie (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom**

stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť).“ Text sa nemenil následne ani po ďalšej kontrole a korektúre v roku 2007. Avšak stále sa mi zdalo, že by mohlo dôjsť k nesprávnemu pochopeniu jeho významu. Preto som ho pri tretej kontrole a korektúre ešte viac spresnil. Tu treba spomenúť, že preklad niektorých slov, viet a znamení sa jazykovo kontroloval viac ako trikrát. Niektoré sa kontrolovali štyrikrát, iné päťkrát a ďalšie ešte viac. Po každej, čo i najmenšej zmene textu prekladu, vysvetlivky alebo výkladu, sa preklad celého znamenia znova kontroloval z pozície správnosti prekladu a súladu s pravidlami slovenského jazyka. Dôležitosť neustáleho spresňovania prekladu spočívala v tom, že som si uvedomoval, že jedného dňa dôjde k vydaniu prekladu bez vysvetliviek a výkladu, preto musel byť pôvodný arabský text preložený čo najlepšie, ako sa to len v našom prípade dalo. Vo vydaní z roku 2008 preklad vety znel: „**To sú hranice Bohom určené** (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť).“ Takto dokončený preklad vety už podľa mňa zodpovedal arabskému originálu. Preto sa preklad uvedenej vety už nemenil vo vydaní z roku 2013/2014, ktoré bolo bez vysvetliviek, ale ani vo vydaní z roku 2015.

V prvých rokoch práce na preklade sa ustálil preklad niektorých často používaných pojmov a viet. Bolo to podstatné nielen pre samotný preklad Koránu, ale pre používanie týchto pojmov a viet v každodennom živote. Tak sa napr. ustálil preklad vety „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť“. Od ustálenia prekladu tejto vety v 90. rokoch 20. storočia som počul viaceré dotazy, ale občas aj kritiku, prečo som sa odchyľil pri preklade tejto vety

od prekladu obsiahnutého v iných prekladoch, napr. od prekladu v českom jazyku. Postupne som vysvetľoval dôvody, ktoré ma k spresneniu prekladu tejto dôležitej vety viedli. O preklade tejto vety, ktorá predstavuje len jednu vetu z celého textu Koránu, som následne napísal článok v ktorom som objasnili dôvod tohto rozdielu v preklade, v porovnaní s inými prekladmi Koránu.

Na nevyhnutnosť spresnenia prekladu tejto vety ma priviedol postup a pravidlá, ktoré som si pri preklade zvolil. Jednou z nich bolo hlbšie študovanie pôvodného významu jednotlivých slov Koránu (hlavne zo starých výkladov Koránu a starých výkladových slovníkov arabského jazyka), aby som našiel ekvivalent pôvodného slova v slovenskom jazyku.

Výklad ohľadom prekladu tejto vety, poskytnie čitateľom lepší pohľad na samotnú techniku postupného prekladu Koránu.

Veta „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť“ v prepise výslovnosti z arabského jazyka znie: „Bismi Lláhi Arrahman Arrahim“. „Bismi“ znamená „V mene“. „Lláhi“ znamená „Boha“. Preklad oboch týchto slov je totožný vo všetkých prekladoch Koránu. Ďalšie dve slová sú Arrahman a Arrahim. Pri preklade oboch týchto slov som sa neobmedzil len na ich zaužívaný preklad a výklad, ale siahol som po výkladových slovníkoch a výkladoch z dávnych čias. Až po dôkladnej analýze sa ukázal jasný význam oboch slov a odlišnosť medzi nimi.

V prvom rade treba poznamenať, že obe slová majú koreň v tom istom arabskom slove „Rahma“. Rahma znamená „milosť“. Keď som pristupoval k prekladu oboch slov, musel som brať do úvahy

uvedený fakt, t. j. že obe slová majú jeden základ v slove milosť, ale aj ďalší veľmi dôležitý fakt, že Boha nemožno opísať žiadnou vlastnosťou spojenou s telesnou charakteristikou, keďže slovo a pojem „Boh“ sú v Koráne a islame abstraktného charakteru. Na základe uvedeného sa automaticky vylúčil preklad, ktorý napríklad použil Ivan Hrbek v českom preklade, t. j. slovo „milosrdný“. Milosrdenstvo jednak nevyjadruje úplný význam slova Arrahman a jednak sa viaže na ľudskú vlastnosť charakteristickú pre ľudské srdce. Použitím slova „milosrdný“, stráca arabský pojem Arrahman, okrem iného, svoju abstraktnosť. Na preklad slova Arrahman iný český preklad používa slovo „slitovný“. Tento preklad sa však už vzdáva od koreňa arabského slova, ktorým je „milosť“.

V mnohých starších a novodobjších výkladoch Koránu v arabskom jazyku sa uvádza, že obe slová Arrahman a Arrahim sú synonymá. Avšak v mnohých starodávnych výkladových slovníkoch a výkladoch Koránu, sa ukazuje rozdiel vo význame oboch týchto slov. Obe slová sú totiž dve abstraktné vlastnosti Boha najvyššieho. Slovo Arrahim znamená „Milostivý“. Na rozdiel od tohto slova, slovo Arrahman vyjadruje prvotný pôvod milosti, prvotný zdroj z ktorého pochádza tá prvotná milosť v jej najširšom slova zmysle a rozsahu, od ktorej je odvodená celá milosť ako taká. V tomto kontexte znamená celá veta: V mene Boha, ktorý nielen milosť udeľuje, ale túto milosť aj má v moci a má moc ju udeľovať. Spojenie oboch slov znázorňuje to, že milosť môže udeľovať len ten, kto ju skutočne má v moci. Na strane druhej nestačí mať milosť vo svojej moci, ale treba túto milosť aj udeľovať, aby mala význam a prinášala účinok. Preto veta V mene Boha milostivého, v moci

ktorého je milosť, vyjadruje určitý mechanizmus fungovania Božej moci a milosti. Boh nielenže tú absolútnu milosť má vo svojej moci, ale ju aj stvoreným udeľuje.

3.3 Preklad viet a ich význam

Po dokončení prekladu a ustálenia jednotlivých slov - dokončenie doslovného prekladu, sa pristúpilo k dotváraníu samotného významu.

Nie všade sa dal v tomto štádiu zachovať úplne 100% doslovný preklad. Kládol sa ale dôraz na to, aby sa hlavné slová už nemenili.

Tu sme stáli pred ďalšou náročnou úlohou. Ako docieľiť to, že sa doslovný preklad zachová v čo najväčšej miere a pritom bude aj význam jasný. Tu som aplikoval už skôr uvedenú metódu zátvoriek. Do samotného textu sa vkladali zátvorky, ktoré vysvetľovali a spresňovali význam, ktorý bol v arabskom jazyku jasný, ale v slovenskom ho bolo treba ešte spresniť. V tomto štádiu sa už pracovalo nielen s jednotlivými vetami, ale s celým textom Koránu.

Začala sa ďalšia etapa prekladu. Aby sme sa vyhli zmenám v slovoslede, snažili sme sa zátvorkami doplniť text tak, aby tvoril jeden celok so zátvorkami. Zátvorky sme pritom pridávali len tam, kde to bolo potrebné. Čitateľ mal byť schopný si prečítať celý text prekladu bez zátvoriek a následne, ak by ostalo niečo nejasné, si ho prečítať so zátvorkami, ktoré mu viac objasnili význam. Tam, kde to bolo potrebné, som celý text doplnil ešte aj výkladom. Neskôr, pri grafickom spracovaní, som prispôbil text tak, aby bolo

jasné, čo je originál, čo je mnou pridané na vysvetlenie (t. j. zátvorky) a čo je výklad k danému znameniu. Napriek tomu, že som bral do úvahy aj názory tých, ktorí hovorili, že text so zátvorkami a výkladom bude trochu náročný na čítanie, trval som na tom, že musí byť čitateľovi jasné, čo je preklad originálu a čo je pridané, či už na objasnenie významu alebo ako výklad k znameniu.

Pri všetkom uvedenom som si uvedomoval, že príde čas, keď bude potrebné z textu vyňať zátvorky aj výklad a pritom musí text ostať z veľkej časti jasný aj bez nich. K vyňatiu zátvoriek a veľkej časti výkladu z textu skutočne aj došlo v roku 2013/2014, keď nastala požiadavka na vytlačenie slovenského prekladu spolu s arabským originálom popri sebe, bez vysvetliviek alebo výkladu pod textom prekladu.

Už pri prvom preklade a pri jeho dokončovaní som vedel, že keď v budúcnosti bude potrebné odstrániť vysvetlivky a výklad z prekladu, bude potrebné spresniť aj preklad niektorých znamení. To v čase konania prekladu vydaného v roku 2008 nebolo možné. Nebolo to možné ani z hľadiska štylizácie celého prekladu, ale ani z kapacitných dôvodov.

Verzia bez vysvetliviek sa potom neskôr dotvorila pri preklade vydanom v roku 2013 s arabským originálom, s tým, že som vtedy presadil vloženie výkladu spojeného s niektorými znameniami na záver vydania. Išlo o tie znamenia pri ktorých som usúdil, že pripojenie výkladu k nim je nevyhnutné. Bežný čitateľ by si totiž z celého prekladu Koránu nevedel spojiť dohromady jednotlivé znamenia týkajúce sa určitej konkrétnej tematiky. Preto bolo potrebné

pripojiť výklad o tom, kde sa tieto znamenia v preklade nachádzajú, aby sa dotvoril presný význam danej tematiky a oblasti úpravy. Nechcel som totiž, aby sa stalo to, čo sa bežne robilo pri citácii znamení Koránu, že sa vytrhlo určité znamenie alebo niekoľko znamení z kontextu a zámerne sa prekrútil ich význam na politické alebo iné účely. Ak také niečo niekto neskôr aj urobil, robil to už zámerne a nie z nevedomosti, čo je podstatný rozdiel.

Napríklad, k znameniu 58:2 sme museli pripojiť výklad, aby sme objasnili význam znamenia, ale aj aby čitateľ vedel, že s danou tematikou sú spojené aj ďalšie dve znamenie Koránu 2:231 a 33:4.

Význam dokončenia druhej etapy, sme mohli vidieť na vyššie uvedených príkladoch. Viditeľné je to napr. vo výklade k znameniu 2:116 pri prechode medzi jednotlivými časovými verziami.

Neskôr dochádzalo aj k spresneniu vysvetliviek. Súviselo to s uvedeným postupným spresnením, ktoré sa vykonalo počas jazykových kontrol textu.

3.4 Zosúladenie prekladu slov a prekladu významu

Po vkladaní zátvoriek, prišla počas prác na preklade, ďalšia etapa prekladu. Išlo o zosúladenie prekladu s vytvorenými a vloženými zátvorkami vo forme vysvetliviek a následne aj zosúladenie výkladu s už vykonaným prekladom a vysvetlivkami.

Išlo tu o etapu, keď sa už vykonaný preklad dával do finálnej podoby pred samotnou jazykovou kontrolou.

Doslovný preklad slov bol hotový. Následné zosúladenie doslovného prekladu tak, aby bol aj význam zrozumiteľný, bolo tiež hotové. Vložili sme zátvorky s vysvetlivkami, čím bol význam dotvorený. S tým všetkým bol zosúladený aj výklad umiestnený pod príslušnými znameniami. Napriek tomu sa ešte v niektorých znameniach vyskytoval určitý menší nesúlad medzi uvedenými jednotlivými prvkami. Bolo to spôsobené najmä náročnosťou textu a snahou o zachovanie čo najautentickejšieho prekladu.

V tejto etape išlo už o náročnú prácu, keďže preklad jednotlivých slov bol dokončený, preklad viet tiež, vysvetlivky v podobe zátvoriek dotvárali preklad a výklad slúžil na ešte lepšie objasnenie významu tam, kde to bolo potrebné. Napriek tomu sa vyskytovali vety a znamenia, kde význam nebol ešte úplne jasný. Bolo potrebné sa nad niektorými jednotlivými vetami a znameniami ešte hlbšie zamyslieť a posudzovať ich opakovane, jednotlivo aj spoločne.

Pri tak veľkom rozsahu, snahe o zachytenie detailov a významu, sa vždy zdalo, že sa dá niečo ešte stále vylepšovať.

Nakoniec, niekedy v závere roka 2002 som sa rozhodol, že preklad je v tejto fáze hotový na takej úrovni, že sa môže pristúpiť k jazykovej kontrole a korektúre.

4. Jazyková kontrola a korektúra prekladu

Etapu jazykovej kontroly a korektúry mala byť už len doplnková etapa v ktorej sa mal prekontrolovať text a preklad sa mal následne vydať.

Každá z doteraz uvedených etáp bola veľmi náročná. Vždy nás ale povzbudzovala predstava, že keď sa rozhodneme, že preklad je hotový na jazykovú kontrolu, bude to znamenať, že tie najnáročnejšie etapy sú už za nami. Ukázalo sa však neskôr, že to bolo len zdanie.

Etapu jazykovej kontroly sa ukázala byť tiež náročná a vyčerpávajúca. Vyžadovala si veľkú trpezlivosť a bola aj časovo príliš náročná. Náročná bola okrem iného aj vzhľadom na to, že sme pracovali každý samostatne (ja aj doc. Minárová) a následne sme sa museli spoločne stretávať a prebrať sporné body; tých bolo nekončné množstvo. Z jednej plánovanej jazykovej kontroly sme nakoniec skončili pri troch. Vždy, keď jedna skončila, začala sa ďalšia, ktorá mala prekontrolovať to, čo sa v tej predchádzajúcej zmenilo. Aj v tejto etape prebiehali občasné diskusie medzi mnou a Ing. Kotrochom o doladenie niektorých korektúr, aj keď hlavná rola Ing. Kotrocha bola práve v tak veľmi potrebnej psychickej podpore.

1. Prvá kontrola a korektúra

S prácou na prvej kontrole sme čiastočne začali s doc. Minárovou v čase, keď som končil zosúladenie prekladu slov a viet. Bolo už možné jej postupne odovzdávať preklad, keďže v tejto etape sa už nepredpokladali veľké zmeny pri preklade slov a viet, ale len sa mal dolad'ovať význam.

Keď som prevzal prvé časti prvej korektúry, pri pohľade na ňu bolo jasné, že práca na preklade ani zďaleka neskončila. Dokonca sa už vtedy javilo, že predpokladaný termín dokončenia sa znova posunie. Skutočne sa aj neustále posúval. Všetky dovtedy získané skúsenosti s prekladom spolu s preštudovaním významu slov a korekcie viet a významu, sa v tejto etape ukázali ako veľmi potrebné. Na ilustráciu si treba uvedomiť, že zmena čo i len jednej čiarky v texte znamenala možnosť, že sa zmenil celkový význam, preto bolo potrebné sa takouto zmenou zaoberať a zhodnotiť ju zo všetkých stránok, samostatne, ale aj v spojení s ostatnými znameniami.

Prvá jazyková kontrola ukázala menšie problémy medzi prekladom a niektorými pravidlami slovenského jazyka. Nešlo pritom o zásadné problémy, ale aj tie najmenšie z nich sa ukázali ako takmer neprekonateľné. Z problémov, ktoré sa v závere prvej jazykovej kontroly ukázali uvediem nasledujúce:

1. Na niektorých miestach nebol význam ešte stále dostatočne jasný. To bolo spôsobené sčasti aj pravidlami slovenského jazyka, ale aj mojou snahou o zachovanie čo najautentickejšieho prekladu, štylistiky a koncepcie originálu. Tieto prvky bolo potrebné zosúladiť.

2. Pri jazykovej kontrole nebol spracovaný grafický systém použitý neskôr pri tlači, kde sa zvýraznil samotný pôvodný text, ktorý vystúpil do popredia oproti zvyšnému textu. To spôsobovalo, že sme trávili dlhé hodiny s doc. Minárovou, aby sme oddelili pôvodný text od vysvetliviek a ten potom spoločne skorigovali a dovtvorili s vysvetlivkami. Len na ilustráciu, jedným z podstatných problémov s ktorými sme sa museli vyrovnávať bol, kde umiestniť bodku naznačujúcu koniec vety. Či na konci pôvodného textu alebo na konci textu v zátvorke (pokiaľ text pokračoval zátvorkou). Spočiatku sa zdalo, že ide o nepodstatný problém, ale on mal svoj dosah na celý text, preto sme sa tým neustále museli zaoberať a posudzovať to pri každom znamení osobitne a pri posudzovaní skupiny viacerých znamení spoločne.

Nešlo tu až tak o samotnú kontrolu, ale o to dosiahnuť výsledok, keď by boli obe strany - ja aj doc. Minárová, spokojné s výsledným znením. Diskutovali sme spolu a preberali všetky možnosti. V podstate sme stáli každý na inej strane a každý si obhajoval svoje stanovisko a argumenty. Doc. Minárová obhajovala pravidlá slovenského jazyka a ja som obhajoval preklad a zachovanie originality a ducha Koránu, skladby jeho viet a konštrukciu v čo najväčšej možnej miere. Stávalo sa aj to, že po niekoľkohodinovej diskusii o konkrétnej vete, sme nedospeli k riešeniu, ktoré by uspokojilo obe strany. Problém sa preto posunul na neskôr. V dôsledku neustálych diskusii sme sa však s doc. Minárovou dostávali viac do danej problematiky a naše stanoviská sa zbližovali. O niekoľko desiatok alebo stoviek znamení sa vyskytol ten istý problém, ktorý sme už raz riešili a úplne nedoriešili. Rozdiel bol ale už v tom, že

sme jeho základné kontúry mali prebrať a vedeli sme, kde sme sa nevedeli zhodnúť, ale aj to, ako by sme mohli dospieť k riešeniu. Naše skúsenosti už boli hlbšie a tým bol aj väčší predpoklad, že by sme daný problém mohli vyriešiť.

Neraz sa stalo aj to, že už predtým vyriešený problém sme museli znova na inom mieste otvárať a tým ešte viac spresniť výsledok už predtým vyriešeného problému.

Takýmto systémom pokračovala prvá jazyková kontrola. Počas noci alebo doobeda som sa venoval kontrole vykonanej jazykovej úpravy a v poobedňajších hodinách sme s doc. Minárovou pokračovali spoločne v diskusiách o kontrolách a hľadania riešení na otázky, ktoré sa vyskytli.

Pri tom všetkom bolo potrebné venovať čas aj ostatným každodenným povinnostiam a záväzkom, vrátane štúdia a práce. Všetko ale bolo podriadené práci na preklade.

Možno skonštatovať, že každá jedna z vykonaných troch jazykových kontrol a korektúr trvala v priemere rok a pol. Napriek tomu, že by sa mohlo zdať, že druhá a tretia kontrola a korektúra mali trvať už menej, nebolo tomu tak. Aj my sme dúfali, že toho bude už menej a že práca bude už menej náročná, ale náročnosť ostávala na tej istej úrovni s tým, že pri druhej kontrole sme síce riešili už menej problémov, ale o to náročnejších. Najmä tie problémy, ktoré sa nepodarilo vyriešiť ku spokojnosti oboch strán pri prvej kontrole.

2. Druhá kontrola a korektúra

Ako som už spomenul pri prvej kontrole a korektúre, práca na druhej kontrole postupovala tým istým systémom. Postupne sa zapracovávali do textu prekladu zmeny odsúhlasené pri prvej kontrole a text sa následne so zapracovanými zmenami vytlačil a odovzdal doc. Minárovej na ďalšiu kontrolu. Počítal som s tým, že pri tak vyčerpávajúcej práci pri hľadaní kompromisov, nám mohli uniknúť iné podstatné náležitosti, ktoré sa pod vplyvom zmien a zásahov do textu mohli objaviť. To sa aj skutočne neskôr ukázalo. Preto som musel znova zasahovať do textu po zapracovaní zmien. S upozornením na nové problematické miesta som potom odovzdal text doc. Minárovej na druhú jazykovú kontrolu.

Podobne ako pri prvej kontrole, aj pri druhej kontrole som na zapracovanie zmien a riešení nových alebo ešte nedoriešených problémov pracoval v noci alebo doobeda a potom poobede sme sa sústredili s doc. Minárovou na riešenie konkrétnych problémov a otázok.

Zvolil som náročný postup. Bol to však jediný spôsob, ako si byť istý, že preklad bude urobený čo najlepšie v rámci našich ľudských možností. Tento postup sa napriek svojej náročnosti nakoniec ukázal správny, pretože sme pri druhej a tretej kontrole narazili na mnohé problémy a nejasnosti, ktoré po sebe zanechala prvá kontrola. V niektorých prípadoch sme dokonca pristúpili k zmene celkovej štruktúry vety, aby bola zrozumiteľnejšia. To však na nás vyvíjalo zvýšený tlak, aby sme zmenu vykonali tak, že ostane

v preklade zachovaná štruktúra a skladba pôvodnej arabskej vety. Tento cieľ sme dosahovali aj vďaka vysvetliviek v zátvorkách.

Pri druhej kontrole bolo už napr. jasné, že na určitých miestach budú vysvetlivky v zátvorkách plniť dvojakú úlohu.

1. Na niektorých miestach vysvetlivky v zátvorkách len vysvetľovali význam textu, ktorý im predchádzal. Ako príklad si uveďme už spomenutý preklad znamenia 4:13. Prvá veta spolu s vysvetlivkou znie: „**To sú hranice Bohom určené** (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť).“ Vysvetlivka v zátvorke vysvetľuje vetu, ktorá je pred ňou.

2. Na iných miestach sa zátvorky stali súčasťou pôvodného textu, akoby jeho pokračovaním. Bolo tomu tak tam, kde sa napriek všetkej snahe zdal byť význam ešte nedostatočne zreteľný v porovnaní s arabským originálom. Nechceli sme totiž zasahovať do prekladu pôvodného textu, preto sme tento veľký problém vyriešili formou dotvorenia textu v slovenskom jazyku a vzápätí aj významu prostredníctvom zátvorky. Dávali sme pritom veľký pozor na to, aby sme sami nevložili do textu význam alebo doplnenie, ktoré by pôvodný arabský text nemal. Pokiaľ sme chceli vysvetliť akékoľvek ďalšie podrobnosti k znameniu, umiestnili sme ich vo forme výkladu pod samotným znamením. Ako príklad si uveďme preklad spomenutého znamenia 4:13. Druhá veta spolu s vysvetlivkami znie: „**Kto poslúchne Boha a jeho posla** (Muhammada), **tomu dá** (Boh) **vojst'** (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých bude naveky.**“ Kto už čítal Korán predtým,

ten z arabského textu pochopí, že poslom sa tu myslí posol Muhammad (p.). Kto ale slovenský preklad číta prvýkrát, ten si nemusí uvedomiť, že sa tu hovorí o poslovi Muhammadovi. Ďalej sme objasnili, že Boh dá takémuto človeku možnosť vojsť do záhrad. Keď by čitateľ čítal Korán v arabskom jazyku viackrát alebo viackrát by čítal aj tento jeho slovenský preklad, dospel by automaticky k tomu, že jedine Boh môže dať človeku príležitosť vojsť do záhrad. Kto ale preklad číta prvýkrát alebo v ňom hľadá len určité znamenia, ten nemusí pochopiť na koho sa daná veta vzťahuje, keďže ho nemá celý prečítaný.

Takto sa postupne dotváral preklad, okrem iného aj z jazykového hľadiska a prevzal pravidlá slovenského jazyka.

Bývali obdobia počas kalendárneho roka, najmä od konca jesene do začiatku jari, keď sme sa stretávali s doc. Minárovou u nej doma tak, že som k nej prichádzal za svetla a odchádzal za tmy. Po niekoľkých po sebe nasledujúcich týždňoch si človek uvedomí, že spolu so strávenými nocami sa mu narúša vnímanie denného svetla. To, že telo počas niekoľkých týždňov nevnímalo západ slnka a postupné stmievanie sa, zvyšovalo psychickú záťaž, ktorá už aj tak bola veľká. Ale práca sa nesmela zastaviť a musela pokračovať. Tlak sme už totiž pociťovali všetci a robili sme všetko preto, aby sa preklad už skončil a uverejnil sa čo najskôr. Nebolo to spôsobené len nesmiernou záťažou, ktorej sme boli vystavení, ale aj potrebou mať už uverejnený preklad Koránu, ktorý by čo najviac zodpovedal pôvodnému textu Koránu. Situácia na medzinárodnej scéne sa totiž zhoršovala a text Koránu s rôznymi

prekladmi sa neustále zneužíval. Bolo treba preklad už v čo najkratšom čase uverejniť.

Pri jednej z našich diskusií s Ing. Kotrochom navrhoval zverejniť preklad už po prvej kontrole a korektúre a následne pracovať ďalej na jeho spresnení. Veď tam išlo podľa všetkého už len o niektoré nedoriešené problémy, ktorých ale doriešenie malo zabráť ešte dlhší čas. Takýto návrh mal svoju logiku a v určitom smere aj opodstatnenie. Avšak som s ním nesúhlasil. Vtedy som zdôraznil, že preklad sa nesmieme zverejniť, kým nebudeme presvedčení, že je na dostatočnej úrovni a že sme skutočne vyvinuli maximálne úsilie pri práci na ňom. Na jednej strane som chápal argument Ing. Kotrocha, aj to, že doc. Minárová bola už tiež unavená, ale na strane druhej som nemohol uverejniť preklad tak dôležitej knihy s pocitom, že sa mohlo ešte niečo na nej dorobiť alebo že ostala niektorá záležitosť nedoriešená.

3. Tretia kontrola a korektúra

Tretia kontrola a korektúra nastúpila predovšetkým na doriešenie posledných problémov a na odkontrolovanie celého textu. Pri nej sa už začal jasnejšie črtáť výsledok takmer 12 ročnej práce.

Napriek tomu, som si chcel aj v tejto poslednej etape overiť, či je preklad skutočne na dostatočnej úrovni. Metóda, ktorú som uplatnil na overenie úrovne prekladu prišla postupne s prirodzeným vývojom prekladu. Táto metóda bola založená na tom, že po konečnom zapracovaní opráv a korektúr do textu som skúsil viaceré znamenia preložiť opačne zo slovenského jazyka do

arabského jazyka. Nezávisle na tom, ako sa preklad robil, som ich preložil s odmyslením si všetkého, čo som o preklade vedel. Keď som zistil, že pri preklade zo slovenského jazyka do arabského dávali znamenia ten istým význam, bol to pre mňa signál, že preklad je už hotový na uverejnenie. Túto metódu overovania prekladu som aj neskôr používal pri ostatných vydaniach. Je to metóda, ktorá ukáže a zmeria kvalitu prekladu. Samozrejme nedá sa použiť na úplne celý text prekladu, ale až na niektoré výnimky, kontrola prekladu metódou spätného prekladu do arabského jazyka bola úspešná.

4. Ďalšie kontroly a korektúry

Preklad a neustála zmena niektorých slov, slovných spojení a viet, nás nútila po každej zmene znova pristúpiť k jazykovej kontrole a k overeniu súladu prekladu s pravidlami slovenského jazyka. Niektoré slová, slovné spojenia a vety preto prešli niekoľkonásobnou jazykovou kontrolou v závislosti od toho, koľkokrát sa menili. Zmena bola niekedy malá, inokedy čiastočná a v ojedinelých prípadoch celková. Niekedy sa pridala len čiarka, inokedy sa zmenilo poradie slov vo vete, alebo sa menili slová a vety, vysvetlivky a výklad. Podstatné bolo, že po každej zmene sa vykonala jazyková kontrola.

Napriek uskutočnenia jazykovej kontroly po každej zmene, v niektorých prípadoch sme nedospeli úplne k tomu, že bol preklad zosúladený s pravidlami slovenského jazyka. Takúto odlišnosť si vynútila zrozumiteľnosť textu alebo snaha o zachovanie jeho

autenticnosti. Na niektorých miestach a v niektorých prípadoch sme preto pripustili aj menšie odchýlky od jazykových pravidiel na úkor zachovania čo najväčšej originality.

5. Nezávislá kontrola zrozumiteľnosti

Napriek všetkému, čo som uviedol, chcel som si ešte v závere overiť zrozumiteľnosť celého prekladu pred jeho uverejnením a vydaním. Musel som pripustiť skutočnosť, že tak ja, ako aj doc. Minárová, sme už tak dlho s prekladom pracovali, že by sme jeho zrozumiteľnosť nevedeli nezávisle posúdiť. Ing. Kotroch zasa vedel Korán v arabskom jazyku a vedel si prečítať arabský text tam, kde by mu mohlo byť niečo nejasné. Potreboval som niekoho nezávislého, kto s prekladom neprišiel do styku a kto o islamskom náboženstve nemal veľa informácií. Zároveň, ale muselo ísť o niekoho, kto mal moju dôveru, aby sa nestalo, že sa text dostane medzi ľuďmi, aj keď omylom, skôr ako by som určil, že sa tak má stať.

Preto som si zvolili blízku osobu, ktorej som dôveroval a dal jej preklad, aby si ho prečítala a posúdila zrozumiteľnosť textu z hľadiska nezainteresovaného čitateľa.

Čítanie textu dokončila po niekoľkých týždňoch. Prvú poznámku, ktorú poznamenala bolo, že text je zrozumiteľný a nemala problém pri jeho čítaní, čo u mňa vyvolalo pocit úľavy, pretože to bol jeden z našich hlavných cieľov. Ďalšia poznámka bola, že na niektorých miestach bol text náročný, ale s vysvetlivkami v zátvorkách ho pochopila. Len na ojedinelých miestach bol text veľmi náročný aj s použitím vysvetliviek v zátvorkách. Význam bol ale nakoniec zrozumiteľný pri prečítaní výkladu k znameniu.

Výklad nebol náročný, čím splňal aj podmienku zrozumiteľnosti takmer pre každého čitateľa. To bol aj môj pôvodný zámer, aby bol výklad vyvážený, nebol príliš dlhý ani nejasný. Bol to tiež jeden z dôvodov, prečo som pôvodne nepoužil jeden konkrétny výklad v arabskom jazyku, ale som zo známych výkladov vytvoril pre slovenský preklad vlastný výklad. Samozrejme mnou urobený výklad sa z hľadiska obsahu opieral o tie najznámejšie výklady Koránu v arabskom jazyku.

Náročnosť niektorých znamení a pasáži sme si uvedomovali. Nakoniec samotný arabský text je na týchto miestach náročný aj pre arabského čitateľa.

Výsledok testu zrozumiteľnosti dopadol dobre. V tomto momente som vedel, že preklad je hotový na vydanie.

6. Ukončenie prekladu v roku 2007

Poslednou etapou prekladu bola ešte rýchla kontrola prekladu, pred jeho zaslaním na grafickú úpravu a tlač. Preklad bol už pripravený aj vo svojej prvotnej grafickej podobe. Zvýraznil sa pôvodný text Koránu, zátvorky sa dali do jednotného formátu a určil sa aj typ a veľkosť písma.

7. Tlač a publikovanie v roku 2008

Grafická úprava a tlač sa zadávala do vydavateľstva EPOS, v ktorom som tlačil všetky svoje publikácie za posledné roky. Dlhoročná spolupráca predurčovala aj to, že sa grafická úprava a tlač bude vykonávať tam. Vydavateľstvo EPOS malo aj následne zabezpečiť distribúciu.

Hneď na začiatku sme si určili niekoľko základných pravidiel. Určili sme, ako má vyzerat' preklad, aká má byť veľkosť písma, jeho typ a pod. Určili sme aj vzhľad obalu. Z technických príčin a kvôli rozsiahlosti prekladu, sa musel preklad rozdeliť na dve časti. Preto som určil, že obe časti majú byť spoločne vložené v jednom obale. Všetky tieto požiadavky ale zvyšovali náklady na prípravu a tlač. Napriek tomu si to preklad Koránu určite zaslúžil.

Na to, aby sa preklad dostal do kníhkupectiev, musel mať z predaja zisk nielen distribútor, ale aj predajca. Chceli sme však, aby bol preklad dostupný čo najširšiemu okruhu čitateľov, preto som stanovili cenový strop, ktorý sa nesmel prekročiť, keď sa bude vydanie predávať. To vydavateľstvo EPOS aj dodržalo. Spôsobil to ale nakoniec to, že sa nám vrátila len zlomková časť nákladov, ktoré sme na tlač vynaložili. Znamenalo to, že sme museli samotnú cenu dotovať, aby nebola príliš vysoká. Časť investovanej sumy, ktorá sa z predaja vrátila, sa potom investovala do tlače ďalších výťažkov. Takto sa v podstate celá suma vynaložená na tlač

spotrebovala vo forme dotácie predajnej ceny. Nebolo to ale dôležité, keďže prvoradým a jediným naším cieľom bolo umožniť ľuďom si preklad zakúpiť.

Celú situáciu by sme si boli veľmi uľahčili, keby sme dali preklad tlačiť v niektorej krajine v zahraničí, kde by sa našiel sponzor, ktorý by nám ho vytlačil bezplatne a na Slovensku by sa len distribuoval zdarma alebo za zlomkovú cenu. Preklad sa ale od začiatku niesol v duchu nezávislosti od akejkol'vek tretej strany. Preto to tak aj malo ostať. Nechceli sme, aby na prvom vydaní bola akákoľvek zmienka o akejkol'vek organizácii alebo tretej strany, ktorá by financovala vydanie. Vydanie sa preto financovalo zo súkromných zdrojov a oficiálnym vydavateľom bolo naše vydavateľstvo ALJA, s.r.o. pod ktorým sme vydávali viaceré predošlé publikácie.

Práca na preklade sa neskončila pri jeho zaslaní na grafickú úpravu. Pri grafickej úprave som naďalej spolupracoval s grafikom, ktorý celú úpravu mal na starosti. Najväčším problémom, ktorý sa pri grafickej úprave vyskytol bol ten, že sa v grafickom programe grafického štúdia nezobrazovali rozdielnosti písma, ktoré boli mnou zapracované. To mohlo vydanie spomaliť o niekoľko týždňov a predražiť aj celú prácu a náklady. Preto som sa rozhodol, že zmeny veľkosti a štýl písma vykonám sám (keďže som mal skúsenosti s grafickou úpravou už z predchádzajúceho obdobia). Na lepšiu predstavu toho, čo to znamenalo uvediem, že bolo potrebné urobiť v priebehu krátkej doby niekoľko stotisíc klikov a pohybov myšou v texte, čo bolo fyzicky veľmi náročné.

S Božou pomocou a s úsilím vynaloženým zo strany vydavateľstva a grafika, to ale pokračovalo dobre. Následne sa vykonala kontrola grafickej úpravy. Odstránili sme niektoré nedostatky, ktoré sa počas grafických úprav vyskytli a preklad sa zaslal do tlače.

Celá táto etapa trvala skoro jeden rok.

Na záver sme v roku 2008, na prelome mesiacov júl a august, dostali konečný výsledok v podobe vytlačenej verzie prekladu Koránu. Bol to záver približne 13 ročnej neustálej práce.

Mali sme z toho všetci nesmiernu radosť, že sa to podarilo dokončiť a vydať. Zároveň to bola pre nás obrovská úľava, že sa to podarilo nakoniec uskutočniť. Bola to aj nesmierna vďačnosť Bohu, že nám vložil do cesty všetky možné prostriedky, aby sme to mohli dokončiť.

Ak by som mal uviesť ľudí, ktorí prispeli nejakou svojou vedomou alebo nevedomou činnosťou na vykonanie prekladu a jeho dokončenie v podobe a kvalite v ktorej sa dokončil, bol by to veľmi dlhý zoznam.

Vďaka vždy a v prvom rade patrí Bohu, som ale nesmierne vďačný každému, kto sa priamo alebo nepriamo zaslúžil o dokončenie tejto práce počas trinástich rokov jej trvania. Možno by si to zaslúžilo ich spomenúť, ale bolo by nespravodlivé niektorých uviesť a iných nie. Preto som sa rozhodol prejavíť im vďaku za podporu aj tým, že im venujeme túto predkladanú publikáciu, ktorej niektoré časti možno okrajovo poznajú. Dúfame, že im to Boh

v dobrom odplatí v tomto živote a ak sa im dostane Jeho milosť
a vstúpi správna viera do ich sŕdc, aj v živote ďalšom.

8. Dodatočná kontrola a ďalšie vydania v roku 2013/2014 a 2015

Vydaním prekladu Koránu v roku 2008 som si uvedomoval, že ešte bude potrebné spracovať preklad do neokomentovanej podoby. To znamená preklad bez vysvetliviek alebo pridávanie čokoľvek iného. Takéto niečo bolo v období pred vydaním vydania z roku 2008 nemysliteľné. Ale s odstupom času a po potrebnej prestávke, som sa do toho v roku 2010 pustil. Bolo to aj na naliehavú žiadosť jedného priateľa.

Od začiatku som nebol naklonený tomu, aby sa preklad vydával bez aspoň minimálneho množstva vysvetliviek a výkladu. Bral som pritom do úvahy, že na rozdiel od originálu, preklad čítajú zväčša čitatelia, ktorí nemajú žiadnu alebo len minimálnu znalosť islamského náboženstva. Takýto čitatelia potrebujú nutne mať k dispozícii aj vysvetlivky a výklad, aby vedeli nakoniec pochopiť z textu jeho prepojenosť a význam.

Môj priateľ ale argumentoval tým, že čokoľvek, čo je vložené do textu Koránu mu ubere na kráse, pričom takáto kniha by mala ostať bez pridávania čohokoľvek do textu v podobe zátvoriek alebo výkladu. Takýto názor na vec zastávali aj niektorí ďalší muslimovia.

Stál som vtedy pred dilemou. Totiž na jednej strane som si aj ja želal, keby mohol byť preklad vydaný bez pridania vysvetliviek, pretože ony trochu uberajú z krásy textu, ktorý by sa inak mohol čítať plynule. Na strane druhej som si zasa uvedomoval dôležitosť vysvetliviek a výkladu na pochopenie niektorých znamení.

Vedel som, že o vydanie prekladu Koránu bez vysvetliviek a výkladu bude veľká snaha, najmä zo strany muslimov. V tejto fáze to bolo ale už omnoho ľahšie, ako predtým, keďže preklad s vysvetlivkami a výkladom bol už v tlačenej aj elektronickej podobe k dispozícii od roku 2008.

Vydanie prekladu bez vysvetliviek bola aj príležitosť pokúsiť sa ešte viac vylepšiť preklad na niektorých miestach, kde by nebol úplne zrozumiteľný bez vysvetliviek.

Nakoniec som sa rozhodol, že sa to pokúsim zrealizovať. Práca nakoniec už nemala byť až taká náročná, keďže preklad bol už v roku 2008 skončený a vydaný.

Keď som sa do práce pustil, upozornil som môjho priateľa, že bude musieť byť trpezlivý a počkať s tlačou až dovtedy, kým to nebude hotové. Vyhliadka bola taká, že by to mohlo byť hotové v priebehu šiestich mesiacov. Ale vyhliadky vždy bývali v tomto smere optimistickejšie ako realita, ktorá zvyčajne priniesla množstvo neočakávaných prekážok.

Práca na tomto vydaní sa podobne, ako pri pôvodnom preklade, rozdelila do viacerých etáp.

1. Prvá etapa spočívala v odstránení zátvoriek z textu prekladu.

2. Druhá etapa potom spočívala v identifikácii miest, kde sa stal preklad ťažko zrozumiteľný, preto bolo potrebné preklad trochu spresniť alebo mierne prerobiť.

3. Tretia etapa sa sústredila na spresnenie prekladu.

4. Štvrtá etapa spočívala v zredukovaní výkladu k znameniam tam, kde som videl nutnosť jeho zachovania aj v novom vydaní. Od začiatku som totiž trval na tom, že výklad k niektorým znameniam, kde to bolo nevyhnutné, sa aj v novom vydaní zachová, ale presunie sa na koniec prekladu a umiestni sa tesne za poslednou kapitolou prekladu.

5. Piata etapa spočívala v jazykovej kontrole a korektúre.

6. Šiesta a posledná etapa spočívala v príprave grafickej úpravy.

V nasledujúcom výklade si priblížime niektoré podrobnosti jednotlivých etáp.

1. Prvá etapa. Prvá etapa sa začala tým, že som odstránil vysvetlivky v zátvorkách z textu. Posudzovali sa vysvetlivky a spolu s nimi sa posudzoval aj výklad a jeho nevyhnutnosť na danom mieste v znamení. Keď sa táto etapa skončila, ostal nám k dispozícii len čistý a pôvodný text znamenia spolu s nevyhnutným výkladom.

2. Druhá etapa. V druhej etape sa postupne identifikovali miesta, kde sa stal preklad ťažko zrozumiteľný. Každé znamenie sa čítalo osobitne a posudzovalo sa s prihliadnutím na skutočnosť, že text môže niekto čítať prvýkrát, preto mal byť zrozumiteľný v čo najväčšej možnej miere. Samotný pôvodný text v arabskom

jazyku je na niektorých miestach náročnejší, preto som predpokladal, že aj v slovenskom jazyku ostanú dané miesta náročnejšie na čítanie.

3. Tretia etapa. Keď bola druhá etapa skončená, začalo sa so spresnením prekladu na miestach, ktoré som identifikoval, že by mohli byť ťažšie zrozumiteľné po odstránení vysvetliviek. Išlo najmä o miesta, kde boli predtým tieto vysvetlivky viac alebo menej prepojené s pôvodným textom znamenia. Táto tretia etapa bola najnáročnejšia. S Božou pomocou a dlhoročnými skúsenosťami nadobudnutými pri preklade z roku 2008, sa nakoniec podarilo na mnohých miestach preložený pôvodný text ešte viac spresniť. Spresnením pôvodného textu prekladu odpadla potreba existencie vysvetliviek. Tým bolo v skutočnosti naplnené poslanie a zámer nového vydania. Táto etapa bola vo svojej podstate najdôležitejšia a najnáročnejšia. V niektorých ojedinelých prípadoch som však usúdil, že predsa len niektoré vysvetlivky by mali ostať zachované.

4. Štvrtá etapa. Zredukovanie výkladu vyplývalo už zo samotnej povahy celého pripravovaného vydania. V tejto štvrtej etape sa výklad znova posúdil na miestach, kde ešte ostal, pritom sa v niektorých prípadoch ešte viac zredukoval. Ponechal sa už len ten najnevyhnutnejší výklad. Tento krok mal svoje opodstatnenie aj v tom, že výklad sa mal zapracovať až za poslednú kapitolu prekladu Koránu, čím sa stalo aj pre čitateľa náročnejšie si ho vyhľadať a prečítať. Vo vydaní z roku 2008 bol výklad zapracovaný priamo pod znamením, ktorého sa týkal. Preto bol v novom vydaní výklad nakoniec označený presne tým istým číslom kapitoly a znamenia ku ktorým sa viaže, čo viedlo k jeho sprehľadneniu,

ľahšiemu vyhľadávaniu a minimalizovali sa možnosti výskytu chýb pri grafickom spracovaní, ktoré sa robilo v zahraničí.

5. Piata etapa. Jazyková kontrola a korektúra bola aj v tomto prípade náročná, ale už nie ani zďaleka tak, ako pri vydaní z roku 2008. Ustálili sme si od začiatku pravidlo, že do prekladu, ktorý sa nemenil, sa nebude zasahovať. Korektúra sa sústredila len na miesta, kde došlo k zmene. Tých miest bolo pomerne dosť, ale práca sa zvládla relatívne za krátky čas (počas niekoľkých mesiacov), keďže samotné zásahy do textu neboli zväčša výrazné, ale len spresňovali preklad. Občas sa jemne skorigoval preklad aj v niektorých textoch, ktoré neboli predtým spresnené, ale takýchto zásahov bolo málo.

6. Šiesta etapa. Grafická úprava bola aj pri tomto vydaní náročná, podobne ako tomu bolo pri vydaní z roku 2008. Náročnosť sa týkala hlavne zapracovania oboch textov, slovenského a arabského, jeden pri druhom na tej istej strane. Bolo sa treba vyrovnáť s mnohými technickými problémami, ktoré sa postupne vyskytovali a riešili. Dôležité bolo, že priateľ, ktorý sa ujal vydania prekladu, sa postaral o to, aby sa získalo povolenie na použitie oficiálne schváleného arabského textu Koránu, čo je tiež náročný proces a neudeľuje sa bez preskúmania textu prekladu a presvedčenia sa o jeho kvalite. Grafické úpravy boli skončené a text bol počas niekoľkých mesiacov trikrát prekontrolovaný, aby sa opravili prípadné chyby spôsobené grafickou sadzbou. Tým bolo vydanie z roku 2013/2014 pripravené a zadalo sa do tlače.

Text, ktorý sa spracoval pri vydaní z roku 2013 sa použil na spracovanie vydania vydaného v roku 2015 (vydanie s vysvetlivkami a výkladom). Pri tomto vydaní sa postupovalo opačným spôsobom, ako pri vydaní z roku 2013. Znova sa zapracovali niektoré vysvetlivky do textu znamenia a výklad sa umiestnil priamo za znamením, ktorého sa týkal. Toto vydanie som chcel uskutočniť aj preto, aby sa spresnený preklad zapracoval do pôvodného vydania z roku 2008.

Vydaniami z roka 2013/2014 a 2015 bol už dosiahnutý pôvodný zámer z roku 1993, a to preložiť Korán do slovenského jazyka čo najpresnejšie a najlepšie, ako sa len dá. Som presvedčený o tom, že sa na preklade vynaložilo, zo všetkých strán, maximálne možné úsilie v čase, keď sa na ňom pracovalo. Konečné vydanie v roku 2015 znamenalo, že po takmer 22. rokoch strávených na preklade (s občasnými prestávkami), je preklad urobený čo najlepšie, ako sme len mohli a vložili sme doň toľko úsilia, aké sa dalo za daných okolností za ktorých sa preklad uskutočňoval počas uvedených 22. rokov.

Záver

Po vydaní prekladu v roku 2008, som sa neustále informoval o prípadných nejasnostiach v preklade, ktoré by sa mi od čitateľov mohli dostať.

Pre mňa ale ostáva najvzácnejším komentárom k prekladu ten, keď jeden z muslimov žijúcich na Slovensku (ktorý ovláda arabský jazyk) povedal, že niektoré znamenia Koránu pochopil po rokoch až vtedy, keď si ich prečítal v slovenskom preklade.

Jedným z hlavných cieľov na ktoré som kládol dôraz od začiatku bolo, aby preložené slová a vety v slovenskom jazyku zodpovedali čo najviac arabskému textu. Preto sa aj preklad robil formou, ktorú som v tejto publikácii opísal. Je predpoklad, že výklad niektorých znamení sa časom bude meniť. Ide najmä o tú kategóriu znamení známych ako „znamenia obsahujúce vedecké skutočnosti“. Je to kategória znamení, ktoré obsahujú určité vedecké poznatky. Pri výklade týchto znamení a možnej zmene ich výkladu v budúcnosti, sa ukáže, že aj napriek zmeny výkladu, text prekladu bude v súlade tak so starým výkladom, ako aj s novým výkladom. Tam sa ukáže podstatný a zásadný rozdiel medzi tým, či sa preložil pôvodný text znamenia alebo (ako je to v niektorých iných prekladoch) sa preložil miesto pôvodného textu jeden z výkladov k znameniu a tento výklad sa zapracoval ako preklad tohto znamenia.

Korán je prvým a hlavným zdrojom islamského náboženstva. Preto si aj zaslúžil pozornosť, ktorú sme mu venovali a bude si aj naďalej zasluhovať pozornosť, ktorá mu právom náleží. Našou prácou sme len chceli prispieť k celkovému úsiliu k lepšiemu pochopeniu tohto základného a dôležitého textu a prameňa poznania. Ako sa bude ďalej preklad rozširovať a do akej miery bude nápomocný, to už nechávame na Boha najvyššieho, aby o tom rozhodol vo svojej nekonečnej znalosti a milosti, a aby prekladu umožnil cestu hlavne k ľuďom, ktorým bude prinášať nové poznatky a vieru do ich života.

Použitá literatúra

Základným zdrojom citácii, ktoré boli v tejto publikácii uvedené, je osobný archív autora a prekladateľa, Abdulwahaba Al-Sbenatyho.

Ďalej boli použité citácie z nasledujúcich publikácií.

1. Korán, Tridsiata časť s vysvetlivkami v slovenskom jazyku, Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal SEA, Bratislava 1997, ISBN 80-967907-0-6

2. Korán, preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, ALJA, s.r.o., prvé vydanie v roku 2008, rozsah: dva zväzky 2061 strán, ISBN 978-80-969967-0-4

3. Korán, preklad do slovenského jazyka, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., druhé vydanie v roku 2013, ISBN: 978-80-969967-3-5

4. Korán, preklad do slovenského jazyka, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., druhé vydanie v roku 2014, ISBN: 978-80-969967-4-2

5. Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

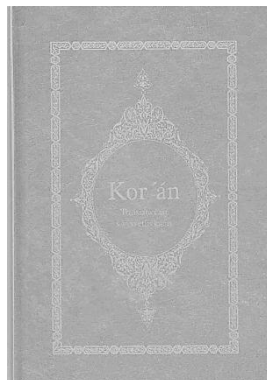
6. Ivan Hrbek, Preklad Koránu, vydal Odeon, Praha 1991, ISBN 80-207-0444-2

7. Helena Hoghová, Livia Muntágová, vydalo Knižné centrum, Žilina, ISBN 80-88723-81-7

8. Dr. Muhammad Taqi–Ud-Din Al-Hilali, Dr. Muhammad Muhsin Khan. Noble Qur'an, the English Translation of the Meanings and Commentary. Vydal Dar-us-Salam, Kráľovstvo Saudskej arábie, 1995

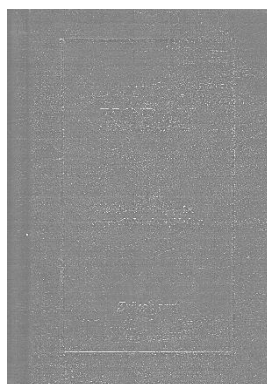
Jednotlivé vydania

Tridsiata časť Koránu 1997

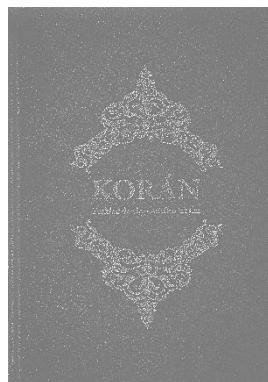

Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom 2008

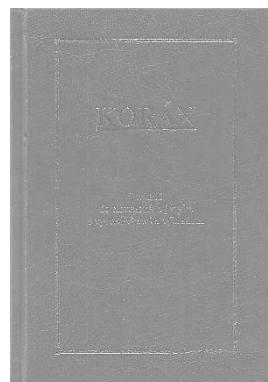
Dva zväzky

Preklad do slovenského
Jazyka sprevádzaný
arabským originálom 2014

Preklad do slovenského
jazyka s vysvetlivkami
a výkladom 2015

Preklad do slovenského
jazyka s vysvetlivkami
a výkladom 2015

3. Třetí tematický okruh

Islamské právo

~ POLITICKÝ SYSTÉM
A NÁBOŽENSKÁ SLOBODA
PODĽA ISLAMSKÉHO
NÁBOŽENSTVA

~ ¹	Odkiaľ čerpať informácie o islamskom náboženstve	13
~ ²	Islamské krajiny	
~ ^{2.1}	Islamská krajina	19
~ ^{2.2}	Formy štátu a formy vlády v islamských krajinách	20
~ ³	Náboženský život v islamských krajinách	
~ ^{3.1}	Ako vnímať islamské náboženstvo	23
~ ^{3.2}	Spoločnosť a náboženský život v islamských krajinách	38
~ ⁴	Politický systém, právo a spoločnosť v islamských krajinách	
~ ^{4.1}	Politický systém	47
~ ^{4.2}	Právo	50
~ ⁵	Náboženská sloboda a spolužitie v prameňoch islamského náboženstva	61
~ ⁶	Pramene islamského práva a forma vlády	
~ ^{6.1}	Korán	75

Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského ná- boženstva

Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského náboženstva

JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie 2011

Copyright © 2011 JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

jazyková úprava Doc. PhDr. Antónia Minárová, CSc

vydal ALJA s. r. o

ISBN 978-80-969967-1-1

Úvod

Myšlienka napísať predloženú publikáciu vznikla spočiatku ako pokus o zodpovedanie niektorých otázok súvisiacich s islamským náboženstvom a krajinami, v ktorých muslimovia tvoria väčšinu obyvateľstva.

Vychádzali sme pritom z reality, že na Slovensku sú informácie o islamskom náboženstve mnohými informačnými a masovokomunikačnými prostriedkami podávané nedostatočne a často s negatívnym zameraním, ako aj z toho, že slovenský čitateľ nemá dostatok informácií o islamskom svete. Pod informáciami sa tu nemyslia štatistické, geografické a sčasti historické údaje. Myslíme tým skôr informácie o islamskom náboženstve, o živote muslimov, o rôznorodosti kultúr a etník vyznávajúcich islamské náboženstvo a pod. Nejde pritom len o nedostatok pri podávaní informácie. Ide predovšetkým o nedostatok pri podávaní neskreslených informácií, ktoré by neboli ovplyvnené subjektívnym nazeraním autora informácie alebo o jeho nepochopenie kultúrneho, politického a náboženského prepojenia života muslimov.

Možno si tu položiť otázku: Malo by slovenského čitateľa zaujímať spoznanie života muslimov a náboženských ustanovení v islamských krajinách? Mal by sa o ne zaujímať viac ako napríklad o informácie o južnej Amerike alebo Afrike? V súčasnej etape, keď nás obklopujú negatívne správy o islamských krajinách, o

muslimoch a islamskom náboženstve a my sme nútení sa s týmito informáciami vysporiadať (ba mnohí si tieto informácie aj osvojujú), si myslíme, že spravodlivé nazeranie na vec a objektívna pravda si od nás vyžadujú, aby sme si dôkladnejšie prečítali, čo sa píše a hovorí o danej problematike a o samotnom islamskom náboženstve.

Preto tým čitateľom, ktorým nestačí na vytvorenie si obrazu o islamskom náboženstve informácia podávaná v skratke alebo niekým, kto islamské náboženstvo a islamský svet nedokáže do hĺbky vnímať, je táto publikácia určená.

1. Odkiaľ čerpať informácie o islamskom náboženstve

Jednou z podstatných a dôležitých otázok, ktorá stojí pred každým čitateľom, je otázka, ako rozoznať literatúru, ktorá je nezaujatá, neskreslená a z ktorej sa čitateľ skutočne dozvie pravdivú informáciu.

Odpoveď na danú otázku sme sami dlho hľadali. Čím dlhšie človek hľadá a čím viac sa vzdeláva, tým viac sa blíži k nachádzaniu odpovedí na mnohé otázky, ktoré si kladie.

Čitateľ musí brať na zreteľ, že v literatúre, ktorá hovorí o islamských krajinách, o muslimoch alebo o islamskom náboženstve, sa stretáva s tromi druhmi informácií.

1. V prvom rade sú to informácie o určitých zvykoch a spoločenskom živote v niektorej islamskej krajine alebo miestnej spoločnosti, ktoré v mnohých prípadoch vybočujú z ustanovení islamského náboženstva. Tieto informácie však autori publikácií alebo dokumentárnych záznamov neprezentujú, ako miestne zvyky a kultúru, ale ako náboženstvo, resp. súčasť islamského náboženstva.

2. Ďalej sú to informácie pochádzajúce z publikácií, ktoré síce uvádzajú v názve a vo svojom obsahu, že pojednávajú o islamskom náboženstve, avšak v skutočnosti prezentujú len určitú obmedzenú

časť ustanovení tohto náboženstva. Táto časť ustanovení je takisto zmiešaná s miestnymi zvykmi a tradíciami, pričom autori nepoukazujú na momenty, kedy sa podávaná matéria odkláňa od náboženstva a kedy je v súlade s ním.

3. Tretím typom informácií, sú informácie čisto o islamskom náboženstve, ktoré prezentujú islamské náboženstvo takmer výlučne v teoretickej rovine, aby ho ponúkli očistené od miestnych zvykov a zvyklostí a od politických a kultúrnych vplyvov.

Ak chce čitateľ skutočne spoznať, aké informácie sú mu podávané a ak chce vedieť rozoznať, či mu niekto podsúva lacnú informáciu alebo ovplyvnenú myšlienku, musí sa naučiť rozoznávať, o aký druh publikácií, resp. informácií sa jedná, t. j. či ide o prvý, druhý alebo tretí typ informácií.

Pokiaľ chce byť čitateľ spravodlivý pri posudzovaní vyše dvoch miliárd ľudí vyznávajúcich islamské náboženstvo, a ak sa nechce stať nástrojom politických alebo iných cieľov politikov, záujmových skupín a štátov, či už z mimo islamského sveta alebo z neho, musí si uvedomiť, čo vidí alebo číta a kam si to má zaradiť.

Jednou zo základných otázok je, ako rozoznať, o ktorý z uvedených troch typov informácií ide? Pre človeka, ktorý neovláda jazyk zdroja, t. j. arabský jazyk, je odpoveď trochu komplikovaná. Ako návod mu však môže poslúžiť nasledujúcich niekoľko rád:

1. Poznať ustanovenia islamského náboženstva v určitej oblasti, o ktorej sa neustále hovorí a polemizuje. Týchto oblastí pritom nie je veľa. Na Slovensku sa zväčša polemizuje o postavení

žien, o tzv. svätej vojne, o náboženskej slobode a o niektorých ďalších témach.

2. Spoznanie autora. Zistiť o akého autora ide. Či je to cestovateľ, ktorý hovorí o svojej ceste a zážitkoch, alebo autor, ktorý preberá informáciu, ktorú počul alebo videl. Či ide o autora opierajúceho sa o zahraničnú literatúru, ktorá nepochádza zo zdroja. Ide o autora, ktorý vyznáva islamské náboženstvo, alebo nie. Ide o preklad diela určeného pôvodne muslimom v islamských krajinách, v ktorom sa mnohé záležitosti, o ktorých možno predpokladať, že ich čitateľ pozná, neobjavujú, alebo či ide o originálne dielo autora, určené ľuďom určitej krajiny a kultúry.

3. Ďalšou nemenej dôležitou otázkou je otázka literatúry, z ktorej sa čerpá. Ide o to, či autor čerpá z originálnej arabskej literatúry, alebo z preloženej literatúry, prípadne z diel, ktoré sa odvolávajú na preloženú literatúru. Ak autor čerpá z pôvodnej literatúry, čitateľ dostáva pôvodnú, originálnu informáciu. Pri preklade alebo citáciách z inojazyčných diel sa táto informácia deformuje a miera deformácie môže byť niekedy značná. To sa vzťahuje aj na citáciu, ktorá mohla mať v pôvodnom cudzojazyčnom diele určitý význam v určitom kontexte, ale v novom diele alebo preklade, ktorý preberá túto informáciu a zasadzuje ju do nového kontextu, môže mať iný význam. S týmto problémom sme sa napríklad často stretávali pri citáciách znamení (veršov) Koránu. Znamenie Koránu alebo jeho časť, bola autorom pri preklade zdeformovaná. To sa vyskytuje vo viacerých publikáciách slovenských a českých autorov, vrátane prekladov v nich obsiahnutých. Príkladom toho je preklad slova rozviesť sa alebo rozísť sa s manželkou. V niek-

torých slovenských alebo českých publikáciách je slovo rozviesť sa alebo rozísť sa s manželkou preložené ako „zapudieť“, v iných ako „vyhnať“, a na tak zdeformovanom preklade je ďalej postavená celá teória o negatívnom postavení ženy a manželky v spoločnosti, ktorá sa riadi islamským náboženstvom.

4. Ihneď na začiatku si treba zaradiť dokument alebo publikáciu do niektorého z uvedených druhov. Ak ide napríklad o cestopisný dokument, ten podáva reálnejší pohľad na život a zvyky určitej dediny, mesta, oblasti alebo štátu, nie je to však dôveryhodný zdroj informácií o islamskom náboženstve. Možno sa stretnúť aj s publikáciou o islamskom náboženstve alebo o niektorej jeho oblasti, kde však autor vysvetľuje čisto náboženský pohľad a normy, pričom reálne zvyky a tradície v určitej oblasti islamského sveta môžu byť odklonené od týchto noriem a nerešpektujú sa tam. Ak bude čitateľ poznať náboženské ustanovenia, aspoň tie základné a k tomu aj niektoré právne normy islamského náboženstva, potom bude schopný omnoho lepšie klasifikovať informáciu, ktorá sa mu dostane z cestopisného dokumentu, z každodennej tlače alebo spravodajstva. Ako príklad možno spomenúť neraz opakujúcu sa informáciu, že mešita v Qejrawane v Tunise je štvrtým posvätným miestom islamu, podobne mešita v Kasablanke v Maroku a iné. Islamské náboženstvo pritom pozná len tri miesta, ktorým priznáva určitú posvätnosť. Je to Posvätná mešita v Mekke, Prorokova mešita v Medine a mešita Al-aqsa v Jeruzaleme. Ak cestovateľ hovorí niečo iné, vyplýva to z neznalosti, alebo zo skreslenej informácie, ktorá mu bola podaná miestnym sprievodcom v snahe zviditeľniť určité turistické miesto.

5. Naučiť sa rozoznať podanú informáciu podľa argumentácie, o ktorú sa informácia opiera. Ak sa totiž nejaká informácia odkláňa od informácií, ktoré máme k dispozícii z overeného zdroja, potom táto nová informácia musí uviesť aj argumentáciu, o ktorú sa opiera, zvlášť ak ide o zásadnú záležitosť. Možno však konštatovať, že niekedy sa aj samotná citácia Koránu prekrúca, keď sa argumentuje určitým znamením Koránu, ktoré s predloženou témou nesúvisí a ktoré bolo zoslané na úpravu úplne inej záležitosti.

Uvedené rady by mali čitateľovi napomôcť sa zorientovať v zmesi informácií, ktoré by sa o určitej téme dozvedal. Mali by mu poskytnúť možnosť objektívnejšie rozlíšiť skutočné informácie od tých subjektívne podávaných, ktoré môžu byť skreslené alebo dokonca zavádzajúce.

2. Islamské krajiny

2.1 Islamská krajina

Označenie islamská krajina (islamské krajiny v množnom čísle) sa v dnešnej dobe často skloňuje. Používa sa napriek výhradám zo strany mnohých islamských učencov, známych bádateľov a rôznych autorov v islamskom svete.

Pre ľahší výklad a orientácie sa čitateľa v predloženej publikácii, budeme používať označenie „islamská krajina“ s tým, že presne vymedzíme, čo sa tu pod týmto označením myslí.

Pod označením islamská krajina rozumieme štátny útvar, ktorého väčšiu časť obyvateľstva tvoria muslimovia - ľudia hlásiaci sa k islamskému náboženstvu, ako ku svojmu náboženstvu a ktorý viac alebo menej deklaruje, že vo svojom zákonodarstve vychádza zo zásad islamského náboženstva.

Počet islamských krajín je možné, až na výnimky, stotožniť s počtom krajín združených v Organizácii islamskej spolupráce (predtým Organizácia islamskej konferencie), ktorá združuje 57 štátov (stálym členom nie je zatiaľ napríklad Bosna a Hercegovina). Tieto štáty sú rozložené na štyroch kontinentoch.

2.2 Formy štátu a formy vlády v islamských krajinách

Formu štátu z hľadiska inštitucionalizácie štátnej moci a metód jej uskutočňovania, tvoria tieto zložky: a) forma vlády, b) štátne zriadenie (územno-organizačná štruktúra štátu), c) štátny režim, d) politický režim.

Z hľadiska hlavy štátu delíme formy vlády na monarchistické, na čele ktorých stojí monarcha a na republikánske formy vlády, na čele ktorých stojí prezident volený na časovo ohraničené obdobie.⁴⁵ Takéto delenie formy vlády môžeme použiť aj v islamských krajinách.

Podľa kreovania hlavy štátu, môžeme formy vlády v islamských krajinách rozdeliť na monarchistické, na čele ktorých stojí kráľ alebo sultán a na republikánske, na čele ktorých stojí prezident. Do prvej kategórie zaradíme napríklad Kráľovstvo Saudskej Arábie, na čele ktorého stojí kráľ, obdobne je to aj v Kuvajte, Maroku; na čele Ománskeho sultanátu stojí sultán. Republikánsku formu vlády môžeme nájsť napríklad v Tureckej republike, Sýrskej arabskej republike, Bangladéšskej republike, Egypťskej arabskej republike a v ďalších.

Z pohľadu štátneho režimu, sa môžeme v islamských krajinách stretnúť s demokratickými formami štátneho režimu, s totalitnými alebo aj zmiešanými formami, ktoré nesú prvky oboch režimov. V posledných desaťročiach však mnohé islamské štáty smerujú

⁴⁵ Marián Posluch – Ľubomír Cibulka, Štátne právo slovenskej republiky, vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1997

k uskutočňovaniu reforiem, ktoré by ich mali priblížiť k demokratickejším formám vlády, ak pod demokratickou formou vlády rozumieme slobodnú a zásadnú účasť ľudu na formovaní štátnej moci.

V niektorých islamských krajinách je aj určité priame prepojenie štátnej moci s mocou náboženskou, ako je to napríklad v Iránskej islamskej republike.

3. Náboženský život v islamských krajinách

3.1 Ako vnímať islamské náboženstvo

Nemuslimaovia v nemuslimských krajinách, často vnímajú náboženský život v islamských krajinách, ako jednoliaty, silno riadený islamským náboženstvom.

Táto predstava je následne umocnená ďalšou predstavou o tom, že islamské náboženstvo odmieta všetko, čo nie je striktne v súlade s jeho vedľajšími ustanoveniami.

V posledných rokoch sa začína nazeranie nemuslimov na život v islamských krajinách meniť. Deje sa tak pod vplyvom rozmáhajúceho sa turistického ruchu, ktorého časť smeruje aj do islamských krajín, ale aj pod vplyvom určitej osvety, dokumentárnych filmov, ale najmä internetu.

Niet sa čomu čudovať, že predstava ľudí žijúcich mimo islamských krajín - v našom prípade ľudí na Slovensku, o islamských krajinách a islamskom náboženstve je priveľmi skreslená. Ak si uvedomíme, že predstava ľudí na Slovensku o islamskom náboženstve a islamských krajinách vychádza najmä z historických prameňov o križiackych výpravách (udalosti podávané jednostranne), o vojnách s Osmanskou ríšou, o príbehoch vychádzajúcich z niektorých individuálnych zážitkov a často z jednostranne podáva-

ných informácií príslušníkov iných náboženstiev, potom sa nemožno čudovať, že názory Slovákov na islamské náboženstvo a islamské krajiny sú vcelku negatívne.

Negatívne vnímanie je nielenže nespravodlivé voči islamskému náboženstvu a muslimom, ale aj neustále vytvára bariéry medzi muslimskou menšinou na Slovensku a majoritnou spoločnosťou.

Ak sumár islamských krajín stotožníme s pojmom islamský svet, potom musíme pochopiť, že islamský svet je veľmi rôznorodý. Tvoria ho krajiny nachádzajúce sa na všetkých štyroch svetadieloch. Sú v ňom zastúpené krajiny, ktoré vychádzajú z ázijských tradícií a kultúry, krajiny vychádzajúce z afrických tradícií a kultúry a sú v ňom zastúpené aj krajiny vychádzajúce z amerických, ale aj z európskych tradícií a kultúr.

Ak vezmeme do úvahy, že Slovensko so svojou nepatrnou rozlohou a počtom obyvateľov, v porovnaní s islamským svetom, má značnú rozmanitosť národností, zvykov a zvyklostí, nárečí a pod., potom si môžeme predstaviť, akú rozmanitosť národností, kultúr, jazykov a iných zložiek kultúry predstavuje islamský svet. Zjednodušene povedané, jediné, čo ľudí v islamských krajinách spája, je jedno náboženstvo, a to islamské náboženstvo.

Islamské náboženstvo v skutočnosti spája dnes skoro dve miliardy ľudí, čo je približne štvrtina obyvateľov svetovej populácie.

Ďaleko od emócií a predsudkov, ktoré môžu u čitateľa existovať a uvažujúc logicky, skúsme si položiť otázku: Je možné, že skoro štvrtina obyvateľov našej Zeme, ktorá je z hľadiska kultúrnych, vzdelanostných, geografických, národnostných a iných kritérií

taká rôznorodá, sa hlási k náboženstvu, ktoré môže byť také zlé, ako nám to mnohé zdroje z minulosti a prítomnosti predstavujú? Je možné, že všetci tí robotníci, zamestnanci pôsobiaci na mnohých štátnych a súkromných postoch, remeselníci, vedci, inžinieri, lekári, právnici, fyzici, učitelia a ďalší, ktorí vyznávajú islamské náboženstvo, by vyznávali a pokladali za svoje také náboženstvo, ktoré by bolo zlé alebo také, aké nám ho tie zlovestné zdroje predstavujú? Je možné, že všetci títo, ktorí počtom predstavujú skoro 300-násobok celkového počtu obyvateľov Slovenska, sú zlí, sfanatizovaní, teroristi, radikáli a pod.? Sú ľudia z Európy, ktorí prijali islamské náboženstvo, nenormálni? Určite mnohí čitatelia sa už stretli so Slováckmi alebo ľuďmi iných národností žijúcich na Slovensku, ktorí prijali islamské náboženstvo, alebo ho vyznávajú. Sú títo ľudia horší ako bežný priemer ľudí na Slovensku, vyznávajúcich iné náboženstvo?

Možno si položiť aj otázku: Prinieslo prijatie islamského náboženstva muslimom - Slovákom aj určité pozitíva vo vzťahu k ich životu a k okoliu, alebo nie? Ľudia, ktorí s takýmito muslimami - Slováckmi žijú alebo sa s nimi stýkajú, určite môžu takúto otázku objektívne zodpovedať.

Odpoveď na uvedené otázky určite znie: Nie, nie sú to horší ľudia, ale sú to ľudia, ktorí hľadajú svoju cestu v tomto živote a ktorí ju našli práve v islamskom náboženstve. Sú to ľudia, ktorí sú nám všetkým na Slovensku podobní. Ľudia, ktorí majú podobné problémy, podobné pocity, podobné radosti a smútky. Nie sú to možno dokonalí ľudia, aj keď sa ich islamské náboženstvo snaží čo najviac napraviť a usmerniť k lepšiemu. A kto je dokonalý?

Môže predstaviteľ akéhokoľvek náboženstva tvrdiť, že ľudia - spoluveriaci, ľudia iných náboženstiev alebo ľudia, ktorí nevyznávajú žiadne náboženstvo, sú dokonalí? Žiaden človek či už veriaci, alebo odmietajúci vieru, takéto niečo tvrdiť nemôže.

V každom spoločenstve, v skupine ľudí, v národe alebo štáte sa nájdu ľudia, ktorí majú odlišné nazeranie na riešenie rôznych životných situácií, rôznych politických, kultúrnych, spoločenských, sociálnych a iných otázok. Tieto názory neformuje len náboženstvo, bez ohľadu na to, ktoré to je, ale aj celková situácia, v ktorej sa daný človek nachádza, ako aj stupeň jeho vzdelania, prirodzenej inteligencie, okolité prostredie a pod. Náboženstvo tu ale aj tak zohráva mimoriadne dôležitú funkciu.

Práve tu si treba uvedomiť, že islamské náboženstvo sa snaží ľudí napraviť k lepšiemu, nie však násilím alebo prinútením, ale dobrým slovom a nabádaním k tomu, čo je pre človeka pozitívne a dobré, čo slúži jeho dobru, ale aj dobru spoločnosti. Islamské náboženstvo položilo základy, základné princípy nielen vzťahu človeka k jeho Stvoriteľovi, ale aj princípy, podľa ktorých má človek – veriaci človek žiť na tejto Zemi, zveľaďovať ju a prispieť k správne mu zaobchádzaniu s ňou.

Islamské náboženstvo je ucelený systém života, ktorý sa delí na duchovnú sféru a na sféru svetskú.

Duchovná sféra je tá, ktorá človeku ukazuje, ako vznikol, kto je jeho Stvoriteľ, aké sú Jeho vlastnosti, v čo treba veriť a čo viera znamená, aké sú základné náboženské úkony, čo sú dobré

vlastnosti a čo zlé, čo si treba vážiť a čo nie a pod. Táto sféra posúva človeka dopredu vo všetkých stránkach duchovného života.

Svetská sféra je tá, ktorá veriacemu človeku - veriacemu muslimovi ukazuje, ako sa má správať vo svojom každodennom živote k samému sebe, k svojmu okoliu, rodine, priateľom, životnému prostrediu, štátu, štátnej moci, zákonom, zvykom a zvyklostiam, ku zdraviu, kultúre a pod.

Zaujímavosťou pritom je, že čím je duchovná sféra u človeka silnejšia a lepšie zvládnutá, tým je jeho dodržiavanie svetskej sféry lepšie a účinnejšie.

Duchovná sféra je pritom stála a nemenná, jej základy a základné pravidlá sú presne také, ako boli dané na začiatku. Do tejto sféry možno zaradiť najmä články viery, základné náboženské úkony, všeobecné princípy správania sa a spôsob výkonu náboženských úkonov.

Druhá - svetská sféra je však premenlivá, pretože reflektuje všetky oblasti ľudského života. Jej neustála premenlivosť je však spätá s dodržiavaním základných princípov duchovnej sféry.

Proces a intenzita premenlivosti svetskej sféry sú však závislé od spoločenských, kultúrnych, sociálnych, politických, ekonomických a iných faktorov, ktoré sa v každej spoločnosti neustále menia.

Príkladov je v tomto smere nekonečné množstvo. Aby sme však neostali len pri všeobecnom výklade, uvedieme ako príklad otázku vzdelávania sa (mužov aj žien) a vysvetlíme si, ako pôsobia

všeobecné zásady islamského náboženstva na život veriacich muslimov.

Základné pravidlo alebo zásada znie, že Boh, Korán a prorok Muhammad vyzdvihli význam poznania, vedy a sebavzdelávania človeka.

V Koráne je zoslané:

1. „... **Z radov tých, ktorí sú Bohu odovzdaní, sa Ho obávajú najmä tí, ktorí poznanie majú. Boh je mocný a odpúšťajúci.**“ (Korán 35:28)

2. „**Vy, ktorí ste uverili, ak by vám bolo povedané, urobte miesto** (ostatným ľuďom, ktorí prichádzajú) **na posedenie, tak miesto urobte, i Boh vám urobí miesto** (vo svojej milosti). **A keď je vám povedané, aby ste sa rozišli, tak sa rozíd'te. Boh pozdvihne tých z vás, ktorí uverili a tých, ktorým bolo dané poznanie o niekoľko stupňov (vyššie). Boh o tom, čo konáte, dobre vie.**“ (Korán 58:11)

3. „**Boh je vysoko nad všetkým** (čo k Nemu pridružujú alebo čím Ho opisujú), **je pravdivým Kráľom** (nad všetkým a Jemu náleží kráľovstvo všetkého). **Neponáhľaj sa s Koránom** (s jeho prednášaním) **predtým, než ti je ukončené jeho vnukanie** (keď anjel Gabriel prorokovi Muhammadovi vnukal Korán, prorok sa ponáhľal s jeho prednášaním a opakovaním, aby ho nezabudol, a to ešte predtým, než anjel Gabriel skončil; Boh mu však v tomto verši prikázal, aby najprv prijal celé vnuknutie od anjela Gabriela a potom si to opakoval - pozri verš 75:16) **a povedz: „Pane môj,**

pridaj mi poznania (k poznaniu, ktoré doposiaľ mám, aby som toho viac poznal).““ (Korán 20:114)

Vo všetkých troch znameniach sa vyzdvihuje hodnota a prínos poznania, vedy a vzdelania. Obávať sa Boha znamená spoznať Ho čo najlepšie. Bez poznania rôznych vedných disciplín, Boha, jeho vlastností a moc nedokážeme úplne a kompletne spoznať. Toto poznanie pritom nebolo obmedzené len na mužov, ale je adresované všeobecne.

Druhé znamenie (58:11) už jasnejšie určuje, že Boh pozdvihne tých, ktorí uverili a tých, ktorým bolo dané poznanie o niekoľko stupňov. Veriacich ľudí a ľudí, ktorým bolo dané poznanie, Boh pozdvihne touto vierou a týmto poznaním o niekoľko stupňov. Títo ľudia sa dostávajú hlbšie k spoznaniu Boha a k spoznaniu okoli-tého sveta a jeho zákonitostí.

Tretie znamenie (20:114) sa končí tým, že Boh učí posla Muhammada a muslimov, aby prosili Boha o to, aby im dal poznanie, aby sa vzdelávali a získavali ešte viac poznania k poznaniu, ktoré majú.

V jednom zo svojich výrokov, prorok Muhammad povedal: *„Kto sa vydal cestou, ktorou sledoval poznanie, Boh mu uľahčí cestu do Raja. Anjeli skladajú svoje krídla pred tým, kto sa snaží o poznanie; spokojní sú s tým, čo koná. Pre vedca prosí o odpustenie všetko to, čo je v nebesiach a čo je na zemi, dokonca i ryby vo vode. Prednosť vedca pred tým, kto sa venuje len uctievaniu Boha, je ako prednosť Mesiaca pred ostatným planétami (z hľadiska dosahu a vplyvu na Zem). Vedci, tí sú dedičmi prorokov. Proroci*

nezanechali ako dedičstvo dirham (druh platidla) ani dinár, ale zanechali ako dedičstvo poznanie. Ten, kto ho získal (poznanie), získal dobrý podiel z neho (z tohto dedičstva).“

V knihách učencov a vedcov z odboru islamských vied sa píše, že vedcom sa tu myslí vedec z oblasti islamských vied. Takéto niečo však vo výroku nie je jednoznačné a výrok sa jednoznačne neobmedzuje len na náboženské poznatky. Výrok je všeobecný, nie je obmedzený na mužov alebo ženy, nie je obmedzený len na náboženské vedy, keďže proroci sprístupňovali ľuďom poznatky o Bohu, o spoločenských vedách, poznatky z oblasti geológie, archeológie, astronómie a pod. Uvedené znamenia, uvedený výrok, ako aj ďalšie znamenia a výroky, viedli muslimov v stredoveku k prijatiu, rozvoju a rozmachu rôznych vedných disciplín. Veda pre nich nebola len prácou, ale bol to určitý druh poslania a spôsobu, ako sa priblížiť k Bohu, k Jeho spokojnosti, k Jeho spoznaniu, k spoznaniu toho, čo Boh stvoril a ako sa majú k tomu, čo Boh stvoril, správať.

V počiatkoch posolstva posla a proroka Muhammada (p.) bola celková úroveň vzdelávania sa muslimov na Arabskom polostrove sústredená na každodenný jednoduchý život a na náboženský život. Pod vzdelaním a vedou sa preto rozumelo ovládanie Koránu a zavedenie všeobecných zásad Koránu a prorokovej tradície do každodenného života. Kultúrny život muslimov sa sústredoval okolo prednášania básní, jednoduchých osláv a diskusií o niektorých náboženských otázkach a jednoduchých právnych úpravách. S tým si vtedajšia spoločnosť vystačila. Muži viac nepotrebovali poznať a ženy, ak sa vôbec o vzdelanie zaujímali, tak len o tie

základné záležitosti, ktoré sa ich týkali. Ženy nemali vo všeobecnosti potrebu vzdelávať sa. Prorok Muhammad im pritom vyčlenil určitý čas, v ktorom sa venoval tým z nich, ktoré o to javili záujem, aby sa učili najmä náboženské záležitosti, ktoré im pomôžu a zvýšia ich vzdelanosť.

Po smrti proroka Muhammada (p.) a počas obdobia kalifátu prvých štyroch kalifov sa odohralo mnoho vojnových stretov medzi vojskom islamského štátu a Peržanmi na jednej strane a vojskom islamského štátu a Byzantíncami na strane druhej. Nešlo o otázku náboženskú, ale čisto o politickú záležitosť, dôsledkom čoho bolo, že vojská islamského štátu získali od Byzantíncov a Peržanov veľké oblasti, ktoré títo pôvodne obsadili a pridružili k Perzskej alebo Rímskej (Byzantskej) ríši. Armáda islamského štátu prišla do týchto oblastí, prebrala ich po víťazstve nad veľmocami, ktoré ich okupovali a zväčša v nich ponechala náboženskú slobodu obyvateľstvu, ktoré v nich bolo. Táto skutočnosť je zachovaná v archívoch a doložená historickými dokumentmi. Samozrejme, existovali aj výnimky z tejto zásady v závislosti, okrem iného, od veliteľa vojska, ktoré určitú oblasť obsadilo. Zmiešaním obyvateľstva už rozsiahleho islamského štátu nastala nutnosť riešiť mnohé politické, náboženské, spoločenské, právne a iné otázky. Vznikla potreba nových a detailnejších právnych úprav, ktoré dovtedy v jednoduchej spoločnosti neboli potrebné. Vznikala potreba ucelenejšieho a komplikovanejšieho politického, právneho, hospodárskeho, administratívneho a iného usporiadania nového štátu, a tým aj potreba islamských učencov - islamských vedcov v oblasti

islamských vied (v určitom slova zmysle je to z veľkej časti ekvivalent dnešných zákonodarcov a právnikov).

Vznikla potreba správcov, sudcov, pisárov, ľudí rôznych profesií a pod. Vynorila sa tu otázka, či je zastávanie uvedených postov a štúdium týchto vied, najmä právnych, v súlade s náboženstvom. Tu vystúpila do popredia zásada islamského náboženstva, ktorá vyzdvihla význam vzdelania, vedy a poznania. Veda už nebola len vedou náboženskou, ale vedou, ktorá ľuďom pomáha v ich živote v súlade s náboženstvom. Tu sa položili aj základy islamského práva ako právneho systému, ktorý síce vychádzal zo zásad islamského náboženstva, ale reflektoval spoločenské, politické, náboženské, obchodné, sociálne a iné vzťahy, ktoré predtým neexistovali a ktoré bolo potrebné vzhľadom na vývoj spoločnosti upraviť.

Niet divu, že učitelia - vedci (náboženský a právni teoretici) cestovali niekedy aj mesiace, aby sa oboznámili s názorom iného učenca (náboženského a právneho teoretika) na určitú právnu alebo náboženskú otázku a polemizovali s ním o nej.

S rozvojom teraz už rozsiahleho islamského štátu sa rozvíjala aj technika a veda, najmä právna veda, spoločenské a prírodné vedy. Bolo to obdobie rozkvetu na celom území islamského štátu, ale aj mimo jeho hraníc, či to bolo na západe alebo na východe štátu. Úroveň rozvoja dosahovala už svoje maximálne hranice.

S vojenskými vpádmi rôznych vojsk na územie islamského štátu (kalifátu), či už z východu, zo západu alebo severu, dochádza k rozdrobeniu islamského štátu a k postupnému úpadku sprevádzaného rôznymi negatívnymi javmi. To viedlo niektorých neskorších

učencov a právnych teoretikov a praktikov k snahe zachovať islamské náboženstvo a dovtedy získaný rozvoj islamského práva, vyhlásením, že islamské právo dosiahlo svoj vrchol, preto jeho základné právne ustanovenia sa už nemenia.

V dobe postupného úpadku to bol veľmi dôležitý krok. S dosiahnutým rozvojom islamského práva a islamskej právnej vedy si spoločnosť dokázala vystačiť. Vyhlásenie o nemennosti základných ustanovení islamského práva neznamenal zastavenie rozvoja spoločnosti a práva, ale znamenalo, že rozvoj spoločenských vzťahov a práva sa už mal diať v medziach týchto základných pravidiel a ustanovení.

So spomalením rozvoja spoločenských a prírodných vied v islamskom štáte, dochádza znova k postupnému zúženiu chápania zásady islamského náboženstva, ktorá vyzdvihovala význam poznania, vedy a vzdelávania človeka. Táto zásada sa znova obmedzila len na podporovanie štúdia náboženstva a islamského práva. Ostatnej vede a poznaniu sa už pripisovala menšia váha. Slovo vedec sa zúžilo na vedca v oblasti islamských vied. Takéto vnímanie si osvojil aj Osmanský kalifát, aj keď v niektorých častiach kalifátu a v iných oblastiach islamského sveta, dochádzalo naďalej k rozvoju a rozkvetu aj iných vedných disciplín.

S príchodom 19. a 20. storočia, s rozvojom vedy, techniky a telekomunikačných prostriedkov, vpádom vojsk západných mocností do mnohých oblastí islamského sveta a okupáciou rozdrobeného islamského sveta, v niektorých jeho oblastiach rozvoj pokračoval, inde však stále stagnoval. Princíp vyzdvihnutia vedy

a poznania však stále ostával obmedzený na islamských vedcov z oblasti islamských vied (bez ohľadu na to, či získali diplom na určitej škole, alebo sa vypracovali na túto pozíciu len samovzdelávaním). Táto náboženská zásada, tvoriaca súčasť islamského právneho systému, naďalej ostávala nemenná. Jedine čo sa zmenilo, bola šírka jej výkladu. Kým v čase rozkvetu islamskej právnej vedy sa princíp vedy a vzdelávania široko uplatňoval a vzťahoval sa na všetky vedné disciplíny, v čase úpadku sa jeho význam zúžil len na právnu vedu a zväčša len na mužov s odkazom na to, že za čias proroka Muhammada sa ženy nevzdelávali a nezaoberali sa ani verejnými záležitosťami, preto boli ženy z tejto činnosti fakticky vylúčené. Spoločnosť si na takto zúžené vnímanie pojmu vzdelávania, poznania a vedy zvykla počas predchádzajúcich stáročí.

Od druhej polovice 20. storočia mnohé islamské štáty v snahe zvýšiť vzdelanosť a znova sa zapojiť do celkového svetového vývoja (a neskôr aj pod vplyvom postupnej globalizácie), zaviedli povinnú školskú dochádzku, tak pre chlapcov ako aj pre dievčatá. Bola to náročná úloha vo vzťahu k chlapcom, ale ešte náročnejšia vo vzťahu k dievčatám. Náročnosť spočívala najmä v tom, že chlapci museli pracovať a pomáhať rodinám a dievčatá nevideli v školskej dochádzke a vzdelaní veľký úžitok. Aby sa spočiatku dosiahol aspoň čiastočný úspech, uplatnili sa okrem iného aj zásady islamského náboženstva a práva, pričom rozširujúcim výkladom sa ustanovilo, že vzdelávanie a veda patria medzi zásady, ku ktorým islamské náboženstvo nabáda. Tým sa prekážka vo vzťahu ku vzdelaniu a jeho užitočnosti a potrebe, odstránila.

Pozitívna zásada a princíp ostali, viedla sa už len diskusia o ich obsahu s tým, že sa sledoval dobrý a ľudom prospešný cieľ. Tak je to takmer so všetkými zásadami islamského práva. Základné zásady a ustanovenia sa nemenili, ale výklad a odvodené ustanovenia sa neustále spolu s právnou vedou rozvíjali. Dodnes však ešte existuje myšlienkový prúd, ktorý odmieta vzdelávanie dievčat a pokladá ho za niečo nepodstatné. Početnosť zástancov tohto prúdu a jeho intenzita je však niekedy až diametrálne odlišná od jednej islamskej krajiny k druhej a v rámci územia jedného štátu od jednej oblasti k druhej.

Výklad spôsobu fungovania princípov islamského práva, ktorý sme vyššie uviedli, je síce zjednodušený, považujeme ho však za postačujúci na vysvetlenie reálneho premietnutia sa ustanovení islamského náboženstva do islamského práva. Za postačujúci ho pokladáme aj na vysvetlenie skutočného významu toho, keď sa povie, že islamské právo je už nemenné.

Uvedeným spôsobom sa druhá (svetská) sféra premieta do života muslimov a spoločnosti.

Ako už bolo uvedené, čím lepšie má muslim zvládnutú duchovnú sféru, tým lepšie dodržiava druhú (svetskú) sféru svojho každodenného života.

Tu si treba však uvedomiť, že muslim je tiež človek, ktorý podlieha vplyvu svojho okolia, životným situáciám, problémom a všetkému, čomu je vystavený každý iný človek. Islamské náboženstvo v ňom postupne vychováva a buduje dobré a cnostné vlastnosti, čo však neznamená, že muslim je všade, vždy a za každých okolností

dokonalým a stopercentným príkladom toho, čo mu náboženstvo prikazuje.

V rámci množstva prednášok a seminárov, ktorých som sa v uplynulých rokoch zúčastnil, mi boli zo strany muslimov, ale aj nemuslimov položené mnohé otázky týkajúce sa toho, ako vnímať muslima, ktorý sa v určitej situácii neriadil ustanoveniami islamského náboženstva. Podobné otázky mi návštevníci posielali aj na moje web stránky a mailové schránky. Išlo o otázky typu: „Islamské náboženstvo zakazuje klamať, prečo ten a ten v tej a tej situácii oklamal? To znamená, že dotýčny nie je správny muslim“. Ďalšia otázka: „Islamské náboženstvo hovorí, že muslim má byť trpezlivý, ale ten a ten sa často rozčuluje, kritizuje a hnevá sa. To znamená, že sa nedrží toho, čo mu náboženstvo prikazuje“ a ďalšie podobné otázky. Tým, ktorí sa pýtajú, vždy pripomínam skutočnosť, že dotýčny môže byť lepším muslimom než väčšina ostatných, ale v tej situácii alebo v podobných situáciách mohol byť už pod veľkým tlakom, nezvládol to a zaklamal alebo sa rozčúlil, pustil sa do hádky, nepomohol tam, kde mal, atď.

Ak niekto podvádza a začne dodržiavať islamské náboženstvo a praktizovať ho, neznamená to, že zo dňa na deň sa stane stopercentným človekom. Ak však predtým počas mesiaca podviedol desiatich ľudí a potom, ako začal islamské náboženstvo praktizovať, už podviedol len piatich, výsledok je, že sa škoda, ktorú páchal znížila o polovicu, čo je veľký prínos nielen pre dotýčného muslima, ale aj pre spoločnosť ako takú. Treba ho už len podporiť, aby sa postupne zbavil aj tých ďalších piatich podvodov, aj keby to malo trvať roky, pretože nakoniec sa tejto zlej vlastnosti zbaví.

Ak sa niekto nevie ovládať a je priveľmi prchký, ale tým, že islamské náboženstvo praktizuje, sa mu darí sčasti toto negatívne správanie eliminovať, je to pozitívne vo vzťahu k nemu samému, ale aj k okolitej spoločnosti, a pod.

Muslimovia sú tiež ľudia a nie sú neomylní, sú medzi nimi dobrí ľudia, lepší, ešte lepší a veľmi dobrí ľudia, a to aj vtedy, ak beriem do úvahy len stránku spoločenskú. Treba vždy vnímať tie lepšie stránky človeka, a nespomínať len na situácie typu: „dotyčného som videl, že vtedy a vtedy sa nesprával tak, ako mu to islamské náboženstvo ukladá.“ Treba si uvedomiť, že dotyčný sa síce tentokrát možno nesprával tak, ako sa má podľa islamského náboženstva správať, avšak snaží sa náboženstvo dodržiavať, čo znamená, že tých horších vlastností má postupne menej. Niektorým ľuďom zbavenie sa určitej zlej vlastnosti trvá zopár mesiacov, iným zopár rokov a niektorí s tým zápasia celý život, ale ani tak sa nevzdávajú. Je to individuálne a závislé aj od sily viery a duchovnej sféry každého.

3.2 Spoločnosť a náboženský život v islamských krajinách

Spoločenský a náboženský život v islamských krajinách je rôznorodý. Závisí od mnohých faktorov, najmä zemepisných, historických, kultúrnych, národnostných, politických, hospodárskych a iných.

U ľudí na Slovensku sa často stretávame s predstavou, že islamská krajina je jednoliaty spoločenský útvar, ktorý tvoria len

muslimovia. To je však príliš zjednodušená predstava, pretože, až na niektoré výnimky, vo väčšine islamských krajín žijú aj iné náboženské alebo národnostné menšiny.

Sú to najmä miestne kresťanské, židovské, budhistické a iné menšiny v závislosti od krajiny a zemepisnej polohy. Tieto menšiny tam existovali a existujú počas dlhého obdobia štátu, v ktorom bolo islamské právo a princípy islamského náboženstva základným východiskom právneho systému.

Ak je to tak a islamské právo bolo základným východiskom právneho systému v oblastiach, ktoré dnes zahŕňajú vyše 50 krajín sveta, položme si otázku, prečo tieto náboženstvá dnes existujú na územiach týchto štátov? Prečo sú niektoré starokresťanské cirkvi dodnes na území Sýrie, Egypta, Libanonu, Palestíny, Iraku a pod.? Prečo je v niektorých islamských krajinách toľko kostolov? Prečo napríklad existuje židovská menšina v Maroku a v iných krajinách? Prečo stáli sochy Budhu v oblastiach, kde ich Taliban zničil, napriek tomu, že tam pravidlá islamského náboženstva a islamského práva vládli stáročia, počas ktorých nikomu tieto sochy neprekážali?

Je možné položiť si veľa podobných otázok. Treba si však uvedomiť skutočnosť, že v minulosti existovali obdobia a éry, v ktorých bolo možné všetko uvedené zničiť a nastoliť doslova len jednoliatu spoločnosť muslimov. Nestalo sa tak. Z toho vyplýva len jeden jediný záver, že problém nebude v islamskom náboženstve.

V čom teda spočíva podstata niektorých konfliktov, navonok vyznievajúcich ako náboženské, o ktorých sa občas dozvedáme z médií?

Podstata uvedených konfliktov je sčasti spôsobená dnešným charakterom masovokomunikačných prostriedkov, keď sa takmer vždy hľadajú len rýchle a negatívne správy, ktoré by divákov alebo poslucháčov priťahovali. Málokedy média prinesú pozitívnu správu z oblasti spolunažívania a charakteru spoločnosti v islamských krajinách. Možno to pozorovať najmä v spravodajstvách, ktoré majú vysokú sledovanosť. Táto situácia je určite spôsobená aj charakterom doby, rýchlym tempom života, komercializáciou masovokomunikačných prostriedkov, ktorých hlavným zámerom je zisk, a teda uvádzať také informácie, ktoré by pritiahli čo najväčší počet divákov. Otázka ale znie, ak bude divák, poslucháč alebo čitateľ dlhodobo vystavený negatívnej reklame a negatívnym správam a informáciám, kam bude spieť celá ľudská spoločnosť? Etický rámec masovokomunikačných prostriedkov je podľa nás natoľko vážna záležitosť, že sa ňou treba intenzívne a neustále zaoberať.

Vráťme sa ale teraz k islamským krajinám a k životu v nich. Ako už bolo uvedené, život v týchto krajinách je rôznorodý. Rôznorodosť prináša so sebou aj mnohé problémy a občasné konflikty.

Najväčšia chyba, ktorá sa robí pri posudzovaní islamských krajín je, že sa vždy (v určitej krajine) vyčlení určitá kategória ľudí, ktorých spája určitá spoločná záležitosť alebo väzba a táto kategória sa posudzuje oddelene od zvyšku diania v danej krajine. Realita

a skutočnosť sú pritom také, že všetky skupiny v danej krajine tvoria jej obyvateľstvo a spájajú ich tie isté problémy, to isté myslenie, tá istá kultúra, to isté štátne zriadenie a pod.

Ľudia určitej islamskej krajiny, bez ohľadu na ich náboženskú alebo národnostnú odlišnosť, majú tie isté životné problémy, tie isté politické problémy, trápi ich nezamestnanosť, chudoba, vzdelávací systém, politické otázky, životné traumy a iné. V určitej krajine je problém nezamestnanosti problémom muslima, kresťana, žida, Araba, Kurda, ľudí iných národností alebo náboženskej príslušnosti. Kresťan, ktorý tam žije, nie je nezamestnaný len preto, že je kresťanom. Žid, ktorý tam žije, nie je nezamestnaný len preto, že je židom. Príslušník iného náboženstva alebo národnosti, nie je nezamestnaný len preto, že je príslušníkom iného náboženstva alebo národnosti. Výnimky sa samozrejme vyskytujú všade aj vzhľadom na taký veľký priestor, aký tvoria islamské krajiny.

Ľudí pochádzajúcich z určitej krajiny treba vnímať ako súčasť určitého politického, sociálneho, kultúrneho a ekonomického života danej krajiny. Tak treba však vnímať aj správy a skutočnosti, ktoré sa k nám dostávajú z určitej krajiny. Také správy a skutočnosti sa nemajú vnímať, ako niečo vyňaté z určitej reality danej krajiny, ale ako správu a skutočnosť prezentujúcu celý komplex problémov danej krajiny.

Príkladov je nekonečné množstvo. Uvedieme aspoň jeden príklad, pričom konkrétne mená a názvy uvádzať nebudeme.

Prednedačnom⁴⁶ priniesli médiá informácie o násilnostiach v Iraku a o tom, ako tam bolo zničených niekoľko kostolov a niekoľko kresťanov zabitých. Je to smutná a poľutovaniahodná udalosť, avšak vzhľadom na to, že ide o krajinu, ktorá sa stále zmieta vo vojenskom medzinárodnom a vnútroštátnom konflikte veľkých rozmerov, nie je to neobvyklé. Nie je to neobvyklé preto, že v tomto konflikte vystupujú na jednej aj na druhej strane ľudia rôznych náboženstiev a národností, ktorí sledujú rôzne politické, ekonomické a mocenské záujmy. V týchto prípadoch ide totiž viac o politickú záležitosť, než o náboženskú.

K uvedenej udalosti došlo so všetkými jej špecifikami a okolnosťami. Naraz sa objavujú v niektorých médiách správy o tom, ako sú kresťania prenasledovaní a utláčaní a aké je islamské náboženstvo netolerantné a pod. Niekoľko podobných otázok prišlo aj na moju internetovú stránku. Z ničoho nič sa tu z politickej otázky stala náboženská, a to len preto, že sa to týkalo kresťanov. Všetci pritom zabudli, že miestni kresťania sú súčasťou života v Iraku, zastávajú rôzne politické, verejné, štátne a iné posty, čím zasahujú do celkového diania a života v krajine. Zákonite preto nemôžu ostať mimo tohto konfliktu a byť nedotknuteľní len preto, že majú iné náboženstvo. Počas konfliktu v Iraku bolo zničených niekoľko stoviek mešít a pritom priamo alebo nepriamo ovplyvnili ničenie týchto mešít aj kresťania, ktorí v Iraku žijú; nik sa však vtedy neohradil, že kresťania napomáhajú búraniam mešít. Islamské náboženstvo vo svojom jadre zakazuje búranie stavieb, ktoré boli určené

⁴⁶ Príklad pochádza z doby v ktorej bolo vydané prvé vydanie publikácie, t. j. z roku 2011

na uctievanie Boha, bez ohľadu na to, o stavby ktorého nebeského náboženstva ide. Na túto skutočnosť som počas posledných rokov neraz upozorňoval, vrátane v mojej publikácii Islamské právo (oblasť mieru a vojny). Túto skutočnosť však mnohí akoby nechceli akceptovať, pretože nezapadá do nimi zaškatul'kovaného vnímania sveta a nimi absorbovaných stereotypov.

Ak v predchádzajúcom výklade zaznela kritika masovokomunikačných prostriedkov za negatívnu reklamu a za časté krátke správy vytrhnuté z kontextu, na tomto mieste musíme vyzdvihnúť ich pozitívnu úlohu v tom smere, že z určitého pohľadu, ľudí zbližujú, keď prinášajú rôzne pohľady na život ľudí a spoločností vo svete. Odhliadnuc od každodenných krátkych a neúplných, niekedy až zavádzajúcich správ, masovokomunikačné prostriedky prinášajú aj pohľady na ostatný svet, ktoré by sa inak k nám nedostali. Často sa však stretávame s tým, že aj napriek tejto do určitej miery pozitívnej stránky médií, si mnohí ľudia a inštitúcie za uplynulé desaťročia vytvorili predstavy, ktorých sa nechcú vzdať. Nechcú sa vzdať napr. predstavy o náboženskom boji v ponímaní križiackych výbojov a ani pochopiť, že všetko, čo sa deje, je politický boj o moc, ktorý sa na oboch stranách neštíti použiť náboženskú otázku na dosiahnutie svojich cieľov.

V Koráne je ustanovená základná zásada náboženstva a náboženského vyznania. V druhej kapitole v znamení č. 256 je dané: „**V náboženstve niet donútenia** (uznanie a nasledovanie náboženstva nesmie byť na podklade donútenia, ale musí vyvieriť z presvedčenia a dobrovoľnosti). **Správne a rozumné od nesprávneho a nerozumného je už rozlíšené** (je už dostatočne jasné, čo je

správne a rozumné a čo nie). **Kto odmietne nasledovať a veriť v tágúta** (v satana a vo všetky negatívne vlastnosti a predsudky, ako je bezprávie, neviera a iné) **a uverí v Boha, ten sa uchopí pevnej rukováti, ktorá sa nikdy nerozломí** (pridrží sa tej správnej rukováti, ktorá ho bude stále spájať s pravdou v otázke viery, náboženstva, ale i každodenného života). **A Boh všetko počuje a všetko vie** (počuje a vidí, čo sa deje).“ (Korán 2:256)

S otázkou spoločenského a náboženského života islamských krajín priamo súvisí aj pochopenie rozdielností pri formovaní sa jednotlivých štátov, resp. jednotlivých oblastí niekdajšieho islamského štátu. Iné vzťahy sa totiž vytvárali tam, kde neexistovali príslušníci iných náboženstiev a iné vzťahy tam, kde časť obyvateľstva tvorili príslušníci iných náboženstiev.

V oblastiach, v ktorých existovali len muslimovia, nebola potreba ďalej rozvíjať ustanovenia týkajúce sa spolunažívania s ostatnými náboženstvami a naopak, tam, kde existovali príslušníci iných náboženstiev, bola potreba ich prepracovania do úplných detailov. To sa nakoniec premietalo do oblasti islamského práva v danej krajine a do spoločenských noriem, zvykov a zvyklostí.

Z náboženského hľadiska, až na určité územie Arabského polostrova, bolo územie islamského štátu zmiešané a žili na ňom príslušníci rôznych náboženstiev. Žili popri sebe, spolunažívali vo svojom každodennom živote, obchodovali a rešpektovali jeden druhého. Občas sa vyskytovali väčšie alebo menšie problémy, ktoré však vyplývali z určitých spoločenských alebo politických daností, aj keď sa možno javili ako náboženské.

To je aj jeden z dôvodov, prečo niektoré právne školy alebo smery islamského práva otázku spolunažívania s príslušníkmi ostatných náboženstiev upravujú podrobnejšie než ostatné.

Globalizáciou dnešného sveta s čoraz väčším zmiešaním sa obyvateľstva, viedli ku vzniku problémov najmä v tých islamských krajinách, kde uvedené úpravy islamského práva (právne normy spolunažívania s príslušníkmi iných náboženstiev) neboli rozvinuté najmä z dôvodu, že tam neexistovali náboženské menšiny, resp. boli tak malé, že neboli vôbec viditeľné. Takéto krajiny sa budú musieť postupom času vysporiadať s mnohými otázkami spolunažívania, ktoré doposiaľ nemuseli riešiť, respektíve budú zrejme musieť siahnuť po právnych normách islamského práva, ktoré rozvinuli právne školy alebo smery v tých islamských krajinách, kde bola skladba obyvateľstva zmiešaná už v dávnej minulosti.

4. Politický systém, právo a spoločnosť v islamských krajinách

4.1 Politický systém

Politický systém je systém organizácie politiky a vlády v konkrétnom spoločenstve. Je to súbor jednotlivých prvkov politického systému (štátne orgány, politické organizácie, inštitúcie, záujmové organizácie, lobistické skupiny a jednotlivci), vzťahov medzi nimi a pravidiel existujúcich v takomto systéme.⁴⁷

Politický a náboženský život v islamských krajinách je viac alebo menej prepojený. Táto prepojenosť je však rôznorodá v závislosti od tej ktorej krajiny. V niektorých krajinách je právny systém prepojený priamo s islamským právom, inde je islamské právo základom usmerňujúcim tento právny systém. V tomto smere nachádzame medzi nimi mnohé rozdiely. Pri ďalšom výklade sa však budeme sústreďovať na arabské krajiny, ktoré okrem členstva v Organizácii islamskej spolupráci, tvoria aj samostatnú medzinárodnú vládnu organizáciu, ktorou je Liga arabských štátov. Liga arabských štátov v súčasnosti (2011) združuje 22 arabských štátov, ktoré sa nachádzajú v Ázii a Afrike.

⁴⁷ JUDr. Daniel Šmihula, PhD., Teória štátu a práva, Epos, 2010.

Súčasťou politického systému a života vo väčšine islamských krajín sú aj rôzne etnické, náboženské, kmeňové a iné skupiny obyvateľstva, ktorých počet sa odvíja od celkového historického, politického, sociálneho, hospodárskeho a iného vývoja.

V určitej krajine je síce možno dominantná určitá skupina, určité etnikum, určité náboženstvo, to však neznamená, že ostatné skupiny a spoločenstvá tam neexistujú alebo nehrajú svoju rolu v politickom, hospodárskom, sociálnom a kultúrnom živote krajiny.

Ak v niektorej islamskej krajine existuje kresťanská menšina, neznamená to, že sa jej členovia nezapájajú do politického, hospodárskeho, kultúrneho a sociálneho života. Na mnohých miestach a v mnohých oblastiach existujú zachovalé kresťanské či židovské mestské štvrte. V mnohých krajinách existujú rôzne národnosti, ako sú napr. kurdske, arménske a barbarské. V krajinách, kde tieto menšiny existovali aj v minulosti, sa tieto skupiny viac zapájajú do celospoločenského života. Prežívajú radosti i smútok krajiny, zapájajú sa do celkového života krajiny, zastávajú rôzne profesijné, politické a iné významné posty v krajine a pod. Avšak skutočnosť, že tieto rôzne skupiny a etniká existujú v jednej krajine, že majú svoje záujmy, bojujú o moc a vplyv, vedie aj k tomu, že medzi jednotlivými členmi týchto skupín vznikajú problémy. Tieto problémy nie sú dôsledkom náboženských konfliktov, ale skôr dôsledkom konfliktu iného charakteru, ktorý má svoj pôvod v politickom, ekonomickom a sociálnom zápase v spoločnosti. Počas tohto konfliktu však niekedy vynikajú rôzne znaky odlišujúce tieto skupiny od seba, medzi ktoré patrí aj náboženstvo. Celý spor je o niečom

inom, ale medzi znakmi, ktorými sa tento spor vyznačuje, je aj náboženská príslušnosť. Náboženská príslušnosť síce v týchto problémoch a v tomto konflikte nehraje takmer žiadnu rolu, avšak často je zneužitá za účelom dosiahnutia iných cieľov. Túto skutočnosť by sme si mali vždy dostatočne uvedomovať.

4.2 Právo

Právny systém jednotlivých islamských krajín je do veľkej miery ovplyvnený islamským náboženstvom a islamským právom. Otázka však znie: ako a do akej miery? Je takéto prepojenie islamského práva podobné tomu, ako to bolo v Európe v určitých storočiach, keď bol kráľ alebo vládca v mnohých prípadoch potvrdzovaný pápežom alebo keď sa cisár považoval za zástupcu Boha na zemi?

V tomto smere existuje v rámci islamskej právnej vedy niekoľko stanovísk, avšak nepribližujú sa k chápaniu postu kalifu alebo kráľa ako zástupcu Boha na zemi, a nechápu ho ani ako osobu, ktorá potrebuje požehnanie náboženskej autority. Výnimku možno tvoria len šiitski muslimovia a niektoré ich vetvy. Aj v prípade šiitov je však tento princíp už do určitej miery modifikovaný, čo sa premietlo do ústavy Iránskej islamskej republiky z roku 1978.

4.2.1 Náboženská hierarchia v islame

V súvislosti s charakterom moci vládcu a prepojenosťou právneho systému s islamským právom, pokladáme za účelné objasniť si aj otázku existencie cirkvi ako inštitúcie v islamskom náboženstve a islamskom práve.

Islamské náboženstvo a islamské právo vo svojom základe nepoznajú žiadnu náboženskú hierarchiu alebo inštitúciu, ktorá by riadila náboženský život muslimov. Ide o úplne odlišný systém, ako je systém, v akom funguje napríklad katolícka cirkev. Islamské náboženstvo pozná náboženské autority alebo učencov. Tieto náboženské autority neurčuje žiadna verejná alebo štátna moc. Určuje ich stupeň ich poznania a akceptácie v radoch odbornej a laickej verejnosti. Takáto akceptácia môže byť lokálna, ale môže byť aj na úrovni jedného štátu alebo nadnárodná. Napriek tomu to nemusí znamenať, že muslim, ktorý túto autoritu uznáva, zákonite musí súhlasiť so všetkými jej stanoviskami a názormi.

Každému je daný voľný priechod stať sa takouto autoritou, pričom to nie je to limitované ani menovaním, ani absolvovaním odborného vzdelania alebo univerzity, aj keď absolvovanie takéhoto vzdelania v určitom odbore islamských vied môže osobe poskytnúť výhodu v tom smere, že získa väčší prehľad v danom odbore.

Také je klasické ponímanie náboženských autorít v islamskom náboženstve a takto to platí u muslimov-sunnitov, ktorých percentuálne zastúpenie medzi muslimami predstavuje približne 90% z celkového počtu muslimov.

U muslimov šiitov je situácia iná. Tí veria v určité direktívne riadenie náboženskou/náboženskými autoritami – imámom/imámami (pojem imám sa používa aj u sunnitov, avšak s odlišným významom a obsahom).

Rozdielne chápanie úlohy imáma sa prejavuje napríklad v ústave Iránskej islamskej republiky z roku 1978. Uvedené rozdielne chápanie pozície učenca alebo náboženskej autority sa potom odráža aj vo vnímaní pozície vládcu (imáma). Kým u sunnitov je kalifom alebo vládcom osoba volená ľuďom, ktorá svoju moc čerpá z ľudu, nie od Boha alebo z náboženstva, u šiitov je postavenie kalifa, resp. imáma, odvodené z toho, že vládcom (imámom) môže byť len niekto – len imám, ktorý pochádza z rodiny proroka Muhammada a ktorého terajší imám len zastupuje. Imám je osoba vedená múdrosťou, statočnosťou a neomylnosťou pochádzajúcou priamo od Boha. To znamená, že funkcia imáma u šiitov je priamo prepojená s predstavou o nástupníctve po prorokovi Muhammadovi. To nás potom vedie k ďalšej odlišnosti medzi sunnitmi a šiitmi v tom zmysle, že podľa sunnitov, spoločenstvo - umma môže odvolať kalifa a vypovedať mu sľub poslušnosti v prípade, ak tento zásadne porušil zásady islamského náboženstva alebo islamského práva. Medzi tieto zásady napríklad patrí zásada spravodlivosti, vládnutia v prospech ľudí, nekorupčné správanie a pod. V Koráne nie je pritom nikde určené, akú formu vlády má mať islamský štát, aký štátny režim a pod. Táto otázka je ponechaná na samotných muslimov v tom ktorom čase, aby si určili vhodnú formu vlády. Jediný princíp v tomto smere - smere politickom, ktorý je v Koráne daný, hovorí, že verejné záležitosti muslimov sú

vecou ich vzájomnej porady. U šiitov je to však inak. V šiitskom ponímaní, je imám spojený s neomylnosťou. Bude na svojej pozícii neodvolateľný, pretože je neomylný. Hlavným štátnym útvorom reprezentujúcim túto myšlienku v súčasnosti ja Irán, aj keď už v trochu modifikovanej forme. Počet šiitov so všetkými ich odnožami dnes predstavuje približne 7,5 až 11% z celkového počtu muslimov na svete v závislosti od metódy výpočtu.⁴⁸ Títo šiiti sú sústredení hlavne v Iráne (okolo 61 miliónov, t. j. 93% z celkového počtu obyvateľov), v Indii (28 miliónov, t. j. 3% z celkového počtu obyvateľov), v Pakistane (25 miliónov, t. j. 20% z celkového počtu obyvateľov), v Azerbejžane (6 miliónov, t. j. 75% z celkového počtu obyvateľov), v Iraku (okolo 13 miliónov z celkového počtu 30 miliónov obyvateľov), v Libanone (1,5 milióna, t. j. 41% z celkového počtu obyvateľov), v Jemene (6,6 milióna, t. j. 46% z celkového počtu obyvateľov) a v Bahrajne (361 tisíc, t. j. 61,3% z celkového počtu obyvateľov).⁴⁹

V dejinách islamskej právnej vedy nájdeme u niektorých učencov aj určité odchýlky v ponímaní kalifa alebo imáma. Bolo to závislé od doby v ktorej žili, ale aj od politických, sociálnych a iných pomerov. Základná myšlienka, ktorá v tomto smere u sunnitov platí je, že osoba, ktorá vládne, musí byť zvolená a musí byť ľuďmi potvrdená. To platilo aj pri voľbe prvého kalifa po smrti proroka Muhammada, Abú Bakra s tým, že spôsob ustanovenia voliteľov bol adekvátny vtedajšej dobe a potrebám vtedajšej spoločnosti.

⁴⁸ Zdroj: http://www.islamicweb.com/beliefs/cults/shia_population.htm

⁴⁹ Zdroj: http://www.islamicweb.com/beliefs/cults/shia_population.htm

Ak hovoríme o islamskom práve, treba rozlíšiť základné pramene islamského práva od ostatných prameňov. Tu rozoznávame dva základné pojmy, ktorými sú šaria a fiqh.

4.2.2 Šaria

Podľa malej encyklopédie islamu šaria je „Islamské právo založené najmä na textoch Koránu a hadítu“.⁵⁰

Podľa publikácie Základy islamu, tradícia, história, vývoj, súčasnosť, je šaria „Zjavené islamské pravidlá chovania; vonkajšia cesta. Odvodené od slovesa šara‘a = začať, vstúpiť, oslobodiť, uviesť, predpísať, dať (zákony).“⁵¹

Podľa publikácie Duchovné cesty islamu „Náboženské právo - ŠARÍA - stelesňuje v štruktúre islamu súhrn Božského poriadku prikázaného ľudstvu, nepremenný morálny zákon.“⁵²

V publikácii Islam, presvedčenie a cesta je šaria charakterizovaná ako „Ustanovenia, ktoré Boh ustanovil alebo ktorých základ ustanovil, aby sa ich človek držal vo vzťahu ku svojmu Bohu, vo vzťahu k svojmu bratovi – muslimovi, vo vzťahu k svojmu bratovi – človekovi, vo vzťahu k vesmíru a vo vzťahu k životu.“⁵³

⁵⁰ Jiri Fleissig, Charif Bahbouh, Malá encyklopédia islamu, Praha 1993

⁵¹ Šajch Fadhlalla Haeri, Základy islamu, tradícia, história, vývoj, súčasnosť, Votobia, 1997

⁵² Ľuboš Kropáček, Duchovné cesty islamu, Vyšehrad, Praha, 1998

⁵³ Imam Mahmoud šeltout, Islam, presvedčenie a cesta, desiate vydanie, 1980, Káhira

V publikácii Všeobecný úvod do islamského práva, je šaria charakterizovaná ako „Ustanovenia Koránu, ktoré boli zvestované od Boha najvyššieho jeho poslovi Muhammadovi.“⁵⁴

4.2.3 Fiqh

Podľa publikácie Základy islamu, tradícia, história, vývoj, súčasnosť je fiqh „Pochopenie, porozumenie, vedenie. Začalo sa používať špeciálne k označeniu islamskej právnej vedy; disciplíny vysvetľovania šarii; tiež výsledný súbor pravidiel.“⁵⁵

Podľa publikácie Duchovné cesty islamu „Vedný odbor zaoberajúci sa šariou sa nazýva fiqh, doslova „poznatie“, „uvedomenie“, pretože ide o vedu par excellence. Slovo pripomína latinský termín juris-prudentia“.⁵⁶

V knihe Všeobecný úvod do islamského práva, je fiqh charakterizovaný ako „to, čo vedci z oblasti islamských vied chápu z ustanovení šarii a čo dedukujú z týchto ustanovení. Je to to, čo rozhodujú, čo ustália a čo určia ako pravidlá vydedukované z významu týchto ustanovení... Mali by sa rozlišovať a nemiešať dohromady pojmy - islamská šaria a islamský fiqh. Šaria je totiž nemenná a usmerňuje ľudstvo na správnu cestu. Fiqh je výsledkom práce vedcov z oblasti islamských vied pri ich chápaní šarii a aplikácie jej ustanovení v súlade so zámerom zákonodarcu a základných

⁵⁴ Mustafa Ahmad Al-zarqa, Všeobecný úvod do islamského práva, druhé vydanie, Damašek, 2004

⁵⁵ F. Haeri, Základy islamu, tradícia, história, vývoj, súčasnosť

⁵⁶ Ľuboš Kropáček, Duchovné cesty islamu

pravidiel pri dedukcii právnych noriem z nich. V tomto sa líši chápanie jedného vedca z oblasti islamských právnych vied od ďalšieho. Pričom chápanie každého z nich, nech by bolo akokoľvek významné, pripúšťa omyl a správnosť, pretože on nie je dokonalý. Neznamená to, že takéto chápanie je bezcenné, ba naopak, má veľkú cenu a váhu a rešpekt, avšak nemá tú svätosť, ktorú má šaria reprezentovaná ustanoveniami Knihy (Koránu) a dôveryhodnou tradíciou (po prorokovi Muhammadovi).“⁵⁷

4.2.4 Čo je Šaria a čo je Fiqh

Ako to vyplýva z predchádzajúceho výkladu, oba pojmy Šaria a Fiqh sa často krát miešajú a zamieňajú. V malej encyklopédii islamu je napr. spomenutá len šaria, ktorá je bez rozlíšenia medzi ňou a fiqhom definovaná ako islamské právo. V publikácii Základy islamu, tradícia, história, vývoj, súčasnosť, šaria nie je síce definovaná dostatočne a jasne, avšak publikácia už definuje fiqh, čím sa už jasnejšie dáva najavo existencie rozdielu medzi oboma pojmami. Publikácia Duchovné cesty islamu sa už do veľkej miery priblížila významu oboch pojmov, keď nielenže rozlišuje medzi nimi, ale oboje aj definuje.

V islamskej literatúre v arabskom jazyku, sa môžeme stretnúť s rôznymi definíciami pojmov šaria a fiqh. Všetky definície však v sebe nesú ten istý význam a obsah pojmu, ktorý definujú. Rozdiel v definíciách vyplýva skôr z charakteru publikácie, t. j. či ide

⁵⁷ M. Al-zarqa, Všeobecný úvod do islamského práva

o všeobecnú publikáciu o islamskom náboženstve, alebo ide o publikáciu, ktorá sa už bližšie zaoberá islamským právom alebo niektorými jeho ustanoveniami.

Islamský právny systém má svoje základné pramene, ktoré sú nemenné a má svoje odvodené pramene, ktoré vychádzajú zo základných prameňov. V publikácii Všeobecný úvod do islamského práva, sa uvádza, že šaria sa zakladá na ustanoveniach Koránu a **dôveryhodnej** tradície po prorokovi Muhammadovi.

Šaria je v uvedenom zmysle akýmsi základným prameňom islamského práva. Tento základný prameň vychádza z niektorých ustanovení Koránu, ktoré majú alebo môžu mať právny charakter a z **dôveryhodných** výrokov a tradície po prorokovi Muhammadovi, ktorá má spojitosť s praktickou aplikáciou niektorých ustanovení Koránu.

Dôveryhodnosť výrokov sa tu zdôrazňuje preto, že existujú prípady, keď je určitá spoločenská norma, ba dokonca aj právna norma, založená na nedôveryhodných výrokoch alebo na rozširujúcom výklade takýchto výrokov. Ak sa neskôr pri určitej spoločenskej alebo právnej norme preukáže učencami, resp. vedcami z odboru islamských právnych vied, že ide len o zvyk, ktorý nie je podložený žiadnym zo základných prameňov islamského práva, ale bol založený len na nedôveryhodnom výroku alebo rozširujúcom výklade k takémuto výroku, stráca takýto zvyk z pohľadu islamského náboženstva a islamského práva svoju záväznosť a pokiaľ je škodlivý, je možné ho dokonca vyhlásiť za zvyk, ktorý nie je v súlade s islamským náboženstvom a islamským právom.

Znamená to, že aj keď by bola niekedy v minulosti záväznosť tohto zvyku vyslovená vo forme právneho názoru alebo ustanovenia, takýto právny názor alebo ustanovenie patrí do tej oblasti fiqhu, ktorá pripúšťa omyl, preto je možné takýto právny názor alebo ustanovenie (vrátane zvyku, ktorý bol na ich základe ustálený) zrušiť a nahradiť ho iným právnym názorom alebo stanoviskom, ktoré má silnejšiu oporu v základných prameňoch islamského práva.

V súvislosti so šariou sa niekedy spomína aj pojem ústava alebo Korán ako ústava. Ide o vyjadrenie toho, že princípy a základné zásady obsiahnuté v Koráne tvoria základné a nemenné princípy štátu, na ktorých má byť postavený aj základný dokument, ktorým je ústava. Korán ako Kniha obsahujúca nielen právne zásady a ustanovenia, ale aj rôzne znamenia o Bohu - stvoriteľovi, princípy viery a náboženstva, rôzne príbehy predošlých prorokov a spoločenstiev, rôzne znamenia opisujúce súdny deň a pod., nemôže byť ústavou v právnom zmysle slova. Úlohou Koránu ani nie je byť ústavou v právnom zmysle. Korán je však zdrojom základných a nemenných zásad, na ktorých má byť vybudovaný právny systém. Každá ústava, vrátane ústavy Slovenskej republiky, má takéto svoje zásady. Základných zásad a princípov obsiahnutých v Koráne nie je veľa, ale svojím významom a svojimi ustanoveniami tvoria základne princípy tvorby zákonov štátu. Ide napríklad o princípy a zásady práva na život, na majetok, na slobodnú voľbu viery a náboženského vyznania, o zákaz diskriminácie na základe rasy, náboženstva, farby pleti a pod. Na týchto zásadách má byť potom vybudovaný právny systém.

Otázka islamského práva a vzťah a prepojenosť jeho prameňov je rozsiahlou a komplikovanou otázkou, podobne, ako je to v každom právnom systéme. Nie je preto možné sa ňou podrobnejšie na tomto mieste zaoberať a nie je to ani účelom tejto publikácie. Bolo však potrebné vysvetliť aspoň základný mechanizmus, podľa ktorého islamské právo funguje.

5. Náboženská sloboda a spolužitie v prameňoch islamského náboženstva

Náboženská sloboda a spolunažívanie muslimov a nemuslimov bola popri klasických otázkach spojených s postavením ženy v islame, azda jednou z najdiskutovanejších otázok v spojitosti s islamským náboženstvom, za posledné roky. Svetové médiá či už priamo alebo sprostredkovane, prinášali správy o niektorých prípadoch, keď bol muslim konvertujúci na iné náboženstvo za takéto niečo súdený a odsúdený. Rozoberali sa rôzne scenáre o vzťahu islamského náboženstva k slobode náboženského vyznania.

Ako to v médiách vo vzťahu k islamskému náboženstvu býva už zvykom, pokryla sa udalosť, uviedlo sa zopár „zaujímavých“ názorov a celá záležitosť sa odložila. Ľudia sa ale nakoniec nedozvedeli úplnú pravdu o postoji náboženstva k tejto otázke. Ak berieme do úvahy fakt, že úlohou médií je prinášať väčšinou „horúce správy“ za účelom zisku a konkurencie s inými médiami, takéto správanie nie je neobvyklé. Aj z tohto dôvodu sme sa rozhodli zaradiť túto kapitolu do predkladanej publikácie, aby čitateľ mal možnosť zorientovať sa v množstve správ, ktoré počuje a vidí a vedieť sa vysporiadať s takouto správou a správne si ju zatriediť.

Ako je uvedené vo štvrtej kapitole o islamskom práve, základným východiskom islamského práva je šaria reprezentujúca zásady

a ustanovenia Koránu a dôveryhodných výrokov proroka Muhamada. Podobne, ako je tomu vo všetkých oblastiach práva a spoločenského života, aj v tejto oblasti - oblasti náboženskej slobody, okrem základných prameňov existujú rôzne právne názory a rôzne právne úpravy tejto otázky.

Problematika náboženskej slobody je príliš rozsiahla na to, aby sme ju na týchto stránkach vyčerpávajúco rozobrali spolu s argumentmi podporujúcimi jednotlivé právne stanoviská. Pri uvádzaní argumentov sa preto obmedzíme len na tie základné, t. j. na argumenty z Koránu a prorokových výrokov, v súlade s ktorými prebiehali v minulosti a prebiehajú aj v súčasnosti diskusie nielen medzi jednotlivými náboženskými autoritami, ale aj medzi laikmi v intenciách jednotlivých diskusií náboženských a právnych autorít.

Základným prameňom islamského náboženstva a islamského práva je Korán. Základná zásada týkajúca sa náboženskej slobody, ktorá je v Koráne určená, sa nachádza v znamení 2:256:

„V náboženstve niet donútenia (uznanie a nasledovanie náboženstva nesmie byť na podklade donútenia, ale musí vyvierať z presvedčenia a dobrovoľnosti). **Správne a rozumné od nesprávneho a nerozumného je už rozlíšené** (je už dostatočne jasné, čo je správne a rozumné a čo nie). **Kto odmietne nasledovať a veriť v tágúta** (v satana a vo všetky negatívne vlastnosti a predsudky, ako je bezprávie, nevier a iné) **a uverí v Boha, ten sa uchopí pevnej rukováti, ktorá sa nikdy nerozломí** (pridrží sa tej správnej rukováti, ktorá ho bude stále spájať s pravdou v otázke

viery, náboženstva, ale i každodenného života). **A Boh všetko počuje a všetko vie** (počuje a vidí, čo sa deje).“ (Korán 2:256)

Od tohto znamenia Koránu sa začína odvíjať celá právna úprava osobnej voľby náboženstva. Znamenie jasne deklaruje, že po zoslaní Koránu je už jasné, čo je správne a čo nie. V zmysle zásady, že každý zodpovedá za svoje skutky, je už daná sloboda výberu každému. Každý sa môže rozhodnúť, či uverí v Boha a prijme islam za svoje náboženstvo, alebo nie. Za to sa bude sám pred Bohom zodpovedať. Na tejto zásade sa zhodli všetci hlavní učenci a všetky hlavné právne školy. Je to základná zásada v Koráne a v islamskom práve. Z tohto dôvodu, šíriť islam mečom alebo násilím neprichádza do úvahy. Je to skutočnosť, ktorú toto znamenie jasne ustanovuje. Aj keď to možno mnohých nemuslimov sklame, myšlienka v podobe šírenia islamu mečom je len čistým stereotypom a vojny, ktoré sa v minulosti viedli, boli politického, nie náboženského charakteru (z pohľadu muslimov).

Tu však treba spomenúť jeden z novodobých myšlienkových prúdov, ktorý sa snažil odchyliť od tejto zásady a prejavil sa práve v 20. storočí v niektorých myšlienkach jedného z významných predstaviteľov Muslimského bratstva v Egypte. Ide o Sejjeda Qutuba, ktorý videl boj proti vládam krajín, neumožňujúcich muslimom oboznamovať ľudí tam žijúcich s islamským náboženstvom, za oprávnený. Zároveň sa otvorene vyjadril za ozbrojený boj voči každej takejto krajine, aby tak jej vláda bola zvrhnutá. Na postojoch Sejjeda Qutba si môžeme všimnúť, že slovo islam stotožňoval s politickou mocou štátu, čo znamená, že jeho výroky a myšlienky mali skôr politický charakter doby v ktorej žil, než aby boli

ovplyvnené základnými zásadami náboženstva. Sejjed Qutub zomrel v roku 1966 vo veku 60 rokov, čo znamená, že žil v dobe, keď boli arabské a islamské krajiny okupované západnými mocnosťami a v revolučných časoch národnooslobodzovacích hnutí v týchto krajinách. Muslimské bratstvo vzniklo ako politické hnutie s náboženským kontextom, ako reakcia na politické, sociálne a ekonomické pomery v Egypte. Bolo založené v roku 1928 v Egypte a podľa jeho vzoru potom vznikli mnohé pobočky na úrovni iných štátov, ako sú Jordánsko, okupované palestínske územia, Sýria, Irak a pod. Hlavným cieľom Muslimského bratstva bolo založenie islamského štátu podľa predstáv jeho zakladateľa Hasana Bannu a jeho nasledovníkov. Išlo skôr o politické hnutie, ktoré si osvojilo ozbrojený boj na dosiahnutie svojich cieľov.

Aj keď sa názory Sejjeda Qutuba nestretli so žiadnou odozvou u väčšiny islamských učencov a bežných muslimov, ba naopak, boli odmietnuté, našli sa aj takí, ktorí z rôznych politických, sociálnych, ekonomických a iných dôvodov takéto myšlienky podporili. Tento prúd, ktorý sa prejavil v plnej miere v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch 20. storočia, však dal vzniknúť základom myšlienky ozbrojeného boja na celej Zemi, vrátane použitia všetkých dostupných prostriedkov. Treba však dodať, že nie všetci členovia Muslimského bratstva si tieto myšlienky osvojili a aj vo vnútri bratstva existujú viaceré názorové prúdy, z ktorých niektoré uprednostňujú politický boj pred ozbrojeným.

Uviedli sme, že základným pravidlom v islame je sloboda náboženského vyznania, resp. sloboda prijatia islamského náboženstva nemuslimom. Ďalšie znamenie Koránu, ktoré túto zásadu, aj

keď nepriamo, potvrdzuje, je znamenie Koránu 18:29, ktoré označuje:

„Povedz (im, Muhammad): „Pravda je to pochádzajúca od Pána vášho (hovoriaca, že všetci ľudia sú si rovní). Kto chce, nech uverí a kto chce, nech veríť odmietne“..“ (Korán 18:29)

To je to, čo sa o prijímaní islamského náboženstva v Koráne - základnom prameni islamského náboženstva a islamského práva, uvádza.

Od tohto bodu však prichádzame k rôznym právnym názorom náboženských a právnych autorít na nasledujúce, odvodené otázky. Ide o otázku, čo s muslimom, ktorý prijal iné náboženstvo, resp. čo s tým, ak by chcel nejaký muslim zmeniť svoje náboženstvo. Pri takom veľkom množstve muslimov v minulosti aj v súčasnosti sa takí jednotlivci z rôznych dôvodov objavajú.

Ak niekto konvertoval z islamského náboženstva na iné, spravidla to nebolo z dôvodu jeho nedostatočnej viery v Boha alebo v základné články viery, ale z iných, najmä ekonomických, sociálnych, politických a iných dôvodov. V takomto prípade sa názory náboženských a právnych autorít rôznia v mnohých smeroch. Kvôli ľahšiemu pochopeniu týchto stanovísk a ich argumentácie, sa pokúsime tieto názory zhrnúť do niekoľkých názorových skupín, pričom začneme od toho najkonzervatívnejšieho.

Rôznorodosť právnych stanovísk vychádza jednak z dvoch výrokov proroka Muhammada a jednak z politických, sociálnych a ekonomických podmienok spoločnosti v dobe, v ktorej boli tieto stanoviská vyslovené.

O muslimovi, ktorý opustí svoje náboženstvo, nájdeme v zbierkach prorokových výrokov tieto dva výroky:

1. Prvý výrok hovorí: *„Kto zamení svoje náboženstvo, tak ho zabite.“* V ďalšom výklade budeme tento výrok označovať ako „prvý výrok“.

2. Druhý výrok je výrok, v ktorom prorok hovorí: *„Krv muslima, ktorý dosvedčil, že niet boha okrem Boha a že ja (Muhammad) som poslom Božím, sa môže preliať len v troch prípadoch: ak ide o život za život (t. j. v prípade úmyselnej vraždy), v prípade ženatého muža alebo vydatej ženy, ktorí sa dopustili mimomanželského pohlavného styku, a v prípade toho, kto opustil svoje náboženstvo a rozišiel sa (v zmysle nezhodol sa) so zvyšnou skupinou (s muslimami).“* V ďalšom výklade budeme tento výrok označovať ako „druhý výrok“.

O týchto dvoch výrokoch sa viedli v minulosti dlhé odborné diskusie a vznikli mnohé diela významných aj menej významných autorov, ktoré sa týmito výrokmami a touto problematikou zaoberali. Aj dnes sa okolo nich vedú diskusie.

V prvom rade ide o výroky proroka Muhammada, nie o Korán. To znamená, že tieto výroky sa dostali k nám prostredníctvom ústneho podávania, až kým neboli zaznamenané v základných zbierkach prorokových výrokov; na rozdiel od Koránu.⁵⁸

⁵⁸ O spôsobe zachovania Koránu a jeho evidovania v písanej podobe, odkazujeme čitateľov na našu publikáciu: Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, vydal: ALJA, s.r.o., Bratislava 2001, ISBN 80-968532-6-0

Niektorí autori poukázali na nie úplnú dôveryhodnosť uvedených výrokov z pohľadu ich zdroja. Avšak vzhľadom na to, že oba uvedené výroky sú uvedené v známych zbierkach prorokových výrokov a väčšina náboženských a právnych autorít ich považuje za dôveryhodné, budeme vychádzať z predpokladu ich dôveryhodnosti.

Prvý problém, s ktorým sa museli učenci zaoberať, bolo slovo „náboženstvo“ v prvom výroku. Výrok totiž neurčoval, či sa to vzťahuje na muslima, pretože dikcia výroku je všeobecná. Stretávame sa preto s rozličnými názormi na to, kto sa tým myslí. Chápanie tohto slova, resp. oboch výrokov sa líšilo aj v závislosti od striktného formálneho chápania výrokov alebo od sledovania ich zmyslu a účelu. Jedno stanovisko hovorí, že tento výrok sa vzťahuje aj na nemuslimov! Pri určovaní miery vzťahovania sa na nemuslimov, niektorí učenci sa vyjadrili, že ak napr. konvertuje kresťan na židovské náboženstvo alebo naopak, je to konvertovanie v rámci toho istého stupňa. Ak však kresťan alebo žid konvertuje na iné, pohanské náboženstvo, potom sa naňho uvedený výrok vzťahuje. Toto stanovisko vyslovili niektorí učenci šafiovskej právnej školy. Vo vzťahu k nemuslimom však išlo skôr o polemizovanie o celej tejto problematike z teoretického hľadiska, než by išlo o jej praktické uplatnenie alebo právne zakotvenie. Príslušníkom každého náboženstva bola totiž daná sloboda uplatnenia svojich vlastných pravidiel v prípade konvertovania ich príslušníkov na iné náboženstvo. Ostatné stanoviská sa ustálili na tom, že táto záležitosť sa týka len muslima, ktorý opustí svoje náboženstvo.

Ako argument podporujúci toto stanovisko uviedli dikciu druhého výroku, v ktorom sa už hovorí o muslimoch.

Vzťah prvého a druhého výroku niektorí učitelia brali ako vzťah dvoch noriem na tej istej úrovni. Iní zasa ako vzťah špeciálnej právnej normy (druhý výrok) ku všeobecnej právnej norme (prvý výrok). V každom prípade, druhý výrok konkretizoval prvý, všeobecný výrok.

Dostávame k otázke, čo s muslimom, ktorý opustil islamské náboženstvo. Pri tejto otázke sa stretávame s väčším množstvom právnych stanovísk. Niektoré právne stanoviská držiace sa prísneho formalizmu stanovili, že takýto muslim musí byť odsúdený na smrť, pretože to jasne vyplýva z dikcie oboch výrokov. Ustanovili pritom, že predtým než by mal byť takýto muslim odsúdený, musí sa mu dať príležitosť, aby prehodnotil, či nechce odvolať svoje opustenie islamského náboženstva. V tomto smere nájdeme mnohé právne stanoviská k dĺžke lehoty danej takémuto muslimovi na prehodnotenie svojho rozhodnutia. Jedna názorová skupina hovorí, že mu musí byť daná príležitosť tri razy oddelené od seba. Ďalšia, že sedemkrát. Iná, že sa mu dá príležitosť až do konca jeho prirodzeného života, aby svoje odvrátenie od islamského náboženstva odvolal, t. j. nemá byť za takéto niečo odsúdený. Zástancom posledného stanoviska bol napríklad aj kalif Omar Bin Alchattáb a kalif Omar Bin Abdulaziz, dvaja kalifovia z najznámejších a najspravodlivejších kalifov.

Tí učitelia, ktorí sa vyjadrili za odsúdenie na trest smrti, argumentovali aj tým, že za čias proroka boli niektorí muslimovia, ktorí

sa odvrátili od islamského náboženstva, odsúdení na smrť a prorok to povolil.

Hanofijovská právna škola (jedna zo základných právnych škôl v islamskom práve) a mnohí učenci, ktorí sa zaraďujú do jej radov, zastávali stanovisko, že odsúdenie muslima, ktorý opustí islamské náboženstvo, sa vzťahuje na mužov, ale na ženy nie, **pretože ženy sa nezúčastňujú boja**. Mnohí učenci a právne autority tejto školy vychádzali zo zámeru ustanovení uvedených v prvom aj druhom výroku.

Tu sa dostávame k ďalšej skupine právnych stanovísk, ktoré stanovujú, že uvedené výroky nie je možné aplikovať len s prihliadnutím na ich formálny, doslovný jazykový význam, keďže oba výroky okrem iného vychádzali z určitých konkrétnych situácií, ktoré sa vtedy odohrali. Ustanovenia týchto výrokov treba posudzovať z pohľadu cieľa, ktorý sa nimi sledoval. Okrem toho je zrejmé, že ak posudzujeme vzťah oboch výrokov, druhý výrok vystupuje vo vzťahu k prvému výroku ako špeciálna právna norma vo vzťahu k všeobecnej, preto druhý výrok nielenže obsahuje v sebe ustanovenia prvého výroku, ale ho už aj konkretizuje. Tieto právne stanoviská učencov a právnych autorít okrem toho zdôraznili, že poslednú vetu druhého výroku, t. j. *„v prípade toho, kto opustil svoje náboženstvo a rozišiel sa (v zmysle nezhodol sa) so zvyšnou skupinou (s muslimami)“*, treba brať v celistvosti. To zakladá splnenie dvoch podmienok, ktoré na seba nutne nadväzujú, t. j. že muslim opustil svoje náboženstvo a zároveň sa aj pridal k nepriateľom muslimov alebo vyvíjal činnosť smerujúcu proti svojej bývalej skupine, t. j. proti muslimom. Až naplnením sa oboch podmienok

možno niekoho odsúdiť na smrť, nie za to, že opustil svoje náboženstvo, ale za to, že začal vyvíjať záškodnícku činnosť voči muslimom, ku ktorým predtým patrili a ktorých pomery a slabosti dobre poznal. Zástancovia tohto stanoviska uznali, že počas prorokovho života boli na smrť odsúdení niektorí muslimovia, ktorí sa odvrátili od islamu, avšak s tým, že neboli odsúdení za to, že opustili islamské náboženstvo, ale za to, že po ich odvrátení sa od islamu, sa dopustili trestných činov vraždy alebo trestných činov lúpežníctva spojeného s vraždou. Odsúdení boli za tieto činy, nie za ich odvrátenie sa od islamu ako náboženstva. Toto právne stanovisko nepovažuje opustenie islamského náboženstva muslimom za dôvod na akýkoľvek trest v tomto živote, pokiaľ nebude takýto bývalý muslim vystupovať proti islamu a muslimom alebo nebude podporovať ich nepriateľov. Ak pôjde čisto len o osobné presvedčenie, o takomto človeku už rozhodne Boh najvyšší, nie človek.

Islamská právna veda je veľmi rozsiahla a zahrňuje bohatú oblasť života muslimov. Neexistencia cirkevnej hierarchie otvára možnosť slobodného vývoja názorov a právnych stanovísk neobmedzenému množstvu ľudí. Každý sa môže vyjadriť k akejkolvek otázke, avšak relevantnosť jeho názoru je závislá od stupňa jeho poznania, a tým aj od miery akceptácie ľudí jeho argumentov, stanovísk a názorov. Závisí to samozrejme aj od miery vývoja spoločnosti, od politických, sociálnych a ekonomických pomerov, ale aj od miery ovplyvnenia určitej oblasti v danej chvíli, určitými miestnymi zvyklosťami, ktoré môžu byť niekedy až v rozpore s islamským náboženstvom. Aj to je jeden z dôvodov, prečo v jednej oblasti môže prevládať konzervatívnejšie smerovania pridržiujúceho

sa striktného formalistického právneho chápania, inde zasa umiernennejšie a otvorenejšie. Ďalším, ale nemenej dôležitým faktorom je aj miera celkovej odbornej a spoločenskej diskusie o náboženských a právnych otázkach, a to tak v minulosti ako aj v súčasnosti. Vo všeobecnosti možno skonštatovať, že čím bola oblasť viac vzdialená od centra rozvoja islamskej právnej vedy, tým viac sa upínala len na jedno stanovisko a na jednu právnu školu.

Vo vzťahu k otázke opustenia islamského náboženstva muslimom sa situácia vo vnútri islamských krajín vníma inak, ako je to mimo nich. Ak totiž niekto žije v islamskej krajine a opustí islamské náboženstvo, je tu predpoklad, že môže ísť o politický zámer namierený proti jednote štátu, jeho bezpečnosti, stabilite a pod. Ak muslim žije mimo územia islamského štátu, tam sa rozhodne opustiť islamské náboženstvo a tam si žije svoj život, nikoho táto otázka v jeho pôvodnej krajine nezaujíma a ak, tak možno len jeho príbuzných a priateľov.

Aj napriek náročnosti celej právnej úpravy ohľadom opustenia islamského náboženstva muslimom, pokladali sme za dôležité aspoň v skratke objasniť, ako sa stavia islamské náboženstvo, resp. islamské právo, k tejto otázke a poukázať na pluralitu právnych názorov a stanovísk, v dôsledku čoho v jednej oblasti môže mať väčšiu váhu jedno právne stanovisko, v inej druhé, a v ďalších kombinácia viacerých právnych stanovísk.

6. Pramene islamského práva vo vzťahu k forme vlády

Problematika štátneho zriadenia a formy vlády podľa islamského náboženstva súvisí priamo s islamským právom. Ako už bolo uvedené vo štvrtej kapitole, islamské právo sa z pohľadu svojich prameňov delí na šariu a fiqh. Šaria pritom pramení z právnych ustanovení Koránu a dôveryhodných výrokov a tradícií proroka Muhammada.

O povinnej forme štátu alebo forme vlády, resp. aké usporiadanie a akú formu vlády by mal mať štát, Korán takmer nič neustanovuje. Korán len ustanovuje určité základné zásady a všeobecné pravidlá správania, ktorými by sa mali muslimovia vo všeobecnosti riadiť. Medzi takéto zásady vo vzťahu k forme vlády a verejnej moci patria napr. zásady stanovené v týchto znameniach Koránu:

1. Znamenie 42:38: „**A (je to určené) pre tých, ktorí poslúchajú Pána svojho a konajú modlitbu a o veciach, ktoré sa ich týkajú, sa navzájom radia** (o každej verejnej a dôležitej záležitosti by sa mali muslimovia medzi sebou radiť a až potom rozhodnúť) **a z toho, čo sme im dali, mňajú** (rozdávajú a pomáhajú ostatným ľuďom finančne),“

2. Znamenie 4:59: „**Vy, ktorí ste uverili, poslúchajte Boha a poslúchajte posla a tých z vás, ktorým náleží rozhodovanie o veciach** (ktorí sú poverení rozhodovaným o veciach verejných)..“

3. Znamenie 2:188: „**I neoberajte sa** (ľudia a neokrádajte sa) **navzájom o majetky medzi sebou** (vzájomne) **neprávom** (podvodom, ktorého by ste sa dopustili) **a neponúkajte ich** (ako úplatky) **vládcom** (a úradným osobám, ktorí o veciach verejných a súkromných rozhodujú), **aby ste tak** (vedome) **obrali ľudí o časť ich majetkov hriechom** (hriešnym spôsobom, ktorého by ste sa dopustili) **a pritom viete** (že konáte niečo, s čím by Boh nikdy nesúhlasil a čo vás nechá oľutovať).“

Prvé znamenie ustanovuje všeobecnú zásadu, že o verejných záležitostiach sa majú muslimovia navzájom radiť. Ide o určitú formu zapojenia ľudí do rozhodovacieho procesu vo veciach, ktoré sa ich týkajú. Nie je pritom ďalej definované, či to má byť formou všeobecného zhromaždenia ľudí, vyjadrenia názoru a hlasovania, alebo vo forme volených zástupcov atď. Korán pritom na inom mieste ustanovuje, že ľudia sú si rovní a niet rozdielu medzi nimi. Spôsob a forma uskutočnenia tohto rozhodovania je už ponechaná na samotných muslimov v danom čase a mieste.

Druhé znamenie nepriamo stanovuje zásadu zachovávania verejného poriadku a rešpektovania tých, ktorých si ľudia ustanovili, aby za nich riadili veci verejné. V nadväznosti na to, je potrebné spomenúť aj ďalšiu zásadu, ktorá určuje, že ľudia by mali rešpektovať tých, ktorí riadia veci verejné, pokiaľ títo nepovolí niečo

zakázané alebo nezakážu niečo povolené. Pokiaľ sa verejný činiteľ riadi zákonom a základnými zásadami morálky, ľudia majú rešpektovať jeho rozhodnutia. Ak sa tým však prestane riadiť a zákony, zásady a morálku poruší, majú ľudia právo volať ho na zodpovednosť, prijať potrebné opatrenia na vykonanie nápravy, vrátane odvolania alebo zosadenia takéhoto verejného činiteľa.

Tretie znamenie zakazuje úplatkárstvo vo verejnom živote, keď ľudom zakazuje, aby sa neprávom oberali o majetky tak, že budú podplácať vládcov, rozhodcov alebo sudcov, ktorí v sporoch rozhodujú.

O prepojenosti štátu a náboženstva sme sa zmienili už vo štvrtej kapitole. Kým sunniti uznávajú svetský štát, ktorý sa riadi princípmi a zásadami ustanovenými islamským právom, šiiti sa držia vedúcej úlohy imáma v štáte. Toto prepojenie u šiitov sa potom v modifikovanejšej forme premietlo do terajšej ústavy Iránskej islamskej republiky.

Počas historického obdobia od vzniku islamského štátu v Medine až do dnešnej doby, prešli islamské štáty rôznymi formami vlády. Za výrazné obdobie sa v tomto smere považuje obdobie prvých štyroch kalifov po smrti proroka Muhammada. Po tomto období už nastupujú obdobia absolutisticky vládnučich dynastií, obdobie silného centrálného štátu, ale aj obdobia rozdrobenosti, či napokon etapa zoslabnutia islamského štátu, koloniálneho obdobia a obdobia novodobých dejín islamských štátov vo forme rôznych štátnych útvarov s ich špecifikami a usporiadaním.

Záver

Na záver sa žiada zvýrazniť, že cieľom predloženej publikácie bolo poskytnúť odpovede na niektoré dôležité otázky spojené s islamským náboženstvom, ktoré sú verejnosti často nejasné. Načrtli sme niektoré otázky v ich základnej forme, čím sa čitateľovi otvára možnosť hlbšieho zamyslenia sa a analýzy súčasného stavu.

V Bratislave 27.02.2011

Abdulwahab Al-Sbenaty

Použitá literatúra

1. Marian Posluch – Ľubomír Cibulka, Štátne právo slovenskej republiky, vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1997
2. Preklad Koránu do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, ALJA, s.r.o., 2008.
3. JUDr. Daniel Šmihula, PhD., Teória štátu a práva, Epos, 2010.
4. Jiri Fleissig, Charif Bahbouh, Malá encyklopédia islamu, Praha 1993
5. Šajch Fadhlalla Haeri, Základy islamu, tradícia, história, vývoj, súčasnosť, Votobia, 1997
6. Ľuboš Kropáček, Duchovné cesty islamu, Vyšehrad, Praha, 1998
7. Imam Mahmoud šeltout, Islam, presvedčenie a cesta, desiate vydanie, 1980, Káhira (AR)
8. Mustafa Ahmad Al-zarqa, Všeobecný úvod do islamského práva, druhé vydanie, Damašek, 2004 (AR)
9. http://www.islamicweb.com/beliefs/cults/shia_population.htm

10. Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, vydal: ALJA, s.r.o., Bratislava 2001, ISBN 80-968532-6-0

V tomto druhom vydaní bola použitá nasledujúca literatúra:

1. Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

Fatwa

a právne stanoviská

Abdulwahab Al-Sbenaty

Fatwa a právne stanoviská

Prvé vydanie 2021

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

©Abdulwahab Al-Sbenaty

www.koran.sk

ISBN: 978-80-570-3079-9

Úvod

Žijeme v dobe, v ktorej vzdelávaníu dominujú elektronické médiá, čím ďalej tým viac. Niekedy máme pocit, že sa tým všetko zrýchľuje a že sme zaplavení obrovským množstvom informácií, viac ako kedykoľvek predtým. Na strane druhej, prístupu k obrovskému množstvu informácií, možno považovať za vítanú a užitočnú skutočnosť.

Z hľadiska jednoduchšieho prístupu k publikáciám spojeným s islamským náboženstvom, sa za uplynulé desaťročie vykonalo toho veľmi veľa. V arabskom jazyku sú dostupné elektronické knižnice, ktoré obsahujú státisíce kníh z rôznych oblastí spojených s islamským náboženstvom. Obzvlášť sú cenné staré knihy, ku ktorým by sa čitateľ ťažko dostal nebyť toho, že niekto, kto knihu mal ju vyhotovil v elektronickej podobe a zverejnil, aby sa k nej ostatní záujemcovia mohli dostať. Takýmto spôsobom sa nám zachová obrovské množstvo kníh, ktoré by sa inak možno stratili (časť by sa opotrebovaním zničila a časť by ostala len v súkromných knižniciach).

Staré publikácie spojené s islamským náboženstvom nie sú dôležité len ako historický zdroj informácií. Sú dôležité aj preto, že z nich dodnes mnohé náboženské authority čerpajú pri tvorbe tzv. fatwi (v nominatívne fatwa), ktorú možno charakterizovať, ako nábožensko-právnu normu. Fatwa je nábožensko-právny názor

(stanovisko) určitej autority na určitú konkrétnu právnu otázku. Skutočnosť, že ide o právny názor určitej autority znamená, že vo vzťahu ku konkrétnej otázke môže existovať väčšie množstvo takýchto právnych názorov. Zdôrazňujeme, že ide o nábožensko-právny názor určitej autority aj preto, že jednoznačné záväzné nábožensko-právne normy nájdeme len v Koráne a sčasti v prorokovej tradícii a výrokoch. Dokonca aj vo vzťahu k prorokovej tradícii, sú ustálené, ako všeobecne záväzné, hlavne tie právne normy, ktoré sa týkajú náboženských úkonov. O ostatných jednotlivých nábožensko-právnych otázkach nájdeme už rôzne nábožensko-právne názory a stanoviská autorít, ktoré sa niekedy až diametrálne líšia.

Jasným dôkazom uvedeného je vznik známych právnych škôl muslimov - sunnitov (nehovoriac o iných právnych školách rôznych odnoží a špecifických skupín). Známe štyri právne školy (právne smery) vznikli v 2. až 3. storočí Hižri⁵⁹ (približne 8-9 storočie). Ich vznik podnietil hlavne veľký rozmach štátu (Umejjovského a Abbásovského kalifátu) a potreba právnych noriem v omnoho širšom kontexte, než bolo dovtedy. Pre uvedené a nasledujúce obdobie bolo okrem iného charakteristické to, že nevznikli len štyri právne školy, ale bolo ich omnoho viac. Zachovalo sa nám ale najviac písomných prác práve od nasledovníkov týchto štyroch škôl (smerov). Známe autority jednotlivých právnych škôl vydávali svoje nábožensko-právne stanoviská formou fatiew. Tieto fatwi si štátna moc potom osvojovala a vyhlasovala ich za

⁵⁹ Letopočet hižri je letopočet, ktorý muslimovia používajú a ktorý sa začal datovať od emigrácie proroka Muhammada z Mekky do Mediny. Ide o letopočet, ktorý sa riadi lunárnym kalendárom.

všeobecné záväzné právne normy upravujúce určité spoločensko-právne správanie obyvateľstva. Už z uvedeného je jasné, že mnohé fatwi boli vydávané na základe požiadavky štátnej moci. Tá bola v tých časoch, podobne ako to bolo v okolitých štátoch, absolutistická, monarchistická. Štátna moc pritom podporovala hlavne tie fatwi, ktoré boli z politického hľadiska jej naklonené.

Ak hovoríme o fatwách, musíme si uvedomiť jednu veľmi podstatnú charakteristickú črtu týchto fatiew, ktorou je ich naviazanosť na dobu v ktorej boli vydané. Fatwa totiž vychádza z určitých podmienok daných v dobe, v ktorej bola vyslovená a je naviazaná na túto dobu a na podmienky, ktoré v nej prevládali. Neznamená to, že nemusí byť užitočná aj pre neskoršie obdobie, ale znamená to, že v neskoršom období ju treba brať s ohľadom na skutočnosť, že vychádzala z podmienok, ktoré platili v čase jej vydania.

Uvedieme si jednoduchý príklad. V čase, keď sa objavili prvé vodovodné kohútiky (batérie), vyšlo viacero fatwiev, ktoré zakazovali vykonávať wudu (umytie pred modlením) použitím vody z vodovodného kohútika. Bralo sa to ako niečo, čo je cudzie islamskému náboženstvu, tzv. bidaa. Bidaa je pritom v ponímaní náboženských autorít niečo, čo je nové, čo predtým v náboženstve neexistovalo a čo môže negatívne vplyvať na veriacich. Náboženské authority nasledujúce Hanafiovskú právnu školu, boli prvé, ktoré vydali fatwu, že vykonávanie wudu z vody z vodovodného kohútika nie je v protiklade s islamským náboženstvom. Nasledovníci ostatných právnych škôl najprv vydali fatwi v ktorých zakazovali vykonávať wudu z vody tečúcej z vodovodného kohútika, a až neskôr tieto svoje fatwi zmenili. Dnes sa nad tým pousmejeme, ale

v tej dobe išlo o veľmi vážnu polemiku. Až postupom času sa fatwi právnych autorít iných právnych škôl zmenili a pripustili vykonávanie wuduu použitím vody z vodovodného kohútika.

Postupne sme sa dostali k jednej základnej myšlienke a skutočnosti. Nie všetky fatwi sa totiž rušia a na ich miesto sa vydávajú nové. Niektoré sa nerušia, ale vydajú sa nové s tým, že tie novšie sa považujú za platné a nahrádza tie staršie. Všetky sa ale pritom považujú za riadne vydané.

Vo vzťahu k nášmu príkladu to znamená, že ak by niekto dnes chcel zakázať vykonávanie wuduu z vody tečúcej z vodovodného kohútika, siahne po fatwach, ktoré boli vydané v čase sporu o použitie/nepoužitie vody z vodovodného kohútika (ktoré boli medzičasom prekonané a nahradené inými) a bude nimi argumentovať. Fatwa bola vydaná riadne a vydali ju náboženské authority, ktoré sú možno dodnes v určitých oblastiach uznávané. Preto ak takúto starú fatwu, niekto začne šíriť a má k tomu aj dostatok finančnej a mediálnej podpory, môže docieľať to, že presvedčí časť muslimov, že použitie vody z vodovodného kohútika nie je prípustné.

Je asi málo pravdepodobné, že ak by dnes niekto začal presviedčať ostatných muslimov, že použitie vody z vodovodného kohútika nie je v súlade s islamským náboženstvom, tak by uspel. Určite by neuspel napriek tomu, že by mal staré fatwi a stanoviská niektorých náboženských autorít, ktoré neboli zrušené.

Existujú však také právne stanoviska a fatwi, ktoré boli prijaté obdobným spôsobom, ale upravujú omnoho komplikovanejšie právne alebo nábožensko-právne otázky. U takýchto fatwiev je už

pravdepodobnosť ich opätovného presadenia v dnešnej dobe omnoho väčšia a reálnejšia. Čím je otázka, ktorú fatwa upravuje komplikovanejšia a odbornejšia, o to je väčšia možnosť jej použitia dnes, vrátane na manipulácie s ľuďmi. Zvlášť, že realita dnešnej doby je taká, že sa riadnemu vzdelávaniu bežných ľudí v oblasti islamských vied nevenuje veľká pozornosť. Otvára sa tým priestor rôznym skupinám a politicky motivovaným názorovým prúdom, aby si presadzovali svoje myšlienky a zámery a podporili ich stanoviskami, ktoré sú staré alebo často aj vytrhnuté z kontextu doby v ktorej boli vydané.

Ďalší problém, ktorý je spojený s fatwami súvisí, ako sme už uviedli, práve s dobovou previazanosťou fatwi. Tá vychádza: a) z podmienok, ktoré boli dané v čase jej vydania, a súčasne b) z určitej situácie, ktorá si vyžiadala jej vydanie. Neexistuje fatwa, ktorá by bola vydaná bezdôvodne. Fatwa bola a je vydávaná, ako reakcia na konkrétnu situáciu v konkrétnom čase.

Ako sme uviedli, fatwa bola nástrojom tvorby práva a právnych noriem v štátoch, kde bol právny systém vo svojej podstate kreovaný v súlade s islamským náboženstvom.

Zvyklo sa, hlavne v západnej literatúre, hovoriť o islamskom impériu, islamskom sultanáte, islamskom štáte a pod. Ak tieto názvy konfrontujeme s historickou realitou, zistíme, že v minulosti sa takmer žiaden väčší štátny útvar nepomenoval ako „islamský“. Je tomu tak napriek tomu, že tieto štátne útvary vo svojich právnych systémoch, vychádzali z veľkej časti z islamského náboženstva a postupom času (ako islamské právo rástlo) aj z islamského

práva. Ide o otázku na zamyslenie sa, prečo tomu tak bolo, pričom ponechám na čitateľa, aby sa pokúsil nájsť na túto otázku, vlastnú odpoveď.

Abdulwahab Al-Sbenaty

1. Fatwa - charakteristické črty

Aby sme lepšie pochopili, čo fatwa znamená, pokúsime sa priblížiť význam tohto pojmu a jeho charakteristické črty.

V prvom rade si treba uvedomiť, že systém islamského práva je založený na diverzite. Rozmanitosť tohto systému vychádzala a vychádza hlavne z toho, že má jeden základ, ale výsledné efekty – právne normy, sú rôznorodé. Inak povedané, z jednotného základe vychádzajú právne normy, ktoré v sebe odrážajú realitu v určitom čase a na určitom mieste, čím sa tieto právne normy môžu v závislosti od tejto reality viac alebo menej líšiť.

Pri objasňovaní obsahu pojmu fatwa, budem vychádzať aj z toho, ako tento pojem opísali niektoré známe authority muslimov – sunnitov, hlavne tie authority, ktoré sú častokrát označovaná aj ako konzervatívne alebo salafistické authority muslimov - sunnitov. Uvedieme aj dobu v ktorej žili, aby bolo jednoduchšie si predstaviť v akých spoločensko-politických podmienkach žili.

Al-nawawai (celým menom Abú Zakaraja Jahja Bin Šaraf Al-huzámi Al-nawawi Al-šafii) vo svojej knihe Pravidlá fatwi,⁶⁰ uviedol na str. 13: „Ifta (vydávanie fatiew⁶¹) je veľmi dôležitá vec. Má

⁶⁰ Abú Zakaraja Jahja Bin Šaraf Al-huzámi Al-nawawi Al-dimašqi, Pravidlá fatwi, Al-mufti a Al-mustafti, vydavateľstvo Dár Al-fikr, prvé vydanie 1988.

⁶¹ Poznámka autora. Texty v zátvorkách sú pridané autorom na objasnenie významu.

svoju veľkú pozíciu a prednosti. To preto, že mufti (ten, kto fatwu vydáva) je dedičom prorokov (p.)⁶² a určuje to, čo je (pre muslimov) potrebné v nevyhnutnej miere (fard kifája), je však (mufti) vystavený aj omylu. Preto povedali (iní učenci), že mufti podpisuje v mene Boha.“

Al-nawawi žil v rokoch 1233-1277. Patril medzi významných predstaviteľov šafiíovskej právnej školy. Na uvedenej definícii fatwi si môžeme všimnúť tri základné prvky. Prvý, že definícia hovorí o tom, že mufti je dedičom prorokov, t. j. zastupuje ich, koná a kráča po ich stopách. Druhý, že mufti je vystavený omylu. Tretí, že mufti podpisuje v mene Boha, t. j. vydáva fatwi v intenciách toho, čo Boh určil.

Al-nawawi ohľadom fatwi ďalej uviedol: „Učenec je na pozícii medzi Bohom a jeho stvorenými, nech si preto dáva pozor, ako medzi nich vstupuje.“

Al-nawawi následne napísal: „Abdulrahmán Ibn Ebí Lejla povedal: Zastihol som za svoj život takmer stodvadsať Ansárov (prvých muslimov, ktorí pochádzali z Mediny a podporili proroka Muhammada, keď do nej emigroval z Mekky) z radov spoločníkov posla božieho (Muhammada). Keď bol niekto z nich opýtaný na nejakú záležitosť (aby povedal o nej svoje právne stanovisko), odkázal na iného (aby ten o nej rozhodol), ten odkázal na ďalšieho a ten na ďalšieho, až sa vrátila späť k tomu prvému (ktorý bol na ňu pôvodne opýtaný).“

⁶² (p.) znázorňuje skratku vety Požehnanie Božie a mier nech ich sprevádza.

Z uvedeného výroku Al-nawawiho je zrejmé, že každý z prorokových spoločníkov sa vyhýbal dať stanovisko na danú otázku z obavy, aby nepovedal niečo, čo by nebolo správne. Preto odkázal na iného, aby sa ho šli spýtať, v domnení, že ten toho viac pozná a je kvalifikovanejší. Takto sa to točilo a každý odkazoval na iného, až sa to vrátilo k tomu prvému, ktorý sa musel nakoniec vyjadriť, aký je jeho právny názor na danú otázku.

Al-nawawi ďalej pokračoval: „Nik z nich (prorokových spoločníkov) nepovedal nič bez toho, aby si predtým neželal, keby ho toho jeho brat ušetril. Nik z nich nebol spýtaný na právne stanovisko (fatwu) bez toho, aby si predtým nezaželel, keby ho toho (takejto úlohy) jeho brat ušetril.“

Prorokovi spoločníci sa báli do takej miery, aby nechtiac nepovedali čokoľvek, čo by nebolo v súlade s tým, čo Boh uložil, že si želali, keby to niekto iný za nich vybavil alebo rozhodol.

Al-nawawi ďalej uviedol: „Ibn Mesud a Ibn Abbas (dvaja známi prorokovi spoločníci) povedali: „Ten, kto vysloví právne stanovisko (fatwu) vo všetkom na čo je opýtaný (keď sa ho na čokoľvek spýtali, vždy vyslovil stanovisko), nemôže byť nič iné než blázon.““

Al-nawawi pokračoval: „Atá Bin Al-saeb (učenec z druhej generácie muslimov, ktorí už proroka Muhammada nezastihli) povedal: „Zastihol som ešte ľudí, ktorí keď by bol niektorý z nich spýtaný na niečo (aby povedal svoj právny názor - fatwu), odpovedal, ale pritom sa triasol (od strachu).““ Z tejto citácie je zrejmé, do

akej miery sa obávali povedať svoj názor o nábožensko-právnej otázke na ktorú by boli opýtaní.

Al-nawawi vo svojej knihe ďalej uviedol jedno podstatné svedectvo. Napísal: „Ibn Abbás (prorokov spoločník) a Muhammad Bin Ažlan, povedali: „Ak by učenec už zabudol hovoriť slovo „neviem“, zasiahol by sám seba na smrteľnom mieste.““ Ibn Abbás a Bin Ažlán tým chceli povedať, že ak učenec povie svoj právny názor na akúkoľvek otázku na ktorú je opýtaný a nepripustí, že by niečo nevedel, tak sa dopustí smrteľného prehrešku sám voči sebe, pretože jeden človek nemôže vedieť všetko, preto by nemal vyjadrovať odborné stanoviská o všetkom na čo je opýtaný.

Al-nawawi pokračoval: „Malek (zakladateľ Malekovskej právnej školy) bol niekedy opýtaný až na päťdesiat právnych otázok, ale nezodpovedal ani jednu z nich. Hovorieval: „Ak niekto vyjadrí svoj názor na niektorú otázku, mal by predtým než ho vysloví myslieť na raj a peklo, ako sa zachrániť (pred peklom) a až potom by mal odpovedať.“ Malek bol opýtaný na jednu právnu otázku a on odpovedal: „Neviem.“ Nato mu bolo povedané: „Veď je to ľahká a nenáročná otázka!“ V tom sa rozhneval a povedal: „V otázkach poznania a vedy nie je nič, čo by bolo nenáročné.““

Vo svojej knihe Al-nawawi ďalej uvádza: „Abú hanifa (zakladateľ Hanafiovskej právnej školy) povedal: „Nebyť obavy pred Bohom najvyšším, že by sa poznanie vytratilo, nebol by som vyslovil žiadnu fatwu; oni (tí, ktorí sa pýtajú) získajú úžitky z nej a ja budem niesť bremeno z toho (či som sa správne vyjadril alebo nie).““

Napriek tomu, že kniha Al-nawawiho je vcelku zaujímavá, nie je príliš rozsiahla.

Len na ilustráciu, ku ktorej sa vrátíme neskôr, vyhl'adali sme, čo sa píše o pojme fatwa na tých internetových stránkach, ktoré sú sa označujú, že patria do konzervatívneho prúdu muslimov - sunnitov. Na web stránke ar.islamway.net⁶³, napísal Zulkifl Muhammad Al-bakri, federálny mufti Malajzie, o pojme fatwa dlhší článok v ktorom uviedol niektoré citácie, ktoré sme vyššie uviedli z knihy Al-nawawiho. Avšak v samotnom úvode článku uviedol citáciu v ktorej citoval Al-nawawiho ohľadom fatwi takto: „Imam Al-nawawi, nech ho Boh zahrnie milosťou, povedal vo svojej knihe Pravidlá fatwi: Učenci povedali, že mufti podpisuje v mene Boha.“ Al-bakri pri citácii vynechal vetu, že mufti určuje to, čo je potrebné v nevyhnutnej miere (čiže nemusí sa vyjadriť ku všetkému), ale hlavne vynechal to, že mufti je vystavený omylu. Citoval iba jednu vetu v ktorej je uvedené, že mufti podpisuje v mene Boha, čo samozrejme bez zvyšku citácie, dáva úplne iný význam. Na web stránke islamonline.net⁶⁴, uverejnil autor článku Masúd Sabri, dlhý článok o fatwe, ale už v ňom necitoval takmer žiadnu citáciu zo starších zdrojov, ani nič z toho, čo sme si uviedli. V článku sa sústredil hlavne na pojem a podmienky fatwi a muftiho (mufti je ten, kto fatwu vydáva), pričom dôraz položil na to, že mufti plní v spoločenstve muslimov úlohu za proroka, pretože učenci sú dedičmi prorokov (v zmysle, že dedia po nich poznanie a odovzdávajú ho ďalej). Autor potom uviedol niekoľko citácií od

⁶³ <https://ar.islamway.net>

⁶⁴ <https://islamonline.net>

novodobých autorov, ktoré sa už do veľkej miery zhodujú s ním uvedenou definíciou. Takže autor prvého článku vyzdvihol citáciu, že mufti podpisuje v mene Boha a autor druhého článku vyzdvihol, že mufti plní úlohu za proroka, pretože učenci sú dedičmi prorokov. Z uvedeného je badateľné, ako chápali postavenie a funkciu muftiho v prvom storočí po smrti proroka Muhammada, ako ju chápali v neskoršom období a ako sa chápe u mnohých v dnešnej dobe.

O tom, aké sú charakteristické črty muftiho, aké podmienky sa majú v ňom nachádzať, aké sú podmienky a charakteristické črty fatwi, o tom nájdeme veľké množstvo publikácií. Čím novšia publikácia, o to sú podmienky prísnejšie a početnejšie. Základné rozdiely, ktoré si ale môžeme všimnúť medzi obdobím prvého storočia Hižri (storočie v ktorom žil prorok Muhammad a jeho spoločníci) a nasledujúcich storočí, možno stručne zhrnúť do nasledujúcich bodov:

1. **Pojem fatwa.** Pojem fatwa a tým aj jej definícia, boli spočiatku jednoduché. Išlo o vyjadrenie nábožensko-právneho názoru na určitú náboženskú alebo právnu otázku. Postupom času sa ale tento pojem a táto definícia rozširovali a komplikovali. Bolo tomu hlavne z jedného podstatného dôvodu, že právo bolo priamo kreované v spojení s náboženstvom. V prvých storočiach toto spojenie obohacovalo štát a právny systém.

Domnievame sa ale, že toto spojenie neskôr náboženstvu viac uškodilo než pomohlo. Totiž s riadením štátu je spojená moc a tá potrebuje nástroje, ktorými riadi štát a ktorými bude mať priamy

vpływ na obywatel'stvo. Preto sa do odvodených ustanovení náboženstva dostávali aj prvky slúžiace štátnej moci a politike. Je samozrejmé, že s týmto našim záverom nebudú všetci súhlasiť, ale práve o tom je rôznorodosť názorov.

2. Podmienky, ktoré sa majú nachádzať v osobe muftiho. Spočiatku boli podmienky, ktoré by mal spĺňať mufti - osoba, ktorá vyjadruje náboženské alebo nábožensko-právne stanovisko, jednoduché. Spočivali hlavne v tom, aby bol mufti muslimom, plnoletým, spravodlivým a aby bol známym svojou bohabojnosťou a rozumným uvažovaním. Postupom času sa ale tieto podmienky rozširovali. Pridali sa k nim napríklad znalosť šarii a fiqhu. V určitom historickom období sa k nim pridala podmienka nasledovania určitej konkrétnej náboženskej autority alebo právnej školy, a iné. Spojenie štátnej moci, resp. práva s náboženstvom, dokladuje aj skutočnosť, že funkcia muftiho bola spojená zväčša s funkciou hlavného sudcu a v nižších inštanciách s funkciou sudcu. Hlavný sudca sa tak nazýval rôzne napr. Hlavný mufti (Al-mufti Al-azam), Sudca sudcov (Qádi Al-qudát).

Na tomto mieste je potrebné sa ešte zmieniť o tom, že plynutím času sa hromadili názory a stanoviská jednotlivých autorít a sudcov z minulosti. Často sa hovorí o hlavných štyroch právnych školách, ale to neznamená, že neexistovali aj iné. Bolo ich mnoho, pričom názory a stanoviská týchto škôl sa mohli v niektorých otázkach priblížiť k stanoviskám hlavných právnych škôl, avšak v iných otázkach sa mohli od nich diametrálne líšiť. Znamenalo to, že aj celková orientácia v právnych stanoviskách bola čím ďalej náročnejšia, pretože tvorba práva pokračovala a pokračuje

neustále, keďže musí reflektovať nové spoločenské potreby. Jedným z hlavných nástrojov tvorby práva bola analógia. To vytvorilo potrebu poznať predchádzajúce právne stanoviská nábožensko-právnych autorít a ich argumentáciu. Potreba poznania predchádzajúcich právnych stanovísk následne viedla k postupnému vytvoreniu rôznych vedných disciplín zameraných na výuku uvedených právnych stanovísk a poznatkov s tým spojených. Nakoniec sa zriadili rôzne školy a univerzity, ktoré tieto vedy a náuky začali vyučovať a osoba muftiho sa stala spravidla (nie vždy) späť so získaním diplomu z takejto školy alebo univerzity.

Myslíme si, že v spojení náboženstva s právnym systémom, náboženstvo strácalo tú svoju jednoduchosť v ktorej spočívala jeho krása v čase proroka Muhammada a nasledujúcom období. Islamské náboženstvo je od svojho počiatku spojené s právom, spoločnosťou a štátom ako takým. Osobne si ale myslíme, že má byť smerodajným prameňom celého právneho systému, nie však jeho súčasťou. To znamená, že má štátu a právnemu systému určovať základné zásady a princípy fungovania a nie byť priamou súčasťou právneho systému. Toto spojenie bolo veľmi dobré a užitočné, pokiaľ boli štát a spoločnosť jednoduché a vzájomné vzťahy neboli príliš komplikované. Neskôr sa toto spojenie stalo skôr príťažou pre náboženstvo. To, čo sme uviedli znamená v praxi, že priame spojenie náboženstva s právnym systémom viedlo k tomu, že samotné náboženstvo sa začalo podriaďovať systému tvorby právnych noriem, ktorý bol plynutím času čoraz komplikovanejším. Takýmto spôsobom sa aj o jednoduchých náboženských otázkach viedla dlho siahla diskusia medzi rôznymi autoritami a nasledov-

níkmi rôznych právnych škôl, nasledovaná fundovanou a rozsiahlou argumentáciou, ktorá bola aj pre vzdelaného človeka už náročná. Z hľadiska právnej vedy išlo o právne diskusie, použitie právnych nástrojov, logiky, interpretácie a pod., ktoré boli podľa nás niekedy na vyspelejšej úrovni než je tomu dnes. Ale náboženstvo ako také to zahlcovalo a robilo ho komplikovaným, čo v dôsledku viedlo k tomu, že len určitá skupina ľudí (muftiovia a učenci) boli tí, ktorí určovali ľuďom, čo od nich ich náboženstvo vyžaduje a ako sa majú správať, resp. ak im niečo nie je jasné, oni sú tí oprávnení to vysvetliť a zaujať k tomu stanovisko. Veľmi výstižne by sa to dalo vysvetliť na príklade používania vodovodného kohútika, ktorý sme si uviedli. Právna diskusia a argumentácie strán za a proti jeho použitiu, by sa vyrovnali akejkoľvek odbornej právnej diskusie v súčasnej dobe. Ale z náboženského hľadiska išlo, podľa nás, o nepodstatnú záležitosť, ktorej sa nemuselo vôbec venovať toľko námahy, času a emócií. Doba v ktorej sa ale táto právna diskusia viedla, si to žiadala. Ešte lepšie si to neskôr vysvetlíme na príklade ichtisálu (ichtisál znamená umytia celého tela po jeho znečistení).

3. **Podmienky vyslovovania fatwi.** Uviedli sme, že prví muslimovia sa vyhýbali ako sa len dalo, vydávaniu fatiew. Báli sa, že by sa dopustili veľkého prehrešku, ktorý by ich sprevádzal až do súdneho dňa. Zvlášť dbali na to sa vyhýbať používaniu slov „dovolené (halal)“ a „zakázané (haram)“. Ani Ibn Abbás nebol na tom inak. Raz sa jeden muž spýtal Ibna Abbása: „Čo hovoríš o spievaní? Je dovolené – je halal alebo zakázané – haram?“ Ibn Abbás odpovedal: „Nepoviem o ničom, že je zakázané – haram,

iba ak by to bolo spomenuté v knihe božej (v Koráne) výslovne, že je to zakázané - haram.“ Muž povedal: „Znamená to, že je to halal - dovolené?“ Ibn Abbás odpovedal: „Nepoviem o niečom, že je dovolené – halal, iba ak by to bolo spomenuté v knihe božej (v Koráne) výslovne, že je to dovolené - halal.“ Ibn Abbás sa potom pozrel na muža a videl na jeho tvári, že ostal zmätený, preto mu povedal: „Keď v súdny deň príde pravda a nepravda, na ktorej strane bude stáť spievanie?“ Muž odpovedal: „Na strane nepravdy.“ Ibn Abbás mu na to povedal: „Už môžeš odísť, vyslovil si sám pre seba fatwu (odpovedal si sám sebe).“

Nejdi nám na tomto mieste o to, aby sme rozoberali otázku, či je spievanie zakázané alebo nie. Ide nám o to poukázať na skutočnosť, že Ibn Abbás jasne povedal, že čo nie je jednoznačne zakázané v Koráne, nebude o tom hovoriť, že je to haram, t. j. zakázané a čo nie je jednoznačne povolené v Koráne, nebude o tom hovoriť, že je to halal, t. j. povolené. Takéto niečo nájdeme u mnohých spoločníkov proroka Muhammada, ktorí žili po jeho odchode z tohto života. Tí si uvedomovali, akú obrovskú váhu majú uvedené dve slová (halal a haram) a aká zodpovednosť z nich vyplýva. Táto obrovská zodpovednosť nespočívala len v tom, že by vyslovili určitý právny názor, ale vedeli, že by zodpovedali aj za to, ak by ďalej prezentovali a šíрили právny názor, ktorý niekto iný vyriekol. Totiž, ak by takýto právny názor alebo stanovisko, ktoré povedal niekto iný, ďalej prezentovali a verejne sa s ním stotožňovali, znamenalo by to, že ho sami zastávajú, čo v dôsledku znamená, že zaň nesú určitú mieru zodpovednosti, či už je správne alebo nesprávne.

Od určitého historického obdobia, akoby ľudia zabudli na uvedenie skutočnosť. Zabudli na odkaz proroka Muhammada a prvých muslimov, ktorí sa báli narábať s oboma slovami halal a haram. Prví muslimovia vždy hovorili, že halal (dovolené) je len to, čo Boh v Koráne výslovne povolil a haram (zakázané) je len to, čo Boh v Koráne výslovne zakázal. Mimo toho používali iné slová a slovné spojenia, ako napr. myslím si, môj názor na to je taký a taký, prikláňam sa k tomu, že .., atď. Uvedené dve slová (halal a haram) majú veľmi veľkú váhu, postupne sa ale ich váha degradovala na takú úroveň, že ich muslimovia používajú veľmi často, ale hlavne tam, kde by sa vôbec nemali používať. Neuvedomujú si pritom, že nesú svoj diel zodpovednosti za to, ako a kde ich používajú.

4. **Vyzdvihovanie osobností.** Jedným zo sprevádzajúcich znakov stavu, ktorý sme opísali je, že sa začal klásť väčší dôraz na osobu – osobnosť, než na poznanie, ktoré so sebou takáto osoba prináša. To je zrejme aj dôvod, prečo sa napr. pri citácii definície muftiho federálnym muftim p. Al-bakrim, nezmieňuje o tom, že mufti je pri svojich úvahách vystavený omylu. Takýmto spôsobom – vyzdvihovaním osobností sa akoby zastrel ľudský faktor, t. j. možnosť omylu pri ich činnosti. Na strane druhej, ak by mufti v akejkolvek svojej úvahe vybočil od zaužívaného smeru, je spolu so všetkým, čo v živote vykonal a povedal (vrátane toho dobrého), spochybnený. Klásť dôraz na osobnosť nie je zlá vec, pretože sa tým zvyčajne zvýrazní pred ľuďmi prínos určitej osoby (či už v pozitívnom zmysle alebo negatívnom zmysle). Dôležitejší je však

obsah toho, čo takáto osoba prináša, poznanie a myslenie, ktoré prezentuje.

S vedomým toho, že každý človek je omylný a nech by sa akokoľvek snažil, určite sa dopúšťa omylov, je potrebné pristupovať aj k učencom a k ich názorom a stanoviskám. Vziať si z nich to, čo sa javí byť v súlade so základným prameňom islamu a so základnými zásadami islamu a zvyšok brať ako niečo, s čím sa nemusíme stotožniť, ale obohatiť to naše myslenie a rozhľad.

Je všeobecnou pravdou a pravidlom, že ak „nalinkujete“ určitý smer myslenia a náboženských a právnych noriem, odpadá vám povinnosť sa zaoberať podstatou, dôvodnosťou a prameňmi týchto noriem a časom bude ľudom stačiť už len vedomie a presvedčenie o tom, že niečo je správne, pretože to tak povedali tí, ktorí boli pred nimi. Prestáva sa človek zaoberať už pôvodom určitého ustanovenia a postačí si len s presvedčením o tom, že je to správne. Pred takýmto spôsobom zľahčovania vecí upozorňovali napr. aj zakladatelia právnych škôl (muslimov - sunnitov) a kodifikátori zbierok tradície po prorokovi Muhammadovi. Upozorňovali na to, konajúc hlavne v intenciách toho, ako sa vyjadrovali prví muslimovia. Všetci kládli dôraz na to, že ak ich niekto chce citovať alebo sa s nimi stotožniť, mal by sa oboznámiť s tým, odkiaľ to, čo povedali, prevzali. Tak napríklad Abú Hanifa (zakladateľ Hanafiovskej právnej školy) povedal: „Nenáleží nikomu, aby sa opieral o to, čo sme povedali, kým nebude poznať odkiaľ sme to vzali.“ Jeden z učencov Abú Hanifi chodieval k Abú Hanifovi a písal, čo Abú Hanifa hovoril. Abú Hanifa mu na to raz povedal: „Beda ti Jaqúb! Nepíš všetko, čo odo mňa počuješ, pretože dnes môžem vyjadriť

stanovisko a zajtra ho zanechať (prestáť sa ním riadiť). Zajtra môžem vyjadriť stanovisko a pozajtra ho zanechať.“ Malek (zakladateľ Malekovskej právnej školy) povedal: „Ja som len človek, ktorý sa pomýli alebo sa trafi. Zvažujte to, čo som povedal. To, čo by bolo v súlade s Knihou (Koránom) a tradíciou (proroka Muhammada), to si vezmite, ale to, čo by nebolo v súlade s Knihou a tradíciou, to zanechajte.“ Al-šafii (zakladateľ Šafiiovskej právnej školy) povedal: „Ak by ste našli v mojej knihe niečo iné, než aká bola tradícia posla božieho (Muhammada), tak nasledujte tradíciu posla božieho a zanechajte to, čo som povedal.“ Ibn Hanbal (zakladateľ Hanbalovskej právnej školy) povedal: „Neopakuj po mne, neopakuj ani po Malekovi, Al-šafiiovi, Al-avzáiovi a ani po Al-sawrim, ale ber (poznatie) odtiaľ, odkiaľ to oni vzali.“

Na lepšie pochopenie toho, čo sme mysleli tým, neklásť dôraz na osobu niekoho, ale na poznanie, názory a stanoviská, ktoré prináša, si uvedieme jeden príklad (pričom tých príkladov je mnoho). V roku 2010 šejch Adel Bin Salem Al-kalbani vydal fatwu v ktorej povedal, že spievanie a dokonca spievanie sprevádzané hudbou je halal – dovolené, pretože nie je žiaden jasný a jednoznačný dôkaz toho, že je haram – zakázané. Nebudeme sa na tomto mieste zaoberať otázkou spievania, ale samotnou uvedenou udalosťou. Uvedené vyjadrenie šejcha Al-kalbaniho spôsobilo taký rozruch, že sa o ňom roky písalo. Dovtedy veľmi vážena náboženská autorita šejch Al-kalbani, bol po vyslovení uvedeného stanoviska, označený rôznymi prívlastkami aj zo strany iných, podobne významných náboženských autorít. Neskôr šejch Al-kalbani svoju fatwu spresnil tak, že to, čo povedal platí za predpokladu, že nejde o spev,

ktorý sa prieči ostatným zásadám náboženstva a nezobrazuje klipy v ktorých sú nahé telá. Al-kalbáni dodal, že on osobne, ani nikto z členov jeho rodiny hudbu ani spev nepočúvajú, ale považoval za potrebné a spravodlivé túto otázku uviesť na správnu mieru, keďže sa o tejto otázke stále vedú dlhé diskusie. Šejch Al-kalbai patril a stále sa radí do konzervatívnejšieho krídla náboženských autorít v Saudskej Arábii. Bol a je uznávanou náboženskou autoritou. Zastával post hlavného imáma Posvätnej mešity v Mekke, je významným muqriom (učencom, ktorý dobre a naspamäť ovláda Korán v arabskom jazyku a verejne ho prednáša pri rôznych udalostiach) a v čase, keď túto svoju fatwu a právny názor vyjadril, bol aj imámom a kazateľom mešity Al-muhejsen. Išlo preto o známú a váženu osobnosť a náboženskú autoritu. Z tejto svojej pozície vyhlásil, že vo vzťahu k spevu a hudbe nenašiel žiadne ustanovenia v Koráne alebo v „dôveryhodnej“ prorokovej tradícii, ktoré by podporovali zákaz spevu a hudby (samozrejme s dôrazom na ostatné základné zásady náboženstva). Položil dôraz pritom na slovo „dôveryhodné“ pri poukazovaní na obvykle citované výroky v tomto smere, ktoré sú pripisované prorokovi Muhammadovi. Vlna kritiky, ktorá sa voči nemu zdvihla v konzervatívnych kruhoch bola v prvom rade preto, že vybočil z „nalinkovaného“ vopred určeného smeru a povedal svoj právny názor na otázku, ktorá mu bola položená. Tento právny názor vyslovil na základe svojho doterajšieho štúdia a poznatkov, ktoré počas svojho života získal. Nie je pritom potrebné zdôrazniť, aké vysoké vzdelanostné, mravné a iné predpoklady musel splniť, aby sa stal imámom a kazateľom v mešite v Saudskej Arábii, nehovoriac o tom v Posvätnej

mešite v Mekke, čo sa dostáva len vybraným významným ľuďom. Od momentu, keď Al-kalbani svoj právny názor (fatwu) vyjadril, stal sa zo dňa na deň neakceptovateľný v konzervatívnych kruhoch a čelil rôznym slovným útokom na svoju osobu. Pritom nebol ani prvým ani posledným, kto sa k tejto otázke v tomto zmysle vyjadril. K tomuto príkladu sa ešte vrátíme pri objasňovaní rozdielu medzi konzervatívnym smerom a smerom vyzývajúcim k obrode náboženského učenia v islame.

2. Príklad postupného nabaľovania sa obmedzení a povolení (príklad Ichtisalu)

V doterajšom výklade sme uviedli, že priame spojenie náboženských noriem s právnymi normami bolo na jednej strane užitočné, ale na strane druhej ubralo náboženstvu na jeho jednoduchosť, ktorou sa vyznačuje islam od začiatku. V islame je všetko jasné a jednoduché, žiadne komplikované alebo nejasné obrady. Časom sa ale pod vplyvom hlavne vied vzniknutých v súvislosti s právom, začalo všetko komplikovať. To viedlo k tomu, že miesto toho, aby si každý muslim vedel zodpovedať väčšiu časť otázok, ktoré by sa mohli vyskytnúť v súvislosti s praktizovaním náboženstva, ostal odkázaný na určitých jednotlivcoch, na autoritách, ktoré ovládajú spleť právnych diskusií a stanovísk. Uvedieme si príklad na úprave ichtisalu.

Ichtisal (alebo Khusl) je umytie tela, ktoré muslim vykonáva hlavne po pohlavnom styku (muž a žena) a žena po skončení menštruácie (ostatým zriedkavejším prípadom, kedy sa má ichtisal vykonávať, sa tu nebudeme venovať). Zjednodušene opísané, po uvedených činnostiach si treba umyť celé telo. Základná úprava ichtisalu je obsiahnutá v Koráne v znameniach 4:43 a 5:6. Tie určujú:

„Vy, ktorí ste uverili, nepristupujte k modleniu (nikdy sa nemodlite), keď ste opití, až kým nebudete vedieť, čo hovoríte (až kým nevytriezviete), a ani (sa nemodlite) nečistí, jedine ak by ste

boli na cestách, až kým sa neumyjete. A ak by ste boli chorí alebo na cestách alebo by niekto z vás prišiel z miesta vykonania potreby (z toalety) alebo by ste sa dotýkali (cudzích) žien a nenašli by ste vodu (aby ste sa umyli), tak vykonajte tajammom z čistého povrchu tak, že si obtrieťete svoje tváre a ruky (tajammom znamená symbolické očistenie, ktoré spočíva v obtrení si rúk o čistú zem, piesok alebo kameň a potom prejsť týmito rukami po tvári a po rukách až po lakte). Ved' Boh je prepačujúci a odpúšťajúci (nežiada od vás nemožné a preto, ak by ste nemali vodu, prijme od vás aj symbolické očistenie bez toho, aby vám z odmeny za modlitbu niečo ubral).“ (Korán 4:43)

„Vy, ktorí ste uverili, ak by ste vstali, aby ste sa modlili (prpravujúc sa na vykonanie modlitby), **umyte si svoje tváre, (umyte si) svoje ruky po lakte, mokrými rukami si obtrite hlavy a (umyte si) nohy po členky. A ak by ste boli znečistení, tak sa očistite.** (Znečistením sa tu myslí tzv. veľká nečistota, po ktorej sa vykonáva umývanie zvané Ich'tisál. Pozri poznámku k veršu 4:43.) **Ak by ste boli chorí alebo na cestách alebo by niekto z vás prišiel z miesta vykonania potreby (z toalety) alebo by ste sa dotýkali žien (dotykom ukladajúcim povinnosť umytia Ich'tisál - pozri výklad spomenutého verša 4:43) a nenašli by ste vodu (ktorou by ste sa očistili), tak vykonajte tajammom (symbolickú očistu) z čistého povrchu tak, že si obtrieťete svoje tváre a ruky oň (tajammom znamená symbolické očistenie, ktoré spočíva v obtrení si rúk napríklad o čistú zem, piesok alebo kameň a potom prejsť týmito rukami po tvári a po rukách až po lakte). Boh vám nechce**

spôsobiť úzkosť, ale chce vás očistiť a dovŕšiť Svoj dar vám daný, azda budete vd'ační.“ (Korán 5:6)

Obe znamenia hovoria o nečistote, pritom kladu dôraz na otázku fyzickej čistoty. Z hľadiska čistoty, islamské náboženstvo pozná tri druhy očistenia. Prvý sa nazýva Ichtsal (alebo Khusl), druhý Wudu (niekedy sa prepisuje aj ako Vudu) a tretí Tajammom. Ichtsal sa vykonáva najmä v prípade, ak by došlo k pohlavnému styku medzi manželmi, ak by došlo k výronu semena alebo po skončení menštruácie u ženy.

Jedna z najznámejších zbierok výrokov a tradícií po prorokovi Muhamadovi je Sahih Al-buchari – Zbierka Al-buchariho. Z tejto zbierky si uvedieme niekoľko výrokov týkajúcich sa ichtsalu.

Výrok č. 248. *Ajiša, manželka proroka (Muhammada) povedala, že keď chcel prorok vykonať khusl od žanábi⁶⁵, tak najprv si umyl ruky, potom vykonal wudu, ako keby sa umýval na modlenie, potom vložil prsty do vody a rozčesal si nimi (mokrými rukami) koreňky vlasov, potom si trikrát nalial na hlavu vodu, ktorú si nabral oboma rukami a potom si obliat ňou (vodou) celú kožu.*

Výrok č. 249. *Majmúna, prorokova manželka, povedala: Posol boží vykonal wudu akoby sa chcel modliť, ale bez toho, aby si umyl nohy. Potom si umyl svoj pohlavný orgán a miesta okolo, ktoré boli znečistené. Potom si nalial vodu na seba a následne si posunul nohy a umyl si ich. Takto sa umýval v prípade žanábi.*

⁶⁵ Žanába je znečistenie po výrone mužského ejakulátu. Ten, kto sa tak znečistí sa nazýva žunob.

Výrok č. 251. *Abá Salama povedal: Vošiel som spolu s Ajišiním bratom k Ajiše a jej brat sa ju spýtal, ako prorok vykonával khusl. Ona si vyžiadala nádobu s kapacitou asi jedného sáau (2,5 litra), vykonala khusl a pritom si naliala voda na hlavu; pričom bol medzi nami a ňou závoj*⁶⁶.

Uviedli sme tri základné výroky, podľa ktorých sa opisuje spôsob vykonania ichtisalu (khuslu).

Znamená Koránu určili, že v prípade, ak by bol niekto znečistený, hlavne po pohlavnom akte alebo výrone z pohlavného orgánu (a žena po skončení menštruácie), potom si musí umyť celé telo. Každému je jasné, čo znamená slovo umyť si celé telo. Výroky dvoch manželiek proroka Muhammada, Ajiši a Majmúni, potom objasnili muslimom, keď sa na to neskôr pýtali, ako prorok vykonával ichtisal. Zjednodušene opísané, muslim si najprv umyje vodou svoj pohlavný orgán, ktorý je znečistený, miesto okolo neho, potom si umyje celé telo tak, že začne od hlavy dole. Pokiaľ si vodu nalieva na telo, potom si ju na každú časť tela naleje trikrát po sebe. Podstata ichtisalu je, aby bol muslim čistý. Prorok pritom používal 2,5 litra vody na vykonanie ichtisalu. Umyl sa, ale pritom šetril vodou. Preto je možné považovať 2,5 litra vody, v prípade dostatku vody, za najmenšie množstvo vody na vykonanie ichtisalu. Nespomína sa pritom použitie mydla, čo znamená, že jeho použitie nie je povinné.

Ichtisal možno urobiť jednoducho, rýchlo a s použitím minimálneho množstva vody, pričom sa spomína použitie len čistej vody.

⁶⁶ Ajiša im vysvetľovala, ako sa khusl (ichtisal - očistenie) vykonáva.

Takto vysvetlený spôsob ichtisalu je zrozumiteľný a zvládnuteľný kýmkoľvek bez potreby dopytovania sa žiadnej autority o spôsobe jeho vykonania alebo iných detailoch. To bol zreje aj zámer Ibn Abbasa pri vysvetľovaní otázky, či je spievanie dovolené alebo zakázané. Nepovedal priamo nič, pretože nemohol to potvrdiť ani vyvrátiť, ale nechal to na samotnom mužovi, ktorý sa na to pýtal, aby sám zvážil, čo si o tom myslí. Učil ho hlavne myslieť a spoliehať sa na seba.

Niektoré právne otázky, ktoré sa dnes vyskytujú sú určite komplikované a je potrebné, aby k nim učenci zaujali svoje stanoviská a tie podopreli a riadne odôvodnili. Ide napríklad o otázku umelého oplodnenia, odpojenia klinicky mŕtvych ľudí od pomocných prístrojov a pod. To sú už otázky na ktoré si bežný muslim nedokáže bez pomoci, odpovedať. Ale značná časť otázok spojených s praktizovaním náboženstva boli pôvodne jednoduché, avšak časom sa skomplikovali.

Uviedli sme si základné úpravy povinnosti ichtisalu a jeho vykonania. Uvedieme si následne, ako to v dnešnej dobe vyzerá.

Úprav a právnych názorov a stanovísk na tie isté otázky je mnoho, nielen v rámci známych štyroch právnych škôl, ale aj zo strany učencov mimo nich. Preto niektorí neskorší učenci urobili stručný sumár toho, na čom sa základné štyri právne školy muslimov - sunnitov zhodli a na čom sa nezhodli. Zvyčajne ide o rozsiahle diela. Napriek ich rozsiahlosti zväčša obsahujú len základné zhody a rozdiely, bez uvedenia samotnej širokej právnej argumentácie každej školy o tom, o čo sa oprela pri určovaní právneho

stanoviska v danej otázke. Okrem toho sa mnohé takéto publikácie sústreďujú len na najznámejšie štyri právne školy a neuvádzajú ostatné (ak ich uvedú, tak len okrajovo).

Pre účely predkladanej publikácie sme si vybrali citácie z knihy *Fiqh podľa štyroch právnych škôl (Al-fiqh ala Al-mazáheb Al-arbaa)*.⁶⁷ Táto publikácia sa skladá zo šiestich zväzkov, každý má vyše 600 strán. Abdulrahmán Al-žazíri žil v rokoch 1882-1941. Pokiaľ publikácia *Fiqh podľa štyroch právnych škôl*, predstavuje právne stanoviská základných štyroch škôl, bez detailnejšieho uvedenia odôvodnenia alebo pramene týchto argumentácií (ktoré bývajú niekoľkonásobne rozsiahlejšie) a má 6 zväzkov, každý vyše 600 strán, môžeme si predstaviť o akú rozsiahlu oblasť ide. Počet publikácií, ktoré sa v oblasti fiqhu za uplynulé stáročia napísali možno počítať na státisíce.

Len o otázke toho, čo sa má umyť pri vykonávaní khuslu (ich-tisalu), Al-žazíri uvádza na str. 106 prvého zväzku: Štyria imámovia (zakladatelia štyroch právnych škôl) sa zhodli na tom, že je povinné naliať vodu na celé telo. Nezhodli sa na tom, či aj do úst a nosa. Hanbalovci (nasledovníci Hanbalovskej právnej školy) a Hanafiovci (nasledovníci Hanafiovskej právnej školy) povedali, že to (úst a nos) patrí k telu, preto je u nich (u týchto škôl) umytie úst - madmada a nosa - istinšaq povinné pri vykonávaní khuslu. Hanbalovci hovoria: umytie úst a nosa zvnútra je povinné pri vykonávaní wuduú tiež; Hanafiovci s nimi ale nesúhlasili pri

⁶⁷ Abdulrahmán Al-žazíri, *Al-fiqh ala Al-mazáheb Al-arbaa*, vydavateľstvo: Dár Al-kutub Al-ilmijja, druhé vydanie, Bejrút 2003

vykonávaní wuduu (pri khuslu áno, ale pri wuduu sa na tomto nezhodli). Šafiiovci (nasledovníci Šafiiovskej právnej školy) a Malekovci (nasledovníci Malekovskej právnej školy), tí povedali: Povinné je umyť si len tie časti, ktoré sú viditeľné, preto umytie úst – madmada a nosa – istinšaq nie je povinné pri vykonávaní wuduu ani khuslu. Zhodli sa na tom, že je potrebné dostať vodu všade tam, kde sa dá dostať na tele, aj keby išlo o hlboké časti (tela), ako je vnútrajšok pupka alebo miesto operácie, ktoré zanechalo hlbokú ranu. Tiež sa zhodli na tom, že nie je potrebné, aby sa (ten, kto sa umýva) snažil dostať vodu do otvoru, ktorý má v tele, prostredníctvom hadičky alebo niečoho podobného. Ak by bol napr. niekto postrelený a náboj by urobil hlboký otvor v jeho tele, vtedy je jeho povinnosťou umyť to, k čomu sa voda dostane bez námahy alebo pocitu úzkosti; na tom sa zhodli všetci štyria (zakladatelia štyroch právnych škôl). Šafiiovci ale napriek tomu považujú dierku v uchu do ktorej sa pripínajú náušnice za vnútro, nie vonkajšok, preto nie je potrebné tam (do ušnej dierky) dostať vodu. Keby to bolo možné, boli by sa všetci zhodli na odstránení akejkol'vek prekážky, ktorá by bránila tomu, aby sa voda dostala pod ňu, ako je cesto alebo vosk. Hanafiovci ale odpustili remeselníkom to, čo sa nalepí na končeky ich prstov, ak by sa to nedalo odstrániť, aby im neuložili niečo, čo by nezvládali (očistiť si pod nechťami úplne všetko); iní (ostatné tri školy) ale prikazujú to všetko vyčistiť (úplne vyčistiť všetko pod nechťami). Ďalej sa zhodli, že je treba prejsť prstami medzi vlasy (pooddeľovať ich od seba, aby sa k ním voda dostala), pokiaľ nie sú husté, aby sa voda dostala ku koži spod ne. Ak by boli (vlasy) husté, tak Malekovci povedali, že treba cez ne poriadne

prejsť prstami a hýbať nimi, až kým sa voda nedostane k viditeľnej koži (hlavy). Ostatní traja imámovia povedali, že je nevyhnutné, aby sa voda dostala dovnútra vlasov, preto by ich mal umyť zvonka (tú časť, ktorá je viditeľná) a aby nimi hýbal, aby sa dostala voda medzi ne, pričom nie je potrebné, aby sa voda dostala až k pokožke (hlavy). Nezhodli sa ale ohľadom zopnutých vlasov. Hanafiovci povedali, že nemusí si ich rozviazať, stačí ak sa voda dostane ku koreňom vlasov; ak by vlasy neboli zviazané, je potrebné nimi hýbať, aby sa voda dostala cez ne. Nepripustili to ale pre ženy, ktoré majú na hlave vonné látky prekážajúce vode dostať sa ku koreňom vlasov; dokonca povedali, že sa má odstrániť vonná látka aj keby bola žena práve nevestou. Na uvedenom právnom stanovisku sa zhodli Hanafiovci, Hanbalovci a Šafiiovci. Malekovci s nimi nesúhlasili, pretože tí povolili neveste ponechať si vonné látky a ozdoby a neumyť si vlasy, čo je milé povolenie. Šafiiovci povedali, že je potrebné rozviazať zviazané vlasy, ak ich zviazanie bráni vode dostať sa do ich vnútra; inak nie. Hanbalovci povedali, že muž si musí bezpodmienečne svoje zviazané vlasy rozviazať, žena ich musí rozviazať len pri khuslu po menštruácii a po pôrode, ale nie po ejakulácii, aby to pre ňu nebolo príliš komplikované. Malekovci, ako jediní určili, že khusl má päť povinných úkonov, pričom sme si už povedali, že úmysel (vykonať khusl) je tiež povinný u Šafiiovcov; v tom sa zhodujú s Malekovcami, že je povinný. Hanbalovci ale hovoria, že úmysel je jedna z podmienok khuslu a nie je to povinnosť, ako sme to uviedli pri „wuduu“. Hanafiovci

hovoria, že je to tradícia (sunna). Okrem toho všetko, čo Malekovci uviedli, že je to povinné, je u ostatných imámov len tradícia.⁶⁸

Príklad, ktorý sme uviedli sa opakuje pri každej náboženskej alebo nábožensko-právnej otázke. Každá škola má na danú otázku svoje právne stanovisko, ktoré vychádza z určitého základu a argumentácie. Tieto stanoviská sa viac alebo menej zblížujú alebo rozchádzajú v odvodených (čiastkových) ustanoveniach.

Na uvedenom príklade je badať, že sa základné štyri právne školy zhodli na základe, ktorý určuje Korán a základná tradícia po prorokovi Muhammadovi. Nad rámec toho sa už ale nezhodujú. Na každú jednotlivú otázku, ktorú načrtli, majú rôzne právne stanoviská a fatwi.

Otázka, ktorá sa tu naskytuje pre muslima je, čo z toho nasledovať? Čo je to správne a čo nie? Ak si muslim prečíta tie desiatky tisíce strán právnych stanovísk a ich odôvodnení, bude vedieť, čo nasledovať?

Na právne školy pri ich vzniku mali zásadný vplyv nielen ich zakladatelia, ale aj geografická oblasť v ktorej vznikali. Vychádzali hlavne zo spoločenských, ekonomických, politických a iných podmienok, ktoré vládli v dobe v ktorej vznikali a na mieste, kde ich zakladatelia žili.

Jednotliví muslimovia v minulosti, hlavne po smrti zakladateľov právnych škôl a postupného formovania sa a vývoja týchto škôl, začali nasledovať len určitú právnu školu, ktorá bola zväčša

⁶⁸ A. Al-žaziri, Al-fiqh ala Al-mazáheb Al-arbaa, Str. 106-107

rozšírená v oblasti v ktorej žili. Vyhli sa tak potrebe riešenia základnej otázky: Ktorá právna škola je tá správna. Zakladatelia právnych škôl a ich prví nasledovníci viedli medzi sebou rôzne diskusie ohľadom právnych stanovísk, ktoré vydávali, ich opodstatnenie a podklad. Málokedy sa sporili, ale skôr diskutovali a tieto ich diskusie ich obohacovali. Postupom času sa ale stalo to, že tí, ktorí nasledovali tieto právne školy sa začali medzi sebou sporiť a každá skupina tvrdila, že ona je tá správna a ostatné skupiny (právne školy) nie. Tento spor sa vyostroval viac, čím ďalej sa posúvame v čase od doby, kedy boli právne školy založené, resp. ich zakladatelia žili. V snahe vyhnúť sa takýmto sporom, sa za posledné desaťročia čím ďalej tým viac ľudí odkláňa od nasledovania niektorej konkrétnej právnej školy. Muslimovia dnes vo väčšej miere už skôr volia byť neutrálni. Pri riešení konkrétnych situácií uprednostňujú brať si z učenia základných škôl to ustanovenie, ktoré sa im zdá byť najbližšie k základom islamu a ktoré je najviac použiteľné na dobu v ktorej žijú a na situáciu, ktorú riešia.

Ako sme sa dočítali, právne školy, či už ide o tie štyri najznámejšie alebo aj o ostatné menej známe, sa vedeli zhodnúť len v základných otázkach, ktoré sú uvedené v Koráne alebo v istej a dôveryhodnej tradícii po prorokovi Muhammadovi. Inak každý má na ostatné záležitosti (ktoré tvoria tú najväčšiu časť stanovísk a fatwiev) svoje právne stanoviská a názory. Preto, ak riešime konkrétnu otázku, je dobré si prečítať právne stanoviská jednotlivých škôl, hlavne sa oboznámiť s ich argumentáciou, ale v konečnom dôsledku si urobiť svoj vlastný záver o otázke, ktorú riešime. Či už tento záver bude spočívať v tom, že si osvojíme niektoré

z klasických stanovísk právnych škôl alebo novodobé stanovisko alebo si na základe toho zvolíme určitú odchýlku, vždy sa budeme samy zodpovedať za to, čo si zvolíme. Nech by si človek nakoniec zvolil akékoľvek riešenie, nemal by vo vzťahu k ostatným muslimom prezentovať svoj názor, ako ten „jediný správny“ a vnucovať ostatným určité právne stanoviská, ktoré on považuje za správne, nech by bol akokoľvek presvedčený o ich správnosti.

Tu je na mieste poukázať na výrok Ibn Abbása o speve, ktorý sme si uviedli a na základe ktorého Ibn Abbás viedol muža (ktorý sa pýtal na otázku povolenia spevu), aby svojou vlastnou úvahou dospel k záveru, ktorý si on (daný muž) nakoniec osvojil. Neznamenalo to, že ten muž dospel k objektívne správne záveru, ale znamenalo to, že dospel k záveru s ktorým sa on stotožnil a ktorý nebol v rozpore so základmi náboženstva. Ibn Abbás pritom ani nepotvrdil, ale ani nevyvrátil záver ku ktorému muž dospel. Otázka ktorá sa tu vynára je, či to Ibn Abbás neurobil preto, že o zákaze či povolenia spevu a hudby, nie je žiadny jednoznačný dôkaz v základných prameňoch islamu. Samozrejme rôzni muslimovia budú mať na túto otázku rôzne odpovede.

Stále sme si ale neodpovedali na otázku, ktorá škola, ktorý smer je ten správny. Sú to stanoviská a fatwi prvých muslimov? Alebo stanoviská a fatwi Šafiiovskej školy a jej nasledovníkov, Hanafiovskej školy a jej nasledovníkov, Malekovskej školy a jej nasledovníkov, Hanbalovskej školy a jej nasledovníkov? Alebo sú to stanoviská a fatwi inej právnej školy alebo inej autority než tie, ktoré sme spomenuli? Možno sú to právne stanoviská a fatwi niektorého novodobého učenca alebo náboženskej autority. Ktoré z toho je to

správne? Je nepochybné, že ak hľadáme odpoveď na konkrétnu otázku, nemôžeme mať viacero, niekedy úplne protichodných odpovedí. Preto je nevyhnutné si zodpovedať otázku, ktorá odpoveď je tá správna.

Osobne sa prikláňame k záveru, že až na tie otázky pri ktorých panuje zhoda (sú to len tie najzákladnejšie náboženské a nábožensko-právne otázky) a o ktorých existuje úprava v Koráne alebo v jednoznačne dôveryhodnej tradícii po prorokovi Muhammadovi, možno všetky fatwi a právne stanoviská súčasne považovať za správne aj nesprávne. Prečo súčasne správne aj nesprávne? Preto, že všetky právne stanoviská a fatwi vychádzali (s použitím ľudskej úvahy) zo základných zdrojov islamského náboženstva, ale zároveň každý rozumný učenec alebo náboženská autorita pripustila, že sa mohla zmýliť vo svojej úvahe a fatwe. To hlavné, čo treba mať vždy na mysli je, že jednotlivé právne stanoviská a fatwi

a) vychádzali z určitých konkrétnych zdrojov, ktoré sa mohli líšiť od jedného učenca k druhému (vynímajúc základné zdroje náboženstva),

b) vychádzali z určitých konkrétnych úvah a skúseností daného učenca,

c) vychádzali z určitých konkrétnych podmienok spoločnosti a doby v ktorej učenec žil.

Všetky uvedené faktory v ich sumáre, môžu viesť k úplne odlišným stanoviskám jednotlivých učencov a náboženských autorít o tej istej konkrétnej otázke. U sunnitských muslimov sa pritom neuznáva neomylnosť človeka, neuznávajú sa žiadni svätci ani

neomylní ľudia. Preto ani ich právne názory, stanoviská a fatwi nemôžu byť dokonalé a neomylné. Treba ich ale brať, ako niečo cenné a užitočné, čo máme z minulosti. Je v tom obsiahnuté vyspelé myslenie a veda za uplynulé stáročia. Sú to úvahy, diskusie, argumentácie a pod., ktoré by sme si mali vážiť a zachovať ich aj nasledujúcim generáciám.

Dnešný technický pokrok nám umožňuje vykonať mnohé veci, ktoré v minulosti nebolo možné zvládať a ak áno, tak za vynaloženia veľkého úsilia, ktoré nemuselo nakoniec viesť k želanému výsledku. V dôsledku vývoja počítačovej techniky, sa vytvorili elektronické databázy veľkého množstva kníh, právnych stanovísk, fatwiev a názorov. Tie je možné porovnávať, analyzovať a pracovať súčasne s veľkým množstvom textu. Publikácie a poznanie sú v dôsledku toho tak dostupné, ako neboli nikdy predtým. To prinieslo napr. veľmi pozitívny následok pri porovnávaní tradície po prorokovi Muhammadovi a dôveryhodnosti niektorých jej častí. Viaceré výroky a tradície, ktoré boli pripisované prorokovi Muhammadovi a ktoré sa považovali za jednoznačné, sa ukázali, ako nie dostatočne podložené, dôvod, prečo nemôžu byť podkladom pre právne stanoviská a fatwi, ktoré boli na ich základe vybudované. Preto aj vznikli viaceré projekty web stránok, kde si môže čitateľ vložiť určitý výrok pripisovaný prorokovi Muhammadovi a zistiť, aká je sila jeho dôveryhodnosti, resp. aká je dôveryhodnosť tých, ktorí tento výrok pripísali prorokovi Muhamamdovi a prerozprávali ho, kým nebol výrok písomne zachytený. To neplatí o Koráne, pretože ho máme od začiatku nielen v ústnej podobe prenášaného veľkým množstvom muslimov, ktorí ho ovládali

naspamäť, ale aj v písomnej podobe (keď bol ešte za života posla Muhammada spísaný).

Prorokova tradície (na rozdiel od Koránu) sa prenášala ústne desiatky rokov, kým nebola začiatkom 3. storočia Hižri (9. stor.) kodifikovaná v prvej väčšej zbierke prorokovej tradície a výrokov v Sahih Al-buchari (a následne v ďalších známych a menej známych zbierkach). Preto sa stretávame s tým, že výrok alebo tradícia pripisovaná prorokovi Muhammadovi sa začína vetami „Ten a ten povedal, že ten a ten povedal .. atď.“ až kým sa nedostaneme k samotnému výroku alebo tradície. Dôveryhodnosť výroku alebo tradície sa potom merala dôveryhodnosťou ľudí, ktorí ju ústne prerozprávali. Práve počítačový pokrok umožnil omnoho dôkladnejšie porovnávať jednotlivé záznamy o dôveryhodnosti tých, ktorí výroky a tradície prerozprávali a zistiť slabé články v nich. To nakoniec viedlo k tomu, že niektoré výroky a tradície na ktorých boli vybudované viaceré právne stanoviska a fatwi, sa ukázali, ako nedôveryhodné. Treba ale poznamenať, že aj napriek tomu sa ich naďalej mnohí učitelia a autority držia a akceptujú aj fatwi a právne stanoviská vydané na ich základe.

Keď už hovoríme o stupni dôveryhodnosti výrokov a tradície, je potrebné objasniť jednu záležitosť. Medzi muslimami, hlavne sunnitskými muslimami (ktorí tvoria zhruba 85-90% celkového počtu muslimov) prebiehajú za posledné desaťročia ostrejšie výmeny názorov, ktoré boli neraz sprevádzané aj nežiadúcimi vzájomnými obvineniami a emóciami. Prebiehajú hlavne medzi konzervatívnou časťou a progresívnejšou časťou muslimov (čo je úplne normálne). Zjednodušene zhrnuté, konzervatívna časť

obviňuje tú progresívnejšiu, že tá chce akoby zrušiť celú prorokovu tradíciu a spoľahnúť sa len na Korán. Progresívna časť obviňuje konzervatívnu, že je skostnatela, zamrznutá v čase a nepripúšťa akékoľvek zmeny, aj keď by videla dôkaz o tom, že niečo z toho, čoho sa drží, nie je správne. Ak neberieme do úvahy radikálnejšie skupiny z oboch strán, celý problém sa točí okolo otázky dôveryhodnosti prenesených výrokov a tradície. Tam je podstata celého problému. Konzervatívni muslimovia nepripúšťajú otvorenie tejto otázky a progresívnejší muslimovia ju chcú otvoriť, aby sa prehodnotili viaceré právne stanoviská a fatwi z minulosti.

Stále sme si ale jasne neodpovedali na otázku, ktorú školu alebo smer nasledovať? Na túto otázku nie je daná žiadna odpoveď. Každý si musí nájsť tú svoju cestu, ktorou bude kráčať. Korán a jeho ustanovenia sú jasné. Preto tento zdroj islamského náboženstva je pevne daný. Je jasná aj základná tradícia po prorokovi Muhammadovi, ktorá nie je v rozpore s Koránom. Sú aj jasné základné zásady a princípy určené Bohom v Koráne (tie hlavné sme sa snažili zosumarizovať v publikácii *Islam, podstata náboženstva*). Všetko uvedené spolu s použitím zdravej úvahy, by malo každému muslimovi stačiť na jednoduché, nenáročné a bezchybne zvládnutie svojho náboženstva. Ostatné otázky, ktorými sa zaoberajú právne školy, učenci, právne stanoviská a fatwi, je dobré poznať, ale je na každom, ako k nim bude pristupovať; túto otázku si musí každý už sám zodpovedať. Aby bolo jasnejšie, čo tým myslíme, uvedieme znova príklad khuslu (ichtisalu). Korán jasne určuje, že v prípade určitého druhu znečistenia (hlavne po pohlavnom styk alebo skončenia menštruácie u ženy) je potrebné vykonať khusl.

To znamená, že základ spočíva v tom, aby bol muslim po nastáti uvedených skutočností, čistý. Dôveryhodná tradícia po prorokovi Muhammadovi hovorí, že je potrebné očistiť znečistené miesto a potom celé telo. Určuje aj minimálne množstvo vody, ktoré prorok použil (2,5 litra). To sú informácie, ktoré postačujú každému muslimovi na to, aby vykonal povinnosť, ktorú má v tomto smere. Je to jednoduché a nenáročné. Je už potom na každom, či sa bude zaoberať otázkou rozviazania zviazaných vlasov, použitia mydla, zotretia vonných látok a pod. Umiernený a hlboko znalý muslim alebo učenec (aj keď by patrili ku konzervatívnej časti), každému potvrdí, že keď sa pridrží toho základu, potom nezhrší. Z úst ostatných ale môže napr. zniesť odpoveď, že keď muslim nebude nasledovať aj jednotlivé fatwí a nebude sa držať všetkých právnych stanovísk, tak zhrší. Taká je dnes realita. Muslimovia, ktorí žijú v krajinách, kde väčšia časť obyvateľstva vyznáva islamské náboženstvo (nazvime ich islamské krajiny) to majú ľahšie v tom zmysle, že idú väčšinou s davom. Nemusia nič riešiť a dostanú odpoveď na akúkoľvek otázku priamo a ľahko. Nie je pre nich až tak podstatné, aká je to odpoveď. Život v takejto krajine, má však okrem toho aj ďalšiu výhodu, že muslimovia, ktorí tam žijú sú súčasťou aktuálnych zmien, ktoré sa dejú aj v oblasti náboženských stanovísk a fatwí. Muslimovia, ktorí žijú mimo uvedených krajín, majú zasa omnoho väčšiu voľnosť si vybrať to, čo chcú nasledovať, bez toho, aby boli spoločensky odcudzovaní. Nesú síce väčšiu zodpovednosť za to, čo si volia, ale sú úplne slobodní, ako budú svoje náboženstvo praktizovať. Nevýhoda však spočíva často v tom, že sú viac izolovaní od vývoja v islamských krajinách

z ktorých častokrát pochádzajú právne stanoviská a fatwi, ktoré oni aplikujú (zvlášť pokiaľ neovládajú arabský jazyk). To v dôsledku znamená, že sú omnoho viac „zakonzervovaní“, a pozitívne zmeny, ktoré sa dejú v islamských krajinách sa k nim dostávajú omnoho neskôr. Títo muslimovia totiž nie sú súčasťou deja a zmien v islamských krajinách.

3. Existuje jeden výklad pre každú otázku alebo rôzne výklady, právne názory a fatwi?

O zásadných otázkach, ktoré sú obsiahnuté v Koráne a ktoré sa týkajú základov náboženstva, možno povedať, že sa o nich všetci zhodujú a existuje o nich jedna jediná predstava u sunnitských muslimov (a väčšej časti šiitských muslimov). Ale tu sa to končí. V ostatných otázkach, ktoré neboli v Koráne jednoznačne určené, sa už objavujú rôzne právne stanoviská, názory a fatwi. Celé to treba chápať tak, že základ je stály a nemenný, ale zvyšok, všetky čiastkové otázky podliehajú viac menej zmene, v závislosti od miesta a času.

Kto všetko stvoril, aké sú vlastnosti nášho stvoriteľa, čo tvorí základ viery v Boha a pod., to sú všetko základné otázky, ktoré sú jasne zodpovedané a dané v Koráne, preto zhoda o nich je samozrejma a jednoznačná. Na povinnosti sa modliť, sa zhodnú všetci bezo sporu. O tom, či je možné alebo nemožné **modliť sa tesne pred východom slnka**, už zhoda nie je; v tejto otázke nájdeme viaceré právne stanoviská.

Často spomíname označenie „právne stanoviská“ z dôvodu, ktorý sme už uviedli, že sa v prvom storočí Hižri spojila tvorba náboženských noriem s právnymi. Tým pádom nadobudli náboženské normy charakter právnych noriem, ktorých časť bola chránená a vynútiteľná štátnou mocou. Týka sa to zväčša tých

náboženských noriem správania, ktoré sú obsiahnuté aj v dnešných právnych systémoch (aj v neislamských krajinách) na celom svete.

Treba mať na pamäti jednu podstatnú skutočnosť, že nezhoda vo fatwách a právnych stanoviskách nie je len medzi jednotlivými právnymi školami, ale aj medzi jednotlivými autoritami jednej právnej školy (aj keď sa držia určitej základnej línie). Tejto otázke sa nebudeme v tejto publikácii detailne venovať, pretože by sa to minulo jej účelu a naberala by na počte strán. Odkazujeme preto tých čitateľov, ktorí by sa chceli s podrobnými stanoviskami oboznámiť na jednotlivé publikácie, ktoré o týchto stanoviskách polemizujú. Na tomto mieste si ale predsa len jeden príklad uvedieme.

Predtým než príklad uvedieme, by sme chceli objasniť jednu skutočnosť, ktorá sa často vyskytuje. Mnohí muslimovia trvajú na tom, aby uvádzali arabskú výslovnosť niektorých pojmov alebo úkonov, prepísanú do latinky. Niekedy, keď ide o pojem alebo výraz, ktorý nie je v slovenskom jazyku alebo obsahovo sa nezhoduje so zaužívaným výrazom v slovenskom jazyku, túto metódu používame aj my. Robíme to napr. pri slove „zakať“, ktoré sa nesprávne prekladá, ako almužna. Vo väčšine prípadov ale používame slovenské slová a pojmy. Má to svoj podstatný dôvod. Totiž prepis slova môže používať človek, ktorý ovláda pôvodný jazyk z ktorého čerpá a vie v prípade potreby vysvetliť rozdiely v obsahu pôvodného pojmu a obdobne zaužívaného pojmu v slovenskom alebo inom jazyku. Aj u takéhoto človeka sa môže stať, že sa zmýli. Keď sa ale raz použije slovenský ekvivalent, možnosť omylu sa zredukuje na minimum. Islamská právna veda napr. rozlišuje tri pojmy v súvislosti s rannou modlitbou. Pozná pojem Salat Al-subh, Salat

Al-fažr a Rukuatej Al-fažr. Mnohí muslimovia, ktorí ovládajú arabský jazyk si neuvedomujú rozdiel medzi uvedenými tromi pojmami. Pritom vedieť rozdiel je dôležité, pretože ku každému pojmu sa viažu iné fatwi a právne stanoviská. Salat Al-subh je ranná modlitba. Salat Al-fažr je modlitba pred východom slnka. Oba tieto pojmy sú obsahovo totožné, prekladajú sa však rozdielne, ako ranná modlitba a modlitba pred východom slnka, čisto len z lingvistického hľadiska. Oba pojmy označujú to isté, rannú modlitbu - prvú modlitbu dňa. Ide o povinnú modlitbu. Pojem Rukautej Al-fažr vyjadruje dobrovoľnú modlitbu, ktorá sa vykonáva pred ranou modlitbou, t. j. pred Salat Al-subh (Salat Al-fažr). Stretáme sa ale s tým, že aj v niektorých známych starších publikáciách (predovšetkým arabských) autori používajú pri výklade o čase a spôsobe modlenia slovo Al-fažr, bez uvedenia toho, či tým myslia Salat Al-fažr alebo Rukuatej Al-fažr. Je to aj preto, že keď boli takéto publikácie napísané, ľudia v tom čase a na tom mieste vedeli presne, čo sa tým (slovom Al-fažr) myslí. Stretávame sa aj s tým, že v iných publikáciách sa uvádzajú dva pojmy Al-subh a Al-fažr a ich úpravy, t. j. neuvádza sa Salat Al-fažr a Rukuatej Al-fažr, ale len Al-fažr. Takéto niečo môže mnohých viesť k omylom, pretože pokiaľ sa slovom Al-fažr na danom mieste myslí Salat Al-fažr, má to inú úpravu ako Rukuatej Al-fažr. Preto je predpoklad, že ak niekto niečo prekladá alebo píše, tak vie o ktorom z uvedených pojmov ide a na základe toho volí správy preklad. Dobrá je aj metóda, keď sa uvedie preklad a do zátvorky prepis pôvodného slova; to by sa ale malo používať len v nevyhnutných prípadoch, aby nebola publikácia zbytočne zaťažaná cudzími slovami.

Prejdime teraz k príkladu rôznorodosti právnych stanovísk a fatwiev v čiastkových otázkach. Zmienili sme sa o otázke modlenia, konkrétne o rannej modlitbe v čase tesne pred východom slnka. O tom, že ranná modlitba je povinná, na tom sa všetci zhodli. Ale nájdeme v knihách jednotlivých právnych škôl a učencov už rozdielne názory o čase výkonu povinnej modlitby Salat Al-subh (Salat Al-fažr) a o čase výkonu nep povinnej modlitby pred ňou (Rukuat ej Al-fažr). Uvedieme si len niektoré základné stanoviská o tom, aké fatwi vydali právne školy v tejto otázke. Ak budeme ďalej uvádzať niektorú právnu školu, uvediem jej všeobecné právne stanovisko, čo ale neznamená, že jednotliví učenci tejto školy nemohli mať v danej otázke iné právne stanovisko. Hanafiovci sa vyjadrili, že ide o niečo nechcené (karaha) modliť sa v čase, keď slnko vychádza alebo tesne pred jeho východom, v časovej tiesni (čas tiesne vo vzťahu k tejto modlitbe predstavuje časový úsek pred začatím východu slnka), ktorá neumožní dokončenie modlenia pred východom slnka. Ak by modliaci sa začal s modlením pred východom slnka a slnko by vyšlo predtým než by dokončil svoje modlenie, je jeho modlenie neplatné. Šafiiovci sa vyjadrili, že je zakázané sa modliť v čase tiesne, t. j. pred východom slnka, ak nie je čas modlitbu dokončiť pred jeho úplným východom. Vo vzťahu k modlitbe Rukuat ej Al-fažr, Šafiiovci a Hanbalovci povedali, že ak ju nestihne (modliaci sa) vykonať pred východom slnka, tak ju môže vykonať po východe slnka. Hanafiovci a Malekovci ale o nej povedali, že po východe slnka by sa už nemala vykonať, pretože je viazaná na rannú modlitbu. Samozrejme znova zdôrazňujeme, že nie všetci učenci uvedených právnych

škôl sa úplne stotožnili s oficiálnym stanovisko⁶⁹. Uvedené znamená, že vykonanie Rukuatej Al-fažr (nepovinná modlitba pred povinnou rannou modlitbou) Šafiiovc a Hanbalovci povolili aj po východe slnka, Hanafiovc a Malekovci jej vykonanie po východe slnka nepovolili (už sa nevykoná). Každá škola mala síce svoje pádne argumenty, ale v konečnom dôsledku tu máme dve protichodné stanoviská a fatwi. Od momentu, keď boli vydané základné právne stanoviská uvedených štyroch právnych škôl, učenci počas nasledujúcich storočí o nich diskutovali a prednášali argumenty podporujúce viac alebo menej jedno alebo druhé stanovisko. Popri tom sa ale časom kreovali ďalšie podstanoviská, ktoré sa stali tak tiež predmetom diskusií a argumentácií za alebo proti. To je jeden z hlavných dôvodov, prečo sa veľká časť muslimov pri získavaní odpovedí aj na tie najjednoduchšie otázky, musí spoliehať na učencov, imámov, muftijov a pod.

Vo vede islamského práva sa jednotnej zhode hovorí ižmaa (tiež sa vyslovuje idžmaa). V ďalšom výklade použijeme aj vetu **jednotná zhoda** na označenie ižmaau. Jednotná zhoda učencov je z hľadiska vied islamského práva považovaná za v poradi tretí prameň práva. Mala znamenať, že to na čom sa učenci v minulosti zhodli, je už všeobecne záväzné. Ohľadom tohto prameňa sa viedli a vedú diskusie dodnes. Viacerí učenci mali k niektorým otázkam týkajúcim sa ižmaau výhrady. Je to téma, ktorá sa stále rozoberá v arabskom a islamskom svete, takže nie je to ukončená záležitosť. Avšak jednostranné ponímanie tejto témy zo strany silne konzerv-

⁶⁹ A. Al-žaziri, Al-fiqh ala Al-mazáheb Al-arbaa, str. 169-170

atívnej časti sunnitských muslimov v intenciách toho, čo je zaužívané, vedie k tomu, že sa aj muslimom, ktorí neovládajú arabský jazyk, podávajú jednostranne interpretované informácie.

Otázke ižmaau sa budeme venovať len okrajov a len za účelom objasnenia toho, že ak sa čitateľ stretne s vetou alebo konštatovaním, že sa na niečom „všetci“ učitelia zhodli alebo, že sa na niečom „umma zhodla“, tak to tak nemusí byť. Okrem toho, pochopenie tejto otázky je potrebné v súvislosti s ďalším výkladom.

Keďže táto publikácia je určená v prvom rade muslimom, ktorí arabský jazyk neovládajú, považovali sme za potrebné objasniť, čo znamená „jednotná zhoda - ižmaa“.

Ako sme mohli pozorovať na jednoduchých príkladoch, ktoré sme si doposiaľ uviedli, jednotná zhoda môže existovať len v tých úplne najzákladnejších úpravách. Všetko ostatné je otázkou právneho názoru, právneho stanoviska a podkladov z ktorých to ktoré právne stanovisko vychádza.

Na lepšie objasnenie jednotnej zhody - ižmaau, si uvedieme, čo o nej napísal imam Mahmud Šaltut vo svojej knihe Islam, presvedčenie a zákonodarstvo (Al-islam aqidaton wa šaria). Imam Šaltut žil v rokoch 1893 – 1963 v Egypte. Okrem iného bol členom konzília najväčších učencov, šejch Al-azharu v Káhire (1958) a prvý kto bol označený prezývkou Najväčší imam. Ide preto o autoritu, ktorej názory a právne stanoviská majú svoju výpovednú hodnotu. Imam Šaltut v knihe Islam, presvedčenie a zákonodarstvo (Al-

islam aqidaton wa šaria)⁷⁰ na str. 546 a nasl. napísal: *Ižmaa, ktorý je prezentovaný ako jednotná zhoda celej ummy (spoločenstva), tých, ktorí vykonávajú ižtihád (ižtihád je vytvorenie právnej normy ohľadom záležitosti - právnej otázky, v ktorej právna norma doposiaľ nebola vytvorená) a tých, ktorí ho nevykonávajú, tých kvalifikovaných a tých nekvalifikovaných, to nie je ten ižmaa, ktorý sa považuje za jeden z prameňov zákonodarstva (tašriu). O takom ižmaae možno hovoriť vtedy, ak ide o poznanie na ktorom sa spoločenstvo (umma) zhodlo, pretože to bolo jednoznačne určené zákonodarstvom o ktorom niet pochyb, o ktorom nie je možné vykonávať ižtihád, ktorý musia poznať všetci muslimovia a nemalo by sa stať, že ho nejaký muslim nepozná. To je ale v skutočnosti iný ižmaa než ten, ktorý je v islame zdrojom zákonodarstva (na treťom mieste) po Koráne a prorokovej tradícii. Musíme tu skonštatovať, že ižmaa, ktorý sa považuje za zdroj zákonodarstva sa prakticky nedá dosiahnuť inak než v jednom jedinom prípade, a to, ak by boli súčasne splnené tieto podmienky:*

1. aby bol určený základ ižtihádu, t. j. aby boli splnené predpoklady na bádanie a úvahy, či už znalosťou arabského jazyka, ktorý je jazykom Koránu a sunny (prorokovej tradície) alebo pochopením ducha zákonodarstva a jeho všeobecných pravidiel,

2. aby boli tí, ktorí splňajú uvedené podmienky v celej umme (spoločenstve) spočítaní a aby boli známe ich krajiny v ktorých žijú,

⁷⁰ Mahmud Šaltut, *Al-islam aqidaton wa šaria*, vydalo Dar Shorouk, Káhira v roku 2001 ako 18. vydanie.

3. aby bol známy názor každého z nich ohľadom otázky, ktorá je položená,

4. aby bol výsledok, ich celková zhoda na jednom závere.

Niet pochyb o tom, že ak by sa podarilo splniť prvé tri podmienky, tak je veľmi nepravdepodobné, že by sa dala splniť štvrtá podmienka, t. j. zhoda všetkých na jednom závere o diskutovanej otázke. Diskutovaná otázka je totiž otázkou názoru a pohľadu na vec a ľudská povaha určuje, že pri podobných otázkach sú názory rôzne a to aj z dôvodu rozdielnosti vnímania medzi diskutujúcimi a rôznosť prostriedkov bádania, ktoré sa menia zmenou prostredia, ktoré obklopuje každého učenca.

Z uvedeného jasne vyplýva (Imam Šaltut pokračuje), že hovoriť o ižmaae ako o jednotnej zhode všetkých učencov spoločenstva (ummy) v určitej dobe, je len čistou teóriou, nestane sa a ani sa ním neurčí žiadna právna norma .. Áno, je možné to chápať podľa princípu, že „sa nevie o niečom inom“ alebo že ide o „zhode väčšej časti“ a oba prístupy môžu byť základom všeobecne záväzného zákonodarného procesu vo veciach v ktorých je potrebné bádať a uvažovať o nich, pretože je to maximum, čo sa dá splniť a Boh neukladá duši viac, než ona (duša) zvládne. Vo všeobecnosti ale musí byť splnená podmienka slobody názoru toho, kto báda a uvažuje a nesmie byť obmedzený zo strany štátnej moci žiadnym obmedzením, ktoré by obmedzovalo slobodu myslenia.

Ak patrí k základom ižmaau zhoda v niektorej verejnej záležitosti, ktorá sa mení zmenou času, miesta a stavu, potom je dovolené tým, ktorí ižtihád vykonávajú alebo tým, ktorí prídu po nich, to, že

ak sa zmenia podmienky za ktorých bol prvý ižmaa prijatý, aby znova posúdili danú otázku vo svetle nových podmienok a okolností a aby rozhodli, čo splní za daných okolností verejný účel. Tým sa stane druhá - nová zhoda ižmaaom, tá, ktorá ukončí platnosť toho prvého ižmaau a stane sa tou právnou normou, ktorú treba dodržiavať.

Uvedené sa týkalo spoločného ižtihádu, avšak individuálny ižtihád je názor (stanovisko), ktorý je záväzný len pre toho, kto ho vyslovil, preto nie je povinnosťou nikoho ho v tom nasledovať a ak by sa niekto neprikláňal k tomu istému názoru, nemal by ho ani nasledovať. Ižtihád jednotlivca je právo zakotvené v islame. Každý má právo na svoj názor a bádanie. V tom sú si rovní muži aj ženy, vládca a tí, ktorým vládne, zamestnávateľia, zamestnanci a iní. Tak ako je im toto právo jednoznačne dané, majú tiež rovnaké právo na možnosť omylu. Islam totiž nepozná neomylnosť niekoho, jedine posol (Muhammad) bol neomylný v tom, čo oznamoval od svojho Pána (od Boha), avšak v tom, čo sám rozhodoval, bol vystavený možnosti omylu .. Ak bol posol vystavený možnosti omylu, tak ktokoľvek iný z jeho spoločenstva (ummy), nech by bol akokoľvek múdry a k nemu (k prorokovi) blízky, bude určite vystavený možnosti omylu omnoho viac.

Z uvedeného je jasné, že islam nedáva nikomu špeciálne oprávnenie k výkladu textu alebo oprávnenie zaviazať ľudí len jeho názorom. Naopak, toto právo dáva každému muslimovi, ktorý je spôsobilý na bádanie. Ten, kto nie spôsobilý na bádanie, ten má povinnosť sa spýtať tých, ktorí takúto spôsobilosť majú, ohľadom toho, čo potrebuje. Nie je pritom viazaný nasledovať konkrétnu

osobu, pretože povinné je len to, čo za povinnosť určil Boh a jeho posol. Boh a jeho posol pritom neuložili žiadnemu človeku, aby nasledoval smer alebo školu určitého učenca. Ľudia prvého obdobia (po smrti proroka Muhammada) sa pýtali na to, čo potrebujú, koho chceli zo známych učencov, bez toho, aby sa obmedzovali len na názor niekoho konkrétného z nich. Je dokázané o všetkých, ktorí vykonávali ižtihád, že varovali pred tým, aby niekto napodobňoval ich spôsob ižtihádu bez toho, aby sa najprv oboznámili s dôkazmi na základe ktorých ho (ižtihád) oni vykonávali ..

Z uvedeného je jasné, že kalif alebo imám nie je ochránený pred omylom, ani na neho nezostupuje duch, ani nemá žiadnu mimoriadnu výhodu na pochopenie niečoho alebo uvažovania nad niečím. Má len oprávnenie poskytovať rady a usmernenia, vykonávať ustanovenia a ukladať tresty v rámci toho, čo Boh uložil, pričom je vo svojej pozícii zástupcom spoločenstva (ummy). Ono ho ustanovuje, ponecháva a poslúcha, pokiaľ vykonáva svoju povinnosť a dodržiava hranice Bohom určené. Ono ho zbaví jeho funkcie, ak by sa odklonil od týchto hraníc a porušil ich. Keď je toto pozícia kalifa, tak to isté platí aj na sudcu a muftiho (ten, kto vydáva fatwu), šejcha Al-islamu a „mullu“. Úloha sudcu nepresahuje rozhodovanie o sporoch, o rozhodovanie ktorých je viazaný zákonmi.

Úloha muftiho (toho, kto vydáva fatwu) nepresahuje objasňovať otázky na ktoré je opýtaný. Ak vykonáva ižtihád, vyjadruje svoje vlastné stanovisko. Ak by ižtihád nevykonával, potom vyjadruje stanovisko niekoho iného - kohokoľvek stanovisko si vyberie. Napriek tomu, jeho právne stanovisko nie je záväzné pre toho, kto sa ho naň pýtal a ten, kto sa ho (muftiho) pýtal, môže žiadať

o poskytnutie dôkazu (o tom na základe čoho mufti svoje stanovisko vyjadril) alebo môže (ten, kto sa pýta) požiadať o stanovisko - o fatwu, niekoho iného s úrovňou poznania ktorého je spokojný. Čo sa týka pozície (postu) „Šejch Al-islam“ a „Mulla“, muslimovia ich poznajú len ako dve označenia, ktoré sa rozšírili v niektorých časoch a krajinách a boli nimi označovaní ľudia, ktorí boli v spoločnosti v ktorej žili, znalejší v oblasti vied spojených s náboženstvom a šariou. Neviaže sa ale na ne (na tieto pozície) právo povoľovať alebo zakazovať (tahlil alebo tahrim - zo slov halal a haram, t. j. určovať, čo je halal a čo je haram) niečo v rámci šarii a ani nemajú žiadnu výsadu neomylnosti; islam ich (takéto výsady) ani nepozná.

V zmysle individuálneho prístupu, ktorý islam určil, každý, kto v sebe videl spôsobilosť, ten vykonal ižtihád, pričom každý mal svoj spôsob bádania a dokazovania. Niektorí z nich obmedzili svoje spoliehanie sa na výroky (proroka Muhammada) a sprísnil podmienky ich akceptácie (akceptácie a aplikácie výrokov) vzhľadom na to, že sa rozšírila nedôveryhodnosť a pochybnosť o nich (o týchto výrokoach), preto uprednostnili pred nimi (pred výrokmí) analógiu a použitie všeobecných zásad a ducha zákonodarstva. Tí sa neskôr stali známi v rámci islamského fiqhu, ako Ahl Al-ra'i (čo možno preložiť ako tí, ktorí kladú dôraz na úsudok). Iní zasa boli presvedčení o dôveryhodnosti toho, kto výroky prerozprával, preto uprednostnili výrok pred analógiou a prevzali z neho to, čo neprevzala prvá skupina. Tí sa neskôr stali známi ako Ahl Al-hadís (čo možno preložiť ako tí, ktorí kladú dôraz na prorokove výroky). Iní zasa spoliehali na zvyklosti, ktoré boli u obyvateľov Mediny

a ktoré vzišli z prostredia v ktorom vzniklo zákonodarstvo s jeho detailmi v čase posla (za života posla Muhammada). Ďalší sa skôr spoliehali na názory a stanoviska, ktoré boli známe v čase prorokových spoločníkov, predtým než došlo k rozkolu ohľadom vlády a kráľovania (v čase tretieho kalifu Osmána Bina Affána a štvrtého kalifu Aliho).

Podobne, ako nastala nezhoda v otázke spôsobu individuálneho vykonávania ižtihádu v záležitostiach, ktoré neboli jednoznačne ustanovené v Knihe (Koráne) alebo tradícii (proroka Muhammada), nastala (nezhoda) aj v otázke používania podkladov a odôvodnení právnych stanovísk a v rozsahu uplatnenia všeobecných zásad a použitia pravidiel jazyka (arabského) na pochopenie textov, ktoré pripúšťali viac významov.

Nezhoda v spôsobe vykonávania ižtihádu dala vzniknúť rôznym právnym smerom a školám v islame. Písomne bolo z toho zachytené spolu s podkladmi a právnymi stanoviskami to, čo dobové okolnosti umožnili zachytiť, pričom známe sa z toho stalo to, čo okolnosti pomohli, aby sa rozšírilo. Knižnice sú plné rôznymi encyklopédiami týchto právnych smerov a škôl, aj keď sa z nich najznámejšie stali štyri. Boli to Hanafiovská (2. storočie Hižri), Malekovská (2. storočie Hižri), Šaftiiovská (2-3. storočie Hižri) a Hanbalovská (2-3. storočie Hižri). Koniec citácie z knihy M. Šaltuta, Al-islam aqidaton wa šaria.

Z predchádzajúcej citácie je zrejmé, že každý významnejší učenec hneď na začiatku zdôrazňoval, že podlieha ľudskému omylu. Preto, ak niekto preberá nejaké stanovisko takéhoto učenca, musí

predovšetkým vedieť, na akom základe ho on vyslovil. Pod učencom pritom nemáme na mysli muslima, ktorý má potvrdenie alebo diplom o absolvovaní školy vyučujúcej islamské právne vedy, ale muslima, ktorý má toľko poznania a správneho úsudku, aby vedel riadne a rozumne poradiť v záležitostiach v ktorých je to potrebné.

Sme presvedčení o tom, že každý muslim by mal ovládať svoje náboženstvo na takej úrovni, aby nebol v základných záležitostiach odkázaný na nikoho iného, aby si vedel vytvoriť svoj vlastný názor na záležitosti, ktoré sa mu v jeho živote vyskytnú a tým nebol ľahko ovplyvniteľný. Tak napríklad ak príde akákoľvek náboženská autorita, ktorá tvrdí, že sa opiera o výroky, ktoré sú podľa nej dôveryhodné a vyjadrí stanovisko, že muslim si môže neoprávnene osvojiť niečo patriace nemuslimovi, je potrebné takéto stanovisko odmietnuť a nebrať ho vôbec v úvahu. Korán jasne zakazuje osvojiť si bez legitímneho dôvodu (kúpa, dar a pod.) niečo, čo patrí niekomu inému, nerozlišuje pritom, či ide o muslima alebo nemuslima. Túto základnú zásadu by sa mal naučiť rozlíšiť každý muslim automaticky, bez toho, aby sa na to potreboval niekoho iného – nejakú autoritu spýtať. Netvrdíme, že je chybou sa spýtať odkiaľ uvedená náboženská autorita k takémuto pochybnému tvrdeniu dospela, ale kladieme dôraz na to, že základná zásada, že si muslim nemá osvojovať majetok, ktorý mu nepatrí, má byť každému jasná a tvoriť elementárny základ toho, čo o svojom náboženstve vie.

4. Podstata sporu medzi konzervatívnym smerom a konzervatívnym učením v islame a smerom volajúcim po obrode a návratu k podstate

Ako sme už uviedli v predchádzajúcom výklade, medzi muslimami prebieha aj v dnešnej dobe diskusia ohľadom ďalšieho smerovania. Niekedy je pokojnejšia, inokedy búrlivá plná emócií. Podobné diskusie prebiehali aj v minulosti, čo dokazuje hlavne to, že systém islamského práva nie je uzatvorený systém a vyvíja sa.

V čom ale spočívajú rozdiely medzi skupinami muslimov, keďže ide o to isté náboženstvo? Na niektoré rozdiely sme už poukázali počas predchádzajúceho výkladu. Z príkladov, ktoré sme si predtým uviedli je jasné, že hlavné ťažisko diskusii sa odohráva ohľadom toho, či sa úplne zomknúť okolo všetkého toho, čo bolo predtým dané alebo znova otvoriť niektoré otázky a skúsiť ich naformulovať tak, aby ostali v súlade s islamom, ale aby aj vyhovovali dnešnému spôsobu života. Z pohľadu prebiehajúcich diskusií, je možné muslimov, pričom hovoríme stále o sunnitských muslimoch, rozdeliť do troch základných skupín, aby sme mali určitý jasný prehľad z ktorého budeme vychádzať pri ďalšom výklade. Rozdelíme si ich do týchto troch základných skupín:

1. Konzervatívny prúd. Tento prúd, napriek svojej sile, postupne slabne. Presadzuje stanovisko, že všetky podstatné právne úpravy boli prijaté v minulosti a nie je možné v nich nič meniť. Ide

o klasickú školu, ktorá sa presadzuje v mnohých islamských krajinách s rôznymi variáciami. Napriek tomu, že tento prúd má viacere, historicky známe osobnosti, medzi tie najvýznamnejšie patrí učenec Ibn Tejmija a jeho žiaci. Ibn Tejmija žil v 7-8 storočí Hižri (13-14 storočie). Žil hlavne v čase, keď Tatári a Mongoli dobýjali časti rozdrobeného štátu a útočili na krajinu a mestá. Keď mal Ibn Tejmija sedem rokov, bol spolu s rodinou vyhnaný z rodného mesta a usadili sa v Damašku (hlavného mesto niekdajšieho Umejjovského kalifátu a hlavné mesto dnešnej Sýrie). Časom sa stal jedným z popredných náboženských autorít mesta a oblasti v ktorej žil. Zo svojej pozície bránil mesto pred nájazdmi Tatárov a povzbudzoval obyvateľov, aby sa bránili. Sám sa do bojov zapájal. Už vtedy, ako 20 ročný bol činný, písal knihy a vydával fatwi. Bola to doba, ktorá sa vyznačovala veľkým nebezpečenstvom ohrozujúcim ľudí, štát a tým aj náboženstvo. V tej dobe, podobne ako tomu bolo v každej inej dobe, prebiehali diskusie a polemiky aj ohľadom niektorých náboženských otázok a zvykov, ktoré vtedy prevládali a ktoré neboli v súlade so základnými zásadami islamu. Ibn Tejmija v tomto smere vystupoval ostro a nekompromisne. Tým sa vyznačili aj jeho diela a jeho učenie. Neskôr, v priebehu 18. storočia, jeho učenie značne ovplyvnilo aj učenie Wahabistov na Arabskom polostrove a neskôr aj základné učenie Muslimského bratstva. Ak chceme tvorbu Ibn Tejmiji objektívne posúdiť, možno skonštatovať, že bola ovplyvnená dvomi základnými dobovými prvkami: a) celá krajina bola neustále v stave vojny, potrebovala sa brániť a mať aj duchovnú hnaciu silu na túto obranu, b) boli rozšírené rôzne nezdravé zvyky, ktoré muslimovia praktizovali

a ktoré nemali s islamským náboženstvom nič spoločné, ba dokonca boli v nesúlade s ním. Napr. jedna z otázok voči ktorým Ibn Tejmija silno vystupoval, bolo vyzdvihovanie spomienky na niektorých mŕtvych až na úroveň svätcov a obracať sa k nim s prosbami, aby sa za ľudí prihovorili u Boha. Preto je možno skonštatovať, že vo svojej dobe predstavoval Ibn Tejmija prúd obrody, ktorý si vtedajšia doba vyžadovala, aby ľudia prežili. Problém ale možno vidieť v tom, že tí, čo jeho učenie neskôr prevzali a nasledovali nevedeli od neho „odlepit“ charakter doby v ktorej žil.

Konzervatívny prúd stále trvá na zachovaní všetkého (hlavne základných prameňov islamského práva v podobe, ako ich uznáva) presne tak, ako sa to počas nasledujúcich storočí po smrti proroka Muhammada vyvinulo. V rámci tohto prúdu sú takí učenci, ktorí nepripúšťajú akúkoľvek zmenu. Sú v ňom ale zastúpené aj také authority a takí učenci, ktorí sa snažia o čiastočnú obrodu celého systému práva. To bol príklad šejcha Adela Bina Salema Al-kalbaniho, ktorý sme si uviedli (pri otázke povolenia počúvania hudby) a ktorý sa počíta do radu učencov tohto konzervatívneho prúdu.

2. Umiernený prúd. Tento prúd sa označuje aj ďalšími prezývkami, pretože podobne, ako tomu bolo pri konzervatívnom prúde, aj tu nájdeme rôzne smery. Základnou charakteristikou tohto prúdu je, že sa snaží vrátiť k základným zásadám a ustanoveniam islamského náboženstva. Podobne, ako konzervatívny, vychádza umiernený prúd zo základov islamu. Snaží sa ale o to, aby sa to, čo sa postupne nabaľovalo, znova prebralo a z praktického dnešného náboženského života sa vylúčili tie ustanovenia, ktorých základe nebol dôveryhodne doložený v minulosti. Ako sme už spomínali,

tento prúd zosilnel hlavne s príchodom moderných technológií, ktoré napr. umožnili porovnávanie jednotlivých zbierok tradícií proroka Muhammada a výkladov k tomu. Vznikli napr. internetové stránky, ktoré keď do nich užívateľ zadá určitý výrok, ukáže sa mu v ktorých zbierkach je tento výrok spomenutý, v akých variáciách a s akým stupňom dôveryhodnosti. Práve v tejto otázke je jeden zo základných rozdielov medzi konzervatívnym prúdom a umierneným. Konzervatívny prúd považuje aj menej dôveryhodné výroky a tradície za záväzne z obavy, aby niečo neporušil alebo nevynechal. Umiernený prúd ale nechce prijať za záväzné niečo, čo nie je úplne doložené a dôveryhodné. Nejde pritom o zanedbateľný rozdiel, pretože pre nemalú časť ustanovení islamského práva sú východiskom práve takéto nie úplne dôveryhodné výroky alebo tradície. O to zvlášť, ak si uvedomíme, že na tejto časti sa neskôr budovali ďalšie ustanovenia formou analógie.

3. Uvoľnený prúd. Tento prúd na rozdiel od umierneného prúdu volá po zanechaní takmer všetkej tradície a výrokov proroka Muhammada a prvých muslimov a spoľahnúť sa len na Korán. Tí, ktorí sa k nemu hlásia si ale neuvedomujú, že také niečo sa prakticky nedá, pretože mnohé detaily náboženského života sú zachytené v samotných prorokových výrokoch a tradície po ňom a že niektoré tradície prvých muslimov sú vcelku veľmi užitočné a potrebné. Okrem toho tento prúd si niektoré znamenia (verše) Koránu vysvetľuje po svojom a ľahko sa dostáva do stavu, keď môže prekrútiť ich význam, zvlášť ak sa tieto znamenia vytrhnú z kontextu, čo často robí nielen tento uvoľnený prúd, ale aj konzervatívny prúd. Učenci konzervatívneho prúdu to robia hlavne tak, že

argumentujú znameniami Koránu pri témach, ktoré s danými znameniami vôbec nesúvisia.

Ako zástancov tohto uvoľneného prúdu v realite vieme rozoznať? Je to častokrát jednoduché. Nie raz sa napr. stalo, že sa objaví na obrazovke arabskej súkromnej televíznej stanice speváčka alebo herečka s otvoreným výstrihom a v krátkej sukni a vedie diskusiu o náboženskej otázke. Odhliadnuc od toho, či sa niekto drží úplného zahaľovania tela alebo nie, sú dané základné požiadavky na spôsob obliekania. Takáto diskutujúca osoba môže veriť v základné články islam, môže aj dodržiavať základné náboženské úkony, ale tam to zrejme končí.

V priestore medzi uvedenými tromi prúdmi nájdeme menšie hnutia a prúdy, ktoré pulzujú hlavne na ich hrane. Možno ich označiť v skutočnosti ako radikálne, či sa už viac odkláňajú smerom od konzervatívneho prúdu k ešte väčšiemu konzervativizmu alebo od uvoľneného prúdu k ešte väčšej uvoľnenosti.

Prirodzene, v rámci každého prúdu existujú rôzne variácie, avšak tieto prúdy sme si rozdelili do uvedených troch základných prúdov, aby bolo možné mať o tom lepší prehľad. Otázka, ktorá tu vyvstáva je, ktorý z uvedených prúdov je ten najlepší?

Každý z uvedených trochu prúdov, nehovoriac už o tých extrémnejších, tvrdí o sebe, že on je ten správny. Je to prirodzené a objavuje sa to vo všetkých sférach nášho života pri každej činnosti alebo diskusii (aj mimo náboženstva), ktorú vedieme. Ale pokúsme sa aspoň okrajovo zodpovedať na otázku, ktorý

z uvedených prúdov je ten správny, aj keď je to vždy veľmi náročná a subjektívna otázka.

Za správne je možné v prvom rade považovať to, čo dokáže reagovať na potreby ľudí a spoločnosti v danom čase a mieste. Na tom sa zhodli všetci prví učenci - učenci prvej generácie, ale aj tí, ktorí po nich nasledovali, takže ide o základnú podmienku. Ďalej to musí byť v súlade so základnými zásadami islamu. Na tom sa tiež zhodli všetci prví učenci. Máme dve základné požiadavky na ktorých sa zhodli a z ktorých môžeme vychádzať pri zodpovedaní nastolenej otázky. Keď sa zamyslíme nad uvedenými tromi prúdmi, všetky svojím spôsobom splňajú uvedené dve požiadavky, resp. podmienky. To znamená, že na to, aby sme dospeli k rozdielom medzi nimi, musíme ísť viac do hĺbky. Keď ideme viac do hĺbky, otvára sa nám oblasť uplatňovania výrokov a tradícií po prorokovi Muhammadovi, ktorú, ako sme už uviedli, do ucelených zbierok a kroník začali písať až v 2. storočí Hižri. Neznamená to, že dovtedy neexistovali žiadne písomné záznamy týchto výrokov a tradícií, ale znamená to to, že išlo skôr o súkromné záznamy. Až zbierkam Sahih Al-buchari a Sahih Muslim sa podarilo všetky tieto výroky a tradície rozšíriť medzi ľudí v písomnej podobe. V tomto bode sa začínajú objavovať rozdiely v názoroch a stanoviskách jednotlivých prúdov. Už sme spomínali, že konzervatívny prúd berie aj tie menej dôveryhodné výroky a tradície za prameň právnych noriem, dokonca za takýto prameň zaraďuje nielen prorokovu tradíciu, ale aj tradíciu po prorokových spoločníkoch, ktorí žili po jeho smrti. Aj v rámci samotného konzervatívneho prúdu sú učenci viac konzervatívni a učenci menej konzervatívni. Na roz-

diel od konzervatívneho prúdu, umiernení prúd považuje za smerodajné len tie jednoznačne dôveryhodné výroky a tradície po prorokovi Muhammadovi a všetko ostatné za pramene, ktoré treba podrobiť dôkladnej analýze. Aj v tomto umiernenom prúde nájdeme viaceré smery v tom zmysle, že niektorí zástancovia tohto prúdu chcú akceptovať tú jednoznačne dôveryhodnú tradíciu a ostatnú (menej dôveryhodnú) analyzovať tak, že pokiaľ sa nezhoduje s Koránom, potom ju odmietnuť. Iné smery tohto prúdu zasa chcú akceptovať len tie jednoznačne dôveryhodné tradície a zvyšok už nie.

Na rozdiel od oboch uvedených prúdov, uvoľnený prúd dokáže akceptovať v rámci dôveryhodných výrokov, len tie úplne základné výroky a všetko ostatné už nie.

Vraciame sa k našej pôvodnej otázke, ktorý prúd je ten „správny“? Osobne si myslíme, že ak ich analyzujeme v ich čistej podobe, tak ani jeden. Aj keď ten umiernený sa nám javí najbližšie k pravde.

V prvom rade si musíme uvedomiť jednu veľmi dôležitú skutočnosť. Každý, kto písal niečo v minulosti alebo v súčasnosti posúval poznanie o krôčik ďalej. Korán hovorí o halal a haram, t. j. o tom, čo je dovolené a čo zakázané. To znamená, že nás učí, že by sme si mali vyprofilovať v širších kontúrach to, čo je jasne dovolené a to čo je jasne zakázané. Ak nás autor akejkol'vek knihy, ktorú označuje väčšina ľudí za zlú, posunie bližšie k tomu, aby sme vedeli identifikovať to, čomu by sme sa mali vyhnúť, je táto kniha dobrá, pretože pomáha spoznať to, čomu sa máme vyhnúť. Nemusíme sa stotožniť s celou knihou autora diela, ale môže nám (aj

proti zámeru pôvodného autora) priniesť jednu užitočnú myšlienku, ktorá nás posunie ďalej. To isté platí aj o dobrom diele, nemusíme sa stotožniť s ním celým, ale ak nám dokáže priniesť dobrú myšlienku, ktorá nám pomôže lepšie zadefinovať to, čo je dobré, potom je toto dielo pre nás užitočné. Z takéhoto uhla pohľadu možno považovať všetky diela z minulosti aj súčasnosti za užitočné. Nie je preto, z nášho pohľadu, správne odmietat' právne stanoviska alebo diela niekoho, aj keď by patril k úplne konzervatívnemu prúdu, len preto, že sa tam autor zaraďuje. Veľmi dôležité je si vytvoriť imunitu voči myšlienkam, ktoré nie sú v súlade so základmi náboženstva a osvojiť si vlastný názor a vlastnú cestu od začiatku. Ten si síce bude každý modifikovať postupne, ako bude čítať a uvažovať, ale bude ho modifikovať s jasnou myslou a smerovaním, ktoré si vytvoril na začiatku. Tak napríklad je veľmi užitočné si čítať diela Ibn Tejmiju, ale pritom brať na zreteľ pri ich čítaní, hlavne na charakter doby v ktorej žil a situácie v ktorej vydával svoje fatwi alebo vyslovoval právne stanoviská. K mnohým otázkam sa ľudia postavia inak v čase mieru a inak v čase vojny, keď potrebujú zmobilizovať čo sa len dá.

Je nepochybné, že z každého smeru alebo školy islamského práva bol niekto známy. Ich počet rapidne vzrastal postupom času. Ich fatwi sú významné a užitočné. Preto sú všetky prínosom. Je ich ale už veľmi veľa. Takéto obrovské množstvo fatwiev a právnych názorov je už skôr na príťaž, než by bolo na úžitok. Ak chceme uvedené skúmať z vedeckého hľadiska, sú všetky fatwi a právne názory autorít prínosom. Ale pre bežného človeka, ktorý nechce tráviť značnú časť svojho času čítaním, sa stávajú príťažou.

Ľuďom - muslimom z celého sveta by sme mali v dnešnej dobe, keď sú informácie a poznanie dostupné, dať jednoduché odpovede a návody, ako majú postupovať vo svojom živote v súlade s islamom. Ľudia nepotrebujú státisíce absolventov islamských univerzít a imámov, aby im hovorili, čo majú robiť. Potrebujú mať jasné a jednoduché pravidlá, ktorými sa vo svojom živote budú riadiť a len v krajných prípadoch, keď sa stretnú s niečím veľmi komplikovaným, sa poradiť s niekým na vyššej vzdelanostnej a duchovnej úrovni.

Náš základný problém môžeme identifikovať v obrovskom množstve výrokov proroka Muhammada a tradície, ktorá sa spísala niekoľko desaťročí po jeho smrti (stále hovoríme o tradícii, nie o Koráne, ktorý bol spísaný za života posla Muhammada). Samotná skutočnosť, že každý zo známych kronikárov zbierok prorokových výrokov a tradícii, rozdelil tieto výroky a tradície na niekoľko stupňov dôveryhodnosti je dôkazom toho, že tieto výroky a tradície nie sú všetky dôveryhodné. Z dôvodu opatrnosti však postupom času z nich všetkých (aj z tých menej dôveryhodných) vychádzali učitelia pri formovaní svojich fatwiev a právnych stanovísk. Ak je takýchto tradícii a výrokov desiatok tisíc, potom si môžeme predstaviť, koľko máme fatwiev a právnych stanovísk vyriešených na ich základe. Tých sú státisíce až milióny. Takéto niečo ale ani jeden muslim, mimo akademickej pôdy, nepotrebuje.

Muslim nepotrebuje mať obrovskú knihu o tom, ako má vykonať ichtisal. Stačí mu pochopiť podstatu, ktorá spočíva v tom, aby sa umyl, keď je na to určený dôvod. Nepotrebuje polemiku na stovkách strán o tom, koľko vody má pri umývaní použiť. Stačí mu

vedieť, že prorok Muhammad použil 2,5 litra vody na umytie a jeho ichtisal bol tak správny. Či už potom niekedy niekto použije 2,5 litra alebo 10 litrov alebo 50 litrov, je už jeho osobné rozhodnutie. Podstatné je uplatniť dva základné princípy: umyť sa a pritom neplytváť vodou.

Ako vyplýva z doterajšieho výkladu, ak chceme dnes muslimov posunúť dopredu, čo by znamenalo aj ich návrat k základným zásadám a tradíciám islamu, musíme urobiť jeden hlavný krok. Musíme kreovať na celosvetovej úrovni jedno zhromaždenie učencov, ktorí by určili, ktoré výroky a tradície sú natoľko dôveryhodné, aby sme ich mohli bez ďalšieho akceptovať. Kreovať učencov do tohto zhromaždenia by nemali štáty, ale mali by sa vyberať nezávislé osobnosti, ktoré reprezentujú dnes existujúce známe smery a prúdy. Tie by mali určiť nezávisle od niekoho alebo ničoho, jednu súčasnú zbierku prorokových výrokov a tradícií, ktoré by pochádzali zo všetkých známych zbierok, o ktorých by ale existoval nevyvrátiteľný dôkaz o ich dôveryhodnosti. Na takom základe by sme mali dnes budovať. Korán je taký, aký bol v čase, keď žil posol a prorok Muhammad. Ak k nemu priradíme zbierku dôveryhodných výrokov a tradícií, zbavíme sa do veľkej miery všetkej tej záťaže, ktorá sa na náboženstvo nabalila za uplynulé stáročia. Vrátime sa k základu znova a budeme na ňom budovať ďalej. Naše dejiny, zbierky výrokov, fatwi, právne názory, to všetko ostane zachované na štúdium, ale náš každodenný život sa zjednoduší, doštane jednotný smer a zámer a priblíži sa tak tomu, čo od nás Boh v Koráne chce. Aby sme boli jednou ummou, jedným spoločenstvom, ktoré šíri dobro na Zemi v súlade s tým, čo Boh určil. Dnes

sme z veľkej časti len prúdy a smery, keď každý tvrdí, že on je ten správny a pravý a pritom dobro a nápravu na Zemi (ktorej by sme sa mali zúčastniť všetci) konajú len niektorí jednotlivci alebo niektoré skupiny. Dobro a nápravu nekonáme ako jednotné spoločenstvo, ktoré má budovať tento život a tento svet k lepšiemu.

Jednotné zhromaždenie, ktoré by prinieslo zjednodušenie a jednotnosť právnej úpravy je nevyhnutnosť, ktorá musí prísť, ak chceme napredovať a vo veľkej miere sa zbaviť vojen, hladu, biedy a krívd, ktoré sa vo svete dejú. Vytvorenie jednej zbierky dôveryhodných výrokov a tradícií znamená, že sa nám vo všetkých islamských krajinách (vyše 57 štátov) zjednotia do veľkej miery aj právne systémy. Zjednotia sa hlavné úpravy občianskych noriem, obchodných noriem, foriem štátu a vlády vo viac ako 57. krajinách sveta s veľkým počtom populácie. To v dôsledku uľahčí aj medzinárodný obchod a medzinárodné vzťahy, keď budú pravidlá v týchto islamských krajinách jasné a jednotné v základe (aj keď by sa v detailoch mohli líšiť). Keby si muslimovia a zvyšok sveta uvedomili, aké pozitívne následky by takáto jedna úloha, akou je vytvorenie jednotnej zbierky dôveryhodných výrokov, priniesla všetkým, určité by sa o to aspoň pokúsili. Ľahké to určite nebude. V prvom rade bude potrebné prekonať existujúce rozdiely, vedecky a dôkazom presvedčiť muslimov o tom, prečo boli za dôveryhodné označené práve tie vybrané výroky a tradície, ktoré boli vložené do jednotnej zbierky. Zaviesť takú zbierku do života nebude ľahké. Bude náročné aj prekonať existujúce rozdiely a v nekonečnom rade sa vysporiadať aj s množstvom ľudí a skupín z radov muslimov a nemuslimov, ktorým takýto krok vpred bude prekážať.

Ale niekde treba začať. Aby sa práca vydarila, musí byť začiatok dobrý a správny a pokračovať v práci až do konca. Úspešnosť takejto práce znamená, že sa na nej ďalej bude správne budovať ďalšia práca. Po takomto niečom už nenájdeme niekoho, kto prekrútením niektorých fatwiev a právnych stanovísk zabije nevinného človeka. Nenájdeme štát v ktorom by sa udomácnila diktatúra pod zámienkou dodržiavania určitých právnych stanovísk a pod.

Záver

Počas predchádzajúceho výkladu sme si prešli hlavné atribúty fatwi a predostreli niektoré otázky, ktoré sú s ňou spojené. Je to téma, ktorá bola živá v minulosti, je živá v súčasnosti a zrejme bude aj v budúcnosti. Rozličnosť názorov a stanovísk je prirodzený jav, ktorý ľudí sprevádza, preto budú neustále vychádzať rôzne fatwi k jednej nastolenej otázke.

Základná myšlienka, ktorú sme sa snažili čitateľom predostrieť je otázka zjednotenia a úplného zjednodušenia úprav týkajúcich sa každodenného života muslimov. Takéto zjednotenie a zjednodušenie by prinieslo určitú stabilitu do života muslimov a ich pozornosť by sa potom mohla sústrediť na iné dôležité záležitosti.

Je na každom čitateľovi, čo si z predloženej publikácie odnesie, ktoré informácie a podnety ho prijmu sa zamyslieť. Či sa v zmysle toho, čo čítal jeho myslenie posunie ďalej alebo ostane nezmenené. V každom prípade budem považovať za prínosné, ak predložená publikácia u čitateľa vyvolá podnety sa hlbšie zamyslenie sa nad určitými otázkami, ktoré mal doteraz za samozrejmé, preto sa nad nimi nikdy nezamýšľal.

Abdulwahab Al-Sbenaty

Použitá literatúra

1. Preklad Koránu do slovenského jazyka, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0.

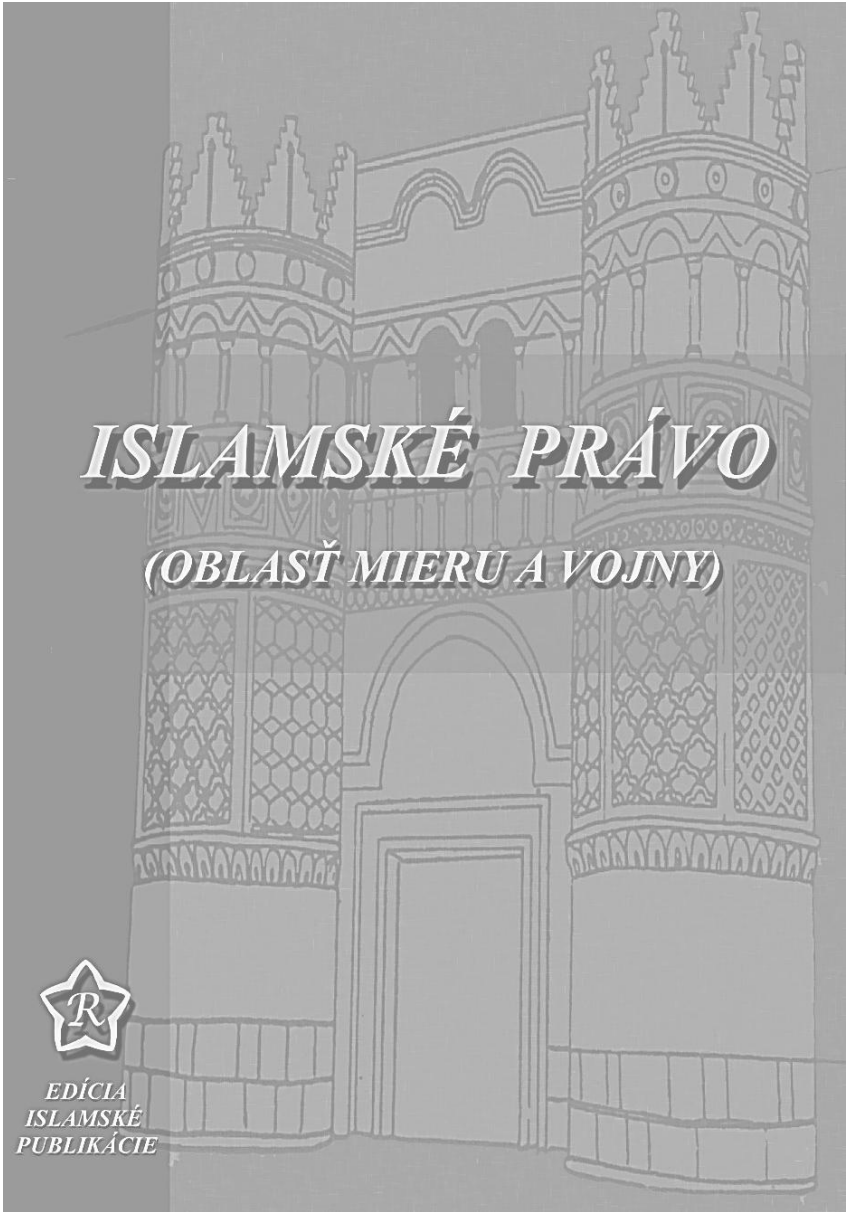
2. Abú Zakaraja Jahja Bin Šaraf Al-huzámi Al-nawawi Al-di-mašqi, Al-mufti a Al-mustafti (Pravidlá fatwi), vydavateľstvo Dár Al-fikr, prvé vydanie 1988.

3. Abdulrahmán Al-žazíri, Al-fiqh ala Al-mazáheb Al-arbaa, vydavateľstvo: Dár Al-kutub Al-ilmijja, druhé vydanie, Bejrút 2003.

4. Mahmud Šaltut, Al-islam aqidaton wa šaria, vydalo Dar Shorouk, Káhira v roku 2001 ako 18. vydanie.

5. <https://ar.islamway.net>

6. <https://islamonline.net>

ISLAMSKÉ PRÁVO

(OBLASŤ MIERU A VOJNY)

EDÍCIA
ISLAMSKÉ
PUBLIKÁCIE

Islamské právo

Oblast' mieru a vojny

Islamské právo, oblasť mieru a vojny

Autor:

Mgr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie

Bratislava 2003

© Abdulwahab Al-Sbenaty

Vydal: ALJA, s.r.o., Bratislava

ISBN 80-968262-3-9

Predslov

Udalosti posledných rokov vo svete, ktoré sa skloňujú najmä v súvislosti s islamským náboženstvom, nás priviedli na myšlienku nutnosti predložiť verejnosti túto skromnú štúdiu o islamskom práve omnoho skôr, ako to bolo naplánované.

Publikácia uvádza čitateľa do pomerne neznámej oblasti islamského práva a poskytuje mu aj stručný historický prehľad formovania sa islamského právneho systému.

Dúfame, že čitateľ tak získa aj určitý obraz o islamskom náboženstve, a to v tom smere, že rozlíši, aké správania a ktoré činy sú v súlade s islamským náboženstvom a ktoré nie.

Bratislava, 2003

Autor

Prvá kapitola
**Všeobecná charakteristika mierového a vojno-
vého práva v islamskom zákonodarstve**

1. Všeobecná charakteristika mierového a vojnového práva v islamskom zákonodarstve

Pod pojmom islamské mierové a vojnové právo, možno chápať všeobecne záväzné právne normy upravujúce základné zásady mierového spolužitia medzi muslimami a nemuslimami, ako aj vznik, zmenu a zánik právnych vzťahov v oblasti mieru a vojny. Mierové a vojnové právo tvorí jednu zo samostatných oblastí islamského práva.

Základné zásady islamského mierového a vojnového práva boli položené v Koráne. V dobe zoslania Koránu poslovi Muhammadovi (p.) a v nasledujúcich niekoľkých desaťročiach, ešte neexistoval ucelený právny systém, aký sa neskôr pod vplyvom zákonodarstva islamského štátu vytvoril. Vyplývalo to z dvoch skutočností:

1. úlohou proroka Muhammada, napriek tomu, že položil základy Medinského štátu, bolo v prvom rade oznámiť ľuďom posolstvo, ktoré mu bolo zoslané Bohom, t. j. Korán a naučiť ľudí žiť a správať sa v jeho intenciách;

2. čím viac sa ľudia vzdŕaľovali od doby, v ktorej prorok Muhammad a jeho spoločníci žili, tým viac sa spoločenské vzťahy komplikovali a o to viac vznikla potreba rozsiahlejšej právnej úpravy spoločenských vzťahov medzi ľuďmi, ktorá by reflektovala

a zachovala aj naďalej spôsob a princípy, podľa ktorých prorok a prví muslimovia žili.

K uvedeným dvom skutočnostiam pribudol aj fakt, že písomným zachytením Koránu ešte počas života proroka Muhammada a pod jeho dohľadom sa znemožnili akékoľvek zmeny v jeho obsahu, čo však viedlo k tomu, že sa začali objavovať desiatky tisíce vymyslených výrokov, ktoré sa pripisovali prorokovi Muhammadovi, ktoré on pravdepodobne nikdy nepovedal. To viedlo aj k tomu, že určité vedecké autority pristúpili ku kodifikácii výrokov proroka Muhammada so snahou vylúčiť tie výroky, ktoré nepovažovali za úplne dôveryhodné, čím vzniklo niekoľko zbierok výrokov proroka Muhammada, známych pod názvom „Al-siháh“.

Korán a zbierky výrokov proroka Muhammada sa potom stali základným prameňom islamského zákonodarstva a islamského práva.

Na vrchole zásad, ktoré Korán ustanovuje v oblasti mieru a vojny, je zásada mierového nažívania medzi ľuďmi. Táto zásada vyplýva nielen z mnohých jeho znamení (veršov), ale aj z celkového ducha Koránu. Ľudský život sa považuje za dar od Boha, ktorý si treba vážiť a nemrhať ním. Korán o poslovi Muhammadovi (p.) uvádza:

„Poslali sme ťa (Muhammad, s posolstvom) ako milosť (od nás) pre stvorených.“ (Korán 21:107)

Prorok Muhammad bol poverený posolstvom, ktoré učí ľudí, ako žiť v súlade so zákonitosťami, ktoré Boh určil životu ľudí v terajšom živote.

Aby si muslimovia neustále uvedomovali význam a hodnotu mieru, želanie a záruka mieru sa stali súčasťou pozdravu muslimov, ktorý znie: „Al-salámu alejkom wa rahmatulláhi wa barakátuhu“, t. j. mier s tebou, milosť Božia a jeho požehnanie. *Prorok Muhammad (p.) v jednom zo svojich výrokov povedal: „Boh učinil mier pozdravom nášho spoločenstva (spoločenstva muslimov) a bezpečím pre tých, ktorí sú pod našou ochranou.“*

V nadväznosti na zásadu mierového nažívania medzi ľuďmi, Korán vymedzuje ďalšiu nemenej dôležitú zásadu, ktorou je náboženská sloboda a sloboda presvedčenia. Táto zásada sa plne prejavuje v znamení, v ktorom sa hovorí, že v otázkach prijatia či odmietnutia ktoréhokoľvek náboženstva, vrátane islamského, sa nesmie prejaviť ani náznak nátlaku či donútenia (pozri znamenie Koránu 2:256). V nadväznosti na to Boh najvyšší v inom znamení ľuďom objasňuje, že keby bol chcel, bol by uplatnil svoju absolútnu moc tak, aby všetci, ktorí žijú na Zemi, v Neho verili, On (Boh) im však ponechal slobodu rozhodovania, ktorú nemá nik obmedzovať.

Medzi základné zásady a práva, na ktorých je islamské právo vybudované, možno uviesť:

1. Právo na život. Islamské právo si ľudský život nesmierne cení ako právo, ktoré Boh ľuďom dal. Na základe tejto skutočnosti je potom postavený aj celý systém ochrany tohto práva. Pri akomkoľvek zásahu do tohto práva nad rámec, ktorý právne normy pripúšťajú, právny systém ihneď zakročí. V niektorých prípadoch je miera zásahov voči spoločnosti a právam iných ľudí a nebez-

pečenstvo opakovania takýchto zásahov také veľké, že právny systém uprednostní takéto osoby natrvalo eliminovať. Ide napr. o prípady úmyselnej vraždy, pri ktorej je porucha osobnosti páchatel'a taká zjavná, že nemožno mať istotu, že v prípade jeho návratu do spoločnosti nedôjde k opakovaniu činov, ktoré predtým spáchal. V tomto smere sa tu javí jasná zodpovednosť štátu za životy ostatných ľudí.

2. Právo na majetok a na ochranu tohto majetku. Ide o princíp, ktorý zaručuje ľuďom ich nadobudnuté majetky a chráni osobné vlastníctvo. Do tohto práva môže štát zasahovať len v medziach, ktoré určuje islamské zákonodarstvo a islamské právo. Ako príklad možného zásahu štátu do tohto práva je neodvedenie príslušnej dávky zakat⁷¹.

3. Právo na sociálnu podporu. Toto právo sa prejavuje v povinnosti štátu poskytovať občanom, ktorí sa dostali do finančnej núdze, pomoc. Takúto pomoc štát poskytuje jednak z príjmov z dávky zakat a jednak z iných príjmov, pokiaľ je to možné.

4. Právo na ochranu mena, ctí, atď. Ide sčasti o práva, ktoré slovenský Občiansky zákonník označuje ako osobnostné práva.

5. Právo na ochranu práv vyplývajúcich zo slobody človeka. Pod týmto princípom sa rozumie sloboda myslenia, sloboda náboženského vyznania, slobodný výber práce, atď.

6. Právo voľného pohybu a pobytu v rámci územia štátu.

⁷¹ Bližšie o tejto dávke pozri publikáciu Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo, ALJA s.r.o., Bratislava 2002, ISBN 80-968262-0-4

7. Právo na poznanie a vyjadrovanie názorov. Takéto práva možno obmedziť len na základe zákona a v prípadoch, ak by mohli mať negatívne pôsobenie na spoločnosť. Právo na vlastný názor a na upozornenie na chyby a nedostatky vo verejnom živote však nie je len právom, ale aj povinnosťou. *Prorok Muhammad (p.) povedal: „Ten, kto nepovie alebo neupozorní na pravdu (keď vidí pred sebou nepravdu alebo nepravdu), je ako nemý satan.“*

Vyššie uvedené, ale aj mnohé ďalšie princípy, na ktorých stojí islamské právo, zaručujú muslimom aj nemuslimom právo na pokojný a nerušený život. Preto aj vojna ako taká je krajne nežiadúcim prostriedkom, ktorý v maximálnej miere ohrozuje spomenuté práva ľudí a ničí všetko, čo je so životom spojené. To objasňuje aj niektoré ustanovenia islamského mierového a vojnového práva, ktoré vojakom v prípade prehry alebo výhry prísne zakazujú pomstu, devastovanie, ničenie, bezdôvodné zabíjanie, rabovanie, atď.

Za významné a svojím charakterom rozhodujúce obdobie pre vznik islamského práva v podobe, v akej ho dnes poznáme, bolo obdobie vzniku zbierok výrokov proroka Muhammada a obdobie vzniku štyroch hlavných právnych škôl (smerov). Medzi najznámejšie zbierky výrokov a tradície proroka Muhammada, zvané Al-siháh, patria nasledujúce zbierky:

1. **Zbierka Sahíh Al-bucháry.** Jej autorom je Abú Abdulláh Muhammad Ibn Ismáil Al-bucháry (194 - 256 Hižir, 810 - 870), narodil sa a zomrel v Buchare;

2. **Zbierka Sahíh Muslim.** Jej autorom je Abú Al-husejn Ibn Al-hažžáz (204 - 261 Hižri, 820 - 875), narodil sa v Nišápúru;
3. **Zbierka Sunan Al-turmuzi.** Jej autorom je Abú Ísa Muhammad Al-turmuzi (209 - 279 Hižri, 824 - 892);
4. **Zbierka Sunan Al-nasá'i.** Jej autorom je Ahmad Bin Šuajb Al-nasá'i (215 - 303 Hižri, 829 - 915);
5. **Zbierka Sunan Ebí Dáved.** Jej autorom je Sulejmán Al-azdi Al-sižistáni - Abú Dáved (202 - 275 Hižri, 817 - 888);
6. **Zbierka zvaná Sunan Ibn Máža.** Jej autorom je Muhammad Bin Jezíd Al-qazvini – Ibn Máža (209 - 273 Hižri, 824 - 886).

Hlavné štyri právne školy (smery) islamského práva sú:

1. Hanafijovská právna škola. Založil ju Abú Hanífa Al-numan. Abú Hanífa sa narodil v meste Kúfa (v dnešnom Iraku). Žil v rokoch 80 - 150 Hižri, 699 - 767;

2. Malekovská právna škola. Založil ju Malek Bin Anas. Pôsobil v Medine (v dnešnej Saudskej Arábie). Žil v rokoch 93 - 179 Hižri, 715 - 796;

3. Šafijovská právna škola. Založil ju Muhammad Ibn Idrís Al-šafii. Narodil sa v Gaze. Žil v rokoch 150 - 204 Hižri, 766 - 820. Vyučoval v oblasti Arabského polostrova, Egypta a Iraku;

4. Hanbalovská právna škola. Založil ho Ahmad Ibn Hanbal, žiak Al-šafiiho. Žil v Bagdade. Žil v rokoch 164 - 241 Hižri, 780 - 855. Pôsobil v Sýrii, Jemene a v Hižáze (približne dnešné územie Saudskej Arábie).

Abú Hanífa žil na rozhraní Umejjovského a Abbasovského kalifátu (po smrti proroka Muhammada nastúpilo obdobie štyroch prvých kalifov zvané obdobie Rášidovského kalifátu, potom obdobie kalifátu Umejjovskej dynastie a po jeho páde obdobie kalifátu Abbasovskej dynastie). Ostatní traja učenci žili už v období počiatkov a rozkvetu Abbasovského kalifátu. Abbasovský kalifát sa vyznačoval najmä rozsiahlosťou územia islamského štátu, rôznorodosťou národov, kultúr a náboženstiev, ktoré v jeho rámci existovali, ako aj tzv. zlatým vekom vedy a kultúry islamského štátu. Posledné roky Abbasovského kalifátu sa však spájajú aj s posilnením pozície Turkov na politicky a vojensky dôležitých miestach v riadení štátu a so začiatkom obdobia rozdrobenosti, v ktorom sa islamský štát začína postupne drobiť na menšie a menšie oblasti, ktoré sa od centrálneho štátu odtrhávali. Koniec Abbasovského kalifátu sa spája aj s príchodom mongolských vojsk, ktoré vtrhli do Bagdadu - hlavného mesta štátu - vypálili ho, drancovali, ničili cenné knihy a kultúrne pamiatky. I keď sa abbasovskému kalifovi podarilo utiecť do Egypta, kde formálne Abbasovský kalifát pokračoval v rámci Fatimovského kalifátu, skutočný koniec Abbasovského kalifátu nastal obsadením Bagdadu.

Možno skonštatovať, že spomenutí zakladatelia právnych škôl žili v dobe, kedy začínal islamský štát rozkviatať najmä v oblastiach ekonomiky, kultúry a vedy, nehovoriac samozrejme o veľkom politickom vplyve, ktorý si zachovával vo vtedajšom svete. Bolo to obdobie, keď bola tvorivá činnosť na vrchole a básnici, spisovatelia a vedci z rôznych disciplín boli vysoko ohodnocovaní a odmeňovaní kalifmi, preto prevládali ideálne podmienky na ich činnosť.

Rozvoj života viedol k rozvoju zákonodarstva a právneho systému, ktorý musel pokryť spoločenské potreby vtedajšej doby. Z tohto dôvodu sa názory predstaviteľov spomenutých štyroch právnych škôl a ich učencov dodnes považujú za prameň islamského práva a východiskom z ktorého sa vychádza pri posudzovaní právnych otázok a pri používaní analógií. Každý zo spomenutých zakladateľov pôsobil na inom území, v inej dobe, za iných spoločenských podmienok, preto bolo pochopiteľné, že pri úpravách týkajúcich sa určitých záležitostí sa ich stanoviská líšili (občas sa stávalo, že niektorý z nich vyslovil určitý právny názor na riešenie konkrétneho prípadu, avšak po niekoľkých rokoch na riešenie podobnej situácie vyslovil odlišné stanovisko).

Neskôr, po smrti zakladateľov týchto škôl, sa veľká časť muslimov rozdelila na stúpencov tej či onej právnej školy a neraz medzi nimi vznikli aj konflikty pri riešení určitých otázok, pretože každý zastával ustanovenia školy a smeru, ktorý nasledoval. V dvadsiatom storočí sa však veľa muslimov už nehlási k žiadnemu z uvedených škôl a smerov. Prejavuje sa skôr, v duchu požiadaviek dnešnej doby, snaha o to brať z ustanovení, ktoré uvedené školy presadzovali, len tie ustanovenia, ktoré sa zdajú byť najvhodnejšie a najjednoduchšie pre riešenie určitej otázky. Pokiaľ ide o muslimov, ktorí nežijú v arabských a islamských krajinách, vzniká tendencia prevziať tie ustanovenia, ktoré im život uľahčia, nie ho sťažovať.

Treba však podotknúť, že dnes sa v mnohých arabských a islamských krajinách už islamské právo oficiálne neuplatňuje. Jeho praktické uplatnenie najviac nachádzame v oblasti občianskeho

práva, najmä rodinného. To napokon vedie k tomu, že v takýchto štátoch existuje duálny právny systém. Jeden je zabezpečený donucovacou mocou štátu, druhý morálnou a náboženskou autoritou. V týchto štátoch existuje oficiálny právny systém, ktorý je všeobecne rešpektovaný občanmi týchto štátov a ktorý sa uplatňuje tak, ako v ostatných štátoch sveta. U časti obyvateľstva však prevláda názor, že tento systém je vnútený, nerieši problémy spoločnosti a bolo by žiadúce vrátiť sa k pôvodnému islamskému právnemu systému. Mnohí zástancovia úplného návratu k pôvodnému islamskému právnemu systému však nemajú úplne jasnú predstavu, ako takýto návrat uskutočniť v dnešných podmienkach. V konečnom dôsledku to však neznamená, že ak ľudia pociťujú potrebu návratu k islamskému právnemu systému, ide o radikálnych alebo ortodoxných muslimov. Ide tu skôr o vnútorný pocit, že nežijú úplne v súlade s náboženstvom, ktoré vyznávajú. Ako príklad môžeme uviesť dávku zakat. Zakat je povinný percentuálne stanovený ročný odvod z majetku do štátnej pokladnice.⁷² Tieto odvody potom štát rozdeľuje ako finančnú pomoc (dávku) chudobným. V mnohých islamských krajinách je dnes zavedená daňová sústava a systém sociálnych odvodov a sociálnej pomoci. Inštitútu zakat štáty prestali venovať pozornosť a túto odvodovú povinnosť zrušili. Mnohí muslimovia aj napriek tomu, že platia dane a odvody štátu a štát povinnosť platiť zakat zrušil, túto povinnosť plnia. Zakat už ale neodvádzajú štátu, ktorý o ňu nejaví záujem, ale priamo ľuďom,

⁷² Pozri A. Al-Sbenaty, Islam – viera a náboženstvo

ktorí ju potrebujú. Práve v podobných prípadoch sa spomínaná duálnosť prejavuje.

Základné zásady a právne normy v oblasti mierového a vojnového práva sú všeobecne záväzné pre spoločenstvo muslimov. Ich záväznosť pramení v prvom rade z presvedčenia o nevyhnutnosti dodržiavania ustanovení náboženstva, ktoré vyznávajú. Takéto zásady sú súčasťou ich celkového životného presvedčenia, preto sú pre nich záväzné bez potreby akéhokoľvek presvedčovania o ich opodstatnenosti, spravodlivosti alebo hodnotách, ktoré oni v skutočnosti predstavujú. Záväznosť týchto ustanovení si uvedomuje každý muslim, nie však každý má tú vnútornú silu, ktorá by zaručila, že ich na určitom mieste, v určitom čase a za určitých okolností neporuší. Preto sa tieto ustanovenia, ktoré svoju silu čerpajú najmä z morálnej záväznosti, dostali aj do roviny právnej, v rámci ktorej pôsobí aj donucovacia moc štátu, ktorá dohliada na ich dodržiavanie tam, kde je predpoklad ich porušenia.

Ak sa pozrieme na zásady, ktoré sú dnes uplatňované v právnej oblasti regulujúcej mier a vojnu, či už na medzinárodnej alebo lokálnej úrovni v demokratických štátoch, zistíme, že sú podobné zásadám, ktoré islamské náboženstvo svojím príchodom presadzovalo. Tieto zásady - i keď sa vcelku nie stále dodržiavali - riadili život muslimov a islamského štátu v oblasti mieru a vojny na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni.

Druhá kapitola

Muslimovia a nemuslimovia

2. Muslimovia a nemuslimovia

Prv než pristúpime k výkladu vzťahu muslimov k nemuslimom, je potrebné vymedziť, kto sa považuje za muslima a kto nie. Za muslima sa v najširšom zmysle považuje každá osoba, ktorá uzná, že niet boha okrem Boha a že Muhammad je Jeho poslom, koná modlitbu, dáva zakat, dodržiava pôst v predpísanom mesiaci a vykoná púť, pokiaľ na to bude mať finančné zabezpečenie (ide o tzv. články islamu). Za nemuslima sa potom pokladá každý, kto neuznáva Boha, posolstvo posla Muhammada (p.) alebo nedodržiava spomenuté základné náboženské úkony, aj keď na otázku, kedy muslim prestáva byť muslimom, existuje niekoľko stanovísk. Niektoré stanoviská učencov pokladajú osobu za muslima, ak uznáva Boha a posolstvo posla Muhammada a koná modlitbu. Iní učenci ale na to, aby sa o niekom mohlo povedať, že je muslimom, požadujú dodržiavanie aj ostatných základných náboženských úkonov.

2.1 Vzájomný vzťah muslimov

Podobu, akú by mal mať vzájomný vzťah muslimov a vzťahy medzi nimi, nachádzame vykreslenú v mnohých znameniach Koránu. Muslimovia by sa mali napr. navzájom podporovať, pomáhať si, byť k sebe milosrdní, milostiví, spravodliví, atď. Korán však situáciu, keď by mohli medzi muslimami, resp. medzi niektorými

skupinami z nich nastať nezhody, predvídal. Bez ohľadu na dôvod sporu, Korán určil všeobecné a jednotné pravidlo na riešenie vzájomných sporov medzi skupinami veriacich muslimov. Znamenie Koránu 49:9, určuje spôsob riešenia sporov, príp. ozbrojeného konfliktu štyrmi právnymi ustanoveniami:

1. Pokiaľ by došlo k sporu alebo ozbrojenému konfliktu medzi dvoma skupinami muslimov, je povinnosťou ostatných muslimov posúdiť, ktorá z nich sa dopúšťa bezprávia.

2. Keď sa určí, ktorá strana sa dopustila bezprávneho útoku, potom je úlohou muslimov vyzvať túto stranu, aby od takéhoto bezprávia upustila a aby odstránila následky svojho konania.

3. Ak by strana, ktorá sa dopustila bezprávia, napriek výzve neupustila od svojho konania, potom je povinnosťou ostatných muslimov snažiť sa odstrániť bezprávie aj za cenu použitia vojenskej sily proti takejto skupine, a to dovtedy, kým sa bezprávny stav neodstráni.

4. Keď sa bezprávny stav odstráni, potom sa má začať celý spor od základu riešiť tak, aby sa raz a navždy vyriešil. Záver znamenia pritom muslimom, ktorí budú o spore rozhodovať, pripomína, že Boh má rád spravodlivých ľudí, preto nech celý spor posudzujú a riešia nestranne a spravodlivo. Spravodlivé a nestranné riešenie sporu by potom malo celý spor vyriešiť pre spokojnosť oboch strán.

2.2 Vzťah muslimov a nemuslimov

Medzi najzávažnejšie a najzákladnejšie úpravy mierového a vojnového práva každého štátu patrí otázka, ako toto právo upravuje vzťah domáceho štátu a jeho obyvateľov k ostatným štátom a k obyvateľom týchto štátov. Takáto úprava zväčša zahŕňa vzťah domáceho štátu k obyvateľstvu iného štátu pred začatím možného ozbrojeného konfliktu, v jeho priebehu a po skončení takéhoto konfliktu. Úpravami islamského právneho systému v tomto smere sa budeme zaoberať neskôr. Tu len zvýrazníme hlavnú zásadu, ktorou sa má riadiť vzťah islamského štátu a muslimov k ostatným štátom a ich obyvateľom. Korán v znamení 60:8, určuje:

„Boh vám nezakazuje, aby ste boli voči tým, ktorí proti vám nebojovali kvôli vášmu náboženstvu a nevyhnali vás z vašich príbytkov, úctiví a aby ste k nim boli spravodliví (nezakazuje vám, aby ste sa s nimi stýkali a mali s nimi dobré vzťahy). Ved' Boh má rád tých, ktorí dodržujú spravodlivosť' (ak vám neublížu, tak sa voči nim zachovajte podobne, ba ešte lepšie).“ (Korán 60:8)

Z hľadiska medzinárodného práva verejného, predstavuje táto zásada tzv. zákaz útočnej vojny, čo znamená, že štát riadiaci sa takouto zásadou by mal siahať po zbrani a sile len v prípade, ak by boli jeho záujmy ohrozené alebo by bol napadnutý niekým iným.

Vzťahy medzi muslimami a nemuslimami by mali byť založené na mierovom spoložití a na rozvoji dobrých a priateľských vzťahov a spolupráce v tých oblastiach, ktoré nie sú v rozpore so

zásadami islamského náboženstva a ktoré ľudstvu vo všeobecnosti pomáhajú k lepšiemu životu.

Na tomto mieste je potrebné zmieniť sa aj o pojme, ktorý priamo súvisí so vzťahom muslimov a nemuslimov. Ide o pojem Al-muválat', čo možno vyjadriť výrazom „tesné nasledovanie“ alebo „vzájomné spojenectvo“. Určitá časť muslimov si totiž obsah tohto pojmu vysvetľuje mylne, čo sa môže negatívne premietnuť do vzťahu týchto muslimov k ich okoliu. Pojem Al-muválat' sa v Koráne objavuje v mnohých znameniach, najmä v súvislosti so vzťahom prvých muslimov k tým z kmeňa Qurejš, ktorí odmietali posolstvo posla Muhammada (p.), ale aj vo vzťahu k židom, ktorí žili v Medine a jej okolí. Vzťahy týchto prvých muslimov ku spomenutej časti Qurejšovcov a židom boli spočiatku dobré. Neskôr však časť Qurejšovcov a židov sa snažila zneužiť tieto dobré vzťahy, keď nadviazala veľmi dôverné priateľstvá s niektorými muslimami. Takýmito dôvernými priateľstvami títo Qurejšovci a židia sledovali jediný cieľ, ktorým bol odvrátiť muslimov od islamského náboženstva. Preto sa v Koráne objavuje upozornenie pre muslimov, aby si dali pozor pred nimi a aby si blízke a dôverné vzťahy zakladali len s muslimami, ktorí im skôr pomôžu ich náboženstvo zachovávať. Neznamenal to ale príkaz alebo odporúčanie muslimom, aby sa nemuslimom vyhýbali. Dobré vzťahy muslimov k týmto Qurejšovcom a židom pokračovali, až kým nedošlo k ich vážnemu porušeniu zo strany Qurejšovcov a židov.

Pojem Al-muválat z právneho hľadiska vymedzuje v negatívnom aj pozitívnom zmysle Sejjed Sábeq vo svojej knihe Fuqh Al-sunna. Negatívne vymedzenie zakazuje muslimom uzatvárať

spojenecké alebo iné zmluvy s nemuslimami, ktoré by boli namierené proti iným muslimom. Do negatívneho vymedzenia ďalej zahrnul požiadavku, aby muslim - aj keď rešpektuje právo každého človeka na vlastný názor, výber, vlastnú životnú cestu i presvedčenie - neprejavoval súhlas s odmietaním viery v Boha a islamu u nemuslima. V praxi to znamená, že islam ukladá muslimovi povinnosť oboznámiť nemuslima s islamom a v prípade potreby, ak by bolo islamskému náboženstvo niečo neprávom pripisované alebo by bolo mylne interpretované, tak na nejasnosti vhodným spôsobom upozorniť. Pozitívne vymedzenie pojmu zahŕňa v sebe udržiavanie dobrých vzťahov s nemuslimami, správať sa k nim dobre a cnostne, presne tak, ako keby šlo o muslimov, rozvíjať s nimi obchodné vzťahy a pomáhať si v záležitostiach, ktoré islamské náboženstvo výslovne nezakazuje.

Na tomto mieste je potrebné podotknúť, že islamské náboženstvo zaručuje nemuslimom náboženskú slobodu. Zvláštna pozornosť sa v tomto smere venuje kresťanom a židom. U nich sa záruky náboženskej slobody prejavili až do takej miery, že sa im v rámci islamského štátu povoľovali aj také veci, ktoré boli inak muslimom zakázané. Napr. nezakazovalo sa im užívanie alkoholu alebo obchodovanie s ním, napriek tomu, že jeho užívanie, výroba a obchodovanie ním sa muslimom nepovoľovalo. Úplná zhoda však medzi predstaviteľmi právnych škôl a smerov a ich učencami nenastala v otázke, či sa náboženská sloboda zaručuje aj iným nemuslimom, ako sú kresťania a židia, alebo nie. Z výkladu Koránu od Al-qurtubiho sa dozvedáme, že Al-šafii (zakladateľ Šafiijskej právnej školy) zastával stanovisko, že nakoľko sa platenie žizje - poplatok

za ochranu - vzťahuje na všetkých nemuslimov, nielen na židov a kresťanov, tak záruka náboženskej slobody sa vzťahuje aj na nich. Podobné stanovisko zaujal aj Abú Hanífa (zakladateľ Hana-fijovskej právnej školy). Stanoviská ostatných vedcov a učencov k tejto problematike sa následne rozchádzali už len v otázke, či je možné vzťahovať záruku náboženskej slobody aj na Arabov žijúcich na Arabskom polostrove, alebo sa ich táto záruka netýka. Títo učitelia totiž všetkých Arabov žijúcich na Arabskom polostrove považovali za muslimov.

Nemuslimovia, ktorí žili v rámci islamského štátu, sa považovali za obyvateľov štátu, preto sa na nich vzťahovali právne predpisy, práva a povinnosti, ktoré sa vzťahovali v rámci tohto štátomocenského vzťahu na muslimov. Veľkú výhodu oproti muslimom však mali nemuslimovia v tom smere, že im výmenou za žizju (poplatok za ochranu) nevyplyvala povinnosť slúžiť v armáde. Ochrana islamského štátu, práv a slobôd muslimov a nemuslimov bola len povinnosťou muslimov.

Náboženská sloboda, ktorá sa zaručovala nemuslimom, zahŕňala v sebe mnohé stránky. Napr. nemuslimovi zaručovala, že nebude v žiadnom prípade a žiadnou formou nátlaku nútený zanechať svoje presvedčenie a prestúpiť na islamské náboženstvo. Židia a kresťania mali zaručenú slobodu vykonávať svoje obrady, nesmeli sa rúcať kostoly ani chrámy, nesmeli sa lámať kríže, i keď tieto predstavujú symbol pridružovania k Bohu. *Prorok Muhammad v tejto súvislosti muslimom odkázal: „Nechajte ich i to, čo nasledujú.“* Záruka náboženskej slobody siahala - a to aj v dobe náboženskej nenávisti a inkvizície na Západe - až tak ďaleko, že

napr. pokiaľ by mal muslim manželku uznávajúcu židovské alebo kresťanské náboženstvo, nesmel jej brániť v tom, aby navštevovala židovské chrámy alebo kresťanské kostoly. Takéto právo manželky nevyplývalo len zo zákona alebo dobrosrdečnosti manžela, ale jej ho priamo zaručovalo islamské náboženstvo. Náboženská sloboda sa ďalej prejavovala v rodinných záležitostiach, keď si príslušníci každého náboženstva upravovali otázky uzatvárania manželstva, rozvodu, vyživovacej povinnosti, atď. podľa ustanovení svojho náboženstva. V tomto ohľade napr. kresťanské náboženstvo kresťanom rozvod nepovoľovalo a kresťania sa tým riadili. Na strane druhej islamské náboženstvo rozvod povoľovalo, preto sa muslimovia rozviesť mohli. Okrem toho islamské právo podobne ako muslimom, zaručovalo aj nemuslimom ako obyvateľom štátu, ochranu základných práv a slobôd, osobnostných i majetkových práv.

V rámci výkladu vzťahu muslimov a nemuslimov si objasníme aj otázku, na ktorú sú muslimovia mnohokrát opýtaní. Ide o vstup nemuslimov do muslimských mešít, či islamské náboženstvo takýto vstup povoľuje, alebo nie. Pre ľahšie objasnenie tejto otázky si rozdelíme územie islamského štátu na tri časti tak, ako ho delí Sejjed Sábeq vo svojej knihe. S. Sábeq územie islamského štátu rozdelil nasledovne:

1. Prvá časť územia zahŕňa Posvätnú mešitu v Mekke, resp. len určitú časť mesta Mekky. Al-šafii, Ahmad a Malek sa vyslovili za zákaz vstupu nemuslimov do Posvätnej mešity v Mekke. Abú Hanífa naopak, povolil vstup toho, s ktorým muslimov viaže mierová zmluva nielen do Posvätnej mešity, ale aj do samotnej Káby.

2. Druhá časť územia zahŕňa určitú časť Arabského polostrova, ktorá sa podľa názorov učencov rozprestiera medzi oblasťami Jemámou a Jemenom, Naždom a Medinou. V tejto časti sa môžu nemuslimovia zdržiavať len počas cestovania, t. j. tri dni. Abú Hanífa však aj v tomto smere zastával odlišné stanovisko, keď povedal, že nemuslimom by nemalo byť znemožnené zdržiavať sa v tejto časti územia alebo ju obývať.

3. Tretia časť územia sa vzťahuje na zvyšok území islamského štátu. Na tomto území sa nemuslimovia môžu zdržiavať a usadzovať, ale len na základe Zmluvy o ochrane alebo Zmluvy o zaručení bezpečnosti.

Ohľadom vstupu nemuslimov do mešít v tretej časti územia (to isté sa zrejme vzťahuje aj na druhú časť územia) sa názory delia nasledovne: Al-šafii im povoľuje vstup do mešít len so súhlasom nejakého muslima (napr. správcu mešity). Malek a Ahmad nepripúšťajú ich vstup do mešít v žiadnom prípade a Abú Hanífa im povoľuje vstup do mešít voľne a bez potreby akéhokoľvek súhlasu alebo povolenia.

Rozdielnosť názorov učencov na problematiku vstupu nemuslimov do mešít, má svoje korene zrejme v rozdielnosti nazerania každého zo spomenutých učencov na nemuslima vo všeobecnosti. Na lepšie pochopenie toho, z čoho spomenuté názory vyplývali, musíme si uvedomiť tri skutočnosti:

1. Na Arabskom polostrove väčšina nemuslimov islamské náboženstvo uznávala len ako určitú realitu, ktorá existuje. Nepredstavovalo pre nich niečo, čoho úctu a rešpekt od nich vyžadovalo

ich náboženstvo, ba naopak, niektoré skupiny proti islamu neustále brojili a snažili sa ho rôznymi spôsobmi zničiť. Bola tu preto opodstatnená obava, že by niekto mohol vstúpiť do Posvätnej mešity a zničiť ju spolu s Kábou. To nám napr. vyplýva z postoja Abú Hanífa, ktorý vstup do Posvätnej mešity povolil tomu, koho s muslimami viazala mierová zmluva.

2. Mešita ako miesto určené na modlenie má svoje špecifiká a svoj poriadok. Je prirodzené, že cudzinec, ktorý ho nepozná, ho môže narušiť, preto zrejme Al-šafii požadoval súhlas alebo sprevádzanie nemuslima nejakým muslimom.

3. Je nesporné, že nielen praktická stránka veci, ale aj samotné náboženské nazeranie niektorých učencov na nemuslimov spôsobilo tieto odlišnosti. Pre niektorých učencov predstavovali nemuslimovia ľudí, ktorí sa dopúšťali toho najväčšieho hriechu tým, že odmietali vieru v jediného Boha, v islamské náboženstvo a tým, že v Boha neverili alebo k Nemu pridružovali niekoho alebo niečo. Pre takýchto učencov bolo neprípustné, aby nemuslim vošiel do mešity, ktorá je určená na uctievanie Boha a uctieval v nej niekoho iného alebo niekoho k Nemu pridružoval a k nemu sa modlil. Bolo to v ich očiach maximálne zneuctenie tohoto miesta.

Z praktického hľadiska bolo zrejmé, že nepovolenie vstupu nemuslimov do mešít zabráni mnohým incidentom a konfliktom, ktoré by mohli zasiať prvé semienka nenávisti a vojen a ktoré by mohli mať ničivé následky. Je potrebné si uvedomiť skutočnosť, že postoje a vnímanie islamského náboženstva zo strany časti muslimov je povrchnejšie. V mnohých prípadoch sa kvalitatívne aj

hlbkou myslenia odlišujú od postojov a vnímania muslimov, ktorí sa snažia o hlboké pochopenie významu a myšlienok, ktoré so sebou islamské náboženstvo prináša. Takýto postoj ku vlastnému náboženstvu môžeme samozrejme spozorovať aj u nemuslimov bez ohľadu na pomenovanie alebo hodnôt náboženstva, ktoré vyznávajú.

Tretia kapitola
Historický vývoj islamského mierového a vojnového práva

3. Historický vývoj islamského mierového a vojnového práva

V predchádzajúcom výklade sme načrtli historické obdobie, v ktorom vznikli základné právne školy (smery) v islamskom náboženstve a v ktorom boli aj písomne zachytené právne stanoviská zakladateľov týchto škôl a po nich aj stanoviská ich učencov. Vráťme sa ale do obdobia, v ktorom žil prorok Muhammad a do obdobia, ktoré nasledovalo po jeho smrti, aby sme si vysvetlili, ako to v oblasti mieru a vojny v tom čase vyzeralo.

Život posla Muhammada (p.) môžeme rozdeliť na dve základné etapy. Prvá predstavuje jeho život pred zoslaním posolstva a druhá po jeho zoslaní. Etapu posolstva potom môžeme rozdeliť na ďalšie dve etapy. Prvú z nich tvorí život posla Muhammada v Mekke pred emigráciou do Mediny a druhú emigrácia do Mediny, usadenie sa v nej a začiatok budovania Medinského štátu.

Pre prvú etapu posolstva (v Mekke) je charakteristické najmä to, že sa v nej posol Muhammad (p.) sústredil - v zmysle toho, čo mu v Koráne Boh prostredníctvom anjela Gabriela zosielal - na kázeň a vyzývanie obyvateľov Mekky a jej okolia k islamu dobrým slovom. Táto etapa trvala približne trinásť rokov. Bolo to obdobie, v ktorom prorok Muhammad a prví muslimovia zažili veľké bolesti, ponížovanie a ubližovanie, najmä od určitej časti Qurejšovcov. Qurejšovci boli kmeň, ktorý obýval Mekku, ale bol to zároveň

aj kmeň, z ktorého pochádzal prorok Muhammad. Qurejšovci, ešte pred zoslaním posolstva poslovi a prorokovi Muhammadovi, sa tešili veľkému uznaniu medzi Arabmi obývajúcimi Arabský polostrov, pretože boli správcami Káby. Kába sa považovala za posvätné miesto predstavujúce prvú stavbu, ktorá bola na Zemi vybudovaná na uctievanie Boha jedného jediného a ktorej základy zdvihol prorok Abrahám spolu so svojim synom Ismailom, z potomstva ktorého Arabi pochádzajú.

Pred zoslaním posolstva poslovi a prorokovi Muhammadovi, postavenie, ktorému sa Qurejšovci tešili, im prinášalo mnohé výhody, ktoré ich stavali na významné miesto medzi arabskými kmeňmi. Nové náboženstvo - islam, ktoré sa zasadzovalo hlavne za rovnosť ľudí, by ich o toto postavenie a výhody pripravilo. Islam okrem toho mnohé zlé zvyky a zásady, ktoré Qurejšovci uznávali a ktoré pochádzali od ich predkov, zakazoval, čo im nebolo po vôli. Qurejšovci, resp. tá ich časť, ktorá odmietala nasledovať islam, pociťovala silu nového náboženstva, pretože počet tých, ktorí ho začali nasledovať, sa z roka na rok zvyšoval. To boli hlavné dôvody, prečo väčšia časť Qurejšovcov robila všetko možné, len aby sa proroka Muhammada a muslimov zbavila.

Arabský polostrov obývali aj niektoré židovské kmene roztrúsené v rôznych oblastiach. Jednou z takýchto oblastí bola Medina a jej okolie, kde tvorili malú časť jej obyvateľov. Židia sa podobne ako Qurejšovci tešili veľkej úcte medzi Arabmi, pretože ich títo považovali za nositeľov nebeskej Knihy, posolstva, ktoré im bolo Bohom zoslané. Toto postavenie židom prinášalo tiež nemalé výhody, okrem iného aj finančné. K tomu treba ešte pripísať fakt, že

židia očakávali príchod dlho očakávaného božieho posla, o príchode ktorého mali zachované správy vo svojich Knihách.

Historické pramene uvádzajú, že mnohí židovskí duchovní, ktorí žili v Medine, potvrdili, že popis posla, ktorého príchod očakávali, sa presne zhoduje s popisom posla Muhammada (p.). Časť židov obývajúcich Arabský polostrov hneď na začiatku zistila, že posol, ktorého židia očakávali, bol Bohom vybraný z radov Arabov, nie z radov židov.

K ohrozeniu dovtedajšieho mocenského a finančného postavenia židov, sa neskôr po emigrácii posla Muhammada s muslimami do Mediny, pridal ďalší faktor, ktorý ich záujmy ohrozoval. Prijatím islamského náboženstva oboma arabskými kmeňmi, ktoré obývali Medinu (Al-avs a Al-chazraž), sa totiž skončilo nepriateľstvo a vojny, ktoré medzi týmito kmeňmi neustále prevládali. Židia, resp. ich čelní predstavitelia, túto kmeňovú vojnu, ktorej neraz pomohli vzbĺknúť, využívali na upevnenie svojho politického a mocenského vplyvu nad arabskými obyvateľmi Mediny - príslušníkmi oboch znepriatelených kmeňov, ktorí tvorili veľkú časť obyvateľstva Mediny. Ak k tomu ešte pridáme fakt, že prorok Muhammad týmto židovským predstaviteľom nie vždy bol po vôli, tak nám automaticky vyplýva, že títo židia prítomnosť posla Muhammada (p.) a muslimov nevítali.

Pre obdobie, ktoré posol Muhammad strávil v Mekke, bolo charakteristické, že sa v ňom posol sústreďoval na oboznamovanie ľudí s islamským náboženstvom. Muslimovia v tomto období zažili muky a útrapy zo strany tej časti Qurejšovcov, ktorá odmietala

islam. Toto obdobie sa skončilo až emigráciou muslimov a posla Muhammada do Mediny v tú noc, keď sa ho Qurejšovci snažili zavraždiť.

Pre medinské obdobie (obdobie po príchode muslimov a pro-roka Muhammada do Mediny) sa stalo charakteristické najmä začatie budovania islamskej spoločnosti a islamského mestského štátu v Medine. Muslimovia, ktorí z Mekky doslova ušli pred prenasledovaním, museli za sebou zanechať všetko, čo vlastnili. Vzdali sa úplne všetkého a odišli.

V tomto období bolo obyvateľstvo Mediny tvorené z Arabov - muslimov, ktorí tam pôvodne bývali, Arabov - muslimov, ktorí tam emigrovali a malej menšiny židov (tri menšie kmene), ktorá tam bývala. Posol Muhammad svojím príchodom do Mediny uzavrel so židovskými kmeňmi, ktoré tam žili mierovú dohodu, v zmysle ktorej sa budú navzájom podporovať a budú si pomáhať pri obrane Mediny pred nepriateľmi. Pre muslimov bola takáto dohoda existenčne nevyhnutná, pretože ak by ich niekto chcel napadnúť a vykynožiť, tak to mohol urobiť práve zo strany, ktorú židia obývali. Dohoda bola spravodlivá a predstavitelia židov ju dobrovoľne podpísali. Takto vyzerala politická situácia tesne po príchode posla Muhammada s časťou muslimov do Mediny, kde sa pridali k ostatným muslimom - príslušníkom oboch spomenutých arabských kmeňov.

Z hľadiska zabezpečenia ochrany nového medinského štátu, u muslimov vo všeobecnosti zohralo prvoradú úlohu znamenie, ktoré možno považovať za zrušenie zákazu použitia sily na obranu

a odrazenie nepriateľov. Znamenie hovorí: „39. **Tým (muslimom), proti ktorým sa boj vedie** (zo strany nemuslimov), **je dané povolenie** (bojovať) **preto, že im bolo ukrivdené. A Boh má moc im (muslimom) pomôcť** (k víťazstvu), 40. **Tým** (je dané toto povolenie), **ktorí boli vyhnaní zo svojich príbytkov bezprávne len preto, že hovorili: „Naším Pánom je Boh“..“** (Korán 22:39-40)

Toto znamenie bolo - podľa zachovaných správ v Dôvodoch zoslania - zoslané poslovi Muhammadovi po emigrácii muslimov z Mekky do Mediny, resp. potom, ako boli nútení Mekku opustiť a zanechať v nej všetko (niektorí tam museli za sebou nechať aj svoje rodiny).

Po príchode muslimov do Mediny a po založení islamského mestského štátu, sa medzi muslimami a ich nepriateľmi odohralo viacero vojnových stretnutí. Pre ďalší sled udalostí z nich azda najvýznamnejšie boli:

1. Bitka Bedr, ktorá predstavovala prvý ozbrojený boj medzi muslimami a tými z Qurejšu, ktorí proti nim bojovali. Bola to zároveň aj prvá výhra muslimov, ktorá posilnila ich pozíciu medzi arabskými kmeňmi.

2. Bitka Uhod. Qurejšovci nemohli prehru z Bedru nechať prejsť len tak, preto pripravili ďalšie vojsko spolu s kmeňmi, ktoré stáli po ich boku a došlo k ďalšiemu stretu pri hore Uhod. Bitka bola po tejto hore aj pomenovaná. Spočiatku muslimovia vyhrávali, avšak niektorí bojovníci opustili svoje rozmiestnenia na bojisku v domnienke, že všetko je už vyhrané, čo umožnilo Qurejšovcom zaútočiť na muslimov zozadu a výsledok bitky obrátiť.

3. Obliehanie Al-chandaq (zákop). Neprešiel dlhý čas od víťazstva Qurejšovcov v Uhode a Qurejšovci začali zhromažďovať svoje sily, až zhromaždili vojsko v počte 10.000 vojakov. Armáda sa vydala smerom k Medine. Keď sa to muslimovia dozvedeli, zasadli a prorok sa s nimi radil, ako postupovať. Nakoniec sa rozhodli vôkol Mediny vykopať priekopu. A tak sa aj stalo. Keď Qurejšovci k Medine dorazili, boli tým zaskočení. Preto rozložili svoje stany vôkol Mediny z vonkajšej strany priekopy a obliehali mesto. Muslimovia, aj keď ostali dlhší čas izolovaní od vonkajšieho sveta, odolávali svojim nepriateľom a odrážali ich útoky. S čím však muslimovia nepočítali bolo, že by ich ich susedia - židia, s ktorými mali uzavretú mierovú a spojeneckú dohodu, zradili. Títo židia už raz predtým dohodu porušili. Vtedy im to však prorok a muslimovia odpustili. Druhá zrada židov prišla práve v čase, keď bola existencia muslimov, ich životy, zdravie, majetky, sloboda a hlavne náboženstvo do veľkej ohrozené. Poprední predstavitelia židovských kmeňov, ktoré obývali Medinu a jej okolie, sa totiž na tajnej schôdzke s Qurejšovcami vopred stretli a dohodli sa na spoločnom boji proti muslimom. Sľúbili Qurejšovcom otvoriť zadné brány Mediny. Okrem toho Qurejšovcov do boja s muslimami stále nabádali napr. slovami: „Vy máte pravdivé náboženstvo, a Muslimovia nie“. Tajný plán by im takmer bol vyšiel, nebyť toho, že ho muslimovia včas odhalili. Obliehanie sa nakoniec skončilo takmer bez strát v oboch táboroch, pretože postupné nezhody a silný vietor, ktorý na tábor Qurejšovcov a ich spojencov dopadol, vyústili do rozpadu celého ich spojenectva. Po skončení obliehania však už nebolo možné nechať židovské kmene žiť v susedstve alebo ich

nechať bez potrestania za takúto zradu. Muslimovia s týmito židmi naložili tak, ako to bolo v tom období v podobných situáciách obvyklé, hlavne preto, aby si nik nezvykol na zradu v domnienke, že ak mu to vyjde, tak sa uskutočnia jeho plány a ak nie, tak sa mu nič nestane. O týchto židoch bolo v Koráne v znamení 2:100, zoslané: „**A či vždy, keď** (títo židia) **prisľúbia sľub** (dajú sľub, že budú nasledovať poslov a držať sa toho, čo je Bohom zoslané), **skupina z nich ho** (tento sľub) **odvrhne? Veru, väčšina z nich neverí** (je to jasný dôkaz ich neviery).“ (Korán 2:100)

Uvedené udalosti neskôr podnietili zopár ďalších bojov medzi muslimami a židovskými kmeňmi, ktoré sa skončili porážkou týchto kmeňov a ich odsunutím do iných oblastí. Celé to uvádzame preto, aby sme poukázali na to, že spor medzi muslimami a židovskými kmeňmi nemal žiaden náboženský podtón alebo charakter zo strany muslimov, ale šlo o politické rozhodnutie, ktoré sa zrodilo ako následok zrady, ktorej sa tieto konkrétne kmene dopustili. Nezvratný fakt, ktorý to potvrdzuje, spočíva aj v tom, že dodnes na území mnohých islamských krajín žijú židovské menšiny bez toho, aby im bolo z titulu náboženstva nejako ubližované. Keby im takáto náboženská sloboda nebola islamským náboženstvom zaručená, jednoznačne by o nich v týchto krajinách už dnes nebola ani zmienka. Židovské náboženské menšiny existujú napr. v Sýrii, Egypte, Maroku, Iráne, atď.

4. Mier Al-hudejbijja. K mieru Al-hudejbijja došlo v šiestom roku islamského letopočtu Hižri, t. j. šesť rokov po emigrácii muslimov z Mekky do Mediny. Mier bol uzavretý medzi muslimami z Mediny (a ich spojencami) a tou časťou kmeňa Qurejš

z Mekky, ktorá proti muslimom vystupovala so zbraňou v ruke (spolu s ich spojencami). Podstata mieru spočívala v tom, že sa stanovilo muslimom určité obdobie, počas ktorého Qurejšovci opustia Mekku, aby muslimovia mohli vykonať nerušene púť. Okrem toho tu boli aj ustanovenia o vzájomnom neútočení. Zákaz útoku sa nevzťahoval len na zmluvné strany, ale aj na spojencov každej zmluvnej strany. Okrem toho zmluva obsahovala aj niektoré na prvý pohľad pre muslimov nevýhodné ustanovenia, čo spôsobilo počiatočný nesúhlas niektorých muslimov s týmto mierom. Medzi nich patrili aj Omar Bin Al-chattáb. Vtedy bola zoslaná 48. kapitola Koránu, ktorá oznamovala muslimom, že neprejde dlhý čas a Mekka bude oslobodená. Mier mal byť uzavretý na desať rokov. Neprešla však dlhá doba od jeho uzavretia a Qurejšovci spolu so svojimi spojencami zaútočili na jeden z kmeňov, ktoré patrili pod ochranu muslimov a pozabíjali niekoľko jeho členov. Niektorí členovia tohto kmeňa prišli k prorokovi Muhammadovi a žiadali ho, aby v zmysle spojeneckej dohody zakročil proti Qurejšovcom a ich spojencom, pretože títo porušili mierovú zmluvu. Keby prorok a muslimovia neboli zakročili proti Qurejšovcom, boli by porušili spojeneckú dohodu a bola by sa okrem toho, oslabil ich pozícia medzi kmeňmi Arabského polostrova. Preto po porade s muslimami, prorok Muhammad vyrazil s 10.000. armádou k Mekke. Keď to Qurejšovci dopyčuli, snažili sa s prorokom vyjednávať, avšak po všetkom, čo Qurejšovci proti muslimom vykonali a k tomu ešte porušili aj mierovú zmluvu nedávno uzavretú, nebolo možné im už veriť. Aby však prorok zabránil akémukoľvek prelievaniu krvi, určil, že tí obyvatelia Mekky, ktorí sa schovajú

vo svojich domoch alebo v určených obydliach alebo v Kábe, majú zaručenú bezpečnosť a nik sa ich v zlom nedotkne. Keď muslimovia vošli cez brány Mekky, v Mekke sa proti nim so zbraňou postavila už len menšia skupina bojovníkov, ktorá bola onedlho zneškodnená. Prorok Muhammad dal obyvateľom Mekky na výber, buď prijať islamské náboženstvo, alebo voľne a slobodne z Mekky odísť. Niektorí ľudia Mekku opustili, avšak väčšina obyvateľov, ktorým predtým hlavne kmeňoví vodcovia bránili islam prijať, prijala islam za svoje náboženstvo. Prvú vec, ktorú prorok po príchode do Mekky urobil, bolo zbúranie modiel, ktoré boli v Kábe a v jej okolí. Zbúranie týchto modiel malo dva účely. Jednak sa vrátila Kábe jej pôvodná funkcia, t. j. stala sa opäť miestom určeným len na uctievanie jedného jediného Boha, ktorý nemá žiadnych spoločníkov ani potomstva a jednak sa preklenul akýkoľvek psychický strach ľudí pred týmito modlami alebo ich fiktívnou mocou, pretože ľudia videli, že modly boli zbúrané, nedokázali zachrániť samy seba, nieto ešte niekoho iného.

5. Mešita Al-dirár. Napriek tomu, že v tomto prípade nedošlo k žiadnemu ozbrojenému stretu, zaradili sme túto udalosť medzi ostatné udalosti pre jej významnejší charakter. Vzťahy medzi poslom Muhammadom (p.) a muslimami a kresťanmi boli dobré a priateľské, čo vyplývalo - podobne ako tomu bolo aj u židov - z faktu, že islamské náboženstvo obe tieto náboženstvá uznávalo a rešpektovalo ako náboženstvá, ktoré majú korene v posolstvách predchádzajúcich božích poslov. To však ale neznamenal, že sa z času na čas - podobne, ako to bolo so židmi - nevyskytovali jednotlivci alebo skupiny, ktoré tieto dobré vzťahy chceli prekaziť.

Medzi takýchto jednotlivcov sa zaradil aj kresťanský kňaz zvaný Abú Amer, ktorý prijal kresťanstvo ešte v dobe pred zoslaním islamu a stal sa kňazom. Keď prorok Muhammad prišiel do Mediny, tento kňaz odmietol uznať posolstvo islamu a prejavoval voči poslovi Muhammadovi nepriateľstvo, za čo ho prorok Muhammad nazval spurným. Abú Amer sa dohodol so skupinou muslimov (ktorí islam len predstierali) v Medine, že pôjde do oblasti Šámu (Šám bola oblasť prírodnej Sýrie, t. j. približne územie dnešnej Sýrie, Libanonu, časti Jordánska a Palestíny pred rokom 1948) a odkázal im: „Pripravte sa najlepšie, ako môžete, zabezpečte si zbrane a vybudujte pre mňa mešitu. Idem k Cézarovi, aby som priviedol rímskych vojakov a vyhnal Muhammada a jeho spoločníkov.“ Uvedená skupina nato vybudovala mešitu, ktorá dostala pomenovanie mešita Al-dirár. O zámeroch Abú Amera a spomenutej skupiny sa prorok Muhammad dozvedel a dal tú mešitu zbúrať (pozri napr. znamenia Koránu 9:107-110). Abú Amer odišiel a na svojej ceste nešetril lžami a výmyslami o muslimoch a islame. Jeho zámery s Cézarom mu však celkom nevyšli. Tu sa správy o Abú Amerovi končia.

V spojitosti s kresťanmi a príslušníkmi iných náboženstiev treba spomenúť, že posol Muhammad (p.) po mieri Al-hudejbijja poslal svojich poslov k okolitým kráľom, prostredníctvom ktorých ich oboznámil s islamským náboženstvom a vyzval ich k prijatiu islamu. Prorok Muhammad napr. poslal svojich poslov k cisárovi Byzantskej ríše, Kisrovi do Perzie, Nežašimu do Habaše (Abesínie), ako aj k ďalším arabským kráľom na východe a v oblasti Šámu. V dôsledku týchto posolstiev islamské náboženstvo prijalo

mnoho kresťanov i vyznávačov iných náboženstiev. Ako však uviedol S. Sábeq i iní autori, kresťania v oblasti Šámu pozabíjali niektorých ľudí, ktorí prijali islamské náboženstvo. Keď sa muslimovia - obyvatelia Šámu - stali terčom útokov, ktoré ohrozovali ich životy, zdravie a presvedčenie, prorok Muhammad poslal vojenský oddiel do oblasti Muuta do Šámu, kde podľa historických prameňov došlo k prvému vojenskému stretu medzi vojskami muslimov a kresťanov. Muslimské vojská sa už potom v priebehu ďalších storočí s kresťanskými stretli v mnohých bitkách. Je však potrebné podotknúť, že k prvým stretnutiam došlo na ochranu muslimov, ktorí boli, ako sme už spomenuli, povraždení a pozabíjaní.

Spočiatku nešlo o akúsi vojenskú expanziu muslimov do sveta, ale šlo o to, aby okolité štáty rešpektovali právo domáceho obyvateľstva, ktoré si osvojilo islamské náboženstvo, na život a na to, čo dnes nazývame základnými ľudskými právami a slobodami.

Samozrejmosťou sa stalo, že šírenie sa islamského náboženstva mierovou cestou nevyhovovalo kresťanskej hierarchii, ktorá mala v politických otázkach a v otázkach riadenia štátu veľký vplyv, ale aj svetskí vládcovia sa obávali o svoju moc. To sa týkalo najmä Rimanov (Byzantíncov) a Peržanov, ktorí sa obávali, že prídu o svoje kolónie, ktoré mali na Blízkom východe.

V spojení s niektorými arabskými kráľmi, ktorých kráľovstvá sa rozprestierali na severe a západe Arabského polostrova, podnikali tak Rimania ako aj Peržania ozbrojené útoky proti muslimom. Muslimovia v podstate len odrážali tieto útoky, pritom však

získavali aj mnohé oblasti, z ktorých porazené vojská oboch ríš ustupovali. Nakoniec Perzská ríša - odveký súper Rimanov v oblasti - bola porazená a Rimania prišli o všetky svoje kolónie, ktoré na Strednom východe a v severnej Afrike mali. Treba pritom poznamenať, že muslimovia si v dôsledku dobrého a spravodlivého zaobchádzania s obyvateľstvom oblastí, ktoré po porazených nepriateľských vojskách obsadili, získali aj priazeň obyvateľstva iných rímskych (byzantských) kolónií, ktoré ešte boli pod rímskou nadvládou, v dôsledku čoho toto obyvateľstvo pomáhalo muslimským vojskám v bojoch s Rimanmi. Za čias druhého kalifa Omara Bin Al-chattába, bol napr. dobytý Egypt, pričom prvotné vojsko muslimov, ktoré malo najväčšiu zásluhu na tomto víťazstve, činilo osemtisíc mužov. Tým pomáhalo domáce obyvateľstvo, ako aj Quptskí kresťania, ktorí žili v Egypte a ktorí napr. dnes tvoria 10% egyptskej populácie.

Abú Ubejda Bin Al-žarráh - veliteľ muslimských vojsk - prvýkrát vstúpil do mesta Homs (v dnešnej Sýrii) potom, ako ho museli Rimania opustiť a stiahnuť sa smerom na sever. Abú Ubejda vošiel do Homsu bez boja, nič v meste nedal zničiť, nikoho nenechal zabíť alebo popraviť a mesto nebolo ani plienené ani rabované, čo bolo na tú dobu pri vojenských víťazstvách neobvyklé. Abú Ubejda obyvateľom Homsu vysvetlil princíp, ktorým sa muslimovia vtedy riadili, dal preto obyvateľom Homsu na výber jednu z dvoch možností: prijať islamské náboženstvo a potom budú pre nich platiť tie isté pravidlá, aké platia pre muslimov, alebo ostanú na svojom presvedčení a náboženstve s tým, že budú platiť žizju - poplatok za ochranu - za každého plnoletého muža, výmenou za

ochranu, ktorú muslimovia poskytnú obyvateľom Homsu proti ich vonkajším nepriateľom. Obyvatelia Homsu si vybrali zotrvať na svojom náboženstve s tým, že budú muslimom odvádzať žizju. Po čase sa dostali Abú Ubejdovi správy, že Herkules Rimanov zhromažďuje vojská a postupuje pozdĺž sýrskeho pobrežia cez územie Libanonu, aby sa tak stretol s muslimami na mieste zvanom Al-jermúk. Vtedy už Abú Ubejda vedel, že sa bude musieť s vojskom stiahnuť do Al-jermúku, aby sa pridal k ostatnému muslimskému vojsku, ktoré tam bolo. Abú Ubejda zhromaždil popredných ľudí Homsu a ospravedlnil sa im, pretože pre naliehavú situáciu sa bude musieť stiahnuť, nebude preto už v pozícii, v ktorej by im mohol poskytnúť ochranu. Preto im vrátil všetky poplatky zo žizje, ktoré od nich dostal a stiahol sa na juh Sýrie, aby sa tam pripravil na nadchádzajúci boj s Rimanmi. Obyvatelia Homsu neverili tomu, čo videli. Vojsko, ktoré dobylo ich mesto, dostalo od jeho obyvateľov zlato a striebro im ich ho vracia bez toho, aby niektorý z vojakov, ktorí mali časť týchto poplatkov dostať protestoval.

V nasledujúcich dňoch a týždňoch sa vývoj situácie ubral takým smerom, že muslimovia pod vedením Abú Ubejdu a Cháleda Bin Al-valída zvíťazili v boji Al-jermúk nad Rimanmi. Onedlho sa Abú Ubejda vracia so svojim vojskom do Homsu, kde ho obyvatelia mesta vítajú tak, ako keby to bola ich vlastná armáda, ktorá sa vracia z boja. Vrátili Abú Ubejdovi poplatky zo žizji, ktoré im on predtým vrátil a ľudia Homsu začali po skupinách dobrovoľne prijímať islamské náboženstvo po tom, ako prvýkrát uprednostnili zotrvať na svojom pôvodnom náboženstve. Tentokrát však už islamské náboženstvo prijímali pre cnostné a čestné správanie sa, ktoré

videli a pocítili u vojakov - muslimov, nie preto, že by ich k tomu niekto nútil.

Nijazi Izziddín vo svojej knihe Náboženstvo sultána⁷³ napísal: „Boje, ktoré sa odohrali za čias kalifa Omara, druhého kalifa po smrti proroka Muhammada (p.), neboli náboženského rázu, aj keď jedným z ich nepriamych následkov bolo, že islamské náboženstvo si osvojilo mnoho ľudí a mnohé oblasti, ktoré sa dostali pod priamou alebo nepriamou správou islamského štátu. Šíriť vieru alebo presvedčenie sa nikdy nedalo a nedá prostredníctvom vojny a násilia, ako si to mnohí ľudia myslia, pretože človek môže prijať určité presvedčenie alebo náboženstvo len v podmienkach, ktoré mu poskytujú slobodu výberu a úvahy. To dokazuje aj fakt, že boje muslimov či už s Perzskou ríšou alebo s Rímskou sa vždy sústredili na ich oficiálne a vycvičené vojská, ale nikdy nie proti podrobenému obyvateľstvu týchto ríš. To znamená, že boje neboli nikdy namierené voči civilnému obyvateľstvu, ba naopak, muslimovia sa k týmto obyvateľom správali vľúdne a podľa zásad, ktoré im ukládalo islamské náboženstvo, až nakoniec títo ľudia sami od seba pod vplyvom vlastností a správania, ktoré vidávali u muslimov, islam prijímali.“

Vojenské výhry a prehry so sebou prinášali ďalšie boje, najmä v snahe porazených o navrátenie území, o ktoré prišli. Na strane druhej však nemožno povedať, že zámery úplne všetkých kalifov, ktorí nasledovali po období tzv. Rášidovského kalifátu (obdobie prvých štyroch kalifov po smrti proroka Muhammada) boli čisto

⁷³ Nijazi Izziddín, Náboženstvo sultána, Libanon 1997

obranné. Tam už celkové medzinárodné dianie a medzinárodná politika, ako aj osobnosť niektorých týchto kalifov, zohrali svoju rolu. Nemožno povedať ani to (a to na základe dochovaných historických správ), že všetci kalifovia a ich velitelia islamské náboženstvo doslovne dodržiavali a nepodľahli osobným ambíciám a túžbam.

Štvrtá kapitola
Právna úprava mieru a vojny v islamskom zá-
konodarstve

4. Právna úprava mieru a vojny v islamskom zákonodarstve

Základnou zásadou a myšlienkou islamského mierového a vojnového práva, ako už bolo uvedené, je žiť v mieri s každým, vrátane s nemuslimami, resp. usiloval sa o udržanie trvalého mieru. V tomto zmysle islamské náboženstvo vedenie vojny povoľuje v nevyhnutnej miere a len v dvoch ojedinelých prípadoch:

1. Pri obrane života, cti, majetku alebo vlasti proti neoprávneným zásahom iných osôb alebo štátov. V tomto smere napr. znamenie 2:190 Koránu určuje:

„I bojujte za cestu, ktorú Boh určil (snažte sa brániť to, čo vám Boh uložil, že máte brániť a držte sa pravidiel, ktoré vám Boh určil) proti tým, ktorí bojujú proti vám, ale neprekračujte mieru. Ved' Boh nemá rád tých, ktorí mieru prekračujú.“ (Korán 2:190)

Znamenie uvádza dve zásady limitujúce použitie vojenskej sily. Prvá stanovuje, že muslimovia majú povinnosť chrániť a obhajovať základné ľudské hodnoty, ktoré Boh muslimom stanovil. Ide napr. o ochranu islamského náboženstva, ochranu života, zdravia, rodiny, majetku, atď., pričom táto ochrana má smerovať proti tým, ktorí bojujú proti muslimom. Druhá zásada obsiahnutá v znamení dotvára celkový charakter takejto obrany tým, že upozorňuje muslimov na to, že aj v prípade vedenia obrannej vojny sa majú

držať všeobecných zásad, ktoré im Boh uložil, nemajú bezvý-
znamne zabíjať, ničiť, rabovať, atď., pretože inak stratia Božiu
priazeň. *Posol Muhammad (p.) v tomto ohľade povedal: „Kto by
bol zabitý pri obrane svojho majetku, považuje sa za šehida (Šehid
je muslim, ktorý zomrie pri plnení niektorej z povinností a konaní,
ktoré Boh stanovil a plnením ktorých si muslim získava Jeho spo-
kojnosť). Kto by bol zabitý pri obrane svojej krvi (života alebo
zdravia), považuje sa za šehida. Kto by bol zabitý pri obrane
svojho náboženstva, považuje sa za šehida. Kto by bol zabitý pri
obrane svojej rodiny, považuje sa za šehida.“*

2. V prípade, ak by niekto kládol muslimom prekážky pri ozna-
movaní posolstva islamu nemuslimom. Tu si treba uvedomiť, že
povinnosťou muslimov vo všeobecnosti je oboznámiť tých ľudí,
ktorí o islamskom náboženstve nič nevedia alebo ktorí majú o ňom
skreslené informácie, o základoch tohto náboženstva a o tom, ako
ho treba chápať. Je to jedna zo základných povinností každého
muslima. Ak by boli voči takémuto oznámeniu kladené veľké pre-
kážky, znemožnilo by sa tým muslimom plniť jednu zo základných
povinností, ktoré im islamské náboženstvo ukladá. Za prekážku
možno v tomto smere považovať napr. mučenie alebo trápenie
ľudí, ktorí s islamským náboženstvom iných oboznamujú, alebo
mučenie ľudí, ktorí by islamské náboženstvo chceli prijať alebo ho
prijali, čo sa počas historického obdobia páchalo vo veľkej miere.
Živým príkladom toho bola napr. Andalúzia, kde boli muslimovia
v státisícových počtoch prostredníctvom inkvizície úplne vyhlá-
dení. V stručnosti možno povedať, že v tomto bode ide o zaručenie
aspoň minima náboženskej slobody pre muslimov a o ich ochranu

zo strany štátu proti možnej diskriminácií pre ich náboženské presvedčenie. Požiadavka umožnenia oboznamovania ľudí s islamským náboženstvom je splnená, pokiaľ je muslimovi dovolené vysvetliť svoje náboženstvo prostredníctvom publikácií, prednášok, masovokomunikačných prostriedkov, atď., pričom islamské zákonodarstvo zaväzuje muslima, ktorý nežije v islamskom štáte, dodržiavať zákony štátu, v ktorom žije.

N. Izziddín vo svojej knihe Náboženstvo sultána⁷⁴ napísal, že všetky prípady, keď Korán povoľuje použitie zbrane, sú prípady sebaobrany. Takáto sebaobrana sa týka piatich prípadov:

1. Obrana náboženstva a presvedčenia pred kýmkoľvek, kto vyznáva iné náboženstvo.

2. Obrana života a zdravia proti komukoľvek, kto by ich ohrozoval.

3. Obrana proti komukoľvek, kto by sa chcel dotknúť cti alebo povesti muslima a kto si neváži a nerešpektuje česť, povest' a cnosť iných.

4. Obrana zeme a krajiny proti tomu, kto by ich chcel obsadiť alebo okupovať.

5. Obrana majetkov proti tomu, kto by ich chcel zabráť alebo ukradnúť.

Z uvedeného vyplýva, že muslimom je z hľadiska islamského náboženstva povolené viesť vojnu len v dvoch prípadoch:

⁷⁴ N. Izziddín, Náboženstvo sultána

1. Ak by boli ohrozené v súčasnom ponímaní ich základné ľudské práva a slobody;

2. Ak by im bolo bránené slovom a písmom oboznamovať ľudí s islamským náboženstvom.

V iných ako v týchto dvoch prípadoch islamské náboženstvo nepovoľuje muslimovi vziať zbraň do ruky. Proti ľuďom, ktorí chcú žiť v mieri, t. j. muslimov neohrozuje a zachovávajú neutralitu v prípade, že by muslimovia boli vo vojne s treťou stranou, muslimovia nemajú žiadne oprávnenie siahnúť po zbrani. Povinnosť dať vždy prednosť mierovému nažívaniu a riešeniu sporov mierovou cestou je vyjadrené v mnohých ustanoveniach a z hľadiska islamského náboženstva je povinnosťou muslimov uzavrieť mier s nepriateľom, ak by on o uzavretie mieru požiadal. To ale platí za predpokladu, že takýto mier je nepriateľom myslený vážne a nebude na ujmu muslimov. Takúto povinnosť priamo ukladá znenie Koránu 8:61, ktoré ustanovuje:

„**Ak by sa** (nepriatelia, ktorí bojujú proti tebe, Muhammad, i proti muslimom) **priklonili k mieru, tak sa k nemu priklon** **a spoľahni sa na Boha** (aby ti pomohol). **Ved' On** (Boh) **všetko počuje a všetko vie** (pozná, čo skrývajú a aký úmysel z uzavretia mieru sledujú),“ (Korán 8:61)

4.1 Niektoré základné pojmy mierového a vojnového práva

Počas obdobia, v ktorom islamské zákonodarstvo prerástlo do určitého uceleného systému (do tohto obdobia patria aj

zakladatelia známych štyroch sunnitských škôl alebo smerov), sa v oblasti mierového a vojnového zákonodarstva vykryštalizovali určité základné právne pojmy, z ktorých uvedieme:

1. Oblasť islamu (Dár Al-islám). Oblasťou islamu sa označovalo územie islamského štátu. Obyvatelia tejto oblasti sa delili na dve skupiny:

a) muslimov,

b) nemuslimov, s ktorými majú muslimovia uzavretú Zmluvu o nedotknuteľnosti (zmluve sa podrobnejšie venujeme v ďalšom výklade). Títo nemuslimovia sa nazývajú Ahl Al-zimma. Všeobecná zásada, ktorá sa na týchto nemuslimov vzťahuje, spočíva v tom, že títo nemuslimovia majú rovnaké práva a povinnosti ako muslimovia žijúci na území štátu, avšak sú oslobodení od niektorých náboženských úkonov a záväzkov, ktoré sú muslimovia povinní dodržiavať. Nemuslimovia nemajú napr. povinnosť služby v ozbrojených silách aj keby ich územie, ktoré tvorí súčasť islamského štátu, bolo napadnuté niekým cudzím. Povinnosť ochraňovať ich životy a majetky je uložená muslimom.

2. Oblasť vojny (Dár Al-harb). Ide o ostatné štáty alebo územné oblasti, ktoré bojujú proti muslimskému štátu alebo ho ohrozujú, resp. bojujú alebo ohrozujú Oblasť islamu.

3. Oblasť dobrých vzťahov alebo mierových zmlúv (Dár Al-mavadda alebo Dár Al-sulh). Ide o štáty alebo územné oblasti nemuslimov, ktorých s muslimami viažu mierové a priateľské vzťahy bez ohľadu na to, či takéto vzťahy vzišli z mierovej zmluvy, alebo sa utvorili iným spôsobom.

4. Cudzinci (Al-ažáneb alebo Al-aghráb). Ide o nemuslimov, ktorí sa dočasne zdržujú na území islamského štátu za účelom obchodu alebo z iného dôvodu. Cudzinci sa delia na dve skupiny:

a) cudzinci, ktorým bolo udelené povolenie vstupu na územie islamského štátu tzv. Al-mustaminún,

b) ostatní cudzinci, ktorí nepotrebujú povolenie vstupu na územie islamského štátu, pretože mierová dohoda uzavretá s ich štátom im dáva právo na vstup bez potreby povolenia.

5. Posol – diplomatický zástupca (Al-rasúl alebo Al-safír). Ide o poslov druhých štátov vyslaných k vláde islamského štátu. Dnes by sme poslov mohli porovnať k diplomatickým zástupcom. Prorok Muhammad (p.) sa vždy staral o dobré prijatie poslov cudzích štátov, kmeňov a rodov. Vždy kládol dôraz na zaručenie bezpečnosti a mieru pre týchto poslov a dbal aj na to, aby s takýmito poslami posielal aj dary, čím prejavoval snahu o nadviazanie dobrých vzťahov so stranami, ktoré prijímali a vysielali poslov.

4.2 Povinnosti veliteľov a vojakov počas vojny

4.2.1 Povinnosti veliteľa vojska

Medzi základné povinnosti veliteľa vojska, S. Sábeq zaradil:

1. Radiť sa s vojakmi a oboznamovať sa s ich názormi, pričom by si veliteľ nemal uzurpovať právo rozhodovať bez nich. Dokladuje to znamenie Koránu, ktoré prikazuje prorokovi Muhammadovi: „... **porad' sa s nimi vo veci** (vojny i v každej veci, ktorá sa

týka vášho života a o ktorej Boh žiadnu stálu zásadu, pravidlo alebo normu nezoslal; v tomto smere sa o prorokovi Muhammadovi traduje, že sa o dôležitých záležitostiach, o ktorých mu Boh nič nezoslal, radil s ostatnými muslimami a dal na názor väčšiny).“ (Korán 3:159). Okrem toho Abú Hurejra (prorokov spoločník) povedal: „Nevidel som nikoho, kto by sa viac radil so svojimi spoločníkmi (prejavoval snahu zapojiť ich do správy vecí a dať im voľnosť vyjadriť svoje názory) než posol boží (Muhammad).“

2. Veliteľ by mal byť voči vojakom mierny a zhovievavý. Požiadavku na takéto správanie veliteľa dokladuje jeden z výrokov proroka Muhammada, v ktorom prorok povedal: *„Bože, kto by sa ujal nejakej záležitosti zo záležitostí môjho spoločenstva (spoločenstva muslimov) a bol by voči nim (členom tohto spoločenstva) zhovievavý, tak buď voči nemu zhovievavý.“*

3. Veliteľ by mal vojakom kázať chvályhodné veci a správanie a zakazovať im odsúdenia hodné veci a správanie, aby sa tak nedopustili hriechov (požiadavka cielenej kázne).

4. Veliteľ by mal neustále a priebežne sledovať stav vojska, aby o ňom všetko vedel.

5. Mal by určovať a predstavovať vojsku jednotlivých veliteľov.

6. Mal by určovať najvhodnejšie stanovištia pre vojsko a dbať na ich ochranu, atď.

4.2.2 Povinnosti vojakov

Hlavnou a jedinou požiadavkou voči vojakom a podriadeným je plniť a dodržiavať príkazy veliteľa vojska. Z tejto všeobecnej zásady však existuje veľmi dôležitá výnimka, ktorá spočíva v tom, že vojaci nielen že nemusia, ale majú povinnosť odoprieť vykonanie rozkazu, pokiaľ by bol v rozpore s niektorou zásadou islamu.

Takáto výnimka vyplýva z podstatnej a všeobecnej zásady islamského náboženstva ktorá určuje, že žiaden človek by nemal byť ostatnými ľuďmi nasledovaný alebo uposlúchnutý v konaniach a veciach, ktorými by sa dopustili porušovania toho, čo Boh uložil a stanovil. To zakladá pravidlo, že príkazy veliteľa sa majú dodržiavať, avšak v momente, keď sa začnú priečiť islamskému náboženstvu, už nesmú byť vykonané. Ide o zásadu legálneho odporu vojska voči príkazom veliteľa.

4.2.3 Povinnosti vojska

Medzi základné povinnosti muslimského vojska počas vojnového stavu patrí:

1. Muslimskí velitelia sa majú ešte pred začatím boja snažiť konflikt mierovo urovnať. Ako prvý krok by mali vyzvať svojho nepriateľa k prijatiu islamského náboženstva, čím by malo dôjsť k vyriešeniu akéhokoľvek sporu. Ak by to nepriateľ odmietol, tak ho vyzvú k uzavretiu mieru. S. Sábeq uvádza, že uzavretie mieru je podmienené tým, že nepriateľ prestane útočiť a pokračovať

medze voči muslimom a že nik nebude prenasledovaný za to, že je muslimom alebo že by chcel prijať islam za svoje náboženstvo, t. j. nesmie byť prenasledovaný z dôvodu náboženského vyznania. Ak by nepriateľ aj to odmietol, potom už neostáva iné riešenie než sa nepriateľovi postaviť na odpor. Všetky spory by sa mali riešiť predovšetkým mierovými cestami a zmluvami.

2. Ak by muslimovia boli nútení k boju, musia sa naň dostatočne pripraviť po duševnej aj technickej stránke, podľa technických požiadaviek tej ktorej doby.

3. V prípade, že je to potrebné, muslimovia sa musia zmobilizovať a plniť si svoju povinnosť bez ohľadu na to, či sú v stave ekonomickej tiesne, v núdzi alebo v stave hospodárskeho rozkvetu, hojnosti a dostatku.

4. Muslim by mal urobiť všetko pre to, aby bránil to, čo Boh určil, že sa má brániť a pritom má mať na pamäti, že ak bude zabitý pri plnení úloh a pri bránení hodnôt, ktoré Boh určil, tak neumiera navždy, ale prechádza do ďalšieho života, ktorý je vznešenejší a večný. V Koráne v znameniach 3:169-171 bolo zoslané: „169. **Nemyslite si (ľudia), že tí, ktorí boli zabíjajúci za cestu, ktorú Boh určil** (na jej ochranu alebo šírenie spôsobom, ktorý na to Boh určil), **sú mŕtvi. Ba nie** (naopak), **sú živí u Pána svojho** (žijú svojím životom, ktorý im Boh určil) **a je im dané** (to, čo im Boh za ich oddanosť sľúbil), 170. **Radujú sa** (veriaci spomenutí v predchádzajúcom verši) **z toho, čo im Boh dal z dobrodení Svojich** (v ich ďalšom živote) **a tešia sa** (títo veriaci) **z toho, že o tých, ktorí ich ešte nenasledovali a ostali za nimi** (v živote pozemskom, konajúci

tak, ako títo veriaci pred nimi konali), **niet strachu a nebudú ani zarmútení** (po ich odchode zo života pozemského do ďalšieho života). 171. **Radujú sa** (spomenutí veriaci, ktorí sú už v ďalšom živote) **z darov** (ktoré dostali) **od Boha a z dobrodenia** (ktoré sa im dostalo) **a** (tešia sa i z toho) **že Boh nedopustí, aby sa stratila odmena veriacich** (aby ich snaha v živote pozemskom vyšla nazmar).“ (Korán 3:169-171)

5. Muslimovia sa nesmú stiahnuť alebo prchať z boja v žiadnom prípade okrem dvoch výnimiek: a) ak by sa chceli premiestniť na inú bojovú pozíciu, ktorá by bola zo strategického hľadiska vhodnejšia, alebo b) že by sa pridali k inému vojenskému oddielu muslimov, s ktorým by sa posilnení vrátili na bojisko alebo by sa s ním presunuli na inú bojovú pozíciu. Výnimku je možné pripustiť, a teda povoliť, aby sa muslimské vojsko alebo jeho časť stiahla, pokiaľ by bol nepriateľ v zjavnej presile. Prorok Muhammad v tomto smere napr. povedal: „*Vyhýbajte sa siedmim zahubujúcim činom*“ Muslimovia sa spýtali: „*A ktoré sú to, posol Boží?*“ Prorok odpovedal: „*Pridruženie k Bohu, čarodejníctvo, zabíjanie duše, ktorú Boh zakázal, aby bola zabitá (bezprávne zabitie), obratie siroty o jej majetok, prchanie v deň, keď sa postupuje do boja a obviňovanie počestných veriacich a nič netušiacich žien z mimomanželského pohlavného styku.*“

4.3 Vojnoví zajatci

S. Sábeq vojnových zajatcov rozdelil do dvoch skupín: prvú skupinu tvoria ženy a deti, druhú skupinu tvoria plnoletí bojovníci z radov nepriateľov, pokiaľ by nepadli v boji a muslimské vojsko by ich zajalo.

Rozhodnutie, ako naložiť so zajatými plnoletými bojovníkmi, je ponechané na vládcu, aby rozhodol, čo s nimi, resp. ako bude v tomto ohľade potrebné rozhodnúť v záujme bezpečnosti islamského štátu. Vládca má pritom na výber z troch možností, ako so zajatými bojovníkmi naložiť: a) buď ich prepustiť na slobodu bez toho, aby sa od nich žiadala akákoľvek povinnosť, vykúpenie alebo odplata, alebo b) ich prepustiť za výkupné, resp. rozhodne o ich výmenu za zajatých muslimov, ktorí sú v zajatí nepriateľa, alebo c) je vládcovi daná možnosť odsúdiť ich na trest smrti, pokiaľ by to malo svoje opodstatnenie, napr. ak by šlo o veľmi nebezpečných zločincov. Tu však treba dodať, že ide o krajné riešenie.

Pri posudzovaní otázky naloženia so zajatcami sa stretávame s niekoľkými stanoviskami učencov rôznych právnych škôl a smerov. Z nich uvedieme:

1. Jedna skupina učencov zastávala stanovisko, že vládca má právo rozhodnúť sa, ako naloží so zajatcami podľa jedného z uvedených troch spôsobov.

2. Ďalšia skupina (učenec Al-hasan a Atáa) zastávali stanovisko, že zajatec nesmie byť zabitý, ale musí byť prepustený bez výkupného, prípadne aj za výkupné.

3. Iná skupina učencov (Al-zahry, Mužáhed a ďalší) zasa vyjadrili stanovisko, že brat' výkupné od nemuslimov je vo svojej podstate neprípustné.

4. Malek zastával stanovisko, že prepustiť zajatca nie je možné bez výkupného.

5. Abú Hanífa a nasledovníci jeho školy zaujali stanovisko, že prepustenie zajatcov je neprípustné vo svojej podstate, či už za výkupné alebo bez neho.

Islamské náboženstvo prikazovalo muslimom správať sa k zajatcom s ľudskosťou a milosrdenstvom. Prikazuje im, aby sa k nim správali dobre a pochvaľuje tých muslimov, ktorí sa k zajatcom vľúdne správajú. To vyplýva napr. zo znamení Koránu 76:7-8, ktoré určujú:

„7. **Budú to tí** (v predchádzajúcich dvoch veršoch opísaní), **ktorí svoje sľuby dané Bohu plnia a ktorí sa boja dňa, ktorého zlo sa naširoko rozprestrie** (boja sa dňa zmŕtvychvstania, ktorého živly, katastrofy, strach a ničivá sila zasiahnu obrovský priestor), 8. **A budú to tí, ktorí dávajú jedlo** (pomáhajú ostatným tým, že im dávajú najesť sa) **z lásky k Nemu** (dávajú najesť sa z lásky k Bohu) **biednemu, sirote a zajatcovi.**“ (Korán 76:7-8)

Abú Músa Al-ašaary rozprával, že prorok Muhammad povedal, prikazujúc muslimom: „*Rozviažte zajatca, pomôžte tomu, kto vás o pomoc žiada, dajte najesť sa hladnému a navštevujte chorého.*“

Na tomto mieste uvedieme dve príhody, ktoré sa stali za čias proroka Muhammada (p.).

Jedného dňa sa muž zvaný Sumáqa Bin Ásál dostal do zajatia muslimov, ktorí s ním prišli k prorokovi Muhammadovi, aby rozhodol, čo s ním. Prorok im povedal: „Bud'te k nemu dobrí počas jeho zajatia“ a dodal: „Pozbierajte, čo máte u seba z jedla a pošlite mu to“. Zajatcovi dávali mlieko z prorokovej ťavy ráno i večer. Prorok Muhammad ho po čase vyzval k islamu, Sumáqa to však odmietal a prorokovi povedal: „Ak by si chcel za mňa výkupné, tak žiadaj koľko len chceš.“ Keď to dopovedal, prorok Muhammad ho pustil bez toho, aby od neho čokoľvek žiadal. Pobyť Sumáqu medzi muslimami a jeho prepustenie prorokom sa však stal jedným z dôvodov, pre ktoré Sumáqa neskôr islam prijal.

Ďalší príbeh sa odohral pri jednej z výprav počas života proroka Muhammada, keď došlo k zajatiu ľudí rodu Bení Al-mustaleq. Medzi týmito zajatcami bola žena zvaná Žuvejrijja Bint Al-háres. Jej otec Al-háres Bin Ebí Dirár prišiel do Mediny v sprievode veľkého množstva tiav, aby vykúpil svoju dcéru. V údolí Al-aqíq, niekoľko míľ od Mediny, však skryl dve ťavy, ktoré sa mu veľmi páčili a pokračoval v ceste. Keď Al-háres prišiel k prorokovi, povedal mu: „Muhammad, zajali ste moju dcéru a toto je jej výkupné.“ Prorok mu nato povedal: „A kde sú tie dve ťavy, ktoré si skryl v údolí Al-aqíq?“ Al-háres odpovedal: „Svedčím, že niet boha okrem Boha a že si poslom Božím. Prisahám na Boha, že toto ti neukázal nik iný než Boh.“ Al-háres potom prijal islam spolu s dvoma jeho synmi a spolu s nimi aj jeho dcéra. Nato prorok Muhammad požiadal o ruku jeho dcéry Žuvejrijji a oženil sa s ňou, čo viedlo k tomu,

že muslimovia si povedali: „Títo zajatci, ktorých máme v rukách, sa stali príbuznými posla Božieho, tak ich prepustite bez výkupného.“

Ájiša, jedna z manželiek proroka Muhammada, túto udalosť neskôr komentovala slovami: „Nepoznala som, že by nejaká žena bola väčším požehnaním pre svojich ľudí než Žuvejrijja, pretože tým, že sa s ňou posol (p.) oženil, bolo prepustených bez výkupného sto zajatcov z rodu Bení Al-mustaleq.“

S. Sábeq ešte dodal: „Pre tento cieľ sa prorok oženil so Žuvejrijjou, nie pre nejakú túžbu, ktorú by chcel uspokojiť, ale pre zákonný prospech, ktorý sledoval. Keby bol po Žuvejrijji túžil, bol by si ju vzal ako otrokyňu, ktorá bola vo vojne zajatá.“

S vojnami a zajatcami je úzko späté aj otroctvo, pretože vojny boli jednou z najväčších príčin, ktoré otrokov plodili.

V Koráne nebolo zoslané žiadne ustanovenie, ktoré by povoľovalo otroctvo. Ba naopak, je v ňom mnoho ustanovení, ktoré vyzývajú muslimov k oslobodeniu otrokov. Podľa S. Sábeqa nie je dokázané, že by prorok Muhammad uviedol do otroctva niekoho zo zajatcov, ktorí boli za jeho čias zajatí, ba naopak, prepustil spod otroctva otrokov, ktorí boli v Mekke, otrokov rodu Bení Al-mustaleq a otrokov zajatých pri vojenskom stretnutí Hunejn. Zo správ, ktoré sa o prorokovi zachovali, je dokázané, že oslobodil všetkých otrokov, ktorých v predislamskej dobe mal, alebo ktorí mu boli neskôr podarovaní.

Čo sa týka prvých štyroch kalifov po smrti proroka Muhammada zvaní Rášidovskí kalifovia, tí uviedli do otroctva niektorých

zajatcov, uplatňujúc zásadu reciprocity vo vzťahu k zajatcom niektorých štátov, ktoré zotročovali zajatcov z radov muslimov.

O tom, že islam nielen otroctvo odsudzoval, ale dokonca prikazoval muslimom, aby sa ho snažili čo najviac eliminovať, existuje mnoho znamení v Koráne, ale aj mnoho výrokov proroka Muhammada. Islamské náboženstvo prikazovalo muslimom brať ohľad na otroka aj v tých najjednoduchších záležitostiach, keď napr. prorok Muhammad (p.) zakázal používať slovo otrok, ktoré bolo symbolom ponižovania a povedal: „*Nech nik z vás nehovorí môj otrok a moja otrokyňa, ale nech povie môj mladík, moja mladica, a môj chlapec.*“

V ďalšom výroku prorok Muhammad povedal: „*Vaši sluhovia sú vašimi bratmi, Boh ich učinil pod vašu moc. Ten, či brat bol pod jeho mocou, nech mu dá jesť z toho, čo on (ten, kto ho má) je a nech ho ošatí z toho, čím sa on ošacuje. Neukladajte im to, čo by nevládali urobiť a pokiaľ by ste im predsa len uložili niečo, čo by nevládali, tak im s tým pomôžte.*“

V ďalšom výroku prorok Muhammad povedal: „*Kto by dal facku tomu, koho vlastní (svojmu otrokovi) alebo by ho udrel, potom takéto správanie odčiní tým, že ho prepustí.*“

Abú Mesúd Al-ansári povedal: Medzitým ako som bil svojho mladíka (otroka), začul som za mnou hlas. Bol to posol Boží (p.), ktorý hovoril: „*Vedz, Abú Mesúd, že Boh má väčšiu moc proti tebe zasiahnuť (za chyby, ktorých by si sa dopustil), než je tvoja moc voči tomuto mladíkovi.*“ Povedal som (Abú Masúd): „*Dávam mu*

slobodu pre Božiu spokojnosť. “ Povedal (prorok): „Keby si tak nebol urobil, bol by sa ťa dotkol oheň.“

Islamské náboženstvo okrem iného učinilo oslobodzovanie otrokov jedným z prostriedkov odčinenia mnohých hriechov, ktorých by sa človek dopustil. Napr. oslobodenie otrokov sa stalo prostriedkom získania Božej milosti a raja, stalo sa prostriedkom na odčinenie neúmyselného zabitia, stalo sa odčinením neúmyselného nedodržania prísahy. Na oslobodenie otrokov bola venovaná aj jedna celá časť dávky zakat⁷⁵. Korán ďalej doslova prikázal muslimom, aby so svojimi otrokmi uzatvárali dohody o prepustení, podľa ktorých si mal otrok odrobiť u svojho majiteľa dobu rovnajúcu sa sume dohodnutej za jeho prepustenie na slobodu, atď.

4.4 Záväzné ustanovenia o správaní sa vojska počas vojny

Islamské náboženstvo stanovuje muslimom mnohé zásadné obmedzenia o správaní sa vojska počas vojny. Napr. islamské náboženstvo napriek tomu, že povolilo vedenie vojny z vyššie uvedeních dôvodov, kogentnými ustanoveniami zakotvilo zásadu, podľa ktorej bolo možné v rámci bojov z radov nepriateľov zneškodniť alebo zabiť len takú osobu, ktorá proti muslimom bojovala. Život toho, kto by bojovať nechcel alebo by sa snažili boju vyhnúť, nesmie byť zo strany muslimov ohrozený.

⁷⁵ Pozri A. Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo

Islamské náboženstvo zakázalo ubližovať nasledujúcim kategóriám ľudí z radov nepriateľov:

- 1) ženám
- 2) deťom
- 3) chorým
- 4) starcom
- 5) duchovným
- 6) takým ľuďom, ktorí sa venujú len modleniu a uctievanu Boha
- 7) sluhom.

Ďalej islam striktne zakázal:

- 1) zohavovanie mŕtvol
- 2) bezdôvodné zabíjanie zvierat
- 3) bezdôvodné ničenie úrody
- 4) bezdôvodné ničenie a znečisťovanie vody a studieň
- 5) búranie domov
- 6) zabíjanie ranených
- 7) prenasledovanie prchajúcich jednotlivcov z porazeného vojska nepriateľa.

S. Sábeq prirovnal vojnu k chirurgickému zákroku, ktorý nesmie presiahnuť choré miesto.

Keď prorok Muhammad (p.) posielal vojenský oddiel na stretnutie s nepriateľmi, odkázal veliteľovi tohto oddielu, aby sa bál Boha a odkázal zvyšku vojsku, aby sa správalo dobre a potom povedal: *„Tiahnite v mene Boha po ceste, ktorú Boh určil, bojujte proti tým, ktorí odmietajú veriť v Boha, tiahnite, ale nepreháňajte v ničom, nedopúšťajte sa zrady, nezohavujte mŕtvoľy a nezabíjajte deti.“*

Jedného dňa po skončení vojenskej výpravy natrafil prorok Muhammad na zabitú ženu. Prorok to odsúdil a zakázal zabíjanie žien a detí.

Abdulláh Bin Zejd povedal: *„Prorok Muhammad (p.) zakázal rabovanie a zohavovanie mŕtvol.“*

Abú Bakr, prvý kalif po smrti proroka Muhammada (p.), odkázal Usámovi, veliteľovi vojsk muslimov, keď ho posielal do oblasti Šamu (prírodnej Sýrie): *„Nedopúšťajte sa zrady, neprekračujte mieru, nezohavujte mŕtvoľy, nezabíjajte malého chlapca, ani starého starca, ani ženu, nesekajte palmy, nepodpaľujte ich, neodseknite plodný strom, nezarežte barana alebo kozu, ani kravu, ani ťavu, iba ak na jedenie; ak budete prechádzať pri ľuďoch, ktorí sa venujú len uctievaniu Boha (myslel tým kresťanských duchovných), tak ich nechajte v tom, čomu sa rozhodli venovať.“*

4.5 Odkazy proroka Muhammada a prvých kalifov muslimským vojskám

Keď sa vojenské oddiely za čias proroka Muhammada vyberali niekam do boja, prorok Muhammad im vždy odkázal nejaký odkaz. Z takýchto odkazov spomenieme:

1. Abú Músa (prorokov spoločník) povedal: „*Keď posol Boží (p.) poslal niektorého zo svojich spoločníkov ako správcu určitej oblasti, povedal: Oznamujte radostnú správu (o Božom odpustení pre toho, kto by uveril a dobro konal) a neodpuďte (ľudí spomínaním rôznych druhov múk, ktoré ich čakajú a varovaním). Uľahčujte (ľuďom ich život) a nesťažujte (ho).*“

2. Anas (prorokov spoločník) rozprával, že prorok (p.) povedal (keď vojsko šlo na nejakú výpravu): „*Výrazte v mene Božom, s Bohom a po ceste posla Božieho (po ktorej prorok Muhammad kráčal). Nezabíjajte žiadneho starca (ak proti vám nebojuje alebo proti vám ostatných nenabáda a neburcuje), ani malé dieťa, ani ženu (pokiaľ proti vám nebojuje alebo proti vám ostatných nenabáda a neburcuje). Nemajte nenávisť v sebe, naprávajte a konajte dobro, pretože Boh má rád tých, ktorí dobro konajú.*“

Z odkazov Omara Bin Al-chattába, druhého kalifa po smrti proroka Muhammada, veliteľovi vojska muslimov Omarovi Bin Al-ášovi a jeho vojakom, vyberáme nasledujúci odkaz: „Prikazujem ti i tým vojakom, ktorí sú s tebou, bohabojnosť v každom prípade, pretože bohabojnosť je najlepšia výzbroj proti nepriateľovi a je to najsilnejšia leš vo vojne. Prikazujem ti i tým, ktorí sú s tebou, aby

ste si dávali ešte väčší pozor na hriechy než na nepriateľ'a, pretože hriechy vojska sú pre vojsko väčším nebezpečenstvom než nepriateľ. Muslimom sa pomoc (od Boha) dostáva pre neposlušnosť ich nepriateľ'ov voči Bohu a nebyť toho, nemali by sme silu na boj proti nim, pretože náš počet sa ich počtu nevyrovná a ani naša výzbroj ich výzbroji sa nevyrovná. Ak by sme sa s nimi vyrovnali v páchaní hriechov, mali by pred nami prednosť v presile a ak nám nebude pomoc (od Boha) daná proti nim pre naše prednosti (v dodržiavaní zásad, ktoré Boh uložil), nezvíťazíme nad nimi našou vlastnou silou. Vedzte, že je pre každého z vás ohľadne toho, čo konáte, Bohom ustanovený zapisovateľ a títo zapisovatelia vedia, čo robíte. Ostýchajte sa pred nimi (pred týmito anjelmi - zapisovateľmi) a nedopúšťajte sa hriechov zakázaných Bohom, zvlášť preto, že idete po ceste, ktorú Boh určil. Nehovorte: „Naši nepriatelia sú horší než my, preto im nebude dovolené nad nami zvíťaziť“, pretože existovalo mnoho ľudí, u ktorých bolo dovolené (Bohom), aby nad nimi zvíťazili tí, ktorí boli horší než oni, podobne, ako tomu bolo u synov Izraela, keď sa dopúšťali toho, čo Boha rozhnevá. Vtedy bolo dopustené, aby nad nimi zvíťazili pohania odmietajúci vieru v Boha a tí vyrabovali, čo bolo v príbytkoch, čím sa naplnilo to, čo bolo sľúbené. Proste Boha, aby vám pomohol proti vlastným dušiam (na potláčanie hriešnosti) tak, ako Ho prosíte o pomoc proti vašim nepriateľ'om. Prosím Boha o to pre nás i pre vás.

Buď umiernený (slová sú stále adresované Omarovi Bin Al-ášovi) voči muslimom počas pochodu a nevyžaduj od nich pochod, ktorý by ich unavil a nežeň ich z miesta, v ktorom by cítili úľavu,

až kým nedorazia k svojmu nepriateľovi bez toho, aby im cesta ubrala z ich sily. Oni totiž pochodujú k usídlenému nepriateľovi, ktorý bráni duše i dobytok. A utábor sa s tými, ktorí sú s tebou (s vojskom) v každom týždni na jeden deň a jednu noc, aby mali odpočinok, počas ktorého oživia svoje duše, odhodia svoje zbrane a výzbroj. A utábor sa s nimi ďaleko od dedín, od ľudí, s ktorými nás viaže mierová zmluva alebo ktorí sú pod našou ochranou tak, aby do týchto dedín nevošiel nik z tvojich spoločníkov, jedine ak ten, v koho máš dôveru, že svoje náboženstvo dôsledne dodržiava. Nikomu z ich obyvateľov sa nesmie prihodiť nič zlé, pretože majú u nás svätosť z titulu zmlúv a záväzkov, ktoré voči nim máme. Vaším údelom je tieto záväzky dodržať a ich údelom je takéto záväzky znášať. Ak budú svoje záväzky znášať a dodržiavať, tak im preukážte len dobro. Nepomáhajte si proti tým, proti ktorým bojujete, krivdou voči tým, s ktorými vás viaže mier.

Keby si vstúpil na nepriateľskú zem, pošli špehov (pohybujúcich sa) medzi tebou a nimi (nepriateľmi), aby si vedel o nich (potrebné informácie). A nechaj si u seba z Arabov alebo z ľudí tejto krajiny (iných ľudí) takého (človeka), radám ktorého veríš a pokladáš ho za pravdovravného, pretože správy od luhára ti nepomôžu aj keď by ti ohľadom niečoho povedal pravdu, pričom podvodník je špehom proti tebe, nie špehom pre teba.“

Piata kapitola

Ustanovenia o ukončenie vojny

5. Ustanovenia o ukončenie vojny

Islamské zákonodarstvo, ako S. Sábeq uvádza, pozná štyri spôsoby ukončenia prebiehajúcej vojny. Ide o nasledujúce spôsoby:

1. Uzavretie Zmluvy o prímerí
2. Uzavretie tzv. Zmluvy o nedotknuteľnosti (Aqd Al-zimma)
3. Víťazstvo (prípadne prehra) muslimov
4. Uzavretie tzv. Zmluvy o zaručení bezpečnosti (Aqd Al-amán)

5.1 Zmluva o prímerí

S. Sábeq Zmluvu o prímerí charakterizuje ako dohodu o zastavení boja na určitú dobu, ktorá môže nakoniec vyústiť do uzavretia celkového prímeria. Uzavretie Zmluvy o prímerí je povinné pre muslimov v dvoch prípadoch:

1. Ak by o jej uzavretie nepriateľ požiadal, aj keď by jej uzavretím sledoval nejakú lešť. Treba však byť počas prímeria na pozore a byť pripravený na všetko.

2. Keď nastanú tzv. Posvätné mesiace v islamskom lunárnom roku. Sú to štyri po sebe nasledujúce mesiace Zulqida, Zulhižža, Muharram, Ražab. Tieto mesiace sú okrem iného posvätné, pretože počas nich je boj zakázaný, majú byť akousi povinnou prestávkou vo vojne, aby si strany celý ich spor znova premysleli. Z povinnosti

zanechať boj v týchto mesiacoch existujú dve výnimky: prvá určuje, že ak by boli muslimovia počas nich napadnutí, je ich povinnosťou brániť sa, druhá výnimka predpokladá, že nepriateľ aj napriek príchodu týchto mesiacov a žiadosti muslimov o uzavretie prímeria by s jeho uzavretím nesúhlasil.

5.2 Zmluvy o nedotknuteľnosti (Aqd Al-zimma)

Zmluvu o nedotknuteľnosti S. Sábeq charakterizoval ako zmluvu, v ktorej vládca alebo jeho zástupca ponechá ľudí Knihy alebo ľudí iného presvedčenia v ich presvedčení za dvoch podmienok:

- 1) že budú akceptovať ustanovenia islamu vo všeobecnosti,
- 2) budú odvádzať symbolické poplatky za poskytnutie ochrany, tzv. žizju.

Práva a povinnosti vyplývajúce z tejto zmluvy sa potom vzťahujú nielen na osobu, ktorá ju podpísala, ale aj na jej potomstvo. Z obsahu takejto zmluvy muslimom vyplývajú nasledujúce povinnosti:

- a) zákaz bojovať proti takýmto ľuďom
- b) zachovávať im ich majetky
- c) ochraňovať ich česť
- d) vyhýbať sa prejavom, ktoré by im mohli ublížiť.

Vzťah nemuslimov, ktorí Zmluvu o nedotknuteľnosti podpísali, k islamskému štátu sa bude riadiť nasledujúcimi pravidlami

1. V otázke obchodných vzťahov, nesmú sa správať v rozpore s islamskými zásadami v tejto oblasti. Nie je im dovolené uzatvárať zmluvy alebo riadiť sa obchodnými zvyklosťami, ktoré islamské náboženstvo nepripúšťa, ako je napr. uzatváranie úžerníckych zmlúv.

2. V otázke trestov sa na nich vzťahuje to, čo sa vzťahuje na muslimov.

3. V otázkach spojených s náboženskou slobodou, ako je vykonávanie náboženských obradov a pod. a v otázkach uzatvárania manželstva alebo jeho rozvodu, je im ponechaná úplná sloboda, a to podľa zásady, ktorá hovorí: „Nechajte ich i to, čo vyznávajú“.

4. Ak by medzi takýmito ľuďmi nastal nejaký spor a oni by prišli za muslimami, aby takýto spor rozhodli, potom islamské zákonodarstvo dáva muslimom dve možnosti: buď rozhodnúť spor v súlade so zásadami islamu, alebo odmietnuť rozhodovania takéhoto sporu a odkázať sporové strany na iného rozhodcu. Je na stranách sporu, či takúto podmienku rozhodovania prijímú, alebo nie.

Zmluvu o nedotknuteľnosti so všetkými výhodami, ktoré nemuslimom prinášala, zvlášť záväzok muslimov na ich ochranu, bolo možné uzatvárať s ľuďmi, ktorí žili spoločne priamo s muslimami, ale aj s ľuďmi, ktorí boli od miesta pobytu muslimov vzdialení. Napr. s kresťanmi v oblasti Nežránu prorok Muhammad uzavrel Zmluvu o ochrane, v ktorej stálo: „Nežrán a jej okolie má ochranu Boha a záväzok Muhammada, proroka a posla Božieho, že im (jej obyvateľom) ostane to, čo majú, či by už šlo o málo alebo veľa. Nebude vymenený kňaz z ich kňazov a ani mních z ich

mníchov a ani rabín z ich rabínov. Nebude sa k ním nik správať z pohľadu nadradenosti a sily, nebude im spôsobená strata a ani ťažkosti. Nevkročí na ich územie armáda. Ak by niekto z nich žiadal o nejaké právo, tak sa bude rozhodovať podľa zásad umiernenosti tak, aby oni neukrividili, ale aby nebolo ukrivdené ani im. Kto z nich by sa dopustil úžerníctva v budúcnosti, tak som oslobodený spod tohto záväzku voči nemu (záruka obsiahnutá v tejto zmluve sa naňho nebude vzťahovať). Nik z ľudí nebude braný na zodpovednosť za krivdy iného. Ustanovenia tejto zmluvy majú ochranu Božiu, záväzok Muhammada, proroka a posla Božieho.“

Ustanovenia Zmluvy o ochrane ukladajú dokonca muslimom povinnosť brániť ľudí, s ktorými majú túto zmluvu uzavretú, pred ich vládcami. Ak by si niektorý vládca v zmluve zakotvil, že ostane vládnuť svojim ľuďom a takáto zmluva by bola muslimami akceptovaná, potom musí vládnuť spravodlivo. Ak by sa začal dopúšťať krívd voči svojim ľuďom, začal by ich bezprávne zabíjať, okrádať atď., potom majú muslimovia povinnosť týchto ľudí v nevyhnutnej miere pred nim ochrániť.

Vo vzťahu k porušeniu alebo vypovedaniu Zmluvy o ochrane, všeobecne možno uviesť, že k jej porušeniu dôjde, ak strana, ktorá je ňou zaviazaná, poruší základné ustanovenia a hodnoty chránené islamským náboženstvom alebo ak poruší ustanovenia tejto zmluvy. Napr. ak by takáto osoba odmietala platiť žizju, zabila by muslima, dopustila by sa špionáže, atď. Neporuší sa takáto zmluva a nevypovie, ak by osoba ňou viazaná napr. vykonala odsúdenia hodnú vec, ohovárala by alebo krivo obvinila muslima. V takom prípade sa však postupuje podľa zákona, aby sa krivda odstránila.

Medzi ďalšie ustanovenia týkajúce sa tejto zmluvy patrí aj všeobecné ustanovenie, že ak by nejaká osoba vypovedala alebo porušila túto zmluvu, na takéto porušenie sa hľadá individuálne. Akékoľvek negatívne následky, ktoré by z porušenia pre túto osobu plynuli, sa nedotýkali manželky alebo detí (potomstva). Osoba, ktorá takúto zmluvu poruší alebo vypovedá, dostáva sa do postavenia vojnového zajatca.

5.2.1 Žizia - symbolický poplatok za poskytnutie ochrany

V súvislosti so Zmluvou o nedotknuteľnosti (Aqd Al-zimma) sa spomínal aj poplatok za poskytnutie ochrany - žizja. Tento poplatok je povinný platiť každý nemuslim, na ktorého sa vzťahuje Zmluva o nedotknuteľnosti. Islam tento poplatok týmto ľudom uložil ako protipól dávky zakat⁷⁶, ktorú muslimovia musia odvádzať a z ktorej jedna časť pripadá na správu verejných záležitostí a vojska. Išlo o to, aby mali muslimovia aj nemuslimovia povinnosť prispievať na správu verejných záležitostí, pretože obe skupiny majú v rámci štátu rovnaké práva a rovnako využívajú výhody a služby štátu a štátnych inštitúcií. Výmenou za to, že muslimské vojsko týchto ľudí ochráni pred ich nepriateľmi a zrovnoprávni s muslimami, majú povinnosť platiť žizju.

Žiziu je povinný platiť každý nemuslim, na ktorého sa Zmluva o nedotknuteľnosti vzťahuje, bez ohľadu na jeho rasu, nábožens-

⁷⁶ O odvode/dávke zakat pozri publikáciu A. Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo

tvo, atď., ktorý splňa stanovené predpoklady pre jej platenie. Týmito predpokladmi sú: mužské pohlavie, dospelosť a sloboda. Neodvádzajú ju ženy, deti, otroci (pokiaľ by existovali), duševné chorí, práceneschopní, biedni ľudia, slepci, hendikepovaní, t. j. každý, kto pre nejakú poruchu nemôže pracovať. Žizju nemajú povinnosť odvádzať ani mnísi okrem prípadu, že by boli bohatí.

Na sumu alebo množstva žizji, sa názory učencov líšili. Niektorí pre žizju stanovovali fixnú sumu podľa majetnosti toho, kto ju má odvádzať (Abú Hanífa a Ahmad), iní zasa vyjadrili stanovisko, že má stanovenú spodnú hranicu, avšak horná hranica nie je limitovaná a jej určenie náleží vládcovi podľa finančnej situácie toho, kto ju má odvieť (Al-šafii). Tretia skupina učencov zasa zastala stanovisko, že tento poplatok nemá stanovenú ani hornú a ani dolnú hranicu a je len na vládcovi určiť, koľko by mal povinný subjekt odvieť, aby ho to finančne nezaťažilo (Malek).

Objavujú sa aj prípady, keď sa k zmluvám o nedotknuteľnosti mohlo pridať ustanovenie, ktoré ukladalo ľuďom ňou zaviazaným pohostenie tých muslimov, ktorí sa u nich zastavia. Nešlo o samovoľné ustanovenie, ale o zmluvnú povinnosť zabezpečiť pohostenie muslimov na jeden deň a jednu noc.

Jedného dňa prišli ku kalifovi Omarovi Bin Al-chattábovi ľudia zaviazaní takouto zmluvou a sťažovali sa mu: „Keď sa muslimovia zastavujú u nás, ukladajú nám zarezanie dobytku a sliepok, aby sme ich pohostili.“ Omar im povedal: „Pohostite ich z toho, čo obvykle jete a nedajte im nič viac.“

Jeden z príkazov proroka Muhammada smeroval k tomu, aby sa ľudia zaviazali Zmluvou o ochrane nikdy nezaťažovali poplatkom žizja. Šlo skôr o to, aby mali pocit, že prispievajú na správu verejných vecí a aby sa o verejné záležitosti a ich ochranu aj starali.

5.3 Zmluva o zaručení bezpečnosti (Aqd Al-amán)

Podstata tejto zmluvy spočíva v tom, že ak by akákoľvek osoba z radov nepriateľov požiadala muslimov o zaručenie svojej bezpečnosti zo strany muslimov, tak sa jej v takejto požiadavke vyhoví, pričom nik z muslimov sa jej nesmie dotknúť v zlom z akejkoľvek stránky.

S. Sábeq napísal, že právo zaručiť bezpečnosť osobe z radov nepriateľov patrí každému muslimovi, mužovi aj žene, slobodnému aj otrokovi. Ktokoľvek z muslimov, s výnimkou neplnolekých osôb a osôb trpiacich duševnou chorobou, má právo zaručiť bezpečnosť ktorejkoľvek osobe z radov nepriateľov muslimov, ak ho o to takáto osoba požiadá.

V tomto ohľade sa spomína výrok proroka Muhammada, ktorý uviedla Um Hání Bint Ebí Táleb, keď povedala: *Povedala som: „Posol Boží, syn Um Ali tvrdil, že zabije muža, ktorému som zaručila bezpečnosť.“ Posol Boží (p.) povedal: „Zaručujeme bezpečnosť tomu, komu si zaručila bezpečnosť ty, Um Hání.“*

Ak by bola nejakej osobe z radov nepriateľov muslimov zaručená bezpečnosť, tak sa jej nesmie žiaden muslim už dotknúť v zlom. Zaručením bezpečnosti takáto osoba dostala záruku, že

nebude siahnuté na jej život a že nebude zotročená (i keby sa vo vzťahu k takýmto osobám uplatňovala reciprocita, ktorá ustanovuje, že by sa mala zotročiť).

Túto zásadu razantným spôsobom potvrdil napr. Omar, druhý kalif po smrti proroka Muhammada. Omarovi sa totiž dostala správa, že niektorí vojaci z radov muslimských vojsk povedali jednému vojakovi z vojska Peržanov, keď ho prenasledovali po porážke Perzskej armády: „Neboj sa“ a potom ho zabili. Omar napísal veliteľovi muslimského vojska: „Dostalo sa mi, že niektorí vaši ľudia prenasledujú osoby cudzincov, ktorí odmietali uveriť. Keď je takáto osoba na kopci už nedosiahnuteľná, povedia jej: „Neboj sa“ a keď ju dostihnú, tak ju zabijú. Prisahám na Toho, v moci ktorého je moja duša (na Boha), ak by sa mi dostalo, že by niekto takéto niečo urobil, tak mu zotnem hlavu.“

Zmluva o zaručení bezpečnosti sa stáva platnou v momente, keď bola uzavretá, t. j. v momente, keď bola niekomu zaručená bezpečnosť a účinnou sa stáva v momente, keď ju schváli vládca alebo veliteľ armády. Keď je zmluva platná a účinná, osoba, s ktorou bola uzavretá, sa dostáva do postavenia osôb, s ktorými sa uzavrela Zmluva o nedotknuteľnosti. Zmluvu o zaručení bezpečnosti možno zrušiť len vo výnimočných prípadoch, keď sa dokáže, že osoba, s ktorou bola uzavretá, ju uzavrela, aby uškodila muslimom, napr. dopustením sa špionážnej činnosti.

S. Sábeq k uvedenému dodal, že jednotlivým muslimom prislúcha zaručovať bezpečnosť len jednej alebo dvom osobám, nie však skupine nepriateľov. So skupinou môže takúto zmluvu uzavrieť len

vládca. Rozdiel medzi Zmluvou o zaručení bezpečnosti a Zmluvou o nedotknuteľnosti je v dobe platnosti každej z nich. Kým platnosť zmluvy o nedotknuteľnosti je časovo neobmedzená, zmluva o zaručení bezpečnosti je časovo obmedzená na dobu, ktorá nepresahuje jeden rok. Ak by sa takáto osoba rozhodla usadiť na území islamského štátu, potom sa tento vzťah mení na vzťah rovnajúci sa vzťahu vyplývajúcemu zo Zmluvy o nedotknuteľnosti a takáto nedotknuteľnosť sa týka, podobne ako tomu bolo pri zmluve o nedotknuteľnosti, manželky, nepľnoletých synov, všetkých dcér, matky, starých matiek a sluhov, pokiaľ by žili s osobou, ktorej bola záruka o zaručení bezpečnosti daná.

V tomto smere sa na poslov znepriatelených strán vzťahovali tie isté ustanovenia, aké sa vzťahovali na osobu, ktorej bola bezpečnosť zaručená. S. Sábeq uvádza, že aj keby nepriateľ zabil rukojemníkov z radov muslimov, ktorých držal, nesmú sa zabíjať poslovia nepriateľov, pretože prorok Muhammad povedal: *„Splnenie (vlastného) sľubu napriek zrade (zo strany) nepriateľa je lepšie než zrada za zradu.“*

Majetok vo vlastníctve osoby, s ktorou bola uzavretá Zmluva o zaručení bezpečnosti je nedotknuteľný a nemožno ho skonfiškovať okrem prípadu, ak by takáto osoba zmluvu porušila a bojovala by proti muslimom. Potom jej majetok prepadne štátu, ako vojnová korisť. Dedičia takejto osoby z tohto majetku nedostanú nič, aj keby žili na území islamského štátu.

Iná situácia by nastala v prípade, ak by takáto osoba (ktorej bola zaručená bezpečnosť) zomrela na území islamského štátu alebo

mimo jeho územia bez toho, aby zmluvu porušila. V takomto prípade majetok dedia jej dedičia (takéto dedenie odmietal z učencov len Al-šafii). V prípade takejto smrti má vláda islamského štátu povinnosť prepraviť majetok takejto osoby k jej dedičom. Ak by takáto osoba nemala dedičov, potom prepadá majetok v prospech islamského štátu.

5.4 Záväznosť zmlúv a dohôd z hľadiska islamského náboženstva

Boh najvyšší na mnohých miestach v Koráne upozorňuje muslimov, že majú dodržiavať svoje zmluvy a dohody. Nájdeme to napríklad v prvom znamení piatej kapitoly Koránu, ktoré prikazuje: „**Vy, ktorí ste uverili, plňte zmluvy** (ktoré ste uzavreli)..“. V tejto súvislosti prorok Muhammad (p.) povedal: „*Dobré dodržanie zmluvy patrí k viere.*“

Znamená Koránu upozorňuje muslimov, že nedodržanie sľubu alebo zmluvy je veľkým hriechom, že za každý sľub alebo zmluvu človek nesie zodpovednosť a bude sa za jej dodržanie zodpovedať. Ďalej určujú, že dodržiavanie sľubov je jednou z vecí za ktoré nakoniec veriaci dosiahne raj, atď.

Prorok Muhammad (p.) povedal: „*Tri vlastnosti, ak sú u niekoho, tak je pokrytec, aj keby sa postil, modlil a tvrdil, že je muslim: Keď rozpráva, tak klame, keď sľúbi, tak sľub nedodrží a keď je mu niečo zverené, tak sa zrady dopustí.*“

Podľa S. Sábeqa však zmluvy, ktoré by mal muslim dodržiavať a ktoré by mali mať preňho záväzný charakter, musia spĺňať nasledujúce podmienky:

1. Aby neporušovali alebo nepriečili sa žiadnemu z ustanovení islamského zákonodarstva, o ktorom panuje všeobecná zhoda.

2. Aby boli urobené voľne a slobodne, pretože nemožno sa zaviazat' zmluvou, ktorá nebola slobodne uzavretá.

3. Aby bola zmluva jasná a zreteľná, t. j. aby neobsahovala nejasné ustanovenia, ktoré by sa dali rôzne interpretovať.

Na strane druhej sa zmluva považuje za ukončenú alebo možno od zmluvy odstúpiť v nasledujúcich prípadoch:

1. Ak boli zmluvy uzavreté na určitý čas alebo na splnenie určitého účelu a tento čas uplynul alebo účel bol dosiahnutý.

2. Ak by nepriateľ zmluvu porušil.

3. Ak by sa objavili jasné náznaky zrady a ľsti. To má oporu napr. v znamení Koránu 8:58, ktoré určuje: „**A ak by si sa bál zrady zo strany ľudí, s ktorými máš uzavretú dohodu** (s ktorými máš uzavretú mierovú alebo spojeneckú dohodu, resp. máš od nich daný sľub), **tak im ju vypovedz úplne jasne** (zreteľne a jasne im oznám, že od tejto zmluvy alebo sľubu odstupuješ). **Ved' Boh nemá rád tých, ktorí sa zrady dopúšťajú.**“ (Korán 8:58)

V tomto smere však islamské zákonodarstvo stanovuje, že ak by muslimovia pocítili zradu u tých, s ktorými majú uzavretú mierovú zmluvu, nie je dovolené proti nim bojovať bez toho, aby im

muslimovia oznámili vypovedanie zmluvy a bez toho, aby sa o takomto vypovedaní dozvedeli všetci tí, ktorí sú zmluvou dotknutí.

Selím Bin Ámer uvádzal príhodu, ktorá sa stala za čias Muáviju (Muávija bol prvý kalif z umejjovského rodu a zakladateľ Umejjovského kalifátu) a povedal: „Medzi Muávijom a Rimanmi (Byzantíncami) bola mierová dohoda. Muávija vyzbrojil vojsko a začal pochod smerom k Rimanom, aby na nich zaútočil v momente, keď sa platnosť tejto zmluvy skončí. Keď Muávija dorazil na čele vojska do blízkosti hraníc s Rimanmi sa naraz objavil muž na koni a zvolal: „Boh je väčší *než čokoľvek*, Boh je väčší *než čokoľvek*, dodržať záväzky a nezradiť!“ Všetci sa pozreli, kto to prehovoril. Bol to Amro Bin Absa. Muávija sa ho spýtal, čo tým myslí? Amro odpovedal: „Počul som posla Božieho (p.) hovoriť: „Kto by mal s nejakými ľuďmi uzavretú dohodu, nech dohodu neporuší až dovtedy, kým neuplynie doba, na ktorú bola uzavretá alebo dovtedy, kým ju s úplnou jasnosťou nevypovie.“ Selím pokračoval v rozprávaní a dodal: „A tak sa Muávija s vojskom vrátili späť.“

Muhammad Bin Al-hasan v knihe Veľký pochod napísal: „Ak by princ veriacich (bola to prezývka, ktorou sa zvykli kalifovia označovať) poslal ku kráľovi nepriateľov oznamujúc mu vypovedanie zmluvy, ak by na to boli dôvody, potom by muslimovia nemali na nich a ani na okraje ich kráľovstva zaútočiť až dovtedy, kým neprejde dostatočný čas na to, aby kráľ poslal k týmto odľahlým koncom kráľovstva správy o vypovedaní zmluvy. To preto, aby si títo nepriatelia dali pozor na to, aby sme ich nič netušiacich neprekvapili. Ale i napriek tomu, ak by muslimovia s určitosťou

vedeli, že k skupine nepriateľov sa nedostala správa o vypovedaní zmluvy, tak by na nich nemali zaútočiť, až kým sa to táto skupina nedozvie, pretože takýto útok by sa podobal klamstvu a zrade. A keďže muslimovia by sa mali vyhýbať klamstvu a zrade, mali by sa vyhýbať aj všetkému, čo by sa na klamstvo a zradu podobalo.“

Základnú zásadu ohľadom uzatvárania a dodržiavania zmlúv vyjadruje aj jeden z výrokov proroka Muhammada, v ktorom okrem iného povedal: „... Muslimovia sú povinní dodržiavať svoje záväzky, ku ktorým sa zaviazali, s výnimkou záväzku, ktorý by zakazoval niečo (islamským náboženstvom) dovolené alebo by povoľoval niečo (islamským náboženstvom) zakázané.“ Pod povolením niečoho zakázaného sa môže myslieť napr. záväzok, že muslimovia povolia druhej strane okrádanie alebo útočenie na tretiu stranu. Pod zakázaním niečoho dovoleného sa môže myslieť napr. záväzok, že by sa muslimovia vopred vzdali práva na obranu svojho štátu v prípade útočenia zo strany nepriateľov.

Šiesta kapitola
Žihád - vynaloženie úsilia

6. Žihád - vynaloženie úsilia

Žihád (Džihád) v arabskom jazyku znamená „vynaložiť úsilie“, t. j. vykonať všetko, čo je v silách človeka, na to, aby dosiahol určitý cieľ. V ponímaní islamského náboženstva žihád znamená to isté, t. j. vynaložené úsilie na ceste, ktorú Boh určil (na dosiahnutie Božej spokojnosti). K Božej spokojnosti sa môže muslim priblížiť tým, že bude vynakladať snahu držať sa toho, čo Boh určil a zásad, ktoré On stanovil. O držanie sa určených zásad pôjde napr. v prípade úsilia človeka preklenúť svoje neoprávnené túžby, regulovania svojho správania, odvrátenia zla alebo nebezpečenstva, ktoré mu hrozilo, znášania ťažkostí spojených so zabezpečením živobytia, atď. O žiháde možno tiež povedať, že predstavuje všetko, čo muslim koná, sledujúc tým Božiu spokojnosť. V tomto smere islamské náboženstvo pojem žihád chápe v dvoch zmysloch, v širšom a v užšom zmysle.

1. Chápanie pojmu žihád v širšom zmysle znamená, že pod tento pojem subsumujeme všetko úsilie, ktoré človek vo svojom živote vynaloží v súlade s islamským náboženstvom. Ak islamské náboženstvo muslimovi prikazuje byť poctivým a čestným, tak snaha muslima držať sa čo najviac poctivosti a čestnosti je žihádom. Ak islamské náboženstvo ukladá manželovi zabezpečiť rodinu finančne a manžel chodí do práce, aby svoju rodinu zabezpečil, tak je to žihád. Ak islamské náboženstvo ukladá matke starať

sa o výchovu svojich detí a matka sa snaží o čo najlepšiu výchovu pre ne, tak je to žihád. Ak islamské náboženstvo káže muslimovi, aby sa čo najviac vyhýbal hádkam a sporom, aby neklamal, aby nekradol, aby nezabíjal, aby dodržiaval modlitbu, pôst a iné a on sa o to snaží, ide o žihád. Mohli by sme do nekonečna menovať správania a situácie, ktoré by sa dali pod pojem žihád v širšom zmysle zahrnúť. Pod toto širšie chápanie pojmu žihád sa zaraďuje aj žihád v užšom zmysle, ktorý predstavuje boj za ochranu islamského náboženstva a základných ľudských hodnôt a práv.

Pod pojmom „žihád (snaha) za cestu, ktorú Boh určil“, treba vo všeobecnosti rozumieť mierovú snahu a mierové vynaloženie úsilia na oznámenie islamu ľuďom, ale aj žiť v súlade so zásadami, ktoré Boh ľuďom uložil.

Žihád v užšom zmysle tvorí jednu zo súčastí pojmu žihád v širšom zmysle.

2. Žihád v užšom zmysle sa chápe, ako vynaloženie všetkého úsilia na obranu islamského náboženstva a na zabezpečenie jeho oznámenia ľuďom. Treba tu poznamenať, že žihád v užšom zmysle nikdy neznamenal dobývanie alebo okupáciu územia iných alebo dosahovania akýchkoľvek podobných cieľov.

Z určitého uhla pohľadu možno žihád v užšom zmysle porovnať k brannej povinnosti, ktorú dnes poznáme; i keď sa od nej líši v určitých črtách.

V ďalšom výklade sa už budeme zaoberať len výkladom a úpravami pojmu žihád v užšom zmysle, t. j. všeobecná povinnosť

ochraňovať islamské náboženstvo, jeho hodnoty, ochrana muslimov, ich života, slobody, majetku, vlasti a iné.

6.1 Žihád ako všeobecná povinnosť

Žihád v užšom zmysle predstavuje povinnosť určenú všetkým muslimom, pokiaľ nebezpečenstvo, ktoré si vyžaduje jeho plnenie, zotráva. Pokiaľ by ale žihád vykonala určitá skupina muslimov a takáto skupina by dokázala nebezpečenstvo odvrátiť, tak ostatní už povinnosť jeho výkonu nemajú.

Z hľadiska povinností vyplývajúcich zo žihádu v užšom zmysle, islamské náboženstvo rozlišuje dva druhy takýchto povinností:

1. Povinnosti všeobecne určené (v arabskom jazyku Fard ajn). Ide o také povinnosti, ktoré sú uložené všetkým muslimom súčasne a každý muslim ich musí individuálne dodržať.

2. Povinnosti určené len v dostačujúcej, nevyhnutnej miere (v arabskom jazyku Fard kifája). Ide o povinnosti, ktoré, ak vykoná časť muslimov v dostačujúcej miere, potom ich ostatní vykonať nemusia.

Žihád sa stáva všeobecne určenou povinnosťou, t. j. nielen pre určitú skupinu, ale pre každého muslima v troch prípadoch:

1. Ak by sa muslim zúčastnil ozbrojeného konfliktu, pri ktorom sú ohrozené záujmy chránené islamským náboženstvom, vtedy je povinnosťou muslima zapojiť sa doň aktívne.

2. Ak by nepriateľ obsadil miesto alebo štát, v ktorom bývajú muslimovia, vtedy je povinnosťou všetkých obyvateľov, aby proti nemu bojovali a nik spod tejto povinnosti nie je oslobodený, až kým ho z tohto miesta nevyženú.

3. Ak by vládca, resp. štát povolal muslimov do zbrane, potom je povinnosťou každého muslima nastúpiť na vojenskú službu, pokiaľ z jej výkonu nie je oslobodený.

6.2 Spôsobilosť na výkon žihádu

Žihád je povinnosťou každého človeka, ktorý spĺňa nasledujúce podmienky:

1. Je muslim, pretože táto povinnosť vyplýva priamo z ustanovení islamského náboženstva. Nemuslim nie je ňou viazaný.

2. Je mužského pohlavia. Ženy sú tým ušetrené útrap vojny a jej následkov. Nie je však zakázané, aby ženy vojsko sprevádzali a vykonávali nie menej dôležité práce, ako je napr. ošetrovanie ranených.

3. Netrpí žiadnou duševnou poruchou.

4. Je plnoletý.

5. Je zdravý, t. j. netrpí žiadnou zdravotnou prekážkou alebo vadou, ktorá by mu neumožnila zúčastniť sa boja.

6. Má zabezpečenú svoju obživu i obživu svojej rodiny, až kým nevykoná svoju povinnosť.

Ak by sa niekto chcel zúčastniť nepovinného žihádu, t. j. žihádu, ktorý si nevyžaduje účasť všetkých muslimov, musí okrem všeobecných podmienok splniť ešte dve ďalšie:

1. Musí mať povolenie rodičov. Účasť na nepovinnom žiháde je podmienená súhlasom rodičov. Ibn Omar, jeden zo spoločníkov proroka Muhammada, uviedol: „*Prišiel k prorokovi (p.) jeden muž a požiadal ho o povolenie ísť do boja a vykonať žihád. Prorok sa ho spýtal: Sú tvoji rodičia živí? Muž povedal: Áno. Prorok mu nato povedal: Staraj sa o nich, to bude tvoj žihád.*“

2. Povolenie veriteľa. Muslim sa nesmie dobrovoľného žihádu zúčastniť, pokiaľ má voči niekomu dlh, iba ak by mu takúto účasť veriteľ povolil, alebo by takýto muslim svojmu veriteľovi dal zálohu postačujúcu na úhradu dlhu pre prípad, že by sa nevrátil, alebo by sa zaňho zaručil solventný ručiteľ.

6.3 Postavenie toho, kto pri výkone žihádu zomrie, z hľadiska islamského náboženstva

Nakoľko žihád v užšom zmysle predpokladá určitý ozbrojený stret, predpokladá sa, že v ňom padnú aj muslimovia. Muslim, ktorý padne pri plnení toho, čo Boh určil, sa nazýva šehíd. Slovo šehíd sa zvykne do slovenského jazyka prekladať ako mučeník. Tento preklad, i keď v určitých prípadoch slovo šehíd vystihuje, nie je úplne presný, pretože šehídom nemusí byť len muslim, ktorý bol umúčený za svoju vieru.

Odmena, ktorú islamské náboženstvo šehídovi sľubuje, je veľká. Existuje mnoho znamení Koránu a výrokov proroka Muhammada, ktoré hovoria o takejto odmene. Jeden prorokových výrokov znie: *„V raji je sto úrovní, ktoré Boh pripravil pre tých, ktorí sa usilujú o cestu, ktorú Boh určil (konajú žihád v širšom zmysle). Medzi dvoma úrovňami je ako medzi nebom a zemou. Ak budete od Boha niečo pýtať, tak od Neho pýtajte Firdovs, pretože je to stred raja a vrchol raja, nad ním je Boží Trón a z neho pramení rieka raja.“*

Ďalší výrok znie: *„Šaháda (smrť pre cestu, ktorú Boh určil) predstavuje smrť jedným zo siedmich spôsobov. Ten kto padol (v boji) pre cestu, ktorú Boh určil, je šehíd. Ten, kto zomrel na mor je šehíd. Ten, kto zomrel utopený je šehíd. Ten, kto zomrel v dôsledku hnisavých chorôb, ktoré spôsobili horúčku a kašeľ, je šehíd. Ten, kto zomrel v dôsledku choroby, ktorá postihla brucho, je šehíd. Ten kto zomrie v dôsledku popálenia, je šehíd. Ten kto zomrel pod zrúcaninou, je šehíd. Žena, ktorá zomrela počas pôrodu, je šehídkou.“* Výrok oznamuje, že každý muslim, ktorého postihne choroba alebo nešťastie, z ktorej má veľké bolesti a on takéto bolesti strpí, sa považuje za šehída, t. j. akoby zomrel v dôsledku boja, ktorý on zdolával.

6.4 Žihád v súčasnom ponímaní muslimov

V predchádzajúcom výklade sme si vysvetlili celkový význam pojmu žihád a jeho pôvodné právne úpravy. Ako ale muslimovia tento pojem chápu dnes.

V doterajšom výklade sme neraz podčiarkli, že elementárnym prvkom žihádu v užšom zmysle ako pojmu a inštitútu, je obranný a ochranný prvok. Žihád bol Koránom uložený, ako obranný mechanizmus chrániaci základné hodnoty islamského náboženstva a islamskej spoločnosti. V užšom zmysle je žihád inštitút, ktorý mobilizuje muslimov alebo ich určitú časť na ochranu svojho náboženstva, života, zdravia, majetku, vlasti, cti, atď. Tento ochranný mechanizmus nastupuje, keď je niektorá z uvedených hodnôt ohrozená vo všeobecnej rovine (nie na úrovni jednotlivca). V dnešnej dobe sa tento ochranný mechanizmus prejavuje, aj keď s určitými výhradami, v podobe brannej povinnosti určenej v tej ktorej islamskej krajine.

Existujú však v islamskom svete, ale aj mimo neho, určité skupiny a hnutia muslimov, ktoré výkon žihádu v užšom zmysle neviažu na štátom organizovanú formu (brannú alebo inú povinnosť). Zastávajú totiž stanoviská, že muslim je povinný vykonať žihád v užšom zmysle aj mimo armády určitého štátu, pokiaľ tento štát alebo táto armáda neplnia dostatočne svoje povinnosti pri ochrane hodnôt presadzovaných islamským náboženstvom. Tieto skupiny a hnutia preto majú občas aj organizované vojenské jednotky, ktoré operujú tam, kde nemôžu operovať štáty alebo tam, kde si myslia, že štát svoju povinnosť neplní dostatočne. Cieľom týchto hnutí sa

potom stáva dosiahnutie nápravy tam, kde podľa ich mienky došlo alebo dochádza k ohrozovaniu alebo porušovaniu hodnôt chránených islamským náboženstvom. To je aj dôvod, prečo takéto hnutia a skupiny majú podporu časti muslimov, ktorá má pocit, že tieto hnutia obhajujú hodnoty chránené islamským náboženstvom tam, kde štáty ako také zlyhali alebo ochranu neposkytli dostatočne.

Miera a stupeň podpory muslimov týmto hnutiam sa líši v závislosti od prostriedkov, ktoré tieto hnutia používajú na ochranu hodnôt chránených islamským náboženstvom, v závislosti od geografickej oblasti, v ktorej tieto hnutia pôsobia a v závislosti od celkovej vzdelanosti obyvateľstva. Sú to tri hlavné faktory, ktoré určujú mieru podpory alebo sympatie muslimov voči určitému hnutiu alebo skupine.

Jednou z elementárnych otázok pri posudzovaní činnosti takýchto skupín a hnutí je definovanie obsahu ochranného prvku žiadajú. To znamená, čo sa má pod ochranou presne chápať, aké prostriedky a mechanizmy sa majú na jej uplatnenie použiť a do akej miery.

Pod ochranou možno chápať jednak odvrátenie určitého nebezpečenstva, ktoré nastalo alebo ochrana pred nebezpečenstvom, ktoré môže v budúcnosti nastať. Nebezpečenstvo hroziace určitej krajine alebo muslimom však môže mať charakter vojenský, politický, ekonomický atď. Aké prostriedky treba použiť pri odvrátení takéhoto nebezpečenstva? Či použiť taký druh prostriedkov, ktoré sú ekvivalentné druhu ohrozenia, alebo možno použiť akékoľvek prostriedky na odvrátenie nebezpečenstva? Či použiť tieto

prostriedky na území svojho štátu, alebo snažiť sa nebezpečenstvo odvrátiť bez ohľadu na hranice štátu? Aké prostriedky možno použiť na odvrátenie nebezpečenstva, ak proti sebe stoja dve z hľadiska vojenskej, politickej a ekonomickej sily nerovnocenné strany? Otázok môže byť v tomto smere mnoho.

Základné pravidlá vedenia obrannej vojny, a teda aj obranu a ochranu hodnôt chránených islamským náboženstvom, sme si v doterajšom výklade objasnili. Z neho jasne vyplýva, že akákoľvek odplata, odvrátenie nebezpečenstva alebo ochrana musí byť z hľadiska spôsobu použitých prostriedkov ekvivalentná hroziacemu nebezpečenstvu, sledujúc pritom, aby nedošlo k porušeniu princípu spravodlivosti, úmernosti, aby nedochádzalo k porušovaniu pravidiel správania sa a ochrany civilného obyvateľstva. Teda, aby sa všetko dialo v súlade so zásadami a princípmi islamského náboženstva o ktorých sme sa v predchádzajúcom výklade zmienili.

Na záver treba poznamenať, že názory a postoje ľudí, či už ide o muslimov alebo nemuslimov, do veľkej miery ovplyvňujú a usmerňujú konkrétne životné situácie, ktoré prežívajú alebo ktoré na nich zanechali určité stopy. Islamské náboženstvo síce stanovuje určité zásady a pravidlá, avšak miera ich dodržiavania je u každého muslima individuálnou záležitosťou ovplyvnenou celým radom ďalších faktorov. Medzi takéto faktory možno napr. zaradiť silu viery každého muslima, stupeň jeho trpezlivosti a výdrže, mieru kontroly svojho vonkajšieho správania, psychicky a fyzicky stav atď.

Záver

Zásady a úpravy islamského právneho systému v oblasti mierového a vojnového práva majú v prvom rade zabezpečiť, aby sa akýkoľvek vzniknutý spor urovnal mierovou cestou. Majú zabezpečiť, aby nedochádzalo k žiadnym ozbrojeným konfliktom, pri ktorých by došlo k ohrozeniu života, zdravia, majetku a iných ľudských hodnôt, za ochranu ktorých sa islamské náboženstvo zasadzuje bez ohľadu na to, či ide o muslima, alebo nie.

Skutočný stav sa od spomenutých zásad občas odchyľli. Takéto odchylenie sa nie je spôsobené islamským náboženstvom, jeho hodnotami alebo úpravami, ale je spôsobené individuálnym konaním niektorých muslimov, ktorí porušili ustanovenia islamského náboženstva a pritom žili v domnienke, že konajú správne a zodpovedne.

Použitá literatúra

1. Sejjed Sábeq, Fugh Al-sunna, tretí zväzok, druhé vydanie, vydalo vydavateľstvo Dár Al-rejján Lilturás, Káhira, Egypt, 1990. Vydané v arabskom jazyku
2. Dr. M. A. Al-sábouny, Safwat Al-tafásir (výklad Koránu v arabskom jazyku), vydalo vydavateľstvo Dár Al-qur'án Al-ke-rím, Libanon, Bejrut 1981 (1402 Hižri), vydané v arabskom jazyku.
3. Muhammad Bin Abdulwahab, Muchtasar síret al rasúl, vydalo Ministerstvo pre islamské záležitosti, Saudská Arábia 1418 Hižri, vydané v arabskom jazyku.
4. Muslim Bin Hažžáz Al-qušejri, Zbierka výrokov proroka Muhammada (p.) zvaná Sahíh muslim, vydalo vydavateľstvo Dár Al-hi'ál', Bejrút, Libanon, 1987, vydané v arabskom jazyku.

V tomto druhom vydaní bola použitá nasledujúca literatúra:

1. Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

Abdulwahab Al-Sbenaty

Manželstvo a rozvod

podľa islamského náboženstva,
islamského práva
a podľa právnych úprav
niektorých islamských krajín

الزواج حسب الشريعة و الفقه الإسلامي

الزواج العرفي

قانون الأحوال الشخصية

**Manželstvo a rozvod
podľa islamského nábožen-
stva,
islamského práva
a podľa právnych úprav
niektorých
islamských krajín**

Abdulwahab Al-Sbenaty

Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právných úprav niektorých islamských krajín

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

© 2012 JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

jazyková úprava Doc. PhDr. Antónia Minárová, CSc.

Prvé vydanie 2012

Vydal LEVANT consulting, s.r.o.

ISBN 978-80-969967-2-8

Úvod

Predkladaná publikácia vznikla ako prirodzené pokračovanie pôvodnej publikácie *Manželstvo v islame*⁷⁷, ktorá bola vydaná v roku 1998, ako druhá publikácia v rámci edície *Islamské publikácie*, tesne po vydaní prekladu tridsiatej časti Koránu v slovenskom jazyku s výkladom⁷⁸. Nová publikácia podčiarkuje aj veľký záujem verejnosti o otázku manželstva v islame a jej náboženských a právnych úprav.

Publikácia *Manželstvo v islame* sa sústredila v prvom rade na vysvetlenie základnej úpravy niektorých teoretických otázok súvisiacich s manželstvom, najmä na otázku zasnúbenia, uzatvorenia manželstva a jeho rozvod. Z podnetu veľkého počtu otázok čitateľov a návštevníkov web stránok www.islam-sk.sk a www.koran.sk, ale aj z niektorých situácií, ktoré som za predchádzajúce roky pomáhal riešiť, vznikla potreba vysvetliť duálny systém manželstva a rozvodu, ktorý v súčasnosti existuje a objasniť aj niektoré problémy, ktoré môžu vzniknúť v súvislosti s týmto systémom a spôsob ich riešenia.

⁷⁷ Abdulwahab Al-Sbenaty, *Manželstvo v islame*, ALJA, s.r.o., prvé vydanie 1998, ISBN 80-968048-3-9

⁷⁸ Abdulwahab Al-Sbenaty, *Korán - tridsiata časť v slovenskom jazyku s vysvetlivkami*, SEA, 1997, ISBN 80-967907-0-6

Z jednotlivých otázok čitateľov, návštevníkov web stránok a účastníkov rôznych prednášok, vyplynulo, že je potrebné celú právnu úpravu uzatvárania manželstva a uskutočnenia rozvodu detailnejšie objasniť, nielen z pohľadu klasického islamského práva, ale aj z pohľadu dnešných právnych úprav islamských krajín, najmä arabských.

Som rád, že mi Boh umožnil dokončiť túto prácu a predložiť ju čitateľom, aby sa stala popri zmienenej publikácii *Manželstvo v islame*, pomôckou a vodidlom nielen pre tých, ktorí sa o túto problematiku zaujímajú z akademického a komparatistického hľadiska, ale aj pre páry, ktoré by sa rozhodli stráviť spoločný život, no z nejakého dôvodu sa im nedarí uzatvoriť štátom uznané a evidované manželstvo.

Predložená publikácia vychádza okrem iného aj z mojich vlastných dlhodobých skúseností pri pozorovaní a riešení problémov, s ktorými sa stretávali páry uzatvárajúce manželstvo podľa islamského náboženstva alebo podľa slovenského právneho poriadku, príp. podľa právneho poriadku iného cudzieho štátu.

Základné problémy a ich riešenia, s ktorými som sa stretával počas uplynulých rokov, sú popri všeobecnom výklade zosumarizované do samostatných odsekov. Pri ich koncipovaní som vychádzal z existujúcich podmienok na Slovensku a z možností riešenia opísaného problému, prípadne z toho, ako sa pristúpilo k jeho riešeniu v minulosti.

Čitateľ tu okrem iného nachádza aj informácie, ku ktorým sa možno dopátrať len s vynaložením veľkého úsilia či už preto, že

ide o úzko špecifické právne úpravy islamského práva alebo preto, že o niektorej otázke je príliš málo literatúry a zväčša len v arabskom jazyku. Komplikovanejšia dostupnosť niektorých poznatkov a informácii môže byť spôsobená aj skutočnosťou, že väčšina muslimov si postačí len s najzákladnejšími informáciami o svojom náboženstve a nepocituje potrebu ďalej sa vzdelávať. Môže to však byť spôsobené aj tým, že niektorí muslimovia sa prikláňajú len k jednej právnej škole (právnemu smeru) islamského práva, preto nepocitujú potrebu oboznámiť sa s úpravami ostatných právnych škôl a pod. Príčin môže byť viacero, avšak v každom prípade táto publikácia ponúka prehľad o niektorých podrobných úpravách islamského náboženstva, islamského práva a platných právnych noriem v oblasti vzniku, trvania a zániku manželstva.

Koncepcia publikácie je postavená tak, aby obsahovala právne relevantné informácie, ktoré môžu poslúžiť na vedecké a komparatistické skúmanie, ale zároveň aj tak, aby bola použiteľná a jej jazyk bol dostupný aj pre laickú verejnosť.

Publikácia môže slúžiť aj ako pomôcka pre orgány štátnej správy Slovenskej republiky a orgány verejnej moci, vrátane súdov Slovenskej republiky, pri ich rozhodovacej činnosti v oblasti posudzovania vzniku a zániku manželstva s cudzím prvkom.

Systematika predkladanej publikácie je rozvrhnutá tak, aby čitateľovi poskytla jednoduchý, ale zároveň ucelený obraz o celej problematike spojenej s oficiálnym manželstvom a manželstvom uzatvorenom podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva.

Publikácia sa začína všeobecným výkladom prameňov islamského práva, pričom zachytáva aj jednotlivé etapy vývoja islamského práva od jeho počiatkov až do súčasnosti. V tretej kapitole sa zaoberá už klasickou formou manželstva podľa islamského náboženstva a islamského práva, podmienkami manželstva a jeho následkami podľa islamského náboženstva a islamského práva. Pochopenie tohto základu je nevyhnutné pre pochopenie ďalšieho výkladu oficiálnej formy manželstva a formy manželstva uzatváranej podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva. Novodobé právne poriadky islamských krajín totiž vo svojich úpravách v otázke manželstva, vychádzajú práve z konceptu islamského náboženstva a islamského práva. Štvrtá kapitola sa zaoberá výkladom delenia manželstva na oficiálne manželstvo a na manželstvo uzatvárané podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva. V piatej kapitole sa čitateľ oboznámi s oficiálne uznaným manželstvom. Táto kapitola obsahuje aj preklad a výklad niektorých ustanovení zákonných úprav na štátnej, ale aj medzinárodnej úrovni (platných v čase prípravy publikácie). Šiesta kapitola polemizuje o manželstve uzatvorenom podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva (štátom neevidované manželstvo), o dôvodoch vzniku tohto manželstva a právnych následkoch, ktoré môže vyvolať. Záverečná siedma kapitola rozoberá otázku rozvodu tak oficiálneho, štátom evidovaného manželstva, ako aj manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva a právne účinky s tým spojené.

Verím, že táto publikácia prispeje k lepšiemu pochopeniu danej problematiky a pomôže čitateľovi zorientovať sa v súčasne existujúcom stave.

Venovanie

Túto publikáciu venujem svojim rodičom, spolužitie ktorých mi ukázalo mnohé aspekty a problémy manželstva a spolužitia v rôznych podmienkach a v rôznych kultúrach. Venujem ju aj svojim dlhoročným blízkym priateľom, manželom Helene a Zuherovi Kotrochovým, ktorých manželský zväzok trvá už skoro štyri desaťročia a je dôkazom toho, že aj spolužitie muža a ženy dvoch rôznych kultúr a dvoch náboženstiev môže byť úspešné, plnohodnotné a životaschopné.

1. Islamské právo, jeho vznik a rozvoj

Základy islamského práva sú úzko späté so samotným posolstvom posla a proroka Muhammada. Normy právneho charakteru nájdeme v Koráne - v základnom prameni islamského náboženstva, nájdeme ich však aj vo výrokoch proroka Muhammada, ktoré počas svojho života povedal. Pritom treba zdôrazniť, že Korán a výroky a tradície proroka Muhammada, nie sú totožné. Korán z pohľadu islamského náboženstva a muslimov je Kniha, ktorú zoslal Boh ľuďom prostredníctvom posla Muhammada. Výroky proroka Muhammada sú výroky a tradície, ktoré prorok Muhammad povedal alebo vykonal počas svojho života v období od začatia posolstva až do jeho (prorokovho) odchodu z tohto života. Výroky a tradície proroka Muhammada sú kodifikované v tzv. zbierkach výrokov proroka Muhammada.

Viac o spôsobe zachovania Koránu a jeho zaznamenania v písanej podobe môže čitateľovi poskytnúť naša publikácia Korán z pohľadu vedy o Koráne.⁷⁹

Pojem islamské právo, ktorý dnes používame, dlhé stáročia neexistoval. Existovali však dva pojmy, a to šaria (vyslovuje sa

⁷⁹ Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, ALJA, s.r.o., 2001, ISBN 80-968532-6-0

s krátkym oddelením poslednej hlásky „a“ od zvyšku slova, ako šari'a) a fiqh.

Slovo **šaria** pochádza z koreňa slova *šaraa*. V slovníku arabského jazyka Muchtár Alsihah⁸⁰ sa uvádza, že slovo *šaria* vo vzťahu k vode znamená zdroj vody. Vo vzťahu k islamskému náboženstvu znamená to, čo Boh ustanovil stvoreným. Z koreňa slova *šaraa* vychádza aj slovo *širaa*, čo znamená stožiar lode, ktorý je na lodi najvyšší.

Šariu preto môžeme stotožniť s najvyšším a základným zákonom muslimov, resp. štátu, na území ktorého platí. Musíme si ale uvedomiť, že slovo *šaria* nie je totožné so slovom Korán alebo s výrokmi proroka Muhammada. Šaria z nich vychádza. Vychádza z právnych noriem, ktoré oba zdroje ustanovujú, avšak pod šariou nemožno chápať Korán a prorokove výroky a tradíciu. Korán a prorokove výroky a tradície sú omnoho dôležitejšie a majú širší záber, než aby sme ich mohli stotožniť len s určitým prameňom práva, aj keď základným a najvyšším v štáte.

Slovo *fiqh* pochádza z koreňa slova *faqaha*. V uvedenom slovníku arabského jazyka Muchtár Alsiháh⁸¹ sa uvádza, že slovo *fiqh* znamená pochopenie niečoho. Neskôr sa toto slovo pridružilo k šarii a začalo sa ním chápať „pochopenie významu a zmyslu šarie“, t. j. právny výklad šarie. Možno však skonštatovať, že v neskoršom období *fiqh* zohral veľmi dôležitú úlohu pri nachádzaní

⁸⁰ Muhammad Bin Ebí Bakr Bin Abdulkáder Al-razi, slovník Muchtár Al-siháh, vydal: Dár Al-iršád, Sýria 1989

⁸¹ M. Al-razi, slovník Muchtár Al-siháh

právneho podkladu pre úpravu ďalších oblastí spoločenského a právneho života, vrátane takých, ktoré nie sú v šarii upravené alebo uvedené.

Ak dnes hovoríme o islamskom práve, mali by sme mať na zreteli oba jeho zdroje, t. j. šariu a fiqh. Islamské právo si časom vytvorilo mnohé právne inštitúty a nástroje, ktorých úlohou bolo a aj je rozvoj tohto práva a nachádzanie odpovedí na akékoľvek spoločenské a právne otázky, ktorých zodpovedanie je potrebné. Z takýchto nástrojov možno spomenúť komparáciu právnych noriem islamského práva, analógiu a pod.

Zjednodušene možno uviesť, že základným prameňom islamského práva je šaria a základnou rozvojovou zložkou islamského práva je fiqh.

Šarii sa podrobnejšie venujeme v publikácii Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského náboženstva.⁸²

⁸² JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského náboženstva, ALJA, s.r.o., 2011, ISBN 978-80-969967-1-1

2. Islamské právo a právne poriadky islamských krajín v súčasnosti

2.1 Začiatky islamského práva a jeho vývojové etapy

Významným a svojím charakterom rozhodujúcim obdobím pre vznik islamského práva v podobe, v akej ho poznáme dnes, bolo obdobie vzniku zbierok výrokov proroka Muhammada a vzniku štyroch hlavných právnych škôl (smerov). K najznámejším zbierkam výrokov proroka Muhammada, tzv. Al-siháh, patria nasledujúce zbierky:

1. Zbierka Sahíh Al-bucháry. Jej autorom bol Abú Abdulláh Muhammad Ibn Ismáil Al-bucháry. Žil v rokoch 194-256 Hižri (islamského letopočtu)⁸³, čo sa približne zhoduje s dátumom 810-870.⁸⁴ Al-bucháry sa narodil a zomrel v Buchare (Buchara patrí dnes medzi najväčšie mestá Uzbekistanu).

2) Zbierka Sahíh Muslim. Jej autorom bol Abú Al-husejn Ibn Al-hažžáz, ktorý žil medzi rokmi 204-261 Hižri, čo sa približne zhoduje s dátumom 820-875. Al-hažžáz sa narodil v Nišapúru

⁸³ Jiri Fleissig, Charif Bahbouh, Malá encyklopédia islamu, Praha 1993.

⁸⁴ Prepočty rokov medzi letopočtom Hižri a gregoriánskym letopočtom sme prevzali z našej publikácie A. Al-Sbenaty, Islamské právo (oblasť mieru a vojny), z druhého vydania obsiahnutého v tejto publikácii.

(Nišápúr sa dnes nachádza na severovýchode Iránu v oblasti Khorasan).

3) Zbierka Sunan Al-turmuzi. Jej autor Abú Isa Muhammad Al-turmuzi sa narodil približne v roku 209 letopočtu Hižri, čo sa zhoduje približne s rokom 824. Zomrel v roku 279 Hižri letopočtu, čo sa zhoduje približne s rokom 892.

4) Zbierka Sunan Al-nasá'i. Jej autorom je Abu Abdulrahman Ahmad Bin Šuajb Bin Ali Bin Sinan Bahr Al-churasani Al-nasá'i, ktorý sa narodil v mestečku Nasa (Nasa v súčasnosti patrí Iránu, nachádza sa v jeho severovýchodnej časti v oblasti Khorasan) v roku 215 Hižri, čo sa zhoduje približne s rokom 829. Al-nasá'i zomrel v roku 303 Hižri, čo sa zhoduje približne s rokom 915.

5) Zbierka Sunana Ebí Dáved. Jej autor Sulejmán Bin Al-ašas Bin Šedád Bin Amro Bin Amer Al-azdi Al-sižestani - Abú Dáved, sa narodil v Sižestane (Sižestan je malá oblasť, ktorá sa nachádza v Sistánskom kraji na juhovýchode dnešného Iránu) v roku 202 Hižri, čo sa zhoduje približne s rokom 817. Zomrel v Basre, v dnešnom Iraku v roku 275 Hižri, čo sa zhoduje približne s rokom 888.

6) Zbierka prorokových výrokov pod názvom Sunan Ibn Máža. Jej autor Muhammad Bin Jezíd Al-qazvíni - Ibn Máža, sa narodil v roku 209 Hižri, čo sa približne zhoduje s rokom 824 a zomrel v roku 273 Hižri, čo sa približne zhoduje s rokom 886.

Dôležitosť kodifikácie výrokov proroka Muhammada a ich zozbieranie do zbierok, spočívala v prvom rade v zachovaní týchto výrokov. Na rozdiel od Koránu, ktorý bol ešte za čias proroka Muhammada zaznamenaný písomne, prorokove výroky sa medzi

Ľuďmi prenášali ústne. To spôsobilo, že sa začali objavovať aj nepodložené výroky. To bol aj dôvod, prečo sa tieto kodifikácie stali veľmi dôležitým nástrojom na elimináciu čo najväčšieho počtu nepodložených výrokov. Napriek tomu, že sa autori jednotlivých zbierok snažili zo všetkých síl, aby ich zbierky boli čo najdôveryhodnejšie, nájdeme v nich občas rozdielne výroky, ktoré jedna zbierka uvádza a druhá nie. Nachádzame v nich aj rozdiely v klasifikačných kritériách dôveryhodnosti niektorých výrokov. Táto skutočnosť vyplýva predovšetkým z toho, že každý autor zbierky mal do určitej miery odlišný pracovný postup a odlišné klasifikačné kritériá pri overovaní dôveryhodnosti jednotlivých výrokov a pri ich zatriedení.

V každom prípade tieto zbierky, najmä Sahíh Al-bucháry a Sahíh Muslim, sa z pohľadu islamského práva považujú za druhý základný zdroj šarie.

Základným kameňom islamského práva (hovoríme tu o sunnit-
skom práve) sa stal vznik tzv. štyroch právnych škôl (smerov). V slovenskom jazyku sa vžilo označenie „škola“. V arabskom jazyku je to „mazhab“, čo znamená cesta alebo smer. Každá právna škola položila svoje základné právno-teoretické východiská pre tvorbu právnych noriem. Všetky právne školy vychádzali z toho istého základu, existujú však medzi nimi určité rozdiely pri stanovovaní obsahu a právnej sily niektorých základných a odvodených inštitútov tvorby a aplikácie práva. Vznik základných štyroch právnych škôl však neznamená, že neexistujú ďalšie právne smery alebo významné právne authority, ktoré svojimi dielami a právnymi názormi ovplyvnili právnu teóriu a proces tvorby práva. Znamená

to to, že tieto štyri právne školy (smery) mali najväčší vplyv na tvorbu islamského práva, a teda mali aj najviac zástancov, resp. nasledovateľov.

Hlavné štyri právne školy alebo smery sú:

1. Hanafijovská právna škola alebo smer. Založil ju Abú Hanífa Al-numan. Abú Hanífa bol perzského pôvodu (aj keď niektoré zdroje uvádzajú, že pochádzal z arabského rodu Jahjá Bin Zejd Bin Asd, ktorý obýval dnešné územie Iraku v dobe pred príchodom islamu). Narodil sa v roku 80 letopočtu Hižri, čo sa zhoduje približne s rokom 699. Zomrel v roku 150 letopočtu Hižri, čo sa približne zhoduje s rokom 767. Pôsobil najmä v Iraku, v meste Basra.

2. Malekovská právna škola alebo smer. Jej zakladateľom bol Malek Bin Anas. Pôsobil najmä na území Arabského polostrova. Žil v rokoch 93 - 179 Hižri, čo sa zhoduje približne s rokmi 715 - 796. Centrom jeho pôsobenia bola Medina (v dnešnej Saudskej Arábie), kde aj zomrel.

3. Šafijovská právna škola alebo smer. Jej zakladateľom je Muhammad Ibn Idrís Al-šafii. Narodil sa v Gaze a vyučoval v oblasti Arabského polostrova, Egypta a Iraku. Žil v rokoch 150 - 204 Hižri, čo sa zhoduje približne s rokmi 766 - 820.

4. Hanbalovská právna škola alebo smer. Založil ju Ahmad Ibn Hanbal, žiak Al-šafiiho. Narodil sa v Bagdade a pôsobil v Sýrii, Jemene a v Hižáze (Hižáz predstavuje približne dnešné územie Saudskej Arábie). Žil v rokoch 164 - 241 Hižri, čo sa zhoduje približne s rokmi 780 - 855.

Abú Hanífa žil v podstate na rozhraní Umejjovského a Abbásovského kalifátu.⁸⁵ Ostatní traja učenci (zakladatelia právnych škôl) žili už v období počiatkov a rozkvetu Abbásovského kalifátu. Abbásovský kalifát sa vyznačoval najmä rozsiahlosťou územia islamského štátu, rôznorodosťou národov, kultúr a náboženstiev, ktoré v jeho rámci existovali, ako aj tzv. zlatým vekom vedy a kultúry islamského štátu.⁸⁶

Od týchto základných právnych škôl sa potom už odvíjali ďalšie právne smery a prúdy islamského práva, ktoré sa však vo svojich teoretických základoch už takmer neodchyľovali od ustanovení týchto štyroch základných právnych škôl.

Dr. Mustafa Ahmad Al-zarqa⁸⁷ rozdelil vývoj islamského práva a islamskej právnej vedy do ôsmich základných etáp. Etapy na seba nadväzujú, až sa vývoj postupne dostáva k dnešnej podobe.

1. Prvá etapa. Je obdobie posolstva, ktoré trvalo počas života posla a proroka Muhammada a skončilo sa jeho odchodom z tohto života.

2. Druhá etapa. Predstavuje obdobie Rášidovského kalifátu. Táto etapa sa začína koncom prvej etapy a končí sa približne v polovici prvého storočia letopočtu Hižri nástupom obdobia Umejjovského kalifátu.

⁸⁵ Po smrti proroka Muhammada nastúpilo obdobie štyroch prvých kalifov zvané obdobie Rášidovského kalifátu, potom obdobie kalifátu Umejjovskej dynastie a po jeho páde obdobie kalifátu Abbásovskej dynastie.

⁸⁶ A. Al-Sbenaty, Islamské právo (oblasť mieru a vojny)

⁸⁷ Mustafa Ahmad Al-zarqa, Všeobecný úvod do islamského práva, druhé vydanie, Damašek, 2004

Prvú a druhú etapu Dr. Al-zarqa označuje za prípravné štádium islamského fiqhu.

3. Tretia etapa. Ide o obdobie od polovice prvého storočia Hižri až do začiatku druhého storočia Hižri. V tejto etape sa položili základy právnych škôl islamského práva. Aj preto ju Dr. Al-zarqa nazýva zakladajúcou (základnou) etapou.

4. Štvrtá etapa. Je obdobie od začiatku druhého storočia Hižri až do polovice štvrtého storočia Hižri. V tomto období dosahuje fiqh a vývoj islamského práva a islamskej právnej vedy svoj vrchol. Ide o vrcholné obdobie islamského práva a islamskej právnej vedy.

5. Piata etapa. Od polovice štvrtého storočia Hižri do zničenia Bagdadu vojskami tatárskej armády v polovici siedmeho storočia Hižri. Išlo o obdobie, v ktorom sa už právo a právna veda sústredili skôr na komentovanie a analyzovanie ustanovení jednotlivých právnych škôl.

6. Šiesta etapa. Začína sa v polovici siedmeho storočia Hižri a trvá až do vydania tzv. Zbierky zákonných ustanovení (Mažallat Al-ahkam Al-adlija) za čias Osmanského kalifátu, a to 26.8.1293 Hižri (zhoduje sa s dátumom 15.9.1876). Túto etapu Dr. Al-zarqa nazýva etapou právneho úpadku a stagnácie.

7. Siedma etapa. Začína sa vydaním Zbierky zákonných ustanovení a trvá až do druhej svetovej vojny. Zákonné ustanovenia zbierky sa uplatnili už len v niektorých krajinách.

8. Ôsma etapa. Je to súčasná etapa, ktorá sa začala oslobodením sa jednotlivých arabských a islamských krajín spod okupácie

a kolonializmu a pokračuje až do súčasnosti. Táto etapa sa podľa Dr. Al-zarqy vyznačuje prebudením sa fiqhu, a teda aj islamského práva z pohľadu viacerých stránok a aspektov.⁸⁸

2.2 Islamské právo dnes

Postupným pádom jednotlivých islamských štátov a okupáciou ich územia cudzími, najmä koloniálnymi západnými mocnosťami v 19. storočí a začiatkom 20. storočia, sa začína oslabovať pozícia islamského práva s ohľadom na zákony a nariadenia, ktoré okupujúce mocnosti na obsadených územiach presadzovali. Na niektorých územiach sa potom začali presadzovať právne normy a nariadenia vojenského charakteru alebo charakteru cudzieho islamskému právu, ktoré dovtedy na týchto územiach platilo. Aj po získaní nezávislosti týmito okupovanými územiami, ostalo písané právo a zákony ovplyvnené právnymi normami a právnou teóriou krajín, ktoré dlhé roky tieto územia okupovali.

Jedným z následkov uvedeného stavu bolo, že sa vytvoril určitý duálny právny systém v uvedených krajinách, a to a) písané, štátom ustanovené právo a b) nepísané, morálne záväzné, ale v niektorých prípadoch aj štátom uznané, islamské právo. Pokiaľ neboli ustanovenia islamského práva inkorporované do platnej právnej úpravy, používali sa ustanovenia islamského práva ako ustálená obyčaj, ktorá bola právnym poriadkom akceptovaná v mnohých smeroch.

⁸⁸ M. Al-zarqa, Všeobecný úvod do islamského práva

Nájďeme však aj také krajiny, v ktorých sa platné právne úpravy už do značnej miery odlišujú od islamského práva, najmä v dôsledku dlhotrvajúcej okupácie ich územia a násilných právnych vplyvov okupujúcich štátov na miestny právny systém.

Hlavnou príčinou existencie duálneho systému práva boli najmä uvedené historické dôvody.

V posledných desaťročiach sa však objavili vážne pokusy o zjednotenie mnohých oblastí práva v arabských a islamských krajinách. Išlo hlavne o zosúladenie právnych poriadkov štátov v niektorých oblastiach, čím sa ich úpravy mali priblížiť a do veľkej miery zjednotiť, no predovšetkým zjednodušiť.

Príkladom takýchto snáh sú aj unifikačné práce Ligy arabských štátov v oblasti zosúladenia právnych noriem členských štátov ligy. O niektorých týchto ustanoveniach sa zmienime v ďalšom výklade.

Pod pojmom islamská krajina rozumieme štátny útvar, ktorého väčšinu obyvateľov tvoria muslimovia, t. j. ľudia hlásiaci sa k islamskému náboženstvu ako ku svojmu náboženstvu a ktorá viac alebo menej deklaruje, že vo svojom zákonodarstve vychádza zo zásad islamského náboženstva.

Počet týchto štátov je možné, až na výnimky, stotožniť s počtom krajín združených v Organizácii islamskej spolupráce (predtým Organizácia islamskej konferencie), ktorá v súčasnosti združuje 57

štátov (stálym členom nie je zatiaľ napr. Bosna a Hercegovina). Tieto štáty sú rozložené na štyroch kontinentoch.⁸⁹

Ak tu hovoríme o arabských a islamských štátoch a krajinách, ide len o technické rozdelenie, ktoré sme zvolili preto, aby sme zvýraznili skutočnosť, že islamské právo vzniklo a vyvinulo sa práve v oblastiach, kde sa hovorilo arabským jazykom, ktorej jadro tvorili niektoré dnešné arabské štáty. Túto skutočnosť zvýrazňujeme aj preto, že v ďalšom výklade sa zaoberáme práve existujúcim dnešným stavom v týchto arabských krajinách a právnymi úpravami platnými na území niektorých z nich.

⁸⁹ A. Al-Sbenaty, Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského náboženstva

3. Manželstvo podľa klasického islamského práva

Podľa klasického islamského práva „manželstvo vzniká zo skutočnej vôle ženy a muža žiť spoločným životom, rešpektovať jeden druhého a usilovať sa o vybudovanie spoločnej rodiny. Je to záväzok voči dôstojnému a zmysluplnému životu, spoločnosti a ľudskému pokoleniu. V prvom rade je to však ich záväzok pred Bohom, že si obaja manželia usporiadajú svoj spoločný život v súlade s tým, čo im islam ukladá.“⁹⁰ Ibn Al-žawzi, jeden z významných islamských učencov, ktorý žil v Bagdade v 6. storočí Hižri (12. stor), o manželstve napísal: „Zamyslel som sa nad úžitkami manželstva, jeho významoch a predmete a zistil som, že najväčší jeho zmysel je v existencii potomstva.“⁹¹ Dr. Abdullah Al-mutleq vo svojej publikácii Al-zaváz Al-urfí k uvedenému výroku Ibn Al-žawziho napísal: „Existenciou potomstva sa myslí, aby ono existovalo v súdržnom a silnom rodinnom prostredí, ktoré mu zabezpečí dobrú starostlivosť a výchovu. Existencia potomstva je v skutočnosti naplnením prirodzeného inštinktu otcovstva a materstva, ktoré Boh do ľudí vložil.“⁹²

⁹⁰ A. Al-Sbenaty, Manželstvo v islame

⁹¹ Dr. Abdullah Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí, Dár Al-asima, Kráľovstvo Saudskej Arábie, 2006

⁹² A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

Základná funkcia manželstva spočíva v stanovení pravidiel a zásad, podľa ktorých sa bude riadiť vzájomný vzťah muža a ženy (manžela a manželky), vzťah každého z manželov k spoločným deťom a naopak, ako aj vzťahy rodiny ako určitej samostatnej spoločenskej jednotky k okolitej spoločnosti. V tomto smere nám v rámci manželstva vystupujú dva základné vzťahy, ktoré určujú funkčnosť manželstva a stupeň tejto funkčnosti. Ide o vzťah manžela a manželky a vzťah rodičov k deťom a naopak. Obe tieto oblasti vzťahov upravuje islamské náboženstvo a v jeho intenciách aj islamské právo.

Tak napr. islamské právo stanovilo v základných kontúrach deľbu práce medzi manželmi v tom zmysle, že manžel zarába na živobytie rodiny a manželka sa stará o domácnosť, o manžela a o deti. Ak si každý z manželov plní svoje povinnosti, majú nárok jeden od druhého požadovať aj práva, ktoré mu náležia a ktoré sú chránené právnym systémom. Manželka tak má zákonné právo na finančné zabezpečenie a živobytie, ktoré jej musí manžel zabezpečiť. Na strane druhej však má manžel právo na to, aby sa manželka starala o domácnosť a o jeho potreby. Je to vzťah rovnováhy v právach a povinnostiach. V momente, keď niektorá strana naruší tento vzťah a neplní si riadne svoje povinnosti, nemá už nárok požadovať od druhej strany, aby si ona plnila svoje povinnosti v plnej miere. Odhladiť od citových vzťahov medzi manželmi, ktoré sú v každom vzťahu najpodstatnejšie, manželstvo je v skutočnosti určitý druh dohody a zmluvy, pri ktorej každá strana vie, resp. by mala vedieť, aké sú jej práva a povinnosti. Tak napr. nezriedka sa stáva, že manželka pracuje. Tým sa jej miera starostlivosti

o manžela a domácnosť znižuje. Svoje povinnosti už neplní tak, ako by mala. Takéto neplnenie si povinností sa však na strane druhej kompenzuje v podobe odmeny, ktorú manželka dostáva za svoju prácu mimo domácnosti. Tu je preto na mieste požadovať od manželky, aby v dohodnutom pomere prispievala na chod domácnosti a aby manžel bol oslobodený od povinnosti úplného finančného zabezpečenia domácnosti, keďže nedostáva v plnej miere to, na čo má nárok. Ak manželia vstupujú do manželstva s vedomím, že ide o dvojstranný vzťah, pri ktorom môže každý žiadať toľko, koľko sám dáva, manželstvo bude funkčné dlhé roky a aj citové väzby medzi manželmi sa primerane zachovávajú.

Islamské náboženstvo a islamské právo na manželstvo hľadia, ako na niečo komplexné. Neberú ho preto len ako čistý platonický vzťah muža a ženy, ale ho pokladajú za komplexný vzťah, ktorý má dosah na muža a ženu, na ich najbližšiu rodinu, na ich okolie, ale aj na celú spoločnosť. Berú sa do úvahy súhrnné spoločenské a právne vzťahy, ktoré z takéhoto manželstva vznikajú. To je aj dôvod, prečo niektoré právne školy kladú väčší či menší dôraz na stanovisko právneho zástupcu alebo rodiny pri uzatváraní manželstva.

Pre manželstvo podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva je charakteristická jednoduchosť, nekomplikovanosť a univerzálnosť.

Medzi základné znaky manželstva podľa islamského náboženstva môžeme zaradiť:

1. Uzavretie manželstva v mene Boha

2. Ústna forma
3. Jednoduchosť obradu
4. Spôsobilosť na uzavretie manželstva
5. Zastúpenie nevesty zákonným zástupcom – walim a súhlas nevesty
6. Možnosť uzatvorenia predmanželskej zmluvy
7. Povinnosť poskytnutia symbolického daru neveste - Mahr
8. Svedkovia
9. Nástup právnych účinkov spojených s uzatvorením manželstva
10. Možnosť rozvodu manželstva.

Podstatnými (obligatónnymi) náležitosťami uzatvorenia manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, sú podľa jednotlivých základných právnych škôl nasledovné náležitosti:

1. Podľa Hanafijovskej právnej školy sú pre uzatvorenie manželstva podstatné nasledovné náležitosti:

- a) súhlasný prejav s uzatvorením manželstva,
- b) zastúpenie nevesty walim (zákonným zástupcom),
- c) dvaja svedkovia,
- d) existencia manžela,
- e) existencia manželky,
- f) spôsobilosť na uzatvorenie manželstva.

2. Podľa Malekovskej právnej školy pre uzatvorenie manželstva sú podstatné tieto náležitosti:

- a) zastúpenie nevesty Walim (zákonným zástupcom),
- b) existencia manžela,
- c) existencia manželky,
- d) forma uzatvorenia manželstva,
- e) určenie Mahru (vena),
- f) dvaja svedkovia (táto podmienka nemusí byť splnená pri uzatváraní manželstva, avšak musí byť splnená najneskôr pred začatím spolužitia muža a ženy a pred ich prvým intímnyim stykom).

3. Podľa Šafijovskej právnej školy pre uzatvorenie manželstva sú podstatné tieto náležitosti:

- a) zastúpenie nevesty walim (zákonným zástupcom),
- b) existencia svedkov,
- c) existencia manžela,
- d) existencia manželky,
- e) forma uzatvorenia manželstva

4. Podľa Hanbalovskej právnej školy sú podstatnými náležitosťami uzatvorenia manželstva:

- a) zastúpenie nevesty Walim (zákonným zástupcom),
- b) existencia dvoch svedkov,
- c) súhlasný prejav s uzatvorením manželstva,

d) určenie manželov.⁹³

V nasledujúcom výklade sa budeme každému z uvedených znakov a náležitostí venovať podrobnejšie.

3.1 Uzatvorenie manželstva v mene Boha

Jedným z charakteristických znakov manželstva uzatvoreného podľa islamského náboženstva je, že sa uzatvára v mene Boha. Ide o základný znak manželstva uzatvoreného podľa islamského náboženstva, ktorý dodáva tomuto manželstvu vysokú morálnu záväznosť. Táto morálna záväznosť má v mnohých smeroch pre veriaceho muslima väčšiu záväznosť a autoritu, než akákoľvek svetská autorita alebo svetský zákon. Ak sa manželstvo uzatvorí v mene Boha, obaja manželia si musia byť vedomí toho, že to, ako sa budú v manželstve správať navzájom k sebe, ku svojim rodinám, okoliu a k budúcemu potomstvu, podlieha dohľadu Boha najvyššieho, ktorý všetko vie a pozná. Vie, či sa manželia k sebe správajú dobre a dôstojne. Ak nastane rozkol, vie, kto ho spôsobil a kto sa snažil vyjsť druhému v ústrety a pod.

Uzatvorením manželstva v mene Boha novomanželvia sledujú Božie požehnanie manželstva. Žiadajú o povolenie Boha najvyššieho vstúpiť do spoločného zväzku, ktorý ich spojí a založí ich spoločný život, v ktorom možno zotrvať až do smrti.

⁹³ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí, str. 69 - 71

3.2 Ústna forma

Ďalším charakteristickým znakom manželstva uzatvoreného podľa islamského náboženstva je jeho ústna forma. Na uzatvorenie manželstva sa nevyžaduje písomná forma, ani evidencia na akomkoľvek štátnom úrade alebo pred akýmkoľvek orgánom štátnej moci. Taká je základná myšlienka manželstva uzatvoreného podľa islamského náboženstva. Má byť jednoduché, nekomplikované a hlavne dostupné v každom čase, na každom mieste a pre každého.

Na jednej strane islamské náboženstvo povolilo intímny styk muža a ženy len v rámci manželského zväzku, na strane druhej však odstránilo akékoľvek prekážky, ktoré by bránili jeho uzatvoreniu. Uzatvorenie manželstva musí byť dostupné gramotnému, ale aj negramotnému človeku. Musí byť dostupné na súši i na mori. Musí byť dostupné počas dňa i v noci. Musí byť dostupné na úrade, ale aj mimo neho a pod.

Manželstvo podľa islamského náboženstva je preto možné uzatvoriť kdekoľvek a kedykoľvek v ústnej forme.

Až následne v neskoršom období islamského štátu sa postupne s rozvojom práva a právneho systému islamského práva zavádza evidencia manželstiev v rámci zabezpečenia právnej istoty. Avšak ani zavedenie takejto evidencie neubralo nič na jednoduchosti a neformálnosti procesu jeho uzatvorenia.

3.3 Jednoduchosť obradu

Ďalším charakteristickým znakom manželstva podľa islamského náboženstva je jednoduchosť obradu. Ide o úplne jednoduchý a neformálny obrad, ktorý pozostáva z niekoľkých jednoduchých úkonov, z ktorých musí jasne vyplývať vôľa strán uzatvoriť manželský zväzok a vstúpiť do manželstva.

Jednoduchosť obradu sa prejavuje aj v tom, že samotný obrad a manželstvo nemusí uzatvoriť žiadna cirkevná alebo inak kvalifikovaná osoba. Prítomnosť takejto osoby nie je obligatórnou náležitosťou vzniku manželstva. Pre samotný akt uzatvorenia manželstva je podstatná prítomnosť manžela, manželky, resp. jej zákonného zástupcu (tam, kde je jeho prítomnosť obligatórne ustanovená) a dvoch spôsobilých svedkov. Obligatórna náležitosť uzatvorenia manželstva je totiž súhlasný prejav ženicha a nevesty, resp. jej zákonného zástupcu. Zvykom sa však stalo, že obrad vedie tretia osoba, ktorá dohliada na správnosť, zrozumiteľnosť a určitosť prejavenej vôle oboch strán. Takouto osobou môže byť ktorýkoľvek rozumný, spravodlivý a plnoletý muslim.

Ak sa muž a žena chcú zosobášiť, postačí, ak sa nájdu tri spôsobilé osoby, a to osoba, ktorá manželstvo uzatvorí a dvaja svedkovia.⁹⁴

Základnou požiadavkou vzniku manželstva však ostáva požiadavka, aby bola jasne vyjadrená vôľa ženich aj nevesty vstúpiť do

⁹⁴ Sobášnemu aktu a jeho priebehu sa venuje publikácia Manželstvo v islame v bode 4.3 pod názvom Sobášny akt.

manželstva. Tu sa názory a stanoviská právnych škôl a právnych autorít odlišujú a tvoria dve názorové skupiny.

1. Prvý právny názor určuje, že vôľu vstúpiť do manželstva možno vyjadriť akýmkoľvek prijateľným a zrozumiteľným slovom alebo vetou. Ako príklad, právne autority uvádzajú dikcie: „Beriem si ťa za manžela“ alebo „vstupujem s tebou do manželstva“ alebo „dávam ti zastúpenú za manželku“ a pod.

2. Druhý právny názor určuje, že vôľa strán uzatvoriť manželstvo musí byť jasná a zrozumiteľná, ale zároveň vyjadrená len slovom alebo vetou, v ktorej je jasne uvedené slovo manželstvo, t. j. „beriem si ťa za manžela/manželku“ a pod, pretože akékoľvek iné slovo alebo veta v ktorej nie je uvedené slovo manželstvo a vážne vyjadrený záväzok, nemusí poukazovať na uzatvorenie manželstva. Tento právny názor zastávajú učenci Šafijovskej právnej školy a imám Ahmad.

V súvislosti s jazykom, v ktorom sa má manželstvo uzatvoriť, Ibn Tejmija uviedol, že použité slová a vety pri uzatváraní manželstva sú skôr vecou zvykov a zvyklostí v krajine alebo oblasti, kde sa manželstvo uzatvára. Podstatné však ostáva, aby obaja manželia rozumeli tomu, čo sa hovorí a aby vyjadrenie ich súhlasu vychádzalo z toho, že vedia, čo sa deje.

Tu ešte poznamenávame, že Šafijovská právna škola a Hanbalovská právna škola pripúšťajú uzatvorenie manželstva len s vyslovením súhlasu v minulom čase. Malekovská a Hanafijovská právna škola ho pripúšťajú uzatvoriť aj v prítomnom alebo budúcom čase. Z prejavu však musí byť jasné, že sa ním myslí vstup do

manželstva v čase jeho uzatvárania a že nejde len o určitý prísľub do budúcnosti alebo časovo určené alebo ohraňované manželstvo.

3.4 Spôsobilosť na uzavretie manželstva

Pod spôsobilosťou na uzavretie manželstva, na tomto mieste rozumíme súhrn podmienok (požiadaviek), ktoré musia spĺňať muž a žena na to, aby mohli manželstvo platne uzatvoriť. Spôsobilosť na uzavretie manželstva zahŕňa v sebe niekoľko zložiek. Ide o vek, spôsobilosť na právne úkony, náboženské vyznanie, o vôľu strán uzatvoriť manželstvo, ale predovšetkým o určenie ženícha a nevesty.

3.4.1 Určenie ženích a nevesty

Podstatnou (obligatórnou) náležitosťou manželstva je existencia manžela a manželky. Všetky štyri hlavné právne školy sa zhodli v tom, že na platnosť manželstva sa vyžaduje určenie ženícha a nevesty.⁹⁵ Treba však poznamenať, že u ženícha a nevesty nesmú byť žiadne dočasné alebo trvalé prekážky uzatvorenia manželstva. Dočasné a trvalé prekážky manželstva podrobnejšie rozvádzame v našej publikácii Manželstvo v islame na strane 37, bod 4.2 Prekážky manželstva.⁹⁶

⁹⁵ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfī

⁹⁶ A. Al-Sbenaty, Manželstvo v islame

3.4.2 Vek

Ako ďalšia dôležitá podmienka uzatvorenia platného manželstva, je vek muža a ženy, ktorí chcú uzavrieť manželstvo. Islamské náboženstvo v tomto smere nestanovilo dolnú alebo hornú hranicu veku muža alebo ženy. Ponechalo túto otázku na jednotlivé zvyky a zvyklosti v danej oblasti a v danom historickom období. Ako poistku pre prípad, že by táto otázka nebola ustálená alebo by nebola v nej zhoda, islamské náboženstvo a v jeho intenciách aj islamské právo stanovilo pri uzatváraní manželstva a dojednávani jeho podmienok, povinnosť zastupovania ženy zákonným zástupcom (walim), ktorým je zvyčajne otec ženy (nevesty). Wali má dohliadať na to, aby boli chránené záujmy ženy, najmä v prípade, ak by sa vydávala v skoršom veku.

Pri stanovení predpokladov spôsobilého veku muža a ženy na uzatvorenie manželstva sa okrem iného vychádzalo z požiadavky určitej zrelosti a začatia sexuálneho života u muža a ženy. Túto požiadavku je možné určiť všeobecne, ale do určitej miery závisí aj od celkovej vyspelosti jednotlivca.

V právnych úpravách jednotlivých právnych škôl islamského práva sa preto stretávame s rôznymi variáciami stanovenia veku spôsobilosti muža a ženy na uzavretie manželstva.

V súčasnosti majú takmer všetky krajiny sveta svoje písané právne normy upravujúce spôsobilosť na uzavretie manželstva,

ako aj minimálny vek, v ktorom pripúšťajú akýkoľvek sexuálny styk medzi mužom a ženou bez toho, aby išlo o trestný čin.

Napríklad Zákonník osobného stavu platný v Libanonskej republike v § 5 stanovil: „Manželstvo nevznikne, ak je vek muža nižší ako 18 rokov a vek ženy nižší ako 16 rokov“.⁹⁷

Zákonník osobného stavu v Sýrskej arabskej republike určil spôsobilý vek na vstup do manželstva 18 rokov pre muža a 17 rokov pre ženu. Zákon však pripustil výnimku v podobe, že manželstvo môže uzatvoriť so súhlasom súdu aj muž vo veku 15 rokov a žena vo veku 13 rokov, ak požiadajú súd o povolenie na uzatvorenie manželstva, a ak sudca uzná, že ich fyzický aj mentálny stav im dovoľuje uzatvoriť manželstvo, a ak s uzatvorením manželstva súhlasí aj wali – zákonný zástupca ženy.⁹⁸

Jordánsky zákonník osobného stavu určil najnižší vek vstupu do manželstva pre muža 16 rokov a pre ženu 15 rokov.⁹⁹

Zákonník osobného stavu v Spojených arabských emirátoch určil minimálny vek vstupu do manželstva pre muža 18 rokov a pre ženu 16 rokov.¹⁰⁰

Na otázku fyzickej a psychickej vhodnosti ženícha a nevesty sa kládol dôraz aj v minulosti. Napríklad Al-nawawi vyjadril právne stanovisko, že ak zákonný zástupca vydá svoju nepľnoletú dcéru za starého muža, manželstvo sa vyhlási za neplatné. To isté platí aj

⁹⁷ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

⁹⁸ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

⁹⁹ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

¹⁰⁰ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

v prípade, ak sa veľmi mladý muž zosobáši so starou ženou.¹⁰¹ Al-nawawi bol jedným z významných náboženských a právnych autorít Šafijovskej právnej školy. Narodil sa v Sýrii a žil v rokoch 631-676 Hižri, čo sa zhoduje približne s rokmi 1255-1300.

*Požadovaná veková hranica v podmienkach Slovenskej republiky znamená, že ak by muž a žena chceli na Slovensku uzatvoriť štátom neevidované manželstvo podľa islamského náboženstva, mali by dosiahnuť aspoň minimálnu hranicu, pri ktorej sa sexuálny styk muža a ženy nepovažuje za trestný čin podľa zákonov Slovenskej republiky. Úpravu tejto vekovej hranice nájdeme v § 201 a nasl. zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „**trestný zákon**“). Trestný zákon stanovuje všeobecnú hranicu 15 rokov ako hranicu, pod ktorú nemožno vykonať súlož. Trestný zákon v druhej hlave pod nadpisom Trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti, druhý oddiel, v § 201 ods. 1 stanovuje: „Kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.“ Trestný zákon stanovuje aj ďalšie podrobnosti o sexuálnom zneužívaní a o vekových hraniciach, s ktorými sa treba vždy oboznámiť v aktuálnom znení.*

Vekovú spôsobilosť na uzavretie oficiálneho, právnym poriadkom Slovenskej republiky uznaného manželstva upravuje zákon

¹⁰¹ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len **“zákon o rodine“**). Veková hranica pre uzatvorenie manželstva je stanovená dosiahnutím osemnásteho roka života. Súd však môže z vážnych dôvodov povoliť uzavretie manželstva aj osobe staršej ako 16 rokov. Zákon o rodine v § 11 ods. 1 stanovuje: „Manželstvo nemôže uzavrieť maloletý. Súd môže v súlade s účelom manželstva výnimočne povoliť uzavretie manželstva maloletému staršiemu ako 16 rokov. Bez povolenia súdu je manželstvo neplatné. V takom prípade súd aj bez návrhu rozhodne, že manželstvo je neplatné.“

3.4.3 Spôsobilosť na právne úkony

Ako sme už uviedli, islamské náboženstvo stanovilo minimálnu vekovú hranicu na uzavretie manželstva dosiahnutím sexuálnej zrelosti. Islamské právo, resp. jednotlivé právne školy, potom celú problematiku veku upravili aj s ohľadom na zvyklosti v jednotlivých oblastiach, v ktorých vznikali a pôsobili.

Spôsobilosť na právne úkony a spôsobilosť na uzavretie manželstva sa potom odvíjali od vekovej zrelosti muža a ženy. To už ale bola individuálna záležitosť. Ženu v tomto prípade zastupuje wali (zákonný zástupca), bez privolenia ktorého je manželstvo neplatné. Výnimku v tomto smere tvorí len Hanafijovská právna škola.

Okrem uvedeného sa u muža vyžadovalo aj to, aby bol schopný postarať sa o finančné zabezpečenie rodiny. Čo sa pod finančným

zabezpečením rozumelo a aká bola jeho hranica, to sa už riadilo sčasti miestnymi zvyklosťami v tej-ktorej oblasti a v tom-ktorom čase.

Spoločenská zvyklosť v každej oblasti islamského štátu v jednotlivých historických etapách určovala, aký vek je najvhodnejší na uzavretie manželstva. Môžeme sa preto stretnúť aj s tým, že v určitých oblastiach sa uzatvárali manželstva, keď žena dosiahla trinásť alebo štrnásť rokov a muž pätnásť alebo šesťnásť rokov. Stretávame sa aj s prípadmi z minulosti, keď spoločenské postavenie určitých dvoch rodín a ich vôľa spojiť dohromady svoje majetky, viedli zákonného zástupcu ženy a zákonného zástupcu muža, k ich zosobášeniu v minimálne prípustnom veku z pohľadu islamského práva, keď dievča malo ešte len sedem rokov a chlapec deväť. Samozrejme išlo skôr o formálne uzatvorené manželstvo a skutočné spolunažívanie sa udialo až neskôr, o niekoľko rokov, keď obaja dosiahli adekvátny vek na plnohodnotné spolužitie. Aj preto islamské právo rozoznáva v súvislosti s uzatvorením manželstva **dva pojmy**, a to **formálne uzatvorenie manželstva** a **faktické začatie spolunažívania manželov na základe formálne uzatvoreného manželstva**. Manželstvo môže byť formálne uzatvorené aj niekoľko rokov skôr, ako dôjde k faktickému spolužitiu manželov, vrátane ich prvého intímneho styku.

3.4.4 Náboženské vyznanie

Jedným z predpokladov uzatvorenia manželstva, či už manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, alebo oficiálneho manželstva, je náboženské vyznanie muža a ženy.

Vychádzajúc zo základnej zásady islamského náboženstva, že správna viera a správne náboženstvo sú základom plnohodnotného života človeka v živote pozemskom ako aj budúcom - posmrtnom, islamské náboženstvo a v jeho intenciách aj islamské právo a neskôr aj novodobé zákonné úpravy islamských krajín, zásadu náboženského vyznania rešpektovali.

Vychádzalo z princípu, ktorý platil v minulosti a do značnej miery platí aj dnes v mnohých častiach dnešného sveta. Ide o princíp, že muž je hlavou rodiny, ktorá ju materiálne zabezpečuje a určuje jej smerovanie, nielen z hľadiska reálneho každodenného života, ale aj z hľadiska smerovania a výchovy detí. Majetok a deti sa pritom stávajú najväčším ohniskom problémov medzi manželmi. Ak v tomto smere nastane zhoda názorov medzi manželmi, z pohľadu prevencie do budúcnosti sa predíde najväčším možným problémom, ktoré môžu akékoľvek manželstvo rozvrátiť (ak neberieme do úvahy také vážne problémy, akými sú alkoholizmus a nevera, ktoré islamské náboženstvo zakazuje či už v rámci manželstva alebo mimo neho).

Predovšetkým z uvedených dôvodov, islamské náboženstvo stanovilo nasledovné pravidlá vo vzťahu k náboženskému vyznaniu manželov:

1. Manželka. Muslimka si môže za manžela vziať len muslima. S ohľadom na to, čo už bolo uvedené, je takéto ustanovenie nielen

potrebné, ale aj logické. Manželka je základným kameňom domácnosti a výchovy detí. Najmä na jej bedrách leží starostlivosť o manžela, domácnosť a deti. Žena vo svojej povahe potrebuje stabilitu, bezpečie a jasne definované smerovanie, aby mohla dávať to najlepšie v rámci manželského vzťahu a rodiny. Islamské náboženstvo preto určilo, že muslimka má byť v tomto smere chránená pred nátlakom manžela - nemuslima, ktorý by ju chcel nútiť zmeniť jej náboženské vyznanie alebo by jej chcel nanútiť iný štýl života, než na ktorý bola zvyknutá, alebo jej nanútiť iný spôsob výchovy detí a ich vedenie, než ten, o ktorom je presvedčená, že je správny. Treba si pritom uvedomiť, že počas historického obdobia bolo spoločné náboženské vyznanie a praktizovanie náboženstva, reálne jedinou zákonnou ochranou ženy pred možným vyčítaním muža. Ak muža nič nezastaví, tak ho v konečnej fáze zastaví jeho viera a náboženstvo. Islamské náboženstvo a islamské právo v tomto smere zabezpečili žene - muslimke stabilné prostredie pre život a výchovu detí, podľa pravidiel, ktoré ona a aj jej manžel - muslim uznávajú.

Jedným z ďalších argumentov, ktoré podporujú takéto ustanovenie, je aj skutočnosť, že islamské náboženstvo uznáva morálne a mravné zásady židovského a kresťanského náboženstva, vrátane tých ustanovení viery, ktoré nepodľahli ľudským zásahom. Na druhej strane to však neplatí, pretože ani židovské, ani kresťanské náboženstvo neuznáva islamské náboženstvo (aj keď medzi jednotlivými ľuďmi aj duchovnými predstaviteľmi oboch náboženstiev nájdeme výnimky). Muž – nemuslim preto nemusí rešpektovať a akceptovať pravidlá islamského náboženstva, či už morálne

alebo náboženské, pretože nič mu neukladá rešpektovať ich. Tým môže fakticky vyvíjať nátlak na manželku, aby zmenila svoje náboženstvo, ako aj náboženstvo detí, a pod. Žena bude mať potom nestabilný a nepokojný život, čo okrem iného bude vplývať na výchovu detí. Opačne je to u muža – muslima, ktorého náboženstvo vedie priamo k rešpektovaniu náboženského vyznania manželky.

Predovšetkým z uvedených dôvodov islamské náboženstvo ustanovilo priamo v Koráne, že žena si má vziať za manžela len muslima.

Možno by sa našli aj individuálne prípady, že manžel - ne-muslim by rešpektoval náboženské vyznanie svojej manželky - muslimky, súhlasil by aj s výchovou detí v rámci hodnôt náboženstva svojej manželky, avšak také prípady, že tolerancia by vydržala do konca spolužitia, sú skôr ojedinelé.

2. Manžel. Muslim si môže za manželku vziať okrem muslimky aj ženu vyznávajúcu židovské alebo kresťanské náboženstvo. Ako už bolo uvedené, ide čisto o praktické dôvody spočívajúce v stabilite manželstva, výchove detí a islamským náboženstvom rešpektované náboženské vyznanie vo vzťahu k manželke židovke a kresťanke.

Treba pritom pripomenúť, že islamské náboženstvo vo svojom základnom prameni, v Koráne, zakazuje nútiť niekoho, aby proti svojej vôli prijal náboženstvo, ktoré nechce alebo aby sa proti svojej vôli vzdal náboženstva, ktoré vyznáva.¹⁰²

¹⁰² K tomuto pozri našu publikáciu A. Al-Sbenaty, Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského náboženstva

3.4.5 Vôľa strán uzavrieť manželstvo

Vôľa muža a ženy uzavrieť manželstvo, je jednou z podstatných (obligatórných) náležitostí platnosti manželstva. Táto vôľa vstúpiť do manželstva sa môže vyjadriť niekoľkými slovami alebo vetami, z ktorých musí byť jasný úmysel uzavrieť manželstvo.

Šafijiovská, Malekovská a Hanbalovská právna škola považuje súhlas ženicha a nevesty s uzatvorením manželstva za podstatnú náležitosť uzatvorenia manželstva. Ak by boli ženich alebo nevesta prinútení vstúpiť do manželstva, manželstvo je neplatné. V tomto smere však Hanafijiovská právna škola pripustila vznik manželstva aj v prípade, ak bol ženich alebo nevesta donútení do manželstva vstúpiť. Vychádzala z toho, že ten, kto uzatvára manželstvo, má vôľu manželstvo uzatvoriť, aj keď nesúhlasí s právnymi následkami takéhoto manželstva (iná už bude potom otázka právnych účinkov takto uzatvoreného manželstva). Ostatné tri právne školy vychádzali z toho, že tam, kde nie je slobodná vôľa vstupu do manželstva, platnosť a právne účinky ani nenastupujú. V tomto smere aj Zhromaždenie najvyšších náboženských autorít v Kráľovstve Saudskej arábie, vydalo stanovisko č.153 15/14098, na základe ktorého zhromaždenie zakazuje prejavy prinútenia k uzatvoreniu manželstva a nepripúšťa prinútenie zákonných zástupcov ich zverených k uzatváraniu manželstva, alebo akýkoľvek prejav smerujúci k tomu, že niekto niekomu zakáže uzatvorenie manželstva. Toto stanovisko Zhromaždenie najvyšších náboženských autorít

opakovane potvrdilo potom, ako sa objavil prípad, keď sa jeden muž vyhrážal dcére svojho strýka a zakázal jej vydať sa za iného, než za neho. Muž sa vyhrážal jej, jej otcovi a mužovi, ktorého si chcela vziať za manžela. Zhromaždenie najvyšších náboženských autorít upozornilo, že takéto zvyky a správania patria do obdobia pred islamom, ktoré však islamské náboženstvo zakázalo.¹⁰³

Právnik Chaled Sami Abu Rašed uviedol, že saudskoarabské zákony dávajú žene možnosť obrátiť sa na súd, ak by ju jej zákonný zástupca chcel prinútiť vydať sa za niekoho, koho ona nechce, alebo by jej zakazoval vydať sa za toho, koho ona chce. V takomto prípade si sudca vypočuje zákonného zástupcu a ak by zákonný zástupca trval na svojom postoji, môže ho sudca zbaviť opatrovníctva nad ženou a poveriť tým inú osobu. Ak by sa nik nenašiel, potom sa jej opatrovníkom stáva sudca a on ju môže zastúpiť pri uzatváraní manželstva.¹⁰⁴

Islamské právo sa pri kladení dôrazu na súhlas ženy oprelo o výrok proroka Muhammada, ktorý vyrozprával Ibn Abbas, prorokov spoločník, keď spomínal, že jedného dňa prišla k prorokovi Muhammadovi mladšia žena a žalovala prorokovi, že jej otec ju vydal bez jej súhlasu. Prorok jej dal na výber - buď manželstvo schváli a ostane v ňom, alebo ho on vyhlási za neplatné.¹⁰⁵

Vôľa muža a ženy musí byť preto jasná. Ak sú žena alebo muž zastúpení svojím zákonným zástupcom alebo zástupcom na

¹⁰³ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

¹⁰⁴ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

¹⁰⁵ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

základe plnomocenstva a neskôr sa ukáže, že tu nebol daný súhlas zastúpeného, ide o vadu, ktorá robí sobáš neplatným. Avšak aj táto vada sa dá dodatočne odstrániť, ak zastúpený vyjadrí svoj súhlas s už uzavretým manželstvom; inak je manželstvo neplatné.

Občas sa stáva, že manželstvo podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, sa uzatvára v inom jazyku než jazyku, ktorému rozumejú ženích, nevesta alebo dokonca obaja. Zväčša sa tak deje v prípade, ak sa dvaja rozhodnú zosobášiť sa podľa islamského náboženstva (uzatvorením štátom neevidovaného manželstva) v niektorej islamskej krajine alebo v inej než islamskej krajine. Existovali prípady, keď sa manželstvo uzatvorilo v arabskom jazyku, pričom nevesta neovládala tento jazyk. Neveste pritom bolo povedané, čo má povedať, keď sa ju osoba uzatvárajúca manželstvo spýta, či chce vstúpiť do manželstva. V tomto smere sa zväčša nevyskytuje žiaden problém, avšak aj podľa islamského práva je právom oboch, tak ženícha ako aj nevesty, aby sa manželstvo uzatvorilo v jazyku, ktorému rozumejú obaja, resp. aj svedkovia. V tejto súvislosti nie je pevne dané, že uzatvorenie manželstva sa musí uskutočniť len v arabskom jazyku. Ak by preto malo dôjsť k uzatvoreniu takéhoto manželstva, odporúčame trvať na jeho uzavretí v jazyku, ktorému rozumejú obaja, muž aj žena (alebo aby bola prítomná osoba, ktorá bude priebeh tlmočiť). Uzatvorenie manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, nemá pritom komplikovanú štruktúru, je jednoduché, preto jeho výkon by mal zvládnuť ktokoľvek, kto aspoň sčasti ovláda jazyk, ktorému ženích a nevesta rozumejú. Z hľadiska formy

odkazujeme čitateľov na uvedení publikáciu Manželstvo v islame, kde je celá forma uzatvárania manželstva popísaná.

3.4.6 Súhlas rodiny

Súhlas rodiny ženícha alebo nevesty nie je obligatórnou náležitosťou uzatvorenia manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva.

Z hľadiska slušnosti voči rodičom sa však v základnej literatúre uvádza, že pred vstupom do manželstva by sa tak muž, ako aj žena, mali poradiť so svojimi rodičmi a vyžiadať si aspoň ich formálny súhlas.

Takáto požiadavka má aj svoje praktické opodstatnenie najmä v tom, že súhlas rodičov na jednej aj druhej strane uľahčí budúcu komunikáciu oboch rodín, ktoré sa takýmto manželstvom zbližia. To za predpokladu, že sa najbližšia rodina muža a ženy už poznajú a s uzatvorením manželstva sú uzrozmene. V prípade súhlasu rodičov, sa totiž tieto rodiny stanú oporou pre novomanželov. V prípade, ak by si obaja snúbenci, alebo jeden z nich nevyžiadali ich súhlas, neznamena to, že by vzťahy medzi rodinami mali byť v budúcnosti zlé, avšak získaním ich súhlasu sa novomanželia možno vyhnú mnohým problémom, ktoré by mohli v budúcnosti zbytočne vzniknúť a trvať dovtedy, kým sa vzťahy oboch rodín znormalizujú.

3.5 Zastúpenie ženy zákonným zástupcom - walim a súhlas nevesty

Uviedli sme, že žena býva zastúpená svojím zákonným zástupcom zvaným „wali“. Je to požiadavka vyplývajúca z islamského náboženstva, ale aj islamského práva, ktorá je daná najmä za účelom právnej istoty a ochrany práv ženy, hlavne v prípade, ak sa vydáva v skorom veku.

Priemerný vek vstupu do manželstva, či už manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, alebo oficiálneho, úradne uzavretého manželstva, sa posúva aj v islamských krajinách smerom nahor, kde v niektorých už prekročil 20 rokov. V niektorých odľahlejších oblastiach sa však môžeme stretnúť aj s prípadmi, že muž alebo žena vstupujú do manželstva vo veku, keď ešte potrebujú mať zákonného zástupcu, bez súhlasu ktorého sa manželstvo nemôže uzatvoriť.

Vo všeobecnosti možno skonštatovať, že tri zo štyroch právnych škôl trvajú na tom, že nevesta musí byť zastúpená svojím zákonným zástupcom, bez ohľadu na vek. Pokiaľ by nevesta zastúpená nebola, manželstvo je neplatné. Sú to Šafijiovská právna škola, Hanbalovská právna škola a Malekovská právna škola. Štvrtá, Hanafijiovská právna škola, vychádza skôr z účelu takejto právnej úpravy a pripúšťa, aby manželstvo uzatvorila samotná nevesta. V tejto súvislosti Ibn Al-hamam Al-hanafi (žil v 9. stor. Hižri)

povedal: „Manželstvo uzatvorené slobodnou, rozumnou a plnoletou ženou s jej súhlasom a bez nátlaku je platné, aj keby ho neuzatváral wali; to bez ohľadu na to, či je nevesta pannou, alebo nie.“ Hanafijovská právna škola síce dáva zákonnému zástupcovi - walimu právo napadnúť takto uzatvorené manželstvo v prípade jeho nevhodnosti pre ženu, avšak aj v tomto prípade sa môže nevesta obrátiť na súd s požiadavkou potvrdiť toto manželstvo.

V právnej úprave požiadavky existencie waliho, možno jasne pozorovať nesmierny záujem islamského práva na ochranu práv ženy pred uzatvorením pre ňu nevhodného a nerovného manželstva. Je to dané nielen preto, že vstup do manželstva je pre ženu jedným z najdôležitejších krokov v jej živote, ale aj preto, že uzatvorením manželstva sa vytvárajú nové spoločenské väzby, neraz aj majetkové a rodové. V závislosti od doby, spoločnosti a zvyklostí, môže manželstvo uzatvorené medzi dvoma spoločensky nezosúladenými manželmi, vyvolať obrovské problémy nielen medzi nimi, ale aj medzi ich rodinami. V takomto prípade je možno lepšie pre ženícha a nevestu pouvažovať o tom, že sa nezosobášia, príp. budú uzrozmeneť so situáciou, ktorá ich čaká, ak sa rozhodnú zosobášiť.

Otázka súhlasu waliho s uzatvorením sobáša už v dnešnej dobe, keď sa priemerná veková hranica posúva nahor; začína strácať na význame, čo však neznamená, že to nie je stále jednou z požiadaviek platnosti manželstva podľa prvých troch právnych škôl. Avšak pokiaľ sa niekto neriadi striktne konkrétnou právnou školou, čoho

nie je povinný, potom má možnosť zvoliť si ustanovenie štvrtej - Hanafijovskej právnej školy.

V prípade manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva (štátom neevidovaného manželstva) sa síce zákonný zástupca môže ohradiť voči takto uzavretému manželstvu, avšak v podmienkach Slovenska nemá reálne kde takúto námietku uplatniť, pretože ide o štátom neevidované manželstvo, len čisto s morálnym záväzkom, ktoré nie je uznané právnym poriadkom Slovenskej republiky. Nemožno preto namietat' platnosť niečoho, čo z pohľadu právneho poriadku ani nevzniklo. To isté však možno povedať aj o väčšine islamských krajín, pokiaľ ide o uzatváranie manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva (štátom neevidované manželstvo). V týchto krajinách totiž existuje zákonom upravený postup, na základe ktorého sa uzatvára manželstvo uznané právnym poriadkom v danom štáte.

Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ muž a žena uzatvárajú manželstvo podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva a v otázke zastúpenia nevesty walim, si zvolia úpravu Hanafijovskej právnej školy, môže nevesta uzatvoriť sobášny akt so žením sama.

Tu je potrebné zmieniť sa o tom, že mnohé Zákony o osobnom stave v arabských a islamských krajinách zachovávajú požiadavku zastúpenia nevesty walim, ako jednu z podmienok platnosti úradne uzavretého (oficiálneho, štátom evidovaného) manželstva. To, že zo strany zákona nejde o diskrimináciu ženy, dokazuje aj

skutočnosť, že zákon tak vo vzťahu k mužovi, ako aj k žene požaduje, aby boli obaja zastúpení zákonným zástupcom dovtedy, kým obaja nedosiahnu plnoletosť. V prípade uzatvorenia manželstva však ide o viac než o vzťah muža a ženy. Ide o vzťah rodín, o príbuzenské a iné vzťahy.

3.6 Možnosť uzatvorenia predmanželskej zmluvy

Pri uzatváraní oficiálneho manželstva alebo manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, je daná možnosť uzatvorenia predmanželskej zmluvy. Tá môže obsahovať akékoľvek ustanovenie, ktoré nie je zakázané alebo v rozpore a dobrými mravmi a zvyklosťami. Tak napr. manželia si môžu v takejto zmluve upraviť odlišný majetkový režim, než režim oddelených majetkov, ktorý by inak platil. Môžu si v nej upraviť majetkové otázky pre prípad rozvodu. Predmanželská zmluva môže upravovať aj niektoré podrobnosti spojené s otázkou zverenia spoločných detí do výchovy v prípade rozvodu a pod. Predmanželská zmluva môže obsahovať aj ustanovenia z právneho hľadiska menej podstatné, ktoré si v nej manželia chcú upraviť, napr. komu ostane určitý kus nábytku v prípade rozvodu a pod.

Nevesta si však v predmanželskej zmluve nemôže dať zakotviť podmienku, že ženích sa rozíde so svojou manželkou, pokiaľ by bol už ženatý. Takáto podmienka, aj keď by bola dohodnutá, sa považuje za neplatnú.

V súvislosti s predmanželskou zmluvou sa ešte zmienime o jednom veľmi dôležitom inštitúte spojenom s uzatvorením manželstva, zvlášť v podmienkach, kde nie je možné uplatňovať v plnej miere ustanovenia islamského náboženstva, vrátane ustanovenia neformálnej komisie na posudzovanie rozvodu manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva (štátom neevidovaného manželstva). Ide o možnosť, že ženích poverí nevestu pri uzatváraní manželstva, aby v prípade potreby vykonala ona rozvod manželstva. Tu sa však prejavuje vysoká miera formalizmu pri postupe a obsahu uzatvorenia sobáša (manželstva). Takýto druh poverenia pripúšťa Hanafijovská právna škola.¹⁰⁶ Ak by totiž nebol dodržaný predpísaný postup a predpísaná forma uzatvorenia manželstva vrátane splnomocnenia, šlo by len o splnomocnenie na dobu určitú a to dovedy, kým nezačnú manželia spolu žiť. Akonáhle manželia začnú spolu žiť, splnomocnenie stráca platnosť. **Forma (spôsob) uzavretia sobáša v tomto prípade spočíva v tom, že žena bude tá, ktorá začne s ponukou manželstva napr. touto vetou: „Vydávam sa za teba s tým, že môžem uskutočniť rozvod, kedykoľvek budem chcieť.“ Muž odpovie: „Súhlasím s tým.“ Na základe toho je potom manželka oprávnená uskutočniť rozvod manželstva kedykoľvek.**¹⁰⁷

Nakoľko v podmienkach Slovenskej republiky nie je doposiaľ možné ustanoviť rozhodcovskú komisiu, ktorá by riešila otázky

¹⁰⁶ Sejjed Sabeq, Figh Al-sunna, vydalo: Dár Al-rajján lilturás, Káhira, 1990

¹⁰⁷ S. Sabeq, Figh Al-sunna

posudzovania rozvodu podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva a splnenia podmienok na jeho uskutočnenie, uvedenú formu uzatvorenia štátom neevidovaného manželstva je možné použiť tam, kde si žena nie je istá, že manžel v budúcnosti neodcestuje a nenechá ju bez toho, aby sa k nej vrátil alebo sa s ňou rozviedol. Poznnamenávame, že ide o formu, ktorú uznáva len Hanafijovská právna škola, pričom zvyšné školy ju neuznávajú. Ak sa však sobáš uzatvorí v duchu ustanovení tejto školy a obaja manželia sú s tým uzrozmiení, toto ustanovenie platí.

Nakoľko pri manželstve uzatvorenom podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva (štátom neevidované manželstvo) ide o morálne záväzný manželský záväzok, jeho dodržiavanie a rešpektovanie manželmi nie je vynútiteľné, t. j. ani jeden, ani druhý manžel sa nemôže dovolávať vynútenia plnenia manželských povinností druhým manželom. Je preto len na manželovi a manželke, či sa budú týmto manželstvom a jeho ustanoveniami riadiť až do konca spolužitia. Dôležitosť uvedeného ustanovenia, na základe ktorého má manželka absolútne splnomocnenie na uskutočnenie rozvodu, sa javí tam, kde sa muž - muslim zosobášil so ženou muslimkou, resp. so ženou, ktorá počas manželstva prijala islam za svoje náboženstvo. Z náboženského a morálneho hľadiska je pre ňu takéto manželstvo záväzné. Nesmierna dôležitosť tohto ustanovenia sa ukáže v prípade, ak by sa časom ukázalo, že manžel nedbá priveľmi na ustanovenia islamského náboženstva a na jeho náboženské a morálne zásady, že by odcestoval bez toho, aby manželku vzal so sebou alebo sa s ňou rozviedol, a nezanechal by o sebe žiadnu správu alebo oznam, kde a ako by sa dalo s ním spojiť. Bez

takto udeleného splnomocnenia by manželka ostala vydatá bez možnosti ďalšieho vydaja alebo oslobodenia sa spod manželského zväzku. Islamské náboženstvo a v jeho intenciách aj islamské právo dávajú možnosť sudcovi (v krajinách, kde je ustanovený) takéto manželstvo rozviesť, pokiaľ by sa ukázalo, že manžel opustil manželku po dobu viac ako šesť mesiacov. Na Slovensku však v skutočnosti nemáme nikoho, kto by na seba toto bremeno (bremeno rozhodovania o rozvode manželstva) vzal a ani v islamských centrách v okolitých krajinách nepristupujú k tejto otázke úplne pružne, zvlášť keď ide o osobu, ktorá pochádza z inej krajiny a nemá ako dokázať svoje tvrdenie. Je preto namieste považovať o tomto riešení pri uzatváraní štátom neevidovaného manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, pokiaľ nie je si nevesta istá ženichom, resp. jeho úplným dodržiavaním islamského náboženstva a jeho úmyslom ostať s ňou žiť v krajine, o ktorej sa dohodli, že budú v nej v budúcnosti žiť.

3.7 Povinnosť poskytnutia symbolického daru neveste - Mahr

Dar, ktorý muž dáva žene pri uzatváraní manželstva, sa volá Mahr. Širšiemu výkladu tohto slova sa venujeme v publikácii Manželstvo v islame, v časti o sobášnom akte.

Mahr by mal predstavovať určitý symbolický dar muža žene pri vstupe do manželstva. Výška a hodnota daru závisí od zvyklostí v tej-ktorej krajine. Z pohľadu islamského náboženstva však nie je

obmedzená jeho dolná, ani horná hranica, preto to môže byť aj určitý symbolický dar nízkej hodnoty.

Právne školy považujú Mahr za podstatnú (obligatórnu) náležitosť manželstva, avšak podľa Hanafijovskej, Šafijovskej a Hanbalovskej právnej školy, jeho priame neurčenie pri uzatváraní manželstva nespôsobuje automaticky neplatnosť manželstva. Ak Mahr nebude daný mužom žene pri uzatvorení manželstva, resp. aspoň sľúbený, manželstvo je aj tak platné. V takomto prípade však manželke náleží dar podobný tomu, aký dostáva žena v jej postavení v krajine, kde sa manželstvo uzatvára.¹⁰⁸

Učenci Malekovskej právnej školy ale považujú Mahr za obligatórnu náležitosť uzatvorenia manželstva a jeho neurčenie pri uzatváraní manželstva spôsobuje jeho neplatnosť. Al-nafráwi vyjadril právne stanovisko, že pokiaľ by nebol mahr neveste daný a nebol by ani určený, je uzatvorenie manželstva neplatné. Ak však manželia začali spoločne žiť (mali už pohlavný styk), v tomto prípade je manželstvo platné a manželke náleží mahr podobný tomu, aký sa zvykne dávať žene v jej postavení v tej-ktorej oblasti.

Na Slovensku sa pri uzatváraní manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, v prípade, že sa nedá vecný dar, zvykne dávať mahr vo výške 100 až 1000 eur. Za túto sumu si manželka neskôr môže kúpiť, čo chce. Tento dar je možné odovzdať priamo pri uzatváraní manželstva.

¹⁰⁸ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

3.8 Svedkovia

Prítomnosť svedkov je u všetkých štyroch hlavných právnych škôl pri uzatváraní manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, podstatná náležitosť. Prítomnosť svedkov súvisí aj s otázkou zverejnenia uzatvorenia manželstva. Verejnosť manželstva je totiž jedným z hlavných ukazovateľov, ktoré ho odlišuje od mimomanželského intímneho styku.

Vo všeobecnosti, ak sú prítomní aspoň dvaja spôsobilí svedkovia pri uzatváraní manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, je požiadavka verejnosti splnená aspoň v minimálnej miere.

Keďže však islamské právo predstavuje rozsiahlu oblasť právnych názorov a stanovísk, je potrebné zmieniť sa aj o tom, že niektorí islamskí učenci sa vyjadrili, že požiadavka dosvedčenia uzatvorenia manželstva svedkami, nie je podmienkou platnosti manželstva a aj keby svedkovia neboli prítomní, manželstvo je platne uzatvorené. K týmto učencom patrili napríklad Imám Ahmad, Ibn Ebí Lejla, Ebí Sawr a Abí Bakr Al-asam. Ibn Tejmija v tomto smere uviedol, že podmienka existencie svedkov, nie je doložená ani v Koráne a ani v dôveryhodnej tradícii proroka Muhammada. Ibn Tejmija sa ďalej vyjadril, že ak sa uzatvorenie manželstva verejne oznámi, postačí to na jeho platnosť.¹⁰⁹

¹⁰⁹ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

Právne normy upravujúce postavenie svedkov sa zaoberali aj náboženským vyznaním svedkov.

Ak manželstvo uzatvárajú muslim a muslimka, svedkovia majú byť muslimovia.¹¹⁰

Ak však manželstvo uzatvára muslim s nemuslimkou, stanoviská právnych škôl sa rozdelili:

1. Šafijiovská právna škola požaduje pre platnosť manželstva aj v prípade, že manželka nie je muslimka, aby všetci svedkovia boli muslimovia.

2. Hanafijiovská právna škola naopak pripúšťa, že v prípade, ak je manželka nemuslimka, svedkovia nemusia byť muslimovia. Toto stanovisko prevzal aj egyptský občiansky zákonník.¹¹¹

Pri určení pohlavia svedkov sa tiež stretneme s dvomi právnymi stanoviskami. Šafijiovská a Hanbalovská právna škola trvajú na tom, že svedkovia musia byť len muži, kým Hanafijiovská právna škola pripúšťa aj svedectvo žien s tým, že sa zachová pomer jeden muž a dve ženy.

3.9 Nástup právnych účinkov spojených s uzatvorením manželstva

S uzatvorením manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, nastupujú všetky právne účinky spojené so

¹¹⁰ S. Sabeq, Figh Al-sunna

¹¹¹ S. Sabeq, Figh Al-sunna

vznikom manželstva, ako napr. majetkové a príbuzenské vzťahy medzi manželmi, prekážky uzavretia manželstva, dedičské právo, vyživovacia povinnosť a iné. Väčšina týchto právnych následkov nastupovala v minulosti pri uzatvorení manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva (bez potreby jeho úradnej evidencie). Platilo to dovtedy, kým sa nezaviedla v arabských a islamských krajinách povinnosť úradne uzatvoriť alebo potvrdiť manželstvo. To sa dialo rôzne, v každej krajine a oblasti v inom období. Písomná alebo úradne ustanovená forma uzatvorenia manželstva sa odvíjala od potreby určitej právnej istoty vo veciach uzatvorenia manželstva a právnych následkov jeho uzatvorenia. **Od tohto momentu sa začína rozoznávať oficiálna forma manželstva a morálne záväzná forma manželstva (štátom neevidovaná forma manželstvo).** Obe formy pritom vychádzajú z ustanovení islamského náboženstva a islamského práva, avšak s tým, že oficiálnemu manželstvu sa priznáva právna ochrana automaticky, kým štátom neevidované manželstvo sa musí najprv dokázať, uznať a nie všetky štáty mu aj v prípade uznania priznávajú úplne všetky právne účinky. Prax je v tomto smere rôzna od jednej krajiny k druhej.

Napriek tomu, že štátom neevidované manželstvo uzatvorené podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, nie je oficiálne uznané automaticky, má ono svoj význam. Toto morálne záväzné manželstvo totiž automaticky zamedzuje akémukoľvek podozreniu z mimomanželského pohlavného styku medzi mužom a ženou, čo znamená, že v krajinách kde je takýto styk považovaný za porušenie zákona, sa žiadne sankcie neuplatňujú. Ďalším veľmi

dôležitým následkom takéhoto manželstva je, že v krajinách, ktoré to umožňujú, sa deti narodené v tomto morálne záväznom úradne neevidovanom manželstve, uznávajú ako manželské deti; ak nie inak, tak aspoň z náboženského a spoločenského hľadiska.

Právne úpravy jednotlivých islamských štátov majú v súvislosti s úradne neevidovanou formou manželstva rôznorodé ustanovenia. Ak by niekto chcel zistiť, aká právna úprava sa vzťahuje na tú ktorú krajinu, musel by sa oboznámiť s aktuálnou právnou úpravou danej krajiny.

3.10 Možnosť rozvodu manželstva

Jednou z charakteristických črt tak oficiálneho, ako aj štátom neevidovaného (morálne záväzného) manželstva, je možnosť rozvodu v oboch prípadoch. Rozvod sa ponecháva až ako posledná možnosť riešenia konfliktov v manželstve. Keď už nepomôžu žiadne iné prostriedky na zachovanie manželstva, potom je rozvod možný. Dôvody rozvodu môžu byť rôzne, môžu mať pôvod v oboch manželoch, v jednom z nich alebo sú nezávislé od manželov - sú závislé od objektívnych okolností. V odbornej literatúre sa často uvádza príklad presťahovania sa manžela za prácou do inej oblasti alebo krajiny, keď dlhý čas nemôže nájsť prácu v oblasti, v ktorej žije a odmietanie manželky vycestovať spolu s ním.

V niektorých prípadoch sú problematické tie štátom neevidované manželstvá, ktoré boli uzavreté klasickým spôsobom a v ktorých manžel opustil manželku, zanechal ju nerozvedenú a ani sa nevrátil späť k nej. Preto, ako sme už uviedli, bolo by namieste považovať, ak si žena nie je v čase uzatvárania manželstva úplne istá mierou dodržiavania zásad islamského náboženstva manželom, aby uzatvorila manželstvo s vopred daným všeobecným splnomocnením manžela na rozvedenie manželstva.

4. Delenie manželstva na oficiálne, štátom evidované manželstvo a štátom neevidované, nábožensky uznané manželstvo

V predchádzajúcom výklade sme uviedli, že postupom času a z dôvodu právnej istoty, sa už v ranejšom období islamského práva vyvinula možnosť uzatvorenia manželstva pred určeným orgánom, ktorý jeho uzatvorenie dosvedčil alebo viedol o ňom evidenciu. Neznamenalo to však, že sa manželstvá uzatvorené podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva (štátom neevidované), neuznávali v plnej miere, aj keď neboli uzatvorené a dosvedčené pred týmto orgánom. V takomto prípade bolo postačujúce, ak uzavretie manželstva dosvedčili dvaja spôsobilí svedkovia, pokiaľ jeho uzavretie nebolo určenému orgánu alebo úradne poverenej osobe už známe. Nepožadovali sa žiadne formálne akty alebo úkony pri uznaní takej citlivej záležitosti, pokiaľ žiaden z manželov nič nenamietal.

Postupne sa však kvôli právnej istote vyvinula forma oficiálne uznaného manželstva, ktoré sa muselo uzatvoriť pred štátom povereným orgánom a muselo byť evidované. Prax je v tomto smere v každej krajine iná, a to z pohľadu doby zavedenia, podmienok, osoby, resp. úradu povereného evidenciou manželstiev a pod.

Oficiálne uzatvorené manželstvo sa stalo manželstvo, ktoré je plne uznané právnym poriadkom danej krajiny a vyvoláva

automaticky všetky právne účinky spojené s uzatvorením takéhoto manželstva.

Požiadavky na uzatvorenie oficiálneho manželstva sú v niektorých prípadoch príliš formalizované. Táto formálnosť vedie v konečnom dôsledku niektoré páry k tomu, že najprv uzatvoria štátom neevidované manželstvo, islamským náboženstvom, resp. islamským právom uznané manželstvo. Následne, počas svojho spolužitia, si zabezpečujú potrebné náležitosti na uzatvorenie oficiálneho, štátom evidovaného manželstva. Tak je to napr. v krajinách, ktoré vyžadujú od cudzincov mnohé listiny a potvrdenia, ktoré ich krajiny nevydávajú alebo ktoré sa z krajiny pôvodu veľmi ťažko získavajú.

Na Slovensku sa štátom neevidované (morálne záväzne) manželstvá podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva uzatvárajú tiež aj z uvedeného dôvodu. Neraz sa totiž stalo, že kým si muž skompletizoval všetky požiadavky na uzatvorenie manželstva na matrike na Slovensku, ubehlo niekoľko mesiacov, dokonca v niektorých prípadoch až dva - tri roky. To je doba, počas ktorej by muž a žena reálne nemohli žiť spoločne bez uzatvoreného manželstva. Okrem toho jednou zo základných požiadaviek pri uzatváraní manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, je, aby sa uzatvorilo pred Bohom a v mene Boha, čo na úrade (matrike) nie je dostupné. Postup je preto zvyčajne taký, že sa najprv uzatvorí manželstvo podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva (štátom neevidované manželstvo)

a postupne sa potom kompletizujú všetky doklady potrebné na úradné (štátom evidované) uzatvorenie manželstva. To znamená, že keď sa napr. medzičasom v takto uzatvorenom manželstve (štátom neevidované) narodí deti, z pohľadu islamského náboženstva a islamského práva, nebudú považované za nemanželské.

Štátom neevidované, islamským náboženstvom, resp. islamským právom uznané manželstvo je forma manželstva, ktorú si vynútila súčasná doba, nielen v zahraničí, ale aj v samotných arabských a islamských krajinách.

5. Oficiálne, štátom evidované manželstvo

Každá islamská krajina má svoju právnu úpravu a právne normy upravujúce podmienky a spôsob uzatvárania oficiálneho (štátom evidovaného) manželstva. Tieto podmienky vychádzajú v prvom rade z ustanovení islamského náboženstva a islamského práva.

Na tomto mieste hodno spomenúť unifikačné úsilie Ligy arabských štátov v oblasti rôznych odvetví práva, vrátane občianskeho práva a rodinného stavu, resp. rodinného práva. V tejto súvislosti dňa 4.4.1988 arabskí ministri spravodlivosti členských štátov Ligy arabských štátov, na svojom šiestom zasadnutí schválili Kuvajtský dokument unifikovaného arabského zákona o osobnom stave (ďalej len „**Unifikovaný zákon o osobnom stave**“).¹¹²

Unifikovaný zákon o osobnom stave sa mal stať východiskom pre unifikáciu právnych úprav jednotlivých arabských krajín v tejto oblasti. To sa aj začalo postupne aplikovať.

Unifikovaný zákon o osobnom stave pozostáva z piatich častí. Prvá časť sa zaoberá manželstvom, druhá rozvodom, tretia právnu spôsobilosťou, spôsobilosťou na právne úkony a zastupovanie, štvrtá závetom a piata časť dedičským právom.

¹¹² Internetová stránka Ligy arabských štátov <http://carjj.org/>

Unifikovaný zákon o osobnom stave zavádza v otázkach manželstva mnohé jednotné pravidlá.

Unifikovaný zákon o osobnom stave plne uznal inštitút predmanželskej zmluvy a jej ustanovení, ktoré však nesmú odporovať zákonu.

Unifikovaný zákon o osobnom stave v § 6 ods. 1 stanovil, že manželstvo je dokázané na základe oficiálneho dokladu. Následne však v § 6 ods. 2 dodáva, že berúc do úvahy jednotlivé situácie, je možné manželstvo dokázať aj neoficiálnou listinou alebo svedectvom.

Unifikovaný zákon o osobnom stave v § 8 stanovil minimálnu vekovú hranicu vstupu do manželstva na 18 rokov pre obe pohlavia. Pripustil však uzatvorenie manželstva aj neplnoletým (bez ohľadu na pohlavie), ktorý dovŕšil 15. rok života, ale len s predchádzajúcim súhlasom sudcu.

Unifikovaný zákon o osobnom stave zachoval úpravu formálneho zastupovania ženy zákonným zástupcom.

Unifikovaný zákon o osobnom stave ďalej stanovil povinnosť dosvedčiť uzatvorenie manželstva predpísaným počtom svedkov, t. j. dvoma spôsobilými svedkami.

V otázke rozvodu manželstva, ponechal Unifikovaný zákon o osobnom stave možnosť uskutočnenia rozvodu aj mimosúdne, pokiaľ sa uskutočnenie takéhoto rozvodu dokáže a dosvedčí. Zákon tým ustanovil formu rozvodu súdom, ale povolil aj klasický mimosúdny rozvod, ktorý vychádza z islamského náboženstva a islamského práva.

Unifikovaný zákon o osobnom stave v § 120 stanovil aj jednu z foriem automatického zrušenia manželstva, ktorou je formu zrušenia známa ako Al-lián. Ide o odprisahanie manžela, že jeho manželka sa dopustila mimomanželského pohlavného styku s iným mužom a odprisahanie manželky, že manžel nehovorí pravdu. V takomto prípade zákon predpokladá automatické zrušenie manželstva z dôvodu prekážky, ktorá ho robí úplne nespôsobilým na účel, pre ktorý bolo manželstvo založené, t. j. nespôsobilým na zachovanie pokojného a stabilne existujúceho manželstva s potrebnou dôverou medzi manželmi.

Z pohľadu slovenského právneho systému, je oficiálne manželstvo uzatvorené v niektorej arabskej alebo islamskej krajine akceptovateľné, pokiaľ nezahŕňa ustanovenia, ktoré slovenský právny poriadok nepripúšťa. Keďže tu ide o manželstvo uzatvorené mimo územia Slovenskej republiky a o rozhodnutie cudzieho štátneho orgánu, podmienkou platnosti takéhoto manželstva na území Slovenskej republiky, je jeho súlad so slovenskou právnou úpravou manželstva, resp. dodatočné uznanie manželstva príslušnými slovenskými orgánmi.

Ako neprijateľné ustanovenie sa z pohľadu slovenského práva, môžu javiť napr. ustanovenia predmanželskej zmluvy, keďže Slovenský zákon o rodine neuznáva predmanželské zmluvy a dohody.

Niekedy sa stáva, že úradná listina vydaná štátnym orgánom cudzieho arabského alebo islamského štátu sa označuje ako „Zmluva o uzavretí manželstva“. Počas svojej prekladateľskej

a tlmočnickej praxe som sa stretol s viacerými podobnými prípadmi. Prekladatelia, najmä z krajiny pôvodu listiny, ju niekedy do slovenského jazyka preložili doslovne ako „Zmluvu o uzatvorení manželstva“, čo je fakticky doslovný preklad. Ide tu však čisto o pojmovú odlišnosť, pretože aj keď sa pôvodná listina nazýva zmluvou, ide o listinu preukazujúcu uzatvorenie manželstva pred úradom cudzieho štátu, a nemyslí sa ňou klasická zmluva, na základe ktorej by sa manželstvo uzatváralo. V niektorých arabských krajinách sa listina preukazujúca uzatvorenie manželstva, resp. sobášny list, nazýva zmluvou aj preto, aby sa zvýraznilo, že ide o akt, ktorý sa uzatvára na základe súhlasu oboch strán, t. j. nejde o jednostranný akt.

5.1 Právna úprava uzatvorenia manželstva v niektorých arabských krajinách

5.1.1 Sýrska arabská republika

Na rozdiel od slovenského právneho poriadku, v ktorom otázky uzatvorenia manželstva upravuje zákon o rodine, v Sýrskej arabskej republike tieto otázky upravuje zákon o osobnom stave. Zákon č. 59/1953 o osobnom stave v znení neskorších predpisov (ďalej len „Sýrsky zákon o osobnom stave“) sa delí na šesť častí. Prvá časť sa zaoberá manželstvom. Druhá časť sa zaoberá rozvodom. Tretia časť sa venuje narodeniu dieťaťa a právnym účinkom s tým spojeným. Štvrtá časť je venovaná právnej spôsobilosti

a zastúpeniu. Piata časť sa zaoberá závetom. Šiesta a záverečná časť sa zaoberá dedičským právom.¹¹³

Sýrsky zákon o osobnom stave upravuje celú oblasť právnych vzťahov spojených s uzatvorením manželstva, jeho rozvodom, právnou spôsobilosťou a dedením.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 5 ustanovuje, že Manželstvo sa uzatvára ponukou jednej strany a prijatím ponuky druhou stranou.

Sýrsky zákon o osobnom stave sa v § 8 zaoberá otázkou dosvedčenia uzatvorenia manželstva, keď ustanovuje, že na platnosť manželstva sa vyžaduje, aby ho dosvedčili dvaja spôsobilí svedkovia mužského pohlavia (dvaja spôsobilí muži), ktorí sú rozumní, plnoletí a sú islamského náboženského vyznania, alebo jeden spôsobilý svedok mužského pohlavia a dvaja spôsobilí svedkovia ženského pohlavia (jeden muž a dve ženy), pričom svedkovia musia byť rozumní, plnoletí a islamského náboženského vyznania. Okrem toho svedkovia musia osobne počuť ponuku na sobáš a prijatie ponuky a z ponuky a prijatia ponuky musí byť jednoznačne jasné, že ide o ponuku na uzatvorenie manželstva a že táto ponuka bola prijatá.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 15 ako podmienku platnosti manželstva stanovuje rozumnosť a dosiahnutie spôsobilého veku. Spôsobilý vek zákon určuje v § 16, a to dovŕšenie veku 18 rokov v prípade muža a dovŕšenie veku 17 rokov v prípade ženy. Zákon v § 18 pripúšťa možnosť uzavretia manželstva mužom, ktorý

¹¹³ <http://www.thara-sy.com/childrenindanger/modules/news/article.php?storyid=31>

dovršil vek 15 rokov a ženou, ktorá dovърšila vek 13 rokov. Tu však musia byť súčasne splnené určité podmienky, a to: 1) obaja požiadajú sudcu o súhlas s uzatvorením manželstva, 2) súhlas súdu, 3) fyzická zrelosť a vyspelosť, 4) súhlas zákonného zástupcu.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 40 ods. 1 stanovuje potrebné listiny a potvrdenia, ktoré musia žiadatelia o uzavretie manželstva predložiť súdu, aby tak mohli manželstvo uzatvoriť. Ide o tieto listiny a potvrdenia:

1. Potvrdenie vydané starostom obce s údajmi o mene a priezvisku žiadateľov, t. j. muža a ženy vstupujúcich do manželstva, ich vek, bydlisko, meno zákonného zástupcu a o tom, že neexistujú zákonné prekážky uzatvorenia manželstva.

2. Úradne osvedčený rodný list každého zo žiadateľov.

3. Lekárske potvrdenie od lekára, ktorého si žiadatelia vyberú. Lekárske potvrdenie by malo potvrdiť, že obaja žiadatelia netrpia žiadnymi bežnými chorobami a ani chorobami nezlučiteľnými so vstupom do manželstva. Zákon dáva sudcovi možnosť v prípade pochybností, obrátiť sa na znalca, ktorý by preskúmal predložené lekárske potvrdenie.

4. Súhlas nadriadeného v prípade, ak je žiadateľ vojak alebo vo veku povinnej základnej vojenskej služby.

5. Povolenie verejnej bezpečnosti v prípade, ak je jeden zo žiadateľov cudzím štátnym príslušníkom.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 40 ods. 2 obsahuje dôležité ustanovenie vo vzťahu k štátom neevidovanému manželstvu, keď

určuje, že manželstvo uzatvorené mimo súdu sa oficiálne nepotvrdí, pokiaľ nebudú splnené podmienky uvedené v § 40 ods. 1. To však neplatí, ak by došlo k ťarchavosti alebo narodeniu sa dieťaťa, v takom prípade sa manželstvo potvrdí aj bez splnenia uvedených podmienok.

Aj v prípade Sýrskeho zákona o osobnom stave, si možno všimnúť, že zákon používa slovo „zmluva“ na označenie uzavretia manželstva. Pritom zákon slovom zmluva myslí akt uzatvorenia manželstva. Sýrsky zákon o osobnom stave v § 43 napr. ustanovuje, že sudca alebo súdny úradník, ktorého sudca splnomocní, uzatvorí zmluvu. Hneď nato Sýrsky zákon o osobnom stave v § 44 hovorí o sobášnom liste a náležitosti, ktoré musí obsahovať. Takže v prípade, ak zákon používa slovo zmluva, myslí ňou samotný akt uzatvorenia manželstva, ktoré sa potom zapíše do príslušnej matricy a na základe toho sa vydá aj sobášny list.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 48 ods. 2 ustanovuje, že manželstvo muslimky s nemuslimom je neplatné. Zákon potom v nasledujúcich ustanoveniach upravuje rôzne prípady vadnosti manželstva a právne následky uzatvorenia takéhoto manželstva.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 65 ustanovuje povinnosť manžela zabezpečiť vhodné obydlie podobné tomu, aké zabezpečuje manžel, ktorý má obdobné spoločenské a finančné postavenie. Zákon pritom považuje zabezpečenie obydlia za jednu z povinností manžela. Zákon okrem iného ďalej v § 69 ustanovuje, že manžel nemá právo ubytovať spolu so svojou manželkou nikoho zo

svojich príbuzných, okrem svojho maloletého dieťaťa, pokiaľ by sa ukázalo, že títo príbuzní manželke ubližujú.

Sýrsky zákon o osobnom stave, počnúc § 71, upravuje povinnosť manžela zaopatriť manželku. Zákon v § 71 stanovuje, že zaopatrenie manželky zahŕňa zabezpečenie jedla, ošatenia, obydlia, zdravotnú starostlivosť, všetko v obvyklej miere, zabezpečenie obsluhy manželky, aká sa zabezpečuje žene v postavení podobnom spoločenskému postaveniu, aké má manželka. Manžel je povinný zaplatiť manželke výživné v prípade, ak by nezabezpečil jej zaopatrenie alebo by ho neplnil v dostatočnej miere.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 72 stanovuje aj povinnosť zaopatriť manželku nemuslimku, s ktorou by sa manžel muslim oženil.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 73 upravuje situáciu, keď manželka stráca právo na zaopatrenie zo strany manžela. Zákon ustanovuje, že manželka stráca právo na zaopatrenie zo strany manžela, ak by začala pracovať bez jeho súhlasu. Zákon ďalej upravuje v § 74 a § 75 prípad tzv. jednostranného opustenia spoločného obydlia manželkou. Ide o úpravu vo vzťahu k právu na zaopatrenie. Ak by totiž manželka opustila spoločné manželské obydlie bez zákonného dôvodu, alebo by manželovi neumožnila vstup do jej domu predtým, než by požiadala o presťahovanie sa do ďalšieho obydlia, stráca právo na zaopatrenie zo strany manžela.

Sýrsky zákon o osobnom stave v druhej časti upravuje rozvod a jeho podmienky. Vychádza pritom z ustanovení islamského

náboženstva, resp. islamského práva, v mnohých svojich základných úpravách. Zákon rozoznáva tri druhy rozvodu: a) rozvod uskutočnený manželom, b) rozvod uskutočnený dohodou oboch manželov na základe žiadosti manželky, c) rozvod uskutočnený súdom na žiadosť manželky. Rozdiel medzi týmito tromi formami rozvodu spočíva najmä v právnych účinkoch každej formy rozvodu. Ak totiž rozvod uskutoční manžel z vlastnej vôle, rozvod vyvoláva najmä tieto právne účinky:

a) ide o odvolateľný rozvod, čo znamená, že manžel má právo so súhlasom manželky, rozvod odvolať. Treba však poznamenať, že rozvod manželstva uskutočnený manželom je možné odvolať len dvakrát. Ak ho manžel uskutoční tretíkrát, rozvod sa stáva absolútnym a nie je možné ho odvolať;

b) manželka má právo na zaopatrenie počas doby uddy, t. j. počas ochrannej doby, ktorá predstavuje približne tri mesiace od uskutočnenia rozvodu;

c) manželka nevráti manželovi nič z toho, čo doposiaľ od neho prijala alebo čo na ňu minul, pokiaľ nebolo dohodnuté inak.

V prípade rozvodu dohodou manželov na základe žiadosti manželky (v arabskom jazyku sa tento druh rozvodu nazýva „muchá-laa“), rozvod vyvoláva najmä tieto právne účinky:

a) rozvod sa stáva platným až v momente, keď obe strany vyjadria svoj súhlas s rozvodom. Takže v prípade, ak by jeden z nich dal súhlas, je možné odvolať ho dovtedy, kým druhý manžel nevyjadrí súhlas s rozvodom;

b) manželka vráti manželovi veno, resp. mu vyplatí jeho hodnotu spolu s náhradou všetkých nákladov spojených so zaopatrením manželky, ktoré manžel na manželku vynaložil počas manželstva. Tu treba poznamenať, že dohoda manželov má prednosť pred právnou úpravou obsiahnutou v zákone, čo znamená, že ak sa manželia dohodnú, že manželka vráti manželovi len veno alebo ho odškodní inak, takáto dohoda platí, pokiaľ neodporuje zákonu.

Pri tejto forme rozvodu stojí za povšimnutie ustanovenie § 103 zákona, ktoré stanovuje, že pokiaľ by si manžel, ako jednu z podmienok súhlasu s rozvodom určil, že spoločné dieťa ostane uňho počas doby kojenia, tak je rozvod platný, avšak takáto podmienka je neplatná. Dieťa v tomto prípade ostáva v starostlivosti zákonnej dojky (vo väčšine prípadov matky) a otec je povinný zabezpečiť výživné dieťaťa a odmenu za jeho dojčenie, pokiaľ by bolo dieťa chudobné.

V zmysle § 109 Sýrskeho zákona o osobnom stave, môže súd manželstvo rozviesť z dôvodu neprítomnosti manžela. Zákon stanovuje, že ak by manžel bol neprítomný bez ospravedlniteľného dôvodu, alebo ak by bol odsúdený na trest odňatia slobody v dĺžke viac ako tri roky, má manželka právo požiadať súd o rozvod manželstva po uplynutí jedného roka od neprítomnosti manžela, a to aj v prípade, ak by jej manžel zanechal dostatočný majetok, ktorý jej zabezpečuje finančné zaopatrenie.

Súd môže manželstvo rozviesť na žiadosť manželky aj v prípade, ak by manžel nezaopatril manželku a pritom by nemal „viditeľný“ majetok, ale zároveň ani nedokázal, že nie je schopný

manželku zaopatrit' pre nemajetnosť. Dôkazné bremeno o nemajetnosti znáša v tomto prípade manžel.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 112 upravuje aj rozvod manželstva pre prípad rozvratu manželstva do takej miery, že už spolužitie manželov nie je možné. Ktorýkoľvek z manželov môže požiadať súd o rozvod manželstva z tohto dôvodu.

Medzi zaujímavé prostriedky ochrany manželky, ktoré Sýrsky zákon o osobnom stave upravuje v § 116 a následne, patria prípady, ak by sa manžel rozviedol s manželkou z neprijateľného dôvodu alebo s úmyslom jej ublížiť. Sú to prípady, keď by samotný rozvod uskutočnil manžel (prvý druh rozvodu). Ide napr. o prípad, keď by sa manžel rozviedol so svojou manželkou pred svojou smrťou, aby tak nededila po ňom, alebo v prípade, ak by sa v dôsledku rozvodu dostala manželka do veľmi zlej finančnej situácie. V prvom prípade má už rozvedená manželka nárok na svoje zákonné dedičské právo z manželovej pozostalosti, ako keby k rozvodu nedošlo. V prípade, ak by sa rozvodom dostala rozvedená manželka do stavu finančnej tiesne, môže súd určiť, že jej bývalý manžel je povinný zaopatrit' ju po dobu nepresahujúcu tri roky odo dňa, keď sa skončila jej ochranná doba. Súd môže určiť túto povinnosť manželovi vo forme vyplatenia jednorazovej sumy alebo vo forme mesačného výživného (§ 117).

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 121 rieši dĺžku ochrannej doby – uddy. Ochranná doba je z právneho hľadiska dôležitá pre určenie konca doby, do konca ktorej je možné odvolať rozvod. Základné pravidlo, ktoré Sýrsky zákon o osobnom stave v tomto

smere určuje, je, že ochranná doba nesmie byť kratšia ako tri mesiace.

Vo vzťahu k zvereniu dieťaťa do starostlivosti po rozvode manželstva, Sýrsky zákon o osobnom stave obsahuje podrobné úpravy.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 137 určuje, že osoba, ktorej bude dieťa zverené do osobnej starostlivosti, musí byť právne spôsobilá. Pod právnou spôsobilosťou takejto osoby sa pritom myslí plnoletosť, rozumnosť a predpoklady na to, že dokáže dieťa vychovávať tak po stránke fyzickej, ako aj morálnej.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 139 podrobne upravuje, kto má právo na starostlivosť o dieťa. V prvom rade je to matka, potom jej matka, potom matka otca dieťaťa, potom vlastná sestra, atď. Zákon je v tomto smere úplne jasný, keď stanovuje, že prvý, kto má zákonné právo na starostlivosť o dieťa, je jeho matka. Počas tejto doby je ten, kto je zo zákona povinný finančne zaopatrovať dieťa, povinný platiť výživné na dieťa, a to podľa svojich možností.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 146 stanovuje dobu starostlivosti o dieťa pre chlapca na deväť rokov (9) a pre dievča na jedenásť rokov (11). Počas tejto doby ostávajú deti v starostlivosti matky (ak matky niet, ostávajú v starostlivosti určeného príbuzného) a otec, resp. osoba, ktorá je povinná finančne zabezpečovať dieťa, je povinná platiť výživné na jeho výchovu. Počas doby starostlivosti, má druhý rodič právo kedykoľvek vidieť svoje dieťa. Sýrsky zákon o osobnom stave v ďalších ustanoveniach upravuje vycestovanie dieťaťa, pričom v § 149 ukladá osobe, ktorá sa

o dieťa stará, zákaz vycestovať s dieťaťom bez súhlasu otca a v § 150 vyslovuje otcovi zákaz vycestovania s dieťaťom bez súhlasu osoby, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 305 ustanovuje, že čokoľvek, čo Sýrsky zákon o osobnom stave neupravuje, sa riadi právnymi názormi a stanoviskami Hanafijovskej právnej školy.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 306 zakotvuje, že ustanovenia tohto zákona sa vzťahujú na všetkých Sýrčanov, okrem ustanovení § 307 a § 308. V § 307 zákon totiž upravuje niektoré odlišné ustanovenia vo vzťahu k druzskej menšine, ktoré vyplývajú z jej nábožensko-právnych ustanovení. Tak napr. zákon stanovuje vo vzťahu k tejto menšine, že pre jej príslušníkov nie je prípustné mnohoženstvo.

Sýrsky zákon o osobnom stave v § 308 ďalej ustanovuje, že vo vzťahu ku všetkým kresťanským náboženským menšinám (cirkvám), ich nábožensko-právne ustanovenia majú prednosť pred týmto zákonom. Vzťahuje sa to na úpravu zásnub, podmienok uzatvorenia manželstva, podmienok zverenia maloletého do starostlivosti, podmienok výživného pre maloletých, neplatnosti manželstva, ako aj jeho ukončenie.

5.1.2 Kuvajtský štát

Kuvajt je krajina, ktorá patrí k štátom Perzského (Arabského) zálivu. Susedí so Saudskou Arábiou a Irakom. Je zakladajúcim členom Rady pre spoluprácu krajín Arabského zálivu, riadnym

členom Ligy arabských štátov, Organizácie islamskej konferencie, OSN a iných medzinárodných organizácii.

Kuvajť upravuje otázky spojené so vznikom, existenciou a zánikom manželstva v zákone č. 51/1984 o osobnom stave v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Kuvajtský zákon o osobnom stave**“).¹¹⁴

Kuvajtský zákon o osobnom stave hneď v § 1 vymedzuje pojem manželstvo, ako zväzok muža a ženy, u ktorej neexistujú prekážky manželstva, a ktorého cieľom je nájsť pokoj, chrániť pred mimomanželským stykom a posilniť spoločenstvo¹¹⁵.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 8 stanovuje, že manželstvo sa uzatvára ponukou zo strany zástupcu nevesty a prijatím ponuky zo strany ženicha alebo ponukou a prijatím ponuky zo strany tých, ktorí ich zastupujú.

Ako podmienku platnosti uzatvoreného manželstva, Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 10 požaduje dodržanie určitej formy. Ponuka a prijatie ponuky na uzatvorenie manželstva sa musia uskutočniť bez časovej podmienky (musia byť časovo neobmedzené), ponuka a prijatie ponuky sa musia uskutočniť na tom istom mieste a v tom istom čase a každá strana musí počuť prednes druhej strany a jasne pochopiť, že ide o ponuku na manželstvo a o prijatie ponuky na manželstvo.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 11 ďalej stanovuje, že podmienkou platnosti manželstva je svedectvo dvoch svedkov,

¹¹⁴ <http://www.gcc-legal.org/MojPortalPublic/Home.aspx>

¹¹⁵ Spoločenstvom sa v tejto vete myslí národ

dvoch mužov, ktorí sú muslimovia, sú plnoletí, sú rozumní, počuli prednesy oboch strán uzatvárajúcich manželstvo, a pochopili cieľ týchto prednesov. Zákon ďalej stanovuje, že v prípade, ak by išlo o nevestu nemuslimku, svedkovia môžu byť nemuslimovia.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 18 ďalej stanovuje, kedy je manželstvo ničotné, resp. kedy nevznikne. Ide tu o uzatvorenie manželstva:

- a) muslimky a nemuslima,
- b) muslima a ženy, ktorá nepatrí k Ľuďom knihy, t. j. nie je kresťanského alebo židovského náboženského vyznania,
- c) muža alebo ženy, ktorí sa odvrátili od islamského náboženstva (zanechali ho a zriekli sa ho), a to aj vtedy, ak by bola druhá strana nemuslim alebo nemuslimka.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 24 zaraďuje medzi podmienky uzatvorenia manželstva podmienku, aby snúbenec a snúbenica boli rozumní a plnoletí. V tomto smere Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 26 určuje, že sa zakazuje úradne zapísať alebo potvrdiť uzatvorenie manželstva, ak žena nedovršila pätnásť (15) rok veku a muž sedemnásť (17) rok veku v čase zapísania alebo potvrdenia manželstva.

Podobne ako je to v zákonoch mnohých arabských a islamských krajín, zákon zachováva požiadavku zastúpenia ženy zákonným zástupcom pri uzatváraní manželstva. Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 29 a § 30 stanovuje túto povinnosť s tým, že požaduje, aby sa zhodla vôľa nevesty a jej zákonného zástupcu.

Medzi ďalšie špecifiká Kuvajtského zákona o osobnom stave, patrí požiadavka vhodnosti muža pre ženu. Ide tu o určitú zákonnú ochranu ženy. Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 34 stanovuje, že v čase uzatvorenia manželstva musí byť muž vhodný pre ženu. Ak by táto požiadavka nebola splnená, žena má právo požiadať o zrušenie manželstva. Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 35 a § 36 ďalej určuje, čo sa myslí pod vhodnosťou. Ide tu o vhodnosť z hľadiska dodržiavania a praktizovania náboženstva, čo znamená, že ak je žena praktizujúca a zistí, že muž nie je, má právo požiadať o zrušenie manželstva. To isté platí aj pre muža. Ďalší význam vhodnosti sa vzťahuje na vek. Takéto právo však má len manželka. Manželka totiž má právo požiadať o zrušenie manželstva, ak by zistila, že z vekového hľadiska medzi ňou a manželom nie je súlad. Toto právo manželka stráca: a) ak by otehotnela alebo b) ak by dala vopred súhlas s týmto vekovým rozdielom alebo c) uplynutím jedného roka odo dňa uzatvorenia manželstva.

Medzi právne následky vzniku manželstva, Kuvajtský zákon o osobnom stave zaraďuje aj povinnosť manžela odovzdať manželke veno. Výšku vena pritom zákon ničím neobmedzuje.

Ďalším právnym následkom vzniku manželstva je povinnosť zabezpečenia spoločného obydla a jeho zariadenia. Kuvajtský zákon o osobnom stave v tomto smere v § 72 stanovuje, že manželka nie je povinná zabezpečiť obydlie, ani jeho zariadenie. Ak by aj nejaké zariadenie priniesla, to ostáva v jej výlučnom vlastníctve.

Vo vzťahu k zaopatreniu manželky, Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 74 stanovuje, že túto povinnosť má manžel voči

manželke, a to aj vtedy, ak by bola manželka majetná. Zaopatrením sa myslí zabezpečenie jedla, ošatenia, obydlia a všetkého, čo s tým súvisí, ako aj zabezpečenie lekárskej starostlivosti a pod. To všetko sa má zabezpečiť podľa ustálenej zvyklosti. Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 76 ďalej stanovuje, že povinnosť zaopatrenia manželky zaťažuje manžela podľa jeho finančných možností, pričom však musí byť splnená aspoň v minimálnej miere potrebnej na zaopatrnenie manželky.

Za povšimnutie stojí aj ustanovenie § 82 Kuvajtského zákona o osobnom stave, ktoré pri exekúcii dáva prednosť pohľadávke manželky na zaopatrnenie pred ostatnými pohľadávkami veriteľov, a to aj v prípade, ak by ostatným veriteľom neostal žiaden majetok, z ktorého by mohli uspokojiť svoje pohľadávky.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 84 upravuje povinnosť manžela zabezpečiť spoločné obydlie podobné tomu, aké zabezpečuje muž, ktorý má obdobné spoločenské a finančné postavenie. Manželke sa potom ukladá povinnosť presťahovať sa do tohto obydlia.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 85 zakazuje manželovi, ubytovať v obydlí svoju ďalšiu manželku, bez súhlasu dotknutej manželky. V § 86 zákon ďalej určuje, že manžel môže dovoliť bývať v spoločnom obydlí len tým svojím deťom, ktoré ešte nedosiahli vek v ktorom sa u nich vzbudzuje sexuálne vedomie. V prípade nutnosti môže manžel dovoliť bývať v obydlí aj svojím ostatným deťom alebo rodičom s podmienkou, že manželka nebude tým poškodená.

V súvislosti s právom ženy na zaopatrenie, Kuvajtský zákon o osobnom stave určuje v § 87, že pokiaľ by manželka odmietla presťahovať sa do spoločného obydla, ktoré manžel zabezpečil alebo by odmietla, aby manžel s ňou býval v jej dome a pritom by on nenamietal, aby sa presťahovali inde, stráca manželka právo na zaopatrenie počas doby, v ktorej takéto jej odmietanie trvá. Odmietnutie manželky je však opodstatnené, pokiaľ a) sa manžel o ňu nestará, alebo b) jej manžel neuhradil veno, alebo c) manžel nepripravil vhodné obydlie, alebo d) manžel manželke nezabezpečil finančné zaopatrenie a takéto zaopatrenie si nemohla ani súdne vymôcť, pretože manžel nemá viditeľný majetok (t. j. majetok, ktorý by nebol skrytý a existenciu ktorého je možné dokázať).

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 88 ďalej stanovuje, že sa nepripúšťa nútený výkon súdneho rozhodnutia, ktoré by ukladalo manželke povinnosť žiť spoločne s manželom. Ide o ustanovenie, ktoré nadväzuje na predchádzajúce ustanovenie § 87 Kuvajtského zákona o osobnom stave.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 92 upravuje vzťah zákona k štátom neevidovanému manželstvu, keď stanovuje, že od dátumu účinnosti zákona, v prípadoch zapretia manželstva, nie je možné podať žalobu o potvrdenie existencie manželstva, pokiaľ nie je vznik manželstva dokázaný oficiálnou sobášnou listinou, alebo pokiaľ zapretiu manželstva už predtým nepredchádzalo uznanie existencie manželstva na oficiálnom dokumente. Výnimku tvoria žaloby, ktorých cieľom je dokázanie existencie príbuzenského vzťahu, alebo dokázanie existencie príbuzenského vzťahu, na základe ktorého sa uplatňuje ďalšie právo. V týchto prípadoch je

rozhodnutie o existencii príbuzenského vzťahu zároveň aj rozhodnutím o existencii manželstva.

Vo vzťahu k veku muža a ženy, Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 92 určuje, že žaloba o určenie, či tu manželstvo je, alebo nie je, sa zamietne pokiaľ je vek manželky nižší ako pätnásť (15) rokov a vek manžela nižší ako sedemnásť (17) rokov v čase podania žaloby.

Kuvajtský zákon o osobnom stave sa v § 97 a následne venuje otázke rozvodu manželstva. Rozvod definuje ako rozviazanie platného manželstva na základe vôle manžela alebo toho, kto ho nahradí na základe určenej formuly podľa § 104.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 102 stanovuje, že platný rozvod môže uskutočniť len manžel, ktorý je v čase rozvodu rozumný, plnoletý, nie je v tiesni a uvedomuje si, čo hovorí. Rozvod je neplatný, ak ho uskutočnil manžel, ktorý bol v čase rozvodu psychicky chorý, nepríčetný, donútený, ak ho uskutočnil na základe omylu, ak bol opitý alebo rozrušený do takej miery, že to podstatne ovplyvnilo jeho slová a činy.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 104 stanovuje, že rozvod je platný, ak je uskutočnený výslovne a v slovoslede, ktorý je na základe zvyklosti zaužívaný. Rozvod uskutočnený písomne je platný, len ak k tomu vôľa skutočne smerovala. Zákon ďalej upravuje prípady, keď niekto nie je schopný hovoriť a nemôže preto uskutočniť rozvod ústne.

Podľa § 107 Kuvajtského zákona o osobnom stave má manžel právo uskutočniť rozvod trikrát (*z toho dva odvolateľné rozvody*).

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 111 upravuje dohodu manželov o ukončení manželstva na základe žiadosti manželky a na základe odškodnenia, na ktorom sa manželia dohodnú. Zákon určuje, že takúto dohodu môžu uzatvoriť len manželia alebo tí, ktorých tým manželia alebo jeden z nich poverí. V tomto smere v rámci ochrany práv manželky, Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 118 upravuje aj otázku osobnej starostlivosti o deti v prípade dohody manželov o rozvode na základe žiadosti manželky. Aby nedochádzalo k zneužívaniu tejto situácie zo strany manžela, zákon stanovuje, že v prípade, ak by došlo k dohode manželov o rozvode na základe žiadosti manželky a dohoda by zakladala právo manžela ponechať si deti u seba počas doby starostlivosti matky o ne, ktorá je určená zákonom, je rozvod platný, avšak dohoda v tomto bode je neplatná a manželka, resp. osoba, ktorá sa má o dieťa starať podľa zákona, má právo vziať si deti k sebe do starostlivosti a otec je povinný zabezpečiť výživné dieťaťu a odmenu za starostlivosť oň.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 120 až § 148 upravuje uskutočnenie rozvodu na základe rozhodnutia súdu.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 120 stanovuje, že v prípade, ak by manžel nezaopatril manželku a pritom by nemal viditeľný majetok, ale ani by nepreukázal, že je nemajetný, manželka má právo požiadať o rozvod. V takom prípade sudca manželstvo rozvedie okamžite, okrem prípadu, ak by manžel uhradil všetky svoje finančné záväzky voči manželke od dátumu podania žaloby. Pokiaľ by manžel dokázal, že je nemajetný, alebo by bol odcestovaný a zdržiaval by sa na známom mieste, alebo by bol vo väzbe

a nemal by viditeľný majetok, sudca mu určí lehotu, ktorá nesmie byť kratšia ako jeden mesiac a dlhšia ako tri mesiace, aby svoju povinnosť zaopatriť manželku splnil, inak manželstvo rozvedie. Ak by manžel bol neprítomný a jeho pobyt by bol neznámy, alebo by bol nezvestný a nemal by viditeľný majetok, sudca manželstvo s okamžitou platnosťou rozvedie.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 123 rieši prípad, ak by manžel odprisahal, že sa manželky nedotkne (*bude sa strániť intímneho styku s ňou*) po dobu štyroch (4) mesiacov a viac alebo bez určenia doby, túto svoju prísahu by neodvolal a uplynuli by štyri mesiace od tejto prísahy. Sudca v takomto prípade manželstvo na žiadosť manželky rozvedie jedným odvolateľným rozvodom.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 126 určuje, že každý z manželov môže podať návrh na rozvod manželstva z dôvodu ubližovania zo strany druhého manžela slovom alebo činom v miere, pri ktorej už nie je možné spolužitie páru im podobného. (*Vetou „v miere, pri ktorej už nie je možné spolužitie páru im podobného“ zákon berie do úvahy spoločenské postavenie manželov a citovú naviazanosť. Kým u niektorých párov po slovnej urážke nie je možné ďalšie spolužitie, u iných párov sa takéto spolužitie stáva nemožným až po prípadnom fyzickom napadnutí. Sudca tu hodnotí aj pomery manželov, spôsob ich života a postoj každého z nich k situácii, ktorá nastala.*)

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 127 určuje, že súd sa má snažiť napraviť vzťahy medzi manželmi. Ak by sa to nedalo, môže ustanoviť dvoch rozhodcov, ktorí by sa pokúsili ich zmieriť alebo

by potvrdili rozvrat manželstva a navrhli by jeho rozvod. V ďalších ustanoveniach zákon upravuje podrobne spôsob ustanovenia rozhodcov, určenie viny každého z manželov na rozvrate manželstva, a návrh rozhodcov na prípadné odškodnenie zo strany manžela alebo manželky.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 133 a § 134 upravuje spôsob dokazovania ubližovania medzi manželmi. Zákon v § 133 stanovuje, že ublíženie sa dokazuje svedectvom dvoch mužov, alebo jedného muža a dvoch žien. V § 134 stanovuje, že na dokázanie ublíženia jedného manžela druhému, postačuje svedectvo na základe počutia založeného na známom spôsobe života manželov. Na zapretie ublíženia však takéto svedectvo už nestačí. *(Tu je potrebné poznamenať, že spôsob dokazovania ublíženia je takto stanovený za účelom určenia rozvratu manželstva a určenia viny každého z manželov na ňom.)*

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 136 upravuje rozvod na žiadosť manželky v prípade neprítomnosti manžela. Zákon stanovuje, že ak je manžel neprítomný po dobu viac ako jeden rok bez náležitého dôvodu, manželka má právo žiadať o rozvod, pokiaľ by bola týmto stavom poškodená, a to aj vtedy, ak by manžel mal majetok, z ktorého je manželka finančne zabezpečená. Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 137 určuje, že ak by bolo možné manželovi doručiť predvolanie, súd ho pod hrozbou rozvedenia manželstva vyzve, aby sa v súdom určenej lehote vrátil a začal znova bývať s manželkou, alebo aby ju vzal bývať k sebe tam, kde býva on, alebo aby sa s ňou rozviedol. Ak by neprítomnému manželovi

nebolo možné predvolanie doručiť, súd manželstvo bezodkladne rozvedie.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 138 upravuje prípad, ak by bol manžel odsúdený na trest odňatia slobody v dĺžke troch rokov a viac. V takomto prípade má manželka po uplynutí jedného roka odo dňa nastúpenia manžela na výkon trestu, právo podať žalobu o rozvod manželstva, a to aj v prípade, ak by jej manžel zanechal majetok postačujúci na jej finančné zabezpečenie.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 139 upravuje prípad rozvodu manželstva z dôvodu trvalých fyzických alebo psychických nedostatkov jedného z manželov. Zákon určuje, že ak by niektorý z manželov objavil u toho druhého manžela vážny fyzický, psychický alebo mravnostný nedostatok, ktorý by ho odpudzoval alebo by mu škodil alebo ktorý by mu bránil užiť si sexuálny život s partnerom, má právo podať žalobu o rozvod manželstva, bez ohľadu na to, či tento nedostatok vznikol pred manželstvom, alebo po jeho uzatvorení. Toto právo dotknutý manžel stráca v prípade, ak o uvedenom nedostatku vedel pred vstupom do manželstva alebo s ním výslovne súhlasil po vzniku manželstva.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 143 a následne upravuje otázku náboženského vyznania manželov. V § 143 zákon určuje, že ak boli obaja manželia nemuslimovia a obaja prijali islam za svoje náboženstvo, ich manželstvo ostáva platné. Ak by sa manžel stal muslimom a jeho manželka by bola kresťanka alebo židovka, manželstvo tiež ostáva platné. Ak by manželka nebola kresťanka alebo židovka, oboznámi sa s islamským náboženstvom a ak by sa

potom stala musllimkou, kresťankou alebo židovkou, manželstvo ostáva platné; inak sa manželstvo rozvedie. Ak by sa manželka stala muslimkou a manžel nie, manžel sa oboznámi s islamským náboženstvom. Ak by sa manžel stal muslimom, manželstvo ostáva platné, inak sa rozvedie. Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 144 ods. 2 určuje kogentnú zásadu, že v žiadnom prípade sa nepripúšťa skúmať, či viera toho, kto islam prijal je skutočná a aké boli jeho pohnútky na prijatie islamského náboženstva. Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 145 ďalej stanovuje, že ak by sa manžel odvrátil od islamského náboženstva a toto odvrátenie by odvolal (znova uznal islamské náboženstvo za svoje) v ochrannej dobe manželky (uddy), manželstvo sa nerozvedie a rozvod sa zruší. Ak by sa manželka odvrátila od islamu, manželstvo sa neruší.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 155 a následne upravuje otázku ochrannej doby (uddy), jej dĺžku a podmienky. V § 160 zavádza kogentné ustanovenie v tom zmysle, že bez ohľadu na dôvod začatia plynutia ochrannej doby, táto ochranná doba nesmie byť dlhšia ako jeden rok. V § 161 zákon stanovuje, že manželka rozvedená odvolateľným rozvodom, strávi ochrannú dobu v manželskom dome okrem prípadu, ak by jej sudca určil iný dom. Pokiaľ by manželka manželský dom opustila bez dôvodu, považuje sa to za neopodstatnené opustenie manželského domu, čo zakladá stratu nároku na finančné zaopatrenie zo strany manžela.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 166 stanovuje, že minimálna doba tehotenstva je šesť lunárnych mesiacov a maximálna 365 dní.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 186 a následne rozoznáva, podobne ako Sýrsky zákon o osobnom stave, vo vzťahu k výchove dieťaťa dva stavy. Prvý je dojčenie a druhý je výchova. V § 186 zákon určuje povinnosť matky dojčiť svoje dieťa, pokiaľ by nebolo možné dieťa dojčiť iným mliekom. V takomto prípade náleží matke, pokiaľ je rozvedená, odmena za dojčenie, ktorou je zaťažený otec dieťaťa. Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 188 ods. 2 potom určuje, že doba dojčenia je najviac dva roky od narodenia dojčeného dieťaťa.

Kuvajtský zákon o osobnom stave upravuje výchovu dieťa v § 189 a následne. Hneď v § 189 ods. 1 určuje, že právo výchovy náleží matke. Ak matky niet, na rad príde jej matka, potom teta z matkinej strany, potom prarad z matkinej strany, potom matkina teta z otcovej strany, atď. V § 190 zákon stanovuje, že podmienkou zverenia do výchovy je, aby bola osoba, ktorej sa maloletý zveruje do výchovy, plnoletá, rozumná, poctivá, aby bola schopná vychovávať dieťa, ktoré jej bolo zverené a starať sa oň po fyzickej aj výchovnej stránke.

Vo vzťahu k matke, ktorá nie je muslimkou, je podstatné ustanovenie § 192 Kuvajtského zákona o osobnom stave, ktorý stanovuje, že osoba, ktorá má dostať dieťa do výchovy, má právo vychovávať dieťa, aj keby ona sama nebola muslimka, a to dovtedy, kým dieťa nezačne vnímať náboženské vyznanie a vieru, najdlhšie však dovtedy, kým dieťa nedosiahne siedmy rok života.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 194 určuje, že doba výchovy dieťaťa sa končí u chlapca dosiahnutím plnoletosti a u

dievčat a výdajom. (*V prípade dievčat, ktoré dosiahli plnoletosť a ešte sa nevydali, už ide skôr o finančné zabezpečenie, než by išlo o výchovu v pravom slova zmysle.*)

V § 195 zákon určuje, že osoba, ktorá sa o dieťa stará, nesmie s dieťaťom vycestovať do inej krajiny za účelom pobytu v nej, bez vopred daného súhlasu otca alebo opatrovníka. To isté obmedzenie platí aj pre otca alebo opatrovníka, ktorý nemôže vycestovať s dieťaťom do inej krajiny za účelom pobytu, bez vopred daného súhlasu osoby, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti.

Kuvajtský zákon o osobnom stave v § 197 určuje, že výživné pre maloleté dieťa sa uhrádza osobe, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti.

Za zmienku stojí aj ustanovenie § 335 Kuvajtského zákona o osobnom stave, ktoré vo vzťahu k nemanželskému dieťaťu stanovuje, že nemanželské dieťa dedí po matke a jej príbuzenstve a po takomto dieťati taktiež dedí len matka a jej príbuzenstvo.

Medzi zaujímavé a podstatné ustanovenia Kuvajtského zákona o osobnom stave patrí ustanovenie § 342, ktoré určuje, že roky a mesiace uvedené v tomto zákone sa počítajú podľa lunárneho kalendára.

Ďalším veľmi dôležitým ustanovením, je ustanovenie § 343 Kuvajtského zákona o osobnom stave, ktoré odkazuje na ustálené právne normy Malekovskej právnej školy v prípadoch, ktoré Kuvajtský zákon o osobnom stave neupravuje. Ak by určitý právny vzťah nebol ani tam upravený, uplatnia sa ostatné ustanovenia tejto školy a pokiaľ by nebol niektorý právny vzťah vôbec upravený,

použijú sa pri jeho posudzovaní všeobecné právne zásady, ktoré Malekovská právna škola určuje. Za veľmi dôležité ustanovenie Kuvajtského zákona o osobnom stave možno tiež považovať ustanovenie § 346, ktoré určuje, že tento zákon sa vzťahuje na tých, na ktorých sa uplatňovali ustanovenia Malekovskej právnej školy. Na ostatných sa uplatnia právne úpravy, ktoré sa ich týkajú. Ak by však išlo o sporové strany, ktoré nie sú muslimského náboženského vyznania a nie sú ani rovnakého náboženského vyznania, potom sa na sporové strany uplatnia ustanovenia tohto zákona.

Kuvajtský zákon o osobnom stave bol uverejnený v zbierke zákonov s účinnosťou od prvého októbra 1984.

5.1.3 Unifikovaný zákon o osobnom stave pre štáty Rady pre spoluprácu krajín Arabského zálivu

Okrem unifikačných procesov arabských krajín v rámci Ligy arabských štátov, prebiehajú unifikačné procesy aj v užšom rámci medzi štátmi, ktorých právne poriadky vychádzajú najmä z podobných spoločenských, sociálnych a ekonomických pomerov. Deje sa to v rámci určitých medzinárodných organizácií a zoskupení regionálneho charakteru. Medzi takéto organizácie patrí aj Rada pre spoluprácu krajín Arabského zálivu (Perzského zálivu) (ďalej len „Rada pre spoluprácu krajín Arabského zálivu“). Tu je potrebné poznamenať, že oblasť nám známa ako Perzský záliv, sa v arabských krajinách nazýva Arabským zálivom a podľa toho je pomenovaná aj táto medzinárodná organizácia.

Štáty Rady pre spoluprácu krajín Arabského zálivu prijali na sedemnástom zasadnutí hláv štátov rady, ktoré sa uskutočnilo v Duhe, hlavnom meste Kataru, v dňoch 07-09 Ražab 1417 Hižri (zhoduje sa s dátumom 26-28 decembra 1996) Unifikovaný zákon o osobnom stave (ďalej len „Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady“), ktorého ustanovenia by mali štáty rady postupne implementovať do svojich právnych poriadkov. Hlavným cieľom Unifikovaného zákona o osobnom stave štátov rady, bolo zosúladiť jednotlivé právne poriadky štátov rady v oblasti osobného stavu. Je to jeden z hlavných cieľov a zámerov štátov Rady pre spoluprácu krajín Arabského zálivu, ktorými sú: Kráľovstvo Saudskej Arábie, Kuvajt, Spojené Arabské emiráty, Katar, Bahrajn a Omán.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady prináša niektoré zásadné úpravy, ktoré majú prispieť k stabilnejšiemu právnomu stavu v oblasti osobného stavu.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady v § 6 stanovuje, že manželstvo sa potvrdzuje oficiálnym zápisom. Avšak s ohľadom na konkrétnu situáciu je možné vznik manželstva dokázať aj iným dokázateľným spôsobom.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady povoľuje uzatvorenie manželstva už osobe, ktorá dovŕšila pätnásť (15) rok života, avšak len so súhlasom jej zákonného zástupcu. V prípade nesúhlasu zákonného zástupcu, má takáto neplnoletá osoba právo obrátiť sa na súd so žiadosťou o povolenie uzatvorenia manželstva.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady určuje, že uzatvorením manželstva nadobúda osoba, ktorá dovŕšila pätnásť rok

života, procesnú spôsobilosť vo veciach súvisiacich s manželstvom a jeho právnymi následkami.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady v § 17 určuje, že na vznik manželstva musia byť splnené dve základné podmienky:

a) podmienka, resp. podmienky vo vzťahu k mužovi a žene vstupujúcim do manželstva, a

b) ponuka na uzatvorenie manželstva a jej prijatie.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady už reflektuje určitý existujúci stav v spoločnosti, ktorý vznikol aj v dôsledku uzatvorenia štátom neevidovaného manželstva, ktoré nebolo úradne potvrdené, keď napríklad v § 25 určuje, že osoba uzatvárajúca manželstvo nesmie vstúpiť do manželstva so svojimi potomkami pochádzajúcimi z nemanželského vzťahu alebo zo vzťahu, pri ktorom došlo k zrušeniu manželstva na základe obvinenia manželky manželom z mimomanželského styku a zapretia tohto obvinenia zo strany manželky, tzv. Al-lian.

(Základná úprava Al-lianu sa nachádza priamo v Koráne, v kapitole č. 24 pod názvom Svetlo v znameniach č. 6 až 9. Pre lepšie pochopenie Al-lianu odkazujeme čitateľov na preklad Koránu do slovenského jazyku s vysvetlivkami a výkladom.)¹¹⁶

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady v § 26 určuje ďalšiu prekážku uzatvorenia manželstva, a to medzi osobami,

¹¹⁶ Korán, Preklad do slovenského jazyku s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

ktoré boli dojčené v prvých dvoch rokoch života tou istou ženou. Ide o ustanovenie špecifické pre islamské náboženstvo, resp. islamské právo, ktoré ako jednu z prekážok uzatvorenia manželstva stanovujú dojčenie detí tou istou ženou (aj keď by dojka nebola vlastná matka alebo príbuzná). Ohľadom základnej úpravy islamského náboženstva v otázke trvalej prekážky manželstva z titulu dojčenia tou istou osobou odkazujeme čitateľov na našu publikáciu *Manželstvo v islame*.¹¹⁷

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady v § 28 ďalej určuje ako prekážku uzatvorenia manželstva okrem iného aj náboženské vyznanie. Muslim sa nemôže oženiť s inou ženou než ženou vyznávajúcou islamské, kresťanské alebo židovské náboženstvo. Muslimka sa môže vydať len za muslima. Ide o ďalšie špecifické ustanovenie islamského práva.

Ako ďalšie podmienky platnosti manželstva Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady v § 29 určuje prítomnosť zákonom stanoveného počtu svedkov a potvrdenie vena. Svedok pritom musí byť plnoletý, musí byť muslim, musí počuť ponuku na uzatvorenie manželstva a prijatie ponuky, pričom táto ponuka a jej prijatie musia byť jasné a zrozumiteľné. Vo vzťahu k venu zákon v § 33 určuje, že veno je majetkom ženy, ona naloží s ním podľa vlastného uváženia a akákoľvek podmienka odporujúca tejto zásade je neplatná.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady ďalej v § 37 a následne podrobne určuje spoločné práva a povinnosti manželov,

¹¹⁷ A. Al-Sbenaty, *Manželstvo v islame*

práva manžela voči manželke a práva manželky voči manželovi. V § 37 sa uvádzajú spoločné práva a povinnosti manželov, ktorými sú:

a) užívanie si jeden druhého v rozmedzí toho, čo zákonodarca povoľuje,

b) povinnosť uchrániť jeden druhého pred mimomanželským stykom,

c) spoločné bývanie,

d) dobré spolunažívanie, vzájomný rešpekt a náklonnosť, dbať o dobro rodiny,

e) starostlivosť o deti a ich výchovu tak, aby bola zaručená ich správna výchova,

f) povinnosť každého z manželov vážiť si rodičov toho druhého a jeho rodinu.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady v § 38 uvádza práva manželky vo vzťahu k manželovi:

a) finančné zabezpečenie,

b) možnosť návštevy rodičov a príbuzných v medziach, ktoré sú obvyklé a únosné,

c) ponechanie si svojho rodného priezviska aj po vstupe do manželstva,

d) nedotknuteľnosť jej súkromného majetku. Vo vzťahu k to-
muto majetku má ona úplnú dispozičnú slobodu,

e) neubližovanie jej fyzicky ani psychicky,

f) spravodlivé správanie vo vzťahu k nej a k ostatným manželkám, ak by mal manžel viac než jednu manželku.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady v § 39 ďalej uvádza práva manžela vo vzťahu k manželke:

a) starostlivosť o manžela, poslúchať ho vo veciach, v ktorých on vystupuje ako živiteľ rodiny,

b) starostlivosť o domácnosť, organizovanie jej záležitostí a dbať o jej obsah a zariadenie,

c) starostlivosť o spoločné deti a ich dojčenie za predpokladu, že neexistuje prekážka, ktorá by tomu bránila.

Vo vzťahu k uvedeným úpravám práv a povinností manželov badať, že zákon sa snaží upraviť aj niektoré právne vzťahy, ktoré by nemusel. Avšak vychádzajúc zo spoločenskej reality a z problémov a sporov, ktoré život prináša, sa zákonodarcovia rozhodli tieto vzťahy upraviť. Je však potrebné uvedomiť si, že Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady vychádza z islamského práva a islamské právo vychádza z islamského náboženstva. Islamské náboženstvo od počiatku považuje prácu manželky pri starostlivosti o domácnosť a o deti za ekvivalentnú práci muža pri finančnom zabezpečovaní rodiny. Aj z tohto dôvodu sa vo všetkých zákonoch arabských štátov stretávame s úpravou práva manželky na adekvátne finančné zabezpečenie počas existencie manželstva. Ak manželstvo zanikne a matka spoločné dieťa dojčí (obdobie dojčenia), potom islamské náboženstvo a islamského právo, resp. novodobé zákonné úpravy, priznávajú matke právo na odmenu za dojčenie, ktorú jej musí uhradiť otec. Ostáva pritom zachované

právo dojčeného dieťaťa na výživné. Takáto právna úprava sa zakotvila už v prvých rokoch islamu a dostala sa do základných úprav islamského práva v otázkach spojených s rodinným právom. Vo vtedajšej dobe, ako aj dnes, existujú prípady, keď sociálny systém nezabezpečuje dostatočnú starostlivosť o matku a dieťa, preto je sčasti alebo úplne táto povinnosť ponechaná na otca dieťaťa, resp. osoby, ktorej vo vzťahu k dieťaťu pripadla táto povinnosť, ak otec nežije.

Vo všeobecnosti je možné skonštatovať, že Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady, sa podobá Kuvajtskému zákonu o osobnom stave, avšak s tým, že niektoré inštitúty a úpravy sú podrobnejšie upravené a v ďalších úpravách sa berú do úvahy niektoré spoločenské rozdiely v krajinách Rady pre spoluprácu krajín Arabského zálivu. Rozsiahlejšia úprava je v Unifikovanom zákone o osobnom stave štátov rady venovaná aj otázkam uznania otcovstva a materstva, čo reflektuje okrem iného aj situáciu vzniknutú z narodenia dieťaťa zo štátom neevidovaného manželstva.

Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady predstavuje pre niektoré Arabské štáty Arabského zálivu (Perzského zálivu) len formálnu záležitosť, keďže tieto štáty už majú svoje vlastné právne úpravy, ktoré sa do veľkej miery podobajú právnej úprave Unifikovaného zákona o osobnom stave štátov rady. Pre iné krajiny však Unifikovaný zákon o osobnom stave štátov rady predstavuje významnú zmenu. V Kráľovstve Saudskej arábie, boli napr. len niektoré otázky osobného stavu upravené v zákonných alebo podzákonných právnych normách. V otázkach podmienok uzatvorenia manželstva, jeho uzatvorenia, trvania a zániku, boli rozhodujúce

ustanovenia islamského práva Hanbalovskej právnej školy. Spísané síce boli, avšak sudy pri rozhodovaní o právnych vzťahoch súvisiacich s manželstvom a s osobným stavom, vychádzali z právnych stanovísk právnych autorít a zo súdnych precedensov, ktoré boli sčasti roztrúsené. Niektoré otázky boli čiastočne upravené v zákone o civilnom stave, čo je v určitom smere ekvivalent zákona č. 154/1994 Z.z. o matrikách, platného na území Slovenskej republiky.

6. Štátom neevidované, islamským náboženstvom a islamským právom akceptované manželstvo

Ako už bolo uvedené, manželstvo sa dnes delí na oficiálne, štátom evidované manželstvo, ktorého úprava sa v detailoch líši od jednej islamskej krajiny k druhej, a na štátom neevidované manželstvo platné podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, ktoré možno uzatvoriť kdekoľvek vo svete, pretože sa neviaže na žiaden právny systém (okrem základnej právnej úpravy islamského práva) a jeho záväznosť je pre oboch manželov čisto morálna.

Štátom neevidované manželstvo sa najčastejšie označuje v arabskom jazyku ako „Zaváz urfi“, t. j. manželstvo podľa obyčaje. Slovo zaváz znamená manželstvo a slovo urfi pochádza zo slova urf, t. j. obyčaj (ustálená zvyklosť). Šejch Muhammad Ebí Zahra obyčaj zjednodušene opísal slovami: „Obyčaj je správanie, na ktoré si ľudia zvykli a ktoré upravuje ich vzťahy a záležitosti.“¹¹⁸

Dr. Kamal Saleh Al-banna vo svojej publikácii Manželstvo podľa obyčaje a spory o uznanie otcovstva, opísal štátom neevidované manželstvo (manželstvo podľa obyčaje) ako „manželstvo, ktoré spĺňa všetky zákonné požiadavky, avšak nie je oficiálne

¹¹⁸ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

zaregistrované. Laici ho označili ako manželstvo podľa obyčaje. Toto manželstvo je z pohľadu islamského práva platné manželstvo, ktoré vyvoláva všetky zákonne účinky, pričom nie je rozdiel v tom, či je pôvodné manželstvo uzatvorené v písanej, alebo nepísanej forme.¹¹⁹

Muhammad Uqla štátom neevidované manželstvo opisuje, ako manželstvo, ktoré „sa uzatvára na základe ponuky a prijatia ponuky medzi mužom a ženou priamo za prítomnosti dvoch svedkov, bez potreby jeho uzatvorenia za prítomnosti osoby štátom poverenej na uzatváranie manželstva, alebo bez potreby prítomnosti zástupcu sudcu alebo náboženských inštitúcií.“¹²⁰

Okrem toho, že štátom neevidované manželstvo nie je uzatvorené pred štátnym orgánom a nie je oficiálne evidované, ďalším podstatným rozdielom medzi oficiálnym, štátom evidovaným manželstvom a manželstvom štátom neevidovanom je aj skutočnosť, že pri štátom neevidovanom manželstve sa môže muž so ženou dohodnúť, že žena muža oslobodzuje od niektorých zákonných povinností vo vzťahu k finančnému zaopatreniu a zabezpečeniu obydliia.

Napriek tomu, že štátom neevidované manželstvo (za predpokladu, že spĺňa všetky požiadavky uložené islamským náboženstvom a islamským právom) je z pohľadu islamského práva platné uzatvorené manželstvo, názory náboženských autorít sa aj tak

¹¹⁹ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

¹²⁰ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

rôznia ohľadom prípustnosti uzatvorenia takého manželstva. Ich názory sa delia na tri názorové skupiny:

1. Názorová skupina, ktorá štátom neevidované manželstvo povoľuje. Táto skupina zastáva právny názor, že pokiaľ manželstvo bolo uzatvorené za súčasného splnenia všetkých podmienok požadovaných islamským právom, z pohľadu islamského náboženstva a islamského práva ide o platné manželstvo. Medzi tieto authority patrí napríklad šejch Abdulazíz Ibn Báz, bývalá najvyššia štátom ustanovená náboženská autorita v Kráľovstve Saudskej arábie, ďalej šejch Abdullah Al-jibirin, šejch Muhammad Sejjed Tantáwi, bývalá najvyššia náboženská autorita mešity Al-azhar v Egypte v roku 1989, Ibrahim Al-chudejri, sudca najvyššieho súdu v Rijáde v Kráľovstve Saudskej arábie a ďalší. Všetci títo považovali manželstvo za uzatvorené, ak spĺňa všetky podmienky a požiadavky, a to aj za predpokladu upustenia ženy od niektorých práv, ako je finančné zaopatrenie a zabezpečenie obydlia, ktoré jej islamské právo priznáva. Uvedené authority považovali totiž tieto práva za práva patriace žene, ktoré ona môže manželovi odpustiť, preto ich nepovažovali za podmienku správnosti a platnosti uzatvoreného manželstva. Pri vyjadrení tohto svojho súhlasného stanoviska brali do úvahy aj skutočnosť, že štátom neevidované manželstvo pomáha pri riešení spoločenských problémov spojených s vydajom žien, ktoré už prekročili určitý vek.

Dr. Mutleq v jednom prieskume verejnej mienky položil respondentom okrem iného aj otázku, či si myslia, že štátom neevidované manželstvo pomáha pri riešení problémov osamelosti nevydatých žien. Respondenti odpovedali takto: 41,25% opýtaných

odpovedalo, že áno, 26,25% odpovedalo, že čiastočne a 22,75% odpovedalo, že nie.¹²¹

2. Názorová skupina, ktorá uzatváranie štátom neevidovaného manželstva nepovoľuje. Táto skupina sa opiera o niekoľko teoretických východísk, **pričom nenamieta platnosť samotného manželstva**, ale vyjadruje názor o zákaze uzatvárať takéto manželstvo za predpokladu, že by tým malo dôjsť k okliešteniu pôvodne uzákonených práv a povinností, najmä práv manželky. Pokúsime sa v skratke načrtnúť argumenty tejto skupiny a zároveň uviesť aj argumenty tých, ktorí s nimi nesúhlasia.

A. Prvá námietka tejto skupiny, ktorá zakazuje uzatváranie štátom neevidovaného manželstva, spočíva v tom, že uzatvorením štátom neevidovaného manželstva sa žena zvyčajne vzdáva niektorých práv, ktoré sú jej islamským náboženstvom, islamským právom a samotnými zákonmi priznané. Ide napríklad o právo na finančné zabezpečenie a zaopatrenie a právo na obydlie. Pri tomto bode však ich oponenti (tí, ktorí povoľujú uzatváranie štátom neevidovaného manželstva) oponovali tým, že právo na finančné zabezpečenie a zaopatrenie a na zabezpečenie obydli, sú práva, ktorých sa manželka môže zriecť. Ak by sa ich preto žena dobrovoľne zriekla, manželstvo je platné.

B. Druhá námietka vo vzťahu k štátom neevidovanému manželstvu spočíva v tom, že štátom neevidované manželstvo je častokrát založené na jeho utajení, pričom jednou zo základných požiadaviek manželstva je jeho verejné oznámenie. Oponenti však v tomto

¹²¹ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

smere argumentovali, že na platnosť manželstva je postačujúce svedectvo, pričom verejné oznámenie manželstva alebo jeho verejné vyhlásenie, nie je jeho podmienkou. V tom, že verejné oznámenie a vyhlásenie manželstva nie je podmienkou jeho platnosti, sa Hanafijovská, Šafijovská a Malekovská právna škola zhodujú. U nich je prítomnosť svedkov zároveň aj potvrdením uzatvorenia manželstva a naplnením obligatórnej podmienky jeho verejnosti.

C. Tretia námietka skupiny zakazujúcej uzatváranie štátom neevidovaného manželstva spočíva v tom, že uzatvorením štátom neevidovaného manželstva sa nenapĺňajú ciele manželstva stanovené islamským náboženstvom a islamským právom, ktorými sú spoločný život, trvalé spolužitie a starostlivosť o deti. Zástancovia tohto právneho názoru pritom predpokladali, že manželia nebudú žiť trvale spolu v jednom obydľí, ale že budú žiť oddelene a budú tráviť spolu len určitý čas. Dr. Jusef Al-qaradawi túto námietku však komentoval takto: „Takéto manželstvo nie je práve to manželstvo, ktoré je požadované islamským náboženstvom. Je to však manželstvo, ktoré je možné a prístupné, manželstvo, ktoré si vyžaduje spoločenský vývoj, potreby nášho života a jeho podmienky. To, že sa takýmto manželstvom úplne nenapĺňajú všetky ciele manželstva, nemá vplyv na platnosť manželstva. Hovorí sa, že aj málo je lepšie ako nič.“¹²²

Medzi tých, ktorí zastávali tento právny názor, patrili šejch Muhammad Násir Al-din Al-albani, Užejl Al-našmi, bývalý dekan

¹²² A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

fakulty islamských právnych vied v Kuvajte, Muhammad Al-rawi, člen konzília islamských vied v Al-azhare v Káhire v Egypte a iní.

3. Názorová skupina, ktorá nezaujala ani kladné, ani záporné stanovisko. Táto skupina skôr zaujala zdržanlivé stanovisko. Na jednej strane sa jej členovia vyjadrili, že štátom neevidované manželstvo, pokiaľ spĺňa všetky náležitosti, je platne uzatvorené manželstvo. Na strane druhej sa však vyjadrili, že by bolo vhodné dôkladne sa touto témou zaoberať, vypracovať relevantné štúdiá o nej a o jej dopadoch, pozitívach aj negatívach, a následne zaujať konečné stanovisko.

6.1 Štátom neevidované, islamským náboženstvom a islamským právom uznané manželstvo v súčasnosti

Ak hovoríme o štátom neevidovanom manželstve, máme na mysli záväzok muža a ženy, že budú spoločne žiť podľa pravidiel islamského náboženstva. Ide o morálny záväzok, preto nie je možné jeho plnenie, resp. plnenie práv a povinností z neho vyplývajúcich vynútiť prostredníctvom štátnej moci a štátnych orgánov. Nakoľko je jeho záväznosť morálna, možno obe strany k jeho dodržiavaniu primäť len apelovaním na morálku a dodržiavanie záväzku, ku ktorému sa pred Bohom zaviazali.

Štátom neevidované manželstvo sa nezapisuje do žiadnej matricy, ani na žiadnom úrade. Je však možné, že ak sa uzatvorí napr. v niektorom islamskom kultúrnom centre alebo mešite, bude si

takáto inštitúcia viesť záznamy o uzatvorených štátom neevidovaných manželstvách pre svoje potreby, resp. vydá o uzatvorení manželstva obom manželom potvrdenie o jeho uzatvorení. Takéto potvrdenie má však len informatívny charakter, nemá žiadnu záväznosť ani právnu silu, pokiaľ nejde o inštitúciu, ktorej zákony určitého štátu priznávajú právo uzatvárať manželstvo a takto uzatvorené manželstvo aj úradne potvrdzujú.

Poverenie manžela na rozvod manželstva, ktoré môže udeliť manžel manželke pri uzatváraní manželstva, uznáva len jedna z právnych škôl, ktorou je Hanafijovská právna škola. Znamená to, že ak sa v kultúrnom centre alebo v mešite riadia len právnymi stanoviskami jednej právnej školy, je možné, že odmietnu uzatvorenie manželstva spojené s takýmto poverením. V tomto prípade je možné odporučiť uzatvorenie manželstva mimo centra alebo mešity. Či sa štátom neevidované manželstvo uzatvára v kultúrnom centre, v mešite, alebo niekde v byte či v reštaurácii, nemení to nič na jeho morálnej záväznosti a na nevynútiteľnosti plnení z neho vyplývajúcich súdnym alebo úradným rozhodnutím.

Vo vzťahu k štátom neevidovanému manželstvu však treba uviesť jeden dôležitý fakt, že ho možno v niektorých arabských krajinách, za splnenia zákonom stanovených podmienok, dodatočne zmeniť na oficiálne uzatvorené manželstvo. To predpokladal aj Unifikovaný zákon o osobnom stave. Tu by však bolo potrebné

vždy skúmať konkrétny prípad a možnosť jeho dodatočného uznania.

Pokiaľ by bolo takéto manželstvo dodatočne uznané v niektorej arabskej alebo islamskej krajine, nič nebráni tomu, aby sa napr. neskôr dala jeho platnosť dodatočne potvrdiť aj podľa práva Slovenskej republiky.

Napriek tomu, že štátom neevidované manželstvo nie je úradne uzatvorené, čo znamená, že nie je štátom uznané, toto manželstvo vyvoláva niektoré právne účinky vo vzťahu k mimomanželskému intímne mu styku, uznanie otcovstva a pod. Ako príklad možno uviesť Egyptskú Arabskú republiku. Právny poriadok Egyptskej Arabskej republiky pripúšťa žaloby o rozvode štátom neevidovaného manželstva, čo znamená, že aj keď tomuto manželstvu chýba oficiálne uznanie, pokiaľ bolo uzatvorené za splnenia všetkých podmienok, ktoré islamské právo požaduje (v Egypte je hlavnou právnou školou Hanafijovská právna škola), je možné podať žalobu o rozvode takéhoto manželstva.¹²³

6.2 Dôvody vzniku štátom neevidovaného, islamským náboženstvom a islamským právom uznávaného manželstva

Keď hovoríme o oficiálnom manželstve a o štátom neevidovanom manželstve, je potrebné uviesť aspoň v skratke niektoré

¹²³ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

faktické dôvody, ktoré viedli ku vzniku tohto duálneho systému manželstva.

Ako sme už uviedli, manželstvo podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, bolo spočiatku neformálne, jednoduché a na jeho platnosť sa nevyžadovalo jeho uzatvorenie pred špeciálnym orgánom alebo spísanie vo forme listiny. Dokonca ani prípadná existencia predmanželskej zmluvy nevyžadovala písomnú podobu, aj keď sa uprednostňovalo spísať ju kvôli právnej istote.

Keď sa postupne zavádzala forma určitej registrácie manželstva pred sudcom alebo u štátom určenej osoby, tiež nevznikala potreba akéhokoľvek duálneho systému manželstva. Štátom neevidované uzatvorené manželstvo bolo platné, preto ho bolo možné kedykoľvek dodatočne zaregistrovať. Potrebné bolo skutočnosť uzatvorenia manželstva (jeho vznik a existenciu) len dosvedčiť zákonom stanoveným spôsobom.

Návrat k pôvodnej forme nepísaného a neregistrovaného manželstva si vynútili životné podmienky, najmä za posledné desaťročia. Z množstva podmienok a dôvodov, ktoré viedli ľudí k návratu k štátom neevidovanej forme manželstva, uvedieme tie najdôležitejšie:

1. Zmena životnej úrovne a štruktúry spoločnosti v arabských a islamských krajinách.

Ide azda o najdôležitejšiu príčinu návratu k štátom neevidovanej forme manželstva.

Podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, je manžel povinný finančne zabezpečiť manželku a rodinu, vrátane

zabezpečenia vhodného obydli. V minulosti boli nároky na túto stránku častokrát skromné. Nebolo zriedkavé, že otec postavil veľký viacgeneračný rodinný dom v klasickom orientálnom štýle a v tomto dome potom vyhradil jednu alebo dve miestnosti pre syna. Syn tak žil so svojou rodinou u rodičov a staral sa zároveň aj o nich. Postupom času sa však začali zvyšovať nároky a menili sa aj spoločenské zvyklosti. Ak sa muž v dnešnej dobe chce uchádzať o ruku ženy, žena alebo jej rodičia mu môžu napr. položiť podmienku, že novomanželia budú žiť samostatne v samostatnom byte v osobnom vlastníctve (platí to takmer vo všetkých arabských krajinách). Žena alebo jej rodičia si ďalej môžu klásť aj určité ďalšie požiadavky na zariadenie domácnosti, na spôsob uskutočnenia svadby a pod. Splniť takéto podmienky však väčšina mladých mužov nedokáže. Okrem toho sa postupne menilo aj chápanie pojmu domácnosti mladými ľuďmi. Dnes sa už mladí ľudia skôr snažia o samostatné bývanie, aby sa tak vyhli možným problémom, ktoré obyčajne vznikajú v prípadoch, keď ženatý syn býva s rodičmi. Uvedené požiadavky a nazeranie mladých ľudí na spoločný život viedlo k tomu, že splnenie podmienok požadovaných zo strany rodiny ženy, mohol málokto na začiatku svojho profesijného života zabezpečiť bez toho, aby mal majetok z iných zdrojov alebo bez toho, aby ho podporovali rodičia. Počet uzatvorených manželstiev tak začal klesať a zvýšila sa aj hranica vstupu do manželstva tak u mužov, ako aj u žien až tak, že v niektorých oblastiach sa už blíži k tridsiatke, čo by v minulosti bolo nepredstaviteľné. Požiadavky rodičov a nevesty na formu zabezpečenia bývania a na finančné zabezpečenie rodiny zo strany manžela, však často boli

podporované aj zákonnou úpravou (ustanoveniami zákona) jednotlivých štátov. Takáto požiadavka a ich podpora zo strany zákona (ich priamym zakotvením v zákonnej úprave) znamenalo, že ak sa muž vstupujúci do manželstva zaviazal splniť všetky zákonné podmienky a podmienky rodičov a nevesty, začínal svoj život v manželstve síce s pozitívnym výhľadom a odhodlaním, no zároveň aj s veľkou neistotou. S neistotou v tom, či jeho celá snaha nevyjde nazmar a či dokáže svoje predstavy o spoločnom živote zosúladiť s predstavou svojej manželky. Neistota vznikala aj v súvislosti s tým, že manžel si častokrát na seba naberie záväzky a pôžičky, ktoré od začiatku finančne zaťažia celú rodinu a značne obmedzia rodinný rozpočet.

Východisko z uvedenej situácie sa začalo ukazovať v návrate k pôvodnej nepísanej forme manželstva, ktorá nemusela byť nikde evidovaná. Mladé páry si takýmto spôsobom začali aspoň čiastočne riešiť problémy spojené s ich budúcim vzťahom a založením rodiny. Za predpokladu dodržania všetkých podmienok na platnosť manželstva určených islamským náboženstvom, resp. islamským právom, malo uzatvorenie takéhoto manželstva niekoľko výhod. Išlo tu fakticky o manželstvo (aj keď sa tomuto vzťahu oficiálne takýto status nepriznával), preto aj intímny život manželov sa odohrával v rámci manželstva, nie mimo manželstva. Ďalšia výhoda spočívala v tom, že pár mohol toto manželstvo uzatvoriť za prítomnosti dvoch svedkov, bez akýchkoľvek spoločenských formálností a niekedy až neúnosných výdavkov spojených so svadbou a jej prípravou. Tretia výhoda spočívala v tom, že aj z pohľadu islamského náboženstva, resp. islamského práva, sa tu dala uplatniť

možnosť, aby sa manželka vzdala svojho práva na zabezpečenie obydlia a na finančné zabezpečenie. Ak sa ich manželka pri uzatváraní manželstva vzdala, mohlo ich manželstvo fungovať aj tak, že sa vždy niekde stretávali a trávili spolu toľko spoločného času koľko mohli. Je pravda, že manželstvo v takejto forme už neplnilo jednu zo základných funkcií manželstva, ktorou je vybudovanie stabilnej domácnosti a rodinného života s deťmi, avšak časom sa k tomu manželia zväčša dopracovali, kúpili si alebo prenajali byt a svoje štátom neevidované manželstvo si dali úradne potvrdiť alebo uzatvorili nové, oficiálne.

V určitom prieskume verejnej mienky, bola respondentom položená nasledujúca otázka: Jedným z dôvodov vzniku štátom neevidovaného manželstva je, že muži nezvládajú finančné požiadavky spojené s oficiálnym manželstvom. Ako odpoveď na túto otázku 75% respondentov odpovedalo áno, je to jeden z dôvodov, 14% odpovedalo nie, že to nemá s tým nič spoločné a 11% odpovedalo, že čiastočne to s tým súvisí.¹²⁴

V súvislosti s tým treba dodať, že problematika štátom neevidovaného manželstva sa stáva aktuálnejšou pre množstvo žien, ktoré ostávajú nevydaté. Podľa štatistík je v Kráľovstve Saudskej Arábie okolo jeden a pol milióna žien, ktoré už prekročili bežný vek výdaja a ostávajú nevydaté. Niektoré ženy preto v štátom neevidovanom manželstve videli určité východisko, ako svoj problém vyriešiť a vydať sa. Ich štátom neevidované manželstvo je potom vybudované na tom, že manželka pomáha manželovi tým, že ho

¹²⁴ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

nezaväzuje povinnosťou zaopatrenia a všetkými finančnými nárokmi ženy, ku ktorým oficiálne manželstvo manžela zaväzuje, vrátane zabezpečenia vhodného obydlija. Takýmto spôsobom sa obaja manželia stretávajú, trávajú spolu čas, plánujú si budúcnosť bez toho, aby sa dopúšťali akéhokoľvek prehrešku.¹²⁵

V jednom z prieskumov verejnej mienky, ktorý dňa 09.11.2005 uskutočnil denník Al-rijád vychádzajúci v Kráľovstve Saudskej arábie, položil ženám otázku, či by súhlasili s výdajom za muža, ktorý má nižšie vzdelanie ako ony. Z prieskumu vzišli nasledujúce výsledky: 73% respondentiek odpovedalo, že áno, súhlasili by, 15%, že by nesúhlasili a 12% odpovedalo, že nevie. Ďalší prieskum uskutočnil denník Al-rijád dňa 16.12.2005 na vzorke 81% zamestnaných žien, 12% študentiek a 7% žien v domácnosti. Vek respondentov sa pohyboval od 20 do 40 rokov. Denník položil otázku, či by respondentky boli ochotné, z iných než finančných dôvodov, vydať sa za muža, ktorý má nižšie hodnotené zamestnanie ako ony. Odpovede zneli nasledovne: 65% žien odpovedala, že áno, 19% odpovedalo, že nie a 16% odpovedalo, že nevie odpovedať na otázku.¹²⁶

Známy časopis Al-mustaqbal v októbrovom čísle z roku 2003, uviedol približnú štatistiku o problémoch spojených so zabezpečením zákonných požiadaviek na uzatvorenie oficiálneho manželstva. Časopis napr. uviedol, že „zabezpečenie bývania sa stalo veľmi veľkým problémom. Ak by mladý muž chcel získať byt

¹²⁵ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

¹²⁶ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

v oblasti, ktorá nemá ešte zabezpečené základné služby a infraštruktúru, potrebuje niekoľko desaťročí, aby si našetril požadovanú cenu bytu. Ak by si chcel byt prenajať, tak podľa Turistického zákona (*Turistický zákon platí v Sýrskej Arabskej republike*) je povinný byt každých šesť mesiacov uvoľniť a nájsť si iný byt. Táto skutočnosť vyvolala veľký posun v priemernom veku vstupu mužov a žien do manželstva. Posledná štatistika uviedla, že vek vstupu do manželstva sa zvýšil na štyridsať (40) rokov v roku 2000 oproti veku dvadsaťtri (23) v roku 1980. Táto skutočnosť priniesla veľmi negatívne spoločenské dôsledky, ktoré poukazujú na možnú mravnostnú katastrofu.“ Dr. Mutleq uvádza, že „podobné prekážky existujú v mnohých arabských krajinách, čo vedie niektoré rodiny k tomu, že súhlasia s výdajom dcér aj za starých mužov, pretože tí dokážu zabezpečiť finančné požiadavky vyplývajúce z manželstva.“¹²⁷

V súvislosti s tým časopis „Islam dnes“ uviedol, že podľa štatistiky Egyptského štatistického úradu, je v Egypte viac ako deväť (9) miliónov mladých ľudí, ktorí presiahli vek tridsaťpäť (35) rokov a ešte nevstúpili do manželstva, pričom z uvedeného počtu tvoria približne tri milióny deväťstošesťdesiatdvatisíc (3.962.000) ženy a zvyšok tvoria muži.¹²⁸

Dokonca ani v krajine, akou je Saudská Arábia, nie sú podmienky úplne ideálne. Výdavky na priemernú svadbu sa totiž pohybujú na hranici 100.000 saudských rijálov, ktoré zahŕňajú veno,

¹²⁷ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

¹²⁸ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfí

výdavky na svadbu a pod. (v čase vydania publikácie to predstavovalo okolo 20.000 Eur). Hranica chudoby (životné minimum) u saudského občana je 1120 saudských rijálov mesačne (približne 225 Eur). Sociálna pomoc je pritom vo výške 5400 rijálov ročne na osobu. To predstavuje 450 saudských rijálov mesačne (v prepočte okolo 90 Eur). Podľa štatistík 40% dôchodcov v Saudskej arábii nevlastní byt alebo dom v ktorom žije, pričom 58% z nich žije v štátnych bytoch alebo v bytoch v podnájme. 51% saudských rodín nemá stály príjem a 40% saudských rodín nemá mesačný príjem vyšší ako 6000 saudských rijálov (približne 1200 Eur). Len u 9% saudských rodín je mesačný príjem otvorený a neobmedzený.¹²⁹

Svetová banka určila, že chudobným je človek, ktorého príjem je jeden americký dolár na deň, z čoho potom vyplýva, že v arabských krajinách 60 miliónov ľudí žije pod hranicou chudoby (väčšina žije v Egypte, Jordánsku, Maroku, Sudáne, Sýrii, Palestíne a Jemene).¹³⁰

2. Ďalším dôvodom vzniku štátom neevidovaného manželstva je druhá manželka.

Stávalo sa, že niekto bol ženatý, avšak jeho manželstvo už neplnilo svoj účel. S prvou manželkou sa nechcel rozviesť, najmä ak mali spoločné deti. Prvá manželka by však nikdy aj napriek tomu nepristúpila na to, aby sa jej manžel oženil s druhou ženou oficiálne. Ak sa manžel nechcel rozviesť s prvou manželkou, mohol

¹²⁹ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

¹³⁰ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

jedine uzatvoriť druhé manželstvo, štátom neevidované manželstvo, o ktorom možno prvá manželka vedela, avšak to, že nešlo o oficiálne manželstvo, sa jej spoločenského postavenia výraznejšie nedotklo, preto takúto formu druhého manželstva prijala.

O otázke mnohoženstva sa v minulosti veľa diskutovalo, diskutuje sa o nej a zrejme sa o nej budú aj v budúcnosti viesť diskusie. Je nesporné, že mnohoženstvo pomáha preklenúť niektoré páľčivé spoločenské problémy, zvlášť tam, kde sociálny systém nie je rozvinutý alebo tam, kde v dôsledku najmä vojen prevyšuje počet žien niekoľkonásobne počet mužov. Napriek negatívnemu postoju mnohých žien k mnohoženstvu, nájdeme ženy, ktoré si uvedomujú jeho spoločenskú a sociálnu funkciu a sú ochotné obetovať časť svojich práv v prospech spravodlivejšieho rozdelenia bohatstva jednotlivca a spoločnosti. V tomto duchu sa niesli aj manželstvá proroka Muhammada, ktorého manželky, napriek všeobecnej mylnej predstave mnohých nemuslimov, boli zväčša ženy už stredného a vyššieho veku, keď sa s nimi ženil. S niektorými manželkami už neudržiaval žiaden intímny styk, keďže sa samy tejto stránky manželského života dobrovoľne zriekli v prospech ostatných manželiek a boli spokojné s láskyplným a vľúdnym správaním a spolu-
nažívaním, ktorým ich prorok všetky zahŕňal. Napríklad prvá prorokova manželka Chadíža mala v čase, keď sa s ňou prorok oženil, štyridsať rokov a bola vdovou po dvoch manželoch, s ktorými mala dve deti. Druhá prorokova manželka Sauda, mala v čase, keď sa s ňou prorok oženil, päť detí z manželstva so svojím bývalým manželom. Prorokova manželka Zejnab Bint Chuzejma mala v dobe, keď sa s ňou prorok oženil, tridsať rokov a bola vdovou po

muslimovi, ktorý padol v boji. Prorokova manželka Um Salama sa blížila k štyridsiatke, keď sa s ňou prorok oženil a bola vdovou po jednom padlom muslimovi. Takisto prorokova manželka Ramla Bint Ebi Sufián sa blížila k štyridsiatke, keď sa s ňou prorok oženil, bola rozvedená a mala s bývalým manželom jednu dcérku.¹³¹

V otázke mnohoženstva nájdeme aj dnes príklady žien, ktoré pochopili skutočnú funkciu mnohoženstva, ktorú islamské náboženstvo síce obmedzilo, ale nezakázalo a v jeho intenciách aj islamské právo uzákonilo. Samotné ženy žiadajú v niektorých prípadoch uplatňovanie mnohoženstva podľa pravidiel a obmedzení určených islamským náboženstvom a islamským právom. Noviny Al-nachba v januárovom čísle z roku 2005 priniesli správu o vzniku prvej mimovládnej organizácie v Egypte, ktorá verejne vyzýva k uplatneniu mnohoženstva. Jej predsedníčkou sa stala pani Hijam Derbek, ktorá povedala: „Hlavným cieľom tejto organizácie je uľahčiť sobáš tým, ktorí si ho nemôžu dovoliť a pomôcť im k stabilnému životu. Zároveň jej cieľom je presvedčiť bohatých mužov, aby sa oženili so ženami, ktoré už prekročili vek vydaja, s vdovami a s rozvedenými ženami, aby ich tak ochránili pred sklznutím do nechcených, ťažkých a neľútostných situácií.“¹³²

3. Tretím podstatným dôvodom vzniku štátom neevidovateľného manželstva, sú ťažkosti spojené s obstaraním dokladov a listín potrebných na uzatvorenie oficiálneho manželstva.

¹³¹ Sulejmán Selím Al-bawab, Mi'a Awáel min Alnisá, Dár Al-hikma, Damašek, Sýria, 1984

¹³² A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

Tretím dôvodom návratu štátom neevidovaného manželstva, sú v niektorých prípadoch ťažkosti, ktoré vznikajú pri obstarávaní dokladov a listín požadovaných právnymi predpismi krajiny, v ktorej sa má oficiálne manželstvo uzatvoriť. Ako už bolo uvedené, môže ísť o mesiace až roky, kým sa podarí všetky doklady skompletizovať. Preto muž a žena počas toho obdobia uzatvoria štátom neevidované manželstvo, ktoré im umožní spoločne žiť dovtedy, kým sa neskompletizujú všetky doklady a listiny.

To boli tri hlavné dôvody návratu štátom neevidovaného manželstva. Nejde o dôvody, ktorými by sa obchádzalo uzatváranie oficiálneho manželstva so všetkými právnymi účinkami a zodpovednosťou, ktoré vyvoláva, ale ide skôr o dôvody, ktoré si vynútil každodenný život. Nemožno však ani v tomto prípade vylúčiť, že nedôjde k zneužitiu tejto formy manželstva na uzatvorenie krátkodobého vzťahu medzi mužom a ženou. Je to už ale aj vecou miery praktizovania islamského náboženstva a pochopenia hĺbky jeho ustanovení.

Na Slovensku sa forma štátom neevidovaného manželstva tiež vyskytuje, podobne ako je to v ostatných európskych krajinách. V niektorých prípadoch je to tak kvôli problémom spojeným so zadovážením potrebných dokladov a listín na uzatvorenie oficiálneho manželstva na matrike. Môže ísť aj o prekážky spočívajúce v tom, že mužova rodina odmieta jeho sobáš s cudzinkou a trvá na tom, že si má vybrať manželku z domáceho prostredia a domácej kultúry, ktorá by ho dokázala lepšie pochopiť a akceptovať jeho požiadavky a očakávania. Vo väčšine prípadov sa však štátom neevidované manželstvo v podmienkach Slovenskej spoločnosti,

uzatvára z iného dôvodu. V dnešnej dobe už totiž mnohí ľudia nie sú zvyknutí na to, že bez akéhokoľvek predchádzajúceho bližšieho vzťahu by mali vstúpiť rovno do manželstva. Bez toho, aby vedeli, či sa k sebe hodia a či dokážu spolu žiť, hlavne s ohľadom na určité kultúrne rozdiely. V takomto prípade potom pristupuje muž a žena k uzatvoreniu štátom neevidovaného manželstva, v rámci ktorého sa začína ich spolužitie, ktoré nakoniec vyústi vo väčšine prípadov k uzatvoreniu oficiálneho manželstva, či už na matrike na Slovensku, alebo na príslušnom štátnom orgáne v krajine manžela alebo manželky.

Niektoré otázky, ktoré mi boli počas uplynulých rokov položené návštevníkmi mojich internetových stránok, spočívali v tom, že sa niektoré návštevníčky pýtali na možnosť spolužitia s mužom, ktorého majú rady, avšak majú obavy, či im spoločné spolužitie a manželstvo bude fungovať. Ak by totiž uzatvorili oficiálne manželstvo a potom by sa nezhodli s manželom, museli by prejsť celou procedúrou rozvodu a všetkého, čo to so sebou prináša. Práve pre takéto prípady je možné uzatvoriť štátom neevidované manželstvo s vopred daným splnomocnením manžela manželke na rozvod manželstva. Tým by sa akékoľvek obavy v tomto smere mohli odstrániť alebo zmierniť.

6.3 Spôsob uzatvárania štátom neevidovaného manželstva

Spôsob uzatvárania štátom neevidovaného manželstva podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, je dnes presne taký, aký bol v jeho počiatkoch. Charakterizuje ho jednoduchosť a neformálnosť pri dodržaní niektorých základných pravidiel a zásad. Niektoré z nich sú podrobnejšie upravené v predchádzajúcom výklade a v už uvedenej publikácii *Manželstvo v islame*.

Šejch Abdullah Al-tuwejžiri v odpovedi na otázku, ako sa kedysi uzatváralo manželstvo v Saudskej Arábii, uviedol: „Nikdy sa v minulosti uzatvorenie manželstva neevidovalo písomne, ani sa nepísalo na bežnom papieri. Manželstvo sa uzatváralo za splnenia všetkých zákonných podmienok a za prítomnosti určitého počtu ľudí. Prítomnosť týchto ľudí stačila na jeho dosvedčenie. Ja som sa napr. oženil na základe ústne uzatvoreného manželstva.“ Na ďalšiu otázku o tom, či sa stávalo, že by niekto v minulosti ústne uzatvorené manželstvo spochybnil, šejch Abdullah Al-tuwejžiri odpovedal: „V minulosti sa uzatvorenie manželstva veľmi veľmi zriedkakedy spochybňovalo. Ľudia brali veci jednoducho a nekomplikovane a tak sa aj správali. Báli sa Boha vždy, nie ako je to v našej dnešnej dobe, nech nám Boh pomáha.“¹³³

Na to, aby bolo štátom neevidované manželstvo platne uzatvorené, je potrebné splniť tieto základné požiadavky:

¹³³ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

1. Existencia muža a ženy, ktorí sú spôsobilí na uzatvorenie manželstva. Je to prvý a základný predpoklad na uzatvorenie štátom neevidovaného manželstva. Tak muž, ako aj žena, musia byť spôsobilí na uzatvorenie manželstva. Táto spôsobilosť v sebe zahŕňa:

a) spôsobilý vek na uzatvorenie štátom neevidovaného manželstva,

b) neexistenciu dočasných alebo trvalých prekážok manželstva u muža alebo ženy. Tu pripomíname, že okrem klasických prekážok manželstva, islamské náboženstvo a islamské právo a v ich intenciách aj dnešné zákonné úpravy v arabských a islamských krajinách poznajú ešte jednu trvalú prekážku vzniku manželstva, ktorou je príbuzenstvo medzi mužom a ženou z titulu dojčenia tou istou osobou. O tejto otázke sme sa zmienili už v predchádzajúcom výklade,

c) vôľu muža a ženy vstúpiť do manželstva.

Vôľa muža a ženy vstúpiť do manželstva musí byť daná vopred pred jeho uzatvorením a musí byť jasne určená a časovo neobmedzená. Keď hovoríme o časovej neobmedzenosti, je potrebné zmieniť sa o určitom rozdiel medzi klasickým štátom neevidovaným manželstvom a manželstvom mutaa (manželstvo pôžitku), ktoré je uznávané u muslimov - šiitov. Sunniti manželstvo mutaa neuznávajú, pretože ho považujú za obchádzanie účelu manželstva. Manželstvo mutaa spočíva v tom, že muž a žena vstupujú do manželstva na vopred určený čas. Pri uzatváraní manželstva sa

dohodnú, že manželstvo bude platné napr. jeden týždeň a potom sa samo od seba zruší.

Z dôvodu existencie manželstva mutaa je podstatné, aby si žena pred uzatvorením štátom neevidovaného manželstva zistila, či muž patrí k sunnitským muslimom, alebo k šiitským muslimom. Tým sa môže vyvarovať uzatvorenia štátom neevidovaného manželstva na čas určitý. Treba ešte dodať, že sunnitskí a šiitskí muslimovia sa z hľadiska percentuálneho počtu približne delia na 88% - 93% sunnitov a 7 - 12% šiitov. Presnejšie rozdelenie podľa krajín môžu čitatelia nájsť na internete alebo v našej publikácii Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského náboženstva.¹³⁴

2. Uzatvoriť manželstvo jasným a zrozumiteľným spôsobom v mene Boha a s použitím formuly na to určenej. Presná formulácia a postup sa vyžaduje najmä pri uzatváraní štátom neevidovaného manželstva s vopred udeleným splnomocnením manžela manželke na rozvod manželstva. Aby bolo uzatvorenie manželstva správne, odporúčame použiť formuláciu uvedenú v tejto publikácii, resp. vo vyššie uvedenej publikácii Manželstvo v islame.

3. Spôsobilosť na uzatvorenie štátom neevidovaného manželstva. Tá by sa mala riadiť výkladom o spôsobilosti na uzatvorenie manželstva uvedeným v tejto publikácii, s prihliadnutím na

¹³⁴ A. Al-Sbenaty, Politický systém a náboženská sloboda podľa islamského náboženstva

zákonnú úpravu platnú na území Slovenskej republiky v otázke vekovej hranice vstupu do manželstva, resp. ustanovení trestného zákona v otázke vekovej spôsobilosti na intímny styk, o ktorej je zmienka v predkladanej publikácii napr. v odseku 3.4.1.

4. Súhlas muža aj ženy. Súhlas muža a ženy s uzatvorením štátom neevidovaného manželstva musí byť jasne daný.

5. Súhlas waliho – zákonného zástupcu, v prípade ak zastupuje ženu. Ak sa postupuje podľa Hanafijovskej právnej školy, platia jej právne ustanovenia o možnosti uzatvorenia manželstva priamo nevestou.

6. Určenie vena (Mahr). Veno musí byť pri uzatváraní manželstva určené. Nie je tu však podmienka, že musí byť žene vyplatené ihneď pri uzatváraní manželstva. Jeho minimálna hodnota nie je určená, preto môže ísť len o niečo symbolické.

7. Existencia svedkov. Uzatvorenie manželstva musia dosvedčiť minimálne dvaja spôsobilí svedkovia. O spôsobilosti svedkov a podmienok ich svedectva sme sa už zmienil vyššie. Otázka spôsobilosti svedkov je okrem toho uvedená aj v citovanej publikácii *Manželstvo v islame*.

Za predpokladu splnenia uvedených siedmich podmienok, je možné predpokladať, že štátom neevidované manželstvo bude akceptované a považované za platné všetkými štyrmi hlavnými právnymi školami, resp. že ho nebude možné napadnúť.

Štátom neevidované manželstvo je možné uzatvoriť na akomkoľvek vhodnom mieste. Uzatvorenie manželstva môže byť dosvedčené dvoma svedkami alebo môže byť uzatvorené za

prítomnosti väčšieho počtu ľudí. Samotný priebeh sobášneho aktu, resp. svadby, ostáva na mužovi a žene, ako si jeho celkový priebeh zariadia. Podstatnou podmienkou je, aby pri sobášnom akte, resp. svadbe, nedochádzalo k povoľovaniu niečoho, čo je z pohľadu islamského náboženstva zakázané alebo aby sa nezakazovalo niečo, čo islamské náboženstvo nezakazuje.

O písomnej forme a potrebe oficiálneho evidovania uzatvorenia manželstva šejch Abdulkerím Al-chudejr povedal: „Písomná forma je už nad rámec toho, čo je povinné pri uzatváraní manželstva, je však potrebná v prípade sporov.“ Šejch Saleh Al-favzan ohľadom úradného zapísania uzatvorenia manželstva uviedol: „Zákonom stanovené požiadavky (*t. j. požiadavky stanovené platnými zákonmi*) majú byť dodržané, pokiaľ by ich nedodržanie spôsobilo škodu u jedného alebo druhého manžela. Vtedy ich treba dodržať, aby sa škode predišlo.“¹³⁵

6.4 Záväznosť štátom neevidovaného manželstva

Záväznosť štátom neevidovaného manželstva je čisto morálna. V závislosti od miery, akou sa niekto riadi ustanoveniami islamského náboženstva a do akej miery ho praktizuje, bude preňho toto manželstvo záväzné. Možno skonštatovať, že u praktizujúceho muslima je toto manželstvo častokrát záväznejšie, než oficiálne

¹³⁵ A. Al-mutleq, Al-zaváz Al-urfi

manželstvo uzatvorené na matrike alebo na inom orgáne verejnej moci.

Možnosť vymôcť plnenia, práva a povinnosti manželov z tohto štátom neevidovaného manželstva je však takmer nulová. Ide totiž o neoficiálnu, štátom neevidovanú formu manželstva, zákonom neuznanú, tým aj nechránenú klasickými donucovacími prostriedkami štátnej moci. To platí nielen na Slovensku, ale takmer vo väčšine arabských a islamských krajinách dovtedy, kým nie je takéto manželstvo zaregistrované a štátom uznané. Ide čisto o morálny záväzok a túto skutočnosť si musia manželia veľmi dobre uvedomiť.

Nepochopenie duálneho systému oficiálneho, štátom evidovaného manželstva a štátom neevidovaného manželstva, viedlo v minulosti v ojedinelom prípade aj na Slovensku k neobvyklej situácii. Pred niekoľkými rokmi sa totiž stalo, že určitý muž z určitej arabskej krajiny uzatvoril štátom neevidované manželstvo. Z neznámeho dôvodu sa obaja, muž aj žena domnievali, že ide o manželstvo uznané štátom. Takto žili spolu určitý čas, kým sa mužovi neskončilo povolenie na pobyt na území Slovenskej republiky. Preto sa domáhal na cudzineckej polícii predĺženia pobytu z dôvodu zlúčenia rodiny, keďže je v manželskom zväzku s občiankou Slovenskej republiky. Samozrejme, takto uzatvorené štátom neevidované manželstvo, nezakladalo zákonný nárok uvedeného muža na pobyt na území Slovenskej republiky z dôvodu zlúčenia s manželkou. Bol to síce ojedinelý prípad tohto druhu, ukázalo sa však, že téma

štátom neevidovaného manželstva nie je v radoch verejnosti úplne jasná, preto sa ukázala potreba rozšírenia témy spracovanej v publikácii Manželstvo v islame; skutočnosť o ktorú sa v predkladanej publikácii usilujeme.

6.5 Právne účinky štátom neevidovaného manželstva

Štátom neevidované, islamským náboženstvom a islamským právom uznané manželstvo, nie je uzatvorené oficiálne na príslušnom orgáne štátnej správy alebo orgáne verejnej správy, ako je napr. súd, orgán štátnej správy (matrika) alebo samosprávy. Takéto manželstvo však aj napriek tomu vyvoláva v niektorých krajinách, ktorých zákonodarstvo vychádza z islamského náboženstva a islamského práva, veľmi dôležité právne účinky. Z množstva právnych účinkov, možno dva z nich považovať za najdôležitejšie. Ide najmä o účinky vo vzťahu k mimomanželskému intímne mu styku a účinky vo vzťahu k narodeniu dieťaťa v rámci takéhoto manželstva.

Berúc do úvahy postoj islamského náboženstva, islamského práva a spoločnosti v arabských a islamských krajinách k otázke mimomanželského intímneho styku a nemanželským deťom, uzatvorenie takéhoto štátom neevidovaného manželstva možno pokladať za veľmi dôležitý faktor zachovania povesti a dobrého mena muža aj ženy, príp. aj detí narodených v rámci takéhoto štátom neevidovaného manželstva. Štátom neevidované manželstvo je v arabských a islamských krajinách považované zo spoločenského

hľadiska, za niečo menej než oficiálne manželstvo, keďže sa jeho uzatvorením obchádzajú niektoré nezdravé spoločenské zvyklosti, ako je priveľmi vysoké veno a pod. Napriek tomu je štátom neevidované manželstvo považované za platné manželstvo z pohľadu islamského náboženstva (aj keď za neoficiálne z pohľadu právneho poriadku danej krajiny), čo znamená, že muž a žena sa vo svojom spolužití, z náboženského ani spoločenského hľadiska, ničím podstatným neprevinili.

6.5.1 Účinky štátom neevidovaného, islamským náboženstvom, resp. islamským právom uznaného manželstva vo vzťahu k mimomanželskému intímному styku

Mimomanželský pohlavný styk je z pohľadu islamského náboženstva považovaný za jeden z veľkých hriechov a z pohľadu islamského práva za trestný čin. Dnešná právna úprava trestov za takýto trestný čin sa líši od jednej islamskej krajiny k druhej. Treba však poznamenať, že z pohľadu islamského práva sa veľký dôraz kladie na otázku dokazovania, či k takémuto činu skutočne došlo, alebo nie, či existuje pochybnosť o jeho spáchaní, alebo nie, pričom sa vyžaduje svedectvo štyroch spôsobilých svedkov na jeho dokázanie. Takýto postup reálne znamená, že pokiaľ nedôjde k mimomanželskému pohlavnému styku verejne pred minimálne štyrmi osobami, ktoré videli úplne detailne celý akt a ktoré sú spôsobilé svedčiť, nie je možné spáchanie tohto trestného činu dokázať bez pochybnosti odôvodňujúcej neuloženie príslušného trestu.

Ak takéto správanie (mimomanželský styk) nebolo možné kvalifikovane dokázať, kvalifikuje sa potom od jedného štátu k druhému rôzne, zväčša však už len ako priestupok proti verejnému poriadku alebo verejným mravom, nie ako trestný čin.

Mimomanželský styk možno považovať minimálne za hrubé porušenie mravov, za čo zákon ukladá určitý trest, či už v podobe pokarhania, peňažného trestu alebo v niektorých prípadoch aj v podobe iného druhu trestu, podľa krajiny, v ktorej sa spáchanie takéhoto skutku posudzuje.

V spojitosti s existenciou štátom neevidovaného, islamským náboženstvom uznaného manželstva, je však akýkoľvek trest za mimomanželský styk vylúčený. To platí za predpokladu, že pri uzatváraní štátom neevidovaného manželstva boli dodržané aspoň základné podmienky uzatvárania manželstva. Aj keď v prípade štátom neevidovaného manželstva nedošlo k jeho uzatvoreniu pred orgánom verejnej správy na to určeným a k jeho vyhláseniu a registrácii spôsobom na to ustanoveným zákonom, považuje sa toto štátom neevidované manželstvo za nábožensky uznaný prejav vôle muža a ženy žiť spoločne v manželskom zväzku a v súlade so zásadami islamského náboženstva. Samotný fakt, že obaja - muž a žena - pristúpili k uzatvoreniu tohto manželstva, vyvracia možnosť spáchania trestného činu mimomanželského pohlavného styku alebo akéhokoľvek trestného činu voči dobrým mravom. Samozrejme za predpokladu, že sa obaja manželia na verejnosti nedopustili hrubého priestupku proti verejnému poriadku alebo mravom.

6.5.2 Narodenie sa dieťaťa v rámci štátom neevidovaného manželstva, islamským náboženstvom, resp. islamským právom uznaného manželstva

Narodenie dieťaťa je považované za jeden z najšťastnejších momentov v živote rodiča. Viaže sa k tomu aj mnoho právnych účinkov. Islamské právo a v jeho intenciách aj dnešné právne poriadky islamských krajín priznávajú aj určité práva ešte nenarodenému dieťaťu za predpokladu, že sa narodí živé. Ide najmä o niektoré osobnostné práva a dedičské právo. Niektoré práva vyplývajúce z dedičského práva sa však priznávajú len za predpokladu, že sa dieťa narodí mužovi a žene v manželstve. Narodenie dieťaťa mimo manželstva zakladá niektoré odlišnosti v právnom postavení dieťaťa, v porovnaní s jeho narodením sa v rámci manželstva. Aj táto odlišnosť je v jednotlivých právnych poriadkoch islamských krajín upravená rôzne. Existujú krajiny, ktoré tento nedostatok postihujú určitými postihmi v oblasti dedičského práva. Sú však aj krajiny, ktoré tento postih upravujú miernejšie. V každom prípade, zo spoločenského hľadiska je narodenie dieťaťa mimo manželstva nežiaducou záležitosťou.

Vo vzťahu k štátom neevidovanému manželstvu, islamským náboženstvom uznanému manželstvu, sa takéto dieťa narodí v manželstve. Z pohľadu jednotlivých právnych poriadkov, sa aj tu právne úpravy líšia v tom, či sa takéto narodenie dieťaťa považuje za automaticky akceptované narodenie dieťaťa v manželstve,

alebo či si to ešte vyžaduje dodatočné, len formálne uznanie otcovstva alebo dodatočné úradné zapísanie manželstva, resp. jeho uzatvorenie na príslušnom štátnom orgáne.

Ak sa dieťa narodí mimo oficiálneho alebo štátom neevidovaného manželstva, ide o nemanželské dieťa a je tým automaticky postihnuté na dedičskom práve. Takýto postih zvyčajne spočíva v tom, že dieťa dedí len po matke, nie po otcovi. Podľa § 282 Unifikovaného zákona o osobnom stave, nemanželské dieťa dedí len po matke, nie po otcovi.

6.5.3 Ostatné účinky a následky štátom neevidovaného manželstva

Okrem uvedených účinkov štátom neevidovaného manželstva, zákony vo väčšine arabských a islamských krajín nepriznávajú manželom iné práva a povinnosti, ktoré by im inak vyplývali z oficiálne uzatvoreného manželstva. Zákon napríklad nepriznáva vo vzťahu k štátom neevidovanému manželstvu

- 1) žalobu o uznanie manželstva,
- 2) žalobu na úhradu výživného manželke v prípade, ak by manžel neplnil svoje povinnosti a finančne nezabezpečoval manželku,
- 3) žalobu na rozvod štátom neevidovaného manželstva (aj keď niektoré krajiny takúto žalobu za určitých podmienok pripúšťajú),
- 4) žalobu na potvrdenie rozvodu uskutočneného manželom v prípade, ak rozvod uskutočnil manžel,

- 5) žalobu na úhradu vena,
- 6) žaloby týkajúce sa dedičského práva medzi manželmi.

7. Rozvod oficiálneho (štátom evidovaného manželstva) a štátom neevidovaného manželstva

Rozvod ako prostriedok ukončenia manželstva, je v islamskom náboženstve a islamskom práve povolený. Považuje sa síce za posledný možný prostriedok, keď zlyhajú všetky ostatné prostriedky na zachovanie manželstva, ale je možné uskutočniť ho.

Rozlišujeme dva druhy rozvodu: a) rozvod oficiálneho, štátom evidovaného manželstva, a b) rozvod štátom neevidovaného manželstva. Je to podobne delenie, ako v prípade delenia manželstva.

Tak ako manželstvo a jeho uzatvorenie, aj rozvod bol spočiatku neformálny a nemusel sa evidovať alebo registrovať na úrade alebo štátom určenom orgáne. Stačilo ak sa stalo známym, že sa manželstvo rozviedlo. V minulosti sa zriedkakedy manželia rozvádzali, dnes je však situácia iná, pričom pod ťarchou dnešnej doby a jej zvyšujúcich sa nárokov a požiadaviek, sa aj v islamskom svete počet rozvodov zvýšil.

Základná charakteristika rozvodu, či už ide o rozvod oficiálneho manželstva, alebo štátom neevidovaného manželstva, je, že rozvod je v tzv. ochrannej dobe (udda) odvolateľný. Odvolať rozvod je možné dvakrát. Ak sa dvakrát odvolá a uskutoční sa tretíkrát, stáva sa absolútnym a rozvedení manželia sa už nemôžu znova zosobášiť bez splnenia predpísanej podmienky. Spôsob

rozvodu a jeho podmienky sú podrobnejšie opísané v publikácii Manželstvo v islame.¹³⁶

7.1 Rozvod oficiálneho manželstva

V závislosti od tej-ktorej krajiny, sa rozvod oficiálneho, štátom evidovaného manželstva uskutočňuje na príslušnom súde alebo úrade, alebo mimo nich s tým, že sa dodatočne v zákonom stanovenej lehote potvrdí na príslušnom orgáne verejnej moci alebo štátnej správy.

Unifikovaný zákon o osobnom stave v § 85 uvádza, kto je oprávnený rozvod uskutočniť. Sú nimi:

- a) manžel,
- b) manželom splnomocnený zástupca na základe špeciálneho plnomocenstva, pokiaľ by sa manžel osobne nemohol dostať,
- c) manželka, ak manžel rozhodnutie ponechal na ňu.

Unifikovaný zákon o osobnom stave ďalej v § 91 predpokladá, že rozvod sa uskutoční:

- a) na základe uskutočnenia rozvodu manželom pred sudcom,
- b) na základe dôkazu alebo vyhlásenia o tom, že sa rozvod uskutočnil už skôr.

Vychádzajúc z ustanovení islamského náboženstva, resp. islamského práva, jednotlivé právne poriadky arabských a mnohých

¹³⁶ A. Al-Sbenaty, Manželstvo v islame

islamských krajín, upravujú podobným spôsobom otázku rozvodu manželstva s menšími odchýlkami vyplývajúcimi zo spoločenského života danej krajiny alebo z právnej školy, ktorá je v tej-ktorej krajine dominantná.

Z pohľadu slovenského právneho poriadku, ak je manželstvo uzatvorené v zahraničí dodatočne uznané aj na Slovensku, je možné podať žiadosť o rozvod aj na príslušný slovenský súd. Potom už treba preskúmať otázku, či v prípade, ak bolo takéto manželstvo pôvodne uzatvorené v inej krajine, postačí v tejto krajine predložiť len rozhodnutie o rozvode vydané slovenskými súdmi a či je takéto rozhodnutie v danej krajine automaticky akceptované, platné a účinné, alebo či je potrebné aj v danej krajine uskutočniť rozvod podľa právnych noriem danej krajiny. Každý prípad sa bude zrejme posudzovať individuálne v závislosti od konkrétnej krajiny a konkrétnej situácie.

To isté platí aj v prípade, ak sa manželstvo rozviedlo v zahraničí. Treba v jednotlivých prípadoch preskúmať, či išlo o rozvod oficiálneho manželstva uzatvoreného v zahraničí, bez jeho potvrdenia (zapísania do osobitnej matriky) na Slovensku, alebo či išlo o rozvod manželstva uzatvoreného v zahraničí a potvrdeného (zapísaného do osobitnej matriky) na Slovensku, alebo ide o rozvod manželstva uzatvoreného na Slovensku, potvrdeného v zahraničí a následne rozvedeného v zahraničí. V niektorých prípadoch totiž rozvod uskutočnený v zahraničí, je podľa právneho poriadku Slovenskej republiky neplatný a je potrebné uskutočniť ho na území Slovenskej republiky znova, aj keď by bol v inej krajine platný a už

aj účinný. Ide o špecifické prípady, ktoré sa posudzujú individuálne.

Rozvod štátom neevidovaného manželstva je totožný s rozvodom oficiálneho manželstva, keďže právne úpravy oboch vychádzajú z toho istého zdroja. Napriek tomu existujú medzi nimi niektoré odlišnosti. Uvedieme tie najpodstatnejšie z nich.

1. Potvrdenie rozvodu. Rozvod oficiálneho manželstva sa musí uskutočniť na príslušnom orgáne verejnej moci, alebo sa musí potvrdiť (zaevidovať) na príslušnom orgáne štátnej správy. Závisí to v prvom rade od toho, ako sa rozvod uskutočňuje. Rozvod štátom neevidovaného manželstva sa nikde neeviduje, ani sa o ňom nevydáva žiadne rozhodnutie. Nanajvýš si môžu manželia spísať nimi potvrdené vyhlásenie o uskutočnení rozvodu, príp. si ho dať potvrdiť v niektorej mešite alebo islamskom kultúrnom centre. Takéto písomné potvrdenie však nemá charakter úradného rozhodnutia, resp. verejnej listiny.

2. Miesto uskutočnenia rozvodu. Tak ako pri uzatváraní manželstva, aj pri rozvode je spôsob jeho ukončenia, resp. miesto jeho ukončenia, závislé od toho, či ide o rozvod oficiálneho manželstva, alebo o rozvod štátom neevidovaného manželstva.

A. Miesto uskutočnenia rozvodu oficiálneho manželstva. Ako to vyplýva z právnych úprav, či už unifikačných právnych úprav alebo právnych úprav jednotlivých štátov, ktoré sme uviedli, rozvod sa môže uskutočniť trojakým spôsobom. Buď na základe rozvodu uskutočneného manželom, alebo na základe dohody manželov, alebo na základe rozhodnutia súdu. Vo väčšine prípadov sa

prvé dva druhy rozvodu uskutočňujú mimo sídla súdu alebo príslušného orgánu štátnej správy, ale neskôr sa uskutočnenie rozvodu oznámi a vydá sa o tom príslušné rozhodnutie, resp. potvrdenie vo forme verejnej listiny, čím je manželstvo považované oficiálne za rozvedené. Pri treťom spôsobe rozvodu, t. j. pri rozvode uskutočnenom súdom, sa rozvod uskutoční na príslušnom súde a na základe súdneho rozhodnutia.

B. Miesto uskutočnenia rozvodu štátom neevidovaného manželstva. Tak ako pri oficiálnom manželstve, aj pri štátom neevidovanom manželstve sa rozvod môže uskutočniť tromi spôsobmi. Buď na základe rozvodu uskutočneného manželom, alebo na základe dohody manželov, alebo na základe rozhodnutia rozhodcu alebo komisie vytvorenej na tento účel v niektorej mešite alebo islamskom kultúrnom centre. Prvý a druhý spôsob rozvodu uskutočňuje manžel alebo manželka na základe vopred daného splnomocnenia manžela na uskutočnenie rozvodu. Tretí spôsob rozvodu manželstva si vynútila prax. Dochádzalo totiž k situáciám, že muž a žena uzatvorili štátom neevidované manželstvo, no neskôr sa manželia prestali z rôznych dôvodov stýkať. Po čase sa jeden z manželov (alebo obaja) presťahoval na iné miesto, ktoré druhý manžel už nepoznal. Tu nám vznikla situácia, že obaja manželia boli v štátom neevidovanom manželstve, ktoré už neplnilo žiaden účel, avšak nemali možnosť vyslobodiť sa z tohto zväzku, pretože jeden alebo obaja nepoznali nové bydlisko toho druhého. Vznikla tu situácia, v ktorej obaja manželia považovali manželstvo za morálne záväzné, preto nechceli vstupovať do nového vzťahu bez jeho ukončenia. V takomto prípade sa v niektorých krajinách, najmä

mimo islamských krajín, vytvorili v mešitách alebo v islamských kultúrnych centrách akési komisie, ktoré z pohľadu islamského náboženstva a islamského práva posudzovali žiadosti o rozvod štátom neevidovaného manželstva. V prípade, ak by komisia dospela k záveru, že sú splnené všetky podmienky rozvodu, štátom neevidované manželstvo rozviedla a vydala o tom aj písomné potvrdenie o rozvode. Tým sa štátom neevidované manželstvo rozviedlo.

Pri oficiálnom, štátom evidovanom manželstve, ale aj pri štátom neevidovanom manželstve sa vyskytujú prípady, v ktorých je manželstvo už rozvrátené a neplní svoju funkciu. Aj napriek tomu manžel odmieta rozvod. V prípade oficiálneho manželstva zákony jednotlivých krajín upravujú túto otázku s možnosťou obrátiť sa na súd so žiadosťou (návrhom) o rozvod manželstva. Súd potom skúma či sú splnené podmienky rozvodu manželstva a ak sú splnené, manželstvo rozvedie. Problémy však nastávajú pri štátom neevidovanom manželstve. Ako je vyššie uvedené, zákonné úpravy niektorých krajín pripúšťajú možnosť podania žaloby o rozvod štátom neevidovaného manželstva za predpokladu, že sa jeho vznik dokáže. Nie všetky islamské krajiny však túto možnosť pripúšťajú, a tam, kde sa pripúšťa, môže byť viazaná na splnenie ďalších podmienok, akými sú napr. štátne občianstvo. Zmienili sme sa už o tom, že v niektorých krajinách mimo islamského sveta, sú v niektorých mešitách alebo islamských centrách ustanovené komisie, ktoré prejednávajú rozvod štátom neevidovaného manželstva a rozhodujú o ňom. Takéto komisie však nie sú všade. Okrem toho proces dokazovania a rozhodovania môže byť pri týchto komisiách

zdlhavý a netransparentný. K tomu ešte treba brať do úvahy, že neexistuje žiadna právna norma, ktorá by takejto komisii ukladala povinnosť zaoberať sa žiadosťou o rozvod štátom neevidovaného manželstva. Ak by preto išlo o rozvod štátom neevidovaného manželstva osôb, ktoré nemajú bydlisko v štáte alebo v oblasti, v ktorej sa komisia nachádza, je možné, že sa komisia žiadosťou nebude zaoberať.

Jedným z krajných riešení tohto problému sa preto javí uzatvorenie štátom neevidovaného manželstva s vopred daným splnomocnením manžela manželke na rozvod manželstva. Jediným nedostatkom takto udeleného splnomocnenia je, že ho neuznávajú všetky právne školy. Ak však nastane zhoda vôle medzi manželmi uzatvoriť manželstvo podľa právnej školy, ktorá takýto rozvod pripúšťa, takto uzatvorené manželstvo a takto uskutočnený rozvod sú platné (za predpokladu splnenia všetkých ostatných náležitostí).

3. Úprava práv a povinností po rozvode. Pri rozvode oficiálneho manželstva, sa súd zaoberá aj otázkou úpravy práv a povinností vo vzťahu k rozvedeným manželom. Ide najmä o vysporiadanie majetkových pomerov a o úpravu práv a povinností medzi rozvedenými manželmi a práv a povinností voči maloletým deťom, ak sú. Výkon rozhodnutí súdu je v takomto prípade zabezpečený donucovacími prostriedkami štátnej moci. Pri rozvode štátom neevidovaného manželstva je situácia iná. Tak ako je uzatvorenie štátom neevidovaného manželstva a jeho existencia nábožensky a morálne záväzná, je aj úprava práv a povinností rozvedených

manželov z takéhoto zaniknutého manželstva, čisto náboženskou a morálnou záležitosťou. To však úplne neplatí pri spoločnom majetku a pri spoločných deťoch. Za trvania štátom neevidovaného manželstva, môžu totiž manželia nadobúdať spoločný majetok, ku ktorému vzniká podielové spoluvlastníctvo. Ak už rozvedení manželia nechcú ostať podieloví spoluvlastníci, takéto spoluvlastníctvo ukončia a spoločný majetok rozdelia. Rozdelenie podielového spoluvlastníctva je možné aj na základe súdneho rozhodnutia, pokiaľ sa bývalí manželia nedohodnú. To isté platí aj o spoločných neplnoletých deťoch. Z hľadiska slovenskej právnej úpravy, bude možné na štátom neevidované manželstvo použiť aj niektoré ustanovenia zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, o spoločnom spolužití blízkych osôb v spoločnej domácnosti, o dedičskom práve a pod. Okrem toho otázky spojené s narodením dieťaťa sa budú spravovať aj ustanoveniami zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Pri uzatváraní oficiálneho manželstva na Slovensku, je takmer pravidlom, že sa pred uzatvorením oficiálneho manželstva alebo tesne po jeho uzatvorení, uzatvára aj štátom neevidované manželstvo. Stáva sa tak preto, že manželstvo uzatvorené na príslušnom úrade (matričnom úrade) nespĺňa niektoré požiadavky určené jednotlivými právnymi školami na platnosť manželstva. Totiž okrem toho, že manželstvo nie je uzatvorené v mene Boha, nie je pri jeho uzatváraní ani stanovené veno. Okrem toho niektoré právne školy na platnosť manželstva požadujú aj zapojenie waliho (zákonného

zástupcu nevesty). Diskusia o platnosti oficiálneho manželstva uzatvoreného na matrike, z pohľadu islamského náboženstva a islamského práva, je zdĺhavá. Platnosť takéhoto manželstva má svojich zástancov i odporcov v závislosti od toho, či sa posudzuje splnenie formálnych náležitostí, alebo či sa posudzuje účel manželstva. Podstatnou sa na tomto mieste však javí otázka, čo so štátom neevidovaným manželstvom v prípade, ak dôjde k rozvodu oficiálneho manželstva. V niektorých prípadoch môže totiž ísť o zásadnú otázku. Ak by sa rozvod uskutočnil v niektorej islamskej krajine v súlade so zásadami islamského náboženstva, potom sme toho názoru, že aj štátom neevidované manželstvo sa rozvádza automaticky. Ak by sa však oficiálne manželstvo rozviedlo v neislamskej krajine, potom je na mieste položiť si otázku: došlo súčasne s rozvodom oficiálneho manželstva k rozvodu štátom neevidovaného manželstva, alebo nie? Je totiž jasné, že v takomto prípade došlo k uzatvoreniu štátom neevidovaného manželstva nezávisle od uzatvorenia oficiálneho manželstva. To znamená, že teoreticky oficiálne rozvedení manželia, môžu aj naďalej žiť spoločne v spoločnej domácnosti a žiť aj naďalej plnohodnotným spoločným životom, vrátane intímneho života. Preto aj pri posudzovaní tejto otázky, sa možno stretnúť s dvoma hlavnými právnymi názormi, resp. s viacerými právnymi názormi. Z určitého uhla pohľadu by sa dalo pripustiť, že rozvodom oficiálneho manželstva zaniká aj štátom neevidované manželstvo. Avšak stretávame sa tu s mnohými praktickými a teoretickými problémami. Ako základný problém a základná otázka sa tu bude javiť posúdenie úmyslu a vôle manželov, či ich vôľa pri rozvode oficiálneho manželstva skutočne

smerovala aj k rozvodu štátom neevidovaného manželstva. Preto odporúčame manželom pri rozvode oficiálneho manželstva, pokiaľ by mali súčasne uzatvorené štátom neevidované manželstvo, aby štátom neevidované manželstvo ukončili súčasne s ukončením oficiálneho manželstva.

7.2 Rozvod štátom neevidovaného manželstva

Ako už bolo uvedené, rozvod oficiálneho manželstva sa uskutočňuje na súde alebo na to určenom orgáne, resp. mimo nich s tým, že sa dá dodatočne potvrdiť. Tento druh rozvodu je ošetrovaný komplexne právnym poriadkom jednotlivých arabských a islamských krajín.

Pri rozvode oficiálneho, štátom evidovaného manželstva, ako aj pri rozvode štátom neevidovaného manželstva, samotný rozvod uskutočňuje manžel alebo súd. Je to určitá právomoc, ktorá je manželovi daná.¹³⁷

Ak by sa spolužitie manželov vyhrotilo a pre neustále spory by sa stalo neznesiteľným, alebo by z iného dôvodu prestalo plniť svoju funkciu, je prinajmenšom morálnou povinnosťou manžela ukončiť ho rozvodom. Je to jasný príkaz daný priamo v Koráne.

V Koráne v druhej kapitole v znamení č. 231 je zoslané: „**Ak by ste sa rozviedli (manželia) so ženami** (so svojimi manželkami)

¹³⁷ O dôvodoch takejto úpravy pozri publikáciu A. Al-Sbenaty, Manželstvo v islame

a ony (tieto manželky) **by dosiahli im stanovenú lehotu** (blížili by sa ku koncu ochrannej doby - uddy), **tak ich podržte podľa dobrej zvyklosti** (zotrvať s nimi v manželstve s dobrými úmyslami), **alebo ich uvoľnite** (z manželského zväzku) **podľa dobrej zvyklosti** (platnej na tom ktorom mieste a v tom ktorom čase). **A nedržte ich v manželstve** (len preto), **aby ste im uškodili a voči nim mieru prekročili. A kto by tak konal, ten krivdí svojej duši. A neberte si Božie znamenia na posmech** (tým, že budete ignorovať to, čo vám Boh ukladá) **a spomeňte si na dar Boží vám daný a na to, čo vám (Boh) zoslal z Knihy a z múdrosti, aby vás tým poučil** (zoslal vám také zásady, ktoré vám umožnia žiť čo najlepšie v živote pozemskom a čo vám zabezpečí dobrý život i v živote posmrtnom). **A bojte sa Boha** (dajte si pozor, aby ste si nevyšli Jeho hnev) **a vedzte, že Boh o všetkom (čo robíte) vie.**“ (Korán 2:231)

Pokiaľ je manžel svedomitý, dodržiava ustanovenia islamského náboženstva a použil všetky možné prostriedky na prekonanie dôvodu, ktorý by mohol viesť k rozvodu, je jeho morálnou povinnosťou rozvod uskutočniť. Rozvod môže uskutočniť aj manželka, pokiaľ jej bolo vopred dané splnomocnenie manžela na jeho uskutočnenie pri uzatváraní manželstva.

Rozvod štátom neevidovaného manželstva sa nemusí uskutočniť pred svedkami, aj keď by sme prítomnosť svedkov odporučili, nie je to však vždy možné. Ako ďalšia možnosť, ktorá prichádza do úvahy, je dať si uskutočnenie rozvodu písomne potvrdiť manželom, kvôli istote najmä tam, kde by mohol byť predpoklad, že by manžel uskutočnenie rozvodu mohol zaprieť alebo by mohol

odcestovať mimo miesta bydliska rozvedených manželov a jeho ďalšiu adresu by bolo možné zistiť len s veľkými ťažkosťami alebo by sa vôbec nedala zistiť.

Život však prináša so sebou mnohé situácie, preto sa môže stať, že manžel odmietne uskutočnenie rozvodu a manželka pritom nemá splnomocnenie na jeho uskutočnenie.

Ako sme už uviedli, v arabských a islamských krajinách sú vytvorené mechanizmy na prinútenie manžela uskutočniť rozvod, pokiaľ by na rozvod existoval vážny dôvod.

V niektorých európskych krajinách sa o podobné záležitosti starajú islamské centrá a mešity. Stáva sa však, že proces posudzovania splnenia podmienok rozvodu je zdĺhavý. Okrem toho sa môže stať, že dotyčná osoba starajúca sa o mešitu alebo riadiaca islamské centrum, zastáva len právne stanoviská jednej právnej školy, preto aj pri uskutočnení rozvodu postupuje len podľa nej, čo občas môže predstavovať problém.

Zdôraznili sme na viacerých miestach, že štátom neevidované manželstvo má čisto náboženskú a morálnu záväznosť. Jeho dodržanie a plnenie si práv a povinností z neho vyplývajúce nie je možné vynútiť žiadnymi donucovacími prostriedkami štátu.

Vo vzťahu k manželke (a pre prípad rozkolu medzi manželmi), dodržiavanie a ukončenie štátom neevidovaného manželstva podľa predpísaných pravidiel islamského náboženstva, závisí len od manželkinho pocitu záväznosti tohto zväzku a od miery praktizovania islamského náboženstva manželkou muslimkou. Pre muslimku je aj štátom neevidované manželstvo záväzné, pretože

je uzatvorené pred Bohom a podľa islamského náboženstva. Preto aj jeho ukončenie by sa malo riadiť ustanoveniami islamského náboženstva. Vo vzťahu k manželke nemuslimke, nie je síce toto manželstvo záväzné z náboženského hľadiska, avšak jeho neukončenie spôsobom predpísaným islamským náboženstvom, zakladá prekážku možnosti uzatvorenia ďalšieho manželstva s muslimom v budúcnosti, či už uzatvorenia oficiálneho, alebo štátom neevidovaného manželstva. Ak by sa totiž takéto manželstvo neskončilo rozvodom a uzatvorila by takáto nemuslimka v budúcnosti ďalšie oficiálne alebo štátom neevidované manželstvo s muslimom, takéto nové manželstvo by s najväčšou pravdepodobnosťou bolo neplatné. Bude to samozrejme závisieť aj od posúdenia konkrétneho prípadu.

Z uvedeného dôvodu odporúčame každé, aj štátom neevidované manželstvo, vždy ukončiť predpísaným spôsobom, t. j. rozvodom, pokiaľ by už neplnilo svoj účel.

Kedže na Slovensku nemáme žiadnu inštitúciu alebo kultúrne centrum, ktoré by riešilo otázky a problémy spojených s rozvodom štátom neevidovaného manželstva a ktoré by celý proces príliš neformalizovalo a nekomplikovalo, možno je na mieste považovať pri uzatváraní manželstva o tom, že sa uzatvorí manželstvo s vopred daným poverením manžela manželke na rozvod manželstva. Môže to mať opodstatnenie tam, kde si žena nie je celkom istá charakterom muža a kde je možné predpokladať v budúcnosti problémy pri rozvode manželstva, pokiaľ by prestalo plniť svoj účel.

Je už potom na dohode muža a ženy, či muž pristúpi na udelenie takéhoto splnomocnenia.

Stali sa totiž aj na Slovensku prípady, keď manžel odcestoval a manželku nechal na Slovensku bez toho, aby sa s ňou rozviedol, alebo s ňou ďalej žil. Manželka tak ostala v zajatí nefunkčného štátom neevidovaného manželstva. Aj keď ide len o ojedinelé prípady, ktoré percentuálne nepredstavujú žiadne výrazné číslo z celkového počtu takto uzavretých štátom neevidovaných manželstiev, v daných prípadoch to spôsobilo nemalé problémy. Samotný Korán v tomto smere varuje mužov, aby sa nedopúšťali podobných konaní, že by s manželkami prestali žiť, ale zároveň by ich ani z manželského zväzku neuvolnili. Niektorí muslimovia si však dostatočne neuvedomujú svoje konanie, resp. nie dostatočne dodržiavajú islamské náboženstvo a jeho náboženské a morálne normy a zásady, preto môžu vzniknúť problémy pri ukončení takéhoto manželstva.

Záver

Predloženou publikáciou sme sa snažili oboznámiť čitateľa so základnou predstavou o tom, ako funguje celý duálny systém oficiálneho, štátom evidovaného manželstva a štátom neevidovaného manželstva uzatvoreného podľa islamského náboženstva, resp. islamského práva, vrátane niektorých dnes platných právnych poriadkov arabských a islamských krajín v tomto smere. Ide o veľmi rozsiahlu problematiku, ktorú sme sa pokúsili zosumarizovať a objasniť čo najjednoduchšie.

Napriek tomu, že je štátom neevidované manželstvo už pomerne rozšírené a známe v islamskom svete a medzi komunitami muslimov na celom svete, existuje len málo odborných publikácií, ktoré sa ním zaoberajú. Za jednu z najlepších takýchto publikácií považujeme často citovanú publikáciu Dr. Abdullaha Al-mutleqa.

Niektoré informácie sa v predloženej publikácii opakovali zámerne, aby sme zdôraznili ich nesmiernu dôležitosť a potrebu ich správneho pochopenia.

Dúfame, že sa nám podarilo oboznámiť laickú a sčasti aj odbornú verejnosť s problematikou duálneho systému manželstva (štátom evidovaného a štátom neevidovaného), ako aj s niektorými ustanoveniami islamského náboženstva, islamského práva a právnych poriadkov vybraných štátov v oblasti manželstva.

Zároveň dúfame, že Boh dá, aby táto publikácia pomáhala ľuďom na ceste ich ďalšieho spoločného života.

Abdulwahab Al-Sbenaty

Použitá literatúra

1. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, ALJA, s.r.o., 1998, prvé vydanie, ISBN 80-968048-3-9 (pôvodná publikácia vydaná v slovenskom jazyku)

2. Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán - tridsiata časť v slovenskom jazyku s vysvetlivkami, SEA, 1997, ISBN 80-967907-0-6 (pôvodná publikácia vydaná v slovenskom jazyku)

3. Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, ALJA, s.r.o., 2001, ISBN 80-968532-6-0 (pôvodná publikácia vydaná v slovenskom jazyku)

4. Muhammad Bin ebí bakr Bin abdulkáder Al-razi, slovník Muchtár Al-siháh, vydal: Dár Al-iršád, Sýria 1989 (publikácia vydaná v arabskom jazyku)

5. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islamské právo (oblasť mieru a vojny), ALJA, s.r.o., 2003, ISBN 80-968262-3-9 (pôvodná publikácia vydaná v slovenskom jazyku)

6. Korán, preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, ALJA, s.r.o., prvé vydanie v roku 2008, rozsah: dva zväzky 2061 strán, ISBN 978-80-969967-0-4

7. JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, Politický systém a náboženiská sloboda podľa islamského náboženstva, ALJA, s.r.o., 2011,

ISBN 978-80-969967-1-1 (pôvodná publikácia vydaná v slovenskom jazyku)

8. Dr. Abdullah Al-mutleq, Al-zaváẓ al-urfī (štátom neevidované manželstvo), Dār Al-asima, Kráľovstvo Saudskej Arábie, 2006 (publikácia vydaná v arabskom jazyku)

9. Dr. Mustafa Ahmad Al-zarqa, Všeobecný úvod do islamského práva, druhé vydanie, Damašek, 2004 (publikácia vydaná v arabskom jazyku)

10. Sejjed Sabeq, Figh Al-sunna, vydalo: Dār Al-rajján lilturás, Káhira, 1990 (publikácia vydaná v arabskom jazyku)

11. Sulejmán Selím Al-bawab, Mi'a awáel min alnisá, Dār Al-hikma, Damašek, Sýria, 1984 (publikácia vydaná v arabskom jazyku)

12. Jiri Fleissig, Charif Bahbouh, Malá encyklopédia islamu, Praha 1993 (publikácia vydaná v českom jazyku)

13. Internetová stránka: <http://www.islamicfinder.org>

14. Internetová stránka: <http://carjj.org/>

15. Internetová stránka: <http://www.thara-sy.com/childrenin-danger/modules/news/article.php?storyid=31>

16. Internetová stránka: <http://www.gcc-legal.org/MojPortalPublic/Home.aspx>

V tomto druhom vydaní bola použitá nasledujúca literatúra:

1. Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkla-

dom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting,
s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

Riešenie manželských sporov manželom podľa základných prameňov islamského náboženstva

Abdulwahab Al-Sbenaty

Riešenie manželských sporov manželom podľa základných prameňov islamského nábo- ženstva

Prvé vydanie 2022

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

©Abdulwahab Al-Sbenaty

www.koran.sk

ISBN 978-80-570-4152-8

Úvod

Otázke použitia fyzickej sily zo strany manžela pri vzniku manželských sporov a roztržiek, som sa venoval vo viacerých publikáciách a článkoch, ktoré som za predchádzajúce roky publikoval. Preto nebol dôvod sa k tejto otázke vracieť a písať o nej podrobnejšie. V poslednej dobe sa ale rozprúdila diskusia o tom, či je v Koráne dovolené použitie fyzickej sily zo strany manžela pri manželských sporoch, hádkach a roztržkách. Keďže už pri preklade Koránu som sa musel vysporiadať s touto otázkou, hlavne z pohľadu prekladu a výkladu, musel som sa ňou už vtedy hlbšie zaoberať. K tomu som si preštudoval aj niektoré novodobé diskusie, ktoré sa snažia z pôvodného textu vyťažiť niečo, čo v ňom nie je. Samozrejme diskusie sa viedli medzi ľuďmi, ktorí ovládali na vysokej úrovni arabský jazyk. Za posledné roky sa ale ešte intenzívnejšie začali viesť rôzne odborné, ale aj neodborné diskusie o tejto otázke. Problém ale môže nastať vtedy, keď muslimovia, ale aj nemuslimovia, ktorí neovládajú arabský jazyk, preberajú názory z týchto diskusií a osvojujú si ich bez toho, aby poznali pozadie týchto diskusií, hlavne argumentáciu z pôvodných prameňov islamského náboženstva, ktorá tvorí základ samotnej diskusie. Je potrebné si pritom uvedomiť veľmi dôležitú skutočnosť. Korán bol zoslaný v arabskom jazyku. Ak by ktokoľvek chcel v diskusií zachádzať do hĺbky, mal by buď poznať arabský jazyk na dobrej

úrovni alebo mať aspoň k dispozícii dobrý preklad Koránu do iného jazyka, ktorý by odrážal čo najpresnejší preklad arabského textu, vrátane príslušného výkladu. Bez jednej z uvedených dvoch požiadaviek, je zapojenie sa do odborných diskusií určitým neuvážaným konaním. Ide o pôdu, ktorá je plná nástrah do ktorých môže diskutujúci sklznúť. Samozrejme mám na mysli vysoko špecializované témy, nie bežné témy každodenného života.

Som zástancom toho, aby sa o všetkom diskutovalo, bádalo sa a hľadali sa odpovede na otázky, ktoré sa vyskytnú. Korán a vedy s ním spojené sú však oblasť, kde si treba dávať veľký pozor.

Prekladať alebo vykladať určité slová a ustanovenia, by si mal človek dovoliť až potom, ako nadobudne určitý stupeň poznania na základe vlastného neustáleho štúdia a bádania. Prehrešiť sa voči Koránu, ktorý Boh zoslal ľuďom, nie je ľahká záležitosť.

Sám som dlho váhal, či vôbec začať s prekladom Koránu, a to som bol minimálne na dobrej jazykovej úrovni z hľadiska oboch jazykov a z hľadiska poznatkov o islamskom náboženstve.

Splnenie všetkých uvedených podmienok (jazyková znalosť, znalosť náboženstva a iné) malo prispieť k tomu, aby bol preklad Koránu čo najlepší. Aj tak sa preklad môže len viac menej priblížiť k originálu, ale nikdy ho nemôže 100% nahradiť. Vždy je a bude originál hlavným prameňom ku ktorému sa každý vracia, keď sa v preklade vyskytne niečo nejasné alebo sa objaví diskusia o niečom novom. Preto ma ešte stále dokáže prekvapiť, keď sa dopyčujem, že niekto sám od seba vety a znamenia Koránu preložil, zvlášť, keď sa dopyčujem, čo z takéhoto prekladu nakoniec vzišlo.

Ak niekto takto ku Koránu pristupuje, musí si byť vedomí toho, že berie na seba bremeno takéhoto správania pred Bohom.

Jav podobný tomu, ktorý som opísal, bol práve tá skutočnosť, ktorá ma primäla napísať túto publikáciu, pretože som sa okrem iného dočítal o tom, ako bolo v jednom článku preložené znamenie (verš) v ktorom sa uvádza otázka riešenia sporov medzi manželmi. Viest' diskusiu je dobrá činnosť a som rád, keď ľudia o určitej otázke diskutujú, pretože sa o nej potom dozvedia viac a prehlbujú svoje poznatky. Ale robiť preklad prameňa je už vážna vec. Totiž na podklade prekladu sa budú viesť diskusie a ak sa preklad prekrúti alebo neurobí dobre, potom budú aj diskusie smerovať zlým smerom.

Hlavne muslimovia by mali mať na pamäti skutočnosť, že každý sa bude nakoniec zodpovedať pred Bohom za svoje skutky a bude si ich musieť obhájiť, preto som považoval za dôležité upozorniť na rozdiel medzi tým viesť diskusiu o určitej otázke obsiahnutej v znamení Koránu a medzi tým robiť preklad určitého znamenia Koránu.

Abdulwahab Al-Sbenaty

1. Úpravy riešenia manželských sporov obsiahnuté v Koráne

Korán, ako písmo zoslané od Boha najvyššieho ľudom, obsahuje rôzne poznatky, princípy a úpravy. V rámci úprav, ktoré obsahuje, nájdeme aj niektoré právne úpravy, ktoré boli rozhodujúce pre spoločnosť v čase, keď boli tieto úpravy dané.

Takéto úpravy boli dôležité pre vtedajšiu spoločnosť, avšak obsahovali v sebe aj úpravu nezávislú na čase a mieste, t. j. úpravu platnú v každom čase a na každom mieste, až do súdneho dňa. Právne úpravy obsiahnuté v Koráne majú hlavne nasledujúce znaky:

1. Ich počet je minimálny. Dôraz sa totiž kladie v prvom rade na základné zásady a princípy obsiahnuté v Koráne,

2. Ide o právne úpravy, ktoré majú prikazujúci alebo zakazujúci charakter a právne úpravy, ktoré majú odporúčací charakter, pričom

a) právne úpravy, ktoré majú charakter prikázania zvyčajne začínajú slovami „Bol vám predpísaný ...“, „Boh vám prikazuje ...“ alebo to jednoznačne vyplýva z dikcie samotnej vety alebo sumáru znamení (veršov),

b) právne úpravy, ktoré majú charakter zákazu zvyčajne začínajú slovami „Je vám zakázané ..“, „Boh zakázal“ alebo to

jednoznačne vyplýva z dikcie samotnej vety alebo sumáru znamení,

c) právne úpravy, ktoré majú charakter odporúčania sú tie, z ktorých nevyplýva príkaz alebo zákaz, ale ktoré obsahujú určité riešenie konkrétného problému. V takomto prípade je dané na výber, či bude muslim postupovať podľa odporúčania alebo zvolí iný spôsob riešenia. Treba ale zdôrazniť, že právne úpravy s odporúčacím charakterom sú dané, aby človeku ušetrili útrapy, ktoré by musel podstúpiť, aby dospel nakoniec k záveru, ktorý tieto právne úpravy uvádzajú ako riešenie určitej situácie.

3. Právne úpravy obsiahnuté v Koráne sú dané pre každý čas a každé miesto - sú nemenné. Treba ale pochopiť, čo sa pod touto nemennosťou myslí. Korán bol zoslaný ľuďom v každom čase a na každom mieste, až do súdneho dňa. Je nemenný a trvalý. Nemôžeme si upravovať jeho text alebo ustanovenia ako chceme. V minulosti určité ustanovenie slúžilo ľuďom, dnes sa ním možno ľudia neriadia, čo ale neznamená, že sa ním nebudú riadiť v budúcnosti, keď nastane potreba ho znova uviesť do života. Preto je možné, že v určitom období takéto ustanovenie nebudeme prakticky používať, ale ono ostane platné a nemenné, len sa v konkrétnom čase a na konkrétnom mieste nepoužíva.

Uvedené pravidlá a znaky platia okrem iného aj pre úpravy, ktoré riešia manželské spory a spôsob ich urovnania.

2. Základná úprava riešenia manželských sporov v Koráne

2.1 Znamená Koránu v ktorých sa riešia manželské spory

V Koráne nájdeme hlavne dve znamenia, ktoré riešia manželské spory. Ide o

a) Znamenie č. 34 štvrtej kapitoly Koránu (pod názvom Ženy), ktoré určuje: „**Muži sú povinní starať sa o ženy za to, že Boh uprednostnil jedných pred druhými** (dal mužom určité výhody pred ženami) **i za to, čo mŕňajú** (títo muži na živienie rodiny) **zo svojich majetkov. Dobré manželky** (sú tie, ktoré) **sú poslušné** (vypočujú svojich manželov a neodvrávajú im vo všetkom), **strážiace v neprítomnosti svojich manželov to, čo Boh určil, že sa má strážiť** (keď nie je manžel prítomný, tak takáto manželka sama seba stráži pred neverou, pred utrácaním a iným správaním, pred ktorým Boh ľudí varoval). **A tie** (manželky), **ktorých spurnosti sa obávajú**, (tie) **poučte** (múdrymi a zmysluplnými slovami), **opustite na lôžkach** (tak, že sa im otočíte chrbtom pri spaní) **a udrite** (symbolicky, pretože cieľom je vzťah napraviť a nie ho zhoršiť, aby nedošlo k tomu najhoršiemu); **ak by vás poslúchli, tak nehl'adajte dôvod** (ako by ste im ublížili alebo sa s nimi sporili), **prečo im ublížiť? Ved' Boh je nad všetkými**

(všetko pozná a ma moc nad všetkým) **a je veľký** (a žiadne krivdy nenechá bez odplaty).“¹³⁸ (Korán 4:34)¹³⁹

b) Znamenie č. 128 štvrtej kapitoly (Ženy), ktoré určuje: „**Ak by sa nejaká žena obávala spurnosti alebo nevšímavosti** (zo strany) **svojho manžela, tak nie je pre nich** (pre oboch manželov) **hriechom, ak by sa navzájom zmierili** (aj keď by si celý problém medzi sebou vyriešili vzájomnými ústupkami). **Zmierenie je lepšie** (než rozchod). **V duši je veľká lakomosť** prítomná (lakomosť je jednou z existujúcich vlastností človeka). **Ak budete dobro konať a budete bohabojnými, tak Boh o tom, čo konáte, dobre vie.**“ (Korán 4:128)

Ďalej je tu znamenie 4:35, ktoré uvádza: „**Ak by ste sa obávali rozkolu medzi nimi** (medzi manželmi), **tak pošlite (k nim) rozhodcu z jeho rodiny a rozhodcu z jej rodiny** (v rovnakom pomere sa zídu jeden rozhodca, ktorého si manželka vyberie zo svojej rodiny a jeden rozhodca, ktorého si manžel vyberie zo svojej rodiny), **ak by chceli zmier** (ak by títo rozhodcovia chceli spor urovnať a ak by manželia chceli spolu zotrvať), **Boh medzi nimi zhodu učiní** (nechá ich udobriť sa a vrátiť sa k normálnemu životu). **Ved' Boh všetko vie a je všeznalý** (dobre pozná, aký je úmysel každého z vás).“ (Korán 4:35)

¹³⁸ V tomto druhom vydaní budeme preklad znamení Koránu uvádzať z nasledujúceho prekladu: Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

¹³⁹ V ďalšom výklade si budeme znamenia (verše) Koránu uvádzať aj pod označením čísla kapitoly a za ním čísla znamenia. V tomto prípade to bude 4:34, t. j. kapitola č. 4, znamenie č. 34.

Posledné znamenie už rieši vyhrotený konflikt, ktorý sa blíži k rozvodu. Tomuto spôsobu riešenia sporov sa ale v tejto publikácii nebudem podrobne venovať.

Pri niektorých znameniach, ako je znamenia 4:34, výklady Koránu, odvolávajú sa na tradíciu, ktorá ostala po prorokovi Muhammadovi v tzv. Siháh (zbierky výrokov a tradícií po prorokovi Muhammadovi), uvádzajú aj dôvod zoslania.

Dôvod zoslania je konkrétna situácia pri ktorej bolo určité znamenie (alebo viacero znamení) zoslané. Dôvody zoslania nám objasňujú význam niektorých znamení, keď sa prostredníctvom nich dozvedáme okolnosť alebo situáciu, počas ktorej alebo po ktorej bolo znamenie zoslané.

Dôvod zoslania znamenia 4:34 bola udalosť, ktorá sa odohrala pred prorokom Muhammadom. Išlo o to, že jedného dňa sa manžel s manželkou pohádali a manžel dal svojej manželke facku. Manželka sa zobrala a šla za prorokom Muhammadom a povedala mu: „Môj manžel mi dal facku a ja žiadam odvetu.“ Prorok jej na to odpovedal: „Áno, bude odveta.“ Nato ale k prorokovi Muhammadovi zostúpil anjel Gabriel s týmto znamením (4:34) a prorok manželke povedal: „Chceli sme urobiť odvetu, ale Boh chcel inak.“ V prípade manželskej hádky alebo roztržky, sa určila výnimka zo zásady odvety a spravodlivého zadost'učinenia za neškodný prejav sily alebo urážky. To znamená, že slovo „udrite“ v znamení predstavuje situáciu, ak by medzi manželmi došlo k menším prejavom sily vo chvíli afektu alebo sporu. To isté platí v konečnom dôsledku aj o manželke pre prípad, že by manžela takýmto neškodným

spôsobom udrela. Na hlbšie pochopenie obsahu znamenia, si musíme uvedomiť, že Korán takéto fyzicky neškodné udretie pripustil aj preto, aby sa manželský život nepremenil na každodenný strach a na nekončiace sa súdne spory, v ktorých by sa manželia navzájom neustále obviňovali a žalovali. To dokladuje aj ďalšia veta v znamení, kde Boh manžela upozorňuje, že ak by manželka upustila od svojho správania, ktoré spor vyvolalo, nech jej to odpustí a nech sa nesnaží spor predlžovať alebo hľadať spôsoby, ako manželke ublížiť alebo sa jej pomstiť. Znamenie sa končí tým, že pripomína veriacim, že Boh je nad všetkými, všetko vidí a žiadnu krivdu nenechá bez odplaty. Dôvod zoslania je uvedený v známej knihe pod názvom Dôvody zoslania Koránu¹⁴⁰

Sústredíme sa v tomto bode na obe základné znamenia, ktoré sme citovali v písm. a) a b), t. j. znamenia 4:34 a 4:128. Ústrednými slovami v oboch znameniach, sú dve slová:

- a) arabské slovo „nušúz“, ktoré sme preložili ako „spurnosť“ a
- b) arabské slovo „idribúhun“, ktoré sme preložili ako „udrite“.

Rozoberme si podrobnejšie význam oboch citovaných slov v arabskom jazyku, aby sme lepšie pochopili, čo sa nimi myslí, ale hlavne, prečo sme ich preložili ako „spurnosť“ a „udretie“.

¹⁴⁰ Abu Al-hasan Al-nejsaburi, Asbab Al-nuzul (Dôvody zoslania). Pôvodne vydané v roku 1075. Vydal: Dar Al-kutob Al-ilmiya, 2000

2.2 Slovo nušúz – spurnosť

Arabské slovo nušúz sa v preklade do rôznych jazykov prekladá rôzne. Niekde sa prekladá ako nevera, inde ako neposlušnosť a pod. Podľa nás to skôr závisí od toho, či ten, kto prekladal dané slovo vychádzal z významu samotného slova alebo z výkladu, ktorý sa tomuto slovo pripisuje vo výkladoch Koránu, t. j. či prekladal samotné slovo alebo či uviedol jeho význam popísaný vo výklade. Postup, ktorý sme zvolili pri preklade slov Koránu vychádzal, ako sme to vo viacerých publikáciách zdôraznili, predovšetkým z princípu, že Korán sám vysvetľuje a spresňuje svoje vlastné slová. Často sa jedno slovo nachádza vo viacerých významoch, ktoré následne jednotlivo alebo v sumáre spresňujú význam tohto slova.

Mimomanželský pohlavný styk sa označuje arabským slovom „ziná“ alebo „fáhiša“, pričom to prvé slove je konkrétnejšie. V danom prípade je však v oboch uvedených významoch použité slovo nušúz. Preto nie je ani logické, ani ničím odôvodnené, si myslieť, že uvedené významy hovoria o mimomanželskom pohlavnom styku. Dokladuje to aj skutočnosť, že v druhom znamení 4:128 sa uvádza, že ak by sa manželka bála „spurnosti“ alebo „nevšímavosti“ zo strany manžela .. Znamenie jasne dáva návod manželke, ako riešiť situáciu do ktorej by sa dostala, keď by nastal vážnejší rozkol medzi ňou a jej manželom. Ťažko by sme preto mohli prijať výklad vo význame, že ak by sa manželka obávala, že sa manžel môže dopustiť mimomanželského pohlavného styku s inou ženou, tak sa manželka nedopustí hriechu, ak sa navzájom zmieria so

svojim manželom. Súčasne nie je možné preložiť slovo nušúz v jednom znamení, ako spurnosť (znamenie č. 128) a v druhom ako mimomanželský pohlavný styk (znamenie č. 34). Ak by to tak niekto preložil, znamená to, že prekladá určitý výklad k slovu (ktorým niekto interpretoval text znamenia) a nie originálne slovo.

Z predchádzajúceho výkladu a spresnenia vyplýva, že v daných znameniach je najvýstižnejšie (lingvisticky aj významovo) preložiť slovo nušúz, ako spurnosť. Spurnosť znázorňuje zanovitosť, tvrdohlavosť a vlastnosť, ktorá môže zničiť vzťah manželov a ich vzájomný život a rodinu.

2.3 Slovo idribúhun - udriet'

Hneď na úvod je potrebné poznamenať, že tomuto slovu - slovu daraba, sme sa intenzívnejšie venovali nielen počas prekladu, ale aj po jeho dokončení. Malo to viacero dôvodov. Hlavný dôvod spočíval v hlbšom pochopení významu právneho ustanovenia daného znamenia č. 4:34.

Koreň arabského slova idribúhun je da-ra-ba.

Pri hĺbkových analýzach slov, je nevyhnutné sa vrátiť k dobovým textom a pokúsiť sa z nich zistiť presný význam hľadaného slova v čase, keď bolo vyslovené. Totiž význam slova sa časom modifikuje a mení. Predstavu, ktorú dané slovo vyvolávalo v čase zosielania Koránu nemusí byť úplne totožná s predstavou, ktorú toto slovo vyvoláva v nás dnes.

Ako sme predtým uviedli, jedným zo základných pravidiel pri preklade Koránu je, že Korán vysvetľuje a spresňuje svoje vlastné slová tým, že ich používa na viacerých miestach a v rozdielnych situáciách. Slovo daraba sa vyskytuje v Koráne vo viac ako 50. znameniach. Uvedieme si niektoré z nich.

1. Znamenie č 2:26 hovorí: „**Boh sa neostýcha uviesť akýkoľvek príklad, komára alebo toho, čo je nad** (napríklad iného živočícha, ktorý by bol väčší alebo vyspelejší). **Tí, ktorí uverili, tí vedia, že je to pravda od ich Pána, avšak tí, ktorí odmietli veriť, povedia: „Čo Boh chcel týmto príkladom? (Čo chcel povedať uvedením príkladu tohto malého a bezvýznamného tvora?)“.** **Do bludu ním** (týmto príkladom) **uvádza** (Boh) **veľa** (stvorených) **a správne ním usmerní veľa** (stvorených). **A do bludu ním** (Boh) **uvádza len spurných** (len tých, ktorí tvrdohlavo a bezdôvodne trvajú na odmietaní viery alebo na pokrytectve, tých Boh do bludu podobnými príkladmi uvádza),“

V tomto znamení sa slovo daraba vyskytuje v spojení so slovom „masal“, t. j. príklad. Preto sme museli pristúpiť k výnimke a preložiť význam vety, ktorý sa skladá zo spojenia dvoch slov „daraba masalan“. Túto výnimku si vyžiadala rozdielnosť arabského a slovenského jazyka pri používaní daného spojenia. Preložili sme to ako „uviedol príklad“. Preložiť to ako „udrel príklad“ by nedávalo veľký význam, hlavne by to mohlo byť máťúce. Podstatné pre nás ale je, že v danom prípade bolo slovo udrieť uvedené v spojení so slovom príklad; slovo „udrieť“ **nebolo uvedené samostatne**.

2. Znamenie č. 2:60 hovorí: „**A (spomeňte si na to) Mojžiš poprosil Boha o vodu pre svojich ľudí, na čo sme** (Mojžišovi)

povedali: „Udri palicou svojou o skalu“, a (keď tak urobil) vytrysklo z nej (zo skaly) dvanásť prameňov (vody). Každá skupina ľudí vedela, odkiaľ má piť. „Jedzte (povedali sme im) a pite z obživy Bohom danej (ktorú vám dal) a nešírte skazu na zemi a nebud'te skazu šíriaci.“

Vetu „**Idrib** bi asáka al-hažara“ sme preložili, ako „Udri palicou svojou o skalu“. V tomto prípade bolo slovo udri uvedené v spojení so slovom skala, t. j. Mojžiš udrel svoju palicu o skalu. V danom prípade skalu nebil (zo slova biť), ale o ňu **udrel**.

3. Znamenie 2:61 hovorí: „**A** (spomeňte si na to) **povedali ste: „Mojžiš! Nevydržíme na jednom jedle** (nevydržíme jesť len jeden druh jedla), **popros pre nás svojho Pána, aby dal pre nás vyrásť niečo z toho, čo zo zeme rastie, niečo z jej rastlín prízemných, Qisá, Fúm, šošovicu a cibuľu.**“ Povedal (im Mojžiš): „**Chcete zameniť to, čo je dobré, za to, čo je horšie** (chcete sa vzdať stravy, ktorú vám Boh dal a ktorá je plnohodnotná a žiadate o stravu, ktorá je výživnou hodnotou horšia)?! **Zíd'te dole do mesta** (opustíte oblasť, v ktorej teraz žijete a choďte do mesta), **tam budete mať** (nájdete) **to, o čo ste žiadali.**“ **A boli uvrhnutí do poníženia** a **prejavu biedy** (pretváрка sa stala súčasťou ich povahy) **a boli sprevádzaní hnevom od Boha pochádzajúcim. To preto** (ich Boží hnev sprevádzal), **že odmietali veriť v Božie znamenia a neprávom zabíjali prorokov** (ktorých Boh k nim posielal). **To všetko** (ten všetok spomenutý trest ich postihol) **za to, že neposlušnými boli a že mieru prekračovali** (nedržali sa toho, čo mali).“

Podobne ako pri znamení 2:26, aj tu sme museli uprednostniť význam pred doslovným prekladom slovného spojenia. Arabskú vetu „duribet alejhem.“ sme preložili ako „boli uvrhnutí..“. V opačnom prípade, pri doslovnom preklade slova udrieť, by sme museli vetu preložiť „udrelo na nich poníženie“, čo by ale mohlo mať mätúci význam. Preto aj v tomto prípade bolo slovo udrieť uvedené v spojení so slovom „na nich“, čo konkretizovalo daný význam.

4. Znamenie 2:273 hovorí: „**Určené je chudobným (dobro, majetky a pomoc), ktorí sú obmedzovaní za to, že nasledovali cestu, ktorú Boh určil** (ktorí boli predtým vyhnaní zo svojich domovov, pretože prijali a nasledovali islam a ktorí sami seba zaviazali, že budú brániť islam), (preto) **nemôžu cestovať po zemi** (za obživou, týmto chudobným pomáhajte a rozdávejte im zo svojich peňazí), **pre ich skromnosť** (pretože sú spokojní s tým, čo majú a od nikoho nič nežiadajú) **si o nich neznalý** (človek neznalý pomerov ľudí a ich života) **myslí, že sú bohatí, spoznáš ich podľa ich vlastností, nepýtajú od ľudí s dotieravosťou nič. A čokoľvek miniete (a rozdáte) z dobra, Boh o tom (dobro) vie.**“

Pôvodná veta v arabskom jazyku znie „lá jastatíuna darban fí al-ard“. Pri použití slova udrieť by doslovný preklad znel „nemôžu udrieť v zemi“. Význam tejto vety ale je, že nemôžu cestovať. Tu prišlo slovo udrieť v spojení so slovom zem.

5. Znamenie 8:50 hovorí: „**Keby si videl (Muhammad), ako anjeli brali (zo života pozemského) tých, ktorí veriť odmietali, ako ich udierali po tvárach a zozadu (po chrbtoch hovoriac pritom): „Okúste trápenie ohňa“.**“

V tomto prípade sa slovo udrieť použilo v spojení so slovom tváre „jadribuna vužúhahom“.

6. Znamenie 13:17 hovorí: „**Zoslal (Boh) z neba vodu, ktorá potiekla v údolia** (voda začala tiecť v údoliach), **do každého** (údolia) **podľa jeho rozmerov** (vodu odvádzalo), **a návaly vody** (tečúce údolím) **poniesli penu, ktorá stúpala hore na povrch.** **A to, čo (ľudia) tavia v ohni, aby získali ozdoby alebo úžitky** (šperky), **je pena jej podobná** (pene, ktorú návaly vody nesú). **Takto Boh uvádza pravdu a nepravdu.** **Pena, tá sa stráca ako nečistota na brehoch** (údolí), **ale to, čo ľudom pomáha, to ostane v zemi** (zachované a uskladnené). **Takto Boh uvádza príklady** (ľudom, aby pochopili rozdiel medzi tým, čo im zosiela a tým, čo si sami vymysleli).“

V tomto znamení sa slovo udrieť použilo v spojení so slovom pravda. Podobne ako pri prvom prípade, aj tu má uvedené slovné spojenie význam „uviesť pravdu“. Pri použití slova daraba, by doslovný preklad znel „udiera pravdu a nepravdu“ - v arabskom jazyku „jadribu Lláhu al-haqa wa al-bátıla“. Slovo udrieť bolo v tomto znamení použité v spojení s pravdou a nepravdou.

7. Znamenie 18:11 hovorí: „**A tak sme na určitý počet rokov** (tristodevät' rokov) **zabránili tomu, aby v jaskyni počuli čokoľvek** (čo by ich mohlo z dlhého spánku prebudiť).“

V tomto znamení bolo slovo daraba použité so slovom „uši“ (množné číslo zo slova ucho). Pri doslovnom preklade by veta znela „udreli sme na ich uši“, čo by nebolo úplne zrozumiteľné, preto sme vetu preložili ako „zabránili sme, aby počuli“. Takto preložená veta je vyjadrením významu pôvodného slovného

spojenia v arabskom jazyku. Tu bolo slovo daraba uvedené v spojení so slovom uši.

8. Znamenie 20:77 hovorí: „**Vnukli sme Mojžišovi: „Vydaj sa (na cestu) za noci s tými, ktorí sa Mi odovzdali (vydaj sa pod rúškom noci s tými, ktorí v Boha uverili a uctievali ho) a preraz im suchú cestu v mori bez toho, aby si sa bál, že budete zastihnutí (Faraónom a jeho ľuďmi) alebo že by si sa obával (že sa utopíte).**““

V tomto znamení bolo slovo daraba použité v spojení s cestou v mori, pričom pri doslovnom preklade by veta znela „udri im suchú cestu v mori“, čo znamená preraz im cestu. Slovo daraba bolo v tomto znamení uvedené v spojení so slovom cesta.

9. Znamenie 24:31 hovorí: „**Povedz veriacim ženám, aby klopili svoje zraky a chránili svoje pohlavné orgány (pred mimomanželským pohlavným stykom) a aby neukazovali svoje ozdoby, okrem tých (ozdôb), ktoré by boli viditeľné (ktoré by sa nedopatrením ukázali alebo ktoré sú u ženy bežne viditeľné vo vzťahu k cudzím osobám). A nech spustia svoje závoje (z hlavy) na hrude svoje.** (Pred zoslaním tohto verša ženy zahalovali svoje hlavy závojom, ktorý potom stáčali dozadu za hlavu, a tak ostávali ich hrude, krky a uši nezakryté. Verš im prikázal, aby si tieto časti tela zahalili.) **A nech neukazujú svoje ozdoby (nikomu inému) iba ak svojim manželom alebo otcom alebo otcom svojich manželov alebo svojim deťom alebo deťom svojich manželov alebo bratom alebo synom svojich bratov alebo synom svojich sestier alebo ženám z vlastných radov (podľa výkladov Koránu sa myslia nimi muslimky) alebo tým, ktorých vlastní ich pravica**

(otrokov) **alebo služobníkom, ktorí nesledujú sexuálnu potrebu** (nemajú už v sebe žiadne sexuálne túžby pre starobu, duševnú chorobu a pod.) **alebo chlapcom, ktorí ešte nespoznali nahotu žien** (nedosiahli ešte takú zrelosť, že by si začali uvedomovať sexuálnu stránku vzťahu muža a ženy). **A nech (ženy) nedupajú svojimi nohami** (po zemi), **aby sa známym stalo** (ich okoliu), **čo zo svojich ozdôb skrývajú** (pod šatami, ktoré ich zakrývajú). **Kajajte sa Bohu všetci, vy, ktorí ste veriaci, azda (u Boha) prospejete.**“

Slovo daraba bolo použité v súvislosti so závojom. Pri doslovnom preklade by veta znela „A nech udrú svoje závoje ..“ Význam uvedenej vety ale spočíva v tom, že majú spustiť závoje na svoje hrude. V tomto znamená bolo slovo daraba uvedené v spojení so závojom.

10. **Znamenie 37:93** hovorí: „**Potajomky sa (k nim) priblížil a začal ich (modly) udierať (a rozbíjať) pravickou (pravou rukou).**“

V tomto znamení sa slovo udrieť použilo v spojení so slovom pravica. V arabskom jazyku veta znie „darban bil jemín“. Slovo daraba bolo použité v spojení s pravou rukou.

11. **Znamenie 38:44** hovorí: „**Vezmi do ruky svojej zväzok slabých prútikov a udri ním, tak neporušíš prísahu svoju.**“

Slovo daraba bolo použité v spojení so slovom „ním“ a vzťahovalo sa na zväzok prútikov. Arabsky veta znie „fadrib bihi ..“ Slovo daraba bolo použité v spojení so slovom „ním“.

12. Znamenie 43:5 hovorí: „**Máme zabrániť tomu, aby sa k vám dostalo pripomenutie** (obsiahnuté v Koráne) **preto, že ste boli ľuďmi nestriednymi?**“

Slovo daraba sa v tomto znamení použilo v spojení so slovom pripomenutie. V arabskom jazyku veta znie „Afanadribu ankom azzikra ..“ Doslovný preklad by znel „máme udrieť od vás pripomenutie ..“ Slovo daraba bolo v tomto znamení použité v spojení so slovom pripomenutie.

13. Znamenie 57:13 hovorí: „**V deň** (v súdny deň), **keď pokrytci z radov mužov a pokrytci z radov žien povedia tým, ktorí uverili: „Počkajte na nás, vezmeme si aspoň ohorok zo svetla vášho“**, bude povedané (týmto pokrytcom): „**Vráťte sa späť a hľadajte svetlo**“. **Bude medzi nich zasadená hradba**, ktorá bude mať bránu, v jej vnútornej strane bude milosť a v jej vonkajšej strane, pred nimi, bude trápenie.“

Slovo daraba tu bolo uvedené v spojení s hradbou „faduriba bej-nahom bisúren..“ Pri doslovnom preklade by veta znela „bolo medzi nich udreté hradbou“. Slovo daraba bolo v tomto znamení použité v spojení so slovom hradba.

Postačíme si s uvedenými príkladmi, keďže v ďalších znameniach sa opakujú už slovné spojenia na ktoré sme poukázali. Základnú vlastnosť, ktorú si môžeme všimnúť na uvedených znameniach (v spojitosti s predkladanou témou) je, že slovo daraba bolo vždy uvedené v spojení s ďalším slovom, ktoré spresnilo a objasnilo chcený a daný význam. Udrieť palicou, udrieť pravicou, uviesť príklad, zasadiť múr a pod.

V jednom jedinom prípade bolo v Koráne uvedené slovo daraba samostatne, bez toho, aby bolo spojené s ďalším slovom, ktoré by spresnilo jeho význam. Je to v znamení 4:34, ktoré sme už uviedli a ktoré určuje: „**Muži sú povinní starať sa o ženy za to, že Boh uprednostnil jedných pred druhými i za to, čo mŕňajú zo svojich majetkov. Dobré manželky sú poslušné, strážiace v neprítomnosti svojich manželov to, čo Boh určil, že sa má strážiť. A tie, ktorých spurnosti sa obávajú, poučte, opustite na lôžkach a udrite; ak by vás poslúchli, tak nehľadajte dôvod, prečo im ublížiť. Ved’ Boh je nad všetkými a je veľký.**“

Je nesporné, že slovo udrite sa v danom znamení vzťahuje na manželky tam uvedené. Vyplýva to z gramatického tvaru. Ale ostáva nám nedoriešená otázka: Prečo nebolo slovo udrieť skontretizované ďalším slovom, ako tomu je pri všetkých ostatných znameniach Koránu v ktorých sa toto slovo používa? Je možné, že keď si uvedieme, aký význam má slovo daraba v slovníkoch arabského jazyka, tak sa nám viac objasní chcený význam.

2.4 Slovo daraba v slovníkoch arabského jazyka

Základ slova daraba je sloveso Da-ra-ba.

Ako sme už podotkli, slovo daraba prichádza zvyčajne v spojení s iným slovom alebo vetou, ktoré dotvárajú jeho význam.

Arabský slovník Mužam al-maáni al-žáme o slovných spojeniach slova daraba uvádza:

1. Daraba al-qalbu v doslovnom preklade znie „Udrel srdce“, t. j. srdce začalo biť,

2. Daraba al-dirsu v doslovnom preklade znie „Udrel zub“, t. j. zvýšila sa intenzita bolesti ním vyvolanej,

3. Daraba fi al-mái v doslovnom preklade znie „Udrel vo vode“, t. j. plával vo vode,

4. Daraba al-zamán možno doslovne preložiť ako „Udrel vek“, t. j. skončilo storočie, ktoré bolo plné veľkými udalosťami,

5. Daraba bejna al-nási v doslovnom preklade znie „Udrel medzi ľuďmi“, t. j. pokazil vzťahy medzi nimi,

6. Daraba šejan, daraba bil šejii, daraba ala al-šajii, daraba fi al-šajii v doslovnom preklade znie: „udrel niečo“, „udrel niečím“, „udrel na niečo“, „udrel do niečoho“. Všetky uvedené slovné spojenie majú význam stret s niečím alebo zrazenie sa s niečím,

7. Daraba Lláhu qulúba badihim bi baed v doslovnom preklade znie „Boh udrel srdia jedných druhými“, t. j. dal, aby sa jedny postavili proti druhým,

8. Daraba al-arza v doslovnom preklade znie „Udrel ryžu“, t. j. olúpал ryžu,

9. Daraba al-bejda bil daqíq v doslovnom preklade znie „Udrel vajíčko do múky“, t. j. zmiešal ich spolu,

10. Daraba al-tážer ala jedi šaríkihi v doslovnom preklade znie „Kupec udrel na ruku svojho obchodného partnera“, t. j. uzatvoril s ním kúpnu zmluvu (ústne alebo písomne),

11. Daraba al-žaras v doslovnom preklade znie „Udrel na zvonček“, t. j. stlačil ho a zazvonil,

12. Daraba al-nawm ala uzunihi v doslovnom preklade znie „Spánok udrel na jeho ucho“, t. j. spánok ho premohol a zaspal,

13. Darba bil amri arda al-háet v doslovnom preklade znie „Udrel záležitosť o stenu“, t. j. zanedbal určitú záležitosť, nevenoval jej pozornosť,

14. Darba bizaqnihi ilá al-ard v doslovnom preklade znie „Udrel svoju bradu k zemi“, t. j. sklonil svoju hlavu dole z ostychu, alebo obavy,

15. Daraba bihi al-arda v doslovnom preklade znie „Udrel ním o zem“, t. j. hodil ho na zem,

16. Daraba bijadihi ila al-šajii v doslovnom preklade znie „Udrel rukou k niečomu“, t. j. natiahol ju k niečomu a ukázal na to. V tomto spojení používame aj vetu Ahwa bijadihi lilsahn, čo v doslovnom preklade znamená „Natiahol ruku po tanier“,

17. Darabat al-aqrabu al-walada v doslovnom preklade znie „Škorpión udrel chlapca“, t. j. škorpión ho poštípal,

18. Draba raqabatahu alebo daraba unuqahu v doslovnom preklade znie „Udrel jeho krk“ alebo „udrel jeho hrdlo“, t. j. zabil ho mečom,

19. Daraba asfúrejñ bi hažaren wáhed v doslovnom preklade znie „Udrel dvoch vrahov jedným kameňom“, t. j. jedným úkonom dosiahol dva ciele,

20. Daraba ala al-álati al-kátiba v doslovnom preklade znie „Udrel na písacom stroji“, t. j. písal na ňom (ide o novodobejšie použitie slova daraba),

21. Daraba ala al-álati al-músiqijja v doslovnom preklade znie „Udrel na hudobnom nástroji“, t. j. zahral na hudobnom nástroji,

22. Daraba ala al-risála v doslovnom preklade znie „Udrel na list“, t. j. opatril ho pečat’ou,

23. Daraba al-šajuu v doslovnom preklade znie „Udrelo niečo“, t. j. pohlo sa,

24. Daraba al-ražulu fi al-ardi v doslovnom preklade znie „Muž udel v zemi“, t. j. odišiel a odcestoval,

25. Daraba al-fahlu al-náqata v doslovnom preklade znie „Samec ťavy udel ťavu“, t. j. samec ťavy mal pohlavný styk so samicou ťavy,

26. Daraba alejhi al-daríbata v doslovnom preklade znie „Udel naňho daň“, t. j. uložil mu daň, určil mu daň.

To bolo niekoľko významov slova daraba, koreňa slova idribúhun uvedeného v znamení 4:34. Na uvedenom výklade si môžeme všimnúť:

a) ide o jeden úkon. Nie je pritom rozhodujúce, či ide o uvedenie príklad, odchod a vycestovanie a pod. Samotný neurčitý význam slova daraba možno sčasti spozorovať v bode č. 6, t. j. Daraba šejjan, daraba bil šejji, daraba ala al-šajii, daraba fi al-šajii, kde napriek tomu, že sa pridalo slovo šejji k samotnému slovu daraba, ostal význam neurčitý z hľadiska prostriedku a sily, pretože

samotné pridané slovo je všeobecné a málo konkrétne. Jeho význam však spočíva v tom, že hovorí o veci (šajii), t. j. vylučuje, že by sa vzťahovalo na človeka.

b) pri pridaní druhého slova, sa význam tak spresní, že môže ísť už o úplne iný význam, než by sa na prvý pohľad zdalo. To je evidentné napr. pri bode č. 3, 4, 5 alebo č. 25. Až pridaním druhého spresňujúceho slova sa spresní význam slova daraba. To za predpokladu, že slovo daraba chceme použiť, pretože každú z uvedených činností je možné označiť (vyjadriť) aj iným slovom alebo vetou. Pokiaľ však chceme mať možnosť použiť slovo, ktoré nám môže poskytnúť viacero variácii, je na mieste použitie slova daraba. To znamená, že pri význame č. 1 (Daraba al-qalbu v doslovnom preklade „udrelo srdce“, t. j. srdce začalo biť) môžeme použiť aj vetu Daqqa al-qalbu, vo význame, že srdce bilo, pričom slovo daqqa skôr vyjadruje význam klopať, udierať. Vetou Daqqa al-qalbu by sme vyjadrili len to, že srdce bije. Slovo daqqa pritom vyjadruje opakujúcu sa činnosť (nie jednorazovú). Ak napr. slovo daqqa použijeme so slovom mismár, t. j. klinec, dostaneme vetu udieral klinec, t. j. zatĺkol ho do niečoho. Preto má použitie slova daraba svoj veľký význam, pokiaľ chceme vyjadriť určitú konkrétnu činnosť srdca, ktorú môžeme následne rozvíjať ďalej.

Slovo daraba sa počas historického obdobia začalo medzi ľuďmi používať aj vo význame „biť“, pričom ľudovo a neskôr aj v písomnostiach, sa ním začalo chápať vo všeobecnosti „bitie - akt fyzického opakujúceho sa udierania a útokov“. Na rozdiel od doby v ktorej bol Korán zosielaný, ľudia dnes označujú slovom daraba skutočnosť, ak niekto niekoho zbije. Z pôvodného významu, sa ale

aj dnes zachoval význam neurčitosti spôsobu bitia a prostriedku, ktorý bol na to použitý. To je aj dôvod, prečo sa počas historického obdobia zmenilo u ľudí aj samotné chápanie usmernenia riešenia sporov, roztržiek a konfliktov medzi manželmi a „udretie“ sa zmenilo na „bitie“.

V povedomí známych učencov, či už ide o konzervatívnejšie smerovania alebo o liberálnejšie, existovala stále zhoda v tom, že slovom udrieť sa myslí jeden úkon so všetkými obmedzeniami, ktoré sú s ním spojené. Ak sa dnes rieši problematika domáceho násillia v niektorej islamskej krajine, tak je to spôsobené hlavne uvedenou zmenou v chápaní významu slova daraba.

Z uvedeného výkladu jasne vyplýva, že arabské slovo „da-ra-ba“ nemožno preložiť ako „biť“, ale ako „udrieť“, čo predstavuje podstatný rozdiel. Pri objasnení rozdielu si pomôžeme aj slovníkom slovenského jazyka v ktorom sa o oboch slovách píše:

- a) Slovo udrieť: úderom, nárazom zasiahnuť, uderiť.
- b) Slovo biť: trestať bitkou, tlčiť, udierať.

Je evidentné z výkladu oboch slov, že slovo biť predstavuje opakujúcu sa a viacnásobnú činnosť slova udrieť. Kým slovo udrieť vyjadruje jeden čin, slovo biť vyjadruje kontinuálnu opakovanosť tohto činu.

Otázka, ktorá sa tu sama od seba vynára je, prečo nebolo slovo udrieť v danom znamení 4:34 sprevádzané ďalším slovom? Ide pritom o dôležité ustanovenie a jediné, ktoré upravuje riešenie manželských sporov, hádok a roztržiek, samotným manželom, t. j. bez rozhodcov alebo súdu.

Ak si spojíme dôvod zoslania, t. j. udalosť po ktorej bolo znamenie 4:34 zoslané, so samotným znamením, naskytuje sa nám logická odpoveď. Znamenie totiž rieši hlavne situáciu, keď k hádke medzi manželmi už došlo a manžel použil neškodnú silu počas ich vzájomnej hádke alebo roztržky. Počas takejto hádky alebo roztržky totiž môže dôjsť k udretiu rukou, metlou, alebo iným predmetom. Samozrejme hovoríme o malom údere, ktorý nespôsobuje žiadne zranenie. Základný význam uvedeného znamenia by spočíval hlavne v tom, že nie každé menšie udretie sa musí ihneď žalovať a musí sa vykonať verejné zadost'učinenie v podobe, že manželka udrie manžela, ako odplatu za to, že ju počas hádky on udel. Takto dané ustanovenie zabráni tomu, aby sa pri každej roztržke medzi manželmi, manželka, ale hlavne jej rodina (alebo samotný štát reprezentovaný verejnou mocou), dovoľovali odplaty. Pričom otázka rozvodu prichádza do úvahy v každom momente, bez ohľadu na uvedené usmernenie alebo toho, či vôbec manžel použije niektoré z prostriedkov uvedených v usmernení. Znamenie v tomto prípade teda nerieši domáce násilie (ktoré je neprípustné v základe), ale rieši to, aby sa do spoločného života manželov nemiešali iní ľudia alebo inštitúcie a nevyhrocovali niečo, čo manželka nechcú vyhrotiť a čo si možno neskôr pokojne vyriešia.

Mnohokrát sme vo našich publikáciách zdôrazňovali skutočnosť, že Korán nebol zoslaný len pre určitú skupinu ľudí a len pre určitý časový úsek. Bol zoslaný ľuďom až do skončenia terajšieho života. Znamená to, že tých zopár právnych ustanovení, ktoré Korán obsahuje sú zoslané tak, aby boli použiteľné v každom čase - z nášho dnešného pohľadu v minulosti, súčasnosti, ale aj

v budúcnosti. Preto v súvislosti so znamením 4:34 sa na ustanovenie, ktoré obsahuje, treba pozeráť aj z tohto uhľ'a pohľ'adu. V minulosti sa totiž ženy zväčša vydávali v skoršom veku. Bývalo to z rôznych dôvodov. Niekedy mohla byť nevesta fyzicky vyspelá, ale mentálne ešte v štádiu puberty (16 rokov). Vtedy sa ako jeden z prostriedkov na zachovanie manželstva, mohlo považovať aj použitie jemnej sily (stále treba pritom mať na mysli, že prorok Muhammad neschvaľoval u muslimov použitie akejkol'vek fyzickej sily pri riešení manželských sporov, hádok a roztržiek.) Uvedená úvaha by bola v súlade s vetou, ktorá v znamení nasleduje „ak by vás poslúchli, tak nehľ'adajte dôvod, prečo im ublížiť.“ Znamená to, že ak by poslúchli, tak nie je daný žiaden náboženský, zákonný ani morálny dôvod im ublížiť, pričom ublížením sa tu myslí nefyzické aj fyzické ublíženie.

Pri danom výklade je nevyhnutné si uvedomiť jednu podstatnú skutočnosť. Spoločnosť v ktorej bolo zoslané uvedené znamenie (4:34), mala rôzne zvyky (pochádzajúce aj z predislamského obdobia). Tieto zvyky sa rôznili od jedného kmeňa k druhému. Niekde bolo napr. narodenie sa dievčatka dokonca považované za veľkú hanbu a otec ho zažíva pochoval, aby nikto nezistil, že sa mu narodila dcéra (znamenia Koránu 16:58-61). Inde sa samotné ženy považovali za slabé a v dôsledku toho, pokiaľ by padli do zajatia, mohli privolať hanbu na celý rod a kmeň z ktorého pochádzali. V prostredí predislamskej spoločnosti v ktorej bola nerovnosť postavenia ľudí niečím samozrejým, sa mohlo stať, že za prehrešok voči spoločensky a mocensky vyššie postavenej manželke, sa jej kmeň pomstil celému kmeňu manžela a celý kmeň

manžela padol za obeť takéhoto niečoho. Otázky cti a spoločenského postavenia stáli častokrát nad otázkou života. V nekonečnom rade išlo o spoločnosť v ktorej existovalo otroctvo a otroci. Otrokyne nemali takmer žiadne práva, ale častokrát ani zábrany. Korán pripustil, aby sa slobodný muž oženil s otrokyňou, pretože nepripustil mimomanželsky pohlavný styk. Ak si uvedomíme, čomu všetkému boli ženy vo vtedajšej spoločnosti vystavené, prichádza povolenie na jemné „udretie“, ako prostriedok, ktorý mal postupne z manželského života eliminovať ničím neviazané násilie. Uvedené znamenie predstavovalo dlhé stáročia hlavný prostriedok eliminácie domáceho násilia, keď pripustilo len udretie, ale nie bitie. Samozrejme časom sa pridávali právne úpravy, ktoré určovali, čo sa môže a čo nie, s akou intenzitou a akými prostriedkami. To už ale boli ustanovenia prijímané ľuďmi v určitom období, ktoré vychádzali hlavne zo spoločenských potrieb a zvyklostí danej doby.

Nesmierna dôležitosť uvedeného znamenia (4:34) spočíva v tom, že obmedzilo možnosť uplatnenia akéhokoľvek iného hrubšieho spôsobu riešenia náhlych manželských sporov, hádok a roztržiek. Ak nič iné, tak tento cieľ viedol k ochrane práv manželiek v rámci manželského spolunažívania. Tam kde sa použitie sily nedá úplne obmedziť, tam sa oklieštilo do takej miery, že stratilo svoju silu a opodstatnenie a ostalo už len akýmsi varovným psychologickým prostriedkom.

Samozrejme obe uvedené vysvetlenia sú výsledkom našej vlastnej, ale o to hlbšej analýzy uvedeného znamenia. Táto hlbšia analýza však vychádza z citovaných znamení Koránu, dôvodov

zoslania, ale aj jazykového výkladu slova daraba. S uvedeným záverom sme sa mohli priblížiť k danému cieľu znamenia, ale nemuseli sme. Úvahy, ktoré sme v tejto publikácii predostreli možno budú zaujímavé práve pre čitateľov, ktorí by sa chceli viac zamyslieť nad významom znamenia 4:34 a jeho úpravou a bádať ďalej v tomto smere.

2.5 Je v znamení 4:34 daný príkaz?

Ďalšia otázka, ktorá sa vyskytuje je, či je v znamení 4:34 daný príkaz od ktorého sa nemožno odkloniť, alebo je to odporúčanie dané na výber, t. j. môže sa použiť, ale nemusí. V tomto smere je zaujímavé, že znamenie používa spojenie „wa“, t. j. „a“, čiže ako keby sa mali všetky tri spôsoby použiť naraz súčasne, alebo po sebe. V nadväznosti na to, čo sme si doteraz vysvetlili, je nesmierne podstatné zodpovedať si otázku povinnosti dodržať uvedený spôsob riešenia manželských sporov, hádok a roztržiek a dodržať uvedenú postupnosť.

Ako sme už spomenuli v úvode, príkazy sa zvyčajne začínajú slovami „je vám predpísané ..“ alebo „Boh vám prikazuje ..“ alebo to vyplýva jednoznačne z textu znamenia. Preto sa ustanovenie znamenia 4:34 javí skôr, ako odporúčanie a usmernenie, ako riešiť určitú situáciu. O to viac, že samotné znamenie, zmienenú vetu začína slovami „A tie, ktorých **spurnosti** sa obávate ..“ Je tu zvýraznená určitá obava a pokiaľ by sa táto obava naplnila, potom znamenie dáva usmernenie, ako situáciu riešiť. Osobne sme

presvedčený o tom, že ide o usmernenie (nie príkaz), ako prípadný problém riešiť v zárodku.

Ak sme sa vyslovili za to, že si myslíme, že ide o usmernenie, nie príkaz, je potrebné, aby sme vysvetlil, čo pod tým myslíme. Totiž aj samotné usmernenie (aj keď nejde o príkaz) má v určitom slova zmysle veľký význam. Zvlášť, ak je dané Bohom v Koráne. Boh ním usmerňuje muslimov, ako si môžu riešiť svoje prípadné nezhody, pričom nesmierny význam tohto usmernenia spočíva v tom, že ak by ho muslim vykonal v úplnej striedmosti, nedopustí sa nespravodlivosti za ktorú by mohol byť zákonom stíhaný. Otázka spravodlivosti a vyhnutia sa krivdy je pritom vždy základnou otázkou každého konania.

Ďalšia otázka, ktorá sa tu vyskytuje je, prečo bolo v znamení použité spojenie „a“ a nebolo napr. použité spojenie „alebo“. Na prvý pohľad by sa zdalo, že použitie spojenia „a“ znamená uplatnenie všetkých troch spôsobov súčasne. Tomu tak ale nie je, pretože keby bolo použité spojenie „alebo“ bol by sa výber obmedzil len na jednu voľbu, čím by sa znemožnilo postupovať aj iným spôsobom, keď by vybraný spôsob neodvrátil krízu. Použitím spojenia „a“ umožňuje použiť jeden spôsob a ak časom nezaberie, tak druhý alebo nakoniec tretí, pričom pokiaľ ani to nezaberie, potom nastupuje rozvod manželstva a rozbitie rodiny.

Použitie uvedených troch metód a ich danie na výber znamená, že je možné pre každé obdobie vývoja ľudskej spoločnosti zvoliť metódu, ktorá je v danej spoločnosti akceptovateľná. Skutočnosť, že nebol daný príkaz použiť určitú konkrétnu metódu znamená, že

síce dané ustanovenie ostáva platné a nemenné, ale nemusí sa v určitom období uplatňovať, resp. jeho niektorá časť.

Ak si odmyslíme prípady permanentného domáceho násilia, zistíme, že právne stíhanie akéhokoľvek prejavu hrubšej výmeny názorov medzi manželmi a väčší zásah do ich súkromia, môže viesť k vyhroteniu situácie a k rozbitiu rodiny, ktoré nemuselo nutne nastať (nebyť takého zásahu). Citované posledné riešenie by sa nemalo chápať, ako povolenie použitia sily v domácnosti, ale skôr, ako výslovné obmedzenie použitia domáceho násilia, ku ktorému by spor mohol zákonite vyústiť.

Skutočnosť, že budeme navonok predstierať, že medzi manželmi nedochádza k hádkam a k ostrejšej výmene názorov a následne aj k fyzickej roztržke, neznamená, že k tomu skutočne nedochádza. Dochádzalo k tomu v minulosti, dochádza k tomu v súčasnosti a bude k tomu dochádzať aj v budúcnosti. Ako právnik som v minulosti v rámci svojej praxe riešil viaceré spory v ktorých dochádzalo k domácejmu násiliu. Pod domácim násilím nemáme pritom na mysli občasné neškodné neriadené správanie niektorého z manželov. Pod domácim násilím máme na mysli permanentné použitia sily jedným alebo druhým z manželov, ku ktorému dochádza v rámci výmeny názorov medzi nimi. Dochádza tam k častým verbálnym aj fyzickým útokom, ktoré môžu vyústiť až do ublíženia na zdraví. Azda neexistuje na svete právny poriadok, ktorý by prípady ublíženia na zdraví nedefinoval vo svojom trestnom práve a nebránil spoločnosť pred nimi. Otázke domáceho násilia sa ale nebudeme ďalej hlbšie venovať v tejto publikácii a odkazujeme čitateľov napr. na slovenské priestupkové a trestné právo. Na tomto

mieste je pre nás podstatná hlbšia analýza spôsobu urovnávania sporov, uvedený v znamení 4:34 Koránu.

Pri výklade o tomto znamení (4:34) je potrebné si v prvom rade uvedomiť, že nejde o usmernenie na každodenné riešenie sporov, ale ide o usmernenie na zabránenie rozpadu rodiny. Ako sme už poznamenali, ak nezaberie ani jedno z uvedených spôsobov, ostáva už len rozbitie manželstva a rozvod, čo je najdrastickejšie riešenie s ohľadom na manželov, detí, príbuzenské vzťahy a spoločnosti ako takej. Ďalšia charakteristická črta uvedeného usmernenia je, že použitie určitej formy fyzického prejavu, zaraďuje ako poslednú. Čo je ale omnoho podstatnejšie, že nepoužíva slovo „biť“, ale „udrieť“, v čom, ako sme si už vysvetlili, je podstatný rozdiel. Významnosť tohto rozdielu spočíva v tom, že obmedzuje a eliminuje použitie akejkoľvek formy fyzickej sily na jednoduché udretie. Aj keď sa táto skutočnosť môže zdať niekomu za menej významná, ona má svoj veľký význam. Totiž priamo v podvedomí muslima zakotvuje pravidlo, že ak by aj došlo k náhlemu vyhroteniu emócií, nesmie použiť takú silu, ktorá by ublížila. Postačí nám len malá predstava o tom, že keby mali všetci muži takéto pravidlo zakotvené v podvedomí, môžeme zrušiť celú časť o domácom násilí z novodobých trestných zákonov, pretože by sa takéto prípady vôbec nemuseli riešiť (postupne by sa vytratili).

Výklad, ktorý sme k danému znameniu uviedli, podporuje aj skutočnosť, že prorok Muhammad nikdy neudrel žiadnu zo svojich manželiek a ani na nikoho (mimo bojiska) nevztiahol ruku. Nepoužíval žiadne hrubé alebo urážlivé slová, naopak sa vždy správal ku každému vládne, pokojne a snažil sa vyjsť v ústrety každému.

Prorok Muhammad je pritom vzor pre muslimov, okrem iného, v spôsobe života veriaceho muslima. Posledná skutočnosť zvyrazňuje záver ku ktorému sme dospeli, že „udretie“ spomenuté v znamení 4:34 predstavuje

a) mimoriadne riešenie v prípadoch, keď iné riešenie nepomôže a keď je predpoklad, že by to mohlo zabrániť rozpadu rodiny,

b) pravidlo zamedzujúce použitie domáceho násilia, pretože ho okresalo na maximálnu možnú mieru, na udretie, ktoré nespôsobuje žiadnu ujmu, žiadne následky a má skôr symbolický význam,

c) usmernenie dané na výber, pretože nejde o priamy príkaz.

3. Podklady k riešeniu manželských sporov v prorokovej tradícii

O riešení manželských sporov a roztržiek nájdeme aj v tradícii po prorokovi Muhammadovi niekoľko usmernení. Ide o výroky, ktoré boli vyrieknuté pri konkrétnej situácii, chýba nám však popis situácie pri ktorej boli jednotlivé výroky prorokom Muhammadom prednesené. Popis situácie pri ktorej bol určitý výrok prednesený, nájdeme len v ojedinelých prípadoch. Z tohto dôvodu sa môžeme niekedy stretnúť s výrokmi, ktoré sa zdajú, že riešia tú istú situáciu, avšak každý z nich odlišným spôsobom. Usmernenia obsiahnuté v týchto výrokoach a tradíciách, by mali určite svoje opodstatnenie pri riešení konkrétnej situácie, avšak pri zovšeobecnení týchto výrokov a abstrahovaní ustanovení z nich, je to už omnoho komplikovanejšie.

V súvislosti s témou, ktorou sa v tejto publikácii zaoberáme, si môžeme uviesť niekoľko výrokov a tradícií. Aby sme si zachovali reálnejší pohľad na vec, uvedieme si viacero výrokov a z rôznych zorných uhlov.

1. *Ajiša, prorokova manželka, povedala: „Posol boží nikdy nikoho neudrel, žiadnu ženu, ani sluhu, iba ak by bojoval za vec, ktorú Boh určil. Akokoľvek by mu bolo ublížené alebo by mu bolo niečo vzaté, nikdy nevykonal odplatu (prepáčil to), ibaže by boli*

porušené záležitosti Bohom určené; vtedy vykonal odplatu za vec, ktorú Boh určil. “¹⁴¹

2. *Posol boží (Muhammad) povedal: „Neudrite služobníčky božie (ženy).“ Omar (prorokov spoločník Omar Bin Al-chattáb) k nemu (k prorokovi) neskôr prišiel a povedal: „Posol boží! Ženy sa stali vzdorovité voči svojim manželom (odvrávajú, hádajú sa a sú nepríjemné).“ Prorok preto zákaz odvolal. Neskôr prišlo k rodine posla božieho mnoho žien, ktoré žalovali svojich manželov. Prorok (Muhammad) na to povedal: „Prišlo k rodine Muhammadovej mnoho žien, ktoré žalovali svojich manželov. Veru tí (muži, ktorí tak robia) nepatria k tým najlepším z vás.* “¹⁴²

Nie je úplne jasné, či sa táto udalosť odohrala pred zoslaním znamenia Koránu 4:34 alebo po jeho zoslaní.

3. *Prorok Muhammad povedal: „Nech nik z vás nezbičuje svoju manželku, akoby bičoval svojho otroka, a na konci dňa by chcel mať s ňou pohlavný styk.* “¹⁴³

Tento výrok uviedol učenec Al-buchári vo svojej zbierke výrokov a tradícii proroka Muhammada, v časti pod názvom „To, čo je nevhodné z hľadiska udretia žien“. Známy učenec Ibn Hižr,

¹⁴¹ Ebí Al-husejn Muslim bin Al-hažžáz Al-qušejri Al-nejsáburi, Sahíh muslim - zbierka výrokov a tradícii proroka Muhammada od kronikára Muslima, vydalo: Dár Al-hadís, Káhira, Egypt, prvé vydanie 1991, výrok č. 2328.

¹⁴² Ebí Abdilláhi Muhammad bin Jazíd Al-qazwíni, Sahíh sunan Ibn Máža - zbierka výrokov a tradícii proroka Muhammada od kronikára Ibn Máža, vydal: Maktabet Al-maáref, Rijád, Saudská arábia, 1997, výrok č. 1628

¹⁴³ Ebí Abdilláh Muhammad bin Ismáil Al-buchári, Sahíh Al-buchári - zbierka výrokov a tradícii proroka Muhammada od kronikára Al-buchári, vydalo: Dár Ibn Kesír, Damašek, Sýria, prvé vydanie 2002, výrok č. 5204.

komentoval túto časť zbierky slovami: „V tom je poukázanie na to, že udrieť ženu nie je neobmedzene prípustné. Je tam niečo, čo nie je vhodné z hľadiska správania sa a iné, čo nie je vhodné celkovo a je na úrovni zákazu.“

4. *Ebí Hurejra rozprával, že posol Boží (Muhammad) povedal: „Ak by niekto z váš udrel, tak nech sa vyhne tvári.“*¹⁴⁴

5. *Muáwija Bn Ghajda spomenul, že jedného dňa prišiel k prorokovi Muhammadovi a povedal: “Povedal som: Posol Boží, aké práva majú naše manželky voči nám? Prorok odpovedal: Aby si jej dal jesť, keď budeš jesť a ošatil ju, keď sa ošatíš a nebi po tvári (ak sa pohádate), nenadávaj a keď sa s ňou pohádaš, neopúšťaj preto dom.“*¹⁴⁵

6... *Prorok Muhammad povedal: „Bojte sa Boha ohľadom žien. Vy ste si ich vzali (za manželky) záväzkom pred Bohom a bolo vám dovolené mať s nimi pohlavný styk na základe slova daného Bohu. Máte voči nim (manželkám) právo, aby nedovolil vojsť do vášho príbytku niekomu, koho nemáte radi; ak by tak urobili, tak ich udrite nie silnými údermi.“*¹⁴⁶

7. *Amru Bnu Al-ahvas uviedol, že posol boží povedal: „... Staňte sa o ženy dobre, pretože sú u vás akoby v zajatí (sú viazané*

¹⁴⁴ Ebí Dáved Sulejmán bin Al-asas Al-azdi Al-sažistáni, Sunan Ebí Dáved - zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Ebí Dávěda, vydal: Dár al-risála al-álamija, Damašek, Sýria, špeciálne vydanie 2009, výrok č. 4493

¹⁴⁵ Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, vydal: ALJA s.r.o. Bratislava 1998, prvé vydanie, str. 42, ISBN 80-968048-3-9

¹⁴⁶ E. Al-nejsáburi, Sahíh muslim – zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Muslima, výrok č. 1218

manželským životom a povinnosťami). Nemáte prečo sa k ním správať inak než dobre, ibaže by sa dopustili dokázanej nemravnosti, ak by tak urobili, tak ich opustite na lôžkach a udríte ich nie silným úderom; ak by vás poslúchli, tak nevyhľadávajte spôsob, ako im ublížiť (ďalej). Veru vy máte právo voči vašim ženám a vaše ženy majú voči vám svoje právo. Vaším právom voči vašim ženám je, aby nevypustili do vašich príbytkov niekoho koho nemáte radi a aby nepovolili ostať vo vašich domoch niekomu, koho nemáte radi. Ich právom voči vám je, že sa k ním budete dobre správať pri ich ošatení a zabezpečovaní jedla.¹⁴⁷

8. Muávija Bin Hajda uviedol: „Povedal som: Posol boží, aké práva má manželka kohokoľvek z nás voči svojmu manželovi? Povedal (posol Muhammad): „Aby si jej dal najesť, keď ješ. Aby si ju ošatil, keď sa šatíš. Neudieraj na tvár, nenadávaj, a ak by si opustil (manželku) na lôžku, tak bez toho, aby si opustil dom.“¹⁴⁸

Postačíme si uvedenými citáciami z tradície a výrokov proroka Muhammada, pretože ostatné tradície a výroky, ktoré sú označené ako dôveryhodné, sa už podobajú obsahovo na už citované tradície a výroky. Skúsme si rozobrať a vykonať jednoduchšiu analýzu uvedených výrokov a tradícií.

Ako prvý v poradí sme uviedli výrok Ajiši, prorokovej manželky. Ten hovorí jasne a jednoznačne o tom, že prorok vo svojom

¹⁴⁷ Muhammad bnu Ísa bnu Sawra Al-tarmizi, Sunn Al-tarmizi - zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Al-tarmizi, vydal: Dár al-tasil, Kahira, Egypt, druhé vydanie 2016, výrok č. 1204.

¹⁴⁸ E. Al-sažistání, Sunan Ebí Dáved - zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Ebí Dáveda, výrok č. 2142

živote nikdy neudrel žiadnu ženu. Ajiša vyňala z toho len vojenské strety a uplatnenia práva (zákonov a ustanovení Bohom určených), čo možno pokladať za samozrejme. To znamená, že napriek tomu, že usmernenie povoľujúce udretie, bolo zoslané v Koráne, a máme aj doložené, že prorokove manželky občas skúšali jeho trpezlivosť (pozri napr. znamenia 66:3-5), prorok Muhammad nikdy voči žiadnej z nich nevztiahol ruku a nepoužil silu. To je prorokove správanie a tradícia v tomto smere.

Učenec Ibn Kesír vo svojom výklade k znameniu 4:19 Koránu, okrem iného uviedol: *Posol boží (Muhammad) povedal: „Najlepší z vás sú tí najlepší k svojim rodinám, a ja som najlepší k svojej rodine.“*

Správanie sa proroka Muhammada sa nám zachovalo. Zo správaní, ktoré sa nám zachovali je evidentné, že sa po jeho boku dobre žilo. Vždy mal usmiatu tvár, venoval sa svojej rodine, zabával sa s ňou, bol k jej členom milý, nebol na nich nikdy skúpi, žartoval so svojimi manželkami, dokonca sa s Ajišou predbiehali v behu, kto predbehne toho druhého. Ajiša to komentovala slovami: „Posol boží si dal so mnou závod v behu a ja som ho predbehla. To bolo predtým, ako som pribrala na váhe. Potom, ako som pribrala, som si s ním znova dala závod v behu a on ma predbehol. Na to mi povedal: „Toto je za to predchádzajúce (predtým ho predbehla a teraz ju predbehol on).““ Prorokove manželky sa schádzali každú noc u tej u ktorej prorok práve mal prenocovať, niekedy sa všetci spolu navečerali. Potom každá odišla do svojho príbytku. Prorok spával s manželkou u ktorej práve bol, pod jednou prikrývkou a pri spaní si vyzliekal odev okrem izáru (izár je kus látky, ktorá zakrýva

časť tela od pása dole) v ktorom spal. Potom, ako sa prorok pomodlil večernú modlitbu, vošiel domov za svojou rodinou, trochu s nimi posedel a venoval sa im, predtým než išiel spať. Takéto prorokove vznešené správanie potvrdzuje aj znamenie 33:21, ktoré uvádza: „**Veru, máte (muslimovia) v poslovi Božom (Muhammadovi) príklad dobrý pre toho, kto dúfa v priazeň Božiu** (že sa mu od Neho dostane milosť a odpustenie) **a v Deň posledný** (deň zmŕtvychvstania alebo súdny deň) **a (pre toho,) kto si spomína často na Boha.**“

Prorok Muhammad je vzorom pre každého muslima, čo znamená, že muslim by sa mal týmto vzorom riadiť a snažiť sa byť vo svojom správaní taký, aký bol on. To nás vedie zákonite k tomu, že ak niekto chce nasledovať proroka a jeho tradíciu, mal by sa naučiť ovládať svoje správanie do takej miery, že silu vôbec nepoužije. To by bol ideálny stav, avšak ľudia majú v tomto smere rôzne povahy. Niektorí sú pokojní, iní striedmi a ďalší prchkí do takej miery, že pri najmenšom rozrušení prestanú ovládať svoje správanie.

Prorok Muhammad sa správal k ženám tak, ako Ajiša uviedla. Otázka, ktorá tu ale vyvstáva je, prečo bolo potom v Koráne dané uvedené usmernenie v znamení 4:34, na riešenie manželských sporov, hádok a roztržiek? Zvlášť, že ako sme sa dočítali, samotný prorok Muhammad usmerňoval muslimov, ktorí sa ho pýtali, k tomu, čo sa nesmie, ak niekto z nich udrie manželku. Z celého doterajšieho výkladu sa nám ponúka len jeden záver, ktorý sme už v predchádzajúcom výklade spomenuli. Podstata tohto záveru spočíva v tom, že

a) ide o usmernenie, ktoré sa má použiť len vo výnimočných prípadoch, keď už nič iné nezaberá a manželstvo stojí na pokraji rozvodu, pričom udretie prichádza už len ako posledný možný pokus, dostať von z vyhroteného stavu, a súčasne

b) ide o obmedzujúce usmernenie, ktoré pripúšťa len udretie a zakazuje akékoľvek iné prejavy násilia manžela voči manželke, čo znamená veľký posun dopredu v manželských vzťahoch. Hovoríme o posune dopredu preto, že nad rámec tohto ustanovenia, podľa nás, už neobstojí akákoľvek výhovorka manžela o strate kontroly nad sebou, ak by manželke ublížil pri hádke s ňou. Uvedené usmernenie stanovilo maximálny horný limit, a súčasne

c) usmernenie ponechalo určenie prostriedku, ktorý by manžel mohol použiť, otvorené, aby si ho spoločnosť mohla určiť podľa stupňa chápania a regulácie spoločenského správania v určitom období. To je aj dôvod, prečo Ibn Abbás (prorokov spoločník), keď bol opýtaný na intenzitu úderu, uviedol, že sa rovná tomu, ako keby muž udral manželku miswákom, t. j. malým kúskom drierka z konárika určitého stromu. Toto drierko sa používa na čistenie zubov (dĺžka okolo 10 cm a hrúbka 2-3 cm). Ibn Abbás pritom nemal žiaden podklad, ktorý by určoval, že sa má použiť miswák alebo niečo jemu podobné; vychádzal ale z vyspelosti správania spoločnosti v tom čase. Nikto pritom nemohol voči tomuto jeho výkladu nič namietat' a nezachovali sa ani správy, že by niekto toto jeho porovnanie s miswákom namietal. To zasa vypovedá o ďalšej podstatnej skutočnosti, že buď otázka udretia manželky (za života proroka Muhammada) nebola vôbec zaužívaná, a tým ani nebolo pre ostatných podstatné určiť jej intenzitu (čo by bolo v súlade

s tradíciou po prorokovi Muhammadovi), alebo že neexistoval žiaden podklad na základe ktorého by mohli ostatní tomuto záveru Ibn Abbása oponovať.

Ak by sme sa stotožnili s posledným uvedeným predpokladom, t. j. že neexistoval žiaden podklad na základe ktorého by mohli ostatní prorokovi spoločníci uvedenému záveru Ibn Abbása oponovať, potom by sme dospeli k záveru, že pri obmedzení použitia sily len na úder, bol ponechaný prostriedok jeho uplatnenia neurčený, aby sa ponechala určitá voľnosť právnej úpravy v rôznych obdobiach a aby v situácii, keď spoločnosť do určitej miery upadne, mala možnosť si určiť cez túto voľnosť, svoje aktuálne potreby; inak by sa celé ustanovenie stalo nefunkčné. Preto v období tesne po smrti proroka Muhammada, stačilo muslimom prirovnanie intenzity udretia a prostriedku na to použitého, k použitiu miswáku. O niekoľko storočí neskôr, sa však už dočítame o rozsiahlejších úpravách toho, aká má byť intenzita udretia, kedy sa má použiť, akými prostriedkami a aké následky to má z hľadiska viacerých odvetví práva.

4. Novodobé diskusie o spôsobe riešenia manželských sporov a hádok

Naznačili sme v priebehu predchádzajúceho výkladu, že všetky klasické právne úpravy, vrátane učencov klasického obdobia islamského práva, vychádzali z toho, že znamenie 4:34 povolilo udretie.

Právna veda vysvetlila, čo sa myslí pod udretím a aj všetky obmedzenia, ktoré s tým súvisia, ako je napr. už uvedená intenzita, neudrieť na tvár (pretože na tvári sa nachádzajú dôležité citlivé orgány, ktoré by mohli byť poškodené aj pri najmenšom údere), vždy je lepšie sa vyhnúť použitiu sily a uprednostniť iné formy riešenia sporov a pod. Skutočnosťou ale ostáva, že niekde v minulosti pri výkladoch a rozbere týchto ustanovení, sa akoby zastrel rozdiel medzi udretím a bitím. To je jeden zo základných problémov, ktoré je možné spozorovať a ktorému sa nevenovala dostatočná pozornosť. Ďalší problém, ktorý je možné badať, je neskoršie benevolentné chápanie ľudí zmieneného usmernenia, keď hlavne menej vzdelaní ľudia, si z toho všetkého osvojili len povolenie na bitie manželky, bez ostatných obmedzení, čím vznikol problém, ktorý sa ťahá už dlhé roky.

Problém spojený s usmernením uvedeným v znamení 4:34 nespočíva v samotnom usmernení, ale v aplikačnej praxe, ktorá akoby

sa vymkla z rúk právnej úpravy. Vysvetľovať podstatu tohto právneho problému, by bolo zdĺhavé a pre mnohých čitateľov komplikované, preto sa mu ďalej nebudeme v tejto publikácii venovať. Chceli sme ale upozorniť na to, že podstata problému je v aplikačnej praxe, ktorá sa nevedela dostatočne vysporiadať s nastoleným problémom domáceho násilia. Tým sa nepriamym spôsobom stožnilo usmernenie znamenia 4:34 s problémom domáceho násilia, pričom od neho má priveľmi ďaleko.

Niektoré novodobé diskusie ohľadom uvedeného usmernenia, sa ubrali smerom na základe ktorého sa snažia dokázať, že slová spurnosť a udretie boli zlé pochopené a interpretované.

Tak napr. Dr. Abdulazíz Bajendar z Výskumného inštitútu náboženstva a prirodzeného inštinktu v Istanbule v Turecku, v zdĺhavom článku zo dňa 09.02.2017, sa snažil dokázať argumentmi z iných znamení Koránu, že slovom spurnosť sa myslela požiadavka manželky na rozchod a rozvod, a slovom udretie sa myslelo jej zadržanie v spoločnej domácnosti, kým sa nerozhodne o otázke rozvodu! Nemyslíme si, že argumenty, ktoré Dr. Bajendar uvádza, obstoja. Totiž, ak chcel svojou argumentáciou napadnúť právnu prax, ktorá sčasti vybočila od významu slova spurnosť a vykladala ho v rozširujúcom význame (dávala mu väčší obsah než ono má), potom je problém s aplikačnou praxou, nie so samotným slovom uvedeným v Koráne. Spurnosť totiž znamená určitý nezmyselný a ničím neodôvodnený vzdor a odpor. V uvedenom prípade taký vzdor a odpor, ktorý by viedol k rozpadu manželstva a rodiny. Dr. Bajendar sa ale sústreďuje na to, že pod týmto slovom „nušúz“ sa myslí zámer manželky sa rozvieť. Problém takejto jeho

interpretácie spočíva v tom, že Korán v iných znameniach, dáva manželke právo sa rozvieť, prečo by to opätovne riešil aj v znamení 4:34 a tak nejasným spôsobom? Skôr si myslíme, ako sme už uviedli, že znamenie 4:34 rieši situáciu, keď manželka neuvažuje nad rozvodom, ale zároveň znepríjemňuje celej rodine život nezmyselným a ničím neodôvodneným vzdorom a odporom. Slovo udretie Dr. Bajendar interpretoval, ako zadržanie v spoločnom dome, pričom dodal, že zadržanie sa má uplatniť dovtedy, kým sa nerozhodne o rozvode. Tu ale narážame na jeden ešte väčší problém. Totiž, ak sa manželka rozhodne pre neodvolateľný rozvod, potom nie je právom manžela ju zadržať v spoločnej domácnosti nad čas určený Koránom (pozri 65:1); to je jednoznačné ustanovenie dané v Koráne na ochranu manželky. Takže výklad Dr. Bajendara by v takomto prípade znamenal, obmedziť slobodu manželky a jej zadržanie v spoločnej domácnosti (nad rámec určenej doby), čo nie je v súlade s už uvedeným ustanovením Koránu. Okrem toho samotný jazykový význam slova idribúhun by nebolo možné takto interpretovať aj z dôvodu, ktorý sme už predtým rozobrali (muselo by slovo idribúhun byť priamo v znamení spojené s ďalším slovom, ktoré by tento význam jasne spresnilo; čo ale nie je). Dr. Bajendar v ďalšom výklade napáda výroky, ktoré hovoria o udretí v zaužívanom význame, z hľadiska ich autenticity. Tejto stránke jeho argumentácie sa nebudeme venovať, pretože je zdĺhavá, komplikovaná a je to skôr otázkou odbornou, ktorú bude treba v budúcnosti celkovo vyriešiť, bez ohľadu na problematiku riešenia sporov medzi manželmi. Nemyslíme si však, že vyriešenie problému pravosti časti výrokov pripisovaných prorokovi Muham-

madovi (nehovoríme o Koráne, ale o prorokových výrokoch), by malo vplyv na uvedené usmernenie dané v Koráne. Vyriešenie otázky pravosti časti výrokov, ktoré sa prorokovi Muhammadovi pripisujú, však môže mať zásadný vplyv na aplikačnú prax a ustanovenia prijaté v rámci nej.

Odlišne sa k celej problematike stavajú v Egypte. V rámci prípravy novelizácie viacerých zákonov, na základe ktorých by v prípade ublíženia manžela manželke mohol byť manžel odsúdený až na päť rokov väzenia, sa rozprúdila na sociálnych sieťach intenzívna diskusia o tomto kroku.

V článku egyptského internetového portálu Al-šurúq zo dňa 02.02.2022, uviedla autorka článku, že televízna diskusia moderátora Amra Adíba z predošlej nedele, vyvolala veľký rozruch na sociálnych sieťach. V nej (v televíznej diskusii) na základe telefonického spojenia sa so spisovateľom Islamom Behejrim, ten uviedol, že „slovom nušúz sa v uvedenom znamení (4:34) nemyslí spurnosť, ale manželská nevernosť. Ďalej dodal, že to, čo šejch Al-azharu (najvyššia autorita mešity a univerzity Al-azhar v Káhire v Egypte) k tejto otázke uviedol (šejch Al-azharu uviedol, že udretie manželky je dovolené, ale za určených podmienok) je jeho názor (názor šejcha Al-azharu) a jeho názor je poradný, nesprávny a protiústavný.“ To nás privádza (pokračuje autorka článku) k tomu, čo Dr. Ahmad Al-tajjeb, šejch Al-azharu, povedal. Ten totiž v 30. časti relácie vysielanej počas mesiaca Ramadan, pod názvom „Rozhovor so šejchom Al-azharu“, ktorá bola odvysielaná dňa 04.06.2019, uviedol, že to, čo bolo dovolené sa môže stať zakázané. Uviedol príklad veku výdaja ženy, ktorý bol donedávna od

16. roku veku, avšak sa zmenil v zákone na 18 rokov, potom, ako medzinárodné organizácie zaviedli vek plnoletosti až od 18. roku veku. Ďalej dodal: „Prípustnosť toho, aby sa žena vydala od 16. rokov bolo obmedzené, a v súčasnosti je to už zakázané.“ Následne pokračoval: „Tak isto posúvame na diskusiu aj to, čo sa týka zákazu udretia, avšak nielen voči žene alebo voči spurnej manželke, ale vo všeobecnej rovine (ženy aj muža). Udretie sa dnes považuje za ponížujúce pre človeka a spôsobuje mu psychické traumy, ktoré ho sprevádzajú, až kým nie je pochovaný vo svojom hrobe.“ Šejch Al-azharu ďalej uviedol, že nevidí žiadnu prekážku prediskutovať túto otázku - udretie manželky, na úrovni parlamentu, Al-azharu alebo súdnictva, pričom vyjadril svoje želanie: „Želám si, aby som sa dožil doby, keď sa bude bitie človeka arabskej národnosti a muslimského vyznania rovnáť trestnému činu, za ktorý zákon bude trestať toho, kto sa ho dopustí, ako vinníka z trestného činu.“¹⁴⁹

Uvedeným článkom sa ale diskusia ani zd'aleka neskončila. V článku uverejnenom na Bahrejskom internetovom portáli Al-watan dňa 3.02.2022¹⁵⁰, sa autor zaoberal tým, čo predtým v citovanej relácii zo dňa 04.06.2019, šejch Al-azharu uviedol. Šejch Al-

¹⁴⁹ <https://www.shorouknews.com/news/view.aspx?cdate=02022022&id=ba7d3c93-aa5-4462-ae55-0bb8a5605c74>

¹⁵⁰ <https://alwatannews.net/Life-Style/article/988425/%D8%B4%D9%8A%D8%AE-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B2%D9%87%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%B6%D8%B1%D8%A8-%D9%85%D8%A8%D8%A7%D8%AD-%D9%84%D9%83%D8%B3%D8%B1-%D9%83%D8%A8%D8%B1%D9%8A%D8%A7%D8%A1-%D8%A7%D9%84%D8%B2%D9%88%D8%AC%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%A7%D8%B4%D8%B2>

azharu vtedy vyzval na to, aby sa úplne zrušila možnosť manžela udrieť svoju manželku. V tomto smere uviedol, že ide o povolenie, preto sa zamyslel aj nad možnosťou zákonodarcu stanoviť za takéto správanie aj trest. Zároveň vyzval vedecké konzília a náboženské zhromaždenia, aby sa zaoberali otázkou udretia ženy. Pritom zdôraznil, že udretie ženy nie je záväzné, pretože je rozdiel medzi tým, aby to bolo záväzné vo vzťahu k spurnej manželke a medzi tým, aby to bolo dané manželovi, ako možnosť, pokiaľ by v tom videl jediné možné liečenie, pretože „máš právo si vziať aj veľmi horký liek v ktorom je horkosť, ak skutočne dokáže zamedziť bolesti.“ Šejch Al-azhru ďalej uviedol, že zákon neukladá manželovi povinnosť tento prostriedok použiť, ale je to len povolenie, preto aj prorok Muhammad povedal, že najlepší muslimovia sú tí, ktorí to nepoužívajú. Zákonodarca má preto právo obmedziť povolenie, pokiaľ by videl, že jeho aplikácia spôsobuje škodu. Poznámeneal pritom, že nie je väčšej škody než tej, po odstránení ktorej ženy dnes volajú, keď použitie tohto prostriedku - udretie, môže spôsobiť psychickú ujmu, ktorá sa negatívne odrazí na celú rodinu. Na otázku, ako by argumentoval voči tým, ktorí hovoria, že toto ustanovenie je dané v Koráne (preto by sa malo dodržiavať), odpovedal, že učenec Atá, ktorý sa považuje za jedného z najväčších právnych autorít, povedal, že je to povolenie (nie príkaz). Preto je právom manžela, aby tento prostriedok nepoužíval. Problém by bol, keby to bol príkaz, vtedy by ho musel aplikovať. Prízvukoval pritom, že zákonodarca má právo obmedziť to, čo je povolené, pokiaľ by videl, že v niektorých prípadoch počas aplikácie takéhoto povolenia sa spôsobuje škoda. Preto Atá uviedol: „Bude (manžel)

aj naďalej nahnevaný, ale neudrie.“ Tým v podstate neodmieta vykonať ustanovenie, ktoré je v Koráne, ale vie, že stojí pred povolením, ktoré môže použiť alebo zanechať. (koniec citácie)

Pri analýze uvedených názorov a tvrdení je potrebné uviesť nasledujúce konštatovanie. To, čo uviedol Islam Behejri o tom, že slovom nušúz sa v znamení 4:34 myslí manželská nevera, sa nezakladá na presnej analýze. Totiž z hľadiska toho, čo Korán uvádza, akýkoľvek nemanželský pohlavný styk sa označuje v Koráne slovom „ziná“ alebo niekedy „fáhiša“. V danom znamení je použité slovo nušúz. Slovo nušúz je použité aj v znamení 4:128, ktoré určuje, že ak by sa nejaká žena obávala **spurnosti** alebo nevšímavosti svojho manžela, tak nie je pre nich hriechom, ak by sa navzájom zmierili. Mimomanželský styk je pritom v Koráne zakázaný, preto odvolať sa na to, že by sa mala manželka báť, že sa manžel vo vzťahu k nej dopustí manželskej nevery (a vystaví sa trestnému stíhaniu), keď má možnosť sa legálne oženiť s inou ženou, je pri najmenšom nelogické. Okrem toho nedáva žiaden zmysel, aby sa manželka z obavy pred neverou manžela, snažila s ním zmieriť. Preto je nelogické, aby slovo nušúz znamenalo manželskú neveru. Z uvedených dôvodov môžeme s určitosťou vylúčiť úvahy Islama Behejriho.

Vyjadrenia šejcha Al-azharu možno považovať za pozitívne, hlavne z hľadiska toho, že sa začali zaoberať praktickými problémami ľudí dnešnej doby. V jeho vyjadreniach možno spozorovať hlavne tieto základné myšlienky:

a) uviedol, že usmernenie o udretí je povolenie, nie povinnosť. Nezávisle na tomto vyjadrení, sme pri analýze znamenia 4:34 dospeli k podobnému záveru už skôr. Preto v tomto smere s ním súhlasíme. Určite sa ale nájdú také náboženské authority, ktoré budú tvrdiť, že ide o povinnosť. Určenie skutočnosti, že ide o povolenie, nie povinnosť, je totiž jeden z predpokladov riešenia celého problému pred ktorým dnes stojíme;

b) odôvodniť zákaz použitia uvedeného povolenia tým, že zákonodarca ho môže zakázať v prípade, ak by sa ukázalo, že môže mať aj negatívne následky, nie je podľa nás dobre zvolené riešenie. Totiž, ak začneme takýmto spôsobom odôvodňovať zmeny základných právnych úprav, nikdy nevieme, kde nás to dovedie a či sa nebudeme musieť niekde uprostred zastaviť a zneговаť všetko, čo sa dovtedy dosiahlo. Ak odôvodníme znefunkčnenie niektorého ustanovenia Koránu, jeho čiastočným zneužitím ľuďmi a následnými niektorými negatívnymi následkami, potom môžeme dospieť k situácii, kedy sa zrušia všetky ustanovenia obsiahnuté v Koráne z dôvodu, že ich niektorí ľudia čiastočne zneužili. Tým by sme ale porušili to, čo Boh v Koráne uložil a znefunkčnili aj ustanovenia, ktoré boli dané, aby riadili určité aspekty nášho života. Ak by sme sa vydali touto cestou, tak by sme postupne vedeli odôvodniť znefunkčnenie všetkých podstatných právnych noriem, čím by sme sa previnili voči samotnému náboženstvu a viedlo by to nakoniec k tomu, že to ľudia odmietnu a budú volať po návrate k pôvodu a k zrieknutiu sa aj toho dobrého, čo sa dovtedy dosiahlo. Preto by sme v tomto smere nesúhlasili s týmto riešením. Korán nám totiž

dáva vždy riešenia na otázky spojené s ustanoveniami, ktoré on sám určuje; riešenia len treba dobre hľadať a nájsť ich v ňom.

5. Komplexnejší pohľad na usmernenie na riešenie manželských sporov a roztržiek

V predchádzajúcom výklade sme si podrobne uviedli význam slov a ustanovení znamenia 4:34 Koránu. Uviedli sme si podrobnú analýzu, niektoré výroky a tradície proroka Muhammada a niektoré diskusie novodobých muslimov ohľadom tohto usmernenia. Pokúsme sa preto urobiť si určitú komplexnejšiu predstavu o samotnej otázke udretia manželky.

Jedným z mnohých zaujímavých bodov, hlavne pre nás, je výrok v ktorom prorok Muhammad zakázal udretie manželky. Omar sa naňho obrátil s prosbou, aby to zrušil, pretože sa manželky proti manželom už neznesiteľné postavili, pričom hrozia veľké škody v podobe rozpadu rodín. Prorok v nadväznosti na to zákaz odvolal. Následkom toho sa situácia obrátila tak, že k prorokovým manželkám prišli mnohé manželky muslimov a žalovali svojich manželov. Prorok preto vyhlásil, že tí, ktorí používajú udretie na riešenie manželských sporov a roztržiek, nie sú tí najlepší medzi muslimami, čo zasa nebolo zanedbateľné vyhlásenie pre muslimov, ktorí sa snažili dosiahnuť ten najlepší stupeň z hľadiska dodržiavania náboženstva. Je to jasný príklad toho, že nie je možné vyhovieť všetkým. Prorokovi Muhammadovi bolo proti vôli, aby sa použilo čo i len symbolické udretie, vo vzťahu medzi manželmi v rámci manželstva, pretože tento vzťah má byť založený na vzájomnej

úcte a rešpekte, čoho príkladom bol aj samotný prorok Muhammad. Je však evidentné, že tento prorokov zákaz, viaceré ženy zneužili. Inak by Omar neprišiel za prorokom a žiadal ho, aby zrušil zákaz, pretože hrozí rozvrat mnohých rodín v dôsledku postojov manželiek. Prorok bol preto nútený okolnosťami, zákaz zrušiť. Následne prišli manželky niektorých mužov a sťažovali sa prorokovým manželkám, že ich manželia použili toto oprávnenie. Proroka to natoľko rozhnevalo, že odkázal tým, ktorí dané oprávnenie použili, že nie je s nimi úplne spokojní, čo bolo pre niektorých pohromou.

Z nášho pohľadu by bolo veľmi zaujímavé sa dopátrať k podloženej informácie o tom, či sa táto udalosť odohrala pred alebo po zoslaní ustanovenia 4:34 v Koráne. Ďalšia zaujímavá otázka je, čoho sa manželky dopustili, že Omar prišiel k prorokovi a žiadal o zrušenie zákazu. Totiž, keď pochopíme skladbu a zvyky vtedajšej spoločnosti, možno by sme dospeli k čiastočnému zodpovedaniu tejto otázky.

Z hľadiska žien sa vtedajšia spoločnosť delila na slobodné ženy a otrokyne. V rámci snáh o zrušenie otroctva, k ním môžeme pridať aj tretiu skupinu, ktorou boli bývalé otrokyne. Otrokyne boli totiž zvyknuté mať iné pravidlá, než slobodné ženy. To je aj dôvod, prečo znamenie Koránu 4:25 určuje vo vzťahu k otrokyne, ak by sa s ňou muž oženil, polovičný trest za to isté porušenie zákazov, v porovnaní so slobodnou ženou. Je ale málo pravdepodobné, že by sa tieto (otrokyne alebo bývalé otrokyne) prišli sťažovať prorokovým manželkám (nakol'ko mali voľnejšie ustanovenia a je predpoklad, že nekládli taký dôraz na svoje spoločenské postavenie,

ako pôvodne slobodné ženy). Ostáva nám preto už len kategória slobodných žien, ktoré sa vydali. Slobodné ženy mali v predislamskej dobe a aj v neskoršej spoločnosti, významné postavenie. Boli to hrdé a silné ženy. Táto hrdosť a sila pramenila, okrem iného, zo skutočnosti, že mnohé kmene, hlavne tie silnejšie, považovali ženy za dôvod, ktorý by mohol uvrhnúť do poníženia celý rod alebo dokonca kmeň. Preto držali nad nimi ochrannú ruku a pri akomkoľvek probléme sa postavili na ich stranu a bránili ich (aj keď by nemali pravdu). Ublížiť alebo ponížiť slobodnú ženu, znamenalo ponížiť celý jej rod a muselo sa automaticky volať po všeobecnej odplate a odvrátenia poníženia, nielen voči tomu, kto sa ho dopustil, ale aj voči rodu toho, kto tak konal. Z toho vznikali potom aj viaceré vojenské strety a vojny. To dodávalo slobodným ženám odvahy vzdorovať voči svojim manželom aj pri bežných každodenných záležitostiach. Ak išlo o ženu z vyššie postavenej vrstvy, tak tá nerobila domáce práce, ale musela mať slúžku (otrokyňu), ktorá sa starala o domácnosť, ale častokrát aj o ňu. Ak bol manžel chudobnejší, nastal problém. Islamské náboženstvo vyhlásilo rovnosť ľudí, čo znamenalo, že aj keď sa rešpektovali sčasti vtedajšie zvyky, bolo potrebné, aby sa aj ženy tomu prispôsobili a začali plniť úlohy v domácnosti, ktoré sa od nich očakávali. Také niečo ale zrejme nebolo automaticky po vôli všetkým ženám, preto vznikali konflikty a roztržky, pri ktorých padla aj facka alebo sa hodil nejaký predmet. Ak sa tak stalo, manželka sa mohla uchýliť k svojmu rodu a vznikol omnoho väčší problém, keď ju jej rod podporil a žiadal verejnú odplatu voči manželovi. Ak chcel prorok odplatu vykonať, bolo by to síce spravodlivé, ale by to zasa ponížilo

manžela, ktorému by sa v dôsledku toho manželka mohla sprotiť, a v podstate by to znamenalo koniec manželstva a rozpad rodiny. Podobná situácia sa uvádza aj ako dôvod zoslania znamenia 4:34 Koránu. Pri tejto úvahe sa dostávame k podstate celého usmernenia. Usmernenie určilo tri spôsoby urovnania sporov, pričom ako posledný umožnilo aj udretie. V praktickom živote to znamenalo, že ak by došlo medzi manželmi ku konfliktu a roztržke a padol by v rámci toho aj nejaký neškodný úder, v podobe facky alebo úderom malého predmetu (bez ublíženia), tak to nemal nikto riešiť, pokiaľ to nechcela samotná manželka riešiť. Manželka to už ale nemohla riešiť v podobe zverbovania celého rodu a vyvolania spoločenského konfliktu, ale mohla to už riešiť len súdnou cestou - žiadosťou o rozvod (alebo ustanovenie rozhodcov). V konečnom dôsledku bola to manželka, ktorá určovala konečný efekt samotného usmernenia. Buď sa s manželom udobrila alebo sa definitívne rozišli. Preto sa aj samotné udretie zrejme bralo, ako symbolické a malo vyjadrovať predpoklad, ako sa ďalej bude vzťah manželov vyvíjať; buď chce manželka s manželom zostať alebo už nie. Treba pritom zdôrazniť, že nie je jedno manželstvo ako druhé, a nie je jeden vzťah úplne podobný druhému. Niekde stačí len zopár slov a je problém medzi manželmi vyriešený, inde sa musí celý problém úplne vyhrotiť, aby sa vyriešil (inak sa nevyrieši). Ak vezmeme všetko uvedené do úvahy, začne nám celý obraz zapadať do seba, vrátane zvláštnosti na ktorú sme poukázali, že v danom znamení 4:34, nebolo dané slovné spojenie, ktoré by určovalo presne spôsob alebo predmet udretia. Pri vyostrenej hádke pri ktorej niekto môže stratiť kontrolu nad sebou a už ani nevnímať od hnevu, čo

koná, popadne prvé, čo mu padne do ruky a udrie ním alebo ho hodí. To, čo mávali muslimovia vtedy vždy u seba a „po ruke“ bol miswak, ktorým si čistili zuby po každej konzumácii jedla (preto zrejme aj Ibn Abbás spomenul vo svojom stanovisku práve miswak). Prorok Muhammad, ako to vyplýva, bol vo všeobecnosti úplne proti akémukoľvek prejavu použitia fyzickej sily, pokiaľ nešlo o vykonanie trestu na základe práva alebo pokiaľ nešlo o vojenský stret. Avšak bolo potrebné vyriešiť situáciu, ktorá vtedy nastala.

V konečnom dôsledku, aj v dnešnej dobe, ak sa manželia pohádajú (či už ide o muslimov alebo nie) a jeden hodí po druhom napríklad drevenku alebo vankúš, nie je možné to z pohľadu zákona kvalifikovať ani ako priestupok. Ak by ale došlo k ublíženiu na zdraví, už to spadá do oblasti priestupkového alebo trestného práva. Je to úplne obdobný prípad, avšak s tým rozdielom, ako sme uviedli, že daným povolením sa eliminoval prvok, ktorý umožňoval ostatným sa, aj proti vôli manželov, vmiešať do sporu medzi nimi a tým celý spor (ktorý by si manželia možno vyriešili) úplne vyhrotiť.

Skutočnosť, že sa uvedené usmernenie v nasledujúcich storočiach začalo ľuďmi zneužívať, neznamená, že ide o zlé ustanovenie, ale že je potrebné vo vzťahu k nemu, zosúladiť aplikačnú prax. Naším problémom sú skôr neskoršie právne úpravy, ktoré v snahe eliminovať zneužitie uvedeného ustanovenia ľuďmi, sa ho snažili skonkretizovať a obmedzovať, až sa dostali do stavu, že ľudia začali tieto právne ustanovenia chápať, ako povolenie biť manželku, zvlášť, keď sa stotožnil pojem bitie s pojmom jedno neškodné udretie a vzniklo z toho povolenie biť manželku. Neskôr už mohli

mnohí učitelia vysvetľovať koľko len chceli, že uvedené ustanovenie má svoje obmedzenia a pravidlá, že ho možno použiť len vo výnimočných prípadoch a pod., ľudia si to už stotožnili s tým, čím im vyhovovalo a už na to ani právna úprava nestačila.

Ako posledné riešenie, by prichádzala do úvahy možnosť, zákonom okresať praktické použitie uvedeného ustanovenia na prípady nechceného použitia malej neškodnej fyzickej sily pri hádke, bez toho, aby sme museli uvažovať o tom, ako celé ustanovenie obísť alebo ho znefunkčniť.

Rôzne islamské krajiny riešia dnes otázky domáceho násillia so všetkými následkami, ktoré so sebou prináša. To dokladuje aj diskusia, ktorá prebieha v Egypte a ktorej časť sme si uviedli. Príčina takéhoto domáceho násillia nespočíva v jednom povolení uvedenom v Koráne. Príčina spočíva skôr v tom, že ľudia sa prestali Koránom riadiť. Na jednej strane je tu jedno ustanovenie s tromi riešeniami a jedno z nich hovorí o udretí. Na strane druhej tu máme mnohé ustanovenia, základné zásady obsiahnuté v Koráne, ktoré zakazujú nespravodlivosť, krivdu, použitia sily bez oprávnenia a ktoré určujú, že vzťah medzi manželmi má byť založený na láskavosti a milosti (znamenie 30:21) a na dobrom spolunažívaní (znemenie 4:19). Dokonca posledné spomenuté znamenie zdôrazňuje, že aj v prípade, ak by sa niektorý z manželov sprotivil tomu druhému, tak má s ním nažívať v dobrom a snažiť sa zotrvať vo vzťahu, ak je to únosné, pretože možno práve do takéhoto vzťahu Boh vloží veľké dobro.

Na záver sa pokúsme zhrnúť si všetko, čo sme doteraz uviedli ohľadom usmernenia riešenia manželských sporov a roztržiek.

1. Ide o jedno ustanovenie obsiahnuté v znamení 4:34 Koránu (doplnené znamením 4:128).

2. Znamenie usmerňuje manžela k trom spôsobom urovnania sporu s manželkou, pričom neurčuje presné poradie a ako poslednú možnosť pripúšťa udretie.

3. Význam arabských slov nušúz a idribúhun je jasný a jednoznačný, nie je možné ho zameniť s iným významom (bez uvedenia nevyvrátiteľných dôkazov o možnom inom význame).

4. Usmernenie obsiahnuté v znamení 4:34 nemá charakter príkazu, preto je to povolenie, nie príkaz.

5. Udretie nie je bližšie špecifikované ani z hľadiska predmetu, ani z hľadiska intenzity. Preto je predpoklad, že je tak dané, aby ho mohli zákonodarcovia v každej dobe spresniť, podľa podmienok daných v tej ktorej dobe.

Záver

Sme presvedčený o tom, že otázka riešenia manželských sporov a roztržiek, je jasne a dostatočne upravená v základnom prameni islamského náboženstva, ktorým je Korán, a následne aj podložená správaním sa proroka Muhammada. Nie je preto potrebné sa tým hlbšie, až na vedecké účely, zaoberať. Každému, kto sa hlbšie zamyslí nad uvedeným znamením, dospeje k jasnému záveru o jeho zmysle a zámere. Prorokovi spoločníci a známejší učenci, nemali problém v pochopení samotného zámeru a cieľu uvedeného usmernenia, skutočnosť, ktorú dokladajú písomne záznamy, ktoré sa nám po nich zachovali. Problém sa preto nejaví práve tam.

Realita je ale taká, že časom si ľudia pojmy zamenili, vydali sa rôzne právne normy, ktoré mali obmedziť použitie sily, ktorá sa zaužívala v tom-ktorom období; tie právne normy však neskôr už nedokázali eliminovať použitie sily. V dôsledku toho sa prejavy domáceho násillia stali niečím, čo sa v mnohých prípadoch spoločnosťou toleruje. Tento stav, ktorý je v rozpore so samotným náboženstvom, sa nedarilo eliminovať. To je aj dôvod, ktorý viedol známejšie náboženské autority dnešnej doby sa zamýšľať nad výkladom ustanovenia znamenia 4:34 Koránu, v snahe toto domáce násillie eliminovať. Problém ale vidíme v tom, že samotný zámer sa začal uberať smerom, ničím nedoložených až špekulatívnych snáh, o výklady uvedeného znamenia s cieľom dokázať, že ono neurčuje

to, čo si ľudia myslia, že určuje. Sme presvedčený o tom, že s významom slov Koránu by sa nemalo takto nakladať. Samozrejme v rámci vedeckej analýzy a bádania je možné skúmať rôzne jazykové variácie a významy, ale pokiaľ sa na vedeckej báze nedospeje k jednoznačnému výsledku, ktorý je podložený veľmi silnými dôkazmi, nemali by sa výsledky bádania prezentovať, ako dôveryhodné alebo jednoznačné. Myslíme tým hlavne snahy o preklad slova nušúz a idribúhun. Namiesto toho by sme odporúčali riadne pochopiť význam a cieľ znamení Koránu a v rámci toho sa pohybovať. Korán nám dáva sám na otázku, ktorú si položíme na konkrétnom mieste, odpoveď na inom mieste. To nám potom dáva voľnosť ďalšej úpravy v rámci toho.

Ísť cestou, že budeme odôvodňovať znefunkčnenie určitého ustanovenia daného v Koráne, spoločenskou potrebou, nie je úplne správna cesta, pretože dáva potom možnosť obchádzať všetky ustanovenia Koránu, vrátane základných zásad, s odvolaním sa na spoločenskú potrebu. Obdobné niečo sa deje s otázkou úrokov z úverov a pôžičiek, ktorej sme sa venovali v našej publikácii Úroky z pôžičiek a úverov podľa islamského náboženstva. Zvolenie si takejto cesty by mohlo viesť k tomu, že sa nám niekde na pol cesty ľudia vzbúria a vrátia sa k používaniu niektorých (dobovo určených) noriem islamského práva (vrátane ustanovení pri ktorých bol pôvodne zámer ich upraviť) a budú ich dodržiavať v rámci zvykového práva, čo sa sčasti aj deje. Tým sa celá vynaložená snaha zmari a zákonná úprava nevyrieši nastolený problém, ktorý mala vyriešiť. Túto skutočnosť by sme mali vážne brať do úvahy

pri riešení dnešných problémov a nastolených celospoločenských otázok.

Použitá literatúra

1. Použitá literatúra v Slovenskom jazyku

1.1. Literatúra v knižnej podobe:

1.1.1. Preklad Koránu do slovenského jazyka, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., tretie vydanie 2015. Elektronická verzia je dostupná na voľné stiahnutie na stránke autora www.koran.sk

1.1.2. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, vydal: ALJA s.r.o. Bratislava 1998, prvé vydanie, ISBN 80-968048-3-9

2. Použitá literatúra v arabskom jazyku

2.1. Literatúra v knižnej podobe:

2.1.1. Abu Al-hasan Al-nejsaburi. Asbab Al-nuzul (Dôvody zoslania). Pôvodne vydané v roku 1075. Vydal: Dar Al-kutob Al-ilmiya, 2000.

2.1.2. Ebí Al-husejn Muslim bin Al-hažžáž Al-qušejri Al-nejsáburi, Sahíh muslim – zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Muslima, vydalo: Dár Al-hadíš, Káhira, Egypt, prvé vydanie 1991.

2.1.3. Ebí Abdilláhi Muhammad bin Jazíd Al-qazwíni, Sahíh sunan Ibn Máža - zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada

od kronikára Ibn Máža, vydal: Maktabet Al-maáref, Rijád, Saudská arábia, 1997.

2.1.4. Ebí Abdilláh Muhammad bin Ismáil Al-buchári, Sahíh Al-buchári - zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Al-buchári, vydalo: Dár Ibn Kesír, Damašek, Sýria, prvé vydanie 2002.

2.1.5. Ebí Dáved Sulejmán bin Al-asas Al-azdi Al-sažistáni, Sunan Ebí Dáved - zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Ebí Dáveda, vydal: Dár Al-risála Al-álamija, Damašek, Sýria, špeciálne vydanie 2009.

2.1.6. Muhammad bnu Ísa bnu Sawra Al-tarmizi, Sunn Al-tarmizi - zbierka výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Al-tarmizi, vydal: Dár Al-tasil, Kahira, Egypt, druhé vydanie 2016.

2.2. Literatúra z web stránok:

2.2.1. <https://www.shorouknews.com/news/view.aspx?cdate=02022022&id=ba7d3c93-eea5-4462-ae55-0bb8a5605c74>

2.2.2. <https://alwatannews.net/Life-Style/article/988425/%D8%B4%D9%8A%D8%AE-%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B2%D9%87%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%B6%D8%B1%D8%A8-%D9%85%D8%A8%D8%A7%D8%AD-%D9%84%D9%83%D8%B3%D8%B1-%D9%83%D8%A8%D8%B1%D9%8A%D8%A7%D8%A1-%D8%A7%D9%84%D8%B2%D9%88%D8%AC%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%A7%D8%B4%D8%B2>

2.2.3. Dr. Abdulazíz Bajendar, článok zo dňa 09.02.2017, Výskumného inštitútu náboženstva a prirodzeného inštinktu v Istanbule. <https://www.hablullah.com/?p=2945>

**Úroky z pôžičiek a úverov
podľa islamského náboženstva
a základná charakteristika islamského
bankového systému**

Abdulwahab Al-Sbenaty

Úroky z pôžičiek a úverov podľa islamského náboženstva a základná charakteristika is- lamského bankového systému

Prvé vydanie 2021

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

©Abdulwahab Al-Sbenaty

www.koran.sk

ISBN: 978-80-570-3521-3

Úvod

Predkladaná publikácia predstavuje v úplne stručnej forme, problematiku úrokov pri poskytovaní pôžičiek a úveru z pohľadu islamského náboženstva. Predtým než sme ju začali písať, sme si kládli otázku, aký prínos by z nej mal mať čitateľ, resp. aký prínos by z nej očakával čitateľ všeobecne. Zodpovedanie tejto otázky bolo totiž smerodajné pre rozsiahlosť a hĺbku spracovania danej témy. Podobne, ako pri všetkých našich publikáciách, je aj cieľom tejto publikácie pomôcť muslimom rozpoznať určité teoretické východiská danej témy, ktoré im pomôžu potom pri ich rozhodovaní v ich praktickom živote. Vo vzťahu k nemuslimom, má mať publikácia informačný charakter o danej téme, ktorý objasní jej základ tak, že keď sa s ňou v budúcnosti stretnú v médiách alebo pri určitých príležitostiach, budú poznať jej základ, lepšie pochopia o čom je preberaná téma a z čoho vychádza.

Islamský bankový systém vychádza vo svojom základe z islamského náboženstva, historického vývoja finančných operácii a reakcii islamského práva na ne. Aby sme tento systém správne pochopili, je nevyhnutné pochopiť základ na ktorom je vybudovaný a zásady, ktoré musí rešpektovať.

V zmysle uvedeného je aj táto publikácia rozdelená na niekoľko častí. Začína od základov islamského náboženstva, t. j. Koránu a po ňom tradície po prorokovi Muhammadovi. Potom pokračuje

niektorými teoretickými východiskami vývoja v prvom období prvého štátu muslimov, keď sa základy kalifátu a islamského práva položili, a následne sa zaoberá vývojom v ďalšom historickom období. Takto rozdelená téma by mala objasniť rozdiel medzi základom a medzi stavom, ktorý sa vyvinul v neskoršom období, hlavne od druhej polovice 20. storočia.

Ako zvyčajne, najťažšie bolo koncipovať publikáciu tak, aby nebola príliš náročná pre čitateľa, ktorý sa odborne podobnými témami nezaobrá, ale zároveň, aby mala aj určitý odborný prínos k danej téme.

Abdulwahab Al-Sbenaty

1. Finančné vzťahy a zásady na ktorých sú tieto vzťahy postavené

Finančné vzťahy sú asi tak staré, ako je stará ľudská spoločnosť. V každom období a v každej spoločnosti sa ale prejavovali trochu inak. Túto odlišnosť spôsobovalo viacero faktorov. K základným faktorom patria hlavne náboženské a morálne zásady.

Islamské náboženstvo pre finančné vzťahy určuje tie isté zásady, ktoré určuje pre správanie sa ľudí vo všetkých ich vzájomných vzťahoch. Napriek tomu sú niektoré tieto zásady viac charakteristické pre obchodné vzťahy, než pre ostatné vzťahy. Ide napr. o zásadu spravodlivosti v mierach a váhach, nepodvádzať, neobe-
rať ľudí neprávom o to, čo im patrí, spísania a dosvedčenia pô-
žičiek, a iné. Jedna z najcharakteristickejších zásad v tomto smere
je poskytovanie pôžičiek a úverov, bez akéhokoľvek navýšenia.
Akékoľvek navýšenie poskytnutej pôžičky o ďalšiu sumu, sa na-
zýva ribá.

Slovo ribá sa stalo akousi deliacou čiarou medzi klasickým ban-
kovníctvom a islamským bankovníctvom. Pod klasickým bankov-
níctvom tu chápeme najmä

1. Správanie sa banky, ktorého základným nástrojom pri po-
skytovaní pôžičiek a úverov je úrok a úroková miera,

2. Investovanie do určitých komodít, ktoré islamské náboženstvo zakazuje,

3. Investovanie do rizikových a špekulatívnych obchodov.

Všetky uvedené tri znaky klasického bankovníctva, islamské náboženstvo a v jeho intenciách aj islamské bankovníctvo, neuznávajú.

Aj keď sa otázka spojená so zákazom ribá zdá byť jasná a jednoznačná, predstavuje určitú oblasť v ktorej sa môžeme stretnúť s mnohými názormi a právnymi stanoviskami, niekedy aj protichodnými. V ďalšom výklade sme sa sústredili v prvom rade na vysvetlenie teoretických východísk celej tejto témy a na niektoré rozdielne právne stanoviská odborníkov na danú tému. Nevyhli sme sa pritom ani tomu, vyjadriť svoj názor na niektorých miestach, kde sme to považovali za potrebné.

2. Základné pramene

Základný prameň islamského náboženstva a islamského práva je Korán, po ktorom hneď nasledujú prorokove výroky a tradícia.

Základe zásady obsiahnuté v Koráne, sú z veľkej miery a v stručnosti zosumarizované v našej publikácii Islam - podstata náboženstva.¹⁵¹ Islamské náboženstvo pritom vychádza hlavne z týchto zásad. Vo vzťahu k predkladanej téme, si ale môžeme uviesť niektoré konkrétne znamenia (verše) Koránu a výroky proroka Muhammada, ktoré sa jej priamo týkajú.

2.1 Znamenia Koránu

Kapitola Al Baqara

275. Tí, ktorí berú ribá, nevstanú (z mŕtvych) inak, než ako (vstáva) ten, ktorého satan postihol šialenstvom. To preto (budú títo ľudia vyzerat' ako postihnutí šialenstvom), že povedali: „Ved' predaj je podobný ribá“. Boh však predaj povolil, ale ribá zakázal. Ten, komu sa dostalo poučenie od jeho Pána (dopočul sa, že Boh ribá zakázal) a skoncoval s tým, tomu ostane, čo (predtým) mal (ponechá si majetok, ktorý pred dozvedením sa o zákaze

151 Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam – podstata náboženstva, vydal: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, rok vydania 2019, ISBN: 978-80-570-0693-0

mal) a rozhodnutie vo veci jeho Bohu náleží (Boh rozhodne, či mu odpustí a ako). **Avšak, kto by sa k tomu vrátil** (k obchodovaniu s ribá), **ten** (a jemu podobní) **bude obyvateľom ohňa, bude v ňom naveky.**

276. **Boh postupne zmenší** (všetko), **čo pochádza z ribá a zúročí milodary.** (Ten, kto i naďalej používa ribá vo svojom finančnom a inom styku s ľuďmi, síce zúročí svoj majetok niekoľkonásobne, Boh však takémuto majetku odníme akékoľvek požehnanie a dobro a majetok sa postupne začne zmenšovať. Na strane druhej Boh zúročí milodary tým, že tým, ktorí ich poskytujú, za to pripíše odmenu a požehná majetok, z ktorého bol takýto milodar poskytnutý.) **A Boh nemá rád toho, kto odmieta vieru a kto je hriešnikom.**

277. **Tí, ktorí uverili, dobré skutky konali, modlitby konali a zakat dávali, tí budú mať svoju odmenu u Pána svojho, niet o nich strach** (v deň zmŕtvychvstania a v súdny deň) **a ani nebudú zarmútení** (v tento deň).

278. **Vy, ktorí ste uverili, bojte sa Boha a zrieknite sa** (vzdajte sa) **pozostatkov ribá, ktoré ostali** (zrieknite sa už i tých posledných zvyškov obchodovania na základe ribá, ktoré sa vo vašom styku objavujú), **ak ste** (skutočne) **veriaci.**

279. **Ak by ste tak neurobili** (a nezanechali i tie posledné zvyšky ribá), **vedzte, že sa vystavujete vojne zo strany Boha a jeho posla** (vystavujete sami seba nebezpečenstvu, že proti vám budú stáť muslimovia na čele s prorokom, ba ešte horšie, že budete vystavení Božiemu hnevu v najširšom zmysle; verš nadväzuje na

predchádzajúci verš). **Ak by ste však pokánie učinili** (Bohu a zanechali ribá), **tak vám ostanú vaše pôvodné majetky** (ostane vám základný kapitál, suma, ktorú ste požičali bez akéhokoľvek navýšenia), **nebudete krivdiť a ani vám nebude ukrivdené** (prestane s ribá a ponecháte si len svoje pôvodné majetky, čo je úplne spravodlivé, pretože nikomu tým neublížite a zároveň o svoje peniaze neprídete).

280. **Ak by bol niekto v tiesni, tak počkajte** (vy veritelia), **až príde úľava**. (Ak by bol nejaký dlžník vo finančnej tiesni a nemohol by svoj dlh včas splatiť, tak naňho s jeho splatením počkajte, až kým sa z najhoršieho nedostane a dlh vám vráti. V predislamskom období, keď nastal čas splatenia dlhu, veritelia dlžníkom dávali dve možnosti: buď dlh splatiť, alebo zúročiť a navýšiť, čím sa dlh dlžníkov postupne zväčšoval až do takej miery, že niekoľkokrát prevýšil pôvodnú požičanú sumu a dlžník ho už vôbec alebo len veľmi ťažko mohol splatiť.) **A ak** (veritelia) **niečo dobrovoľne odpustíte** (dlžníkovi, ktorý sa dostal do finančnej tiesne), **je to lepšie pre vás, keby ste len vedeli** (aké dobro pramení pre vás u Boha z odpustenia takéhoto dlhu).

281. **A vyvarujte sa (ľudia) dňa** (útrap takéhoto dňa), **v ktorom bude váš návrat k Bohu** (v deň zmŕtvychvstania a v súdny deň). **Potom** (keď sa tak stane) **každej duši bude odplatené, čo získala** (v živote pozemskom) **a nebude im** (stvoreným) **ukrivdené** (každému sa dostane to, čo predtým konal, odmena za dobro a trest za zlo).

282. **Vy, ktorí ste uverili, ak by ste požičiavali pôžičku na čas stanovený (lehotu určenú), tak ju spíšte. A nech ju medzi vami spíše pisár spravodlivo** (nech nič nepridá ani neuberie dlžníkovi či veriteľovi). **A nech žiadny pisár neodmietne písať** (ak by bol vyzvaný k tomu, aby pôžičku spísal) **tak, ako ho Boh naučil** (dodržiavajúc všetky zásady spravodlivosti a čestnosti, ktoré Boh ľuď učí), **nech (pisár) píše a nech diktuje** (text záväzku – pôžičky) **ten, na koho je** (kto berie na seba) **záväzok a nech sa bojí Boha, Pána svojho a nech z neho** (zo záväzku) **nič neuberie** (ten, kto diktuje, by mal mať dobré úmysly a mal by diktovať celý záväzok v správnej výške a v správnej forme). **Ak by bol ten, na koho je záväzok** (kto berie na seba záväzok), **nerozumný alebo slabý, alebo by on sám nemohol diktovať, tak nech diktuje jeho zástupca spravodlivo** (aj tu sa vyslovuje požiadavka spravodlivosti i voči zástupcovi). **A dosvedčte to** (spísaný záväzok) **dvoma svedkami z radov vašich mužov. Ak by to neboli dvaja muži, tak muž a dve ženy z radov svedkov, s ktorými súhlasíte** (spomedzi svedkov, s čestnosťou ktorých obe strany súhlasia), **ak by sa jedna z nich** (týchto žien) **zmýlila, pripomenie to jedna z nich tej druhej.** (Posledná veta sa týka spomenutých dvoch svedkýň. Verš jasne vysvetľuje, že svedectvo dvoch žien miesto jedného muža sa vyžaduje pre prípad, že by jedna z týchto žien zabudla obsah záväzku alebo o ňom zapochybovala. Potom jej ho má pripomenúť tá druhá. V období zoslania tohto verša sa ženy obchodom a obchodnými záležitosťami zriedkakedy zaoberali. Drvivá väčšina žien bola negramotná, nevedela dobre počítat' a v obchodných zvyklostiach sa nevyznala. Preto verš z hľadiska dosvedčenia

pôžičky vyžaduje ako svedkov najprv dvoch mužov a až potom muža a dve ženy. Ak by boli ustanovení muž a žena a žena by zapochybovala, čo sa zrejme v tej dobe aj stávalo, potom by bolo slovo proti slovu a celý záväzok by mohol byť spochybnený. Preto tu tá druhá žena hrá určitú poistku pre prípad, že by niektorá z nich zabudla.) **A nech svedkovia neodmietnu, pokiaľ by boli vyzvaní** (svedkovia by nemali odmietnuť svedčiť, ak by boli k tomu vyzvaní, jedine ak z nejakého vážneho dôvodu). **A nech vás neunúva napísať ho (záväzok), nech by šlo o malý alebo veľký (dlh), s určením času splatnosti** (neunúvajte sa dlh spísať, i keď by šlo o malý dlh a uveďte v listine lehotu jeho splatnosti). (Verš takýmito ustanoveniami nechráni len majetok, ale predovšetkým chráni medziľudské vzťahy, dôvod, pre ktorý stanovuje, že i bezvýznamný dlh by sa mal spísať.) **To** (spísanie dlhu a jeho dosvedčenie) **je spravodlivejšie u Boha a** (predstavuje to) **istejšie svedectvo** (dlh v písomnej forme dosvedčený svedkami je istejší a dôveryhodnejší než čisto ústne uzavretý záväzok) **a** (je to) **bližšie k tomu, aby ste nezapochybovali** (o existencii, výške a splatnosti dlhu). **Jedine** (výnimkou zo zásady spísania dlhu je prípad) **ak by šlo o priamy obchod, ktorý vediete medzi sebou** (vybavovanie bežných záležitostí, pri ktorých sa tovar a kúpna cena odovzdávajú z ruky do ruky), **tak nie je pre vás hriech, ak by ste ho nespísali** (nemusí to byť spísané). **A ak by ste medzi sebou uzatvárali obchod, dosvedčte to** (i keď pri bežnej kúpe a predaji tovarov by sa upustilo od spísania záväzkov, požiadavka svedkov stále ostáva). **A nesmie byť poškodený pisateľ a ani svedok** (nesmie byť na nich vyvíjaný nátlak, aby pozmenili obsah záväzkov alebo aby svedčili

krivo). **A ak by ste tak urobili, bude to spurnosť z vašej strany. A bojte sa Boha** (a pamätajte na Neho pri každom úkone, ktorý robíte). **A Boh vás učí** (dôležité zásady, ktorými by sa mal riadiť váš život). **A Boh o všetkom** (čo robíte) **vie** (tak si dajte pozor).

283. **Ak by ste boli na cestách** (a chceli by ste si jeden od druhého požičať) **a nenašli by ste pisára, tak prevezmite záloh** (ako záruku). **A pokiaľ by jedni voči druhým prejavili dôveru, nech ten, voči komu bola dôvera prejavená, vráti to, čo mu bolo zverené a nech sa bojí Boha, Pána svojho. A nezatajujte svedectvo** (ak ste boli svedkami poskytnutia takejto pôžičky a prijatia zálohu), **a kto by ho (svedectvo) zatajil, tak toho srdce je hriešne. A Boh o tom, čo konáte, všetko vie.**

284. **Bohu náleží, čo je v nebesiach a čo je na zemi** (pozná všetko, čo sa v nich deje). **A nech by ste prejavili** (navonok), **čo je vo vašich dušiach** (vaše úmysly i to, čo v sebe skrývate) **alebo** (by ste) **to skryli** (nechali utajené), **Boh vám to** (všetko nakoniec) **zúčtuje, odpustí, komu chce a podrobí trápeniu, koho chce. A Boh má veru nad všetkým moc.**

(Korán 2:275-284)

Kapitola Ál Imrán

130. **Vy, ktorí ste uverili! Neberte ribá** (presný význam slova ribá pozri vo výklade k veršu 2:275) **znásobenú niekoľkonásobne** (tu sa slovom ribá myslí úžerníctvo, ktoré požičanú sumu znásobuje niekoľkokrát). **A bojte sa Boha, azda** (u Neho) **prospejete** (riadťe sa pri svojich obchodných vzťahoch tým, čo vám Boh

uložil, pretože jedine tak si Boha získate a napraví sa tým i váš pozemský život).

131. A vyvarujte sa (ľudia) ohňa, ktorý je pripravený pre tých, ktorí odmietajú veriť (medzi ktorých patria i tí, ktorí pobe-
rajú úžeru).

(Korán 3:130-131)

Kapitola Al Nisá

160. Pre krivdu, ktorej sa dopúšťali tí, ktorí pokánie činili (t. j. židia, sme spomenutých židov potrestali, a to tým, že), **sme im (židom) zakázali dobroty, ktoré im boli povolené** (predtým než sa toho dopustili), **ale zakázali sme ich aj preto, že veľmi bránili ľuďom ísť po ceste, ktorú Boh určil,**

161. A preto, že ribá (presný význam slova ribá pozri vo vý-
klade k veršu 2:275) **brali a pritom im to bolo zakázané, a preto,**
že oberali (ostatných) **ľudí** (a okrádali ich) **o ich majetky neprávom** (lžami, intrigami a nečestnými spôsobmi). **A pripravili sme**
tým z nich, ktorí odmietali veriť, trápenie bolestivé.

(Korán 4:160-161)

Kapitola Al Máida

61. Keď k vám (muslimovia) prišli, povedali: „Uverili sme“,
ale pritom odmietajúci vieru k vám vošli (na miesto, kde ste
boli) **a tak isto odmietajúci vieru od vás vyšli von** (z tohto
miesta). **A Boh lepšie vie, čo zatajovali.**

62. **Vidíš** (Muhammad), **ako sa mnohí z nich** (veľká časť týchto židov) **ponáhľajú k hriechnosti a k prekračovaniu miery** (smerujú k neprávosti) **a ako berú z majetkov všetko, čo je zakázané** (ako je úžera, podplácanie, atď. Ako môžeš teda očakávať, že ti uveria a všetkého toho sa vzdajú). **A je veru zlé, čo konali.**

63. **Kiežby im tí, silne zbožní a rabíni zakazovali, aby hovorili hriechnosti a aby brali z majetkov všetko, čo je zakázané** (bolo by to pre nich oveľa lepšie)! **Je veru zlé, čo robili.**

(Korán 5:61-63)

Kapitola Al Rúm

37. **Nevideli** (tí, ktorí zúfalými ostávajú) **snáď, že Boh zoširoka dáva obživu** (a dobrodenie Svoje), **komu chce a má na to moc** (aby každému určil, čo sa mu má dostať a aby každému dal, koľko uzná za vhodné). **V tom sú veru znamenia ľuďom veriacim** (aby zúfali neboli a aby v Božiu milosť vždy dúfali).

38. **Dávaj** (veriaci človek) **príbuznému svojmu právo jeho** (pomáhaj mu z titulu príbuzenstva) **i biednemu i počestnému** (ktorý sa počas cesty dostal do tiesne a nemá sa ako do svojej vlasti alebo mesta dostať). **V tom spočíva dobro pre tých, ktorí sledujú Božiu tvár.** (Veta „pre Božiu tvár“ sa v arabskom jazyku vyskytuje pomerne často a znamená „pre Božiu spokojnosť“, resp. robiť niečo s čistým srdcom a len pre získanie Božej spokojnosti.) **To sú tí, ktorí prospeli** (v skúške, ktorej boli v živote pozemskom vystavení).

39. **Čokoľvek by ste dali v podobe pôžičky založenej na ribá** (poskytli ľuďom zo svojich majetkov za účelom ribá; význam slova ribá pozri vo výklade k veršu 2:275), **aby to** (čo ste požičali) **rástlo z majetkov ľudí** (a zúročilo sa na ich úkor), **to u Boha rásť nebude** (aj keď by ste z väčšej alebo menšej úžery získali nejaký prospech, tak vedzte, že to je prospech nedobrý a Boh ho neuznáva). **Čokoľvek by ste dali v podobe zakáta** (odviedli na účel dávky zakat alebo ste ako milodar rozdali), **sledujúc tým Božiu tvár** (Božiu spokojnosť, nie spokojnosť a chválu ľudí alebo iný zisk, ktorý by z toho plynul), **budete to vy i každý, kto tak koná, komu sa násobok toho, čo dal, dostane** (ako odmena za to, že ste ľuďom pomáhali).

(Korán 30:37-39)

Kapitola Al Tavba

103. **Vezmi z ich majetkov** (z majetkov muslimov uvedených v predchádzajúcom verši) **milodar, ktorým ich očistíš a zúrodníš ich dobré skutky a majetky** (okrem toho, že budú pre nich tieto milodary očistou, zúrodnia takéto milodary ich ostatné majetky a Boh im v nich požehná) **a pros pre nich Boha** (o odpustenie), **pretože prosby tvoje sú pre nich upokojením** (vnášajú pokoj do ich duší). **A Boh všetko počuje a všetko vie** (Boh vypočuje prosby toho, kto Ho prosí a vie o ňom všetko).

(Korán 9:103)

2.2 Výroky a tradícia proroka Muhammada.

Výroky a tradícia proroka Muhammada zo zbierky výrokov a tradícii Sahíh Al-bucháry.

6857. *Abdulazíz Bnu Abdilláh nám rozprával, že Sulejmán uviedol, čo povedal Savr Bin Zajd, ktorý uviedol to, čo povedal Abí Al-ghajs, ktorý uviedol to, čo povedal Ebí Hurejra, že prorok (Muhammad) povedal: „Vyhybajte sa tým siedmym zničujúcim (hriechom).“ Povedali: „Posol Boží, a ktoré sú to?“ Odpovedal: „Pridruženie k Bohu, mágia, zabitie duše, ktorú Boh zakázal, aby sa zabijala, jedine ak právom, poberanie ribá, oberanie siroty o jej majetok, zbehnutie (dezercia) počas pochodu vojska, a neprávom obviňovať počestné, veriace a nič netušiace ženy (z mimomanželského styku).“*

2175. *Sadaqa Bnu Al-fadl nám rozprával, že Ismáil Bnu Ulejja uviedol to, čo povedal Jahja Bin Ebí Isháq, ktorý uviedol, čo povedal Abdulrahmán Bnu Abí Bakr; ktorý uviedol, čo povedal Abú Bakr, že posol boží (Muhammad) povedal: „Nepredávajte zlato za zlato, iba ak jedno (množstvo) za jedno (za totožné množstvo), ani striebro za striebro, iba ak jedno za jedno. Pričom predávajte zlato za striebro a striebro za zlato, ako chcete.“*

2177. *Abdulláh Bnu Júsuf nám rozprával, že Málek uviedol, čo počul od Náfe'a, ktorý uviedol, čo povedal Abí Said Al-chudari, že posol boží povedal: „Nepredávajte zlato za zlato, iba ak niečo za niečo podobné, a neuberajte z jedného v prospech druhého.*

Nepredávajúte striebro za striebro, iba ak niečo za niečo podobné, a neuberajte z jedného v prospech druhého. Nepredávajúte niečo, čo nie je prítomné (pri predaji – čo nevidíte a nepoznáte) za niečo, čo prítomné je. “

Výroky a tradícia proroka Muhammada zo zbierky výrokov a tradícií Sahíh Muselm.

1584. *Abú Bakr Bnu Ebí Šejba nám rozprával, že Waki uviedol, že Ismáil Bnu Muslem Al-abdi uviedol, že Abú Al-mutavakel Al-náži uviedol, čo povedal Ebí Saíd Al-chudari, že posol boží (Muhammad) povedal: „Zlato za zlato. Striebro za striebro. Pšenicu za pšenicu. Jačmeň za jačmeň. Datle za datle. Soľ za soľ. Jedno za jedno, z ruky do ruky. Ten, kto by pridal alebo prijal viac, ten si vzal ribá. Sú v tom rovnako ten, kto to vzal, aj ten, kto to dal. “*

Výrokov a tradícií je v tomto smere viac, ale postačíme si na tomto mieste s citovanými výrokmí, pretože sa vo svojej podstate už všetky ostatné sústreďujú na ten istý princíp.

Niektoré znamenia Koránu, ktoré sme uviedli a ktoré citujú pri tejto otázke aj známi islamskí učitelia, upozorňujú na skutočnosť, že ribá bol už predtým zakázaný židom (neskôr aj kresťanom), ale oni aj tak tento zákaz porušovali. Ide o určitú nadväznosť medzi nebeskými knihami ohľadom tejto otázky, čo posilňuje samotný fakt kontinuálnej jednotnej úpravy otázky ribá, ktorá bola od základu zakázaná. Korán túto skutočnosť uvádza napr. v znamení

4:161. V Biblii sa tento zákaz uvádza v nasledujúcich veršoch, ktoré spomenul Sejjed Sábeq vo svojej knihe Fiqh Al-sunna.¹⁵²

Exodus, K22, V25: 25 Ak požičiaš niekomu z môjho ľudu, chudobnému, ktorý je pri tebe, peniaze, nebudeš sa k nemu správať ako vydierač! Nebudeš od neho žiadať úroky!

Levitikus, K25, V35-37: 35 Ak niektorý z tvojich bratov pri tebe ochudobnie a bude sa k tebe utiekať o pomoc, pomáhaj mu ako cudzincovi a prišelcovi, aby mohol pri tebe žiť. 36 Neber od neho úroky a nepýtaj od neho viac, ale boj sa Boha, aby tvoj brat mohol pri tebe žiť. 37 Nepožičiavaj mu peniaze na úrok a živobytie mu nedávaj tak, aby si tým získal.

Lukáš, K6, V33-35: 33 Ak robíte dobre tým, čo vám dobre robia, akúže máte zásluhu? Veď to isté robia aj hriešnici. 34 A ak požičiavate tým, od ktorých to dúfate dostať naspäť, akúže máte zásluhu? Veď aj hriešnici požičiavajú hriešnikom, aby dostali naspäť to isté. 35 Ale milujte svojich nepriateľov, dobre robte, požičiavajte a nič za to nečakajte! Tak bude vaša odmena veľká a budete synmi Najvyššieho, lebo on je dobrý aj k nevďačným a zlým.¹⁵³

152 Al-sejjed Sábeq, Fiqh Al-sunna, vydal Dár Al-fath, Egypt, prvé vydanie 2004, str. 929

153 Citácie z Biblie sú prevzaté z web stránky: <https://www.mojabiblia.sk>

3. Pojem ribá a jeho základné znaky

Základný pojem, ktorý sa v Koráne uvádza v spojitosti s pôžičkami ako takými, je slovo ribá. Ide o pojem, ktorý má svoje znaky a obsah. Toto slovo - slovo ribá, budeme používať už aj v ďalšom výklade, aby bolo možné ho odlíšiť od dnešnej úpravy úžery a úrokov, napriek viacerým spoločným znakom, ktoré v sebe zahŕňajú.

3.1 Koreň slova ribá a jeho lingvistický základ

Základ arabského slova ribá je v arabskom koreni slova rababa. Do slovenského jazyka ho možno preložiť ako odchovať, vyživiť alebo opatrovať. Od tohto koreňa je potom odvodené slovo rabbá, ktoré sa najviac používa v spojitosti s výživou a výchovou maloletých detí. V takomto spojení a pri rôznych variáciách slova rabbá, sa toto slovo používa aj na vyjadrenie toho, že niekto vychovával cudzie dieťa, alebo že niekomu bola zverená výchova cudzieho dieťaťa, alebo že niekto sa ujal výchovy nevlastného dieťaťa, a pod. Pričom ide v prvom rade o obstaranie základných potrieb dieťaťa na potravu, ošatenie, usmernenie a celkovú starostlivosť o dieťa. Ten, kto sa o dieťa stará, vynakladá zo svojho majetku, bez nároku na odplatu alebo refundáciu, prostriedky na rast dieťaťa

a jeho opatrenie. Ide pritom o náklady nielen finančného charakteru, ale aj o duševnú a fyzickú námahu.

V súvislosti s majetkom, vyjadruje slovo ribá prevzatie cudzieho majetku, starostlivosť oň a jeho zveľadenie. Hlavné znaky toho sú, že ten, kto majetok prevzal, za jeho správu, od toho od koho ho prevzal, nežiada žiadne náklady, ktoré vynakladá na jeho správu, ale naopak ešte platí tomu od koho majetok prevzal odplatu za to, že tento majetok má u seba.

Zjednodušene vyjadrené, pojem ribá znamená zveriť majetok niekomu, aby sa tento majetok zveľadľoval a zväčšoval z majetku toho, komu bol zverený, bez snahy alebo rizika zo strany vlastníka majetku.

Pri ďalšom výklade si budeme musieť položiť niekoľko základných otázok, ktoré Korán v citovaných znameniach uvádza. Výroky proroka Muhammada už len v konkrétnosti niektoré tieto otázky spresňujú z pohľadom každodenného života vtedajšej spoločnosti.

3.2 Podstata ribá a jeho základné znaky

Základný znak pojmu ribá je možné určiť zo znamenia 30:39 Koránu, ktoré určuje: „**Čokoľvek by ste dali v podobe pôžičky založenej na ribá, aby to rástlo z majetkov ľudí, to u Boha rást' nebude. Čokoľvek by ste dali v podobe zakáta, sledujúc tým Božiu tvár, budete to vy i každý, kto tak koná, komu sa násobok toho, čo dal, dostane.**“ (Korán 30:39)

To znamená, že v prípade ribá ide o peniaze, ktoré si niekto (dlžník) požičal od niekoho iného (veriteľa), t. j. o pôžičku.

V ďalšom výklade budem uvádzať slovo pôžička, ale budem tým zároveň myslieť aj úver, pretože podstata oboch inštitútov je z hľadiska úročenia (poskytnutia za úrok) rovnaká. Pri ribá ide o pôžičku – o určitú sumu peňazí, ktorej základná charakteristická črta je, že bude rásť z majetku ľudí, t. j. z majetku dlžníka a toho, kto by sa za jeho dlh zaručil alebo ho zaň prevzal. Požičaná suma nebude rásť preto, že ňou veriteľ vytvára určité hodnoty, ale len preto, že ju veriteľ poskytol dlžníkovi.

V takomto zmysle sa nám to môže celé javiť, ako akýkoľvek iný obchodný vzťah založený na dohode dvoch strán (dlžníka a veriteľa) o jeho náležitostiach. Tým aj argumentovali tí, ktorí praktizovali ribá v dobe predtým, než ho Korán zakázal. Išlo hlavne o majetných ľudí vtedajšej doby z radov židov, kresťanov a Arabov, ktorí proti muslimom vystupovali. Prax požičiavania peňazí s ribá bola rozšírená a zaužívaná. Na tvrdenie, že pri poskytovaní pôžičky je ribá podobné akémukoľvek inému obchodnému vzťahu, Korán odpovedal v znamení 2:275, kde je uvedené: **„Tí, ktorí berú ribá, nevstanú inak, než ako ten, ktorého satan postihol šílenstvom. To preto, že povedali: „Veď predaj je podobný ribá“. Boh však predaj povolil, ale ribá zakázal. Ten, komu sa dostalo poučenie od jeho Pána a skoncoval s tým, tomu ostane, čo mal a rozhodnutie vo veci jeho Bohu náleží. Avšak, kto by sa k tomu vrátil, ten bude obyvateľom ohňa, bude v ňom naveky.“** (Korán 2:275) Toto znamenie jasne určuje, že poskytovanie

pôžičiek za ribá, nie je druh obchodu ani obchodného vzťahu. Boh obchod povolil, ale ribá zakázal.

Málokedy sa v Koráne stretneme s tým, že je v texte doslovne uvedené slovo „zákaz“. Pri ribá je ale jasne dané, aby neostala žiadna pochybnosť o jeho zákaze. Otázku, ktorú si niekto môže položiť je, prečo pôžička s ribá nepatrí medzi obchodné kontrakty, ale ide o nekalú činnosť?

K odpovedi by sme mohli dospieť aj tak, že si skúsime zanalyzovať jednotlivé prvky pôžičky s ribá a bez neho.

3.3 Čo znamená pôžička s ribá a bez neho

Pri bežných obchodných zmluvách, ako je napr. kúpna zmluva, človek niečo poskytne a dostáva za to niečo iné, takej istej hodnoty alebo o niečo nižšej alebo vyššej hodnoty. Naproti tomu pri pôžičke s ribá, človek dá svoje peniaze inému, aby ich použil a vrátil ich po určitej dobe používania s dohodnutým prírastkom. To znamená, že tu už nejde o žiaden druh kúpnej zmluvy, ale možno to skôr prirovnať k nájomnej zmluve na prenájatie/nájom peňazí. Preto možno povedať, že ide o nájomnú zmluvu.

Položme si otázku, aký je rozdiel medzi prenájomom peňazí a prenájomom niečoho iného? Na objasnenie tejto otázky si uvedieme príklad.

Prenájom motorového vozidla. Ak si niekto prenajme motorové vozidlo, znamená to, že bude platiť za **používanie** veci. Motorové vozidlo sa bude a) používať, a súčasne b) sa bude opotrebovávať.

To znamená, že stráca na svojej hodnote v dôsledku opotrebovania (nájmu).

Prenájom peňazí. Ak si niekto prenajme peniaze, znamená to, že bude platiť nájomné za používanie peňazí. Peniaze sa budú a) používať, ale súčasne b) sa nebudú opotrebovať. To znamená, že nestrácajú na svojej hodnote v dôsledku opotrebovania (nájmu).

Prenájom akejkol'vek veci znamená, že vec: a) sa opotrebováva v dôsledku používania čiastočne alebo úplne (stane sa opotrebovanou), b) môže stratiť zo svojej reálnej hodnoty (za ten istý obnos peňazí za ktorý sa kúpila pôvodná vec napr. motorové vozidlo, sa už nedá v čase jeho vrátenia po skončení nájmu, kúpiť obdobné vozidlo s tými istým vlastnosťami, aké malo vozidlo pri jeho prenájme.)

Prenájom peňazí, znamená, že peniaze: a) sa fyzicky neopotrebovávajú v dôsledku používania (akokoľvek dlho by niekto peniaze fyzicky používal, nebudú sa považovať za opotrebované, ale za nové, pretože hodnota peňazí nespočíva v hodnote papiera na ktorom sú vytlačené), b) môžu stratiť zo svojej reálnej hodnoty oproti ich nominálnej hodnote.

To znamená, že všetko môže stratiť zo svojej reálnej hodnoty, nielen peniaze, ale aj akákoľvek iná vec. Peniaze môžu plynutím času tiež stratiť zo svojej kúpnej sily, ale nemusia.

Na lepšie znázornenie uvedeného, použijeme už spomenutý príklad motorového vozidla. Ak má niekto motorové vozidlo, ktorého hodnota je 10.000 eur a prenajal ho na obdobie jedného roka, tak po tomto roku: a) motorové vozidlo stratí 10% zo svojej hodnoty,

t. j. bude mať hodnotu 9.000 eur, b) bude opotrebovávané nájomcom, t. j. po roku ho môže prenajímateľ predat' za 9.000 eur (alebo za 8.000 eur alebo pri väčšom opotrebení za 5.000 eur.) V teoretickej rovine, aj keby auto stálo a nepoužívalo by sa, po jednom roku ho za 10.000 eur majiteľ nepredá, pretože stratilo zo svojej predajnej hodnoty (písm. a). Dokonca je možné, že také isté motorové vozidlo po uplynutí doby jedného roku, za sumu 10.000 eur majiteľ motorového vozidla nekúpi, pretože môže sa stať, že peniaze stratia na svojej reálnej hodnote (kúpnej sile) oproti ich nominálnej hodnote počas tohto roka a obdobné motorové vozidlo bude stáť už 11.000 eur.

Ten istý príklad použijeme na peniaze. Ak má niekto 10.000 eur a prenajme ich na dobu jedného roka, tak po tomto roku: a) sa vráti majiteľovi suma 10.000 eur (neprišiel o žiadnu hodnotu peňazí v porovnaní s motorovým vozidlo, ktoré stratilo 10% svojej hodnoty), b) nedošlo k opotrebovaniu peňazí, pretože ich hodnota ostala 10.000 eur. Ak by peniaze stratili niečo zo svojej hodnoty, tak to bude strata z ich reálnej hodnoty, avšak o tú istú reálnu hodnotu prišlo aj motorové vozidlo, okrem iného.

Niekedy sa argumentuje v prospech účtovania úrokov tým, že je tu nebezpečenstvo nevrátenia požičaných peňazí. Podľa nás však takýto argument neobstoí, pretože také isté nebezpečenstvo (riziko) je dané pri všetkom požičanom, aj pri prenájme motorového vozidla.

V číslach, pri našom príklade, je rozdiel medzi hodnotou motorového vozidla a peňazí, po jednom roku prenájmu, nasledujúci:

1. Motorové vozidlo v hodnote 10.000 eur: a) stratilo 10% zo svojej trhovej hodnoty, t. j. 1.000 eur, b) opotrebovalo sa v hodnote 1.000 eur, c) v dôsledku inflácie stratilo 5% svojej hodnoty, t.j 500 eur. Po roku nájmu je reálna hodnota požičaného motorového vozidla 7.500 eur.

2. Peniaze v hodnote 10.000 eur: a) nestratili zo svojej trhovej hodnoty, ako pri motorovom vozidle, b) neopotrebovali sa, ako pri motorovom vozidle, pretože ich hodnota nie je v hodnote fyzických bankoviek, c) v dôsledku inflácie, stratili 5% svojej hodnoty, t. j. 500 eur. Po roku nájmu je reálna hodnota požičaných peňazí 9.500 eur.

Samozrejme, to sme ešte nepripočítali náklady spojené s prenájomom motorového vozidla, ktoré znáša prenajímateľ - vlastník (povinné poistenie motorového vozidla, havarijné poistenie motorového vozidla, povinná údržba, atď.) oproti žiadnym nákladom spojeným s prenájomom peňazí.

Uvedené by primerane platilo pri prenájme akejkol'vek inej veci. To je rozdiel medzi prenájomom veci a prenájomom platidla. Pochopenie tohto rozdielu je podstatné pre lepšie pochopenie ďalšieho výkladu o ribá.

Vysvetlili sme si rozdiel spočívajúci v prenájme veci a prenájme peňazí. Na uvedenom príklade by malo byť už jasné, čo sa myslí tým, že peniaze s ribá rastú z majetku dlžníka (nájomcu). Ony totiž rastú na jeho úkor bez straty hodnoty fyzických bankoviek.

Uvedeným porovnaním sme sa postupne dostali k podstate celej otázky zákazu ribá z pohľadu Koránu.

Zmyslom terajšieho života človeka je vyvíjanie snahy. Vyvíjanie snahy znamená prekonávať ťažkosti a vysporiadať sa s tým, čo život prinesie, v súlade so zásadami, ktoré Boh určil v Koráne. Pri ribá sa táto požiadavka akoby minimalizovala u veriteľa. Dlužník znáša úplne všetko, vrátane celého nebezpečenstva nielen za seba, ale aj za veriteľa. Preto ribá predstavuje zneužívanie ľudí a ich náhlych alebo neodkladných potrieb. Nevrátenia pôžičky s úrokmi riadne a včas totiž znamená zničenie celej existencie dlžníka (vrátane osôb na ňom závislých) na určitý čas alebo možno aj úplne.

Znamenie 4:161 Koránu jasne hovorí: „**A preto, že ribá brali a pritom im to bolo zakázané, a preto, že oberali ľudí o ich majetky neprávom. A pripravili sme tým z nich, ktorí odmietali veriť, trápenie bolestivé.**“ (Korán 4:161) V tomto znamení Boh nad ktorým vyššieho niet, porovnal ribá k tomu, ako keby niekto oberal ľudí o ich majetky neprávom. To preto, že ten, kto berie ribá z pôžičky, sa nedelí s tým, komu peniaze požičal o trápenie, náklady a útrapy s nimi spojené. Ten, kto berie ribá, z pôžičky len získava a k tomu sa mu vracajú požičané peniaze, bez ohľadu na to, či ten, kto si peniaze požičal, požičanými peniazmi niečo získal alebo o niečo prišiel.

Branie ribá je situácia, ktorá vyúsťuje k tomu, že vznikne v spoločnosti skupina ľudí, ktorá si požičia peniaze, nepodariť sa jej ich riadne splatiť, čím príde o svoj obvyklý život, majetok a možno o všetko, čo mala. To všetko bez toho, aby bol veriteľ zásadnejším spôsobom ukrátený o čokoľvek, ba naopak veriteľ bude vo výhode, pretože mu požičané a ešte nevrátené peniaze stále prinášajú zisk – úroky na úkor zničeného dlžníka. Ribá je však o to nebezpeč-

nejší, ak sa presunie zo súkromnej sféry do medzinárodnej sféry, na úroveň štátov, ktoré si požičiavajú peniaze za úroky a potom ich nevládku splácať, situácia z ktorej veriteľské štáty neustále profitujú buď finančne alebo politicky na úkor dlžníckych štátov.

Ako sme už spomenuli, neobstojí tu ani tvrdenie, že veriteľ znáša určité riziko pri požičiavaní peňazí v podobe toho, že by sa mu požičané peniaze nevrátili. Totiž žiaden veriteľ by nepožičal peniaze bez dôkladnejšej analýzy situácie toho, kto si chce peniaze požičať a získania všetkých možných záruk, ktoré by potreboval. To znamená, že minimalizuje akékoľvek riziko v porovnaní so ziskom, ktorý mu ribá prináša.

Vráťme sa teraz k znameniu 30:39 Koránu, ktoré hovorí: „Čokoľvek by ste dali v podobe pôžičky založenej na ribá, aby to rástlo z majetkov ľudí, to u Boha rásť nebude. Čokoľvek by ste dali v podobe zakáta, sledujúc tým Božiu tvár, budete to vy i každý, kto tak koná, komu sa násobok toho, čo dal, dostane.“ Pôžička s ribá sa považuje za majetok, ktorý rastie na úkor majetku iných. Pri koreni slova ribá sme si uviedli, že sa najčastejšie spája so zverením cudzieho dieťaťa do inej rodiny, aby sa oň starala a vychovávala ho namiesto pôvodného rodiča. Otázka tu teraz stojí tak, že ak by nešlo o sirotu alebo príbuzného alebo o iný humánny dôvod, prečo by si niekto vzal k sebe cudzie dieťa, staral sa oň a tratil na ňom, bez toho, aby si za to vzal odmenu? Každý rozumný človek by si za takúto starostlivosť vyžiadal aspoň vynaložené náklady. Na peniaze, ktoré veriteľ dáva dlžníkovi, možno nazerať, ako na peniaze o ktoré sa má dlžník starať. Veriteľ ich momentálne nepotrebuje, neinvestuje ich a tým ani nevytvára nimi hodnoty,

ktoré by spoločnosti pomáhali. Miesto toho, aby v takomto prípade veriteľ zaplatil dlžníkovi odmenu za starostlivosť o tieto peniaze (banka napr. berie od klienta odmenu za uložené peniaze v podobe rôznych poplatkov za vedenie účtov a pod.), platí dlžník veriteľovi peniaze za to, že sa mu stará o ne a opatruje ich. Tu už je viditeľný ten podstatný rozdiel medzi požíčianím peňazí s ribá a ich investovaním, čo nie je totožné. Investovanie je určitý druh obchodnej činnosti - obchodných vzťahov a záväzkov, čo ale pôžička s ribá nie je. Korán jasne urobil deliacu čiaru medzi tým, čo je obchodný vzťah, obchodný záväzok a medzi tým, čo nie je. Poctivé obchodovanie je dovolené, ribá je zakázaný.

Výroky a tradícia po prorokovi Muhammadovi už len potvrdzujú a konkretizujú to, čo sme si uviedli. Prorok v nich hovorí o tom, že základné platidlá tej doby, zlato a striebro, si nesmú ľudia vymieňať navzájom, iba ak v tom istom množstvo a v tej istej kvalite. Ak by si predsa len druhovo totožné kovy chceli v rámci obchodu vymieňať, tak ich najprv ocenia v peniazoch a potom si ich skutočnú cenu zúčtujú medzi sebou počas výmeny. Takéto niečo smeruje k tomu, aby sa nevykonávali zastreté obchody a aby sa nenarábalo s ribá v zakrytej forme. To isté sa vzťahuje aj na kúpu neprítomnej veci, t. j. veci, ktorú nemá možnosť kupujúci vidieť a prevziať. Aj to je jeden zo spôsobov, ako sa má zabrániť obchodovaniu s použitím ribá.

3.4 Čo Korán požaduje

Vysvetlili sme si, prečo Korán zakazuje ribá. Akokoľvek by sa ribá javilo výhodné alebo prospešné, považuje ho Korán za deštruktívny nástroj medziľudských vzťahov, na zlepšenie ktorých vždy nabáda. Korán považuje za veľmi dôležité, aby peniaze, ktoré majú ľudia nazvyš, pracovali a posúvali ekonomiku a vývoj dopredu. Tým sa vytvárajú nové pracovné miesta a zlepšuje sa celková ekonomická situácia spoločnosti. Na strane druhej sa neničia spoločenské vzťahy a ani väzby medzi ľuďmi tým, že by sa zvyšovala priepasť medzi životnou úrovňou časti obyvateľstva v porovnaní s tou druhou. Ak niekto nechce investovať sám a ani nechce svoje peniaze zveriť inému na ich investovanie zaňho, potom pomáha spoločnosti a jej členom odvodom zakat (2,5% ročne) zo stojacich peňazí (ktoré nepracujú). Časť odvodu zakat sa potom používa na splatenie dlhov dlžníkov, ktorí sa nie z vlastnej viny zadlžili a nevedeli splatiť svoj dlh. Pôžičky sú povolené, ale bez profitu z nich na strane veriteľa. Majú mať skôr spoločenskú funkciu sociálnej pomoci, než ekonomickú funkciu zarábania peňazí.

Uvedeným spôsobom sa minimalizuje miera držby peňazí vo forme úspor, ktoré nepracujú. Tým sa ekonomika a vývoj posúvajú dopredu. Peniaze, ako platidlo, sú vo svojej podstate brané len ako prostriedok na uchovanie hodnoty, nie prostriedok jej tvorby. Odvod zakat je na to naviazaný, aby sanoval problémy insolventnosti.

4. Druhy ribá podľa skorej islamskej právnej vedy

Islamská právna veda od začiatku svojho vývinu, rozoznáva na základe už uvedených znamení Koránu a výrokov proroka Muhammada, tieto druhy ribá: ribá Al-nasía a ribá Al-fadl.

4.1 Ribá Al-nasía

Pod ribá Al-nasía sa rozumela suma, ktorú si dohodli veriteľ a dlžník za odloženie splatnosti dlhu. Ak veriteľ požičal dlžníkovi niečo (zvyčajne zlaté alebo strieborné peniaze) na čas určitý a dlžník dlh nevedel splatiť v určený čas, dohodli sa veriteľ a dlžník na tom, že sa odloží splatnosť dlhu a za odloženie splatnosti, dlžník navýši o dohodnuté množstvo (sumu) pôvodnú hodnotu (sumu) pôžičky, ktorú si požičal. Inak vyjadrené, veriteľ požičal dlžníkovi určitú sumu na určitý čas s tým, že mu ju dlžník vráti v tej istej výške v dohodnutý čas, bez navýšenia. Ak nastal čas splatenia dlhu (pôžičky) a dlžník nemal na to ho splatiť, potom sa dohodli veriteľ a dlžník na tom, že mu veriteľ odloží splatnosť dlhu s podmienkou, že dlžník nevráti už len pôvodnú sumu, ale ju navýši o ďalšiu sumu. V tejto podobe chápala väčšina učencov pôžičku s ribá, t. j. ako bezúročnú pôžičku, ale ak sa nesplatí riadne a včas, potom sa jej splatnosť odloží dohodou veriteľa a dlžníka, pričom sa k nej

pridá navyše dohodnutá suma. Vychádzali z toho, že takto to bolo zaužívané a chápané v spoločnosti, v dobe pred islamom a v jeho začiatkoch.

Slovo Al-nasía znamená niečo odložiť. Vo vzťahu k dlhu znamená odloženie jeho splatnosti. Ribá Al-nasía preto môžeme charakterizovať, ako navýšenie pôvodného dlhu o dohodnutú sumu medzi veriteľom a dlžníka, výmenou za odloženie splatnosti dlhu.

4.2 Ribá Al-fadl

Ribá Al-fadl, tak ako to uvádza Sejjed Sábeq¹⁵⁴, predstavuje „Predaj peňazí za peniaze alebo jedlo za jedlo s navýšením pôvodu (základu). Je to zakázané na základe prorokovej tradície a všeobecnej zhody učencov (ižmá), pretože to môže viesť k ribá Al-nasía. Bolo to ako ribá pomenované skôr obrazne. Ribá Al-fadl bol zakázaný, pretože sa prorok bál o muslimov pred ribá Al-nasía. Prorokov výrok určil, že ribá je zakázaný pri šiestich druhoch komodít: zlato, striebro, pšenica, jačmeň, datle a soľ. Výrok znie: Abú Bakr Bnu Ebí Šejba nám rozprával, že Waki uviedol, že Ismáil Bnu Muslem Al-abdi uviedol, že Abú Al-mutavakel Al-náži uviedol, čo povedal Ebí Saíd Al-chudari, že posol boží (Muhammad) povedal: „Zlato za zlato. Striebro za striebro. Pšenicu za pšenicu. Jačmeň za jačmeň. Datle za datle. Soľ za soľ. Jedno za jedno,

154 A. Sábeq, Fiq Al-sunna, str. 930

z ruky do ruky. Ten, kto by pridal alebo prijal viac, ten si vzal ribá. Sú v tom rovnako ten, kto to vzal aj ten, kto to dal.“

Sejjed Sábeq na adresu spomenutých šiestich druhov uviedol, že ide o komodity, ktoré boli pre ľudí veľmi dôležité. Zlato a striebro boli základným platidlom, preto boli aj meradlom na základe ktorého sa merali ceny ostatných komodít. Ostatné štyri druhy (pšenica, jačmeň, datle a soľ), boli základnou zložkou potravy bez ktorej sa ľudia nemohli zaobiť. Ak by sa ribá uplatňoval pri týchto komoditách, veľmi by to ľuďom uškodilo. Preto bola základom zákazu pri zlate a striebre skutočnosť, že sú to platidlá, a základom zákazu pri ostatných štyroch komoditách bolo, že išlo o dôležité druhy potravy. Ak by sa podobné dôvody nachádzali v iných druhoch platidiel, vzťahne sa na ne tento zákaz, čo znamená, že obchodovanie s tým istým druhom, sa môže uskutočniť len v tom istom množstve a z ruky do ruky.

Treba pritom poznamenať, že pri ribá Al-fadl nejde o pôžičky, ale o bežné obchodné vzťahy, pri ktorých sa zakázalo určité správanie, ktoré by mohlo predstavovať zastreté pôžičky s ribá. Ak napr. niekto predal niekomu 10 zlatých mincí za 11 zlatých mincí tej istej hodnoty, vyvolávalo to podozrenie o podstate takéhoto predaja, či nešlo o pôžičku s navýšením požičanej sumy. Preto sa takéto správanie zakázalo pri platidlách a pri základných druhoch komodít tej doby, ktoré výrok uviedol.

Slovo Al-fadl znamená „navyš“. Vo vzťahu k predaju alebo výmene znamená, vymeniť niečo za niečo s pridaním niečoho navyše. Ribá Al-fadl preto môžeme charakterizovať, ako zvýšenie

pôvodnej hodnoty alebo množstva pôvodného, druhovo totožného tovaru, o dohodnuté množstvo medzi predávajúcim a kupujúcim pri jeho výmene.

To bol základ oboch druhov ribá. Pri uvedených šiestich druhoch pri ktorých sa môže vyskytnúť ribá Al-fadl, sa pri obchodovaní s nimi zdôrazňuje nutnosť splnenie dvoch podmienok, pri absencii ktorých pôjde o nedovolený obchod s ribá. Tieto dve podmienky spočívajú v tom, že

1. pri tom istom druhu komodít, musí byť množstvo pri výmene (kúpe a predaji) také isté,

2. výmena (kúpa a predaj) sa musí uskutočniť z ruky do ruky, hneď pri uzatváraní obchodu.

Prichádzame k ďalšej zaujímavej úprave. Z uvedených šiestich druhov komodít, sú dve platidlá (zlato a striebro) a štyri základné druhy potravy (pšenica, jačmeň, datle a soľ). Ak by došlo

- a) k výmene (predaja a kúpy) v rámci uvedenej kategórie platidla, ale rôznych druhov platidiel, potom sa povoľuje rozdielnosť množstva, ale obchod sa musí uskutočniť z ruky do ruky. To znamená, že ak dochádza k výmene (kúpe a predaja) zlata za striebro, môže už ísť o rôzne množstvo (iné množstvo zlata za iné množstvo striebra), ale obchod sa musí uskutočniť na mieste predaja z ruky do ruky;

- b) k výmene (predaja a kúpy) v rámci uvedenej kategórie potravy, ale pri rôznych druhov potravy, sa povoľuje rozdielnosť množstva, ale obchod sa musí uskutočniť z ruky do ruky. To znamená, že ak dochádza k výmene (kúpe a predaja) pšenice za datle,

môže už ísť o rôzne množstvo (iné množstvo pšenice za iné množstvo datlí), ale obchod sa musí uskutočniť na mieste predaja z ruky do ruky;

c) k výmene (predaja a kúpy) základného druhu potravy za platidlo, sa nevyžaduje už ani podmienka výmeny z ruky do ruky a môžu sa obe komodity vymeniť (kúpiť a predáť) s tým, že si ich majitelia prevezmú neskôr. Ide napr. o prípad, ak sa vymení pšenica za zlato alebo datle za striebro. V danom prípade zlato alebo striebro už totiž plnia svoju základnú funkciu platidiel a mernej jednotky ceny, preto pôjde o bežnú kúpu v rámci obchodných vzťahov.

Ešte zaujímavejšia je právna zásada, ktorá hovorí, že všetko okrem uvedených šiestich komodít už nepodlieha uvedeným obmedzeniam, preto sa napr. môže vymeniť jahňa za dve jahňatá, či už výmenou samotných zvierat alebo vyplatením ich ceny v hotovosti.

Sejjed Sábeq okrem uvedeného¹⁵⁵ spomenul aj niektoré špecifické obchody, ktoré nie sú povolené. Ide o predaj zvierat'a za mäso z podobného zvierat'a (jahňa za jahňacie mäso). Predaj čerstvých datlí za sušené (výnimku majú len chudobní ľudia, ktorí nemajú vlastné datľové sady alebo stromy). Posledný takýto špecifický obchod je spätná kúpa veci, ktorej prevzatie bolo dohodnuté na neskorší čas, t. j. prípad, ak napr. niekto kúpil vec s tým, že si ju prevezme o rok, ale počas roka alebo po uplynutí roka ju predá späť tomu od koho ju kúpil, lenže za nižšiu cenu než bola jej pôvodná

155 A. Sábeq, *Fiq Al-sunna*, str. 932

kúpna cena. Takéto niečo môže znevýhodniť ľudí, ktorí potrebujú náhle peniaze, pretože utrpia škodu tým, že vec, ktorú predtým kúpili za určitú cenu (a vec ešte neprevzali), musia odpredať späť za nižšiu cenu tomu, od koho ju pôvodne kúpili; čo možno považovať za predaj s ribá.

5. Pohľad súčasnej islamskej právne vedy na obchodovanie s ribá

Dr. Hasan Abdullah Al-amín, vo svojej publikácii Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi¹⁵⁶, uvádza, že židia v Medine poznali požičiavanie peňazí za úroky a poznali aj úžeru. Je preto nelogické, že pri všetkých obchodných vzťahoch, ktoré tam prebiehali, by tento druh obchodných vzťahov nepoznali a nepraktizovali by ho aj Arabi, ktorí tam žili. Preto vychádza z toho, že muslimovia museli poznať oba druhy pôžičiek.¹⁵⁷

Zodpovedanie uvedenej otázky, t. j. či Arabi v predislamskej dobe poznali poskytovanie úročených pôžičiek, je podstatné z pohľadu právnej vedy. Od nej sa totiž v konečnom dôsledku odvíja skutočnosť, či je akékoľvek navýšenie pôvodnej pôžičky (úroky alebo druhovo určené veci) zakázané, alebo je zakázané len úročenie v podobe navýšenia sumy pôvodnej pôžičky za odloženie jej splatnosti.

Ak uvažujeme o tom, či bol známy len druhý druh pôžičiek s úročením až pri odložení splatnosti pôžičky, alebo či bol známy

156 Dr. Hasan Abdullah Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, vydalo: Islamská rozvojová banka, Islamský inštitút výskumu a tréningu, štvrté vydanie 2003, str. 18

157 Dr. Al-amín mal na mysli predislamské obdobie a obdobie vzniku prvého štátu muslimov v Medine za čias proroka Muhammada.

aj prvý druh pôžičiek s úročením dohodnutým hneď pri poskytnutí pôžičky, musíme vziať do úvahy skutočnosť, že znamenia Koránu ohľadom ribá, boli zosielané poslovi Muhammadovi nielen v Mekke, ale aj v Medine. Preto je možné dospieť aj k takému záveru, že tí učenci, ktorí predtým žili v Mekke, keď hovorili o ribá, hovorili len o druhom druhu (úročenie až pri odložení splatnosti). Ak o ňom ale hovorili tí, ktorí žili v Medine, hovorili o oboch druhoch (úročenie až pri odložení splatnosti, a úročenie dohodnuté hneď pri poskytnutí pôžičky). To nás v konečnom dôsledku, ako Dr. Al-amín uvádza, vedie k tomu, že Korán hovorí o oboch druhoch, t. j. pod ribá sa myslí akékoľvek zvýšenie pôvodnej sumy pôžičky oproti jej základu – požičanej sumy.

Dr. Al-amín pokračuje¹⁵⁸ a uvádza, čo niektorí známi učenci, ktorí napísali výklady ku Koránu, o tejto otázke písali.

Ohľadom prvej formy ribá, Ibn Žarír Al-tabari napísal: „Qutáda povedal, že ribá v predislamskej dobe (žáhilija) spočíval v tom, že muž predal tovar s odloženou splatnosťou kúpnej ceny za predaný tovar, k určenému času. Keď tento čas nastal (čas zaplatenia kúpnej ceny) a kupujúci nemal na splatenie dlhu (vzniknutého z neuhradenej kúpnej ceny), odložil (predávajúci) mu (kupujúcemu) splatnosť s tým, že mu za to zvýši pôvodnú hodnotu dlh.“ Zajd Bin Aslam povedal: „Ribá v predislamskej dobe spočíval v násobení a plynutí času. Keď mal muž neuhradený zvyšok pohľadávky voči dlžníkovi a nastal čas splatenia, povedal mu (dlžníkovi): „Splatiš alebo mi pridaš?“ Ak by mal (dlžník) niečo z čoho by dlh splatil,

158 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, str. 16

tak ho splatil, inak splatnosť odloží na ďalší rok. Ak išlo o jedno-ročnú ťavu, už mal vrátiť dvojročnú nasledujúci rok. Potom štvor-ročnú (nasledujúci rok), potom sedemročnú, a takto to pokračovalo. Pri drahých kovoch – zlate a striebre, prišiel (veriteľ) k nemu (dlžníkovi). Ak nemal (dlžník), tak mu to splatil jednonásobne (dlžnej sumy) nasledujúci rok. Ak by ani potom (ďalší rok) nemal, tiež mu to zvýšil dvojnásobne (dlžnej sumy). Takýmto spôsobom to pokračovali, že ak to bolo pôvodne sto (pôvodný dlh 100), stalo sa z toho za odloženie dvesto (za rok sa pôvodných 100 zvýšilo na 200). Ak by ani potom nemal, stalo sa z toho štyristo (násobila sa dlžná suma o raz toľko každým rokom). Znásoboval mu ich (dlžník veriteľovi za odloženie splatnosti dlhu) za každý rok alebo jeho časti (časti roka).“ To znamená, že išlo vždy o 100 % navýšenie splatnej sumy dlhu. Pri prvom odložení splatnosti (mohlo ísť o odklad na rok alebo na kratší čas) sa zo 100 stalo 200, pri druhom odložení splatnosti sa z 200 stalo 400, pri treťom odložení splatnosti sa zo 400 stalo 800, atď.

Al-tabari tiež uviedol, že Atá povedal: „Suqejf požičiavala Bení Al-mughira (boli to dva rody v Mekke) v období pred islamom. Keď nastal čas splatenia, povedali: „Pridáme vám a odložíte nám splatnosť“ O tom bolo zoslané (v Koráne v 3. kapitole, znamenie č. 130) „... Neberte ribá znásobenú niekoľkonásobne..““ Takmer všetci učenci, ktorí hovorili o výklade tohto znamenia - po Ibn Is-háqovi – hovoril o ribá v predislamskej dobe v takomto význame.“

Dr. Al-amín uvádza ďalší druh ribá, ktorý bol zaužívaný v predislamskej dobe, ktorý spočíval v ribá za pôžičky¹⁵⁹ (prvý bol ribá za odloženie splatnosti pôžičky). Niektorí učitelia tento druh spomenuli, keď vykládali významy (Koránu) upravujúce otázku ribá. Dr. Al-amín uviedol niektorých z nich. Abú Bakr Al-žasás vo svojej knihe „Pravidlá Koránu“, pri výklade významu Koránu (2:275) „Tí, ktorí berú ribá, nevstanú inak, než ako ten, ktorého satan postihol šílenstvom. To preto, že povedali: „Veď predaj je podobný ribá“. Boh však predaj povolil, ale ribá zakázal.“, uviedol, že ribá, ktorý Arabi poznali a praktizovali spočíval v tom, že požičiavali dirhami a dináre (dva druhy platidiel) na určitý čas s podmienkou zvýšenia pôvodnej požičanej sumy o ďalšiu sumu na ktorej sa dohodli. Takto to bolo známe a zaužívané medzi nimi. Preto Boh povedal (v znamení 30:39): „Čokoľvek by ste dali v podobe pôžičky založenej na ribá, aby to rástlo z majetkov ľudí, to u Boha rásť nebude.“ Zvýšenie bolo v samotnom základe peňažnej čiastky (pôžičky).“

Dr. Al-Amín pokračuje a uvádza, čo Al-fachr Al-rázi uviedol vo svojom výklade: „Ribá Al-nasía bol ten známy a zaužívaný druh ribá v predislamskom období (období žáhilija). To preto, že poskytovali peniaze s tým, že za ich poskytnutie dostávali každý mesiac určitú sumu, pričom základný kapitál (požičaná suma) ostával. Keď nadišiel čas splatenia dlhu, žiadali od dlžníka pôvodne požičanú sumu. Keď by dlžník nevládal splatiť dlh, predĺžili dobu splatnosti, ale aj zvýšili pôvodnú hodnotu požičanej sumy. To bol

159 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, str. 17

ten druh ribá, ktorý používali.“ To isté, čo povedal Al-fachr Al-rázi, uviedol aj Ibn Hižr Al-hajsami, keď povedal: „Ribá Al-nasía, to bolo to, čo bolo známe v predislamskej dobe. Pretože niekto z nich odovzdával svoj majetok inému - na čas určitý - s tým, že bude za to brať každý mesiac určitý obnos peňazí, ale požičaná suma ostane v pôvodnej výške. Keď nastal čas splatenia dlhu, požiadal (veriteľ) ho (dlžníka) o vrátenie dlhu (pôžičky). Keď dlžník nevládal splatiť dlh, odložili dobu splatnosti, ale aj zvýšili pôvodnú hodnotu požičanej sumy.“ Potom Ibn Hižr dodal: „Nazývalo sa to Al-nasía - i keď sa na to vzťahuje aj ribá Al-fadl - pretože nasía (odklad splatnosti) bolo práve to podstatné v ňom (v ribá). Práve tento druh je teraz známy medzi ľuďmi a rozšírený.“

To boli niektoré závery učencov, ktorí písali k tejto problematike do výkladov Koránu (zaoberali sa výkladom znamení Koránu) na miestach, kde sa nachádzajú znamenia Koránu, ktoré sme si už uviedli. Aký názor na danú tému ale mali učenci islamského práva?

Dr. Al-Amín¹⁶⁰ uviedol, čo o tejto problematike povedal Al-kamál Bnu Al-hamám, ktorý sa vyjadril: „Slovom ribá sa označuje zvýšenie pôvodnej hodnoty. Boh v Koráne zoslal: „Neberte ribá“, t. j. to, čo by bolo zvýšené na pôvodnej sume pôžičky .. a týka sa to samotného zvýšenia hodnoty (požičanej sumy), keď Boh zoslal „Boh však predaj povolil, ale ribá zakázal.“, t. j. zakázal, aby sa pri pôžičke pridávalo čokoľvek navyše nad sumu prijatej (vrátenej) pôžičky.“ Dr. Al-amín uvedené komentoval, že sú to jasné slová o tom, že čokoľvek nad pôvodnú sumu pôžičky pri uzatváraní

160 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, str. 18

zmluvy o pôžičke, sa chápe ako ribá, ktorý bol praktizovaný v predislamskom období a ktorý (ribá) bol zakázaný textom Koránu.

Dr. Al-Amín tiež citoval učenca Ibn Rušda (vnuka), ktorý rozdelil ribá na ribá pôžičiek a ribá kúpnych zmlúv, keď povedal (Ibn Rušd): „Učenci sa zhodli na tom, že ribá môže existovať v dvoch podobách: pri kúpnych zmluvách a pri záväzkoch, ktorými niekto berie na seba určitý záväzok pri predaji, požičiavaní si, alebo inom.“ Dr. Al-amín to komentoval tak, že ide o presné delenie, ku ktorému sa priklonili aj niektorí odborníci v súčasnej dobe. Pod ribá pôžičiek sa priradujú oba druhy ribá predislamskej doby (žáhilija), ktoré Korán zakázal, ktoré sa radia pod ribá Al-nasía, t. j. zvýšenie hodnoty pôvodného dlhu, ktoré je dohodnuté za plynutie času, bez ohľadu na to, či ribá vznikol na základe pôžičky s dohodnutým zvýšením hodnoty už pri samotnom poskytovaní pôžičky, alebo či ribá vznikol až na základe odloženia záväzku, ktorého splatnosť bola následne odložená s ribá z dôvodu nemožnosti plnenia v dohodnutom čase. Tým pádom sa ribá spojený s pôžičkami obmedzuje len na „plynutie času“ (zvýšenie hodnoty pôvodného dlhu za odloženie splatnosti) a nevzťahuje sa na „ribá Al-fadl“ (ribá spojený so zvýšením množstva pri druhovo totožných veciach).¹⁶¹

161 Hovorí sa tu len o pôžičkách, nie o záväzkoch. Totiž z hľadiska ribá, sa pôžičky chápali samostatne, oddelene od obchodných záväzkov. Pri pôžičkách za rozhodujúce považovali plynutie času (od poskytnutia pôžičky alebo od odloženia jej splatnosti). Pri záväzkoch za rozhodujúce považovali druh požičaných vecí spolu s plynutím času.

Čo sa týka ribá spojeného s predajom, Dr. Al-amín uvádza, že ten zahŕňa ribá Al-fadl aj ribá Al-nasía, t. j. oba druhy. Ako príklad ribá Al-nasía, môžeme uviesť predaj určitého druhu tovaru za taký istý druh s odložením prevzatia jedného z nich, ako keď niekto predá inému 200 g. zlata za 200 g. zlata s tým, že jeden z nich si prevezme to svoje zlato až neskôr. Ako príklad ribá Al-fadal, si môžeme uviesť predaj určitého druhu tovaru za ten istý druh tovaru, ale s pridaním množstva u jedného z nich. V niektorých prípadoch sa môže stať aj to, že pri určitej komodite a obchodnom vzťahu sa vyskytnú ribá Al-nasía aj ribá Al-fadl súčasne. Je to napr. v prípade predaja určitého druhu tovaru za ten istý druh tovaru, ale s pridaním množstva u niektorého z nich a s odložením prevzatia niektorého z nich, t. j. ak niekto predá niekomu 200 g. zlata za 250 g. zlata s tým, že si to prevezme o mesiac.

Ak si vezmeme posledný príklad, ktorý Dr. Al-amín uviedol, tak ide o 1) predaj a kúpu toho istého druhu komodity/tovaru, 2) zvýšenie množstva pri jednej z komodít (250 g oproti 200 g), 3) odloženie prevzatia jednej komodity (predaj sa neuskutočnil z ruky do ruky).

Dr. Al-amín citujúc Ibn Rušda, ďalej uvádza: „Vráťme sa teraz k Ibn Rušdovi, ktorý pokračoval a povedal „Ribá pri záväzkoch, ktorými niekto berie na seba určitú povinnosť, sa delí na dva druhy. Prvým z nich na ktorom je zhoda, je ribá známy z predislamskej doby, ktorý bol zakázaný, keď požičiavali so zvýšením hodnoty požičanej sumy a čakali. Potom hovorievali: „Počkej ešte a pridám ti viac“. To je aj to, čo mal na mysli prorok, keď povedal pri poslednej púti: „Ribá známy v predislamskej dobe sa končí. Prvý

ribá, ktorý ukončujem je ribá Al-abbása Bnu Abdulmuttaleba.“““
Dr. Al-amín to komentoval, že Ibn Rušd určil požičiavanie si so zvýšením hodnoty požičanej sumy, za jeden z druhov ribá známych v predislamskej dobe, ktorý Korán zakázal, t. j. pôžička so zvýšením hodnoty požičanej sumy. Ide o druh, na zákaze ktorého je zhoda. Ibn Qudáma povedal: „Každá pôžička v ktorej bola daná podmienka zvýšenia pôvodnej hodnoty, je zakázaná bezo sporu.“
Ibn Al-munzer povedal: „Zhodli sa na tom, že ak by ten kto požičiava (veriteľ) podmienil poskytnutie pôžičky tomu, kto si požičiava (dlžník), zvýšením hodnoty pôvodnej sumy alebo darom (skrytie úrokov ich nazvaním darom), a na tom základe by pôžičku poskytol, tak všetko navyše nad pôvodnú sumu je ribá.“

Na záver Dr. Al-amín uvádza, že ako jasne vyplýva z predchádzajúceho výkladu, pri poskytovaní pôžičky, akákoľvek podmienka o tom, že sa jej pôvodná suma zvýši, predstavuje ribá v jeho predislamskej podobe, ktorý zakázal Korán. Z tohto dôvodu sa takýto ribá pridružuje pod ribá Al-nasía, ktorý Korán zakázal a nie pod ribá Al-fadl, ktorý bol zakázaný na základe prorokovej tradície a ktorý sa (ribá Al-fadl) vzťahuje len na predaj, nie na pôžičky.

Veľký význam presného zadefinovania uvedeného triedenia spočíva v tom, že v závislosti od zaradenia pôžičky pod prvý alebo druhý druh ribá, je možné dnešné úroky z pôžičiek povoliť alebo nepovoliť.

Dr. Al-amín¹⁶² uvedenú skutočnosť konkretizoval, keď napísal: „Ako som uviedol na úvode, niektorí súčasní učitelia a vedci z odboru islamských vied, sa snažili priradiť ribá z pôžičiek, v ktorom je podmienené zvýšenie pôvodnej hodnoty (sumy pôžičky) hneď pri poskytovaní pôžičky, pod ribá Al-fadl. Snažili sa tak dospieť k povoleniu úročených pôžičiek s odvolaním sa na „nutnosť“. Argumentovali tým, že, ako hovorí Ibn Al-qajjem, ribá Al-fadl patrí pod právnu kategóriu Zamedzenia skazy (arabsky Sad Al-zar'ee), pričom to, čo patrí pod túto kategóriu (Zamedzenia skazy) môže byť dovolené v prípade nesmiernej potreby - nutnosti. Takto to oni chceli odôvodniť.“ Dr. Al-amín pokračuje: „Tento názor ale správny nie je z dôvodov, ktoré boli už uvedené. Ribá z pôžičiek pri ktorom je podmienené zvýšenie pôvodnej požičanej sumy pri jej vrátení, patrí pod ribá za dlhy, ktorý predstavuje jednu z foriem ribá predislamskej doby, ktorú Korán zakázal. Nejde o formu ribá z predaja, pod ktorý je zaradený ribá Al-fadl, pretože zvýšenie pôvodnej sumy spolu s odkladom (vrátenia) požičanej sumy, nie je možné považovať len za fadl (zvýšenie pôvodnej požičanej sumy), ale je to aj odplata za plynutie času a náhrada zaň. Fadl (Al-fadl - zvýšenie pôvodnej hodnoty) ako taký nastáva samostatne len tam, kde nie je plynutie času. Navýšenie možno považovať za fadl len vtedy, ak by došlo k výmene dvoch tovarov toho istého druhu z ruky do ruky; ak tam ale je aj plynutie času, potom je tu daný jednak prvok Al-nasá (odklad splatnosti) za plynutie času a jednak prvok Al-fadl (zvýšenie pôvodnej hodnoty pri tom istom druhu).“

162 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, str. 19

Zjednodušene povedané, poznáme dve kategórie ribá. Jedna je ribá Al-nasía, ktorú zakázal Koránu a druhá je ribá Al-fadl, ktorú zakázali výroky proroka Muhammada. To, čo Korán zakázal je jednoznačne zakázané. To, čo bolo zakázané na základe prorokových výrokov, tam možno uvažovať o povolení výnimky, ak ide o verejný záujem a nevyhnutnosť. Niektorí vedci z odboru islamských vied preto vyjadrili úvahy, že úroky z pôžičiek možno zaradiť pod ribá Al-fadl a následne na ne uplatniť výnimku zo zákazu. Takéto úvahy ale nie sú presné, pretože pri úročených pôžičkách sú naplnené dva znaky: 1) Ide o zvýšenie pôvodnej hodnoty pri tých istých druhoch vecí (čo je podmienka ribá Al-fadl), 2) Ide o zvýšenie pôvodnej hodnoty z dôvodu plynutia času (čo je zasa podmienka ribá Al-nasía). To znamená, že úročené pôžičky jednak spadajú do kategórie záväzkov z dlhov, čo spadá pod ribá Al-nasía (nie ribá Al-fadl) a jednak samotné navýšenie je viazané na plynutie času, čo je zasa jednou zo základných znakov ribá Al-nasía (nie ribá Al-fadl). Takto Dr. Al-amín uvedený argument vyvrátil a skonštatoval, podobne ako mnohí ďalší vedci z odboru islamských vied, že úročené pôžičky patria jednoznačne pod ribá Al-nasía.

Niektorí súčasní vedci z odboru islamských vied vyjadrili iné stanovisko v ktorom uviedli, že nevidia žiaden problém v určení zisku dopredu (úrok nazvali ziskom, ktorý si veriteľ s dlžníkom dohodnú dopredu). Povolili to s odôvodnením, že ide o vzájomný súhlas a dohodu dvoch zmluvných strán, pritom nič v Koráne ani v prorokovej tradícii takejto dohode nebráni. Nesprávnosť takéhoto tvrdenia však možno odôvodniť dvoma skutočnosťami:

1. V prípade pôžičky nejde o klasický obchodný kontrakt - investíciu, aby bolo možné hovoriť, že vykazuje zisk. Ide tu o poskytnutie peňazí za úroky, ktoré predstavujú zvýšenie pôvodnej sumy pôžičky, čo predstavuje ribá. Nič na tom nemení ani snaha nazvať to obrazne „ziskom“, pretože „Dôraz sa kladie na obsah, nie na slová a konštrukcie“, ako to hovorí jedna zo základných právnych zásad (fiqhu).

2. Aj keby sme hypoteticky pripustili, že ide o dvojstranný obchodný kontrakt s určeným ziskom, ktorý je vopred zaručený, bolo by to v protiklade s právnou zásadou, ktorá vychádza z jasného právneho ustanovenia zakladajúceho sa na výroku proroka Muhammada. Amro Bnu Šuejb spomenul, že jeho otec uviedol, že počul jeho starého otca hovoriť, že posol boží (Muhammad) povedal: „Nie je dovolené (súčasne) požičať si a predat', ani dohodnúť dve podmienky pri predaji, ani zisk z niečoho za čo neručíš.“¹⁶³ Al-šawkáni povedal pri výklade vety „ani zisk z niečoho za čo

163 Výrok znamená, že nie je dovolené niečo predat' pod podmienkou, že kupujúci zároveň poskytne pôžičku predávajúcemu. Dvomi podmienkami pri predaji sa myslí, že niekto predá niekomu niečo za určitú sumu s odloženou úhradou kúpnej ceny na určitý čas a keď nastane čas úhrady kúpnej ceny, si vec odkúpi späť za inú sumu. O dve podmienky môže ísť aj vtedy, keď sa predávajúci dohodne s kupujúcim, že mu vec predáva za jeden dinár v hotovosti pri predaji alebo za dva dináre s odloženou povinnosťou úhrady kúpnej ceny na dohodnutý čas, a pod. Pod ziskom z niečoho za čo predávajúci neručí, sa myslí, že niekto by predal vec, ktorú kúpil, ale ešte neprevzal, nemal v držbe, a teda za ňu ani neručí v prípade, že by napr. došlo k jej náhodnému zničeniu; takýto predaj sa nepovoľuje dovtedy, kým predávajúci vec nedostane skutočne do držby a nebude plne zodpovedať za jej vady vrátane náhodného zničenia. Posledný prípad je aj o predaji niečoho, čo nie je u predávajúceho a nevie zaručiť, že to uňho aj bude, ako napr. predaj stratenej ťavy u ktorej sa nevie, či sa nájde alebo nie, a pod.

neručíš“, že to znamená, že nikto nesmie vziať zisk za komodu/tovar, za ktorú sa nevie zaručiť, ako napr. keby kupujúci1 kúpil šaty od predávajúceho1 a predal ich niekomu inému - kupujúcemu2, predtým než by si ich prevzal od predávajúceho1. Takýto obchod je neplatný a zisk z neho nie je povolený, pretože za šaty stále ručí predávajúci1 a nie kupujúci1, keďže ich kupujúci1 ešte od predávajúceho1 neprevzal. Zisk je dovolený vo všetkom, pokiaľ je strata (v prípade poškodenia/znehodnotenia veci pred jej odovzdaním kupujúcemu – nebezpečenstvo náhodnej skazy) na účet predávajúceho. Ak by strata nebola na účet predávajúceho, ako napr. predaj veci pred jej prevzatím, keď nebezpečenstvo náhodnej škody je stále na ťarchu pôvodného vlastníka, vtedy nie je zisk oprávnený pred prevzatím veci. Dôvod takejto úpravy je, že v prípade, ak kupujúci ešte neprevzal vec, ktorú predal ďalej, nebezpečenstvo náhodnej skazy veci je stále na pôvodnom vlastníkovi. Tým pádom nový kupujúci nemôže žiadať predávajúceho, aby mu vydal prírastky veci, ktoré na veci pribudli (alebo úžitok, ktorý mal predávajúci z veci) od momentu kúpy do momentu skazy. Dr. Al-amín pokračuje¹⁶⁴: V uvedenom výroku máme jasne zadefinované, že nie je dovolené muslimovi vziať zisk z veci za ktorú neručí v prípade, ak by došlo k jej skaze. Ako by sme preto mohli povedať v prípade pôžičky s úrokmi, že je pri nej možné vopred určiť zisk a zaručiť sa zaň pri dlhopisoch, investičných certifikátoch a peniazoch na viazaných účtoch!

164 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, str. 21

Vo vzťahu k ribá spojený s predajom (ribá Al-bujúe), Dr. Al-amín uviedol: Ako už bolo povedané, bol zakázaný na základe tradície po prorokovi Muhammadovi vyplývajúcej aj z výroku proroka Muhammada v ktorom povedal: *„Zlato za zlato. Striebro za striebro. Pšenicu za pšenicu. Jačmeň za jačmeň. Datle za datle. Soľ za soľ. Jedno za jedno a z ruky do ruky. Ak by išlo o iné druhy než tieto, tak predávajú, ako chcete, pokiaľ to bude z ruky do ruky.“* (zo zbierky výrokov Sahíh Muslim). Prorok Muhammad tiež povedal: *„Nepredávajú zlato za zlato, iba ak niečo za niečo podobné, a neuberajte z jedného v prospech druhého. Nepredávajú striebro za striebro, iba ak niečo za niečo podobné, a neuberajte z jedného v prospech druhého. Nepredávajú niečo, čo nie je prítomné (pri predaji - nevidíte to a nepoznáte) za niečo, čo prítomné je.“* Ide o dva výroky z množstva podobných výrokov, ktoré zakazujú určitý druh predaja označujúc ho ako ribá Al-fadl. Tento druh ribá, napriek tomu, že ho Arabi v predislamskej dobe praktizovali, nebol u nich považovaný za ribá (nemal ani toto označenie na rozdeľ od ribá Al-nasía). Označil sa ako ribá až na základe výrokov proroka Muhammada. Tento druh ribá sa vzťahuje hlavne na predaj súvisiaci s oboma druhmi platidiel - zlata a striebra a niektorých základných druhov potravín. Tento druh ribá (ribá Al-fadl) je tiež zakázaný, podobne ako ribá Al-nasía.

6. Čo sa o ribá uvádza v niektorých novodobejších publikáciách islamských učencov

Sejjed Sábeq ohľadom odôvodnenia zákazu ribá uviedol¹⁶⁵: Ribá je zakázaný vo všetkých nebeských náboženstvách. Dôvodom jeho zákazu je, že spôsobuje veľkú škodu, a to:

1. Vyvoláva nepriateľstvo medzi jednotlivcami a ničí ducha spolupráce medzi nimi. Všetky náboženstvá, hlavne islam, pritom vyzývajú k spolupráci a uprednostňovaniu ostatných pred samým sebou, nemajú radi chamtivosť, sebeckosť a zneužívanie práce iných,

2. Vyúsťuje do vytvorenia vrstvy, ktorá žije v prepychu a ktorá nič neprodukuje. Majetky, ktoré má táto vrstva sa zväčšujú bez žiadnej podstatnej námahy, preto sa táto vrstva stane ako parazitujuce rastliny, ktoré rastú na úkor iných. Islam naproti tomu vyzdvihuje prácu a váži si tých, ktorí pracujú, pričom prácu považuje za najlepší spôsob získavania obživy, pretože to vytvára zručnosti a pozdvihuje odhodlanie u jednotlivca,

3. Je to prostriedok podrobovania si iných .. A my sme videli ribá a jeho pôsobenie pri podrobení si a ovládnutí našich krajín.

165 A. Sábeq, *Fiq Al-sunna*, str. 930

Islam vyzýva k tomu, aby človek požičal svojmu bratovi dobrú pôžičku, pokiaľ by ten potreboval peniaze, pričom odmeňuje za takúto pomoc odmenou veľkou: „Čokoľvek by ste dali v podobe pôžičky založenej na ribá, aby to rástlo z majetkov ľudí, to u Boha rásť nebude. Čokoľvek by ste dali v podobe zakáta, sledujúc tým Božiu tvár, budete to vy i každý, kto tak koná, komu sa násobok toho, čo dal, dostane.“ (Korán 30:39)

Na základe uvedeného a už spomenutých výrokov proroka Muhammada, Sejjed Sábeq uviedol, že ak by došlo k výmennému obchodu pri druhovo totožných veciach, napr. zlato za zlato alebo pšenicu za pšenicu, tak na správnosť tohto výmenného obchodu, sa vyžaduje splnenie dvoch podmienok:

1. Musí ísť o to isté množstvo vymeneného tovaru, aj keď by išlo o rozdielnu kvalitu,

2. Uskutočnenie výmeny priamo, t. j. oba vymenené tovary musia byť v čase výmeny prítomné a musia sa odovzdať a prevziať súčasne.

Pokiaľ by išlo o výmenný obchod nie toho istého druhu tovaru, potom je možné takúto výmenu uskutočniť bez splnenia prvej podmienky, t. j. toho istého množstva oboch vymieňaných vecí alebo tovarov. Druhá podmienka ale musí ostať zachovaná.

V rámci islamského práva došlo k určeniu niektorých druhov obchodov, ktoré by sa podobali na obchod s ribá, preto boli zakázané. Išlo napr. o predaj živého zvierat'a za mäso toho istého zvierat'a, alebo predaj vecí s odloženou úhradou jej ceny a následne pri

splatnosti ceny, znova (spätne) vec kúpiť od kupujúceho za nižšiu cenu, a pod.

K otázke poskytovania pôžičiek a úverov, sa Sajjed Sábeq¹⁶⁶ vyjadril v tom zmysle, že je možné poskytnúť pôžičku alebo úver, ale bez úročenia. Dokonca poskytnutie pôžičky alebo úveru patrí k chvályhodným správaniam, ktorými si ľudia navzájom pomáhajú. Požičať sa dá všetko, dokonca aj chlieb alebo cesto medzi susedmi. Pri bežných veciach, ktoré si ľudia často požičiavajú a vracajú, ako je jedlo alebo suroviny medzi susedmi, tam nevidí žiaden problém v tom, ak si ľudia vracajú aj viac, pretože tu ide zvyčajne o každodenné jednoduché záležitosti. Pri otázke, či môže ten, kto si požičal, vrátiť aj viac ako prevzal, odpovedal, že ak nejde o vopred dohodnuté navýšenie (úročenie) alebo o vec pri ktorej sa zvyknú u iných subjektov účtovať úroky, tak nie je nič zlé, pokiaľ ten, kto si požičal vráti to, čo si požičal a sám od seba pridá k tomu ešte niečo navyše. Napr. niekto si požičia auto v ktorom je v nádrži 20 litrov benzínu. Keď ho vracia, má ho vrátiť tak, aby bolo v nádrži 20 litrov benzínu, ak však sám od seba vráti auto s nádržou v ktorej je 30 litrov benzínu, to sa nepovažuje za ribá. Je to z dôvodu, že jednak to nebolo dohodnuté, takže je to dar, a jednak nešlo o komoditu/tovar, pri ktorom sa zvyknú úroky dojednávať (ako napr. pri peniazoch).

Pri otázke pôžičiek, Sejjed Sábeq ešte uviedol tri ďalšie pravidlá. Prvým je, že pokiaľ dlžník nepotrebuje požičanú vec, tak ju má vrátiť vlastníkovi bez meškania (pokiaľ nebolo dohodnuté

166 A. Sábeq, *Fiq Al-sunna*, str. 934

medzi nimi niečo iné). Druhé pravidlo je, že k chvályhodným správaniam patrí, ak dlžník z objektívnych dôvodov nevie dlh splatiť v dohodnutom čase, veriteľ mu poskytne dodatočný čas na jeho splatenie. Tretie pravidlo spočíva v tom, že ak boli pôžička alebo úver poskytnuté na určitú dobu (ku konkrétnemu dátumu), nesmie veriteľ odpustiť dlžníkovi časť dlhu, výmenou za to, že dlžník splatí zvyšok dlh skôr, než bolo dohodnuté (veriteľ by náhle potreboval peniaze, preto by oznámil dlžníkovi, že mu odpustí časť dlhu, pokiaľ mu zvyšok splatí hneď, nie v čase, keď to bolo pôvodne dohodnuté.) To by mohlo vyvolať ribá, ale v opačnom poradí, totiž, že z pôžičky by mal úžitok dlžník na úkor veriteľa. Tým by sa porušila zásada, že z pôžičky alebo úveru nesmie vzniknúť žiaden úžitok (má sa vrátiť toľko, koľko sa požičalo).

Všetky ustanovenia a pravidlá, ktoré Sejjed Sábeq uviedol, boli ustanovené známymi učencami a právnymi školami a smermi islamského práva.

7. Novodobé bankové úroky

Novodobým ekvivalentom slova „úrok“ v slovenskom jazyku je v arabskom jazyku slovo „fáida“. Slovom fáida sa v dnešnej dobe označujú aj bankové úroky. Slovo fáida znamená osoh, úžitok, prospech. Nazvať úroky týmto slovom bola možno snaha o to, aby sa nemiešalo pôvodné slovo ribá s niektorými typmi obchodov pri ktorých sa nezakazuje to, čo je pri ribá zakázané. Pod slovom fáida sa označujú aj novodobé úroky z bankových pôžičiek a iných finančných operácii.

Podľa výkladových slovníkov arabského jazyka, je „fáida“ prospech, osoh alebo úžitok z poznania alebo majetku. Je to aj dobro, ktoré Boh dal človeku, z ktorého má človek prospech.

Z pohľadu vedy islamského práva, Dr. Al-amín¹⁶⁷ uviedol, že „Fáida je to, čo vzišlo nie priamo z peňazí, ale napr. z dedičstva alebo darovania, **alebo** (čo vzišlo) z vlastných peňazí z ktorých ešte nebola odvedená zakat, ako napr. keď niekto predáva niečo z vlastného majetku za viac, ako bola pôvodná nadobúdacia cena, **alebo** ak ide o vlnu, mlieko, plody paliem, ak boli pôvodne určené na vlastnú spotrebu; to všetko je fáida. To znamená, že z hľadiska vedy islamského práva má pojem fáida užší význam, než je jeho

167 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácii s úrokmi, str. 25

lingvistický význam.“ Dr. Al-amín pokračuje: „Z bankového hľadiska je fáida zaplatená cena za použitie peňazí.“

Slovo fáida v arabskom jazyku má viacero významov, podľa toho v akom kontexte ho používame. V novodobej terminológii, najmä terminológii spojenej s bankovníctvom, sa slovo fáida ustálilo hlavne ako ekvivalent slova úrok, t. j. úroky z bankových pôžičiek a úverov. Na uľahčenie orientácie v problematike bankových úrokov, budeme používať slovo fáida v zaužívanom zmysle v novodobej bankovej terminológii, ako úrok z poskytnutých pôžičiek a úverov.

Aký je rozdiel medzi ziskom a úrokom? Zisk učenci charakterizovali, ako „Kladný rozdiel ceny tovaru pri jeho predaji oproti jeho pôvodnej (nadobúdacej) cene, vyjadrený v zlate alebo striebre.“ Zisk (ribh) je ten kladný rozdiel ceny veci oproti jej pôvodnej nadobúdacej cene pri veciach, ktoré boli pôvodne kúpené s úmyslom s nimi obchodovať. Ak ale takýto kladný rozdiel vznikol pri predaji veci, ktorá nebola kúpená s úmyslom s ňou obchodovať, potom sa tento kladný rozdiel nenazýva zisk (ribh), ale fáida (úžitok, prospech). Zisk z tovarov určených na obchodovanie sa v určitých prípadoch označuje aj slovom ghilla. Uvedené rozlíšenie má svoj význam pri platení odvodu zakat.

Ibn Qudáma Al-hanbali napísal v úvode svojho výkladu o platení odvodu zakat pri vzraste obchodného majetku (majetku určeného na obchodovanie): „Odvod zakat je povinne odvádzaný len pri spiacom majetku (ktorý sa nehýbe) .. k vzrastu pri obchodnej činnosti zväčša dochádza tak, že je majetok v neustálom pohybe

a rastie. To znamená, že zvýšená hodnota, ktoré vzniká pri pohybu obchodného majetku v dôsledku predaja a kúpy, predstavuje nesporné zisk.“ Dr. Al-amín konštatuje, že zisk je tým pádom u Ibnu Qudámu, podobne ako je aj u učencov Malekovskej právnej školy, to, čo vzniká v dôsledku obchodnej výmeny v ktorej sa peniaze menia na tovary určené na obchodovanie. Tieto tovary určené na obchodovanie sa potom predávajú za vyššiu cenu, než za cenu za ktorú boli nadobudnuté. Toto zvýšenie ceny (kladný rozdiel) oproti pôvodnej cene, sa nazýva v právnej vede islamského práva, ako zisk (ribh).

Ďalší pojem o ktorom sme sa už zmienili je Ghilla. Tento pojem - ghilla, z pohľadu vedy islamského práva znamená „To, čo vzišlo (ako vedľajší prírastok) z tovarov kúpených na obchodovanie, pred predajom týchto tovarov. Je to napr. vlna (kúpených zvierat), mlieko, alebo datle z paliem kúpené na obchodné účely, alebo akýkoľvek prírastok pôvodnej komodity (tzv. úžitok z týchto komodít). Je to aj napr. malé jahňa alebo iné zviera kúpené (v rámci podnikania) za dvadsať, a po jeho dorastení predané za päťdesiat.“ Tento prírastok (kladný cenový rozdiel) sa nenazýva ribh (zisk), ale sa nazýva ghilla.¹⁶⁸ Na základe uvedeného dospel Dr. Al-amín k záveru, že dnešné bankové a iné úroky, sa nezhodujú so žiadnym z nezakázaných spôsobov obchodovania. Dnešné úroky nie sú totožné ani so ziskom – ribh, ani s ghillou. Je tomu tak preto, že bankový úrok je „cena za použitie peňazí“, to znamená, že je to zvýšenie pôvodnej sumy pôžičky za požičanie peňazí na určitú dobu,

168 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, str. 26

čo predstavuje podmienené zvýšenie sumy pôžičky pri jej poskytovaní, ktoré je totožné s jednou z foriem pôžičiek s ribá, ktorá bola známa v predislamskej dobe (žáhilija) a ktorá bola zakázaná vo viacerých znameniach Koránu.

V súvislosti s prípustnosťou úrokov, Dr. Al-amín¹⁶⁹ uvádza, že dokonca aj na Západe boli úroky v minulosti zakázané a považovali sa za úžeru, kým neprišla ekonomická potreba úročenia na získanie kapitálu, na základe čoho sa odčlenili úroky od úžery a úžera ostala už len v podobe veľmi vysokých úrokov, ktoré sú nad prípustnou mierou určenou zákonom alebo zaužívanou zvyklosťou. Citujúc Dr. Isaa Abdoa, ktorý citoval lorda Kitera, Dr. Al-amín uviedol, že „V momente, keď bude k dispozícii kapitál na jeho použitie, ktorý by bol uložený vo forme súkromných alebo spoločných úspor, tak úroková miera prirodzenie klesne na nulu a neostane možnosť, aby investor, ktorý nič nerobí a žije na úkor spoločnosti, aj naďalej žil z úrokov alebo dokonca úžery.“ Z uvedeného je úplne jasné, pokračuje Dr. Al-amín, že bankové úroky sú určitým druhom ribá z pôžičiek, ktorý vzniká pri pôžičkách pri ktorých dochádza ku zvýšeniu požičanej sumy v základe zmluvy o pôžičke, na ktorom sa zmluvné strany dohodli od samého začiatku. V tomto prípade ide o zakázanú vec, pretože predstavuje formu ribá známej v predislamskej dobe (žáhilija), ktorú Korán odsúdil a zakázal.

169 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, str. 28

8. Novodobá polemika o úrokoch, najmä tých bankových

V posledné desaťročia sa zintenzívnila polemika o tom, či sú bankové úroky z pohľadu islamského náboženstva, zakázané alebo možno ich povoliť. V predchádzajúcom výklade sme si rozobrali celú problematiku úrokov, základ a charakter ich zakázania, spolu s argumentmi, ktoré sa toho týkajú. Nakoľko ale predpokladáme, že sa čitateľ v budúcnosti stretne s niektorými novodobými polemikami o tejto otázke, uvedieme aj hlavné argumenty, ktoré niektorí vedci z odboru islamských vied uvádzajú v súvislosti s argumentáciou v prospech povolenia úrokov. Okrem toho, že sa s nimi oboznámia hlavne muslimovia, sú podľa nás aj zaujímavou právno-teoretickou otázkou.

Argumenty tých vedcov z odboru islamských vied, ktorí povolili úroky pri pôžičkách, spočívajú v nasledujúcom:

1. Peňažné prostriedky, ktoré banky ukladajú na účtoch klientov alebo ktoré požičiavajú tým, ktorí si berú pôžičky (ako sme už uviedli, pod slovom pôžička tu myslím aj úver), nie sú v skutočnosti pôžičky, pretože ich splatnosť je odložená a odklad splatnosti, ako jedna z podmienok pôžičky, nie je prípustný u šafi'ívskej právnej školy. To je napr. argument Dr. Safijjiddína.

2. Takéto peňažné prostriedky (pôžička s úrokom) sa pridružujú pod druh zmluvy známej ako Aqd Al-silim. Aqd Al-silim možno stručne opísať tým, že ide o kúpu určitej komodity, ktorej druh a množstvo sú dohodnuté s odložením doby prevzatia kúpenej komodity. To znamená, že kupujúci si napr. v letnom období kúpi 400 kíl skorých jabĺk od poľnohospodára, ktorý ich má už zasadené, za dohodnutú cenu, cenu mu vyplatí pri uzatvorení zmluvy, ale jablká si prevezme až v čase ich dozretia, t. j. musí byť presne určené o aký druh ide, kúpna cena, množstvo, kvalita, čas prevzatia. Tento druh zmlúv má viaceré prvky kúpnej zmluvy, ale napriek tomu je určený ako samostatný druh zmlúv, hlavne z dôvodu uhradenia kúpnej ceny za tovar, ktorý kupujúci ešte neprevzal. Tento druh zmlúv sa pripustil berúc do úvahy potreby ľudí pri vykonávaní rôznych druhov činností. Ohľadom podmienok, kedy sa zmluva považuje za zmluvu Al-silim, existujú určité rozdiely medzi jednotlivými právnymi školami. Na tomto mieste je pre nás podstatné, že šafiiovská právna škola určuje, že je prípustné pri zmluve Al-silim odklad prevzatia kúpeného tovaru.

3. Otázka ribá sa tohto typu zmlúv (Aqd Al-silim) netýka, pretože ribá sa týka len majetkov, ktoré boli presne určené (zlato, striebro, pšenica, jačmeň, atď.) Papierové peniaze nespádajú medzi uvedené druhy majetkov u ktorých sa ribá zakázalo, preto bankové úroky nie sú ribá, čo znamená, že aj úročenie je z tohto dôvodu dovolené. To v dôsledku vedie týchto vedcov k vyjadreniu stanoviska, že novodobé bankové pôžičky sa neradia pod zmluvy

o pôžičku, ale pod Aqd Al-silim, ktorý pripúšťa kúpu budúcej veci za vopred dohodnutú cenu.¹⁷⁰

Uvedení vedci z odboru islamských vied, v snahe nájsť teoretické východiská na povolenie novodobých bankových úrokov z pôžičiek, postupovali nasledujúco:

1. Pri poskytovaní pôžičky (uzatváraní zmluvy o pôžičke) sa dohoda o určení doby splatnosti nepripúšťa u šafiiovskej právnej školy. Z toho vyvodili, že ak je dohodnutá určitá doba splatnosti, nejde už o zmluvu o pôžičke, ale o iný typ zmluvy.

2. Sústredili sa na ohraničenie otázky zákazu ribá na konkrétne tovary, ktoré výroky proroka Muhammada uvádzajú, t. j. na ribá Al-fadl.

3. Považovali novodobé papierové peniaze za druh, ktorý nespadá pod uvedené konkrétne druhy u ktorých je nebezpečenstvo výskytu ribá.

4. Pridružili novodobé bankové pôžičky pod typ zmluvy zvaný Aqd Al-silim, ktorý umožňuje kúpu budúcej druhovo určenej veci, so splatením kúpnej ceny pri uzatvorení zmluvy a prevzatie kúpenej veci v budúcnosti. To znamená, že považujú poskytnutú pôžičku za kúpu budúcej veci s vopred dohodnutou cenou a časom odovzdania kúpenej veci.

Na uvedenú argumentáciu Dr. Al-amín reagoval, že diskusia medzi učencami sa v minulosti sústredila na otázku, či je dohodnutá doba splatnosti dlhu z pôžičky záväzná alebo nie, t. j. či je

170 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, str. 31

veriteľ povinný sa držať tejto doby alebo môže od dlžníka žiadať splatiť dlh ešte pred touto lehotou splatnosti. Neriešili otázku, či je v zmluve o pôžičke povolené dohodnúť dobu splatnosti alebo nie, ale len to, či v prípade, ak bola dohodnutá, je ňou veriteľ viazaný a môže žiadať splatenie dlhu len v dohodnutý čas (nie skôr). Ako Dr. Al-amín uvádza, všetky právne školy (vrátane Šafiiovskej) s výnimkou Malekovskej právnej školy, sa vyjadrili, že keďže ide o pôžičku, ktorú veriteľ poskytuje z dobrosrdečnosti, tak je veriteľ oprávnený požiadať o jej splatenie kedykoľvek (napriek tomu, že bolo dohodnuté jej splatenie v určitom čase). Jedine Malekovská právna škola zastala stanovisko, že je potrebné dodržať dohodnutý termín splatenia, pretože jeho nedodržanie by mohlo predstavovať škodu pre dlžníka, ak by mal vrátiť požičané peniaze (pôžičku) pred časom ich splatnosti. Okrem toho, pri bankových pôžičkách, nie je možné zmluvu Al-silim, ako špecifický druh zmlúv uzatvoriť, ak sa poskytujú (požičiavajú) peniaze a peniaze sa aj vracajú, t. j. peniaze za peniaze. V takomto prípade (požičanie peňazí a vrátenie peňazí) totiž už ide o jasnú pôžičku, nie o zmluvu Al-silim (kúpu budúcej veci). To je dôvod, prečo nie je možné na súčasné úrokové pôžičky použiť úpravu zmluvy Al-silim a na jej základe povoliť bankové pôžičky s úrokmi.

Keď už analyzujeme otázku bankových úrokov, skúsme si uviesť, ktoré druhy bankových služieb a operácií sa pod ribá zaraďujú.

Dr. Al-amín¹⁷¹ uvádza, že čo sa týka bankových služieb, je možné ich rozdeliť na bežné bankové služby a na úverové služby. Vo vzťahu k bežným službám, ako je vedenie neviazaných bežných účtov, úschova cenných papierov, predaj cenných papierov, vydávanie záručných listov, kúpa a predaj cudzej meny a pod., to všetko sú služby pri ktorých zvyčajne banka berie odplatu, a ak ich aj poskytuje zdarma, tak výmenou za to, že klient využíva jej služby a banka zarába na nich iným spôsobom. Preto pri týchto druhoch bankových služieb nie je možné hovoriť o ribá.

Úverové bankové služby sú ten problematický druh bankových služieb. Ide tu hlavne o úroky platené bankou za viazané účty na ktorých sú finančné prostriedky klienta viazané na určitú dobu za úroky. Sem patria aj pôžičky a úvery, ktoré banka poskytuje klientom za úroky. Taktiež sem patria aj iné bankové služby, kde je vzťah jasne založený na tom, že banka poskytne určitú službu a za túto službu si účtuje úroky.

V spojitosti s naším výkladom, existuje jedno dôležité rozhodnutie, ktoré bolo vydané Medzinárodnou akadémiou islamského fiqhu, ktorá bola založená Organizáciou islamskej spolupráce so sídlom v Saudskej Arábii. Toto rozhodnutie bolo prijaté pod číslom 10 (10/2) o bankových operáciách s úrokmi a ustanovenia o obchodných operáciách s islamskými bankami. V Rozhodnutí sa píše:

„Plénu Medzinárodnej akadémie islamského fiqhu, ktorá bola založená Organizáciou islamskej spolupráce na svojom druhom

171 H. Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácií s úrokmi, str. 35

zasadnutí, ktoré sa konalo v Džidde od 10-16 dňa mesiaca Rabí Al-achar roku 1406 Hižri, ktorý sa zhoduje s dátumom 22-28. decembra 1985, potom, ako mu boli predložené rôzne štúdiá o moderných bankových operáciách, po dôkladnom zvážení toho, čo mu bolo predložené a rozvinutí intenzívnej diskusie, sa ukázali zlé dôsledky týchto bankových operácií na svetovú ekonomiku a na jej stabilitu, zvlášť v krajinách tretieho sveta. Po zvážení toho, aké jasné ničivé následky tento systém priniesol v dôsledku jeho odvrátenia sa od knihy božej o zákaze ribá čiastočne i celkovo, vyzývame, aby (moderné bankové operácie) to zanechali (tento systém s ribá) a aby sa obmedzili len na vrátenie pôvodného kapitálu poskytovaných pôžičiek, bez navýšenia alebo ubratia, či už (navýšenia alebo ubratia) väčšieho alebo menšieho. Na základe varovania o ničivej sile od Boha a jeho posla pre tých, ktorí ribá praktizujú¹⁷², rozhodlo (plénium) nasledujúce:

1. Každé zvýšenie alebo úrok nad požičanú sumu pôžičky, výmenou za odloženie splatnosti pôžičky, ktorá je už splatná a dlžník ju nevedel splatiť, alebo každé zvýšenie alebo úrok nad požičanú sumu pôžičky od jej uzatvorenia, obe tieto formy sa považujú za ribá a sú zakázané právnymi ustanoveniami;

2. Náhrada, ktorá zabezpečí tok financií a pomoc na obchodnú činnosť, ktorá je v súlade s tým s čím islam súhlasí, predstavuje tie vzťahy, ktoré sú založené na zákonných ustanoveniach šarii;

172 Tu sa myslí odkaz na znamenie Koránu 2:279, ktoré varovalo veriacich pred tým pokračovať v používaní ribá.

3. Akadémia sa rozhodla vyzvať vlády islamských štátov na podporovanie bánk, ktoré vyvíjajú činnosť v súlade s islamskou šariou a vytvoriť podmienky na ich zakladanie v každej islamskej krajine, aby pokryli potreby muslimov, aby muslim nežil v protiklade medzi realitou a tým, čo od neho požaduje jeho presvedčenie. Boh pritom lepšie vie (čo je správne).¹⁷³ Týmto sa končí citácia rozhodnutia Medzinárodnej akadémie islamského fiqhu.

Medzi ďalšie stanoviská vedcov z odboru islamských vied argumentujúce v prospech toho, že novodobé bankové úroky z pôžičiek nepredstavujú pôžičky s ribá, si ešte uvedieme nasledujúce stanoviská:

1. Šejch Abdulazíz Žaviš uviedol, že „Ribá, ktorý bol známy v predislamskom období bol ribá spojený so znásobovaním pôvodnej sumy pôžičky. Ribá v ktorom sa neznásobuje pôvodná suma pôžičky nebol zakázaný v Knihe (Koráne). To znamená, že ak je pôžička s malým úrokom, už nejde o ribá.“¹⁷⁴ Dr. Hattáb toto stanovisko vyvrátil argumentom, že znamenie Koránu 2:279 hovorí „... Ak by ste však pokánie učinili, tak vám ostanú vaše pôvodné majetky ..“ z čoho vyplýva, že či už väčšie alebo menšie zvýšenie sumy poskytnutej pôžičky (o úroky) nie je prípustné.

2. Šejch Muhammad Rašíd Rida uviedol, že „Ribá predstavuje zvýšenie (požičanej sumy), ktoré môže nastať pri splatnosti

173 Vyhlásenie je uverejnené na web stránka akadémie islamského fiqhu: <https://www.iifa-aifi.org/ar/1598.html>

174 Dr. Kamal Tawfiq Hattáb, Ribá a úroky v ponímaní fiqhu a ekonomiky, štúdiá uverejnená na web stránke Inštitútu štúdií islamského zákonodarstva a mravov, 2020, str. 7. <https://www.cilecenter.org/ar/resources/articles-essays/alrba-walfaydt-byn-alfqh-walaqtsad>

pôžičky, ako keď niekto povie: splatíš dlh alebo zvýšiš (požičanú sumu). Ale zvýšenie, ktoré bolo dohodnuté od začiatku, to nie je ribá.“ Dr. Hattáb toto stanovisko vyvrátil argumentom, že akékoľvek navýšenie nad pôvodnú sumu pôžičky, nie je povolené. Je jedno pritom, či to bolo dohodnuté na začiatku alebo dodatočne pri nemožnosti splatenia.

3. Šejch Abdulžalil Ísa argumentoval v prospech povolenia úrokov tým, že je tu všeobecná potreba uľahčiť ľuďom ich život aj vzhľadom k tomu, že sa zmenili podmienky života; je tu preto daná potreba ich (úrokov) povolenia. Argumentoval tým, že ak je niečo zakázané a tento zákaz sa prieči so všeobecným záujmom a potrebou, tak sa to povolí, aj keď je to pôvodne zakázané. Dr. Hattáb toto stanovisko vyvrátil argumentom, že potreba úročenia pôžičiek nie je potreba celej spoločnosti, ale je to potreba niektorých jednotlivcov, preto celá spoločnosť a celý systém ako taký, nemá naliehavú potrebu zavádzať úrokovanie pôžičiek. Ak by sa takýto argument pripustil, potom by bol prípustný aj argument, že „trochu opojných nápojov (ako je víno) pomáha srdcu.“, čím by sa povolilo pitie opojných nápojov.

4. Marúf Al-dawálibi uviedol, že obchodné spoločnosti v súčasnej dobe sú už modernejšie a pôžičky a úvery sú už na účely výroby, nie sú to spotrebné pôžičky a úvery, preto nevidí žiaden problém v tom, aby boli pôžičky a úvery s výrobným zámerom (zámerom ich použitia vo výrobnom procese) poskytované s určeným úrokom. Dr. Hattáb to vyvrátil argumentom, že výrobné pôžičky (na účely ich použitia vo výrobnom procese) boli známe aj v predislamskej dobe a ľudia si vtedy požičiavali peniaze, aby sa

zúčastnili na obchodných karavánach, ktoré kmeň Qurejš vypravoval a zisky z týchto karaván im potom prichádzali v podobe omnoho väčších ziskov než tie, ktoré platili ako ribá (väčšie, ako úroky, ktoré platili za poskytnuté pôžičky). Takže aj vtedy išlo o obchodné pôžičky na základe ktorých sa vytvárali zisky, preto nejde o nič nové.

9. Niektoré fatwi a právne stanoviská súvisiace s pôžičkami a úvermi mimo islamských krajín

Dostávame sa do ďalšej oblasti úpravy, ktorá sa odčlenila od celkovej úpravy ohľadom ribá. Ide o otázku, akú právnu úpravu použiť v krajinách, kde sa právo neriadi vo svojom základe islamským právom a kde nie sú iné možnosti získania pôžičiek než s platením úrokov.

Vo svojej štúdii, Dr. Kamal Tawfiq Hattáb¹⁷⁵, uvádza niekoľko známejších fatwiev a právnych názorov¹⁷⁶ spojených s otázkou úrokov. Tieto fatwi sú ale určené pre muslimov žijúcich mimo islamských krajín, t. j. v krajinách, kde nie je predpoklad, že by zákonodarca zohľadňoval požiadavky života muslimov, ktoré sú určené ich náboženstvom. Pre tieto krajiny sa v posledné desaťročia razia trochu iné fatwi nábožensko-právnych autorít, ktoré zohľadňujú podmienky v ktorých muslimovia žijú, kde nie sú vo vzťahu k jednotlivcom úplne dostupné podmienky na celkové dodržiavanie islamského náboženstva. Celkovou otázkou vytvorených možností na praktizovanie svojho náboženstva mimo islamských

175 K. Hattáb, Ribá a úroky v ponímaní fiqhu a ekonomiky, str. 13

176 K otázke fatwiev odkazujeme na našu publikáciu: Abdulwahab Al-Sbenaty, Fatwa a právne stanoviská, vydal: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty, 2021, ISBN: 978-80-570-3079-9

krajín, sa tu nebudem zaoberať, napriek tomu, že pôžičky s úrokom predstavuje súčasť tejto otázky.

S otázkou bezúročných pôžičiek a pôžičiek s úrokom, je priamo späté islamské bankovníctvo, ako forma bánk rešpektujúca zásady islamského náboženstva a islamského práva. V tomto smere sa môžeme stretnúť v niektorých islamských krajinách len s formou islamského bankovníctva, v iných ale existujú obe formy, t. j. islamské bankovníctvo a klasické bankovníctva, ktorého základné služby sú postavené na poskytovaní úročených pôžičiek a úverov. Mimo islamských krajín, až na výnimky, sa s islamskými bankami nestretávame. Preto sa aj právne stanoviská vedcov z odboru islamských vied v otázke toho, či si muslim žijúci mimo islamských krajín môže vziať pôžičku s úrokom, odchyľujú od stanovísk, ktoré vydali vo vzťahu k muslimom žijúcich v islamských krajinách. Dr. Hattáb niektoré takéto stanoviská uviedol, pričom tie najpodstatnejšie z nich si uvedieme aj v nasledujúcom výklade.

1. Generálny inštitút pre fatwi v Kuvajte uviedol: „Podmienky a nejasnosti, ktoré obklopujú túto otázku, ktorú riešia muslimovia nachádzajúci sa v tých krajinách (v krajinách západnej Európy a Severnej Ameriky) a za neprítomnosti zákonných (v zmysle islamských zákonov) náhradných riešení v podobe finančnej inštitúcie, ktorá by predávala na splátky (tovary a služby bez úročenia), vyvoláva stav nutnosti. Tento stav je to, čo učenci nazývajú „Všeobecná potreba, ktorá je nevyhnutná.“ Preto komisia zastáva názor, že je možné v takejto situácii, aby si niekto kúpil dom/byt v Amerike s použitím úveru z banky, ktorý je úročený

úrokom. Ide o všeobecnú potrebu, ktorá sa stala nevyhnutnosťou; to platí dovtedy, kým sa nenájde zákonná náhrada.“

2. Fatwa šejcha Mustafu Al-zarqu, ktorý uviedol: „... Potom ako som to zvážil a vrátil sa k prameňom, zistil som, že právna škola imáma Abú Hanífu a jeho spoločníka imáma Muhammada Bina Al-hasana, v otázke, keď muslim vstúpi do oblasti vojny (oblasť mieru a oblasť vojny je niekdajšie staré označenie rozlišujúce medzi oblasťami, ktoré patrili pod kalifát a tie, ktoré nepatrili a z ktorých číhalo nebezpečenstvo vojny), t. j. do iných než islamských krajín, na základe zaručenia bezpečnosti z ich strany, určuje aj možnosť požičať si s ribá, pre muslima, ktorý tam žije, aby si kúpil obydlie v ktorom bude bývať, ak je realita taká, ako je uvedené vo vyobrazenej situácii.“

3. Fatwa šejcha Al-qardaviho, ktorý súhlasil s fatwou šejcha Al-zarqu a dodal: „Pred štvrt' storočím som s ním (so šejchom Al-zarqu) jednoznačne nesúhlasil, dokonca som bol jeden z jeho najväčších odporcov v tejto otázke. Ostal som tak skoro dvadsať rokov, počas ktorých som vydával fatwi o tom, že takéto niečo je zakázané .. Nie je ale nič na tom, ak islamský učenec zmení svoj právny názor .. a hovorím pritom: Možno človek už keď sa dostane do pokročilejšieho veku, má sklony viac sa zľutovať nad tými, ktorých Boh stvoril, a má snahu o uľahčenie ich záležitostí .. alebo je možné, že po dozretí sa stáva človek viac odvážny sa stotožniť s úľavami a uľahčeniami a verejne ich obhajovať, bez toho, aby sa obával následkov, keďže je už blízko k tomu sa stretnúť s Bohom. Ktorýkoľvek dôvod by to bol, je to názor o ktorom som presvedčený a ku ktorému dospelo moje bádanie. Muslimský učenec nemá

možnosť nedodržať pravidlá čestného nakladania s poznaním, ktoré mu bolo zverené a nemá možnosť vydávať pre ľudí právne stanoviská - fatwi v rozpore s tým, o čom je presvedčený. Naopak z pohľadu zákonodarstva (tašrí) sa od neho žiada, aby to neskryl pred ľuďmi, inak by sa dopustil hriechu, zvlášť, ak by v tom bolo uľahčenie pre nich a sňatie ťažkostí z nich.“

4. Fatwa Európskeho koncilu pre právne stanoviská (pre fatwi). Ten vydal spoločnú fatwu na svojom štvrtom zasadnutí v meste Dublin v Írsku v roku 1999, ktorej text znel: „Koncil sa zaoberal touto otázkou, následkom ktorej sa nešťastie rozšírilo v Európe a vo všetkých západných krajinách. Ide o otázku obydli, ktoré sú kupované za pôžičky/úvery získané od klasických bánk .. Koncilu boli predložené viaceré štúdiá ohľadom tejto záležitosti, kde niektoré boli za, iné proti .. nakoniec ale dospel väčšinovým rozhodnutím svojich členov k tomu, že .. vyzýva všetky islamské zoskupenia v Európe, aby rokovali s klasickými európskymi bankami, aby sa táto obchodná forma zmenila na koncepciu prijateľnú z pohľadu zákonných ustanovení (islamu), ako je napr. „predaj na splátky“ v ktorom sa zvýši cena (zvýši sa cena predávanej komodity, ale neúčtuje sa úrok) výmenou za predĺženie splatnosti .. Ak by nebolo ani toto ani tamto momentálne možné, tak koncil na základe dôkazov, pravidiel a zákonných ustanovení, nevidí problém v tom používať tento prostriedok, ktorý predstavuje pôžičku s ribá na kúpu domu ktorý muslim potrebuje na vlastné bývanie a bývanie svojej rodiny. Podmienkou je, že nemá ďalší dom, ktorý by mu postačil, že to bude jeho hlavné obydlie a že nemá dostatok

finančných prostriedkov, ktoré by mu umožnili si ho kúpiť iným spôsobom.“

5. Fatwa Združenia učencov šarii v Severnej Amerike: Konferencia Združenia učencov šarii v Severnej Amerike vydala v roku 1999 vyhlásenie v ktorom sa uvádza: „Účastníci konferencie sa zaoberali problémom, ktorému čelia tí, ktorí v Amerike žijú na získanie domu na bývanie vo svetle zaužívaných možností, ktorými sú nájom alebo nadobudnutie vlastníctva použitím pôžičiek/úverov, a dospeli k .. ak by neexistovali žiadne zákonné náhrady (podľa islamských zákonov) a muslim by chcel nadobudnúť do svojho vlastníctva dom prostredníctvom možností ponúkaných bankami, tak väčšia časť účastníkov sa priklonila k možnosti (povoleniu) nadobudnutia obydľia s využitím možností ponúkaných bankami (úver na nehnuteľnosť), z dôvodu potreby, ktorá je na úrovni nutnosti. To znamená, že musia byť splnené obe podmienky, že muslim býva mimo islamských krajín a že má potrebu, ktorú majú všeobecne tí, ktorí bývajú mimo islamských krajín. Je to preto (právny názor, ktorý to povoľuje), aby sa odvrátila možná spoločenská, ekonomická, mravná a náboženská skaza a na dosiahnutie záujmov, ktoré si vyžadujú zachovanie náboženstva a islamskej identity; s podmienkou, že sa to obmedzí (takéto pôžičky a úvery) na dom na bývanie, ktorý potrebuje a nie na obchodovanie alebo investovanie.“

Dr. Hattáb¹⁷⁷ okrem uvedenia stanovísk tých, ktorí sa priklonili k povoleniu pôžičiek/úverov s ribá, uviedol aj ich argumenty

177 K. Hattáb, Ribá a úroky v ponímaní fiqhu a ekonomiky, str. 15

o ktoré sa opierali. Uvedieme si ich len v stručnosti, keďže sa zväčša zhodujú s dôvodmi, ktoré sme už uviedli v predchádzajúcom výklade. Ich hlavné argumenty sú:

1. Zákonné pravidla (islamského práva), ktoré hovoria, že a) ťažkosť si vyžaduje úľavu, b) nutnosť povolí aj zákazy, c) potreba sa považuje za nutnosť vo všeobecnej aj osobitnej rovine. Učenci v minulosti vychádzali pri týchto zákonných pravidlách zo znamenia Koránu 22:78, ktoré určovalo: „A snažte sa pre Boha s úsilím, akého je táto snaha hodná. On si vás vybral a **neučinil vám v náboženstve žiadnu úzkosť**. Je to cesta vášho otca Abraháma. On vás nazval muslimami už predtým. O tomto bude svedčiť posol vo vzťahu k vám a vy budete svedčiť vo vzťahu k ľuďom. Konajte preto modlitbu a dávajte zakat a chráňte sami seba držaním sa Boha, On je vašim ochrancom. On je veru najlepším ochrancom a je tým najlepším, kto pomôže a podporí.“¹⁷⁸ Práve veta „neučinil vám v náboženstve žiadnu úzkosť“ je ten argument a to pravidlo, ktorým uvedení učenci argumentovali, pretože zabezpečenie obydlija považovali za existenčnú záležitosť. Avšak ohľadom toho, čo možno považovať za existenčné a vo vzťahu k čomu je možné pripustiť výnimky, sa v minulosti učenci úplne nezhodli. Jedna časť za existenčné považovala to, čo je potrebné na prežitie, resp. to, bez čoho by človek zomrel. Tí použili zužujúci výklad. Patrilo k ním napr. učenec Al-sajúti. Ďalšia časť ale použila rozširujúci výklad a povedala, že existenčné je to minimum, ktoré

178 Preklad Koránu do slovenského jazyka, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., tretie vydanie 2015, ISBN: 978-80-969967-8-0

potrebuje muslim na riadny život, t. j. to minimum, bez ktorého by bol muslim oslabený, vyčerpaný a obmedzilo by to jeho produktivitu. Ako Dr. Hattáb píše, Ibn Tejmija vo svojej knihe Al-fatawi uviedol, že šaria je vybudovaná na tom, že ak je niečo zakázané, pretože to je zlé, ale tento zákaz je v kolízii s úžitkom, ktorého prínos je väčší než škoda odvrátená zákazom, potom sa to, čo je zakázané, povoľuje.

2. Pravidlá ohľadom ribá sa neuplatňujú mimo islamských krajín. O tomto pravidle tiež existujú viaceré právne stanoviská. Možno ich zhrnúť do dvoch základných stanovísk:

a) Prvé stanovisko hovorí, že je možné použiť ribá pri vzťahu muslima s nemuslimom. Mežd Al-dín Ibn Tejmija v tomto smere povedal: „Ribá je zakázané v oblasti islamu, aj v oblasti mimo nej, okrem medzi muslimom a nemuslimom, medzi ktorými neexistuje záväzok bezpečnosti.“ Inak vyjadrené, ribá je zakázaný okrem v oblastiach a krajinách s ktorými muslimovia nemajú uzatvorené na všeobecnej alebo individuálnej úrovni záväzok vzájomnej bezpečnosti a neútočenia.

b) Druhé stanovisko hovorí, že ribá je všeobecne zakázaný, či je to v oblasti islamu alebo mimo neho, bez výnimiek. Toto stanovisko vyjadrila Šaffiiovská a Hanbalovská právna škola a traduje sa, že aj Malek sa k tomu priklonil.

Nazih Hammád sa priklonil k prvého stanovisku s odôvodnením, že ak prebieha vojenský konflikt medzi islamskou krajinou a neislamskou krajinou, medzi ktorými nie je záväzok zaručenia bezpečnosti, tak býva pravidlom, že každá strana si berie majetok

tej druhej akýmkoľvek spôsobom, ktorý by inak nebol prípustný (napr. zmocniť sa majetku toho druhého po jeho prehre v boji), a teda ani jedna strana nemôže ručiť druhej za jej majetok v prípade, ak by došlo k jeho zničeniu. Preto sa mu javí, že ak by si muslim vzal jeho majetok s jeho súhlasom aj s použitím ribá, je to prípustné. Avšak dodal, že dnes už sa nedelí svet na oblasť islamu a oblasť mimo nej, ako tomu bolo v minulosti, preto všetko spadá do oblasti mieru, čo znamená, že nie je prípustné použiť ribá v žiadnom prípade kdekoľvek, bez ohľadu na to, kto takúto pôžičku/úver uzatvára s ribá. Al-qardávi tento záver Naziha Hammáda komentoval tak, že je možné, že bol pod vplyvom životných podmienok existujúcich v Kanade, kde muslimovia majú zaručenú bezpečnosť, ako všetci ostatní, ktorí tam žijú a netrpia nedostatkom (sú finančne zabezpečení).

Je evidentné, že otázka povolenia alebo nepovolenia pôžičiek a úverov s úrokom pre muslimov, je otázka, ktorá nie je rozhodnutá medzi učencami. Známi učitelia sú na jednej aj na druhej strane, pričom každá strana má svoje argumenty. Dr. Hattáb na záver svojej štúdie uviedol svoj osobný názor, že tí, ktorí nepripúšťajú ribá majú silné argumenty, ale nie natoľko jednoznačné, že by dokázali s úplnou istotou vyvrátiť argumenty tých, ktorí ho pripúšťajú. Preto sa prikláňa k povoleniu pôžičiek/úverov aj s ribá, ale za podmienok, ktoré tomu boli určené a len v individuálnych prípadoch. Odôvodnil svoj záver tým, že povolením pôžičiek/úverov s úrokmi prispieva k tomu, aby a) mali muslimovia žijúci mimo islamských krajín svoje obydlie, kde budú žiť v pokoji a bude im zabezpečovať ich náboženské a spoločenské potreby, b) boli muslimovia

chránení pred ponížovaním, aby neboli bez miesta na bývanie, keď bývajú inde než v ich pôvodných krajinách, aby sa zdvihla ich životná úroveň a aby patrili medzi produktívne prvky v spoločnostiach v ktorých žijú, c) aby neboli muslimovia v uvedených krajinách vystavovaní ekonomickým tlakom a mohli si ľahšie udržiavať svoje náboženstvo.

Dr. Hattáb ukončil svoju štúdiu záverom v ktorom uviedol:

1. Ribá o ktorom je jednoznačná zhoda o jeho zákaze, predstavuje podmienené zvýšenie požičanej sumy, ktoré veriteľ dostáva od dlžníka za odklad splatenia dlhu. To isté platí aj vo vzťahu k šiestim druhom majetkov a komodít, pokiaľ sa predávajú a kupujú tie isté druhy alebo s odkladom prevzatia.

2. Ribá a úroky vyjadrujú cenu za použitie platidiel v ekonomickom ponímaní, preto nie je medzi nimi (z pojmového hľadiska) žiaden rozdiel z pohľadu dnešných zákonov.

3. Najvýznamnejšia príčina zákazu úrokov alebo ribá pri pôžičkách a predajoch, je eliminovať tú kategóriu ľudí, ktorá je pasívna a parazituje na ostatných. Súčasne ale aj podporiť tú kategóriu ľudí, ktorá je aktívna a zúčastňuje sa na výrobnom procese. Eliminácia prvej kategórie znamená, že ľudia sa budú venovať práci a výrobe a ekonomika začne rásť, čo bude viesť k pokroku a blahobytú.

4. Vo svetle ťažkých podmienok v ktorých niektorí muslimovia žijú v cudzích krajinách, vydali niektorí známi učenci fatwi, ktoré povoľujú týmto muslimom si kúpiť obydlia aj prostredníctvom pôžičiek/úverov s ribá. Niektorí dokonca vydali fatwi v ktorých

uviedli, že je možné si cez takéto pôžičky a úvery financovať štúdium. Avšak tieto fatwi nie je možné zovšeobecniť tak, že sa budú vzťahovať na všetkých. Nie sú to ani fatwi s nekonečnou platnosťou. Sú to dočasné fatwi určené pre individuálne prípady, ktoré sú viazané na určité okolnosti a potreby. V prípade, ak sa takéto okolnosti zmenia a zmenia sa aj podmienky na ktoré sa vzťahovali, má sa okamžite zastaviť používanie týchto fatwiev.

10. Islamské bankovníctvo

10.1 Majetky a vzťah človeka k nim

Islamské náboženstvo vníma terajší život, ako dočasný, ako etapu, ktorú musí človek absolvovať od svojho narodenia do svojej smrti, ako prechodu do ďalšieho trvalého života, kde mnohé fyzické zákony, ktoré v tomto živote platia, budú iné.¹⁷⁹ Úžitky tohto života, vrátane rôzneho druhu majetku, prinášajú človeku určité pôžitky z tohto terajšieho života a uľahčujú mu život v ňom. To je aj základná úloha majetku v tomto živote.

Júsuf Kamal Muhammad¹⁸⁰ napísal, že človek bol stvorený s vrozeným inštinktom lásky k majetkom. To nie je žiadna hanba ani hriech, pokiaľ takéto majetky bude používať v súlade so zásadami, ktoré Boh určil a pre spokojnosť Boha. Preto je vytváranie úspor niečo dobré, avšak hromadenie majetkov, už niečo neželané. Úplného vzdania sa majetku tiež nepatrí k želaným správaniam s ohľadom na povinnosti, ktoré má človek voči sebe, príp. aj voči ďalším osobám. Za života proroka Muhammada, chcel Saed Bin

179 K otázke pohľadu islamského náboženstva na terajší život, odkazujeme čitateľov na naše publikácie, najmä na publikáciu Islam-podstata náboženstva, Islam - viera a náboženstvo, Život a smrť, posledné dni človeka v tomto živote a proces pochovávanía, Život po smrti

180 Júsuf Kamal Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, druhé vydanie 1996 - 1416 Hižri, vydal Dár Al-vafá, Al-mansúra, Egypt, str. 68

Ebí Vaqqás podarovať celý svoj majetok na charitu. Prorok mu ale povedal, aby daroval „*tretinu a tretina je pritom veľa. Ak zanecháš dedičov, ktorí budú po tebe dedit' bohatých, je to lepšie, než aby si ich zanechal (chudobných) ako bremeno tak, že budú chodiť medzi ľuďi a žiadať ich o pomoc.*“

Jedného dňa sa chcel Omar Bin Al-chattáb poradiť s prorokom Muhammadom o tom, že by chcel podarovať určitý majetok na dobročinné účely. Prorok mu povedal, aby si ponechal základ majetku a podaroval úžitok. Prorok Omarovi v skutočnosti naznačil dva podstatné fakty. Prvý, že Omar bol človek, ktorý rád pomáhal ľuďom, čo bola bohumilá vlastnosť. Druhý, že keďže chce pomáhať svojím majetkom na dobré účely, je lepšie, keď si ponechá základnú zložku majetku, ktorá tvorí úžitok a zisk, aby mohol pomáhať aj naďalej úžitkami z tohto základu. Ak by podaroval všetok majetok, bolo by to jednorazové a viac by už možno nemal s čím pomáhať.

Prorok Muhammad v jednom výroku tiež povedal tomu, kto chcel ovcu z ktorej dojl mlieko, zarezať, aby rozdal jej mäso „*Nezarezávajú takú z ktorej dojíš mlieko.*“

Majetky sú súčasťou života človeka v tomto živote. Podobne, ako sa celkové správanie človeka musí riadiť základnými zásadami islamu, aj nakladanie s majetkom musí podliehať týmto zásadám.

Islamské náboženstvo vníma majetky a nakladanie s nimi, ako súčasť celého systému, ktorý má vytvorený. Tento systém je založený v prvom rade na uspokojenie základných potrieb človeka a na čo najnespravodlivejšie rozdelenie bohatstva spoločnosti medzi jej

členmi. Systém, ktorý má na to islamské náboženstvo vytvorený spočíva v tom, že sa celé bohatstvo nesmie hromadiť len v rukách určitej úzkej skupiny ľudí, ale má mať z neho úžitok čo najväčšie množstvo ľudí. Práca ľudí je pritom základný nástroj na zaobstarávanie obživy a vytváranie úspor. Z tohto dôvodu sa majetok nad určitú mieru, nesmie hromadiť, ale musí vytvárať prácu a hodnoty v spoločnosti. Aj stojaci majetok, ktorý sa neinvestuje, musí aspoň v minimálnej miere prispievať k vytváraniu hodnôt v spoločnosti v podobe odvodu zakat. Ak vlastník majetku nechce prichádzať o časť svojho majetku v podobe odvodu zakat, musí svoj majetok alebo jeho časť investovať. Investícia znamená, že majetok nestojí a vytvára hodnoty, pracovné miesta a posúva celkový vývoj spoločnosti dopredu. Každý člen spoločnosti sa svojím spôsobom podieľa na tvorbu hodnôt spoločnosti. V rámci tohto systému sa financovanie podnikateľskej a inej činnosti uskutočňuje aj poskytovaním pôžičiek. Tieto pôžičky však nesmú byť akokoľvek úročené, pretože peniaze ako platidlo a meradlo cien tovarov a služieb, sa nesmú samy o sebe stať tovarom. Samozrejme takýto systém nabáda ľudí k investovaniu, ktoré so sebou prináša aj určité riziko. Na toto riziko reflektuje systém zakat, ktorý predstavuje jednak odvod vyberaný z majetku nad určitú hodnotu a jednak dávku, ktorá sa poskytuje určitým kategóriám ľudí. Medzi tieto kategórie patria aj dlžníci, ktorí sa nie vlastnou vinou (hazardom, márnosťou a pod.) dostali do stavu v ktorom nevedeli splatiť svoje záväzky. Ten istý systém zakat do ktorého prispievali, keď vytvárali hodnoty, im v takýchto prípadoch pomôže a oddlíží ich. To má za následok dve výhody: a) život dlžníka nie je zničený a stratený

a vráti sa do celého procesu vytvárania hodnôt znova, b) veritelia majú istotu, že ak poskytnú pôžičku a dlžník sa dostane do platobnej neschopnosti, o poskytnuté peniaze neprídu. To ich v dôsledku práma k tomu, aby pôžičky poskytovali bez väčších obáv, a tým pomáhali ostatným. O systéme zakat, Júsus Kamal Muhammad, napísal¹⁸¹: „Zakat sa vyberá na konci ročnej doby z peňazí a majetkov. Ak nie sú investované, tak sa budú znižovať. Vyňatý z toho je ale základný kapitál, či už ide o pozemky, budovy, stroje, pokiaľ ide o investičný kapitál. Tým islam podporuje sporenie a investovanie a postihuje nečinné hromadenie majetku, to všetko spôsobom, že peniaze ostávajú dobrodením a investovanie určitým druhom uctievania Boha.“ Júsus Kamal Muhammad tým myslel, že ak niekto investuje peniaze v súlade so zásadami, ktoré Boh určil, toto investovanie sa považuje za druh uctievania Boha.

Samozrejme do celého systému patria aj ďalšie ustanovenia a opatrenia, v oblasti dedičského práva, starostlivosť o rodinu a pod.

Uvedené neznamená, že islamské náboženstvo vystupuje proti bohatým a majetným ľuďom. Mať bohatú vrstvu v spoločnosti, tiež plní svoju dôležitú funkciu. Ono ale nabáda takýchto bohatých, aby svoje majetky nenechávali stáť, aby nimi nemrhali na nepodstatné veci a ciele, ale aby ich investovali a vytvárali v spoločnosti hodnoty, ktoré budú pomáhať nielen im samým, ale aj ostatným členom spoločnosti. Tým sa na jednej strane odbúra chorobná závislosť na majetkoch, na strane druhej sa zmierni možné

181 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 70

pohoršenie a negatívne pocity chudobnejšej časti spoločnosti voči tej bohatšej.

10.2 Peniaze, ako všeobecné platidlo

Vo vede islamského práva sa peniaze, bez ohľadu na ich podobu, považujú len za platidlo. Nevnímajú sa ako majetok, ktorý vytvára hodnoty. Dôležitosť peňazí sa vníma nielen z pohľadu toho, že ide o platidlo, t. j. sa uľahčujú obchodné vzťahy medzi ľuďmi, ale aj ako merná jednotka (cena) ostatných vecí, tovarov a služieb. Preto, aby nebola táto jednotka určovania ceny vecí, tovarov a služieb, ľahko ovplyvniteľná, ako ostatné komodity, a aby bola stabilná čo najviac, čo zaručuje väčšiu stabilitu cien ostatných vecí, tovarov a služieb, nesmú byť peniaze brané ako tovar, ktorý vytvára hodnoty. To znamená, ako sme to už viackrát zdôraznili, peniaze nesmú „vytvárať“ peniaze.

Júsuf Kamal Muhammad napísal, že z hľadiska islamu je jedno, aká mena sa používa, či sú to peniaze, zlato alebo kusy kože, podstatné je, aby bola hodnota meny stabilná, aby nedochádzalo k obehanu ľudí o ich majetky neprávom.¹⁸²

Ako meradlo ceny ostatných komodít, sú peniaze a ich stabilita veľmi dôležité. Viacerí islamskí učitelia sa vyjadrili v tom zmysle, že peniaze ako všeobecné platidlo, môže vydávať jedine štát. Odôvodnili to ochranou ľudí, keďže sa nedá vylúčiť u súkromných

182 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 73

subjektov, podvádzanie a špekulácie. Takéto stanovisko zastali napr. učenci Al-navavi, Al-sajúti a Abú Jala s odvolaním sa na imáma Ahmada.

Vo vzťahu k mene, Al-mávardi uviedol, že prvý, kto dal raziť peniaze s vyrytým nápisom (v Umejjovskom kalifáte) bol kalif Abdulmelek Bin Marván (v roku 75 Hižri, rok 694). V tom čase dináre boli rímske a dirhami perzské a himjarovské. Abú Al-zanad povedal, že vtedy Abdulmelek Bin Marván prikázal Hažžážovi, aby dal vyraziť dirhami v Iraku. Ten ich dal vyraziť v roku 74 Hižri. Al-madáini uviedol: „Hažžáž ich dal vyraziť na konci roka 75 Hižri a potom prikázal, aby sa razili v ostatných častiach (štátu) v roku 76 Hižri“.¹⁸³ V tomto smere Júsuf Kamal Muhammad dodáva, že učenci dávajú štátu za povinnosť udržať kúpnu silu peňazí. Zakazujú pritom, aby sa samotné peniaze stali zdroj príjmu štátu. Taktiež zakazujú škodiť ľuďom tak, že by sa rušila zaužívaná mena a nahradila inou. Náklady na vydávanie meny má znášať štátna pokladnica, nie samotné peniaze. Ak sa napr. vyrazia medené mince, tak hodnota mince sa má rovnať hodnote medi z ktorej je vyrobená a odmena za razenie sa vypláti zo štátnej pokladnice (Bejt Al-mál). Obchodovanie s peniazmi totiž predstavuje jednu z foriem krívd voči ľuďom a ich oberanie o ich majetky neprávom.

Zaujímavosťou je, že učenci zakázali aj fyzické znehodnocovanie meny, aj keď sa zachová hodnota kovu z ktorého je vyrobená, napr. takým spôsobom, že sa polámu zlaté alebo strieborné dináre a dirhami, aby sa získal kov z ktorého sú vyrobené. Odôvodnili to

183 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 98-99

tým, že takýmto spôsobom stratia tieto kovy hodnotu platidiel pre ktorú boli určené, čím sa rozšíri skaza na zemi.

Júsuf Kamal Muhammad ďalej uvádza, čo učenec Ibn Al-qaj-jem povedal: „Dirham a dinár určujú predajné ceny. Cena je to meradlo, podľa ktorého sa oceňujú majetky, preto by malo (meradlo) byť určené a presné, nemalo by sa zvyšovať ani znižovať. Keby sa totiž cena (v zmysle meradla) zvyšovala a znižovala podobne, ako veci, tovary a služby, nemali by sme hodnotu podľa ktorej by sme určovali predajné ceny, pretože ona (hodnota) by bola tovarom. Ľudia ale potrebujú cenu na základe ktorej by určovali predajné ceny a táto potreba je verejnou potrebou, ktorá sa nenaplní inak, než existenciou „ceny“ na základe ktorej by bola určená hodnota. To sa ale nedá bez „ceny“ na základe ktorej by sa stanovila hodnota vecí, ktorá (táto cena) by ostala stabilná v jednom stave a ktorej hodnota nie je stanovená na základe inej (ceny), pretože by sa v takom prípade stala tovarom, ktorého cena sa zvyšuje a znižuje (zvyšuje sa a znižuje jej hodnota), čím by sa narušili vzájomné potreby ľudí a nastali by spory.“¹⁸⁴

10.3 Čo je islamský bankový systém

Islamský bankový systém je novodobý systém, ktorý vznikol z potreby regulácie meny a bankových služieb v súlade s islamským náboženstvom a islamským právom. Neznamená to, že systém razenia meny, menové operácie a menová politika neexistovali

184 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 100

v minulosti, ale znamená to, že vznik novodobého bankového odvetvia, si vyžiadala aj vznik islamského bankového systému, ktorý je založený na osobitných princípoch fungovania, ako špeciálneho subsystému celosvetového bankového systému.

Islamské banky sú novodobým odvetvím, ktoré vzniklo, aby suplovalo klasické banky a ponúkalo, z hľadiska náboženstva, prijateľnú alternatívu klasických bánk obchodujúcich s úrokmi.

Dr. Abu - Mounes a Dr Ghaith¹⁸⁵ v abstrakte svoje štúdie zvyrazňujú túto skutočnosť tým, že klienti prostredníctvom tejto vlastnosti - vlastnosť súladu s islamským náboženstvom, hodnotia banku a jej kvalitu. To (kritérium hodnotenia) vytvára určitý tlak na samotnú banku, aby si chránila svoju povesť, dodržiavala svoje záväzky a vyzdvihovala svoj neoblomný záväzok sa riadiť islamskými zásadami a mravnými požiadavkami. Túto vlastnosť klient v banke očakáva, pričom zároveň očakáva, že sa táto vlastnosť prejaví aj v službách, ktoré mu banka poskytuje.

V islamskom bankovníctve existuje v samotnej organizačnej štruktúre banky rada, ktorá dozerá nad dodržiavaním zásad islamského náboženstva pri poskytovaní bankových produktov a služieb. Hlavné zásady, ktorými sa islamská banka riadi sú:

1. Všetky veci sú povolené, pokiaľ nie sú zakázané. Preto, pokiaľ nie je určitý produkt alebo služba (z pohľadu islamského práva) výslovne zakázaná, považuje sa za povolenú,

185 Dr. Raed Nasri Abu - Mounes a Dr Majdi Ali Ghaith, Charakter bankových služieb v islamských bankách, analytická štúdia, str. 3

2. Uprednostňovanie dôležitejších produktov a služieb pred menej dôležitými, aby nedochádzalo k odsunutiu dôležitej záležitosti na úkor menej dôležitej. Učenci vo všeobecnosti určili základné hodnoty podľa stupňa ich dôležitosti, od dôležitej po menej dôležitú, takto: zachovanie a udržanie náboženstva, života, rozumu, potomstva a majetku. Každá z uvedených hodnôt sa potom tiež vnútorne delí na podstatné a menej podstatné záležitosti,

3. Vzájomná dohoda,

4. Dodržiavanie pravidiel islamského práva pri poskytovaní bankových služieb. Najdôležitejšie z nich sú:

a) zákaz podvádzania,

b) zákaz nerovného postavenia strán,

c) zákaz zavádzania a klamstva,

d) vyhýbať sa úkonom a činnostiam pri ktorých by mohlo vzniknúť podozrenie, že ide o úkony s ribá,

e) zákaz vytvárania monopolu medzi bankami v jednej alebo viacerých záležitostiach s cieľom maximalizovať zisk na úkor klientov.

5. Dodržiavanie zásad a mravov uložených islamským náboženstvom.¹⁸⁶

Vo vzťahu k ukladaniu finančných prostriedkov na bankových účtoch, Júsuf Kamal Muhammad, uvádza dve základné koncepcie

186 R. Abu - Mounes a M. Ghaith, Charakter bankových služieb v islamských bankách, str. 16-17

vzťahu banky - klienta.¹⁸⁷ Prvá spočíva v tom, že zriadenie účtu a uloženie finančných prostriedkov na bežnom účte v banke, sa považuje za zmluvu na základe ktorej klient zveruje uložené finančné prostriedky banke, t. j. ide o úschovu. Banka nie je oprávnená tieto finančné prostriedky používať pri svojej činnosti, čo v dôsledku znamená, že tieto finančné prostriedky musia ostať v banke vždy so 100% krytím. Druhá koncepcia spočíva v tom, že klient uložením finančných prostriedkov na svojom bežnom účte poskytuje banke pôžičku. To znamená, že môže ísť len o druhovo určené veci, ktoré je možné spotrebovať, preto banka ručí klientovi len za druhovo obdobné veci, čo v dôsledku znamená, že banka ich môže používať pri svojej činnosti, preto tu nie je podmienka neprerušeneho 100% krytia uloženej sumy.

Vo vzťahu k samotnej zmluve o úschove (nazvaná v arabskom jazyku Al-vaďía), napriek tomu, že sú niektoré rozdiely v stanoviskách učencov ohľadom vedľajších úprav, je medzi nimi zhoda na tom, že s uloženou vecou nesmie uschovávateľ nakladať, iba ak len v miere potrebnej na jej zachovanie v stave v akom bola. Ak by uschovanú vec uschovávateľ použil, tak je to porušenie zmluvy a ručí za škodu, ktorá by bola tým spôsobená.

Ďalším typom zmluvy, ktorý si uvedieme pri tejto problematike, je zmluva nazvaná Al-árija. Táto zmluva spočíva v prenechaní veci vlastníkom užívateľovi, aby si z nej bral jej úžitky. Vlastnícke právo k pôvodnej veci na užívateľa neprechádza, ale úžitky veci, vrátane vlastníckeho práva k nim, už áno. Oprávnený nadobúda do

187 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 113-114

svojho vlastníctva úžitky, ale nie samotnú vec z ktorej pochádzajú. Táto zmluva sa nevzťahuje na veci druhovo určené, ako sú peniaze alebo veci určené váhou, pri ktorých na získanie ich úžitkov dochádza k spotrebovaniu samotnej veci. Pri prenechaní druhovo určených vecí alebo vecí určených váhou, by už totiž išlo o pôžičku. V tomto prípade ručí užívateľ veci za jej zničenie alebo znehodnotenie v plnej miere.¹⁸⁸ Samotnou pôžičkou a zmluvou o poskytnutí pôžičky, sme sa už zaoberali v predchádzajúcom výklade.

Uviedli sme, že vo vzťahu k úrokom, existujú právne stanoviská niektorých vedcov z oblasti islamských vied (v rámci ktorých patrí aj odbor islamského práva), vrátane záverov niektorých konferencií, ktoré polemizujú o možnosti určitých výnimiek v individuálnych prípadoch na získavanie úverov a pôžičiek s úrokmi. Je ale možné získať takéto pôžičky aj muslimami žijúcimi v islamských krajinách? Aj s otázkou možnosti pripustenia úrokov ako takých, do bankového systému v islamských krajinách, sa zaoberal Júsuf Kamal Muhammad.¹⁸⁹ Totiž aj táto myšlienka má svojich zástancov za posledné desaťročia. Novodobé právne stanoviská zástancov systému úročenia, zhrnul Júsuf Kamal Muhammad do troch základných stanovísk.

1. Prvé stanovisko uvádza, že úroková miera odráža znižovanie sa skutočnej hodnoty meny. Je to určitá kompenzácia pre veriteľa za zníženie hodnoty jeho peňazí oproti stavu v ktorom ich požíciaval, zvlášť, ak je miera inflácie vyššia ako stanovený úrok,

188 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 116

189 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 123-124

čím by sme úrok v takomto prípade mohli vyňať z okruhu zakázaných vecí. Úroky majú v tomto prípade nahradiť túto stratu veriteľovi, aby mu nebolo ukrivdené.

Ak by sme mali posúdiť argumentáciu zástancov systému úrokov, povedali by sme, že táto ich argumentácia je čo do podstaty asi najsilnejšia, preto jej budeme venovať rozsiahlejší výklad. Júsuf Kamal Muhammad uvádza argumentáciu zástancov tohto stanoviska, ktorí tvrdia, že aj v minulosti, keď sa poskytovali pôžičky (bezúročné) v zlate alebo striebre (aj pri vyrazených peniazoch v podobe mincí), mince sa v momente poskytnutia pôžičky odvážili. Pri vracaní poskytnutej pôžičky sa táto vracala tak, že sa tiež odvážilo zlato a striebro v momente vrátenia, aby bolo požičané a vrátené množstvo totožné. Malo to zabrániť tomu, aby nedochádzalo k rozdielom vo váhe, pretože zlaté a strieborné mince sa používaním opotrebovávali, strácali časť svojej váhy a tým aj hodnoty. Stávalo sa aj to, že pri razbe nových mincí, vládcovia znižovali pomer drahého kovu v minciach a tým aj hodnotu tej istej mince, čo bolo treba pri splatení pôžičky vyrovnať oproti pomeru drahého kovu pri jej poskytnutí. Bolo to preto, aby nebol veriteľ ukrátený. V prípade papierových peňazí, podobné znehodnotenie sa neodráža v zničení papierových peňazí, ale v znížení ich hodnoty. Určenie úroku má byť preto vyrovnanie hodnoty pôvodnej pôžičky, ktorú stratila plynutím času a infláciou, ktorá ubrala zo skutočnej hodnoty meny, v porovnaní s časom v ktorom bola pôžička poskytnutá. Preto by predstavovalo zrušenie používania úrokov v obchodnom styku a ekonomických transakcii, veľkú škodu na ekonomike islamských krajín a bolo by to proti záujmov

muslimov ako celku vo svete, v ktorom sa peňažné vzťahy spravujú papierovými peniazmi a úroky sa stali neoddeliteľnou súčasťou ekonomického systému.

Pri analýze uvedenej argumentácie, je možné konštatovať nasledujúce:

a) Pôvodná zásada Koránu zakazujúca ribá bola daná na ochranu ľudí. Korán jasne zadefinoval, že ribá nepredstavuje druh obchodných zmlúv a transakcií, ale správanie, ktoré neprávom oberá ľudí o ich majetky a podporuje hromadenie majetkov. Zákaz má preto viac ľudský rozmer ako ekonomický.

b) Napriek tomu, že sa zlaté mince vážili pri poskytnutí pôžičky a pri jej splatení, bralo sa aj vtedy do úvahy množstvo zlata v čase poskytnutia pôžičky a v čase jej vrátenia. Nebrala sa do úvahy inflácia v hodnote požičaného zlata (v podobe mincí), ktorá bezpochyby aj v tom čase existovala.

c) Nie je podstatné, aký druh platidiel sa používa (mince zo vzácnych kovov, určitý druh tovaru, papierové peniaze, virtuálne peniaze), ale podstatné je, že pri pôžičke sa nemá zvyšovať hodnota (množstvo) požičaných peňazí, a to ani z dôvodu inflácie.

d) Podstata islamského nazerania na otázku majetku a pôžičiek z makroekonomického hľadiska je, aby nedochádzalo k hromadeniu majetku, bez jeho využitia v prospech spoločnosti. To znamená, že aj samotné nástroje ekonomickej politiky islamského náboženstva a islamského práva poukazujú na túto skutočnosť, preto

d1) vytvárať si úspory je žiadúca vec, pričom do určitej sumy a v určitých prípadoch nepodliehajú žiadnej dane ani odvodu;

d2) nad určitú mieru sa úspory už považujú za hromadenie majetku, ktorý má byť činný v ekonomike a má vytvárať hodnoty;

d3) hromadeniu majetku sa má zabrániť spôsobom, že sa bude investovať a používať tak v prospech spoločnosti, ako aj ekonomického rastu;

d4) produktívnu hodnotu hromadeného majetku predstavuje odvod zisk z majetku, ktorý je nečinný počas určeného obdobia (jedného technického roka);

d5) islamské náboženstvo nezakazuje vytvárania sa bohatšej vrstvy ľudí v spoločnosti, je to ale podmienené tým, že takáto vrstva bude spoločnosti pomáhať, bude investovať do rozvojových projektov a bude prínosom pre spoločnosť zo všetkých strán. Za to má sľúbenú odmenu nielen v podobe rešpektu a uznania zo strany spoločnosti, ale aj v podobe duchovnej odmeny;

d6) islamské náboženstvo na strane druhej nepodporuje tvorbu vrstvy bohatších ľudí, ktorí nič nerobia. Podstata ich príspevku spoločnosti a ekonomickej činnosti (v ekonomike založenej na povolení úrokov) spočíva len v požičiavaní peňazí za úroky, bez toho, aby niesli riziká spojené s používaním tohto majetku. Investičná činnosť totiž okrem iného, prináša inovácie, ktoré do celého procesu častokrát prináša aj vlastníci majetku, ktorý v dôsledku svojej neustálej činnosti nadobúda omnoho širší obzor, než jeden projekt do ktorého by investoval. To v dôsledku prináša aj cenné poznatky a informácie celému ekonomickému životu krajiny;

d7) na podporu investičnej činnosti, ľudskej snahy a nevytvárania vrstvy vlastníkov investičného majetku, ktorej základným

cieľom bude vynachádzať spôsoby, ako bez žiadneho rizika a na úkor iných, zveľaďovať svoje majetky, bolo pri pôžičkách zakázané zvýšenie sumy pôvodnej pôžičky, t. j. v dnešnom ponímaní boli zakázané úroky;

d8) v záujme rozvoja spoločnosti aj ľudí, ktorí ju tvoria, nemôžu do nekonečna tvoriť základnú zložku jej investičného kapitálu len tí istí ľudia alebo korporácie. Časom sa musia obmieňať, aby prichádzali aj nové myšlienky a postupy, ktoré prispievajú k rozvoju spoločnosti. Také niečo zabezpečí proces vlastnej investičnej činnosti, ktorý udrží tých úspešných vlastníkov kapitálu a investorov a postupne odsunie menej úspešných investorov a otvára priestor na vznik nových s inovatívnymi myšlienkami, ktorí budú ekonomiku krajiny oživovať;

d9) na sanáciu prípadných neúmyselných a závažných škôd, ktoré by investorom vznikli pri ich činnosti, islamské náboženstvo vytvorilo nástroj riadený štátom, ktorý takéto škody sanuje, pokiaľ okolnosti privedú človeka do insolventnosti. Určitá časť dávky zakat, ktorá sa vyberá práve z hromadeného majetku, t. j. majetku, ktorý sa vyhýba rizikám tým, že nečinne stojí, sa určila na účely oddĺženia dlžníkov. V rámci takéhoto systému, ak by investičná činnosť z nejakého objektívneho dôvodu bola neúspešná a investor by prišiel o svoj majetok, spoločnosť sanuje túto jeho snahu tak, že uhradí zaňho jeho dlhy a pomôže mu z núdze, aby sa znova postavil na vlastné nohy (ďalším účelom na ktorý sa časť dávky zakat používa, je pomoc tým, ktorí sa dostali do chudoby a biedy). Takýto človek má preto záruku, že za jeho snahu pomôcť spoločnosti (aj keď bol jeho prvotný cieľ svoj vlastný prospech

a zveľaďovanie svojho majetku), ho spoločnosť v čase núdze neponechá napospas, ale pomôže mu z toho najhoršieho.

Uvedené samozrejme platí za predpokladu, že by celý systém fungoval ako celok. V minulosti existovali časové úseky, keď tento systém fungoval ako celok, a bol úspešný.

2. Druhé stanovisko uvádza, že úroky sa môžu brať, ako kompenzácia za zníženie reálnej hodnoty základu pôžičky (požičanej sumy) v dôsledku inflácie, zvyšovanie sa cien a zníženie sa hodnoty meny.

3. Tretie stanovisko argumentuje, že existencia a činnosť bánk, ktoré pracujú s úrokmi sa neprieči s ustanoveniami islamského práva (islamskou šari'ou) a určenie úrokovej miery je otázkou posúdenia, v ktorej sa berie do úvahy hodnota vo vzťahu k dotknutým stranám.

Predmetná otázka je stále pomerne často diskutovanou otázkou, preto nájdeme v odbornej literatúre mnohé navrhované riešenia. Tie ale zväčša smerujú k povoleniu úrokov s tým rozdielom, že navrhujú rôzne kritéria určenia úrokovej sadzby, ktorú niektorí navrhujú určiť ako fixnú a presne určenú, iní zasa, ako voľnú, naviazanú na rozdiel v cene zlata pri poskytnutí pôžičky a pri jej splatení (rozdiel ceny zlata pri poskytnutí pôžičky a pri jej splatení by predstavoval úrokovú mieru a určoval by sa individuálne pri každej pôžičke.)

Júsuf Kamal Muhammad¹⁹⁰ navrhol, že azda najspravodlivejšie sa javí riešenie, ktoré už určili učenci v minulosti a ktoré spočíva v tom, že ak by nastal veľmi veľký rozdiel medzi hodnotou peňazí v čase poskytnutia pôžičky a v čase jej splatenia, mal by sa takýto rozdiel zohľadniť pri jej splatení, čím povoľujú rozdielnosť vrátenej sumy od požičanej. Zdôraznil však, že musí ísť o veľmi veľký rozdiel v hodnote.

Vo vzťahu k obchodným záväzkovým vzťahom, hlavne k pôžičkám, problém so stratou hodnoty peňazí alebo ich stiahnutie z obehu, riešili učenci už v ďalekej minulosti. Existujú z minulosti vážne diskusie napr. o tom, čo je pri takejto pôžičke rozhodujúce, či čas poskytnutia pôžičky alebo čas jej splatnosti. Ak je to čas splatnosti, či sa má hodnota pôžičky určiť v peniazoch alebo na základe hodnoty určitého druhu tovarov, a pod. Avšak za obvyklého stavu (stavu bez veľkých výkyvov hodnoty meny), má sa vrátiť presne toľko, koľko sa požičalo.

Investičný kapitál, ktorý poskytujú hlavne banky klientom, sa v zmysle toho, čo Júsuf Kamal Muhammad¹⁹¹ uvádza, považuje za investíciu do samotného projektu. Preto nepredstavuje pôžičku alebo úver, ale priamu investíciu bez úročenia. V dôsledku toho, náleží investorovi (banke) podiel na zisku, ale podieľa sa pritom aj na strate.

190 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 129

191 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 142

Vo vzťahu k investičnému majetku, Júsuf Kamal Muhammad¹⁹² uviedol, že miera podielu investície na podnikateľskej činnosti sa počíta nakoniec tak, že

1. V prípade spoločníka/akcionára, má tento právo na čistý zisk, právo na vložený kapitál, právo na rozdiel nominálnej hodnoty vloženého kapitálu k jeho trhovej hodnote, právo na podiel na zhodnotení sa spoločnosti ako takej, počas doby v ktorej do nej vložil svoj kapitál.

2. V prípade dočasnej investície, má investor právo na svoj kapitál, podiel na zisku rovnajúci sa účasti kapitálu na zisku a (čo je zaujímavé) právo na podiel na zhodnotení sa spoločnosti ako takej, počas doby v ktorej do nej vložil svoju investíciu.

Tým je podľa Júsufa Kamala Muhammada v zmysle ustanovení islamského práva, chránený samotný kapitál aj investícia pred možnými výkyvmi trhu a inflácie.

Uviedli sme výklad o investičnej činnosti, preto sa žiada, aspoň okrajovo, vysvetliť odvod zakat. Ako sme uviedli, odvod zakat sa vyberá, okrem iného, ako odvod z „nepracujúceho“ majetku, z časti presahujúcej dolnú hranicu majetku. Princípy jej určenia a vyrubovania síce ostali tie isté od čias proroka Muhammada, ale spôsoby výpočtu, hodnota majetku a pod., sa postupne rozvíjali. Medzi niektoré pravidlá, ktoré určujú spôsob výpočtu odvodu zakat spomenieme:

192 J. Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, str. 146

1. Odvod zakat sa vyberá až potom, ako majetok dosiahne určitú hodnotu,

2. Vyberá sa na báze ročného zúčtovania. Až keď prejde rok (rok sa počíta od nadobudnutia) a majetok sa „nepohol“, vtedy sa vyberá z neho odvod zakt. Niektoré právne školy ale ustanovili, že ak by počas plynutia ročnej doby klesol majetok pod stanovenú minimálnu hodnotu, preruší sa plynutie času a až potom, ako majetok znova prekročí dolnú hranicu, začne ročná lehota znova plynúť. To sa ale nevzťahuje na zakat odvádzaný z plodín, pretože pri plodinách sa zakat vždy vyberá pri zbere úrody a priamo z nej,

3. Od majetku sa odpočítajú dlhy, ktoré sa na tento majetok, resp. na jeho vlastníka viažu,

4. Výška majetku sa stanovuje na základe trhovej hodnoty ku dňu splatenia, t. j. uplynutia jedného roka od nadobudnutia. Ak má niekto napr. kilo zlata, ktoré kúpil za určitú sumu, v deň splatnosti odvodu zakat, sa spočíta, aká je trhová cena toho kila a z toho sa odvod zakat vypočíta. Tým pádom je to spravodlivejšie, pretože sa platí odvod zo skutočnej ceny, ktorá môže byť oproti nákupnej cene vyššia, ale aj nižšia.

Učenci a právne školy (smery) stanovili na základe znamení Koránu a výrokov proroka Muhammada, že odvod zakat je povinný z týchto druhov majetkov: Zlato, striebro, obilniny, plody ovocných stromov, obchodné tovary, dobytok, kovy a nájdené poklady.

Islamské bankovníctvo, ako nové odvetvie, sa rodilo pomerne ťažko. Podľa web stránky banky alBaraka, novodobé islamské

bankovníctvo začalo začiatkom 60. rokov 20. storočia súčasne v Egypte a Malajzii. Začalo to vo forme určitých fondov do ktorých si ľudia ukladali úspory; v Malajzii na vykonanie púte do Mekky, v Egypte vo vidieckych oblastiach. Táto činnosť a myšlienka sa dotvárali a rástli až do roku 1974, keď bola založená prvá obchodná islamská banka v Dubaji, v Spojených arabských emirátoch. V ten istý rok bola založená aj medzinárodná islamská rozvojová banka, ako nadnárodná banka islamských krajín.¹⁹³

Islamské bankovníctvo vzniklo v islamských krajinách v situácii, keď

1. Takmer vo všetkých islamských krajinách existovali klasické banky s etablovaným systémom používania úrokov.

2. Nebola úplne jasná predstava toho, čo sa od takejto banky (islamskej banky) očakáva a ako má fungovať; základnou požiadavkou bolo, aby bola jej činnosť v súlade s islamským náboženstvom a jeho zásadami.

3. Požiadavka morálneho správania banky, kládla na vznikajúce islamské banky, už tak s obmedzeným priestorom na konkurenciu, veľmi vysoké nároky, ktoré obmedzovali možnosti ich zapojenia sa do rôznych špekulatívnych, ale výnosných obchodov, do ktorých sa klasické banky zapájali, a iné.

193 <https://www.albaraka-bank.com.eg/%D8%B9%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%86%D9%83/%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B5%D8%B1%D9%81%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9.aspx>

Je možné skonštatovať, že z klasického ekonomického nazera-
nia, nemali takéto banky akýkoľvek predpoklad na úspech a fun-
govanie, nieto ešte na udržanie sa a vytváranie zisku. To, čo sa ja-
vilo ako nevýhoda, sa ale ukázalo, ako najväčšia devíza islam-
ských bánk. Totiž určité percento klientov klasických bánk, nesúh-
lasilo s investíciami do niektorých komodít, do ktorých klasické
banky zvyčajne investujú. Preto títo klienti vznik banky s pečiat-
kou „morálna banka“ uvítali, aj za cenu menšieho výnosu, resp.
vyšších cien za služby; preto si služby takejto banky aj objedná-
vali.

Zo všetkého, čo sme doposiaľ uviedli vyplýva, že čitateľ sa
stretne aj v islamských krajinách s klasickými bankami, ktoré po-
skytujú pôžičky a úvery za úroky. Výhoda islamských bánk sa ale
ukázala v čase ekonomickej krízy spôsobenej hlavne bankami za-
čiatkom 21. storočia. Vtedy klasické banky prežívali svoju najhor-
šiu krízu za posledné roky a niektoré z nich následkom toho aj za-
nikli. Islamské banky založené na zásadách islamského nábožen-
stva, ale prežili bez väčšej ujmy. Bolo to spôsobené, ako sme už
poznamenali, skutočnosťou, že sa nemohli púšťať do riskantných
a špekulatívnych obchodov. Popri tom sa časť týchto bánk držala
právneho stanoviska, ktoré určovalo, že banka by mala mať k dis-
pozícii 100% krytie vkladov klientov, čo znamenalo, že nepredá-
vala „nekryté hodnoty“ tak, ako to tesne pred krízou robili klasické
banky.

Samozrejme aj islamské banky majú svoje problémy, vzostupy
a pády. Ak by sme mali zjednodušene uviesť základné problémy,
ktorým tieto banky čelia, bolo by to

1. Nejednotnosť právnych stanovísk vedcov z oblasti islamských vied o samotných úrokoch z pôžičiek a úverov. To spôsobuje aj určitú nestabilitu v ponímaní produktov banky, čím aj v určitom slova zmysle možno obmedzuje pôsobenie islamskej banky (založenej v určitej krajine) v iných islamských krajinách.

2. Stále nie sú ustálené jednoznačné produkty, ktoré by banky ponúkali. To spôsobuje, že viaceré takéto banky pulzujú na hranici toho, čo môžu a čo nie, pričom tá hranica je niekedy nejasná a závisí od právneho stanoviska, ktoré si banka osvojila.

3. Slabá podpora zo strany štátu. Stáva sa, že sa občas takéto banky spájajú s určitým politickým súperením medzi jednotlivými politickými stranami a jednotlivcami. Už samotné označenie islamská banka, vytvára pre banku určitú „nálepku“ tak v pozitívnom, ako aj v negatívnom slova zmysle. O to viac je to ťažšie, ak v krajine, kde začala islamská banka pôsobiť, samotná centrálna banka požičiava ostatným bankám peniaze za úroky, a teda z takýchto požičaných finančných prostriedkov profituje.

O samotných produktoch islamského bankovníctva si myslíme, že ešte si nenašli ten úplný morálny rámec na ktorom chceli byť vybudované a na ktorom chceli vyvíjať svoju činnosť. Vzniklo viacero produktov, ktoré islamské banky ponúkali a ponúkajú. Banky pri nich museli brať do úvahy nielen princípy islamského náboženstva, ale aj dôvod existencie banky, ktorým je produkovanie zisku akcionárom. Tie hlavné produkty sa niekedy príliš podobajú na produkty klasických bánk. Na ilustráciu uvedieme príklad, ktorý

najviac zaujíma bežných spotrebiteľov, ktorým je bežná pôžička alebo úver na kúpu bytu.

Islamské banky začali tento produkt (pôžička alebo úver na bývanie) ponúkať svojim klientov v rôznych formách. Borili sa s problémami definovania takéhoto produktu, ktorý by rešpektoval všetky kladené nároky a očakávania. Rešpektujúc ustanovenia islamského práva v jeho extenzívnom zmysle, vyvinuli zmiešanú zmluvu o pôžičke a úvere. Na základe takejto zmluvy a na žiadosť klienta, banka kúpila byt na kúpu ktorého klient požiadal o úver. V samotnej zmluve sa banka zaviazala, že kúpi byt o ktorý klienta požiada. Klient bude byt užívať ako nájomca, pričom bude platiť nájomné po dohodnutú dobu a v dohodnutej výške medzi ním a bankou. Na konci tejto doby, banka naň prevedie vlastnícke právo k bytu za symbolickú cenu alebo darovaním. Ak hodnotíme takýto typ zmluvy, tak má skôr niektoré podobné prvky lízingovej zmluvy. Od doby, kedy sa tento bankový produkt vyvinul, prešiel určitým vývojom na základe ktorého sa spresnili niektoré podmienky zmluvy o poskytnutí pôžičky alebo úveru. Základným rozdielom medzi touto zmluvou a klasickou zmluvou o pôžičke alebo úvere je, že

1. Vlastnícke právo k nehnuteľnosti ostáva banke až do splatenia pôžičky alebo úveru. Pri klasickom úvere vlastnícke právo prechádza na klienta - dlžníka,

2. Nebezpečenstvo náhodnej skazy a zničenia znáša banka počas celej doby záväzkového vzťahu. Pri klasickej pôžičke ho znáša klient - dlžník ako vlastník,

3. Ide o nájomný vzťah až do dohodnutého momentu, kedy dôjde k prevodu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti na klienta. Samozrejme zmluva o pôžičke alebo úvere, obsahovala ustanovenia, ktoré by obmedzili vznik škody na jednej alebo druhej strane.

Vznik uvedenej zmluvy o pôžičke alebo úvere sprevádzali rôzne komplikované otázky, ktoré sa časom doriešili. Napr. išlo o otázku výšky splátok nájomného, ukončenia nájomného vzťahu pred uplynutím dohodnutej doby, povolenia prevodu práv k nehnuteľnosti z jedného nájomcu na druhého počas trvania zmluvy, a iné.

Internetová stránka SAMACares, ktorú zriadila Centrálna Saudskoarabská banka na zvýšenie uvedomelosti klientov bánk, uvádza práva a povinnosti klienta a banky. Potvrdením toho, že ide o nájomný vzťah počas splácania úveru, je aj skutočnosť, že klient má právo počas trvania zmluvy, aby sa na náklady prenajímateľa - banky odstránili akékoľvek nedostatky, ktoré by bránili úplnému alebo čiastočnému užívaniu nehnuteľnosti. Ďalšie ustanovenie potvrdzujúce tento vzťah je prípad, ak by došlo k zničeniu nehnuteľnosti počas doby trvania zmluvy. V takomto prípade znáša nájomca všetku škodu, ktorá by na nehnuteľnosti vznikla, okrem prípadu, ak

a) Škodu alebo zničenie spôsobil prenajímateľ - banka alebo by ku škode došlo z dôvodov nezávislých od nájomcu (objektívne dôvody), ako napr. objavenie sa konštrukčných väd na nehnuteľnosti;

b) Ak ku škode alebo zničeniu nedošlo z dôvodu zanedbania povinností nájomcu alebo prekročeniu účelu užívania, ktorý bol v zmluve dohodnutý.¹⁹⁴

Pôžička alebo úver poskytnutá klientovi podľa podmienok banky alBaraka, spočíva v nasledujúcom

a) Banka kúpi vec alebo nehnuteľnosť od predávajúceho za cenu (a),

b) Klient si vec alebo nehnuteľnosť odkúpi od banky za cenu (b) v ktorej je započítaná kúpna cena (a) spolu so ziskom banky (c). Predajná cena za ktorú banka byt klientovi predá predstavuje sumu $b = a + c$. Klient potom kúpnu cenu spláca v splátkach na základe odloženej splatnosti kúpnej ceny;

c) Doba na ktorú je odložená splatnosť, predstavuje dobu financovania kúpy veci alebo nehnuteľnosti;

d) Vlastnícke právo k veci alebo nehnuteľnosti sa prevedie na klienta v čase kúpy, s podmienkou, že sa klient zaviaže uhradiť prvú vyššiu splátku, ako prejav vážnej vôle kúpy veci alebo nehnuteľnosti od banky.¹⁹⁵

Ako je badať z typu produktu poskytovaného bankou alBaraka, banka považuje poskytnuté peniaze za investíciu, nie pôžičku. Investuje ich do kúpy veci alebo nehnuteľnosti a potom ju predá

194 Web stránka <https://samacares.sa/guides/rent-to-own-home-finance/>

195 <https://www.albaraka-bank.com.eg/%D8%B9%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%86%D9%83/%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B5%D8%B1%D9%81%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9.aspx>

s určitým ziskom klientovi, ktorý kúpnu cenu spláca postupne podľa dohodnutého splátkového kalendára. Tento typ zmluvy sa do určitej miery líši od typu, ktorý sme si predtým uviedli, keď vlastnícke právo ostáva banke až do momentu splatenia poslednej splátky.

Z uvedeného výkladu sa už javí ten rozdiel na ktorom si islamské banky zakladajú a ktorý predstavuje rozdiel medzi ich produktmi a produktmi klasických bánk. Islamské banky totiž vychádzajú z toho, že neposkytujú klientovi pôžičku, ale investujú do kúpy určitej veci alebo nehnuteľnosti a následne ju predávajú (so ziskom) klientovi, ktorý kúpnu cenu spláca postupne po splátkach.

Ak sme hovorili o súkromnej sfére, povedzme si, ako vyzerajú pôžičky a úvery poskytované v podnikateľskej sfére, t. j. podnikateľské pôžičky a úvery. Banka alBaraka poskytuje klientom - podnikateľom, finančné krytie podnikateľskej činnosti na základe investičnej zmluvy. Banka poskytuje podnikateľovi peniaze za podiel na zisku podľa nasledujúcej schémy

- a) Banka vloží do určitého investičného projektu požadovanú finančnú sumu,
- b) Klient prispieva do projektu svojou prácou a skúsenosťou, t. j. nie finančne,
- c) Klient riadi celý projekt, pričom bežné náklady na projekt sa účtujú na ťarchu zisku z projektu, buď na základe fixnej sumy alebo percentuálne určenej sumy, alebo oboma spôsobmi,
- d) Klientovi náleží určité percento z čistého zisku projektu, zvyšok zisku si ponechá banka. Súčasne, ak by projekt utrpel

stratu, tak banka znáša celú túto stratu, pričom klient príde len o svoj podiel na zisku.¹⁹⁶

Banka alBaraka má vo svojom portfóliu produktov, aj poskytnutie pôžičky alebo úveru vo forme, že kúpi nehnuteľnosť, stojí a pod., ktoré klient potrebuje a prenajíma mu ich za vopred dohodnuté nájomné. Pričom zmluva môže obsahovať aj záväzok banky, že nehnuteľnosť alebo stroje na konci doby nájmu prevedie do vlastníctva klienta.

Tu je potrebné ešte uviesť, že nie všetci vedci z odboru islamských vied, povolili zmiešané zmluvy v podobe v akej boli uvedené, t. j. spojenie kúpnej zmluvy s nájomnou zmluvou s vopred danou podmienkou banky na kúpu veci (spojenie dvoch zmlúv o tej istej veci). Okrem toho nepovolili podmieniť kúpnu zmluvu sľubom prevedenia vlastníckeho práva v budúcnosti (po uhradení splátok). Napr. ak predávajúci oznámi kupujúcemu pri uzatváraní kúpnej zmluvy: „Predám ti motorové vozidlo s podmienkou, že ho budem ešte deň alebo dva používať“, tak časť učencov takúto podmienku považovala za neplatnú podmienku. Najprísnejší v tomto smere sú nasledovníci šafiiovskej právnej školy. Iní učenici takúto podmienku povolili.¹⁹⁷ To je dôvod stavu, ktorý sme uviedli, že produkty jednotlivých islamských bánk nemusia byť totožné. Samozrejme celá problematika, vrátane právnej argumentácie pri

196 <https://www.albaraka-bank.com.eg/%D8%B9%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%86%D9%83/%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B5%D8%B1%D9%81%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9.aspx>

197 <https://ar.islamway.net/article/9503/>

rôznych typoch zmlúv, je omnoho rozsiahlejšia, komplikovanejšia a komplexnejšia, ale pre účely predkladanej publikácie si vystačíme s tým, čo bolo doposiaľ uvedené.

Záver

V predchádzajúcom výklade sme sa oboznámili vo všeobecnej rovine, s celým radom úprav a pojmov spojených s úrokmi z pôžičiek a úverov. Ide o komplikovanú otázku, pri ktorej nie sú jednotní ani samotní vedci z oblasti islamských vied, hlavne tí novodobí. Právne názory a stanoviská sa rôznili v závislosti od doby, miesta a účelu.

Naším zámerom nebolo dospieť k jednoznačnému záveru, ktorý by sme čitateľovi ponúkli, ako jednoznačné stanovisko k danej téme. Zámer bol, aby sa čitateľ oboznámil s podkladom celej problematiky úrokov z pôžičiek a úverov, aby mal tak možnosť celú túto otázku sám pochopiť, pochopiť jej základ a právne východiská z ktorých vychádza. Tým nebude čitateľ závislý len na právnom názore alebo stanovisku určitej náboženskej autority, ale bude vedieť, na akom základe bolo toto stanovisko vyslovené a v prípade, ak nebolo dané odôvodnenie takéhoto stanoviska, môže sa už aj na základe poznatkov z predkladanej publikácie dožadovať vysvetlenia právno-náboženského základu na ktorom daná autorita svoje stanovisko založila.

Ak čitateľ predpokladal, že na záver tejto publikácie vyslovíme náš vlastný právny názor na povolenie alebo nepovolenie úrokov z pôžičiek a úverov, to sa tu nedočíta. Totiž ide o tak špecifickú otázku, že každý by si ju mal zodpovedať sám. Nikto lepšie

nepozná situáciu v ktorej sa nachádza konkrétny človek, než on sám. Ak sa ale čitateľ rozhodne siahnuť po pôžičke alebo úvere s úrokom, mal by to dobre zvážiť a mal by si v prvom rade uvedomiť, že musí ísť skutočne o nutné riešenie, bez ktorého si nedokáže zabezpečiť svoje základné potreby na riadny život.

Vždy zdôrazňujeme, že počet vecí a záležitostí, ktoré sú v Koráne výslovne zakázané, je minimálny. Preto si treba uvedomiť, že ak ich Boh v Koráne výslovne zakázal, tak len preto, že môžu mať na človeka a na jeho život veľmi negatívne, až zničujúce následky. Z tohto dôvodu, ak sa učenci vyslovili o možnosti výnimiek z týchto zákazov, treba tieto výnimky používať s maximálnou opatrnosťou.

Dúfame, že sa nám podarilo celú problematiku úrokov objasniť dostatočne na to, aby sa v nej čitateľ vedel zorientovať, hlavne, aby pomáhala muslimom pri dôležitých rozhodnutiach svojho terajšieho života.

Abdulwahab Al-Sbenaty

Použitá literatúra

Literatúra v arabskom jazyku:

1. Al-sejjed Sábeq, Fiq Al-sunna, vydal Dár Al-fath, Egypt, prvé vydanie 2004.

2. Dr. Hasan Abdullah Al-amín, Pravidlá moderných bankových operácii s úrokmi, vydala: Islamská rozvojová banka, Islamský inštitút výskumu a tréningu, štvrté vydanie 2003.

3. Dr. Kamal Tawfiq Hattáb, Ribá a úroky v ponímaní fiqhu a ekonomiky, štúdia uverejnená na web stránke Inštitútu štúdií islamského zákonodarstva a mravov, 2020, <https://www.cilecenter.org/ar/resources/articles-essays/alrba-walfaydt-byn-alfqh-walaqtsad>.

Dr. Kamal Tawfiq Hattáb má doktorát z islamskej ekonómie. Vyučuje predmet Ekonómia a islamské bankovníctvo na Fakulte šarii a islamských štúdií na univerzite Al-jarmúk v Jordánsku. Je tiež hostujúci lektor na kuvajtskej univerzite. Svoju štúdiu, ktorá bola citovaná, predložil na tretej konferencii Strediska pre štúdie islamského zákonodarstva a mravov, ktorá sa uskutočnila v Bruseli v Belgicku v dňoch 14-15 marca 2015.

4. Júsuf Kamal Muhammad, Islamské bankovníctvo, menová politika, druhé vydanie 1996 - 1416 Hižri, vydal Dár Al-vafá, Al-mansúra, Egypt.

5. Dr. Raed Nasri Abu - Mounes a Dr Majdi Ali Ghaith, Charakter bankových služieb v islamských bankách, analytická štúdia.

Dr. Raed Nasri Abu - Mounes je asistentom na Jordánskej univerzite, má doktorát v islamskom bankovníctve a doktorát zo základov fiqhu. Dr. Majdi Ali Ghaith je asistent na Jordánskej univerzite, odbor islamské bankovníctvo.

Vlastné preklady a publikácie autora:

1. Preklad Koránu do slovenského jazyka, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., tretie vydanie 2015.

2. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - podstata náboženstva, vydané v elektronickej forme, vydal: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty 2019, ISBN: 978-80-570-0693-0

3. Abdulwahab Al-Sbenaty, Fatwa a právne stanoviská, vydal: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty 2021, ISBN: 978-80-570-3079-9.

Web stránky:

1. www.koran.sk
2. www.mojabiblia.sk
3. www.iifa-aifi.org/ar/1598.html.
4. www.cilecenter.org/ar/resources/articles-essays/alrba-wal-faydt-byn-alfqh-walaqtsad

5. <https://www.albaraka-bank.com.eg/%D8%B9%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%A8%D9%86%D9%83/%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B5%D8%B1%D9%81%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9.aspx>
 6. <https://samacares.sa/guides/rent-to-own-home-finance/>
-

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

المواريث في الإسلام

DEDIČSKÉ PRÁVO

PODĽA ISLAMSKÉHO NÁBOŽENSTVA
A ISLAMSKÉHO PRÁVA

JUDr. ABDULWAHAB AL-SBENATY

Dedičské právo podľa islamského náboženstva a islamského práva

Abdulwahab Al-Sbenaty

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie 2018

©Abdulwahab Al-Sbenaty

ISBN: 978 – 80 – 570 – 0595 - 7

Úvod

Dedičské právo podľa islamského náboženstva bolo a je jednou z tém, ktoré sa zneužili a zneužívajú pri rôznych príležitostiach, keď sa hovorí o nerovnom postavení muža a ženy v islame. Je to však spôsobené v prvom rade, povrchnými znalosťami o islamskom náboženstve.

Základným cieľom tejto publikácie je oboznámiť čitateľov s celkovou koncepciou dedičského práva, hlavne podľa základného prameňa islamského náboženstva a islamského práva, ktorým je Korán. Jedine pochopením celej koncepcie dedičského práva a jeho prepojenosť s celkovým sociálnym systémom a životom spoločnosti, je možné pochopiť aj koncepciu delenia dedičstva medzi pozostalými - dedičmi.

Častokrát je otázka dedičstva zahmlená aj u veľkej časti muslimov. Korán, ako základný prameň islamského náboženstva a islamského práva, upravuje dedičské právo v troch základných zneniach (veršoch). Náročnosť a určitá komplikovanosť dedičského práva vznikla neskôr, keď sa právna veda islamského práva a sudcovská tvorba práva, začali vyvíjať spolu s vývojom spoločnosti a reagovať na nové otázky spojené s praktickou stránkou uplatňovania dedičského práva a delenia dedičských podielov.

Korán priniesol do života spoločnosti a ľudí právnu istotu a zaviedol zásady, ktoré boli vo vtedajšej spoločnosti nemysliteľné. Zaviedol povinné podiely zo zákona, ktoré patrili neopomenuteľným dedičom. Ženy (až na zriedkavé výnimky) predtým nededili, čo bolo pravidlo hlboko zakorenené v spoločnosti pred islamom. Ženy boli dokonca v mnohých prípadoch predmetom samotného dedičstva. Islam to všetko zmenil. V priebehu niekoľkých rokov urobil nepredstaviteľný skok v dovtedajšej spoločnosti. Jednou zo základných zmien bolo aj dedičské právo. Korán jednoduchým spôsobom zakotvil povinné právo ženy (manželky, matky, dcéry a pod.) na dedičstve. Zmeniť tak zásadne princípy dedenia, bolo v tej spoločnosti niečo nepredstaviteľné. Preto ešte dnes (po vyše 1400 rokov) v niektorých odľahlejších oblastiach muslimských krajín, prevláda v spoločnosti zvyk žene nedať jej podiel napriek tomu, že si tam uvedomujú, že porušujú ustanovenia islamského náboženstva. Základná právna úprava, ktorá zakotvila právo dedičov na povinné podiely na dedičstve, je obsiahnutá v znamení Koránu 4:7, v kapitole pod názvom „Ženy“. Znamenie určuje: **„Muži majú podiel z toho, čo zanechali ako dedičstvo rodičia a najbližší (blízki príbuzní) a ženy majú podiel z toho, čo zanechali ako dedičstvo rodičia a najbližší (blízki príbuzní), nech by šlo o menej alebo viac (bez ohľadu na konečnú sumu tohto podielu, či by šlo o jednu peňažnú jednotku alebo o veľké množstvo**

majetkov). **Je to podiel povinný** (ktorý Boh stanovil dedičom, a preto sa musí vyplatiť tým, ktorým patri).“ (Korán 4:7)¹⁹⁸

Ďalšou podstatnou zmenou, ktoré islamské náboženstvo v tomto smere zaviedlo, bolo prepojenie sociálneho systému a vyživovacej povinnosti s dedičským právom. Vzalo do úvahy, že základné zásady islamského náboženstva musia byť vhodné pre každú dobu. Preto prepojilo viaceré prvky sociálneho systému vzájomne, aby sa dosiahol čo najlepší výsledok v každom čase. Ponechalo pritom prostredníctvom ďalších ustanovení, spoločnosti voľnosť, aby si upravila vykonávacie právne normy podľa potrieb danej doby a miesta v ktorých sa mali aplikovať.

Prepojenie vyživovacej povinnosti s dedičským právom znamenalo, že tí muži, ktorí mali zo zákona povinnosť vyživovať ženu, dostali zo zvyšku dedičstva (po splatení dlhov poručiteľa a vykonaní závetu z určenej časti dedičstva) dvojnásobný podiel, aby boli schopní túto ťarchu vyživovacej povinnosti niesť zodpovedne.

Uvedené zásady sa potom premietli do reálneho života tak, že podľa toho, kto dedí po poručiťovi, mohol byť konečný podiel muža väčší než podiel ženy, alebo ich podiely mohli byť rovnaké, alebo podiel ženy bol nakoniec väčší, než podiel muža. Výšku konečného podielu ovplyvňovali viaceré faktory, ktoré uvádza predkladaná publikácia.

¹⁹⁸ Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

V ďalšom výklade sa budeme snažiť vysvetliť úpravu dedičského práva v čo najjednoduchšej forme, pričom sa sústreďíme len na tie najpodstatnejšie úpravy. V niektorých prípadoch sme uprednostnili preklad právneho pojmu alebo prepis jeho výslovnosti do slovenského jazyka a jeho použitie v danom prepise, napriek tomu, že podobný pojem existuje aj v slovenskej právnej terminológii. Urobili sme to najmä z dôvodu, že tieto podobné pojmy sú síce z veľkej časti totožné obsahovo, avšak niektoré odlišnosti v ich základnom význame a obsahu, by mohli viesť k určitej dezinterpretácii alebo mylnému pochopeniu, k situácii, ktorej sme sa chceli vyhnúť.

Abdulwahab Al-Sbenaty

1. Dedičské právo a jeho koncepcia podľa islamu

Základná koncepcia dedičského práva podľa islamského náboženstva vychádza z toho, že všetko, čo ľudia majú je niečo, čo im Boh dočasne zveril do užívania. V tom sa budú ľudia striedať, až do skončenia tohto terajšieho života. Potom Boh zdedí (obrazne povedané) všetko, čo je na Zemi, t. j. všetko sa znova vráti, tak ako tomu bolo na začiatku, k Bohu najvyššiemu, aby rozhodol, čo s tým ďalej.

V tomto živote je zverený majetok určený na to, aby ľudom slúžil a pomáhal im prežiť tento život.

Každý človek zomiera a z tohto života odchádza v určený čas. Svojím odchodom stráca moc nad majetkom, ktorý vlastnil v tomto živote a tento majetok prejde do správy a užívania niekoho iného. Poručiťa (zomrelý, ktorý zanechal dedičstvo) vo svojom terajšom živote spájali mnohé blízke vzťahy s inými ľuďmi. Tieto vzťahy mohli vzniknúť hlavne z dôvodu príbuzenstva. Mohli ale vzniknúť aj na základe iných právnych vzťahov alebo skutočnosti, ako je napr. uzatvorenie manželstva.

Je prirodzené, že majetok po každom človeku prechádza na niekoho iného po jeho smrti. Zvyčajne má tento majetok pomáhať tým najbližším ľuďom poručiťa - pôvodného vlastníka, po ktorom sa dedí, aby zabezpečil ich potreby. Preto je samozrejmosťou, že za

normálnych okolností takýto majetok dedia najbližší príbuzní poručiteľa, jeho deti, manželka, rodičia, vnuci a pod. Aby nenastal neporiadok v poradí dedenia po poručiťovi, je toto poradie stanovené v Koráne a z neho odvodené aj v islamskom práve. Samozrejme ostáva ponechaná aj určitá voľnosť poručiťovi rozhodnúť sa, ako naloží s časťou svojho majetku.

Islamské náboženstvo pozná dva druhy dedenia. Dedenie zo zákona a dedenie na základe závetu. Najčastejšie sa vyskytuje kombinácia oboch druhov dedenia.

Keď poručiť zomrie, prvé čo sa vykoná je, že sa splatia jeho dlhy. Potom, ako sa dlhy splatia, nastupuje závet na základe ktorého poručiť určil, ako si želá, aby sa naložilo s určenou časťou jeho majetku. Až potom nastupuje dedenie zo zákona. Korán v tomto smere určil tzv. neopomenuteľných dedičov, t. j. dedičov, ktorí musia dostať povinný podiel z dedičstva.

Islamské náboženstvo vychádza z celkovej koncepcie funkcionality majetku, t. j. že majetok plní určitú funkciu v tomto živote a tej má slúžiť. Preto sa stretávame s tým, že sú všetky oblasti nakladania s majetkom častokrát prepojené. Pochopiť systém dedičského práva podľa islamského náboženstva a zásady na ktorých je vybudovaný, nie je možné bez toho, aby sme pochopili prepojenosť tohto dedičského práva s vyživovacím právom. Obe práva sa dopĺňajú a podporujú navzájom. Pritom vyživovacie právo (právo na výživné a zaopatrenie) má silnejšiu pozíciu, pretože trvá dlhší čas, kým dedičské právo sa uplatňuje len v momente smrti poručiť. Na vyživovacie právo priamo nadväzuje tretia zásada, na

ktorej je postavené dedičské právo. Odzrkadľuje sa to v tom, že tam, kde existuje vyživovacie právo a je predpoklad, že bude muža zaťažovať, tam sa mužovi priznáva väčší dedičský podiel než žene. Finančné zabezpečenie ženy je zo zákona na mužovi, takže žena si svoj dedičský podiel odloží, kým muž ho používa sčasti aj na zabezpečenie potrieb ženy, ktorá mala svoj podiel na dedičstve. Žena má v určitom poradí právo na finančné zabezpečenie voči synovi, otcovi, bratovi a iným príbuzným. Vyživovacia povinnosť pritom zaťažuje najskôr bližšieho príbuzného, a až keď by nebol spôsobilý túto vyživovaciu povinnosť plniť, prechádza na ďalšieho príbuzného v poradí.¹⁹⁹ Vyživovacia povinnosť muža je pritom finančne náročná, keďže je povinný zabezpečiť hlavne náklady na bývanie, stravu a ošatenie pre manželku a deti. Okrem toho je povinný zabezpečiť náklady na zdravotnú starostlivosť (pričom ani v dnešnej dobe nie je všade zavedený verejný systém zdravotnej starostlivosti), a iné. V porovnaní so ženou, je finančné zaťaženie muža omnoho väčšie, než finančné zaťaženie ženy. Toto finančné zaťaženie muža je hlavne vo vzťahu k svojej rodine. Preto je pri situáciách, keď dedia členovia tejto rodiny, podiel muža väčší než podiel ženy. Zdôrazňujeme pritom, že dedičské právo je zaručené rovnako mužovi aj žene, ale v priamej súvislosti s finančným zaťažením, je podiel muža väčší tam, kde sa predpokladá, že je jeho finančné zaťaženie väčšie v porovnaní so ženou. Ako sme už

¹⁹⁹ Dr. Muna Chaled Muhammad Ali Mekky, Dedičstvo ženy v islame a polemika, ktorá sa okolo neho vedie a odpovede na to. Vedecká štúdia uverejnená v časopise Islamské právo a islamské štúdia, č. 20, august 2012

uviedli, dedičské právo muža aj ženy je zakotvené v znamení Koránu 4:7.

Princíp finančného zaťaženia sa prejavuje aj v tom, že predpokladaná dĺžka a náročnosť finančného zaťaženia bude väčšia u detí než u rodičov. Rodičia zvyčajne už majú tú základnú časť svojho život za sebou a vekom ich potreby a nároky klesajú. Deti naopak majú život pred sebou a ich finančné nároky sú vysoké a častokrát majú stúpajúcu tendenciu. Táto skutočnosť sa odzrkadľuje a prejavuje, okrem iného, aj v priznaní väčšieho dedičského podielu na dedičstve deťom než rodičom, príp. starým rodičom.

Okrem vyživovacej povinnosti, zaťažuje muža aj veno, ktoré žene (ako budúcej manželke) daruje. Syn, ktorý vstupuje do manželstva bude musieť poskytnúť budúcej manželke veno a bude musieť finančne zabezpečovať svoju manželku a svoje deti, preto bude finančné prostriedky potrebovať omnoho viac, než jeho sestra, ktorá sa stane manželkou (dostane veno a finančne ju bude povinný zabezpečovať manžel).²⁰⁰

Zákonné dedičské právo v islame je založené na troch zásadách obsiahnutých v Koráne.

1. Prvá zásada predstavuje stupeň príbuzenstva medzi poručiteľom a dedičom. Čím je stupeň príbuzenstva bližší medzi poručiteľom a dedičom, tým dedič dedí väčší podiel a čím je stupeň príbuzenstva vzdialenejší, tým dedič dedí menej.

²⁰⁰ M. Mekky, Dedičstvo ženy v islame a polemika, ktorá sa okolo neho vedie a odpovede na to.

2. Druhá zásada kladie dôraz na generačnú postupnosť medzi poručiťelom a dedičom. Čím je dedič generačne mladší, a teda začína svoj život a začína znášať povinnosti s ním spojené, o to väčší podiel na dedičstve má. Čím je dedič generačne starší, je jeho podiel menší. Nerozlišuje sa tu pritom medzi mužom a ženou. Takýmto spôsobom dcéra poručiťela dostane väčší podiel na dedičstve než matka poručiťela. Dcéra v takomto prípade dedí aj viac, ako otec poručiťela, aj keď by bola ešte úplne malá a otec poručiťela by bol pôvodcom celého majetku poručiťela. Dedičský podiel dcéry sa v takomto prípade môže rovnať až jednej polovici celého dedičstva. Dedičský podiel syna je väčší než dedičský podiel otca poručiťela, aj keď sú obaja mužského pohlavia.

3. Tretia zásada sa odvíja od zákonnej miery finančného zaťaženia dediča v prospech ostatných dedičov (ktorú sme už načrtli v doterajšom výklade). Toto pravidlo je jediné pravidlo, ktoré keď sa uplatní, rozlišuje sa v dedičskom práve medzi pohlaviami. Táto tretia zásada sa ale uplatňuje až potom, ako sa uplatnia obe, už spomenuté zásady. Znamená to, že prvá a druhá zásada majú prednosť pred treťou zásadou a až po ich uplatnení sa uplatní tá tretia. V Koráne je zoslané v znamení 4:11 **„Boh vám odkazuje o vašich deťoch** (odkazuje vám, ako mate pozostalosť po vás rozdeliť medzi nich): **Mužskému potomkovi náleží rovnaký podiel, aký náleží dvom potomkom ženského pohlavia..“** Dr. Muhammad Amara pri výklade filozofie dedenia v islame uvádza, že táto zásada sa vzťahuje konkrétne na situáciu, keď dedia deti.

Uvedená tretia zásada v konečnom dôsledku znamená, že existujú len štyri prípady, keď by žena mohla dediť polovicu podielu

muža. Naproti tomu existuje 30 prípadov, keď žena dedí rovnaký podiel ako muž, a 10 prípadov, keď žena dedí väčší podiel, ako dedí muž. V dedičskom práve ale existujú aj prípady, keď žena dedí a muž nie.

K uvedeným zásadám je potrebné uviesť ešte jedno pravidlo, ktoré sa uplatňuje pri dedení súrodencov (bratov a sestier) poručiťľa. Islamské náboženstvo tu rozlišuje medzi súrodencami pochádzajúcimi od spoločného otca a matky, súrodencami len od spoločnej matky a súrodencami len od spoločného otca. Berie sa do úvahy toto príbuzenstvo vo všetkých jeho formách, avšak sila takéhoto príbuzenstva z hľadiska dedičského práva je rozdielna. Najsilnejšia väzba súrodenca na poručiťľa je tam, kde ide o súrodencia od toho istého (spoločného) otca a matky.

V momente smrti poručiťľa sa objavuje niekoľko práv a povinností vo vzťahu k majetku, ktorý poručiťľ po sebe zanechal. Tieto práva a povinnosti sa začínajú uplatňovať podľa nasledujúceho poradia:

1. Z majetku poručiťľa sa najprv uhradia všetky výdavky spojené s jeho pohrebom,

2. Splatia sa všetky známe dlhy poručiťľa. Dlhý poručiťľa pritom môžu byť rôzne. Môže ísť o dlhy voči iným ľuďom, nesplnené sľuby dané Bohu alebo nesplnené zákonné povinnosti. Sľub daný Bohu môže spočívať v sľube poručiťľa počas svojho života (nie pre prípad svojej smrti, pretože to už by bola závet), že dá na dobročinnosť určitú sumu a pod. V tejto otázke sa stretávame s niekoľkými právnymi stanoviskami učencov a právnych autorít. Niektoré

tieto stanoviská uvádzajú, že sľuby dané Bohu a daňové povinnosti voči štátu, sa majú splniť ako prvé. Následne prídu na rad ostatné podlžnosti. Stanoviská ďalších právnych autorít spájajú sľuby dané Bohu (vrátane odvodov určených náboženstvom, ako je napr. odvod zakat) s osobou poručiteľa a jeho existenciou v terajšom živote (personálne práva), takže smrťou poručiteľa tieto povinnosti zani- kajú. Preto zaraďujú na prvé miesto splatenie dlhov poručiteľa voči veriteľom. Na tomto základe sa potom sľuby dané Bohu (vrátane odvodov určených náboženstvom) nemusia splatiť a ich prípadné plnenie je už len na dobrovoľnom uvážení zo strany dedičov (môžu ich splatiť, ale nemusia). Iné právne autority zastávajú v tejto otázke stanoviská, ktoré kladú všetky dlhy poručiteľa na tú istú úroveň.²⁰¹

3. Vykoná sa závetu z jednej tretiny toho, čo ostalo. Potom, ako sa uplatnia práva a povinnosti uvedené v prvom a druhom bode, zvyšok pozostalosti sa rozdelí na tri tretiny. Jedna tretina je určená na vykonanie závetu poručiteľa.

4. Po vykonaní tretieho bodu - vykonaní závetu, sa zvyšok pozostalosti (zvyšné dve tretiny) rozdelí medzi dedičov. Ak by ostalo niečo z tretiny z ktorej sa závet vykonával, pripočíta sa to k tým zvyšným dvom tretinám na rozdelenie. Ak by tretina určená na vykonanie závetu nepostačila, neuberie sa už nič z ďalších dvoch tre- tín.

²⁰¹ Al-sejjed Sabeq, Fiqh Al-sunna, vydal: Al-fath lililam Al-arabi, rok vydania 2004, strana 1100

3. Vyživovacia povinnosť podľa islamského náboženstva

Uviedli sme si v predchádzajúcom výklade, že dedičské právo, resp. rozdelenie niektorých zákonom stanovených povinných dedičských podielov, je priamo späté s vyživovacou povinnosťou.

Vyživovacia povinnosť pritom zaťažuje vždy muža vo vzťahu k príbuznej žene, k deťom a k ostatným príbuzným.

V prvom rade si treba uvedomiť, že ustanovenia islamského náboženstva boli zoslané pre rôzne spoločnosti v rôznom čase. Islamské náboženstvo obsahuje ustanovenia, ktoré sú vo všeobecnosti aplikovateľné vždy a všade. Vychádzajú z ľudského prirodzeného chápania sveta.

Postoje ľudí v niektorých krajinách ekonomicky silnejších, ovplyvňujú v súčasnosti sociálne systémy financované štátom. Mať dobrý, prepracovaný a bohatý systém sociálneho zabezpečenia, je podľa nás veľmi vítaná vec. Ale takýto systém si v súčasnosti môže dovoliť len menší počet krajín vo svete. Otázne pritom je, dokedy bude udržateľný, keďže spotrebováva značnú časť štátneho rozpočtu týchto krajín.

Naznačili sme, že silný systém sociálneho zabezpečenia je prospešný a určite nie je v rozpore s islamským náboženstvom, jeho zásadami a jeho sociálnym systémom. Avšak štátom financovaný

systém sociálnej starostlivosti odbúrava z veľkej časti zaužívaný systém vzájomnej podpory v rámci rodiny a príbuzenstva. Je otáznne, aký bude postoj ľudí v budúcnosti, keď už štátny rozpočet nebude schopný pokrývať dávky sociálneho zabezpečenia a starobné dôchodky obyvateľstva. Otázne je, či bude možné obnoviť tieto pretrhané väzby vzájomnej podpory v rámci rodiny. Neprešla ešte dlhá doba odvtedy, keď sme boli svedkami niečoho obdobného, aj keď stále v malom meradle. Stalo sa to v prípade Grécka a jeho finančného úpadku. Skracovali sa sociálne dávky a znižovali sa dôchodky. Grécku nesmierne pomohla skutočnosť, že bolo súčasťou Európskej únie a jej finančného systému. V opačnom prípade by zrejme museli byť omnoho zásadnejšie okresané všetky sociálne dávky a dôchodky. Z uvedených, ale aj z iných dôvodov, sme zdôraznili, že systém výživného, islamské náboženstvo určilo, aby bolo v súlade s každou dobou a každou spoločnosťou. Základy sú určené a už každá spoločnosť si čiastkové úpravy určí podľa svojich potrieb v danom čase a na danom mieste. Možných variácií je v tomto smere veľa.

Aby muž mohol svoju vyživovaciu povinnosť voči príbuzným plniť, musí mať aj väčší príjem, než žena (ktorá takúto povinnosť nemá). Prepojenosť vyživovacieho a dedičského práva znamená, že sa vytvorili predpoklady na to, aby mala aj žena lepšie a kvalitnejšie vyživovacie právo. To ale predpokladá, že povinný muž má byť aj majetnejší. Od jeho finančných pomerov potom závisí aj kvalita plnenia tejto povinnosti voči ženám a deťom. Zdôrazňujeme pritom, že úroveň a výška vyživovacej povinnosti je

v určitom smere viazaná aj na finančné pomery toho, kto túto povinnosť má plniť.

Prepojenosť vyživovacieho práva a dedičského práva vychádza tiež z niektorých špecifik a odlišnosti sociálneho života muža a ženy. Existujú totiž situácie, keď je potrebné priamo zo zákona ženy finančne zaopatríť, pretože v danom čase plnia iné dôležité úlohy pre spoločnosť. Ide o situácie, keď je žena ťarchavá, obdobie po pôrode, obdobie počas ktorého sa deti vychovávajú a je potrebné sa im plne venovať, a iné.

Vyživovacie právo sa plní voči príbuzným, manželke a voči otrokom v prípade ich existencie (dnes je táto posledná povinnosť už bezpredmetná, preto sa jej nebudeme ďalej venovať.)

O tom, že sa má pomáhať ostatným, nájdeme viaceré znamenia v Koráne. Z nich spomenieme znamenie 9:60, ktoré má všeobecný charakter a ukladá všeobecnú povinnosť finančne pomáhať kategóriám ľudí tam uvedeným. Znamenie určuje:

„**Milodary** (milodarmi sa v tomto verši tiež chápe aj zakat) **sú určené** (a rozdeľujú sa len) **chudobným, biednym, správcom, ktorí sa o ne starajú** (správcom, ktorí tieto príjmy z milodarov a zakatu spravujú a rozdeľujú), **tým, ktorých srdcia sú spriaznené s muslimami, na oslobodenie krkov spod otroctva, na oslobodenie dlžníkov spod dlžoby, na cestu, ktorú Boh určil** (na účely, ktoré Boh stanovil, napríklad na výzbroj armády, na poskytnutie štipendií študentom, na pomoc tým, ktorí sú v tiesni atď. Možno povedať, že tento podiel je určený na podporu a ochranu všetkého, o čom Korán hovorí a káže) **a cestujúcim v tiesni** (ktorí

boli na cestách a ktorým z nejakého dôvodu došli finančné prostriedky na návrat domov). **Je to povinnosť Bohom uložená. A Boh všetko vie a múdrosťou oplýva.**“ (Korán 9:60)

Ďalšie znamenie Koránu 4:36 stanovuje:

„Uctievajte Boha a nepridružujte k Nemu nič a dobre zaobchádzajte s rodičmi (starajte sa o nich, keď to budú potrebovať, vážte si ich a pomáhajte im, pozri verš 17:23), **s príbuznými, sirotami, biednymi, so susedom príbuzným** (s ktorým vás spája príbuzensky vzťah), **so susedom cudzím** (s ktorým vás žiadne príbuzenstvo nespája), **so spoločníkom cudzím** (s človekom, s ktorým ste sa náhodne zoznámili, napríklad pri cestovaní, v knižnici atď.), **so stiesneným pocestným** (ide o cudzincov, ktorí sa dostali mimo miesta svojho bydliska do finančnej tiesne a nemohli sa do svojho mesta či krajiny vrátiť) **a s tými, ktoré vlastní vaša pravica** (sú to otroci a otrokyne, ktorých slobodný človek vlastnil). **A Boh nemá rád toho, kto je pyšný a namyslený.**“ (Korán 4:36)

Z výrokov proroka Muhammada (p.) uvedieme nasledujúci výrok zo zbierky prorokových výrokov od kronikára Muslima:

„Žáber uviedol, že jedného dňa jeden muž z rodu Bení Azra odkázal, že keď zomrie, má byť jeho otrok, ktorého vlastnil prepustený na slobodu. Prorok Muhammad si ho zavolať a spýtal sa ho: „Máš iný majetok než jeho (otroka)?“ Muž odpovedal: „Nie.“ Prorok otroka vzal a povedal: „Kto otroka odkúpi odo mňa? (vykúpi ho)“ Naim Bin Abdulláh Al-adavi ho vykúpil za osemsto dirhamov. Prorok peniaze vzal a dal ich mužovi (vlastníkovi vykúpeného otroka) a povedal mu: „Začni sám so sebou a daj samému

sebe milodar (kúp si, čo potrebuješ). Ak by niečo ostalo, tak daj z toho tvojej rodine. Ak by aj potom niečo ostalo, tak daj z toho tvojím príbuzným. Ak by aj potom niečo ostalo, tak to rozdaj tak a tak (podľa potreby).“

3.1 Vyživovacia povinnosť voči príbuzným

Ide o povinnosť, ktorá je uložená povinnému (ktorý má nadbytok finančných prostriedkov) voči svojmu chudobnému príbuznému. Takto je z právneho hľadiska charakterizovaná vyživovacia povinnosť voči príbuzným.

Základnými znakmi vyživovacej povinnosti v tomto smere, sú

a) začína sa s najbližšími príbuznými,

b) ide o príbuzných, ktorí nemajú žiaden príjem z ktorého by si mohli zabezpečiť základné potreby. U potomkoch predpokladá, že príjem nemajú z dôvodu: a) veku (veľmi mladí alebo veľmi starí), alebo b) choroby, ktorá im bráni v práci a zárobku, alebo c) štúdiu pri ktorom nie je možné zároveň aj pracovať a zarábať, alebo d) že ide o ženu, ktorá nemá príjem, ktorý by jej postačoval. Pri rodičoch sú podmienky len dve: a) rodič je chudobný a nemá príjem, b) potomok je finančne zabezpečený, pracuje a zarába alebo má dostatok príjmov.²⁰²

²⁰² Dr. Muhammad J. T. Abídi, Podmienky vyživovacej povinnosti manželov podľa islamského práva, vydal: Dár Al-huda a Dár Al-fadila, 2004

Vo vzťahu k vyživovacej povinnosti k ostatným príbuzným, sú pravidlá už prísnejšie. Na to, aby mal vzdialenejší príbuzný právo na povinné výživné, musí spĺňať tieto podmienky: a) aby bol tento príbuzný chudobný a nemohol ani pracovať alebo si zaobstarať zdroj príjmu. Vyživovacia povinnosť týchto príbuzných sa skôr považuje za nutnosť, aby nedošlo u nich k ujme z dôvodu hladu, smädu alebo absencie tých najnutnejších potrieb na život, bez ich zavinenia alebo nedbanlivosti, b) aby bol ten, kto je povinný plniť túto vyživovaciu povinnosť finančne schopný túto povinnosť plniť; ak by nebol, potom nie je povinný plniť, c) aby bol ten, kto má povinnosť výživy, možným dedičom toho, voči komu túto povinnosť má plniť. V tejto tretej podmienke sa plne prejavuje prepojenosť dedičského práva s právom na výživné. Táto povinnosť je totiž uložená len tomu, kto by v prípade smrti prijímateľa výživného, prichádzal do úvahy, ako dedič po poberateľovi výživného.

Vo vzťahu k vyživovacej povinnosti rodičov a detí, nastala určitá zhoda medzi učencami o tom, že syn je povinný vyživovať svojich rodičov, ktorí nemajú príjem. Taktiež je tu daná vyživovacia povinnosť otca voči svojim deťom, ktorí nemajú príjem. Právne školy (právne smery) sa potom rozdeľujú v stupni vyživovacej povinnosti, t. j. či sa táto vzťahuje len na prvú úroveň predkov a potomkov (rodičia a deti) alebo aj na ďalšie úrovne (prarodičia a vnuci). Takmer všetky školy pritom poukazujú na to, že vyživovacia povinnosť je všade tam, kde existuje dedičské právo, t. j. tam kde prichádza do úvahy, že muž dedí po predkoch alebo potomkoch; tam prichádza do úvahy aj vyživovacia povinnosť.

Pri tomto výklade zdôrazňujeme, že ide o povinnú vyživovaciu povinnosť zo zákona. Nekladú sa preto žiadne medze tomu, aby si ľudia pomáhali navzájom a podporovali sa aj mimo zákonom uložennej povinnosti. Islamské náboženstvo totiž zapája do sociálnej pomoci a vzájomnej podpory ľudí duchovnú stránku v podobe získania odmeny za dobré skutky jednak pre toho, kto pomoc poskytuje a jednak pre toho, kto o pomoc nežiada, keď ju nepotrebuje. Toto zákonné vyživovacie právo je určené hlavne pre situácie, keď nie je príliš rozvinuté duchovné cítenie členov spoločnosti a ich spolupatričnosť.

Na dotvorenie celého obrazu je potrebné dodať, že zákonnú vyživovaciu povinnosť mnohé právne školy viažu aj na to, že osoba, ktorá je prijímateľom tejto pomoci má byť muslimom. Takéto ustanovenie má svoje opodstatnenie v tom, že nemožno nútiť niekoho, aby zo zákona finančne pomáhal niekomu, kto by sa mohol správať nepriateľsky voči islamskému náboženstvu alebo muslimom. To by vyvolávalo v praxi veľmi veľa konfliktov. Ak nie je takýto príbuzný muslimom, zákonná vyživovacia povinnosť voči nemu odpadá podľa stanoviska uvedených právnych škôl; je ale možné takémuto nemuslimovi poskytnúť pomoc (dobrovoľne) zo strany ktoréhokoľvek muslima alebo zo systému zakat - systému sociálnej starostlivosti.²⁰³ Sociálny systém islamu má totiž dostatok nástrojov na efektívnu pomoc každému, muslimovi aj nemuslimovi.

²⁰³ K systému zakat pozri našu publikáciu: Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo, vydal: ALJA, s.r.o., prvé vydanie, 2001, druhé vydanie, 2002, ISBN 80-968262-0-4

3.2 Vyživovacia povinnosť manžela voči manželke

Vyživovaciu povinnosť manžela voči manželke možno z hľadiska pojmu charakterizovať, ako právo manželky na finančné zabezpečenie, ktoré vzniká na základe riadne uzatvoreného manželského zväzku. Pod riadne uzatvoreným manželským zväzkom treba rozumieť splnenie podmienok, ktoré islamské náboženstvo požaduje na platnosť manželstva.

Ak hovoríme o platnom manželstve, je potrebné poukázať na to, že islamské náboženstvo požaduje splnenie veľmi jednoduchých podmienok na platnosť manželstva. Sú to: spôsobilosť na uzatvorenie manželstva, vek, veno, dvaja spravodliví svedkovia, súhlas nevesty, vyslovenie súhlasu s uzatvorením manželstva ženíchom aj nevestou (v prípade zastúpenia nevesty zástupcom, vyslovuje tento súhlas zástupca nevesty).

Vo vzťahu k spôsobilosti na uzatvorenie manželstva, niektoré právne školy z opatrnosti požadujú, aby bola žena - nevesta zastúpená mužským zástupcom, ktorý ju zastupuje pri dojednávaní a uzatváraní manželstva. Vo väčšine muslimských krajín, sa ustanovenia islamského náboženstva a islamského práva, implementovali do platných zákonov v podobe priamych ustanovení, alebo v niektorých prípadoch v podobe priamych odkazov na ustanovenia islamského práva. Tieto právne poriadky následne ustanovujú, v súlade s ustálenou praxou v tej ktorej krajine, ďalšie administratívne požiadavky uznania manželstva právnym poriadkom. K tejto

problematike odkazujeme čitateľov na našu publikáciu Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín.²⁰⁴

Základom vzniku vyživovacej povinnosti manžela voči manželke, je uzatvorenie platného manželstva. Uzatvorením manželstva je manžel povinný finančne zaopatriť svoju manželku (v rozmedziach svojich finančných možností), bez ohľadu na to, či je manželka majetná alebo nie, a bez ohľadu na jej náboženské vyznanie. Korán túto povinnosť ukladá vo vzťahu k manželkám napr. v znamení 4:34 a vo vzťahu k manželkám s ktorými sa manžel rozviedol v znameniach 2:233 a 65:6. Pre správne pochopenie uvedených znamení a ich preklad, odporúčame použiť nami vydaný preklad Koránu do slovenského jazyka.²⁰⁵

Vo vzťahu k výrokom proroka Muhammada, tých je tiež v tomto smere niekoľko. Uvedieme ten najpodstatnejší z nich, z nášho pohľadu.

Muávija Al-qušejri rozprával, že jedného dňa prišiel k prorokovi Muhammadovi (p.) a spýtal sa ho: „Čo nám odkazuješ ohľadom našich žien?“ Prorok odpovedal: „Dajte im najesť z toho, z čoho vy jete. Dajte im obliekať sa z tej istej kvality z akej sa obliekate (nie nižšej kvality). Nebite ich a neudrite, nehaňte ich a ne nadávajú im.“ Výrok pochádza zo zbierky výrokov proroka

²⁰⁴ Abulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín, vydal: LEVANT consulting, s.r.o. 2013, ISBN 978-80-969967-2-8

²⁰⁵ Preklad Koránu do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., tretie vydanie 2015, ISBN: 978-80-969967-8-0

Muhammada od kronikára Abú Dáveda. V nadväznosti na tento výrok, ďalší výrok proroka Muhammada rieši nemenej dôležitú situáciu, keď určuje na čo má manželka nárok z majetku manžela. Dôležitosť takéhoto ustanovenia sa ukazuje vtedy, keď by manžel prestal finančne zabezpečovať manželku alebo domácnosť, alebo by bol z nejakého dôvodu neprítomný dlhší čas. Manželka má právo si aj sama vziať z majetku manžela toľko, koľko postačuje jej a deťom.

Podstatu vyživovacej povinnosti manžela voči manželke, treba z pohľadu islamského práva chápať tak, že ide o právo manželky. Prečo zdôrazňujeme, že je to právo manželky? Pretože islamské právo vo svojich teoretických právnych východiskách vychádza z toho, že uzatvorením manželstva sa manželka zrieka svojich ďalších činností mimo manželstva a vyhradzuje svoju prácu a čas rodine. Ide preto o prácu, ktorá je odmeňovaná tým, že manžel je povinný ju finančne zabezpečiť. V manželskom živote je citová stránka tá najpodstatnejšia. V právnej rovine sa ale právne vzťahy upravujú z právno-teoretického hľadiska. V tomto zmysle je vzťah manžela a manželky založený na princípe deľby práce tak, že každý vykonáva svoje povinnosti a má nárok na odmenu za ním vykonanú prácu. Každé právo viaže na seba povinnosť. Právo manžela voči manželke na riadne vedenie domácnosti a starostlivosť o deti, je viazané na jeho povinnosť finančne zabezpečiť manželku. Právo manželky na finančné zabezpečenie, je viazané na jej povinnosť starostlivosti o manžela a chod domácnosti. Starostlivosť manželky o manžela a chod domácnosti, nie je preto akýmsi druhom láskavosti manželky voči manželovi, ale je to jej

povinnosť, pričom finančné zabezpečenie manželky a rodiny zo strany manžela, nie je taktiež druhom láskavosti voči manželke, ale je to manželova povinnosť. Takýmto spôsobom sú vzťahy manželov v rámci manželstva jasné, jednoducho definovateľné a ľahko identifikovateľné, pre prípad sporu. Ak si manželka neplní svoje povinnosti riadne a nie je na to daný ani vážny dôvod, ktorý nezavinila, nemá právo na plnenie zo strany manžela. Taká je právna úprava manželského vzťahu. Tá podstatná stránka toho vzťahu ale ostáva práve tá citová stránka. Tá je v konečnom dôsledku najpodstatnejšia a má najväčší vplyv aj na právnu stránku. Preto sa môže napr. stať, že si manželka neplní svoje povinnosti z určitého dôvodu, manžel preto nemá povinnosť ju finančne zabezpečiť, ale aj tak ju finančne zabezpečuje v plnom rozsahu.

Výška výživného určeného pre manželku, sa líši hlavne podľa finančných možností manžela. Platí však základné pravidlo, ktoré určuje, že manželka sa má podieľať na životnej úrovni manžela. Manželka má byť finančne zabezpečená tak, aby žila na takej životnej úrovni, na akej žijú podobné ženy, ktoré sú vydaté za manželov s podobným finančným zázemím. Znova zdôrazňujeme, že ide o právnu úprava a o právo manželky, takže to neznamená, že manželia nemôžu žiť skromnejším životom, ak sa pre takýto život rozhodnú obaja. Avšak na rozdiel od citových väzieb medzi manželmi, to čo právo určuje, je zvyčajne aj právom vynútiteľné.

Ak si manžel bez zjavného dôvodu neplní vyživovaciu povinnosť, môže manželka podať návrh na súd na určenie jej plnenia (stále ide o situáciu v rámci existujúceho manželstva). Teória a súdna prax sa v tomto smere ustálili na dvoch spôsoboch

rozhodovania o určení výšky a spôsobu výplaty výživného manželom manželke. Prvý spôsob je vydanie súdneho rozhodnutie o tom, že manžel má zabezpečiť finančne manželku, pričom v rámci rozhodnutia sa určí spôsob a výška tohto zabezpečenia. Ide o rozhodnutie o tom, že manželka má právo na finančné zabezpečenie v danom prípade (že sama plní čo má, preto má aj právo na protiplnenie). Druhý spôsob určenia vyživovacej povinnosti a spôsobu výplaty výživného, je vydanie súdneho rozhodnutia na konkrétnu sumu, ktorú je manžel povinný manželke vyplatiť v pravidelne opakujúcich sa termínoch.

Jedna z viacerých zaujímavých právnych otázok, ktorými sa islamskí učitelia a právnici teoretici zaoberali bola, či je uzatvorenie manželstva právnym základom a podkladom na to, že manželka je povinná sa starať o manžela, deti a domácnosť ako celok, alebo je to len právny podklad na starostlivosť o manžela a deti (nie domácnosti). Z právneho hľadiska sa uzatvorenie manželstva považuje za určitý špecifický druh dohody a zmluvy medzi manželmi, na základe ktorej každému z nich plynú určité práva a povinnosti. Aj keď sa zdá byť uvedená právna otázka bezvýznamná, má svoj podstatný význam.

Učitelia a právnici teoretici zastávali vo svojich stanoviskách dva právne názory. Jedni zastávali právne stanovisko, ktoré uvádza, že manželská zmluva zakladá len povinnosť manželky sa starať o manžela a deti. Druhí vyjadrili stanovisko, že manželská zmluva, okrem starostlivosti o manžela a deti, ukladá manželke aj povinnosť starostlivosti o domácnosť. Rozdiel medzi oboma stanoviskami spočíva v tom, že kým pri prvom právnom stanovisku

manželka má splnenú svoju povinnosť už tým, že zdieľa svoj milostný a každodenný život s manželom a v prípade, ak majú deti, stará sa o ich výchovu. Pri druhom právnom stanovisku manželka má splnenú svoju povinnosť tým, že zdieľa s manželom svoj milostný a každodenný život, stará sa o deti a ich výchovu a stará sa popri tom aj o potreby rodiny, ktoré zvyčajne manželky vykonávajú (udržiavanie čistoty domácnosti, poriadku a pod.). Zástancovia prvého aj druhého stanoviska, sa pritom opierajú vo svojich argumentoch hlavne o tradíciu zachovanú po prorokovi Muhammadovi.

Ďalšia zaujímavá právna otázka spočívala v tom, či má manželka právo vynaložiť sumu finančného zabezpečenia, ktorú od manžela dostáva, podľa vlastného uváženia alebo nie. Učenci a právní teoretici sa zhodli na tom, že ide o finančnú čiastku, ktorá jej náleží, preto má právo v rámci zaužívanej zvyklosti túto čiastku rozvrhnúť a minúť. Avšak s obmedzením, že nesmie z toho, čo dostala, šetriť na úkor samej seba alebo rodiny. Ak si toto právne ustanovenie spojíme s tým predchádzajúcim právnym ustanovením, dospejeme k záveru, že finančné zabezpečenie je právom manželky okrem iného aj na to, aby si plnila svoje povinnosti. To znamená, že z tohto finančného zabezpečenia (vyživovacej povinnosti) sa má starať aj o seba, o svoj vzhl'ad a potreby tak, aby ostávala z hľadiska výzoru a správania v dobrej forme, a teda uchovávala aj citový a intímny život s manželom v čo najlepšom stave. Vyživovacia povinnosť a právo na ňu, založené v tomto prípade na základe manželskej zmluvy (uzatvorenej uzatvorením manželstva), neplní len klasickú funkciu zabezpečenia potrieb rodiny, ale

plní aj funkciu uchovávanía citových vzťahov oboch manželov, a teda aj súdržnosť rodiny a jej existencie.

Otázky vyživovacej povinnosti voči manželke a príbuzným, sú v právnej teórii islamského práva rozpracované detailne a rozsiahlo a s mnohými čiastkovými úpravami, ktoré upravujú niektoré výnimky, spôsob rozhodovania, výšku finančných plnení a pod.

Právne poriadky jednotlivých muslimských krajín, mnohé ustanovenia islamského náboženstva a islamského práva alebo odkazy na ne, implementovali do svojich právnych poriadkov. Iné ustanovenia týchto právnych poriadkov sú uspôsobené na reálne uvedenie týchto ustanovení do každodenného života. To sa uskutočňuje hlavne prostredníctvom vykonávacích právnych predpisov k základným právnym úpravám.

4. Základné pramene dedičského práva

Za základné pramene dedičského práva v islame možno považovať tie isté pramene, z ktorých vychádza islamské právo. Sú to v stručnosti predovšetkým:

1. Korán. Ako základný zdroj právnych vzťahov a právnych noriem, ktoré upravuje.

2. Tradícia po prorokovi Muhammadovi. Ide o tú tradíciu a výroky proroka Muhammada, ktorú možno považovať za dôveryhodnú.

3. Konsenzus. Ide o konsenzus islamských učencov a právnych autorít o úprave niektorej právnej otázky.

4. Analógia. Ide o úpravu určitej právnej otázky jej porovnaním s inou právnou otázkou, ktorá sa na ňu podobá.

5. Dedenie zo zákona

Dedenie na základe zákona má vždy prednosť pred dedením zo závetu. Existujú určité zákonné dedičské podiely, ktoré sa musia rešpektovať, ktoré ani poručiteľ na základe závetu, nemôže vylúčiť. V tej časti, ktorá by nerešpektovala tieto povinné dedičské podiely, je závet neplatný.

Dedenie na základe zákona (podľa zásad Koránu) je postavené na troch základných zásadách.

1. Prvou zásadou je stupeň príbuzenstva medzi poručiteľom a dedičom. Čím je príbuzenský vzťah medzi poručiteľom a dedičom bližší, je dedičský podiel dediča istejší a väčší.

2. Druhou zásadou je to, čo veda islamského práva nazýva časovou postupnosťou (alebo časovou líniou) medzi poručiteľom a dedičom. Na základe toho sa rozlišujú dedičské podiely dedičov v zostupnej a vzostupnej dedičskej línii (v zostupnej syn/dcéra, vnuk/vnučka, atď. vo vzostupnej otec/mama, starý otec/stará mama). Rozlišuje sa tu napr. v prvom rade medzi predkami a potomkami, potom v rámci predkov, medzi otcom a starým otcom a pod. Neberie sa tu do úvahy, či ide o muža alebo o ženu. Dcéra napr. dedí väčší podiel ako matka (obe sú pritom ženského pohlavia), dokonca dcéra môže mať väčší podiel, ako otec poručiteľa.

Takisto syn poručiťa môže mať väčší dedičský podiel, ako otec poručiťa (obaja sú pritom mužského pohlavia).

3. Treťou zásadou je miera zákonného finančného zaťaženia dediča v prospech ostatných dedičov. Pri tejto tretej zásade sa rozlišuje medzi mužským a ženským pohlavím z pohľadu podielu na dedičstve po poručiťovi (znamenie Koránu 4:11). Je to dané z dôvodu, že v prípade ak ide o ten istý stupeň príbuzenstva a tú istú časovú líniu, potom je muž - manžel povinný finančne zabezpečiť ženu – manželku, čo znamená, že žena - manželka (dedička) má zabezpečené finančné zaopatrenie a životné potreby mužom - manželom. V tomto zmysle predstavuje dedičský podiel muža, určitú pomoc preňho na povinné finančné zabezpečenie, okrem iného, aj ženy. Na rozdiel od manžela, tvorí dedičský podiel ženy len určitú finančnú istotu do budúcnosti, ktorý si ona odloží a nič nie je povinná z neho mínať. Jednoducho vyjadrené, manžel a manželka majú z hľadiska ich dedičského práva rovnaké podiely, avšak podiel muža je navýšený o ďalší podiel z dôvodu jeho zákonnej živovacej povinnosti (ktorú muž má a žena nie).²⁰⁶

Z hľadiska rozdelenia majetku patriaceho do zvyšku pozostalosti, platia dve zásady:

1. najprv sa rozdelia povinne určené dedičské podiely neopomenuteľných dedičov, až následne

2. rozdelí sa zvyšok nerozdeleného majetku z pozostalosti.

²⁰⁶ Dr. Saláhuddín Sultán, dedičský podiel ženy a otázka rovnoprávnosti, vydavateľstvo Nahdat Masr, prvé vydanie v roku 1999/1541 Hižri, ISBN 977-14-0896-8, str. č. 5

Je potrebné poznamenať, že povinné podiely neopomenuteľných dedičov sú percentuálne pevne dané. To znamená, že v mnohých prípadoch je predpoklad, že zvyšok pozostalosti sa nerozdelí celý medzi neopomenuteľnými dedičmi, pričom jeho nerozdelená časť sa bude deliť ďalej medzi ostatných dedičov.

Pod **zvyškom pozostalosti** budeme v ďalšom výklade označovať majetok patriaci do dedičstva, ktorý ostal po úhrade nákladov na pohreb poručiťa, po splatení jeho dlhov a po vykonaní jeho závetu, ak nejaký zanechal. Uprednostňuje sa pritom vždy, aby každý muslim zanechal závet, v ktorom uvedie aspoň určitý morálny odkaz pre svojich dedičov a kde uvedie svoje dlhy a pohľadávky, ktoré má voči ostatným ľuďom. Závet nie je len o tom, aby poručiť odkázal určitú časť majetku niekomu alebo na určitý účel, ale je hlavne o tom, aby poručiť nezanechal po sebe neisté alebo neznáme práva alebo dlhy voči tretím osobám.

Základom dedičského práva je dedenie najbližších príbuzných, t. j. **základnej skupiny dedičov**. Základnú skupinu dedičov tvoria deti poručiťa - jeho synovia a dcéry. Tí dedia celý zvyšok pozostalosť po poručiťovi v prípade, ak by neexistovali ďalší príbuzní poručiťa. Popri tejto základnej skupine dedičov, sú určené povinné dedičské podiely pre určité osoby z najbližšieho okruhu poručiťa, ktoré majú zvláštne postavenie vo vzťahu k poručiťovi a vo vzťahu k základnej skupine dedičov (vo vzťahu k deťom). Ide o skupinu dedičov, ktorých môžeme nazvať **neopomenuteľnými dedičmi** (dedičia, ktorí majú určené povinné dedičské podiely). Títo neopomenuteľní dedičia preto dostávajú svoje dedičské podiely skôr, ako sa zvyšok pozostalosti rozdelí medzi základnú

skupinu dedičov. Na rozdiel od základnej skupiny dedičov, ktorej členovia dedia bez vopred daného obmedzenia veľkosti ich dedičského podielu, neopomenuteľní dedičia majú vopred stanovený podiel na zvyšku pozostalosti. Dedičské právo ale počíta aj so situáciou, že by neexistovala základná skupina dedičov, ani neopomenuteľní dedičia. Preto počíta aj s treťou skupinou príbuzných, ktorí by v takomto prípade zdedili zvyšok pozostalosti. Ide o **skupinu širších príbuzných**, ktorí sú z titulu príbuzenstva zviazaní s porúčiteľom.

Z hľadiska poradia dedičov (dedičskej postupnosti), pri dedení zo zákona možno rozoznať štvorstupňové základne poradie. Toto základné štvorstupňové poradie je totožné vo všetkých právnych školách sunnitských muslimov. Rozdiely možno nájsť už len v detailnejšom rozvetvení základného poradia dedičov, alebo v čiastkových odvodených úpravách dedičského práva. Na účely ľahšieho pochopenia poradia dedičov pri dedení, sme zvolili zjednodušené rozdelenie dedičov do štyroch základných skupín.

1. Dedičia, ktorí majú určené povinné podiely zo zákona, tzv. Asháb Al-furúd.

2. Dedičia z mužskej línie, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov (tzv. Taasíb).

3. Zvyšok príbuzenstva (Zavi Al-arhám)

4. Rozdelenie nerozdeleného zostatku pozostalosti medzi neopomenuteľnými dedičmi (tzv. Al-radd)

Na lepšie pochopenie uvedeného poradia dedičov, si vysvetlíme niektoré podrobnosti o každej z uvedených skupín.

5.1 Dedičia, ktorí majú určené povinné podiely zo zákona, tzv. Asháb Al-furúd

Ide o neopomenuteľných dedičov, ktorí sú určení priamo v Koráne a ktorí majú zo zákona dediť. Pre týchto dedičov sú v Koráne určené pevne stanovené povinné podiely o veľkosti $1/2$, $1/4$, $1/8$, $2/3$, $1/3$, $1/6$. Neopomenuteľnými dedičmi sú štyri kategórie mužov (otec, náležitý starý otec, brat matky, manžel) a osem kategórii žien (manželka, dcéra, sestra od spoločných rodičov, sestra otca, sestra matky, dcéra syna, matka, náležitá stará mama). Napriek tomu, že ide o neopomenuteľných dedičov, títo dedičia dedia povinne zo zákona za predpokladu splnenia zákonom stanovených podmienok.

5.1.1 Otec poručiteľ'a. Otec poručiteľ'a dedí v troch prípadoch:

a) ako dedič s vopred určeným podielom zo zákona. Dedí $1/6$ v prípade ak by mal poručiteľ mužského potomka, ktorý dedí sám alebo spoločne s niekým iným,

b) ako súčasť mužskej dedičskej línie poručiteľ'a (dedí na základe dedenia z nepovinných podielov). V prípade, ak by poručiteľ nemal potomka (mužského alebo ženského pohlavia), potom otec buď dostane celú pozostalosť, ak by neexistovali ďalší dedičia, alebo dostane zvyšok, ktorý ostane potom, ako dostanú svoje podiely dedičia, ktorí dedia zo zákona,

c) z oboch titulov uvedených v písm. a) a b). To nastane v prípade, ak by po poručiteľovi dedil potomok ženského pohlavia

(nebol by potomok mužského pohlavia). V takom prípade dedí otec 1/6 ako povinný podiel. Ak by ostalo ešte niečo potom, ako dedičia s povinnými podielmi dostanú svoje podiely, zdedí otec tento zvyšok z titulu dedenia z nepovinných podielov.²⁰⁷

5.1.2 Náležitý starý otec. Náležitý starý otec, ktorý dedí, je taký starý otec u ktorého v línii medzi ním a poručiteľom nie je žiadna žena (kedy môžu takéto situácie nastať, si vysvetlíme neskôr na živom príklade). Starý otec dedí len vtedy, keď otec neexistuje z nejakého dôvodu (napr. nežije), vtedy starý otec nastupuje na jeho miesto. S touto zásadou (že starý otec dedí vtedy, keď otec neexistuje) sú spojené tri ďalšie úpravy:

a) Matka otca nededí, ak by otec existoval, avšak dedí v prípade ak by existoval starý otec (ak starý otec nastupuje na miesto otca v dedení),

b) Ak by poručiteľ zanechal oboch rodičov a manžela/manželku, potom matka dedí 1/3 toho, čo ostane, potom ako manžel/manželka dostane svoj povinný podiel na zvyšku pozostalosti. Ak by však otec neexistoval a existoval by starý otec, potom matka dedí 1/3 zvyšku pozostalosti (samozrejme z toho, čo ostalo po splatení dlhov a vykonania závetu). V tejto právnej záležitosti sa právne stanoviská rozdelili, keď jedno hovorí, že v oboch prípadoch matke náleží 1/3 zo všetkého, čo ostalo (zo zvyšku pozostalosti), kým to druhé stanovisko, ako sme uviedli, hovorí, že matka v prípade existencie otca dedí len 1/3 toho, čo ostane, potom ako

²⁰⁷ Al-sejjed Sabeq, Fiqh Al-sunna, vydal: Al-fath lililam Al-arabi, 2004, str. 1103

manžel/manželka dostane svoj povinný podiel na zvyšku pozostalosti.

c) Ak by existoval otec, ten zastreje bratov a sestry od spoločných rodičov a bratov a sestry z otcovej strany. Ak by ale existoval starý otec (otec by neexistoval), potom nebudú ním (starým otcom) zastretí (Hanafijovská právna škola ale zastala právne stanovisko, že budú zastretí aj v prípade existencie starého otca, keďže sú zastretí pôvodne už otcom).²⁰⁸

5.1.3 Brat matky. Podkladom na dedenie brata matky je znamenie Koránu 4:12. V prípade, ak by poručiteľ zomrel a nemal by predkov alebo potomkov a mal by bratov alebo sestry z matkinej strany, potom sa dedí nasledovne:

a) ak by bol jeden dedič, potom dedí 1/6 zvyšku pozostalosti, bez ohľadu na to, či ide o muža alebo ženu,

b) ak by boli dvaja dedičia a viac (muži aj ženy), potom dedia všetci spoločne 1/3 zvyšku pozostalosti.²⁰⁹

5.1.4 Manžel. Aj v prípade manžela je podkladom jeho povinného zákonného podielu znamenie Koránu 4:12. Tu prichádzajú do úvahy dva prípady:

a) manžel zdedí 1/2 zvyšku pozostalosti v prípade, ak by neexistovali potomkovia, ktorí by dedili (či už by išlo o vlastné alebo nevlastné deti),

²⁰⁸ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1104

²⁰⁹ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1104

b) manžel dedí 1/4 zvyšku pozostalosti v prípade, ak by existovali potomkovia, ktorí by dedili.²¹⁰

5.1.5 Manželka. Aj v tomto prípade, keď dedí manželka, je podkladom jej povinného zákonného podielu znamenie Koránu 4:12. Rozoznávame tu dva prípady:

a) manželka zdedí 1/4 zvyšku pozostalosti v prípade, ak nie sú potomkovia poručiťa, ktorí by dedili (či už by išlo o vlastné alebo nevlastné deti),

b) manželka zdedí 1/8 zvyšku pozostalosti v prípade, ak by existovali potomkovia poručiťa, ktorí by dedili.

V prípade, ak by existovala viac ako jedna manželka, delia si rovným dielom podiel, ktorý náleží manželke, t. j. buď 1/4 podiel v prvom prípade alebo 1/8 podiel v druhom prípade.

Ak by bola manželka v čase smrti poručiťa - manžela v období odvolateľného rozvodu (manželia sa rozviedli, ale ešte neuplynula lehota na odvolanie rozvodu, t. j. rozvod ešte nenadobudol právoplatnosť), dedí táto rozvedená manželka za predpokladu, že sa medzitým nevydala^{211 212}.

²¹⁰ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1104

²¹¹ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1105

²¹² K otázke odvolateľného rozvodu pozri naše publikácie: 1. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame, vydal: ALJA s.r.o. Bratislava 1998, prvé vydanie, ISBN 80-968048-3-9 a 2. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín, Vydal: LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie vyšlo v roku 2013, ISBN 978-80-969967-2-8

5.1.6 Vlastná dcéra poručiťa. Podkladom na dedenie vlastnej dcéry je znamenie Koránu 4:11. Tu rozoznávame tri prípady:

a) vlastná dcéra dostane $\frac{1}{2}$ zvyšku pozostalosti, ak by bola sama,

b) ak by neexistovali synovia poručiťa, len dcéry, potom dostanú $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti, ktoré si rozdelia medzi sebou rovnakým dielom podľa ich počtu,

c) ak by existovali aj synovia poručiťa, potom by dcéra dedila na základe dedenia z nepovinných podielov (tzv. Taasíb) a v tomto prípade by dedila $\frac{1}{2}$ podielu mužského potomka.²¹³

5.1.7 Sestra od spoločných rodičov. Podkladom tohto dedičského podielu je znamenie Koránu 4:176. V tomto smere je tu daný aj jeden výrok proroka Muhammada, ktorý určuje: „*Pridružte sestry k dcéram pri dedení z nepovinných podielov.*“ V prípade dedenia sestry od spoločných rodičov rozoznávame päť prípadov:

a) zdedí $\frac{1}{2}$ zvyšku pozostalosti, ak by popri nej neexistoval žiaden syn, syn syna, otec, starý otec, brat od spoločných rodičov,

b) ak budú dve a viac, zdedia spoločne $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti,

c) ak by okrem sestier existoval aj brat od spoločných rodičov (a neexistoval by žiaden syn, syn syna, otec, starý otec), potom budú dediť na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k bratovi, pričom podiel sestry bude v tomto prípade predstavovať $\frac{1}{2}$ podielu brata na zvyšku pozostalosti.

²¹³ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1105

d) bude dediť na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k dcéram alebo dcéram syna. V takomto prípade zdedia zostatok potom, ako dostanú svoje podiely dcéry alebo dcéry syna,

e) nebude dediť nič, pretože bude zastretá dedičským právom potomkov a predkov.²¹⁴

5.1.8 Sestra otca. V prípade sestry otca rozoznávame šesť prípadov, a to

a) v prípade ak je sama (bez ďalších dedičov), potom dedí 1/2 zvyšku pozostalosti,

b) ak by boli dve a viac, dedia spoločne 2/3 zvyšku pozostalosti,

c) zdedí 1/6 zvyšku pozostalosti, ak by popri nej existovala sestra poručiteľ'a od spoločného otca a matky

d) dedí na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k bratovi otca. V tomto prípade dedí 1/2 podielu muža,

e) dedí na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k dcére alebo dcére syna. V tomto prípade dedí zostatok potom, ako dostanú svoje povinné podiely dcéry alebo dcéry syna.

f) nebude dediť nič. Zastrieť ju pred dedením totiž môže:
1) mužský predok alebo potomok, 2) brat od spoločných rodičov,
3) sestra od spoločných rodičov, ak by táto dedila na základe dedenia z nepovinných podielov pridružením k dcére alebo dcére syna,
4) dvomi sestrami od spoločných rodičov (okrem prípadu, ak by bol s ňou na tej istej úrovni brat otca ku ktorému sa ona pridruží

²¹⁴ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1106

a dedí z nepovinných podielov; v takom prípade sa zvyšok dedí v pomere dva podiely mužskému dedičovi a jeden ženskému)

Uvedené znamená, že ak by poručiteľ mal napr. dve sestry od tých istých rodičov a k tomu sestry od spoločného otca a ešte brata otca, potom sa bude dediť tak, že dve sestry od spoločných rodičov zdedia $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti a zostatok sa rozdelí medzi sestrami od spoločného otca a brata otca v pomere dva podiely mužskému dedičovi a jeden ženskému.²¹⁵

5.1.9 Dcéra syna. Tu rozoznávame päť situácií:

a) Dedí $\frac{1}{2}$ zvyšku pozostalosti, ak neexistuje (nie je živé) vlastné dieťa (syn, dcéra) poručiteľa. Napr. poručiteľ zomrel a zanechal matku, otca a dcéru syna. V tomto prípade zdedí dcéra syna $\frac{1}{2}$ zvyšku pozostalosti, matka $\frac{1}{6}$ zvyšku pozostalosti a zvyšok zdedí otec, ako povinný podiel a aj na základe dedenia z nepovinných podielov.²¹⁶

b) Ak by boli dve dcéry syna a viac, dedia $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti, ak neexistuje (nie je živé) vlastné dieťa (syn, dcéra) poručiteľa. Napr. po poručiteľovi ostali otec, dve dcéry syna (nie je tu dcéra ani syn syna). V tomto prípade dostanú dve dcéry syna $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti (ak ich je viac, tak všetky spoločne dostanú $\frac{2}{3}$ a tie sa medzi nimi rozdelia rovnakým dielom). Zvyšok zdedí otec.²¹⁷

²¹⁵ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1106

²¹⁶ Dr. Wahba Al-zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, druhé vydanie, vydal Dār Al Fikr, rok vydania 1985 - 1405 Hižri str. 315

²¹⁷ W. Al-zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, str. 316

c) Dedí 1/6 zvyšku pozostalosti, ak dedí súčasne s jednou vlastnou dcérou poručiteľ'a. Napr. po poručiteľ'ovi ostali dcéra, a dcéra syna a sestra. V takomto prípade dedí ako povinný podiel, dcéra 1/2 zvyšku pozostalosti, dcéra syna 1/6 podiel na zvyšku pozostalosti a čo ostalo zdedí sestra.²¹⁸

d) Nededí nič pokiaľ existuje vlastný syn poručiteľ'a. Napr. po poručiteľ'ovi ostali syn a dcéra tohto syna. Dcéra syna nededí nič, pretože je tu syn, ktorý je v príbuzenskej postupnosti bližší k poručiteľ'ovi.²¹⁹

e) Nededí nič pokiaľ existujú dve vlastné dcéry poručiteľ'a a viac. Výnimku tvorí len prípad, ak by existoval a dedil s nimi syn syna na tom istom stupni alebo na nižšom stupni, vtedy sa dcéra syna pridruží k nemu a dedí na základe dedenia z nepovinných podielov. V takomto prípade dcéra syna dedí podľa zásady dva podiely mužskému potomkovi a jeden ženskému. Napr. ak by poručiteľ' zanechal otca, matku, dve dcéry a dcéru syna, dedí otec 1/6 zvyšku pozostalosti, matka 1/6 zvyšku pozostalosti, dve dcéry 2/3 zvyšku pozostalosti a dcéra syna nededí nič. Dcéra syna v tomto prípade nededí nič, pretože povinné podiely oprávnenejších dedičov (v príbuzenskej línii) vyčerpali celý zvyšok dedičstva.²²⁰

5.1.10 **Matka.** Ustanovenie o povinnom podiele matky nájdeme v znamení 4:11 Koránu. Tu rozoznávame tri situácie:

²¹⁸ W. Al-zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, str. 316

²¹⁹ W. Al-zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, str. 316

²²⁰ W. Al-zuhaili, Islamské právo a jeho podklady, ôsmy zväzok, str. 316

a) Dedí 1/6 zvyšku pozostalosti, ak s ňou dedí dieťa poručiťa alebo dieťa syna alebo dvaja bratia alebo dve sestry, bez ohľadu na to, či sú zo spoločných rodičov alebo od spoločného otca alebo spoločnej matky.

b) Dedí 1/3 zvyšku pozostalosti, ak by neexistoval popri nej nikto z dedičov uvedených v písm. a).

c) Dedí 1/3 toho, čo ostane (zostatku zvyšku pozostalosti) potom, ako dostane svoj zákonný podiel manžel/manželka poručiťa. To prichádza do úvahy v prípade, ak by po poručiťke ostali manžel a dvaja rodičia alebo po poručiťovi ostala manželka a dvaja rodičia.²²¹

5.1.11 Náležitá stará mama. Dedičský podiel starej mamy je určený na základe jedného výroku proroka Muhammada. Vo vzťahu k dedeniu náležitej staraj mamy rozoznávame tri prípady:

a) Náleží jej 1/6 zvyšku pozostalosti. Ak ich je viac, tak sa delia všetky o túto 1/6 s tým, že sú na tom istom dedičskom stupni (matka matky, matka otca).

b) Stará mama na bližšom stupni príbuzenstva odstaví tú na vzdialenejšom stupni. Napr. matka matky odstaví matku matku matky.

c) Ak dedí matka, potom stará mama nededí, pretože ju matka zastrie (odstaví z dedenia). To isté platí aj o matke zo strany otca,

²²¹ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1107

ktorú otec zastrie, a pod.²²² Podrobnejšie sa s touto situáciou oboznámime v ďalšom výklade, na príklade dedenia starej mamy.

5.2 Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov (tzv. Taasíb)

Dedičmi v mužskej línii sú: a) dedičia v priamej línii (otec a vyššie a syn a nižšie), b) dedičia vo vedľajšej línii (brat a strýko). Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov sú dedičia, ktorí dedia to, čo ostane zo zvyšku pozostalosti potom, ako sa rozdelia povinné podiely dedičov zo zákona. To znamená, že títo dedičia nastupujú až po neopomenuteľných dedičoch a dedia zvyšok, ktorý sa nerozdelil, alebo nededia nič, pokiaľ sa celý zvyšok pozostalosti rozdelil medzi neopomenuteľnými dedičmi.

Kategória dedičov, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov, vznikla v islamskom práve na základe dvoch výrokov proroka Muhammada, ktoré sa zachovali. Táto kategória nebola určená v Koráne, ale bola vytvorená na základe týchto prorokových výrokov.

Prvý výrok nám po prorokovi Muhammadovi vyrozprával Ibn Abbás a uvádza, že prorok (p.) povedal: „*Dajte povinné podiely tým, ktorí majú na ne nárok. To, čo potom ostane, to dajte najbližšie (k poručiteľovi) oprávnenému mužovi.*“ Výrok je v zbierke

²²² A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1108

výrokov proroka Muhammada od kronikárov Al-buchári (výrok č. 6732) a Muslim (výrok č. 1615/2).

Druhý výrok uviedol Abú Hurejra v ktorom uvádza, že prorok (p.) povedal: „*Ja mám väčšie právo byť blízky ku každému veriacemu v živote najnižšom i poslednom a večnom. Čítajte ak by ste chceli znamenie: „Prorok (Muhammad) má väčšie právo byť bližšie k veriacim než ich vlastné duše.“ (Korán 33:6) Ktorýkoľvek veriaci by zomrel a zanechal by majetok, nech po ňom dedia muži z jeho mužskej línie, nech by šlo o kohokoľvek. Ak by mal zanechať (ako dedičstvo) dlh alebo by nemal čo zanechať, nech príde ku mne, ja mám väčšie právo byť blízkym jeho (a pomôcť mu s tým).*“ Výrok je v zbierke výrokov proroka Muhammada od kronikárov Al-buchári (výrok č. 4781) a Muslim (výrok č. 1619/15).

Dedičov, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov, delíme na tri základné skupiny:

5.2.1. Dedičia z mužskej línie, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov a ktorí sú pridružení k sebe samým, t. j. nie sú pridružení k nikomu (tzv. Al-usba bilnafs). Ide tu o každého muža z najbližšieho príbuzenstva poručiteľa, kde medzi ním a poručiteľom nevstupuje v priamej línie žiadna žena. To znamená, že v priamej línie medzi poručiteľom a dedičom nie je žiadna žena. Ide o štyri kategórie mužov:

a) Synovia. To zahŕňa synov, synových synov a nižšie.

b) Otcovia. Ak by synovia neboli, potom dedia to, čo zostáva z pozostalosti podľa poradia: otec, starý otec a vyššie.

c) Bratia. Ak by nebol nik ani na strane otca, potom dedia zvyšok pozostalosti bratia. Pôjde o bratov od spoločných rodičov, bratov od spoločného otca, synov brata od spoločných rodičov, synov brata od spoločného otca a ich potomkov pri každom druhu týchto dedičov.

d) Strýkovia z otcovej strany. Ak by nikto z kategórii dedičov uvedených pod písmenami a), b) a c) nebol živý, potom zvyšok nerozdelenej pozostalosti dedia strýkovia z otcovej strany. Tu sa nerozlišuje medzi strýkami poručiteľa alebo strýkami jeho otca alebo starého otca, avšak tí, ktorí sú v bližšej línii k poručiteľovi, majú prednosť pred tými, ktorí sú vo vzdialenejšej línii, t. j. strýkovia poručiteľa majú prednosť pred strýkami jeho otca, a strýkovia otca poručiteľa majú prednosť pred strýkami jeho starého otca, atď. Ak by sa nachádzalo viacero osôb v tej istej línii, budú mať prednosť pri dedení tí, ktorí sú bližšie k poručiteľovi pred tými, ktorí sú vzdialenejší. Ak by bolo viacero osôb, ktorí sú v tej istej vzdialenosti a v tej istej línii na rovnakom mieste, potom sa nerozdelený zvyšok pozostalosti, rozdelí medzi nimi rovnakým dielom.

5.2.2. Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov pridružení k nikomu inému (tzv. Al-usba bilghair). Ide tu o dediča - ženu, ktorá dostane $1/2$ zvyšku pozostalosti po poručiteľovi v prípade, ak by bola sama, alebo $2/3$ zvyšku pozostalosti v prípade, ak by boli dve sestry a viac. Ak by spolu s ňou alebo s nimi existoval brat, potom všetci sa stanú dedičia na základe mužskej línie, ktorí budú dediť na základe dedenia z nepovinných podielov pridružení k nemu (k tomuto bratovi). Rozoznávame tu štyri možné druhy dedičov

- a) jedna dcéra, alebo viac ako jedna dcéra
- b) dcéra syna, alebo viac ako jedna dcéra syna
- c) sestra, alebo viac ako jedna sestra od tých istých rodičov
- d) sestra, alebo viac ako jedna sestra od toho istého otca.

V tomto prípade sa dedí podľa princípu polovičného podielu (žena dostane 1/2 podielu muža).

Platí tu ale ešte jedno ďalšie pravidlo spočívajúce v tom, že pokiaľ by žene vôbec nenáležal žiaden podiel z dôvodu, že by neexistoval dedič ku ktorému by bola pridružená, potom jej takýto podiel na dedičstve nenáleží ani vtedy, ak by takýto dedič existoval. To znamená, že ak napr. poručník zomrel a ostal by po ňom strýko z otcovej strany a teta z otcovej strany, dedí len strýko z otcovej strany, nie teta z otcovej strany, pretože aj v prípade, keby strýko neexistoval, teta by pôvodne nededila nič (preto nededí ani vtedy, keď existuje).²²³

5.2.3. Dedičia, ktorí dedia na základe dedenia z nepovinných podielov pridružení zásluhou niekoho iného (tzv. Al-usba maal-ghair). Ide tu o každú dedičku – ženu, ktorá pridruží k sebe inú ženu na základe dedenia z nepovinných podielov. Tu rozoznávame dva prípady:

- a) sestra alebo viac ako jedna sestra od spoločných rodičov (vlastné sestry), pridružené spoločne s dcérou alebo dcérou syna.

²²³ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1109

b) sestra od spoločného otca alebo viac ako jedna sestra od spoločného otca, pridružené spoločne s dcérou alebo dcérou syna.

Tieto kategórie zdedia nerozdelený zostatok zvyšok pozostalosti po rozdelení povinných podielov.²²⁴

5.3 Zvyšok príbuzenstva (Zavi Al-arhám)

Pod zvyškom príbuzenstva tu rozumieme príbuzenstvo, ktoré nededí na základe povinných dedičských podielov, ani na základe dedenia z nepovinných podielov. Ak by neexistoval nikto, kto by dedil na základe uvedených dvoch kritérií, tak nastupuje zvyšok príbuzenstva. O tejto kategórii dedičov ale nájdeme rôzne právne stanoviská. Malekovská a Šafiiiovská právna škola vyslovili právne stanovisko, že zvyšok príbuzenstva nededí a pokiaľ sa pozostalosť nerozdelí, potom zvyšok pripadá štátu. Hanafijovská právna škola a učenec Ahmad, vyslovili opačné stanovisko, že zvyšok príbuzenstva dedí zvyšok nerozdelenej pozostalosti.

V súvislosti s tým, niektoré právne poriadky dnešných muslimských krajín, uzákonili možnosť dedenia zvyšku príbuzenstva, čo znamená, že sa priklonili ku stanovisku Hanafijovskej právnej školy; iné právne poriadky zasa nie.

Zvyšok príbuzenstva môžu predstavovať napr. deti dcér a ich potomstvo, deti dcér syna, otec starého otca poručiteľa zo strany matky poručiteľa, deti bratov od spoločnej matky poručiteľa

²²⁴ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1109

a pod.²²⁵ Ide už o vzdialených príbuzných, ktorí možno už pravdepodobne ani neboli v pravidelnom styku s poručiťom počas jeho života (hlavne ak vezmeme do úvahy dnešný spôsob života, keď už rodiny častokrát nebývajú nielenže v tej istej obci a jej okolí, ale už ani v tej istej krajine).

5.4 Rozdelenie nerozdeleného zostatku pozostalosti medzi neopomenuteľnými dedičmi (tzv. Al-radd)

Stávajú sa situácie, keď po rozdelení povinných podielov a následne aj nepovinných podielov, ostáva ešte niečo z pozostalosti, čo nebolo rozdelené. Otázka, ktorá sa pred učencami a právnymi autoritami naskytla bola, ako naložiť s týmto nerozdeleným zvyškom. Určitá zhoda nastala ohľadom podmienok za ktorých sa takýto zvyšok môže rozdeliť. Ide o tri podmienky, ktoré musia byť splnené súčasne

- a) existencia dedičov dediacich na základe povinných podielov,
- b) časť pozostalosti ostala nerozdelená,
- c) neexistujú dedičia, ktorí by dedili na základe nepovinných podielov.²²⁶

O spôsobe rozdelenia tohto zvyšku ale už zhoda nenastala. Malek a Al-šafii (zakladatelia Malekovskej právnej školy a Šafiiovskej právnej školy) zastali stanovisko, že tento zvyšok sa má odvieť do štátnej pokladnice (prípadne štátu). Iní učenici zasa

²²⁵ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1113

²²⁶ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1112

vyjadrili právne stanovisko, že tento zvyšok sa prerozdelení medzi tými dedičmi, ktorí dedia z povinných podielov, podľa pôvodného podielu každého z nich na zvyšku pozostalosti. Ďalší učenici, ktorých bola väčšina a medzi ktorých patrila aj Abú Hanífa (zakladateľ Hanafijovskej právnej školy) a učenec Ahmad, zastali právne stanovisko, že tento zvyšok sa prerozdelení medzi tými dedičmi, ktorí dedia z povinných podielov, podľa pôvodného podielu každého z nich na pozostalosti, okrem manželov, otca a starého otca (otec a starý otec sú vynechaní z dôvodu, že ak by nededili na základe povinných podielov, potom dedia na základe dedenia z nepovinných podielov, čo znamená, že by sa rozdelil celý zvyšok pozostalosti a neostal by žiaden nerozdelený majetok, na jeho ďalšie rozdelenie). To znamená, že takýto nerozdelený zvyšok, by sa rozdelil len medzi nasledujúcimi dedičmi dediacich na základe povinných podielov: 1. dcéra, 2. dcéra syna, 3. sestra od spoločných rodičov, 4. sestra z otcovej strany, 5. matka, 6. stará mama, 7. brat z matkinej strany, 8. sestra z matkinej strany. Dôvod prečo táto časť učenecov vyňala manželov, otca a starého otca bol, že rozdelenie tohto zvyšku (hovorí o vrátení zvyšku pozostalosti tým, ktorým patrí) je na základe pokrvnej línie a manžel a manželka do toho nepatria. Otec a starý otec patria do kategórie tých dedičov, ktorí dedia na základe nepovinných dedičských podielov, čo znamená, že v tomto prípade by im podiely pripadli z tohto titulu, nie z titulu rozdelenia nerozdeleného zostatku zvyšku pozostalosti.

Spôsob, ako sa tieto podiely počítajú je do určitej komplikovaný. Preto, aby sme si to lepšie vysvetlili, uvedieme jednoduchý príklad.

Za predpokladu, že poručiteľ zomrel a zanechal za sebou dcéru a dcéru syna, žiadneho iného neopomenuteľného dediča, alebo dediča na základe pridruženia k niekomu inému. V tomto prípade dedičia z pozostalosti: dcéra $\frac{1}{2}$ a dcéra syna $\frac{1}{6}$. Pre ľahšie pochopenie si rozdelíme celý zvyšok pozostalosti na 6 dielov. Dcéra dostane $\frac{1}{2}$ čo sa rovná 3. dielom. Dcéra syna dostane $\frac{1}{6}$ čo sa rovná jednému dielu. Ostanú zo zvyšku pozostalosti nerozdelené 2 diely. Tieto 2 diely sa podľa tohto princípu potom rozdelia podľa pôvodného podielu každej z dedičiek. To znamená, že v konečnom dôsledku dostane dcéra približne $\frac{3}{4}$ zvyšku pozostalosti a dcéra syna približne $\frac{1}{4}$ zvyšku pozostalosti.

V ďalšom príklade budú dedičmi manžel a dcéra poručiťky. Zvyšok pozostalosti si rozdelíme na 4 diely. Jednu $\frac{1}{4}$, t. j. 1 diel pozostalosti dostane manžel. Dcéra dostane $\frac{1}{2}$ pozostalosti, t. j. 2 diely. Tým pádom sa rozdelili 3 diely a jeden diel ostal nerozdelený. V zmysle tohto princípu, manžel už nededí nič zo zostávajúceho 1 dielu, pretože nepatrí k pokrvnej línii poručiťa. Preto celý zostávajúci 1 diel zdedí dcéra. To znamená, že konečný výsledok je taký, že manžel zdedí $\frac{1}{4}$ zvyšku pozostalosti a dcéra zdedí $\frac{3}{4}$ zvyšku pozostalosti.

5.5 Dedičské právo nemanželského dieťaťa

V minulosti, ako aj v súčasnosti sa môžeme stretnúť s prípadmi, keď otec zaprel otcovstvo. Ide o vážne narušenie vzťahov medzi otcom a matkou na jednej strane, a medzi otcom a dieťaťom na

strane druhej. Spoločenské dôsledky takéhoto správania sú veľmi vážne. Preto islamské právo spojilo s takýmto správaním, prísnu sankciu v podobe pretrhnutia dedičských väzieb medzi dieťaťom a mužom, ktorý zaprel otcovstvo vo vzťahu k nemu. Takéto dieťa nededí po mužovi, ktorý zaprel otcovstvo, ale ani muž, ktorý otcovstvo zaprel nededí po dieťati. Z hľadiska dedičského práva sa dieťa spojí pevne len s matkou, dedí po nej a ona po ňom v zmysle zaužívaných zákonov a zásad islamského dedičského práva.

Dieťa sa môže stať z právneho hľadiska nemanželské v dvoch prípadoch.

1. V prípade, ak sa narodí mimo manželstva. Tu je ale potrebné zdôrazniť skutočnosť, že existujú dve formy uzatvorenia manželstva. Prvá forma je štátom neevidované manželstvo, ktoré je uznaná islamským náboženstvom a islamským právom. Druhá forma je štátom evidované manželstvo. Rozdiel medzi obidvoma formami je v právnych účinkoch, ktoré každá forma manželstva vyvoláva v právnom systéme toho ktorého štátu. Celou touto problematikou sa zaoberá naša publikácia: Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín.²²⁷

2. V prípade tzv. Al-liánu, t. j. keď manžel svoju manželku obviní z mimomanželského pohlavného styku, ale manželka zaprie toto obvinenie zo strany manžela. Ide o veľmi vážne obvinenie s ďalekosiahlymi následkami, preto je aj spôsob ukončenia

²²⁷ A. Al-Sbenaty, Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín.

takéhoto sporu manželov upravený v znameniach Koránu 24:6-9. Výstraha Koránu pre manželov pred takýmto obvinením je tak prísna, že síce dal konečné slovo manželke, ale spolužitie takýchto manželov a väzby medzi nimi úplne obmedzil. Jeden z následkov takéhoto obvinenia je aj to, že dieťa narodené z takéhoto manželstva, ktorého otcovstvo otec zaprel, nededí po otcovi, ktorý ho zaprel, ale ani takýto otec po takomto dieťaťi nededí. To znamená, že tu nevznikol akýkoľvek právny vzťah medzi dieťaťom a otcom, ktorý ho zaprel. To v dôsledku vyvoláva tie isté následky vo vzťahu k dedičom dieťaťa a dedičom otca, ktorý ho zaprel.

5.6 Neprítomnosť a vyhlásenie za mŕtveho

Vyskytujú sa situácie, že je človek dlho neprítomný v mieste svojho bydlisko a nevie sa, kde sa nachádza, alebo či je vôbec živý. V takýchto prípadoch, hlavne kvôli právnej istote, sa takáto osoba vyhlási zo zákona (na základe rozhodnutia štátneho orgánu) za mŕtvu. Je to hlavne kvôli tomu, aby neostali právne vzťahy, ktoré sa viažu na takúto osobu, nedoriešené. Častokrát ide pritom o podstatné právne vzťahy, ktoré zasahujú do života ostatných ľudí. Ide hlavne o manželku, detí, obchodných spoločníkov a pod. Z tohto dôvodu je možné v prípade silnej domnienky o tom, že niekto už nežije, nahradiť jeho faktickú smrť právnou smrťou na základe rozhodnutia súdu. Fakticky sa nemusí vedieť úplne naisto, že je takáto osoba mŕtva (mať k dispozícii telesné pozostatky), ale jej vyhlásením za mŕtvu, sa z právneho hľadiska všetky právne vzťahy spojené s takouto osobou, spravujú ako keby bola mŕtva.

Vyhlásenie za mŕtveho právny poriadok zvyčajne zveruje súdom. Takéto vyhlásenie za mŕtveho môže súd rozhodnúť v dvoch prípadoch:

1. V prípade existencie silných dôkazov o tom, že osoba zomrela. Ide o nevyvrátiteľný dôkaz o tom, že dotknutá osoba zomrela. Za nevyvrátiteľný dôkaz možno napr. považovať svedectvo svedkov, ktorí dosvedčia, že niekto zomrel a vypovedajú o okolnostiach tejto smrti.

2. V prípade uplynutia zákonom stanovenej doby, počas ktorej dotknutá osoba nebola prítomná, ani sa o nej a o mieste, kde sa nachádza, nepodarilo nič zistiť. Šafiiovská, Malekovská a Hanafijovská právna škola sa priklonili k tomu, že táto doba závisí od špecifických okolností každého prípadu, preto ju zo zákona neurčili a ponechali ju na úvahu súdu. Učenec Ahmad ale túto dobu určil na štyri roky v prípadoch, keď dotknutá osoba napr. vycestovala za účelom, kde sa predpokladá, že bude dlhší čas mimo miesta bydliska. Ak sa počas tohto času dotknutá osoba nevráti a ani sa nepodarí zistiť, kde sa nachádza, potom je možné ju vyhlásiť za mŕtvu. Ak by ale išlo o situáciu života nebezpečnú, kde je možné predpokladať nebezpečenstvo ohrozujúce život, potom sa tiež priklonil k posúdeniu takejto doby sudcom (napr. osoba nezvestná v čase vojny).

Vo vzťahu k dedičskému právu, sa vyhlásenie za mŕtveho prejavuje nasledujúco:

1. Ak bola osoba vyhlásená za mŕtvu, v postavení poručiťľa, potom sa pozostalosť po nej rozdelí podľa stavu, ktorý bol ku dňu

určeného v rozhodnutí súdu za deň smrti alebo podľa stavu, keď bola táto osoba právoplatne vyhlásená za mŕtvu.

2. Ak bola osoba v postavení dediča (vyhlásený za mŕtveho mal dediť po niekomu inom), potom sa jej podiel rozdelí (medzi jej dedičov) podľa stavu, ktorý existoval ku dňu určeného v rozhodnutí súdu za deň smrti, alebo podľa stavu, keď bola táto osoba právoplatne vyhlásená za mŕtvu.²²⁸

5.7 Dedičské právo počatého dieťaťa

K dedičskému právu patrí aj právo dieťaťa, ktoré bolo v čase smrti poručiteľa počaté, ale ešte nenarodené.

V stručnosti možno uviesť, že ak je v čase smrti poručiteľa počaté dieťa (ktoré by dedilo keby bolo už narodené), potom sa jeho dedičský podiel vyčlení až dotedy, kým sa narodí živé alebo mŕtve. Ak sa narodí živé, zdedí svoj dedičský podiel. Ak sa narodí mŕtve, potom niektorí učitelia a právne autority rozoznávajú dve situácie:

1. Ak sa narodí mŕtve, bez toho, aby bola jeho smrť vyvolaná zámerne alebo z nedbanlivosti (učitelia to vyjadrili tak, že bez toho, aby bolo matke ublížené), potom dieťa nededí nič, nemá nárok ani ono ani nikto z jeho príbuzenstva na dedičský podiel (ako keby nebolo vôbec počaté).

²²⁸ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1118

2. Ak sa narodí mŕtve, pričom jeho smrť bola spôsobená zámerne alebo z nedbanlivosti (učenci to vyjadrili tak, že ak bolo matke ublížené a v dôsledku toho plod zomrel), potom podľa Hanafijovskej právnej školy mŕtve dieťa dedí a dedí sa aj po ňom. Podľa Šafiiovskej, Hanbalovskej a Malekovskej právnej školy, takéto mŕtve dieťa nededí a ani sa po ňom nededí.²²⁹

5.8 Zastretie a vydedenie

Ak hovoríme o dedičskom práve, je potrebné sa okrajovo zmieniť aj o tzv. zastretí, a o vydedení.

Zastretie v terminológii islamského dedičského práva znamená, že niekto kto by bol oprávnený dediť, nebude dediť (alebo bude dediť menej), pretože bude dediť niekto iný, kto je oprávnenejší dediť. Zastretie sa delí na dva druhy: a) Zastretie spôsobujúce zmenšenie dedičského podielu, b) zastretie spôsobujúce stratu dedičského podielu.

1. Zastretie spôsobujúce zmenšenie dedičského podielu. Ide o zastretie spôsobujúce to, že niečí dedičský podiel sa zmenší v dôsledku existencie oprávnenejšieho dediča. Ide o nasledujúce prípady:

a) Pri existencii syna sa podiel manžela zníži z 1/2 podielu na zvyšku pozostalosti na 1/4 podiel na zvyšku pozostalosti.

²²⁹ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1115

b) Pri existencii syna sa podiel manželky zníži zo 1/4 podielu na zvyšku pozostalosti na 1/8 podiel na zvyšku pozostalosti.

c) Podiel matky sa zníži z 1/3 podielu na zvyšku pozostalosti na 1/6 podiel na zvyšku pozostalosti v prípade, ak existujú potomkovia poručiteľa alebo niekoľko bratov (dvaja a viac).

d) Prípád dcéry syna.

e) Prípád sestry otca.²³⁰

2. Zastretie spôsobujúce stratu dedičského podielu. Ide o zastretie spôsobujúce to, že niekto stratí úplne podiel na zvyšku pozostalosti, pretože existuje niekto, kto je oprávnenejší dediť. Ide o tieto dva prípady:

a) Každý, kto je spojený s poručiteľom určitou osobou, ten nededí, pokiaľ táto osoba existuje. Napríklad syn syna nededí, ak syn existuje. Výnimku v tomto smere tvoria len deti matky, tie dedia spolu s matkou aj v prípade, ak by matka existovala (ak by dedila).

b) Príbuzný bližší k poručiteľovi má prednosť pred vzdialenejším príbuzným. Napr. syn zastreie syna brata (bratovho syna) a pod. Ak by boli obaja dedičia na tej istej úrovni, aj tu má prednosť ten bližší k poručiteľovi, čo znamená, že napr. brat od spoločných rodičov zastreie brata len zo strany otca a pod.

Vydedenie znamená, že dedič, ktorý je inak oprávnený dediť, nebude dediť, pretože existuje zákonný dôvod na základe ktorého sa mu odoprelo právo dediť. Ide o tieto prípady:

²³⁰ A. Sabeq, Fiqh Al-sunna, str. 1110

a) Ak by dedič úmyselne zabil poručiteľa alebo úmyselne zapríčinil jeho smrť.

b) Rozdielnosť náboženstva. Právna veda si vypracovala v tomto smere pravidlo, podľa ktorého muslim nededí po nemuslimovi a nemuslim nededí po muslimovi. Oprela sa pritom o jeden výrok proroka Muhammada, ktorý sa nachádza v zbierke výrokov od učenca a kronikára Al-buchári (výrok č. 1588) a od učenca a kronikára Muslim (výrok č. 1614). Výrok znie: „*Muslim nededí po nemuslimovi a nemuslim nededí po muslimovi.*“ Niektorí učitelia ale vyjadrili právne stanovisko, že muslim môže dediť po nemuslimovi. Nie je našim zámerom v tejto publikácii analyzovať dôvody niektorých ustanovení, ale je potrebné na tomto mieste poznamenať, že Korán, ako hlavný zdroj islamského náboženstva, túto otázku (dedenia muslima po nemuslimovi a naopak) nerieši. To znamená, že takéto dedenie ani nepovolil, ale ani nezakázal. Je zrejmé, že medzi hlavné dôvody, prečo sa islamské právo vydalo týmto smerom patrí: 1. možný pôvod majetku nemuslima, keď môže pochádzať z príjmov, ktoré islamské náboženstvo nepovoľuje (úžera, hazard a pod.), 2. aby majetok zdedený nemuslimom po muslimovi, nebol použitý na boj proti islamskému náboženstvu a muslimom. Brala sa pritom zrejme do úvahy hlavne existencia povinných podielov, ktoré zo zákona musí neopomenuteľný dedič dostať.

c) Rozdielnosť miesta bydliska. Ak by poručiteľ a dedič žili v rôznych štátoch, dedí dedič po poručiteľov. Od tohto pravidla sa odchýlili len niektoré dielčie právne stanoviská. Abú Hanífa (zakladateľ Hanafijovskej právnej školy) vyjadril právny názor, že

takýto dedič dedí, okrem prípadu, ak by právo štátu dediča, ktorý má dediť, nepovoľovalo dedičom štátu poručiteľ'a dediť po poručiteľ'ovi (terajšom dedičovi). To znamená, že ak by právo štátu poručiteľ'a nepovoľovalo dedičovi B z iného štátu dediť, potom Abú Hanífa uviedol, že v prípade smrti osoby B, nebude dedič zo štátu A dediť po osobe B v rámci zásady reciprocity.

d) Otroctvo. Otroctvo už zaniklo, preto právne normy upravujúce túto otázku sa už dnes neaplikujú.²³¹

5.9 Štátna pokladnica

Ak by nastala situácia, že by poručiteľ' nezanechal závet, nemal by žiadnych dedičov a po splatení dlhov a nákladov na pohreb, by ostal po ňom majetok, potom majetok poručiteľ'a ostáva štátu. Riadi sa to zásadou, že žiaden majetok by nemal ostať bez vlastníka, ktorý by ním nakladal a vedel ho zužitkovať. Zaradenie majetku poručiteľ'a do štátnej pokladnice je preto poslednou možnosťou, ako naložiť s majetkom poručiteľ'a, ak by nepripadol nikomu inému.²³²

5.10 Príklady dedenia zo zákona

Život so sebou prináša rôzne opakujúce sa situácie. To platí aj o dedičskom práve. Ako sme uviedli, dedičské právo podľa

²³¹ A. Sabeq, *Fiqh Al-sunna*, str. 1101-1102

²³² A. Sabeq, *Fiqh Al-sunna*, str. 1120

islamského práva, je postavené na troch základných zásadách. Jedna z nich určuje, že dedičský podiel muža je dvojnásobný ako dedičský podiel ženy. Z doterajšieho výkladu je však jasné, že toto pravidlo neplatí vždy a nie vždy je konečný dedičský podiel muža dvojnásobok dedičského podielu ženy. Vo všeobecnosti rozoznávame 4 prípady, keď by žena mohla dediť polovicu dedičského podielu muža. Naproti tomu rozoznávame 30 prípadov, keď žena dedí rovnaký podiel ako muž. V 10. prípadoch žena dedí väčší podiel, ako dedí muž. V dedičskom práve sa vyskytujú aj prípady, keď žena dedí a muž nie. Z tohto celkového počtu je jasné, že variácie výšky konečného podielu dedičov na pozostalosti, sú rôzne. V nasledujúcom výklade si uvedieme príklady, ako sa všetky spomenuté tri zásady spoločne uplatňujú tak, aby z tohto vzišiel konečný určitý podiel dediča na pozostalosti. Použijeme pritom výklad prostredníctvom tabuliek²³³, ktoré nám tieto podiely jednotlivých dedičov lepšie spriehľadnia.

5.10.1 Situácie, keď je podiel muža raz taký, ako podiel ženy

1. Situácia, keď zomrie otec alebo matka a zanechajú deti. Majetok sa v tomto prípade delí medzi deti v pomere: 1 diel dcére a 2 diely synovi. To sa potom vzťahuje aj na potomkov týchto detí (vnukov poručiteľa), ak by syn alebo dcéra poručiteľa už nežili. (Korán 4:11)

²³³ S. Sultán, dedičský podiel ženy a otázka rovnoprávnosti

Dedičstvo po otcovi alebo matke	
Syn	dcéra
2 diely	1 diel

2. Situácia, keď poručiteľ nezanechá deti, manžela alebo manželku a jeho rodičia sú živí. V tomto prípade dedí matka jednu tretinu a otec dve tretiny. Ako sme už poznamenali, platí tu princíp, že muž je v tomto prípade povinný finančne zabezpečiť svoju manželku.

3. Situácia, keď po poručiteľovi ostane vlastná sestra spolu s vlastným bratom, alebo ostane sestra s bratom od toho istého otca. V tomto prípade sa uplatňuje tiež pomer 1 diel k 2. (Korán 4:176)

Dedičstvo v prípade, keď po poručiteľovi ostane vlastná sestra spolu s vlastným bratom, alebo ostane sestra s bratom od toho istého otca				
Brat od tej istej matky a otca	Sestra od tej istej matky a otca	Alebo	Brat od toho istého otca	Sestra od toho istého otca
2 diely	1 diel		2 diely	1 diel

4. Ostatné situácie, keď žena dedí 1 podiel a muž 2 podiely. Tieto prípady sú obsiahnuté v znamení Koránu 4:12. Ide o situácie, keď by jeden z manželov zomrel a druhý manžel by bol ešte živý.

Situácia, keď by jeden z manželov zomrel a druhý manžel by bol ešte živý		
	Manžel	Manželka
V prípade, ak by po poručiteľovi neostali deti	1/2 zvyšku pozostalosti	1/4 zvyšku pozostalosti
V prípade, ak by po poručiteľ ostali deti	1/4 zvyšku pozostalosti	1/8 zvyšku pozostalosti

5.10.2 Situácie, keď je podiel muža a ženy rovnaký

1. Situácia, keď dedí po poručiťovi jeho matka a otec a spolu s nimi jeden syn alebo jedna dcéra alebo dve dcéry (a viac).

Situácia 1.1

Otec	matka	syn
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov, keďže v tomto prípade nemá určený povinný podiel

Situácia 1.2

Otec	Matka	Dve dcéry
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti a v prípade, ak ostane niečo nerozdelené, dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	2/3 podiel na zvyšku pozostalosti
1 diel	1 diel	4 diely

Situácia 1.3

Ak by žena zomrela a zanechala by nižšie uvedených dedičov, majú matka a otec ten istý podiel			
Manžel	Otec	Matka	Dcéra
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti a v prípade, ak ostane niečo nerozdelené, dedí nerozdelený zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	2 diely	2 diely	6 dielov

Situácia 1.4

Prvá situácia nastáva, keď stará mama poručiteľ'a dedí ten istý podiel, ako otec poručiteľ'a, napriek tomu, že je ona vo vzdialenejšej línii príbuzenstva		
Otec	Stará mama	Syn
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	dedí zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
1 diel	1 diel	

Druhá situácia nastáva, keď stará mama poručiťa dedí ten istý podiel, ako otec poručiťa, napriek tomu, že je ona vo vzdialenejšej línii príbuzenstva		
Otec	Stará mama	Dve dcéry
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti a v prípade, ak ostane niečo nerozdelené, dedí nerozdelený zostatok podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	2/3 podiel na zvyšku pozostalosti
1 diel	1 diel	4 diely

2. Situácia, keď dedia vlastní bratia matky s vlastnými sestrami matky. Korán 4.12.

Znamenie Koránu určuje, že ak ide o bratov a sestry od tej istej matky, potom dedia rovnakým dielom. Tu rozoznávame viaceré varianty dedičov.

Situácia 2.1.

Manžel poručiťel'ky	Matka poručiťel'ky	Brat poručiťel'ky z matkinej strany
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	2 diely	1 diel

Manžel poručiťel'ky	Matka poručiťel'ky	Sestra poručiťel'ky z matkinej strany
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	2 diely	1 diel

Situácia 2.2.

Manžel poručiteľ'ky	Matka poručiteľ'ky	Brat poručiteľ'ky z matkinej strany	Sestra poručiteľ'ky z matkinej strany
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Delia sa o 1/3 zvyšku pozostalosti rovnakým dielom	
3 diely	1 diel	1 diel	1 diel

3. Situácia, keď by žena zomrela a dedili by po nej manžel, matka, dve sestry z matkinej strany a vlastný brat (od tých istých rodičov).

Manžel poručiťky	Matka poručiťky	Dve sestry poručiťky od spoločnej (tej istej) matky	Brat od spoločných rodičov
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok. V tomto prípade ale neostalo nič z pozostalosti, preto v skutočnosti nededí nič
3 diely	1 diel	2 diely	0

Napriek uvedenému deleniu, zachovala sa správa o tom, že Omar Bin Al-chattáb (jeden z najbližších spoločníkov proroka Muhammada a druhý kalif po smrti proroka), Zajd (jeden z najbližších spoločníkov proroka Muhammada) a Usmán Bin Affán (jeden z najbližších spoločníkov proroka Muhammada a tretí kalif po smrti proroka), rozhodli trochu inak, pretože sa priklonili k tom, že brat má v tomto prípade dediť. Ich rozhodnutie znelo nasledujúco

Manžel poručiťky	Matka poručiťky	Dve sestry poručiťky od spoločnej (tej istej) matky	Brat od spoločných rodičov
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Delia sa o 1/3 zvyšku pozostalosti rovnakým dielom. To znamená, že v tomto prípade majú muži a ženy rovnaký podiel, pričom žena je v tomto prípade z hľadiska príbuzenstva vo vzdialenejšej línii ako muž, ale aj tak dedí taký istý podiel ako muž	
3 diely	1 diel	2 diely	

4. Situácia, keď majú muž aj žena rovnaké podiely v prípade, ak by dedil len jeden dedič. To znamená, že ak poručiť zomrie a zanechá jedného potomka, či už muža alebo ženu, výsledok je ten istý, že tento jeden potomok zdedí všetko.

	Dedič - muž	Podiel dediča na zvyšku pozostalosti	Dedička - žena	Podiel dedičky na zvyšku pozostalosti
4.1	Otec	Dedí celú pozostalosť podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	Matka	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti + nerozdelený zostatok jej ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného zvyšku pozostalosti (Al-radd)
4.2	Syn	Dedí celú pozostalosť podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	Dcéra	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok jej ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného

				ho zvyšku pozostalosti (Al-radd)
4.3	Brat	Dedí celú pozostalosť podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	Sestra	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok jej ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného zvyšku pozostalosti (Al-radd)
4.4	Manžel	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok mu ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného zvyšku pozostalosti (Al-radd).	Manželka	1/4 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok jej ostane z titulu rozdelenia nerozdeleného zvyšku pozostalosti (Al-radd).

4.5	Strýko z matkinej strany	Dedí celú pozostalosť z titulu, že patrí ku zvyšku príbuzenstva (Zavi Al-arhám)	Teta z matkinej strany	Dedí celú pozostalosť z titulu, že patrí ku zvyšku príbuzenstva (Zavi Al-arhám)
4.6	Strýko z otcovej strany	Dedí celú pozostalosť z titulu dedenia z nepovinných podielov	Teta z otcovej strany	Dedí celú pozostalosť z titulu, že patrí ku zvyšku príbuzenstva (Zavi Al-arhám)

Existujú aj ďalšie situácie, keď sú podiely muža a ženy rovnaké. Právne stanoviská právnych autorít sa však ohľadom nich rôznia. Rozdielnosť týchto stanovísk je niekedy len formálna - len iný titul dedenia, ale podiely ostávajú rovnaké, inokedy sa ale tieto stanoviská rozchádzajú aj ohľadom konečných podieloch dedičov. V takýchto prípadoch ide už o rozvetvené právne stanoviská ohľadom situácii, ktoré Korán neuvádza a pri ktorých tieto právne authority - učenci, použili hlavne metódu analógie.

5. Ďalšie situácie.

5.1. Rovnaké dedičské podiely v prípade vlastnej sestry a vlastného brata (ktorí pochádzajú od tých istých rodičov).

Manžel	Vlastný brat (pochádzajúci od tých istých rodičov)
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok na zvyšku pozostalosti z titulu dedenia z nepovinných podielov
1 diel	1 diel

Manžel	Vlastná sestra (pochádzajúca od tých istých rodičov)
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti
1 diel	1 diel

Manžel	Dcéra	Vlastný brat (pochádzajúci od tých istých rodičov)
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti z titulu dedenia z nepovinných podielov
1 diel	2 diely	1 diel

Manžel	Dcéra	Vlastná sestra (pochádzajúca od tých istých rodičov)
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti s dcérou z titulu dedenia z nepovinných podielov pridružením k dcére
1 diel	2 diely	1 diel

5.2. Situácia, keď sa dedičský podiel sestry pochádzajúcej od tej istej matky (v tomto prípade vzdialenejšia z hľadiska dedičskej postupnosti) rovná bratovi pochádzajúceho od oboch rodičov (od spoločných rodičov).

Manžel	Matka	Sestra matky	Brat pochádzajúci od oboch (spoločných) rodičov
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti z titulu dedenia z nepovinných podielov
3 diely	1 diel	1 diel	1 diel

5.3. Situácia, keď je počet žien a mužov rovnaký a ide pritom o takých dedičov, ktorých dedičské podiely nemôžu byť zastreté alebo krátené.

Zastretie dediča (niekto kto by mal dediť nededí) môže nastať vtedy, keď by mal niekto dediť zo zákona, ale existuje dedič, ktorého dedičské právo je silnejšie (napr. v príbuzenskej postupnosti

je na bližšom mieste k poručiteľovi) a z tohto dôvodu ten, kto mal dediť, nededí. Napr. dedičský podiel brata je zastretý dedičským podielom otca.

Krátenie dedičského podielu znamená, že podiel dediča môže byť krátený (dostane menej, ako mal) z dôvodu existencie ďalšieho dediča. Napr. podiel matky môže byť krátený z $\frac{1}{3}$ na $\frac{1}{6}$, ak by existovala vedľajšia vetva, ktorá dedí po poručiteľov.

V tomto smere rozoznávame šiestich dedičov, ktorí nemôžu byť nikdy zastretí alebo opomenutí. Sú to: Manžel, manželka, syn, dcéra, otec, matka. Ide o tri kategórie mužských dedičov a tri kategórie ženských dedičov.

5.4. Situácia, keď má dediť zvyšok príbuzenstva - Zavi Al-ar-hám (ostatní príbuzní). Z právneho hľadiska tu rozoznávame tri právne stanoviská a právne smery ohľadom toho, aký princíp sa má zvoliť pri určovaní dedičských podielov zvyšku príbuzenstva.

5.4.1. Prvý právny smer zastáva právne stanovisko, že ostatní príbuzní sú si rovní pri dedení, bez ohľadu na to, či ide o muža alebo ženu a bez ohľadu na to, v akej príbuzenskej vzdialenosti sú od poručiteľa. Ako príklad si uvedieme nasledujúcu situáciu, keď všetci dedičia dedia rovnakým dielom.

Dcéra dcéry	Syn dcéry	Strýko z matkinej strany	Teta z matkinej strany
1 diel	1 diel	1 diel	1 diel

Tento prvý právny smer, ako sme uviedli, pri zvyšku príbuzenstva určuje rovnaké dedičské podiely mužovi aj žene.

5.4.2. Druhý právny smer zastáva právne stanovisko, podľa ktorého príbuzní dedia taký podiel, aký by dedili pôvodní dedičia, keby boli žili (a po ktorých by následne dedili títo zvyšní príbuzní). Znamená to, že v prípade, ak by dedila dcéra dcéry a syn sestry poručiťa, ich dedičské podiely by boli nasledujúce.

Dcéra dcéry	Syn sestry
Pôvodný dedičský podiel dcéry	Pôvodný dedičský podiel sestry
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov

5.4.3. Tretí právny smer zastáva právne stanovisko, podľa ktorého sa berú do úvahy tí najbližší príbuzní k poručiteľovi (a tí dedičia). To znamená, že ak by napr. boli živí syn dcéry a syn tety z otcovej strany, potom by všetko zdedil syn dcéry a syn tety z otcovej strany by nededil nič.

Syn dcéry	Syn tety z otcovej strany
Zdedí všetko	Nededí nič

5.10.3 Situácie, keď je dedičský podiel ženy väčší, ako je dedičský podiel muža

Ako sme už uviedli, dedí sa podľa islamského náboženstva na základe a) zákonom povinne určených dedičských podielov (neopomenuteľní dedičia), b) podielu na nerozdelenom zostatku zvyšku pozostalosti, po rozdelení povinných podielov určeným dedičom.

Ad a) Dedičské podiely povinne určené zo zákona. Ide o povinné podiely, ktoré boli určené v Koráne. Dedič dostane svoj zákonom určený podiel, ktorý môže predstavovať $\frac{2}{3}$ alebo $\frac{1}{3}$ alebo $\frac{1}{6}$ alebo $\frac{1}{2}$ alebo $\frac{1}{4}$ alebo $\frac{1}{8}$. Príklady, kedy kto koľko dostane, sme už uviedli v predchádzajúcom výklade.

Ad b) Dedičský podiel na nerozdelenom zostatku zvyšku pozostalosti, po rozdelení povinných podielov určeným dedičom. Po tom, ako sa rozdeľia povinné podiely, nerozdelený zostatok

zvyšku pozostalosti sa rozdelí medzi ostatných príbuzných. Tu už nie sú vopred určené povinné podiely.

Pri uvedenom systéme delenia dedičstva zistíme, že ženy dedia v mnohých prípadoch viac (ako muži) na základe vopred určených povinných dedičských podielov, než by predstavoval ich dedičský podiel na zvyšku pozostalosti, pokiaľ by mali dediť podľa princípu dedenia z nepovinných podielov. Dokonca to platí aj pri uplatnení princípu jeden podiel žene ku dvom podielom mužovi, pri súčasnom zaťažení muža povinnou vyživovacou povinnosťou. Nasledujúca tabuľka nám to lepšie znázorní.

Povinné podiely na základe Koránu a tradície proroka Muhammada					
<i>(Všetky povinné dedičské podiely určuje Korán. Tradícia po prorokovi Muhammadovi určuje len zákonný podiel starej mamy na dedičstve.)</i>					
2/3 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/8 podiel na zvyšku pozostalosti
1. Dve dcéry a viac (dve a	1. Jediná dcéra	1. Matka	1. Matka	1. Manžel	1. Manželka

viac dedia spoločne 2/3 podiel na zvyšku pozostalosti)					
2. Dve dcéry syna a viac	2. Jediná dcéra syna	2. Sestra od tej istej matky	2. Stará mama	2. Manželka	
3. Dve sestry a viac od spoločného otca a matky	3. Jediná sestra od spoločného otca a matky	3. Brat od tej istej matky	3. Dcéra syna		
4. Dve sestry a viac od spoločného otca	4. Jediná sestra od spoločného otca	4. Iní zákonní dedičia.	4. Setra od toho istého otca		

	5. Manžel		5. Sestra od tej istej matky		
			6. Brat od tej istej matky		
			7. Otec		
			8. Starý otec		

Z uvedenej tabuľky vyplýva nasledujúce:

1. Najväčší zákonom určený podiel v Koráne predstavuje $\frac{2}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti (t. j. po splatení dlhov a vykonaní závetu). Tento podiel je určený výlučne ženám a nie mužom.

2. Podiel predstavujúci $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Tento podiel pripadá manželovi v prípade, ak by neexistovali potomkovia. Je to veľmi zriedkavá situácia. Zvyšok, t. j. druhú polovicu zvyšku pozostalosti dedia už len štyri druhy žien (uvedené v tabuľke).

3. Podiel predstavujúci $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Takýto podiel môže pripadnúť dvom ženám, ktorými sú matka v prípade, ak nie sú potomkovia, ktorí by dedili alebo v prípade, ak

by neexistovali dvaja bratia a viac. Ďalej môže pripadnúť sestrám matky (dve a viac) v prípade, ak by neexistovali predkovia ani potomkovia poručiteľa, ktorí by dedili. Tretina pozostalosti môže pripadnúť aj bratom matky, za tých istých podmienok. Môže ale pripadnúť aj bratovi od tej istej matky spolu so sestrou od tej istej matky, pričom sa rozdelí medzi nimi rovnakým dielom.

4. Podiel predstavujúci $\frac{1}{6}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Ten môže pripadnúť piatim druhom žien a trom druhom mužov.

5. Podiel predstavujúci $\frac{1}{4}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Ten pripadne manželovi, ak by existovali popri ňom potomkovia, ktorí by dedili po manželke. Tento podiel môže pripadnúť aj manželke v prípade, ak by neexistovali potomkovia, ktorí by dedili po manželovi.

6. Podiel predstavujúci $\frac{1}{8}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Ten dostane manželka v prípade, ak by mal manžel potomkov, ktorí by dedili po ňom.

Stanovenie povinných podielov pre ženu a muža je v podstate v prospech ženy. Tá totiž dedí zo zákona povinný podiel v 17 prípadoch (v 17. prípadoch nesmie byť opomenutá) oproti 6 prípadom, v ktorých dedí muž povinne zo zákona. Dedenie zo zákona znamená, že dedič musí dostať povinný zákonný podiel, ktorý mu je určený a nesmie byť vylúčený z dedenia. Takto stanovené povinné zákonné podiely znamenajú, že existujú situácie v ktorých žena v konečnom dôsledku zdedí viac ako muž. Ide napríklad o tieto situácie:

1. Situácia, keď sú určené $\frac{2}{3}$ zvyšku pozostalosti ženám. Nasledujúce príklady nám to lepšie objasnia.

1.1. Ak by žena zomrela a zanechala by 60 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Manžel	Otec	Matka	Dve dcéry
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti, podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	2/3 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	2 + 0 dielov	2 diely	8 dielov
12 hektárov	8 hektárov	8 hektárov	32 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostane každá dcéra 16 hektárov.

Manžel	Otec	Matka	Dvaja synovia
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedia zvyšok pozostalosti, podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
3 diely	2 diely	2 diely	5 dielov
15 hektárov	10 hektárov	10 hektárov	25 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostane každý syn 12,5 hektára.

Vo výsledku nám vychádza, že dedenie zo zákona podľa ustanovení Koránu, je v tomto prípade výhodnejšie pre ženu než pre muža, pretože za tých istých podmienok, keď by dedili dve dcéry, dedila by každá z nich 16 hektárov, ale keď by dedili dvaja synovia, dedil by každý z nich 12,5 hektára.

1.2. Ak by žena zomrela a zanechala by 48 hektárov pôdy a dedili by po nej dediči v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manžel	Dve sestry od spoločného otca a matky	Matka
	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	2/3 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
	3 diely	4 diely	1 diel
48 hektárov / 8 = 6 hektárov	18 hektárov	24 hektárov	6 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostane každá sestra 12 hektárov.

	Manžel	Matka	Dvaja bratia od spoločného otca a matky
	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedia zvyšok pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
	3 diely	1 diel	2 diely
48 hektárov / 6 = 8 hektárov	24 hektárov	8 hektárov	16 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostane každý brat 8 hektárov.

Vo výsledku nám vychádza, že dedenie zo zákona podľa ustanovení Koránu, je v tomto prípade výhodnejšie pre ženu než pre muža, pretože za tých istých podmienok, keď by dedili dve sestry, dedila by každá z nich 12 hektárov, ale keď by dedili dvaja bratia, dedil by každý z nich 8 hektárov.

2. Situácia, keď predstavuje povinný zákonný podiel 1/2 zvyšku pozostalosti. Ide o situáciu, ktorá je v niektorých prípadoch v prospech ženy, v porovnaní so situáciou, keď muž dedí podľa princípu

dedenia z nepovinných podielov. Na objasnenie tejto situácie si uvedieme nasledujúce dva príklady.

2.1. Ak by žena zomrela a zanechala by 156 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manžel	Otec	Matka	Dcéra
	1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + dedí zvyšok pozostalosti, podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti
	3 diely	2 + 0 diely	2 diely	6 dielov
156 hektárov / 12 = 12 hektárov	36 hektárov	24 hektárov	24 hektárov	72 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostane dcéra 72 hektárov.

	Manžel	Otec	Matka	Syn
	1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
	3 diely	2 diely	2 diely	5 dielov
156 hektárov / 12 = 13 hektárov	39 hektárov	26 hektárov	26 hektárov	65 hektárov

Podľa tejto tabuľky dostal syn 65 hektárov.

Vo výsledku nám vychádza, že dedenie zo zákona, podľa ustanovení Koránu, je v tomto prípade výhodnejšie pre ženu, než pre muža, pretože za tých istých podmienok dedí dcéra 72 hektárov a syn dedí 65 hektárov.

2.2. Ak by žena zomrela a zanechala by 48 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manžel	Matka	Sestra od spoločného otca a matky
	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti
	3 diely	2 diely	3 diely
48 hektárov / 8 = 6	18 hektárov	12 hektárov	18 hektárov

	Manžel	Matka	Dvaja synovia
	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedia podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
	3 diely	2 diely	1 diel
48 hektárov / 6 = 8	24 hektárov	16 hektárov	8 hektárov

Vo výsledku nám vychádza, že dedenie zo zákona, podľa ustanovení Koránu, je v tomto prípade omnoho výhodnejšie pre ženu,

než pre muža, pretože sestra od spoločných rodičov dedila 18 hektárov a dvaja synovia dedili spolu 8 hektárov.

Na tomto mieste je potrebné uviesť, že v prípade nedeliteľných čísiel na celé čísla, sa podiely počítajú tak, že sa spočítajú dohromady k najbližšiemu deliteľnému číslu a potom sa nimi vydolí suma predstavujúca sumu zvyšku pozostalosti. Ide o pravidlo delenia (v arabskom jazyku nazvané Al-awal), ktoré sa prvýkrát uplatnilo za života druhého kalifa po smrti posla a proroka Muhammada, Omara Biin Al-chattába. Ten ho uzákonil s cieľom čo najspravodlivejšie rozdeliť pozostalosť medzi dedičmi zo zákona. Podľa tohto pravidla (pravidla Al-awal) sa v prvej tabuľke vypočítali zákonné podiely dedičov zo zákona (neopomenuteľných dedičov) a nimi sa vydolil počet hektárov predstavujúci zvyšok pozostalosti.

V prvom prípade mal manžel dostať $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti, matka $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti a zvyšok mal pripadnúť sestre od spoločného otca a matky. Zo zákona ale má manžel dostať $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti, matka $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti a sestra od spoločného otca a matky $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti. Dokopy by to predstavovalo približne 133%. Preto sa určilo, že sa zvyšok pozostalosti vydolí číslom, ktoré je najbližšie deliteľné na daný prípad, t. j. číslom 8. Na základe toho potom dostal manžel 3 diely, matka 2 diely a sestra od spoločného otca a matky 3 diely na zvyšku pozostalosti. To predstavuje 8 dielov z 8, t. j. 100% zvyšku pozostalosti.

3. Situácia, keď je určený povinný zákonný podiel 1/3 zvyšku pozostalosti. Aj v tomto prípade môže byť takýto zákonný povinný podiel v prospech ženy na úkor muža. Na objasnenie tejto situácie si uvedieme tri nasledujúce príklady.

3.1. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 48 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manželka	Matka	Dve sestry od spoločnej matky	Dvaja bratia od spoločného otca a matky
	1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Zdedia nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti, podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
	3 diely	2 diely	4 diely	3 diely

48 hektárov / 12 = 4	12 hektárov	8 hektárov	16 hektárov	12 hektárov

V tomto prípade pripadlo každej sestre pochádzajúcej od spoločnej matky 8 hektárov (pritom sú z hľadiska príbuzenskej postupnosti vzdialenejšie, ako bratia od spoločného otca a matky). Bratia od spoločného otca a matky dostanú 12 hektárov, t. j. 6 hektárov pre každého. V tomto prípade dediči mužského pohlavia dostali menej, ako dediči ženského pohlavia. Z uvedeného vyplýva, že zákonom určené povinné podiely môžu byť v určitých prípadoch pre ženy výhodnejšie, ako keď by dedili bez určenia zákonného povinného podielu.

3.2. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 120 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

	Manžel	Sestra matky	Bratia od spoločného otca a matky
	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Zdedia nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti, podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
	3 podiely	2 podiely	1 podiel
120 hektárov / $6 = 20$	60 hektárov	40 hektárov	20 hektárov

V tomto prípade dostala sestra matky dvojnásobný podiel toho, čo dostal brat od spoločného otca a matky, napriek tomu, že brat od spoločného otca a matky je v príbuzenskej línii bližší k poručníkovi než sestra matky.

3.3. Pre dokreslenie spôsobu rozdeľovania dedičstva, si uvedieme aj príklad, keď nie vždy je zhoda medzi učencami ohľadom delenia pozostalosti nad rámec povinných podielov (delenia nerozdeleného zostatku zvyšku pozostalosti v prípadoch, keď Korán neustanovil povinné podiely). Prví muslimovia po smrti proroka Muhammada, vrátane neskorších učencov, sa rozdelili v právnych stanoviskách ohľadom podielu matky v prípade, ak by žil otec poručníka a dedili by popri matke aj manžel a otec. Ak by sme

postupovali podľa presne určených podielov, dedili by všetci takto: manžel by dedil $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti, matka by dedila $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti a otcovi by ostal $\frac{1}{6}$ podiel na zvyšku pozostalosti (podľa princípu dedenia z nepovinných podielov). Tu ale máme dve základné právne stanoviská, ktoré sa rozchádzajú v dedičskom podiele matky a otca:

a) Právne stanovisko, ktoré uvádza, že ak by dedila matka a s ňou manžel a otec, potom dostane manžel $\frac{1}{2}$ podiel na zvyšku pozostalosti, matka dostane $\frac{1}{3}$ z druhej polovice zvyšku pozostalosti a otec dostane $\frac{2}{3}$ zvyšku podľa princípu dedenia z nepovinných podielov, tak, aby mal otec väčší podiel, ako matka. Toto právne stanovisko zastávali napr. z prorokových spoločníkov kalif Omar Bin Al-chattáb a Zajd Bin Sábét. Je zrejmé, že pri tomto svojom stanovisku brali do úvahy systém sociálnej starostlivosti, keď je otec povinný finančne zabezpečiť aj matku, ktorá dedí. Vychádzali pravdepodobne z princípu väčšieho finančného zaťaženia otca, oproti žiadnemu finančnému zaťaženiu matky.

b) Druhé právne stanovisko, ktoré zastával z prorokových spoločníkov Ibn Abbás, sa opieralo o doslovný výklad znamenia Koránu, keď povedal, že z dikcie znamenia je jasné, že zákonný povinný dedičský podiel matky v prípade neexistencie potomkov alebo dvoch a viac bratov poručiteľa, je $\frac{1}{3}$ podiel na zvyšku pozostalosti, bez ohľadu na to, či bude jej podiel väčší než podiel otca. Ibn Abbás sa v tomto ohľade spýtal Zajda: „Hovoríš, že matka má dediť tretinu zvyšku (po odrátaní $\frac{1}{2}$ prináležiacej manželovi). Nachádzaš také niečo v knihe Božej, alebo vyslovuješ svoj

právny názor?“ Zajd odpovedal: „Vyslovujem svoj právny názor. Neuprednostním matku pred otcom ..“

Na lepšie vysvetlenie rozdielov v právnych stanoviskách, si uvedieme nasledujúce dva príklady.

A) Dedenie podľa prvého právneho stanoviska

Manžel	Matka	Otec
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na druhej polovici zvyšku pozostalosti + to, čo ostane potom, ako otec dostane svoj podiel	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
3 diely	1 diel	2 diely

B) Dedenie podľa druhého právneho stanoviska

Manžel	Matka	Otec
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/3 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
3 diely	2 diely	1 diel

Keďže obe právne stanoviská majú svoje opodstatnenie, môžeme sa stretnúť s tým, že do dnešných zákonných právnych úprav, sa v niektorých krajinách implementovalo prvé právne stanovisko, v iných zasa to druhé.

4. Situácia, keď je určený povinný zákonný podiel 1/6 zvyšku pozostalosti. Aj v tomto prípade môžu nastať situácie, keď je určenie povinného zákonného podielu v prospech ženy, oproti situáciám, keď by mala dediť podľa princípu dedenia z nepovinných podielov.

4.1. Situácia, ak by poručiteľ zanechal 60 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Manžel	Matka	Sestra matky	Dvaja bratia a viac od spoločného otca a matky
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedia podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
30 hektárov	10 hektárov	10 hektárov	10 hektárov

Z príkladu vyplýva, že ženy – matka a sestra matky dostali po 1/6 zo zvyšku pozostalosti. Dvaja bratia a viac pochádzajúci od toho istého otca a matky, si delia všetci 1/6 podielu na zvyšku pozostalosti.

4.2. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 648 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Manželka	Otec	Matka	Dcéra	Dcéra syna
1/8 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + nerozdeľný zostatok zvyšku pozostalosti by dedil podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	4 diely	4 diely	12 dielov	4 diely
72 hektárov	96 hektárov	96 hektárov	288 hektárov	96 hektárov

Manželka	Otec	Matka	Dcéra	Syn syna
1/8 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
3 diely	4 diely	4 diely	12 dielov	1 diel
81 hektárov	108 hektárov	108 hektárov	324 hektárov	27 hektárov

Podľa uvedeného príkladu, dostala dcéra syna 4 diely, pretože jej dedičský podiel predstavoval 1/6 na zvyšku pozostalosti. Syn syna naproti tomu dostal len jeden diel, pretože mu nenáleží zákonný podiel a dedí len to, čo sa v zmysle zákona nerozdelilo. Dcéra syna dostala minimálne 4 x viac ako dostal syn syna.

4.3. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 60 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Matka	Matka matky	Matka otca
1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + zvyšok sa jej vracia z dôvodu Al-radd	Je zastretá matkou	Je zastretá matkou
60 hektárov	0	0

Matka v tomto prípade zastiera všetky staré matky, pretože sama dedí.

Otec	Matka matky	Matka otca
Dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	Je zastretá otcom
50 hektárov	10 hektárov	0

Na rozdiel od matky (v predchádzajúcom príklade), otec v tomto prípade zastrel len matku z jeho strany. Keďže dedí on, jeho matka už nededí.

Aj v tomto prípade vidieť, že povinný zákonný podiel je v prospech ženy, keď dedila v prvom prípade všetko - 60 hektárov a v druhom prípade (aj keď ide o úplne totožný prípad len namiesto matky nastúpil otec) otec dedil len 50 hektárov, pretože matka matky dedila 10 hektárov.

5.10.4 Situácie, keď žena dedí, ale muž, ktorého dedičské postavenie je podobné jej dedičskému postaveniu, nededí (nemá žiaden podiel na pozostalosti)

1. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 195 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Manžel	Otec	Matka	Dcéra	Dcéra syna
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti + dedí nerozdeľný zostatok zvyšok pozostalosti, podľa princípu dedenia z nepovinných podielov	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	2 diely	2 diely	6 dielov	2 diely
39 hektárov	26 hektárov	26 hektárov	78 hektárov	26 hektárov

Manžel	Otec	Matka	Dcéra	Syn syna
1/4 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
3 diely	2 diely	2 diely	6 dielov	0
45 hektárov	30 hektárov	30 hektárov	90 hektárov	0

Z uvedených dvoch tabuliek je evidentné, že dcéra syna dostala 1/6 zákonný podiel na zvyšku pozostalosti (26 hektárov). Na strane druhej syn syna nedostal žiaden podiel.

2. Ak by poručiteľ zomrel a zanechal by 84 hektárov pôdy a dedičov v zmysle nasledujúcej tabuľky, potom by sa dedilo nasledujúco:

Manžel	Sestra od spoločného otca a matky	Sestra z otcovej strany
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/6 podiel na zvyšku pozostalosti
3 diely	3 diely	1 diel
36 hektárov	36 hektárov	12 hektárov

Manžel	Sestra od spoločného otca a matky	Brat z otcovej strany
1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	1/2 podiel na zvyšku pozostalosti	Dedí podľa princípu dedenia z nepovinných podielov
1 diel	1 diel	0
42 hektárov	42 hektárov	0

V tomto prípade dostala sestra z otcovej strany zákonný podiel v pomere 1/6 podielu na zvyšku pozostalosti, ktorý sa rovnal 12. hektárom. Na strane druhej brat z otcovej strany, ktorý je na tej

istej dedičskej úrovni a v tom istom dedičskom postavení, nedostal nič (nezdedil nič).

3. Dedenie starej mamy. Dedenie starej mamy je osobitný prípad dedenia, pretože častokrát dedí aj vtedy, keď starý otec, ktorý je na tej istej dedičskej úrovni, nededí. Aké je pravidlo na základe ktorého stará mama dedí? Predtým než si zodpovieme túto otázku, vysvetlíme si v stručnosti niečo o postavení starej mamy a starého otca z hľadiska dedičského práva.

a) Starý otec. Starý otec, ktorý dedí (nie je vylúčený z možnosti dedenia) je ten, ktorý je priamym predkom poručiteľ'a v ktorého línii medzi poručiteľ'om a ním, nie je žiadna matka. Inak vyjadrené, je to osoba mužského pohlavia, ktorá má vzťah k poručiteľ'ovi po mužskej línii. Ide napríklad o otca otca (deda) alebo otca otca otca (pradeda) bez ohľadu na to, koľko stupňov je medzi nimi (medzi poručiteľ'om a dedičom). Naproti tomu starý otec, ktorý nededí je otec matky poručiteľ'a, otec matky matky poručiteľ'a a pod.

b) Stará mama. Stará mama, ktorá dedí (nie je vylúčená z možnosti dedenia) je tá, v línii ktorej medzi ňou a poručiteľ'om, nie je starý otec, ktorý nededí. Inak vyjadrené, je to každá stará mama u ktorej nie je v línii medzi ňou a poručiteľ'om otec medzi dvoma matkami. Takýmto spôsobom je matka otca matky, taká stará mama, ktorá nededí. Naproti tomu matka matky a matka matky otca dedia.

Na základe uvedeného budú v zmysle nasledujúcej tabuľky dediť starí otcovia BA a BAA. Starí otcovia CA, BBA, CAA a CBA

nebudú dediť. Naopak staré mamy budú všetky dediť okrem CAB, pretože je v línii medzi ňou a porúčiteľom starý otec, ktorý nededí.

Tabuľka začína zospodu od porúčiteľa a pokračuje smerom nahor.

CBB Matk a matky matky poručí teľa (dedí)	CBA Otec matky matky poručí teľa (nede dí)	CAB Matk a otca matky poručí teľa (nede dí)	CAA Otec otca matky poručí teľa (nede dí)		BBB Matk a matky otca poručí teľa (dedí)	BBA Otec matky otca poručí teľa (nede dí)	BAB Matka otca otca poručíte ľa (dedí)	BAA Otec otec otca poručíte ľa (dedí)
CB Matka matky poručiteľ'a (dedí)		CA Otec matky poručiteľ'a (nededí)			BB Matka otca poručiteľ'a (dedí)		BA Otec otca poručiteľ'a (dedí)	
C Matka poručiteľ'a (dedí)					B Otec poručiteľ'a (dedí)			
				A Poru čiteľ' - syn				

Z tabuľky vyplýva:

Starí otcovia (muži) poručiteľ'a, ktorí dedia sú len BA a BAA. Nededia CA, BBA, CAA a CBA. To znamená, že dvaja muži dedia a štyria nie.

Staré matky (ženy), ktoré dedia sú BB, BAB, BBB, CB a CBB. Nededí iba CAB. To znamená, že päť žien dedí a jedna nie.

Na základe uvedenej tabuľky zistujeme, že sú dva prípady, keď má žena podiel na pozostalosti a muž v obdobnom dedičskom postavení nededí.

Otec matky	Matka matky
Nededí, pretože nepatrí do okruhu dedičov (je vylúčený z možnosti dedenia)	Dedí 1/6 zákonný podiel na zvyšku pozostalosti + dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti z titulu Al-radd

Otec matky matky	Matka matky matky
Nededí, pretože nepatrí do okruhu dedičov (je vylúčený z možnosti dedenia)	Dedí 1/6 zákonný podiel na zvyšku pozostalosti + dedí nerozdelený zostatok zvyšku pozostalosti z titulu Al-radd

Starí otcovia sú v tomto prípade príbuzní, ktorí nededia na základe povinného podielu zo zákona. Na strane druhej stará mama,

ktorá je v tej istej príbuzenskej línii k poručiteľovi (môže ísť pritom o manželku starého otca, ktorý nededí na základe zákona alebo z titulu Al-radd) zdedí celú pozostalosť. Starý otec v takomto prípade nededí nič, jedine že by mu bolo niečo ponechané dobrovoľne v zmysle znamenia Koránu 4:8 (to je už ale mimo právnej úpravy povinných zákonných dedičských podielov).

6. Dedenie na základe závetu

Dedenie zo závetu je z hľadiska islamského náboženstva, a v jeho intenciách aj z hľadiska islamského práva, možné a prípustné. Dokonca už aj niektoré staršie právne stanoviská hovoria o tom, že muslim by mal povinne zanechať závet, aj keď by mal spočívať len v určitom ústnom odkaze alebo poučení pozostalým. Známe právne školy a smery sa ale prikláňajú k stanovisku, že zanechanie závetu nie je povinné. Je to právo poručiteľa, nie jeho povinnosť.

Odkaz podielu na dedičstve na základe závetu, možno v stručnosti charakterizovať, ako bezodplatné zanechanie určitého podielu na dedičstve poručiteľom určenej osobe - dedičovi, ktorý ho zdedí po smrti poručiteľa v súlade s právnymi normami islamského náboženstva. Pojmové znaky dedenia na základe závetu sú:

1. Existencia poručiteľa. U poručiteľa sa vyžaduje, aby mal právnu spôsobilosť na zriadenie závetu. To znamená, že a) má byť rozumný (nie duševne chorý alebo veľmi mladý), b) nesmie byť v stave blúznenia pri umieraní, c) odkázaný majetok alebo právo musí byť v jeho vlastníctve, d) nesmie mať také dlhy, ktorých výška sa rovná celému dedičstvu, pretože po smrti sa najprv splatia všetky dlhy poručiteľa, až potom sa dedí zo zvyšku, ktorý ostal.

2. Dobrovoľnosť závetu (zriadenie závetu nie je povinné, ale ponechané na zvážení poručiťa).

3. Jasné označenie dediča zo závetu. Poručiťel' bud' označí konkrétne osoby alebo subjekty alebo aspoň vo všeobecnosti označí dedičov druhovo, napr. odkaz určitej sumy chudobným, bez konkretizácie určitej osoby.

4. Dedičská spôsobilosť určeného dediča, t. j. určený dedič musí byť spôsobilý dediť. Neplatný je napr. odkaz zanechaný v prospech určitej sochy, duchov a pod. Taktiež dedič musí byť živý, nesmie byť mŕtvy. V tomto smere sa môže odkázať podiel na dedičstve aj počatému nenarodenému dieťaťu za predpokladu, že sa narodí živé. Dedičskú spôsobilosť väčšina právnych škôl odoprela aj tomu, kto by poručiťa zabil (Imám Malek a Hanafijovská právna škola ale pripustili dedenie aj takejto osoby).²³⁴

5. Dobrovoľné prijatie dedičstva zo strany určeného dediča zo závetu (určený dedič má možnosť zanechaný podiel na dedičstve odmietnuť).

6. Dedič dostane určený podiel na dedičstve, až po smrti poručiťa.

7. Dedič zo závetu nesmie byť dedič zo zákona (ak dedí zo zákona, nesmie dediť zo závetu). Tu sa právne školy a smery ale rozchádzajú. Časť zastáva stanovisko, že dedič zo zákona nesmie nikdy dediť zo závetu. Druhá časť ale zastávajú stanovisko, že aj

²³⁴ Sulejmán B. B. Al-jaser, Dôležité momenty súvisiace so závetom, vydavateľstvo: Madár Al-watan, S. A., druhé vydanie 2013

dedič zo zákona môže dediť zo závetu, ale len so súhlasom ostatných dedičov.

8. Dedí sa majetok alebo právo, ktoré sú spôsobilé byť predmetom dedenia. Nespôsobilé sú také majetky, ktoré nie sú v súlade s islamským náboženstvom alebo pri ktorých nie je možný prechod vlastníckeho práva alebo užívacieho práva.

9. Existencia vykonávateľa závetu, t. j. osoby, ktorá závet vykoná. Ten musí byť plnoletý, rozumný a spravodlivý.

10. Súlad s normami islamského náboženstva a v ich intenciách aj s norami islamského práva. Súlad sa ale v dnešnej dobe vyžaduje aj s právnymi normami dnešných právnych systémov muslimských krajín, ktoré do svojich zákonov implementovali právne normy islamského práva alebo odkazy na tieto právne normy.

Základným právnym podkladom závetu, sú hlavne dve znamenia Koránu. Sú to znamenia 2:180 a 5:106. Znamenie 2:180 určuje:

„Je vám predpísané (muslimovia), ak by sa k niekomu z vás dostavila smrť a zanechal by po sebe niečo dobré (majetky a úžitky), nech odkáže z neho (z tohto dobra, majetkov a úžitkov) rodičom (neskôr vo verši 4:11 bol rodičom stanovený povinný podiel z dedičstva) a príbuzným, a to chvályhodným spôsobom (aby zachoval spravodlivosť a neodkázal bohatým a chudobným nie, atď.). Je to povinnosť určená bohabojným (ktorú by mal bohabojný človek dodržať).“ (Korán 2:180)

Znamenie 5:106 určuje:

„Vy, ktorí ste uverili! Ak sa k niekomu z vás dostaví smrť vo chvíli, keď robí závet, za platné svedectvo (vo vzťahu k závetu) sa považuje svedectvo dvoch spravodlivých z vašich radov (t. j. z muslimov) alebo dvoch iných, ktorí z vašich radov nepochádzajú (ktorí nie sú muslimami, ak by ste dvoch muslimov nenašli), pokiaľ by ste práve cestovali po zemi a postihlo by vás nešťastie smrti (doľahla by na vás náhle smrť). Zadržíte ich po modlení (po popoludňajšej modlitbe zadržíte takýchto dvoch svedkov, aby ste si vypočuli, čo odkázal poručiteľ), pokiaľ by ste mali pochybnosti (ak by niekto mal pochybnosti o tom, či pravdu hovoria o všetkom, čo odkázal poručiteľ), nech odprisahajú na Boha: „Nezameníme našu prísahu za ľacný cieľ (nebudeme krivo na Božie meno prisahať, aby sme tým získali ľacný cieľ alebo pôžitok v živote pozemskom), aj keby šlo o príbuzného. A nebudeme zatajovať svedectvo Bohom prikázané. Inak by sme patrili (ak by sme sa takéhoto niečoho dopustili) medzi hriešnikov.““ (Korán 5:106)

Napriek tomu, že zanechanie závetu je dobrovoľná záležitosť, existujú výroky od proroka Muhammada (p.), ktoré nabádajú muslima na to, aby zanechal závet. Učenci a právne autority vidia podstatu zanechania závetu aj v tom, aby v ňom človek - poručiteľ uviedol hlavne práva tretích osôb, t. j. kto má uňho dlh, kto si uňho čo uschoval a pod. Po správnosti by mal mať každý muslim, aj keď je ešte mladý, napísaný závet v ktorom uvedie podstatné záležitosti. Smrť postihuje mladých aj starých, preto je žiadúce mať závet napísaný, a z času načas ho aktualizovať.

Na jednej strane je žiaduce, aby muslim mal napísaný závet, ale na strane druhej závet nesmie nikomu uškodiť. Nesmie doň porúčiteľ písať také odkazy, ktoré by škodili dedičom alebo niektorému z nich. Má sa vždy snažiť byť spravodlivý vo vzťahu ku všetkým dedičom. Závet so zámerom uškodiť dedičom môže byť následne anulovaný a neplatný.

Dedenie na základe závetu je možné maximálne do výšky jednej tretiny pozostalosti, ktorá ostane po splatení dlhov porúčiteľa a po úhrade nákladov spojených s pohrebom. Výnimku tvoria len dva prípady: a) ak by zákonní dedičia súhlasili s tým, že sa môže vykonať takýto závet, alebo b) ak by porúčiteľ zomrel a nemal by dedičov. Prorok Muhammad (p.) v jednom zo svojich výrokov povedal: „... *odkáž najviac jednu tretinu (pozostalosti), pričom aj jedna tretina je veľa. Je lepšie, keď zanecháš svojich dedičov bohatších, než aby si ich zanechal chudobných, žiadajúcich ľudí o finančnú pomoc a podporu* ..“ Výrok je zo zbierky výrokov proroka Muhammada od kronikára Al-buchári a kronikára Muslim.

Pri dedení zo závetu nie je rozhodujúce, akého náboženského vyznania je porúčiteľ alebo dedič zo závetu (niektorí učenici a právne authority ale podmienili platnosť odkazu dedičovi ne-muslimovi tým, že tento dedič nebojuje proti muslimom).

Závet môže byť zriadený dvojakým spôsobom:

1. Písomne, vlastnoručne napísaný závet porúčiteľom a ním podpísaný. Vlastnoručne napísaný závet (celý napísaný vlastnoručne, nielen vlastnoručne podpísaný), nie je potrebné dosvedčiť svedectvom svedkov.

2. Písomne alebo ústne za prítomnosti aspoň dvoch spôsobilých svedkov. Svedkovia by mali byť dvaja spravodliví muslimovia (keď by muslimovia neboli, môžu ich nahradiť aj nemuslimovia).

Zmena závetu alebo jeho časti zo strany poručiťa, je prípustná vždy. Až smrťou poručiťa zaniká možnosť uskutočnenia zmien v závete.

Záver

Úprava dedičského práva je azda najkomplikovanejšia právna úprava obsiahnutá v Koráne. Zrejme je to preto, že samotné dedičské právo je vyvrcholením celého systému rodinných a spoločenských vzťahov, sociálnej starostlivosti a pomoci, a že ide o prechod celého majetku poručiteľa na ďalšie osoby, ktoré tento majetok budú užívať a spravovať. Podľa islamského chápania majetku a jeho funkcie v tomto terajšom živote, človek je iba dočasným správcom tohto majetku, je zodpovedný za to, ako s ním nakladá a na aké účely. Je zodpovedný aj za celkový spôsob nakladania s týmto majetkom, začo sa nakoniec bude v súdny deň zodpovedať. Majetok má slúžiť ľuďom, nie ľudia majetku.

Skoncipovať predkladanú publikáciu tak, aby bol celý systém dedičského práva vysvetlený čo najjednoduchším a najzrozumiteľnejším spôsobom, bolo pomerne náročné. Bolo tomu tak napriek našim doterajším skúsenostiam s tvorbou podobných publikácií. Takmer všetky publikácie o dedičskom práve, ktoré sú napísané v arabskom jazyku, sa úzko sústreďujú len na problematiku dedičského práva. Nezaoberajú sa obširnejším vysvetlením prepojenia celého sociálneho a spoločenského systému s dedičským právom. Sme ale presvedčení o tom, že len vysvetlením takéhoto prepojenia, môže vzniknúť jasnejší obraz o celkovej koncepcii dedičského práva a pravidiel na ktorých je vybudované.

Napriek našej snahe čo najviac zjednodušiť výklad o dedičskom práve podľa islamského náboženstva, stále si uvedomujeme, že ide o pomerne náročnú úpravu. Na strane druhej ale ide o oblasť úpravy, ktorá sa v živote nevyskytuje tak často, čo znamená, že nie každý muslim ju musí ovládať (aj keď by mal mať každý moslim snahu poznať ustanovenia islamského náboženstva).

Dúfame preto, že predkladaná publikácia prispeje k lepšiemu pochopeniu právnej úpravy dedičského práva podľa islamského náboženstva.

Použitá literatúra

A. Preklady Koránu do slovenského jazyka:

1. Korán, preklad do slovenského jazyka, preložil Abdulwahab Al-Sbenaty, Vydal: LEVANT consulting, s.r.o. rok vydania: 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

2. KORÁN, preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil Abdulwahab Al-Sbenaty, Vydal: LEVANT consulting, s.r.o. rok vydania: 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-7-3

B. Publikácie v slovenskom jazyku:

1. Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo, vydal: ALJA, s.r.o., druhé vydanie 2002, ISBN 80-968262-0-4

2. Abulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo a rozvod podľa islamského náboženstva, islamského práva a podľa právnych úprav niektorých islamských krajín, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., prvé vydanie 2013, ISBN 978-80-969967-2-8

C. Publikácie v arabskom jazyku:

1. Dr. Saláhuddín Sultán, dedičský podiel ženy a otázka rovnoprávnosti, vydavateľstvo Nahdat Masr, prvé vydanie v roku 1999/1541 Hižri (elektronická verzia), ISBN 977-14-0896-8

2. Al-sejjed Sabeq, Fiqh Al-sunna, vydal: Al-fath lililam Al-arabi, rok vydania 2004 (elektronická verzia).

3. Dr. Muna Chaled Muhammad Ali Mekky, Dedičstvo ženy v islame a polemika, ktorá sa okolo neho vedie a odpovede na to, vedecká štúdia uverejnená v časopise Islamské právo a islamské štúdia, č. 20 august 2012 (elektronická verzia).

4. Dr. Muhammad J. T. Abídi, Podmienky vyživovacej povinnosti manželov podľa islamského práva, vydal: Dár Al-huda a Dár Al-fadila, rok vydani 2004 (elektronická verzia).

5. Sulejmán B. B. Al-jaser, Dôležité momenty súvisiace so závetom, vydavateľstvo: Madár Al-watan, S. A., druhé vydanie 2013 (elektronická verzia).

6. Sahíh Al-buchári - Zbierka výrokov proroka Muhammada od kronikára Al-buchári, vydanie pripravil: Muhammad Zuheir Al-naser, prvé vydanie 2002/1422 Hižri (elektronická verzia).

7. Sahíh Muslim - Zbierka výrokov proroka Muhammada od kronikára Muslim, vydanie pripravil: Muhammad Fuad Abdulbaqi, druhé vydanie 2000/1421 Hižri (elektronická verzia).

8. Rôzne známe web stránky v arabskom jazyku.

4. Štvrtý tematický okruh

Životopisy a historické pramene

أبداً من حياة و صفات النبي الكريم
محمد عليه الصلاة والسلام

Niektoré črty povahy a života
proroka Muhammada
(Požehnanie a mier s ním)

Bratislava 1998

**Niektoré črty osobnosti a ži-
vota proroka
Muhammada (Požehnanie a
mier s ním)**

Abdulwahab Al-Sbenaty

1997

Predslov

O prorokovi Muhammadovi (p.) sa už napísalo niekoľko publikácií v slovenskom aj českom jazyku, avšak máloktorá z nich opisuje jeho osobu a život objektívne a pravdivo. Je to pravdepodobne spôsobené aj tým, že informácie rôznych autorov pochádzajú až z druhej ruky a častokrát v dosť skreslenej podobe.

Napriek tomu, že predpokladaná publikácia v mnohých ohľadoch nevystihuje všetky vlastnosti a spôsob života proroka Muhammada, dáva určitý obraz o jeho osobnosti a vlastnostiach, ktorými ho Boh najvyšší obdaril.

Dúfame, že Boh najmilosrdnejší predkladanej publikácií určí cestu do srdca ľudí a oni si vytvoria reálnejší obraz o prorokovi Muhammadovi (požehnanie a mier božie nech ho sprevádzajú) a o posolstve, ktoré Boh najvyšší, prostredníctvom neho ľuďom zoslal.

Bratislava 21.11.1997

Abdulwahab Al-Sbenaty

1. Prorokov každodenný život

O prorokovi Muhammadovi (p.) a o jeho každodennom živote vieme len to, čo sa nám dostalo prostredníctvom Koránu, prorokovej tradície a výrokov (ktoré boli neskôr spísané), a to , čo sa nám dostalo prostredníctvom tých muslimov, ktorí žili za jeho čias.

Prorok Muhammad rozdelil svoj deň, pokiaľ neberieme do úvahy čas, keď bol na cestách alebo mimo domova, na tri časti:

1. Prvú časť dňa venoval výkonu základných náboženských úkonov, najmä modlitbám a popri tom učil muslimov islam.

2. Druhú časť prorok venoval svojej rodine, manželke a deťom. Staral sa o záležitosti, ktoré mu ako hlave rodiny náležali. Dbal na to, aby jeho vzťah so svojimi manželkami bol čo najlepší.

3. Tretiu časť prorok Muhammad venoval samému sebe, keď si plnil svoje povinnosti a krátkym oddychom naberal nové sily. Časťokrát však aj čas, ktorý si určil pre seba, venoval muslimom, aby im objasňoval učenie islamu a pomáhal im v každodennom živote.

Prorokov deň sa začínal na úsvite, keď nastáva čas rannej modlitby.

Svojim náboženským povinnostiam sa však venoval aj v iných častiach dňa a noci.

Na úsvite prorok Muhammad zobudil svoju rodinu a sám sa vybral do mešity, kde sa spolu s muslimami pomodlil. Po rannej modlitbe ešte chvíľu oddychoval, až kým nevyšlo slnko.

Keďže prorok Muhammad musel učiť ľudí nové náboženstvo po zvestovaní posolstva, na zabezpečenie živobytia mu neostávalo veľa času. V čase, keď muslimovia emigrovali z Mekky do Medíny, prorok dokonca stál na čele Medinského štátu, ktorý sa v priebehu nasledujúcich rokov veľmi rýchlo rozrástol. Boh najvyšší mu preto určil päťtinu z majetkov, ktoré muslimovia získali v bojoch. V období ešte pred zoslaním posolstva, sa prorok Muhammad počas svojho dospievania živil pasením baranov a tiav pre obyvateľov Mekky.

Muhammad bol už v predislamskom období v Mekke a medzi jej obyvateľmi, známy svojím ušľachtilým správaním, preto si ho ľudia vážili, mali ho radi a zverovali mu do opateru svojej majetky.

Bol to práve odchod, ktorý ho zoznámil s jeho prvou manželkou Chadižou. Chadiža bola skoro o pätnásť rokov staršia ako prorok Muhammad a mala za sebou už dve manželstvá. Vynímala sa však vo svojom okolí svojou dobrou povestou a správaním. Chadiža, napriek vekovému rozdielu, navrhla prostredníctvom svojej priateľky prorokovi Muhammadovi sobáš, a on s tým súhlasil. V tom čase mal 25 rokov a mohol sa oženiť s ktoroukoľvek ženou, ktorú by bol chcel. Neexistoval azda nikto, kto by bol odmietol dať svoju dcéru Muhammadovi pre jeho dobré správanie a vlastnosti, ale aj pre skutočnosť, že pochádzal z poprednej rodiny jedného z najznámejších kmeňov v Makke i na Arabskom polostrove (z kmeňa

Qurejš.) Muhammada však viedlo k sobášu s Chadidžou jej dobrá povest' ženy, morálnosť a česťnosť.

Prorok Muhammad si svoju manželku vážil a mal ju veľmi rád. Po jej smrti na ňu do konca života nezabudol.

Prorokova manželka Ajiša²³⁵ spomínala na príhodu, pri ktorej prorok Mohammad prezradil svoje silné puto, lásku a úctu k Chadiži slovami: „*Prorok Muhammad (p.), len čo vykročil z domu, spomenul si na Chadižu a pochválil ju.*“²³⁶ *Jedného dňa ju tiež spomenul, čo vo mne vyvolalo veľkú žiarlivosť a povedala som: “Ved' to bola iba stará žena, ktorú ti Boh vynahradil lepšou!” Prorok sa na to nahneval a povedal: „Nie veru. Prisahám na Boha, že mi ju nevyňahradil lepšou, ako bola ona. Uverila (v moje posolstvo) v čase, keď ostatní ľudia neuverili, dôverovala mi, keď ma ľudia označili za klamára a pomáhala mi svojím majetkom, keď sa ľudia odo mňa odvrátili. Boh mi dal s ňou chlapca, čo mi nedal s inou ženou.“* Tento výrok sa stal jedným zo základov manželského vzťahu, spolužitia a vzájomnej podpory manželov v islame.

Prorok Muhammad sa správal ku svojim manželkám vládne a spravodlivo. Popri tom učil muslimov, že manželstvo má určité zásady a že sa majú ku svojim manželkám správať dobre. Na strane druhej však prikázal muslimkám, aby sa o svojich manželov starali a aby im neodvrávali.

²³⁵ Jedna z prorokových manželiek, s ktorou sa oženil po Chadižinej smrti

²³⁶ Prorok vždy dbal na city svojich manželiek, preto málokedy vychvaľoval jednu pred druhou, iba ak za nejakým konkrétnym účelom. Okrem iného, nechcel v nich nevyvolať vzájomnú žiarlivosť

Prorok Muhammad považoval rodinu za jeden z dôležitých základov spoločnosti, preto jej venoval celú tretinu svojho každodenného času.

Ďalšiu tretinu, ktorú prorok venoval výkonu základných náboženských úkonov, zahŕňala hlavne výkon povinných päť modlitieb, niektorých dobrovoľných modlitieb (ktorým prorok venoval aj určitú časť noci) a prednášaníu Koránu.

Najlepším časom na prednášanie a čítanie Koránu, je nadržanom po rannej modlitbe. Prorok Muhammad (p.) aj napriek tomu, že mal u Boha zabezpečené výsady a post stáť na čele božích prorokov, trávil značnú časť svojho dňa a noci uctievaním Boha, modlením sa a prednášaním Koránu. Muslimom ale prikazoval, aby zachovávali mieru vo všetkom, t. j. aby nič nepreháňali a aby rozvíjali spoločenský život, prácu a dobré vzťahy medzi sebou.

Anas (jeden z blízkych muslimov k prorokovi Muhammadovi) spomenul jeden z výrokov proroka Muhammada, keď povedal: „Prišli traja muži k domu posla (Muhammada) a pýtali sa jeho manželky na spôsob, akým prorok uctieva Boha. Keď im bolo odpovedané, akoby sa im to málilo a povedali: „Kdeže sa my môžeme porovnať s prorokom a poslom božím, a jemu boli pritom odpustené všetky minulé i budúce hriechy.“ Jeden z nich povedal: „Ja sa modlím celé noci, bez toho, aby som spal.“ Druhý povedal: „Ja sa postím stále a pôst nikdy nepreruším.“ Tretí povedal: „Ja sa stránim žien a nikdy sa neožením.“ Prorok Muhammad k nim prišiel a povedal: „Vy ste tí, ktorí povedali to a to? Prisahám na Boha, že som spomedzi vás najbohobojnejší, ale napriek tomu sa postím

a jem, modlím sa a spím, a žením sa so ženami. Kto sa odkloní od mojej cesty, ten ku mne nepatrí.“²³⁷

Jediný prípad, kedy prorok Muhamamad (p.) žiadal od muslimov, aby sa modlili a uctievali Boha celé noci, je posledných desať nocí ramadánu, keď sa Božie odpustenie a milosť muslimom zošle.

Z uvedeného vyplýva, že prorokov každodenný život bol jednoduchý, väčšinou ale zorganizovaný do poslednej minúty, počnúc každodenným vstávaním pred rannou modlitbou, umývaním sa pred každou modlitbou, modlením sa v určenom čase, končiac najmenšími detailmi.

Po zvestovaní posolstva, prorok Muhamamad zažil v Mekke najhoršie ublíženia. Tí, ktorí odmietali uveriť z kmeňa Qurejš, ho opisovali rôznymi opismi, ohovárali, hádzali mu do cesty rôzne ostré predmety.

Neraz k nemu prišli vodcovia tých Qurejšovcov, ktorí odmietali veriť, s rozličnými ponukami. Ponúkli mu, že mu nahromadia majetky až bude najbohatším človekom medzi nimi. Inokedy ho zasa lákali na to, že ho korunujú za kráľa všetkých kmeňov. Ponúkli sa mu, že mu dajú priniesť lekárov a mudrcov z najvzdialenejších kútov vtedajšieho sveta, ak by bol postihnutý nejakou chorobou, alebo ak by bol začarovaný. Boli ochotní dať mu čokoľvek, len aby prestal šíriť islam a aby sa svojho posolstva vzdal.

Paradoxom tohto postoja tých z kmeňa Qurejš, ktorí odmietali uveriť však bolo, že keď si veriaci alebo neveriaci chceli svoje

²³⁷ Výrok pochádza zo zbierky výrokov a tradícií proroka Muhammada od kronikára Al-buchári, č. 5063

majetky niekam uložiť alebo uschovať, vždy prichádzali k prorokovi Muhammadovi a verili jemu i jeho čestnosti a ušľachtilosti a ukladali si uňho svoje cennosti (vtedy banky a úschovne neboli). Na druhej strane, čo sa týkalo posolstva, tí istí ľudia z kmeňa Qurajš, ktorí si uňho odkladali cennosti, ho označovali za klamára a nevierohodného!

V Mekke však Muhammada (p.) už dávno pred zvestovaním posolstva nazývali čestným a pravdovravným.

2. Odchod z Mekky do Mediny

Po odchode muslimov z Mekky do Mediny, položil prorok Muhammad v Medine základy islamského štátu. Medzi prvé veci, ktoré urobil bolo, že dal postaviť mešitu na modlenie, ktorá bola aj miestom, kde vybavoval každodenné záležitosti muslimov.

Prorok Muhammad v Medine už stál na čele mestského štátu, ktorý mal svoju náboženskú, spoločenskú, právnu a politickú štruktúru. Napriek skutočnosti, že sa islamský štát stal onedlho najsilnejším politickým a mocenským celkom v celej oblasti arabského polostrova, prorok Muhammad si zachoval vlastnosti, ktoré zdobili jeho osobnosť predtým.

Sláva a moc uňho nič nezmenili, iba že ho ešte viac priblížili k bohabojnosti, čo je vlastne aj ďalším z mnohých dôkazov jeho posolstva. V podmienkach už štátnej organizácie, Boh najvyšší zoslal muslimom prostredníctvom proroka Muhammada základné zásady, ako sa má riadenie štátu vyvíjať, a neskôr prorok Muhammad vytvoril ďalšie princípy tohto riadenia, ktoré sa premietli aj do jeho zachovaných výrokov.

Ako sme už poznamenali, riadenie verejných záležitostí prorok Muhammad vykonával v mešite. Mešita sa stala verejným objektom nielen na modlenie, ale aj na správu verejných záležitostí a riadenia štátu.

Dnes, keď sa spomenie štát alebo najvyššie štátne úrady, každý si automaticky predstavuje obrovské budovy zariadené najluxusnejším nábytkom, najnovšie a najprepychovejšie dopravné prostriedky, vysoké platy ústavných a štátnych činiteľov atď. Kde sídlil parlament a vládne orgány islamského štátu? V mešite. V jednoducho postavenej mešite, v ktorej bolo zopár slamených rohoží, odkiaľ prorok Muhammad posielal listy a varovania arabským kmeňom, perzským kráľom a byzantským vládcom a kde prijímal aj ich poslov.

Prorok Muhammad (p.) nesídlil v jednoduchej mešite z dôvodu, že by on alebo štátna pokladnica nemali na niečo luxusnejšieho, ale prorok Muhammad riadil všetko vierou, ktorú mu Boh najmúdrejší zoslal. V mešite mal vždy na mysli, že nad ním stojí Boh, ktorý všetko vidí a vie.

Prorok Muhammad nepotreboval zo života pozemského viac než to, čo mu stačilo na živobytie. Ak si uvedomíme, že na konci prorokovho života, mal islamský štát rozlohu niekoľko stotisíc kilometrov štvorcových a že prorokovi Muhammadovi Boh najvyšší v Koráne určil päťtinu všetkých ziskov a majetkov získaných z vojenských víťazstiev, tak si môžeme predstaviť, o aké obrovské majetky v tom čase išlo. Najmenšia časť týchto majetkov by prorokovi bola zabezpečila život a prepych, aký máloktorý z kráľov jeho doby mal.

Prorok Muhammad však ostal pri svojich zásadách a takmer vždy všetko rozdal chudobným a nevládnym ľuďom. Staral sa o siroty a vdovy a prikazoval muslimom, aby nasledovali jeho kroky.

Prorok Muhammad ako hlava štátu, nemal v mešite vyhradené alebo vyvýšené miesto či trón. Sedel vždy na zemi alebo na hrubých rohožiach pri ostatných muslimoch. Nikdy nepripustil, aby sa mu niekto poklonil alebo vychvaľoval ho, jedine ak mu niekto chcel vyjadriť slovo vďaky za niečo, čím mu on pomohol. Učil muslimov, že sa majú klaňať len jednému jedinému Bohu, stvoriteľovi všetkého.

Vždy, keď prorok Muhammad prišiel niekam na zasadnutie alebo do spoločnosti, sadol si na koniec, tam, kde bolo voľné miesto. Napriek tomu, že muslimovia by mu boli splnili čokoľvek, nedovolil, aby ho posadili do stredu zhromaždenia, pokiaľ by on nebol prvým, kto na zhromaždenie prišiel.

Ak prorok chcel o niečom dôležitejšom rozhodovať (a nebolo mu v Koráne ohľadom toho nič uložené), radil sa o tom so svojimi spoločníkmi o ktorých vedel, že sa dá na ich radu spoľahnúť a vypočul si ich názory a návrhy. Pokiaľ išlo o dôležitú vec alebo o rozhodnutie, ktoré sa týkalo verejného záujmu všetkých muslimov a nebolo to upravené Koránom, prorok zvolal zhromaždenie a poradil sa s ľuďmi, ktorí na ňom boli. Plnil tak v skutočnosti príkaz, ktorý mu v Koráne bol zoslaný:

„... a o veciach, ktoré sa ich týkajú, sa navzájom radia ..“
(Korán 42:38)

Prorok Muhammad sa radil s muslimami napriek tomu, že oni by sa boli podrobili takmer akémukoľvek jeho rozhodnutiu. Bol to okrem iného určitý spôsob politickej výchovy muslimov.

Prorok Muhammad učil muslimov, že osoba, ktorá vedie štát, resp. osoby, ktoré stoja na jeho čele, musia byť vzorom pre ľudí svojím správaním, aby ich tak ľudia poslúchali a nasledovali. Nikdy neuznával vládu politického teroru alebo donútenia. Niet potom divu, že Boh najmocnejší prisúdil islamu, aby sa rozšíril takmer po celom arabskom polostrove a muslimské vojská pritom prišli o nie veľký počet vojakov.

Prorok vždy zaručil kresťanom a židom pokoj a samostatnosť nielen v náboženských a správnych záležitostiach, ale aj v každodennej činnosti, pokiaľ oni súhlasili s tým, že sa nepostavia proti muslimom a že budú dodržiavať zákony islamského štátu. Prorok Muhammad im zaručil za určitý poplatok ochranu proti akémukoľvek útoku alebo nebezpečenstvu. Zaručil im slobodu vyznania, podnikania, osobného súkromia a iné výsady, a to v najširšom zmysle.

3. Prorokov osobný život

Prorokov osobný život bol v pozornosti všetkých muslimov, aby sa tak naučili od neho a o ňom všetko, čo sa len dalo.

Muhammad (požehnanie a mier božie nech ho sprevádzajú) viedol svoj rodinný život na základe zásad, ktoré pramenili zo samotného Koránu, a múdrosti, ktorou ho Boh najvyšší obdaril.

Vždy a vo všetkom sa rozhodol pre strednú cestu, pokiaľ to bolo v súlade s islamom, ktorý ľuďom sprostredkoval.

Mal rád svoje manželky a deti a viedol ich k pobožnému životu muslima. Rád žartoval so svojou manželkou, bol voči nej trpezlivý a milostivý. Pred svojou smrťou, až kým ho sily neopustili, odkazoval muslimkám - manželkám, aby poslúchali svojich manželov, pokiaľ ich nevedú k hriechu, a odkazoval muslimom - manželom, aby boli ku svojim manželkám milosrdní a znášaví a aby dbali na ich city a oprávnené požiadavky.

So svojimi susedmi prorok Muhammad udržiaval dobré vzťahy a odkazoval muslimom, aby dbali na svojich susedov, znášali sa navzájom, pomáhali si a v núdzi sa podporovali.

Jednu z vlastností proroka Muhammada bola, že rešpektoval názor každého, bez ohľadu na jeho spoločenské postavenie alebo majetnosť. Keď niekto pred ním hovoril, nechal ho dokončiť, až potom niečo k tomu dodal, pokiaľ mal na to dôvod. Vždy sa usiloval

všetko vystihnúť najvýstižnejšími slovami a nikdy nerozprával viac, ako bolo potrebné. Vždy sa snažil, aby jeho slová mali čo najlepší dopad na počúvajúceho a aby nikomu nimi neublížil.

Prorok neznášal ohováranie a nenávisť. Vždy, keď sa dozvedel o niekom, že schybil, pokiaľ to neškodilo verejnému záujmu a dotýčný si uvedomil chybnosť svojho konania, zabudol na celú vec a prikázal muslimom, aby o tom nehovorili. Ak chcel prorok niekoho upozorniť na chybnosť jeho konania a bol okrem nich prítomný aj niekto iný, vždy hovoril v množnom čísle a nikdy nespomenul dotyčného človeka menom. V takom prípade vždy začal vetou: „Niektorí ľudia ..“

Prorok Muhammad sa nikdy nepomstil nikomu za to, že mu ublížil, vždy odpúšťal a hovoril, že Boh najvyšší je odpúšťajúci a nemá rád tých, ktorí ľuďom nedokážu odpustiť ich chyby (pokiaľ to neohrozovalo iných alebo spoločnosť ako takú). Čo však proroka dokázalo vždy rozhnevať, bolo porušenie hraníc a zákonov stanovených Bohom. Jeden z prorokových výrokov sa zaoberá práve otázkou priestupku verejného charakteru, keď raz vysoko postavená žena z istého arabského kmeňa niečo ukradla, bolo jej to dokázané a ona splňala všetky podmienky pre uplatnenie trestu odseknutia ruky. Vtedy sa predstavitelia tohto kmeňa chceli vyhnúť hanbe, ktorá by ich postihla, preto poslali k prorokovi Zajda, ktorý bol jedným z najbližších ľudí k prorokovi. Keď Zajd začal s prorokom hovoriť o tom, aby jej zmiernil trest, prorok mu povedal: *„Chceš sa prihovoriť za trest za porušenie zákona, ktorý Boh najvyšší stanovil!“* Potom prorok vstal a povedal: *„Veru tých, ktorí boli pred vami vyhubilo to, že keď u nich kradol urodzený, nechali*

ho (nepotrestali ho pre jeho postavenie) a keď kradol (niekto) slabý, toho potrestali. Prisahám na Boha, že keby Fátima, dcéra Muhammada (prorokova dcéra) ukradla, dal by som jej odseknúť ruku.“

Prorok Muhammad mal vždy jasnú a príjemnú tvár a vo svojom srdci mal miesto pre každého. K ľuďom sa prihováral s úctou a ak ho niečo rozhnevalo, otočil hlavu, aby ho nik nevidel nahnevaného a zamračeného.

Trpezlivosť bola u proroka vlastnosť, ktorou ho Boh najvyšší obdaril. *Jedného dňa, keď prorok Muhammad sedel medzi svojimi spoločníkmi, prišiel k nemu cudzí muž a požiadal ho, aby ho niečím obdaril. Prorok Muhammad mu dal všetko, čo mal pri sebe a povedal mu: „Brat môj, správal som sa k tebe dobre a bol som k tebe štedrý?“ Muž zopakoval prorokovi niekoľko krát vetu: „Nesprával si sa ku mne dobre a ani si nebol ku mne štedrý.“ Prorokovi spoločníci už takúto drzosť a nevďačnosť nevydržali a postavili sa proti nemu. Prorok im povedal: „Nechajte ho.“ Zobral ho so sebou do svojho domu a pridal mu ešte viac k tomu, čo mu dal predtým. Potom sa ho spýtal: „Brat môj, správal som sa k tebe dobre a bol som k tebe štedrý?“ Muž odpovedal: „Áno, správal si sa ku mne dobre a bol si ku mne štedrý, nech si požehnaný ty, tvoja rodina i rod.“ Prorok mu nato povedal: „Teraz, keď vyjdeme von k mojim spoločníkom, zopakuj pred nimi to, čo si mi povedal, aby si si ich udobril.“ Keď potom vyšli spolu, prorok povedal pred svojimi spoločníkmi: „Môj brat povedal tak a tak, načo muž odvetil: „áno“. Keď sa muslimovia, ktorí sedeli u proroka utíšili, prorok im povedal: „Ja a tento muž sme ako muž, ktorý má ťavu a tá mu ušla.*

Spoločníci tohto muža jeho ťavu sledovali, ale nechali ju utiecť ešte ďalej. Nato muž povedal svojim spoločníkom: „Ľudia, nechajte ma s mojou ťavou, ja si s ňou viem poradiť“. Keď ju nechali, muž zodvihol trochu trávy zo zeme a vystrel ruku smerom k ťave, kým sa ona postupne nepriblížila, aby jedla z jeho ruky. On ju potom chytil a nasadol na ňu. Tomuto príbehu sa podobám ja a tento muž. Keby ste boli k nemu prišli a zabili ho alebo mu ublížili, boli by ste sa dostali do pekla.“

Prorok Muhammad bol vzorom pre muslimov vo svojej dobe, ale aj pre muslimov, ktorí žili po jeho smrti, nasledovali ho a ktorí ho budú ďalej nasledovať.

Vždy ho zarmútilo, keď videl niekoho, kto odmieta veriť v jeho poslanstvo napriek tomu, že pravda, s ktorou prišiel, bola jasná a zreteľná. Vedel, aký osud čaká ľudí, ktorí v jeho poslanstvo a v existenciu a jedinosť Boha neuverili; pričom bol z konca, ktorý ich čaká, smutný. Boh, nad ktorým vyššieho niet, mu v Koráne zoslal, aby nesmútil a nermútil pre ľudí, ktorí odmietajú uveriť, pretože jeho úlohou v tomto živote je oznámiť ľuďom božie poslanstvo a naučiť muslimov zásady islamu.

Boh najvyšší obdaroval každého človeka rozumom, ktorým má premýšľať a srdcom, ktoré mu má ukázať cestu k jeho Stvoriteľovi. Každý sa musí rozhodnúť sám, akou cestou pôjde. Avšak človek, ktorý má slobodu výberu, bude nakoniec znášať aj dôsledky tohto svojho výberu, či už to bude zlé alebo dobré rozhodnutie.

Prorok Muhammad sa vo svojom živote riadil zásadami náboženstva, ktoré mu bolo zoslané. Odkazoval muslimom, aby si

pomáhali, podporovali sa, čestne a dobre sa k ľuďom správali. Aby nezabudli na svoje náboženské povinnosti, a vždy, keď sa budú tešiť z terajšieho života, nech si spomenú aj na život budúci a na deň súdny.

4. Prorokova smrť

Keď prorok Muhammad zomrel, z obrovského finančného podielu, ktorý mu prislúchal z rôznych príjmov, nezanechal po sebe takmer nič. Za svojho života všetko rozdal chudobným a ľuďom, ktorí to potrebovali. Zanechal po sebe len jeden pozemok, ktorý mal zabezpečiť obživu pre jeho manželky, a svoju výzbroj, ktorú mal v zálohe u židovského obchodníka, aby mohol za to kúpiť jedlo pre svoju rodinu.

Skromne žil, skromne skončil svoju púť terajším životom, ako posledný prorok, ktorého Boh poveril oznámením posolstva ľuďom. Prorok, ktorý o svojom poslaní povedal: *„Bol som poslaný, aby som dovърšil tie najvznešenejšie správania.“*

Boh, nad ktorým vyššieho niet, prv než povolal svojho posla a proroka k Sebe, zoslal jeho prostredníctvom jedno z posledných znamení Koránu muslimom, v ktorom im oznámil:

„... Dnes som vám (ľudia) dokončil vaše náboženstvo, dovърšil som voči vám Svoj dar a súhlasil som, aby bol islam vaším náboženstvom (dal som súhlas na to, aby sa islam v jeho konečnej podobe stal náboženstvom pre vás všetkých).“ (Korán 5:3)

Použitá literatúra

V tomto druhom vydaní bola použitá nasledujúca literatúra:

1. Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0
-

Prvý štát muslimov

založený za života proroka Muhammada
a prvých štyroch kalifov

JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvý štát muslimov

založený za života proroka Muhammada a prvých štyroch kalifov

Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvý štát muslimov
založený za života proroka Muhammada a
prvých štyroch kalifov

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie v roku 2017

© Abdulwahab Al-Sbenaty

ISBN: 978 – 80 – 972631 – 9 - 5

Úvod

Poznanie je jednou z najväčších hodnôt v živote človeka a ľudstva. O tom hovorí aj Korán hneď v prvých znameniach (veršoch), ktoré boli poslovi a prorokovi Muhammadovi zoslané: „**1. Čítaj v mene Pána svojho, ktorý stvoril, 2. Stvoril človeka z pijavice, 3. Čítaj a vedz, že Pán tvoj je najštedrejší, 4. Ktorý naučil perom, 5. Naučil človeka to, čo nevedel.**“ (Korán 96:1-5)²³⁸

Túžba po poznaní a potreba neustále poznať viac a viac, prispievajú k spoznávaniu okolitého sveta, ale aj samého seba. Oslobodzujú myseľ a dušu človeka od všetkého, čo by ich zastieralo alebo obmedzovalo. Vnášajú do duše človeka určitý pocit pokoja. Dospieť k tejto slobode vo väčšom meradle, si ale od nás vyžaduje, aby sme sa naučili rozoznávať užitočné informácie a poznatky od tých, ktoré pravdu zastierajú. Užitočné poznanie a pravdivé informácie sa totiž často nachádzajú v spleti nepravd a poloprávd, ktoré môžu človeka zmiasť.

V nekonečnom mediálnom priestore tvorenom súčasnými informačnými technológiami a tokmi, sa každý snaží prezentovať ako pravdu to, čo sám tvrdí. Niekedy býva úmysel dobrý, ale ponúkaná

238 Korán, Preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava 2015, tretie vydanie, ISBN: 978-80-969967-8-0

Všetky preklady znamení Koránu obsiahnuté v tejto publikácii budú pochádzať z tohto zdroja, pokiaľ nebude uvedené niečo iné.

matéria zahmlená, inokedy býva úmysel nepoctivý a ponúkaná
matéria má tento úmysel zastierať, preto je zámerne nejasná.
Ak chceme dospieť k pravde, musíme sa vracieť ku zdroju. Prvotný
zdroj informácií môže ponúknuť pevný základ, ktorý človeka na-
koniec privedie k poznaniu a k hľadanej pravde.

Počas uplynulých rokov a pri spracovaní tejto publikácie, sme
prečítali množstvo kníh, článkov a recenzií od rôznych autorov.

Je nepochybné, že spracovaná základná informácia, ktorú určitý
autor ponúka, spolu s vlastným náhľadom na predkladanú infor-
máciu, je pridanou hodnotou – niekedy v pozitívnom, inokedy
v negatívnom zmysle. Problém ale nastáva vtedy, keď sa v dô-
sledku postupného nabaľovania sa jednotlivých vyjadrení, kome-
ntárov a analýz k prvotnej informácii, táto informácia úplne potláča
do úzadia. Stáva sa totiž, že po určitom čase, už noví autori neko-
mentujú a neanalyzujú prvotnú informáciu, ale názory a stanoviská
tých, ktorí ju analyzovali a spracovali pred nimi. Napr. máme pr-
votnú informáciu A. Tú niekto komentoval komentárom B, ďalší
komentárom C. Postupom času sa rozprúdila diskusia ohľadom
toho, či je komentár B alebo C správnejší. To vyústilo do kome-
ntárov D, E a F. Plynutím času sa ďalšie diskusie už nezoberali pô-
vodnou, najpodstatnejšou informáciou A, ale sa viac sústredili
okolo komentárov D, E a F a tie ďalej analyzovali a takéto svoje
analýzy ponúkali čitateľom. Komentáre B, C, D, E, a F boli určite
prínosom, ale popri nich sa úplne vytratila tá pôvodná, najpodstat-
nejšia informácia A, ktorou sa už ľudia prestali zaoberať.

Takýmto spôsobom sa na komentár k prvotnej informácii nabaľuje komentár ku komentáru, komentár ku komentáru komentára, atď. Každý z týchto komentárov prispieje pridanou hodnotou k téme o ktorej autor polemizuje, avšak prvotná (základná) informácia sa stráca v spleti citovaných alebo komentovaných názorov. V určitom štádiu už autor neargumentuje samotným zdrojom, ale neskoršími názormi a stanoviskami k danej téme. Stáva sa, že na úkor prvotnej informácie sa vyzdvihuje neskoršia.

Uvedené však vedie k situácii, že k tej istej prvotnej informácii, je k dispozícii niekoľko nielen podobných, ale niekedy aj protichodných stanovísk a komentárov (v závislosti od zámerov toho, kto danú informáciu podáva alebo ňou manipuluje). Preto je podstatné mať k dispozícii nielen komentáre a stanoviská k určitej informácii, ale aj prvotnú informáciu a zdroj z ktorého pochádza. Ak to všetko máme k dispozícii, potom môžeme zvážiť, čo nás najviac presvedčilo, s čím sa stotožňujeme a čo budeme v danom okamihu považovať za relevantnú informáciu, resp. za pravdu. Podľa toho budeme určitú otázku posudzovať a podľa nášho úsudku ju budú následne posudzovať ostatní.

Pre dianie na svetovej politickej scéne za posledné roky je charakteristické, že prechádza podstatnými zmenami.²³⁹ Patrí k nim aj túžba väčšiny obyvateľov v arabských krajinách po zmene vnútorných pomerov, najmä ekonomických a politických, túžba ľudí po spravodlivom a modernom štáte.

²³⁹ Publikácia vychádzala z diania do roku 2017, keď bola publikovaná

Časť ľudí v arabských krajinách sa domnievala, že vybudovanie štátu na princípoch demokracie, podľa vzoru, ktorý funguje v Západnej Európe alebo Severnej Amerike, by bolo riešením všetkých ekonomických, politických a v konečnom dôsledku aj sociálnych a iných problémov. Mnohí však nepovažovali, z viacerých dôvodov, západný vzor za plne vyhovujúci. Obe časti mali pre nimi prezentovaný názor, tak silné, ako aj slabšie argumenty.

Prirodzene, časť obyvateľstva nechcela zmenu, pretože existujúca situácia jej plne vyhovovala. K tomu je potrebné pripočítať aj zahraničné záujmy a vplyvy, ktoré zohrávali kľúčovú (pozitívnu aj negatívnu) rolu v celom dianí.

V uvedenom prostredí začali v mnohých krajinách silnieť hlasy volajúce po založení islamského štátu riadiaceho sa islamským právom. Aj medzi jeho prívržencami však existovali rôzne názorové politické prúdy počnúc tými, ktorí volali po modernom islamskom štáte založenom hlavne na princípoch uvedených v základných prameňoch islamského práva, končiac tými, ktorí volali po islamskom štáte založenom na tých najextrémnejších názoroch, ktoré by u väčšiny neboli nikdy priechodné.

Vzorom pre prvú skupinu sa (v určitom zmysle) stalo Turecko na začiatku druhého desaťročia dvadsiateho prvého storočia.

Nevzdialime sa zrejme od pravdy, ak povieme, že veľká časť obyvateľstva arabských krajín vkladala nádej na zmenu dovtedajších pomerov, do moderného silného štátu, ktorý by vznikol a vychádzal zo základných princípov islamského náboženstva obsiahnutých najmä v Koráne.

Vznik takého štátu by však prekážal viacerým krajinám, vrátane vtedajším vládnucim vrstvám a rôznym záujmovým skupinám. Evidentné je, že aj z ich strany bolo vyvinuté úsilie, aby moderné štáty založené na princípoch islamského náboženstva nevznikli.

V zákulisí bolo badať aj snahu o zopakovanie scenára zo začiatku 20. storočia, keď sa v určitej oblasti arabského sveta silno vyprofilovala a bola podporená myšlienka žihádu, ako boja, ktorý mal oslobodiť územia spod cudzej nadvlády a zmeniť, v tom čase nežiaduce politické pomery. Náboženstvo sa zneužilo na politické účely, aby určité oblasti arabského sveta povstali proti Osmanskej ríši.

Je otázne, či snaha o zopakovanie tohto pokusu, neviedla nakoniec ku vzniku organizácie známej pod prezývkou „Islamský štát“ alebo „ISIS“. Nazdávame sa, že jedným z hlavných cieľov založenia tejto organizácie, bolo ukázať svetu, ale hlavne muslimom, ktorí požadovali vznik islamského štátu, ako by takýto štát mohlo vyzerat' (s cieľom muslimov odradiť od úvah o založení takéhoto štátu). Ako odstrašujúci príklad však ISIS slúžila len preto, lebo vedenia tejto organizácie sa ujali extrémistické skupiny, ktoré si zo základných zásad islamského náboženstva nič podstatné neosvojili.

Možnosť nástupu extrémistických skupín na čelo vlády však nie je žiadny argument proti založeniu islamského štátu, pretože pokiaľ sa extrémistické skupiny mocensky presadia kdekoľvek (vrátane demokratických krajín), vládu zmenia na diktatúru, len pod iným názvom.

Otázka, či sa nakoniec ustanoví riadne fungujúci islamský štát v niektorej z krajín arabského sveta, je záležitosť obyvateľstva danej krajiny. Je však isté, že nemôže fungovať na základe teroru a ukracovania práv a slobôd obyvateľstva. Ak má vzniknúť a fungovať, musí vychádzať zo základných zásad a princípov obsiahnutých najmä v Koráne, pričom tie akúkoľvek nespravodlivosť nepripúšťajú.

Predkladanou publikáciou by sme chceli aspoň v stručnosti opísať fungovanie prvého štátu muslimov a princípy, na ktorých ho Muhammad (p.) spolu s prvými muslimami založil. K tomuto obdobiu sme v stručnosti pridali aj popis obdobia fungovania Rášidovského kalifátu, t. j. obdobie vlády prvých štyroch kalifov po tom, ako Muhammad (p.) opustil tento život.

Naším hlavným zámerom je vrátiť sa s čitateľom do čias vzniku prvého islamského štátu, aby pochopil, prečo súčasní muslimovia túžia po jeho návrate. Pri koncipovaní publikácie sme pritom brali do úvahy, že niektoré otázky a témy, bolo potrebné objasniť obsiahnejšie, než iné.

Publikácia predkladá viaceré naše analýzy a komentáre k pôvodným udalostiam. Napriek tomu sme sa usilovali o to, aby popis týchto udalostí vychádzal z historicky doložených dobových prameňov, hlavne zo základných prameňov islamského náboženstva, ktorými sa riadil život vtedajšej spoločnosti. Naša snaha sa sústredila na to, aby sme čerpali len z dôveryhodných zdrojov. Dôležitosť čerpania z dôveryhodných zdrojov totiž podčiarkuje skutočnosť, že počas historického obdobia od vzniku prvého štátu

muslimov, až po súčasnosť, sa do historických prameňov postupne dostávali ničím nepodložené výroky a udalosti alebo bolo skreslené samotné podanie pôvodných výrokov a udalostí. Uvádzať menej dôveryhodné výroky alebo slabšie podložené udalosti, môže byť niekedy užitočné a poslúži aj výkladu, hlavne pri porovnávaní spôsobu podávania určitého deja. Uvádzanie takýchto výrokov a udalostí sa ale javí problematické v prípade, ak by sa mali stať podkladom na ustálenie niektorých čiastkových zásad, právnych úprav a ustanovení islamského práva; k čomu v niektorých prípadoch aj došlo.

Prví kronikári sa vo svojich prácach snažili zachytiť čo najviac výrokov, udalostí a informácií, aby ich zachovali pre budúce generácie. Zároveň ale upozorňovali na to, že popri dôveryhodných výrokoch a udalostiach, zapísali aj výroky a udalosti o ktorých sa do počuli, ktoré ale považovali z hľadiska overenia ich autenticity za menej dôveryhodné; napriek tomu ich zapísali, aby sa nestratili, poukázali však pritom na mieru ich dôveryhodnosti. Zásadný problém nastal o niekoľko storočí neskôr, keď muslimovia, ktorí v žili v tých storočiach, už nebrali do úvahy varovania týchto kronikárov o autenticite niektorých výrokov. Budovali rôzne právne normy na týchto kronikách, bez toho, aby brali do úvahy, že autenticitu tých výrokov, ktoré sú označené za menej dôveryhodné, je potrebné preskúmať, ak nie, tak minimálne na túto skutočnosť vo svojich prácach a právnych názoroch, upozorniť. Preskúmať takéto menej dôveryhodné výroky a udalosti je možné napr. ich porovnaním s inými zdrojmi, prameňmi a kronikami.

Al-asbahání napr. upozornil na množstvo výrokov, ktoré považoval za nedôveryhodné, pričom uviedol aj dôvod, prečo ich dôveryhodnosť spochybnil. Nájdu sa ale publikácie od iných autorov, ktorí neskúmali autenticitu týchto výrokov a vo svojich dielach ich dôveryhodnosť neuvádzali. Diela týchto autorov, ktorí predstavovali určitú autoritu, sa ale považovali u širokej verejnosti za dôveryhodné. To viedlo k tomu, že sa výroky, ktoré sa v týchto dielach nachádzali, považovali automaticky za dôveryhodné. Tieto výroky a udalosti sa preto objavujú opakovane aj v dnešnej dobe v množstve dnes napísaných publikácii a budujú sa na nich aj dnes rôzne právne normy a ustanovenia. Boh pritom v Koráne od začiatku muslimov a ľudí všeobecne upozornil na to, aby si dali pozor pred prekrúcaním ustanovení Koránu, nech by šlo o akýkoľvek zámer.

Boh, nad ktorým vyššieho nie, v Koráne zoslal: **„On je ten, kto zoslal na teba Knihu. Sú v nej znamenia jednoznačné, ktoré tvoria základ Knihy, ale aj iné mnohoznačné. Tí, srdcia ktorých sa odchýlili, nasledujú z nej tie mnohoznačné, sledujúc tým vystavenie ľudí skúške a sledujúc aj jej výklad. A nik nepozná jej výklad okrem Boha, a tí, ktorí majú hlboké poznanie, tí hovoria: „Uverili sme v ňu, celá je od nášho Pána“. A poučia sa len tí, ktorí rozum majú.“** (Korán 3:7)

V Koráne neboli zoslané len jednoznačné znamenia, ale aj také, ktoré pripúšťajú viac než jeden význam. Mnohoznačné boli zoslané zámerne, aby plnili svoju úlohu v každom čase a na každom mieste, ale zrejme aj preto, že ich presný význam sa má ukázať, až keď ľudstvo dosiahne určitý vývojový stupeň (v exaktných aj spoločenských vedách).

Hlavným cieľom tejto publikácie je ponúknuť čitateľovi stručný prehľad dejín prvého – pôvodného islamského štátu a priblížiť mu jeho vznik, počiatky a rozvoj počas obdobia Rášidovského kalifátu. Čitateľovi ponúka možnosť priamo zo zdroja pochopiť, čo tvorí podstatu skutočného islamského štátu, aké sú zásady na ktorých má byť vybudovaný a akými vlastnosťami by mali disponovať osoby, ktoré si ľudia zvolia do jeho vedenia .

Abdulwahab Al-Sbenaty

1. Počiatky Medinského islamského štátu

1. Počiatky Medinského islamského štátu

Pod pojmom islamský štát možno chápať v prvom rade štátny útvar, pre ktorý je charakteristické, že vo svojich zákonoch sa riadi základnými zásadami islamského náboženstva.

Na základe tejto charakteristickej vlastnosti, možno pod tento pojem zaradiť všetky štátne zriadenia, formy štátu a formy vlády (s výnimkou tých extrémnych), ktoré sa označovali v minulosti a označujú sa aj v súčasnosti s prívlastkami „islamský štát“.

Počas historického obdobia, od vzniku prvého štátu muslimov, až po súčasnosť, sa za islamský štát označovali rôzne formy štátu a rôzne formy vlády, pričom každý autor, ktorý o tom písal, sa snažil zdôrazňovať, že ním prezentovaný model, je ten skutočný model štátu a vlády. Dokonca aj v súčasnosti sa nájdu autori, ktorí vo svojich dielach prezentujú islamský štát, ako absolutistickú monarchiu na čele s jediným vládcom.

Domnievame sa však, že ak chceme nájsť skutočný obraz islamského štátu, musíme sa vrátiť do čias, keď žil posol a prorok Muhammad. Začať by sme mali dvomi základnými prameňmi islamského náboženstva, ktorými sú Korán a dôveryhodná tradícia zachovaná po prorokovi Muhammadovi. Dôraz by sa mal pritom klásť len na tú dôveryhodnú tradíciu a dôveryhodné výroky proroka Muhammada (p.), pretože samotní kodifikátori, zazname-

návané tradície a výroky, rozdeľovali na dôveryhodné, menej dôveryhodné, príp. na nedôveryhodné.

Pre pochopenie podstaty a fungovania Medinského islamského štátu, **je nutné pochopiť podmienky za ktorých vznikol a základné zásady na ktorých bol vybudovaný.** Základné princípy totiž neboli všetky dané ihneď pri jeho vzniku, ale boli budované postupne a dotvorili sa až na konci života proroka Muhammada. Náboženský a morálny život podstatnej časti obyvateľstva Medinského islamského štátu, bol vtedy už tak rozvinutý, že v Koráne bolo zoslané znamenie, ktorým to Boh potvrdil: „**Dnes som vám dokončil vaše náboženstvo, dovŕšil som voči vám Svoj dar a súhlasil som, aby bol islam vašim náboženstvom.**“ (Korán 5:3)

Muhammad (p.) sa narodil a vyrastal v kmeni Qurejš, ktorý sa delil na viaceré významné rody, medzi ktoré patrili aj rod Hášimovcov, rod z ktorého po otcovskej línii pochádzal aj Muhammad (p.). Kmeň Qurejš bol veľmi vážený na Arabskom polostrove, pretože sa pokladal za správcu Domu, t. j. Káby - prvej stavby na Zemi určenej na uctievanie Boha jedného jediného.

Nevie sa, kedy presne boli základy Káby položené, Korán však uvádza, že prorok Abrahám a jeho syn prorok Ismail, zdvihli základy Domu. Podoba Káby, ako ju poznal rod Hášimovcov a približne, ako ju poznáme dnes, pochádza z čias proroka Abraháma a jeho syna proroka Ismaila, ktorí na Boží príkaz zdvihli základy Káby a vybudovali ju.

Správa Káby a starostlivosť o pútnikov, ktorí k nej prichádzali, sa časom ustálila v kmeni Qurejš (úkony spojené s touto správou si medzi sebou rozdelili jednotlivé rody).

Správa a starostlivosti o Kábu a pútnikov, tvorili podstatu politickej a ekonomickej moci Qurejšovcov, hlavne medzi kmeňmi na Arabskom polostrove.

Pred posolstvom, ktorým Muhammada (p.) poveril Boh, žil Muhammad (p.) v kmene Qurejš. Vďaka svojmu charakteru, správaniu a účasť na niektorých dôležitých udalostiach, si medzi členmi tohto kmeňa vyslúžil povest' čestného a pravdovravného človeka. Kto Muhammada (p.) poznal, nepochyboval o jeho čestnosti a pravdovravnosti. To dokazuje aj skutočnosť, že ani po zoslaní posolstva, ale ani v neskoršej dobe, Qurejšovci jeho čestnosť a pravdovravnosť nespochybni.

Vtedajšia spoločnosť v Mekke, ale aj vo všeobecnosti na Arabskom polostrove, sa zakladala na kmeňovom a rodovom princípe. Aj malé štátne útvary, pokiaľ vznikali, boli tvorené niekoľkými kmeňmi alebo rodmi, ktoré spolu nažívali buď v dôsledku prirodzeného vývoja, alebo na základe spojeneckých dohôd. V kmeňoch a rodoch vládla prísnejšia hierarchia, v rámci ktorej zaujímali silnejšie a bohatšie kmene, rody a jednotlivci, vyššie a váženejšie postavenie. Takto postavenú hierarchiu si tieto silnejšie a vplyvnejšie kmene, rody a jednotlivci, prísne strážili.

Uvedené delenie a štruktúrovanie spoločnosti, bolo umocňované aj existenciou rôznych modiel a božstiev, ktoré Qurejšovci

uctievali popri Bohu. Najdôležitejšie modly boli rozmiestnené v Kábe a vôkol nej, pričom práve tie obsluhovali Qurejšovci.

Niektoré základné zásady islamského náboženstva boli dané už na začiatku posolstva. Patrila medzi ne napr. rovnosť ľudí, ktorou sa myslela úplná rovnosť, t. j. nielen medzi slobodnými ľuďmi navzájom, ale aj medzi slobodnými a otrokmi, čo v skutočnosti predstavovalo postupný zánik otroctva. Práve táto zásada - zásada rovnosti ľudí, nezapadala do kontextu vtedajšej spoločnosti, pretože narúšala existujúcu ekonomickú a politickú štruktúru, vrátane jestvujúcu hierarchiu.

Jednotný pôvod ľudí, vrátane ich rovnosti, zvýraznila ešte viac zásada existencie jedného jediného Boha, ktorému sa nič nevyrovná a ktorý nemá spoločníkov ani potomkov.

Qurejšovci síce uctievali Boha ako jedného jediného stvoriteľa všetkého, pridružovali však k nemu anjelov, keď o nich hovorili, že sú to božie dcéry, ale aj modly, ktoré ich vraj mali priblížiť k Bohu a prihovárať sa za nich u Neho.

Uvedené dve základné zásady islamského náboženstva (jeden jediný Boh, ktorý nemá potomkov ani spoločníkov a rovnosť ľudí) boli práve tie zásady, ktoré odmietala majetnejšia a vplyvnejšia časť Qurejšovci a mnohí z radov tých, ktorí sa podieľali na politickej a ekonomickej moci vtedajšej spoločnosti. Ten istý postoj zaujali neskôr ďalšie arabské kmene, ale aj židovské rody v Medine.

Od začiatku zosielania posolstva Muhammadovi (p.) v Mekke, sa takmer všetci čelní predstavitelia Mekky postavili proti náboženstvu, ktoré hlásalo jednosť Boha bez spoločníkov, potomkov,

sprostredkovateľov a modiel, ktoré zároveň hlásalo aj rovnosť ľudí. Obávali sa totiž, že by to spôsobilo mocensky aj ekonomicky koniec ich nadvlády, tak na úrovni kmeňa, ako aj na úrovni jednotlivcov, ktorí by stratili svoje privilegované spoločenské, politické a ekonomické postavenie.

Už v prvých rokoch posolstva sa preto začal neľútostný boj proti muslimom - ľuďom, ktorí prijali islamské náboženstvo a uznali, že niet boha okrem Boha a Muhammad je jeho poslom. Išlo o boj a útlak z čisto náboženských dôvodov. Odmietanie jednosti Boha a toho, že Muhammad je Jeho poslom, sa stalo základnou myšlienkou utlačania a boja proti Muhammadovi (p.) a muslimom.

Nebyť niektorých ustálených zvykov a zvyklostí vo vtedajšej spoločnosti, medzi ktoré patrila aj krvná pomsta, Qurejšovci by neváhali Muhammada (p.) a muslimov na mieste zabiť vo dne a pred všetkými. Potvrdzujú to mnohé historické pramene z tej doby.

Qurejšovci Muhammadovi (p.) ponúkli, že ho urobia najbohatším spomedzi nich a politicky veľmi vplyvným, ak zanechá islam a vráti sa k náboženstvu predkov. Posielali za ním sprostredkovateľov, aby ho prehovorili, nech zavrhne islamské náboženstvo.

V neskoršom období boli dokonca ochotní vypočuť si, čo islamské náboženstvo hlása, ale pod podmienkou, že Muhammad (p.) vyženie (odoženie od seba) slabších, spoločensky bezvýznamných a nemajetných ľudí a otrokov. To však Muhammad (p.) neurobil a ani Boh mu také niečo v Koráne nepovolil.

Od začiatku išlo o boj proti Muhammadovi (p.) kvôli islamskému náboženstvu, o boj proti tomu, aby sa uctieval jeden jediný Boh bez spoločníkov a potomstva. Základom tohto nábožensky motivovaného boja, bolo odmietanie jedinosti Boha a uznania Muhammada, ako Jeho posla. Preto boli prví muslimovia utláčaní, mučení, prenasledovaní a neskôr museli čeliť aj neľútostnému ozbrojenému boju. Túto skutočnosť treba mať vždy na pamäti, pretože zohrala významnú rolu v udalostiach, ktoré nasledovali.

Uznanie, že niet boha okrem Boha a Muhammad je poslom božím (označované aj ako „*šaháda*“ alebo „*Veta uznania*“), malo dva významy. V závislosti od toho, kedy a v akom kontexte sa uvedená veta používala, mala byť náboženský, alebo politický význam.

a) V náboženskom význame sa veta „*Uznávam, že niet boha okrem Boha a že Muhammad je Božím poslom*“ používala vtedy, keď niekto dobrovoľne požiadal o prijatie islamského náboženstva, alebo keď sa vysvetľovali základné zásady islamského náboženstva. Preto sa v zbierkach tradície a výrokov proroka Muhammada (p.) uvádza, že prorok v jednom zo svojich výrokov povedal: „*Islam bol vybudovaný na piatich základoch: Uznanie, že niet boha okrem Boha a že Muhammad je poslom Božím, konanie modlitby, dávanie dávky zakat, pôst počas mesiaca Ramadan a púť k Domu* (ku Kábe v Mekke) *pre toho, kto by sa na to zmohol.*“ To znamená, že v individuálnych prípadoch (vo vzťahu k jednotlivcovi), má Veta uznania náboženský charakter.

b) V politickom význame sa veta „*Uznávam, že niet boha okrem Boha a že Muhammad je Božím poslom*“ používala všade tam, kde mala byť daná záruka, že druhá strana nebude útočiť proti muslimom kvôli ich náboženstvu. Znamenala, že druhá strana uznáva princípy, na ktorých stál Medinský islamský štát a bude ich rešpektovať. Nebude voči Muhammadovi (p.) a muslimom bojovať a páchať zlo len preto, že vyznávajú islamské náboženstvo. Historické pramene síce priamo nespomínajú dvojaký význam vety uznania, no nepriamo vyplýva z vojenských stretov medzi Medinským islamským štátom a tými, ktorí proti nemu vystupovali a bojovali.

Tak to bolo napr. v boji muslimov so židovskými kmeňmi v Chajbare (Chajbar je vzdialené od Mediny približne 160 km). Tam mali tieto kmene svoje opevnenia. Prorok Muhammad sa snažil nažívať v mieri a pokoji so židovskými rodmi, ktoré obývali Medinu a jej okolie, preto s nimi (rovnako ako s ostatnými kmeňmi a rodmi v Medine a v jej okolí) podpísal základnú dohodu, ktorou sa mal riadiť štát a v ktorej sa všetci zaviazali podporovať sa, neútočiť na seba a nezrádzať jeden druhého.

Časť židov a Arabov túto dohodu dodržiavala, ale časť nie, čo malo za následok vojenské strety medzi nimi a muslimami. Pre ďalší výklad je podstatné vedieť, že keď vojsko muslimov prišlo k opevneniam Chajbaru, Muhammad (p.) zveril Alimu Bin Ebí Tálibovi vedenie tej časti vojska, ktoré malo obliehať opevnenie zvané Náem.

Ali sa spýtal proroka: „*A s akým cieľom mám bojovať proti ľuďom?*“ Prorok mu odpovedal: „*Bojuj proti nim, až kým neuz-*

najú, že niet boha okrem Boha a že Muhammad je poslom Božím. Ak by tak urobili, majú ochranenú pred tebou svoju krv (životy a zdravie) a svoje majetky okrem určenej časti, a zúčtovanie s nimi ostane na Boha.“

Obliehaní bojovníci však odmietli šahádu (Vetu uznania) uznať, preto muslimovia dobyli opevnenie. To sa opakovalo, až kým neboli dobyté všetky opevnenia v Chajbare. Napriek silným bojom a obliehaniu, bolo podľa historických zdrojov v boji zabitých 93 mužov z radov nepriateľov muslimov. To znamená, že sa neničilo, nezabíjalo mimo bojiska, ba víťazi ušetrili aj životy zajatcov.

Po víťazstve, uzatvorili muslimovia na čele s prorokom Muhammadom dohodu s porazeným obyvateľstvom Chajbaru, na základe ktorej im prorok ponechal pozemky, aby na nich pracovali výmenou za časť úrody, ktorá vzíde, ale s podmienkou, že ich ďalšie zotrvanie v Chajbare bude podmienené súhlasom muslimov. Porazení mohli odísť (v dôsledku nesúhlasu muslimov alebo z vlastného rozhodnutia), pričom si mohli ponechať to, čo odniesli ich zvieratá. Zvyšok zlata, striebra a zbraní pripadol víťaznému vojsku. Muslimovia si ponechali možnosť ich odsunu v prípade, že by sa znova spriahli s ich nepriateľmi.²⁴⁰

Aby sme zachovali objektivitu a pochopili celkové myslenie ľudí v tej dobe, nemali by sme aplikovať zvyky a zvyklosti, ktoré panujú dnes, na náš pohľad do ďalekej minulosti. Dnes by niekto

240 Mahdi Rizqallah Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, vydal: Stredisko kráľa Fahda pre výskum islamských štúdií v roku 1992, strana: 502-506

správanie muslimov mohol považovať za kruté, no v tých časoch bolo chápané ako prejav milosrdenstva a odpustenia.

Zvyky a správanie víťazov v tých časoch názorne ilustruje udalosť po bitke Uhod, ktorú muslimovia prehrali. Nepriatelia muslimov, okrem iného, zneuctili prorokovho strýka Hamzu, ktorý bol v boji ľstivo zabitý. Jeho telo zohavili, vnútornosti vyňali a pohodili. Správanie nepriateľov po víťazstve nad muslimami dokladuje aj znamenie (verš) číslo 8 deviatej kapitoly Koránu.

Keď kmene z Fadaku (oblasť na sever od Chajbaru) videli, ako dopadli opevnenia Chajbaru, poslali k Muhammadovi (p.) posla s návrhom na uzavretie mieru s tým, že v mierovej dohode postúpia polovicu Fadaku muslimom. Vojsko muslimov vyhrávalo jeden vojenský stret za druhým a Fadak by ľahko zdolali, no Muhammad aj napriek tomu súhlasil s uzatvorením mieru. Z uvedeného vyplýva, že ani v prípade židovských kmeňov v Chajbare, ani pri uzatváraní dohody s kmeňmi z Fadaku nebola nastolená podmienka, aby porazení prijali islam za svoje náboženstvo, hoci Muhammad (p.) a muslimovia mohli z pozície víťaza diktovať, čo len chceli.

V súvislosti s historickými prameňmi treba upozorniť na ďalšiu podstatnú záležitosť, ktorá sa napriek svojej dôležitosti takmer neberie do úvahy. Ide o slovo „*ludia*“, ktoré sa často vyskytuje v zachovaných textoch. Vo všeobecnosti sa týmto slovom myslia všetci ľudia, no vo viacerých znameniach Koránu, ako aj v prorokových výrokoch, je toto slovo viazané na určitú skupinu ľudí.

Ako príklad poslúži odkaz Muhammada (p.) Alimu, keď sa Ali spýtal proroka: „*A s akým cieľom mám bojovať proti ľuďom?*“ Prorok mu odpovedal: „*Bojuj proti nim, až kým neuznajú, že niet boha okrem Boha a Muhammad je poslom Božím. Ak by tak urobili, tak majú ochránené pred tebou ich krv (životy a zdravie) a ich majetky okrem určenej časti, a zúčtovanie s nimi ostane na Boha.*“ Ak by sa uvedený výrok nespojil s udalosťou, ktorej sa týkal, čitateľ by si automaticky vyvodil, že ide o všetkých ľudí, no z podtextu je zrejmé, že sa vzťahoval len na nemuslimov, ktorí sa zúčastnili daného ozbrojeného stretu. To isté si môžeme všimnúť napr. keď prorok Muhammad počas púte prednášal svoju kázeň, ktorú začal slovami: „*Ludia!* ..“ ktorými myslel prítomných ľudí - muslimov. Slovom „*ľudia*“ preto môžu byť označení muslimovia, nemuslimovia, obchodníci, bojovníci, muži, ženy, atď. v závislosti od miesta a času jeho použitia.

Napriek nesmiernej dôležitosti uvedených dvoch skutočností, t. j. dvoch významov Vety vyznania a používania slova „ľudia“ v rôznych konkrétnych udalostiach, sa tomu v súčasnosti nevenuje takmer žiadna pozornosť. Prví muslimovia správne chápali uvedené rozdiely, pretože mnohí z nich sa na prelomových udalostiach zúčastnili, boli ich svedkami alebo dokonca priamymi aktérmi. Chápanie uvedených významových rozdielov sa prejavuje aj v literatúre spred vyše tisíc rokov - rôzni autori ich spomínajú vo svojich prácach, hoci len letmo.

Princíp dvojakého chápania Vety uznania, sa prejavoval nielen počas vlády prvých štyroch kalifov po smrti Muhammada (p.), ale aj v neskoršom období. Dvojaké chápanie Vety uznania vyplýva

(okrem iného) zo základných zásad obsiahnutých v Koráne - zákaz kohokoľvek nútiť, aby prijal akékoľvek náboženstvo. Jednoznačnosť tejto zásady sa prejavuje aj v tom, že nebola formulovaná (zoslaná) ako zásada slobody náboženského vyznania, ale ako výslovný zákaz akýmkoľvek spôsobom niekoho nútiť prijať akékoľvek náboženstvo. Prijatie náboženstva musí byť dobrovoľné a slobodné, aby sa uplatnil (okrem iného) princíp zodpovednosti v súdny deň.

V nadväznosti na uvedené, je potrebné tiež oddeliť obdobie Medinského islamského štátu za života Muhammada (p.), od obdobia po jeho odchode z pozemského života.

Obdobie do odchodu proroka Muhammada z tohto života sa vyznačovalo tým, že bol vybudovaný islamský štát s hlavným mestom v Medine. Išlo už o štát so značnou rozlohou, väčším počtom obyvateľstva, vlastnou štruktúrou a jasnou organizáciou. Štát riadil Muhammad (p.) v zmysle zásad, ktoré mu boli zoslané v Koráne. Riadil ho tiež v súlade so svojou povinnosťou, aby ako prorok viedol ľudí k tomu najlepšiemu, ako sa len dalo v dobe, v ktorej žili a na mieste, ktoré obývali.

Obdobie, ktoré nasledovalo po smrti proroka Muhammada, treba hodnotiť oddelene, pretože prorokovi spoločníci museli sami riešiť nové situácie a už nemali pri sebe proroka Muhammada, ktorý by ich usmernil. Museli sa spoliehať na to, čo sa od proroka naučili a na zásadu vzájomného poradenstva, ktorú im Korán odkázal a ktorú za svojho života aj prorok prakticky realizoval.

1.1 Vznik Medinského islamského štátu

Vznik Medinského islamského štátu možno vnímať aj ako vznik niečoho nevyhnutného. Zo zdrojov, ktoré sú k dispozícii (Korán, prorokova tradícia a historické pramene), možno usúdiť, že založenie Medinského islamského štátu, si vynútilo prenasledovanie a zabíjanie muslimov pre ich náboženstvo. Možno skonštatovať, že Medinský islamský štát vznikol preto, aby mohli muslimovia žiť v mieri, a bez strachu praktizovať svoje náboženstvo. Dokladujú to mnohé udalosti, ktoré sa odohrali pred jeho vznikom.

Kým bol Muhammad s muslimami v Mekke, snažil sa mierovo spolunažívať so svojimi ľuďmi (nemuslimami z radov obyvateľov Mekky). Akýkoľvek ozbrojený boj nebol muslimom povolený. No hoci využil všemožné prostriedky, Muhammad (p.) a muslimovia spolu s ním boli prenasledovaní, zabíjaní, bojkotovaní, izolovaní a bolo im ubližované všetkými možnými spôsobmi, skutočnosť ktorá bola jedným z hlavných dôvodov vzniku Medinského štátu. Mučeniu neunikli ani Muhammadovi najbližší spoločníci. Jaser a jeho manželka Sumaja boli k smrti umučení, pretože sa nechceli verejne vzdať islamského náboženstva.

Vystupňovanie nepriateľstva voči muslimom dosiahlo svoj vrchol vtedy, keď sa nepriatelia muslimov rozhodli Muhammada zabiť, a to premysleným sofistikovaným spôsobom.

Až keď si čitateľ uvedomí zložitý charakter vtedajšej spoločnosti v Mekke, pre ktorú boli významné silné rodové väzby, pochopí, aké ťažké to vtedajší muslimovia mali.

Kmeň Qurejš, ktorý sa skladal z niekoľkých významných rodov, vládol Mekke. Tieto rody si medzi sebou podelili vládu v rôznych oblastiach života v Mekke. Napr. Hášimovský rod, z ktorého pochádzal Muhammad, mal na starosti zabezpečenie vody a stravy pre pútnikov prichádzajúcich do Mekky.

V okolí Mekky a v jej blízkosti žili aj ďalšie kmene a rody. Príslušnosť k niektorému kmeňu alebo rodu znamenalo v tej dobe, že jednotlivec patrí do jednoduchšej organizovanej spoločensko-politickej štruktúry, alebo že patrí do určitého štátneho útvaru.

Značná časť spoločenského života jednotlivcov sa odohrávala vo vnútri rodov a kmeňov, pričom rod alebo kmeň poskytoval ochranu svojim členom pred vonkajšími nepriateľmi. Platila tu totiž v rámci rodu a kmeňa zásada ochrany svojich členov, vrátane odplaty za akékoľvek ublíženie zo strany tretích osôb. Ak bolo niektorému členovi rodu alebo kmeňa ublížené, bolo povinnosťou, ale aj otázkou cti, aby sa zaňho jeho kmeň alebo rod pomstil kmeňu a rodu páchatel'a. Táto zásada sa dodržiavala, pričom kmene medzi sebou uzatvárali vojenské spojenectvá a dohody o vzájomnej ochrane a podpore voči nepriateľom.

Muhammad v tom čase patril pod ochranu rodu Hášimovcov ku ktorému patril, konkrétne pod ochranu svojho starého otca Abdulmuttaleba, a po jeho smrti pod ochranu svojho strýka Abú Táleba. Obaja zaujímali veľmi významné postavenie v rode Hášimovcov a súčasne aj v kmeni Qurejš.

Váženosť Abdulmuttaleba a Abú Táleba a obava pred krvnou pomstou, boli spočiatku hlavné dva faktory, ktoré bránili Qurejšovcom zabiť Muhammada.

V prvých rokoch posolstva, sa muslimami stávali hlavne ľudia náležiaci k slabším členom spoločnosti. Boli nepočetní a patrili k nim aj ženy a otroci, ktorí boli na úplnom konci hierarchie vtedajšej spoločnosti. Neskôr sa však začali do radov muslimov hlásiť silní, slobodní a vážení členovia spoločnosti.

Ľudia z kmeňa Qurejš, ktorí brojili proti muslimom, nevynechali žiadny spôsob, akým by mohli muslimom ublížiť alebo ostatných ľudí odradiť od toho, aby si Muhammada čo i len vypočuli. Nedosiahli tým ale nič, pretože aj napriek tomu, že sa otroci a slabí ľudia báli, niektorí verejne Muhammada nasledovali. Qurejšovcov však omnoho viac znepokojovala skutočnosť, že aj časť slobodných a vplyvných ľudí z ich radov, Muhammada uznala, uznala jeho posolstvo a nasledovala ho.

Qurejšovci nakoniec vymysleli plán, ako sa Muhammada zbaviť bez toho, aby sa museli zodpovedať jeho rodu. Dohodli sa, že z každého rodu vyberú jedného bojovníka a vybraní bojovníci zabijú Muhammada počas spánku „úderom jedného muža“. Muhammadova krv sa tak rozleje medzi rody a rod Hášimovcov nebude mať dostatok sily, aby sa všetkým pomstil.

Keď úklady Qurejšovcov dosiahli tento stupeň, Muhammad a muslimovia sa oprávnene obávali, že Qurejšovci zradia už aj tak krehké vzájomné spolunažívanie a pozabijajú muslimov. Muhammad preto prikázal svojim spoločníkom, aby postupne emigrovali

do Mediny (mesta vzdialeného od Mekky približne 420 km). Časť obyvateľov Mediny totiž už predtým sľúbila Muhammadovi pomoc a požiadala ho, aby prišiel žiť k nim a zbavil sa tak úkladov a utlačania, ktorému bol spolu s muslimami vystavený v Mekke.

Muhammad však ostával v Mekke, pretože Boh mu nepovolil odísť. Až keď nadišla noc, v ktorej Qurejšovci plánovali Muhammada zabiť, dostal príkaz, aby emigroval. Muhammada sprevádzal jeho najbližší spoločník Abú Bakr. Keď Qurejšovci zistili, že Muhammad emigroval, snažili sa ho dobehnúť a zabiť, ale bez úspechu.

Posol a prorok Muhammad prichádza do Mediny, kde ho väčšia časť obyvateľov prijíma s radosťou a otvorenou náručou.

Je otázne, aká by bola podoba štátu v ktorom by muslimovia žili, keby nemuseli z obavy o holý život utiecť z Mekky. Bol by aj v Mekke po nejakom čase vznikol štátny útvar, v ktorom by muslimovia mali možnosť dosiahnuť zmenu zaužívaných negatívnych spoločenských zvykov a zvyklostí a presadiť zásady Koránu do politického a spoločenského života? Zodpovedanie tejto otázky sa stáva ešte zaujímavejšie, ak vezmeme do úvahy skostnatenú a pevnú rodovú a kmeňovú štruktúru, ktorá vtedy vládla v Mekke a ktorá (aj keď v zmenenej podobe) zohrala svoju rolu pri formovaní štátu v období Umejjovského, a následne aj Abbásovského kalifátu.

Spolunažívanie muslimov a nemuslimov v Mekke od začiatku determinovali dva hlavné faktory. Prvým bolo, že išlo o pôvodných obyvateľov, ktorí patrili do spoločenskej štruktúry Mekky. Nešlo

o ľudí, ktorí by sa pristáhovali z územia mimo Mekky. Druhý faktor spočíval v otvorenom nepriateľstve (v ubližovaní muslimom) zo strany nemuslimov, ktoré sa vyhrotilo až do štádia prisahania za účelom zabitia Muhammada (p.). Z dnešného hľadiska išlo o klasický prípad prenasledovania kvôli náboženskému vyznaniu.

Vráťme sa však do Mediny, kam prišiel Muhammad s Abú Bakrom. Niektorí muslimovia prišli do Mediny už pred nimi, ďalší prichádzali po prorokovom príchode. Muslimovia, ktorí pochádzali z Mediny pritom tvorili väčšiu časť obyvateľov mesta. V Medine v tom čase žili hlavne dva väčšie arabské kmene a tri menšie židovské kmene. Boli to arabský kmeň Al-aus, arabský kmeň Al-chazraž, židovský kmeň Bení Qurejza, židovský kmeň Bení Al-nadír a židovský kmeň Bení Qejnuqá. Ďalšie kmene a rody žili v okolí Mediny, ale nepatrili priamo medzi jej obyvateľov.

Po príchode Muhammada a muslimov do Mediny, bolo potrebné nanovo upraviť spoločenské vzťahy, predovšetkým s tými obyvateľmi, ktorí islam neuznávali za svoje náboženstvo. Najmä židia mali v Medine vážené slovo v mnohých záležitostiach.

Ako sme už uviedli, pred príchodom Muhammada do Mediny, žili v Medine dva hlavné pôvodné arabské kmene. Boli to kmene Al-avs a Al-chazraž. Mnohí členovia uvedených kmeňov boli už muslimovia. Popri nich tam žili tri menšie židovské kmene. Boli to Bení Qurejza, Bení Al-nadír a Benú Qejnuqá²⁴¹. Pred príchodom Muhammada (p.) a mekkánských muslimov, sa medinské kmene

241 Dr. Muhammad Bin Fáres Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, vydalo: Stredisko kráľa Fejsala pre výskum a islamské štúdiá, prvé vydanie v roku 2002

delili na dva tábory. Spojenecké dohody mali uzatvorené kmene Al-avs, Bení Qurejza a Bení Al-nadír na jednej strane, a kmene Al-chazraž a Benú Qejnuqá na strane druhej. Spolunažívanie oboch táborov nebolo vždy pokojné, dokonca sa v tom čase (pred príchodom proroka Muhammada a muslimov pôvodom z Mekky) oba tábory stretli v ozbrojenom boji nazvanom Javm Buás (Deň Buás).²⁴²

Po príchode Muhammada a časti muslimov z Mekky do Mediny, sa situácia zásadne zmenila. Mnohí príslušníci oboch arabských kmeňov (Al-avs a Al-chazraž) prijali islamské náboženstvo za svoje náboženstvo a odložili staré spory. Židia po príchode posla a proroka Muhammada začali strácať dominanciu, ktorú v niektorých duchovných záležitostiach predtým nadobudli, ako nositelia nebeského náboženstva. Okrem toho, židia postupne prichádzali aj o tú časť politickej a spoločenskej moci, ktorú im duchovná dominancia prinášala.

Tesne po príchode Muhammada (p.) do Mediny, prijal islamské náboženstvo rabín židovského kmeňa Bení Qejnuqá - Al-hasín Bin Salám Bin Al-háres, jeho rodina a jeho teta (Muhammad dal Al-hasínovi po jeho prijatí islamu meno Abdulláh Bin Salám). Abdulláh Bin Salám verejne dosvedčil, že Muhammad je prorok, ktorého židia očakávali a ktorého popis je uvedený v Tóre. Táto udalosť je uvedená aj v Koráne (v znamení 46:10)²⁴³

Muhammad však nechcel, aby sa po jeho príchode do Mediny zhoršili vzťahy k židovskej menšine alebo k ostatným menšinám

242 Muhammad. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 41

243 M. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 45

(okrem židovskej menšiny tam žili aj ľudia odmietajúci vieru v posolstvo posla Muhammada). Chcel, aby boli ich vzájomné vzťahy vybudované na vzájomnom rešpekte v rámci spoločného Medinského štátu, zvlášť, ak berieme do úvahy, že časť týchto židov ho uznávala za posla a proroka Božieho a časť na islam aj konvertovala. Táto Muhammadova snaha sa prejavila hlavne tým, že onedlho po svojom príchode do Mediny, navrhol uzatvorenie spoločnej dohody, ktorá by určovala pravidlá spoločného spolunažívania všetkých jej obyvateľov (túto dohodu budeme v ďalšom texte označovať ako „Dohoda“). Dohodu pritom navrhol z pozície tej silnejšej strany, ktorá ju nepotrebovala, chcel však, aby boli zachované práva menšín žijúcich v Medine. Dohoda, ku ktorej všetci slobodne pristúpili, zaviazala všetkých hlavne k spoločnej ochrane Mediny a jej obyvateľov pred nepriateľmi, zaručila náboženskú slobodu všetkým, určila spôsob riešenia spoločných sporov a iné. Možno skonštatovať, že z právneho hľadiska išlo o jednoduchú ústavu, ktorá upravovala vzťahy v rámci mestského štátu.

Text Dohody sa zachoval dodnes. Názory rôznych autorov ohľadom výkladu niektorých detailov (ustanovení) Dohody, sa ale líšia. Išlo napr. o otázku, či mali všetci povinnosť brániť Medinu fyzicky, alebo stačilo sa podieľať na obrane finančne. Alebo o otázku, či Dohoda určovala len záväzok vzájomného mierového spolunažívania a nepodporovania nepriateľov ostatných strán Dohody, alebo zaväzovala všetky strany k faktickej obrane. Tieto otázky však v konečnom dôsledku nemali zásadný vplyv na podstatu ustanovení Dohody, pretože napr. v otázke mierového spolunažívania bolo zreteľné, čo toto spolunažívanie znamenalo,

vrátane toho, čo znamenal záväzok nepodporovať nepriateľov druhej strany.

Preklad celého textu Dohody nám viac priblíži jej ustanovenia. Muhammad Bin Kaeb Al-qarzi uviedol: „Keď posol Boží (p.) prišiel do Mediny, všetci židia uzatvorili s ním dohodu a on dal dohodu medzi ním a nimi spísať. Posol Boží pridružil každú skupinu ľudí k jej spojencom, učinil medzi ním a nimi mier a dohodol s nimi jeho podmienky. Medzi podmienky na ktorých sa dohodli patrilo, že nebudú podporovať proti nemu žiadneho nepriateľa.“²⁴⁴

Veta „Posol Boží pridružil každú skupinu ľudí k jej spojencom“ znamená, že Muhammad (p.) určil podmienky spolužitia vo vzťahu k hlavným kmeňom a stranám Dohody, pričom sa už ďalej len určilo, že práva a povinnosti týchto hlavných účastníkov Dohody, sa vzťahujú aj na ich spojencov a na rody pod ich ochranou (na židovské kmene Qurejza a Al-nadír, ako spojencov kmeňa Al-avs a židovský kmeň Qejnuqá, ako spojenca kmeňa Al-chazraž).

Dohoda mala podľa zachovaných historických prameňov nasledujúce znenie:

V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť

(1) Toto je dohoda uzatvorená prorokom Muhammadom, poslom Božím, medzi veriacimi a muslimami z kmeňa Qurejš a obyvateľmi Jasribu (Jasrib bolo jedno zo známych mien Mediny)²⁴⁵

²⁴⁴ M. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 72

²⁴⁵ Text v zátvorkách sú naše poznámky na objasnenie pôvodného textu Dohody

a tými, ktorí ich nasledovali, a teda sa pridružili k nim a bojovali spolu s nimi.

(2) Sú jedným spoločenstvom medzi (ostatnými) ľuďmi (tvoria a vystupujú, ako jedno spoločenstvo medzi spoločenstvami ľudí).

(3) Emigranti z kmeňa Qurejš ostanú v ich pôvodnom stave, budú zodpovedať za výkupné za zabitých medzi sebou a budú platiť výkupné za zajatých, podľa zvyklosti a spravodlivosti medzi veriacimi.

(4) Rod Benú Avf (a jeho členovia) ostane v pôvodnom stave, každá skupina bude platiť výkupné za zajatých, podľa zvyklosti a spravodlivosti medzi veriacimi.

(5) Rod Benú Al-háres Bin Al-chazraž (a jeho členovia) ostane v pôvodnom stave, každá skupina bude platiť výkupné za zajatých, podľa zvyklosti a spravodlivosti medzi veriacimi.

(6) Rod Benú Sáeda (a jeho členovia) ostane v pôvodnom stave, každá skupina bude platiť výkupné za zajatých, podľa zvyklosti a spravodlivosti medzi veriacimi.

(7) Rod Benú Žušam (a jeho členovia) ostane v pôvodnom stave, každá skupina bude platiť výkupné za zajatých, podľa zvyklosti a spravodlivosti medzi veriacimi.

(8) Rod Benú Al-nažžár (a jeho členovia) ostane v pôvodnom stave, každá skupina bude platiť výkupné za zajatých, podľa zvyklosti a spravodlivosti medzi veriacimi.

(9) Rod Benú Amro Bin Avf (a jeho členovia) ostane v pôvodnom stave, každá skupina bude platiť výkupné za zajatých, podľa zvyklosti a spravodlivosti medzi veriacimi.

(10) Rod Benú Al-nabít (a jeho členovia) ostane v pôvodnom stave, každá skupina bude platiť výkupné za zajatých, podľa zvyklosti a spravodlivosti medzi veriacimi.

(11) Benú Al-avs (a jeho členovia) ostane v pôvodnom stave, každá skupina bude platiť výkupné za zajatých, podľa zvyklosti a spravodlivosti medzi veriacimi.

(12) Veriaci neponechajú dlžníka vo svojich radoch bez toho, aby mu nepomohli, podľa zvyklosti výkupným alebo splatením dlhu.

(12b) Žiaden veriaci neuzatvorí spojenectvo so spojencom veriaceho bez neho.

(13) Bohabojní veriaci budú jednou rukou proti tomu, kto z nich by sa dopustil nepráva, alebo nespravodlivosti a krivdy, alebo hriechu, alebo prekročenie medzí, alebo šírenie skazy medzi veriacimi, a ich ruka bude spoločná proti nemu, aj keď by išlo o syna ktoréhokoľvek z nich.

(14) Veriaci nezabije veriaceho z pomsty za zabitie toho, kto vieru odmieta a ani neposkytne pomoc tomu, kto vieru odmieta proti veriacemu. (Tými, ktorí vieru odmietali, sa v tom čase označovali najmä tí z kmeňa Qurejš, ktorí odmietali islam uznať a proti muslimom bojovali len pre ich náboženstvo.)

(15) Závazok voči Bohu je rovnaký pre všetkých. Veriaci sú spojencami (podporujú sa navzájom) mimo ostatných ľudí. (Toto ustanovenie predpokladá, okrem iného, vznik spojenectva medzi veriacimi automaticky, na rozdiel od spojenectva medzi muslimami a nemuslimami, ktoré môže vzniknúť len na základe dohôd.)

(16) Kto zo židov nás bude nasledovať, bude mu náležať naša pomoc tak, aby im nebolo ukrivdené a ani sa proti nim nebude útočiť.

(17) Mier veriacich je jeden. Veriaci neuzatvorí mier bez ostatných veriacich počas boja za vec, ktorú Boh určil, iba ak jasne a zreteľne a na základe spravodlivosti panujúcej medzi nimi. (Myslí sa tu to, že počas vojny nikto z veriacich nesmie uzatvoriť samostatný mier s nepriateľom bez toho, aby o tom ostatní veriaci vedeli a bez toho, aby to bol spravodlivý mier.)

(18) Každý vojenský oddiel, ktorý s nami vyjde do boja, bude vychádzať postupne jeden za druhým (tak, aby sa vždy striedali).

(19) Veriaci budú jeden druhého podporovať pri tom, čo ich postihlo, ak bola ich krv preliata za vec, ktorú Boh určil.

(20) Bohabojní veriaci budú nasledovať to najlepšie správne usmernenie a to najpriamejšie.

(20b) Žiaden z tých, ktorí pridružujú k Bohu, neposkytne ochranu majetku patriaceho Qurejšovcom, ani osobe patriacej k nim a nebude ani prekážkou medzi nimi a žiadnym veriacim. (V tom zmysle, že by poskytol ochranu niekomu z kmeňa Qurejš alebo jeho majetku, čím by ich chránil pred spojencami z Dohody.)

(21) Kto by zabil bezdôvodne veriaceho a bolo by mu to dokázané, toho trestom bude smrť za zabitého, iba ak by ten, v moci ktorého je rozhodnutie (príbuzný zavraždeného, ktorému náleží uplatniť pomstu za zabitého), prijal finančné odškodnenie (ak by prijal finančnú náhradu, trest smrti sa nevykoná). Veriaci budú spoločne vystupovať proti takémuto vrahovi a nenáleží im nič iné, než voči nemu uplatniť trest.

(22) Nenáleží veriacemu, ktorý uznal to, čo je v tejto dohode a uveril v Boha a v deň posledný (súdny deň), aby poskytol podporu tomu, kto by sa dopustil trestného činu alebo by takémuto (vinníkovi) poskytol útočisko. Kto by takémuto poskytol pomoc, na ňom nech sa uplatní Božie prekliatie a Jeho hnev v deň zmŕtvychvstania; a nebude od neho prijaté výkupné ani pokánie.

(23) O čomkoľvek by ste sa sporili, rozhodnutie o tom náleží Bohu a Muhammadovi.

(24) Židia budú finančne prispievať spolu s veriacimi, pokiaľ bude vedený boj proti nim. (V tom čase za túto pomoc náležala židom aj časť koristi, ktorá by bola ukoristená v prípade výhry muslimov²⁴⁶.)

(25) Židia rodu Bení Avf sú spoločnosťou spolu s veriacimi. Židia majú svoje náboženstvo a muslimovia majú svoje náboženstvo, svojich spojencov a duše svoje, okrem toho, kto by sa

²⁴⁶ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórii, str. 34

dopustil krivdy a hriechu, ten do záhuby dostane len seba a obyvateľov svojho domu.

(26) Židom z rodu Bení Al-nažžár náleží to isté, čo náleží židom z rodu Bení Avf.

(27) Židom z rodu Bení Al-háres náleží to isté, čo náleží židom z rodu Bení Avf.

(28) Židom z rodu Bení Sáida náleží to isté, čo náleží židom z rodu Bení Avf.

(29) Židom z rodu Bení Žušam náleží to isté, čo náleží židom z rodu Bení Avf.

(30) Židom z Bení Al-avs náleží to isté, čo náleží židom z rodu Bení Avf.

(31) Židom z rodu Bení Salaba náleží to isté, čo náleží židom z rodu Bení Avf, okrem toho, kto by sa dopustil krivdy alebo hriechu, ten do záhuby dostane len seba a obyvateľov svojho domu.

(32) Žufna je súčasťou rodu Salaba, akoby to boli oni.

(33) Rodu Bení Al-šutajba náleží to isté, čo náleží židom Bení Avf a zaväzujú sa dodržiavať záväzky a vyhýbať sa hriechu.

(34) Tí, ktorých spája spojenecká dohoda s rodom Salaba, majú jeho postavenie tu uvedené.

(35) Židia z územia mimo Mediny majú obdobné postavenie židov tu uvedených.

(36) Nik z nich nevyjde von bez súhlasu Muhammada. (Veta „vyjsť von“ sa používala v tom čase v troch významoch: a) vo význame odcestovať niekam a vrátiť sa, b) zriedkavejšie emigrovať

niekam, alebo c) často vo význame vyraziť do boja s vojskom proti nepriateľovi.)

(36b) Nebude bránené v odvete za spôsobené zranenie. Kto by zabil, bude za to niešť zodpovednosť sám a obyvatelia jeho domu, okrem toho, ak by mu bolo ukrivdené. Boh toto ustanovil.

(37) Židia budú míňať sami na seba a muslimovia budú míňať sami na seba. Medzi nimi platí povinnosť podporovať sa proti tomu, kto by bojoval proti niektorej zo strán tejto Dohody. Budú sa vzájomne radiť, navzájom si budú poskytovať rady, budú si ctieť záväzky a nebudú sa hriechu dopúšťať.

(37b) Nikto nebude braný na zodpovednosť za čin, ktorého by sa dopustil jeho spojenec. Podpora náleží tomu, komu bolo ukrivdené.

(38) Židia budú finančne prispievať spolu s veriacimi, pokým bude vedený proti nim ozbrojený boj.

(39) Vnútro Jasribu (vnútorné hranice Mediny) má svoju svätosť, ktorú budú strany dohody dodržiavať.

(40) Sused má postavenie podobné postaveniu duše človeka, ktorého susedom je, nesmie mu byť ublížené a ani sa voči nemu hriechu dopustiť.

(41) Nebude poskytnuté útočisko a ochrana nikomu a ničomu, bez súhlasu zmluvných strán.

(42) Čokoľvek by sa udialo medzi stranami tejto dohody, udalosť (zabitie) alebo spor, ktorého rozšírenie sa by vzbudzovalo

obavu, rozhodnutie o tom bude náležať Bohu a Muhammadovi, poslovi Božiemu. Boh nech je s tým najlepším a najpoctivejším, čo je v tejto dohode.

(43) Nebude poskytnuté útočisko a ochrana Qurejšu (ľuďom z kmeňa Qurejš) a ani tomu, kto by mu (kmeňu Qurejš) pomáhal.

(44) Strany sa budú vzájomne podporovať proti tomu, kto by napadol Jasrib.

(45) Keď by boli vyzvaní k mieru, ktorý by mali uzatvoriť a ktorého by sa mali zúčastniť, tak ho uzatvoria a zúčastnia sa ho. Pokiaľ by boli vyzvaní k niečomu podobnému, je povinnosťou veriacich k tomu pristúpiť, okrem prípadu, ak by niekto bojoval proti nim pre ich náboženstvo.

(45b) Každá skupina ľudí sa zaväzuje k plneniu z tej strany (mesta), ktorá sa nachádza oproti nej (pred ňou).

(46) Židia kmeňa Al-avs, ich spojenci a oni sami, im náleží to, čo náleží stranám tejto dohody, so záväzkom to dodržať stranami tejto dohody. Záväzok sa má dodržať bez hriechu. Kto sa niečoho dopustí, ten bude niesť následky toho sám. Boh je s tým najsprávnejším a najúctivejším z toho, čo táto dohoda obsahuje.

(47) Táto dohoda nebude brániť krivdiaceho alebo hriešnika. Kto by vyšiel von je v bezpečí a kto by ostal je v bezpečí v Medine, okrem toho, kto by krivdil alebo sa hriechu dopustil. Boh sa ujíma

toho, kto svoje záväzky dodržal a bol bohabojný, a taktiež Muhammad posol Boží (sa toho ujíma).²⁴⁷ (*Koniec dohody*)

Pred spísaním Dohody, ani po jej uzatvorení, nebola v Koráne zoslaná žiadna zmienka o forme štátu, vlády alebo právneho a spoločenského usporiadania štátu. Korán túto otázku ponechal výlučne na Muhammada (p.) a obyvateľov Mediny - Medinského štátu.

Každodenný život v Medine prinášal rôzne problémy a úskalia, ktoré Muhammad riešil buď sám, alebo po porade s ostatnými muslimami, alebo po porade s poprednými predstaviteľmi jednotlivých skupín v Medine. Pokiaľ ale išlo o otázku, ktorá bola dôležitá a prišlo ustanovenie o jej riešení v Koráne, riadil sa týmto ustanovením. Právnych ustanovení zoslaných v Koráne však nebolo veľa. Korán upravoval najmä základné morálne a právne zásady a len v menšej miere konkrétne právne úpravy a ustanovenia.

Odhliadnuc od udalostí, ktoré sa odohrali do doby emigrácie Muhammada s časťou muslimov do Mediny, je možné na medinskej etape spozorovať niekoľko základných charakteristických znakov. Išlo najmä o tieto znaky:

1. Forma štátu ani forma vlády neboli určené v Koráne,
2. Ustálenie náboženskej slobody v duchovných záležitostiach, ale aj v mnohých právnych, najmä statusových veciach,

²⁴⁷ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórii, strana č. 32

M. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 293-296

3. Rešpektovanie niektorých, v tej dobe zaužívaných, zvyklostí a obyčajov.

1.1.1 Forma štátu ani forma vlády neboli určené v Koráne

Od vzniku Medinského štátu až do smrti proroka Muhammada, bol tento štát riadený priamo prorokom Muhammadom. Muhammad (p.) riadil štát na základe zásad, ktoré mu boli postupne zosielané v Koráne, na základe vlastnej úvahy. K tomu pribudla tretia, veľmi dôležitá základná zásada, ktorá spočívala vo vzájomnej porade Muhammada s ostatnými ľuďmi, najmä s jeho spoločníkmi, pokiaľ išlo o správu verejných vecí a pokiaľ Korán v danej veci nič neurčoval.

Zásada vzájomnej rady bola v Koráne stanovená v znamení 42:38 v kapitole Al-šura (vzájomná rada): „**A (je to určené) pre tých, ktorí poslúchajú Pána svojho a konajú modlitbu a o veciach, ktoré sa ich týkajú, sa navzájom radia** (o každej verejnej a dôležitej záležitosti by sa mali muslimovia medzi sebou radiť a až potom rozhodnúť) **a z toho, čo sme im dali, míliajú** (rozdávajú a pomáhajú ostatným ľuďom finančne),“ (Korán 42:38)

Korán sa zameriaval hlavne na určovanie základných zásad, ktoré riadia duchovný a spoločenský život. Podrobnejšiu právnu úpravu v ňom nájdeme len ohľadom tých najpodstatnejších právnych otázok, pri ktorých mohli vznikať zásadnejšie spory, alebo pri ktorých boli v spoločnosti zakorenené nezdravé zvyky, ktoré bolo potrebné zásadne zmeniť. Išlo najmä o problematiku sobáša a rozvodu,

vzájomných vzťahov medzi príbuznými, dedičské právo, spravovanie majetku sirôt, rovnosti ľudí, trestnej zodpovednosti a ochrany spoločnosti najmä pred závažnou a opakujúcou sa trestnou činnosťou, uzatvárania zmlúv a poskytovanie pôžičiek.

Konkrétna forma štátu a forma vlády boli ponechané na samotných muslimov, ktorí pri jej kreovaní museli rešpektovať základné zásady obsiahnuté v Koráne a špecifické podmienky v tom ktorom období. Spôsob, akým sa kreoval, zakladal a stabilizoval Medinský islamský štát, nemožno považovať za jedinu a záväznú formu štátu a vlády, najmä z dvoch dôvodov:

a) Prvý dôvod spočíval v osobe Muhammada (p.). Ako posol a prorok mal výnimočné duchovné aj svetské postavenie, s ktorým nemožno ani len porovnávať postavenie akéhokoľvek iného človeka, vládcu alebo politika. Muhammad postupne učil muslimov a ľudí všeobecne, ako žiť podľa zásad islamu vo všetkých oblastiach života, pričom predstavoval pre nich v tomto smere jedinečný vzor. Od neho a z jeho správania sa muslimovia učili zásady svojho náboženstva.

b) Druhý dôvod spočíva v skutočnosti, že Muhammad (p.) ani počas svojho života, ale ani tesne pred svojím odchodom z tohto života, neurčil muslimom žiadnu formu vlády, ba ani neustanovil svojho nástupcu. Jediné, čo v tomto smere určil, podľa zachovaných správ bolo, kto má viesť muslimov pri spoločných modlitbách. Muhammad tak urobil napriek tomu, že vopred vedel, kedy z tohto života odíde a na smrteľnej posteli ležal pri plnom vedomí niekoľko dní.

Dr. Al-salabi napísal: „Keby bol posol (p.) určil muža, ktorý má vládnuť muslimom po jeho smrti, bol by dal zákonný dôvod na to, aby sa na to odvolali tí, ktorí by si robili nároky na vedenie štátu, s tým, že toto vedenie je výsadou určitej konkrétnej rodiny, čím by sa forma vlády stala dedičnou (dedila by sa v jednej rodine). Ale posol Boží chcel, aby táto vec ostala otvorená pre muslimov, aby si vybrali toho najlepšieho a najsprávnejšieho spomedzi nich.“²⁴⁸

Skutočnosť, že Muhammad muslimom nezanechal žiaden odkaz ohľadom vedenia štátu a nástupcu, spôsobila v prvých mesiacoch určité problémy u muslimov a čiastočnú destabilizáciu už vtedy nie Medinského islamského štátu, ale už islamského štátu, ktorý sa rozprestieral na rozľahlejších územiach. Prví muslimovia sa ale v zmysle zásad, ktoré sa naučili z Koránu a od Muhammada (p.), rýchlo spamätali a zvolili Abú Bakra Al-siddíqa (jedného z najbližších spoločníkov proroka Muhammada), aby viedol islamský štát.

Uvedenú skutočnosť potvrdzuje aj fakt, že samotný politický titul osoby, ktorá mala viesť islamský štát, sa až postupne ustaloval. Abú Bakra, ako vedúcu osobnosť štátu, oslovovali titulom „Nasledovník posla božieho“²⁴⁹, arabsky „Chalifatu rasúlilláh“. Po jeho smrti a zvolení Omara Bin Al-chattába za kalifa, sa k titulu „Chalifatu rasúlilláh“ niekedy pridávalo slovo „Chalifatu“, vo

²⁴⁸ Dr. Ali Muhammad Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, vydalo vydavateľstvo Maktabat Al-sahába, Sharqa, Spojené arabské emiráty, prvé vydanie v roku 2004, str. 880

²⁴⁹ Poslom božím sa myslí posol a prorok Muhammad.

význame „Nasledovník nasledovníka posla božieho“. Až neskôr, keď k Omarovi prišli dvaja poslovia z Iraku, ktorí ho oslovili „Princ veriacich“²⁵⁰, arabsky „Amír Al-muminín“, sa tento názov titulu hlavy štátu postupne ujal.²⁵¹

V súvislosti s názvom najvyššieho úradu v štáte, ktorým je hlava islamského štátu, je potrebné objasniť rozdiel medzi pojmami, ktoré sa často vyskytujú, a to: Kalif, Princ veriacich a Imám. Ide pritom o tri pojmy s totožným významom. Ako vznikol pojem Kalif, sme si vysvetlili, pričom Dr. Abú Zahra k jeho vzniku dodáva, že slovom kalif sa označovala osoba na čele štátu, ktorá nasleduje po prorokovi Muhammadovi v riadení verejných záležitostí.²⁵² Uviedli sme si aj spôsob, ako vznikol pojem a titul Princ veriacich. Ostáva nám si objasniť význam pojmu a titulu „Imám“. Imám predstavuje osobu, ktorá vedie ostatných. Tento pojem sa používa na označenie toho, kto vedenie spoločné modlitby, ale aj na označenie hlavy štátu v zmysle, že kalif viedol ľudí v ich každodenných záležitostiach a oni ho nasledovali, podobne, ako nasledujú toho,

²⁵⁰ Arabské slovo „Amír“, ktoré sme preložili, ako „princ“, má viacero významov. Medzi ne patrí: a) Ten, kto sa ujal vlády, b) Ten, koho rada sa vyžaduje, c) Ten, kto vydáva príkazy, atď. Je aj to titul, ktorý sa používal v rôznych variáciách na označenie veliteľa vojska. Tento titul sa ujal aj ako označenie správcu administratívneho celku v rámci islamského štátu. V neskoršom období sa toto slovo prekládalo aj ako ekvivalent slova princ v systéme monarchistickej formy vlády. Preklad tohto slova do slovenského jazyka ako „princ“, sme zvolili jednak, aby sme označenie zjednodušili (v podobe dvoch slov), a jednak, aby sa jasnejšie odlíšilo od ostatných označení a titulov, ktoré sa v tom čase a v nasledujúcich obdobiach, používali.

²⁵¹ Žalál Al-dín Al-sajúty, *História kalifov*, vydalo Ministerstvo pre správu náboženských záležitostí v Katare, rok vydania: 2013 (1434 podľa Hižri letopočtu) strana 246. Al-sajúty žil v rokoch 849-911 Hižri letopočtu.

²⁵² A. Al-salabi, *životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba*, str. 202

kto vedie spoločnú modlitbu. Muhammad Al-mubáarak vysvetlil dôvod výberu všetkých troch uvedených pojmov a ich vznik tým, že mali slúžiť aj na oddelenie formy vlády islamského štátu a jeho hlavy štátu od monarchistickej formy vlády v jej starovekom ponímaní, napr. u Peržanov alebo Rimanov, ktoré sa líšili od nového islamského ponímania.²⁵³

1.1.2 Ustálenie náboženskej slobody v duchovných záležitostiach, ale aj v mnohých právnych, najmä statusových veciach

Muhammad (p.), po príchode do Mediny, inicioval a uzatvoril Dohodu, ktorá okrem určenia fungovania štátu, spôsobu ochrany a vzájomnej podpory pri jeho obrane, garantovala obyvateľom - muslimom aj nemuslimom náboženskú slobodu v duchovných a statusových veciach. To sa prejavovalo napr. v tom, že muslimovia, židia a kresťania, ktorí tam žili, mohli voľne praktizovať a rozvíjať svoj duchovný život napriek tomu, že niektoré náboženské pravidlá židovského a kresťanského náboženstva sú považované islamským náboženstvom za pridruženie k Bohu. Popri týchto skupinách existovali v oblastiach, ktoré neskôr spadali pod vládu islamského štátu, ďalšie náboženské skupiny. Tvorili ich napr. ľudia uznávajúci a uctievať Boha, ktorí sa ale nehlásili k židovskému alebo kresťanskému náboženstvu (niekde nazývaní aj ako Sábijovci).

²⁵³ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 202

Dovtedy, kým nebola Dohoda opakovane porušovaná veľkou časťou židov, ktorí žili v Medíne a v jej okolí, si židia uzatvárali manželstvá podľa rituálov a pravidiel svojho náboženstva. Aj ich duchovný život, sviatky, oslavy a iné, sa riadili pravidlami ich náboženstva. To isté platilo aj o kresťanoch.

Muhammadovo rešpektovanie pravidiel ostatných náboženstiev zašlo až tak ďaleko, že minimálne v dvoch známych súdnych sporoch Muhammad (p.) pri rozhodovaní vzal vo veľkej miere do úvahy ustanovenia a pravidlá židovského náboženstva.

a) Prvým prípadom (sporom) bolo rozhodovanie o treste za mimomanželský pohlavný styk, ktorého sa dopustili muž a žena - obyvatelia Mediny vyznávajúci židovské náboženstvo. Poprední židia z Mediny sa totiž snažili obísť, v židovskom náboženstve upravené ustanovenie, ktoré sankcionovalo mimomanželský styk ukameňovaním tých, ktorí sa ho dopustili.

V tejto súvislosti treba pripomenúť, že po príchode Muhameda (p.) do Mediny mu najmä poprední predstavitelia židov kládli prekážky do cesty. Napriek Dohode, ktorú podpísali a v ktorej sa zaviazali s muslimami nažívať v pokoji a Medinu spolu s nimi ochraňovať a brániť, proroka ohovárali, snovali úklady a intrigy proti nemu a snažili sa jeho aj muslimov zbaviť. Nie všetci židia, ktorí tam bývali sa tak správali, boli to hlavne ich poprední predstavitelia, ktorí jednoduchých ľudí proti muslimom podnecovali a ktorých nakoniec väčšia časť židov v tom aj nasledovala.

Vo veci potrestania tých, ktorí sa dopustili mimomanželského pohlavného styku, poprední predstavitelia židov z Mediny žiadali,

aby o treste rozhodol prorok Muhammad. Sledovali tým dva zá-
mery. Dúfali, že trest, ktorý Muhammad vynesie, bude miernejší
ako ukameňovanie ustanovené v Tóre, čo chceli využiť ako prece-
dens, aby mohli v budúcnosti zmierniť tresty za obdobné hriechy -
s odvolaním sa na rozhodnutie a autoritu proroka. Zároveň však
chceli Muhammada, ako proroka a posla Božieho, spochybniť
a miernejší rozsudok zneužiť, aby medzi ľuďmi rozširovali, že
Muhammad nerešpektuje predchádzajúce nebeské náboženstvá.

Pri samotnom procese sa však prorok židov spýtal, aký trest
ustanovuje Tóra za obdobný hriech. Židia sa ho síce snažili okla-
mať (uvádzali iný - miernejší trest, než bol v Tóre určený), no Mu-
hammad (p.) oslovil čestného učenca spomedzi zhromaždených ži-
dov, ktorý verejne priznal, že Tóra trestá mimomanželský po-
hlavný styk ukameňovaním. Muhammad (p.) preto rozhodol, že
rovnako ako pri rozhodovaní o iných sporných prípadoch týkajú-
cich sa židov, sa aj tentoraz bude riadiť ustanoveniami Tóry, a od-
súdil previnilcov na smrť ukameňovaním.

Napriek tomu, že išlo o spravodlivé rozhodnutie v súlade so ži-
dovskými zákonmi, pobúrilo toto rozhodnutie práve tých židov,
ktorí chceli celú situáciu zneužiť (celá udalosť je podrobnejšie opí-
saná vo výklade k znameniu Koránu 5:41).

b) V druhom prípade poprední židia prišli opäť k Muhamma-
dovi a žiadali ho o rozhodnutie v inej veci. No Muhammad mal už
dosť tých úkladov a pokusov zo strany tejto časti židov. Boh mu
však tentokrát dal v Koráne (v znameniach 5:41 a nasledujúcich)
na výber, či vec rozhodne, alebo nie. Muhammad sa rozhodol sám

o spore nerozhodovať a ponechal na židoch, aby si určili rozhodcu a spor si rozhodli sami.

c) Aj kresťanom Muhammad (p.) zaručil náboženskú slobodu. Keď kresťania z oblasti Nežránu (približne 1200 km od Mediny) prišli za prorokom Muhammadom, aby si ho vypočuli, čo káže, diskutovali s ním o rôznych otázkach a pri odchode ho požiadali, aby s nimi poslal niekoho zo svojich spoločníkov, ktorý by rozhodoval v sporoch medzi nimi. Táto udalosť je uvedená v tretej kapitole Koránu a vo výklade k znameniu 3:61.

1.1.3 Rešpektovanie niektorých zvyklostí a obyčajov zaužívaných v tej dobe

Islamské náboženstvo bolo zoslané, aby napravilo niektoré základné zásady a obyčaje, ktoré prevládali medzi ľuďmi a vyznávačmi rôznych náboženstiev. To ale neznamenalo, že malo zmeniť úplne všetko. Všetko sa automaticky ani nedalo zmeniť. Bol potrebný určitý čas na to, aby sa muslimovia učili zásady svojho náboženstva, ktoré neboli dané všetky naraz, ale postupne, aby sa ich ľudia naučili a postupom času zavádzali do svojho života.

Ako príklad môže poslúžiť zákaz požívania opojných nápojov a látok. Najprv bolo v Koráne zoslané znamenie, ktoré oznamovalo, že opojné nápoje a látky majú škodlivé účinky. Neskôr bolo zakázané modliť sa v stave opitosti, až napokon bolo požívanie opojných nápojov a látok definitívne zakázané.

Dobré zvyky a obyčaje sa však mali zachovať a podporovať. Tak to prikazuje napr. znamenie 4:6 Koránu, podľa ktorého porúčnik siroty môže jesť z majetku, ktorý spravuje, pokiaľ by bol chudobný. Môže tak urobiť podľa dobrej zvyklosti, ktorá platí na tom ktorom mieste a čase.²⁵⁴

V tejto súvislosti je veľmi dôležité si uvedomiť, že v niektorých prípadoch viazali muslimov mierové a spojenecké dohody s niektorými nemuslimami (so vtedajšími spojencami). Na tieto dohody sa nevzťahovali automaticky zásady a normy islamského náboženstva, ale sa riadili aj zaužívanými zvyklosťami a obyčajmi vtedajšej doby. To sa prejavovalo najmä pri spojeneckých zväzkoch a dohodách, v zmysle ktorých sa zmluvné strany (muslimovia aj nemuslimovia) zaviazali, že sa budú podporovať pri ochrane všetkých zúčastnených strán na týchto dohodách, proti nepriateľom, ktorí by napadli niektorú zo strán dohody alebo jej spojencov.

Uzatváranie takýchto spojeneckých dohôd nebolo nič nezvyčajné. Nasledujúce dva príklady nám objasnia, akú podstatnú rolu, ešte stále, zohrávali prevládajúce zvyky a obyčaje v živote vtedajšej medinskej spoločnosti.

a) Rozdelenie vojnovkej koristi a milodarov.

Vojnová korisť sa zvyčajne rozdelila celá medzi tých plnoletých mužov, ktorí sa boja zúčastnili. Taká bola zvykosť vo vtedajšej spoločnosti. Znamenia Koránu to však zmenili. Napr. znamenie (verš) 8:41 určilo povinný podiel na koristi niektorým kategóriám ľudí v spoločnosti. Išlo najmä o tie nemajetné vrstvy spoločnosti,

²⁵⁴ K tomu pozri napr. aj znamenie Koránu 65:2

ktoré boli v núdzi. Pri rozdeľovaní milodarov sa podielu na nich dožadovali aj bohatí a majetní ľudia. Keď im prorok Muhammad z nich nič nedal, niektorí sa rozhorčovali, že milodary rozdelil nespravodlivo.²⁵⁵ Z uvedeného príkladu je zrejmé, že v otázke rozdeľovania vojnovnej koristi a milodarov, prevládali stále medzi muslimami a ich spojencami staré zvyky a obyčaje, ktoré sa ťažko a len postupne prelamovali. Platil dovtedy zaužívaný zvyk, že bohatší plnoletí muži dostanú z vojnovnej koristi najviac, niekedy dokonca aj tí, ktorí sa boja nezúčastnili. Keď chcel Muhammad (p.) túto obyčaj prelomiť a korisť rozdeliť medzi tých chudobnejších (ktorí o svoje majetky prišli, alebo neboli majetní), niektorí bohatší a zámožnejší ľudia sa proti tomu postavili a neváhali Muhammadovi vyčítať, že korisť rozdelil nespravodlivo, hoci ho uznávali za posla a proroka a o jeho čestnosti a spravodlivosti nepochybovali. Korán ich za to karhal, pričom určil spôsob rozdelenia vojnovnej koristi. To ale neznamenal, že s tým boli všetci spokojní. Ako sme už uviedli, musíme brať do úvahy, že v Medíne a v jej okolí žili veriaci muslimovia, žili tam aj muslimovia, ktorých viera nebola úplne silná, ale aj pokrytci, ktorí prijatie islamského náboženstva len predstierali. Žili tam aj spojenci muslimov, ktorí neboli muslimami, preto sa ich spojenecký vzťah s muslimami zväčša riadil miestnymi zaužívanými zvykmi a obyčajmi, pričom mnohé z nich uznávali aj židia, kresťania a iní, ktorí v oblasti Arabského polostrova žili.

²⁵⁵ K tomu pozri znamenie Koránu 9:58 a výklad k nemu

b) Rozhodnutie o naložení s vojnovými zajatcami z radov porazených židovských kmeňov z Mediny a jej okolia.

O tejto otázke a o tomto rozhodnutí sa písalo veľa, tak v dielach muslimských autorov, ako aj v dielach nemuslimských autorov, či už v minulosti alebo v súčasnosti. Myslíme si však, že táto téma bola opakovane zneužívaná na prezentovanie a ospravedlnenie rôznych politických a iných postojov v minulosti aj v súčasnosti, tak autormi z radov nemuslimov, ako aj autormi z radov muslimov. Častokrát sa z nevedomosti alebo aj zámerne, nebrali do úvahy historické fakty, stav spoločenského povedomia, zvyky a obyčaje doby, ale najmä, v tom čase existujúce spojenecké dohody, ktoré museli muslimovia ctíť a dodržiavať. Až pochopením všetkých uvedených faktorov v ich súhrne, môžeme dospieť k zrelému hodnoteniu celej situácie okolo rozhodnutia o naložení s vojnovými zajatcami z radov porazených židovských kmeňov z Mediny a jej okolia. Treba pritom brať do úvahy, že išlo o dve oddelené rozhodnutia, ktoré boli prijaté v rôznych časových obdobiach (nenadväzovali na seba).

b.1) Odsunutie kmeňa Bení Al-nadír. Bení Al-nadír bol kmeň, ktorý podľa Dohody spadal pod spojenectvo s kmeňom Al-avs, preto preňho platilo to, čo platilo pre arabský kmeň Al-avs. Bení Al-nadír však od začiatku nerešpektoval ustanovenia Dohody a brojil proti muslimom. Nepodstatné porušenia Muhammad prehliadal a v rámci možnosti sa ich snažil riešiť pohovorom. To ale platilo dovtedy, kým sa členovia tohto kmeňa nedopustili vážnej vojnovej zrady voči muslimom, resp. voči ostatným obyvateľom Mediny, ktorí sa zaviazali dodržiavať Dohodu. Kmeň Bení Al-

nadíř, okrem iného, nabádal Qurejšovcov (ktorí v tom čase navyiac bojovali proti muslimom) na boj proti prorokovi Muhammadovi a muslimom a prezrádzal im slabé miesta v opevneniach muslimov, cez ktoré mohli preniknúť a s muslimami skoncovať.²⁵⁶

Kmeň Bení Al-nadíř totiž okrem uvedeného, potom ako bol odsunutý do mesta Chajbar, zhromaždil svoje sily a podnietil Qurejšovcov spolu s ďalšími kmeňmi, aby zaútočili na muslimov v Medíne. V dôsledku toho došlo neskôr k vojenskému stretu Al-čandaq (Zákop).²⁵⁷

b.2) Odsunutie kmeňa Qurejza (Bení Qurejza). Ohľadom trestu kmeňa Qureza existuje niekoľko zachovaných správ. Vzhľadom na viaceré historické spojitosti, sa zdá byť najbližšia k pravde tá správa, ktorú zaznamenal Al-zahri a v ktorej uviedol: „Ibn Šeháb rozprával, že posol boží (požehnanie a mier boží nech ho sprevádzajú) vyrazil k Bení Qurejza. Obliehal ich, až kým sa oni sami nerozhodli, že ohľadom ich trestu prijmú rozhodnutie Saeda Ibn Muáza. Saed pritom nesúhlasil s tým, aby vo veci rozhodol dovtedy, kým nebudú s tým obe strany, t. j. muslimovia a židia, súhlasiť.“²⁵⁸ Saed rozhodol, že budú zabití ich muži a budú rozdelené ich ženy a majetky. V ten deň bolo zabitých štyridsať mužov s výnimkou Amra Bin Saeda, o ktorom posol boží (p.) povedal: On kázal dodržiavať dohody a zakazoval zradu, preto sa zachránil.“²⁵⁹

²⁵⁶ Mahdi Rizqallah Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, vydal: Stredisko kráľa Fahda pre výskum islamských štúdií v roku 1992, str. 417

²⁵⁷ M. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 256

²⁵⁸ M. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 266

²⁵⁹ M. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 244

Z uvedenej správy a toho, čo jej predchádzalo, je evidentných niekoľko skutočností:

b.2.1) Saed Ibn Muáz bol vodcom kmeňa Al-avs, ktorého spojencom bol kmeň Bení Qurejza,

b.2.2) Muhammad (p.) dal kmeňu Bení Qurejza na výber, či má o ňom (o jeho treste za zradu) rozhodnúť on sám v zmysle záverečných ustanovení Dohody, ktorú mali uzatvorenú, alebo má o ňom rozhodnúť Saed. Treba pritom ešte poznamenať, že medzi kmeňom Al-avs a kmeňom Bení Qurejza existovala skoršia spojenecká dohoda na základe ktorej oba kmene (kmeň Al-avs a Qurejza) vystupovali, ako jedna strana,

b.2.3) Kmeň Bení Qurejza si vybral, aby o jeho treste rozhodol jeho skorší spojenec kmeň Al-avs, ktorého predstaviteľom bol Saed,

b.2.4) Saed o kmeni Bení Qurejza rozhodol tak, ako bolo už uvedené. Tu ostáva otáznе, či Saed o kmeni Bení Qurejza a jeho predstaviteľoch rozhodol v zmysle ustanovení Tóry, ktorá hovorila, že trest za to, že niekto odmietne uzatvoriť mier (čo je omnoho menší prehrešok ako vojnová zrada), je zabitie všetkých mužov a rozdelenie žien, detí, dobytku a všetkého, čo je v meste, medzi víťazné vojsko (pozri ustanovenie Biblie, Piata kniha Mojžišova, 20. kapitola, verše 10 - 15), alebo či o ňom Saed rozhodol v zmysle miestnych zvykov a obyčajov, ktoré sa v podobných prípadoch v tej dobe uplatňovali, t. j. miestnych zvykov a obyčajov, ktoré sa uplatňovali v prípade, keď sa niektorý rod alebo kmeň dopustí vojnovéj zrady. Zvlášť, ak berieme do úvahy, že Dohoda sa

v niektorých svojich ustanoveniach odvolávala na zvyklosť. Obe možnosti totiž prichádzajú do úvahy, aj keď niektorí orientalisti sa prikláňali skôr k prvej možnosti, že o nich Saed rozhodol podľa uvedeného ustanovenia Tóry (Starého zákona),²⁶⁰

b.2.5) Počet tých, ktorí boli zabití z kmeňa Bení Qurejza. Správa uviedla, že išlo o popredných predstaviteľov kmeňa Bení Qurejza, ktorí zradu naplánovali a vykonali. K tomuto záveru sa prikláňa aj Dr. Muhammad Bin Fáres Al-jamil.²⁶¹ Dr. Al-jamil uviedol, že niektoré zachované správy z tej doby uvádzajú počet zabitých mužov len v počte šesťnástich mužov,

b.2.6) Dôvod uplatnenia uvedeného trestu voči predstaviteľom kmeňa Bení Qurejza jasne vyplýva z poslednej vety správy, ktorú Al-zahri uviedol. Ten na záver uvádza, že posol boží nepovolil uplatnenie trestu voči Amrovi Bin Saedovi, pretože ten kázal dodržiavať dohody a zakazoval zradu. Z toho jasne vyplýva, že dôvodom uplatnenia trestu bola vojnová zrada. Niektorí autori dokonca pokračujú vo vysvetľovaní uvedenej správy ďalej a uvádzajú, že skôr ako by bolo išlo o trest, išlo o ochranné opatrenie, aby sa v budúcnosti neopakovalo to, čo židovský kmeň Bení Al-nadír vykonal potom, ako mu muslimovia povolili odísť z Mediny, keď predstavitelia tohto kmeňa začali činne vyzývať ostatné kmene, vrátane kmeňa Qurejš, na aktívny boj proti muslimom.

²⁶⁰ M. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 274

²⁶¹ M. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 244

Rozhodovanie o naložení s vojnovými zajatcami z radov porazených židovských kmeňov z okolia Mediny ovplyvnili najmä tieto faktory:

1. Rozhodovanie sa udialo po vojnovom strete známom ako Bitka Al-chandaq (Zákop), počas ktorej prechádzala Medina, hlavné mesto Medinského islamského štátu, svojím najťažším a existenčným obdobím. Medinu vtedy obklúčili nepriatelia muslimov vojskom v počte približne 10.000 bojovníkov. Cieľom nepriateľského vojska bolo muslimov úplne vykynožiť, čo znamenalo, že keby bolo v boji uspelo (vyhralo), jeho príslušníci by nebrali do úvahy žiadne príbuzenské vzťahy, ktoré ich spájali s muslimami a ani žiadna milosť by v ich srdciach neostala. O tom hovorí aj deviata kapitola Koránu (znamenie 9:8 a nasledovné).

2. V tomto ozbrojenom strete mali proti sebe stáť na jednej strane vojsko Qurejšovcov a ich spojenci v počte okolo 10.000 bojovníkov a na strane druhej vojsko muslimov v Medine s ich spojencami, medzi ktorých patrili aj niektoré židovské kmene, ktoré obývali Medinu a jej okolie, ktoré mali s Muhammadom a muslimami uzatvorenú už spomenutú Dohodu. V rámci uvedenej Dohody mali muslimom pomáhať proti ich spoločnému nepriateľovi a brániť Medinu a jej obyvateľov. Muslimov ale spájali mierové a spojenecké dohody aj s inými kmeňmi (nielen s týmito židovskými) a tie museli dodržiavať a konať v ich zmysle.

3. Počas obliehania Mediny a muslimov, sa muslimovia na poslednú chvíľu dozvedeli, že židia z Mediny a jej okolia uzatvorili tajnú dohodu s vojskom Qurejšovcov, na základe ktorej židia

odkryjú časť opevnenia Mediny, aby mohli do nej bojovníci Qurajšovcov vniknúť a napadnúť muslimov. Včasné odhalenie plánu umožnilo muslimom prekaziť celý tento komplot, a židom, ktorí tam boli, sa ho nepodarilo uskutočniť. Tým bola zmarená najväčšia príležitosť nepriateľov muslimov sa ich zbaviť.

4. Pod vplyvom tohto neúspechu a ďalších okolností, nepriatelia muslimov ukončili obliehanie Mediny a vrátili sa späť do Mekky, resp. do svojich domovov. V strete Al-chandaq muslimovia obstáli a ich nepriatelia boli porazení.

V tejto súvislosti stojí za zmienku, že Korán používa na označenie nepriateľov muslimov výraz „tí, ktorí odmietli uveriť“, ktorý je často nesprávne prekladaný ako „*neveriaci*“. Týmto slovným spojením, t. j. tí, ktorí odmietli uveriť, bola (okrem iného) zvýraznená skutočnosť, že nepriatelia muslimom bojovali proti muslimom predovšetkým z náboženských dôvodov. Zriedkakedy tam boli iné, než náboženské dôvody, čo nepriatelia muslimov aj priznávali, zvlášť že mnohých z nich spájali s muslimami rodinné a priateľské vzťahy, najmä z predislamského obdobia.

5. Nebola to prvá zrada židov žijúcich v Medine voči Muhammadovi a muslimom. Už predtým sa pokúsili Muhammada zabiť (viedol ich vtedy jeden z ich vodcov Kaeba Bin Al-ašraf), snažili sa rozvrieť nepriateľstvo medzi dvomi najsilnejšími arabskými kmeňmi (Al-avs a Al-chazraž), ktoré obývali Medinu (medinskí muslimovia), Muhammada a muslimov ohovárali, podsúvali im lživé správy, aby ich rozhádali a iné. Napriek tomu sa k ním Muhammad správal tolerantne a nabádal k tomu aj svojich

spoločníkov a muslimov, aby sa k nim správali dobre, aby im tolerovali, čo sa dalo, jednak v zmysle Dohody, ktorú s nimi mali uzatvorenú a jednak preto, že židia boli tiež nasledovníkmi nebeského náboženstva.

Po vojenskom stretnutí Al-chandaq, sa však situácia podstatne zmenila.

1. Židia z Mediny zásadným spôsobom a za použitia ľsti porušili Dohodu a nepomohli pri obrane Mediny a jej obyvateľov medzi ktorých aj oni patrili.

2. Židia nielenže nepomohli pri obrane Mediny a jej obyvateľov, ale dokonca pomohli nepriateľom muslimov.

3. Išlo o samotnú existenciu Medinského islamského štátu, t. j. o existencie muslimov ako takých.

4. Muslimov viazali spojenecké dohody a zmluvy s inými kmeňmi a rodmi. Pokiaľ by prejavili slabosť (práve v tejto etape), vyslali by tým signál, že muslimovia sú slabí a možno ich napadnúť a pozabíjať beztrešne (existenčný precedens), čo by mohlo spôsobiť zánik Medinského islamského štátu.

5. Nielen časť muslimov, ale aj spojenci muslimov, sa dožadovali prísneho trestu za zradu, ktorej sa dopustili židovské kmene z Mediny a jej okolia.

6. Židia sa ani nesnažili ospravedlniť za to, čo vykonal, ba naopak, požiadali o pomoc židov žijúcich v opevneniach v okolí Mediny, aby im pomohli proti muslimom. Tí im podporu poskytl, čo

sa v skutočnosti rovnalo vyhláseniu vojny muslimom a ich spojencom.

Evidentné je, že prorok Muhammad bol sklamaný z postoja židov od ktorých očakával skôr podporu než zradu. Nemal už však, po všetkom uvedenom, na výber a pod neustálym dožadovaním sa ich potrestania zo strany časti muslimov a spojencov muslimov, ako aj pod vplyvom skutočnosti, že sa uvedení židia opevnili v opevneniach ďalších židovských kmeňov v okolí Mediny, musel prikázať vojsku vyraziť proti nim. Situácia sa už tak vyhrotila, že židia už viac nemohli ostať v Medine a v jej okolí potom, ako vyhlásili vojnu muslimom a ich spojencom a nebolo možné im už ani viac dôverovať.²⁶² O to viac, že ostatné kmene, ktoré boli na Arabskom polostrove, čakali na výsledok boja Muhammada (p.) a muslimamov s kmeňmi z Mekky a ich spojencov. V závislosti od toho sa potom buď pridali na jednu, alebo na druhú stranu. Qurejšovci sa vtedy totiž považovali za vedúci kmeň Arabov vo vzťahu k ochrane Domu - Káby, ale aj za tých, ktorí proti Muhammadovi a islamu začali otvorenú vojnu. Mnohé arabské kmene sa na to pozerali pohľadom: „Vyčkajte. Ak by nad nimi zvíťazil (Muhammad nad Qurejšovcami), potom pravdu hovorí a je prorokom.“ Aj preto bola výhra nad Qurejšovcami a ich spojencami dôležitá a ušetrila životy mnohých ľudí z radov muslimov aj nemuslimov, ktorí by proti muslimom chceli bojovať.

Muhammad ako najvyššia politická a vojenská autorita štátu, už musel poslať vojsko do boja proti uvedenými židovským kmeňom.

²⁶² K tomu pozri aj znamenie Koránu 59:2

Vojsko muslimov a ich spojencov preto vyrazilo smerom k pevnostiam židov v okolí Mediny a porazilo ich.

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že nie všetci židia porušili svoje dohody. Boli takí, ktorí dohody dodržiavali a dokonca prijali islamské náboženstvo, alebo sa pridali k vojsku muslimov. Najznámejší z nich bol napr. už spomenutý Abdulláh Bin Salám s časťou svojej rodiny a rodu. Ďalej to bol žid menom Muchajriq, ktorý bojoval na strane muslimov a v boji aj padol. Keď Muchajriq išiel do boja, odkázal: „Ak by som v boji padol, môj majetok patrí Muhammadovi, nech s ním urobí, čo uzná za vhodné.“ Prorok Muhammad o ňom povedal: „Muchajriq je jeden z najlepších židov.“²⁶³

O počte židov, ktorí žili v Medine pred príchodom proroka Muhammada do nej, nájdeme rôzne údaje v historických zdrojoch. Pri niektorých je evidentné, že sú nadmerne prehnané a nereálne. Keď sme postupne skúmali dôvody, prečo tomu tak mohlo byť, znova nás to viedlo k určitým politickým cieľom a politickému pozadiu, ktoré vládlo v neskoršom období.

Doložené a známe historické fakty z tej doby sú však jasné a na ich základe možno odhadnúť približný počet židov v Medine v tom období. Jedným z takýchto faktov je počet vojska muslimov, ktoré sa zúčastnilo na dvoch vojenských stretoch, najmä v Bedre a Uhude. Aj keď ohľadom počtu vojakov v oboch stretoch, sa nájdú v niektorých historických zdrojoch určité odchýlky, tie sú minimálne a ojedinelé. Informácie o počte vojakov sú preto ustálené

²⁶³ Mahdi Rizqallah Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, vydal: Stredisko kráľa Fahda pre výskum islamských štúdií v roku 1992, str. 392

medzi muslimami. V bitke Bedr ich bolo okolo 300 muslimov a v bitke Uhod ich bolo okolo 1000 (vojakov). Pri bitke Bedr pritom išlo čisto o muslimov z Muhážírinov (muslimov pôvodom z Mekky) a Ansarov (muslimov pôvodom z Mediny). Ansarovia pochádzali z kmeňa Al-avs a kmeňa Al-chazraž, t. j. z dvoch najväčších kmeňov v Medine, ku ktorým boli ešte z predislamskej doby na základe spojeneckých dohôd pridružené židovské kmene, ako sme už uviedli. V Bitke Uhod sa už boja zúčastnili nielen Muhážíríni a Ansárovia, ale aj ľudia z ďalších arabských kmeňov z okolia Mediny, ktorí v nej ale nebývali. Ak vezmeme do úvahy, že z vojska muslimov v bitke Uhod sa odpojila takmer tretina vojska²⁶⁴ a spolu s ňou sa skoro odpojili od vojska aj dva ďalšie kmene, čo by znamenalo, že by sa od neho odpojili skoro dve tretiny vojska, tak nám vychádza, že stály základ vojska v tom čase skutočne tvorilo okolo 300-400 muslimov (mužov) pochádzajúcich z Muhážírinov a Ansárov. Ak by sme ich rozdelili rovnomerne a brali za základ, že Muhážírínovia tvorili tretinu a Ansárovia dve tretiny, potom bude počet mužov Ansárov okolo 200-300 mužov schopných boja. To znamená, že počet mužov bojaschopných z radov židovských kmeňov obývajúcich Medinu musel byť menší než tento počet, keďže tieto kmene boli pridružené k jednému alebo druhému arabskému kmeňu na základe spojeneckých dohôd. Je logické, že keby bol počet bojaschopných židov dohromady väčší, boli by židia tam žijúci tvorili jeden celok a premohli by arabské kmene Al-avs a Al-chazraž, ktoré už aj tak boli znepriatelené.

²⁶⁴ K tomu pozri výklad k znameniu Koránu 3:122

Tento náš záver podporujú dve skutočnosti: a) znenie Dohody, keď sú židovské kmene spomenuté v sumári kmeňov a rodov, ktoré v Medine v tom čase žili, b) mapa o rozložení rodov a kmeňov v Medine z doby, keď sa odohrala bitka Al-chandaq (Zákop), ktorú Dr. Muhammad Bin Fáres Al-jamil prevzal z Atlasu islamu od autora Husejna Munesa²⁶⁵, v ktorej vidieť, že opevnenie Bení Qurajza tvorilo malé zoskupenie domov medzi zoskupeniami domov, ktoré tvorili Medinu. Na zreteli pritom treba mať, že Medina nebola vtedy veľkým mestom, čo dokazuje aj počet dospelých boj schopných mužov, ak berieme do úvahy aj všeobecne vysokú úmrtnosť medzi ľuďmi tej doby.

Záver nás preto vedie v prípade muslimov a židov z Mediny a židov z Chajbaru k tomu, že išlo skôr o menšie zoskupenia ľudí, ktoré tam žili.

Skutočnosť, že vo vzťahu k židovským kmeňom išlo na oboch stranách vždy o politickú záležitosť (nie náboženskú), dokladuje aj to, že vo dvoch prípadoch sa Muhammad (p.) oženil s dcérami popredných a najvplyvnejších predstaviteľov porazených židovských kmeňov. Stalo sa tak v prípade jeho manželky Safijja Bint Huzej Bin Achtab, ktorej otec bol vodcom porazeného židovského kmeňa Bení Al-nadír a stalo sa to aj v prípade jeho manželky Žuvejrija Bint Al-háres, ktorá bola dcérou vodcu porazeného židovského kmeňa Bení Al-mustaleq. O tom, prečo si ich posol a prorok Muhammad vzal za manželky, sa písalo veľa a ešte viac sa o tom polemizovalo. Avšak faktom ostáva, že a) obe boli zajaté, čo v tej

²⁶⁵ M. Al-jamil, Prorok a židia z Mediny, str. 289

dobe znamenalo, že mali postavenie otrokýň, ktoré ako vojnová korisť pripadli víťazovi, b) obe boli bez majetkov, keďže ich kmene boli porazené a majetky ich rodín pripadli víťazom, c) obe boli vdovy po už zosnulých manželoch. Preto podľa nás neobstojí žiadne tvrdenie, že sa s nimi Muhammad (p.) oženil pre ich krásu, z túžby po nich, pre ich spoločenské postavenie, atď. V zmysle toho, čo už o oboch uvedených manželkách Muhammada (p.) vieme, môžeme stručnou analýzou dospieť k tomu, aká bola situácia Safijji a Žuvejrii predtým, než sa s nimi prorok Muhammad (p.) oženil. Známe fakty sú:

a) Obe, Safijja a Žuvejrija, boli zajaté a patrili medzi zajatkyne. To znamená, že obe v zmysle zvyklostí tej doby na uvedenom území, pripadli ako vojnová korisť víťazom a mali postavenie otrokýň. Napriek tomu, že Korán a prorok Muhammad od počiatku kládli dôraz na oslobodzovanie otrokov spod otroctva a na dobré správanie sa k otrokom, nebolo ani možné, ani reálne, otroctvo úplne ukončiť, pretože vtedajšia doba na celom svete považovala otroctvo za niečo samozrejmé a za ustálenú zvyklosť. Zmeniť pohľad ľudí na celú vec bol možný len postupom času a viacerými generáciami. Veľkým krokom v tomto smere bolo, že islamské náboženstvo viedlo muslimov k neustálemu redukovaniu počtu otrokov. Jediný spôsob, ako sa mohli noví otroci objaviť v rámci islamského štátu, bolo to, že pochádzali z vojnovéj koristi alebo boli kúpení z územia mimo štátu. Uvrhnúť niekoho do otroctva mimo uvedených dvoch spôsobov bolo neprípustné, čo nakoniec viedlo spolu so snahou iných krajín, k zrušeniu otroctva. Vráťme sa teraz k Safijji a Žuvejrii. Obe boli v postavení otrokýň (pred ich

prepustením z tohto stavu prorokom Muhammadom) na dosah ruky. Znamenalo to, že ak by bolo išlo Muhammadovi o akýkoľvek pôžitok alebo o iný cieľ, mohol ho dosiahnuť bez akejkolvek námahy a komplikácií spojených s manželstvom s nimi. Preto otázku pôžitku, je možné podľa nás, z celej veci hneď na začiatku vylúčiť.

b) Tak Safijja, ako aj Žuvejríja boli v čase tesne predtým, než si ich Muhammad (p.) vzal za manželky, nemajetné. Totiž aj majetky, ktoré mali ich rodiny predtým, sa rozplynuli. Obe si skôr potrebovali od niekoho požičať, aby sa vykúpili spod otroctva, za predpokladu, že by ich majiteľ súhlasil s ich vykúpením sa. Preto akékoľvek úvahy o tom, že by bol zámer manželstva finančný, tým odpadávajú. Pripomíname pritom skutočnosť, že Safijja a Žuvejríja pochádzali z rôznych rodov, boli zajaté v rozdielnych obdobiach, prorok Muhammad si ich vzal za manželky v rôznych časoch, pričom, keď si Žuvejríju bral, už bol ženatý so Safijjou.

c) Obe, Safijja aj Žuvejríja, boli v čase, keď sa s nimi Muhammad (p.) oženil, vdovy. Preto nie je možné tvrdiť, že by si ich Muhammad (p.) vzal, pretože boli panny a túžil po nich.

d) Z historických zdrojov je možné usúdiť, že skutočnosť, že si Muhammad (p.) vzal Safijju a neskôr Žuvejríju, rozhnevalo jeho manželky, ktoré vtedy mal. Javí sa to zreteľne napr. z postoja prorokovej manželky Ajiši, ktorá sa snažila zabrániť sobášu Muhammada (p.) so Žuvejríjou. Avšak nakoniec uznala opodstatnenosť tohto manželstva. Treba pritom podotknúť, že keby si bol Muhammad (p.) ponechal Safijju a Žuvejríju ako otrokyne, nebola by ani jedna z jeho manželiek voči tomu nič namietala. Preto v tomto

smere je možné skonštatovať, že oba sobáša, hneď na začiatku skôr skomplikovali Muhammadovi (p.) život omnoho viac, než by mu priniesli akýkoľvek úžitok.

e) Prichádzame k ďalšiemu dôležitému bodu. Manželky boli z právneho hľadiska nositeľkami mnohých oprávnení, najmä zákonného dedičského práva a zákonného práva na zaopatrenie tak materiálne, ako aj citovo. Otrokyne nič z toho nemali. Otrokyne síce mali z pohľadu zásad islamského práva, právo na základné potreby a dobrého zaobchádzania, vrátane ďalších práv, ktoré im náležali, ale ich právne a spoločenské postavenie sa ani zďaleka nepribližovalo k postaveniu manželiek. Preto aj z hľadiska povinností a požiadaviek kladených na manžela, bolo neporovnateľne výhodnejšie mať otrokyňu, než manželku. Navyše, prorok Muhammad sa ani jednej nedotkol, kým nebola jeho manželkou a on sám ich nabádal k tomu, aby sa oslobodili, aby si ich následne vzal za zákonné manželky. Pritom ako s otrokyňami, mal ich pán zákonné právo s nimi nažívať zo všetkých stránok.

f) Posledná a najpodstatnejšia skutočnosť spočíva v tom, že posol a prorok Muhammad (p.) trávil svoje noci modlením sa a svoje dni spravovaním a vybavovaním záležitostí muslimov. Veľa času na plnohodnotný manželský život v ponímaní, v akom ho my chápeme, mu neostávalo. Logicky to znamenalo, že Muhammad (p.) nepotreboval mať viac ako jednu manželku, ku ktorej by mal všetky povinnosti, ktoré jej ako manželke náležali podľa Koránu. K tomu ešte pridáme fakt, že prorok Muhammad nežil pohodlným životom z hľadiska hmotných statkov, ktoré by mal. Mohol mať všetko, ale žil jednoduchým životom, čo sa odrážalo aj na jeho

dome a rodinnom živote. Doprial sebe aj svojim manželkám len to, čo potrebovali, so všetkou striednosťou. Pritom im dal na výber, či ostanú s ním žiť takým jednoduchým životom, alebo ich má uvoľniť z manželského zväzku a rozviesť sa s nimi, aby si ony mohli vziať niekoho, kto by im doprial viac pohodlia a luxusu. Ony si ale vybrali ostať s prorokom Muhammadom. (K tomu pozri znamenia Koránu 33:28 a nasledujúce.)

Po všetkom, čo sme uviedli, sa vynára otázka: Prečo si prorok Muhammmad vzal za manželku Safijju tesne po porážke jej kmeňa v boji a po jej zajatí spolu s jej ľuďmi; a následne, prečo si tým istým spôsobom vzal aj Žuvejrijju tesne po porážke jej rodu v boji a po jej zajatí spolu s jej ľuďmi?! Nebola to túžba, ani majetky, ani spoločenské postavenie. Prorok Muhammad si pridal povinnosti ku svojim dovtedajším povinnostiam a dcéry nepriateľov muslimov sa stali jeho manželkami, čo znamenalo, že získali aj vysoké postavenie medzi muslimami.

Jednoduchú, logickú a presvedčivú odpoveď môžeme nájsť v závere rozprávania Ajiši, manželky proroka Muhammada (p.) o tom, ako si Muhammad (p.) vzal za manželku Žuvejrijju. Ajiša uviedla: „Správa o tom, že posol Boží (p.) sa oženil so Žuvejrijjou, dcérou Al-háres Bin Ebí Dirár, sa rozšírila medzi ľuďmi. Keď sa to ľudia dozvedeli, povedali: „Títo (ľudia z jej rodu zajatí v boji, ktorí by sa dostali do otroctva) sú príbuzní posla Božieho (p.)!“ Nato oslobodili všetkých, ktorých vlastnili.“ Ajiša pokračovala a uviedla: „Tým, že sa s ňou (prorok Muhammad) oženil, oslobodili sa spod otroctva obyvatelia sto domov z rodu Bení Al-

mustaleq. Nepočula som o žene, ktorá by bola väčším požehnaním pre svojich ľudí, ako bola ona.“²⁶⁶

Išlo tu isto o politické rozhodnutie Muhammada (p.). Totiž postupom času, čím viac sa základné zásady islamu umocňovali v prvých muslimoch, tým viac ich oni chápali, prijímali a stávali sa súčasťou ich myslenia a správania. O to viac sa v nich umocňovali dobré mravy a zásady milosti a spravodlivosti. Muhammad totiž vedel, že ak si Safijju alebo Žuvejrijju ponechá ako otrokyňu, mali by obe svoje čiastočne vážené postavenie, avšak nie ako slobodné ženy a ako jeho manželky. Odrazilo by sa to síce pozitívne na osobnom postavení Safijji a Žuvejrijji, ale nie na postavení ich ľudí. Muhammad vedel, že pokiaľ by boli oslobodené a stali by sa jeho manželkami, malo by to veľký dopad aj na ich ľudí. Kým v dôsledku politickej situácie tento dopad bol menší v prípade Safijji, u Žuvejrijji, s ktorou sa proroka Muhammad oženil neskôr, to bol už veľmi výrazný dopad. O tom sa aj Ajiša zmienila v citovanom výroku.

Môže sa tu vynoriť otázka citov v manželstve? Ak sa manželstvo proroka Muhammada so Safijjou a Žuvejrijjou uzatvorilo z uvedených dôvodov, kde je potom náklonnosť a kde sú city muža a ženy, ktoré sa majú prejaviť pred manželstvom a počas neho? Aj tu je odpoveď zrejmalá. O prorokovi Muhammadovi bolo známe jeho vysoko morálne správanie. Mal pochopenie pre všetkých. Vľúdne a milostivo sa správal ku všetkým. V Koráne je opísaný

²⁶⁶ Abú Muhammad Abdul Malek Bin Hišám Al-maáfri (známy pod prezývkou Ibn Hišám), Al-síra Al-nabavija (Prorokov životopis), vydal: Turás Al-islám, druhý zväzok, tretia časť, str. 295

tak, že má veľmi vznešené správanie. To mu dosvedčili nielen muslimovia, ale aj jeho nepriatelia. Z začať život s človekom podobných vlastností, nepredstavuje problémom pre žiadnu ženu. Takého muža by si každá žena obľúbila, ak nie ihneď, tak postupom času určite. To sa aj stalo v prípade Safijji a Žuvejrijji, ktoré si proroka obľúbili ihneď, už len pre samotný fakt, že pre obe chcel to najlepšie v čase, keď sa ony nachádzali v najhoršej životnej situácii. Muhammad (p.) dobre vedel, že manželstvo kvôli vyššiemu a ušľachtilému cieľu je jedna vec a spomienka jeho manželiek, najmä Safijji na udalosti, ktoré sa stali, bola vec druhá. Napriek tomu, že Safijja mala Muhammada (p.) rada, spomienka na to, čo sa udialo predtým s jej ľuďmi, ju zrejme zarmucovala. Ibn Omar spomenul: Posol boží (p.) sa Safijji ospravedlnil viackrát a pritom hovoril: „Safijja! Veď tvoj otec proti mne šťval Arabov!“ Pripomínal jej to a vysvetľoval, až napokon Safijju zármutok prešiel.²⁶⁷

Muhammad (p.) sobášom so Safijjou a neskôr aj s Žuvejrijjou, chcel okrem iného naučiť muslimov, ako aj spojencov muslimov, že k porazeným ľuďom sa treba správať s milosťou a ušľachtilosťou. Muhammad (p.) v pozícii hlavy štátu musel v novej muslimskej spoločnosti rešpektovať mnohé vtedajšie zvyky. Tie v uvedenej oblasti prevládali od nepamäti a riadili sa nimi nielen Arabi, ale aj židia, kresťania a rôzne rody a kmene, ktoré vtedy v tej oblasti žili. Muslimovia síce islam nasledovali, no boli v nich zakorenené zvyky a zvyklosti, ktoré sa až časom darilo meniť. Dôležitosť

²⁶⁷ Ebí Muhammad Abdullah Bin Muhammad Bin Žafar Bin Al-asbaháni, známy pod prezývkou Ebí Al-šejch, Správanie sa proroka a jeho slušnosť, vydal: Al-dár Al-masrijja Al-lubnánija, Káhira 1993, str. 73

zvykov a zvyklostí u lidí dokladuje okrem iného skutočnosť, že v niektorých prípadoch, keď im Muhammad (p.) niečo prikázal, niektorí muslimovia sa spýtali, či je to príkaz Boží, alebo je to rozhodnutie, ktoré Muhammad (p.) sám učinil. Keď prorok Muhammad povedal, že to pochádza od Boha, muslimovia poslúchli. Keď ale povedal, že tak on rozhodol a ide o rozhodnutie vo svetských záležitostiach, muslimovia niekedy oponovali, inokedy inak radili, s cieľom dosiahnuť čo najlepšie rozhodnutie v danej veci.

Arabi v tej dobe kládli veľký, až prehnaný dôraz, na svoj pôvod, rod a rodinu. Príbuzenské vzťahy u nich mali veľmi veľký význam a váhu. S tým súvisela aj krvná pomsta, ako jeden z prostriedkov, ktoré vyjadrovali nadmernú ochranu rodových a príbuzenských vzťahov, skutočnosť kvôli ktorej sa medzi kmeňmi viackrát viedli dlhoročné vojny. Môžeme si preto predstaviť, do akej neľahkej situácie a dilemy sa muslimovia a ich spojenci dostali, keď vojna utíchla a prorok Muhammad sa oženil so Žuvejrijjou. U muslimov a ich spojencov nastala dilema v podobe otázky, ako môžu vziať za otrokov a trestať ľudí, ktorých spája príbuzenský vzťah s prorokom Muhammadom! Bola to ťažká dilema, ale priniesla očakávaný výsledok.

O prorokovi Muhammadovi bolo pritom známe, že muslimov učil islam nielen slovami, ale aj svojimi činmi a správaním. Neraz musel Muhammad (p.) urobiť prvý krok a byť prvým, kto nejaký úkon urobil, aby tak aj ostatní muslimovia urobili. Inak by sa k tomu možno neodhodlali.

O prorokovi Muhammadovi bolo známe aj to, že nemal rád krivdu, nespravodlivosť alebo pomstu. Vždy, keď mohol odpustiť krivdu, ktorej by sa voči nemu niekto dopustil, odpustil ju.

Napriek tomu, čo všetko sa počas zakladania Medinského mestského štátu a následne islamského štátu za života proroka Muhammada odohralo, ako bola napr. snaha niektorých židov v Medine proroka zabiť hodením skaly naňho, neskoršie zrady židovských kmeňov a porušenie Dohody, snaha kresťanského mnícha Abú Ámera o privolanie byzantského vojska na boj proti muslimom a iné, ostávali vzťahy Muhammada a Medinského štátu s vyznávačmi uvedených náboženstiev žijúcich v susedných oblastiach, dobré (ako to bolo napr. s kresťanmi z oblasti Nažranu). Muhammad nikdy neuplatnil osobnú pomstu voči nikomu, čo sa v plnej miere prejavilo pri dobytí Mekky, kde žili ľudia, ktorí mu najviac ubližovali, doviedli ho k tomu, že spolu s muslimami museli z nej utiecť a boli to oni, kto viedli proti nemu a muslimom viaceré boje len z nenávisti voči islamskému náboženstvu a jeho hodnotám.

Ak sa v historických zdrojoch uvádzajú rôzne udalosti, nezhody, spory, ba dokonca vojenské strety medzi muslimami a nemuslimami, je potrebné uvedomiť si pritom najmä dve základné skutočnosti:

1. Takéto nezhody a spory sa vždy týkali len niektorých jednotlivcov alebo určitej skupiny, nevzťahovali sa automaticky na určitý celok alebo spoločenstvo. Bolo tomu tak napr. vo vzťahu k už spomínaným židovským kmeňom. Napriek tomu, že tam došlo k celkovej zrade, prorok Muhammad to nevztiahol na jednotlivcov,

o ktorých vedel, že kázali dodržiavanie a váženie si dohôd a záväzkov. Svojím sobášom so Safíjjou a neskôr aj Žuvejríjjou, dal možnosť vo vzťahu k jednotlivcom a rodinám, minimalizovať následky a dopady porušenia Dohody a dopustenia sa zrady. Našli sa aj kresťania, ktorí brojili proti prorokovi Muhammadovi a muslimom, čo však neznamenal, že muslimovia sa pustili do sporu so všetkými kresťanmi, ktorí tam boli. Muslimovia sa vysporiadali s týmito jednotlivcami a život pokračoval ďalej. Platilo to aj vo vzťahu k nemuslimom vyznávajúcim iné, než uvedené náboženstvá. Platilo to však aj vo vzťahu k pokrytcom z radov muslimov, ktorí s islamským náboženstvom mali spoločné len toľko, že sa k nemu hlásili, ale jeho zásady dodržiavali len v minimálnej miere.

2. Nie všetko, čo sa v historických zdrojoch uvádza, možno považovať automaticky za správne a dôveryhodné. Je známe, že inak sa píše história z pohľadu víťaza a inak z pohľadu porazeného. Inak sa píše aj v prípadoch, ak sa chce zneužiť na politické, ekonomické alebo iné ciele, a pod. Preto je potrebné, v rámci možnosti, si vždy overiť dôveryhodnosť zdroja z ktorého sa čerpá. V tomto smere sa ani tie najdôveryhodnejšie historické zdroje nevyhnú kritike v určitých častiach, čo je prirodzené. Ako príklad môžeme uviesť knihu historika Ibn Isháqa pod názvom „Životopis posla božieho“ (arabsky „Síretu rasulilláh“) od Ibn Isháqa. Toto rozsiahle dielo sa považuje za prvú ucelenú kroniku života proroka Muhammada, preto zaujíma svoje vážené miesto medzi historickými zdrojmi. Ibn Ishák túto kroniku zozbieral niekedy v rozmedzí rokov 120 - 130 letopočtu Hižri. Napriek významu diela Ibn Isháqa, sa mu vyčítali mnohé nepresnosti, ale aj použitie nedôveryhodných zdrojov.

Ide tu najmä o básne, ktoré sa považovali za cenný zdroj informácií a ktorých je tam mnoho. Okrem toho, sa ako negatívum tomuto zdroju, pripisuje väčšie množstvo informácií prevzatých zo zdrojov iných než islamských. Tak napr. Ibn Isháq uvádza celý rodokmeň prorokov od Adama až po Muhammada, ale tento rodokmeň sa nenachádza nikde v islamských zdrojoch, čo znamená, že ho Ibn Isháq prevzal buď zo židovských rozprávání alebo z toho, čo počul v rámci ľudovej tradície. Napriek tomu ostáva jeho dielo veľmi cenným zdrojom informácií. Pri jeho použití však treba brať zreteľ na niektoré uvedené nedostatky. O korekciu tohto diela sa neskôr snažil historik Ibn Hišám, ktorý niekedy ku koncu 2. storočia letopočtu Hižri, vydal dielo pod názvom „Životopis podľa Ibn Hišáma“. I toto dielo sa stalo veľmi známym a jeho obsah sa považoval za dôveryhodnejší, než to bolo u Ibn Isháqa. Napriek nedostatkom, ktoré sa vyčítali obom dielam, stali sa spolu s ďalšími dielami, ktoré boli po nich napísané, významným zdrojom historických údajov a ukazovateľom toho, čo sa medzi ľuďmi v tej dobe ústne prenášalo.

Vo vzťahu k údajom, ktoré sa uvádzajú v historických zdrojoch o udalostiach okolo vojenských stretov, najmä v súvislosti s porušením Dohody židovskými kmeňmi, ktoré žili v Medine a jej okolí, možno skonštatovať, že na tieto údaje sa vzťahuje to, čo sa vzťahuje na mnohé ďalšie údaje a udalosti. V najstarších historických zdrojoch a kronikách totiž postupovali autori pri ich písaní tak, že sa snažili zozbierať a napísať všetko, čo sa o určitej udalosti ústne prenášalo alebo napísalo. Znamenalo to, že o určitej udalosti sme sa mohli niekedy stretnúť s niekoľkými verziami, ktoré sa dopĺňali,

alebo si dokonca protirečili. To si od nás v dôsledku, vyžaduje zvýšenú potrebu analýzy uvedených udalostí a zamyslenia sa nad nimi. Na strane druhej, napriek uvedenými nedostatkom, ide o veľmi cenný zdroj informácií, za ktorý by sme mali byť uvedeným kronikárom a historikom nesmierne vďační, pretože oni uprednostnili historickú pravdu a úprimnosť pred všetkým ostatným (a to aj pred svojimi osobnými pocitmi a zámermi). Mali možnosť vybrať si z množstva verzii jednu, ktorá sa im pozdávala alebo ktorá by bola prijateľná v spoločenských a politických podmienkach ich doby. Mohli dať prednosť pohodliu pred snahou o zachovanie pravdy, ktorá sa v spleti údajov nachádzala. Snaha o zachovanie takejto pravdy, niektorých kronikárov a autorov nakoniec stála život. To, že nám uvedení historici a kronikári zachovali to, čo sa o určitej udalosti dopočuli, nám však dáva slobodu bádať, porovnávať a analyzovať, v dôsledku čoho si môžeme vytvoriť vlastný názor a záver. Máme pritom základné vodidlo, ktoré nám ukazuje metódu, ktorou by sme mali veci analyzovať a cez ktorú by sme mali na veci nazerať. Okrem toho je potrebné uvedomiť si, že ide už o historické udalosti, ktoré sa odohrali dávno za určitých spoločenských, politických a ekonomických podmienok, ktoré dokážeme len sčasti pochopiť, keďže sme v tej dobe nežili a nezažili sme ich, aby sme ich mohli úplne pochopiť. História preto netreba zamieňať so súčasnosťou, ale sa z nej poučiť, aby prinášala dobro a lepší život pre všetkých.

Pri posudzovaní všetkých historických udalostí a údajov spojených s prorokom Muhammadom a s prvými muslimami, je potrebné ich vždy posudzovať podľa známych vlastností a správaní

sa proroka Muhammada a prvých muslimov. O tom sa nám zachovali totiž tie najdôveryhodnejšie správy a údaje, častokrát podložené aj konkrétnymi prípadmi a udalosťami.

1.2 Organizácia Medinského islamského štátu

Ako sme už v predchádzajúcom výklade uviedli, pred príchodom Muhammada (p.) do Mediny, žilo a vládlo v Medine niekoľko kmeňov a rodov. Na lepšie pochopenie ďalšieho výkladu, je potrebné priblížiť si geografickú štruktúru Mediny. Medina sa totiž nachádzala medzi dvoma horami a lemovaná bola dvoma údoliami. Vstup a výstup do nej bol možný len z dvoch strán. Na jednej strane žili pôvodné arabské kmene, na druhej strane taktiež žili pôvodné arabské kmene. Z boku mali samostatne svoje domy Bení Qurejza a za nimi rod Bení Qejnuqá, ktorého opevnenie a obydlie siahali až do centra Mediny. Jednotlivé rody a kmene pritom tvorili na území Mediny samostatné zoskupenia, vôkol ktorých neboli budovy a domy (tvorili akoby ostrovčeky domov). Medinské kmene a rody, aj keď žili v jednom meste, mali každý z nich svoje územie na ktorom žil a mal postavené svoje domy, ktoré si spravoval, udržiaval a bránil.

Po príchode proroka Muhammada spolu s muslimami z Mekky, sa spísala Dohoda. Z hľadiska dovtedajšieho usporiadania ľudí v Medine, Dohoda nič nemenila. Potvrdila dovtedajší stav, ale s tým, že jasne, ale hlavne písomne, zachytila tento stav. Vzhľadom však na dovtedajšie spory oboch arabských kmeňov spolu

s ich spojencami zo židovských kmeňov, Dohoda určila, že spory, ktoré by vznikli, sa predložia na rozhodnutie prorokovi Muhammadovi. Ako to vyplýva zo znenia Dohody, nešlo prioritne o malé alebo statusové spory, ktoré si mohli jednotlivé kmene a rody riešiť podľa zvyklosti alebo ustanovení svojho náboženstva. Išlo hlavne o spory, ktoré by mohli narušiť mierové spolunažívanie a bezpečnosť štátu alebo by mohli viesť k veľkej krivde a nespravodlivosti.

Z hľadiska spravovania vecí verejných v Medinskom štáte po príchode proroka Muhammada, ich Záfer Al-qásimi rozdelil na: a) vnútorné záležitosti, b) zahraničné záležitosti, c) vojenské záležitosti.²⁶⁸

Al-qásimi v rámci vnútorných záležitostí určuje niektoré administratívne a štátne funkcie. Z nich uvedieme napr. funkcie: hlavného poradcu, tajomníka, učiteľa, pisára Koránu, pisára úradných listov a rozhodnutí, pisára dohôd a zmlúv, správcu úradnej pečate, účtovníka, správcov jednotlivých administratívno-správnych jednotiek štátu, dozorcú nad trhom a finančnými operáciami na ňom, vykonávateľa uložených trestov, správcu daní a poplatkov, správcu dávky zakat, znalcov, sudcov.

Vo vzťahu k zahraničným záležitostiam Al-qásimi uvádza funkcie: vyslanca, tlmočníka a prekladateľa.

V rámci vojenských záležitostí, bolo ustanovených tiež niekoľko funkcií, z ktorých spomenieme napríklad: ohlasovateľ mobilizácie, nositeľ vlajky, veliteľ skupiny (armáda bývala rozdelená

²⁶⁸ Záfer Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, vydal: Dár Al-nafaes, Bejrút 1987, str. 47

do 5. skupín: predná, zadná, dve bočné a stred), veliteľ lukostrelcov, veliteľ jazdcov, správca zbraní, správca zásobovania.

1.3 Základy na ktorých bol Medinský islamský štát založený

Z hľadiska založenia a existencie Medinského štátu, je možné určiť niekoľko základných zásad a princípov, na ktorých bol založený a na ktorých fungoval. K týmto zásadám a princípom časom pribúdali ďalšie, a to v príčinnej súvislosti s rozšírením sa štátu a štruktúry jeho orgánov a jeho organizácie.

Princíp slobody. Princíp slobody zahŕňa v sebe viaceré druhy jednotlivých druhov slobôd. Najvýznamnejšie z nich sú: individuálna sloboda, sloboda presvedčenia a náboženského vyznania, slobody politické a sociálne.

a) Individuálna sloboda. Z pohľadu islamského náboženstva je individuálna sloboda zaručená a chránená. Obmedziť ju je možné len v niektorých výnimočných prípadoch, keď je potrebné chrániť dôležitý záujem ostatných, t. j. spoločnosti a štátu. Ak posudzujeme otázku individuálnej slobody, jej základom je ničím neobmedzená sloboda jednotlivca, ktorej obmedzenie prichádza len ako niečo mimoriadne a má trvať len dovtedy, kým nepominie dôvod jej obmedzenia.

b) Sloboda presvedčenia a náboženského vyznania. Viackrát sme zdôraznili, že sloboda presvedčenia a náboženského vyznania nesmie byť obmedzená. Vyplýva to aj zo základnej zásady Koránu,

ktorá určuje, že nikto nesmie byť prinútený zmeniť svoje náboženstvo.²⁶⁹ Príkladov rešpektovania tejto zásady prorokom Muhammadom a jeho spoločníkmi je viacero. Vzťahovalo sa to tak na židov, kresťanov, ako aj na ľudí iných náboženstiev. Tu je ale na mieste objasniť jednu podstatnú záležitosť, ktorá sa častokrát zamieňa s touto zásadou. Rešpektovanie náboženskej slobody je záručené každému v plnom rozsahu. Neznamená to však, že nie je možné obmedziť niektoré ustanovenia iných náboženstiev, ktoré škodia spoločnosti v ktorej žijú ľudia vyznávajúci rôzne náboženstvá. Zdôrazňujeme pritom, že musí ísť o veľmi škodlivé ustanovenie a nestačí len fakt, že je v rozpore s islamským náboženstvom. Na lepšie pochopenie tohto rozdielu, uvedieme zopár jednoduchých príkladov. Islamské náboženstvo zakazuje konzumáciu opojných nápojov, medzi ktoré patrí alkohol. Neznamenalo to však, že sa konzumácia alkoholu zakázala úplne aj kresťanom, ktorí žili na území štátu. Tí mali dovolenú jeho konzumáciu, ako aj obchodovanie s ním. Ďalší príklad sa týka židovského náboženstva. Židovské náboženstvo zakazuje konzumáciu mäsa a tuku určitých druhov zvierat, .t. j. zakazuje konzumáciu niečoho, čo islamské náboženstvo povoľuje. To však neznamenalo, že sa prikázalo aj židom žijúcim na území islamského štátu, aby konzumovali uvedené druhy mäsa a tuku. Ďalším príkladom je udalosť, ktorá sa odohrala vtedy, keď k prorokovi Muhammadovi (p.) prišla delegácia kresťanských duchovných z Nežránu. Keď nastal čas ich modlenia, pomodlili sa v prorokovej mešite. Niektorí prorokovi

²⁶⁹ Pozri znamenia Koránu 2:256, 88:21-22

spoločníci sa tomu začudovali a chceli im v tom zabrániť, ale pro-
rok Muhammada (p.) im dal pokyn, aby ich nechali modliť sa. Pri
vojenských výpravách, ktoré Muhammad (p.) posielal, mnohokrát
odkázal vojsku, okrem iného: „*Kto by sa chcel držať kresťanského
alebo židovského náboženstva, nesmie byť nútený ich zanechať, ale
bude platiť žizju.*“ Žizia je poplatok za ochranu. Muslimovia platili
zakat, ako jeden zo základných náboženských úkonov, ktorý ne-
muslimovia nemuseli platiť, preto nemuslimovia platili žizju - po-
platok za ochranu na financovanie verejných záležitostí a obrany
štátu.

c) Slobody politické. Tie spočívali hlavne v tom, že muslimovia
mali pri mnohých príležitostiach aj za čias Muhammada (p.), voľ-
nosť vyjadriť svoje názory, vrátane nesúhlasu s niektorými rozhod-
nutiami samotného Muhammada (p.), pokiaľ nešlo o rozhodnutie
dané Bohom v Koráne. Bolo tomu tak napr. pri uzatvorení mieru
Al-hudajbija. Základné pravidlo, ktoré platilo bolo, že pokiaľ
o niektorej otázke nebolo v Koráne zoslané konkrétne ustanovenie,
možnosť vyjadrenia názoru bola zachovaná aj v politických zále-
žitostiach.

O základných zásadách na ktorých sa Medinský štát budoval,
Al-qásimi vo svojej knihe o systéme vlády v islamskom nábožen-
stve, napísal: „Systém vlády v islame je postavený, podľa toho, ako
to Boh a jeho posol chceli, na šiestich základných princípoch:

slobody, spravodlivosti, rovnosti, vzájomnej porady (šúra), existencie opozície, sebakritiky.²⁷⁰

Na princíp slobody Al-qásimi poukázal tým, že v období počas ktorého stáli na čele štátu prví štyria kalifovia po smrti Muhammada (obdobie Rášidovského kalifátu), bola sloboda slova a vyjadrovania sa zaručená. Každý, kto chcel, mohol vyjadriť svoj názor slobodne, a v rámci slušnosti aj oponovať rozhodnutiam verejnej moci bez toho, aby ho čokoľvek postihlo. Dokonca prví štyria kalifovia to od ľudí sami požadovali, aby ich ľudia upozornili, pokiaľ by si mysleli, že oni sa zmýlili alebo v niečom prekročili medze.

Dr. Al-salabi k princípu slobody napísal: „Princíp slobody bol jedným z hlavných princípov na ktorom bola postavená vláda v období Rášidovského kalifátu. Tento princíp ukladá zabezpečenie a zaručenie slobody všetkým ľuďom v rámci princípov islamského práva, a to tak, aby sa s ním nedostali do rozporu .. V čase rášidovských kalifov boli všeobecné práva a slobody, ktoré dnes poznáme, známe a zaručené. Ide napr. o slobodu náboženského vyznania, slobodu pohybu a presídlenia sa, právo na bezpečie, právo na nedotknuteľnosť obydlia, právo na nedotknuteľnosť majetku, právo na slobodu prejavu.“²⁷¹

Al-qásimi princíp spravodlivosti videl najmä v zachovávaní spravodlivosti vo všetkých záležitostiach verejného života.

²⁷⁰ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 63

²⁷¹ Dr. Ali Muhammad Muhammad Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fí síret Osmán Bin Affán, vydalo: Dár Al-fažr Lilturás, druhé vydanie 2010, str. 94

Princíp rovnosti sa prejavil predovšetkým v tom, že v čase, keď vo vtedajšom svete prevládalo všade otroctvo a bolo bežnou súčasťou politického, spoločenského a ekonomického života (pričom aj samotní otroci sa delili ďalej na určité podskupiny), Korán a prorok Muhammad (p.) určili, že otroctvo sa má postupne eliminovať. Znamenie Koránu 49:13 (ktoré sme si uviedli), pritom otroctvo obmedzilo a určilo rovnosť ľudí. Prorok Muhammad v tomto smere povedal: „*Všetci pocházate z Adama a Adam pochádza zo zeme.*“ Ďalej povedal: „*Ludia sú si rovní ako zuby na hřebeni.*“ Taktiež povedal: „*Žiaden Arab nemá žiadnu prednosť pred nearabom, iba ak bohabojnosťou.*“ Podobne, ako uvedené znamenie Koránu, aj výroky proroka Muhammada určovali, že jediné, čím môže získať jeden človek prednosť (v zmysle morálnej prednosti) pred iným, je vyšší stupeň bohabojnosti, pričom takúto prednosť získa u Boha, na pozemský život sa ona nevzťahuje. Al-qásimi na uvedené poukazuje aj jedným z mnohých správání, ktoré sa o Muhammadovi (p.) zachovali, keď všetko, čo Muhammad (p.) kázal, aj aplikoval a sám bol prvý, kto sa toho držal.

Uqba Bin Ámer bol zodpovedný za starostlivosť o Muhammadovu mulicu, ktorú aj viedol počas ciest na ktorých sprevádzal proroka Muhammada. Uqba spomínal, že raz viedol ťavu posla božieho určitú časť noci. Posol mu povedal: „Zastav ju.“, preto ju zastavil. Potom (prorok) zišiel dole z nej a povedal: „Uqba! Nasadni.“ Uqba povedal: „Jedinečný je Boh. Posol boží! Mám byť vyššie než ty a ešte k tomu na tvojej ťave?!“ On mi ale povedal: „Nasadni.“ Zopakoval som to niekoľkokrát, až som sa bál, že sa dopustím neposlušnosti voči poslovi božiemu. Preto som nasadol

na jeho ťavu. Potom prikázal ťave pohnúť sa, ona vstala, ja som na nej sedel a posol Boží ju viedol.“ (Prorok Muhammad zosadol a peši viedol ťavu, kým Uqba sedel na nej; tak pokračovali v ceste.)

Uvedené potvrdzuje, že jedna z hlavných zásad na ktorej islamské náboženstvo spočíva, je zásada rovnosti v jej najvšeobecnejšej rovine. Rovnosť ľudí, rovnosť rás, rovnosť národov, rovnosť pôvodu, rovnosť pohlaví, rovnosť v spoločenskom postavení a pod.

Zásada spravodlivosti je ďalšou zo základných zásad na ktorých bol islamský Medinský štát vybudovaný. Spravodlivosťou sa pritom myslí, spravodlivosť v jej najširšom zmysle slova, ktorá zahŕňa spravodlivosť človeka vo vzťahu k Bohu, k sebe samému, k ostatným ľuďom, ako aj k ostatným tvorom a prostrediu v ktorom žije. V takomto poňatí je zásada spravodlivosti prezentovaná aj v systéme vlády a fungovania štátnych orgánov - v jej najširšom rozsahu. Uplatňovanie spravodlivosti nie je preto obmedzené len na súdnictvo a na právny systém, vrátane ich inštitúcií, ale na každého človeka, nech by zastával akýkoľvek post alebo funkciu. V Koráne je zoslaný príkaz: „**Boh prikazuje spravodlivosť a konanie dobra a pomáhanie príbuzným a zakazuje nemravnosti a odsúdeniahodné veci a nevraživosť. Poučuje vás, azda sa poučíte.**“ (Korán 16:90)

O uplatňovaní spravodlivosti, Ibn Tejmija poznamenal: „Ľudia nikdy nepochybovali o tom, že následok nespravodlivosti je veľmi zlý a následok spravodlivosti je veľmi dobrý. Preto sa hovorí: Boh dá zvíťaziť spravodlivej krajine, aj keď by bola krajinou, ktorá odmieta vieru v Boha, a nedopraje víťazstvo krajine, v ktorej

nespravodlivosť vládne, aj keď by bola veriaca.“ Na inom mieste ďalej poznamenal: „... na spravodlivosti stojí všetko. Ak sa terajší život niekoho zakladá na spravodlivosti, bude fungovať, aj keď by dotyčný nedúfal v život ďalší a konečný. Ak by sa však nezakladal na spravodlivosti, nebude fungovať, aj keď by mal dotyčný takú silnú vieru, ktorá mu bude dobrom odplatená v živote ďalšom a konečnom.“²⁷²

Princíp existencie opozície. Opozícia v jej pravom slova zmysle je priamo spätá so slobodou. Jedine tam, kde existuje sloboda slova a myslenia, môže existovať aj slobodná a funkčná opozícia, ktorá môže svoje názory vyjadrovať bez toho, aby bola za to štátnou mocou prenasledovaná alebo obmedzovaná. Islamský právny systém, ako sme už uviedli, sa v prvom rade odvíja od základných princípov obsiahnutých v Koráne a v doloženej a dôveryhodnej tradícii zachovanej po prorokovi Muhammadovi. Preto aj v tomto smere tu máme niekoľko základných princípov, ktoré inakosť názorov nielen pripúšťajú, ale ju aj priamo prikazujú. Napríklad Al-qásimi uvádza znamenie Koránu 3:110, ktoré hovorí „**Stali ste sa najlepším spoločenstvom, aké kedy bolo pre ľudí vytvorené; prikazujete chvályhodné veci a správania a zakazujete odsúdeniahodné veci a správania a veríte v Boha...**“ Ďalej je to znamenie Koránu 3:104, ktoré hovorí: „**A nech je vo vašich radoch spoločenstvo, členovia ktorého vyzývajú k dobru a prikazujú**

²⁷² Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 99

chvályhodné veci a správanie a zakazujú odsúdeniahodné veci a správanie. To sú tí, ktorí prospeli.“

V uvedených dvoch znameniach je jasný príkaz ľuďom, aby dbali o správu verejných vecí. Ak si to spojíme s ostatnými zásadami, na ktorých je islamské náboženstvo postavené, ako je zásada spravodlivosti, zásada odovzdania zverených vecí a ich čestného spravovania a iné, dospievame automaticky k záveru, že všetci by sa mali zaujímať o veci verejné, avšak najmä určitá skupina ľudí (spoločenstvo takýchto ľudí), ktorá je tým poverená alebo dotknutá viac než ostatní. Ohľadom slov „nech je“, ktorými sa začína znamenie Koránu 3:104, výklady Koránu polemizujú, či ide o niečo chcené, alebo je to povinnosť znamením priamo daná.

Al-qásimi vo svojej knihe o systéme vlády, na strane č. 103 cituje Al-ghazáliho z jeho knihy Al-ihjá (Vzkriesenie), kde Al-ghazáli napísal: „Prikazovanie chvályhodných vecí a zakazovanie odsúdeniahodných vecí, sú najväčším princípom v náboženstve. Je to tá najdôležitejšia vec, s ktorou Boh poslal všetkých prorokov. Keby to bolo zanedbané a prestalo by sa podľa toho konať a kázať, proctvo by sa stalo neúčinné, zaniklo by náboženstvo, zavládlo by zanedbávanie vecí, rozšírila by sa neznalosť a nespravodlivosť, rozšírila by sa skaza, rozšírilo by sa porušovanie (základných zásad), skaze podľahe krajina, ľudia sa dostanú do záhuby, **aj keď by necítili, že sa do záhuby dostali, skôr ako v deň vzkriesenia..“**

Al-qásimi pokračuje a píše: „Islam nezabudol v tomto smere ani na úlohu ženy. V Koráne v znamení 9:71 bolo zoslané: „**Veriaci**

muži a veriace ženy sú si dôverníkmi jeden druhému. Kážu chvályhodné veci a zakazujú odsúdeniahodné veci, konajú modlitbu, dávajú zakat a poslúchajú Boha a Jeho posla. Tých Boh zahrnie svojou milosťou. Ved' Boh je mocný a múdrosťou oplýva.“ Rašid Rida napísal k tomuto znameniu komentár v ktorom uviedol: „Boh ustanovil absolútny dôvernicky vzťah a dôveru veriacim ženám, popri veriacich mužoch. Do tohto dôvernického vzťahu sa zaraďuje dôvernicky vzťah bratstva, vzájomná láska-vosť, vzájomná finančná a sociálna pomoc, dôvernicky vzťah podpory vo vojenských aj politických záležitostiach .. To, čo je v znamení uvedené ohľadom povinnosti kázať chvályhodné veci a zakazovať odsúdeniahodné veci, povinnosť uložená tak mužom ako aj ženám, to sa vzťahuje na všetko, čo by bolo ústne povedané alebo písomne napísané. Do tohto rámca spadá aj kritika vládcov z radov kalifov, kráľov, princov a každého, kto je v tejto hierarchii vlády nižšie postavený. To si ženy uvedomovali a v zmysle toho aj konali.“²⁷³

Muhammad (p.) z pozície vedenia islamského štátu, prijímal všetku kritiku a názory iných, aj keď by sa neboli zhodovali s jeho názormi a rozhodnutiami. Snažil sa vypočúť názory alebo námietky svojich spoločníkov a každého, kto by sa na niečo sťažoval. Skôr ho zaujímala kritika, než súhlas a lichôtky. Príhod vypovedajúcich o týchto skutočnostiach, je v tradícii po prorokovi Muhammadovi mnoho. Boli to napr. udalosti spojené s uzatvorením mieru Al-hudejbijja, spor ohľadom rozdeľovania koristi, atď. Ak by

²⁷³ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 101-103

niekto sledoval v tradícii proroka Muhammada, ako sa Muhammad (p.) správal k tým, ktorí s jeho názorom nesúhlasili alebo v niečom oponovali, zistí, že nevynechal ani jednu príležitosť bez toho, aby muslimov a ostatných ľudí nevedol k zásadám a správaniam prikazovaným v Koráne. To sa potom prejavovalo aj v samotných postojoch, najmä postojoch prorokových spoločníkov a prvých kalifov po jeho smrti. Samotný spor medzi prívržencami kalifa Aliho a Muáviju (ktorý počal aj hnutie šiitov), možno vnímať ako spor politického charakteru, ktorý vzišiel z presadzovania uvedených základných zásad a pravidiel. Príkladov existencie a aplikácie tohto princípu, je mnoho aj v dobe prvých štyroch rášidovských kalifov.

Princíp sebakritiky. Princíp sebakritiky spočíva hlavne v tom, že človek iniciatívne (bez toho, aby to niekto žiadal) neustále hodnotí svoje správanie a podrobuje ho vlastnej osobnej kritike, aby zistil jeho správnosť. Al-qásimi vo vzťahu k tomu princípu poukazuje na niektoré znamenia Koránu. Napr. znamenie Koránu 13:11, ktoré určuje: „**Boh nezmení stav, v akom sa určítí ľudia nachádzajú, až kým oni nezmenia to, čo je v ich dušiach.**“ Človek pritom nemôže zmeniť nič zo stavu v ktorom je, zo spôsobu akým myslí, bez toho, aby sa nad tým zamyslel a podrobil to hodnoteniu a sebakritike. To platí aj vo vzťahu k spoločnosti a vláde, vo vzťahu k inštitúciám, ale aj jednotlivcovi. Ďalšími podobnými znameniami sú znamenia 79:40-41, ktoré uvádzajú: „**Ten, kto sa bál, že predstúpi pred Pána svojho, a preto zakazoval svojej duši túžby, pre toho raj bude útočiskom.**“ Ktokoľvek v pozícii správcu alebo vedúceho úradu, by sa nad týmto znamením úprimne

zamyslel, príjmu ho k neustálej sebakritike a hodnoteniu svojich činov a skutkov.

V spojitosti s týmto výkladom uvedieme jednu príhodu z čias Umejovského kalifátu. Keď kalif Jezíd Bin Muávija zomieral, určil za svojho nástupcu svojho syna Muáviju Bin Jezída. V tom čase mal Muávija 18 rokov. Muávija sa pred ľuďmi neukázal vyše dvoch mesiacov. Potom dal zhromaždiť ľudí, velebil Boha a povedal: „Ľudia! Pozrel som sa na to, čo mi bolo uložené a že som bol poverený vám vládnuť. Keď som to ale v sebe úprimne so zodpovednosťou voči Bohu zvážil, zistil som, že mi nenáleží vládnuť ľuďom, medzi ktorými sú ľudia, ktorí by vládli lepšie než ja a sú na to oprávnenejší. Vyberte si preto jednu z dvoch možností: Buď sa tejto povinnosti vzdám a vyberiem pre vás za vládcu niekoho, u ktorého budem presvedčený a spokojný, že bude dobrým vládcom, pričom máte môj záväzok, že nebudem skúpy poskytnúť vám akúkoľvek radu vo veciach náboženstva alebo vášho terajšieho života, alebo si vyberiete vy niekoho a oprostíte ma toho.“ Ľudia to však neprijali a nechceli sa ho vzdať. Bení Umejja (rod Umejjoycov) sa však začal obávať, že sa mu vymkne z rúk kalifát a prevezme ho niekto iný. Preto jeho členovia povedali: „Princ veriacich! Zvážime to a požiadame Boha, aby nám ukázal, čo je správne.“ Muávija odpovedal: „Máte to mať, ale poponáhľajte sa.“ Neprešlo zopár dní a Muávija bol bodnutý, preto k nemu (dotknutí ľudia z rodu Umejjoycov) vošli a povedali mu: „Vyber ľuďom vládcu s ktorým budeš spokojný, že bude dobrým vládcom.“ Muávija im ale odpovedal: „Keď umieram to odo mňa chcete?! Nie veru, prisahám na Boha. Keď to malo sladkú chuť, nechcel som

z toho nič viac, prečo by som sa mal teraz trápiť kvôli tomu, keď to má už horkú chuť!“²⁷⁴ Muávija mal poslednou vetou na mysli, že keď vládnutie dobre chutilo a mohol si ho užiť, tak sa ho vzdal. Keď odchádza zo života, by mal na seba vziať bremeno určenia toho, kto bude miesto neho pokračovať! Je badať, že v radoch prvých muslimov, ale aj v generáciách, ktoré po nich nasledovali, boli aj takí ľudia na čele štátu, ktorí povinnosť vedenia štátu nechceli brať na seba, brali ju ako bremeno za ktoré sa budú pred Bohom zodpovedať. Ujali sa preto svojho úradu nie s veľkým nadšením, no zároveň takúto úlohu pocítovali, ako svoju povinnosť voči Bohu v prvom rade, čo sa nakoniec prejavovalo v ich činoch pri dodržiavaní základných princípov uložených v Koráne. To bol prípad Abú Bakra, Omara, aj Osmána, napriek niektorým Osmánovým chybám, príklad Aliho, ale aj niektorých kalifov Umejovského kalifátu, Abbasovského kalifátu a tých, ktorí prišli v obdobiach po nich.

1.4 Niektoré okamihy zo života Medinského islamského štátu počas života Muhmmada (p.)

Uviedli sme si v predchádzajúcom výklade zásady na ktorých bol vybudovaný islamský medinsky štát a jeho počiatky. Preto je žiadúce si aspoň v stručnosti uviesť niečo aj o zakladateľovi tohto

²⁷⁴ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 115

štátu, o jeho vlastnostiach, správaniach a zásadách, na ktorých tento štát založil spolu s ostatnými muslimami.

O živote Muhammada (p.) sa napísalo veľa publikácii. Niektoré boli stručné, iné rozsiahle. Autori niektorých publikácii sa snažili v nich uviesť len dôveryhodné zdroje, ako sa to len dalo. Iní autori si zasa na dôveryhodnosti zdrojov z ktorých čerpali, nedávali záležať, a písali všetko, čo počuli alebo čítali, bez rozlíšenia. Znami kronikári a učitelia v prvých storočiach Hižri pritom hovorili, aby nik nebral informácie a stanoviská, ktoré oni uvádzajú, bez toho, aby mal prístup k tomu, odkiaľ ich oni prevzali.

Berúc do úvahy uvedené upozornenie učencov, sme sa rozhodli oboznámiť sa s niektorými vlastnosťami proroka Muhammada, prostredníctvom jeho výrokov a správania, s uvedením zdroja z ktorého takéto výroky pochádzajú. Treba pritom mať na mysli, že prorok a posol Muhammad učil ľudí zásady islamského náboženstva a ich uvedenie do života.

Niektoré vlastnosti Muhammada (p.) preberieme z publikácie „Správanie proroka a jeho slušnosť“²⁷⁵, ktorú napísal Ebí Muhammad Abdullah Bin Muhammad Bin Žafar Bin Al-asbaháni, známy pod prezývkou Ebí Al-šejch. Ebí Al-šejch vo svojej publikácii zoradil výroky prorokových spoločníkov, manželiek a muslimov, ktorí niečo o prorokovi rozprávali, v poradí za sebou, označené vzostupne arabskými číslicami. Pritom pri každom z nich uviedol stupeň dôveryhodnosti. Nami prevzaté výroky z knihy Al-asbaháního, sme preto na záver výroku označili číslom, ktoré zodpovedá

²⁷⁵ E. Al-asbaháni, Správanie sa proroka a jeho slušnosť

číslu tohto výroku v pôvodnej publikácii. Podotýkame pritom, že sme sa z jeho knihy snažili v prvom rade brať len tie výroky, ktoré boli označené najvyšším stupňom dôveryhodnosti.

Z hľadiska výpovednej hodnoty, považujeme uvedenie týchto výrokov za hodnotnejšie, než keby sme mali ich obsah len interpretovať.

Za jeden zo základných výrokov možno považovať nasledujúci výrok prorokovej manželky Ajiši. Jedného dňa bola Ajiša, manželka proroka Muhammada, opýtaná na to, aké bolo správanie posla Božieho Muhammada. Ona odpovedala, že on sa vo svojom správaní riadil Koránom. (9)

Osmán Bin Affán, tretí rášidovský kalif spomínal: „Veru, prisahám na Boha, sprevádzali sme posla božieho (p.) počas cestovania, ale aj v čase, keď sa necestovalo. Chodil navštevovať našich chorých, sprevádzal pohreby, chodieval do boja s nami, pomáhal nám vždy s tým, čo mal, či už mal málo, alebo veľa ...“²⁷⁶

Jednou zo základných vlastností, ktorými bol Muhammad (p.) známy dlho ešte pred posolstvom, bola jeho pravdovravnosť. Svojou pravdovravnosťou bol natoľko známy, že ľudia nepochybovali o ničom, čo povedal. V predislamskom období bol prezývaný slovami „Pravdovravný a poctivý.“ Túto skutočnosť dokladuje aj spôsob, akým Abú Bakr Al-siddíq prijal islamské náboženstvo, ako jeden z prvých muslimov. Abú Bakr bol úspešný obchodník a mal aj nemalý majetok. Bol známy svojou múdrosťou a dobrým správaním. Už v predislamskom období sa Muhammad (p.) a Abú Bakr

²⁷⁶ A. Al-salabi, Tajsír Al Karím Al Manán fí síret Osmán Bin Affán, str. 97

priatelili. Keď Muhammad (p.) ohlásil posolstvo islamu, niektorí muži z kmeňa Qurejš prišli za Abú Bakrom a povedali mu: „Abú Bakr! Tvoj priateľ ..“ Abú Bakr sa spýtal: „Čo je s ním?“ Povedali: „Je v mešite a vyzýva k uctievaniu jedného jediného Boha. Tvrdí, že je prorokom.“ Abú Bakr povedal: „To povedal?“ Odpovedali: „Áno.“ Abú Bakr potom išiel za Muhammadom (p.). Zaklopal na dvere jeho domu a požiadal ho, aby vyšiel von. Keď Muhammad (p.) vyšiel von, Abú Bakr mu povedal: „Abá Al-qásem! Čo sa mi to donieslo o tebe?“ Muhammad (p.) mu povedal: „A čo sa ti o mne donieslo, Abú Bakr?“ Abú Bakr odpovedal: „Donieslo sa mi, že vyzývaš k uctievaniu jedného jediného Boha a že si tvrdil, že si poslom Božím.“ Muhammad (p.) mu nato odpovedal: „Áno, Abú Bakr. Môj Pán ma učinil oznamovateľom radostnej zvesti a varovateľom. Učinil ma výzvou Abraháma a poslal ma ku všetkým ľuďom.“ Abú Bakr povedal: „Prisahám na Boha, že som ťa nikdy nepočul klamať. Si hoden takéhoto posolstva, pretože tvoja česťnosť je ohromná, udržiavaš dobré vzťahy s tvojimi príbuznými a konáš dobro. Vystri svoju ruku, dávam ti svoj záväzok, že ťa budem nasledovať.“²⁷⁷

Poctivosť a česťnosť Muhammada (p.) boli známe pred posolstvom, ale aj po ňom. Napriek tomu, že mnohí Qurejšovci vystupovali ostro proti Muhammadovi (p.) a proti islamskému náboženstvu, stále ho považovali za veľmi čestného a poctivého človeka. Preto ukladali uňho do úschovy a zverovali mu svoje veci aj naďalej. Boli to jeho nepriatelia, ktorí bojovali proti nemu, vystavovali

²⁷⁷ Ali Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, vydal: Dár Al Manára, Židda, Saudska arábia, tretie vydanie, vydané v roku: 1986, str. 73

jeho aj muslimov rôznym nepríjemnostiam a mučeniu a oberali ich o ich majetky. Napriek tomu svoje princípy a správanie Muhammad (p.) neporušil. Neporušil to ani v deň, keď emigroval z Mekky a bolo jasné, že sa do nej tak skoro nevráti. Vtedy oznámil Abú Bakrovi, že si ho vybral, aby ho sprevádzal na ceste do Mediny. Abú Bakr bol celý bez seba od radosti, že bude sprevádzať proroka Muhammada na tejto ceste. Preto vzal dve silné ťavy, ktoré mal a ponúkol tú lepšiu prorokovi Muhammadovi a povedal: „Nasadni, mojím otcom i matkou by som ťa vykúpil (bola to veta, ktorá vyjadrovala, že niekto je veľmi blízky srdcu toho, kto hovorí).“ Prorok Muhammad mu odpovedal: „Nenasadnem na ťavu, ktorá mi nepatrí.“ Abú Bakr povedal: „Je tvoja, posol Boží.“ Muhammad (p.) mu povedal: „To nie. Ale vezmem si ju od teba za cenu, za ktorú si ju kúpil.“ Abú Bakr povedal: „Kúpil som ju za toľko a toľko.“ Muhammad (p.) mu odpovedal: „Dobre, beriem si ju od teba za toľko.“ O tom, že sa prorok Muhammad rozhodol emigrovať, nikto nevedel. Povedal to len Alimu Bin Ebí Tálebovi a prikázal mu, aby sa zdržal v Mekke, až kým nevráti ľudom všetky zverené veci, ktoré si uňho (u proroka Muhammada) ľudia dovtedy uložili. Potom sa prorok Muhammad obrátil smerom ku Kábe a povedal: „Veru ty si najmilšou božou zemou môjmu srdcu. Si aj najmilšou časťou božej zeme Bohu. Nebyť toho, že ma tvoji obyvatelia vyhnali od teba, nebol by som odišiel.“²⁷⁸

Ajiša, manželka proroka Muhammada spomínala, že „Prorok (p.) nikdy neudrel ženu ani sluhu. Nikdy neudrel nič svojou rukou,

²⁷⁸ A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 94 – 95

jedine keď musel pri vojenských stretoch. Aj keď mu bolo ublížené, nepomstil sa za to, že mu bolo ublížené, iba ak by boli porušované základné zásady náboženstva.“ (45, 47, 48) Muhammad (p.) o tom povedal: „Boh trápeniu podrobí tých, ktorí udierajú ľudí v živote pozemskom.“ V tomto smere Anas Bin Málek spomínal, že „Raz dostihol Muhammada (p.) muž z nomádov, ktorí žili v púšti. Chytil Muhammadov horný odev a potiahol ho silno. Pozrel som sa na prorokov krk a videl som, ako na ňom odev zanechal viditeľné stopy toho, ako mu muž silno a prudko odev potiahol. Muž potom povedal: „Muhammad, prikáž, aby mi bolo dané z božích majetkov, ktoré máš.“ Posol Muhammad sa k nemu otočil, usmial sa a prikázal, aby mu bolo niečo z majetkov dané.“ (64)

Muhammad (p.) bol hanblivý. Abú Said Al-chudari spomínal, že „keď by posol Boží niečo nechcel, nemusel to povedať, spoznali sme to z jeho tváre.“ (65) Výraz tváre niekedy, aj keď jemne prejavový, dokáže naznačiť a prezradiť pocity človeka aj bez slov.

Napriek tomu, že bol Muhammad (p.) hanblivý, neznamenalo to, že keď išlo o niečo potrebné a nutné, nepovedal pravdu alebo ju nebránil. Ak išlo o vážne porušovanie základných zásad náboženstva, tam bol jedným z najodvážnejších ľudí, až kým nedošlo k náprave. To sa týkalo aj času vojny. Ali Bin Ebí Táleb spomínal, že v deň bitky Bedr viedol Muhammad muslimov, bol pritom najbližší k nepriateľovi a bol spomedzi všetkých najstatočnejší. (105)

Medzi ďalšie vlastnosti, ktorými bol Muhammad (p.) známy, patrila aj skromnosť. Tá sa uňho prejavovala vo viacerých

smeroch. Anas Bin Málek spomenul, že „nebol človek, ktorý by bol ich srdcu bližší, než posol boží (p.), preto, keď ho uvideli prichádzať, nikdy nevstávali, pretože vedeli, že to nemal rád.“ (127) Prorok nemal rád, aby niekto vstával len preto, že on prišiel. V ďalšom výroku Anas spomínal, že Muhammad (p.) pomáhal aj otrokom a navštevoval chorých. (128) Keď prechádzal popri malých chlapcoch a mladých ľuďoch, on bol ten, kto začal s pozdravom. (130, 131, 133) Zrejme sa to viackrát opakovalo a prorok Muhammad ich usmerňoval k tomu, aby si zvykli zdravieť sa, keď sa stretávajú navzájom. Uvedené sa netýkalo len chlapcov a mladých ľudí, ale aj žien. Asmá Bint Jezíd spomenula, že „Prorok (p.) prešiel popri skupine žien a pozdravil ich.“ (135) Ak niekto Muhammada (p.) o niečo požiadal, či už to bol jeho blízky spoločník, spoločensky vysokopostavený človek, človek z davu, starý človek, mladý človek, otrok, otrokyňa, on si ho vždy vypočul a snažil sa mu vyhovieť, pokiaľ to bolo možné. Raz, keď ho chceli jeho spoločníci vychvalovať, povedal im: „Nevychvalujte ma tak, ako kresťania vychvalujú Máriinho syna. Ja som len služobník, preto povedzte o mne, že som služobník boží a Jeho posol“²⁷⁹ Uvedený prorokov výrok má podľa nás omnoho hlbší význam, než len čistý prejav skromnosti. Odkazuje, aby muslimovia Muhammada (p.) nepovýšili na úroveň vyššiu, ako je úroveň posla, ktorý odovzdal ľuďom to, čo mu bolo Bohom uložené, ani na úroveň vyššiu, ako je úroveň proroka, ktorý je príkladom a vzorom pre ľudí o tom, ako sa majú správať.

²⁷⁹ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 714

Skromnosť Muhammada (p.) sa prejavovala aj v spôsobe rozprávania sa a stretávania sa s ľuďmi. Abú Mesúd spomínal, že „Raz prišiel k prorokovi (p.) muž, ktorý chcel pred ním niečo predniesť. Muž ale stratil reč, keď bol pred prorokom. Prorok mu povedal: „Bud' pokojný. Ja nie som kráľom, som len synom ženy z kmeňa Qurejš ..““ (139)

Skromný bol aj vtedy, keď mu niekto chcel niečo podarovať. Pokiaľ dar nepovažoval za nevhodný, pretože by vzbudzoval dojem uprednostnenia niekoho pred iným, vždy ho prijal, aj keď išlo len o zopár datlí od chudobného človeka. Keď bol pozvaný k jedlu a nebránili mu v tom vážne prekážky alebo zdravotné problémy, prijímal pozvanie aj od tých najchudobnejších.²⁸⁰ Pokiaľ bol pozvaný chudobným človekom, prijal pozvanie a šiel hneď, aby jedol z toho, čo mal tento chudobný zvyčajne pripravené. Nechcel totiž, aby si takýto chudobný človek požičal, aby mu vystrojil hostinu. Ak by Muhammada (p.) spolu s jeho spoločníkmi pozval bohatý človek, dohodol sa s ním na neskorší čas, aby mu dal možnosť pripraviť niečo dobré, pokiaľ tak on chcel urobiť.

Milosť sa prejavovala v každodennom živote Muhammada (p.). Anas Bin Málek spomenul: „Nevidel som nikoho tak milostivého voči deťom, ako bol Posol boží“. (136, 137) Proroka Muhammada zarmucovalo, keď videl deti umierať. Muhammadovi spoločníci pritom videli, ako Muhammadovi (p.), keď videl dieťa zomrieť, stekali slzy. Keď sa ho na to Saed Bin Ubáda spýtal „Prečo to?“ (Zrejme sa pýtal, prečo prorokovi slza vyhrĺkla.) Muhammad (p.)

²⁸⁰ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 714

odpovedal: „Toto je milosť, ktorú Boh učinil v srdciach stvorených. Boh milosťou svojou zahŕňa tých, ktorí sú milostiví a milosrdní.“²⁸¹

Ženy boli ďalšou kategóriou, starostlivosť o ktorú Muhammad (p.) mužom prikazoval. V tomto smere nájdeme mnohé výroky. Dokonca aj v poslednej svojej známej veľkej kázni odkázal mužom, aby sa starali o ženy. Muhammad (p.) napr. povedal: „Kto by živil dve dcéry a staral sa o ne, až kým by ony nedosiahli dospelosť, prideme v deň zmŕtvychvstania ja a on takto - potom spojil svoje dva prsty.“ Ďalej povedal: „Kto by mal dcéry a musel by sa o ne starať, a staral by sa o ne dobre, bude to preňho ochrana pred ohňom.“²⁸²

Muhammad (p.) sa nikdy neštítal práce. Keď bolo treba, pomáhal vlastnými rukami. Bolo tomu tak aj napr. pri stavbe prvej mešity v Medine, ale aj pri obrane Mediny, keď bola napadnutá pri obliehaní Al-chandaq (Zákop). Vtedy spolu s muslimami kopal zákop, niesol hlinu a zapájal sa osobne do všetkého, nielen to riadil. (116)

Muhammad (p.) sa nikdy nepovyšoval nad tým, žeby pomáhal svojej rodine v domácnosti s tým, čo je potrebné. Vlastnými rukami a vlastnou snahou pomohol tam, kde to bolo treba.²⁸³ Hovorí sa pritom o pomoci rodine v najširšom slova zmysle, bez obmedzenia alebo konkretizácie. Prorok Muhammad hovoril: „Najlepší

²⁸¹ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 719

²⁸² M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 721

²⁸³ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 715

z vás sú tí najlepší ku svojim rodinám. Ja som pritom spomedzi vás najlepší ku svojej rodine. Len štedrý sa správa štedro k ženám a len podlý ich ponižuje.“²⁸⁴ V ďalšom výroku Muhammad (p.) povedal: „Veriaci, ktorých viera je najúplnejšia, sú tí, ktorých správanie je najlepšie. Najlepší z vás sú tí najlepší ku svojim ženám.“ Nasleduje ďalší výrok, v ktorom prorok Muhammad povedal: „Veriaci, ktorých viera je najúplnejšia, sú tí, ktorých správanie je najlepšie a ktorí sú najmilší k svojim rodinám.“²⁸⁵ Ďalej prorok dodal, tentokrát bez určenia, či je to adresované mužom, alebo ženám: „Jednou z vecí, ktoré prinesú najlepšiu odmenu, je finančná podpora rodiny.“²⁸⁶

Ak hovoríme o rodine, je potrebné zmieniť sa aj o rodičoch. Muhammad (p.) nabádal muslimov stále, aby sa správali dobre ku svojim rodičom. Dokonca dobré správanie sa k rodičom, bola jednou z vecí, ktorými si človek získava Božiu priazeň. Mnohé odkazy sú v tomto smere nielen v Koráne, ale aj vo výrokoch proroka Muhammada. Jedného dňa sa chcel muž vybrať s vojskom do boja (na žihád). Muhammad (p.) sa ho spýtal: „Máš otca a matku?“ Muž odpovedal: „Áno.“ Muhammad mu odkázal: „Vykonávaj žihad prostredníctvom nich.“ Prorok mu odkázal, že starostlivosť o otca a matku v danom prípade, mala väčší význam než sa zúčastniť s vojskom boja. V ďalšom výroku zasa Muhammad (p.) nabádal na udržiavanie dobrých vzťahov k rodičom, bez ohľadu na to, či sú

²⁸⁴ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 722

²⁸⁵ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 722

²⁸⁶ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 723

oni muslimovia, alebo nie, vrátane udržiavania dobrých vzťahov s príbuznými, tiež bez ohľadu na to, či sú muslimovia, alebo nie.²⁸⁷

Ak si mal Muhammad (p.) vybrať medzi dvoma vecami alebo dvoma riešeniami, vybral si to ľahšie a menej komplikované, pokiaľ nešlo o niečo, čím by sa porušovali základné zásady náboženstva; vtedy sa od toho vzdialil čo najviac. (47) (Vzdialil sa od oboch vecí alebo od tej, ktorá by porušila základné zásady.)

Muhammad sa nikdy nedopúšťal zakázaných alebo odsúdeniahodných vecí. Hovorieval: „Najlepší z vás sú tí, ktorých správanie sú najlepšie.“ (56)

Ďalšou vlastnosťou proroka Muhammada bolo, že sa s ľuďmi stretával a prijímal ich väčšinou s úsmevom na tvári. Abdulláh Bin Al-háres Bin Žuzu povedal: „Nevidel som nikoho, kto by sa viac usmieval, než posol boží (p.).“ (25) O tom sa zachovalo mnoho správ, pričom sa v nich uvádza, že Muhammad (p.) sa snažil každého privítať s úprimným úsmevom, a to aj vtedy, keď ho niečo rozhnevalo alebo trápilo. Málokedy ho videli mračiť sa do tváre niekoho. Ak bol nahnevaný alebo sa mračil, mal na to vážny dôvod, ktorý sa často týkal skôr porušenia niektorej zo základných zásad náboženstva alebo života ľudí a spoločnosti.

K úsmevu patrila aj dobrá nálada a radosť. Abdulláh Bin Al-hares Bin Žazii povedal: „Nevidel som nikoho, kto by žartoval viac než posol boží (p.), ani nikoho, kto by sa viac usmieval.“ (181) Ajiša, prorokova manželka spomenula, že prorok Muhammad povedal: „Ja žartujem s ľuďmi, ale pritom hovorím len pravdu.“ (182)

²⁸⁷ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 726

(Prorok Muhammad žartoval s ľuďmi, ale aj keď s nimi žartoval, držal sa len pravdy a neklamal.) Muhammad (p.) sa pritom usmieval slušne a dôstojne, bez toho, aby bolo počuť silný smiech alebo aby doširoka otváral ústa. (193) To ale neznamenal, že ak išlo o niečo vtipné, čoby nikomu neublížilo, že sa Muhammad (p.) nezasmial zo srdca. (200)

Ako smiech, tak aj smútok, bol u Muhammada (p.) dôstojný. Anas Bin Málek spomínal, že keď zomrel Ibráhím (Abrahám) - syn posla božieho (ktorý zomrel ešte vo veľmi mladom veku), posol ho zdvihol a objal ho. Slzy stekali v úplnej dôstojnosti z očí posla a povedal: „Oko roní slzu a srdce je smutné, ale nepovieme nič iné než to, s čím je náš Pán spokojný. Spôsobuje nám ale smútok tvoj odchod, Ibráhím.“ (202)

Ak by niekto Muhammada (p.) o niečo požiadal, pomohol mu a splnil mu o čo žiadal, pokiaľ to bolo možné. Nepovyšoval sa nad nikým, ani nad biednymi a chudobnými ľuďmi. Ak ho o niečo požiadali, išiel s nimi s cieľom im pomôcť. Táto vlastnosť, ako aj ostatné Muhammadove vlastnosti, boli známe ešte pred posolstvom. Chadíža, prvá manželka proroka Muhammada, opísala niektoré správania Muhammada (p.) v predislamskej dobe takto: „... veď ty (Muhammad) dbáš o príbuzenské vzťahy, pomáhaš všetkým, dávaš zarobiť tomu, kto je v koncoch, hostíš host'a a pomáhaš so všetkým, čo je pravdivé a spravodlivé.“²⁸⁸ Sahl Bin Saed spomenul, že posol Boží vždy, keď bol o niečo požiadaný, vyhovel a pomohol. (68, 93, 94,95) To sa vzťahovalo na všetko.

²⁸⁸ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 223

Keď Muhammad (p.) prišiel domov, rozdelil svoj čas na tri časti. Jednu tretinu venoval uctievaniu Boha, druhú venoval svojej rodine a tretiu tretinu venoval samému sebe. Potom tú tretinu, ktorú venoval sebe, využil na to, aby sa staral o potreby ľudí. Vždy odkazoval tým, ktorí k nemu prišli, aby mu oznámili potreby tých, ktorí k nemu prísť nemohli a aby sa delili s ostatnými o poznatky, ktoré získali, keď boli uňho.

Vo svojom každodennom živote sa Muhammad (p.) staral o potreby svojej rodiny a ostatných ľudí. Keď však nastal čas modlenia, išiel sa modliť. V tomto smere bolo o Muhammadovi (p.) známe, že sa modlil a Boha uctieval značnú časť noci, niekedy z nej ukrojil viac, inokedy menej. Ibn Abbás spomenul, že raz, keď prorok (p.) sedel a ľudia sedeli okolo neho, prorok povedal: „Boh najvyšší učinil každému prorokovi nejaký druh vášne. Mojou vášňou je tráviť väčšiu časť noci modlením sa.“ (540) Počas modlenia sa, niekedy prednášal Korán normálnym hlasom, inokedy v úplnej tichosti, len v sebe (553) Raz sa prorok Muhammad modlil tak dlho, až mu opuchli nohy. Spýtali sa ho: „Prečo si sa tak dlho modlil? Veď ti je odpustené všetko, čo si vykonal predtým a čo vykonáš potom.“ Prorok odpovedal: „A či nemám byť vd'ačným poddaným!“ (559) O modlení sa proroka Muhammada, jeho manželka Ajiša spomenula, že v jednu noc jej povedal: „Ajiša, nechaj ma, chcem sa dnes venovať uctievaniu môjho Pána.“ Ajiša odpovedala: „Prisahám na Boha, že mám rada to, čo máš rád a mám rada to, čo ťa poteší.“ Prorok potom vstal, umyl sa a šiel sa modliť. Počas modlenia sa mu niekoľkokrát spustili slzy z očí. Bilal ráno, potom ako ohlásil rannú modlitbu, prišiel za prorokom a spýtal sa ho s počudovaním:

„Posol Boží, čo sa stalo, že ti slzy tiekli z očí? Ved’ ti Boh odpustil, čo si vykonal predtým a aj to, čo vykonáš potom!“ Prorok mu odpovedal: „A či nemám byť za to vďačným poddaným! V túto noc mi bolo vnuknutých niekoľko znamení (veršov). Beda tomu, kto by ich počul, a nezamyslel sa nad nimi.“ Boli to znamenia tretej kapitoly Koránu počnúc znamením č. 190. (561)

Také bolo Muhammadovo (p.) modlenie sa. On však vždy mal vo svojej mysli predovšetkým ostatných, preto vo vzťahu k spoločným modlitbám odkázal tým, ktorí ich vedú: „Ak by niekto z vás viedol spoločnú modlitbu, nech skráti jej dĺžku a náročnosť, pretože medzi nimi (medzi ľuďmi, ktorí sa modlia za tým, kto modlitbu vedie) sa modlia takí, ktorí sú chorí, slabí a starí. Keď by sa niekto potom modlil sám, môže modlitbu predlžovať, koľko chce.“²⁸⁹

Anas Bin Málek, ktorý obsluhoval proroka Muhammada, povedal: „Obsluhoval som proroka (p.) deväť rokov. Nepamätám si, že by mi za ten čas povedal: Prečo si neurobil to, alebo ono? Nikdy mi ani nič nevyčítal.“ Napriek tomu, že otroctvo v tom čase ešte nevymizlo, keďže spoločnosť na celom svete nebola na to pripravená a ani ochotná sa toho vzdať, Muhammad (p.) sa aspoň snažil zlepšiť postavenie otrokov a sluhov do takej miery, aby sa oni stali skôr súčasťou rodiny, než nástrojom obsluhy a služby. Tak napr. Muhammad (p.) odkázal muslimom ohľadom otrokov a sluhov: „Sú to vaši bratia. Boh ich učinil pod vašou mocou. Dajte im preto jesť z toho, čo jete, dajte im obliekať sa z toho, čo si obliekate

²⁸⁹ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 723

a neukladajte im nič, čo by nevládali. Ak by ste im uložili niečo, čo by nevládali, pomôžte im s tým.“ V ďalšom výroku prorok Muhammad odkázal: „Ak by niekomu z vás urobil jeho sluha jedlo a priniesol by ho, keď už by pominul dym a nebolo by už vrele, nech si sadne k nemu (sluha k pánovi) a nech sa spolu s ním naje. Ak by bolo jedla málo, nech (ten, pre koho bolo jedlo urobené) mu (sluhovi, ktorý jedlo priniesol) z neho dá jednu alebo dve hrste.“ Sluha nemá v každom prípade ostať bez toho, aby z jedla dostal, aj keď by ho bolo málo.²⁹⁰ Uvedené prikázania boli prorokom Muhammadom zavŕšené tým, že odkázal: „Kto by dal facku svojmu otrokovi alebo sluhovi alebo by ho udrel, odčiní to len tak, že ho oslobodí spod otroctva a služby.“ Dá mu slobodu.²⁹¹ Raz Muhammad (p.) videl Abú Mesúda, ako bije otroka, ktorého mal. Prorok k nemu pristúpil a povedal: „Abú Mesúd! Vez, že Boh má nad tebou väčšiu moc, než ty máš nad týmto sluhom.“ Abú Mesúd ihneď prestal a otrokovi dal slobodu z obavy, aby ho Boh za to, že otroka udrel, nepotrestal.²⁹²

Muhammadov odkaz sa netýkal len žien a sluhov, ale aj sirôt a všetkých tých, ktorí boli v spoločnosti považovaní za slabých a bezvýznamných. Muhammad o starostlivosti o siroty, povedal: „Ja a ten, kto sa stará o sirotu, budeme v raji takto - ukázal dva spojené prsty.“ O vdovách a chudákoch odkázal: „Ten, kto sa stará o vdovu a sirotu, je ako ten (má podobnú odmenu), kto bojuje za

²⁹⁰ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 723

²⁹¹ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 723

²⁹² M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 724

vec, ktorú Boh určil, alebo ako ten, kto sa postí cez deň a modlí počas noci.“²⁹³

Ani odkaz o zachovávaní a zveľaďovaní prírody a prostredia, v ktorom človek žije, medzi odkazmi Muhammada (p.) ľuďom, nechýbal. Prorok Muhammad povedal: „Ktorýkoľvek muslim, ktorý by zasadil sadeničku, z ktorej by jedol človek alebo zviera, koná činnosť, ktorá sa bude považovať za milodar (za ktorý ho Boh odmení).“²⁹⁴

Známe sú aj Muhammadové (p.) odkazy o dobrom správaní sa ku zvieratám. Raz išiel muž po ceste a počas chôdze ho zastihol veľký smäd. Natrafil na studňu, ku ktorej zišiel a napil sa. Keď z nej vyšiel, uvidel psa, ako dychčí a od smädu pojedá zem. Muž si pomyslel, že ten pes je veľmi smädný, podobne, ako bol on predtým. Preto (muž) zišiel k vode, naplnil svoju obuv vodou, vyšiel von, chytil psa za ústa a dal mu napiť sa. Boh sa mu za to odvdáčil tak, že mu odpustil jeho hriechy. Keď sa prorokovi spoločníci začudovane spýtali, či dostanú odmenu za to, keď pomáhajú zvieratám, Muhammad (p.) odpovedal: „Za pomoc všetkému, čo je živé, sa vám dostane odmena.“²⁹⁵

Muhammad (p.) okrem toho, že bol poslom a prorokom, učil ľudí, ako sa majú správať v určitých situáciách. Napriek tomu, že chcel, aby sa ľudia učili čo najviac, vždy dbal na to, aby nikoho neohováral, neurazil alebo nezranil jeho city. Ak chcel preto

²⁹³ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 724

²⁹⁴ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 724

²⁹⁵ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 725

poukázať na niečo zlé, nepovedal to priamo tomu, kto sa takéhoto činu dopustil, ale vždy to povedal nepriamo. Ajiša, prorokova manželka, spomenula: „Keď sa poslovi Božiemu donieslo, že nejaký muž niečo nevhodné urobil alebo povedal, nešiel za ním a nespýtal sa ho priamo: „Povedal si to a to?“ Posol ale povedal: „Čo sa deje s niektorými ľuďmi, že hovoria to a to?““ (154)

Muhammad (p.) vždy upozorňoval ľudí na to, že sa nemajú navzájom ohovárať a hovoriť jeden o druhom zlé veci. Jedného dňa Saed Bin Ubáda bol veľmi chorý. Preto ho šiel prorok Muhammad navštíviť. Našiel uňho jeho rodinu. Spýtal sa: „Zomrel?“ Odpovedali: „Nie, posol Boží.“ Keď ľudia u Saeda videli, ako prorokovi stiekli slzy z očí, rozplakali sa. Muhammad (p.) povedal: „Boh trápeniu nepodrobuje preto, že oko plače, ani preto, že je v srdci smútok, ale trápeniu podrobuje kvôli tomuto - a ukázal na svoj jazyk - alebo kvôli nemu (jazyku) človeka milosťou zahrnie.“²⁹⁶ Návšteva chorých ľudí bola pritom zvykom, ktorý bol u proroka Muhammada známy. Nevzťahovalo sa to len na muslimov, keďže v Medíne žili aj nemuslimovia, a nevzťahovalo sa to len na vysokopostavených ľudí a spoločníkov. Muhammad (p.) mal jedného sluhu z radov židov. Keď tento sluha ochorel, prorok Muhammad sa zastavil uňho, aby zistil, ako sa má. Jedného dňa, keď bol uňho a bol prítomný aj otec tohto sluha, sa ho prorok Muhammad spýtal, či nechce prijať islamské náboženstvo. Sluhov otec mu prikývol a povedal: „Poslúchni Abu Al-qásima.“²⁹⁷ Mladík islam prijal.

²⁹⁶ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 720

²⁹⁷ Abá Al-qásim bola jedna z prezývok proroka Muhammada a znamenala „Otec Al-qásima“. Al-qásim bol v poradí prvý syn proroka Muhammada,

Proroka to potešilo a povedal: „Vďaka Bohu, že ho zachránil pred ohňom.“²⁹⁸ O židoch v tej oblasti a tej doby bolo známe, že pridružovali Uzejra k Bohu až na takú úroveň, že ho považovali za syna božieho.

Úcta Muhammada sa neprejavovala len voči životu, ale aj voči smrti. Jedného dňa prešiel popri prorokovi Muhammadovi a jeho spoločníkoch pohreb. Prorok sa postavil (z úcty k nemu a ako účasť s rodinou zomrelého). Prorokovi spoločníci mu povedali: „Ale veď je to pohreb žida! (Nie je to pohreb muslima).“ Muhammad (p.) odpovedal: „A či to nie je duša stvorená?“

Muhammad (p.) bol milostivý voči ľuďom, bez rozdielu. V rámci možnosti bral vždy ohľad na každého. Sábət Bin Anas spomenul, že prorok (p.) počas toho, ako sa modlili, počul malého chlapca, ako začal plakať. Preto sa obmedzil len na krátke a ľahké kapitoly Koránu (aby modlitbu vykonali čo najrýchlejšie) (163). V inom čase sa to opakovalo, dieťa začalo plakať počas toho, ako sa prorok s muslimami modlil a prorok (p.) sa tak obmedzil iba na krátke a rýchle znamenia. Keď sa ho po skončení spýtali, prečo skončil rýchlejšie ako obvykle, odpovedal: „Poponáhlal som sa, pretože som počul malého chlapca plakať a bál som sa, že to budú jeho rodičia ťažko znášať.“ (167) Prorok vedel, že rodičia malého chlapca neprerušia modlenie, ale zároveň budú nepokojní, že ich syn plače. Preto sa poponáhlal, aby to rodičov neskľučovalo.

ktorého mal so svojou manželkou Chadižou. Zomrel v skorom veku, ešte za života proroka Muhammada.

²⁹⁸ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 726

Aj vo vzťahu ku svojim manželkám bol nerád, keď niektorá z nich bola zarmútená. Tak to bolo napr. aj v prípade jeho manželky Safijji. Vždy, keď ju videl zarmútenú pri spomienke na to, čo sa stalo s jej kmeňom, Muhammad (p.) jej pripomenul, ako to bolo a že jej otec proti nemu šťval Arabov, viedol ich k vojne, preto musel proti nemu a proti tým, ktorí ho nasledovali, zakročiť. Nikdy ju nenechal, aby sa tým trápila a zhováral sa s ňou, kým ju to neprešlo. (161)

Prorok Muhammad nebol nikdy neslušný vo svojom správaní. Nikdy nevykrikoval na verejnosti a nebol hlučný. Neoplácal zlo, ktorého by sa voči nemu niekto dopustil, ale vždy odpúšťal a prepáčil. Hovorieval a učil ľudí: „Najlepší z vás sú tí, ktorých správanie je najlepšie.“²⁹⁹

Hnev a neuváženosť boli vlastnosti, ktorým by sa mal človek snažiť vyhnúť. Sila nie je v tom udrieť a ublížiť, ale v tom, byť trpezlivý, zdržanlivý a odpúšťať. Muhammad (p.) povedal: „Silný nie je ten, kto má veľkú silu. Silný je ten, kto sa ovládne, keď sa rozhnevá.“

Raz bolo povedané Muhammadovi (p.), aby privolal Božiu kliatbu na tých, ktorí pridružovali k Bohu (na nepriateľov muslimov, ktorí v tom čase proti muslimom bojovali pre ich náboženstvo). Muhammad (p.) im odpovedal: „Nebol som poslaný, aby som privolával božiu kliatbu na niekoho. Bol som poslaný ako milosť.“³⁰⁰

²⁹⁹ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 517

³⁰⁰ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 716

Prorok Muhammad bol odpúšťajúci a vždy prepáčil, keď len mohol, pokiaľ sa to týkalo jeho osoby. Keď išlo len oňho, nepomstil sa za ubližovanie, ktoré by sa mu od niekoho dostalo. Ani niektoré pokusy o jeho zavraždenie netrestal. Tak sa napr. stalo, keď sa ho Ghawras Bin Al-háres snažil zabiť. Prorok mu to odpustil a nechal ho ísť.

Keď Muhammad (p.) navštevoval ľudí, prišiel ku dverám domu, postavil sa zboku, nie priamo pred dvere. Stál tam až dovtedy, kým mu nebolo povolené vstúpiť. (220) Prorok tak robil, aby sa nestalo, že niekto v rýchllosti otvorí dvere a odhalí sa niečo, čo nemajú cudzí ľudia vidieť, napr. že by niekto v dome nevedel, že sa dvere otvorili a nebol by oblečený a pod. Preto pre istotu, aby Muhammad (p.) ušetril ľudí prípadných trápnych situácií, sa otočil bokom, aby nevidel, čo sa vo vnútri domu deje, až kým mu nebolo povedané, že môže vstúpiť.

Muhammad (p.) sa v rámci striedmosti staral aj sám o seba. Vie sa, že používal jemné vône a ak mu bola podarovaná pekná vôňa, neodmietol ju. (235, 239) Vôňami sa mysleli prírodné ekvivalenty dnešných pánskych parfumov. Obliekal si slušné, vkusné a neokázalé šaty. Nič, čo by sa podobalo na odev kráľov alebo vysokopostavených ľudí. Muhammad (p.) nenosieval žiadne plášte, ani dlhé šaty, ktoré by sa vliekli po zemi. Nenosieval okázalé oblečenie alebo šperky, okrem prsteňa. Jeho šaty, podobne ako jeho život, vyjadrovali skromnosť a striedmost'. Rád si obliekol aj pekné šaty, najmä keď sa zúčastňoval osláv alebo piatkových a sviatočných modlitieb.

To isté sa vzťahovalo aj na jedlo. Abú Hurejra spomínal, že „Posol boží (p.) nikdy nekritizoval jedlo. Ak by mal naň chuť, zjedol ho, inak by ho nechal tak.“ (572, 576, 577) V tomto smere bral ohľad nielen na cudzích ľudí, ale aj na svoje manželky. Ajiša, manželka proroka Muhammada spomínala, že keď Muhammad (p.) prišiel domov a spýtal sa jej: „Máme obed?“ a ona odpovedala, že nie, nie je, prorok jej odpovedal, že nevádi, veď aj tak sa postí, preto nebude jesť.³⁰¹ Muhammad (p.) mal rád med a sladkosti. (625) Medzi sladké veci patrili datle. (627) Okrem toho občas si dal namočiť hrozno do vody. Vodu s namočeným hroznom potom pil v ten deň, nasledujúci deň a polovicu dňa, ktorý po ňom nasledoval. Potom to dával vyliat'. (644, 645) Vždy Bohu ďakoval za jedlo, ktoré mal alebo sa mu dostalo. (680, 681) Jedna z ďakovných viet znela: „Vďaka Bohu za to, že nám dal najesť, že nám dal napit' a že nás učinil muslimami.“ (682) Piť zvykol Muhammad (p.) z pohára, či už išlo o drevené alebo sklenené poháre. (689, 691) Keď pil, tak nepil v jednom kuse, ale po dúškoch, najčastejšie v troch dúškoch. (696, 697, 700) Keď dával Muhammad (p.) niekomu napit', napil sa posledný. Hovoril, že ten, kto ľudí napája, sa má napit' ako posledný, až potom, keď sa ostatní napijú. (704) Keď boli Muhammadovi prinesené sladké datle, pozrel sa, kde sú tie najmladšie (najsladšie), obzrel sa a pohl'adal najmenšie dieťa, ktoré uvidel a tomu to dal. (744).

³⁰¹ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 714

Vo vzťahu k chorým ľuďom mal Muhammad (p.) zvyk navštevovať ich a pýtať sa na nich. (746) Pri kýchaní si Muhammad (p.) zakrýval ústa.

Susedia, to bola kategória ľudí, o ktorých odkázal, že sa má k nim muslim správať dobre. Správať sa k nim dobre znamenalo aj to, že sa k nim nemal správať zle a ubližovať im.³⁰²

Čo sa týka čistoty, Muhammad (p.) používal svoju pravú ruku na jedenie a na čisté veci. Ľavú ruku potom používal pri vykonávaní potreby a na nečisté veci. (754)

U Muhammada (p.) nebol tento život pozemský nikdy na prvom mieste. Nikdy sa nesnažil o jeho úžitky. Abdulláh spomenul, že „Posol Boží (p.) povedal: „Ja a tento život terajší sa podobáme na cestujúceho, ktorý sa počas horúceho dňa zastavil pod stromom, aby sa schladil. Potom odišiel a opustil ho.““ (846) Napriek tomu Muhammad (p.) choval úctu k životu, ako k daru od Boha, ktorý si treba vážiť a využiť ho čo najlepšie na prechod do ďalšieho života, života večného. Tam, kde nešlo o absolútnu nevyhnutnosť brať niečí život, tam sa ho prorok Muhammad snažil vždy ušetriť.

Všetko, čo sme vyššie uviedli, sa prejavovalo aj v ozbrojených stretoch, ktoré musel Muhammad (p.) viesť alebo na ktoré posielal vojsko. Preto vo väčšine prípadov bol počet mŕtvych aj pri ozbrojených stretoch, minimálny. Vojsku muslimov vždy odkazoval: „Neprekračujte mieru! Nezrádzajte! Nezohavujte! Nezabíjajte malé deti!“ Prísne zakazoval ubližovať ženám, deťom, sluhom,

³⁰² M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 719

mníchom v kláštoroch, pokiaľ sa nezúčastňujú boja proti muslimom.

Židia sa raz (v neskoršom období, keď Ali stál na čele štátu) spýtali Aliho Bin Ebí Táleba na to, aký bol posol Boží (p.)? Ali odpovedal: „Posol Muhammad bol najmilostivejší spomedzi ľudí, k ľuďom. Bol pre osirelého, ako milostivý otec a voči vdovám bol štedrý. Bol najodvážnejší spomedzi ľudí a najštedrejší. Jeho tvár žiarila.“ Prorok sa pritom obliekal jednoducho, jedol z bežného jedla obyčajných ľudí a postel', na ktorej spal, nebola príliš mäkká. „Sám si osedlával svoju ťavu a dával jej jesť. Sám si zaplátal svoj odev a opravoval obuv.“³⁰³

V desiatom roku Hižri sa prorok Muhammad spolu s muslimami vydal na púť do Mekky. Bola to posledná púť, ktorú vykonal. Počas púte, okrem iného odkázal muslimom: „Prelievanie vašej krvi a oberanie sa o majetky, sú vám zakázané a sú posvätné tak, ako je posvätný tento váš deň, v tomto vašom mesiaci, v tejto vašej krajine. Všetko, čo bolo v období neznalosti (v období pred islamom), je položené pod týmito mojimi nohami. (Položené pod nohami je fráza, ktorá sa používala na vyjadrenie, že už sa niečo skončilo.) Krvná pomsta z obdobia neznalosti sa skončila. Prvú krvnú pomstu, ktorú ukončujem, je pomsta za zabitie Ibn Rabíu Bin Al-háresa. Všetok ribá (úžera a vysoké úroky z majetkov) z obdobia neznalosti, sa skončil. Prvé ribá, ktoré ukončujem, je ribá nášho rodu; ribá Abbása Bin Abdulmuttaleba, je celý ukončený. (Od toho momentu už nik nesmie nielenže začať s ribá, ale ani

³⁰³ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 68

v ňom v akejkol'vek podobe pokračovať.) Bojte sa Boha pri svojom správaní sa k ženám. Oženili ste sa s nimi a Bohom vám boli zverené. (Pred Bohom ste sa zaviazali, že sa budete k nim správať ako k niečomu cennému, čo vám bolo zverené Bohom, preto sa máte o to starať tak, ako keby ste to mali Bohu neskôr vrátiť.) Bol vám povolený intímny styk s nimi vyslovením Božieho mena. Máte voči nim právo, aby nevypustili do spoločného obydľia³⁰⁴ nikoho, koho nemáte radi; ak by tak urobili, tak ich udríte udrutím slabým. Majú voči vám (manželky) právo, aby ste ich živili a šatili podľa dobrej zvyklosti. Zanechal som vám niečo, po čom nezblúdite, ak sa toho budete držať: Knihu Božiu (Korán). Budú sa vás na mňa pýtať (v deň súdny), čo o mne poviete? Odpovedali: „Dovedieme, že si oznámil posolstvo tvojho Pána, odovzdal si, čo ti bolo zverené, dobre si radil tvojmu spoločenstvu a riadne si vykonal to, čo ti bolo uložené.“ Prorok potom trikrát povedal: „Bože, buď svedkom toho, čo povedali.“³⁰⁵

Onedlho potom, ako sa prorok Muhammad vrátil z uvedenej púte, začal pociťovať slabosť. Preto požiadal Abú Muvajhibu, ktorý ho obsluhoval, aby ho vzal v noci na cintorín Al-baqí (je to známy cintorín v Medine, kde sú pochovaní najmä prorokovi spoločníci a jeho manželky). Prorok tak urobil, pretože mu bolo prikázané, aby prosil o odpustenie pre tých, ktorí tam boli pochovaní.

³⁰⁴ Pôvodná veta, ktorú sme preložili, ako spoločné obydlie, môže v arabskom jazyku znamenať aj manželská posteľ. V tom čase sa ňou označoval aj stan v ktorom ľudia bývali. Zvolili sme preto preklad „spoločné obydlie“, aby to v sebe obsiahlo, čo najviac pôvodných významov a aby z toho bolo jasné, čo sa tým myslelo.

³⁰⁵ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 681

Keď tam prišiel, povedal: „Mier s vami, obyvatelia hrobov. Nech je vám na úžitok to v čom ste, v porovnaní s tým, v čom sú ľudia (teraz). Skúšky už začali prichádzať ako kusy čiernej noci. Posledná bude nasledovať prvú. Posledná bude niešť väčšie zlo, než priniesla tá prvá.“ Potom sa otočil k Abú Muvajhibovi a povedal mu: „Abú Muvajhiba! Boli mi dané kľúče od pokladníc života pozemského, aby som ostal v ňom, kým existuje, a potom ísť do raja. Bolo mi dané na výber medzi tým a medzi tým, aby som stretol Pána môjho a potom išiel do raja.“ Abú Muvajhiba prorokovi nato povedal: „Si mi drahší než môj otec a moja matka. Vezmi si kľúče pokladníc života pozemského a ostaň v ňom pokým existuje, a potom choď do raja.“ Posol boží (p.) povedal: „Nie, prisahám na Boha, Abú Muvajhiba! Vybral som si stretnutie s Pánom mojím a raj.“ Prorok Muhammad potom poprosil Boha o odpustenie pre tých, ktorí boli v cintoríne Al-baqí pochovaní a odišiel do domu svojej manželky Ajiši.³⁰⁶

Medzi poslednými odkazmi, ktoré prorok Muhammad odkázal ľuďom, bolo: „Neučinite si môj hrob modlou, ktorá bude uctievaná.“³⁰⁷

Vo svojej poslednej kázni, prorok ľuďom oznámil: „Jednému služobníkovi dal Boh na výber medzi životom pozemským a tým, čo je u Boha. On si ale vybral to, čo je u Boha.“ Tu sa prorokov spoločník Abú Bakr rozplakal. Ostatní sa čudovali, prečo sa rozplakal! Abú Bakr totiž pochopil, že ten služobník, o ktorom im

³⁰⁶ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 687

³⁰⁷ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 688

prorok Muhammad rozprával, ktorému Boh dal na výber, bol práve posol boží Muhammad.³⁰⁸

Neskôr, keď prorok Muhammad zomrel, bol to práve Abú Bakr, kto ľudí vyviedol z veľkého šoku, v ktorom boli. Niektorí neverili, že prorok (p) zomrel, iní tvrdili, že si ho Boh k sebe povolal a on sa onedlho vráti. Abú Bakr im vtedy nahlas povedal: „Ten z vás, kto uctieval Muhammada, ten nech vie, že Muhammad zomrel. Ale ten z vás, kto uctieva Boha, nech vie, že Boh je živý a nikdy nezomrie.“ Potom im pripomenul znamenie Koránu 3:144.³⁰⁹

Prorok Muhammad (p.) žil skromným životom. Všetko, čo mal a čo mu bolo dané alebo podarované, rozdával medzi ľudí. V deň, keď zomrel, nezanechal žiaden podstatný majetok, žiaden dobytok, ani žiadne dedičstvo, ktoré by sa po ňom dedilo. (876, 877) Zanechal len menší pozemok a založenú výzbroj.

1.5 Založenie a rozšírenie sa Medinského islamského štátu

Keď prorok Muhammad emigroval z Mekky do Mediny, jeden z prvých úkonov, ktoré urobil, bolo postavenie mešity. Mešita sa totiž považovala za centrum náboženského, politického a verejného života v tej dobe. Okrem duchovnej funkcie, ktorú ona plnila, Muhammad (p.) z nej riadil štát a vybavoval záležitosti štátu a ľudí. Prorokova mešita, ako sa ona nazýva, bola vybudovaná v Medine

³⁰⁸ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 689

³⁰⁹ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 694

na pozemku, ktorý patrilo dvom osirelým chlapcom. Keď sa určilo miesto mešity, Muhammad (p.) požiadal oboch chlapcov, aby si stanovili cenu za tento pozemok. Chlapci povedali: „Nechceme, darujeme ti ho, posol Boží!“ Muhammad (p.) ale odmietol prijať pozemok od nich ako dar, pričom trval na tom, že ich za pozemok vyplatí, až kým s tým nesúhlasili. Po vyplatení jeho hodnoty sa začalo so stavbou.³¹⁰ Na stavbe samotnej mešity sa fyzicky zúčastňoval aj Muhammad spolu s ľuďmi, ktorí žili v Medine. Nosil s nimi tehly a pomáhal zdvihnúť steny mešity. Učil ľudí, že práca šľachtí človeka a že nikto by sa nemal hanbiť za akúkoľvek poctivú prácu, ktorú vykonáva. Ani ako prorok a posol boží sa nepovyšoval a nehanbil sa pomáhať vlastnými rukami pri budovaní mešity. Nemusíme pritom pripomenúť, že niektorým muslimom, hlavne tým novým z Mediny, sa zdalo nedôstojné, aby sa prorok Muhammad zapojil do práce, kde sa miešala malta a dvíhali tehly. Keď to ale muslimovia videli, jeden z nich povedal: „Ak by sme si sadli a prorok by pracoval, to by bol od nás čin nespravodlivý“.³¹¹ Takýmto spôsobom bola prvá mešita v Medine, Prorokova mešita, postavená.

Prvá kázeň, ktorú prorok Muhammad predniesol v novej mešite, bola podľa toho, ako uvádza Ibn Hišám, nasledujúceho znenia: „*Prorok Muhammad vstal, velebil Boha vlastnosťami, ktoré Mu náležia a potom povedal: Ľudia! Pripravte dopredu niečo dobré pre svoje duše. Viete, že každého z vás zasiahne smrť. Potom zanechá svoje ovečky bez pastiera. Potom mu povie jeho Pán:*

³¹⁰ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 293

³¹¹ A. Al-maáfri - Ibn Hišám, Al-síra Al-nabaviya (Prorokov životopis), str. 496

„A či neprišiel k tebe môj posol a neoznámil ti (to, čo mal oznámiť)? A dal som ti majetok a preukázal som ti dobrodenie? Čo si pre svoju dušu vopred pripravil?“ Vtedy sa (tento človek) pozrie doprava a doľava a nič neuvidí. Pozrie sa pred seba a neuvidí nič okrem pekla. Komu by sa podarilo odvrátiť peklo od svojej tváre, čo i len kúskom datle, nech tak urobí. A kto by nič nenašiel (bol by tak chudobný, že by nemal čo dať a finančne ostatným pomáhať), ten nech tak urobí dobrým slovom (nech hovorí a káže dobré slová). Dobrý skutok za dobré slovo sa odmeňuje desaťnásobnou, až sedemsto násobnou odmenou. Mier s vami a milosť Božia a Jeho požehnanie.“³¹²

Boj, obrana a ozbrojené strety, boli súčasťou života vtedajšej spoločnosti na celom svete. Preto sa mu nevyhol ani Muhammad (p.) spolu s muslimami. Uvedieme preto niektoré momenty a situácie z takýchto stretov a bojov. Tie nám okrem iného ukážu, ako v tej dobe Muhammad (p.) v súlade s Koránom rozmýšľal a konal. Pritom treba zdôrazniť jednu skutočnosť, že Muhammad (p.) počas celého svojho života nikoho priamo nezabil, či už v mieri alebo počas vojny, napriek tomu, že pri strete s nepriateľom bol vždy odvážny a vojsko sám viedol. Historické zdroje uvádzajú, že počas bitky Uhod vyhľadal Muhammada Ubej Bin Chalaf a chcel ho zabiť, pričom kričal: „Kde je Muhammad? Nech sa nezachránim, ak by si sa zachránil!“ Ubej bol jediný, kto zomrel následkom zranenia, ktoré od Muhammada (p.) v boji s muslimami utrpel, a to vtedy, keď ho Muhammadov oštep zranil na krku. Rana bola malá.

³¹² A. Al-maáfri - Ibn Hišám, Al-síra Al-nabavija (Prorokov životopis), str. 501
1659

Keď sa však z boja vrátil, rana sa zapálila, nahnisala a v dôsledku toho Ubej zomrel.³¹³

V deň bitky Bedr, predtým než sa stretlo vojsko muslimov s vojskom tých, ktorí odmietali veriť a proti muslimom bojovali pre ich náboženstvo, prorok Muhammad muslimov požiadal, aby si dali pozor, aby nezabili určitých ľudí z rodu Bení Hášem a z iných rodov, ktorí boli v nepriateľskom tábore. Muhammad to muslimom odôvodnil tým, že všetci spomenutí boli prinútení pridať sa k vojsku nepriateľa muslimov, nešli preto proti muslimom bojovať z vlastnej vôle a z nenávisti voči islamu.³¹⁴ Muhammad (p.) prikázal, že uvedených ľudí treba ušetriť, keďže ísť do boja proti muslimom, nebolo ich slobodné rozhodnutie. Prorok Muhammad učil tým muslimov, že treba brať ohľad na ostatných aj v prípade, ak by proti muslimom bojovali, pokiaľ by nebojovali z vlastnej vôle. Muhammad (p.) bral ohľad na dodržiavanie spravodlivosti aj v tomto smere, napriek tomu, že počet vojska muslimov bol okolo 300 bojovníkov a počet ich nepriateľov bol v počte 1000 bojovníkov s omnoho lepšou výzbrojou a bojovými schopnosťami.

V roku 6. letopočtu Hižri poslal Muhammad (p.) vojsko na miesto známe ako Dúmatu Al-žandal. Na čelo vojska vymenoval Abdulrahmána Bin Avfa. Muhammad (p.) Abdulrahmánovi odkázal: „*V mene Boha a za vec, ktorú Boh určil, bojuj proti tomu, kto odmieta vieru v Boha. Nič nepreháňaj. Nezrádzaj. Nezabíjaj malé dieťa.*“ Abdulrahmán prišiel do uvedenej oblasti a tri dni ľudí

³¹³ A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 126

³¹⁴ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 349

vyzýval k islamu. Al-asbagh Bin Amro Al-kalbi, vládca ľudí, ktorí tam žili, prijal islamské náboženstvo a spolu s ním tak urobil aj veľký počet jeho ľudí. Al-asbagh bol predtým kresťanom. Ostatní (ktorí islamské náboženstvo neprijali), ktorí tam chceli ostať, ostali a platili žizju (poplatok za ochranu). Abdulrahmán sa oženil s dcérou Al-asbaqha, ktorá s ním odišla do Mediny, keď sa on rozhodol tam vrátiť.

Táto udalosť, okrem iného potvrdzuje to, čo sme uviedli v úvode o dvojacom význame vety vyznania. Abdulrahmán bol jedným zo známych spoločníkov proroka Muhammada. Nikdy by Muhammadove slová neporušil, ani v najmenšej miere. Muhammad (p.) mu povedal, že má bojovať v mene Boha a za vec, ktorú Boh určil, proti tomu, kto odmieta vieru v Boha. Ako sa však dozvedáme z tých istých historických zdrojov, v oblasti Dúmat Al-žandal ostali ďalší ľudia, ktorí neboli muslimovia. S nimi sa Abdulrahmán dohodol, že budú odvádzať žizju namiesto dávky zakat, ktorú odvádzajú muslimovia. Pokiaľ by prvá veta mala znamenať, že Abdulrahmán mal bojovať proti všetkým, ktorí odmietali vieru v Boha, potom by na uvedenom mieste okrem muslimov, neostal nikto. Ak však chápeme prvú vetu tak, že Muhammad (p.) mal na mysli uznanie vety vyznania v politickom zmysle, potom to celé už dáva zmysel. Vtedy by to znamenalo uznanie muslimov, ich štát, nebojovať proti nim pre ich náboženstvo a platenie žizje, poplatku za ochranu, ktorú ľuďom poskytne vojsko islamského štátu. Pritom treba brať do úvahy, že v tých časoch mať silného ochrancu a spojenca, predstavovalo otázku prežitia, keďže útoky jedného

kmeňa na druhý kmeň neboli zriedkavé, zvlášť tých silnejších na slabších.

Ďalšou takouto udalosťou bol oficiálny list, ktorý Muhammad (p.) dostal od kráľov Himjaru (kráľov vtedajšieho Jemenu), v ktorom mu oznamujú, že prijali islamské náboženstvo. Prorok Muhammad im nato poslal list, v ktorom im oznámil, na čo majú právo a čo je ich povinnosťou ako muslimov, t. j. odvádzanie dávky zakat. Vo vzťahu k nemuslimom, t. j. k tým, ktorí vyznávali aj naďalej židovské alebo kresťanské náboženstvo, sa mala vyberať žizja (ekvivalent dávky zakat u muslimov).³¹⁵

Ôsmy rok letopočtu Hiži sa vyznačoval aj tým, že Qurejšovci pomohli svojim spojencom napadnúť spojencov muslimov. Opakovane tak Qurejšovci porušili Mier Al-hudejbija, ktorý bol predtým medzi nimi a muslimami uzatvorený. Muhammad (p.) preto prikázal vystrojiť vojsko a vydal sa smerom do Mekky. Vydal sa smerom k mestu, od obyvateľov ktorého zažil útrapy, ktorí ho sužovali, ohovárali, chceli ho zabiť a zhromaždili tri veľké vojská na jeho zabitie a úplné zničenie muslimov a ich náboženstva. Čokoľvek by sa v tomto prípade odohralo, by bolo spravodlivým zadosťučinením. Muhammad (p.) ale odkázal obyvateľom Mekky: *„Kto by vošiel do domu Abú Sufiána, bude v bezpečí. Kto by ostal vo svojom dome za zavretými dverami, bude v bezpečí. Kto by vošiel do mešity, bude v bezpečí.“* Tak sa aj stalo. Každý, kto sa proti muslimom nepostavil so zbraňou v ruke, bol v bezpečí.

³¹⁵ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 656
1662

Keď sa konečne Mekka dostala pod správu muslimov (ôsmy rok Hižri), Muhammad (p.) sa nikomu nepomstil za útrapy, ktoré mu obyvatelia Mekky dlhé roky spôsobovali. Prorok Muhammad dal očistiť Kábu od modiel, ktoré tam boli. Pomodlil sa v nej a požiadal Bilala (bývalého otroka, ktorý bol v Mekke mučený preto, že prijal islamské náboženstvo), aby vyšiel na Kábu a ohlásil čas modlenia. Keď tak Bilal urobil, skupina ľudí z radov obyvateľov Mekky (z rodu Said Bin Al-ás), povedala: „Boh bol štedrý voči Saidovi, keď ho vzal z tohto života predtým, než by videl tohto čierneho na streche Káby.“ To isté povedali aj niektorí ďalší významní vodcovia kmeňa Qurejš.³¹⁶ Znova sa nám potvrdzuje to, čo sme uviedli v úvode, že jedným z hlavných dôvodov odmietania islamského náboženstva časťou Qurejšovcov, boli princípy tohto náboženstva, spočívajúce v rovnosti ľudí, ako aj jednosti a jedinečnosti Boha najvyššieho.

Keď už spomíname Bilala, žiada sa doplniť, že keď Bilal v Mekke prijal islamské náboženstvo, Qurejšovci ho veľmi silno mučili, aby ho tak prinútili odvrátiť sa od islamu. Na poludnie, keď slnko bývalo najsilnejšie, ho dali zviazať na zem a na jeho hrud' položili obrovský kameň. Potom mu Umejja, jeho pán, opakovane hovoril: „Ostaneš takto, kým nezomrieš alebo neodmietneš vieru v Muhammada a budeš uctievať Al-lát a Al-uzzá (dve modly, ktoré uctievali vtedy v Mekke popri Bohu).“ Abú Bakr videl, čo s Bilalom robia, preto povedal Umejjovi: „Neobávaš sa Boha za to, čo robíš s týmto chudákom?“ Umejja mu odpovedal: „Ty si ho

³¹⁶ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 571

pokazil, tak ho oslobod' z toho, čo vidíš.“ Abú Bakr povedal: „Aj tak urobím. Mám sluhu, ktorý je silnejší ako on, dám ti ho za neho.“ Umejja povedal: „Prijímam.“ Keď sa Bilal dostal do vlastníctva Abú Bakra, povedal Abú Bakrovi: „Ak si si ma kúpil pre seba, tak si ma nechaj. Ak si ma kúpil kvôli Bohu najvyššiemu (aby si si tým získal Jeho spokojnosť), tak ma prepusti.“ Abú Bakr ho následne prepustil.³¹⁷

Keď sa Medinský islamský štát rozrástol, v posledných rokoch života proroka Muhammada, Muhammad (p.) poslal oficiálne listy aj niektorým okolitým kráľom a vládcom, v ktorých ich vyzýva k islamskému náboženstvu. V týchto listoch je už badať nielen politický význam Vety vyznania, ale predovšetkým jej náboženský charakter, keďže posol a prorok Muhammad bol v prvom rade Božím poslom k ľuďom, aby im odovzdal Božie poslanstvo obsiahnuté v Koráne. Muhammad (p.) napr. poslal list Al-nažášimu, kráľovi Habaši (Abesínie - približne územie dnešnej Etiópie), ktorý bol spolu s jeho ľuďmi kresťanom. List znel nasledovne: „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť. Od Muhammada, posla Božieho, Nažášimu, kráľovi Habaši. Dúfam, že si v poriadku. Ďakujem Bohu, niet boha okrem Neho. Je kráľom všetkého, ktorý je svätý, vo svojich vlastnostiach je ojedinelý. Ktorý je dokonalý, bez akýchkoľvek nedostatkov alebo slabostí. Ten, kto zaisťuje plynulosť všetkého a chod všetkého podľa princípov, ktoré (On) položil. Ten, kto všetko sleduje a dozerá nad tým. Svedčím aj o tom, že Ísa, syn Márie (Ježiš), je duchom od Boha a Jeho

³¹⁷ A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 85 – 86

slovom, ktoré vrhol Márii, dobrej a nepoškvrnenej, ktorá ho následne poniesla v lone, a tak ho On stvoril z ducha svojho a vdýchol doň život tak, ako stvoril Adama rukou svojou. Vyzývam ťa k Bohu jednému jedinému, ktorý nemá spoločníka, (vyzývam ťa) k zanechaniu všetkého, čo by vybočovalo od poslušnosti k Nemu. K tomu, aby si ma nasledoval a uveril v to, čo mi bolo dané, pretože som poslom Božím. Vyzývam ťa spolu s tvojimi vojakmi k Bohu. Oznámil som, čo som mal a dobrú radu som ponúkol. Prijmite radu moju. Mier nech sprevádza toho, kto nasledoval správne usmernenie.“³¹⁸ V historických prameňoch sa uvádza, že Al-nažášī prijal islamské náboženstvo. Pramene sa okrem iného opierajú aj o to, že keď sa prorokovi Muhammadovi dostala správa o smrti Al-nažášīho, prorok sa pomodlil nad jeho dušou, čo muslimovia robia len pri hrobách muslimov. Modlitba nad dušou zomrelého muslima je špeciálna jednoduchá modlitba, ktorá má svoj rituál.

Ďalší list poslal prorok Muhammad kráľovi Peržanov. Podľa historických zdrojov text listu znel: „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť. Od Muhammada, posla Božieho, kráľovi kráľov Peržanov. Mier nech sprevádza toho, kto nasledoval správne usmernenie a uveril v Boha a v Jeho posla a uznal, že niet boha okrem Boha jedného jediného, ktorý nemá spoločníkov a uznal, že Muhammad je Jeho služobníkom a poslom. Vyzývam ťa výzvou k Bohu. Ja som Boží posol ku všetkým ľuďom, aby som varoval toho, kto je živý a aby sa uplatnilo to, čo bolo povedané, voči tým, ktorí odmietajú uveriť.“³¹⁹ Prijmi islam, zachrániš sa.

³¹⁸ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 515

³¹⁹ k tomu pozri napr. znamenie Koránu 10:33

Ak by si odmietol, na tebe potom spočinie hriech tvojich ľudí. (Hriech za to, že jeho ľudia nebudú mať možnosť nasledovať islamské náboženstvo.)“³²⁰

Obsah listu proroka Muhammada byzantskému cisárovi Hérakleiosovi, bol podľa historických zdrojov nasledovný: „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť. Od Muhammada, služobníka Božieho a Jeho posla, Hérakleiosovi cisárovi Rimanov.³²¹ Mier nech sprevádza toho, kto nasledoval správne usmernenie. Ďalej! Vyzývam ťa k výzve islamu. Prijmi islam, zachrániš sa. Prijmi islam, Boh ti dá odmenu dvakrát. Ak by si sa odvrátil, na tebe potom spočinie hriech tých, ktorí ťa nasledujú. (Hriech za to, že ľudom neumožnil nasledovať islamské náboženstvo.) Povedz: „Ľudia Knihy, poďte k spravodlivému slovu medzi nami a vami, že nebudeme uctievať iné ako Boha a že nebudeme k Nemu nič pridružovať a že nik z nás si nebude z ostatných činiť pánov popri Bohu.“ (Korán 3:64)“³²²

Pri uvedených listoch, je potrebné znova zdôrazniť oddelenie politickej moci (aj keď sa odvoláva na náboženstvo) od náboženského vyznania. Muhammad (p.) poslal uvedený list byzantskému cisárovi napriek tomu, že poznal jeho politický postoj k muslimom a k islamskému štátu. Poslal mu ho, ako sme sa dočítali, ako posol a prorok, ktorý vyzýva ľudí k náboženstvu Bohom zoslanému. Postoj politickej moci Byzantskej ríše bol už totiž známy z niektorých

³²⁰ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 517

³²¹ V prameňoch sa nerobí rozdiel medzi západnými a východnými Rimanmi v označovaní a oslovovaní.

³²² M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 517

jej predchádzajúcich počinov. Bolo to napr. v prípade rímskeho správcu Farvu Bin Omara Al-žuzámiho v oblasti Maánu. Ten poslal k prorokovi Muhammadovi posla s darom a s listom, v ktorom mu oznamuje, že prijal islamské náboženstvo. Keď sa to rímsky kráľ dozvedel, poslal príkaz k Farvovi, aby sa od islamu odvrátil a aby ho odmietol. Farva to však neurobil a nevzdal sa islamu. Kráľ ho za to uväznil, dal ho ukrižovať a sťat' jeho hlavu.³²³ Politická moc Byzantského cisárstva jasne deklarovala, že podobne sa zachová voči každému, kto islamské náboženstvo prijme. V dôsledku toho bránila ľuďom oboznámiť sa s islamským náboženstvom a prijať ho za svoju životnú cestu, keď by ľudia dospeli k záveru, že ho chcú za svoje náboženstvo. Bol to postoj obdobný pôvodnému postoju Qurejšovcov v Mekke.

1.6 Čo znamenal islamský štát?

Pochopiť skutočný význam a dosah islamského Medinského štátu vedeného Muhammadom (p.), nie je úplne možné bez dôkladnejšieho pochopenia rozdielu medzi zoslaním islamského náboženstva ľuďom prostredníctvom posla a proroka Muhammada a medzi vznikom štátu, ako politického útvaru, ktorý vychádzal zo zásad a princípov islamského náboženstva.

Posol a prorok Muhammad bol poverený Bohom oznámiť ľuďom islamské náboženstvo, oznámiť to, čo mu je v Koráne od

³²³ M. Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, str. 663

Boha zoslané a učiť ľudí praktickému uplatneniu zásad zoslaných v Koráne. Z pohľadu vzniku islamského štátu, možno rozoznať dve na seba nadväzujúce štádiá: a) štádium posolstva a proroctva a b) štádium budovania islamského štátu a islamskej spoločnosti v rámci neho. Určité náznaky tohto delenia, aj keď nepriame, nájdeme v Koráne, keď Korán uvádza v súvislosti s niektorými arabskými kmeňmi, že príslušníci týchto kmeňov sa stali muslimami, ale ešte nie veriacimi muslimami, pretože viera ešte nevstúpila do ich srdc.³²⁴

Viera znamená nielen uznanie určitého stavu a stotožnenia sa s ním, ale aj vnútorné presvedčenie o tomto stave. Vo vzťahu k samotnému muslimovi, rozoznávame dve štádiá: a) štádium prijatia islamu, keď sa stotožní so základnými zásadami islamského náboženstva a b) štádium viery, keď sa nielen stotožní so základnými zásadami islamského náboženstva, ale aj v tieto zásady vnútorne verí. Toto delenie sa odráža nepriamo aj v tom, že Korán určuje, že základnými článkami viery je viera v Boha, v Jeho anjelov, v Jeho knihy, v Jeho poslov a v Deň posledný (deň zmŕtvychvstania a súdny deň). Popri tom, jeden zo zachovaných výrokov proroka Muhammada, tak ako nám ho prinášajú zbierky výrokov proroka Muhammada, hovorí, že islam bol vybudovaný na piatich pilieroch: Uznanie, že niet boha okrem Boha a že Muhammad je Jeho poslom, konanie modlitby, dávanie dávky zakat, postenie sa v mesiaci Ramadan a vykonanie púte do Mekky.

³²⁴ Korán 49:14

Z uvedeného vyplýva, že v rámci islamského Medinského štátu existovali muslimovia a existovali veriaci muslimovia. Veriaci muslimovia boli tí, ktorí verili v Boha, v posla a proroka Muhammada, v ostatné články viery, v základné zásady zoslané v Koráne a ktorí žili a chceli žiť v štáte, ktorý bol vybudovaný na uvedených princípoch. Muslimovia (už vo všeobecnosti) uznávali základné články islamu, uznávali aj základné hodnoty a princípy islamu a chceli žiť v štátnom útvare, ktorý by uvedené základné zásady a princípy uplatňoval pri vedení štátu a riadení ich života v rámci tohto štátu.

1.6.1 Prvé štádium, štádium posolstva a proroctva

Štádium posolstva a proroctva trvalo od počiatku posolstva v Mekke, až do smrti posla a proroka Muhammada. Počas tohto obdobia sa dotvárala spoločnosť prvých muslimov, postupne sa menili niektoré ich zvyky, zvyklosti, spôsob života a spôsob nazerania na samotný život ako taký.

Z náboženského hľadiska, prvých muslimov na islamskom náboženstve zaujalo jeho učenie o vzniku života, o tom, kto dal tomu všetkému vzniknúť, ako je to s našim životom v terajšom živote a kam po tomto živote budeme smerovať. Bolo to jasné a nekomplikované náboženstvo. Od muslima, ktorý ho uznal, požadovalo dodržiavanie len zopár zásad, aby jeho ďalší - večný život, pokračoval do lepšieho štádia, než je jeho terajší život, nech by terajší život bol akokoľvek dobrý.

Islamské náboženstvo požadovalo od muslima, aby veril v jediného jediného Boha a aby uznal základy islamu. Požadovalo, aby uznal, že islamské náboženstvo pochádza od Boha, aby uznal závažnosť zásad, ktoré Boh ľuďom ukladá a ktoré majú k lepšiemu usmerňovať ich terajší život, tak na individuálnej, ako aj na spoločenskej úrovni.

Islamské náboženstvo od človeka, ktorý ho uznal, požaduje oddanosť jednému jedinému Bohu. Bez akýchkoľvek komplikácií, dohadov, nejasností a pod. veriť, že existuje jedna jediná sila, ktorá náš vesmír a všetko, čo poznáme, stvorila a všetko uchováva v presne danom chode. Veriť, že náš vznik ako ľudia, ako druh stvorený medzi ostatnými stvoreniami, má svoje opodstatnenie a zmysel, a že náš život sa nekončí smrťou v tomto živote.

Islamské náboženstvo od človeka, ktorý ho nasleduje, požaduje dodržiavanie spravodlivosti v jej najširšom zmysle slova. Znamená to dodržiavať stred vo všetkom, byť umierneným vo všetkom, nedopúšťať sa krivdy voči Bohu, voči sebe, ostatným ľuďom a ostatným stvoreniam. Človek pritom dostal od Boha dostatok inteligencie a rozumu, aby pochopil, čo sa pod spravodlivosťou rozumie. Zásada spravodlivosti je základnou zásadou islamského náboženstva.

Muslim sa má ďalej riadiť zásadami, akými sú: milosť voči ostatným, poskytnutie pomoci v rámci možnosti, neokrádať ostatných, byť poctivý vo svojom živote, neubližovať nikomu, zasadzovať sa za rovnosť ľudí bez ohľadu na ich rasu, náboženstvo, pohlavie, spoločenské postavenie, riadiť sa zásadami slobody myslenia,

sociálnej a spoločenskej spolupatričnosti, mierového spolunažívania s ostatnými, a ďalšími zásadami.

K takémuto životu a zásadám viedlo islamské náboženstvo prvých muslimov a s takýmito zásadami, ktoré sa postupne budovali u nich, oni zakladali islamský Medinský štát. Vzťahy v rámci islamského Medinského štátu sa mali riadiť týmito zásadami aj vo vzťahu k tým, ktorí islamské náboženstvo z nejakého dôvodu nechceli nasledovať. Túto skutočnosť podčiarkli aj ustanovenia už uvedenej Dohody.

1.6.2 Druhé štádium, štádium budovania islamského štátu a v jeho rámci aj islamskú spoločnosť

Budovanie islamského Medinského štátu sa začalo na základoch a princípoch, ktoré sme vyššie uviedli. Najmä na základoch spravodlivosti, náboženskej slobody, pomoci ostatným ľuďom a pod. Prví muslimovia na čele s Muhammadom (p.) zakladali islamský Medinský štát v spoločnosti, v ktorej žili aj príslušníci iných náboženstiev, ale hlavne v spoločnosti, ktorá mala zakorenenú svoju štruktúru, väzby, spôsob života a spoločenské usporiadanie.

Pre vtedajšiu spoločnosť a jej zvyky bola nemysliteľná myšlienka rovnosti ľudí a odstraňovanie otroctva tak, ako je pre nás dnes nemysliteľné jeho znovuzavedenie. U časti odporcov islamu a posla a proroka Muhammada, bola táto otázka tak dôležitá a podstatná, že prijatie islamského náboženstva a nasledovania posla

a proroka Muhammada, oni podmienili neuplatnením zásady rovnosti ľudí a zachovaním otroctva naďalej. Nájdeme o tom viacero záznamov a udalostí, keď napr. predstavitelia kmeňa Qurejš chceli prísť za prorokom Muhammadom a vypočuť si ho, avšak svoj príchod k nemu podmienili vyhnaním ľudí spoločensky nižšie postavených a otrokov, ktorí uňho boli. To ale bolo poslovi Muhammadovi Bohom zakázané.

Islamský Medinský štát (a neskôr aj islamský štát) bol budovaný na viacerých základných princípoch a zásadách. Záfer Al-qásimi uviedol šesť zásad, ktoré boli podľa neho tie najzákladnejšie. Išlo o tieto zásady:

1. Sloboda.

1.1. Sloboda náboženská a sloboda náboženského myslenia prezentovaná najmä tým, že nikto nesmie byť prinútený prijať žiadne náboženstvo proti svojej vôli a presvedčeniu.

1.2. Sloboda politická, ktorá spočívala v tom, že každý mohol v rámci slušnosti vyjadrovať svoje politické postoje a názory.

2. Spravodlivosť.

3. Vzájomné poradenstvo vo veciach verejných.

4. Rovnosť a rovnoprávnosť.

5. Existencia opozície.

6. Sebakritika.³²⁵

³²⁵ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 53 a nasledovne

Ak vezmeme do úvahy doterajší výklad a rozdelenie vzniku islamského Medinského štátu do dvoch štádií, môžeme rozoznať najmä nasledujúce základné zásady a princípy pri jeho budovaní:

1. Princíp morálnej a osobnostnej vyspelosti osôb poverených vedením štátu a spravovania verejných záležitostí. Morálna zdatnosť/vyspelosť (osoby morálne založenej) je jednou zo základných vlastností, ktorými musí disponovať osoba, ktorá má viesť štát alebo sa podieľať na jeho vedení. Chápanie morálnej vyspelosti sa môže v závislosti od času a miesta mierne líšiť, avšak všeobecná predstava o tom, čo sa pod touto vlastnosťou myslí, sa nemení. To však samo o sebe nestačí. Okrem morálnej vyspelosti, musí byť takáto osoba aj osobne vyspelá. Musia byť vyspelé a zrelé jej názory, jej nazeranie na veci. Musí mať aj schopnosť predvídania následkov svojich konaní a vyjadrení. K obohm uvedeným vlastnostiam treba pridať ešte tretiu vlastnosť, ktorou je dostatočné znalosti a vedomosti na zastávanie tak dôležitej pozície, ktorá ovplyvňuje životy všetkých obyvateľov štátu.

Všetky uvedené vlastnosti Muhammad (p.) mal. Je to doložené mnohými udalosťami, ktoré sa odohrali pred začiatkom posolstva, ale aj po jeho začatí.

2. Princíp budovania spoločného štátu, vrátane zodpovednosti za jeho osud a chod. Najlepším príkladom tohto princípu, je spísanie Dohody, v ktorej stálo, že všetci obyvatelia Mediny sú zodpovední za jej ochranu a financovanie jej obrany. To, čo platilo vo vzťahu k určitej skupine obyvateľstva, platilo vo vzťahu k ostatným, čo sa prejavilo v uvedení jednotlivých kmeňov a rodov, ktoré

žili v Medine a v jej okolí menovite a v opakovaní, že sa na nich vzťahuje to, čo sa vzťahuje na ostatné kmene a rody.

3. Princíp poskytnutia maximálnej slobody vo veciach, ktoré sa nepriečia spoločným záujmom obyvateľov štátu. Deklaroval to napr. bod č. 25 Dohody.

4. Princíp vzájomného poradenstva vo verejných záležitostiach. Tento princíp sa uplatňoval pri mnohých udalostiach. Vzišiel buď z podnetu samotného proroka Muhammada, keď zhromaždil svojich spoločníkov alebo veľkú časť obyvateľov a radil sa s nimi, alebo vzišiel z podnetu jeho spoločníkov alebo ľudí všeobecne, a vyvolal diskusiu o určitej otázke. Muhammad (p.) tento princíp ešte viac zvýraznil, keď v jednom zo svojich výrokov povedal: *„Žiadni ľudia, ktorí by sa vzájomne radili (uplatňovali šúru), by neostali bez toho, aby boli usmernení k tomu najsprávnejšiemu (riešeniu) v ich veci ..“*

5. Princíp spravodlivosti. Princíp spravodlivosti bol základným kameňom budovania štátu. Od zachovania tohto princípu totiž záviselo aj fungovanie štátu a spoločnosti. Išlo pritom o uplatnenie spravodlivosti v najširšom meradle, vo všetkých sférach života.

6. Princíp rovnosti. Rovnosť vo všetkých smeroch bola jedným zo základných princípov od počiatku budovania islamského Medinského štátu. Išlo najmä o nasledovné:

6.1. Rovnosť ľudí. Prejavovala sa v postupnom zamedzovaní otroctva; vo vyhlásení, že ľudia sú si rovní, bez ohľadu na ich pôvod, rasu, farbu pleti a pod.

6.2. Rovnosť medzi jednotlivými zložkami spoločnosti. Uplatnila sa v tom, že všetky rody a kmene boli postavené na tú istú úroveň, bez rozdielov medzi nimi z akéhokoľvek dôvodu.

6.3. Rovnosť pohlaví. To sa prejavilo v mnohých oblastiach. Napr. v oblasti dedičského práva sa určili povinné dedičské podiely mužom aj ženám. Ženy sa už mohli vzdelávať, neboli spoločensky obmedzované. Odbúrali sa niektoré dovtedajšie nezmyselné spoločenské zvyky a rituály, a iné.

Niektoré obmedzenia vo vzťahu k ženám vznikli až v neskoršom období, niekoľko rokov až desaťročí po smrti posla a proroka Muhammada.

7. Princíp voľnej kritiky a názorovej rôznorodosti. To sa prejavilo popri princípe vzájomného poradenstva, keď mohol každý v rámci zásad slušnosti a rešpektovania ostatných, voľne vyjadriť svoj názor. Dokonca nie jeden raz sa stalo, že sa prorokovi spoločníci spýtali, či určité rozhodnutie je od Boha (v Koráne zoslané), alebo je to bežným rozhodnutím Muhammada (nie v postavení posla a proroka). Keď Muhammad povedal, že je to jeho rozhodnutie alebo stanovisko, prorokovi spoločníci vyjadrovali svoje názory na vec, pokiaľ videli, že v danej veci by mohli dospieť k lepšiemu rozhodnutiu. Vyskytli sa aj prípady, keď niektorí vyjadrili svoj nesúhlas s niektorými rozhodnutiami, o čom sa zachovali aj písomné záznamy.

8. Princíp zodpovednosti za vedenie štátu, vrátane zodpovednosti za verejné financie a nakladanie s nimi. Tento princíp badať pri spôsobe, akým Muhammad spravoval štát z pozície

najvyššieho predstaviteľa štátu. Uplatňoval pritom v prvom rade princíp spravodlivosti, aj keď sa to občas nepáčilo niektorým ľuďom. Tak sa napr. stalo pri rozdeľovaní koristi.³²⁶ Princíp zodpovednosti sa plne uplatňoval aj počas kalifátu nasledujúcich dvoch kalifov, Abú Bakra a Omara, ktorí spočiatku z obavy, aby nevzali z verejných peňazí niečo, čo im nenáleží, odmietali brať akýkoľvek plat alebo odmenu za svoju činnosť (vykonávanie funkcie) pri vedení štátu.

9. Princíp náboženskej slobody. Tento princíp sa prejavil napr. v už uvedenom bode č. 25 Dohody, ale aj v bode č. 45, kde sa deklarovalo, že strany Dohody sú povinné uzatvoriť mier, ak by k jeho uzatvoreniu boli vyzvané, okrem prípadu, ak by bol proti nim vedený boj pre ich náboženstvo.

Islamský Medinský štát bol založený a vybudovaný na základoch a princípoch, ktoré sa dovtedy neuplatňovali nikde na Arabskom polostrove. To bol aj dôvod, prečo sa k nemu mnohé kmene pridávali a ľudia - muslimovia aj nemuslimovia, chceli v ňom alebo pod jeho správou a ochranou žiť. Samozrejme boli aj takí, ktorým existencia takéhoto štátu nevyhovovala, či už preto, že sa nezhodoval s niektorými zakorenenými tradíciami v predislamskej arabskej spoločnosti, alebo preto, že umožňoval prežitie islamu ako náboženstva. Táto skutočnosť sa prejavila, okrem iného, v snahe o rozvrátenie tohto štátu v momente smrti posla a proroka Muhammada, ale aj po jeho smrti v nasledujúcich obdobiach.

³²⁶ K tomu pozri znamenie 9:58 Koránu

2. Islamský štát počas kalifátu prvých štyroch kalifov

2. Islamský štát počas kalifátu prvých štyroch kalifov

2.1 Islamský štát tesne po smrti proroka Muhammada

Prorok Muhammad bol chorý niekoľko dní pred svojím odchodom z tohto života. Vedel, že smrť je už blízko a že on odchádza z tohto života do toho ďalšieho. Preto na to aj ľudí pripravoval.

Z priebehu udalostí posledných dní jeho života je však evidentné, že nechcel určovať sám niečo, čo Korán neurčil. Preto neurčil po sebe žiadneho nástupcu ani spôsob, akým sa má štát po ňom spravovať. Vybudoval totiž spoločnosť a štát na určitých princípoch a zásadách, ktoré mali ľudí viesť k tomu, aby si sami vedeli určiť, ako ďalej.

Spoločná modlitba bola dôležitá, preto počas svojej choroby určil svojho spoločníka Abú Bakra, aby ho zastupoval pri vedení spoločnej modlitby. Vedenie štátu ale personálne neobsadil a ani neurčil spôsob, akým sa má ustanoviť hlava štátu.

Napriek viacerým snahám rôznych autorov nachádzať v niektorých zachovaných výrokoch proroka Muhammada zmienku o jeho nástupcovi alebo spôsobe jeho určenia, si myslíme podobne ako mnohí ďalší autori a učenci v minulosti aj súčasnosti, že ani pri jednom zo zachovaných dôveryhodných výrokov proroka Muhammada, nemožno jednoznačne skonštatovať, že by určil nástupcu

alebo konkrétny spôsob jeho určenia. Najvýraznejším odkazom v tomto smere je odkaz, že muslimovia sa majú držať šúry, t. j. vzájomnej porady o dôležitých a zásadných záležitostiach.

Prvé okamihy po smrti proroka Muhammada boli rozhodujúce. Mali určiť, akým spôsobom sa bude celý štát a spoločnosť uberať. Či sa rozpadne na časti, zotrvá, alebo úplne zanikne.

Prorok opustil tento život. V tom okamihu ostal islamský Medinský štát bez vedenia. Ansárovia (muslimovia pôvodom z Mediny) sa preto zišli v jednom dome (ktorý sa nachádzal v centre Mediny, na otvorenom námestí, preto prebiehajúce rozhovory mohol sledovať každý, kto chcel) a navrhli predstaviteľa kmeňa Alchazraž (Saeda Bin Ubádu) za nástupcu po Muhammadovi vo vedení štátu. Svoje rozhodnutie odôvodnili tým, že Ansárovia pomohli a podporili posla a proroka Muhammada v dobe, keď ho jeho ľudia zradili. Preto by mal byť vo vedení štátu ich predstaviteľ.

Muhážíríni (muslimovia z kmeňa Qurejš, ktorí predtým emigrovali do Mediny) však s tým nesúhlasili. Preto bol predložený návrh, aby bol štát vedený dvoma zástupcami, po jednom z každej strany (jeden z radov Muhážírínov a jeden z radov Ansárov). Saed to však komentoval slovami, že by to bol začiatok oslabovania štátu. V tom čase na zhromaždení neboli prítomní niektorí poprední prorokovi spoločníci. Omar Bin Al-chattáb, Abú Bakr a Ali Bin Ebí Táleb totiž pripravovali záležitosti spojené s pohrebom proroka Muhammada. Vtedy k nim dobehol jeden muslim a povedal im, že časť muslimov sa zišla a rozhoduje o tom, kto bude nástupca vo vedení štátu, a že pokiaľ by chceli k tomu zaujať

stanovisko, čo by aj mali, mali by sa poponáhľať na zhromaždenie. Išlo o veľmi vážnu záležitosť, preto sa všetci traja vybrali na zhromaždenie. Keď prišli na zhromaždenie, začala sa medzi nimi ako zástupcami muslimov, ktorí pochádzali z Mekky (Muhážírinov) a medzi tými muslimami, ktorí boli pôvodom z Mediny (Ansárov), diskusia, ktorá sa v niektorých momentoch vyostrovala a v iných upokojovala. Názory na to, kto bude vo vedení štátu pokračovať po poslovi a prorokovi Muhammadovi, sa v skutočnosti rozdelili na dve základné názorové línie. Prvú líniu tvorili tí, ktorí zastávali názor, že vo vedení štátu by mali byť dvaja volení zástupcovia, jeden by pochádzal z radov Muhážírinov a druhý z radov Ansárov. Druhú názorovú líniu tvorili tí, ktorí zastávali stanovisko, že štát by mala viesť jedna volená osoba z jednej skupiny a k nej by mal byť volený pomocník a zástupca z druhej skupiny. Pritom každá skupina, Muhážírinovia a Ansárovia, argumentovala tým, že vo vedení štátu by mal byť volený zástupca pochádzajúci z jej radov. Ansárovia argumentovali tým, že to boli oni, kto pomohol a podporil proroka Muhammada a Muhážírinov a že na ich území leží aj hlavné mesto islamského štátu - Medína. Muhážíríni zasa argumentovali tým, že prorok Muhammad pochádzal z ich radov, z radov ich kmeňa a ak majú arabské kmene súhlasiť s nasledovaním niekoho po smrti proroka Muhammada, musí to byť človek z radov jeho ľudí. Tak hovoria zvyky zaužívané medzi arabskými kmeňmi. Tento posledný argument bol celkovo silným politickým argumentom.

Počas uvedených diskusií sa postavil muž z tábora Ansárov menom Bešír Bin Saed Abú Al-numán Bin Bešír. Ten svojím ľudom

povedal: „Ansárovia! Prisahám na Boha, že i keď sme mali prvenstvo v boji proti tým, ktorí pridružovali (myslel tým bojovníkov z kmeňa Qurejš, ktorí proti muslimom bojovali pre ich náboženstvo) a boli sme medzi prvými, kto v toto náboženstvo uveril, nenasledovali sme tým nič iné, než spokojnosť nášho Pána, poslušnosť nášmu prorokovi a snahu pre dobro našich duší. Preto by sme sa tým nemali povyšovať nad ľuďmi a ani by sme za to nemali sledovať úžitok z úžitkov tohto života pozemského, pretože Boh, On nám tým všetkým preukázal láskavosť. Muhammad veru pochádza z Qurejšu a jeho ľudia majú na neho väčšie právo. Prisahám na Boha, že Boh ma neuvidí, ako by som sa s nimi o to sporil. Bojte sa preto Boha, neodkláňajte sa od nich a ani sa s nimi o to nesporte.“ Keď Bešír dohovoriť, Abú Bakr povedal: „Tu je Omar a Abú Ubejda, ktoréhokoľvek z nich by ste chceli, toho si zvolíte.“ Obaja však Abú Bakrovi povedali: „Prisaháme na Boha, neujmeme sa tejto veci a neuprednostníme sa pred tebou. Ty si najlepší z radov Muházirínov, spoločník proroka Muhammada v jaskyni (keď sa skryli v čase, keď obaja utekali z Mekky a ich nepriatelia ich prenasledovali), nasledovník posla Božieho pri vedení ľudí počas modlenia, pričom modlenie je pre muslima tým najlepším náboženským úkonom. Kto je ten, kto by mal mať prednosť pred tebou alebo by mal byť uprednostnený v tejto veci pred tebou?! Natiahni svoju ruku a my dáme naše ruky na tvoju a budeme ťa voliť.“ Keď obaja chceli ísť za ním, aby dali svoje ruky na jeho, Bešír ich predbehol a dal svoju ruku na ruku Abú Bakra, aby potvrdil svoj súhlas s jeho zvolením.

Posledným gestom sa však situáciu okolo voľby hlavy štátu ešte neukončila. Treba pripomenúť, že Ansárovia pozostávali hlavne z dvoch kmeňov, kmeňa Al-avs a kmeňa Al-chazraž, ktoré v predislamskej dobe spolu súperili v Medine (každý so svojimi spojencami, vrátane spojencov z radov židovských kmeňov). Pritom kmeň Al-chazraž bol silnejší. To bol zrejme aj jeden z dôvodov, prečo sa mnohí z kmeňa Al-avs (ako politická sila) pridali na stranu Muhážírinov. Obávali sa zrejme aj toho, že ak raz bude vo vedení štátu osoba z kmeňa Al-chazraž, moc ostane už len v kruhu osôb z tohto kmeňa a z kmeňa Al-avs sa nikto už nikdy viac nedostane do vedenia štátu. Treba pritom poznamenať, že kmeňové a rodové väzby zohrávali v tomto prípade úlohu politických síl a strán. Okrem delenia Ansárov na dva uvedené kmene, bol medzi nimi aj rod Aslam, ktorý bol silný a početný. Členovia tohto rodu Ansárov sa pridali na stranu Muhážírinov a potvrdili svoju voľbu Abú Bakra. Tým bola celá vec v skutočnosti ukončená. To však nestačilo na všeobecnú voľbu Abú Bakra. Išlo tu len o návrh osoby do vedenia štátu. Na druhý deň sa preto všetci zišli vo veľkej mešite v Medine. Podľa zachovaných správ sa Abú Bakr posadil na Minbare (vyvýšené miesto v mešite, z ktorého sa prednášali kázne). Omar Bin Al-chattáb sa postavil a povedal: „Ľudia! Včera som pred vami povedal názor, ktorý bol len môj osobný názor. Nenašiel som ho v Knihe Božej (Koráne) a nebola to ani vec, ktorú mi zveril posol Boží (Muhammad). Stále som si predstavoval, že posol Boží (Muhammad) bude riadiť naše veci, až kým neostane nažive ako posledný z nás. (Omar tým myslel, že posol Muhammad ostane s nimi, až kým neumrú všetci a potom on odíde z tohto života.)

Boh vám ale nechal svoju Knihu (Korán), ktorou správne usmerňoval posla Božieho (Muhammada). Ak sa jej budete držať, Boh vás správne usmerní k tomu istému, k čomu správne usmernil jeho. Boh vašu vec zjednotil k tomu, čo je dobré pre vás, je ňou spoločník posla Božieho a zároveň ten, kto s ním bol v jaskyni, keď utekali z Mekky pred nepriateľmi. Vstaňte a vyjadrite svoj súhlas s ním.“ Ľudia nato potvrdili voľbu Abú Bakra.³²⁷

Omar svojou rečou v podstate potvrdil niekoľko dôležitých skutočností. Boli to:

a) predchádzajúca voľba, ktorá sa v predošlý deň uskutočnila, bola len prvotnou voľbou a za všeobecne platnú považovali až tú, ktorá práve prebiehala, verejne a za účasti všetkých ľudí,

b) voľba Abú Bakra, t. j. voľba zástupcu z Muhážírinov alebo Ansárov, nebola vec daná Bohom alebo v Knihe Božej - Koráne,

c) posol a prorok Muhammad nezanechal žiaden odkaz, ako si majú zvoliť jeho nástupcu vo vedení štátu. Zanechal im však Knihu Božiu - Korán, ktorou sa on riadil a ktorou sa majú aj oni riadiť,

d) konečné slovo a rozhodnutie o tom, či budú ľudia súhlasiť s voľbou Abú Bakra, bolo ponechané na samotných ľudí. Ak by to prijali, Abú Bakr sa ujíma vedenia štátu. Ak by to však odmietli, museli by si nájsť iný spôsob voľby a inú osobu, na ktorej by sa zjednotili.

³²⁷ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 144

Potvrdenie Abú Bakra však neznamenal, že neexistovala žiadna opozícia. Existovali ľudia, ktorí si mysleli, že by to zvládli lepšie, ako Abú Bakr. Existovali aj takí, ktorí si mysleli, že sú medzi muslimami osobnosti, ktoré by úlohu vedenia štátu lepšie zvládli. V tomto smere však boli podstatné postoje niekoľkých významných osobností tej doby z radov muslimov, pretože tieto ich postoje boli podnetom ďalších udalostí, ktoré sa odohrali neskôr. Uvedieme niektoré z nich.

a) Postoj Aliho Bin Ebí Táliba. Historické zdroje uvádzajú dva rozdielne údaje ohľadom postoja Aliho k otázke potvrdenia voľby Abú Bakra. Prvý údaj uvádza, že Ali prišiel na verejné zhromaždenie v mešite nasledujúci deň a potvrdil súhlas s voľbou Abú Bakra, ako hlavného predstaviteľa štátu. Druhý údaj hovorí, že Ali s tým nesúhlasil, pretože nebol prítomný pri prvotnej voľbe - v deň pred všeobecným potvrdením voľby Abú Bakra. Až po šiestich mesiacoch od voľby Abú Bakra vyjadril verejný súhlas s jeho voľbou, a spolu s Alim tak urobil aj rod Hášimovcov.

b) Postoj Al-zubejra. Podľa historických prameňov, nájdeme aj o postoji Al-zubejra dva údaje. Prvý uvádza, že Al-zubejr nasledoval Aliho a nesúhlasil s Abú Bakrom, ba dokonca vytiahol svoj meč a povedal: „Nevrátim ho späť, kým nebude zvolený do vedenia štátu Ali“. To sa dostalo Abú Bakrovi a Omarovi, preto Omar povedal: „Vezmite meč Al-zubejrovi a udríte ním o kameň (aby tak meč otupili a zneškodnili ho).“ Omar, už unavený, potom mal prísť a povedať: „Pridáte svoje súhlasy s voľbou buď dobrovoľne, alebo nedobrovoľne.“ Oni následne vyjadrili svoj súhlas s voľbou Abú Bakra. Bola to prvá zmienka o tom, že niekto vztýčil svoju zbraň

pri voľbe hlavy štátu. Al-zubejrová zbraň však bola zneškodnená na znak toho, že sa sila a zbrane pri tak dôležitej záležitosti nemajú použiť. Druhý údaj však postoj Al-zubejra uvádza trochu inak. Tohto druhého údaj sa najviac držia šiitskí muslimovia. Tento druhý údaj je totožný s tým, čo sme už uviedli pri tom prvom, avšak pridáva mnohé ďalšie detaily. Ak to zhrnieme, možno skonštatovať, že podľa druhej verzie, potom ako Ali, Al-zubejr a spolu s nimi ďalší z rodu Hášimovcov a Umejjovcov, odmietli potvrdiť Abú Bakra, Omar spolu s ďalšími muslimami prišli za nimi a silou ich odviedli k Abú Bakrovi, kde boli donútení vyjadriť svoj súhlas s jeho voľbou za hlavu štátu. Druhá verzia sa potom delí na ďalšie dve verzie ohľadom toho, či bol s nimi odvedený aj Ali, alebo on ostal v dome svojej manželky, prorokovej dcéry Fatimy, t. j. či potvrdil voľbu Abú Bakra už vtedy, alebo až neskôr. Dr. Al-qásimi vo svojom komentári k tejto udalosti vyjadril celkom zaujímavý a logický záver, keď povedal: „Verzia o tom, že boli Ali, Al-zubejr a spolu s nimi aj ďalší z rodu Hášimovcov a Umejjovcov odvedení silou, je málo pravdepodobná, ak nepoviem, že nemožná. Je totiž nepredstaviteľné, aby Omar spolu s tými, ktorí s ním prišli „prišli za nimi a silou ich odviedli k Abú Bakrovi, kde boli donútení vyjadriť svoj súhlas s jeho voľbou za hlavu štátu.“ Ak si totiž uvedomíme, o koho išlo, zistíme, že „títo ani čo i len ich časť neboli v predislamskom období a ani po zoslaní islamu stádom, ktoré by viedol jeden muž alebo ktoré by viedol jeden muž spolu so svojimi ľuďmi a ďalšími ľuďmi. Totiž rod Bení Hášem a Umejjovci, ak by sme ich všetkých spočítali, ich počet by prevýšil polovicu celkového počtu uvedených Arabov. Okrem toho boli známi tým, že

bránili svoju česť a že patrili medzi vodcovské osobnosti v predislamskom období, ale aj po zoslaní islamu. Preto nie je možné, aby sa takto potupne podriadili Omarovmu rozhodnutiu alebo rozhodnutiu iného než bol Omar, pokiaľ by mali odlišný názor. Bolo dokázané, že arabské kmene sa po prijatí islamu nevzdali niektorých svojich dobrých vlastností, ktoré mali pred islamom, ba naopak, prijatím islamu sa tieto dobré vlastnosti v nich ešte umocnili.“³²⁸

Záver Dr. Al-qásimiho je pozoruhodný a jeho argumenty sú veľmi silné. Totiž okrem toho, že používa historický text, vzal do úvahy aj vtedajšie pomery v spoločnosti. Jeho argumentácia, hlavne ohľadom počtu tých, ktorí mali byť odvedení s ohľadom na zvyky vtedajšej doby, je na mieste. Nešlo tu o náboženskú záležitosť, o ktorej bolo dané jasné rozhodnutie v Koráne, ale išlo čisto o politickú záležitosť. Preto je veľmi nepravdepodobné, že by sa rody Bení Hášim a Umejjovci, boli nechali len tak viesť a silou prinútiť niečo prijať. Zvlášť, že to boli tie kmene a rody, ktoré proti posolstvu islamu a proti poslovi a prorokovi Muhamadovi a islamskému Medinskému štátu dlho predtým bojovali.

c) Postoj Abú Sufiána. Abú Sufián bol v počiatkoch posolstva posla a proroka Muhammada, jedným z najväčších jeho nepriateľov. Mal vysoké postavenie medzi obyvateľmi Mekky a kmeňmi, ktoré s nimi mali uzatvorené spojenectvá. Islam prijal až pri dobytí Mekky muslimami. Zachoval si však svoje popredné spoločenské postavenie medzi obyvateľmi Mekky a kmeňmi žijúcimi v nej.

³²⁸ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 151

O postoji Abú Sufiána existujú tri základné zachované správy. Všetky tri sa zhodujú v tom, že Abú Sufián neprijal zvolenie Abú Bakra na čelo islamského štátu. Mal totiž nádej, že na čelo štátu bude zvolený jeden z jeho troch synov. Potom sa už všetky tri správy viac-menej rozchádzajú v podrobnostiach. Prvá z nich, ktorá sa zdá byť najbližšia k duchu tej doby, k udalosti, o ktorej sa jednalo a k osobnostiam ľudí, ktorých sa týkala, uvádza, že Abú Sufián povedal Alimu Bin Ebí Tálibovi: „Čo sa to deje, že táto vec bola zverená najmenej váženému rodu z Qurejšovcov? Prisahám na Boha, keby som chcel, zaplním to tu jazdcami a vojakmi.“ Ali mu nato povedal: „Abú Sufián! Už predtým si sa nepriateľsky postavil proti islamu a proti tým, ktorí ho vyznávajú a aj tak si mu neublížil v ničom. Máme za to, že Abú Bakr je toho (tejto voľby a vedenia štátu) hoden.“³²⁹

Všimnime, ako Ali zarazil akúkoľvek snahu Abú Sufiána spochybniť voľbu Abú Bakra. Tento postoj Aliho poukazuje minimálne na dve podstatné skutočnosti: Prvá spočíva v tom, že oslabuje do veľkej miery všetky správy, ktoré hovoria o veľkom spore Aliho a Abú Bakra, keď Ali nechcel súhlasiť s voľbou Abú Bakra (verzia, ktorú vyzdvihujú najmä pramene šiitských muslimov). Druhá skutočnosť spočívala v tom, že Ali chcel zaraziť možný politický rozkol v radoch muslimov, čo Abú Sufián vzhľadom na svoje postavenie, mohol podnietiť. Vážnosť tejto hrozby dokazujú udalosti vojenského stretu zvaného Siffin, ktorý sa v roku 37 letopočtu Hižri odohral medzi Muávijom, synom Abú Sufiána s jeho

³²⁹ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 152

vojskom a vojskom Aliho Bin Ebí Táliba (keď Muávija v konečnom dôsledku získal prevahu a začalo sa tak obdobie dynastie Umejjovcov na čele islamského štátu).

Samotné navrhnutie Abú Bakra neskôr Omar komentoval tým, že sa to udialo naráchlo, ale Boh tým odvrátil zlo, ktoré z toho mohlo vzísť. Omar tým mal zrejme na mysli, že spôsobu, akým sa navrhol ten, kto mal viesť štát, mala predchádzať väčšia diskusia a zisťovanie názorov a stanovísk. Avšak situácia, ktorá vtedy nastala, si vyžiadala, aby bol Abú Bakr takto rýchlo navrhnutý a následne zvolený.

2.2 Islamský štát počas kalifátu Abú Bakra

Abú Bakr bol zvolený do vedenia štátu. Prvé, čo urobil bolo, že predniesol pred ľuďmi svoj známy prejav, v ktorom povedal: „Ak by som konal správne, tak ma nasledujte, ak by som sa ale odklonil od správnej cesty, tak ma napravte .. ten slabý z vás je u mňa silným až dovtedy, kým mu nepomôžem získať jeho právo. Silný je u mňa slabým až dovtedy, kým od neho nedostanem právo toho, o koho ho obral .. poslúchajte ma, kým budem poslúchať Boha a Jeho posla. Ak by som porušil to, čo Boh a Jeho posol prikázali, tak nemám voči vám právo, aby ste ma poslúchali ..“

Navrhnutie Abú Bakra do vedenia štátu, vráťanie jeho následnej voľby, sa udiali veľmi rýchlo. Táto rýchlosť v skutočnosti pomohla muslimom dostať sa z toho najhoršieho. Zahнала hrozbu možného rozdelenia sa a sporenia sa o vedenie štátu a poskytla muslimom

čas na to, aby sa zorientovali v tom, ako budú ďalej po smrti proroka Muhammada, pokračovať.

Uvedený krok sa ukázal nevyhnutným v tak citlivých chvíľach, akými prechádzali muslimovia a islamský štát. Abu Bakr totiž po ujatí sa vedenia štátu neodvolal armádu, ktorá bola vypravená za života Muhammada (p.), ktorej cieľom bola ochrana severných a západných hraníc štátu. To napriek tomu, že veľa kmeňov vyhlásilo celkové alebo čiastočné vypovedanie zmlúv a dohôd, ktoré s nimi Medinský islamský štát mal uzatvorené, pretože smrťou proroka Muhammada považovali záväznosť týchto zmlúv a dohôd za skončenú. Ajiša, prorokova vdova, opísala celú situáciu a stav muslimov „ako voľné ovce v daždivej noci.“ Poslovia a zvedovia uvedených kmeňov priniesli správy, že vojsko muslimov je ďaleko a Medína je slabá, bez výraznejšej ochrany. Muslimovia si pritom túto skutočnosť uvedomovali. Abú Bakr zorganizoval mužov, ktorí boli v Medine, do štyroch skupín a každú z nich určil na obranu jednej zo štyroch strán Mediny. Potom ľuďom prikázal, aby sa zhromažďovali každý deň v mešite a aby boli pripravení. Povedal im: „Zem sa odvrátila. Delegácie tých, ktorí sa od nás odvrátili, videli váš malý počet. Neviete, či zaútočia na nás počas noci, alebo dňa, preto sa pripravte a majte sa na pozore ..“³³⁰

To, čo Abú Bakr predpovedal, sa aj stalo. Tí, ktorí sa odvrátili od mierových dohôd, zistili, že muslimovia v Medine sú slabí. Zhromaždili svoje vojská a nasmerovali ich k Medine, aby ju dobyli. Časť ich vojska ostala blízko Mediny a časť zaútočila v noci

³³⁰ A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 16

na Medinu. Muslimovia útočníkov odrazili a poslali Abú Bakrovi správu o útoku. Abú Bakr sa neopevnil v Medine. Naopak, pripravil z časti muslimov, ktorí boli v Medine, vojenský oddiel, ktorý sám viedol a v tichosti počas noci ním zaútočil na vojsko ich nepriateľov, ktorého počet prevyšoval počet vojska muslimov mnohonásobne. Tento prekvapivý útok prispel k tomu, že muslimovia vojsko nepriateľov odrazili od Mediny.³³¹

Obdobie, počas ktorého Abú Bakr stál na čele islamského štátu, možno charakterizovať ako krátke, rýchle, ale veľmi dôležité. Počas tohto obdobia sa stabilizoval štát tesne po smrti proroka Muhammada. Bolo to obdobie rozhodujúce pre pokračovanie štátu, ktorého základy muslimovia spolu s Muhammadom (p.) vybudovali. Abú Bakr mal viacero predností, ktoré ho na vedenie štátu predurčovali. Bol pravdovravný, čestný a rád pomáhal ľuďom. Na strane druhej bol prísny ohľadom záležitostí, ktoré sa týkali iných ľudí, zvlášť ak bolo niekomu ukrivdené alebo ak sa mali prekračovať medze, ktoré Boh určil. Jednou z jeho najväčších predností však ostávala tá, že bol najbližším spoločníkom proroka Muhammada.

Prorok Muhammad síce neurčil spôsob, akým majú muslimovia štát po ňom spravovať, ale ľudia mali Korán, v ktorom boli základné zásady, ktorých dodržiavanie zaručovalo stabilný, silný a spravodlivý štát. Mnohí ľudia žili za čias proroka Muhammada, vrátane väčšieho počtu jeho spoločníkov, čo znamenalo, že videli aj praktické uplatňovanie zásad Koránu v každodennom živote,

³³¹ A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 17, 179

cez osobu proroka Muhammada. Prorok ustanovil Abú Bakra, že má viesť spoločné modlitby namiesto neho počas choroby, ktorá proroka sprevádzala v jeho posledné dni v tomto živote. Neodišiel z tohto sveta, kým si nebol istý, že ľudia pochopili, akú hodnotu pre nich Abú Bakr mal a akú bude mať, dôvod, prečo si ho zvolia na čelo štátu.

Okrem už spomínaného prejavu, Abú Bakr viackrát ľudom opakoval, aby kontrolovali jeho rozhodnutia a aby ho upozornili na to, ak by si mysleli, že sa zmýlil. Vedenie štátu považoval skôr za poverenie a bremeno, než za prednosť alebo poctu. Najskromnejším životom žil práve v období, keď viedol štát, a to z obavy, aby nevzal niečo, čo by mu nepatriilo. Dokonca aj zo skromnej výplaty, ktorá mu bola určená zo štátnych peňazí, vracal to, čo nespotreboval. Predtým než sa Abú Bakr ujal vedenia štátu, bol úspešným obchodníkom a z majetkov, ktoré mal, pomáhal ostatným, najmä slabým a biednym.

V jednom prejave Abú Bakr ľudom predniesol: „Ja len nasledujem to, čo bolo dané. S ničím novým neprichádzam. Nie som ani lepší, než ktokoľvek z vás. Kontrolujte ma! Ak by ste videli, že kráčam správnym smerom, nasledujte ma. Ak by som sa ale odklonil od správnej cesty, tak ma napravte. Veru mám zlú vlastnosť (myslel tým, že sa občas veľmi rozhneval), keď by sa prejavila (a rozhneval by som sa) tak sa mi vyhýbajte, aby sa vám nedostalo niečo, čo by ste nemali radi.“³³²

³³² A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 15

V ďalšej kázni, Abú Bakr okrem iného, ľuďom odkázal: „Ľudia! Odkazujem vám báť sa Boha mocného v každej veci a v každom stave. Držte sa pravdy v tom, čo máte radi, aj v tom, čo nemáte radi. Pretože niet dobra v žiadnych slovách, ktoré by neboli pravdivé. Ten, kto klamal, sa odkláňa. A ten, kto sa odkláňa, dostáva sa do záhuby. Vyhýbajte sa pýche. Akú pýchu môže mať ten, kto bol stvorený z hliny a v hlinu sa vráti? Dnes je živý a zajtra mŕtvy. Preto konajte a počítajte samých seba medzi mŕtvymi (ktorí zomrú). To, čo by ste nevedeli, poznanie o tom hľadáte u Boha. Pripravte pre svoje duše niečo dobré a neskôr to budete mať prítomné. Boh, nad ktorým vyššieho niet, povedal „V deň, keď každá duša nájde prítomné dobro, ktoré vykonala; a o zle, ktoré vykonala, bude si priať, aby bol medzi ňou a ním čas ďaleký. A Boh vás varuje Sám pred Sebou. A Boh je zľutujúci k tým, ktorí sú mu odovzdaní.“ (Korán 3:30) Služobníci Boží, bojte sa Boha a nasledujte to, čo uložil. Majte príklad v tých, ktorí žili pred vami. Vedzte, že Pána svojho budete musieť stretnúť a že odmena a odplata sa vykoná za vaše skutky, za tie menšie z nich, aj za tie väčšie, okrem tých, ktoré Boh odpustí, On je odpúšťajúci a milostivý. Dajte pozor na svoje duše a nech je Boh ten, na koho sa o pomoc obracia. Niet pomoci ani sily u nikoho iného, než u Boha ..“³³³

Keď Abú Bakr vypravoval vojsko, odkazoval mu to, čo mu odkazoval pred ním Muhammad (p.): „Nezrádzajte. Nezohavujte. Nezabíjajte malé dieťa, ani starca, ani ženu. Nesekajte úrodné

³³³ A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 280

stromy. Nezarezávajúce ovcu, ani kravu, ani ťavu, jedine ak s úmyslom najesť sa ..“³³⁴

Ako sme už uviedli, Abú Bakr sa staral o ľudí aj potom, ako bol zvolený na čelo štátu. Predtým než sa ujal vedenia štátu, bola medzi ľuďmi o ktorých sa staral, jedna stará a slepá starenka, ktorá bývala na okraji Mediny. Abú Bakr aj po zvolení za kalifa, chodieval k nej a pomáhal jej. Omar Bin Al-chattáb spomínal, že aj on chodieval k tejto žene tiež ráno, ale vždy ho niekto predbehol a urobil pre ňu, čo potrebovala (pripravil jedlo, priniesol vodu a pod.) Omar sa čudoval, že ho vždy niekto predbehol. Preto sa raz rozhodol, že od začiatku noci vyčká a zistí, kto jej chodí pomáhať. Bol prekvapený, keď zistil, že žene chodil pomáhať Abú Bakr, a to už v čase, keď bol ako kalif na čele štátu.³³⁵ Nebol to však ojedinelý prípad. Pred zvolením do vedenia štátu, zvykol Abú Bakr dojsť niektorým ženám ovce. V tom pokračoval aj po zvolení za kalifa a hovoril pritom: „Dúfam, že to, čoho som sa ujal, ma nezmení.“ Podobne, ako to bolo u proroka Muhammada, aj Abú Bakr sa chcel držať „pri zemi“. Mal prístup k majetkom, k pohodliu, k moci. Avšak on chcel ostať tým jednoduchým, milostivým a spravodlivým človekom. Hlavne chcel ostať spoločníkom proroka Muhammada aj po jeho smrti, a nezmeniť sa. Uvedomoval si zrejme, že jedine keď ostane verný tomu, čo Boh prikazuje, čo ho prorok Muhammad naučil, a čo u proroka Muhammada videl, len vtedy sa môže pokúsiť spravodlivo viesť islamský štát. Jednoduchosť, pokora a česťnosť, ktoré boli pre Abú Bakra príznačné, možno

³³⁴ A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 15

³³⁵ A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 28-29

spozorovať aj v tom, čo povedal, keď už pocítil, že zomiera. Povedal: „Veru odvtedy, čo sme boli zvolení starať sa o záležitosti muslimov, sme im neubrali ani dinár, ani dirham. Jedli sme z toho horšieho z ich jedla a obliekali sme si z tých hrubších šiat, ktoré si oni obliekali. Pozrite sa, o koľko sa zvýšil môj majetok odvtedy, čo som bol poverený vedením štátu. Vezmite to a pošlite to kalifovi, ktorý príde po mne, nech si to vezme späť. Ja som to používal a staral sa o to, ako som vládal.“³³⁶

Abú Bakr určil tým, ktorí nemali zdroj príjmu, pomoc zo štátnej pokladnice. V prvom roku dal ten istý podiel slobodnému mužovi, slobodnej žene, sluhovi a slúžke. V druhom roku poskytol všetkým, bez ohľadu na ich spoločenské postavenie, tú istú výšku pomoci (sociálnej dávky). Vtedy za ním prišli niektorí muslimovia a povedali mu: „Nástupca po poslovi Božom! Ty si peniaze rozdelil medzi ľuďmi rovným dielom. Medzi ľuďmi sú ale takí, ktorí majú veľké zásluhy a prednosť. Bolo by lepšie, keby si uprednostnil tých, ktorí majú tie zásluhy a prednosť.“ Abú Bakr im odpovedal: „Čo sa týka zásluh a predností, ktoré spomínate, o tom nič neviem. To je niečo, za čo je odmena u Boha najvznešenejšieho. Toto je sociálna dávka, preto jej rovné rozdelenie je lepšie, než uprednostňovanie niekoho pred iným ohľadom nej.“

Ďalším veľmi dôležitým úkonom Abú Bakra bolo, že dal zozbierať Korán do jednej knihy, ktorá by ho uchovala presne v podobe, v akej bol poslovi Muhammadovi zvestovaný. Abú Bakr pri tom patril k tej veľkej skupine muslimov, ktorí vedeli celý Korán

³³⁶ A. Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, str. 239

naspamäť. Korán sa spoločníci posla Muhammada, za jeho života, učili tak, že vždy sa učili desať znamení, až kým sa ich nenaučili naspamäť a naučili sa ich význam a praktizovanie. Potom sa učili ďalšie. Takto to bolo, až kým sa nenaučili celý Korán.³³⁷ Al-buchári (jeden z najznámejších vedcov v oblasti islamských vied, ktorý zozbieral výroky proroka Muhammada do ucelenej zbierky) ústami Zejda Bin Sábeta, celý proces zozbierania Koránu za čias Abú Bakra, opísal takto: „Poslal po mňa Abú Bakr po bitke Al-jamáma, v ktorej padli mnohí z tých, ktorí Korán naspamäť vedeli priamo z úst proroka Muhammada. Keď som k nemu prišiel, našiel som uňho Omara Bin Al-chattába. Abú Bakr povedal: „Prišiel ku mne Omar a povedal mi: Smrť skosila v dni bitky v Jamáme veľký počet tých, ktorí poznali Korán a obávam sa, že smrť skosí ďalších, čím zomrie veľa z radov tých, ktorí Korán ovládajú naspamäť. Vidím, že by si mal prikázať zozbieranie Koránu (v jednu knihu).“ Povedal som (Abú Bakr povedal) Omarovi: „Ako môžeme urobiť niečo, čo prorok Muhammad neurobil?“ Omar povedal: „Je to dobrá a správna vec, prisahám na Boha.“ Omar ma neustále presviedčal, až mi Boh otvoril srdce k tomu a uvidel som v tom to, čo videl Omar.“ Zejd pokračoval vo vyprávaní: „Abú Bakr mi povedal: Ty si mladý a rozumný muž a my ťa z ničoho neobviňujeme (nič si nespáchal a máš dobrú povesť) a písal si u proroka (p.), čo mu bolo zoslané z Koránu, preto sleduj Korán a zozbieraj ho.“ Prisa-hám na Boha (Zejd pokračuje), keby ma vtedy boli poverili pre-miestniť nejakú horu, nebola by pre mňa ťažšia, než úloha, ktorú

³³⁷ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 25

mi (Abú Bakr) prikázal, aby som zozbieral Korán.“ Povedal som (Abú Bakrovi): „Ako chcete robiť niečo, čo posol Boží neurobil?“ Povedal (Abú Bakr): „Prisahám na Boha, že je to dobrá a správna vec.“ Abú Bakr ma toľko presviedčal, až som v tom uvidel to isté dobro, ktoré v tom Abú Bakr a Omar videli. Následne som začal so zbieraním Koránu napísaného na kožených pergamenoch a palmových listoch a z toho, čo prorokovi spoločníci vedeli naspamäť, až kým som sa nedopracoval k tomu poslednému, čo bolo z Koránu zoslané. Hotový Korán (jeho ucelená kópia) bol uložený u Abú Bakra, až kým on nezomrel. Potom ostal u Omara počas jeho života a po jeho smrti u Hafsy, Omarovej dcéry.“

Zejd pri svojej práci, z obavy z toho, aby mu niečo neuniklo, postupoval dvojakým spôsobom. Spoliehal sa v prvom rade na to, čo bolo za života proroka Muhammada napísané a v jeho dome uložené a zachované. To mu ale nestačilo a všetko, čo tam našiel napísané, mu ešte museli dosvedčiť dvaja ľudia z radov prorokových spoločníkov, o dôveryhodnosti ktorých neboli pochybnosti, ktorí museli odprisahať, že to bolo napísané u proroka Muhammada. Zejd v skutočnosti všetko kontroloval nie dvakrát, ale trikrát. Prvýkrát, keď prevzal z domu proroka Muhammada napísaný Korán. Druhýkrát, keď museli dvaja dosvedčiť, že to bolo u proroka skutočne napísané. Tretíkrát spočíval v tom, že si napísaný Korán overoval aj z úst tých prorokových spoločníkov, ktorí sa Korán naučili priamo od proroka naspamäť. Ak k tomu ešte pridáme skutočnosť, že Zejd bol jedným z tých, ktorí Korán u proroka Muhammada písali v čase jeho zvestovania, že ho ovládal naspamäť, a že celý proces zozbierania Koránu sa udial pod dohľadom

Abú Bakra, Omara a ostatných prorokových spoločníkov, dospejeme k záveru, že už sa pre zachovanie Koránu bez akýchkoľvek zmien, v tej dobe viac nedalo urobiť.

V stručnosti možno skonštatovať, že práca Zejda spočívala v tom, že vzal z domu proroka Muhammada všetky podklady, na ktorých bol Korán zaznamenaný a všetko prepísal do jednej knihy potom, ako sa bezpochyby uistil, že je to pravé.

Keď Zejd svoju úlohu skončil a Korán bol už zozbieraný v jednej knihe, kalif Abú Bakr Korán vzal, uložil ho a strážil vo svojom dome. Keď Abú Bakr zomrel a nastúpil na čelo štátu druhý kalif Omar, o Korán sa už ten staral. Po smrti Omara, ostáva Korán v ochrane Omarovej dcéry Hafsy, ktorá bola zároveň aj jednou zo vdov proroka Muhammada. Od nej si ho potom vypožičal tretí kalif, Osmán, ktorý nastúpil po Omarovi. Korán, ktorý za čias Abú Bakra zozbieral Zejd, sa v období kalifátu Osmána, t. j. približne o desať rokov neskôr, stal podkladom pre vyhotovenie ďalších kópií, ktoré boli neskôr rozoslané do jednotlivých oblastí islamského štátu.³³⁸

Abú Bakr približne za dva roky, počas ktorých stál na čele islamského štátu, vykonal viacero dôležitých vecí a úloh. Keď potom pocítil, že už sa blíži jeho koniec (vtedy bol na čele štátu približne dva roky a tri mesiace), bál sa, že sa muslimovia po jeho smrti, rozdelia. Preto sa chcel uistiť ešte predtým, než zomrie, že sa tak nestane. Ibn Al-žavzi o tom napísal: „Keď na Abú Bakra doliehala smrť a bolo mu jasné, že už opúšťa život, zhromaždil

³³⁸ A. Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, str. 40 – 42

k sebe ľudí a povedal: „Vidíte, čo je so mnou. Myslím si, že už prišiel môj čas a zomriem. Preto vás oslobodujem od záväzku, ktorým ste sa pred Bohom zaviazali, keď ste ma zvolili; vraciam vec voľby osoby, ktorá bude viesť štát, znova do vašich rúk. Preto si zvol'te toho, koho máte radi, pretože ak sa dohodnete o takejto osobe počas môjho života, bude istejšie, že sa po mne nebudete medzi sebou sporit'.““ Abú Bakr v podstate povedal ľuďom, aby si zvolili jeho nástupcu. Ibn Al-žavzi potom pokračoval: „Ľudia sa pobrali a odišli od Abú Bakra. Nepodarilo sa im však dohodnúť, preto sa k nemu vrátili a povedali: „Naša voľba bude tvoja voľba, nástupca posla Božieho.“ Abú Bakr povedal: „Možno s tým (s jeho voľbou) nebudete súhlasiť?“ Povedali: „Nie (budeme súhlasiť).“ Povedal: „Dávate záväzok pred Bohom, že budete súhlasiť s tým, koho vám zvolím?“ Odpovedali: „Áno.“ Povedal: „Tak mi dajte čas, aby som zväžil, kto bude vhodný na dodržiavanie náboženstva božieho a vhodný pre jeho ľudí.“ Muslimovia sa zaviazali, že budú súhlasiť s osobou, ktorú im Abú Bakr vyberie. Prišlo to potom, ako sa ľudia radili, ale nevedeli dospieť k rozhodnutiu ohľadom nástupcu Abú Bakra.

Zo správ, ktoré sa zachovali, je možné vyčítať, že Abú Bakr si už niekoho vybral. Chcel sa však uistiť, že aspoň tí významnejší muslimovia budú mať na vec podobný názor. Zavolať Abdulrahmána Bin Avfa a povedal mu: „Čo si myslíš o Omarovi?“ Abdulrahmán odpovedal: „Nástupca posla Božieho! Je, prisahám na Boha, najlepší muž, ktorého si môžeš vybrať, ale je veľmi prísny.“ Abú Bakr odpovedal: „To preto, že vidí, že ja som príliš mierny. Keby mu bola táto vec zverená, zanechal by veľa z toho, na čom

je teraz. Abá Muhammad (prezývka Abdulrahmána), dlho som ho sledoval a medzi nami to bolo tak, že keď by som sa ja bol na nejakého muža rozhneval, on by bol s ním spokojný a keby som bol k nemu príliš mierny, on by bol k nemu prísnejší. Nepovedz nič z toho, čo som ti povedal, Abá Muhammad.“ Abdulrahmán povedal: „Nepoviem.“

Potom si Abú Bakr pozval k sebe Osmána Bin Affána a povedal mu: „Abá Abdalláh (bola to Osmánova prezývka)! Povedz mi, čo si myslíš o Omarovi?“ Osmán odpovedal: „Ty o ňom vieš viac než ja.“ Abú Bakr povedal: „Abá Abdalláh, povedz mi to.“ Osmán odpovedal: „Prisahám na Boha, že viem o ňom toľko, že to, čo skrýva (to, čo nie je o ňom známe), je lepšie než to, čo sa o ňom vie a že niet medzi nami nikoho, ako je on.“ Abú Bakr povedal: „Boh nech ťa zahrnie milosťou, Abá Abdulláh. Nepovedz nič z toho, čo som ti tu povedal.“ Osmán odpovedal: „Nepoviem.“ Abú Bakr mu povedal: „Ak by som ho vynechal, nevynechal by som teba. Ešte neviem, možno ho vynechám. Lepšie by bolo preňho, keby nebol poverený spravovať nič z vašich záležitostí a želal by som si, aby som bol býval vynechaný aj ja zo spravovania vašich záležitostí a patrilo by som k radom tých vašich predkov, ktorí už odišli (zo života pozemského). Abá Abdulláh! Nespomeň nič z toho, čo som ti o Omarovi hovoril, ani nič z toho, na čo som sa ťa pýtal.“

Z uvedeného možno usúdiť, že spravovanie štátnych záležitostí a záležitostí muslimov a obyvateľstva štátu, bolo pre Abú Bakra namáhavé, najmä preto, že neustále musel strážiť samého seba, aby nevykonal niečo, čo nie je spravodlivé alebo správne. Preto povedal, že pre Omara by bolo lepšie, keby nemusel spravovať nič

z verejných záležitostí muslimov. Omar totiž mal na starosti súd-nictvo za čias Abú Bakra. Pritom o Omarovi bolo známe, že bol taký prísny, že by nenechal nikomu prejsť žiadnu nespravodlivosť. Preto sa stalo, že posledný rok pred smrťou Abú Bakra, takmer nik neprišiel so žiadnym sporom pred Omara, pretože vedel, že ak by nemal pravdu, určite by nepochodil a ešte k tomu by ho stihol aj trest za krivé obvinenie alebo svedectvo.

Okrem uvedených dvoch popredných muslimov, si Abú Bakr prizval aj ďalších, medzi ktorých patrili Said Bin Zajd (patril k Mu-hážírinom) a Usejd Bin Al-hudejr (bol významnou osobnosťou kmeňa Al-avs).

Od tohto obdobia, t. j. od konca obdobia, v ktorom viedol štát Abú Bakr, sa začínali profilovať rôzne spôsoby kreovania osoby, ktorá mala islamský štát viesť. V teórii štátu však možno rozoznať dva dôležité akty spojené s kreovaním osoby, ktorá mala štát viesť. Bol to tzv. „Ahd“ a „Bejaa“.

Ahd znamenal, že osoba, ktorá štát vedie, poverí ďalšiu osobu, aby ona nastúpila do vedenia štátu (aby viedla štát) po jej smrti, alebo že určené zhromaždenie osôb poverí určitú osobu, aby ona nastúpila do vedenia štátu (aby viedla štát) po smrti/odvolaní úra-dujúcej hlavy štátu.

Bejaa bol akt potvrdenia/nepotvrdenia tejto osoby, ktorá dostala poverenie na základe Ahdu. Takáto osoba mohla byť potom potvr-dená masami (voličmi), ale aj nemusela.

Ustanovenie nástupcu do vedenia štátu sa dialo dvoma krokmi/aktami. Najprv to bolo poverenie - Ahd a následne potvr-

denie - Bejaa. Ahd znamenal určenie kandidáta a Bejaa bolo samotné potvrdenie/nepotvrdenie (voľba) tohto kandidáta do funkcie hlavy štátu.

Abú Bakr bol pri svojej voľbe, po uvedených udalostiach a diskusiách, navrhnutý Omarom na zhromaždení v prvý deň, čo znamenalo, že Ahd mu bol daný na tomto zhromaždení. Bejaa sa uskutočnila na druhý deň, keď ľudia potvrdili tento Ahd, a tým bol Abú Bakr legitímne zvolený do vedenia štátu.

Ku koncu vlády Abú Bakra, Abú Bakr uprednostnil navrhnutie svojho nástupcu po poradách, ktoré sa vtedy odohrali medzi ním a niektorými poprednými muslimami. Dôležitosť uvedených porád spočívala v tom, že pokiaľ títo významní muslimovia súhlasili s navrhnutou osobou, ich ľudia ich nasledovali a súhlasili aj oni s potvrdením navrhutej osoby. Abú Bakr tak po uvedených poradách a na základe Ahdu, navrhol Omara Bin Al-chattába za osobu, ktorá mala viesť štát po jeho (Abú Bakrovej) smrti. Omar dostal Ahd a bol potom, na základe Bejay, potvrdený ľuďmi, aby viedol štát.

Omar pred svojou smrťou postupoval trochu odlišne. Určil skupinu šiestich muslimov, ktorí mali vybrať kandidáta, ktorý by sa ujal vedenia štátu po jeho (Omarovej) smrti. Určil skupinu voliteľov, ktorí mali navrhnúť kandidáta. Táto skupina sa nazývala Ahl Al-šúra, čo možno preložiť ako Poradenský zbor. Nakoniec, ako sa o tom dočítame neskôr, volitelia zvolili Osmána Bin Affána, ktorému bol tak daný Ahd. Na základe Ahdu, bol potom následne Bejaou potvrdený ľuďmi, aby viedol štát.

V nasledujúcich obdobiach sa už Ahd a Bejaa realizovali rôzne. Niekedy sa stierali súčasne v jeden akt, inokedy zasa boli nástupcovia určení absolutisticky na základe pokrvnej línie (po meči), keď syn nastupoval po otcovi a Bejaa bola už len formálnym bezvýznamným aktom.

Dr. Muhammad Júsef Músa o tom napísal: „Kalif svoju právomoc a moc preberá od ummy (t. j. spoločenstva), ktorú reprezentuje a ktorá ho poverila vykonávaním úloh svojho úradu. Zmluva o poverení na vykonávanie funkcie vedenia štátu, je zmluva ako všetky ostatné zmluvy. Zakladá sa na ponuke jednej strany (splnomocniteľa) a na prijatí ponuky na strane druhej (splnomocnenca). Splnomocnenie sa skončí odvolaním plnomocenstva zo strany splnomocniteľa, alebo smrťou splnomocnenca. Splnomocnenec pritom nemá právo ustanoviť niekoho iného na svoje miesto, bez súhlasu ummy (spoločenstva tvoriace štát).“

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, je nám jasné, že ustanovenie kalifa (osoby, ktorá má viesť štát) nie je možné ani z náboženského, ani z právneho hľadiska, len na základe Ahdu daného úradujúcim kalifom (ktorý vedie štát) niekomu inému, kto by mal nastúpiť po ňom. Nie je to možné, bez ohľadu na to, či ten, komu bol Ahd daný s tým súhlasil, alebo nie. Je nevyhnutné, aby umma vyjadrila svoj súhlas s týmto Ahdom prostredníctvom Bejay tomu, komu bol Ahd určený.³³⁹ Dr. Músa ďalej pokračuje: „Ahd, daný komukoľvek, predstavuje len určitý návrh na zvolenie, čo

³³⁹ Dr. Muhammad Júsef Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdia s tým spojené, vydal: Dár Al-fikr Al-arabi, Káhira, strana č. 93

v žiadnom prípade nemá účinky všeobecnej Bejay. Toto „navrhnutie za kandidáta“ môže vykonať existujúci kalif, ale aj ktokoľvek z muslimov. Je to presne to, čo chápali prorokovi spoločníci aj učenci bezpochybne, a čo oni aj praktizovali vo vzťahu k najvyššiemu postu v štáte, ktorým je post kalifa alebo najvyššieho imáma. História je svedkom pravdivosti toho, čo hovoríme..³⁴⁰

V dejinách islamského kalifátu, nájdeme niekoľko príkladov kalifov, ktorí uvedenú zásadu aj prakticky dodržali. Príkladom toho je aj ôsmy umejjovský kalif, Omar Bin Abdulazíz, ktorý bol navrhnutý svojím predchodcom kalifom Sulejmánom Bin Abdulmelikom. Podľa zachovaných historických správ, Omar bol Sulejmánom navrhnutý tak, že Sulejmán uviedol jeho meno v dekrét, ktorý vydal pred svojou smrťou (bez toho, aby naznačil meno toho, koho tam označil) a prikázal svojej rodine vykonať Bejau (dať súhlas s návrhom) tomu, koho meno bolo uvedené v dekrét. Všetci súhlasili v domnení, že je tam uvedený jeden z nich. Keď Sulejmán zomrel, dekrét bol otvorený a prečítaný. Stálo v ňom, že za kalifa bol určený Omar Bin Abdulazíz. Niektorí prítomní to odmietli, boli však prinútení prisľúbiť lojalitu osobe, ktorú určil Sulejmán a o ktorej prisahali, že s ňou súhlasia. Keď sa Omar Bin Abdulazíz dozvedel, že ho Sulejmán menoval svojím nástupcom, zarmútil sa, pretože bol spravodlivý, čestný a zbožný človek a vedel, že ustanovenie do takejto funkcie prináša so sebou veľkú zodpovednosť a veľké nástrahy a pokušenia. Omar preto vyšiel hore na minbar a povedal ľuďom: „Bol som, na moje nešťastie, poverený touto

³⁴⁰ M. Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdia s tým spojené, str. 94

záležitosťou bez toho, aby som bol opýtaný na svoj názor, bez toho, aby som to žiadal a bez toho, aby sa k tomu muslimovia vyjadrili a poradili sa. Preto vás oslobodzujem od záväzku Bejay voči mne (od záväzku prijať moje ustanovenie). Vyberte si a zvoľte si, koho len chcete.“³⁴¹

O forme vlády Dr. Músa napísal: „Systém vlády podľa islamu, nedáva prezidentovi alebo imámovi božský pôvod alebo božskú moc (moc odvodenú od Boha) pri ujímaní sa vlády a svojich kompetencií. Ba naopak, jeho moc pochádza od ummy (spoločenstva), ktorá si ho vyberá do tohto úradu. On je presne taký, ako ktokoľvek ďalší z radov ľudí vo svojich právach a povinnostiach, aj keď mu z nich vyplýva najväčšia ťarcha a najväčšie následky. Umma si ho vyberá preto, aby vládol, sleduje jeho politiku a činy. Ona ho aj odvolá, ak uvidí, že je to v jej záujme .. To nás oprávňuje povedať, že po každej stránke ide o civilného prezidenta, aj keď náboženstvo stanovuje jeho zvolenie a ukladá, že pri riadení záležitostí ummy, sa nemá vo svojej vláde a politike odkláňať od príkazov Božích a príkazov Jeho posla. Nejde tu ani o kráľovský systém vládnutia, pretože taký systém je založený v prvom rade na nástupníctve vopred určenej osoby, napr. syna .. Okrem toho vládcovi nie je dovolené vydávať akékoľvek zákony, ktoré by on chcel. Je riadený ustanoveniami určenými Bohom a Jeho poslom. K tomu ešte pripíšme, že pre vládcu nie sú určené žiadne iné výhody alebo práva navyše, ktoré by nikto iný nemal, atď. Systém vlády v islame nie je ani diktatúrou alebo absolutizmom ..“ Dr. Músa ďalej pokračuje:

³⁴¹ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 212

„Napriek tomu, k pravde patrí, aby sme povedali, že niektorí kalifovia a vládcovia muslimov diktovali svoje názory (vôľu) počas svojej vlády v určitom čase a že iní sa dopustili nespravodlivosti a krívd .. Ak hovoríme o systéme vlády podľa islamu, teda o systéme vládnutia, ktorý určuje a prikazuje islam, hovoríme o ňom ako o systéme, pričom ho neposudzujeme podľa toho, ako konali niektorí kalifovia alebo vládcovia muslimov. Ak by bolo z histórie niečo známe o ich samovoľných činoch v dôsledku ktorých sa dopustili nespravodlivosti a krívd, neznamená to, že islam je za to zodpovedný a nemožno povedať, že islam s tým súhlasí.“³⁴²

Ďalší známy autor Taha Husejn, vo svojom diele Veľká skúška napísal: „Islamský systém vládnutia v tom čase (v čase rášidovského kalifátu) nebol absolutistickým systémom. Nebol to ani demokratický systém v podobe, v akej ho poznali starí Gréci. Nebol to ani systém, v ktorom vládol kráľ, nebol republikánsky, ani taký, v ktorom vládol Cézar v podobe, v akej ho poznali Rimania. Bol čistým arabským systémom, ktorému islam na jednej strane ukázal všeobecné hranice, a v ktorom sa na strane druhej snažili muslimovia vyplniť priestor medzi týmito hranicami.“³⁴³

³⁴² M. Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdia s tým spojené, str. 167-169

³⁴³ Táha Husein, Veľká skúška – The Grand Riot, vydalo: Dár Al-maáref v Egypte, rok 2007, str. 31-32

2.3 Islamský štát počas kalifátu Omara Bin Al-chattába

Omar sa ujal vedenia štátu potom, ako bolo jeho nominovanie na základe Ahdu, potvrdené aj Bejaou na verejnom zhromaždení ľudí.

Omar Bin Al-chattáb viedol islamský štát po dobu približne desať a pol roka. Išlo pomerne o dlhé kontinuálne obdobie, po dvojročnom období Abú Bakra. Keď Omar nastúpil do vedenia štátu, štát už bol pomerne stabilizovaný. Omar bol známy svojou spravodlivosťou a múdrosťou, čo na jednej strane stabilizovalo štát, ktorý prechádzal už obdobím prosperity, na strane druhej to však Omarovi prinieslo množstvo nepriateľov, ktorým spravodlivý vládca so skromným spôsobom života, nevyhovoval.

Omar sa vyznačoval aj veľkou bohabojnosťou. Najmä v čase, keď bol zvolený na čelo islamského štátu. Ak niekomu ublížil, aj keď nevedomky a dozvedel sa o tom, poskytol mu možnosť odplatiť mu to, alebo odpustiť. Nič nechcel nechať nedoriešené. Vždy aj ostatným ľuďom odkazoval, aby strážili svoje vlastné duše a podrobili ich vlastnému zúčtovaniu. Hovoril: „Zúčtujte si, čo vaše duše porobili predtým, než bude s nimi zúčtované (v súdny deň). Zvážte si váhu svojich dobrých a zlých skutkov predtým, než vám budú odvážené. Pripravte sa na to najväčšie zúčtovanie (v súdny deň).“ Ťarchu zodpovednosti za zverenie riadenia štátu, Omar neustále pociťoval. Vedenie štátu bral ako zodpovednosť, nie ako poctu. Vyjadril to vo viacerých svojich výrokoch. V jednom povedal: „Keby zomrel cap na brehu rieky Eufrat, bál by som sa, že Boh

bude za to volať na zodpovednosť Omara (myslel seba, ako správcu štátu).“

V duchu uvedeného, Omar spočiatku pristupoval aj k svojmu živobytiu, po nástupe do čela štátu. Odmietal spočiatku brať čokoľvek a akýkoľvek plat zo štátnej pokladnice alebo verejných zdrojov. Naďalej si sám obchodom zarábala na živobytie svojej rodiny. To však platilo dovtedy, kým nezistil, že to, čo získaval z obchodu, mu už nepostačovalo ani na tie najzákladnejšie potreby, pretože väčšiu časť jeho času pohlcovali štátne záležitosti a starostlivosť o ľudí. Poslal preto po spoločníkov proroka Muhammada a chcel sa s nimi poradiť. Omar povedal: „Celý môj čas venujem už tejto záležitosti. Čo by som si mohol pre seba z toho určiť?“ Osmán Bin Affán povedal: „Jedz a daj najesť.“ Ďalší prorokovi spoločníci si mysleli to isté. Omar sa spýtal Aliho: „A ty si o tom čo myslíš?“ Ali odpovedal: „Máš nárok na obed a na večeru.“ Omarovi sa to pozdávalo, preto sa tým aj riadil. Omar neskôr objasnil nárok na odmenu, ktorá by mu náležala za čas venovaný vedeniu štátu a spravovaniu verejných záležitostí, vrátane jej výšky, keď povedal: „Budem to brať, ako keby som spravoval majetok siroty (ako keby bol jej poručníkom). Ak by som mal dostatok a nepotreboval by som si nič vziať zo štátnych peňazí, nebudem nič brať (žiadnu odmenu). Ak by som sa ale dostal do tiesne, tak si z toho budem brať toľko, koľko bude v súlade s dobrou zvyklosťou.“³⁴⁴

³⁴⁴ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 150

O Omarovej osobnosti je možné povedať, že sa vyznačovala najmä spravodlivosťou, múdrosťou, prirodzenou inteligenciou, silou osobnosti. Bolo pre ňu ale príznačné, najmä dodržiavanie základných zásad obsiahnutých v Koráne, vrátane správania, ktoré si osvojil spolu so spoločníkmi proroka Muhammada počas prorokovho života. Z obdobia, keď bol Omar už kalifom a keď za ním Ibn Abbás chodieval, sa zachovala správa, že otec Ibn Abbása povedal Ibn Abbásovi: „Vidím, že ťa princ veriacich má rád a že sa radí s tebou spolu s ďalšími ľuďmi z radov spoločníkov posla Božieho. Preto ti dám tri rady, ako sa máš u Omara správať: Boj sa Boha a neprezrad' tajomstvo (ktoré nemáš prezradiť), nech ťa nikdy nevidí klamať a nikoho uňho neohováraj.“³⁴⁵

Okrem uvedeného, sa Omar vyznačoval aj tým, že si zo života nebral viac, ako potreboval na živobytie. Tento život terajší chápal, podobne ako Muhammad (p.) a Abú Bakr, ako bránu do života večného. Od výsledku snahy človeka v tomto živote závisí to, ako bude vyzerat' jeho ďalší, večný život.³⁴⁶ Historické zdroje uvádzajú, že v dobe, keď už Omar bol vo vedení štátu a išiel kázať, ľudia si všimli, že jeho odev mal dvanásť záplat. Jedného dňa sa dokonca omeškal a ľudia naňho čakali. Keď prišiel, ospravedlnil sa im a uviedol, že musel počkať, kým mu uschnú šaty, ktoré na sebe má, keďže iné nemá. To bol štýl života Omara, ktorý nasledoval proroka Muhammada a ujal sa vedenia štátu po Abú Bakrovi.

³⁴⁵ Dr. Ali Muhammad Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, vydal: Muassasat Iqra, Káhira, Egypt, prvé vydanie v roku 2005, str. 179

³⁴⁶ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 114

Bol to jednoduchý štýl života a všetci to akceptovali, aj keď mu často dohovárali, aby nebol na seba taký prísny.

Omar sa narodil v predislamskej dobe. Patril medzi malý počet ľudí v Mekke, ktorí vedeli čítať a písať. V skorej mladosti tiež pásol stáda svojho otca, ako aj stáda obyvateľov Mekky. V mladosti Omar pôsobil aj ako obchodník. Obchod mu vyniesol veľké zisky, čo ho zaradilo medzi bohatých ľudí Mekky. Mal aj významné spoločenské postavenie v Mekke. Omar pochádzal zo známej rodiny. K niektorým členom jeho rodiny ľudia prichádzali so žiadosťou, aby rozhodli ich spory. Omar popri svojej múdrosti, vzdelaní, sile a trpezlivosti, mal aj výnimočnú schopnosť rozhodovať spory medzi ľuďmi. Túto svoju schopnosť zdedil z veľkej časti po svojich predkoch.

V počiatkoch islamu patril Omar medzi tých, ktorí proti prorokovi Muhammadovi najviac bojovali, a to ostro a otvorene. Robil to najmä z obavy o spoločenský systém, ktorý vtedy vládol, keďže on bol aj jedným z jeho opôr. To nám dokladuje aj udalosť, ktorá sa stala počas jeho života. Um Abdulláh Bint Hantama spomenula: „Keď sme odchádzali do Habaše, emigrujúc z Mekky, Omar prišiel tak blízko, že sa zastavil pri mne. Vtedy sa nám od neho dostávalo len ubližovanie a hnev. Omar mi povedal: „Odchádzate, Um Abdulláh?“ Odpovedala som: „Áno. Prisahám na Boha, že pôjdeme preč po zemi, ktorú Boh stvoril. Ubližujete nám a utláčate nás. Odchádzame, až kým nám Boh neučiní východisko.“ Omar jej nato povedal: „Nech je Boh s vami.“ Um Abdulláh pokračovala: „Vtedy som u neho pocítila ľútosť, akú som uňho ešte predtým nepocítila.“ Keď prišiel Ámer Bin Rabía, ktorý bol preč vybavovať niektoré

záležitosti a Um Abdulláh mu to spomenula, povedal jej: „Ako keby si dúfala, že Omar prijme islam?“ Odpovedala som (Um Abdulláh): „Áno.“ Ámer jej odpovedal: „Skôr prijme islam Omarov somár, než on (Omar).“³⁴⁷

Aj Muhammad (p.) si želal, aby Omar prijal islam, pretože by tým muslimovia zosilneli. To sa aj onedlho stalo a Omar prijal islam potom, ako mu jeho sestra predniesla prvé znamenia kapitoly Táha (dvadsiata kapitola Koránu). Spôsob myslenia vtedajšej spoločnosti, jej usporiadanie, najmä však vzťahy jej členov, je možné bližšie pochopiť zo spôsobu, akým Omar prijal islamské náboženstvo.

Jedného dňa, počas prvého obdobia posolstva, sa Qurejšovci zhromaždili, aby sa poradili, čo urobia s Muhammadom (p.). Zhodli sa na tom, že by mali Muhammada zabiť. Povedali: „Ktorý muž Muhammada zabije?“ Omar Bin Al-chattáb povedal: „Ja to urobím.“ Povedali: „Ty si na to ten pravý, Omar.“ Omar potom odišiel. Bol to veľmi horúci deň. Omar vzal svoj meč a išiel za Muhammadom (p.) a za skupinou jeho spoločníkov, ktorí boli uňho a medzi ktorými boli Abú Bakr, Ali, Hamza a ďalší, ktorí ostali v Mekke a neemigrovali do Habaše. Omar sa dopočul, že sa stretli v dome Al-arqama. Ako tak Omar s mečom kráčal, stretol ho Nu'ejm Bin Abdulláh Al-nahhám. Spýtal sa ho: „Kam ideš, Omar?“ Omar odpovedal: „Idem zabiť tohto, kto zamenil náboženstvo svojich otcov, kto urobil rozkol medzi Qurejšovcami a vystavil ich

³⁴⁷ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 15-17

posmechu, vytkol Qurejšovcom ich náboženstvo a ponížil ich bohov. Idem ho zabiť.“ Nuejm Omarovi povedal: „Je zlé, čo chceš vykonať, Omar. Prisahám na Boha, že sa tvoja duša naplnila pýchou sama od seba. Chceš prekročiť medze a chceš, aby zahynul rod Bení Adi? Myslíš si, že rod Abdumanáf ťa nechá chodiť po zemi, keby si zabil Muhammada?“ Potom sa obaja pustili do diskusie a ich hlasy sa postupne zvyšovali. Omar povedal: „Myslím si, že aj ty si zamenil náboženstvo svojich predkov! Keby som to naisto vedel, začal by som tebou.“ Keď Nuejm videl, že Omar to tak nenechá, povedal mu: „Tak ti poviem, že tvoja rodina a rodina tvojej sestry prijali islam a nechali ťa na tvojom blude.“ Keď to Omar počul, povedal: „A ktorí z mojej rodiny?“ Odpovedal: „Manžel tvojej sestry, tvoj bratranec a tvoja sestra.“ Keď to Omar počul, veľmi sa rozhneval a išiel za svojou sestrou a jej manželom. Keď zabúchal na dvere, spýtali sa: „Kto je?“ Omar odpovedal: „Ibn Al-chattáb.“ Keď to jeho sestra s manželom zistili, rýchlo všetko schovali, ale zabudli schovať pergamen, na ktorom bola napísaná kapitola Koránu. Keď Omar vošiel, jeho sestra videla zlobu na jeho tvári. Všimla si pergamen a zakryla ho svojím stehnom. Omar povedal: „Čo to bolo za tajomné mrmlanie, ktoré som počul od vás?“ Obaja čítali kapitolu Táha. Odpovedali: „Viedli sme spolu rozhovor v tichosti.“ Omar povedal: „Azda ste nezmenili náboženstvo svojich predkov?“ Manžel jeho sestry mu povedal: „Omar, čo ty na to, ak sa pravda nachádza v inom, než náboženstve, ktoré ty vyznávaš!“ Omar k nemu skočil a udel ho po brade. Nakoľko bol Omar veľmi silný, zhodil Saída na zem a sadol mu na hrud'. Omarova sestra prišla a odsotila ho od svojho muža. Omar ju udel

rukou a zranil ju. Jeho sestra mu povedala s jedom: „Udrel si ma za to, že som uznala jednosť jedného jediného Boha?“ Odpovedal: „Áno.“ Sestra mu povedala: „Urob, čo chceš. Uznávam, že niet boha okrem Boha jedného jediného a že Muhammad je poslom Božím. Prijali sme islam napriek tomu, že nám to zakazuješ.“ Keď to Omar počul, upokojil sa, oľutoval čo urobil, pustil jej manžela a sadol si. Potom povedal: „Dajte mi ten pergamen, ktorý máte, aby som si ho prečítal.“ Jeho sestra mu odpovedala: „Nedám.“ Omar jej povedal: „Beda ti. To, čo si povedala sa dotklo môjho srdca, podaj mi ho, aby som si to prečítal. Dávam ti sľub, že ťa neznamorím, až kým ti ho nevrátim a uložíš si ho, kam budeš chcieť.“ Sestra mu odpovedala: „Ty si ale nečistý. Vstaň, umy sa.“ Omar sa išiel umyť a vrátil sa k sestre. Tá mu podala pergamen, v ktorom bola kapitola Táha a ďalšie. Omar začal čítať a prečítal: V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť. Zľakol sa a pergamen odhodil. Potom sa spamätal a znova začal čítať kapitolu Táha. Keď čítal, ohromilo ho to a povedal: „Od tohto Qurejšovci zutekali?!“ Potom čítal ďalej, až kým neprečítal znamenia 14-16, vtedy povedal: „Popri Tom, kto toto hovorí, by nemal byť uctievaný nik iný. Ukážte mi, kde je Muhammad.“ Omar potom išiel za prorokom Muhammadom. Keď tam prišiel, zabúchal na dvere. Nikto sa neopovážal prísť otvoriť, pretože už vedeli, že Omar ich hľadal a vedeli, aký on je, keď je rozhnevaný. Keď Hamza videl, že nikto nevstáva otvoriť (Hamza bol Muhammadov strýko a jeden z mocných a silných mužov Qurejšu, ktorý v posolstvo islamu uveril), povedal: „Čo je vám?“ Odpovedali: „Omar Bin Al-chattáb je pred dverami.“ Hamza sa začudoval: „Omar Bin Al-chattáb? Otvorte

mu. Ak Boh bude chcieť dobro preňho, tak on prijme islam. Ak by však chcel niečo iné, je nás tu veľa a odrazíme ho.“ Potom otvorili dvere a Hamza spolu s ďalším mužom ho chytili a vošli s ním k poslovi Božiemu. Muhammad (p.) im povedal: „Pustite ho!“ Vstal a prišiel k nemu. Chytil ho za odev, pritiahol ho k sebe a povedal: „Čo ťa k nám privádza, Ibn Al-chattáb? Prisahám na Boha, že sa zdá, že neprestaneš, kým ťa Boh nepostihne nejakým nešťastím.“ Omar mu povedal: „Posol Boží! Prišiel som k tebe vyznať vieru v Boha a v jeho posla a v to, čo ti bolo od Boha zoslané.“ Muhammad (p.) sa na to poďakoval Bohu nahlas. Vtedy všetci v dome vedeli, že Omar prijal islam. Muslimovia, ktorí boli u Muhammada, sa rozišli. Vedeli, že Hamza a Omar už ochránia Muhammada (p.) a odrazia jeho nepriateľov. Omar sa pritom netajil, od prvého dňa, keď islam prijal, že tak urobil. To spôsobilo u Qurejšovcov veľký zármutok.³⁴⁸

Omar sa líšil od mnohých muslimov v Mekke najmä tým, že sa nikoho z Qurejšovcov nebál. Bol odvážny a keď sa zasadil za niečo, tak za to aj bojoval všetkými možnými prostriedkami. Podľa historických zdrojov, Omar prijal islam v šiestom roku od začatia posolstva. Od toho času sa už tí muslimovia, ktorí prijatie islamu vyhlásili verejne, mohli modliť aj pri Kábe. Dovtedy im to Qurejšovci zakazovali. Omar bol aj jediný, kto verejne vyhlásil, že emigruje z Mekky do Mediny, keď nastal čas jeho emigrácie.³⁴⁹ Je potrebné pritom zdôrazniť jednu veľmi dôležitú skutočnosť, že

³⁴⁸ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 19-20

³⁴⁹ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 23

Qurejšovci dávali veľký pozor na to, aby nikto z muslimov neodišiel z Mekky. Za týmto účelom boli ochotní toho, kto by Mekku opustil, aj zabiť, či už verejne alebo pomocou ľsti. Omar bol preto jediný, kto sa rozhodol verejne oznámiť svoju emigráciu.

Omar kráčal vždy po ceste, po ktorej kráčal predtým prorok Muhammad. Tak ako aj ďalší spoločníci Muhammada (p.), Omar videl na vlastné oči v spôsobe života proroka Muhammada praktické uplatňovanie pravidiel a princípov, ktoré Boh zoslal v Koráne. V tomto smere bol Muhammad (p.) vzorom pre ostatných. Ak od ľudí niečo žiadal alebo im vysvetľoval novú zásadu, bol prvý, kto sa jej držal. Omar konal obdobne, ako prorok Muhammad, pričom v mnohých prípadoch bol vzorom a príkladom pre ľudí pri dodržiavaní základných zásad. Omar sa dokonca snažil týchto zásad držať ešte prísnejšie od momentu, keď bol zvolený na čelo štátu. Tak napr. v roku, keď nastal veľký hladomor, Omar odprisahal, že bude jesť len z toho, čo jedia bežní ľudia, až dovtedy, kým hladomor nepominie. To aj dodržal. V tomto roku napr. pozastavil vykonávanie jedného z hraničných trestov uložených v Koráne, a to trest za krádež. Vedelo sa, že je hladomor a že sa zvýšila možnosť krádeže od hladu. Jedným z dôvodov neuplatnenia hraničného trestu za krádež, je práve prípad krádeže od hladu, resp. samotné podozrenie, že ku krádeži došlo od hladu. Tu sa prejavilo aj hlboké Omarovo chápanie zmyslu a cieľov hraničných trestov uložených v Koráne.

Vládu Omara Bin Al-chattába možno charakterizovať niekoľkými charakteristickými črtami:

1. Pri voľbe Omara sa uplatnil princíp šúry (vzájomnej porady).

2. Doba, počas ktorej Omar stál na čele štátu, bola omnoho dlhšia, ako bola doba, počas ktorej na jeho čele stál Abú Bakr (na rozdiel od Abú Bakra, ktorý stál na čele štátu dva roky a pár mesiacov, Omar stál na jeho čele viac ako desať rokov). Je možné skonštatovať, že kým za vlády Abú Bakra sa štát, po smrti proroka Muhammada, stabilizoval, za vlády Omara sa dobudoval zvnútra, tak z hľadiska inštitúcií, ako aj štruktúry. Prorok Muhammad ponechal muslimom v tomto smere voľnú ruku, aby si sami určili, ako bude vyzeráť ich budúci štát.

3. Omar sa držal veľmi silno spravodlivosti, pravdy a práva. Od proroka Muhammada sa naučil a u neho pochopil, že tieto zásady sú jedným zo základných princípov náboženstva a života. Spravodlivosti sa držal voči sebe samému, voči svojej rodine, ale aj voči ostatným ľuďom.

4. V úzkej súvislosti s uvedeným princípom spravodlivosti, sa Omar snažil držať aj ostatných princípov určených v Koráne. To ho viedlo k tomu, že sa bál len Boha a nikoho iného, čo v dôsledku viedlo k tomu, že sa uňho počas jeho vlády, prejavovali všetky princípy uložené Koránom.

5. Omar sa stal synonymom spravodlivej hlavy štátu.

Existuje viacero príkladov zo skutočného života, ktoré dokladujú uvedenú Omarovu spravodlivosť medzi ľuďmi. Uvedieme z nich dva príklady.

Prvý príklad sa týka sporu dvoch ľudí. Jeden bol muslim a druhý žid. Bez ohľadu na náboženské vyznanie sporových strán,

Omar rozhodol v prospech občana židovského náboženského vyznania. Ten mu povedal: „Prisahám na Boha, Omar, že si rozhodol spravodlivo.“ Omar aj v tomto prípade sledoval to, čo Korán káže a čo sa naučil od proroka Muhammada. Bol to jeden z mnohých prípadov. Opätovne to dokazuje, že pri predchádzajúcom boji muslimov so židmi z kmeňov Bení Al-nadír, Bení Qurejza a pri boji v Chajbare, nešlo o boj z dôvodu náboženstva, ale z dôvodu ich zrady, t. j. z dôvodu ich nebezpečenstva pre Medinský islamský štát.

Druhý príklad bol ešte výstižnejší. Uviedli sme si, že za obdobie, počas ktorého stál Omar na čele štátu, sa zriadili mnohé úrady a zvýraznilo sa administratívne usporiadanie štátu. V dôsledku toho Omar stanovil správcu pre každú oblasť, ktorá patrila pod územie štátu. Tento správca sa nazýval Ámel. Omar správcov prísne vyberal, najmä z hľadiska ich spravodlivosti a čestnosti. Okrem toho prikázal týmto správcom, aby prichádzali za ním počas púte (púť bola najväčším zhromaždením ľudí počas roka). Keď správcovia prišli, Omar povedal ľuďom: „Ľudia! Neposlal som svojich správcov, aby vás sužovali, ani aby vám brali z vašich majetkov. Poslal som ich, aby spravovali vaše záležitosti a aby rozdeľovali medzi vami vyzbierané dávky (Omar mal na mysli, aby vyzbieranú dávku zakat od bohatších, rozdeľovali medzi chudobných a tých, ktorí pomoc potrebujú.) Ak niekto z nich urobil niečo iné, vstaňte a povedzte to.“ Nikto z prítomných ľudí nič nepovedal, až na jedného muža z davu, ktorý vstal a povedal: „Princ (správca verejných záležitostí) veriacich! Tvoj správca ma udrel bičom sto úderov.“ Omar sa spýtal správcu: „Za čo si ho udrel?“ Potom

povedal mužovi: „Vstaň, vezmi si svoje právo a odplat' mu to.“ Vtedy Amro Bin Al-ás (správca Egypta) Omarovi povedal: „Princ veriacich! Ak by si takto urobil, bude toho ešte viac a stane sa to zvykovým právom po tebe.“ Omar povedal: „Nemám mu dať, aby si vzal právo, ktoré mu patrí? Nemám tak urobiť a pritom som videl, ako posol Boží tak urobil sám voči sebe, keď sa jeden muž domáhal svojho práva, ktoré mal uňho?!“ Amro Omarovi povedal: „Tak nás nechaj. Skúsime ho uspokojiť inak.“ Povedal (Omar): „Máte možnosť sa s ním dohodnúť, tak to skúste.“ Vtedy sa Amro dohodol s mužom na náhrade za bolesť v sume 200 dinárov, za každý úder bičom dva dináre. Nebyť toho, že sa dohodli, bol by dal Omar zbičovať Amra, svojho správcu, dvomi stovkami úderov biča.³⁵⁰

Príhoda, ktorú Omar spomínal, spočívala v tom, že prorok Muhammad zrovnával rady ľudí pred bojom v Bedre a držal pritom malý prútik, ktorým ľudí zrovnával. Jemne udel jedného z tých, ktorí vyčnievali. Bol to Savad Bin Ghuzejja. Ten prorokovi Muhammadovi povedal: „Zabolelo ma to. Boh ťa poslal, aby si spravodlivosť kázal, preto žiadam spravodlivú odplatu.“ Prorok mu povedal: „Tak ti umožňujem odplatu (v zmysle, aby ho muž tiež udel prútikom spôsobom, ktorý ho zabolel).“ Muž mu nato povedal, že mu nešlo o odplatu, ale že chcel, aby bol prorok posledným človekom, ktorého sa dotkne pred bitkou, v ktorej možno padne.

V ďalšom príklade Omar dokonca uplatnil odplatu. Bolo to v prípade syna Amra. Vtedy sa Amrov syn predbiehal na koni

³⁵⁰ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 89

s jedným mužom v Egypte. Muž ho predbehol. Amrov syn ho za to zbičoval a povedal mu: „Ja som synom vznešených.“ Keď sa Omar o tom dozvedel, napísal Amrovi, správcovi Egypta, aby so svojím synom ihneď prišiel za ním. Keď prišli, Omar sa spýtal: „Kde je ten muž z Egypta?“ Omar mužovi podal bič a povedal mu: „Vezmi si bič a udri ho ním.“ Muž ho udieral bičom a Omar pritom hovoril: „Udri toho syna vznešených.“ Keď muž skončil, Omar mu povedal: „Udri aj Amra (správcu za to, že tú odplatu sám neurobil).“ Muž mu povedal: „Princ veriacich! To jeho syn ma udrel a ja som moju odplatu už vykonal.“ Omar Amrovi nato povedal: „Odkedy si robíte z ľudí otrokov a pritom ich ich matky porodili slobodných?“ Amro Omarovi povedal s ospravedlnením: „Princ veriacich! Nevedel som o tom a ani ku mne neprišiel (myslel poškodeného muža z Egypta).“³⁵¹

Omar sa držal spravodlivosti, ako len mohol. Muslimovia platili zakat a nemuslimovia žizju. Každý prispieval na chod štátu a sociálneho systému jemu určenou dávkou. Ak niekto nevládal platiť, Omar ho od toho oslobodil, pričom to isté kázal aj svojim správcom. Stalo sa tak aj pri jednej udalosti, ktorá sa stala počas obdobia, v ktorom stál na čele štátu. Omar prešiel popri skupine ľudí a uvidel, že tam jeden takmer slepý starec, žobral. Omar ho zozadu potľapkal a spýtal sa ho: „Z ktorých Ľudí Knihy si?“ Muž odpovedal: „Zo židov.“ Omar povedal: „A čo ťa primälo k tomu, čo vidím?“ Muž odpovedal: „Platenie žizje, nedostatok a vek.“ Omar ho chytil za ruku a vzal ho k sebe domov. Tam mu dal niečo z toho,

³⁵¹ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 90
1718

čo mal a potom odkázal správcovi pokladnice: „Pozri sa na tohto a na jemu podobných. Prisahám na Boha, že sme neboli k nemu spravodliví, keď sme brali od neho, keď vládol a keď je už starý a nevládze, sme sa oňho nepostarali.“ Omar prikázal, aby sa od toho muža a jemu podobných žizja nevyberala. To napísal a prikázal svojim správcom.³⁵²

O najbližších spoločníkoch proroka Muhammada možno písať veľmi veľa. O tom, ako žili, ako sa správali a ako ich islamské náboženstvo, ktoré sa priamo od proroka Muhammada naučili, zmenilo. Umocnilo v nich dobré správania a potlačilo tie zlé. V časoch, keď vládla krutosť, malá váha ľudského života, pýcha, povýšenie, krvná pomsta, úplná nerovnosť mužov a žien, otroctvo v plnej miere a iné, boli oni opakom toho všetkého. Neboli dokonalí, mali svoje chyby, ako každý iný človek, ale mali ich omnoho menej než ostatní a vždy, keď sa chyby dopustili, snažili sa ju napraviť a neopakovať.

Z politického hľadiska urobil Omar jeden krok, ktorý neskôr ukázal jeho politický cit. Zakázal totiž tým najvýznamnejším spoločníkom proroka Muhammada, odsťahovať sa z Mediny do ostatných oblastí štátu. Výnimku tvoril len prípad, ak by niektorého z nich poslal v oficiálnej veci. Jednak ich chcel mať u seba, aby sa s nimi radil, ale v prvom rade sa obával rozkolu medzi muslimami, pokiaľ by im nechal voľnosť pohybu a usadenia sa v rôznych oblastiach. Omar v tomto smere hovoril: „Najviac čoho sa obávam pre toto naše spoločenstvo, že sa roztrúsate po krajinách.“ Omar sa

³⁵² A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 97
1719

obával, že sa významní spoločníci proroka Muhammada roztrúsia po krajine a každý z nich časom bude mať vlastných stúpencov a nasledovníkov. Tým by sa oslabila centrálna moc a z jedného centra by sa stalo niekoľko politických, ale aj náboženských centier.³⁵³ Tejto zásady sa neskôr kalif Osmán Bin Affán, ktorý prišiel po Omarovi, nedržal a ani ju nedokázal ustrážiť. O niekoľko rokov sa Omarove obavy naplnili.

Uviedli sme si, že pre obdobie, počas ktorého Omar stál na čele štátu, bolo charakteristické, okrem iného, administratívno-právne usporiadanie štátu. Medzi dôležité veci, ktoré sa počas kalifátu Omara uzákonili, patrila letopočet Hižri. Ide o letopočet založený na lunárnom kalendári, ktorý muslimovia používali. O tom, ako sa tento letopočet začal používať, sa traduje viacero príhod, avšak dôvod jeho uzákonenia bol jeden a ten istý - aby sa dal presne počítať čas. Bolo to potrebné najmä pre administratívne, právne a obchodné účely. Omar vtedy zhromaždil spoločníkov proroka Muhammada a povedal im: „Stanovte ľuďom niečo, na základe čoho by sa vedeli orientovať.“ Jeden povedal: „Používajte letopočet Rimanov - Byzantíncov.“ Druhý ale odpovedal: „Je priveľmi dlhý a píšú ho už od čias dvojrohého.“ Ďalší povedal: „Tak používajte letopočet Peržanov.“ Nato ďalší odpovedal: „Vždy, keď nastúpil u nich nový kráľ, zavrhol to, čo bolo pred ním.“ Nakoniec sa muslimovia dohodli, že si overia, ako dlho posol Boží (Muhammad) býval v Medine. Zistili, že to bolo desať rokov. Takým spôsobom bol ustanovený začiatok letopočtu od emigrácie posla

³⁵³ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 98
1720

Božieho z Mekky do Mediny. Ibn Hižr k tomu ešte pridal, že keď sa muslimovia rozhodovali o tom, od akej udalosti začnú písať letopočet, mali na výber štyri udalosti: narodenie proroka Muhammada, začiatok vnukania posolstva poslovi Muhammadovi, emigrácia proroka Muhammada z Mekky do Mediny alebo smrť proroka Muhammada. Vtedy zistili, že dátum narodenia a začiatok vnukania nie sú presne určené. Dátum prorokovej smrti nechceli, pretože by to v muslimoch vždy vyvolávalo smútok. Preto neostalo nič iné, než dátum emigrácie proroka Muhammada z Mekky do Mediny, s tým, že datovať začali od mesiaca Muharram.³⁵⁴ Touto udalosťou došlo k zjednoteniu arabského polostrova v jedno spoločenstvo, jedno administratívno-právne členenie, jednu históriu s jedným letopočtom.

Život prvých kalifov po prorokovi Muhammadovi šiel cestou, ktorou ich prorok Muhammad viedol a v zmysle správania a zásad, ktoré sa z Koránu a od neho naučili. V zmysle toho sa Omar napr. staral o ženy vo všeobecnosti. O staré a nevládne, o vdovy, ale aj o tie, ktorých manželia boli neprítomní, pretože sprevádzali vojsko. Dbal na to, aby sa ku všetkým dostala štátna pomoc. O ňom sa traduje, že povedal: „Prisahám na Boha, ak mi to Boh umožní, nenechám vdovy obyvateľov Iraku, aby potrebovali niekoho ďalšieho po mne.“ Aj vo vzťahu k vydaju žien, Omar dbal na to, aby ženy neboli nútené sa vydávať (nútenie k vydaju bolo pritom bežné v nie príliš vzdialenej predislamskej dobe). Radil ženám, keď radu potrebovali a aj on prijímal od nich rady tam, kde to bolo

³⁵⁴ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 108-109

vhodné. Dokonca v niektorých prípadoch s nimi posielal na trhy ľudí, aby si ony pokúpili, čo potrebovali, aby ich obchodníci neoklamali (zvlášť v prípadoch vdov a tých žien, ktorých muži boli neprítomní.) Ako správca štátu a vecí verejných sa staral o ľudí vo všeobecnosti. Považoval za svoju povinnosť venovať sa aj tej slabšej časti spoločnosti. Aj v takých veciach, ako bol vydaj, Omar ženám radil, koho by si mali za manžela vybrať. Raz povedal: „Nech vás na mužoch nelákajú ich sladké reči. Vážte si však toho (muža), kto riadne spravuje a vracia to, čo mu bolo zverené a kto ľudí nenasleduje a neohovára, to je muž.“ V ďalšom zaznamenanom výroku povedal: „Nepozerajte sa na to, ako sa muž modlí, ani ako sa postí, ale pozerajte sa na to, ako premýšľa a do akej miery je pravdivý a úprimný.“ Ďalej povedal: „Nebál by som sa zveriť vás dvom druhom mužov! Veriacemu, ktorého viera sa ukázala ako pravdivá, a odmietajúcemu vieru, ktorého odmietanie je jasné a zjavné. Bál by som vás ale zveriť pokrytcovi, ktorý sa schováva za vierou, no koná inak, než mu ona káže.“

Z hľadiska učenia islamského náboženstva, kládol Omar najväčší dôraz na Korán. To sa prejavilo vo viacerých situáciách. Azda najznámejšou z nich bola tá, keď ustanovil Ibn Mesúda za správcu mesta Kúfa v Iraku. Omar mu odkázal: „Korán bol zoslaný v jazyku (nárečí) Qurejšu (kmeňa Qurejš), preto prednášaj ľudom Korán v jazyku Qurejšu, nie v jazyku Hazil (nie v nárečí kmeňa Hazil).“ Neskôr, keď Omar odprevádzal niektorých spoločníkov proroka Muhammada, ktorí cestovali do Kúfy, povedal im: „Príďte k obyvateľom dediny (myslel tým Kúfu), ktorí prednášajú Korán ako včeličky. Nezabávajú ich výrokmi proroka Muhammada.

Učte Korán a menej rozprávajte o poslovi božom..“ Omar, podľa uvedeného, uprednostňoval prednášanie a výučbu Koránu pred tradíciou po prorokovi Muhammadovi. To bolo viditeľné aj vtedy, keď rozmýšľal, že by dal spísať tradíciu po prorokovi Muhammadovi (Korán bol vtedy písomne spísaný a uložený, ako sme to uviedli pri Abú Bakrovi). Radil sa o tom so spoločníkmi proroka Muhammada. Tí mu poradili, aby ju spísal. Omar skoro mesiac premýšľal a modlil sa, aby mu Boh ukázal to správne rozhodnutie. Potom jedného rána prišiel a povedal pred ľuďmi: „Chcel som dať spísať tradíciu po prorokovi Muhammadovi. Spomenul som si ale na ľudí, ktorí boli pred vami. Tí napísali množstvo kníh a potom ich začali čítať a zanechali knihu božiu. Veru, prisahám na Boha, že neučiním nič, čo by viedlo k tom, že by sa Kniha božia začala niečím iným zamieňať.“³⁵⁵ Omar išiel cestou, ktorá bola nastúpená od čias posla a proroka Muhammada (p.), keď sa kládol dôraz na to, aby sa Korán v dušiach ľudí ustálil a aby oni neboli od neho odpútaní a zaujatí niečím iným. Išlo o to, aby sa ľudia naučili venovať Koránu tú najväčšiu pozornosť a učili sa ho. Až potom sa mohli venovať iným vedám a poznatkom.³⁵⁶

Jednou z dôležitých vecí, ktoré sa uskutočnili v čase, keď Omar stál na čele štátu, bolo, že poslal prorokových spoločníkov do rôznych oblastí štátu s poverením učiť ľudí islamské náboženstvo, ale aj preto, aby sa starali o ich záležitosti a poskytovali rady tam, kde

³⁵⁵ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 185 – 186

³⁵⁶ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 186

sa to len dalo a kde to bolo potrebné. Na lepšie pochopenie toho, akých ľudí (spoločníkov proroka Muhammada) Omar touto úlohou poveril, uvedieme, ako poznanie a vedu vnímal jeden z nich. Bol to Abú Al-dardá, ktorý pôsobil najviac a najdlhšie v Sýrii, v Damašku, kde pôsobil aj ako sudca. Ovládal Korán naspamäť. Abú Al-dardá nabádal ľudí a obyvateľov Damašku, aby sa učili a hovoril im: „Čo sa to deje, že vidím tých vzdelaných z vašich radov umierať a tých nevzdelaných sa neučiť? Učte sa predtým, než bude poznanie odňaté. Poznanie sa odníma smrťou vzdelaných a známych ľudí.“ Inokedy hovoril: „Vzdelávajte sa a vyhľadávajte poznanie. Ak by ste nevládali, tak aspoň majte radi tých, ktorí ho majú. Ak by ste ich nemali radi, tak ich aspoň neznenávidte. Učte sa a vzdelávajte sa a učte iných a vzdelávajte ich, veď ten, kto učí a ten, kto sa učí, sú si rovní v odmene. Niet iného dobra v ľudoch už potom (nieť dobra v ľudoch, ak by človek nepatril k tým, ktorí učia alebo ktorí sa učia). Nebudeš vzdelaný a nebudeš mať poznanie, kým sa nebudeš vzdelávať a kým sa poznaniu nenaučíš. Nebudeš vzdelaný, kým nebudeš konať tak, ako si sa naučil a podľa toho, čo si sa naučil.“³⁵⁷ Ďalší z prorokových spoločníkov, ktorých Omar nakoniec poslal do Jemenu a potom do Šámu (oblasť prírodnej Sýrie), bol Muáz Bin Žabal. Aj ten, podobne ako ďalší, nabádal ľudí, aby sa vzdelávali a učili. Traduje sa, že on ľudom povedal: „Učte sa a vyhľadávajte poznanie, pretože mať poznanie a naučiť sa ho, privádza k bohabojnosti; jeho učenie sa a vyhľadávanie (poznania), je uctievaním Boha. Jeho (t. j. poznanie)

³⁵⁷ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 188

opakovanie a snaha o pochopenie, je velebením Boha. Jeho hľadanie a snaha o jeho získanie, je žihád. Učenie poznaniu toho, kto ho nemá alebo neovláda, je milodar (za ktorý sa človeku zapisujú dobré skutky). Jeho odovzdávanie príbuzným, je snahou o zblíženie sa s nimi, pretože cezeň sa objasňuje aj to, čo je dovolené a čo je zakázané. Je (poznanie) svetlom pre obyvateľov Raja. Je spoločníkom, keď sa človek nudí. Je spoločníkom, keď je človek na cestách. Je to ono, kto sa prihovára, keď chce byť človek sám. Je vodidlom v dobrých i zlých časoch. Je zbraňou na nepriateľov. Boh ním dvíha postavenie určitých ľudí a dá, aby boli v popredí vodcami a aby boli tými, ktorých ostatní vyhľadávajú a nasledujú. Ostatní sa držia toho, čo títo robia a riadia sa tým, čo oni povedia.“³⁵⁸

Ako sudca, bol Omar spravodlivý, čo všetci dosvedčili. Snažil sa v rámci možnosti, sa vždy dopátrať spravodlivosti.

Arabi boli v predislamskom období známi najmä básňami. Boli v tom majstrami. To trvalo aj v čase, keď sa štát už stabilizoval. Básne boli u starých Arabov aj jedným z hlavných zdrojov informácií a jedným zo spôsobov kritiky alebo ponižovania. Nejedna veľká vojna v predislamskom období vznikla v dôsledku básne, v ktorej bol významný človek hanobený alebo jeho kmeň ponižovaný. Omar bol v tomto smere prísny. Keď Omar zistil, že niekto niekoho urážal, hanil alebo ponižoval prostredníctvom básne, ktorú na jeho adresu predniesol, trestal ho dovtedy, kým on neodvolal to, čo povedal a neospravedlnil sa. To sa však netýkalo

³⁵⁸ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 190

objektívnej a oprávnenej kritiky, ale hanobenia, ponižovania a urážania. Omar bol totiž presvedčený, že takéto básne môžu byť príčinou vojen, konfliktov a šírenia nespravodlivosti. Vo verejnom záujme preto urážky prostredníctvom takýchto básni netoleroval.³⁵⁹

Verejným službám a verejným inštitúciám venoval Omar pozornosť, hlavne budovaním a organizáciou ciest, ktoré spájali oblasti štátu a uľahčovali ľuďom cestovanie. Povoľoval zriaďovanie nových obcí tam, kde bola voda, s podmienkou, že voda ostane pre verejné užívanie a nebude v súkromnom vlastníctve. To isté sa vzťahovalo aj na novozískané územia. Dal budovať mosty, kopat' a rozširovať korytá riek a iné. Keď napr. boli získané nové územia v Nahavende, obyvatelia Mahin Mah prišli k Omarovmu správcovi Huzejfovi Bin Jemánovi a požiadali ho, aby im zaručil bezpečie s tým, že budú odvádzať žizju. Huzejfa im dal záväzok bezpečia, v ktorom stálo: „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť. Toto je záväzok, ktorý dal Huzejfa Bin Al-jamán obyvateľom Mah Dinaru. Zaručuje im bezpečie a nedotknuteľnosť pre nich samých, pre ich majetky a ich pozemky. Nebudú prinútení zmeniť svoje náboženstvá a zvyky, nebude im bránené vykonávať ich rituály a bude im zaručená bezpečnosť, kým budú každý rok odvádzať žizju správcovi, ktorý im bude určený z radov muslimov; a to za každého plnoletého, podľa jeho možností. Za podmienky, že budú ukazovať cestu tomu, kto cestuje, budú udržiavať cesty a budú hostiť na jeden deň a jednu noc vojakov muslimov, ktorí by popri nich prešli, a budú poskytovať dobré rady. Ak by to porušili,

³⁵⁹ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 198-199

potom sa oprostujeme (oslobodzujeme) od nášho záväzku. Svedkami toho boli Al-qaqá Bin Amro a Naím Bin Muqre. Spísané v mesiaci Muharram v roku 19 letopočtu Hižri.“ Ďalším príkladom je záväzok bezpečia obyvateľom mesta Al-rahá, v ktorom sa uvádza: „V mene Boha. Toto je písomný záväzok od Ajjáda Bin Ghunma biskupovi Al-rahá. Otvorili ste mi brány mesta s tým, že mi budete odvádzať za každého muža jeden dinár a za hrst pšenice. Zaručuje sa vám bezpečie a nedotknuteľnosť vás samých, vašich majetkov a tých, ktorí vás budú nasledovať. Vašou povinnosťou bude ukázať cestu tomu, kto cestuje a stratí sa, udržiavať mosty a cesty a poskytnúť dobrú radu muslimom. Svedkom tohto záväzku je Boh a Boh postačí ako svedok. (Posledná veta znamená, že záväzok bol daný v mene Boha a strany sa aj ním zaviazali pred Bohom, čo je väčšie svedectvo než svedectvo kohokoľvek iného.)“³⁶⁰

V období, keď Omar stál na čele štátu, bolo založených aj niekoľko dôležitých miest, ako boli napr. Basra, Kúfa a Músel v Iraku, Fustát (dnešná Káhira) v Egypte. Kúfa bola založená na mieste, kde predtým nebolo nič významné. Historické zdroje hovoria, že ju vybudoval Saed Bin Ebí Vaqqás. Budovanie mesta kopírovalo do určitej miery architektonický štýl vtedajšej arabskej spoločnosti. V centre mesta bola postavená veľká mešita ako náboženské, administratívne a spoločenské centrum mesta. Potom boli postavené ďalšie administratívne budovy. Od centra potom viedli jednotlivé ulice a štvrte podľa rozloženia kmeňov, ktoré tvorili základ

³⁶⁰ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 210

armády, a to tak, aby vojaci z toho istého kmeňa bývali v jednej štvrti. Neskôr sa tam usadil aj štvrtisícový oddiel perzských vojakov. Pristáhovali sa tam aj skupiny židov a kresťanov z Nežránu, ktorí si tiež zakladali vlastné štvrte. V čase sporu štvrtého rášidovského kalifu Aliho s Muávijom, si Ali vybral Kúfu za hlavné mesto štátu.³⁶¹

V tomto období sa ustálila aj žizja z hľadiska toho, od koho sa má vyberať. Omar si nebol istý, či má žizju brať aj od ostatných ľudí. Totiž zakat bola dávka, ktorú platili muslimovia a mala charakter náboženskej povinnosti. Preto sa nemala ukladať nemuslimom. Ekvivalentom dávky zakat u nemuslimov, bola žizja, ktorá mala politicko-ekonomický charakter, nie náboženský. Žizja sa vyberala spočiatku od židov a kresťanov, ktorí tak prispievali na správu vecí verejných v štáte (muslimovia na túto správu prispievali prostredníctvom dávky zakat). V určitom momente, keď sa štát rozšíril a pod jeho správu sa dostali okrem židov a kresťanov aj ľudia, ktorí vyznávali iné náboženstvá, Omar sa radil s muslimami, či vziať od takýchto ľudí žizju, alebo nie. Tu Abdulrahmán Bin Avf povedal, že posol Boží ju vzal od ľudí Hatar, ktorí nepatrili ani k jednej z uvedených kategórii (neboli muslimovia, kresťania, ani židia). Abdulrahmán povedal, že počul posla Božieho povedať: „Uplatnite na nich to isté, čo uplatňujete na Ľuďoch knihy (t. j. na židoch a kresťanoch).“³⁶² Bola to podstatná otázka, pretože

³⁶¹ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 216

³⁶² A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 241

pravidlá dávky zakat a žizji sa takmer ustálili a boli už jasné. Vzťahnutie právnych pravidiel žizje na tých, ktorí nepatrili ku kresťanom alebo židom, bolo významným krokom, pretože sa tak zamedzilo aj do budúcnosti tomu, aby sa voči nim uplatnili iné pravidlá (prísnejšie a svojvoľnejšie). Všetci obyvatelia boli na tom z hľadiska príspevku na veci verejné rovnako, no s jedným rozdielom. Zakat patrí medzi náboženské povinnosti, čo znamená, že okrem toho, že je príjmom štátu a ten ju redistribuuje, muslim za ňu má aj odmenu v náboženskom zmysle slova. Zakat má charakter pozemský, ako aj charakter odmeny odloženej na súdny deň. Žizja mala len charakter pozemský. Žizju povinne platili plnoletí muži. Neplatili ju ženy, deti, duševne chorí, otroci a chudobní, ktorí na to nemali, invalidi a hendikepovaní ľudia. Žizja bola daň viazaná na konkrétnu osobu, čo znamenalo, že keď takáto osoba zomrela, nevyberala sa od jej dedičov za daný rok úmrtia. Žizja sa určovala individuálne v závislosti od bohatstva určitej oblasti a možnosti ľudí, aby ich nezaťažila nad únosnú mieru. Historické zdroje uvádzajú, že kresťania z Bení Taglebu prišli k Omarovi a odmietli platiť žizju, pretože nechceli platiť to isté, ako platia ostatní. Omar im vtedy povedal, že bez ohľadu na to, ako sa to nazýva, on to za žizju považuje a žizja to aj je, ale keď im ten názov až tak prekáža, môžu si to nazvať, ako chcú s tým, že pravidlá žizje sa na to budú vzťahovať. Keď trvali na tom, aby to bolo to isté ako je zakat, dohodli sa, že sa to bude nazývať sadaqa, budú ju platiť dvojnásobnú a budú sa na ňu vzťahovať pravidlá platné pre zakat. To ale znamenalo, že mnohí ľudia, ktorí boli spod platenia žizje predtým oslobodení, už sadaqu museli platiť, pretože pre ňu (zakat) platili

iné pravidlá - pravidlá platné pre zakta boli prísnejšie. Napr. ženy sadaqu už museli platiť (kým žijú nie), pretože zakat platia ženy podobne ako muži.³⁶³

Príjmy štátnej pokladnice sa v tom čase skladali z niekoľkých druhov príjmov. Boli to najmä príjmy z odvodu zakat, príjmy zo žizje a príjmy z tzv. Chirážu (jednotné číslo Chiráž) a Ušúru (jednotné číslo Ušúr).

Chiráž bola daň, ktorú platili farmári a poľnohospodári obrábajúci pôdu. V predchádzajúcich rokoch bolo totiž zvykom, že v prípade, ak sa nejaká oblasť po vyhratej bitke dobyje, 4/5 vojnovkej koristi sa rozdelia medzi bojovníkov. Vojnová korisť sa v tom čase všade rozdeľovala medzi víťazov. V snahe najmä zabrániť tomu, aby sa veľké pozemky nedostali len do rúk malej skupiny osôb, aby nevznikli rozsiahle panstvá, Omar po porade s muslimami rozhodol, že pozemky v nových oblastiach ostanú vo vlastníctve štátu, alebo sa dostanú do vlastníctva tých, ktorí na nich pracujú s tým, že ľudia, ktorí na nich pracovali predtým, tam ostanú pracovať naďalej a budú odvádzať určitú časť príjmu do štátnej pokladnice (v závislosti od úrody v tom ktorom roku). Omar spolu s muslimami, s ktorými sa radil, takéto pravidlo ustanovili za účelom spravodlivejšieho rozdelenia majetkov a príjmov v spoločnosti. Tento krok mal však nakoniec oveľa väčší efekt, pretože veľká časť farmárov a poľnohospodárov na týchto nových územiach, začala sama od seba pomáhať muslimom proti Peržanom a Byzantincom,

³⁶³ .A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 242 – 245

čo v podstate zaručovalo aj politickú a ekonomickú stabilitu v nových oblastiach štátu.³⁶⁴

Ušúr znamenal príjmy z poplatkov, ktoré sa vyberali za prechod cudzích tovarov územím štátu. Ušúr vznikol, ako určitý recipročný krok vo vzťahu k ostatným okolitým štátom, ktoré vyberali rôzne mýta za dovoz, vývoz a prechod tovarov.

Výdavky štátu sa členili najmä na: a) výdavky spojené s dávkou zakat a s ľuďmi, ktorí mali na ňu nárok, b) výdavky spojené so žizjou, Chirážom a Ušúrom, z ktorých sa platili výplaty správcov, úradníkov, vojakov, ale aj ďalšie potreby štátu, c) výdavky spojené s riadením štátu, ako bolo razenie peňazí, prideľovanie pozemkov a pod.

Čo sa týka súdneho systému, Omar bol prvý, kto oddelil súdnictvo od úradu kalifa alebo správcu, t. j. oddelil súdnu moc od zákonodarnej a výkonnej. Stalo sa tak prioritne v hlavnom meste štátu a v hlavných administratívnych centrách štátu, kde už bolo potrebné obe tieto moci oddeliť od seba, najmä z praktických dôvodov. V jednom z odkazov kalifa Omara sudcom, konkrétne v liste Abú Musovi Al-ašarimu, sa píše: „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť. Od Omara Bin Al-chattába, princa veriacich, Abdulláhovi Bin Qejsovi (bola to prezývka Abú Músu Al-ašariho). Mier s tebou! Súdnicstvo je určená povinnosť, ale aj tradícia, ktorá sa nasleduje. Snaž sa všetko pochopiť, ak by ti bolo niečo predložené, pretože nepomôže hovoriť o pravde a práve,

³⁶⁴ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 258

ktoré sa nedá následne vykonať. Ustanovuj rovnosť a spravodlivosť medzi ľuďmi v tom, koho k sebe pustiš, v tom, kto sa môže zúčastniť na sedení a na tvojom rozhodovaní, aby bohatý a vplyvný nedúfal v tvoju nespravodlivosť a aby nezúfal chudobný a slabý, že by sa nedomohol spravodlivosti u teba. Dôkazné bremeno zaťažuje toho, kto niečo tvrdí a prísaha je na toho, kto niečo popiera. Zmier je prípustný medzi muslimami, okrem zmieru, ktorý by povoľoval niečo zakázané alebo zmier, ktorý by zakazoval niečo povolené. Nech ti nebráni rozhodnutie, ktoré si prijal včera, aby si sa vrátil späť k pravde a právu, pokiaľ si nad ním (týmto rozhodnutím) hlbšie neskôr pouvažoval a prišiel ohľadom neho na niečo múdrejšie, pretože pravda a právo platia oddávna a návrat k pravde a právu je lepší, než pokračovať v nepravde a nespravodlivosti. Veľmi dobre sa oboznám s tým nad čím vo svojom vnútri uvažuješ a pochop to, hlavne to, o čom nie je ustanovené nič v Knihe ani v tradícii (t. j. v Koráne a v dôveryhodnej tradícii po prorokovi Muhammadovi). Potom sa oboznám s obdobnými záležitosťami a rozhodnutiami o nich. Až vtedy uplatni analógiu a riad sa tým, čo je najbližšie k Bohu a čo sa najviac približuje k pravde a právu. Tomu, kto tvrdil niečo o nedoloženom práve alebo dôkaze, určí lehotu, počas ktorej to môže dokázať alebo doložiť. Ak by to doložil, tak rozhodni o jeho práve, inak vec a rozhodnutie o nej odmietni, pretože tým skôr odstrániš pochybnosti a urobíš veci jasnejšími. U muslimov sa predpokladá spravodlivosť, preto by sa ich svedectvá, jedného voči druhému, mali akceptovať, okrem toho, voči ktorému bol uplatnený hraničný trest alebo u ktorého by sa už predtým jasne ukázalo, že svedčil krivo, alebo ktorý by sa len domnieval

niečo ohľadom záležitostí otcovstva a prináležania k určitej rodine. Boh prijíma od vás to, čo je skryté vo vás, avšak to sa vyvracia na základe riadnych dôkazov a prísah. Dávaj si pozor, aby sa ti nikdy nezunovalo rozhodovanie a aby si nestrácal trpezlivosť, aby si neškodil sporovým stranám a aby si neodmietal rozhodovanie v prípade, ak nastane spor, pretože vykonávanie súdnictva vo veciach, kde sa má pravda a spravodlivosť presadzovať a rozhodovať, je záležitosť, ktorou Boh zvyšuje odmenu a vylepšuje to, čo si človek odkladá (myslia sa tým skutky odkladané na súdny deň). Ten, či úmysel by bol dobrý a on by rozhodol podľa toho, čo uzná za spravodlivé, toho vzťah k ľuďom Boh ochráni (aby ostali jeho vzťahy s ľuďmi dobré aj po rozhodnutí). Ten však, kto by rozhodol tak, ako ľudia chcú a pritom Boh dobre vie, že on si myslí, že spravodlivo by bolo rozhodnúť inak ako on rozhodol, toho Boh poníži. Čo si myslíš o odmene danej Bohom najvyšším, danej v dobrodení daných rýchlo a danej z pokladníc Jeho milosti? (Omar položil sudcom otázku, čo si myslia, ktoré je lepšie: rozhodnúť spravodlivo a získať Božiu spokojnosť a hojnosť od Neho danú, alebo opak?) Mier s tebou.“³⁶⁵

Zachovali sa nám mnohé udalosti, počas ktorých vynikala múdrosť sudcov, ktorých Omar ustanovil a z ktorých mnohí žili ešte za života proroka Muhammada a sprevádzali ho. Spomenieme aspoň jednu takúto udalosť. Jedného dňa, počas toho, ako u Omara bol Kaeb Bin Sivár, prišla jedna žena a povedala: „Princ veriacich! Nevidela som lepšieho muža, než je môj manžel. Prisahám na

³⁶⁵ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 272-273

Boha, že ostáva značnú časť noci modliť sa a počas dňa sa postí a pôst neporuší ani v horúci deň.“ Omar poprosil pre ňu Boha o odpustenie, pochválil ju a povedal: „Ty a tebe podobné patríte medzi dobré manželky.“ Kaeb videl, že žena sa zahanbila a odišla. Kaeb nato povedal: „Princ veriacich! Mal by si tú ženu rozsúdiť s jej manželom.“ Omar odpovedal: „Ona sa ale nest'ážovala!“ Kaeb odpovedal: „Ona podala veľkú s'ťažnosť na svojho manžela!“ Omar povedal: „To chcela?“ Kaeb odpovedal: „Áno.“ Omar prikázal: „Prived'te mi tú ženu späť.“ Omar jej povedal: „Nie je nič zlého na tom, ak by ti išlo o právo a spravodlivosť, aby si to spomenula! Tento tu tvrdí, že si sa s'ťažovala na manžela, že sa vyhýba tvojmu lôžku. Je to tak?“ Odpovedala: „Áno. Ja som mladá žena a chcem to, čo ženy chcú.“ Omar poslal po jej manžela. Keď manžel prišiel, povedal (Omar) Kaebovi: „Rozsúd' ich.“ Kaeb odpovedal: „Princ veriacich je oprávnenejší, aby rozhodol medzi nimi.“ Omar povedal: „Trvám na tom, aby si ich rozsúdil. Pochopil si z jej slov to, čo mi uniklo.“ Kaeb povedal: „Hypoteticky budem predpokladať, že jej manžel má tri manželky a ona je štvrtá. Preto rozhodnem pre každú z nich, že má právo na jednu noc. Manžel sa môže venovať modleniu a uctievaniu (Boha) celé tri dni a tri noci, ale štvrtý deň a noc budú vždy patriť jej.“ Omar povedal: „Prisahám na Boha, že tvoje pochopenie veci nebolo o nič obdivuhodnejšie, než tvoje rozhodnutie. Chod', ustanovujem ťa za sudcu v meste Basra.“³⁶⁶

Omar sa o osobe sudcu vyjadril takto: „Tento úrad by mal zastávať len taký muž, ktorý má štyri vlastnosti. Má byť mäkký, ale

³⁶⁶ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 276

nie slabý. Má byť prísny, ale nie hrubý. Nesmie byť mánotratný, ale ani skúpy. Má byť štedrý, bez toho, aby rozhadzoval.“ Omar ďalej, okrem iného, odkázal ním vymenovaným sudcom, aby rýchlo rozhodovali o sťažnostiach cudzincov, pretože ak by ony trvali dlho, cudzinec zanechá svoje právo a vráti sa k svojim ľuďom; tým ho o jeho právo oberie (a nespravodlivosti sa voči nemu dopustí) ten, kto by sa oň (o ochranu tohto práva) nestaral.

Menovanie správcov bola ďalšia záležitosť, ktorej Omar venoval pozornosť. Pri ich výbere určil niekoľko kritérií, ktoré mali zaručiť ich dôveryhodnosť, odbornosť a prijateľnosť zo strany ľudí, ktorým boli určení. Na obsadenie tohto postu, si vyberal silných a čestných ľudí. Ľudí vzdelaných a znalých, ale aj takých, ktorí mali skúsenosť s prácou s ľuďmi, u ktorých bol predpoklad, že by vedeli pochopiť nielen záležitosti štátu a vlády, ale aj potreby ľudí. Ďalším Omarovým kritériom bola milosť a schopnosť prejavovať pochopenie a milosť voči ľuďom tam, kde si to situácia vyžadovala. Nasledujúce kritérium spočívalo v tom, že nepoveroval úradom správcu nikoho zo svojich príbuzných. Nepoveroval ním ani nikoho, kto sa toho dožadoval alebo sa ponúkal, že to bude vykonávať. Ďalšie kritériom spočívalo v tom, že zakázal správcom obchodovať alebo venovať sa obchodnej činnosti. Pri uvedení do úradu dal vždy spočítať majetok menovaného správcu. Ďalšou zásadou bolo, že Omar nikoho neustanovil, pokiaľ sa neporadil s významnými prorokovými spoločníkmi, ktorých mal ako zástupcov ľudí a ako poradný orgán. K zvláštnostiam, ktoré sa medzi týmito zásadami objavili, boli napr. aj také, že Omar ľuďom v meste neustanovil správcu pochádzajúceho z púšte alebo z miesta mimo

mesta, naopak pre ľudí na púšti neustanovil človeka z prostredia mesta. Bolo tomu tak aj preto, aby správca dokázal pochopiť potreby ľudí, ktorým má slúžiť, ako aj spôsob ich myslenia a zvyky.

Správcom si Omar vyberal spomedzi ľudí dôveryhodných, zbožných, skromných a bohabojných. Ten, kto by ich predtým nepoznal, by ich po ustanovení do úradu, nevedel rozoznať od ostatných ľudí (od davu ostatných ľudí). Z mnohých príkladov takýchto správcov, možno uviesť aj príklad Abú Ubejdi Bin Al-žarráha. Keď sa odohrávali boje medzi vojskami muslimov a Byzantíncov, Byzantínci poslali vyslanca, aby vyjednával mier s Abú Ubejdom. Keď vyslanec prišiel, nevedel zistiť, kto je veliteľom armády a či tam vôbec je. Preto sa spýtal: „Arabi! Kde je váš vodca?“ Odpovedali: „Tam, to je on.“ Vyslanec sa pozrel a uvidel Abú Ubejdu, ako sedí na zemi, opierajúc sa o svoj luk a v ruke mal šípy, ktoré obracal. Vyslanec mu povedal: „Ty si vládcom týchto?“ Odpovedal: „Áno.“ Vyslanec sa ďalej spýtal: „A prečo sedíš na zemi? Myslíš si, že keby si si sadol na honosný vankúš, znížilo by to tvoje postavenie u Boha, alebo by ti to zabránilo konať dobro?“ Abú Ubejda odpovedal: „Pred Bohom sa netreba hanbiť pravdu povedať. Utvrdím ťa v tom, čo si povedal. Ráno som sa zobudil a nemal som ani jeden dinár alebo dirham. Vlastným len tohto môjho koňa, moju zbraň a meč. Včera som potreboval niečo kúpiť, ale nemal som peniaze. Preto som si požičal od tohto môjho brata z toho, čo mal a on mi požičal. Aj keby som bol mal koberec alebo vankúš, nebol by som na nich sedel bez mojich bratov a spoločníkov a bez toho, aby som tam neposadil môjho brata muslima, o ktorom neviem, či náhodou nemá u Boha lepšie miesto a postavenie než ja, a pritom

on sedí na zemi. My sme Bohu poddaní, chodíme po zemi, sedíme na zemi , jeme na zemi, spíme na zemi, no napriek tomu to naše postavenie u Boha v ničom neznižuje, ba naopak, Boh tým naše odmeny znásobuje, dvíha naše postavenie u Seba. Tak sa prejavuje aj naša pokora voči nášmu Pánovi.³⁶⁷

S prácou správcov súvisí aj kontrola ich činnosti. V tejto súvislosti sa traduje, že Omar sledoval, ako si ním poverení správcovia, počínajú. Ak pocítil u niektorého z nich nespravodlivosť a tá by bola dokázaná, odvolal ho a vymenoval niekoho iného na jeho miesto. Traduje sa, že Omar povedal, že ak by vymenoval správcu a zistil by, že tento správca sa dopúšťa nespravodlivosti, bolo by to, akoby sa jej dopúšťal aj on, pokiaľ by takého správcu neodvolal a nevymenil. Na sledovanie počínania správcov, mal Omar niekoľko prostriedkov. Spomenieme niektoré z nich:

1. Správcovia, ktorí prichádzali do Mediny, mali prichádzať počas dňa, nie noci. Bolo to preto, aby každý videl, že prišli a aby bolo jasné, v akom stave prišli a čo so sebou priniesli.

2. Požiadavka, aby správcovia posielali delegácie z radov obyvateľov oblasti, ktorú oni spravovali. Prostredníctvom týchto miestnych delegácií, Omar zisťoval, ako sa ľudia v danej oblasti majú, ako sa správcovia správajú a pod.

3. Anonymná pošta. Omar posielal do rôznych oblastí štátu poštárov a prikazoval im, aby medzi ľuďmi vždy ohlásili, že ten, kto chce poslať Omarovi list, môže mu ho odovzdať. Tieto listy potom

³⁶⁷ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 317

poštári doručovali Omarovi a každý, kto mal problém alebo niečo nevyriešené so správcom, to mohol poslať priamo Omarovi, aj anonymne.

4. Verejný inšpektor. Tento úrad zastával Muhammad Bin Salama, ktorý na Omarov príkaz chodieval za správcami, zisťoval miestne pomery, zisťoval, ako sa správcovia správajú a riešil aj sťažnosti ľudí, ktoré sa mu dostávali.

5. Čas púte. Čas púte bolo každoročné obdobie, počas ktorého správcovia prichádzali do Mekky a stretávali sa s Omarom. Omar počas tohto stretnutia zisťoval priamo od nich, čo sa deje v oblastiach, ktoré spravujú. Súčasne žiadal od ľudí, aby prišli za nim, ak majú niečo voči konkrétnemu správcovi. Keďže správca i ten, kto by ho chcel zažalovať, boli naraz priamo u Omara, vylúčila sa možnosť, že by správca mohol na daného človeka pôsobiť, aby ten svoju sťažnosť nepredložil.

6. Priama kontrola správcov. Tú vykonával Omar náhodne tak, že cestoval na kontrolu určitého územia alebo správcu, bez toho, aby to ten vedel. Až vtedy, keď žiadal od správcu povolenie vstúpiť k nemu, správca zistil, že je to Omar. Takýmto spôsobom Omar zisťoval, ako správcovia žijú a čo robia.³⁶⁸

Omar, správcovia, ktorých ustanovoval a ostatní verejní úradníci, vnímali svoje úrady a posty ako poverenie, ťarchu a povinnosť. Preto v momente, keď sa ukazovalo, že sa začínajú objavovať zárodky sporu ohľadom niektorého správcu alebo jeho

³⁶⁸ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 332-333

činnosti, Omar zvážil jeho zotrvanie vo funkcii a keď usúdil, že verejný prospech spočíva v odvolaní správcu, vymenil ho a zarazil akékoľvek možné spory v zárodku.

Príkladov toho, ako Omar prikázal potrestať svojich správcov za prehrešky, ktorých sa dopustili, bolo viacero. Uvedieme aspoň jeden z nich. Jedného dňa prišiel za Omarom Bin Al-chattábom jeden vojak a sťažoval sa, že Amro Bin Al-ás, správca Egypta, ho obvinil, že je pokrytec. Omar si ho vypočul a potom napísal Amrovi príkaz, aby sa (Amro) verejne podrobil trestu, pokiaľ by vojak doložil to, čo tvrdí proti Amrovi, svedectvom predpísaných svedkov. Trestom za podobný čin, bolo v tom čase, verejné poníženie niekoľkými údermi bičom a oholenie hlavy. Vojak to dosvedčil svedectvom predpísaného počtu svedkov. Keď sa tak stalo, niektorí ľudia sa snažili vojaka odhovoriť od uplatnenia odplaty voči Amrovi a ponúkli mu pozemky výmenou za to, že odpustí Amrovi to čo povedal, a neuplatní trest. Vzdanie sa uplatnenia trestu a jeho výmena za peňažné odškodnenie, bolo totiž prípustné v prípade súkromnej odplaty. V prípade súkromnej odplaty bola dovolená dohoda oprávneného a povinného. Vojak to ale odmietol (trval na uplatnení odplaty). Keď sa vojak postavil za Amra, aby vykonal odplatu, spýtal sa Amra: „Je niekto, kto by mi mohol zakázať ťa zbičovať?“ Amro odpovedal: „Nie .. Vykonaj to, čo ti bolo prikázané (vykonaj svoju odplatu).“ Vojak povedal: „Keďže mi to nikto nemôže zakázať, tak som ti to sám od seba odpustil.“³⁶⁹ V momente, keď sa vojak domohol možnosti odplaty za to, čo považoval

³⁶⁹ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 336

za verejné poníženie Amrom, bolo to preňho postačujúce zadostučinenie, Amrovi to odpustil a odplatu nevykonal.

Vedenie vojska bola ďalšia oblasť, ktorej Omar venoval zvýšenú pozornosť. Dbal na to, aby vybral vhodných veliteľov, predovšetkým po stránke morálnej. Išlo totiž o to, aby veliteľ viedol vojsko nielen do boja, ale aby mal aj vysoké mravné zásady vo vzťahu k samotným vojakom, vo vzťahu k územiám, cez ktoré budú prechádzať alebo ktoré dobyjú, ale tiež vo vzťahu k ich obyvateľstvu. V tomto smere požadoval Omar, ako to uvádza Dr. Al-salabi, niekoľko základných vlastností, ktoré musel mať veliteľ vojska. Išlo napr. o tieto vlastnosti: 1. Bohabojnosť a dobrá znalosť islamského náboženstva a jeho zásad, 2. Veľká dávka trpezlivosti a výdrže, 3. Odvaha a nebojácnosť, 4. Schopnosť múdro uvažovať a skúsenosť v záležitostiach vedenia vojny, 5. Pracovitosť a ochotu prijať ponúknutú funkciu.

Omar hovoril, že ak niekto ustanovil na správu verejnej veci osobu bez mravných zásad, sú obaja bez týchto zásad, nielen ten, kto bol ustanovený, ale aj ten, kto takúto osobu ustanovil. Naopak, keď Omar videl, že niekto je vhodný na určitý úrad, trval na tom, aby ho zastával. Bolo tomu tak napr. v prípade Saida Bin Ámera, keď ho chcel poslať spravovať niektoré oblasti v Sýrii, ale Said to odmietol. Omar mu nato povedal: „Veru nie, prisahám na Toho, v ruke ktorého je moja duša (prisahal na Boha), nehodíte mi to na krk a potom ostanete sedieť vo svojich domovoch.“³⁷⁰ Omar tým

³⁷⁰ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 496-497

myslel, že ľudia ho nemôžu zvoliť a ustanoviť do vedenia štátu, zbaviť sa zodpovednosti a celú zodpovednosť hodiť jemu na krk; práve naopak, majú mu v tom pomáhať.

Omar, podobne ako Muhammad (p.), nemal rád akýkoľvek prejav otroctva alebo otrockej práce. Avšak doba v ktorej žil, mala svoje pravidlá a ľudia sa riadili určitými zvykmi, ktoré mali v sebe zakorenené. Išlo najmä o prejavy, akými bola povýšenosť jedných nad ostatnými, snaha uprednostniť niektorých ľudí pred inými na základe rôznych kritérií, napr. bohatstva, pôvodu, rodu a pod. Islamské náboženstvo tieto prejavy eliminovalo, ako sa len dalo. Avšak ľudí nie je možné zmeniť zo dňa na deň, ani z roka na rok. Dokonca aj dnes, nie sú prejavy povýšenectva, ničím neobvyklým, napriek tomu, že ľudia sa posunuli dopredu v rebríčku presadzovania hodnôt. Omar dával najavo svoj postoj k otroctvu aj tým, že nepripúšťal, pokiaľ sa to dalo, aby otrokov získaných z vojen alebo obchodnej činnosti, privádzali ich páni do Mediny. Až na výnimky, sa mu to aj darilo presadzovať. Skutočnosť, že si niektorí ľudia vynútili výnimky (napr. ak išlo o šikovných remeselníkov), bolo nakoniec príčinou smrti Omara. Verejne ho totiž bodol jeden nespokojný otrok prezývaný Abú Lulua, ktorý následne bodol aj samého seba a spáchal samovraždu, predtým než bolo možné zistiť, kto stál v pozadí atentátu na Omara. Dohadov a teórií bolo niekoľko. Omar ešte žil niekoľko dní, počas ktorých zariad'oval najnutnejšie záležitosti štátu.

Keď bol Omar bodnutý, spýtal sa: „Kto ma bodol?“ Odpovedali: „Sluha Al-mughíru.“ Omar povedal: „Ten remeselník?!“ Odpovedali: „Áno.“ Omar povedal: „Veď som prikázal, aby sa

k nemu dobre správali! Vďaka Bohu, že moja smrť nebude rukou muža, ktorý tvrdí, že je muslimom.“³⁷¹ Posledná veta poukazuje na to, že aj v poslednej chvíli svojho života, dbal Omar na to, aby zistil, či ho niekto nebodol kvôli tomu, že by mu bol ukrivdil.

Omar si na konci svojho života želal, aby bol pochovaný pri prorokovi Muhammadovi a Abú Bakrovi. Rešpektoval však to, že takéto rozhodnutie patrilo prorokovej vdove Ajiši. Preto poslal svojho syna za ňou a povedal mu: „Chod' za Ajišou, matkou veriacich (matka veriacich bola prezývka, ktorou sa prezývali manželky a neskôr vdovy po prorokovi Muhammadovi) a povedz jej: „Omar ťa pozdravuje.“ Nehovor jej pritom, že ju pozdravuje princ veriacich, pretože dnes už nie som princom veriacich.“ Omar ju požiadal o to, aby bol pochovaný pri prorokovi a Abú Bakrovi. Vedel pritom, že Ajiša si toto miesto chcela ponechať pre seba, aby bola pochovaná spolu so svojím manželom a so svojím otcom, Abú Bakrom. Ajiša dala na to súhlas a uprednostnila Omara pred sebou. Z opatrnosti, aby sa nevyskytol žiaden problém, Omar odkázal: „Keď zomriem, odneste ma, pozdravte a povedzte: „Omar Bin Al-chattáb žiada o povolenie vstúpiť.“ Ak Ajiša dá povolenie, vojdite s mojím telom a pochovajte ma tam. Ak nedá, tak ma pochovajte tam, kde sú ostatní muslimovia pochovaní.“

Od Omara sa niektorí muslimovia, ešte počas jeho života, dožadovali, aby dal Ahd svojmu nástupcovi. Omar to ale odmietal. Jedného dňa vyšiel na minbar (vyvýšené miesto v mešite, z ktorého

³⁷¹ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 529

imam kázal) a v tejto súvislosti povedal: „Ak by som zomrel, tak vaša vec náleží tým šiestim, ktorí sa lúčili s poslom Božím v stave, keď On (Boh) bol s nimi spokojný“, a potom spomenul ich mená. Boli to: Ali Bin Ebí Táleb, Al-zubejr Bin Al-avvám, Abdulrahmán Bin Avf, Osmán Bin Affán, Talha Bin Ubejdulláh, Saed Bin Ebí Vaqqás. Keď bol neskôr Omar smrteľne zranený bodnutím dýky, bol požiadaný, aby menoval nástupcu na základe Ahdu. Omar, podľa správ zachovaných od učenca Tabariho, povedal: „Ak mám menovať nástupcu, tak nástupcu menoval už predtým mnou niekto lepší ako ja (myslel Abú Bakra) a ak nikoho nebudem menovať, tak rovnako nikoho nemenoval už predtým mnou niekto, kto je lepší ako ja (myslel tým proroka Muhammada). Boh nedopustí, aby sa vytratilo náboženstvo Ním zoslané.“ Potom Omar dodal: „Nechcem nieť bremeno tejto záležitosti živý, a k tomu ešte aj po smrti. Máte tam uvedenú skupinu o ktorej posol Boží povedal, že budú obyvateľmi raja. Z nich vyjmem len Saida Bin Omara Bin Nefila, a tí šiesti ostatní .. nech si vyberú muža spomedzi nich. Ak by niekoho vybrali, tak ho podporte a pomáhajte mu.“ Potom prikázal, aby s nimi bol, keď sa zídu, aj Abdulláh, ale len ako pozorovateľ, bez toho, aby mu náležalo akékoľvek právo. Keď už bolo ráno, Omar pozval k sebe prvých piatich, pričom Talha nebol prítomný a povedal im: „Pozeral som sa a videl som, že vy stojíte na čele ľudí a vediete ich. Nebojím sa o ľudí pred vami, ak budete priami (spravodliví a priami vo svojom správaní a náboženstve), ale bojím sa, že sa budete sporiť medzi sebou, následkom čoho sa začnú aj ľudia sporiť. Chodte k miestnosti Ajiše (prorokovej manželky a vdovy po ňom) potom, ako ju požiadate o povolenie byť

tam. Poradíte sa a vyberte si muža zo svojich radov.“.. následne tam vošli a radili sa. Omar im pritom dal tri dni na to, aby si niekoho vybrali. V súvislosti s tým, Ibn Saed uvádza ešte doplnenie v tom zmysle, že Omar uvedenej skupine určil spôsob voľby tak, že ak by bol výsledok voľby dva ku dvom, majú sa znova poradiť. Ak by bol výsledok štyria proti dvom, nech prijmú toho, kto dostal viac hlasov. Ak by bol výsledok tri hlasy proti trom, tak voľba Abdulrahmána Bin Avfa bude rozhodujúca. Výsledok potom mali rešpektovať a nasledovať toho, kto bol zvolený.³⁷² Podľa toho, čo historické zdroje uvádzajú, voľba sa nakoniec obmedzila na dvoch kandidátoch - Osmána Bin Affána a Aliho Bin Ebí Táleba.³⁷³ Abdulrahmán Bin Avf sa potom o oboch ešte radil s ďalšími muslimami, pričom nevynechal nikoho, koho v Medine stretol, bez toho, aby sa s ním neradil, či už išlo o známych spoločníkov Muhammada (p.), alebo o vojenských veliteľov; dokonca sa pýtal aj na názory žien, mladých ľudí a sluhov nachádzajúcich sa v Medine.³⁷⁴ Keď stretol Ammára a spýtal sa ho na jeho názor, ten mu odpovedal, že ak chce, aby boli ľudia jednotní, nech dá Ahd Alimu. Abdulláh Bin Ebí Al-sarh mu ale odporučil, ak chce, aby sa Qurejšovci medzi sebou nezačali sporiť, nech dá Ahd Osmánovi.³⁷⁵

³⁷² M. Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdia s tým spojené, str. 82

³⁷³ M. Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdia s tým spojené, str. 86

³⁷⁴ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 70

³⁷⁵ M. Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdia s tým spojené, str. 86

Abdulrahmán preto uprednostnil, aby nenastal rozkol medzi ľuďmi a nakoniec Ahd dal Osmánovi.

Pokladáme za vhodné ešte uviesť niektoré podrobnosti, ktoré uvádza historik Al-tabari. Vykresľuje nimi spôsob, akým kalif Omar rozmýšľal a ako chápal šúru (systém poradenstva pri voľbe). Al-tabari uviedol: Keď bol Omar Bin Al-chattáb bodnutý, bolo mu povedané: „Princ veriacich! Boli by sme radi, keby si niekoho poveril miesto seba.“ Omar odpovedal: „A koho mám poveriť miesto mňa? Keby bol Abú Ubejda Bin Al-žarráh živý, bol by som ho poveril. Keby sa ma môj Pán spýtal prečo, odpovedal by som: Počul som Tvojho proroka hovoriť: „On (Abú Ubejda) je tajomníkom tohto spoločenstva (spoločenstva muslimov).“ Keby bol Sáleem, **otrok** Abú Huzejfu, živý, bol by som mu dal poverenie. Keď by sa ma môj Pán potom spýtal prečo, odpovedal by som: Počul som Tvojho proroka hovoriť „Sáleem má Boha veľmi rád.“ Jeden muž potom povedal Omarovi: „Mám ti ukázať, koho poveriť? Pover Abdulláha Bin Omara (syna Omara Bin Al-chattába)!“ Omar odpovedal: „Boh nech je proti tebe! Prisahám na Boha, že nikdy som od Boha nič také nežiadal, beda ti! Ako mám poveriť muža, ktorý sa nedokázal rozviesť so svojou ženou? Nepocitujeme žiadnu potrebu rozhodovať o záležitostiach, ktoré sa vás týkajú. Nikdy som nebol s touto pozíciou spokojný, aby som ju želal niekomu z obyvateľov môjho domu (mojej rodiny). Ak to bolo niečo dobré, tak sme dostali podiel z toho, ale ak to bolo niečo zlé, tak sa to odvrátilo od našej rodiny - rodiny Omarovej. Postačí rodine Omarovej, že bude zúčtovaniu podrobený jeden muž z ich radov, ktorý bude opýtaný na záležitosti Muhammadovho spoločenstva (bude opýtaný,

ako vládol a ako spravoval veci verejné). Veru som potrápil samého seba a nedostatku som vystavil svoju rodinu. Ak by som skončil s vyrovnaným výsledkom, nezískal som ani zlé skutky, ani dobré, potom budem šťastný. Zvážim to, pretože ak by som niekoho poveril, tak už predom mnou poverenie dal niekto, kto bol lepší než ja (myslel tým Abú Bakra). Ak by som sa poverenia zdržal, tak už predom mnou sa poverenia zdržal niekto, kto bol lepší než ja (myslel tým proroka Muhammada). Boh nedopustí, aby sa vytratilo (zaniklo) náboženstvo Ním zoslané.“ Potom od neho všetci odišli preč.³⁷⁶

Na uvedenej udalosti si môžeme všimnúť niekoľko podstatných znakov. Prvým znakom je, že Omar spomínal Abú Ubejdu pre jeho zásluhy. Ďalej spomínal, že keby Abú Ubejda nebol k dispozícii, bol by vedením štátu poveril (dal Ahd) Sálema, **otroka** Abú Huzejfu! Samozrejme, bolo nereálne, aby to Omar presadil, poukazuje to však na to, až kam vo vtedajšej dobe siahali úvahy niektorých významných muslimov o vedení štátu. Nemalo to byť na základe príbuzenstva, spoločenského postavenia, príslušnosti k rodu a pod.; kritériom mali byť zásluhy a morálna, spoločenská a vedomostná zrelosť. Tie totiž zaručovali čo najspravodlivejšie vedenie štátu.

Ďalším podstatným znakom, ktorý si na uvedenej udalosti môžeme všimnúť je, že z úcty k Omarovi, mu niekto z prítomných navrhol, aby dal Ahd svojmu synovi Abdulláhovi Bin Omarovi.

³⁷⁶ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 214

Abdulláh pritom mal dobrú povest' a nemožno povedať, že by nespĺňal požiadavky, ktoré na túto pozíciu Omar kládol. Je dokonca možné, že keby Omar bol chcel, bol by presadil svojho syna, zvlášť preto, že išlo o Omarovho syn, ktorý spĺňal predpoklady na túto pozíciu a ktorý patrilo k významnému rodu z kmeňa Qurejš. Okrem toho by išlo o klasický model vládnutia, ktorý v tej dobe všade na okolí prevládal, keď otec svojho zdatného syna poveril vedením štátu po svojej smrti. Omar však tento návrh v zárodku zarazil z niekoľkých dôvodov. Prvý dôvod bol, že išlo o jeho syna a on nechcel, aby sa otázka poverenia (udelenia Ahdu) stala záležitosťou jednej rodiny alebo jedného rodu (ako sa stalo, počnúc kalífatom Umejjovcov). Druhým vážnym dôvodom bola skutočnosť, že Omar vládnutie a svoj úrad hlavy štátu, vnímal ako ťarchu a veľké bremeno. Viackrát zdôraznil, že Omarova rodina týmto bremenom trpela. Omar totiž striktne, počas svojej vlády, oddeľoval svoj majetok od štátneho, do takej miery, že zakazoval sebe a svojej rodine to, čo iným povoľoval. Nechcel preto, aby po ňom touto ťarchou trpela jeho rodina a chcel, aby si užili život v postavení, keď nebudú zodpovedať za verejné financie a majetky. Posledným dôvodom bola skutočnosť, že Omar chcel, aby nastala zhoda väčšiny o tom, komu bude Ahd daný a kto bude ním poverený, aby bol následne aj zvolený a potvrdený. Takáto zhoda mohla nastať len vtedy, keď s takouto osobou súhlasili ľudia, resp. vedúce osobnosti rôznych skupín a v nadväznosti na to aj ich nasledovníci. To ho viedlo potom k tomu, aby ustanovil z takýchto významných osobností skupinu voliteľov (Ahl Al-šúra), z návrhu ktorej by vzišlo poverenie (Ahd) dané jednej osobe, ktorú by ľudia následne

verejne na základe Bejay buď potvrdili, alebo nepotvrdili. Každý z uvedených osobností (ktoré tvorili skupinu voliteľov) sa totiž postaral o to, aby presvedčil svojich ľudí o vhodnosti toho, komu bol Ahd daný.

Pred svojou smrťou, Omar určil skupinu šiestich muslimov, ktorí mali vybrať kandidáta na hlavu štátu po jeho smrti. Určil skupinu voliteľov, ktorí mali navrhnúť kandidáta. Táto skupina sa nazývala Ahl Al-šúra, čo možno preložiť ako Poradenský zbor. Nakoniec volitelia zvolili Osmána Bin Affána a jemu bol daný ahd. Na základe ahdu, bol Osmán následne Bejou ľuďmi potvrdený na pozíciu hlavy štátu.

2.3.1 Charakteristické črty vlády Omara Bin Al-chattába

V jednom zo svojich odkazov, Omar odkázal jednému zo svojich správcov: „... čo sa týka spravodlivosti, v tej sa nedá poľaviť zblízka, ani zďaleka, počas ťažkých časov, ani počas hojnosti. Spravodlivosť, aj keď by mohla vyzeráť ako slabosť, je silou, ktorá skôr uhasí krivdu a zaženie nepravdu, než nespravodlivosť“..³⁷⁷ Omar mal na mysli, že uskutočňovať spravodlivosť, aj keď by sa na prvý pohľad zdalo, že tým sa oslabuje moc, je lepšie, než sa snažiť o nápravu silou a bez spravodlivosti.

³⁷⁷ Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 98

Obdobie, počas ktorého stál Omar Bin Al-chattáb na čele štátu, opísal Dr. Al-salabi slovami: „... Ižtihád (navrhovanie a uzákonenie nových právnych noriem a tvorivá rozhodovacia činnosť súdu) bol jednou z najvýznamnejších stránok v živote Omara počas obdobia jeho kalifátu, počas ktorého sa odohralo množstvo udalostí. Ustrážil náboženstvo, zdvihol vlajku žihádu (v najširšom zmysle slova, nielen v boji), otvoril nové územia, ustanovil spravodlivosť medzi ľuďmi, založil prvé ministerstvo financií v islamskom štáte, vybudoval regulárnu armádu na obranu a ochranu hraníc, zorganizoval výplaty a renty, dal zriadiť štátne inštitúcie a archívy, vymenoval správcov, štátnych úradníkov a sudcov, ustanovil menu pre každodenný finančný život, zorganizoval poštu, založil systém Hisby, ustanovil letopočet Hižri, ponechal nové otvorené územia vo vlastníctve štátu, bez toho, aby ich rozdelil, zakladal mestá a dal ich vybudovať. Preto o ňom možno právom povedať, že bol princom (správcom záležitostí) veriacich a že bol tým, kto vybudoval islamský štát.“³⁷⁸

Dr. Al-salabi uviedol, ako jednu z hlavných predností obdobia, počas ktorého stál na čele štátu Omar Bin Al-chattáb, zdvihnutie vlajky žihádu a otvorenie nových území. Ako sme už uviedli v zátvorke, myslel sa tým žihád v jeho najširšom zmysle slova, skutočnosť, ktorú dokladuje hlavne správanie sa Omara a muslimov počas obdobia Omarovho kalifátu. Je však nesmierne podstatné pochopiť, čo znamenal žihad v tom období, ako aj to, čo znamenalo otvorenie nových území v ponímaní muslimov tej doby. Slovo

³⁷⁸ A. Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chattába, jeho osobnosť a doba, str. 538

výboje a dobývanie nových území sa v slovníku tej doby nevyskytovalo. Prví muslimovia boli vystavení prenasledovaniu, mučeniu a rôznym mukám kvôli svojmu náboženstvu; len preto, že boli muslimovia. To bol hlavný dôvod emigrácie muslimov z Mekky do Mediny. Oni preto otázku náboženskej slobody a možnosť výberu svojho náboženstva vnímali veľmi citlivo. Korán ich o tom aj učil, keď ustanovil, že nikto nesmie byť nútený prijať akékoľvek náboženstvo proti svojej vôli. Je to jedna zo základných zásad na ktorých je islamské náboženstvo postavené vo vzťahu k prijatiu islamského náboženstva a otázky náboženskej slobody. Z toho pohľadu muslimovia vnímali právo každého človeka na to, aby si vybral svoje náboženstvo a svoje náboženské vyznanie, slobodne, bez nátlaku a bez predsudkov. Situácia bola v tej dobe taká, že medzi islamským štátom a okolitými územiami, najmä na hraniciach štátu, vznikali boje, ktoré potom viedli k tomu, že jedna alebo druhá strana vyhrala, čím pripojila získané územia k svojim územiám. Okrem územných ziskov alebo koristi, prví muslimovia vnímali tieto boje aj ako boje za oslobodenie tých území, ktoré boli podrobené vtedajšími ríšami (najmä Byzantskou a Perzskou). Vnímali to, ako prostriedok poskytnutia možnosti slobodnej voľby náboženstva a náboženského vyznania obyvateľom uvedených území, ale aj ako možnosť zabezpečenia dôstojného života, v ktorom by neboli neúmerne ničím zaťažení a mohli by žiť tento svoj život v bezpečí a dôstojnosti. Ľudia tej doby boli totiž takmer v každej oblasti života pod vplyvom svojich čelných predstaviteľov alebo vládcov a správco, ktorých tam dosadili ríše, ktoré tieto územia mali zabraté. Tí si tam často presadzovali aj násilnú zmenu

náboženstva podrobeného obyvateľstva, čo prví muslimovia vnímali ako krivdu páchanú na tomto obyvateľstve, najmä preto, že hodnota viery a náboženstva a možnosť ich slobodného výberu určujú smerovania človeka po smrti - po odchode z tohto života. Určujú, či človek pokračuje do lepšieho života, do raja, alebo do zlého života, do pekla. Najmä z tohto pohľadu vnímali prví muslimovia svoje posolstvo vo vzťahu k novozískaným územiám, ktoré oni nazývali „nimi otvorené územia“, nie nimi dobyté územia. Takéto vnímanie podčiarkujú dve hlavné skutočnosti: Prvá skutočnosť bola, že keď muslimské vojsko prichádzalo k vojsku nepriateľa alebo k jeho opevneniu, malo od samotného kalifa príkaz ponúknuť obyvateľstvu územia, na ktoré vojsko prišlo, jednu z troch možností (nie jednu z dvoch možností):

1. Buď uznať islamské náboženstvo a tým patriť medzi muslimov,

2. Ostať tak ako dovtedy, na svojom pôvodnom náboženstve, alebo prijať iné náboženstvo, aké chcú, s tým, že budú odvádzať štátu žizju (keďže muslimovia odvádzajú zakat). Mali tým zo strany islamského štátu daný záväzok, že tento štát ich bude ochraňovať pred nepriateľmi a bude im garantovať náboženskú slobodu vo veciach ich náboženstva, alebo

3. Bojovať proti muslimskému vojsku.

Uzatvorenie mieru a mierových dohôd sa radilo pod druhú možnosť. Táto zásada je zakotvená napr. v znameniach 4:90-91 Koránu. Na územiach, ktoré sa dostali pod islamský štát prvých muslimov, sa zachovali náboženské, národnostné a iné menšiny.

Zachovali sa chrámy, kostoly, synagógy, starobylé tisícročné pamiatky, staré pohanské stavby, sochy a iné. Prešli stáročia, počas ktorých mohli byť tieto pamiatky úplne zničené a obyvateľstvo vyznávajúce iné, než islamské náboženstvo, mohlo byť vyhladené, jeho náboženstvo násilne zmenené alebo obyvatelia mohli byť vyhnaní. Nestalo sa tak. Dokonca mnohé z najstarších kresťanských a iných cirkví a rádov, existujú na uvedených územiach dodnes. Najmä oba uvedené fakty svedčia o tom, že prví muslimovia vnímali boje, ktoré viedli, nielen ako boje na ochranu svojho územia, ale aj na oslobodenie ostatných ľudí s cieľom dať im novú šancu na iný život, podobne, ako ho aj oni posolstvom islamu dostali. Dôveryhodne doložený spôsob života mnohých prvých muslimov, ktorí žili za života posla a proroka Muhammada a po jeho smrti, nám odhaľuje, že oni neprahli po bohatstve, sláve a ani po pôžitkoch tohto života. Vážili si život a ich najväčšie obavy spočívali v tom, aby niekomu neukrividili, nieto ešte niekoho neprávom zabili. Nemali preto žiadnu motiváciu obsadzovať iné územia, okrem jedinej - ponúknuť ľuďom možnosť, ktorú oni dostali, keď mohli spoznať islam a jeho zásady, s vedomím, že ak sa budú držať základných zásad islamu, ich ďalší život bude pokračovať k lepšiemu. Vedeli, že ak obyčajní ľudia nebudú oslobodení spod záväzkov a väzieb, ktorými ich zväzovali ich vodcovia a správcovia, nebudú mať možnosť urobiť žiadnu zmenu vo svojom živote. To bola základná motivácia prvých muslimov.

Samozrejme spomíname najmä prvých muslimoch a hlavne tých, ktorí žili za života Muhammada (p.) a niekoľko rokov po jeho smrti. Neskôr sa aj vo vojsku muslimov objavujú muslimovia,

ktorých viera nebola dostatočne silná, ale aj takí, ktorí bojovali nielen za oslobodenie ostatných ľudí, aby mali ľudia možnosť zmeniť svoj život, ale aj za účelom získania vojnovnej koristi a iné pôžitky terajšieho života. To určite nie je možné vylúčiť. Podstatné však je, že sme sa pokúsili vysvetliť zámery a myslenie prvých muslimov, vrátane toho, aká sila ich hnala k tomu, že neskôr sa územie islamského štátu už rozprestieralo na troch kontinentoch a tamojšie obyvateľstvo ich prijalo bez výraznejších vzbúr a povstaní.

2.4 Islamský štát počas kalifátu Osmána Bin Affána

Osmán Bin Affán bol zvolený do vedenia štátu a ujal sa svojho úradu. V tomto úrade zotrval 12 rokov.

Keď sa Osmán ujal svojho úradu, predniesol k ľuďom verejný prejav, v ktorom povedal: „Bolo mi dané poverenie a ja som ho prijal. Ja nasledujem to, čo bolo predomnou a neprichádzam s ničím novým, vymysleným. Máte môj záväzok, že dodržím tri veci po dodržaní knihy Božej a tradície jeho proroka (p.). Budem nasledovať tých, ktorí boli predomnou vo veciach, na ktorých ste sa zhodli a určili ste ich a ktoré sa stali tradíciou dobrých ľudí, s ktorou sa súhlasilo verejne a že sa vás nedotknem v zlom, iba ak vo veciach, v ktorých si zaslúžite potrestanie. Život pozemský prekvitá, ľudia po ňom zatúžili a veľký počet z ich radov sa k nemu priklonil. Preto sa neprikláňajte k životu pozemskému a nedôve-

rujte mu, pretože on nie je hoden dôvery, a vedzte, že zanechá na pokoji len toho, kto ho zanechal.“³⁷⁹

Prvé posolstvo Osmana svojim správcom, správcom území štátu, znelo: „Boh prikázal správcom, aby boli pastiermi (aby sa o ľudí starali) a neuložil im, aby boli vyberačmi daní. Najvýznamnejší ľudia tohto spoločenstva, boli stvorení ako pastieri a neboli stvorení ako výbercovia daní. Vaši správcovia sa postupne začali meniť na výbercov daní a prestávajú byť pastiermi. Ak by sa tak stalo, zanikne ostýchavosť, dôvera a poctivosť. Veru, najspravodlivejšie je, aby ste sa pozreli na veci a záležitosti muslimov a na to, ako sa majú, dali im peniaze, ktoré im patria a aby ste vzali od nich to, čoho sú oni povinní. Potom budete ďalej kráčať k ľuďom, s ktorými nás viažu dohody a záväzky (nemuslimovia, ktorí tam žili) a dáte im to, čo im patrí a vezmete si od nich len to, čoho sú povinní. Potom budete pokračovať k svojmu nepriateľovi, ku ktorému prichádzate, začnite s ním tým, že budete k nemu poctiví.“³⁸⁰

Napriek uvedenému listu svojim správcom, Osmán neustále kontroloval ich činnosť viacerými spôsobmi. Uvedieme z nich tie najdôležitejšie:

1. Osmán dbal na to, aby sa zúčastnil púte každý rok a aby si tam vypočul sťažností ľudí na správcov. Trval aj na tom, aby boli prítomní jeho správcovia, aby ich tak rovno konfrontoval s tými, ktorí sa na nich sťažujú a zistil stav veci.

³⁷⁹ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 86

³⁸⁰ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 87

2. Pýtal sa bežných ľudí a cestujúcich, ktorí prichádzali z rôznych častí krajiny, na situáciu, ktorá tam vládne a na správanie sa správcov pri jej správe.

3. Venoval pozornosť oficiálnym listom a sťažnostiam, ktoré mu zasielali obyvatelia rôznych častí štátu.

4. Posielal svojich vlastných inšpektorov, nezávisle od systému kontroly, aby mu zisťovali stav vecí v jednotlivých oblastiach. Títo inšpektori boli zvyčajne známe osobnosti, alebo nimi boli známi prorokovi spoločníci.

5. Požadoval pravidelné písomné podrobné správy od správcov.³⁸¹

Zaujímavosťou však bolo, že Osmán určil nielen povinnosti správcov, ale aj ich práva. Medzi tieto základné práva patrilo:

1. Aby boli poslúchnutí a nasledovaní vo veciach, v ktorých nekázali niečo, čo by sa priečilo tomu, čo Boh uložil.

2. Ľudia mali odporúčať a radiť správcom ohľadom toho, čo dobre konajú a v čom sa mohli zmýliť, aby mohli chyby napraviť.

3. Poskytnúť podporu správcovi v prípadoch, keď to potrebuje, po vyjasnení si správnosti postoja správcu.

4. Prejavovať správcovi úctu potom, ako sa skončí jeho funkcia v úrade.

5. Právo na dostatočnú odmenu, ktorá zaručí jeho bezúhonnosť a živobytie.³⁸²

³⁸¹ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 277-278

³⁸² A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 279-282

Vo svojom prvom liste výbercom dávky zakat a žizje, Osmán odkázal: „Boh stvoril stvorenie v pravde, preto neprijme nič iné než pravdu. Vezmite to, čo právom náleží a dajte to, čo právom náleží. Poctivosť (poctivosť tu znamená byť spravodlivý a dávať a vracat' každému to, čo mu právom patrí), veru poctivosť vám odkazujem. Dbajte o ňu a nebud'te prvými, kto bude o ňu pripravený, čím sa stanete spoločníkmi tých, ktorí prídu po vás, v tom, čo získajú. (Myslel tým, že budú mať podiel na zlých skutkoch, ktoré z toho budú prameniť.) Plňte to, čo je vám zverené! Veru, plňte to, čo je vám zverené. Nekrivdite sirote ani nikomu z tých (nemuslimov), s ktorými nás viažu dohody, pretože Boh je odporcom toho, kto by im ukrivdil.“³⁸³

Keď bol Osmán zvolený za kalifu, prišla za ním do Mediny delegácia zložená z obyvateľov Nežránu z Iraku. Osmán nato napísal o nich svojmu správcovi v Iraku: „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť. Od Božieho služobníka Osmána, princa muslimov, Valídovi Bin Uqbovi. Mier s tebou. Ďakujem Bohu, niet boha okrem Neho. Usqof a Al-áqeb a delegácia z ľudí Nežránu, ktorí sú v Iraku, prišli za mnou, pošťazovali sa mi a ukázali mi, na čom sa s Omarom (Omarom Bin Al-chattábom) predtým dohodli. Pritom vieš, čo ich postihlo zo strany muslimov. Odpustil som im tridsať častí zo žizje, ktorá im bola určená. Urobil som tak kvôli božej spokojnosti, chvála Jeho nech je vznešená. Taktiež som im určil všetky pozemky, ktorými ich Omar obdaroval za ich pozemky v Jemene. Preto sa staraj o nich dobrým spôsobom. Sú to ľudia,

³⁸³ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 89

ktorí majú u nás záväzok a poznali sme sa navzájom. Vyžiadať si záväzok, ktorý im Omar písomne dal a dať im všetko, čo je v ňom uvedené. Keď si overíš písomný záväzok, ktorý im dal Omar, tak im tento záväzok (jeho písomné vyhotovenie) vráť. Mier nech ťa sprevádza.“ Bolo to v roku 27 letopočtu Hižri.³⁸⁴

Kalifát Osmána Bin Affána sa vyznačoval najmä tým, že počas neho sa rozšírilo územie islamského štátu do zvyšku severnej Afriky a do niektorých ďalších oblastí Ázie a uskutočnilo sa ďalšie rozčlenenie štátneho aparátu a jeho rozvetvenie na väčší počet špecializácií. Rozšírenie územia štátu spôsobilo, že vzrástlo bohatstvo štátu, ako aj jednotlivcov a správcov jednotlivých oblastí, na ktoré bol islamský štát administratívne rozdelený. Ďalším znakom druhej polovice Osmánovej vlády bolo, že mu bolo vyčítané uprednostňovanie svojich blízkych a rodiny pri delení nových území, ktoré pribudli k územiu islamského štátu. Posledné dva faktory viedli k tomu, že vzrastal odpor niektorých ľudí voči Osmánovej vláde, najmä tých, ktorých on odvolal zo štátnych a administratívnych pozícií alebo ktorým nenadelil nič z majetkov, ktoré boli získané.

Ohľadom verejných financií, vyberanie dávky zakat, žizje, chirážu a ušúru (boli to rôzne typy poplatkov a daní), Osmán pokračoval v tom, čo sa postupne zaužívalo v období Muhammada (p.), Abú Bakra a Omara. Zvlášť sa vyzdvihovali dva princípy: a) úmerné zaťaženie platiteľov (v závislosti od objektívnych okolností a subjektívnych možností), b) vybrané dávky a dane sa najprv

³⁸⁴ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 137

použili na miestne potreby (miestnu správu, platy, miestnu infraštruktúru a pod.) a len to, čo zvýšilo, sa posielalo do hlavnej štátnej pokladnice. Posilňovali sa tým dva základné princípy, ktoré zdôrazňoval Korán a prorok Muhamma, a to: a) každý má prispievať na pomoc ostatným v rámci svojich možností a bez kladenia vysokej, ničím neodôvodnenej záťaže, b) financie, ktoré sú vybrané od obyvateľstva, sa vyberajú preto, aby sa zmenšovali sociálne rozdiely najmä na mieste, kde sa vyberajú, preto sú v určitom zmysle slova právom chudobných voči majetku bohatých, ktorí z majetku týchto chudobných vytvárali svoje bohatstvá. Princíp miestneho používania vybraných daní sa preto prejavoval tak, že tieto sa použili prioritne pre potreby miestneho obyvateľstva a až to, čo zvýšilo nad miestnu potrebu, sa zasielalo do centra štátu.

Vyberanie miestnych poplatkov a daní bolo zverené správcom jednotlivých oblastí. Tí mali na starosti, okrem iného, dozerat' na vyberanie financií zo žizje, chirážu a ušúru z obchodu. Vybrané financie mali správcovia použiť na správu svojej oblasti. To, čo zvýšilo, posielali do centra štátu - do Medíny. To sa ale netýkalo dávky zakat, ktorá sa vyberala od bohatých v danej oblasti a minula sa výlučne na chudobných, ktorí v nej žili.³⁸⁵

Celkovo sa v tomto období zo štátnej pokladnice - štátnych financií, financovali najmä:

1. Hlavné potreby štátu.
2. Výdavky verejnej a štátnej správy.

³⁸⁵ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 144

3. Založenie prvej námornej flotily.
4. Z určenej časti sa prispievalo na budovanie mešít.
5. Na výplaty správcov jednotlivých oblastí štátu, sudcov, vojakov, štátneho aparátu.
6. Budovanie infraštruktúry, verejných vodných zdrojov, verejných studní a nádrží.
7. Z príjmov z dávky zakat a z pätiny toho, čo pochádzalo z majetkov získaných pri vojenských víťazstvách, sa pomáhalo slabým vrstvám spoločnosti, akými boli biedni ľudia, chudobní a siroty, poskytovala sa cudzincom a počestným, poskytovala sa na oslobodenie spod otroctva, a iné.³⁸⁶

Z hľadiska administratívneho usporiadania štátu, Osmán urobil jednu významnú zmenu, ktorá neskôr zohrala svoju rolu pri udalostiach spojených so sporom medzi Alim a Muávijom. Osmán totiž administratívne spojil oblasť Šámu a Arabského polostrova do jedného administratívneho celku, ktorého správcom sa stal dovtedajší správca Šámu, Muávija Bin Ebí Sufján. Ako uvádzajú historické zdroje, bolo to zrejme kvôli zvýšenému nebezpečenstvu na severnej hranici štátu zo strany Byzantskej ríše.³⁸⁷

V porovnaní s Omarom, mal Osmán od začiatku odlišný prístup k zamedzeniu nadobúdania majetkov muslimami a k obmedzeniu pohybu prorokových spoločníkov pri cestovaní do ostatných oblastí štátu. Kým Omar dbal na to, aby sa nevytvárali veľké

³⁸⁶ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 147

³⁸⁷ A Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 232

majetkové rozdiely medzi ľuďmi, Osmán povolil muslimom nadobúdať veľké majetky, budovať paláce a vlastniť rozsiahle pozemky.

Uvedené platilo aj ohľadom obmedzenia cestovania spoločníkov proroka Muhammada a Qurejšovcov do rôznych častí štátu. Uviedli sme, že Omar mal obavy, aby ľudia nezačali striktné a bez pochopenia zmyslu a obsahu učenia, nasledovať roztrúsených prorokových spoločníkov, ktorí nielen učili ľudí islamské náboženstvo, ale niektorí z nich zastávali aj pozície sudcov alebo zakladali vzdelávacie inštitúcie a školy. Tým vytvárali svoje vlastné školy a učili v nich, okrem iného, v nárečí kmeňa, z ktorého pochádzali. To bol v skutočnosti hlavný dôvod, prečo sa za čias Osmána pristúpilo ku kladeniu veľkého dôrazu na prednášanie Koránu v dialekte kmeňa Qurejš (v ktorom bol Korán pôvodne zoslaný a spísaný) a prečo sa Korán v tomto pôvodnom dialekte vyhotovil vo viacerých kópiách, ktoré sa rozposlali do hlavných oblastí štátu a stali sa oficiálnou kópiou Koránu, pričom všetky ostatné čiastkové záznamy a súkromné kópie, ktoré muslimovia mali, sa spálili. Schválili to aj tí spoločníci proroka Muhammada, ktorí mali svoje vlastné kópie, ktoré dali nakoniec spáliť. Uvedomili si totiž, že oni rozumejú textu, ktorý je v ich dialekte napísaný v kópiách, ktoré mali, no ich nasledovníci tomu nemusia rozumieť a môže vzniknúť spor o tom, v ktorom dialekte Korán písať. Napriek nesmiernej dôležitosti tejto práce a zhode na nej, bola to jedna z vecí, ktoré Osmánovi jeho odporcovia vyčítali. Vyčítali mu, že dal spáliť všetky súkromné čiastkové kópie Koránu, ktoré si prorokovi

spoločníci vlastnoručne napísali pre seba.³⁸⁸ Osmánov súhlas s vyhotovením oficiálnych kópií Koránu, Osmánovi vyčítali jeho odporcovia, pričom to bol aj jeden z ich hlavných argumentov, prečo žiadali jeho zosadenie. Boli to tí istí ľudia, ktorí sa neskôr pridali k táboru Aliho a ktorí Aliho potom zradili. Pritom o vyhotovení kópií Koránu, Ali neskôr povedal: „Ľudia! Nehovorte o Osmánovi to, čo nie je pravda a hovorte o ňom len v dobrom. Prisahám na Boha, že urobil to, čo urobil (vyhotovenie oficiálnych kópií Koránu) pod dozorom nás všetkých (prorokových spoločníkov).. Prisahám na Boha, keby som bol na jeho mieste, bol by som urobil to isté, čo on urobil.“³⁸⁹

Osmán, napriek všetkému, čo sa mu vyčítalo, sa staral o ľudí a snažil sa o riadenie štátu čo najlepšie.

Músa Bin Talha uviedol: „Videl som Osmána Bin Affána, ako sedel na minbare (vyvýšené miesto, na ktorom sedával ten, kto kázal) a rozprával sa s ľuďmi, pýtal sa ich na ich správy a na ceny.“ Ďalej uviedol: „Videl som Osmána, ako v piatok vyšiel von a mal oblečené žlté šaty. Sadol si na minbar a bol vyhlásený Azán (Azán je oznámenie času modlitby). Potom sa rozprával s ľuďmi o ich cestách, o tom, kto pristieval a kto je chorý. Staral sa o záležitosti ľudí, za ktorých bol aj ako hlava štátu zodpovedný. Plnil

³⁸⁸ Viac sa o spôsobe vyhotovenia kópií Koránu za čias kalifu Osmána, možno dočítať v publikácii: Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, vydal: ALJA, s.r.o., Bratislava 2001, ISBN 80-968532-6-0, strana 42 a nasledujúce

³⁸⁹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 235

požiadavky tých, ktorí o niečo žiadali. Pri narodení dieťaťa, rodičom určoval dary zo štátnej pokladnice.“³⁹⁰

Al-sajúty uviedol, že Al-zahry povedal: „Osmán bol na čele štátu dvanásť rokov. Prvých šesť rokov mu ľudia nič nevyčítali. Bol pritom u Qurejšovcov obľúbenejší než Omar Bin Al-chattáb, pretože Omar bol na nich prísny .. Priklonil sa k nim a udržiaval s nimi úzke vzťahy (Osmán s Qurejšovcami). Neskôr bral to, čo konali, na ľahkú váhu. Štátnymi funkciami posledných šesť rokov poveroval svojich príbuzných a rodinu. Marwánovi odkázal jednu pätinu Afriky. Dal svojim príbuzným majetky. Odôvodňoval to tým, že Boh prikazoval udržiavať dobré vzťahy s príbuznými. Pritom povedal: „Abú Bakr a Omar si nevzali to, čo im z majetkov patrilo, ale ja som si to vzal a rozdelil som to medzi svojich príbuzných.“ To mu však ľudia neschválili.“³⁹¹ Na strane druhej ale Dr. Al-salabi uvádza, že Osmán ustanovil 18 správcov. Z toho bolo celkovo 5 správcov z jeho rodu, z rodu Bení Umejja, pričom v dobe, keď došlo k zavraždeniu Osmána, úradovali len traja, pretože dvaja boli predtým odvolaní.³⁹²

Mimoriadne dôležité je uvedomiť si, že počas obdobia, v ktorom Osmán stál na čele štátu, sa územie štátu do značnej miery rozšírilo, pribudlo bohatstvo a blahobyť, no predovšetkým sa zmenila skladba obyvateľstva štátu. Mnohí spoločníci proroka Muhammada opúšťali tento život a zomierali v dôsledku vyššieho veku alebo vojenských stretov, ktorých sa zúčastňovali. Pribúdali

³⁹⁰ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 118

³⁹¹ Ž. Al-sajúty, História kalifov, str. 270

³⁹² A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 374

noví obyvatelia pochádzajúci z radov obyvateľstva nových území, ktoré sa stali súčasťou štátu. Boli medzi nimi noví muslimovia, kresťania, židia a ľudia iných náboženstiev. To viedlo nielen k zmene niektorých zvyklostí, ale do určitej miery aj k zmene spôsobu myslenia. Pridajme k tomu ešte, že viaceré arabské kočovné kmene sa usadili a ich členovia obývali novozaložené mestá. U týchto kmeňov a ich členov bola známa ich tvrdosť a jednoduchosť, preto boli ľahko manipulovateľní. Mali sme tu teda novú skladbu obyvateľstva, ktorá sa postupne menila.³⁹³ Uvedenú skutočnosť nám môže doložiť aj rozhovor jedného muža s Alim Bin Ebí Talebom, ktorý sa odohral neskôr, po smrti Osmána a po poverení Aliho vedením štátu. Muž sa Aliho spýtal: „Prečo sa muslimovia sporia ohľadom teba a nesporili sa ohľadom Abú Bakra a Omara?“ Ali odpovedal: „Pretože Abú Bak a Omar vládli takým ľudom, akým som ja. Ja dnes vládнем takým ľudom, akým si ty.“³⁹⁴

Niektoré historické pramene uvádzajú, že Osmán tušil, že sa niekde pripravujú plány na jeho zvrhnutie. Ich pôvod bol, podľa všetkého, niekde v mestách Kúfa, Basra a neskôr v Egypte. Podľa všetkého išlo o skupinky, ktoré zorganizoval Abdulláh Bin Saba (jeden z ľudí Jemenu, ktorý prejavoval islam navonok, ale pritom rozosieval sváry a nabádal ľudí na vzburu proti Osmánovi pod rôznymi zámienkami.) Preto Osmán nechcel ponechať veľký priestor na to, aby sa mu čokoľvek vyčítalo. Dokonca, keď bola objavená

³⁹³ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 346 a nasledujúce

³⁹⁴ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 355

jedna skupina tých, ktorí proti nemu ľudí navádzali, dal ju priviesť a viedol s jej členmi viaceré, verejnosti dostupné diskusie, na ktorých vyvrátil ich argumenty, ktoré proti nemu mali. Napriek tomu členovia tejto skupiny trvali na tom, že Osmán už nie je vhodný na post hlavy štátu. Osmán ich nakoniec poslal k Muávijovi do Šámu (správcovi Šámu) s odkazom, aby zistil, prečo tak zanovito trvajú na svojom postoji a aby s nimi viedol rozhovory, v ktorých by im na základe dôkazov vysvetlil, že nemajú pravdu v tom, čo tvrdili. Osmán ich k Muávijovi poslal preto, že vedel, že on oplýva veľkou trpezlivosťou a múdrosťou, vlastnosťami, ktorými bol známy. Muávija túto skupinu prijal, zabezpečil jej členom pohodlie a viedol s nimi diskusie, aby tak zistil, čo v skutočnosti majú proti Osmánovi, keďže všetky ich námietky Osmán vyvrátil verejne pred ľuďmi. Nakoľko išlo o základ udalostí, ktoré nakoniec viedli k smrti Osmána a k zmene charakteru štátu, uvedieme niektoré najpodstatnejšie úryvky z toho, čo Muávija povedal členom tejto skupiny.

Muávija, okrem iného, pripomenul členom dotknutej skupiny, ako žili Arabi v predislamskej dobe. Boli rozdrobení, viedli medzi sebou vojny, nemali stály mier a vyznávali niečo, čo bolo nepravdivé. Islam bol zoslaný a okrem svojho najpodstatnejšieho poslania v duchovnej oblasti, priniesol im mier, poriadok a prosperitu. Muávija povedal: „Vaši vodcovia predstavujú dnes pre vás ochranu, preto sa nestavajte proti tejto ochrane. Vaši vodcovia dnes majú trpezlivosť voči vášmu prekračovaniu medzí a krivdeniu a sú trpezliví voči tomu, čo robíte. Prisahám na Boha, ak neprestanete s tým, čo robíte, Boh na vás pošle niekoho, kto vás bude ponižovať,

nebude voči vám trpezlivý a okrem toho budete jeho spoločníkmi v tom, čo ste na ľudí privolali počas vášho života i po vašej smrti.“ Jeden muž z uvedenej skupiny Muávijovi povedal: „Ohľadom toho, čo si spomenul o kmeni Qurejš, Qurejšovci neboli najväčším kmeňom medzi Arabmi a ani najsilnejším, aby si nás nimi strašil. To, čo si spomenul o správcoch, tak pokiaľ by oni boli premožení, vec sa dostane do našich rúk.“ Muávija odpovedal: „Teraz som vás už lepšie spoznal. Už viem, že to, čo vás priviedlo k tomu, čo hovoríte a robíte, je váš neprezieravý spôsob rozmýšľania. Ty si ten, kto v mene vašej skupiny hovorí, ale pritom nevidím, že by si mal jasnú myseľ. A či sa ti zdá byť málo to, čo ste islamom získali, že vždy, keď ti ho spomeniem, mi pripomínaš dobu neznalosti pred islamom? ..“ Muávija dodal: „Pochopte to, aj keď si myslím, že to nedokážete pochopiť. K vysokému miestu sa Qurejšovci nedostali či už v predislamskej dobe, alebo po zoslaní islamu, nijako inak než držaním sa toho, čo Boh najvyšší uložil. Neboli medzi Arabmi najpočetnejšími a ani najsilnejšími. Mali však medzi nimi najvznešenejší pôvod, boli najodvážnejší a mali dobré vlastnosti. Nik ich v predislamskej dobe, keď ľudia jedni druhých oberali neprávom o ich práva a dopúšťali sa krívd, neuchránil, jedine Boh, ktorý komu silu dá, ten nebude porazený a komu vysoké miesto dá, ten nebude ponížený. Poznáte azda Arabov, nearabov, ľudí čiernej pleti alebo červenej pleti, ktorých by čas nebol postihol niečím zlým v ich meste alebo vo svätostiach, okrem Qurejšovcov? Tým nik nekul úklady bez toho, aby ho Boh neponížil. To platilo do- vtedy, kým Boh neurčil zachrániť od poníženia tohto života a zlého konca v ďalšom živote, každého, komu (On) dobrodenie preukázal

a kto nasledoval náboženstvo Ním určené, preto si (On) vybral najlepšieho zo stvorených (posla a proroka Muhammada) a potom dal, aby ten mal spoločníkov, z ktorých najlepší boli práve tí z kmeňa Qurejš. Potom postavil túto vládu na ich bedrách a učinil post kalifa v ich radoch. Nik by ho lepšie nevykonával než oni. Boh ich preto ochraňoval, pokiaľ sa riadili náboženstvom ním daným. Preto ich už aj predtým v predislamskej dobe ochraňoval pred tým, aby boli podriadení kráľom, ktorí si vás zaviazali. Beda tebe a tvojim spoločníkom. Keby bol začal rozprávať aspoň niekto iný než ty, ale ty si začal. Ty, Sasaa, tvoja dedina je najhoršia z arabských dedín, v nej je najhoršia vegetácia, ona je v najhlbšom údolí, je známa svojou zlou povest'ou, najzákernejším susedstvom, neobýval ju žiaden vznešený alebo obyčajný človek bez toho, aby nebol ohováraný. Okrem toho ľudia tvojej dediny mali spomedzi Arabov najhoršie tituly a najhoršie pridružené príbuzenstvo. Boli ste na hranici a podliehali ste Peržanom. To pokračovalo až dovtedy, kým vás nezastihla výzva proroka (p.) (proroka Muhammada) a kým konkrétne teba nezasiahla jeho výzva. Bol si pritom cudzincom žijúcim v Ománe, neobýval si Bahrajn, aby si sa podieľal s nimi na výzve proroka (p.), preto si bol najhorší z tvojich ľudí. (Muávija tým myslel, že Sasaa sa nezúčastnil na plnení žiadnych povinností počas mieru alebo vojny po boku proroka a jeho ľudí.) Teraz, keď ti islam umožnil vzchopiť sa a zrovnoprávniť ťa s ostatnými ľuďmi a pozdvihol ťa nad spoločenstvá, ktoré ťa sužovali, prišiel si s úmyslom pokriviť náboženstvo Bohom dané a chceš sa vrátiť k zákernosti a poníženosti? Aj keď by tak bolo, to Qurejš nepoloží, neuškodí mu to a nezabráni mu v tom, aby splnil to, čo mu je

uložené. Satan nie je nevšímavý voči tomu, čo robíte, on spoznal, že vo vašom spoločenstve sa vyznačujete zlom, preto prostredníctvom vás chce nechať ľudí sklznúť; je vidno, že vás premohol. Pri tom vie, že prostredníctvom vás nebude môcť odvrátiť niečo, čo Boh určil a ani vec, ktorú Boh chce. Konaním zla dosiahnete len to, že Boh dá, aby sa vám po jej (veci, ktorú chcete) dosiahnutí otvorila možnosť vykonať ešte horšiu a hanlivejšiu vec.“ Potom Muávija vstal a opustil ich. Nakoniec sa teda nezhodli.³⁹⁵

Z toho, čo Muávija povedal, je jasné, že sa im snažil vysvetliť, že z Qurejšu vzišli prví muslimovia, ktorí sprevádzali proroka Muhammada od začiatku posolstva. Pochopili islam od samého začiatku a neustále sa učili priamo od proroka Muhammada o náboženstve a o dobrých správaniach a mravoch. Učili sa, ako spravovať verejné veci, ako sa správať v prípade boja a pod. Tí najbližší ľudia k prorokovi pochádzali práve z kmeňa Qurejš, preto oni boli najvhodnejší viest' štát po prorokovej smrti.

Napriek uvedenému sa Muávija s uvedenou skupinou ešte stretol a dlho s nimi diskutovať. Povedal im: „Ľudia! Odpovedzte mi niečo dobré alebo radšej buďte ticho a zamyslite sa. Pozrite sa, čo je dobré pre vás samých, pre vaše rodiny, vaše kmene a čo je dobré aj pre ostatných muslimov, o to sa usilujte. Takto budete žiť vy a aj my budeme žiť s vami.“ Sasaa mu na to povedal: „Nie si toho hoden. Nemáš žiadnu výhodu (pred ostatnými), aby si bol poslúchaný vo veci, v ktorej porušuješ to, čo Boh ustanovil.“ Muávija povedal: „A či nebolo prvé, čím som začal s vami tento rozhovor, že som

³⁹⁵ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 379

povedal, aby ste sa držali bohabožnosti a Jeho poslúchli a poslúchli Jeho proroka (p.) a aby ste sa všetci držali toho, čo On určil a nerozdeľovali sa?“ Odpovedali: „Ty si prikázal rozkol a niečo iné, než s čím prišiel prorok (p.).“ Muávija povedal: „Tak vám to teraz prikazujem a ak som niečo také urobil, tak sa kajám Bohu a prikazujem vám, aby ste sa Jeho obávali, poslúchli Ho a poslúchli Jeho proroka (p.), aby ste ostali jednotní s ostatnými a zavrhlí rozkol, aby ste si vážili tých, ktorí vedú veci verejné, aby ste im ukázali všetko, čo je dobré v rámci možnosti a prejavili im úctu jemným spôsobom, ak by sa v niečom zmýlili.“ Sasaa odpovedal: „Tak ti prikazujeme, aby si sa vzdal svojej funkcie, pretože medzi muslimami sú takí, ktorí sú oprávnenejší na ňu.“ Muávija povedal: „A kto je to?“ Odpovedali: „Ten, či otec prijal islam skôr než tvoj otec a ktorý prijal islam skôr než ty.“ Muávija povedal: „Prisahám na Boha, že som islam prijal už dávno a sú aj takí, ktorí islam prijali predtým, ale v tomto čase, v ktorom žijeme, nemá nik väčšiu silu zastávať tento úrad než ja. O tom bol presvedčený aj Omar Bin Al-chattáb. Pokiaľ by mal niekto väčšiu silu na vykonávanie tohto úradu než ja, Omar by ma v ňom nikdy nenechal a ani nikoho iného. Taktiež som nevykonával nič zlé, čo by si vyžiadalo, aby som sa vzdal tohto úradu. Keby boli princ veriacich a poprední muslimovia videli niečo také, on by mi to bol osobne napísal a bol by som sa tohto úradu vzdal. Keby bol Boh rozhodol, aby sa tak stalo, bol by som dúfal, že tak urobí, pretože by v tom tkvelo dobro. Ale počkajte! To, čo tu hovoríte a to, čo je tomu podobné, je presne to, čo by si satan želal a čo by aj prikázal! Prisahám na Boha, že keby mali byť veci rozhodované podľa vášho názoru a vašich želaní,

nebola by sa správa vecí nikdy dostala do rúk tých, ktorí islam skutočne nasledujú, ani na jeden deň a jednu noc. Boh však veci určuje a stará sa o ne a nakoniec sa stane to, čo On chce, preto sa spamätajte, vráťte sa k dobru a to aj kážte.“ (Muávija stále mal na mysli jednotu pri určovaní správcov vecí verejných a pri správe týchto vecí.) Povedali: „Nie si toho hoden.“ Muávija povedal: „Prisahám na Boha, že Boh sa môže na niekoho hnevať a aj ho potrestať tak, že proti nemu obráti, čo koná. Bojím sa o vás, že budete pokračovať v počúvaní toho, k čomu vás satan nabáda, až kým vás nasledovanie satana a neposlúchnutie Boha, v moci ktorého je milosť, neprivedú do zlého príbytku, keď sa na vás Boh nahnevá v súčasnosti a v ostatnom živote budete ponížení.“ Muži skočili po Muávijovi, silno ho chytili za jeho bradu a hlavu. Muávija povedal: „Tu nie ste na území Kúfy. Prisahám na Boha, že keby obyvatelia Šámu uvideli, čo ste teraz urobili a boli by teda toho svedkami, nemal by som silu im zakázať vás zabiť (keby uvideli, že vztiahli svoje ruky v zlom na správcu bez akéhokoľvek úradného rozhodnutia alebo súdu). Prisahám na Boha, to čo robíte, sa podobá jedno na druhé.“ Potom Muávija odišiel a povedal: „Prisahám na Boha, nevojdem k vám znova, pokiaľ budem živý.“³⁹⁶

Je otázne, čo v skutočnosti nakoniec viedlo k zabitiu Osmána. Niektoré historické zdroje viac zvyrazňujú negatívnu úlohu Osmánovej rodiny a rodu, iné zasa komplot, ktorý bol voči nemu zostrojený. Niektoré sa prikláňajú k tomu, že správanie sa správcu, ktorého ustanovil Osmán na správu Egypta, odštartovalo udalosti,

³⁹⁶ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, strana 381-382

ktoré viedli nakoniec k zabitiu Osmána. Tieto historické zdroje celú situáciu vykresľujú tak, že veci sa postupne vyvíjali tým smerom, že Osmán stratil kontrolu nad niektorými záležitosťami, ktoré robili bez jeho vedomia jeho príbuzní a správcovia. Formálna príčina zabitia Osmána spočívala v tom, že keď za Osmánom prišla delegácia zložená z niektorých popredných obyvateľov Egypta (na niektorých miestach sa píše, že počet jej členov bol okolo 700) a dožadovala sa zmeny správcu Egypta Ibn Ebí Sarha, ktorý sa mal voči nim dopustiť niekoľkých krívd, Osmán im to prisľúbil (dočasnú zmenu správcu), kým nevyšetrí celú záležitosť. Preto im stanovil dočasného správcu, ktorého poslal s nimi. Neskôr mal jeden z Osmánovho príbuzenstva poslať varovanie oficiálnou cestou (poslom) správcovi Egypta, aby celú delegáciu zabil alebo uväznil. Keď sa to jej členovia dozvedeli (tak, že posol prešiel popri nich viackrát akoby pred nimi utekal a oni ho zajali a našli uňho list!³⁹⁷), vrátili sa do Mediny a dožadovali sa toho, aby im Osmán vydal túto osobu, o ktorej mali vážne podozrenie, že to urobila. Osmán to mal odmietnuť s odôvodnením, že sa obáva, že tohto jeho príbuzného zabijú bez súdu, čím by nastal rozkol medzi muslimami. Preto táto skupina obkľúčila Osmána v jeho dome a nedovolila, aby sa k nemu dostala voda a jedlo, kým im nevydá uvedenú osobu. To Osmán stále odmietal.

O uvedenom liste, ktorý bol formálnou zámienkou obkľúčenia Osmána, Dr. Al-salabi napísal: „Hlavnou príčinou toho, čo sa dialo, bol aj organizovaný plán na vznietenie rozporu medzi

³⁹⁷ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 406

muslimami, ktorý naplánoval Ibn Saba (konvertovaný muslim židovského pôvodu z Jemenu). Ten si postupne nachádzal stúpencov pod rôznymi zámienkami, najmä v Kúfe, Basre a Egypte. Písal podvrhnuté listy, ktoré prezentoval pred ľuďmi, že to boli listy prorokových spoločníkov, v ktorých sa sťažujú a kritizujú Osmána za niektoré jeho správania. Tým v podstate postupne a organizovane vyvolával napätie voči Osmánovi a so svojimi skupinami nabádal ľudí, aby išli do Mediny za Osmánom a aby žiadali jeho odstúpenie. Ďalším tvrdením, ktorým ľudí proti Osmánovi podnecoval, bolo tvrdenie, že Osmán vzal neprávom vedenie štátu od Aliho, prorokovho bratranca, ktorý mal na to väčšie právo. Keď sa ľudia odhodlali prísť do Mediny, viedli diskusie s Osmánom a zistili, že veci neboli také, ako im boli predstavené. Až jeden z ich vodcov, Málek Ibn Al-aštar Al-nachii, povedal: „Je možné, že to bola lešť vyvolaná voči nemu (Osmánovi) aj voči vám.“³⁹⁸ Dr. Al-salabi sa podobne, ako mnohí ďalší sunnitskí známi učitelia, prikláňa na základe historických zdrojov k tomu, že išlo o vopred dobre pripravený plán na rozvrátenie štátu. Týkalo sa to najmä uvedeného listu, ktorého pravosť bola pochybná. Dr. Al-salabi v tejto súvislosti uviedol, že prvé, čo bolo na tom podozrivé, bolo, že posol, ktorý niesol list, sa viackrát priblížil ku karaváne ľudí z Egypta a vzdialil sa od nich tak, aby ho videli, čím vzbudil ich podozrenie. Ďalej uviedol, že ak by sa aj predpokladalo, že prichytenie posla bola náhoda, ako bolo možné, že sa karavány ľudí Egypta a ľudí Iraku vrátili súčasne do Mediny a pritom jedni išli smerom do Iraku

³⁹⁸ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 511

a druhí do Egypta a vzdialenosť medzi nimi sa merala na dni pochodu?! Aj keby poslali posla so správou pre ľudí, ktorí sa vracali do Iraku, tí by zákonite museli doraziť do Mediny niekoľko dní po karavánach s ľuďmi Egypta. Všetci však dorazili najväčšou rýchlosťou do Mediny a prišli súčasne, čo mohlo znamenať len jedno, že boli dopredu dohodnutí (alebo aspoň ich určitá časť). Dr. Al-salabi pritom uvádza šesť celkom logických dôvodov, ktorými vyvracia možnosť, že by bol uvedený list napísaný a ak aj existoval, išlo o vopred dobre pripravený podvrh.³⁹⁹

Dr. Al-salabi zastáva názor, že v skutočnosti bolo viacero dôvodov, ktoré viedli nakoniec k zabitiu Osmána a k následnému rozkolu. Uviedol pritom niektoré z nich:

1. Blahobyť, ktorý nastal a jeho pôsobenie na spoločnosť,
2. Spoločenské zmeny v období, keď Osmán stál na čele štátu,
3. Skutočnosť, že Osmán prišiel tesne po Omarovi,
4. Odchod tých známejších prorokových spoločníkov z Mediny do ostatných častí štátu,
5. Prehnaná vernosť ku kmeňovej príslušnosti, ktorá prevládla z predislamského obdobia,
6. Zastavenie sa rozširovania územia štátu,
7. Zlé pochopenie pojmu Varaa (t. j. vzdanie sa pozemského života a jeho radostí),
8. Osobné ambície niektorých ľudí,

³⁹⁹ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 407-408

9. Niektoré sprisahania tých, ktorí skrývali v sebe nenávisť,
10. Pevne zosnované dôvody, ktoré mali rozbúriť nespokojnosť voči Osmánovi,
11. Použitie spôsobov, ktoré ľudí provokovali,
12. Úloha Abdulláha Bin Sabaa vo vyvolaní rozkolu.⁴⁰⁰

Pri zamyslení sa nad dôvodmi, ktoré Dr. Al-salabi uvádza, je možné s ním súhlasiť ohľadom mnohých z nich. Je totiž evidentné, že to, čo nakoniec viedlo k zabitiu Osmána a k rozkolu, bolo dôsledkom viacerých podstatnejších, ale aj menej podstatných faktorov, pričom každý z tých podstatnejších faktorov mal svoju váhu a silu. Tými podstatnými faktormi bola, podľa nás, najmä:

1. Rýchla zmena spoločenskej štruktúry obyvateľstva štátu,
2. Spôsob riadenia štátu Osmánom, ktorý bol odlišný od toho, ako ho riadil Omar,
3. Rozprchnutie sa tých známejších prorokových spoločníkov do rôznych častí islamského štátu a výučba islamu tamojšieho obyvateľstva týmito prorokovými spoločníkmi,
4. V neposlednom rade to bolo aj sprisahanie, ktoré bolo zosnované proti Osmánovi a štátu ako takému, ktoré nakoniec viedlo aj k neskorším udalostiam, ku vzniku šiitského hnutia a k postupnému vzniku rôznych skupín, ktoré sa oddelili svojím myslením od dovtedy jednotného vnímania islamského náboženstva. V tom

⁴⁰⁰ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 471

hlavnom a prvotnom vnímaní islamského náboženstva pokračovali hlavne sunniti.

Niektor by si mohol položiť otázku, ako je možné, že hlava takého veľkého a mocného štátu nemala ochranu alebo armádu, ktorá by ju chránila? Odpoveď na túto otázku nájdeme tiež v historických zdrojoch. Na počiatku celej vzbury mnohí, aj ešte žijúci prorokovi spoločníci, neschvaľovali niektoré Osmánove politické rozhodnutia. Aj mu to verejne pri mnohých príležitostiach vyčítali. Nesúhlasili ani s tým, že Osmán odmietal vydať Marwána, osobu u ktorej sa predpokladalo, že napísala uvedený list, ktorý vzburu a obklúčenie vyvolal. Keď sa ale veci začali vymykať z rúk, viacerí prorokovi spoločníci sa postavili na stranu Osmána, bránili ho a poslali aj svoje deti na jeho ochranu. Nesúhlas s Osmánom bola jedna vec, no to, že už bola ohrozená jeho bezpečnosť, bola vec druhá. Tak napr. Ali poslal oboch svojich synov Al-hasana a Al-husejna, aby bránili Osmána.

Al-mughíra Bin Šuba uviedol, že vošiel za Osmánom, keď bol tento obklúčený a povedal mu: „Ty si imámom všetkých ľudí a postihlo ťa to, čo vidíš. Ponúkam ti tri možnosti, vyber si jednu z nich: a) buď vyjdeš von a prikážeš proti nim bojovať, na tvojej strane je veľká sila a početné vojsko, pričom ty si na pravde a oni pravdu nemajú, alebo b) vybúrame ti iné dvere, než pred ktorými stoja, nasadneš na svoje kone a odídeš do Mekky. Tam sa k tebe nepriblížia, pokiaľ budeš v nej, alebo c) vydaš sa do Šámu, pretože sú tam obyvatelia Šámu a Muávija je na ich čele.“ Osmán mu odpovedal: „To, aby som vyšiel von a išiel proti nim bojovať .. tak to určite nechcem byť prvý z radov kalifov, ktorí po poslovi Božom

nasledovali, kto rozliat krv vo svojom spoločenstve. Odísť do Mekky .. to neurobím, pretože som počul posla Božieho hovoriť: „Jeden muž z kmeňa Qurejš sa odvráti od islamu práve v Mekke a na neho dopadne polovica trápenia ľudí.“ Tým mužom ja určite nechcem byť. Ísť do Šámu .. tak to určite neopustím miesto, do ktorého som emigroval (z Mekky do Mediny v období emigrácie proroka Muhammada do nej) a kde som susedil s poslom božím.“⁴⁰¹

Okrem uvedeného sa zachovala správa, že Zejd Bin Sábət (bol to jeden z popredných Ansárov) prišiel k Osmánovi, keď bol tento obkľúčený a povedal mu: „Ak by si chcel, budeme Ansármí Boha dvakrát.“ (Ansárovia boli tí muslimovia z Mediny, ktorí uverili v posolstvo posla Muhammada a podporili ho.) Osmán odpovedal: „Bojovať! To veru nie.“⁴⁰²

Z uvedeného Osmánovho výroku jasne vyplýva, že Osmán zakázal použitie vojenskej sily proti ľuďom, ktorí ho obkľúčili v jeho dome. Celú záležitosť zrejme bral ako politický spor, ktorý sa politicky aj vyrieši. Určite si pritom uvedomoval aj možný dosah na samotný štát, keby zakročil voči niekomu s použitím vojenskej sily. Celú situáciu zrejme chápal tak, že jednak nemá mandát, ktorý by ho oprávňoval použiť armádu voči vlastnému obyvateľstvu štátu a jednak si uvedomoval, že použitie armády by viedlo k veľkému rozkolu v radoch muslimov.

⁴⁰¹ Ž. Al-sajúty, *História kalifov*, str. 275

⁴⁰² A. Al-salabi, *životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba*, str. 348

Ďalším momentom, ktorý u Osmána možno zohral dôležitú rolu v jeho rozhodnutí zotrvať vo svojom dome, bola skutočnosť, že on nechcel, aby sa kalifát a kalifovia stali bábkou v rukách niektorej skupiny nespokojného obyvateľstva, ktorej keď by sa na kalifovi, ktorého všetci zvolili, niečo znepáči, zosadí ho bez ohľadu na vôľu väčšiny. To svojím spôsobom znamenalo, že Osmán bol ochotný položiť svoj život za tento princíp.⁴⁰³

Nakoniec bol Osmán zabitý tak, že sa k nemu dvaja vzbúrenci dostali zo strechy domu, vnikli k nemu a dobodali ho.

Smrť Osmána, ako hlavy islamského štátu a k tomu ešte uvede-
ným spôsobom, vyvolala v radoch muslimov v Medine zmätok. Vyčítali si to navzájom a okrem toho sa obávali, čo sa udeje so štátom, keď sa správa o zavraždení Osmána dostane do jednotlivých oblastí islamského štátu. Preto sa rozhodli rýchlo konať a uskutočniť rýchlu voľbu hlavy štátu a až potom sa venovať vyšetrovaniu okolností zabitia Osmána.

Pri uvedenom bode je už ale potrebné si uvedomiť jednu podstatnú záležitosť, ktorá bola Osmánovi silno vyčítaná a ktorá viedla nakoniec ku skončeniu Rášidovského kalifátu a k nástupu Umejjovského kalifátu. Osmán totiž počas druhej polovice svojho vládnutia, nad mieru posilnil pozíciu svojej rodiny a svojho rodu vo vedení islamského štátu a administratívnych celkov, ktoré ho tvorili. Bola to chyba, ktorej sa Omar snažil za každú cenu vyvarovať, pričom Omarova snaha nedopustiť sa takejto chyby, bola možno nakoniec aj skutočným dôvodom, ktorý ho stál život.

⁴⁰³ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 111

Osmán to obhajoval tým, že tých, ktorých ustanovil, pokladal za vhodných a mali jeho dôveru. Pritom ponechal dvere otvorené keďkoľvek tomu, kto by sa chcel sťažovať, ak mu bolo ukrivdené alebo ak by videl, že správcovia nevykonávajú svoje povinnosti dostatočne. Nakoniec niektorých správcov, na žiadosť obyvateľstva, skutočne vymenil. Boli to najmä správcovia mesta Kúfa. U obyvateľov Kúfy sa však stalo zvykom, že po určitom čase, sa vždy domáhali zmeny správcu; Osmán im aj tak takmer vždy vyhovel.

Po rýchlej voľbe, bol Ali Bin Ebí Táleb zvolený na čelo islamského štátu. Ali bol síce zvolený za hlavu islamského štátu, ale s vedomím, že na čele Šámu a Egypta stáli ľudia, ktorí mu neboli veľmi naklonení a ktorí mu Bejau nevyjadрили. Na čele týchto ľudí stál Muávija, správca Šámu, ktorý bol presvedčený, že on je oprávnenejší viesť islamský štát, než Ali. Podotýkame pritom, že išlo o dvoch ľudí, ktorí pochádzali z kmeňa Qurejš a medzi ktorými existovali aj príbuzenské vzťahy. Za Alim stáli Medina, Mekka, Arabský polostrov z veľkej časti a Irak.

U Muáviju treba brať do úvahy ešte dva faktory, o ktorých si myslíme, že boli neprehliadnuteľné. Prvým z nich bol, že Muávija, ako aj ďalší správcovia z blízkej rodiny Osmána, ktorí boli za jeho čias menovaní do vysokých funkcií alebo nadobudli veľké majetky, si uvedomovali, že ak bude hlavou štátu osoba, ktorá im nebude naklonená, prídu veľmi rýchlo o všetky výhody, ktoré sa im dostali za vlády Osmána. U Aliho bolo pritom známe, že on bol jedným z tých, ktorí s Osmánovou politikou v tomto smere nesúhlasili. To bolo aj predpokladom toho, že pokiaľ by sa Ali stal

hlavou islamského štátu, zakročil by proti všetkému, čo u Osmána kritizoval. Za ďalší nemenej dôležitý faktor, ktorý sa takmer neberie do úvahy a ktorý pokladáme za podstatný, možno označiť, že tak Muávija, ako aj ostatní správcovia jednotlivých štátov (administratívnych celkov) islamského štátu, sa dostali do kontaktu s kultúrami, ktoré im dovtedy boli cudzie. Dostali sa aj do kontaktu s obyvateľmi oblastí, kde tieto kultúry mali silné korene. Išlo najmä o rímsku, perzskú a egyptskú kultúru. Počas dlhej doby spravovania Šámu Muávijom, bol Muávija určite ovplyvnený aj právnym a politickým myslením tam prevládajúcej zmesi kultúr. Zvlášť, že islamské náboženstvo ich nepotláčalo a ani neprikazovalo proti nim zakročiť, ba naopak, prikazovalo správať sa aj k nemuslimom v zmysle zásad islamu platných medzi muslimami. V uvedených kultúrach bola v tej dobe prevládajúca predstava absolutistického vládca. Ali bol stále v hlavnom meste islamského štátu, čo znamenalo, že sa nedostal až do takého priameho a dlhodobého kontaktu s ostatnými kultúrami. Bol mu preto bližší taký spôsob kreácie, voľby a spravovania verejných vecí, aký sa uplatnil u Abú Bakra a Omara. Berieme pritom do úvahy skutočnosť, ktorú sme už zdôraznili, že celkové podmienky v čase zvolenia Aliho na čelo islamského štátu, boli úplne iné, ako u predchádzajúcich troch kalifov.

Je vždy ťažké a sčasti aj nespravodlivé, posudzovať z dnešného pohľadu veci, ktoré sa odohrali v inej dobe a činy osôb, ktoré v nej pôsobili. Aby sme mohli niečo také posúdiť spravodlivo, museli by sme žiť v tej dobe a byť vystavení tým istým okolnostiam a podmienkam, akým boli oni vystavení. Môžeme sa len pokúsiť

priblížiť sa k utvoreniu si určitého úsudku o minulej dobe a o činoch ľudí, ktorí v nej pôsobili.

Koniec kalifátu Osmána Bin Affána bol poznačený jeho zabitím tými, ktorí sa proti nemu postavili. Nebudeme ďalej analyzovať dôvody, prečo sa uvedené skupiny postavili proti Osmánovi, ani dôvody jeho zabitia, ale skôr sa budeme venovať otázke, ako došlo k voľbe ďalšieho kalifa, ktorý bol zároveň aj posledným z kalifov Rášidovského kalifátu. O dôvodoch zabitia Osmána a o spôsobe, akým bol zabitý, sa napísalo veľa, pričom niektoré správy majú protichodný obsah a záver, v porovnaní s inými. Odhliadnuc od toho, Osmán bol zabitý 18. dňa mesiaca Zilhižža, 35. roku letopočtu Hižry. Vtedy, podľa historika Ibn Saeda, vyjadrili Bejau Alimu Bin Ebí Tálebovi všetci, ktorí boli v Medíne, hlavnom meste štátu.⁴⁰⁴ Podľa tohto historického zdroja, prorokovi spoločníci Talha a Al-zubejr boli prinútení vyjadriť Alimu Bejau, preto tesne po tom odišli do Mekky a z nej do Basry do Iraku, kde požadovali odvetu za preliatu krv Osmána a zhromaždili tam vojsko. Ali preto proti nim vyrazil na čele vojska v roku 36 Hižri, kde sa oba tábory stretli vo vojenskom strete známom v dejinách, ako Stret Al-žamal (arabsky Vaqet Al-žamal). Ali v tomto strete zvíťazil. Talha a Al-zubejr boli v boji zabití. Potom Ali nasmeroval vojsko do Kúfy v Iraku.

Historik Al-tabari k spôsobu, akým bol Ali zvolený a potvrdený za kalifa, uvádza oveľa viac podrobností, ale tiež vo viac ako

⁴⁰⁴ M. Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdia s tým spojené, str. 89

jednej verzii. V jednej z nich (ktorú pripisuje Muhammadovi Bin Al-hanífjovi) uvádza, že keď bol Osmán zabitý, prišli ľudia k Alimu a povedali mu: „Tento muž (t. j. Osmán) bol zabitý a ľudia potrebujú imáma. Dnes pritom nevidíme nikoho oprávnenejšieho k tomu, než teba. Nik nie je tu starší a ani bližší k poslovi božiemu, než ty.“ Ali odpovedal: „Nerobte tak, bude lepšie, keď budem vezírom než emírom (vezír bol zástupca emíra a emír znamená o. i. princ).“ Povedali: „Prisaháme na Boha, neurobíme tak, kým ti Bejau nevyjadríme.“ Ali odpovedal: „Ak to má byť, tak v mešite. Bejau, ktorá by mi mala byť udelená, nemôže byť v tajnosti a neuskutoční sa, iba ak s výslovným súhlasom muslimov.“ Ibn Abbás to komentoval takto: „Nebol som za to, aby išiel do mešity z obavy, aby nezačali proti nemu vystrájať. On však trval na tom, že to bude jedine v mešite.“ Keď Ali vošiel, vošli Muháziríni a Ansárovia a súhlasili s vyjadrením Bejau pre neho (súhlasu s jeho voľbou za hlavu štátu). Po nich mu aj ostatní ľudia udelili Bejau.“ Podľa tejto správy, bola Bejaa udelená Alimu v deň, keď bol zabitý Osmán. V ďalšej verzii, ktorá sa na túto verziu z hľadiska obsahu podobá, Al-tabari uvádza, že Bejaa sa uskutočnila až piaty deň po zabití Osmána, potom ako z Mediny utiekli Umejjovci, ako aj ďalší, okrem tých, ktorí nemali ako a kam utiecť. Preto Bejau vyjadrili Alimu všetci, ktorí boli v Medine a medzi tými, ktorí Bejau vyjadrili a súhlasili s ňou, boli aj Talha a Al-zubejr (obaja patrili medzi tých šiestich, ktorých Omar predtým vybral na zvolenie svojho nástupcu a na udelenie potrebného Ahdu.)⁴⁰⁵ Dr. Al-salabi k uvede-

⁴⁰⁵ M. Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdia s tým spojené, str. 90

nému ešte dodal komentár, ktorý Ali poznamenal k svojej voľbe, keď Ali neskôr svoje zvolenie komentoval slovami: „Nebyť mojej obavy o náboženstvo Božie (čo všetko sa udeje), nebol by som súhlasil s tým, aby ma volili.“⁴⁰⁶ Takýmto spôsobom bol Ali zvolený do čela islamského štátu.

V súvislosti s voľbou Aliho, je žiadúce sa zmieniť o šiitoch a ich vznik, ako jedno z hnutí, ktoré v islamských dejinách vzniklo ako politické hnutie, no neskôr sa profilovalo, ako náboženská odnož s viacerými podskupinami.

Muhammad Abú Zahra šiitov definoval, že sú to „Najstarší z islamských politických mazhabov (mazhab znamená cesta, názorový prúd alebo smer).“ Šiiti sa objavili na konci vlády Osmána Bin Affána a nabrali na sile v čase vlády Aliho Bin Ebí Tálíba. K rozšíreniu šiitského mazhabu dochádza hlavne v čase vlády prvého Umejjovského kalifu, Muáviju Bin Ebí Sufiána, keď bol Ali zabitý a krivda zasiahla jeho deti a rodinu.⁴⁰⁷ Aliho deti totiž pochádzali priamo z potomstva proroka Muhammada. Ali bol prorokov bratranec a jeho deti Al-hasan a Al-husejn pochádzali z manželstva Aliho s Fatimou, dcérou proroka Muhammada.

Podľa Muhammada Abú Zahru, základom tohto mazhabu (šiitov) je to, čo uviedol Ibn Chaldún vo svojej knihe Úvod: „Imáma (t. j. vedenie a spravovanie štátu) nepatrí medzi verejné záležitosti zverené bežným ľuďom. Ten, kto je tým poverený, má povinnosť

⁴⁰⁶ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 184

⁴⁰⁷ Muhammad Abú Zahra, História islamských mazhabov v politike a vierovyznaní a história právnych mazhabov, vydal: Dár Al-fikr Al-arabi, Káhira, str. 30

menovať ich (t. j. imámov). Dokonca to patrí k základnej zásade náboženstva a k základným princípom islamu. Preto nenáleží žiadnemu prorokovi túto povinnosť (povinnosť menovania nástupcu) zanedbať a ponechať ju na rozhodnutie ľudí, ale musí im určiť imáma, ktorý bude (tento imám) ochránený od veľkých aj malých hriechov.“ Šiiti sa zhodujú na tom, že Ali Bin Ebí Táleb je ten „vyvolený kalif - imám“, ktorého si vybral prorok Muhammad a že je najlepší zo spoločníkov proroka Muhammada.⁴⁰⁸

O tej umiernennej vetve šiitov (šiiti sa delia na viaceré vetvy a skupiny) Ibn Abí Al-hadíď (Ibn Abí Al-hadíď sa vo viacerých prameňoch považuje za jedného z umiernených šiitov) napísal, že vo vzťahu k Alimu Bin Ebí Tálebovi pristupuje z pohľadu, že Ali je u nich postavený na roveň proroka Muhammada, s výnimkou vlastnosti proroctva. Vo všetkom ostatnom ho však stavajú na jeho roveň.⁴⁰⁹ Šiiti, ako samostatná skupina muslimov, začala vznikať koncom kalifátu Osmána Bin Affána v Egypte a z neho sa rozšírili jej myšlienky do Iraku, kde našli vhodnú pôdu, keďže Aliho vláda pred jeho zavraždením sa sústredila práve v Iraku. Kvôli tomu prebehlo na území Iraku za vlády Umejjovského kalifátu niekoľko vojenských stretov medzi regulárnym vojskom a vojskom tých, ktorí hlásali, že nástupníctvo na čelo štátu patrí Alimu a jeho vetve, nie Umejjovcom. Ďalším dôvodom, kvôli ktorému sa šiitské učenie v Iraku ujalo, bolo to, že Irak (v rámci Mezopotámie) bol odjakživa

⁴⁰⁸ M. Abú Zahra, História islamských mazhabov v politike a vierovyznaní a história právnych mazhabov, str. 30

⁴⁰⁹ M. Abú Zahra, História islamských mazhabov v politike a vierovyznaní a história právnych mazhabov, str. 31

miestom, kde sa miešali rôzne staré kultúry a náboženstvá, preto v dôsledku prebratia niektorých prvkov týchto náboženstiev a kultúr, sa formovali základy šiitského učenia.

Dr. Al-salabi uvádza, že Lejs Bin Ebí Selím povedal: „Stihol som ešte dobu prvých šiitov. Veru tí pred Abú Bakrom a Omarom neuprednostňovali nikoho (ani Aliho).“⁴¹⁰ Autor publikácie Muchtasar Al-tuhfa, uviedol: „Tí z radov Muhážirínov a Ansárov, ktorí žili v čase kalifátu princa (Aliho) a tí, ktorí ich v dobrom nasledovali, všetci vedeli, aké prednosti a oprávnenie mal (Ali). Pritom ale neuberali z práv a predností nikoho z jeho bratov, spoločníkov posla božieho, tým, že by o nich hovorili, že sa od islamu odvrátili alebo že by na nich nadávali a hanili ich. Avšak šiizmus (od slova šiaa a šiiti) neostal v tejto čistej podobe a pozdvihnutí. Princíp šiizmu sa zmenil. Šiiti sa rozdelili na skupiny a šiizmus sa stal maskou, pod ktorou sa skrýval každý, kto chcel islamu a muslimom uškodiť. Preto tých, ktorí hania Abú Bakra a Omara, označujeme názvom Ráfida (v preklade „odmietajúci“), lebo si nezaslúžia, aby sa nazývali šiitmi. Ten, kto pozná historický a myšlienkový vývin skupiny šiitov, sa nečuduje, že medzi nimi spočiatku boli aj známi učenci, o ktorých sa hovorilo, že sú šiiti. Títo učenci dokonca niekedy patrili aj k významným učencom sunnitov, pretože šiizmus v čase prvých muslimov mal iný význam a zmysel, ako jeho neskorší význam a myslenie. Preto, keď Al-zahabi hovoril o tých, ktorí boli obvinení z vymyslenia šiizmu, on povedal: Bidaa (v preklade „nový výmysel“ „niečo predtým neexistujúce v nábo-

⁴¹⁰ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 795

ženstve“) sa delí na dve časti (na menšiu bidau a na veľkú bidau). Menšia bidaa predstavuje šiizmus, bez zveličovania alebo aj s určitým stupňom zveličenia, k čomu sa hlásili viacerí prví muslimovia a tí, ktorí ich nasledovali, pritom sa však neodklonili od náboženstva a boli bohabojní a pravdovravní .. Je tu však aj bidaa veľká, akou je úplné odmietanie, veľké zveličovanie všetkého, znížovanie a zneuctovanie postavenia Abú Bakra a Omara a výzva k niečomu takému. O dôveryhodnosti takýchto ľudí sa tu už nedá hovoriť, pretože oni prestali hovoriť pravdu a nemožno im veriť. Ich heslom je klamstvo, pokrytectvo a taqijja (taqijja predstavuje zámerné a dlhodobé preukazovanie navonok niečoho iného, než čo si človek v skutočnosti myslí) .. Šiita, ktorý zveličoval v čase prvých muslimov, bol ten, kto s neúctou hovoril o Osmánovi, Al-zubejrovi, Talhovi a Muávijovi. Okrem toho to bola aj skupina z radov tých, ktorí bojovali proti Alimu a hanili ho. Naopak, v našej dnešnej dobe (Al-zahabi žil v 8. storočí Hižri, 14. storočí gregoriánskeho letopočtu) šiitom sa rozumie ten, kto z odvrátenia sa od viery obviňuje uvedených pánov a odvracia sa od Abú Bakra a Omara. Ten sa dopúšťa nevraživosti. Šiizmus má teda niekoľko stupňov a vývojových etáp. Je tiež rozdelený na skupiny a odnože..⁴¹¹ To nás vedie k chybnému ustálenému záveru, že Ali bol šiita. No Ali nemá nič spoločné s tým, čo si myslia o ňom šiiti a ani s tým, čo si myslia o jeho deťoch. Je na mieste konštatovať, že po správnosti, neskorší šiiti sú tí, ktorí tvrdia, že nasledujú Aliho, ale v skutočnosti mnohé ich názory a presvedčenia sa nezhodujú

⁴¹¹ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 795-796

s názormi a presvedčeniami Aliho a jeho detí. Okrem toho učenci o niektorých ďalších skupinách, ktoré tvrdia, že patria medzi šiitov, povedali, že nepatria tam a že oni len tvrdia, že nasledujú šiitov a patria k nim, no v skutočnosti sa s nimi v mnohom rozchádzajú.⁴¹²

Ak vezmeme do úvahy najväčšiu skupinu šiitov, tzv. Al-imámija (alebo tiež známu ako Al-isnáášarijja), z pohľadu vedenia štátu a kreovania osoby, ktorá ho má viesť, jej členovia zastávajú stanovisko, že vedenie štátu prináleží len imámovi, ktorý má neobmedzenú a svätú moc odvodenú od proroka Muhammada a ustanovenie do vedenia štátu prišlo imámovi na základe pôvodného ustanovenia od proroka, t. j. aj všetky správania a konania imáma sú odvodené od proroka Muhammada, ktorý toto ustanovenie určil. V konečnom dôsledku to znamená, že imám má moc odvodenú od proroka, pričom jeho (imáma) rozhodnutia sú neomylné a dokonalé.⁴¹³ Imámovia sa podľa nich nedopúšťajú žiadneho malého, ani veľkého hriechu, žiadne omyly, a ani nezabúdajú.⁴¹⁴ Vo vzťahu k predstave o neomylnosti a dokonalosti imámov, o ktorej sú šiiti presvedčení, predstavuje najväčší problém viera šiitov v to, že to, čo povedali ich imámovia (dvanásti), je na úrovni toho, čo povedal Boh alebo jeho posol (Muhammad). Preto dôkaz o dôveryhodnosti výrokov a tradície sa z väčšej časti u nich končí tým, že to povedal niekto z týchto imámov; ďalej sa nezisťuje, kto takýto výrok počul

⁴¹² A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 796

⁴¹³ M. Abú Zahra, História islamských mazhabov v politike a vierovyznaní a história právnych mazhabov, str. 30

⁴¹⁴ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 823

od proroka Muhammada a či sa to vôbec od neho dozvedeli, alebo kto takúto tradíciu u neho videl. Šiiti pripísali svojim imámom takú neomylnosť, aká sa nedostala ani prorokom a poslom Božím.⁴¹⁵ Pritom je aj v hlavných knihách šiitov doložené, že Ali prosil Boha o odpustenie možných omylov a malých hriechov, ktorých by sa nechcene alebo nevedomky dopustil.⁴¹⁶

Nie je naším cieľom na tomto mieste analyzovať základné rozdiely medzi šiitmi a sunnitmi alebo medzi jednotlivými skupinami šiitov, ktoré sa môžu od sunnitov líšiť len v niektorých bodoch alebo aj v základných princípoch. Naším zámerom z predchádzajúceho výkladu, bolo poukázať na to, že vznik šiizmu vo svojom zárodku prejavoval len politické kontúry, nie rozdiely v náboženských princípoch a zásadách. Preto sa v tom čase (čase Rášidovského kalifátu) muslimovia ani viditeľne nedelili na sunnitov a šiitov z hľadiska základných zásad náboženstva. Dokonca aj samotné politické kontúry šiitov a neskôr aj rozdiel v základných náboženských zásadách a princípoch, sa formovali postupne a oddeľovali sa od väčšinovej skupiny muslimov, ktorá sa (táto väčšinová skupina) neskôr nazvala sunniti, aby sa tak odlíšila od rôznych menších skupín, ktoré sa časom formovali a z ktorých mnohé už časom aj zanikli.

⁴¹⁵ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 826

⁴¹⁶ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 842

2.4.1 Niektoré vlastnosti Osmána Bin Affána

Ak hovoríme o Osmánovi Bin Affánovi, hovoríme o človeku, muslimovi, ktorý bol blízkym spoločníkom proroka Muhammada. Podobne ako Abú Bakr a Omar, aj on bol jedným z prvých ľudí, ktorí v Mekke prijali islam a uverili poslovi a prorokovi Muhammaovi. Osmán sa učil dobrým správaniam, mysleniu a jednoduchému životu priamo od Muhammada (p.) dlhé roky. Bol mu spoločníkom v každodennom živote, ako aj pri tých najvýznamnejších udalostiach.

Už v predislamskej dobe Osmán patril medzi popredných ľudí Qurejšovcov. Bol bohatý a mal veľké majetky. Po svojom otcovi zdedil obchod, ktorý zveľadil a rozšíril. V predislamskej spoločnosti, kde sa význam človeka meral jeho bohatstvom, počtom detí a silou jeho rodu, patril Osmán medzi mužov rodu Bení Umejja, ktorí zastávali svoje vysoké miesto v kmeni Qurejš. Hovorilo sa o ňom, že bol hanblivý a bol obdarený tým, že vedel pekne rozprávať. Preto ho jeho ľudia mali radi a vážili si ho. Ani v predislamskej dobe sa nesklonil pred modlou a nedopustil sa žiadneho veľkého hriechu. Nepil alkohol, pričom pitie alkoholu sa v predislamskej dobe nepovažovalo za niečo nezvyčajné. O alkohole Osmán hovoril, že zatemňuje rozum. Rozum je pritom to najvznešenejšie, čo Boh človeku dal. Preto by sa ním mal človek povznášať, nie s ním zápasit'.⁴¹⁷

⁴¹⁷ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 17-18

Osmán o tento život pozemský veľmi nestál. Hovoril: „Strachovať sa o tento život terazší, prináša len temnotu do srdca. Strachovať sa o život konečný, prináša svetlo do srdca.“⁴¹⁸

Osmánova skromnosť sa prejavila vo viacerých smeroch. Abdulláh Al-rumi spomínal: „Osmán Bin Affán sa sám umýval v noci, keď sa chcel ísť modliť. Bolo mu povedané: „Keby si prikázal svojmu sluhovi (aby ti priniesol vodu a naliał ti ju), ušetril by ťa námahy.“ Osmán odpovedal: „Nie. Noc je na to, aby sme si počas nej oddýchlí.““⁴¹⁹ Napriek vyššiemu veku a napriek tomu, že bol kalifom štátu s obrovským územím a mnohými povinnosťami, Osmán bral ohľad aj na to, že aj sluhovia majú mať svoj súkromný život a čas na oddych. Mohol si určiť sluhu, ktorý by mu pomáhal len počas noci, ale on chcel ostať pri svojej skromnosti a všetko, čo sa týkalo modlenia, si chcel urobiť a zaobstarat sám. Bol to čas, kedy sa Osmán vracal do pozície obyčajného muslima a z tejto pozície sa k Bohu modlil.

O Osmánovi bolo známe, že bol veľmi štedrý a zo svojho majetku pomáhal tam, kde sa len dalo. Napr. ešte za života proroka Muhammada, sám vyzbrojil časť vojska v jednej z bitiek, na ktoré sa pripravovali. Známy bol aj prípad, keď kúpil studňu zvanú Ruma a ponechal ju verejnosti, dostupnú pre všetkých (napriek vzácnosti vody v tej oblasti). Na vlastné náklady rozšíril prorokovu mešitu za života proroka Muhammada. Počas obdobia kalifátu Abú Bakra, keď bol hlad a jeho karavána prišla z obchodnej cesty plná

⁴¹⁸ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 98

⁴¹⁹ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 109

jedla, nedbal na svoj majetok a jedlo rozdal medzi ľuďmi. Podľa zachovaných správ, každý piatok vykupoval jedného otroka spod otroctva, čím na konci jeho života bolo spod otroctva oslobodených 2400 otrokov len jeho pričinením.⁴²⁰

2.5 Islamský štát počas sporu o vedenie štátu medzi Alim a Mu-ávijom

Ali Bin Ebí Táleb bol prorokovým bratrancom. Patril medzi prvých ľudí, ktorí uverili v poslanstvo Muhammada (p.), tým aj medzi prvých muslimov. Podobne ako Abú Bakr, Omar a Osmán, aj on sa učil dlhé roky islamskému náboženstvu, jeho zásadám a správaniu priamo od proroka Muhammada.

Prorok Muhammad Alimu dôveroval a ustanovoval ho do rôznych funkcií vo vedení vojska, do správy niektorých oblastí, alebo ho poslal ako sudcu tam, kde to bolo potrebné. Dôležitými úlohami prorok zvyčajne poveroval muslimov, u ktorých si bol istý ich morálnymi zásadami a tým, že sa na danú funkciu hodia. Tak napríklad Aliho ustanovil na určitý čas za sudcu v Jemene. V tom čase noví muslimovia, ktorí v Jemene žili, islam ešte len spoznávali, pričom tam žili aj nemuslimovia rôznych náboženských vyznaní. Zajd Bin Al-arqam o tomto čase spomenul, že jedného dňa boli pred Aliho predvedení traja muži, ktorí mali intímny styk s jednou ženou v blízkom časovom odstupe. Išlo pritom o spor o otcovstvo

⁴²⁰ A. Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, str. 110

dieťaťa, ktoré sa tejto žene narodilo. Ali sa vždy spýtal osamote len dvoch z uvedených troch mužov (oddelené od toho tretieho), či uznávajú otcovstvo toho tretieho, ale oni to vždy odmietli. Preto Ali rozhodol, že medzi nimi sa rozhodne losom. Dieťa potom prisúdil tomu z nich, na koho los padol a prikázal mu, aby ostatným dvom vyplatil náhradu škody. Každému z nich jednu tretinu sumy náhrady škody, ktorá sa tam obvykle vyplácala v prípade usmrtenia človeka. Keď sa neskôr prorok Muhammad dozvedel, ako Ali rozhodol, prorok sa usmial a bol rád, že Ali mal dostatok múdrosti, aby to rozsúdil a že Boh ho k takémuto rozhodnutiu usmernil.⁴²¹

Z uvedenej udalosti je napr. zrejmé aj to, aké následky mával voľný mimomanželský intímny styk a potreba jeho regulácie v rámci jasného a zákonom chráneného vzťahu, ktorým bolo manželstvo.

Ďalšia udalosť sa stala za čias kalifátu Omara Bin Al-chattába. K Omarovi bola privedená tehotná žena. Omar sa ju spýtal, ako otehotnela a ona sa priznala, že mala mimomanželský pohlavný styk a otehotnela. Omar ju preto odsúdil na ukameňovanie, na trest, ktorý sa v tej dobe za to uplatňoval. Keď ženu odvádzali, prešiel popri nej Ali a spýtal sa: „Čo je s touto?“ Povedali: „Princ veriacich prikázal na ňu uplatniť trest a ukameňovať ju.“ Ali však prikázal, aby ju vrátili k Omarovi a keď prišiel k Omarovi povedal mu: „Prikázal si, aby bola ukameňovaná?“ Omar odpovedal: „Áno. Ved’ sa predomnou priznala k mimomanželskému pohlavnému styku!“ Ali povedal: „To je tvoja právomoc voči nej, ale akú právomoc máš

⁴²¹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 117

voči tomu, čo je v jej lone?“ Ali pokračoval: „Nepripúšťáš možnosť, že si ju okríkol alebo vyľakal?“ Omar povedal: „Áno, stalo sa tak.“ Ali povedal: „Nepočul si posla Božieho hovoriť: Trest sa nesmie uplatniť voči nikomu, kto by sa priznal po vystavení niečomu, čo by ho vystrašilo. Ten, kto by bol spútaný alebo uväznený, alebo by mu bolo niečím pohrozené, od toho sa už priznanie neprijme.“ (Ali mal na mysli, že prorok Muhammad povedal, že ak by niekto bol vystavený akémukoľvek nátlaku, čo i len by bol spútaný, alebo by sa mu pohrozilo niečím, u toho už neprichádza do úvahy, aby sa priznal k činu a ak by sa aj priznal, neprijalo by sa takéto priznanie, kým by sa nenašiel bezpochybný dôkaz o jeho vine.) Omar ženu prepustil a potom povedal: „Ženy už neporodia ľudí podobných Alimu Bin Ebí Tálebovi. Nebyť Aliho, bol by sa Omar vrhol do záhuby.“⁴²²

Bol to jeden z nespočetných príkladov toho, ako si spoločníci proroka Muhammada navzájom vo všetkom pomáhali. Zvlášť v prípadoch, ak videli, že sa niektorý z nich pomýlil. Ponáhľali sa na omyl poukázať, aby tak ochránili pred možnou krivdou toho, kto by sa ho mohol dopustiť. Preto každý kalif začínal svoj prvý prejav a kázeň tým, že žiadal od ľudí, aby mu pomohli, aby poukázali na možné omyly alebo nedostatky, ktorých by sa mohol on dopustiť a aby ho nenechali s takou veľkou zodpovednosťou samého.

⁴²² A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 148-194

Vo vzťahu k súdnictvu, Ali v neskoršom období povedal: „Nepatrí k spravodlivosti dať pri rozhodovaní prednosť domnienke pred istotou.“ Nie je prípustné rozhodovať o ľuďoch na základe domnienky alebo podozrenia, bez istého a jednoznačného dôkazu.⁴²³ Princíp ustanovujúci, že podozrivý je nevinný, až kým sa jednoznačne nedokáže jeho vina, je jedným zo základných princípov islamského náboženstva tak v oblasti práva, ako aj v oblasti každodenného života.

V tejto súvislosti odkázal Ali správcovi Egypta Al-aštarovi Al-nachimu: „Vyber na rozhodovanie medzi ľuďmi, spomedzi tvojich ľudí toho, koho považuješ za najlepšieho. Takého, ktorý si vie poradiť so všetkým, čo sa mu naskytne. Nie je tvrdohlavý pri riešení sporu. Ak by sa pomýlil, nepokračuje v omyle. Neobáva sa vrátiť k pravde, pokiaľ by ju spoznal. Jeho duša nebude chamtivá. Nevystačí si s povrchným pochopením vecí. Je zdržanlivý, keď sa jedná o podozrenia. Riadi sa dôkazmi. Vyber takého, ktorého najmenej zunuje predkladanie sporov. Ktorý je najtrpezlivejší pri zisťovaní vecí, ktorý je najprísnejší, keď pátra po rozhodnutí (aby nerozhodol prísnejší trest ako má), ktorého chválenie neovplyvní a nenakloní si ho žiadne pokušenie. Tomu dávaj najviac vecí na rozhodovanie. Takýchto ľudí je však málo. Zabezpeč ho finančne tak, aby mal dostatok a aby nebol závislý od finančnej pomoci ľudí. Nech má u teba takú pozíciu, ktorú nemá nik z tvojich úradníkov a ľudí tebe blízkych, aby tak mal istotu, že ho nik z mužov u teba neočierne.“ Ali správcovi ďalej odkázal: „Buď spravodlivý vo veciach,

⁴²³ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 241-242

ktoré Boh uložil a buď spravodlivý k ľuďom vo veciach, ktoré sa týkajú teba a tvojej rodiny, ako aj vo veciach, ktoré sa týkajú toho z tvojich ľudí, koho máš rád. Ak by si tak neurobil, dopustíš sa krivdy. Kto by sa dopustil krivdy voči ľuďom Bohom stvoreným, odporcom toho sa stane Boh. Koho odporcom sa stane Boh, toho argumenty a dôkazy Boh vyvráti. Proti tomu bude Boh až dovtedy, kým on s tým neprestane, alebo sa pred Bohom nepokajú. Niet ničoho, čo by menilo dobrodenie, ktoré Boh niekomu dal a čo by urýchlilo Boží hnev, než správa (spravovanie nejakej záležitosti) založená na krivde. Pretože Boh vypočuje prosby tých, ktorým bolo ukrivdené a veľmi dobre sleduje tých, ktorí krivdia.“⁴²⁴

So súdnictvom sú pevne späté pramene práva z ktorých sudcovia čerpali v danom období. Okrajovo ich preto uvedieme. Za základný a hlavný prameň práva sa považoval Korán, ktorý okrem iného obsahuje základné zásady, princípy a pravidlá. Pokiaľ sa hľadali v tom čase určité ustanovenia, v prvom rade sa hľadali v Koráne. Ak sa tam nenašli, pristúpilo sa k prorokovej tradícii. Platilo to počas obdobia štyroch rášidovských kalifov. Tak sa napr. postupovalo počas obdobia, keď na čele štátu stál Omar. Ak sa ani v prorokovej tradícii nenašlo to, čo sa hľadalo, potom Omar skúmal, či náhodou o danej veci nebolo už vydané rozhodnutie v čase, keď Abú Bakr stál na čele štátu. Ak také rozhodnutie neexistovalo, potom Omar zvolal spoločníkov proroka Muhammada, ktorí sa v tom čase nachádzali v Medine, aby sa o danej záležitosti spolu poradili. Takto prijaté rozhodnutie sa považovalo za rozhodnutie prijaté

⁴²⁴ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 291

konsenzom (Ižma). Popri tom sa aplikoval ešte aj štvrtý prameň, ktorým bola analógia (Qijás), čo znamená, že sa hľadala právna norma, ktorá bola vhodná pre skúmaný právny prípad, v porovnateľných právnych prípadoch, v ktorých bola už predtým vydaná právna norma alebo rozhodnutie. Takýmto spôsobom postupoval aj Osmán a po ňom aj Ali. Uvedené štyri pramene sa stali základným prameňom islamského práva, pričom štvrtý prameň bol staršieho pôvodu, než ten tretí, keďže sa aj za čias proroka Muhammada používal.⁴²⁵ Dr. Al-salabi uvádza, že v rášidovskom období sa popri uvedených štyroch prameňoch, objavili aj ďalšie pramene, ktorými boli súdne precedensy, individuálne právne stanoviská a k tomu ešte aj poradenstvo.⁴²⁶

V období, v ktorom na čele štátu stál Ali, sa začala objavovať aj špecializácia sudcov len na určité konkrétne odvetvia. Bolo tomu tak najmä vo veľkých mestách a oblastiach, akými boli Medína, Kúfa, Basra a Jemen. Ustanovení boli sudcovia, ktorí sa zaoberali drobnými spormi. Ďalej boli zvlášť ustanovení sudcovia na veľké a komplikované spory. Kalifovia si pritom zväčša ponechali rozhodovanie v dôležitých trestných veciach a rozhodovanie o hraničných trestných činoch. Popri uvedených špecializovaných sudcoch, sa objavil aj úrad špeciálneho vojenského sudcu na rozhodovanie o vojenských trestných činoch.⁴²⁷

V období Rášidovského kalifátu sa postupne ustálili aj mzdy sudcov s tým, že ony boli dostatočne vysoké, aby sudcom postačili.

⁴²⁵ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 292

⁴²⁶ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 295

⁴²⁷ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 296

Bolo zriadené väzenie. V tomto období sa taktiež po prvýkrát objavujú prípady, keď sa niektorí známi prorokovi spoločníci ospravedlnili a odmietli prijať svoje menovanie za sudcov. Bolo to napr. v prípade Ibn Omara za kalifátu Osmána Bin Affána a Kaeba Bin Jesára Bin Al-dunniho za kalifátu Omara. V období Rášidovského kalifátu, boli pravidlá začatia a rozhodovania sporov jednoduché. Pritom sa kládol dôraz napr. na: a) ochranu slabšej strany, b) rozhodovanie v prospech strany, ktorej bolo ukrivdené, c) na rovnosť strán a d) na zákonnosť a uplatnenie práva vo vzťahu ku všetkým ľuďom rovnako, aj keď by išlo o rozhodnutie v neprospech kalifa alebo správcu. V tom čase sudca zvyčajne aj vykonával rozhodnutie, pokiaľ by nedošlo k jeho výkonu dobrovoľne povinnou stranou. V období kalifátu Omara sa už objavuje aj pisár určený sudcovi, ktorý spisoval zápisnice a rozhodnutia. Počas Osmánovho kalifátu sa zaviedla polícia a pomocný personál sudcu a správcu. V čase kalifátu Aliho sa stali metódy vyšetrovania a výsluchu sofistikovanejšími, keď sa napr. svedkovia vypočúvali oddelene, aby sa tak zistila pravda.⁴²⁸ V tom čase sa sudca nazýval tiež Mufti.⁴²⁹

O osobe sudcu, Ali povedal: „Sudca nemôže byť sudcom, kým on nemá päť vlastností: poctivosť, trpezlivosť, znalosť toho, čo bolo predtým rozhodnuté, radenie sa s tými, ktorí sú rozumom obdarení a nebojácnosť voči výčitkám zo strany niekoho ohľadom toho, o čom rozhodne podľa práva.“ Sudca mal sedieť medzi sporovými stranami v centre mesta, aby tak bolo ľahké pre každého nájsť ho a dopraviť sa k nemu. Ali preto prikázal sudcovi

⁴²⁸ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 296

⁴²⁹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 297

Šurejhovi, aby úradoval vo veľkej mešite, aby ho bolo možné ľahko nájsť a dopraviť sa k nemu. Okrem uvedeného, jednou zo základných zásad islamského práva bolo, že sa nemajú klásť prekážky medzi tým, kto sa práva dovoľáva a možnosťou dovolať sa svojho práva. Sporové strany preto neuhrádzali sudcovi ani štátu žiadne súdne ani iné poplatky. Štát hradil všetko, vrátane odmien sudcov.⁴³⁰

Pri správe verejných financií, pokračoval Ali v zmysle toho, čo robili jeho predchodcovia. Organizovaný systém výberu dávky zekat, žizje, faj'u a iných poplatkov, bol postavený z veľkej časti na princípe decentralizácie. Znamenalo to, okrem iného, že v každej oblasti, kde boli vyberané uvedené príjmy, sa ony najprv použili na miestne potreby, či už na potreby obyvateľstva alebo infraštruktúry, a to, čo zvýšilo, sa posielalo do hlavného mesta štátu, do centrálnej pokladnice (Bejtu mál Al-muslimín). Decentralizácia však neznamenalala svojvôľu miestnych správcov. Im síce náležalo rozhodovať o potrebách svojich oblastí, ale boli pod prísnyim dozorom centrály a kalifa Aliho.⁴³¹ Ali považoval svoje riadenie štátu za zodpovednosť za všetko, vrátane výberu dávky zekat, žizje a pod., t. j. príjmov štátnej pokladnice, vrátane zodpovednosti za spôsob, akým dochádza k ich použitiu v prospech obyvateľstva. Bol presvedčený o tom, že správne a efektívne vyberanie príjmov štátnej pokladnice pre dobro ľudí, bude prinášať dobro nielen im, ale aj ostatným (nielen tým, ktorým sa rozďajú, ale aj tým, od ktorých

⁴³⁰ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 299-300

⁴³¹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 289

boli vybrané). Pritom nebude možné prinášať dobro a úžitok ostatným, pokiaľ nebudú tieto financie využité pre dobro ľudí a súčasne aj pre dobro tých, ktorí ich odvádzajú. Všetci ľudia sú totiž naviazaní na výber verejných financií a na tých, ktorí ich odvádzajú. Ali ďalej odkazoval, aby sa správca skôr sústredil na zveľadovanie zeme, než na výber štátnych príjmov, pretože štátne príjmy sa udržujú a zväčšujú zveľadovaním zeme. Kto by žiadal o výber verejných financií, bez zveľadovania zeme, uškodí jej, vystaví záhube ľudí a jeho vec a správa budú trvať len krátko. Ak by sa tí, od ktorých sa vyberajú príjmy verejných financií, sťažovali, že to, čo odvádzajú, je príliš vysoké a príliš ich to zaťažuje, alebo že ich zasiahla škoda, sucho alebo záplavy, tak sa mali ich odvody znížiť v miere, pri ktorej správca dúfa, že sa ich veci napravia. Hovoril, že „... zveľadovanie zeme sa dá udržať len dovtedy, pokiaľ naň prispievaš toľko, koľko si to vyžaduje. Skaza zeme sa rodí z toho, že jej obyvateľstvo začne pociťovať záťaž a nedostatok. Záťaž a nedostatok prichádza tak, že správcovia sa začnú venovať v prvom rade výberu, začnú byť podozrievaví a zlomyseľní voči ľuďom a prestanú brať do úvahy ponaučenia a rady.“⁴³² Uvedeným spôsobom sa malo nakladať s verejnými príjmami pri ich výbere. Všetko, čo by sa neminulo, potom ako sa vykonali všetky potrebné záležitosti, sa malo poslať do centra štátu. Ali povedal: „Všetko, čo by zvýšilo, prines k nám, aby sme to rozdelili tým, ktorí sú u nás.“ (použili na ostatné potreby štátu a jeho obyvateľov.)⁴³³ Dozor nad svojimi správcami zabezpečoval Ali viacerými

⁴³² A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 288

⁴³³ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 384

spôsobmi. Jednak mal svojich inšpektorov, ktorí chodili po krajine a pýtali sa ľudí na správcoch, jednak tým, že každý, kto by pociťoval nespravodlivosť alebo krivdu zo strany správcoch, mohol prísť k nemu a zažalovať ich. Kontroloval jedných správcoch druhými. Popri tom neustále radil správcom pri ich činnosti a kontroloval spôsob, akým vykonávali správu.⁴³⁴ Ali napr. napísal svojmu správcovi Málekovi Bin Al-aštarovi: „Najhoršími tvojimi vezírmi môžu byť tí, ktorí boli vezírmi tých zlých správcoch pred tebou. Tí, ktorí sa s nimi podieľali na hriechoch, nech nie sú tvojimi blízkymi pomocníkmi, pretože sú to pomocníci tých, ktorí sa hriechu dopúšťali a sú bratmi tých, ktorí sa krivdy dopúšťali; ty určite nájdeš niekoho lepšieho, než sú oni. Niekoho lepšieho, kto bude mať poznatky podobné ich poznatkom a moc podobnú ich moci a kto nepomáhal nespravodlivému s krivdami, ktoré páchal a hriešnikovi s hriechmi, ktorých sa dopúšťal. Títo noví budú predstavovať pre teba ľahšiu pomoc a lepšiu podporu a budú menej sympatizovať s niekým iným než s tebou.“⁴³⁵

K otázke príjmu verejných financií sa radí aj otázka žizje, ktorú odvádzali nemuslimovia namiesto dávky zakat. Žizju pritom odvádzali na základe dohody o ochrane. Ali povedal: „Dohodu o ochrane prijali, aby boli ich majetky chránené tak, ako naše majetky a aby boli ich životy chránené, ako naše životy.“ Ali bol pritom zhovievavý a mäkký pri jej (žizje) výbere. Abdulmelek Bin Umejir spomenul, že mu jeden muž zo Suqeifu povedal: „Ali Bin Ebí Táleb ma poveril výberom príjmov. Pritom mi prikázal:

⁴³⁴ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 377

⁴³⁵ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 379

“Neudri žiadneho muža bičom kvôli výberu čo i len jedného dirhamu. Nepredaj žiadnu ich potravu (pri výbere), ani oblečenie na zimu alebo na leto, ani nástroje, ktorými pracujú. Ani nepochybuj nikoho, kto ich bude o to neustále žiadať.“ Povedal (muž zo Suqejfu): „Princ veriacich! V takom prípade sa vrátim k tebe tak, ako som od teba odišiel! (Nič od nikoho nevyberiem.)“ Ali povedal: „Aj keby si sa vrátil tak, ako si odišiel. Bolo nám prikázané, aby sme od nich vzali len z toho, čo zvyšuje nad ich potreby.“⁴³⁶

Pri výklade o príjmoch štátnej pokladnice, je na mieste spomenúť, že Ali tiež prikazoval starať sa o všetky vrstvy obyvateľstva, bez ohľadu na ich náboženské vyznanie, pôvod a pod. Zvlášť o tých, ktorí boli chudobní a biedni, bez ohľadu na to, či oni žiadali o pomoc, alebo nie. Medzi nich patrili viaceré kategórie obyvateľstva, ako boli siroty, starí ľudia, hendikepovaní, vdovy, ľudia nie z vlastnej viny nezamestnaní a pod. Štát sa mal postarať o všetky uvedené kategórie ľudí po stránke sociálnej, finančnej a vzdelávacej. Ali dokonca určil, že správca si má vyhradiť konkrétny čas, ktorý má venovať výlučne týmto kategóriám chudobných a biednych ľudí, aby oni nemali pocit, že sú na okraji spoločnosti a že ich problémy nikoho nezaujímajú.⁴³⁷

Okrem uvedeného, dbal Ali aj na vytvorenie riadnej regulárnej armády v centre každej oblasti štátu, s regulárnymi platmi, hlavne

⁴³⁶ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 316

⁴³⁷ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 488

pre veliteľov vojska. Prikázal starať sa aj o vojsko, aby si vojsko plnilo svoju základnú povinnosť, t. j. ochranu krajiny.⁴³⁸

Ali, okrem už uvedeného, odkazoval svojim správcom, aby si vytvárali rady, do ktorých zvolia významné spoločenské osobnosti, ako sú známi učenci, sudcovia a pod. Rada im bude pomáhať pri rozhodovaní sa o podstatných záležitostiach týkajúcich sa verejnej správy; išlo o tzv. Radu šúry.⁴³⁹ Ali v tejto súvislosti, povedal: „Radťe sa, pretože vo vzájomnej porade spočíva úspech.“⁴⁴⁰

V oblasti zahraničnej politiky, mieru a vojny, postupoval Ali tým istým smerom, ako kalifovia pred ním. Vyjadroval to Aliho odkaz jeho správcovi Málekovi Al-aštarovi, keď mu povedal: „Nedmietni mierovú dohodu, ku ktorej by ťa vyzval tvoj nepriateľ a ktorá by bola v súlade s tým, čo Boh určil. V mieri spočíva oddych pre tvoje vojsko, pokoj od starostí a bezpečie tvojej krajiny. Avšak dávaj si veľký pozor na svojho nepriateľa potom, ako s ním mier uzatvoríš, pretože tvoj nepriateľ ťa možno chcel len preľstíť. Buď preto pozorný, ale maj pritom dobré úmysly. Ak by si s nepriateľom uzatvoril mierovú dohodu alebo mu sľúbil prísľub bezpečia (zimma), tak dodrž svoju zmluvu a splň svoj sľub. Neexistuje totiž nič z povinností uložených Bohom, čo by malo taký veľký význam, ako dodržiavanie sľubov, na význame a záväznosti ktorej (takejto povinnosti) by sa ľudia zhodli; napriek rozdielnosti ich názorov. K tomu dospeli aj tí, ktorí vieru odmietajú, aj keď by svoje

⁴³⁸ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 381

⁴³⁹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 381

⁴⁴⁰ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 495

záväzky uzatvárali s niekým iným než s muslimami, keď zistili, aké následky so sebou zrada prináša. Nikdy nezrad' sľub, ktorý si dal a neporuš' záväzok. Nepodved' svojho nepriateľa, pretože na Boha sa opováži len neznaľý a stratený človek, zvlášť, že Boh prisahu na Neho učinil aktom bezpečia a milosti medzi ľuďmi Ním stvorenými a záväzkom, na neporušiteľnosť ktorého sa ľudia odvolávajú a neporušiteľnosti ktorého sa dovolávajú. Preto žiadne porušenie alebo zrada ohľadom neho (záväzku a prisahy danej pred Bohom), ani žiadna lešť! Neuzatváraj žiadne dohody, ktoré by mali nejasné ustanovenia a nesnaž sa pohrávať so slovami potom, ako sa všetko dohodlo a potvrdilo. Nech ťa ťažkosti, v ktorých si sa ocitol kvôli dohode, ktorú si uzatvoril, nevedú k tomu, aby si bezprávne žiadal o jej zrušenie, pretože tvoja trpezlivosť voči ťažkostiam, ktoré dúfaš, že pominú a odmena za túto trpezlivosť, sú lepšie než zrada, následkov ktorej by si sa mohol obávať. Za to, ako sa zachováš, sa budeš pred Bohom zodpovedať, preto nedovoľ, aby ťa takéto niečo zaťažilo v tomto živote alebo v živote poslednom a večnom.“⁴⁴¹

2.5.1 Spor Aliho a Muáviju, jeho podstata a ukončenie

Ako sme už uviedli, Ali bol navrhnutý a potvrdený do vedenia štátu vo veľmi ťažkých podmienkach. Rozkol tu bol už spôsobený samotným spôsobom, akým bol kalif Osmán zabitý. Rozkol sa objavil aj v podobe rozporov ohľadom toho, kto má po kalifovi

⁴⁴¹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 382

Osmánovi nastúpiť do vedenia štátu, ako a kedy. Politická situácia bola vyhrotená.

Muávija bol v tom čase už približne 15 rokov správcom v oblasti Šámu. (Šám bola historicky daná oblasť, ktorá dnes zahŕňa približne územie Sýrie, Libanonu, Jordánska a Palestíny spreď roka 1948. V anglickom a francúzskom jazyku je tiež známa ako Levant.) Pôsobil tam počas kalifátu Omara aj Osmána. Počas tohto obdobia si Muávija získal obyvateľov Šámu na svoju stranu. Zavraždenie Osmána bolo preto preňho aj prirodzenou príležitosťou, aby sa snažil získať Bejau (zvolenie do úradu hlavy štátu), zvlášť preto, že mohol počítať s podporou obyvateľstva Šámu.

Muávija však v prvom rade žiadal od Aliho, aby mu vydal tých, ktorí zavraždili Osmána, alebo aby na nich uplatnil trest smrti, ako spravodlivý trest pre toho, kto zavraždil takým odsúdeniahodným spôsobom Osmána, hlavu islamského štátu. Táto požiadavka sa stala základným dôvodom toho, že sa niektorí spoločníci proroka Muhammada pridali na jeho stranu. Iní zasa ostali na strane Aliho.

V niektorých historických zdrojoch sa uvádza, že Muávija bol zvolený za hlavu štátu obyvateľmi Šámu a tými, ktorí ho podporovali. Iné zdroje však o tom nič nehovoria. Ak by to tak bolo bývalo, znamenalo by to, že nastal stavu, keď by súčasne existovali dve, na seba nezávisle ustanovené osoby, vo vedení jedného štátu. Svetlo do celej situácie však môže vniest' to, čo známy historik Ibn Asáker uviedol, citujúc výrok Saída Bin Abdulazíza Al-tanúchyho, jedného z ľudí, ktorí boli najlepšie oboznámení s tým, aká bola situácia v Šáme v tej dobe, ktorý uviedol: „Ali bol v Iraku

oslovovaný titulom „Princ veriacich“. Muávija v Šáme bol oslovo-
vaný titulom „Princ“. Keď Ali zomrel, Muávija začal byť oslovo-
vaný titulom „Princ veriacich“.⁴⁴² Uvedený zaznamenaný výrok
Ibn Asákera, môže v skutočnosti potvrdiť to, že Muávija nebol ofi-
ciálne pokladaný za ustanovenú hlavu štátu, ale len za správcu ob-
lasti, ktorá spadala pod jeho vedenie a za vodcu, ktorý viedol tých,
ktorí požadovali urýchléné zúčtovanie s vrahmi zavraždeného ka-
lifa Osmána.

Záver, ktorý sme uviedli, podporuje aj to, čo sa zachovalo z roz-
hovoru Ebí Muslima Al-chavláního, ktorý povedal Muávijovi: „Ty
sa sporíš s Alim, ale si ako on?“ Muávija odpovedal: „Prisahám na
Boha, že nie. Veľmi dobre viem, že on je lepší než ja a je oprávne-
nejší na vec (vedenie štátu) než ja. Avšak dobre viete, že Osmán
bol zabitý neprávom a ja som jeho bratranec, preto mne náleží žia-
dať odplatu pre tých, ktorí ho zabili. Choďte za ním (za Alim) a po-
vedzte, nech mi vydá tých, ktorí zabili Osmána a ja sa mu podvo-
lím.“ Išli preto za Alim a porozprávali sa s ním, ale on ich odmietol
vydať. V ďalšej zachovanej správe sa uvádza, že keď sa porozprá-
vali s Alim ohľadom výdaja vrahov Osmána, Ali odpovedal: „Nech
sa (Muávija) podvolí a nech ich u mňa zažaluje (rozhodnem
o nich).“ Muávija to ale odmietol.⁴⁴³ V tejto súvislosti aj Ibn Hazm,
známy učenec 10. storočia (5. storočia letopočtu Hižri), napísal:
„Muávija nikdy nepoprel, že Ali má väčšie oprávnenie byť kalifom
než on. Avšak jeho úvaha ho viedla k tomu, že považoval

⁴⁴² A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa ve-
riacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 688

⁴⁴³ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 343

potrestanie vrahov Osmána za prednejšie, než vyjadrenie Bejay (Alimu) a považoval samého seba za oprávnenejšieho žiadať potrestanie Osmánových vrahov.⁴⁴⁴

Alimu sa spočiatku podarilo ustanoviť svojich správcov takmer vo všetkých oblastiach štátu, s výnimkou Šámu. V týchto oblastiach boli ľudia, ktorí Alimu vyjadrili Bejau, ale aj takí, ktorí mu ju síce nevyjadrili, ale ani sa proti nemu nepostavili. Tí (ktorí boli neutrálni) boli ponechaní a vôbec sa proti nim nezakročilo.⁴⁴⁵ Až v roku 38 letopočtu Hižri sa podarilo Muávijovi získať Egypt na svoju stranu a ustanoviť tam svojho správcu.⁴⁴⁶ Ali čelil viacerým problémom od začiatku. Postupne sa spod jeho správy nedostal len Egypt, ale aj Jemen a Hižáz. K tomu ešte problémy s Chavářižmi a aj vnútorné vzbury v niektorých východných oblastiach Ázie.⁴⁴⁷

Niektoré historické zdroje, ako je napr. kniha História Al-tabariho, uvádzajú, že keď sa Muávija ujal vlády v Šáme, vypravil vojsko, ktoré si podmanilo silou a terorom Arabský polostrov, vrátane Mediny a Mekky. Okrem toho urobil Muávija jeden ďalší krok, ktorý neurobil žiaden kalif pred ním, keď celý majetok štátu (majetok štátnej pokladnice) vzal, previezol do hlavného mesta svojho kalifátu a začal ním nakladať podľa vlastného uváženia. Pritom všetci kalifovia dovtedy, s verejnými financiami nakladali podľa

⁴⁴⁴ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 512

⁴⁴⁵ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 245

⁴⁴⁶ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 351

⁴⁴⁷ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 367

ustanovení Koránu, t. j. bol vopred určený spôsob ich delenia, ako aj účely, na ktoré sa mohli používať.

Al-sujúti uviedol vo svojej knihe História kalifov, citujúc Ibn Saeda, že keď bola Bejaa vyslovená Alimu, vyslovili mu ju všetci prorokovi spoločníci, vrátane Talhu a Al-zubejra, ktorí ale Bejau vyslovili nedobrovoľne. Potom obaja, Talha a Al-zubejr, odišli do Mekky, kde sa zastavili pre Ajišu, vdovu po prorokovi Muhammadovi a pokračovali v ceste do Basry (mesto Basra v Iraku), odkiaľ potom žiadali pomstu za Osmánovu preliatu krv. Ali sa to dozvedel, preto vypravil vojsko a šiel spolu s ním do Iraku, kde sa v boji v Basre stretol s Talhom, Zubejrom, Ajišou a s tými, ktorí boli s nimi. Tento vojenský stret sa nazval Stret Al-žamal (arabsky Vaqet Al-žamal). Bolo to v roku 36 letopočtu Hižri. V tomto boji boli zabíj Talha, Al-zubejr a ďalší. Počet padlých dosiahol trinásťtisíc. Po svojom víťazstve ostal Ali v Basre pätnásť nocí a potom sa vydal smerom ku Kúfe (mesto Kúfa v Iraku). Následne sa za Alim vydal Muávija Bin Ebí Sufián s vojskom zo Šámu. Keď dosiahol Aliho, oba tábory sa stretli v boji známom ako Boj u Siffín (arabsky Maraket Siffín). Bolo to v roku 37 letopočtu Hižri. Boj trval celé dni.⁴⁴⁸ Ibn Al-arabi o tomto boji uviedol: „Vojna sa začala medzi obyvateľmi Šámu a obyvateľmi Iraku. Jedni volajú po tom, aby bola Bejaa vyslovená Alimu a aby sa zjednotilo slovo muslimov o imámovi, druhí volajú po vydaní tých, ktorí zabili Osmána a hovorili pritom: Nedáme Bejau tomu, kto ochraňuje vrahov. Ali hovoril, že nevydá nikoho prenasledovaného prenasledovateľovi,

⁴⁴⁸ Ž. Al-sajúti, História kalifov, str. 293

bez rozsudku a sudcu, ktorý o ňom rozhodne. Muávija hovoril, že neudelia Bejau nikomu, kto bol obvinený z vraždy alebo by bol vrahom. Počet armády Aliho bol odhadnutý na stotisíc vojakov a počet armády Muáviju na deväťdesiatisíc vojakov.⁴⁴⁹ Ibn Al-arabi potom analyzoval obe tvrdenia a uviedol, že existencia vrahov Osmána v tábore Aliho bola skutočnosť, ktorú nemožno poprieť. Avšak na strane druhej, bola pravda na strane Aliho, keď ich nechcel vydať, pretože Muávija a jeho ľudia ich obviňovali z vraždy, preto nemohli byť ich sudcami. Al-sajúti potom pokračoval a napísal: „Ľudia Šámu potom zdvihli Korán a začali vyzývať k tomu, čo je v ňom ustanovené. Ľudia nato ostali znechutení z boja a začali sa navzájom vyzývať k uzatvoreniu mieru. Boli ustanovení dvaja rozhodcovia, z každej strany jeden. Ali si vybral Abú Músu Al-ašariho a Muávija si vybral Amra Bin Al-ása. Potom spísali dohodu, že sa neskôr stretnú a rozhodnú sa, ako ďalej. Ľudia sa potom rozišli. Muávija sa vrátil do Šámu a Ali do Kúfy. Proti Alimu sa však vzbúrila skupina Al-chavárez (Chavárezovia) z radov tých, ktorí boli s ním. Dôvodom ich vzbury, podľa toho, čo oni tvrdili, bolo, že rozhodnutie môže náležať len Bohu (na to nie je potrebné, aby sa ustanovovali rozhodcovia, ale rovno sa má vykonať to, čo Boh ustanovil v Koráne). Ibn Abbás sa však pustil s nimi (so skupinou Chavárezov) do ústnej argumentácie toho, čo povedali, čím presvedčil veľkú časť, aby sa znova pridala na stranu Aliho a so zvyškom Chavárezov sa Ali v roku 38 letopočtu Hižri, na mieste zvanom Al-nahravan, vojensky stretol, kde ich

⁴⁴⁹ Abí Bekr Bin Al-arabi Al-málíki, Al-avásem Min Al-qavásem, vydal: Maktabet Al-sunna, Káhira, rok vydania 1412 Hižry, str. 166

porazil.“⁴⁵⁰ O stretnutí Abú Músu a Amra, Ibn Al-arabi napísal, že keď sa oni stretli, dohodli sa, že z oboch mužov ani jedného nepotvrdia a voľbu hlavy štátu ponechajú na muslimov. Amro dal prednosť Abú Músovi, ktorý povedal, že nepotvrdzuje Aliho, ako hlavu štátu a nech si muslimovia vyberú, koho budú chcieť. Nato vystúpil Amro a povedal, že nepotvrdzuje Muáviju, ako hlavu štátu.

O vojenskom strete Al-žamal, nájdeme v historických knihách mnoho napísaného. Často je to spojené s vlastnými analýzami autorov a historikov, pričom jedni vyzdvihovali jednu stranu sporu, druhí ďalšiu. Ako k tomuto stretu vlastne došlo? V stručnosti možno uviesť, že keď bol Osmán zabitý, Bejaa bola vyjadrená Alimu. Niektorí prorokovi spoločníci s tým ale nesúhlasili, argumentujúc tým, že najprv sa majú potrestať Osmánovi vrahovia, má sa ustanoviť spravodlivosť, až potom sa možno zaoberať zvolením hlavy štátu. Do tejto skupiny patrili hlavne Talha, Al-zubejr a pridala sa k nim aj Ajiša. Iní prorokovi spoločníci zasa boli presvedčení o tom, že podstatnejšie je zvoliť hlavu štátu, štát stabilizovať a až potom sa zaoberať vrahmi Osmána, aj za cenu, že vrahovia nebudú potrestaní ihneď. To bola podstata celého sporu medzi oboma skupinami. Historik Al-tabari uviedol, že keď bol Osmán zabitý, Ajiša bola práve na ceste späť do Mediny z púte v Mekke. Keď sa dozvedela o Osmánovej smrti, vrátila sa do Mekky. Tu za ňou prišiel Abdulláh Ibn Ámer Al-hadrami, vtedajší správca Mekky a spýtal sa jej: „Čo ťa viedlo vrátiť sa späť, matka veriacich?“ Ajiša odpovedala: „Vrátiť sa, ma primälo to, že Osmán bol

⁴⁵⁰ Ž. Al-sajúty, História kalifov, str. 293

zabitý neprávom a že celá záležitosť sa neurovná, pokiaľ bude mať tento dav veci vo svojich rukách (davom myslela tých, ktorí zabili Osmána). Preto žiadajte odplatu za preliatu krv Osmána, vráťte tak islamu jeho doterajšie silné postavenie.“⁴⁵¹ Dr. Al-salabi uviedol aj niekoľko známych Ajišiných výrokov, v ktorých ona odsudzovala tých, ktorí zabili Osmána. Keď sa Ajiša vrátila do Mekky a vošla do svojho domu, ľudia sa zhromaždili, aby zistili, čo sa stalo. Ajiša povedala: „Davy ľudí zložené z ľudí provincií, z tých ľudí, ktorí sa sem uchýlili a z otrokov Mediny, sa zhromaždili a vyčítali tomu, včera zavraždenému, že neriadil veci múdro, že na verejné funkcie menoval mladých a neskúsených ľudí, napriek tomu, že už tí pred ním tiež poverovali mladých rôznymi funkciami. Osmán im pritom vysvetlil svoje stanovisko a dôvody, ale oni ho aj tak zradili a zabili. Preliali svätú krv vo svätej zemi, vzali si majetky, na ktoré nemali právo a porušili svätosť posvätného mesiaca. Prisahám na Boha, že jeden Osmánov prst je lepší, než celé skupiny ľudí tohto davu. Hľadajte východisko v zhromaždení svojej sily, aby sa ich trest stal ponaučením pre tých, ktorí prídu po nich a aby sa rozohňali davy tých, ktorí by prišli po nich s podobným úmyslom.“⁴⁵² Masrúq spomínal, že keď bol Osmán zabitý, Ajiša povedala: „Nechali ste ho, ako šaty očistené od akejkolvek nečistoty. Potom ste ho ponúkli ako obeť, aby bol zarezaný tak, ako sa zarezávajú obeť.“ Masrúq jej povedal: „To je aj tvoja práca! Ty si písala

⁴⁵¹ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 514

⁴⁵² A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 514

ľuďom listy, v ktorých si im prikázala, aby sa zhromaždili a išli za Osmánom!“ Ajiša povedala: „Nie! Prisahám na to, v čo uverili veriaci a čo odmietli tí, ktorí odmietli veriť, že som nikomu z nich nenapísala ani jednu bodku do času (dovtedy), kým som si nesadla na miesto, na ktorom teraz sedím (chcela tým povedať, že nenapísala ani jednu bodku nikomu do času, keď tieto slová vyslovila).“⁴⁵³ Dr. Al-salabi to komentoval ďalej tak, že bolo známe, ako prívrženci Abdulláha Ibn Sabaa falšovali listy a prezentovali ich ľuďom, ako listy pochádzajúce od Ajišy (alebo od prorokových spoločníkov).

Neskôr sa odohral vojenský stret Al-žamal medzi táborom na čele s Ajišou, Talhom a Al-zubejrom a ďalšími prorokovými spoločníkmi a muslimami a táborom na čele s Alim a s ďalšími prorokovými spoločníkmi a muslimami. O strete Al-žamal sa zachovali viaceré správy dokladujúce, že oba tábory sa dohodli na mieri a že proti sebe bojovať nebudú. Avšak obava tých, ktorí mali prsty v zabíí Osmána, ktorí boli v radoch Aliho tábora, z toho, že sa všetko urovná a že príde rad na vyšetrovanie celej vraždy Osmána, ich viedla k tomu, že v noci vyvolali zámerne nepokoje v radoch oboch táborov, ktoré sa skončili riadnym bojom. Al-baqillani o tom napísal: „... nakoniec sa dospelo k dohode a mieri a rozišli sa na tom, že nebude žiaden boj ani spor. Tí, ktorí zavraždili Osmána, sa ale naplnili strachom, že teraz je rad na nich a že už nastal čas, aby sa nimi zaoberali. Preto sa zišli a radili sa, no nezhodli sa. Nakoniec sa však dohodli, že sa rozdelia na dve skupiny a začnú v noci boj

⁴⁵³ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 515

medzi oboma táborami tak, že sa vmiešajú do radov oboch táborov a skupina tábora Aliho začne kričať: „Talha a Al-zubejr nás podviedli a napadli.“ Skupina tábora Talhu a Al-zubejra vykrikuje: „Ali nás podviedol a napadol.“ Tým nakoniec dosiahli, čo naplánovali a boj bol vynútený, pretože každá strana bola nútená brániť sa pred útokom z druhej strany..⁴⁵⁴ Sudca Abdulžabbár o uvedenom spore oboch táborov uviedol: „Učenci hovoria, že Ali, Talha, Al-zubejr a Ajiša, sa dohodli na mieri a na zanechaní vojny. Dohodli sa na tom, že sa na celú vec pozrú. Ale tí, ktorí boli v tábore z radov nepriateľov Osmána, to nechceli. Báli sa, že sa nakoniec oba tábory zhodnú a začnú ich vyšetrovať. Preto pripravili a vykonali to, čo je už známe, a podarilo sa im to.“⁴⁵⁵

Historické zdroje o počiatkoch mieri (pred uskutočnením sprisahania) skloňujú meno jedného známeho muslima, ktorým bol Al-qaqaa Bin Amro Al-tamimi. Jeho pomocou sa podarilo mier dosiahnuť. Ali si totiž zavolať Al-qaqaa, vyslal ho do tábora Talhu a Al-zubejra a povedal mu: „Stretni sa s oboma mužmi a vyzvi ich k jednote radov a vyvaruj ich pred sporom a rozdelením sa.“ Al-qaqaa išiel do Basry a stretol sa najprv s Ajišou a povedal jej: „Čo ťa privádza do Basry, matka? (Myslel tým matku veriacich, prezývka, ktorou sa manželky proroka Muhammada prezývali.)“ Ajiša odpovedala: „Syn môj, prišla som, aby som napravila vzťahy medzi ľuďmi.“ Potom ju Al-qaqaa požiadal, aby dala zavolať

⁴⁵⁴ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 568

⁴⁵⁵ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 568-569

Talhu a Al-zubejra, aby sa tak s nimi porozprával v jej prítomnosti. Keď obaja prišli, Al-qaqaa sa ich spýtal, prečo prišli? Obaja odpovedali tak, ako odpovedala Ajiša, aby napravili vzťahy medzi ľuďmi. Al-qaqaa im povedal: „Povedzte mi, ako táto náprava má vyzerat’? Prisahám na Boha, keď by sme ju videli oprávnenú, pôjdeme s vami vykonať nápravu medzi ľuďmi, ale ak by sme ju videli neoprávnenú, odmietneme ju.“ Odpovedali mu: „Vrahov Osmána chceme. Musia byť za to zabíj. Ak by ostali bez trestu, znamenalo by to, že sme prestali konať podľa zásad Koránu a jeho ustanovení. Ak by však boli potrestaní, robili by sme tak, ako nám Korán káže.“ (Mali na mysli najmä zásadu spravodlivosti a ustanovenia o treste za úmyselnú vraždu.) Al-qaqaa povedal: „V Basre bolo 600 tých, ktorí spoločne zabili Osmána a vy ste ich všetkých premohli, okrem jedného muža, ktorým je Harqús Bin Zuhejr Al-sadi. Keď ušiel, dal sa pod ochranu svojho rodu Bení Saed a keď ste oňho žiadali jeho rod preto, aby ste na ňom spravodlivosť vykonali a odsúdili ho na trest smrti, jeho ľudia vám v tom zabránili a postavilo sa proti vám 6000 mužov, ktorí sa oddelili z vašich radov. Ak by ste Harqúsa nechali tak a nezabili by ste ho, znamenalo by to, že ste zanechali to, čo hlásate a o čo Aliho žiadate. Ak by ste ale bojovali proti Bení Saedu kvôli Harqúsovi a oni by vás porazili, potom by sa stalo to, čo sa nemalo stať, pretože by ich to posilnilo a postihlo by vás to, čo by ste neradi. Okrem toho tým, že žiadate o potrestanie Harqúsa, ste si pohnevali aj rody Rabíaa a Mudar z obyvateľov tohto kraja, ktorí sa zhromaždili a zhodli sa na tom, že idú bojovať proti vám a poraziť vás, aby tak pomohli Bení Rabii. To isté sa stalo aj Alimu, preto niektorí z radov tých, ktorí

zavraždili Osmána, sú v radoch jeho vojska.“ Ajiša a tí, ktorí boli s ňou, pochopili, čo im Al-qaqaa povedal a prijali jeho logickú argumentáciu. Ajiša mu povedala: „Čo teda radiš, Qaqaa?“ Al-qaqaa povedal: „Hovorím, že toto je vec, ktorej liekom je, aby sa všetko upokojilo a pri uplatňovaní spravodlivosti voči tým, ktorí Osmána zavraždili, by sa mala zvoliť opatrnosť a neunáhlenosť. Keď sa spory ukončia a zjednotí sa slovo celého spoločenstva na princa veriacich (Aliho, ako hlavy štátu), potom bude možné zaoberať sa vrahmi Osmána. A ak by ste Bejau vyjadrili Alimu a dohodli sa s ním, bol by to dobrý znak a nádej milosti a zároveň aj sila na uplatnenie spravodlivosti voči tomu, čo Osmána postihlo. Ak to však odmietnete a budete tvrdohlavo trvať na svojom a na boji, bude to náznak zla a zánik vlády. Preto uprednostnite zdravý rozum a hľadajte ho, nájdete ho; buďte kľúčmi k dobru tak, ako ste boli aj predtým. Nevystavte nás pohromám, pretože ony vás tiež zastihnú a Boh nás spolu s vami vezme z tohto života. Prisahám na Boha, že vás vyzývam k tomu, čo hovorím a pritom sa bojím, že sa to neuskutoční, až kým Boh nepreskúša toto spoločenstvo, ktorého zásoby sa zmenšili (myslel tým zrejme zásoby dobrých skutkov na súdny deň) a postihlo ho to, čo ho postihlo, pretože to, čo ho postihlo, je veľká vec, ktorá nespočíva len v zabití muža mužom alebo zabití muža skupinou mužov alebo kmeňa kmeňom.“ Úprimné slová Al-qaqaa ich presvedčili a oni súhlasili s jeho výzvou k zmiereniu, preto mu povedali: „Hovoril si dobre a trafil si sa slovami tvojimi. Vráť sa. Ak Ali príde a zastával by ten istý názor ako ty, táto vec sa napraví, ak Boh dá.“ Al-qaqaa sa vrátil za Alim. V úlohe, ktorou ho Ali poveril, bol úspešný a oznámil Alimu,

čo sa dialo. Alimu sa to páčilo a ľudia sa takmer udobrili, bez ohľadu na to, kto s tým nesúhlasil, alebo kto s tým súhlasil. Následne Ali poslal dvoch poslov k Ajiši, Al-zubejrovi a k tým, ktorí boli s nimi, aby sa uistil, že súhlasia s tým, čo Al-qaqaa povedal. Poslovia sa vrátili k Alimu s odpoveďou, ktorú dostali: „Držíme sa toho, na čom sme sa dohodli s Al-qaqaaom, tak môže prísť.“ Ali potom išiel za nimi, až napokon prišiel k nim. Tu sa ľudia z oboch táborov, ktorí pochádzali z tých istých kmeňov, zišli spolu. (Oba znepriatelené tábory sa spojili do jedného.) Ľudia z kmeňa Mudar sa utáborili u ľudí z kmeňa Mudar, ľudia z kmeňa Rabíaa u ľudí z kmeňa Rabíaa a ľudia z Jemenu u ľudí z Jemenu, pričom o mieri už nepochybovali. Táborili tesne oproti sebe, stretávali sa spolu a nič iné nespomínali; nemali v úmysle nič iné, než uzatvorenie mieru a udobrenie sa. Už predtým, keď sa princ veriacich Ali odhodlal k tomuto kroku, vyhlásil: „Zajtra odchádzam, tak sa pripravte (myslel tým do Basry). Nech ale zajtra neodchádza so mnou nikto, kto predtým čímkoľvek pomohol k zavraždeniu Osmána.“⁴⁵⁶

Napriek tomu, že oba tábory dospeli k prvotnej dohode o mieri, tým, ktorí sa zúčastnili vraždy Osmána, sa nakoniec podarilo v tú noc oba tábory primäť k boju. V tom momente už nebolo ako boj zastaviť, napriek tomu, že sa o to mnohí z oboch strán snažili. Stret Al-žamal sa začal. Tento vojenský stret dostal pomenovanie Al-žamal, t. j. Ťava, podľa ťavy, na ktorej sedela Ajiša uprostred vojska Basry. Boj sa odohral v roku 36 letopočtu Hižri pri meste Basra. Zmierniť dopad boja sa snažil na jednej strane Ali a na

⁴⁵⁶ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 564-566

strane druhej Talha a Al-zubejr tým, že aspoň prikázali vojskám: „Nezabíjajte nikoho, kto prchá preč. Neublížujte raneným a neprenasledujte nikoho, kto bojisko opustil.“⁴⁵⁷ Boj sa odohral počas dvoch dní. V boji bol nakoniec v prvý deň zabitý Talha zblúdilým šípom a na druhý deň aj Al-zubejr. Keď už bol počet zabitých a zranených na druhý deň veľký, Ali dospel k tomu, že Ajišina pozícia na ťave je nebezpečná pre jej život a že pokiaľ padne ťava, môže sa boj skončiť. Preto prikázal skupinke svojich vojakov, medzi ktorých zaradil aj Muhammada Ibn Ebí Bakra (Ajišinho brata), aby ťavu zabili a Ajišu vyviedli preč. Oni tak urobili a priniesli Ajišu sediacu v zakrytom sedle, ktoré bolo na ťave a sedlo s Ajišou položili pred Aliho. Vtedy sa vojsko Basry stiahlo. Ali zavolať na svoje vojsko, zopakujúc to, čo predtým povedal, aby nikto neprenasledoval nikoho z prchajúceho vojska, aby sa neublížilo raneným a že si nik nesmie vziať žiadnu korisť z bojiska, okrem tam sa nachádzajúcich zbraní a výbroje. Zakázal vojsku vchádzať do obydľí a povedal vojakom porazenej strany, že ak niekto z nich nájde svoje veci alebo batožinu u niekoho z vojakov jeho vojska, má právo žiadať ich späť.⁴⁵⁸ Už za čias proroka Muhammada, pokiaľ prebehol boj a muslimovia zajali zajatcov, prorok Muhammad vo všeobecnosti nabádal muslimov správať sa k zajatcom dobre a dávať im dobrú stravu. Tento odkaz si vzal k srdcu aj Ali. Preto napr. počas neskoršieho boja v Siffíne, prikázal zajatcov uväzniť

⁴⁵⁷ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 571

⁴⁵⁸ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 577

a pokiaľ zajatec uznal Bejau Alimu, tak ho prepustil. Ak neuznal, prikázal odobrať mu výzbroj, ako aj jeho zviera, ktoré v boji osedlal a dať ich tomu, kto ho zajal, pričom nechal zajatca odprisahať, že sa už boja nezúčastní. Potom ho prepustil.⁴⁵⁹

Počet padlých z oboch táborov, sa podľa jednotlivých historických zdrojov líšil. V jednom sa uvádzalo, že počet padlých bol dvadsaťtisíc z oboch táborov. Toto číslo bolo ale prehnané, pretože počet vojakov oboch táborov, bol o niečo menej ako dvadsaťtisíc. Iné zdroje hovorili o desiatich tisícoch padlých, ďalšie, že ich bolo šesťtisíc. Dr. Al-salabi na základe dôveryhodnejších informácií o predpokladanom počte vojakov oboch strán, o počte padlých vojakov v nasledujúcich vojenských stretoch, ako aj o dĺžke trvania stretu Al-žamal, odhadol počet padlých maximálne na dvesto.⁴⁶⁰ Keď sa boj skončil, prišiel sa Ali pozrieť, ako je na tom Ajiša. Požiadal ju o povolenie vstúpiť a ona ho privítala. Práve vtedy tam boli ženy z rodu Bení Khalaf, ktoré oplakávali padlých v boji, medzi ktorými boli aj dvaja synovia Khalafa, Abdulláh a Osmán. Abdulláh padol, keď bojoval v Ajišinom vojsku a Osmán padol, keď bojoval v radoch vojska Aliho. Keď Ali vošiel, Safijja, manželka Abdulláha, mu povedala: „Nech Boh dá, aby osireli tvoje deti tak, ako si nechal moje deti osiriť.“ Ali jej nič na to nepovedal. Keď Ali odchádzal, Safijja to zopakovala, ale ani tu Ali neodpovedal a bol ticho. Jeden muž povedal: „Princ veriacich! Necháš ju, aby ti

⁴⁵⁹ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 652

⁴⁶⁰ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 579

hovorila, čo počuješ, a nič jej nepovieš?“ Ali odpovedal: „Beda ti! Bolo nám prikázané, aby sme sa žien nedotkli ničím zlým, keď nie sú muslimky. Nemáme sa tak isto správať aj voči muslimkám?“⁴⁶¹

Viacerí muslimovia, najmä z radov prorokových spoločníkov, sa nezúčastnili sporu a boja medzi Alim a Muávijom, resp. nezúčastnili sa ani bitky Al-žamal a následne bitky Siffín. Zastávali názor, že sa majú vyhnúť týmto sporom. Avšak na strane druhej, niektorí z nich sa snažili o zastavenie bojov a urovnanie sporu, čo nakoniec viedlo (aj vďaka tejto skupine) k ustanoveniu oboch spomenutých rozhodcov. V znameniach Koránu 49:9-10, je zoslané:

„Ak by sa dve skupiny z radov veriacich pobili, tak ich zmierte. Ak by sa niektorá z nich nevraživo správala voči druhej, bojujte proti tej, ktorá sa nevraživosti dopustila, až kým sa neprikloní k príkazu Božiemu. Ak by sa priklonila, tak napravte vzťahy medzi nimi so spravodlivosťou a dodržujte spravodlivosť. Ved' Boh má rád tých, ktorí dodržia spravodlivosť. Veriaci sú bratia, tak napravte vzťahy medzi svojimi bratmi. Bojte sa Boha, azda sa vám milosť dostane.“ (Korán 49:9-10)

Uvedené dve znamenia, viedli mnohých muslimov a prorokových spoločníkov, k pridaniu sa na stranu prvého alebo druhého tábora, pretože boli presvedčení, že ten druhý tábor sa správal nevraživo, neustúpil a neprestal s tým, čo konal. Druhé znamenie viedlo ďalšiu skupinu k opakovanej snahe o udobrenie oboch

⁴⁶¹ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 584

táborov. Ibn Al-arabi uviedol, že uvedené znamenie je podkladom, ktorý povoľuje boj medzi muslimami.⁴⁶² Je to výnimka, ktorá sa povoľuje v prípade, ak by sa niektorá skupina muslimov dopustila nevraživosti, neustúpila by a ani neuznala na základe riadneho rozhodcovského procesu, že sa pomýlila. Právny názor tej skupiny prorokových spoločníkov a muslimov, ktorí sa nezúčastnili bojov, prezentuje to, čo povedal Muhammad Bin Salama Alimu. Al-hasan uviedol, že Ali si zavolał Muhammada Bin Salamu. Keď k Alimu prišiel, Ali mu povedal: „Čo ťa viedlo k tomu, že si sa tejto veci zdržal?“ Muhammad Bin Salama odpovedal: „Tvoj bratranec (myslel ním proroka Muhammada) mi dal meč a odkázal mi: Bojuj s týmto mečom, pokiaľ sa bojuje proti nepriateľovi. Ak by si vedel, že sa ľudia začali biť medzi sebou, choď ku skale, udiri ním na ňu (aby sa otupil) a potom ostaň doma, až kým ťa nezastihne smrť alebo ťa hriešna ruka nezabije.“ Ali prikázal: „Nechajte ho odísť.“⁴⁶³ Ali akceptoval argument aj tejto skupiny, ktorá sa bojov nechcela zúčastniť z presvedčenia, že ide o niečo, čo sa nemá diať.

Boj pri Siffíne sa odohral krátko potom, ako sa skončil vojenský stret Al-žamal. Aj v tomto prípade prebehli pokusy o zmierenie. Ani Ali, ani Muávija však neustúpili vo svojich požiadavkách, ktoré sme už predtým uviedli. Počty vojakov vojska Aliho aj Muáviju sa v historických prameňoch rôznia. Dr. Al-salabi sa však priklonil, na základe niektorých týchto prameňov k tomu, že počet

⁴⁶² A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 501

⁴⁶³ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 525

Muávijovej armády bol 60.000 a počet Aliho armády 50.000. Oba tábory sa spočiatku nechceli pustiť do priameho boja, preto sa boj v prvý týždeň odohrával skôr v podobe menších stretov medzi časťami vojska oboch táborov. Počas toho prebehli rokovania o mieri, ktoré sprostredkovali niektorí prorokovi spoločníci, ktorí sa boja nezúčastnili. Nakoniec ale došlo k celkovému stretu oboch armád. Boj pokračoval neustále až do západu slnka, s prestávkami len na modlenie. Na konci prvého dňa, keď bolo bojisko plné padlých vojakov, sa jeden z Aliho vojakov, Aliho spýtal: „Čo si myslíš o vojakoch padlých na našej strane a o padlých na ich strane, princ veriacich?“ Ali odpovedal: „Ten, kto padol z našich radov aj z ich radov a pritom sledoval len Božiu spokojnosť a život konečný, ten vojde do raja.“⁴⁶⁴ Uvedený výrok Aliho v podstate potvrdzuje to, že každá strana bránila určitý princíp, o ktorom bola presvedčená, že je v tomto boji dôležitejší než ostatné princípy, vrátane zachovania a zotrvania štátu ako takého.

Na konci prvého dňa pri Siffíne, sa oba tábory oddelili od seba. Večer Ali namieril na bojisko a pozrel sa smerom k táboru ľudí Šámu (Muávijovej armády) a prosil Boha: „Bože odpusti mi aj im.“⁴⁶⁵ Na druhý deň oba tábory zmenili niektorých veliteľov a boj sa začal znova. Najprv to vyzeralo, že Aliho vojsko vyhráva, potom zasa, že Muávijovo vojsko začína mať prevahu. Jedným zo známych prorokových spoločníkov, ktorý sa boja zúčastnil na

⁴⁶⁴ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 636

⁴⁶⁵ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 636

strane Aliho, bol Ammár Bin Jáser. Pramene hovoria, že mal vtedy vyše 94 rokov, ale aj tak sa do boja sám zapojil. Ammár počul počas boja jedného muža hovoriť: „Odvrátili sa od viery obyvatelia Šámu.“ Ammár sa nahneval a zakázal mu také niečo hovoriť a povedal: „Ak chceš niečo povedať, povedz, že sa voči nám nevraživosti dopustili. My proti nim bojujeme, pretože sa proti nám nevraživosti dopustili. Náš Boh je ten istý Boh, náš prorok je ten istý a modlíme sa spoločne v tom istom smere modlenia.“⁴⁶⁶ Ammar v ten deň v boji padol. Jeden z tých, ktorí sa boja zúčastnili, boj opísal takto: „Bojovali sme spolu tri dni a tri noci, až kým sa oštep nepolámali a neminuli sa šípy. Potom sme vytasili meče a bojovali sme až do noci. Keď meče otupeli, bili sme sa v podstate už len železnými tyčami. Bolo počuť už len zvuky a mrmlanie. Potom sme začali po sebe hádzat' kamene a hlinu. Nakoniec sme sa pobili holými rukami a hrýzli zubami, až kým nevyšlo ráno.“⁴⁶⁷ Bolo to piatkové ráno, keď už boli oba tábory úplne vyčerpané. Táto noc sa nazvala Noc Al-harír. Stav vyčerpania dospel do takého štádia, že už nebolo možné pokračovať v boji bez toho, aby sa oba tábory nakoniec nevyhladili úplne. Al-ašas Bin Qejs, veliteľ oddielov kmeňa Kinda (bojoval na strane Aliho), sa postavil a predniesol medzi svojimi ľuďmi v noci Al-harír túto reč: „Muslimovia! Videli ste, ako to vyzeralo v predchádzajúci deň a ako sa Arabi takmer vyhubili. Prisahám na Boha, že som dosiahol vysokého veku, aký

⁴⁶⁶ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 638

⁴⁶⁷ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 639

mi Boh doprial, aby som dosiahol, ale takéto niečo som ešte nezažil. Nech ten, kto je tu prítomný, oznámi moje slová tomu, kto tu prítomný nie je. Ak sa zajtra znova stretneme v boji, tak Arabi sa vyhubia navzájom a ostane bez ochrany všetko, čo sme povinní ochraňovať. Prisahám na Boha, že tieto slová nehovorím zo strachu pred bojom. Avšak som starý muž a bojím sa o naše ženy a o potomstvo, ak by sme zajtra padli. Bože! Ty dobre vieš, že som sa snažil radiť dobre, ako som mohol, svojim ľuďom a mojím súkmeňovcom v náboženstve.“⁴⁶⁸ Tieto slová sa dostali k Muávi-jovi, ktorý na to povedal: „Prisahám na Pána Káby, že sa trafil. Ak sa zajtra stretneme znova v boji, Byzantínci zaútočia na naše potomstvo a na ženy a Peržania zaútočia na obyvateľov Iraku a na ich potomstvo. Toto si uvedomujú len tí, ktorí sú obdarení trpezlivosťou a rozumom. Potom povedal svojim spoločníkom: „Priviažte Korán na špičky oštepov (aby to videli ostatní a zvažili mier).“⁴⁶⁹ Napriek tomu, že historické zdroje uvádzajú, že Ali začínal mať v boji prevahu, pristúpil na ponuku a súhlasil so zastavením boja a s ustanovením oboch spomenutých rozhodcov. Dúfal, že takéto riešenie ukončí celý spor raz a navždy a zachová životy na oboch stranách.⁴⁷⁰

Zo zachovaných historických zdrojov je zjavné, že oba vojenské strety (Al-žamal a Siffín), vnímala väčšina prorokových

⁴⁶⁸ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 640

⁴⁶⁹ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 640

⁴⁷⁰ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 643

spoločníkov, vrátane Aliho a Muáviju inak, než mnohí noví muslimovia. Okrem už spomenutého výroku, ktorým Ammar zakázal očierňovať obyvateľov Šámu, máme aj ďalší obdobný výrok, ktorý sa o Alim zachoval. Alimu sa totiž dostalo, že dvaja z jeho spoločníkov verejne očierňovali Muáviju a preklínali obyvateľov Šámu. Preto im poslal odkaz: „Prestaňte s tým, čo sa mi o vás donieslo.“ Nato obaja prišli k nemu a povedali mu: „Princ veriacich! A či nie sme na pravde a oni nasledujú nepravdu?“ Ali odpovedal: „Áno, je to tak, prisahám na Pána Káby.“ Povedali: „Prečo nám teda zakazuješ ich očierňovať a preklínať ich?“ Ali odpovedal: „Nechcem, aby ste patrili medzi tých, ktorí iných preklínajú. Avšak hovorte: Bože, ušetri naše životy aj ich, naprav medzi nami a nimi a oddiaľ ich od bludu, do ktorého sa dostali, aby spoznal pravdu ten, kto ju ešte nespoznal a aby sa vrátil späť ten, kto vybočil zo správneho smeru.“⁴⁷¹

O tom, čo sa na bojisku v Siffine odohralo, sa veľa písalo v historických prameňoch. Niektoré historické pramene vyzdvihovali Aliho a jeho tábor a očierňovali Muáviju. Iné zasa očierňovali Aliho a vyzdvihovali Muáviju a jeho tábor. Odhliadnuc od toho, súdny človek si vie nakoniec z toho vydedukovať nielen príčiny celého sporu a dva princípy, ktoré sa tam navzájom prebíjali, ale aj dôvody, ktoré viedli k ukončeniu bojov v momente, keď to bolo už nevyhnutné. Ukončenie bojov sa musí, napriek všetkému, obom táborom pripísať k dobru.

⁴⁷¹ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 658

Bitka Siffin bola významná nielen z hľadiska, že sa v nej bojovalo kvôli dvom zásadám a princípom, ktoré patrili medzi základné zásady a princípy určené v Koráne, a to: 1. Zachovanie jednoty, nemariť životy zbytočne a mať trpezlivosť pri vykonávaní spravodlivosti, 2. Vykonanie spravodlivosti čo najrýchlejšie tak, aby nedošlo k prehlbovaniu sa pocitu krivdy. Bitka bola významná aj z hľadiska spôsobu, akým sa viedla a ako sa vojaci z oboch táborov k sebe správali. Na bojisku totiž bol len jeden zdroj vody. Vojaci z oboch táborov chodievali k tomuto zdroju zásobiť sa vodou. Stáli tam pri sebe, naberali vodu a pritom chvíľu predtým proti sebe bojovali. Potom ako si vodu nabrali, sa k boju vrátili znova. V tejto súvislosti sa zachovalo jedno z mnohých svedectiev účastníkov boja. Jeden z nich uviedol: „Keď sa skončil boj, vojaci jednej armády prišli k vojakom druhej a naopak .. rozprávali sa s nami a rozprávali sme sa s nimi. Pritom patrili k tomu istému kmeňu, ale každý zastával odlišný názor. Preto členovia jedného kmeňa bojovali proti sebe na oboch stranách a pritom každý z nich bol presvedčený, že pravda je na jeho strane a bol ochotný padnúť za jej bránenie. Často sa stávalo, že dvaja muži sa bili dovtedy, kým vládali. Nato si sadli a oddychovali vedľa seba a pritom sa rozprávali a diskutovali o mnohých veciach. Potom, keď si oddýchli, zasa vstali a pokračovali v boji. Mali pritom jedno náboženstvo, ktoré im bolo milšie, než ich duše. Keď nastal čas modlenia, obaja zastavili boj a išli modlitbu vykonať. V deň, keď bol zabitý Ammár

Bin Jásér, oba tábory sa pomodlil za jeho dušu a prosili preňho Boha o odpustenie.“⁴⁷²

Boj pri Siffíne sa skončil tým, že sa ustanovili dvaja rozhodcovia a spísala sa o tom písomná rozhodcovská dohoda. Zo strany Aliho bol ustanovený Abú Músa Al-ašari a zo strany Muáviju Amro Bin Al-ás. Časť Aliho vojska ale nesúhlasila s mierom a s ustanovením rozhodcovskej komisie a Abú Músu Al-ašariho za zástupcu Aliho strany pri rozhodovaní. Preto proti Alimu kvôli tomu ostro vystúpila. Ako sme uviedli, táto časť vojska bola nazvaná Chavárižovia. Ali preto s nimi viedol dlhú diskusiu. Urobil tak aj Ibn Abbás, jeden zo známych prorokových spoločníkov. (Ibn Abbask bol zaradený medzi prorokových spoločníkov napriek tomu, že bol ešte veľmi mladý - mal asi 15 rokov, keď prorok Muhammad zomrel). Časť Chavárižov sa dala presvedčiť Aliho argumentmi, ale časť nie. Tá časť, ktorá sa proti Alimu postavila, ho dokonca obvinila, že zradil Korán a odvrátil sa od islamu. Začala proti Alimu preto bojovať. To viedlo k viacerým bojom, ktoré Aliho vojsko oslabilo, až Aliho nakoniec zavraždili, ako sa o tom zmienime neskôr.⁴⁷³ Ohľadom výberu Abú Músu zo strany Aliho, Dr. Al-salabi to označil za rozhodnutie, ktoré korešpondovalo s udalosťami. Išlo totiž o to, aby bol mier uzatvorený, pokiaľ sa dá a aby muslimovia boli znova zjednotení a ochránení pred ďalšou vojnou. Abú Músa patril od začiatku, k radom tých, ktorí vyzývali

⁴⁷² A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 651

⁴⁷³ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 660

k mieru a k zmiereniu oboch táborov. Abú Músa, okrem toho, bol obľúbený a mal dôveru kmeňov v Iraku.⁴⁷⁴ Ustanovená zmierovacia komisia nakoniec dospela k spísaniu dohody o rozhodcovskom konaní, pripojila k nej svedectvá svedkov a dala ju podpísať, aby boli jej podmienky a záväznosť jasné. Dohoda o rozhodcovskom konaní ustanovovala nasledujúce:

V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť

1. Toto je to, na čom sa dohodli Ali Bin Ebí Táleb, Muávija Bin Ebí Sufián a ich stúpenci, a na čom sa udobrili pri rozhodovaní v súlade s knihou Božou (Koránom) a tradíciou Jeho proroka (Muhammada).

2. Toto rozhodnutie platí voči Alimu a obyvateľom Iraku, tým prítomným z nich, ale aj neprítomným. Toto rozhodnutie taktiež platí voči Muávijovi a obyvateľom Šámu, tým prítomným z nich, ale aj neprítomným.

3. Zhodli sme sa na tom, že rozhodneme podľa toho, čo Korán ustanovuje od prvej kapitoly po poslednú. Dáme život tomu, čomu dáva život a odmietneme to, čo odmieta. Na tomto základe sme rozhodovali a na tomto základe sme sa udobrili.

4. Ali a tí, ktorí ho nasledujú, súhlasili s tým, aby bol Abdulláh Bin Qajs rozhodcom a Muávija a tí, ktorí ho nasledujú, súhlasili, aby bol Amro Bin Al-ás rozhodcom.

⁴⁷⁴ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 669

5. Ali a Muávija vzali od Abdulláha Bin Qajsa a Amra Bin Al-ása ich záväzok voči Bohu a záväzok voči jeho poslovi, že budú brať Korán ako základ a neodbočia od neho k niečomu inému pri rozhodovaní, pokiaľ tam nájdú napísané, čo je potrebné. To, čo ne-nájdu v Knihe, to budú hľadať vo všeobecne uznávanej tradície posla Božieho, od ktorej neodbočia zámerne a nebudú v nej hľadať niečo neisté.

6. Abdulláh Bin Qajs a Amro Bin Al-ás prijali od Aliho a Muáviju záväzok pred Bohom, že budú súhlasiť s tým, čo oni (rozhodcovia) rozhodnú v súlade s tým, čo je v Knihe božej a v tradície Jeho proroka; nebudú mať pritom právo to odmietnuť alebo sa od toho odkloniť k niečomu inému.

7. Obaja majú zaručené bezpečie ohľadom ich vlády nad svojim životom a zdravím, nad majetkom, domom, rodinami a deťmi, pokiaľ sa neodklonia od pravdy; či už bude súhlasiť, kto bude chcieť, alebo nebude súhlasiť, kto bude chcieť (súhlasiť alebo nesúhlasiť s výsledkom rozhodnutia). Spoločenstvo bude podporovať to, čo (rozhodcovia) rozhodli podľa pravdy v Knihe božej.

8. Ak by niektorý z rozhodcov zomrel pred vynesením rozhodnutia, tá skupina, ktorá ho ustanovila, má právo vybrať si namiesto neho muža spravodlivého a sledujúceho zmier, (pričom výber sa uskutoční) podľa tých istých podmienok a záväzku, na základe ktorých bol ustanovený jeho predchodca.

9. Pokiaľ by niektorý z oboch princov zomrel pred skončením doby určenej na rozhodnutie v tejto veci, jeho skupina a prívrženci

majú právo miesto neho zvoliť iného muža, so spravodlivosťou ktorého súhlasia.

10. Táto rozhodcovská vec bola uznaná zo strany oboch skupín, rozhovory v jej zmysle a mier zbraní na jej základe.

11. Vec sa bude rozhodovať podľa toho, čo sme určili v tejto dohode a podľa podmienok určených obom princom, rozhodcom a skupinám. Boh je toho svedkom a On postačí ako svedok. Ak by sa odklonili (rozhodcovia) a prekročili medze, potom je spoločenstvo oprostené od ich rozhodnutia a nenáleží im obom žiaden záväzok ani ochrana.

12. Ľudia sú v bezpečí ohľadom svojich životov, rodín, detí a majetkov, až do skončenia stanoveného času. Zbrane sú odložené, cesty bezpečné a ten z oboch skupín, kto nie je prítomný, je ako ten (v jeho postavení z hľadiska záväznosti dohody), kto bol svedkom tejto veci.

13. Obom rozhodcom náleží, aby sa usídlili na mieste, v strede, medzi obyvateľmi Iraku a Šámu.

14. Nebude s nimi prítomný v ňom nikto okrem toho, koho tam chcú mať na základe ich vzájomnej dohody.

15. Doba určená na vydanie rozhodnutia je stanovená do konca mesiaca Ramadán. Ak by rozhodcovia chceli vyniesť rozhodnutie skôr, môžu tak urobiť. Ak by jeho vynesenie chceli odložiť až na koniec stanovenej doby, môžu tak urobiť.

16. Ak by nerozhodli na základe toho, čo je v Knihe Božej a v tradícii proroka, do skončenia doby určenej na rozhodnutie, obe skupiny sa vracajú k predchádzajúcemu stavu vojny.

17. Spoločenstvo je viazané záväzkom, ktorý vzalo na seba pred Bohom v tejto veci. Všetci budú ako jedna ruka proti tomu, kto by chcel v tejto veci nespravodlivosť, odkloniť sa od nej alebo konať inak, ako bolo dohodnuté. Spísania tejto dohody boli svedkami .. (nasledovali mená a podpisy vyše 40 svedkov z oboch strán). Dohoda bola spísaná v stredu, trinásť nocí do konca mesiaca Safar v roku 37 letopočtu Hižri.⁴⁷⁵

Rozhodcovské konanie sa skončilo bez jasného výsledku. Napriek tomu Chavárižovia sa nevrátili do tábora Aliho a porušili aj všetky záväzky, ktorými sa Alimu zaviazali. Ali od nich predtým prijal záväzok, že nemusia bojovať po jeho boku, s podmienkou, že neprelejú krv žiadneho človeka, nebudú terorizovať ľudí, ktorí sú v bezpečí a nebudú vykonávať lúpeže na cestách. Ak to nedodržia, bude proti nim bojovať. Chavárižovia to ale porušili a zabili viacerých nevinných ľudí. Ali, v snahe ušetriť životy ľudí, ešte požiadal Chavárižov, aby vydali tých, ktorí sa vražd a lúpeží dopustili, aby on nad nimi vykonal spravodlivosť. Oni to však odmietli. Preto sa oba tábory stretli v roku 38 letopočtu Hižri pri rieke Al-nahraván, pri meste Al-nahraván, podľa ktorých bol tento boj aj pomenovaný.⁴⁷⁶

⁴⁷⁵ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 679-681

⁴⁷⁶ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 731-732

Keďže spomíname skupinu Chavárižov, objasníme si aspoň základne rozdiely, ktoré sa v ich učení nachádzali, v porovnaní s pôvodným učením islamu. Historici sa zhodujú v tom, že Chavárižovia sa držali islamského náboženstva, v niektorých záležitostiach však tak vybočili, že ho v podstate príkro porušovali. Za zásadné vybočenie možno považovať to, že praktizovanie mnohých ustanovení islamu, mimoriadne prehánali. Modlili sa veľa, postili sa a čítali Korán. Ich chápanie Koránu a islamu bolo však veľmi povrchné, pričom viac kládli dôraz na formu než na obsah. Tak napr. hovorili, že kto by sa dopustil čo i len malého hriechu, ten vojde do pekla a ostane v ňom naveky. To viedlo k tomu, že obviňovali každého, kto nenasledoval ich myslenie, že sa odvrátil od islamu alebo že je pokrytcom. To v dôsledku viedlo k tomu, že si takýmto spôsobom ospravedlnili zabíjanie kohokoľvek, kto by nesúhlasil s ich myslením. Chavárižovia sa rozdelili nakoniec na viaceré skupiny. Jedna z ich skupín, známa ako Al-azárika, dokonca povoľovala zabíjanie žien a detí, čo bolo v úplnom rozpore s tým, čo Korán a prorok Muhammad kázali.⁴⁷⁷ Dr. Abú Zahra uviedol, že tieto vlastnosti boli v nich zrejme umocnené tým, že pochádzali z radov arabských kmeňov (beduínov - nomádov), ktoré obývali púšť, nie mestá a dediny, preto aj ich povahy boli tvrdé a ovplyvnené tvrdosťou púšte, nehostinnosťou a ťažkým životom na nej.⁴⁷⁸ Dr. Abú Zahra ďalej uviedol, že azda jedným z mála ich názorov, ktoré

⁴⁷⁷ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 744

⁴⁷⁸ M. Abú Zahra, História islamských mazhabov v politike a vierovyznaní a história právnych mazhabov, str. 59

možno pokladať za správne, bolo to, že hovorili, že kalif môže vzísť len na základe riadnej a slobodnej voľby, ktorej sa zúčastnia všetci muslimovia bez rozdielu, pričom on (kalif) bude vo vládnutí pokračovať dovtedy, kým bude dodržiavať spravodlivosť a právo. Keď by sa od toho odklonil, mal by byť zosadený, príp. zabitý. Tu sa však ich miernejšie názory aj končia.⁴⁷⁹ Ďalším dôvodom, ktorý viedol k odkloneniu sa skupiny Chavárižov od striedmosti, bola skutočnosť, ako sme to už uviedli, že oni nechápali mnohé zname-
nia Koránu a ustanovenia prorokovej tradície. Aliho obvinili, že sa od islamu odvrátil, keď súhlasil s ustanovením rozhodcu, pretože podľa nich sa mal riadiť Knihou božou (Koránom), nie závermi rozhodcov (t. j. mal bojovať dovtedy, kým by buď zvíťazil, alebo padol).⁴⁸⁰ Povrchnosť a nepochopenie zmyslu ustanovení Koránu a dôveryhodnej tradície po prorokovi Muhammadovi, je jedna z vecí, pred ktorými známi islamskí sunnitskí učenici varovali. Al-šafii napr. povedal: „Ten, kto hľadá poznanie bez hľadania dôka-
zov, je ako drevorubač, ktorý ide rúbať drevo počas noci. Môže sa stať, že si bez toho, aby vedel, že v dreve je had, odnesie hromadu dreva a had ho potom uštipne.“ Imám Ahmad (autor Misnad pro-
rokových výrokov - zbierky prorokových výrokov) zasa povedal: „Nenapodobňuj ma, nenapodobňuj Maleka (zakladateľ Malekov-
skej právnej školy), Al-savriho (známy učenec), ani Al-avzáiho (známy učenec), ale vezmi si (poznanie) odtiaľ, odkiaľ ho oni

⁴⁷⁹ M. Abú Zahra, História islamských mazhabov v politike a vierovyznaní a his-
tória právnych mazhabov, str. 61

⁴⁸⁰ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa ve-
riaciach Aliho Bin Ebí Taleba, str. 745

brali.“ Abú Júsef povedal: „Neprináleží nikomu, aby povedal to isté, čo sme povedali, kým nebude vedieť, odkiaľ sme to vzali.“⁴⁸¹ Je evidentné, že aj známi sunnitskí učenici a sudcovia, trvali na tom, aby si človek neosvojoval žiadne ich názory, stanoviská alebo výroky, kým sa neoboznami s tým, odkiaľ tieto pochádzajú a na akom podklade.

Odchodom Aliho z Mediny do Kúfy, v ktorej sa usadil, sa zmenilo aj hlavné mesto štátu, ktorým bola dovtedy Medina. Novým hlavným mestom sa počas kalifátu Aliho stala Kúfa, a to tesne po vojenskom strete Al-žamal.⁴⁸²

Al-sajúti uviedol, že potom ako Ali zvíťazil nad Chavárizmami, sa traja z nich spojili, aby zabili Aliho Bin Ebí Táliba, Muáviju Bin Ebí Sufjána a Amra Bin Al-ása. Ibn Al-mulžem sa ujal zabíjania Aliho, preto sa vrátil do Kúfy, kde ho čakali jeho prívrženci a on im oznámil, že sa postará o zabitie Aliho, aby mu v tom pomohli. Keď sa Ali ráno, pred úsvitom, zobudil a išiel sa pomodliť, cestu k miestu modlenia mu skrížil Ibn Al-mulžem a mečom ho udrel po hlave, čím ho smrteľne zranil. Bolo to v piatok. Ali ešte žil počas soboty, ale v nedeľu zomrel.⁴⁸³

Ali síce nad Chavárizmami zvíťazil, to však nezabránilo tomu, že sa začali prehlbovať problémy, ktoré mal s niektorými časťami štátu, keď sa ony buď vzbúрили proti nemu alebo sa pridali na stranu Muáviju. Egypt patrila medzi najvýznamnejšie oblasti, ktoré sa

⁴⁸¹ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 767

⁴⁸² A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 363

⁴⁸³ Ž. Al-sajúti, História kalifov, str. 295

pridali na stranu Muáviju. Pridanie sa Egypta pod správu Muáviju znamenalo oslabenie Aliho vojensky, ale aj finančne. Okrem toho obyvatelia Iraku už nechceli bojovať, zvlášť preto, že po Siffíne boli veľmi unavení a vyčerpaní.⁴⁸⁴ V roku 40 letopočtu Hižri, došlo k uzatvoreniu mierovej dohody medzi Alim a Muávijom, ktorá už nielen prakticky, ale aj formálne, ukončila boje medzi nimi. Mierová dohoda určila, že sa obe strany dohodli na mieri. Alimu patrilo Irak a Muávijovi Šám, s tým, že žiaden z nich sa nebude miešať do záležitostí toho druhého žiadnym vojenským aktom.⁴⁸⁵

Historické zdroje uvádzajú viacero podrobností o posledných dňoch Aliho života. Viaceré dokonca uviedli, že Ali mal predtuchu, že jeho čas sa už blíži. Preto sa ľudia z opatrnosti dožadovali, aby určil, kto by mal byť jeho nástupcom vo vedení štátu, ak by on zomrel. Ali im nato odpovedal, že nikoho neurčí a odkazuje ich na to, čo im posol Boží zanechal.⁴⁸⁶ V posledné hodiny si Ali zavolať svojich synov, ktorým okrem iného odkázal: „Odkazujem vám bohabojnosť. Aby ste nestáli o tento život pozemský, aj keby on o vás stál. Nežiaľte nad ničím, čo by sa vám nedostalo. Hovorte pravdu. Buďte milostiví k sirotám. Pomáhajte tomu, kto pomoc potrebuje. Konajte pre ten ďalší život. Buďte proti tomu, kto krivdí a pomáhajte tomu, komu bolo ukrivdené. A konajte v súlade s Knihou

⁴⁸⁴ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 1020

⁴⁸⁵ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 1024

⁴⁸⁶ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 1027

(Koránom). Nech vás ohľadom dodržiavania toho, čo je v Knihe, nezaujíma akákoľvek výčitka.“⁴⁸⁷

Al-burak Bin Abdullaha, ktorý sa postaral o zabitie Muáviju, síce Muáviju zranil, ale nezabil ho, aj keď bol meč, ktorým ho zranil, otrávený. Muávija sa však z toho vyliečil. Preto od toho momentu si zriadil osobnú stráž, aby ho strážila aj počas modlenia sa na verejnosti. Všetky tri vraždy boli totiž vykonané v čase, keď mali ísť Ali, Muávija a Amro na modlenie do mešity.⁴⁸⁸

Kalifát Aliho trval štyri roky a deväť mesiacov.

Smrť Aliho zanechala zármutok v srdci muslimov. Medzi tých, ktorí za ním trúchlili, bol aj Muávija Bin Ebí Sufián. Keď sa mu dostala správa o zavraždení Aliho, rozplakal sa. Jeho žena sa ho spýtala: „Plačeš za ním a pritom si sa s ním bil?!“ Muávija odpovedal: „Beda ti. Ty nevieš, o čo ľudia prišli jeho stratou, o aké poznanie a správny úsudok.“ Muávija totiž napriek všetkému, keď mal nejakú veľmi komplikovanú nábožensko-právnu otázku, ktorú riešil, si písal s Alim, aby zistil aj jeho názor na ňu. Preto o smrti Aliho ďalej povedal: „Odchodom syna Ebí Táleba (Aliho, syna Ebí Táleba), odišlo aj poznanie a správny úsudok.“ Muávijov brat Utba mu nato povedal: „Nech toto od teba nepočujú obyvatelia Šámu!“ Muávija mu odpovedal: „Daj mi s tým pokoj.“⁴⁸⁹

⁴⁸⁷ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 1031

⁴⁸⁸ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 1036

⁴⁸⁹ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 1038

Ali zomrel a zanechal po sebe dvoch dospelých synov: Al-hasana a Al-husejnu, ktorých mal so svojou manželkou Fatimou, dcérou proroka Muhammada. Po smrti Aliho, nastupuje na jeho miesto Al-hasan. Keď Ali zomrel, obyvatelia Kúfy vyjadrili Bejau Al-hasanovi. V Kúfe ostal o trochu dlhšie ako šesť mesiacov. Potom Muávija vyrazil na boj proti nemu. Tu mu Al-hasan poslal návrh na urovnanie celej veci. Návrh znel, že on sa vzdá vedenia štátu s podmienkou, že Muávija a jeho ľudia uznajú, že po smrti Muáviju bude Al-hasan hlavou štátu. Ďalej to podmienil tým, že nikto z obyvateľov Mediny, Hižázu a Iraku, nebude žiadať o nič také, ako žiadali za vlády jeho otca a že splatí zaňho (Muávija za Al-hasana) jeho dlžoby. Muávija s tým súhlasil a bol uzatvorený mier. Bolo to v roku 41 Hižri, rok ktorý bol nazvaný Rokom jednoty (Ám Al-žamáa), pretože sa v ňom celé spoločenstvo zjednotilo okolo jedného kalifu.⁴⁹⁰ Samozrejme, že tento krok bol Al-hasanovi vyčítaný niektorými jeho ľuďmi, keď mu povedali, že je hanbou veriacich. On im ale odpovedal, že hanba je lepšia než oheň. Al-hasan ohňom myslel oheň po súdnom dni, pretože keby neuzatvoril mier, bolo by zmarených mnoho ďalších životov, za ktoré by mohol nieť tarchu hriechu. Pri ďalšej príležitosti mu jeden muž povedal: „Mier s tebou, ty, ktorý si ponížil veriacich.“ Al-hasan odpovedal: „Neponížil som veriacich, ale protivilo sa mi nechať vás pozabíjať len kvôli vládnutiu.“ Al-hasan to jasne vyjadril. Protivilo sa mu mariť životy ľudí, tak zo strany jednej, ako aj zo strany druhej, len preto, aby bol on vládcom islamského štátu. Niekoľko

⁴⁹⁰ Ž. Al-sajúty, História kalifov, str. 317

rokov nato bol Al-hasan v Medine, kde býval, otrávený a tam aj zomrel.

Smrťou Al-hasana sa v podstate začína ďalšia kapitola dejín islamského štátu, ktorou bol prechod k Umejjovskému kalifátu a k absolutistickej vláde rodu Umejjovcov.

Vráťme sa však k prvotnej príčine vzniku rozkolu medzi muslimami po smrti kalifa Osmána. Táto príčina totiž zohrala podstatnú rolu v udalostiach, ktoré neskôr zmenili charakter štátu a voľby hlavy štátu. Už sme uviedli, čo Al-sajúti napísal ohľadom sporu Aliho na jednej strane a Ajiše, Talhu a Al-zubejra na strane druhej, a neskôr aj ohľadom sporu Aliho a Muáviju. Uviedli sme aj to, čo uviedol Ibn Al-arabi a niektorí ďalší učitelia a historici. Dr. Al-salabi uvádza názory viacerých známych islamských učencov z minulosti, ako aj súčasnosti, ktorí na základe ďalších doložených historických zdrojov uvádzajú, že spor Aliho a Muáviju nebol sporom dvoch kalifov o vládu, ale bol to spor jedného kalifu - Aliho s Muávijom, ktorý od neho žiadal vydanie tých, ktorí zavraždili Osmána. To bola podstata prvého sporu. Al-salabi uvádza, že Ibn Tejmija (známy sunnitský učenec, ktorý žil na rozmedzí 13.-14. storočia, 6.-7. storočia Hižri) povedal: „Muávija netvrdil, že je kalifom a ani mu Bejaa nebola vyslovená v čase, keď sa s Alim vojensky stretol. Muávija bojoval s Alim s tým (s presvedčením), že on je kalif a ani s tým, že on si zaslúžil byť kalifom, pričom túto skutočnosť uznávali všetci, vrátane Muáviju, ktorý, keď sa ho na to niekto spýtal, to priznal .. (priznal, že Ali je oprávnenejší ujať sa

vedenia štátu).“⁴⁹¹ Známy sudca a učenec Ibn Al-arabi uviedol, že dôvodom sporu a boja obyvateľov Šámu s obyvateľmi Iraku, spočíval v rozdielnosti postojov oboch skupín. Obyvatelia Iraku vyzývali k tomu, aby sa Alimu udelila Bejaa a aby sa všetci zjednotili okolo jedného imáma. Obyvatelia Šámu zasa vyzývali k uplatneniu trestu voči tým, ktorí zavraždili Osmána a hovorili: „Neudeľme Bejau tomu, kto vo svojom tábore má vrahov.“⁴⁹²

Vráťme sa teraz k obdobiu, keď došlo k udeleniu Ahdu a Bejay Alimu. Bolo zrejmé, že za daných okolností nebol priestor na ustanovenie voliteľov a na rozhodovanie o udelení Ahdu. Celková situácia v štáte bola už iná, než v dobe, keď zomrel kalif Omar. Dokladuje to aj jeden rozhovor, ktorý sa odohral medzi Alim a jeho synom Al-hasanom, po Aliho zvolení na čelo štátu. Al-hasan povedal Alimu: „Veľmi dobre som ti radil, ale ty si ma neposlúchol. Zajtra budeš zabitý a nenájde sa ten, kto by ťa podporil.“ Ali sa spýtal: „Ty sa stále strachuješ ako malé dievča. Čo si mi radil a neposlúchol som ťa v tom?“ Al-hasan odpovedal: „V deň, keď bol Osmán obkľúčený, som ti radil, aby si opustil Medinu. Ak by došlo k jeho zabitíu, aby si v nej nebol prítomný. Potom som ti radil v deň, keď bol zabitý, aby si neprijal voľbu, až kým k tebe neprídu delegácie ľudí ostatných častí štátu a Arabi a kým sa ti nedostane potvrdenie zvolenia od všetkých oblastí.“ Ali odpovedal: „To, čo si mi radil, aby som neprijal zvolenie, kým mi nepríde jeho potvrdenie od ostatných častí štátu, som nebral do úvahy, pretože

⁴⁹¹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 196

⁴⁹² A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 521

základné rozhodnutie o voľbe patrilo Medine doteraz a nechceli sme, aby sa to zmenilo.“⁴⁹³ Dr. Al-salabi ďalej uvádza, že z iných udalostí je zrejmé, že Ali nebol toho názoru, že sa všetka voľba aj potvrdenie majú sústrediť len na Medinu. (Tento názor vyjadril neskôr, vtedy, keď sa obyvatelia Kúfy spýtali, či súhlasí, aby bola Bejaa daná Al-hasanovi a on odpovedal, že im to ani nezakazuje, ani nepovoľuje, nech si vyberú sami.) Ali však videl, že ešte nenastal čas, keď by sa do celého procesu výberu kalifu, mali zapojiť úplne všetky oblasti, vrátane tých, kde bolo veľa nových muslimov, ktorí náboženstvo a jeho zásady ešte dostatočne neovládali.⁴⁹⁴ Uvedený rozhovor Aliho so svojim synom Al-hasanom, odzrkadľuje trochu odlišný postoj k celkovej politickej a spoločenskej situácii, z pohľadu každého z nich. Bol to do určitej miery pohľad staršej a novšej generácie, ako to býva zvykom. Podobne ako Al-hasan, aj Ali si uvedomoval veľké zmeny v politickej a sociálnej skladbe štátu. Ali však, nehladiac na seba, usúdil, že ešte nenastal čas, kedy by politická, sociálna, ale hlavne morálna vyspelosť štátu a jeho obyvateľov, umožnila zapojiť do procesu voľby a navrhovania hlavy štátu, okruh ľudí iných, než boli spoločníci proroka Muhammada, z ktorých ešte nemalá časť žila. To mu zrejme potvrdzovali aj udalosti, ktoré sprevádzali zavraždenie Osmána. Je pritom otázne, čo by bolo nastalo, keby sa nebol Ali ujal vedenia štátu, berúc pritom do úvahy skutočnosť, že vrahovia Osmána boli na slobode, nepotrestaní a mali svojich prívržencov v každom dôležitom meste. Myslíme si, že jednou z veľkých

⁴⁹³ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 198

⁴⁹⁴ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 199

výhod toho, že sa Ali ujal vedenia štátu, bolo, že sa jasne vyprofilovali všetky názorové a mocenské skupiny, ktoré v štáte existovali. To viedlo nakoniec k tomu, že tu vznikli dva proti sebe stojace tábory, tábor Aliho a tábor Muáviju. Až neskôr sa z tábora Aliho oddelila skupina Chavárižov (v ktorej boli mnohí tí, ktorí boli označovaní za vrahov Osmána a ktorí nechceli, aby sa veci upokojili) a začala boj proti Alimu.

Z doterajšieho výkladu môžeme dospieť k niekoľkým základným záverom:

1. Ku koncu doby, v ktorej stál Osmán na čele štátu, sa začala objavovať rebélia a náznaky nespokojnosti niektorých ľudí. Následne sa organizovala skupina, ktorá žiadala o zvrhnutie Osmána. V tomto smere je podstatné, že takáto skupina vznikla a pôsobila najmä v Kúfe, Basre a v Egypte. O nej sa vedelo, ale napriek tomu Osmán nechcel silou zakročiť proti nej a ani to nedovolil.

2. Uvedená skupina sa zorganizovala a jej príslušníci vyrazili smerom do Mediny s jedinou požiadavkou, odstaviť existujúceho kalifa Osmána. Osmán mohol zhromaždiť armádu z radov ľudí, ktorí boli v Medine alebo v Mekke, ktorá by ho ochránila. Mohol tiež povolať späť do Mediny niektoré oddiely, ktoré operovali v iných častiach štátu. Zachovali sa správy aj o tom, že mu Muávija ponúkol armádu, aby ho strážila. Osmán to všetko ale odmietol. Keď ozbrojená skupina dorazila do Mediny, Osmán sa snažil logikou a argumentmi, jej členov odradiť od toho, čo oni chceli. Osmán bol v otázke svojej abdikácie alebo odvolania jednoznačný. Vyjadril sa v tom zmysle, že nevyzlečie košeľu, ktorú mu Boh dal

oblieť. Myslel tým, že bol riadne zvolený a musí byť aj riadne zbavený tejto funkcie. Išlo tu preto skôr o právnu otázku. Osmánovi možno dať za pravdu, že pokiaľ by bol ustúpil, bolo by sa stalo to, že vždy, keď by sa určitej skupine niečo nepáčilo, sformovala by sa do ozbrojenej skupiny, napadla by hlavné mesto štátu a vymenila hlavu štátu. To by spôsobilo chaos, neporiadok a anarchiu. Preto nechcel ustúpiť a žiadal, aby ho muslimovia odvolali tým istým spôsobom, akým ho zvolili. Túto myšlienku podporuje aj skutočnosť, že Osmán odmietal použitie sily na svoju obranu. Nechcel, aby sa celý spor zmenil na občiansku vojnu, aj keby ho to malo stáť život. Osmán svojím postojom vyjadril dve základné právne myšlienky: a) odvolať kalifu môže len zhromaždenie, ktoré ho ustanovilo, alebo zhromaždenie z hľadiska zákonodarnej sily, jemu podobné, b) politické spory sa majú riešiť diskusiou a argumentmi, nie násilím.

3. Ali bol zvolený za kalifu. Toto zvolenie uznali a potvrdili mnohé oblasti štátu. Muávija sa zdržal a dal Alimu podmienku, že uzná jeho zvolenie, pokiaľ mu vydá tých, ktorí zavraždili Osmána. Ak to niečo dokazuje, tak to, že tu nešlo v prvom rade o boj o moc, ale skôr o dva právne princípy stojace proti sebe. Ali bol totiž riadne zvolený na čelo štátu. Podobne ako Muávija, Ajiša, Talha a Al-zubajr, aj on chcel potrestať tých, ktorí zabili Osmána. Chcel však najprv stabilizovať štát a neskôr týchto vrahov postaviť pred nezávislý a spravodlivý súd. Na druhej strane Muávija chcel čo najrýchlejšie potrestať tých, ktorí zabili kalifu Osmána. Trval na tom jednak preto, že Muávija bol Osmánovým príbuzným, takže mu náležalo (a bolo jeho povinnosťou), v zmysle uznávaných

zvykov a práva, žiadať o odplatu za zabitie Osmána pre tých, ktorí ho zabili, a jednak chcel, aby boli títo potrestaní čo najskôr, ako výstraha pre každého, kto by chcel konať svojvoľne, ako oni konali. Zaraziť podobné vyčíňanie davu bolo pritom aj súčasťou odkazu Osmána, keď trval na tom, že odvolať ho môže len zhromaždenie, ktoré ho ustanovilo.

Uviedli sme, že viacerí členovia skupiny, ktorá zabila Osmána, patrili k významnejším arabským kmeňom. To znamenalo, že pokiaľ by neboli za svoj čin riadne potrestaní, tak by to bol signál možnosti takéhoto svojvoľného konania kedykoľvek. Na strane druhej, pokiaľ by boli potrestaní bez spravodlivého súdu, mohli by to spôsobiť vzburu ich kmeňov, t. j. občiansku vojnu, vyhnutie sa ktorej bolo tiež súčasťou Osmánovho odkazu.

Ťažko z dnešného hľadiska posúdiť, kto mal väčšiu pravdu, či Ali, alebo Muávija. Ľudia, ktorí sa uvedených udalostí zúčastnili, prežívali ich a museli počas nich robiť dôležité a zásadné rozhodnutia, sa na ne pozerali z iného uhla pohľadu než ľudia, ktorí v tom čase nežili, prišli až neskôr a uvedené udalosti len komentovali. Aj v súčasnosti je nesmierne ťažké uvedené udalosti posudzovať z pohľadu ľudí, ktorí sa ich nezúčastnili, neprežívali ich a nemuseli v danej chvíli robiť dôležité a zásadné rozhodnutia. Každá skupina mala svoj právny názor a každá skupina si ho aj obhajovala. Isté je jedno, že existovali menšie skupiny ľudí, ktorí chceli, aby boje a spory pokračovali. Preto keď po veľkých stratách z oboch táborov nastala skutočná možnosť mieru, objavili sa Chavárižovia, ktorí sa proti Alimu postavili s veľmi chabými argumentmi. Existencia týchto menších, niektorých radikálne zmýšľajúcich skupín,

nakoniec viedla k zavraždeniu Aliho, práve členmi jednej z nich, a to členmi skupiny Chavárižov.

Jednou z charakteristických črt všetkých štyroch kalifov po smrti proroka Muhammada bolo, že oni mali starosť skôr o štát a o to, aby ho riadne a spravodlivo riadili, pričom dávali tomu prednosť pred samotným svojím životom. Pri tak veľkej zodpovednosti, museli všetky svoje potreby a potreby svojich rodín podriaďovať tejto zodpovednosti. Dokladujú to mnohé skutočnosti, ako napr. spôsob, akým si Omar stanovil svoju výplatu. Ďalej to bola skutočnosť, že Osmán prísne zakázal zakročiť proti tým, ktorí sa voči nemu vzbúrili. Dokladuje to, v konečnom dôsledku, aj skutočnosť, že ani jeden z uvedených kalifov (podobne ako to bolo predtým u proroka Muhammada) nemal osobnú stráž a ani nepomyslel na jej zriadenie, napriek niektorým nástrahám, ktoré na nich číhali a o ktorých vedeli.

2.5.2 Niektoré vlastnosti Aliho Bin Ebí Táleba

Keď sa Ali ujal vedenia štátu, prvá kázeň, ktorú pred muslimami predniesol, bola nasledujúca: „Boh najvznešenejší zoslal dole Knihu (Korán), ktorá usmerňuje k tomu, čo je správne. Objasnil v nej dobro a zlo. Vezmite si preto dobro a zanechajte zlo. Povinnosti uložené Bohom vykonávajte Bohu a On vás odmení rajom. Boh ustanovil zákazy, ktoré nie sú neznáme, pričom zákaz siahť na život muslima uprednostnil pred všetkými ostatnými zákazmi a zdôraznil muslimom, aby sa držali oddanosti a vyzývania len Jeho,

nikoho iného. Muslim je ten, pred jazykom a rukou ktorého sú ostatní muslimovia ochránení, iba ak by išlo o uplatnenie pravdy (muslim je ten, kto svojimi rečami a silou neubližuje ostatným). Nie je dovolené ubližovať muslimovi, ale treba sa správať k nemu len tak, ako to má rád. Starajte sa o veci verejné .. ľudia sú pred vami, a za vami je Hodina (súdny deň, ktorý príde). Starajte sa menej o úžitky tohto života a dosiahnete dobrý koniec, veď ľudia dúfajú v ten život konečný. Bojte sa Boha ohľadom ľudí Jemu oddaných a ohľadom jeho krajín. Veď ste zodpovední nielen za miesta a zem, ale aj za zvieratá, ktoré tam sú. Bojte sa Boha najvznešenejšieho a nedopustite sa neposlušnosti. Ak by ste videli dobro, tak podľa neho konajte a ak by ste videli zlo, tak ho zanechajte.“⁴⁹⁵ Pri tejto kázni je potrebné brať do úvahy, že Ali ju predniesol pred muslimami tam prítomnými, tesne po Osmánovom zavraždení. Niesla však v sebe mnohé odkazy o tom, že nik nesmie byť zabitý bez právneho dôvodu a bez spravodlivého súdu. Odkazovala, že každý zodpovedá za to, ako sa správa k tomu, čo nám Boh zveril, vrátane krajiny a zvierat, ktoré sa v nej nachádzajú. Zodpovedá aj za to, ako sa správa, či v súlade s tým, čo je dobré alebo prikloním sa k tomu, čo je zlé.

V súlade s uvedeným, Ali neskôr hovoril: „Radiť sa s ostatnými je cesta k správne mu usmerneniu. Riskuje ten, kto si postačuje len so svojím názorom.“ Ďalej povedal: „Radiť sa s ostatnými je veľká podpora. Najhoršia príprava je opierať sa len o vlastný názor.“⁴⁹⁶

⁴⁹⁵ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 201

⁴⁹⁶ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 237

Vo vzťahu k poznaniu, Ali nasledoval to, čo sa od proroka Muhammada naučil. Vystríhal ľudí napr. pred zanechávaním vzdelávania alebo nevyhľadávaním poznania z dôvodu ostychu. Ali povedal: „Nech sa nikto z vás neostýcha, ak by niečo nevedel. Nech sa to učí. Nech sa neznalý neostýcha spýtať sa na to, čo nepozná.“⁴⁹⁷ Ďalej Ali povedal: „Učte sa vedu a poznanie a stane sa známym, že ich ovládáte. Konajte podľa toho, čo ste sa naučili, budete patriť medzi tých, ktorí sú znalí.“ Pritom Ali hovoril, že vedec a ten, kto má poznanie, sa nazýva vedcom len vtedy, keď vedu a poznanie, ktorému sa naučil a ktoré má, aj skutočne používa a aplikuje. Hovoril: „Vy, ktorí nosíte v sebe poznanie, robte podľa neho. Vedec je ten, kto robí podľa poznania, ktoré má a čie skutky sa zhodujú s poznaním, ktoré má.“⁴⁹⁸ Ďalší zaujímavý výrok Aliho uvádza: „Boh nevzal záväzok od tých, ktorí nemajú poznanie, že sa budú učiť a vzdelávať, kým (najprv) nevzal záväzok od tých, ktorí majú poznanie, že budú ostatných učiť.“⁴⁹⁹ Ali tu zrejme mal na mysli, že ak niekto má poznanie, mal by ho učiť ľudí a pomáhať nim, pretože bez toho, aby toto svoje poznanie využil, neprinesie ostatným ľuďom takmer žiaden úžitok.

Ali bol podobne ako prorok Muhammad, Abú Bakr a Omar, známy tým, že žil jednoduchým životom, napriek tomu, že bol kalifom a mohol si dovoliť, čo len chcel. Mal jednoduché šaty, ktoré boli sem tam zaplátané, jedol jedlo podobné tomu, čo ostatní ľudia jedli. Nemal záujem brať si zo života pozemského viac než to, čo

⁴⁹⁷ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 207

⁴⁹⁸ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 208

⁴⁹⁹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 213

mu vystačilo na normálny a jednoduchý život. Hovorieval, že o prehnané pôžitky tohto života pozemského nemá záujem. Hovorieval, že vzdať sa pôžitkov života najnižšieho znamená mať na pamäti, že tento život terajší je krátky a že treba ďakovať za to, keď sa človeku dostane dobrodenie, a vyhýbať sa veciam zakázaným.⁵⁰⁰ Napriek tomu nebýval zamračený, ani veľmi prísny v bežných záležitostiach. Mal usmievavú tvár a prijímal ľudí s úsmevom.⁵⁰¹

V zachovaných správach sa napr. uvádza, že Ali raz kúpil svojim deťom d'atle, ktoré odniesol v plachte. Ľudia okolo mu povedali: „Pomôžeme ti, princ veriacich!“ On odpovedal: „Nie, otec detí má väčšie právo, aby to odniesol a priniesol (domov).“⁵⁰² Ali hovorieval: „Ak je človek skromný, táto jeho skromnosť mu pridá na vznešenosti.“⁵⁰³

Jednou z ďalších vlastností Aliho bolo aj cítenie s ostatnými. Prejavovalo sa to vo viacerých smeroch. Jedným z nich bolo, že bral ohľad aj na chudobných a ak chcel pomáhať, či už osobne alebo z pozície hlavy štátu, robil tak s ohľadom na toho, kto o pomoc žiadal. Raz k Alimu prišiel muž a povedal mu: „Princ veriacich, mám prosbu o pomoc, o ktorú som najskôr požiadal Boha najvyššieho, aby mi ju splnil, ešte predtým než som za tebou prišiel. Ak by si mi ju splnil, vďakou by som velebil Boha a poďakoval by som ti. Ak by si mi ju nesplnil, vďakou by som Boha velebil

⁵⁰⁰ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 218

⁵⁰¹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 220

⁵⁰² A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 222

⁵⁰³ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 222

a ospravedlnil by som ťa, že si mi ju nesplnil.“ Ali mužovi povedal: „Napíš na zem, čo potrebuješ, pretože nerád by som videl akékoľvek poníženie v tvojej tvári pri tvojej žiadosti.“ Muž napísal: potreboval by som to a to. Ali prikázal, aby mu priniesli odev. Vzal ho a dal ho mužovi. Potom Ali povedal: „Prineste mi dináre.“ Bolo mu prinesených 100 dinárov, ktoré dal mužovi. Al-asbag, ktorý u Aliho sedel, sa Aliho spýtal: „Princ veriacich, odev a k tomu ešte 100 dinárov?!“ Ali odpovedal: „Počul som posla Božieho hovoriť: „Prejavujte ľuďom úctu, ktorú si zasluhuje ich postavenie.““ Ali pokračoval: „Takéto vysoké je postavenie tohto muža u mňa.“⁵⁰⁴ Išlo pritom o chudobného muža, ktorý nemal žiadne významné spoločenské postavenie. Aj tak Ali videl v ňom bohabojnosť a úprimnosť, preto si získal uňho vysoké postavenie, keď mal rozhodnúť o jednorazovej sociálnej pomoci, ktorú mužovi nadelil. Keď bolo vidieť, že sa niekto ostýcha predložiť svoju žiadosť o pomoc a Ali si to všimol, tak mu to uľahčil, aby ho nevystavil poníženiu alebo tomu, že mu nepomôže preto, lebo on nedokázal povedať, že potrebuje pomoc. Aj takéto správanie si Ali osvojil od proroka Muhammada počas jeho sprevádzania.

Muávija Bin Ebí Sufján (prvý umejjovský kalif) požiadal raz Dirára Bin Damiru Al-kinániho, aby mu opísal Aliho. Ten mu ho opísal slovami: „Nerobil mu spoločnosť tento život a jeho pôžitky, ale robila mu spoločnosť noc a jej tma. Prisahám na Boha, že som ho videl niekoľkokrát, keď prišla noc, jej hviezdy takmer zmizli, on sa modlil za noci a hovoril tomuto životu terajšiemu: „Rozlúčil

⁵⁰⁴ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 224

som sa s tebou. Tvoje trvanie je krátke, posedenie v tebe nie je obzvlášť čestné a nebezpečenstvo tvoje je primalé. Ach jaj, veru zásoby na cestu sú malé, cesta je pridlhá a samota je počas nej.““ Muávijovi stiekli slzy po brade, začal si ich utierať rukávom svojho odevu, pritom bolo počuť, že tí, čo uňho sedeli, plakali. Muávija povedal: „Veru, taký bol Abá Al-hasan (otec Al-hasana), nech ho Boh zahrnie Svojou milosťou.“⁵⁰⁵

Ali vždy ďakoval Bohu za to, čo mu On dal. Hovoril, že jedným zo spôsobov ďakovania za dobrodenie Božie je aj odpúšťanie svojmu nepriateľovi. Ali povedal: „Ak by si premohol svojho nepriateľa, tak nech tvoje odpustenie jemu je spôsob, akým ďakuješ za to (Bohu), že si ho premohol.“⁵⁰⁶

Aliho skromnosť sa prejavovala aj v jeho zmysle pre spravodlivosť. Nikdy totiž nerozhodoval o niečom, čo sa ho týkalo, sám, aj keď bol hlavou štátu. Sudca Šurejh uviedol: „Keď Ali vyrazil do boja s Muávijom, zistil, že mu chýba štít. Keď sa boj skončil a on sa vrátil do Kúfy, uvidel, ako jeho štít na trhu predáva jeden židovský obchodník. Ali mu povedal: „Toto je môj štít. Ani som ho nepredal, ani nepodaroval.“ Obchodník odpovedal: „Je to môj štít a je v mojej držbe.“ Ali povedal: „Tak pôjdeme za sudcom.“ Prišli k sudcovi Šurejho. Ali si sadol po boku Šurejha a obchodník pred sudcu. Šurejh povedal: „Povedz, princ veriacich.“ Ali povedal: „Áno. Tvrdím, že tento štít, ktorý je v ruke tohto židovského obchodníka, je môj. Nepredal som ho, ani som ho nikomu

⁵⁰⁵ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 227

⁵⁰⁶ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 231

nepodaroval.“ Šurejh povedal: „Princ veriacich, predlož dôkaz.“ Ali povedal: „Áno. Kanbar (bol to Aliho sluha), Al-hasan a Al-husejn (boli to dvaja Aliho synovia) dosvedčia, že tento štít je môj.“ Šurejh povedal: „Svedectvo syna v prospech otca nie je prípustné.“ Povedal (Ali): „Svedectvo muža, ktorý patrí medzi obyvateľov raja, sa neprijíma?! Počul som posla Božieho povedať: Al-hasan a Al-husejn sú pánmi mládencov v raji.“ (Sudca napriek tomu, že osobne bez výhrad dôveroval tomu, čo Ali a jeho obaja synovia hovorili, nepripustil ich svedectvo v tomto prípade v prospech Aliho.) Židovský obchodník nato povedal: „Princ veriacich išiel predniesť celú vec pred svojho sudcu a jeho sudca vyniesol rozsudok v jeho neprospech?! Svedčím, že takto má pravda vyzeráť. Svedčím o tom, že niet boha okrem Boha a že Muhammad je jeho poslom. A svedčím o tom, že štít je tvoj. Keď si išiel na svojej ťave smerom k Siffínu, v noci ti spadol, tak som ho vzal.“ Ali mu povedal: „Keďže si to priznal, je tvoj“. Ali mu dal k nemu ešte aj koňa. Šurejh dodal: „Neskôr som videl (toho obchodníka), ako išiel bojovať popri Aliho boku proti tým, ktorí sa proti nemu obrátili v Al-nahraváne.“⁵⁰⁷

K uvedeným vlastnostiam Aliho patrili, ako to bolo u proroka Muhammada a u prvých troch kalifov, aj spravodlivosť a rovnosť. Ali sa totiž aj v otázke sociálnej pomoci a pomoci poskytovanej štátom, riadil zásadou spravodlivosti a rovnosti. Bolo mu jedno, či išlo o Araba, nearaba, vysoko postaveného, alebo nie a pod. Príkladov toho bolo viacero. Napr. raz, keď Ali rozdával pomoc, dal

⁵⁰⁷ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 238

dvom ženám rovnakým dielom jedlo aj finančnú pomoc. Jedna žena bola Arabka a jedna nie. Prvá sa ohradila a povedala: „Ja som, prisahám na Boha, žena z arabského rodu a ona patrí k nearabským obyvateľom.“ Ali jej odpovedal: „Prisahám na Boha, že nevidím, že by mali prednosť synovia Ismáila pred synmi Isháka v pomoci, ktorú rozdeľujem.“⁵⁰⁸ Ali tým myslel synov proroka Ismáila, z potomstva ktorého pochádzali Arabi a synov proroka Izáka, z potomstva ktorého pochádzali židia. Išlo pritom o názornú vetu, ktorou Ali vyjadril, že nie je v tomto smere vôbec rozhodujúci pôvod, národnosť alebo rod. Niektorí ľudia sa taktiež ohradili a požiadali Aliho, aby pri deľbe uprednostnil Qurejšovcov a Arabov pred ne-arabmi a tými, ktorí žili na územiach, ktoré boli nedávno pripojené k islamskému štátu. Ali povedal: „Nie, prisahám na Boha. Keby boli tieto rozdeľované majetky moje, bol by som ich rozdelil rovným dielom medzi nich všetkých. Ako by som ich inak mohol rozdeliť, keď sú to ešte k tomu aj ich majetky?“⁵⁰⁹ Ali tým myslel, že tieto majetky sa vyberajú od všetkých obyvateľov štátu, preto majú na ne všetci rovnaký nárok.

O spravodlivosti a neubližovaní ostatným, Ali povedal: „Je veru zlá batožina a zásoba tá, ktorú si človek ponesie do času určeného stretnutia, ak táto zásoba pochádza z ubližovania ľudom.“ Ubližovanie ľudom v akejkoľvek jej forme je veľmi zlá zásoba skutkov, ktorú si človek so sebou nesie na určený súdny deň.

⁵⁰⁸ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 240

⁵⁰⁹ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 240

Okrem uvedeného sa zachovali aj niektoré Aliho známe výroky. Z nich uvedieme:

„Česť spočíva v zásluhách a slušnosti, nie v pôvode a príslušnosti k rodu.“

„Krása cnostného správania je žiarivejšia, než krása telesná.“

„Ten, kto ostatným závidí, nenájde pokoj duše.“ O závidi tiež povedal: „Ten, kto závidí, vylieva si zlosť na tom, kto mu nič neurobil.“

„Ten, kto pravdu len zriedka hovorí, ten si zriedkakedy nájde priateľa.“

„Nepozerať sa na to, kto čo povedal, ale na to, čo kto povedal.“

„Najlepší z ľudí sú tí, ktorí pomáhajú ostatným ľuďom.“

„Nebud' otrokom niekoho iného, veď ti Boh dal, aby si bol slobodným.“

„Ľudia spia! Keď zomrú, vtedy sa prebudia.“

„Ľudia chovajú nepriateľstvo voči tomu, čo nepoznajú.“⁵¹⁰

⁵¹⁰ A. Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 268-270

3. Islamský štát v nasledujúcich storočiach

3. Islamský štát v nasledujúcich storočiach

Kalifát dynastie Umejjovcov sa začal prvým kalifom z ich radov, ktorým bol Muávija Bin Ebí Sufián. Muávija bol známy najmä svojou trpezlivosťou, rozvážnosťou a rozumom.

Muávija bol prvým kalifom, ktorý poveril vedením islamského štátu svojho syna ešte za svojho života. Tým v podstate obyvateľov štátu primäl k tomu, aby pod jeho dozorom súhlasili s Bejaou pre jeho syna Jezída. Dokladuje nám to udalosť, ktorá s tým súvisela. Muávija totiž poslal svojmu správcovi Marvánovi, ustanovenému pre Medinu (ujatím sa vlády Muávija preniesol hlavné mesto štátu z Mediny do Damašku v Sýrii), aby získal pre jeho syna Jezída bejau od obyvateľov Mediny a aby ho tým uznali za kalifa po smrti Muáviju. Marván predniesol verejný prejav, v ktorom povedal: „Princ veriacich sa rozhodol, že po ňom nastúpi do vedenia štátu jeho syn Jezíd, v zmysle tradície po Abú Bakrovi a Omarovi.“ Keď to Abdulrahmán Bin Ebí Bakr počul, vstal a povedal: „Veru nie. To je tradícia po vládcoch Perzie a po Cézarovi. Abú Bakr a Omar to nikdy nepostúpili svojím deťom, ani nikomu zo svojej rodiny.“ Tu sa jasne javí rozdiel medzi obdobím Rášidovského kalifátu a Umejjovského kalifátu. Takýchto prejavov na adresu Muáviju

a na jeho požiadavky, bolo mnoho zo strany prorokových spoločníkov alebo ich detí. Nepomohlo to ale nakoniec v ničom.⁵¹¹

Napriek všetkému, čo sme uviedli a napriek nezhodám a rozkolom, neprevládalo nepriateľstvo medzi hlavnými aktérmi politickej scény. Boli to zväčša muslimovia, ktorí žili a islam prijali za čias posla a proroka Muhammada. Naučili sa od neho základné zásady islamu a to, ako sa správať jeden k druhému. Politický charakter ich sporu pritom zvyrazňovali pri každej príležitosti, aby bolo jasné, že nejde o spor náboženského alebo obdobného charakteru. Preto napr. aj v čase, keď bol Osmán obkľúčený vo svojom dome, vchádzali tam mnohí muslimovia, bez obmedzenia. Okrem toho aj Osmánov postoj k celej záležitosti, fakticky vyjadroval jej politický charakter. Aj keď sa v politických názoroch nezhodovali, navštevovali sa a udržiavali spoločenské a iné vzťahy. Výnimky z takéhoto správania samozrejme nájdeme, ale ono v podstate prevládalo.

Počas vlády rodu Umejjovcov, sa rozšírilo územie islamského štátu na východ, aj na západ. Upevnil sa aj štát v Andalúzii v Španielsku a začal rozkvitať.

Nástupníctvo vo vedení štátu pokračovalo aj počas Abbásovského kalifátu, ktorý nasledoval po Umejjovskom kalifáte. Potom prišlo obdobie rozdrobenosti, rôzne vpády a rozpad islamského štátu na staré a novovytvorené štáty, ktoré už existovali samostatne. Až nástupom Osmanskej ríše sa znova zjednotila časť niekdajšieho islamského štátu pod jej vládou. V 19. a 20. storočí sa

⁵¹¹ Ž. Al-sajúty, História kalifov, str. 327

územia, na ktorých žila väčšina obyvateľstva vyznávajúca islamské náboženstvo, znova formovali. Niektoré štáty a útvary zanikali, iné vznikali. Myšlienka jednotného islamského štátu však ostala v mysliach muslimov živá dodnes.

Rafiq Al-azm o dôvode odklonenia sa od systému šúry po Rášidovskom kalifáte, napísal: „Táto forma vládnutia pokračovala len počas vlády Rášidovského kalifátu. Bolo tomu tak napriek beduínskemu charakteru ľudí a ich prirodzenej inklinácii k slobode, čo si vyžadovalo pokračovanie zastupiteľského spôsobu vládnutia v arabských krajinách. Ľudia boli ale prinútení porušovať svoj prirodzený inštinkt odvtedy, čo bol založený štát Bení Marvána v strede cudzích kráľovstiev. Jeho kalifovia sa dostali do blízkeho styku s cudzími národmi z radov Peržanov a Rimanov. Uvideli tak stupeň nadvlády bývalej vlády voči poddaným, ako aj jej absolutistickú silu, ktorá bola nad silou svedomia, ktorá bola postavená nad slobodu a spravodlivosť a nebola závislá od nich. Duša sa niekedy zafarbí farbou prostredia, v ktorom sa nachádza a jej správanie a mravy sa menia v závislosti od pôvodu a miesta. Uvedeným kalifom sa preto zapáčila absolútna vláda a zvíťazil u nich diktát prostredia nad diktátom prirodzeného inštinktu. Nechali sa viesť túžbou duše po absolútnej vláde ..., napriek tomu, že obdobie vládnutia Bení Marvána (Umejjovský kalifát) bolo obdobím, do ktorého sa vkladala nádej, že sa budú žať plody demokracie, ktorej semená zasiali rášidovskí kalifovia ..., myslíme si pritom, že obrat v postoji arabského spoločenstva a priklonenie sa k túžbam kráľov z rodu Bení Marvána nastalo v dôsledku tej zmesi, z ktorej sa vtedy skladalo telo islamskej spoločnosti, najmä z príslušníkov

Nabatijovcov, Peržanov, Rimanov .. Keby (kalifovia rodu Bení Marván) boli vedeli, že vláda postavená na zastupiteľskom systéme je podmienkou zachovávania štátov a oporným múrom vlády, ktorý ich chráni pred turbulenciami novovzniknutých štátov, neboli by sa priklonili k absolutizmu a neboli by zbúrali základy šúry. Keby boli kalifovia rodu Bení Marván ďalej šli po ceste rášidovských kalifov, ktorá jasne určovala vládu nad ľuďmi podľa základov šúry, neutláčania slobody myslenia a myšlienky, veru, prisaháme na Boha, Benú Al-abbás (myslia sa tým abbasovskí kalifovia z rodu Bení Al-abbás) by neboli našli nikoho, kto by podporil ich výzvu a chcel by, aby oni vládli. Uchylujú sa ľudia snáď k zvrhnutiu kráľov, k neposlušnosti voči štátom, k snahe o ich zmenu, z iného dôvodu než zo skazenosti vlády a skazy srdc poddaných pod ťarchou nespravodlivosti a násilného utláčania ..?⁵¹²

Dr. Al-salabi o tom napísal: „Toto náboženstvo (Islam) je určené všetkým ľuďom. Preto sa nemôže za žiadnych okolností stať, aby bolo obmedzené na jednu vládnu rodinu a na to, že vláda by sa dedila, ako majetky. Ak sa v nasledujúcich storočiach stalo tak, ako to bolo u Umejovcov a Abbásovovcov a iných, to nič nemení na základnej zákonnej zásade. Všetko, čo je v rozpore so základnou zákonnou zásadou, je len dočasné a nepatrí k ustáleným zásadám náboženstva Bohom určeného. Je preto potrebné takéto obmedzené

⁵¹² Z. Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórie, str. 70-71

chápanie úplne odstrániť z islamského myslenia, aby ono ostalo čisté a jasné.“⁵¹³

⁵¹³ A. Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, str. 880

4. Islamský štát ako pojem

4. Islamský štát ako pojem

V predchádzajúcom výklade sme uviedli spôsob, akým sa ustanovenie do vedenia štátu dialo, najmä počas obdobia Rášidovského kalifátu. Uviedli sme aj právne stanoviská niektorých významných učencov, sudcov a právnych teoretikov.

Ujasnili sme si, že spôsob ustanovenia a voľby do vedenie štátu, sa uskutočňovali na základe dvoch procesných úkonov, ktorými boli Ahd a Bejaa, pričom prostredníctvom Ahdu sa navrhoval kandidát na voľbu a prostredníctvom Bejay sa on potom volil a potvrdzoval.

Aby sme však výklad celej problematiky komplexnejšie dotvorili, zhrnieme právne stanoviská a závery významnejších učencov, sudcov a právnych teoretikov právnych škôl väčšinového islamského sunnitského smeru.

Názory právnych autorít možno rozdeliť na dva základné prúdy.

1. Prvý hovorí, že navrhnutie (Ahd) a voľbu (Bejaa), treba uskutočniť v každej oblasti islamského štátu, aby bola platná.

2. Druhý prúd hovorí, že postačí, ak je navrhnutá osoba, navrhnutá (je jej daný Ahd) a následne potvrdená (Bejaa) v hlavnom meste štátu. Druhý prúd sa potom rozdelil na tri skupiny:

a) Prvá skupina zastala stanovisko, že Ahd a Bejaa sa uskutočnia poverením a následným potvrdením zo strany piatich významných voliteľov, ako to bolo pri voľbe Abú Bakra a Omara.

b) Druhá skupina zastala stanovisko, že Ahd a Bejaa sa uskutočnia tromi voliteľmi tak, že jedného zo svojho stredu navrhnu a potvrdia.

c) Tretia skupina zastala stanovisko, že tak Ahd ako aj Bejaa sa uskutočnia jednou osobou, ktorá navrhne a aj potvrdí osobu kalifu.

Pritom si treba všimnúť, že čím ďalej sa dostávame od doby, keď sa vedenia štátu ujal prvý kalif Abú Bakr, tým viac sa začínajú prejavovať a silnieť náznaky absolutistických právnych teórií a stanovísk.

Uvedené názorové rozdielnosti (niekedy až diametrálne) v konečnom dôsledku vystihujú aj skutočnosť, že v základných prameňoch islamského náboženstva, ani práva, nebol daný žiaden model štátu a vlády. Boli v nich vyjadrené len základné zásady a princípy, na ktorých má byť takýto štát vybudovaný.

Dr. Muhammad Júsef Músa v tejto súvislosti napísal: „Podľa nášho názoru, hovoriť, že imáma (vládcu) možno ustanoviť voľbou a poverením piatimi alebo menším počtom osôb, je bezpochyby mylné. Žiadny takýto názor vyjadrený tým, kto ho povedal, nie je správny. Veď Bejaa žiadneho z kalifov Rášidovského obdobia sa neuskutočnila bez toho, aby sa voľby nezúčastnili tie najvýznamnejšie osobnosti a bez toho, aby táto voľba nebola následne aj potvrdená (ostatnými) ľuďmi zvolením tohto kalifa.“ Čisto z praktického hľadiska Dr. Músa dodal: „Povedať, že voľba

a potvrdenie nie sú právoplatné a zákonné, bez potvrdenia voľby významnými osobnosťami v každej oblasti štátu, je myšlienka, ktorá by sa dala ťažko zrealizovať, zvlášť preto, že islam sa snaží o jednotnosť slova, aby sa ľudia nerozdeľovali a o to, aby sa ľudia rýchlo dozvedeli, kto sa bude starať o ich záležitosti po smrti kalifa.“ Na záver Dr. Músa zaujíma stanovisko: „Sme toho názoru, že najlepšie a najpriateľnejšie názory a stanoviská sú tie, ktoré hovoria, že ustanovenie osoby do vedenia štátu sa má uskutočniť na základe názoru a voľby každého, názor a stanovisko ktorého možno získať. Na základe toho sa uskutoční návrh osoby, ktorá sa má zvoliť (Ahd) a následne aj potvrdenie a voľba zo strany väčšiny ummy (spoločenstva). Tým naplníme to, čo Boh, nad ktorého vyššieho niet, uložil: „... a o veciach, ktoré sa ich týkajú, sa navzájom radia ..“ (Korán 42:38)“⁵¹⁴

Uvedený záver Dr. Músu (pričom takýto právny názor zastávajú aj iní významní učitelia a právnici teoretici) je podstatný v tom, že vyjadruje minimálne predpoklady na zákonnosť poverenia a voľby, keď určuje, že obmedzenie poverenia a voľby len na určitý počet osôb, nemá žiadnu zákonnú oporu v základných prameňoch islamského náboženstva a ani islamského práva. Na strane druhej, ak berieme do úvahy rôzne možné problémy a prekážky, uvedený záver konštatuje, že poverenia a voľby by sa malo zúčastniť čo najviac ľudí, ktorí sú v čase konania poverenia a voľby dostupní.

⁵¹⁴ M. Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdia s tým spojené, str. 96

Z doterajšieho výkladu možno zadefinovať niekoľko charakteristických znakov spôsobu voľby hlavy štátu, v zmysle islamského náboženstva a islamského práva. Je potrebné pritom zdôrazniť, že len zásady uvedené v prvom bode sú uvedené v základných prameňoch islamského náboženstva. Zvýrazniť je však potrebné aj ďalšiu podstatnú skutočnosť, že ak autori, učenci a právne autority hovoria o forme vlády, vždy sa snažia hovoriť o systéme, ktorý vychádza z islamského práva a ktorý by preto mal byť platný v každom čase. Hovoria o celkovom systéme vo všeobecnosti. Zvyšné charakteristické znaky voľby a vlády, si potom už prax a právna veda, vytvorili postupne.

1. Základné pramene islamského náboženstva (z ktorého aj islamské právo vychádza) stanovujú len základné zásady a princípy, podľa ktorých sa majú spravovať verejné záležitosti a verejný záujem. Na prvom mieste sú to zásady spravodlivosti, právneho štátu, vzájomného poradenstva, pravdy, ochrany verejného záujmu pred súkromným záujmom s rešpektovaním súkromného záujmu a ďalšie.

2. Zvýrazňuje sa tu postavenie jednej silnej osoby vo vedení štátu. Ak by sme to mali porovnať s dnešnými formami vlády, pôjde o demokraciu s prezidentskou formou vlády, kde je posilnené postavenie prezidenta.

3. Osobitným znakom navrhovania hlavy štátu je, že navrhnutie osoby sa zveruje voliteľom, t. j. určitému okruhu ľudí, ktorí zohrávajú významnú rolu v spoločnosti, tzv. Ahl Al-hal wa Al-aqed (ľudia, ktorí majú významné slovo v spoločnosti). Kvôli ľahšiemu

pochopeniu, môžeme tento spôsob navrhovania sčasti porovnať s dnešným systémom voľby amerického prezidenta, ktorý je rozdelený do dvoch etáp. Prvá etapa je voľba kandidáta a druhá etapa je samotná voľba prezidenta z už zvolených (poverených) kandidátov.

Špecifikum systému vlády podľa islamského práva však spočíva v tom, že okruh voliteľov, t. j. osôb, zúčastňujúcich sa na voľbe kandidáta, sa tvorí z osôb, ktorých slovo je v spoločnosti rešpektované a v spoločnosti majú aj veľký vplyv. Tento systém sleduje jednu zásadnú vec, a to, že významné osobnosti spoločnosti majú veľký vplyv na spoločnosť a na názory ľudí v spoločnosti, preto ich slovo a voľba sú predpokladom toho, že vo vnútri spoločnosti nedôjde ohľadom navrhutej osoby k väčšiemu rozkolu. Pritom je potrebné zdôrazniť, že pod významnými osobnosťami sa nemyslia majetní alebo inak sa prezentujúci ľudia. Myslia sa nimi vážené osobnosti spoločnosti, ktoré si získali túto váženosť na základe uznania a zásluh v spoločnosti. To znamená, že k nim nemôžu patriť len majetní ľudia, ale k nim majú patriť aj ľudia rôznych profesií alebo v spoločnosti utvorených skupín (etnických, náboženských, profesijných, záujmových a iných.) Predpokladá sa totiž, že vplyv každého z týchto ľudí, v rámci svojej skupiny ľudí, ktorí ich nasledujú (a následne aj volia hlavu štátu), je do veľkej miery zárukou priechodnosti navrhutej osoby na hlavu štátu. Ďalším cieľom vytvorenia takejto skupiny voliteľov je, aby bola zvolená osoba na dostatočnej morálnej, intelektuálnej a profesijnej úrovni na to, aby mohla zastávať takú dôležitú úlohu v spoločnosti, akou je vedenie štátu a správa vecí verejných. Nie je pritom

jednoznačne zadefinovaný spôsob výberu týchto významných osobností. Je to zrejme ponechané na okolnosti existujúce v určitej konkrétnej dobe a mieste, na dané spoločenské a politické pomery. V každom prípade, ako sa vyjadril aj Dr. Músa, ide o to, aby sa spoločenstvo nerozdelilo a nenastal v ňom rozkol.

4. Voľba (potvrdenie) navrhutej osoby ľuďmi. Tu sa už ľuďmi myslia všetci ľudia, bez ohľadu na akúkoľvek ďalšiu špecifickosť alebo vlastnosť (samozrejme berúc do úvahy požiadavku veku, spôsobilosti na právne úkony, a ďalšie všeobecné požiadavky). Berúc do úvahy názor vyjadrený Dr. Músom, je možné skonštatovať, že je tu vyjadrená potreba voľby - potvrdenia navrhutej osoby všetkými ľuďmi, obyvateľmi štátu. Pokiaľ to ale z technických príčin nie je možné, tak aspoň voľby - potvrdenia navrhutej osoby čo najväčším možným počtom obyvateľov štátu. Otázka, ktorá ostáva do veľkej miery otvorená, spočíva v tom, akú väčšinu je potrebné dosiahnuť na zvolenie - potvrdenie navrhutej osoby. Na strane druhej, vychádzajúc z toho, že je možné, že nakoniec bude navrhnutá len jedna osoba, na jej zvolenie bude zrejme postačovať nadpolovičná väčšina ľudí, ktorí sa mohli voľby zúčastniť.

Ďalšou, nemenej dôležitou otázkou, je otázka, čo s tými, ktorí nakoniec nesúhlasili s navrhnutou osobou, t. j. ju nevolili? Teória štátu islamského práva si vytvorila pravidlo, že títo ľudia majú právo na svoj názor, avšak majú sa v záujme zachovania jednoty podriaďovať zvolenej hlave štátu za predpokladu, že ona neporušuje ustanovenia islamského náboženstva, resp. právneho poriadku zriadeného v súlade s ním. Podotýkame pritom, že samotný rozkol, ktorý ukončil Rášidovský kalifát, bol spôsobený tým, že tí, ktorí

nesúhlasili s voľbou Aliho za kalifa (či už úplne, alebo čiastočne, kým nevydá vrahov Osmána) sa postavili na stranu Muáviju Bin Ebí Sufiána. Oba tábory pritom zdôrazňovali politický, nie náboženský charakter tohto sporu.

V otázke voľby a zotrvania zvolenej hlavy štátu na čele štátu, existuje historicky dané pravidlo, že všetci obyvatelia štátu by sa mali podriaďovať tomuto úradu a osobe doň zvolenej, za predpokladu, že táto osoba bude dodržiavať základné zásady islamského náboženstva. Nezhoda, resp. rozdielnosť stanovísk je tu však v dvoch záležitostiach: 1. Kde sú hranice, po prekročení ktorých možno skonštatovať, že osoba stojaca na čele štátu, prestala dodržiavať základné zásady islamského náboženstva, 2. Ak takáto osoba tieto zásady prekročí, akým spôsobom proti nej zakročiť, t. j. či mierovými, politickými, nátlakovými akciami, alebo povstaním sa proti nej so zbraňou v ruke. Nejednoznačnosť určenia tejto hranice a spôsob jej riešenia, viedol v minulosti, podľa nášho názoru, ku vzniku mnohých občianskych vojen a konfliktov.

Nazdávame sa, že z náboženského hľadiska nám nenáleží hodnotiť, aký bude konečný osud ľudí, ktorí sa ohľadom formy vlády a podoby štátu, dostali do sporu pri budovaní prvého islamského štátu. Myslíme si, že rozhodnutie o ich úmysle a pohnútkach náleží len Bohu. Prví muslimovia, zvlášť mnohí spoločníci proroka Muhammada, žili životom a so zásadami, aké dnes už takmer nenájdeme. Stali sa v určitom ohľade vzorom pre ďalšie generácie muslimov. Veď akoby nie, keď Korán a prorok Muhammad ich naučili cnostnému správaniu a zásadám, podľa ktorých oni neskôr

kráčali a budovali základy štátu, aký v tej dobe nemal obdobu, najmä z pohľadu zásad a princípov, na ktorých bol vybudovaný.

Našou úlohou dnes je vziať si to najlepšie z toho, čo oni konali, poučiť sa z toho a porovnať so skúsenosťami nasledujúcich storočí, výsledky ktorých máme k dispozícii. Takýmto spôsobom nevyjde nazmar nič z toho, čo si oni vytrpeli pri budovaní prvého štátu a pri hľadaní formy najvhodnejšej vlády v ňom.

Použitá literatúra

1. Korán, preklad do slovenského jazyka, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava, tretie vydanie 2015, ISBN: 978-80-969967-7-3.

2. Korán, preklad do slovenského jazyka s vysvetlivkami a výkladom, preložil: Abdulwahab Al-Sbenaty, vydal: LEVANT consulting, s.r.o., Bratislava, tretie vydanie 2015, ISBN: 978-80-969967-8-0.

3. Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, vydal: ALJA, s.r.o., Bratislava 2001, ISBN 80-968532-6-0.

4. Ebí Muhammad Abdullah Bin Muhammad Bin Žafar Bin Al-asbaháni známy pod prezývkou Ebí Al-šejch, Správanie sa proroka a jeho slušnosť, vydal: Al-dár Al-masrijja Al-lubnánija, Káhira 1993.

5. Mahdi Rizqallah Ahmad, Prorokov životopis vo svetle pôvodných prameňov, vydalo: Stredisko kráľa Fahda pre výskum islamských štúdií v roku 1992.

6. Dr. Muhammad Bin Fáres Al-jamil, Prorok a židia z Medíny, vydalo: Stredisko kráľa Fejsala pre výskum a islamské štúdiá, prvé vydanie v roku 2002.

7. Záfer Al-qásimi, Systém vlády v islamskom zákonodarstve a islamskej histórii, vydal: Dár Al-nafáes, Bejrút 1987.

8. Dr. Ali Muhammad Al-salabi, Životopis Omara Bin Al-chat-tába, jeho osobnosť a doba, vydal: Muassasat Iqra, Káhira, Egypt, prvé vydanie v roku 2005.

9. Dr. Ali Muhammad Al-salabi, Tajsír Al-karím Al-manán fi síret Osmán Bin Affán, vydalo: Dár Al-fažr Lilturás, druhé vydanie 2010.

10. Dr. Ali Muhammad Al-salabi, Najvznešenejšie ciele pri hľadaní životného príbehu princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, vydalo vydavateľstvo Maktabat Al-sahába, Sharqa, Spojené arabské emiráty, prvé vydanie v roku 2004.

11. Dr. Ali Muhammad Al-salabi, životný príbeh princa veriacich Aliho Bin Ebí Taleba, vydalo vydavateľstvo Iqra, Káhira, Egypt, prvé vydanie v roku 2005.

12. Žalál Al-dín Al-sajúty, História kalifov, vydalo Ministerstvo pre správu náboženských záležitostí v Katare, rok vydania: 2013 (1434 Hižri letopočtu).

13. Abú Muhammad Abdul Malek Bin Hišám Al-maáfri (známy pod prezývkou Ibn Hišám), Al-síra Al-nabavija (Prorokov životopis), vydal: Turás Al-islám.

14. Ali Al-tantavi, Abu Bakr Al-siddiq, vydal: Dár Al-manára, Džidda, Saudska arábia, tretie vydanie, vydané v roku: 1986.

15. Dr. Muhammad Júsef Músa, Systém vládnutia v islame, vedenie ummy a štúdie s tým spojené, vydal: Dár Al-fikr Al-arabi, Káhira.

16. Muhammad Abú Zahra, História islamských mazhabov v politike a vierovyznaní a história právnych mazhabov, vydal: Dár Al-fikr Al-arabi, Káhira.

17. Abí Bekr Bin Al-arabi Al-máliki, Al-avásem Min Al-qavásem, vydal: Maktabet Al-sunna, Káhira, rok vydania 1412 Hižri.

19. Táha Husein, Veľká skúška – The Grand Riot, vydalo: Dár Al-maáref v Egypte, rok 2007.

Autori niektorých citovaných publikácií a výrokov

Dr. Muhammad Bin Fáres Al-jamil. Autor publikácie Prorok a židia z Mediny. Dr. Al-jamil bol v čase vydania tejto publikácie lektorom na Univerzite kráľa Saúda v Rijáde v Saudskej Arábii, na Filozofickej fakulte, Katedra histórie. Dr. Al-jamil vyštudoval bakalárske štúdium v Rijáde v Saudskej Arábii. Magisterské štúdium potom ukončil na Univerzite v Indiane v USA (1978) a doktorandské štúdium na Univerzite v Michigane v USA (1985).

Dr. Al-jamil pôsobil v správnej rade Výskumného centra na Filozofickej fakulte Univerzity kráľa Saúda (1995 - 1999). Ďalej pôsobil ako šéfredaktor univerzitného časopisu Univerzity kráľa Saúda (2002 - 2003). Je členom Saudského historického združenia. Ďalej členom Jednoty arabských historikov v Káhire. (zdroj: Oficiálne internetová stránka Univerzity kráľa Saúda.)

Záfer Al-qásimi. Narodil sa v Damašku v Sýrii, v roku 1913. Bol synom významného damšského učenca: Jamál Addín Al-qásimi. Učil sa od rôznych významných učencov tej doby v Damašku a navštevoval ich prednášky. Bakalárske štúdium z filozofie absolvoval na Parížskej univerzite. Vyučoval na viacerých univerzitách, ako je Damašská Univerzita v Damašku v Sýrii, Univerzita v Ammáne v Jordánsku, Libanonská Univerzita v Libanone (ako lektor

islamských vied a arabského jazyka). Zúčastnil sa na Národnom sýrskom hnutí. V roku 1955 bol zvolený za predsedu advokátskej komory v Damašku. Po dosiahnutí nezávislosti Sýrie od Francúzska, zanechal politickú dráhu a venoval sa vede. Zomrel v roku 1984 v Paríži. (zdroj: Muhammad Kheir Ramadan Yúsef, Tattimmet Al-aalám Lilzirakkl, vydalo: Dár Ibn Hazm v roku 2002, Bejrút, Libanon)

Žalál Al-dín Al-sajúty (celé meno: Abdulrahmán Bin Al-kamál Abí Bakr Bin Muhammad Sábeq Al-dín Chun Al-chudejri Al-asjúti, známy pod prezývkou: Žalál Al-dín Al-sajúty). Narodil sa v roku 1445 v Káhire a zomrel v roku 1505 (849-911 Hižri). Al-sajúty bol synom človeka, ktorý bol vzdelaný aj v otázkach islamského náboženstva. Zomrel, keď mal Al-sajúty len 8 rokov. Potom sa jeho výučby ujali niektorí známi učitelia tej doby. Počas svojho života naberal poznanie nielen u známych učencov tej doby, ale aj u známych učenkýň tej doby. Al-sajúti cestoval do mnohých krajín, aby získal vedomosti. Tak to bolo, keď navštívil oblasť Hižázu (približne oblasť dnešnej Saudskej Arábie), Šámu (približne oblasť prírodnej Sýrie - Levantu), Jemenu, Indie a oblasť Arabského Magribu (približne územie dnešného Maroka, Alžírsko, Tunisu a Líbye). Zvolil si cestu učenia a vedy, ďaleko od kráľovského dvora a politických vplyvov tej doby. Keď mal 40 rokov, začal sa venovať už len duchovnému životu a písaniu. Al-sajúti žil v dobe po páde Abbásovského kalifátu s hlavným mestom v Bagdade, po útokoch Mongolov (rok 1258), ktorí zničili obrovskú bagdadsú knižnicu a v dobe, keď padla Andalúzia pádom Granady

1868

(v roku 1492), následkom čoho bola zničená ďalšia významná knižnica, činní inkvizície. Obe uvedené udalosti a zničenie miliónoch cenných a starých kníh, odštartovali v tej dobe novú vlnu literárnej tvorby medzi muslimami, najmä na zachovanie histórie, náboženstva, práva, jazyka a literatúry. To viedlo napr. ku vzniku niekoľkých známych kroník a zbierok. Al-sajúti bol jedným z významných učencov druhej polovice 9. storočia Hižri. Počas svojho života napísal okolo 600 rôznych diel. Medzi ne patrili knihy a písomné odborné vyjadrenia a stanoviská. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Abú Muhammad Abdul Malek Bin Hišám Al-maáfri (známy pod prezývkou Ibn Hišám). Narodil sa v Basre, neskôr sa presťahoval do Egypta. Nie je známy dátum jeho narodenia. Dátum jeho smrti sa datuje na rok 218 Hižri (niektoré zdroje uvádzajú 213 Hižri). Ibn Hišám bol známy znalosťou arabského jazyka a jeho gramatiky. Podľa Al-zahabiho a Ibn Kasíra, sa stretol s Al-šafiim. Vymieňali si názory na niektoré arabské básne. Al-šafií bol zakladateľom Šafiijovskej právnej školy. Ibn Hišám napísal viacere knihy, avšak najznámejšia z nich je kniha pod názvom Prorokova životná cesta (Al-síra Al-nabavijja). Ide o rozsiahle dielo, v ktorom Ibn Hišám prevzal to, čo pred ním Ibn Ishák o živote proroka Muhammada (p.) napísal. To na niektorých miestach doplnil, inde skrátil. Jeho najväčšou zásluhou však bolo, že mnohé správy, ktoré Ibn Ishák predtým uviedol a ktoré nemali silný základ, buď vylúčil a označil za nedôveryhodné, alebo naopak podložil a posilnil ich dôveryhodnosť. Je možné skonštatovať, že v podstate

podrobil kontrole dielo Ibn Isháqa. Dielo Ibn Hišáma sa stalo jedným z najznámejších historických zdrojov prorokovho životopisu, ktoré neskôr mnohí ďalší autori komentovali a ďalej k nemu robili výklady. (zdroj Wikipedia - arabská časť.)

Dr. Muhammad Júsef Músa. Narodil sa v roku 1899. Vyštudoval právo a pracoval v advokácii. Neskôr bol prijatý, aby vyučoval filozofiu a etiku na Fakulte Základov náboženstva na Univerzite Al-azhar v Káhire. V roku 1938 sa prihlásil na doktorandské štúdium na Sorbone vo Francúzsku, kde po skončení druhej svetovej vojny, získal titul doktora filozofie a náboženstva. (zdroj Wikipedia - arabská časť.)

Ibn Tejmíja. Jeho celé meno a priezvisko je Taqijuddín Abú Al-abbás Ahmad Bin Abdulhalím Bin Abdul Salám Al-numeri Al-harani, známy pod prezývkou Ibn Tejmíja. Narodil sa v meste Haran v roku 661 letopočtu Hižri (rok 1263 gregoriánskeho letopočtu). Keď mal 7 rokov, musel sa presťahovať s rodinou do Damašku, potom ako na jeho rodisko zaútočilo tatárske vojsko. V Damašku sa potom venoval štúdiu náboženstva, arabského jazyka a iných jazykov. Okrem arabského jazyka ovládal aj hebrejčinu, turecký jazyk a latinčinu. V 21. roku svojho života začal vyučovať. Ibn Tajmíja žil v dobe, ktorá bola poznačená veľkými politickými turbulenciami, rozdrobením islamských štátov na malé krajiny a kráľovstvá a útokmi Mongolov a Tatárov. Ibn Tejmíja sa stal jedným zo známych a uznávaných učencov. Bol zástancom Hanbaliovskej

právnej školy. Zomrel v roku 728 letopočtu Hižri (1328 gregoriánskeho letopočtu). Ibn Tejmíja napísal viacero známych diel z oblasti islamských vied. (zdroj Wikipedia - arabská časť.)

Rashíd Rida (Rašid Rida). Narodil sa 23.09.1865 v dedinke Qalamún v Libanone. Niektoré zdroje ho považujú za jedného z popredných osobností hnutia islamskej obrody zo začiatku 20. storočia. Založil časopis Al-manár a pracoval ako jeho šéfredaktor a ako novinár súčasne. Išlo o významný časopis, v ktorom sa uverejňovali mnohé nábožensko-právne a politické otázky. Zomrel 22.08.1935. (zdroj Wikipedia - arabská časť.)

Ali Al-tantavi. Narodil sa v Damašku v roku 1909 a zomrel v roku 1999. Vyštudoval právo v Damašku a bol aj jedným zo známych učencov a literárnych umelcov v celom Arabskom svete. Bol literárne veľmi činný, písal do mnohých časopisov v Sýrii, Egypte a Saudskej Arábii. Taktiež vyučoval na vysokých školách v Sýrii a v Iraku. V súdnictve strávil 25 rokov na pozíciách sudcu prvostupňového súdu, odvolacieho súdu v Sýrii a neskôr sudcu odvolacieho súdu v Káhire v Egypte (počas existencie Spojenej arabskej republiky). V roku 1963 sa presťahoval do Saudskej Arábie, kde vyučoval na stredných a vysokých školách. Okrem toho mal svoju vlastnú reláciu v Saudskej televízii. V posledné roky svojho života, sa rozhodol utiahnuť do svojho domu. Rozlúčil sa s divákmi a čitateľmi a venoval sa vo svojom dome už len štúdiu

a občasným vedeckým diskusiam s niektorými blízkymi priateľmi, až kým nezomrel. (zdroj Wikipedia – arabská časť.)

Mahdi Rizqallah Ahmad. Narodil sa v roku 1945 v Sudáne. Vyštudoval literatúru na Sudánskej univerzite v Chartúme a neskôr získal doktorát na Univerzite Al-azhar v Káhire v Egypte. Vyučoval anglický jazyk na univerzite v Saudskej Arábii a neskôr na Univerzite kráľa Saúda, na fakulte výchovy, v sekcii islamských štúdií a kultúry (od roku 1976 do roku 2005). Potom sa vrátil do Sudánu, kde pôsobil ako člen Centra štúdií Koránu a prorokovej tradície na Univerzite Koránu a islamských vied. (Zdroj: www.kiu.org)

Ebí Muhammad Abdullah Bin Muhammad Bin Žafar Bin Al-asbaháni známy pod prezývkou Ebí Al-šejch. Narodil sa v roku 274 Hižri (rok 887) a zomrel v roku 369 Hižry (rok 979). Je jedným zo známych učencov tretieho storočia Hižri. Napísal viaceré cenné knihy a vynikal svojou dobrou povestou a zbožnosťou. O ňom a o jeho živote sa veľa nezachovalo. (Zdroj: Wikipedia - arabská časť a www.library.islamweb.net)

Dr. Ali-muhammad Al-salabi. Dr. Al-salabi sa narodil v Líbyi v roku 1963. Je spisovateľom a politickým analytikom. Vysokoškolské štúdium ukončil na univerzite v Medine v Saudskej Arábii. Neskôr v roku 1999, získal aj doktorát z Univerzity v Um Darmán v Sudáne. Napriek tomu, že sa zapojil do politického života v Líbyi ešte za čias vlády M. Gaddáfího a pokračoval aj po páde tejto

vlády, čo znamenalo, že mal svojich zástancov, ale aj odporcov, jeho diela boli prínosom do literárnej oblasti. Napísal viaceré publikácie, z ktorých vynikli publikácie o prvých štyroch kalifoch po smrti Muhammada (p.). Napriek tomu, že sa uvedeným publikáciám vytkli niektoré nedostatky, ony sú cenným zdrojom poznatkov o živote uvedených kalifov, najmä z hľadiska ich rozsiahlosti a informácií, ktoré sú v nich zozbierané. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Ibn Isháq. Jeho celé meno je Abú Bakr Muhammad Bin Isháq Bin Khaiar Al-madani. Narodil sa v roku 85 Hižri (rok 703) a zomrel v roku 151 Hižri (rok 768). Zachovalo sa o ňom, že bol múdry a znalý učenec, pričom mal aj silnú pamäť. Považuje sa za prvého, kto oficiálne napísal ucelenú knihu o živote proroka Muhammada (p.) s názvom Síretu rasúlilláh. Knihu napísal tak, že zozbieral ústne informácie, ktoré počul od iných učencov a osobností svojej doby. Pomáhalo mu v tom aj to, že žil v čase, ktorý nebol príliš vzdialený od doby, v ktorej prorok Muhammad (p.) a jeho spoločníci žili. Napriek tomu sa Ibn Isháqovi vyčíta, že v knihe uviedol niektoré informácie bez toho, aby si riadne overil ich zdroj a dôveryhodnosť. Jeho zámerom však zrejme bolo zozbierať čo najviac informácií, ktoré sa v dobe, v ktorej žil, tradovali, aby ich tak zachoval ďalším generáciám. Kniha Ibn Isháqa, napriek uvedenému, ostáva cenným zdrojom informácií o živote proroka Muhammada (p.). O korekciu niektorých informácií uvedených v knihe Ibn Isháqa, sa neskôr pokúsil Ibn Hišám. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Muhammad Abú Zahra. Jeho celé meno je Muhammad Ahmad Mustafa Ahmad a je známy pod prezývkou Muhammad Abú Zahra. Narodil sa v Egypte v roku 1315 Hižri (rok 1898) a zomrel v roku 1394 Hižri (rok 1974). Od veľmi skorého veku študoval Korán a vedy s ním spojené. Neskôr v roku 1924 vyštudoval právnickú školu islamského práva. Okrem iného vyučoval na fakulte Základov náboženstva. Bol prvým, kto napísal samostatnú publikáciu venujúcu sa prejavu a jeho prednesu v arabskom jazyku. Pôsobil aj ako vysokoškolský učiteľ na Egyptskej právnickej fakulte, kde vyučoval islamské právo a stal sa vedúcim katedry. Bol aj členom Rady islamských štúdií a jedným zo zakladateľov Inštitútu islamských štúdií v Káhire. Muhammad Abú Zahra bol jedným z významných osobností pôsobiacich na poli islamských vied. Napísal viaceré hodnotné knihy a publikácie. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Abí Bakr Bin Al-arabi Al-málíki. Jeho meno je Muhammad Bin Abdulláh Bin Muhammad Al-maáfiri, známy pod prezývkou sudca Abú Bakr Bin Al-arabi. Narodil sa v roku 468 Hižri (rok 1075) v Išpílii (dnešné mesto Sevilla v Španielsku). Počas svojho života navštívil Šám (prírodnú Sýriu - Levant), Bagdad a Egypt. Bol známy svojou múdrosťou a vzdelanosťou. Bol preto menovaný do funkcie sudcu mesta Sevilla. Zomrel v meste Fas v roku 543 Hižri (rok 1148). Napísal viaceré známe knihy z oblasti vied spojených s Koránom, ale aj právne stanoviská k významným

sporným právnym otázkam svojej doby. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Táha Husein. Jeho meno je Táha Bin Husein Bin Ali Bin Sa-láma. Narodil sa v roku 1309 Hižri (rok 1889) v Egypte a zomrel v roku 1393 Hižri (rok 1973). Keď mal 4 roky ochorel a oslepol. Táha Husein bol spisovateľom, kritikom a jednou z významných osobností novodobého literárneho hnutia v Arabskom svete. Prvé štyri roky štúdia na vysokej škole strávil na Univerzite Al-azhar v Káhire. Neskôr pokračoval v štúdiu na Egyptskej univerzite, kde sa špecializoval na históriu, zemepis a cudzie jazyky. Špecializáciu a doktorát neskôr získal na Univerzite v Paríži vo Francúzsku. Keď sa vrátil do Egypta, najprv vyučoval na Egyptskej univerzite a potom bol menovaný za dekana Fakulty humanitných vied. Neskôr bol menovaný za riaditeľa Alexandrijskej univerzity. V roku 1950 bol menovaný za ministra vedy a v tomto poste ostal až do roku 1952. (zdroj Wikipedia – arabská časť)

Al-šafii. Jeho meno je Abú Abdalláh Muhammad Bin Idrís Al-šafii Al-mattalibi Al-quraši. Narodil sa v roku 150 Hižri (rok 767) a zomrel v roku 204 Hižri (rok 820). Je jedným zo štyroch najvýznamnejších učencov Sunnitov a zakladateľom Šafiijovskej právnej školy (smeru). Narodil sa v Gaze v Palestíne. Keď mal 2 roky, jeho matka sa s ním presťahovala do Mekky potom, ako jeho otec zomrel. Počas svojho života viackrát cestoval. Navštívil Jemen, Irak a Egypt, kde aj zomrel. Stretol sa s mnohými známymi

učencami svojej doby, až sa nakoniec stal jedným z najvýznamnejších z nich. Post sudcu zastával v Mekke, keď ešte nemal ani 20 rokov. Al-šafii bol známy svojou múdrosťou a vzdelanosťou. Napísal viaceré významné knihy a zborníky. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Ahmad (autor Misnadu prorokových výrokov). Jeho celé meno je Abú Abdulláh Ahmad Bin Muhammad Bin Hanbal Al-šebani Al-zahli. Narodil sa v roku 164 Hižri a zomrel v roku 241 Hižri (roky 780 – 855). Bol jedným zo zakladateľov hlavných štyroch právnych škôl u muslimov - sunnitov, ktorou bola Hanbalovska právna škola. Bol známy svojimi širokými poznatkami, silnou pamäťou a cnostným správaním. Ahmad Ibn Hanbal sa narodil v Bagdade v čase, keď bol Bagdad jedným z významných miest vedy a umenia. Precestoval Irak, Hižáz, Tuhámu a Jemen. Určitý čas pôsobil aj ako sudca v Bagdade. Ľudia chodievali k nemu radiť sa v záležitostiach náboženstva aj práva. Pre svoj neoblomný postoj pri hájení pravdy, bol aj uväznený a určitú dobu mu bol bránený styk s ľuďmi. Zomrel po chorobe, ktorá ho zastihla vo veku 77 rokov. (zdroj Wikipedia – arabská časť)

Malek (zakladateľ Malekovskej právnej školy). Jeho celé meno je Abú Abdulláh Malek Bin Anas Bin Malek Bin Ebí Ámer Al-asbahi Al-himiari Al-madani. Narodil sa v roku 93 Hižri a zomrel v roku 179 Hižri (roky 711 - 795). Je zakladateľom Malekovskej právnej školy. Bol známy svojou trpezlivosťou, múdrosťou

a dobrým a cnostným správaním. Jeho najznámejším dielom je kniha Al-mautee, v ktorej zozbieral výroky proroka Muhammada. Malek sa narodil v Medine (v dnešnej Saudskej Arábii). O Malekovi sa zachovali aj niektoré významné výroky. V jednom z nich povedal: „Ja som človek, ktorý sa dopúšťa omylov, ale aj správnych vecí, rozhodnutí a výrokov. To, čo sa zhoduje s Koránom a tradíciou po prorokovi, podľa toho robte a citujte ma; ale to, čo by sa s nimi nezhodovalo, to zanechajte.“ O Malekovi bolo známe, že keď vyjadroval svoj názor na náboženskú alebo právnu vec, o ktorej nebolo jednoznačné ustanovenie v Koráne alebo o ktorej prorok Muhammad nepovedal nič, vždy hovoril buď „neviem“, alebo ak sa rozhodol vysloviť názor a stanovisko, povedal: „My si myslíme, že je to tak, ale nie sme si úplne istí.“ (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Al-buchári (jeden z najznámejších vedcov v oblasti islamských vied, ktorý zozbieral výroky proroka Muhammada do ucelenej zbierky). Jeho celé meno je Abú Abdulláh Muhammad Bin Ismáil Al-buchári. Narodil sa v roku 194 Hižri v Buchare (dnešný Uzbekistan) a zomrel v roku 256 Hižri (roky 810 – 870). Považuje sa za jedného z najvýznamnejších kronikárov prorokovej tradície a prorokových výrokov, ktoré zozbieral hlavne do zbierky známej ako Sahíh Al-buchári. So vzdelávaním sa začal v skorom veku a v 10. rokoch už vedel naspamäť mnohé výroky a tradíciu po prorokovi Muhammadovi. Počas svojho života navštívil mnohé mestá a oblasti, vrátane Hižázu a Mediny, kde ostal na určitý čas. Okrem toho navštívil Bagdad, Kúfu, Basru, Damašek, Homs

a Egypt. Al-buchári napísal viaceré známe knihy, najmä knihy pojednávajúce o výrokoch proroka Muhammada a o tradícii po ňom, ako aj o klasifikácii týchto výrokov a tradície. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Abú Háméd Al-ghazáli. Jeho celé meno je Abú Háméd Muhammad Al-ghazali Al-túsi Al-nejsáburi Al-súfi Al-šafii Al-ašari. Narodil sa v roku 450 Hižri a zomrel v roku 505 Hižri (roky 1058 – 1111). Patrí medzi známych islamských učencov. Vo svojej dobe patrili k hlavným učencom Šafijjovskej právnej školy. Al-ghazáli napísal mnoho kníh, nielen o náboženstve a práve, ale aj knihy z oblasti filozofie, logiky a iné. Mal svoj vlastný štýl písania a argumentácie. Jeho meno sa stalo známe hlavne v období, keď pôsobil v Bagdade počas vlády Abbasovského kalifátu, kde jeho prednášky navštevovalo viac ako 400 ľudí, vrátane ďalších učencov tej doby. Medzi zaujímavosti jeho života patrí, že sa prikláňal k učeniu sufizmu, ktoré okrem iného kladie dôraz na väčší podiel meditácie v živote muslima. To bol aj dôvod, prečo sa približne po štyroch rokoch pôsobenia v Bagdade, rozhodol venovať už meditácii a modleniu. Odišiel tajne z Bagdadu a podnikol cestu do Damašku, Jeruzalema, Mekky a Mediny, ktorá trvala 11 rokov, počas ktorej napísal svoje najznámejšie dielo - knihu Al-ihjá (Vzkriesenie). Neskôr sa vrátil domov a založil právnu školu vo svojom rodisku v meste Tús. (zdroj Wikipedia – arabská časť)

Ibn Hižr. Jeho celé meno je Šiháb Al-dín Abú Al-fadl Bin Ali Bin Muhammad Bin Muhammad Bin Ali Bin Mahmúd Bin Ahmad Bin Ahmad Bin Al-kenani Al-asqaláni, známy pod prezývkou Ibn Hižr Al-asqaláni. Narodil sa v Egypte v roku 773 Hižri a zomrel v roku 852 Hižri (približne roky 1371 – 1448). Bol veľmi bystrý a mal fotografickú pamäť, preto sa naučil Korán naspamäť, keď mal ešte len 12 rokov. Počas svojho života precestoval viacero oblastí a miest a navštívil aj oblasť Šámu, Hižáz, Jemen a Mekku. Ibn Hižr vynikal najmä vo vede o prorokových výrokoch a jeho tradícii a pokladal sa za jedného z najvýznamnejších učencov v tomto odbore. Počas svojho života zastával post sudcu sudcov (najvyššieho sudcu) v Egypte a vyučoval v najznámejších školách svojej doby. Jeho najznámejším dielom je kniha Feth Al-bári Šerh sahih Al-buchári (vyšla v 15 zväzkoch), ktorá predstavuje výklad prorokových výrokov a tradícií obsiahnutých v kronike prorokových výrokov a tradícií od Al-bucháriho. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Historik Al-tabari. Jeho celé meno je Muhammad Bin Žarír Bin Jezíd Bin Kasír Bin Gháleb, známy pod prezývkou Abú Žafar Al-tabari. Narodil sa v Tabaristáne v roku 224 Hižri a zomrel v roku 310 Hižri (roky 839 – 923). Považuje sa za jedného zo známych učencov. Napísal dve z najväčších diel svojho času: výklad Koránu Al-tabariho pod názvom Žáme Al-beján an tavíl Al-qurán a knihu histórie Al-tabariho známu pod názvom Tárich Al-umam wa al-mulúk (história spoločenstiev a kráľov). Al-tabari bol už od mladého veku múdry a bystrý. Korán vedel naspamäť už vo svojich siedmich rokoch. Al-tabari bol známy aj svojou bohaboj-

nosťou tak, ako všetci známi učenci. Bol známy aj svojím vysoko cnostným správaním. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Ibn Asáker. Jeho celé meno je Abú Al-qásem Ali Bin Al-hasan Bin Hibatulláh Bin Asáker Al-dimašqi. Narodil sa v Damašku v roku 499 Hižri a zomrel v roku 571 Hižri (roky 1105 – 1176). Ibn Asáker sa považuje za jedného z významných islamských historikov. Jeho najznámejšie dielo je Táríh Dimašq (História Damašku). Význam tohto diela okrem toho, že ho Ibn Asáker písal dlhý čas a vynaložil naň veľké úsilie, spočíval v spôsobe jeho podania a písania. Usporiadanie tohto diela sa považovalo za vzor pre mnohé podobné diela o histórii miest a krajín, ktoré boli napísané neskôr. (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Sudca Šurejh. Jeho celé meno je Šurejh Bin Al-háres Bin Qajs Bin Al-žahm Al-kindí. Presný dátum jeho narodenia nie je známy. Zomrel v roku 78 Hižri (rok 697). Niektoré historické zdroje uvádzajú, že mal 108 rokov, keď zomrel. Pôvodne pochádzal z Jemenu. Islam prijal za svoje náboženstvo 5 rokov pred odchodom proroka Muhammada z tohto života. Keď prorok Muhammad zomrel, Šurejh bol práve na ceste k nemu do Mediny. To ho zarmútilo. Vtedy sa rozhodol, že zozbiera všetky znamenia Koránu o spravodlivosti, do jednej zbierky. Sudca Šurejh bol ustanovený za sudcu mesta Kúfa v Iraku za čias kalifa Omara Bin Al-chattába. Keď ho Omar ustanovil za sudcu, Šurejh si položil podmienku, že prv ako sa ujme úradu, musí sa zriadiť špeciálna budova súdu,

v ktorej bude sudca rozhodovať. Dovtedy totiž sudcovia rozhodovali vo svojich domoch. Šurejh vychádzal z toho, že sudca na to, aby mohol správne posúdiť prípad a rozhodnúť, musí mať na to vytvorené podmienky a okolie ho nesmie rozptyľovať. Omar súhlasil a Šurejh sa ujal svojho úradu v meste Kúfa. Potom dal Omar zriadiť špeciálne stavby pre súd vo všetkých väčších mestách. Tieto budovy súdov sa nazývali Sudcovský dom (arabsky Dár Al-qadá). Šurejh ostal sudcom po dobu 60. rokov a je považovaný za jedného z najznámejších sudcov. Nad miestom, kde sedával a rozhodoval, mal napísaný nápis: „Ten, kto krivdí, aj keď by som rozhodol v jeho prospech, čaká na trest. A ten, komu bolo ukrivdené, aj keď by som rozhodol v jeho neprospech, čaká na spravodlivosť.“ Pod tým mal napísaný jeden z výrokov proroka Muhammada: „Vy prichádzate so svojimi spormi ku mne. Ja som len človek. Ktorémukoľvek mužovi by som dal z práv jeho brata niečo, čo si on (ten v či prospech koho to bolo prisúdené) nezaslúži, tomu som dal (prisúdil) časť ohňa, ktorou bude v súdny deň obklopený. (Bude sa za to zodpovedať, preto by si to nemal vziať, aj keď mu to bolo prisúdené).“ (zdroj Wikipedia - arabská časť)

Rafiq Al-azm. Jeho celé meno je Rafiq Bin Mahmúd Bin Khalíl Al-azm. Narodil sa v Damašku v roku 1284 Hižri a zomrel v roku 1343 Hižri (roky 1867 – 1925). Patril ku generácii spisovateľov hnutia Arabskej obrody. Pochádzal zo známej a bohatej rodiny v Damašku. Bol aj členom viacerých politických hnutí pôsobiacich v rámci Osmanskej ríše koncom 19. a začiatkom 20. storočia. Pôsobil a publikoval aj vo viacerých novinách vychádzajúcich

v tom čase v Egypte. Jeho najznámejšie literárne dielo bolo vydané pod názvom „Najznámejšie zo známych osobností islamu.“ (zdroj: <http://www.arabency.com/ar/>)

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14,
15, 16, 17, 18, 19

O veku Ajše

manželky proroka Muhammada,
keď sa za proroka vydala

Napísal: Abdulwahab Al-Sbenaty

© Abdulwahab Al-Sbenaty

ISBN: 978-80-89844-01-2

**O veku Ajše, manželky pro-
roka Muhammada, keď sa za
proroka vydala**

**O veku Ajše
manželky proroka Muhammada,
keď sa za proroka vydala**

Autor: Abdulwahab Al-Sbenaty

© Abdulwahab Al-Sbenaty

Vydal: LEVANT consulting, s.r.o.,

prvé vydanie 2016

ISBN: 978-80-89844-01-2

Prorok Muhammada, počas svojho života, mal niekoľko manželiek. Boli to zväčša manželstvá s vdovami, aby ich finančne zabezpečil a pomohol, po tom, ako ony ostali v živote osamelé. Boli to tiež aj manželstvá pri ktorých sa, okrem iného, zabezpečovalo určité spojenectvo a posilnenie príbuzenských a spojeneckých vzťahov.

Dve manželky však zaujali významnejšie miesto v živote posla a proroka Muhammada. Bola to Chadíža, jeho prvá manželka a Ajiša, jeho tretia manželka.

S Chadížou sa prorok oženil, keď mal 25 rokov. Chadíža mala vtedy 40 rokov. Toto ich manželstvo pokračovalo, až kým Chadíža nezomrela. Až potom sa prorok oženil so svojou druhou manželkou Saudou, ktorá bola vdova vo vyššom veku. Onedlho sa prorok oženil aj s Ajišou.

Práve vek Ajiši, keď sa s ňou prorok oženil, sa stal terčom kritiky s tým, že Ajiša mala mať veľmi nízky vek, keď sa s ňou prorok oženil.

Tí, ktorí sa snažia o islame nájsť čokoľvek, aby naň útočili, sa sústredili práve na otázku veku Ajiši. Nebrali pritom do úvahy nepodstatnosť takejto otázky, ani to, že táto otázka nemá vplyv na podstatu islamského náboženstva, ani to, že by nemali posudzovať zvyky a zvyklosti tej doby z pohľadu dnešnej doby a jej zvyklostí. Dokonca sa takíto ľudia nešťítali vo svojej nenávisti voči islamu, označiť proroka Muhammada rôznymi opismi a komentármi.

Otázka veku Ajiši v čase sobáša s prorokom Muhammadom, nie je žiadna podstatná otázka z pohľadu islamského náboženstva a ani taká otázka o ktorej by mali muslimovia diskutovať alebo ju preberať. Je to informácia podobná akejkol'vek inej informácie z tej doby, ktorú každý prečítal a nemal dôvod sa pri nej pozastavovať.

Viacerí návštevníci mojej internetovej stránky www.koran.sk však naliehali, aby som napísal o tejto otázke dostupné informácie. To bol dôvod, prečo som sa rozhodol napísať k tejto otázke stručnú publikáciu, ktorú čitateľom predkladám.

V tejto publikácii sa oboznámime s historickými zdrojmi, ktoré uvádzali vek Ajiši v čase, keď sa vydala za proroka Muhammada. Na to, aby bolo možné pochopiť otázku, akým spôsobom sa vek Ajiši určil, treba poznať niektoré zdroje historických a spoločenských zvykov za čias proroka Muhammada a po jeho smrti.

Hlavným a základným zdrojom islamského náboženstva je Korán. Ten bol prorokovi zvestovaný a ešte za jeho života aj spísaný. Korán bol písomne zachytený a mnohí muslimovia ho vedeli podrobne naspamäť. Spôsob zozbierania a prepisovania Koránu z originálu, je opísaný v publikácii Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne.⁵¹⁵

Korán o veku manželiek proroka Muhammada, nič neuvádza.

Ďalším zdrojom islamského náboženstva a islamského práva, sú výroky a tradícia po prorokovi Muhammadovi, ktoré však neboli zachytené písomne za prorokovho života, ale ani tesne po jeho

⁵¹⁵ Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne, ALJA, s.r.o., 2001, ISBN 80-968532-6-0

smrti. Tradovali sa ústne niekoľko desaťročí po prorokovej smrti, až kým neboli zaznamenané písomne v zbierkach výrokov proroka Muhammada.

K dispozícii máme niekoľko takýchto zbierok. Každá zbierka nesie zväčša svoj názov po autorovi. Jedna z najznámejších zbierok je zbierka pod názvom Sahaih Al-buchari.

V Sahih Al-buchari je jeden jediný výrok pod číslom 3894, v ktorom sa Farwa Bin Abí Al-maghra zmieňuje, že Ali Bin Musher povedal, že Hišam povedal citujúc svojho otca, že Ajiša povedala: „Prorok sa so mnou oženil, keď som mala šesť rokov, neskôr sme prišli do Mediny, kde sme sa ubytovali u Bení Al-hares..“ Ajišin výrok potom opisoval, ako ju ženy pripravili a dovedli ju k prorokovi, keď prišiel. Ajiša pokračovala: „Vtedy som mala deväť rokov.“ Ajišin výrok tu končí.

Podľa uvedeného výroku, sa prorok oficiálne zosobášil s Ajšou, keď mala šesť rokov a k prorokovi prišla, t. j. začala žiť manželským životom spolu so všetkým čo k tomu patrí, v deviatich rokoch. To bol výrok podľa ktorého sa určil vek Ajši v čase, keď prišla do domu proroka Muhammada - na vek deviatich rokov.

Posolstvo posla Muhammada trvalo dvadsaťtri (23) rokov, z toho trinásť (13) rokov v Mekke a desať (10) rokov v Medine. Toto posolstvo možno rozdeliť do niekoľkých významných etáp. Z nich sú pre nás v súvislosti s danou témou, podstatné tri obdobia. Prvé obdobie je obdobie začiatku zjavenia, čo sa približne zhoduje

s rokom 610.⁵¹⁶ Druhé obdobie je obdobie emigrácie z Mekky do Mediny, ktoré sa približne zhoduje s rokom 623. Tretie obdobie predstavuje prorokovu smrť v roku 633.

Podľa informácii z uvedeného Ajišinho výroku, sa Ajiša vydala za proroka 3 roky pred jej emigráciou spolu s rodičmi z Mekky do Mediny, t. j. v roku 620. Tento rok sa zhoduje s desiatym rokom od začiatku zjavenia, ktoré začalo v roku 610. Vtedy mala mať Ajiša, podľa uvedeného výroku, šesť rokov. Prorok s Ajšou začal žiť na konci prvého roku od emigrácie z Mekky do Mediny, t. j. v roku 623, keď mala mať 9 rokov. Uvedené by však muselo znamenať, že Ajiša sa narodila v roku 614, t. j. vo štvrtom roku od zjavenia.

Uvedené výpočty boli založené na výroku, ktorý mala Ajiša povedať.

Pristúpime k analýze veku Ajiši, keď sa za proroka vydala, na základe doložených historických údajov.

⁵¹⁶ Ak uvádzame rok a nie je uvedené za ním slovo Hižri, t. j. podľa letopočtu Hižri, tak ide o rok podľa gregoriánskeho letopočtu, ktorý používame na Slovensku.

1. Výpočet Ajšinho veku v porovnaní s vekom jej sestry Asma bint Ebí bakr, známej aj ako Asma zát Al-nitáqejn.

Historické zdroje sa zhodujú na tom, že Asma bola staršia od Ajiši o desať (10) rokov. Podľa historických záznamov, sa Asma narodila 27 rokov pred emigráciou z Mekky do Mediny. Ak čas, ktorý prorok strávil v Mekke od zjavenia do emigrácie do Mediny predstavoval 13 rokov, potom odpočítame 13 rokov od 27 a získame presný vek Asmi v čase začatia zjavenia.

Vek Asmi predstavoval na začiatku zjavenia posolstva 14 rokov (v roku 610). Ak bol vekový rozdiel medzi Asmou a Ajšou 10 rokov, potom musela mať Ajjša v čase začatia zjavenia posolstva štyri (4) roky. Znamená to, že Ajiša sa narodila štyri roky pred začiatkom zjavenia sa posolstva, t. j. v roku 606.

Z uvedeného vyplýva, že Ajiša sa narodila v roku 606 a za proroka Muhammada sa vydala v roku 620, keď mala 14 rokov. Išlo pritom len o uzavretie sobáša z formálneho hľadiska. K žiadnemu spolužitiu alebo intímnemu styku medzi manželmi nedochádzalo a Ajiša ostala žiť u svojich rodičov až dovtedy, kým sa neprestáhovala do prorokovho domu, keď sa začala naplňovať reálna stránka manželstva a manželského života.

Podľa historických zdrojov, Ajiša prišla bývať do domu proroka Muhammada 3 roky a niekoľko mesiacov po ich zosobášení sa, t. j. na konci prvého roka a začiatku druhého roka od udalosti

emigrácie z Mekky do Mediny, t. j. v roku 624. Znamená to, že Ajiša mala vtedy osemnásť (18) rokov. V štrnástich sa oficiálne vydala, k tomu pripočítame tri roky do emigrácie a jeden rok v Medine. Výsledok je osemnásť (18) rokov.

2. Výpočet Ajišinho veku v porovnaní s dátumom smrti Asmi, Ajišinej sestry.

Všetky historické pramene uvádzajú, že Asma zomrela po známej udalosti, ktorou bolo zabitie jej syna Abdulláha bin Al-zubejra rukou Hažžáza, v roku 73 Hižri. Asma dosiahla vtedy 100 rokov veku. Ak zo 100 rokov odpočítame 73 rokov, získame výsledok 27 rokov. To bol Asmin vek v čase emigrácie muslimov z Mekky do Mediny (čo dokazuje aj predchádzajúci výpočet).

Tento vek, t. j. 27 rokov je identický s jej vekom, ktorý uvádzajú historické pramene v čase emigrácie z Mekky do Mediny. Ak z 27. rokov odpočítame 10 rokov, čo bol vekový rozdiel medzi Ajišou a Asmou, získame číslo 17, čo predstavuje vek Ajiši, prorokovej manželky v čase emigrácie z Mekky do Mediny.

Keďže prorok Muhammad začal s Ajišou žiť jeden rok a niekoľko mesiacov po emigrácii, znamená to, že Ajiša mala v čase, keď sa do prorokovho domu nasťahovala 18 rokov.

Al-tabari (jeden z významných vedcov z oblasti islamských vied a známy kronikár, ktorý žil v treťom storočí Hižri) jednoznačne uvádza a potvrdzuje v diele Tarich Al-umam (História národov a spoločenstiev), že **všetky deti Abú Bakra** (Ajišinho a Asminho otca) **sa narodili pred zjavením posolstva**. Táto skutočnosť potvrdzuje uvedený výpočet, t. j. že Ajiša sa narodila štyri roky pred začiatkom zjavenia posolstva.

3. Výpočet Ajišinho veku podľa historických zdrojov a kníh o živote proroka Muhammada.

Ibn Kesír (významný vedec z odboru islamských vied) vo svojom známom diele *Al-bidája wa Al-nihája*, uviedol, že medzi tých úplne prvých muslimov, ktorí islam prijali boli „... Asma bint Ebí bekr a Ajiša, keď bola ešte malá. Títo prijali islam počas troch rokov v ktorých posol Boží vyzýval k islamu v tajnosti. Potom Boh prikázal oznámiť posolstvo verejne.“

Uvedený záznam znamená, že Ajiša prijala islam predtým než posol Muhammad (p.) verejne oznámil posolstvo. Posol posolstvo oznámil v roku 4 od začiatku zjavenia, čo bol rok 614. To vedie k záveru, že Ajiša prijala islam za svoje náboženstvo najneskôr v roku 3 od začiatku zjavenia, t. j. v roku 613.

Pokiaľ by sa bola Ajiša narodila v zmysle uvedeného výroku z *Al-bucháriho* zbierky výrokov, v roku 4 od začiatku zjavenia, znamenalo by to, že Ajiša ešte nebola narodená alebo mala len pár mesiacov. To by však bolo v protiklade s historickými udalosťami a záznamami.

Pri správnom porovnávaní a výpočte veku Ajiši, možno akceptovať, že sa narodila v roku 4 pred začiatkom zjavenia, t. j. v roku 606. Znamenalo by to, že jej vek v čase verejného oznámenia posolstva v roku 614, bol 8 rokov. Takýto vek by sa už zhodoval s ďalším výrokom uvedeným v zbierke *Al-buchári*. *Al-buchári*

uviedol v časti pod názvom Susedstvo s Abú Barkom za života proroka, že Ajiša povedala: „Keď som začala vnímať, vnímala som svojich rodičov len ako muslimov a neprešiel jeden deň bez toho, aby k nám neprišiel posol boží na začiatku dňa a na jeho konci.“ Keď potom začali doliehať na muslimov ťažké časy, Abú Bakr emigroval smerom k Habaše (k Abesínie).

Ajiša v poslednom výroku potvrdzuje, že svojich rodičov vnímala ako muslimov. Slovo vnímať na tomto mieste, v arabskom jazyku znamená, dosiahnuť vek v ktorom začne človek rozumom vnímať rozdiel v otázkach viery a náboženstva.

Ako Ajiša uviedla, bolo to pred emigráciou do Habaše. Ajiša vo výroku potvrdzuje, že prorok Muhammad chodil do ich domu každý deň. To znamená, že si bola plne vedomá týchto návštev a dobre si ich pamätala. Emigrácia do Habaše, sa podľa historických zdrojov, konala v roku 5 od začiatku zjavenia a posolstva, t. j. v roku 615.

Pokiaľ by bol výrok uvedený v Al-buchári, že Ajiša sa narodila v roku 4 od začiatku zjavenia (t. j. v roku 614) správny, potom musela byť Ajiša v čase emigrácie do Habaše, ešte len dojčatkom. Nemohla by preto vnímať prorokove návštevy do ich domu a vôbec už nie rozdiel v náboženstve svojich rodičov v prostredí v ktorom sa islamské náboženstvo len začínalo. Pokiaľ však vezmeme do úvahy správnu časovú os, ktorú sme vypočítali, potom mala Ajiša v čase emigrácie do Habaše 9 rokov (narodila sa 4 roky pred začiatkom zjavenia a k tomu pripočítame 5 rokov od začiatku zjavenia do emigrácie do Habaše).

Okrem uvedeného, dočítame sa v známych dielach islamských učencov čiastkové historické informácie, ktoré síce priamo nesúvisia s uvedeným výrokom o veku Ajiši, ale poukazujú na nesprávnosť uvedeného výroku, resp. na nedôveryhodnosť jedného z rozprávačov, ktorý tvrdil, že tento výrok pochádza od Ajiši v znení v akom ho Al-buchári neskôr zaznamenal.

V skutočnosti, akoby v uvedenom výroku niekde odpadlo desať rokov. Namiesto čísla šesťnásť, tam ostalo číslo šesť a namiesto čísla devätnásť, tam ostalo číslo deväť.

Pri spresňovaní výpočtu veku Ajiši, je zaujímavá napr. poznámka Ibn Hižra (jedeného z významných vedcov z odboru islamských vied, ktorý žil v 8. a 9. storočí Hižri), ktorú napísal vo svojom diele Al-isába. V ňom uviedol, že Fatima Al-zahra (dcéra proroka Muhammada) sa narodila v roku, v ktorom sa rekonštruovala Kaba v Mekke, keď mal Muhammad 35 rokov. Ibn Hižr ďalej uviedol, že vekový rozdiel medzi Fatimou a Ajišou bol päť (5) rokov (Fatima bola staršia než Ajiša o 5 rokov). Uvedené znamená, že ak sa Fatima narodila, keď mal prorok Muhammad 35 rokov, potom mal prorok Muhammad 40 rokov, keď sa Ajiša narodila. Zjavenie posolstva pritom začalo vtedy, keď mal prorok Muhammad 40 rokov. Preto v roku, v ktorom muslimovia emigrovali z Mekky do Mediny (13 rokov od začiatku zjavenia), musela mať Ajiša vyše 13 rokov, čo znamená, že keď prišla do domu proroka, musela mať viac ako 14 rokov. To tiež, aj keď s trochu odlišným výpočtom, podryva dôveryhodnosť výroku o veku Ajiši.

Poznamenali sme v úvode, že otázka veku Ajiši, nie je podstatnou otázkou z pohľadu islamského náboženstva ako náboženstva. Nijak neovplyvňuje podstatu a zásady islamu, ako náboženstva. Nejde ani o otázku, ktorá by si zaslúžila pozastavovať sa nad ňou.

Ak sa chceme pozastaviť nad osobou Ajiši, manželky proroka Muhammada, tak je pre nás podstatná jej osobnosť, jej život po boku proroka Muhammada, vrátane toho, aká bola významná jej rola v rodiacej sa islamskej spoločnosti a v dejinách prvého štátu muslimov.

Použitá literatúra

1. Piatková kázeň šejcha Adnana Ibrahima,
 2. Článok pod názvom Mladý novinár poukázal na chybu spred 1000 rokov.
 3. Štúdia autora Islama Buhejriho, uverejnená v časopise pod názvom Siedmy deň, zo dňa 15.07.2008.
-